

AVTHORVM TOTO RELAtorum opere alphabeti ordine digestorum libro præpositus Nomenclator.

A

BRAHAM Syrus.
Abraham Rabbinus.
Abſalon.
Adamus.
Adamus Victorinus.
Adam Guodam.
Æthyopum liturgia.
Andreas Cæſarienſis.
Andreas Apoſtolus.
Additio ad Brixianum.
Alphonſus Solitarius.
Ambroſius.
Ambroſius Morales.
Adrianus Finus.
Angelomus.
Angelus Manzrichius.
Antonius Cucarus.
Aponius.
Appendix ad Laureti Syluam.
Alanus.
Aureolus.
Additio ad Gloſſam.
Antonius Aquante.
Ægidius de Præſentatione.
Ambroſius Camaldulenſis.
Albinus Flaccus.
Albertus Pigius.
Ambroſius Catharinus.
Andreas Hieroſolymitanus.
Anſelmus.
Alcuinus.
Ado.
Antonius Iepes.
Aretas.
Antonius Poſſeuinus.
Athanaſius.
Albertus Magnus.
Auguſtinus.
Alexander Alenſis.
Antonius de Padua.
Antoninus.
Antonius Mendes.
Additio ad Bandellum.
Alphonſus Salmero.
Aquila.
Amadæus.
Ariſtoteles.
Angelus.
Alcaſar.
Aretas.
Antiſiodorenſis.
Antonius Spinellus.
Andreas Cretenſis.
Ambroſius Calepinus.
Alchimus.
Anſbertus.
Antonius Nebriſenſis.
Aulus Gellius.
Anonimus.
Arnobius.
Anſelmus Laudunenſis.
Apuleius.
Anaſtaſius Synaita.
[illegible]onius.
Agellius.
Arnoldus.
Auguſtinus Euguuinus.
Author ad Herennium.

B

BAſilius Magnus.
Baſilius Seleuciæ Epiſcopus.

Baynus.
Baëza.
Baptiſta Mantuanus.
Bonauentura.
Bartholomæus Medin[illegible]
Bandellus.
Bernardus Le[illegible]
Binius.
Boëtius.
Bolanus.
Beda.
Bernardus Aldrete.
Burcardus.
Becanus.
Bernardus.
Bernardinus à Buſti.
Bartholomæus à Piſis.
Baſſolis.
Bachon.
Barcephus Moyſes.
Borrilon.
Borlius.
Borriton.
Bermudezius.
Bonifacius Tertius.
Bernardinus Senenſis.
Brigitta.
Bloſius.
Bartholomæus Torres.
Benedictus Pererius.
Benedictus Fernandez.
Bartholomæus à Porta.
Baſilius Ponçe.
Barelete.
Biniana Synodorum collectio.
Bruno.
Bridefertus.
Breuiarium Carthaginenſe.
Breuiarium Iſidori.
Breuiarium Hiſpalenſe.
Breuiarium Euorenſe.
Breuiarium ordinis immaculatæ conceptionis Deiparæ.
Boſius.
Budæus.

C

Caſſiodorus.
Caſtañiza.
Cælius Panonius.
Cæſar Baronius.
Cæſarius.
Chriſtophorus Caſtro.
Corduba.
Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Cyrillus Hieroſolymitanus.
Chryſoſtomus.
Chryſoſtomus Henrrichius.
Carthuſianus.
Capreolus.
Canus.
Carthagena.
Cicero.
Cornelius Fronto.
Cuner.
Cornelius Muſus.
Clictouęus.
Cecilius Martyr.
Chryſippus.
Cellenſis.
Claudius Taurinenſis.
Cornelius à Lapide.
Cerda.
Conimbricenſes.
Claudianus.
Cromatius.
Cabrera.
Conradus Geſnerus.
Creſpitius.
Catharina Senenſis

D

Dionyſius.
Dionyſius Alexandrinus.
Dionyſius Carthuſianus.
Dominicus.
Dominicus [illegible]
Dominicus [illegible]
Durandus.

Driedo.

Driedo.
Donatus.
Didimus.
Durantus.
Draducæus.
Decanus Louanienſis.

E

EManuel Sa.
Ephrem.
Eſtius.
Errera.
Eſcolanus.
Epiphanius.
Euſebius Cæſarienſis.
Euſebius Emiſſenus,
Eucherius.
Editio Bibliorum Complutenſis.
Editio Regia.
Editio Fani.
Editio quinta Græca.
Editio ſexta.
Eraſmus.
Egeſippus.
Emanuel Aluarez.
Euthimius.
Emanuel Rodriguez.
Equilinus.

F

FRanciſcus Suarius.
Fulgentius.
Flenus.
Franciſcus Zumel.
Fulbertus Carnotenſis.
Franciſcus Toletus.
Franciſcus Ribera.
Folengius.
Ferdinandus Salazar.
Flaminius.
Franciſcus à Piſa.
Foreſtus.
Franciſcus Diagus.
Franciſcus de Puteo.
Franciſcus Turrianus.
Figueirus.
Ferreolus.
Franciſcus Nunius.
Ferdinandus Caſtillo.
Feuardentius.
Florentius Conrrius.
Fridericus Nauſea.
Franciſcus Soza.
Franciſcus Pitigianus.

G

GAſpar Sanccius.
Germanus.
Gregorius Ariminenſis.
Gaudentius.
Gabriel Vazquez.
Gregorius de Valentia.
Græcus.
Gregorius Nyſſenus.
Gregorius Magnus.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Lopez.
Gloſſa interlinearis.
Guillotius.
Gabriel Biel.
Genebrardus.
Gilbertus Porretanus.
Gruchius.
Gregorius Neocæſarienſis.
Granadus.
Gordonius.
Guerricus.
Gundiſaluus Sanccius Lucero.
Ghiſlerius.
Gelenius.
Goropius Becanus.
Guilelmus.
Guterrius.
Globus canonum linguæ Sanctæ.
Gentianus Heruetus.
Gagneius.
Gotfridus.
Guillelmus Eiſſemgreinus.
Gloſſa Iuris canonici.
Germanus.
Gertrudis.

Guillelmus Nangiacus.
Guillelmus Antisiodorensis.

H

HAilgrinus.
Heliodorus.
Hieronymus.
Hilarius.
Hieronymus Florentia.
Hugo Victorinus.
Honorius Tertius.
Henrricus de Gandauo.
Henrricus Suson.
Henrricus de Hasia.
Henrriquez.
Hesichius.
Haimo.
Hugo Carensis.
Hortolanus.
Henrricus Stephanus.
Homerus.
Hieronymus Almonacidius.
Hector Pintus.
Hamay Rabbinus.
Horomanus.
Horatius.
Hilduinus.
Hortongus.
Hippolytus Martyr.
Helmeseus.
Hilaretus.
Hieronymus Vida.

I

IAcobus Maior Apostolus.
Ius canonicum.
Ius ciuile.
Iosephus Angles.
Ioannes Chrysostomus.
Ioachimus Abbas.
Ioannes Duns Scotus.
Ioannes Gerson.
Ioannes Azorius.
Ioannes Damascenus.
Irenæus.
Ioannes Garconius.
Ioannes Cassianus.
Ioannes Aurelianensis.
Isidorus.
Ioannes à Ponte.
Ioannes Fernandez.
Ildephonsus.
Iacobus Bleda.
Iosephus.
Ioannes Brizius.
Ioannes Suarius.
Iustinianus.
Ioannes Auila.
Ioannes Salas.
Ioannes Pineda.
Ioannes Benedictus.
Ioannes Hierosolymitanus.
Idiota.
Iacobus de Valencia.
Iacobus Genuensis.
Ibo Carnotensis.
Ionatas.
Iodocus Lorichius.
Interpres quidam.
Innocentius.
Ioannes de Ianua.
Iunilius.
Ioannes Taulerus.
Ioannes Maldonatus.
Ioannes Sarracenus.
Iansenius.
Iansonius.
Iodocus Coccius.
Iodocus Clichtouæus.
Incognitus.
Imperfectus.
Ioannes Arboreus.
Ioannes Reclinus.
Ioannes Lorinus.
Ioannes Mariana.
Isychius.
Iuuenalis.
Iustus Lipsius.
Isidorus Clarius.
Iouerius.
Iosephus Acosta.
Ioannes Auila.

Ignatius Martyr.

L

LAurentius Iustinianus.
Liturgia Iacobi Apostoli.
Leonardus Lesius.
Lauretus.
Leonardus Marius.
Laurentius Surius.
Leo Magnus.
Leonardus Nogerola.
Landulphus.
Ludouicus Caruaialius.
Lezana.
Liturgia Æthyopum.
Loaysa.
Ludouicus Miranda.
Leo Imperator.
Leo Castrius.
Lucas Wadingus.
Lipomanus.
Ludouicus Molina.
Lupus Vega.
Lucretius.
Ludouicus de Sancto Francisco.
Lexicon Græcum.
Ludouicus Legionensis.

M

MArci Euangelistæ liturgia.
Marianus Victorius.
Milleloquium Augustini.
Maluenda.
Methodius.
Maurus Ferrer Castella.
Martinus de el Rio.
Maximus.
Maironus.
Marchia.
Mictildis.
Marius Victor.
Maro.
Mesnerus.
Melchior Fuluius.
Menologium Græcorum.
Martialis.
Magallanus.
Morales.
Missale Palentinum.
Montesinus.
Missale Ambrosianum.
Montanus.
Missale vetus ad vsum Romanum.
Martinengus.
Martinus Carrillus.
Mercerus.
Marinus Abenarius.
Mendoça.
Marinus Brixianus.
Metaphrastes.
Matthæus Galenus.
Madera.
Masseus.
Martinus Martini Cantapretensis.
Martyrologium Romanum.
Missale Isidori.
Morillus.
Missale Toletanum.
Matthæus Westmonasteriensis.
Marcus Michael.
Miranda.
Melchior Cetina.

N

NAclantius.
Nicolaus de Nisa.
Nauarrus.
Nicolaus Grande.
Nicolaus de Lyra.
Nicolaus Cusanus.
Nicephorus.
Nizolius.
Nicolaus Brauus.
Nicephorus Constantinopolitanus.

O

OLympius.
Origenes.
Ouidius.
Olcoth.
OEcumenius.

Oroſcius.
Oldradus.
Ordo baptiſmi Æthiopum.
Orandus.

P

PAiua.
Pamelius.
Panonius.
Petrus Oieda.
Petrus Damianus.
Petrus Tripolitanus.
Petrus Aragon.
Proſper.
Petrus Cellenſis.
Petrus Alexandrinus.
Pizannius.
Philo.
Petrus Galatinus.
Petrus Laodicenus.
Petrus Nauarra.
Petrus Chryſologus.
Plautus.
Paulus Metezellus.
Petrus Lombardus.
Petrus Riga.
Palatius.
Pelbartus.
Prudentius.
Pſeudo-Bernardus.
Phagius.
Phocius.
Paraphraſtes Chaldæus.
Pſeudo-Chryſoſtomus.
Plinius.
Pontanus.
Petrus Apollinaris.
Propertius.
Petrus Comeſtor.
Petrus Nunnius.
Pſeudo-Origenes.
Pſeudo-Ioannes Hieroſolymitanus.
Pſeudo-Anſelmus.
Petrus Antonius Beuter.
Petrus Brutus.
Philippus Stancarius.
Petrus Gregorius.
Pſeudo-Auguſtinus.
Primaſius.
Pius Quintus.
Præpoſitus.
Petrus Epiſcopus.
Petrus Ribadeneira.
Proclus.
Proſper Martinengus.
Paulinus Aquileienſis.
Prudentius Sandoual.

Q

QVintilianus.
Quingnonnij Breuiarium.

R

RAbanus.
Raimundus.
Rethieius.
Robertus Bellarminus.
Remigius.
Ricardus.
Rupertus.
Ricardus Victorinus.
Rupertus Linconienſis.
Rufinus.
Rebellus.
Rabbini Pariſienſes.
Robertus Stephanus.

S

SAuinus.
Sedulius.
Seuerus.
Silueſter.
Sirmondus.
Silueſter à Saauedra.
Sobrinus.
Septuaginta interpretes.
Symmachus.
Symbolum Nicenum.
Septuaginta ex editione Sixti.
Scholiaſtes quidam.
Scholiaſter Alter.
Sebaſtianus Barradas.
Soto maior.

Sanctes

Sanctes Pagninus.
Sophronius.
Stephanus Mendez.
Strabus.
Rabbi Simeon.
Sabelicus.
Sixtus Senensis.
Sanctorisius.
Sixtus Quartus.
Seraphinus Firmianus.
Scapula.
Spondanus.
Sedulius.
Suriana Conciliorum collectio.
Stephanus Carthusiensis.

T

THeodorio.
Theophilus.
Terentius.
Tertullianus.
Thomas Aquinas.
Thomas Caietanus.
Theodorus.
Theodorus Teutonicus.
Theodoretus.
Thomas Sanccius.
Thomas à Villanoua.
Thomas Senensis.
Turrecremata.
Thomas Tamaius.
Tusanus.
Turnebus.
Tatianus.
Titelmanus.
Tres Patres apud Theodoretum.
Triumphus Christi.
Titus Bostrensis.
Timotheus Hierosolymitanus.
Thesaurus linguæ Latinæ.
Theologi Parisienses in censura contra Erasmum.
Tygurina translatio.
Theophanes.
Theodoricus de Apoldia.
Trexo.

V

VAtablus.
Vincentius Ferrer.
Vincentius Bellouacensis.
Vega.
Viguerius.
Viegas.
Vielmus.
Wolfgangus.
Vocabularium Iuris.
Victorinus.
Waldensis.
Venantius Fortunatus.
Vsuardus.
Vasæus.
Villegas.
Valderus.
Vincentius Iustinianus Antist.
Vuertinus Cassalius.
Viuarius.
Vlpianus.
Valdiuia.

Y

YStella.

Z

ZAcharias Chrysopolitanus.
Zamora.
Zagazabus.
Zegerus.

Omnes sunt quatuor & sexaginta super quingentos.

INDEX DISTINCTIONVM ET CAPITVM
totius operis.

DISTINCTIO 1. *De nõnullis præludijs explicandæ cõtrouersiæ admodum necessarijs.*

Caput 1. *De statu controuersia.*

Caput 2. *Quid debiti nomine in originea labis causa doctores intelligant.*

Caput 3. *Quid in Adam peccare sit.*

Caput 4. *Quid in Adam peccandi debitum sit.*

Distinctio 2. *In qua contraria nostra sententia proponitur, & explicatur.*

Caput 1. *Originea labis contraxisse debitum augustam Matrem communior doctorum opinio fert.*

Caput 2. *Scripturæ sacræ testimonia & Conciliorum, quibus aduersarij certant, referuntur.*

Caput 3. *Patrum testimonijs agunt.*

Caput 4. *Reuelationibus certant aduersarij.*

Caput 5. *Rationibus pugnant.*

Distinctio 3. *In qua rei veritas certis quibusdam assertionibus aperitur.*

Caput 1. *Notationes aliquæ pro veritate.*

Caput 2. *Controuersia deciditur.*

Caput 3. *Stetne pro nobis Scotus.*

Caput 4. *Quid in hac re P[illegible] Galatinus senserit.*

Caput 5. *Catharini de præsenti quæstione mens aperitur.*

Caput 6. *Salmeronis de hac re iudicium inuestigatur.*

Caput 7. *Expenduntur alij, quibus nostra sententia tribuitur.*

Caput 8. *Qui nobiscum sentiant, qui à censura nos liberent.*

Distinctio 4. *In qua ratio, secundùm quam olim a peccato in Adam & debito contrahendo Virginem seruarit Deus, exponitur.*

Caput 1. *Proponitur prima sententia inter illas, quæ venturum Christum negãt peccato minimè intercedente, ab illo, & debito Matrem liberans Redemptoris.*

Caput 2. *Quibus se tueantur expositorum modorum authores.*

Caput 3. *Patrum testimonijs agunt aduersarij.*

Caput 4. *Certant rationibus.*

Caput 5. *Refellitur præcedens sententia.*

Caput 6. *Ratio altera Virginem à culpæ omnis debito excipiendi exponitur, & reiicitur.*

Caput 7. *Quo pacto à peccati debito alij Virginem liberent.*

Caput 8. *Quanam ratione alij philosophentur in hac re.*

Caput 9. *Aliorum in liberanda Virgine à peccati debito iudicium proponitur.*

Caput 10. *Altera præcedenti similis opinio refertur, & confutatur breuiter.*

Caput

Caput 11. *Noua quædam aliorum ratio à debito excipiendi Virginem.*

Caput 12. *Recentiorum alia Virginem liberandi à peccati debito examinatur via.*

Caput 13. *Quid multis arriserit in modo assignando liberationis à culpa, & debito Augustæ Matris.*

Caput 14. *Vera ratio, qua excepta fuerit à lege, pacto & debito Augusta Mater exponitur.*

Caput 15. *Nonnullis aduersus præcedenti capite stabilita obiectionibus respondetur.*

Distinctio 5. *In qua testimonijs è Scriptura petitis immunitas Virginis à peccati debito comprobatur.*

Caput 1. *Immunitas magnæ Matri asserta ex tertio Genesis capite petito testimonio probatur.*

Caput 2. *Ex diuinis Canticis testimonium pro Virginis immunitate desumitur, & exponitur.*

Caput 3. *Tertium pro immunitate Virgini asserta ex diuina pagina testimonium adducitur, & expenditur.*

Caput 4. *Idem alio ex eisdem canticis testimonio rursus ostenditur.*

Caput 5. *Isaiæ vaticinium de Virginis ab origineæ culpæ debito, immunitate exponitur.*

Caput 6. *Ad rem Isaiam 9. capite, versu 7. esse.*

Caput 7. *Men clausi apud Isaiam nomen concessisse Virgini à debito immunitatis priuilegium continere.*

Caput 8. *Lucæ testimonio agitur.*

Distinctio 6. *De figuris in Sacris litteris traditis hanc immunitatem in Virgine comprobantibus.*

Caput 1. *Iudithæ de Holopherne victoriam magnæ Matris istam à peccati debito immunitatem adumbrasse.*

Caput 2. *Hesteris facto eandem Virginis immunitatem significari ostenditur.*

Caput 3. *Ex Apocalypsi proponitur desumpta visio in eiusdem rei confirmationem.*

Caput 4. *Alia ex 21. eiusdem Apocalypsis, capite prophetica visione idem conuincitur.*

Distinctio 7. *De Concilijs, quæ varijs temporibus eandem veritatem tradiderunt.*

Caput 1. *Primum Ecclesiæ generale Concilium pro nobis stare.*

Caput 2. *Proponuntur varia Concilia superiorum ætatum pro causa.*

Caput 3. *Basiliensis Concilij authoritate agitur.*

Cap. 4. *Tridentinum assentiri nobis ostenditur.*

Distinctio 8. *De cœlestibus reuelationibus hanc Virginis immunitatem commendantibus.*

Caput 1. *Magnum inesse authoritatis vim ad persuadendam sententiam nostram adducendis reuelationibus ostenditur.*

Caput 2. *Nobilis de Virginis in ortu puritate reuelatio proponitur.*

Caput 3. *Brigittæ reuelationibus certatur.*

Caput 4. *Sancto Amadæo reuelationem factam pro nobis esse.*

Distinctio 9. *De Sacris Ecclesiæ ritibus, quibus nostra sententia firmatur.*

Caput 1. *Ex augustissimis liturgijs pro causa depromuntur aliqua testimonia.*

Caput 2. *Idem ex alijs Ecclesiasticis officijs ostenditur.*

Caput 3. *Ex Græcorum Menologio idem ostenditur.*

Distinctio 10. *De Patrum testimonijs pro nostræ sententiæ uberiori confirmatione.*

Caput 1. *Ætas Ecclesiæ prima quos sententiæ nostræ patronos habuerit, exponitur.*

Caput 2. *Qui ex secunda ætate pro Virgine stent.*

Caput 3. *Tertia ætas patronos exhibet.*

Caput 4. *Quarta ætas patrocinatur nobis.*

Caput 5. *Ætate quinta fuisse qui nobis faueant ostenditur.*

Caput 6. *Ætatem sextam exhibere pro causa nonnullos.*

Caput 7. *Ætatis septimæ Patres in idem producuntur.*

Caput 8. *Octaua testes pro causa ætatis dantur.*

Caput 9. *Ex ætate nona producuntur Patroni.*

Caput 10. *Ætatis decimæ causæ defensores.*

Caput 11. *Quos ætas vndecima nostra assertionis habeat propugnatores monstratur.*

Caput 12. *Ætas duodecima, & illius pro Virgine scriptores dantur.*

Caput 13. *Decimæ tertiæ producuntur ætatis authores pro Deipara.*

Caput 14. *Decimæ quartæ scriptor ætatis pro nobis adducitur.*

Caput 15. *Decimæ quintæ authores ætatis dantur.*

Caput 16. *Ætatis decimæ sextæ vindices traduntur.*

Distinctio 11. *In qua exhibentur rationes pro nostra sententia hucusque aliorum testimonijs defensa.*

Caput 1. *Prima ratio.*

Caput 2. *Secunda ratio.*

Caput 3. *Tertia ratio.*

Caput 4. *Quarta ratio.*

Caput 5. *Quinta ratio.*

Caput 6. *Sexta ratio.*

Caput 7. *Septima ratio.*

Distinctio 12. *In qua oppositum nostræ sententiæ defendentium fundamentis principio controuersiæ adductis respondetur.*

Cap. 1. *Nonnullis obiectionibus satisfit.*

Caput 2. *Aduersariorum fundamenta ex Diuinis accepta litteris, controuersiæ initio proposita diluuntur.*

Caput 3. *Testimonijs ex Conciliis ab aduersariis contra nos depromptis respondetur.*

Caput 4. *Patrum testimonijs ab aduersarijs obiectis occurritur.*

Caput 5. *Obiecta ex Bernardo vim non habere ostenditur.*

Caput 6. *Obiectorum Patrum qui supersunt testimonijs respondetur.*

Caput 7. *Reuelationibus aduersus nos adductis satisfit.*

Caput 8. *Aduersariorum rationes soluuntur.*

FINIS.

INDEX

INDEX LOCORVM
SACRÆ SCRIPTVRÆ,
QVÆ TOTO SPARSIM OPERE adducuntur, & explicantur.

Notæ sunt, D, distinctionem; C, caput; N, numerum: quibus continentur lectori significant.

Ex libro Geneseos cap. 1.

ERSV 1. in princ. d. 1. c. 7. n. 3. creauit Deus terram, d. 4. c. 2. n. 6.

Ver. 1. d. 5. c. 2. n. 22. non referuntur versus verba, sed sensus. & n. 24. illa fiat lux. versus eiusdem, illa fiat lux, d. 5. c. 2. n. 23. & d. 11. c. 7. n. 15. ab illis, dixitque Deus.

Ver. 4. d. 5. c. 2. n. 7. non referuntur verba.

Vers. 16. d. 5. c. 2. n. 22. non referuntur verba.

Ver. 27. creauit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creauit illum, d. 3. c. 3. n. 4.

Ver. 28. Crescite & multiplicamini, vsque ad subiicite eã, d. 5. c. 8. n. 40

Ex capite 2.

Ver. 17. in quocumque die comederis ex eo morte morieris, d. 5. c. 3. n. 21

Ver. 18. non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi, d. 4. c. 2. n. 4.

Ex capite 3.

Versu 8. cùm audisset vocem Domini Dei, vsque ad & abscondi me, d. 5. c. 8. n. 39. & d. 11. c. 4. n. 6. vsque ad illa à facie Domini Dei.

Ver. 12. Mulier; quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi, d. 6. c. 1. n. 3. & c. 3. n. 22

Ver. 14. quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animantia, vsque ad insidiaueris calcaneo eius, d. 5. c. 1. n. 14

Vers. 15. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, vsque ad calcaneo eius, d. 4. c. 2. n. 5. & d. 5. c. 1. n. 1. & c. 2. n. 21

Ver. 16. in dolore paries filios, d. 5. c. 8. n. 19. & 30. à principio istorum multiplicabo ærumnas tuas, vsque ad dominabitur tui. & n. 37. illa multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos rursus illa in dolore paries, d. 10. c. 3. n. 8. & d. 11. c. 5. n. 13. & c. 1. n. 14. multiplicabo ærumnas tuas, vsque ad dominabitur tui.

Ver. 17. quia audisti vocem vxoris tuæ, vsque ad in puluerem reuerteris, d. 5. c. 1. n. 14. & d. 11. c. 5. n. 13

Ver. 20. vocauit Adã nomen vxoris suæ Eua, eo quòd mater esset cunctorum viuentium, d. 5. c. 8. n. 58

Ver.22.Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est,sciens bonum & malum,d.6.c.1.n.2

Ex capite 6.

Ver. 10. corrupta est autem terra, vsque ad viam suam,d.5.c.2.n.40

Ex capite 12.

Ver.13.viuat anima mea ob gratiam tui,d.5.c.8.n.10

Ex capite 14.

Ver.18,dist.6.c.4.n.6.non referuntur verba.

Ex capite 18.

Ver.3.si inueni gratiam corã oculis tuis,d.5.c.8.n.34

Ex capite 22.

Ver. 26. Benedicentur in semine tuo omues gentes terræ, d. 10. c. 1. n.2

Ex capite 23.

Ver. 16.d.11. c.7. n.34. non referuntur verba.

Ex capite 25.

Ver.7.& 8. d.6.c.4. n.10. non referuntur verba.

Ex capite 26.

Ver.28.secũdùm lectionem, quam sequutus est Augustinus: Quia est Dominus tecum,& disponemus tecũ testamentum,d.11.c.7.n.31

Ex capite 28.

Ver. 17. quàm terribilis est locus iste,d.5.c.2.n.31

Ex capite 30.

Ver.37.d.12.c.5.n.37..non referuntur verba.

Vers. 41. ibidem, non referuntur verba.

Ex capite 37.

Ver.27.Frater enim & caro nostra est,d.6.c.2.n.3.

Ex capite 38.

Ver. 19. dist. 12. cap. 5, n.37. non referuntur verba.

Ex capite 39.

Ver.4. inuenit Ioseph gratiam coram Domino suo,d.5.c.8.n.9

Ex capite 50.

Ver.5.in sepulchro meo quod fodi mihi in terra Chanaam, dist.11. c.7. num.34

Ex libro Exodi,cap.2.

Ver. 14. Num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium, d.11. c.4.n.6

Ex capite 3.

Ver.3.d.6.c.3.n.2.non referuntur verba.

Ver. 5. ne appropies huc, vsque ad terra sancta est,d.11.c.3.n.3

Ex capite 8.

Ver.19. d.6. c.3. num.10. non referuntur verba.

Ex capite 12.

Ver.5.d.6.c.3.n.33.non referuntur verba.

Ex capite 16.

Ver.15. Manhu quid est hoc, d.5. c.2.n.1

Ex capite 20.

Ver.2.ego Dominus Deus tuus, d. 5.c.8.n.27

Ex

Ex capite 23.

Ver.2. nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ vt à vero deuies, dist.3.cap.1.num.4.

Ex capite 24.

Ver.7. assuménsq; Moyses vsque-ad sermonibus his,d.11.c.7.n.29

Ex capite 25.

Ver.17. de propitiatorio quod esset aureum,d.3.c.6.n.9

*Ex Numerorum libro,cap.*20.

Ver. 15. Hæc est aqua contradictionis, vsquead sanctificatus est in eis,d.6.c.3.n.18

*Ex Deuteronomio, cap.*2.

Ver.6. Aquam emptam haurietis, & bibetis,d.11.c.7.n.34

Ex capite 4.

Ver. 24. Deus tuus ignis consumens est,d.5.c.7.n.3

Ex capite 17.

Ver.3. Vadant & seruiant diis alienis, vsque ad quæ non præcepi, d.5. c.2.n.38

Ex capite 19.

Ver. 5. Si ergo audieritis vocem meam,vsquead cunctis populis, d.5. c.3.n.34

Ex capite 29.

Versiculi varij,d.11.c.7.n.29. nullius referuntur verba.

Ex capite 32.

Ver.1. Audite cœli, quæ loquor,d. 4.c.14.n.26

*Ex Iosue,cap.*2.

Vers. 1. Exploratorum missio adducitur,d.1.c.7.n.13

Ex capite 10.

Ver.2.Sol contra Gauaon ne moucaris, & Luna contra vallem Aialó, vsquead spatio vnius diei, dist. 5.c.2. num.38

Ver.24. Ite & ponite pedes,vsquead aduersus quos dimicatis, d.6.c.3. num.24

Ex capite vltimo.

Ver.32.d.11.c.7.n.34. Non referuntur verba.

*Ex Iudicum libro,cap.*5.

Ver. 20. De cœlo dimicatum est, vsquead aduersus Sisaram pugnauerunt,d.5.c.2.n.38

Ex capite 6.

Ver.13.dist.5.c.8.n.25.Non referuntur verba.

Ex capite 9.

Ver.8. d.5.c.4.n.4. Non referuntur verba.

*Ex libro Ruth,cap.*2.

Ver.4. dist.5. c.8 n. 25. Non referuntur verba.

Ex primo Regum primo.

Ver.18.Dominus est,quod bonum est in oculis suis faciat,d.5.c.8.n.27

Ex capite 5.

Ver. 2. Tulerúntque Philisthim arcam Dei loco suo,vsque ad, d.11.c. 2.n.17

Ex capite 25.

Ver. 25. Ne ponat oro Dominus meus Rex, vsquead stultitia est cum eo,d.5.c.7.n.1

*Ex Regum secundo,cap.*11.

Ver.4.dist.12.cap.5.num.37. Non

referuntur verba.

Ver. 5. ibidem, Non referuntur verba.

Ex capite 14.

Ver. 14. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur, d.12.c.2.n.3

Ex capite 19.

Ver. 12. Fratres mei, vos os meum, & caro mea vos, d.6.c.2.n.3

Ex Regum tertio, cap. 2.

Ver. 19. Veniat Bethsabee, vsque ad ad dexteram eius, d.11.c.2.n.15

Ex capite 14.

Ver. 22. d.5. c.5.n.10. Non referuntur verba.

Ver. 25. In quinto autem anno regni Roboam, vsque ad quæ fecerat Salomon, d.5.c.5.n.12

Ex capite 17.

Ver. 24. Verbum quidem Domini in ore tuo verum est, dist. 8. cap. 1. num. 7

Ex capite 18.

Ver. 44. Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari, d.11.c.7.n.16

Ex Regum quarto, cap. 17.

Ver. 5. Extruxit altaria vniuersæ militiæ cœli, d.5.c.2.n.38

Ver. 16. Adorauit omnem militiam cœli, & coluit eam, dist. 5. cap. 2. num. 38.

Ex cap. 23.

Ver. 4. Præcepit Rex Elciæ, vsque ad militiæ cœli, d.5.c.2.n.38

Ver 5. Soli, & Lunæ, & duodecim signis, & omni militiæ cœli, dist. 5. cap. 2. num. 38

Ex Paralipomenon 2. cap. 12.

Ver. 1. Cúmque roboratum fuisset, vsque ad omnis Israël cum eo, d.5.c.5. num. 10

Ver. 2. Anno autem quinto regni Roboam, vsque ad regni terrarum, d.5.c.5.n.12

Ex capite 28.

Ver. 6. Occidítque Phacee, vsque ad Deum patrum suorum, d.5. c.5. num. 10

Ver. 8. Ceperúntque filij Israël, vsque ad in seruos & ancillas, d.5.c.5. num. 10

Ver. 16. Tempore illo misit rex Achaz, vsque ad auxiliũ, d.5.c.5.n.10.

Ex capite 33.

Ver. 3. d.5.c.2. n.38. Non referuntur verba.

Ex libro Iudith, cap. 7.

Ver. 17. Contestamur hodie cœlum, vsque ad in ariditate sitis, d.6.c.1. num. 1.

Ver. 23. Exurgens Ozias infusus lacrymis, vsque ad quæ locuti estis, d.6.c.1.n.1

Ex capite 8.

Ver. 10. Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, vsque ad constituistis ei, d.6.c.1.n.3

Ver. 28. Omnia, quæ locuta es, vera sunt, d.8.c.1.n.7

Ex capite 12.

Ver. 17. Inuenisti gratiam coram me, d.5.c.8.n.34

Ex libro Esther, cap. 2.

Ver. 9. Inuenit gratiam in conspectu illius, d.5.c.8.n.34.

Ver. 15.

Ver. 15. Omnium oculis gratiosa, d.5.c.8.n.9

Ex capite 4.

Ver. 16. Ingrediar ad Regem contra legem faciens non vocata, tradénsque me morti & periculo, dist. 6.c.2. num.11

Ex capite 7.

Ver. 3. Si inueni gratiam in oculis tuis ô Rex, d.5.c.8.n.34

Ex capite 15.

Ver. 10. Regina corruit & in palorem, colore mutato, lassum super ancillulam reclinauit caput, d.6.c.2.nu. 4 rursus idem versus 10. ab illis cúque eleuasset faciem, vsque ad finem versus, d.6.c.2.n.5

Ver. 11. Conuertitque Deus vsque ad finem versus, distinct. 6. cap. 2. num.5

Ver. 12. Ego sum frater tuus, vsque ad tange sceptrum, d.6.c.2. n.1.& 3. & 5. Quæ Numero 9. repetuntur, & alia ratione explicantur ab illis, quid habes Esther.

Ver. 14. Accede igitur, & tange sceptrum, d.6.c.2.n.3

Ver 16. Vidi te Domine quasi Angelum Dei, vsque ad gratiarum, d.6.c. 2.n.6

Ver. 19. Rex autem turbabatur, & omnes ministri eius consolabantur eam, d.6.c.2.n.10

Ex libro Iob, cap.3.

Ver. 6. Noctem illam tenebrosus turbo possideat, vsq; ad in mensibus, d.5.c.2.n.12

Ex capite 4.

Vers. 18. In Angelis suis reperit prauitatem, vsque ad fundamentum, d.5.c.2.n.17

Ex capite 9.

Ver. 7. Qui præcipit Soli, & non oritur, & stellas claudit quasi sub signaculo, d.5.c.2.n.38

Ex capite 10.

Ver. 22. Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, dist.5.c. 2. num. 40

Ex capite 12.

Ver. 24. Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos vt frustrà incedant per inuium, d.5.c.1. num.30

Ex capite 14.

Secundùm 70. nemo mundus à sorde, nec infans vnius diei, dist.7.c.1. num.26

Ex capite 15.

Ver. 15. Ecce inter sanctos eius, vsque ad iniquitatem, d.5.c.2.n.17

Ex capite 16.

Ver. 12. Tenuit ceruicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum, circũdedit me lanceis suis, d.6.c.3.n 4

Ex capite 38.

Ver. 33. Nunquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra, d.6.c.3.n.8

Ver. 37. Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire faciet? d.5.c.2.n.38. & d.6. cap.3.n.8

Ex capite 40.

Ver. 14. Ipse principium est viarum Dei, d.5.c.8.n.29

Ex libro Psalmorum, Psal. 7.

Ver. 1. Domine Deus meus, in te speraui,

referuntur verba.

Ver. 5. ibidem, Non referuntur verba.

Ex capite 14.

Ver. 14. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur, d. 12. c. 2. n. 3

Ex capite 19.

Ver. 12. Fratres mei, vos os meum, & caro mea vos, d. 6. c. 2. n. 3

Ex Regum tertio, cap. 2.

Ver. 19. Veniat Bethsabee, vsque ad ad dexteram eius, d. 11. c. 2. n. 15

Ex capite 14.

Ver. 22. d. 5. c. 5. n. 10. Non referuntur verba.

Ver. 25. In quinto autem anno regni Roboam, vsque ad quæ fecerat Salomon, d. 5. c. 5. n. 12

Ex capite 17.

Ver. 24. Verbum quidem Domini in ore tuo verum est, dist. 8. cap. 1. num. 7

Ex capite 18.

Ver. 44. Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari, d. 11. c. 7. n. 16

Ex Regum quarto, cap. 17.

Ver. 5. Extruxit altaria vniuersæ militiæ cœli, d. 5. c. 2. n. 38

Ver. 16. Adorauit omnem militiam cœli, & coluit eam, dist. 5. cap. 2. num. 38.

Ex cap. 23.

Ver. 4. Præcepit Rex Elciæ, vsque ad militiæ cœli, d. 5. c. 2. n. 38

Ver 5. Soli, & Lunæ, & duodecim signis, & omni militiæ cœli, dist. 5. cap. 2. num. 38

Ex Paralipomenon 2. cap. 12.

Ver. 1. Cúmque roboratum fuisset, vsque ad omnis Israël cum eo, d. 5. c. 5. num. 10

Ver. 2. Anno autem quinto regni Roboam, vsque ad regni terrarum, d. 5. c. 5. n. 12

Ex capite 28.

Ver. 6. Occidítque Phacee, vsque ad Deum patrum suorum, d. 5. c. 5. num. 10

Ver. 8. Ceperúntque filij Israël, vsque ad in seruos & ancillas, d. 5. c. 5. num. 10

Ver. 16. Tempore illo misit rex Achaz, vsque ad auxiliũ, d. 5. c. 5. n. 10

Ex capite 33.

Ver. 3. d. 5. c. 2. n. 38. Non referuntur verba.

Ex libro Iudith, cap. 7.

Ver. 17. Contestamur hodie cœlum, vsque ad in ariditate sitis, d. 6. c. 1. num. 1.

Ver. 23. Exurgens Ozias infusus lacrymis, vsque ad quæ locuti estis, d. 6. c. 1. n. 1

Ex capite 8.

Ver. 10. Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, vsque ad constituistis ei, d. 6. c. 1. n. 3

Ver. 28. Omnia, quæ locuta es, vera sunt, d. 8. c. 1. n. 7

Ex capite 12.

Ver. 17. Inuenisti gratiam coram me, d. 5. c. 8. n. 34

Ex libro Esther, cap. 2.

Ver. 9. Inuenit gratiam in conspectu illius, d. 5. c. 8. n. 34

Ver. 15.

Ver. 15. Omnium oculis gratiosa, d.5.c.8.n.9

Ex capite 4.

Ver. 16. Ingrediar ad Regem contra legem faciens non vocata, tradénsque me morti & periculo, dist. 6.c.2. num. 11

Ex capite 7.

Ver. 3 Si inueni gratiam in oculis tuis ô Rex, d.5.c.8.n.34

Ex capite 15.

Ver. 10. Regina corruit & in palorem, colore mutato, lassum super ancillulam reclinauit caput, d.6.c.2.nu. 4 rursus idem versus 10. ab illis cũque eleuasset faciem, vsque ad finem versus, d.6 c.2.n.5

Ver. 11. Conuertítque Deus vsque ad finem versus, distinct. 6. cap. 2. num. 5

Ver. 12. Ego sum frater tuus, vsque ad tange sceptrum, d.6.c.2. n. 1.& 3. & 5. Quæ Numero 9. repetuntur, & alia ratione explicantur ab illis, quid habes Esther.

Ver. 14. Accede igitur, & tange sceptrum, d.6.c.2.n.3

Ver 16. Vidi te Domine quasi Angelum Dei, vsque ad gratiarum, d.6.c. 2.n.6

Ver. 19. Rex autem turbabatur, & omnes ministri eius consolabantur eam, d.6.c.2.n.10

Ex libro Iob, cap. 3.

Ver. 6. Noctem illam tenebrosus turbo possideat, vsq; ad in mensibus, d.5.c.2.n.12

Ex capite 4.

Vers. 18. In Angelis suis reperit prauitatem, vsque ad fundamentum, d.5.c.2.n.17

Ex capite 9.

Ver. 7. Qui præcipit Soli, & non oritur, & stellas claudit quasi sub signaculo, d.5.c.2.n.38

Ex capite 10.

Ver. 22. Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, dist.5.c. 2. num. 40

Ex capite 12.

Ver. 24. Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos vt frustrà incedant per inuium, d.5.c.1. num.30

Ex capite 14.

Secundùm 70. nemo mundus à sorde, nec infans vnius diei, dist.7.c.1. num.26

Ex capite 15.

Ver. 15. Ecce inter sanctos eius, vsque ad iniquitatem, d.5.c.2.n.17

Ex capite 16.

Ver. 12. Tenuit ceruicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum, circũdedit me lanceis suis, d.6.c.3.n 4

Ex capite 38.

Ver. 33. Nunquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra, d.6.c.3.n.8

Ver. 37. Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire faciet? d.5.c.2.n.38. & d.6. cap.3.n.8

Ex capite 40.

Ver. 14. Ipse principium est viarum Dei, d.5.c.8.n.29

Ex libro Psalmorum, Psal. 7.

Ver. 1. Domine Deus meus, in te speraui,

speraui, saluum me fac ex omnibus persequentibus me,& libera me, d.5. c.7.n.11

Ex Psalmo 8.

Ver. 4. Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum, d.6.c. 3.num.10

Ex Psalmo 10.

Ver.8. Iustus Dominus & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius, d.11.c.4 n.8

Ex Psalmo 13.

Ver. 1. aliàs 2 Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt vsque ad illa vsque ad vnum,d.5.c.2.n.40.& d.12. c.4.n.8.

Vers.2. Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, d.5.c.2.n.9

Ex Psalmo 15.

Ver.10. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem, d.5.c.3.n.8

Ex Psalmo 17.

Ver.10.Inclinauit cœlos,& descendit,d.10.c.4.n.4

Ex Psalmo 18.

Ver. 6. In Sole posuit tabernaculum suum,d.6.c.3.n.22

Ver. 7. Exultauit vt gigas ad currendam viam,d.5.c.2.n.22

Ex Psalmo 28.

Dist.5. cap.8. n.39. Non referuntur verba, sed sensus.

Ex Psalmo 31.

Ver. 3. Dum clamarem tota die,d. 5.c.2.n.5

Ex Psalmo 32.

Ver. 10. Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum,d.6.c.2.n.6

Ex Psalmo 36.

Ver.18. Nouit Deus dies immaculatorum,d.7.c.2.n.7

Ex Psalmo 39.

Ver.7.Corpus autem aptasti mihi, d.11.c.7.n.33

Ver. 9. In capite libri scriptum est de me, d.4. c.14 n 27. d.5.c.2.n.24. d.11.c.1.n.3.vbi affertur illud, vt faciam voluntatem tuam, vsqueadcordis mei.

Ex Psalmo 41.

Dist.5. c. 8. n.39. Non referuntur verba.

Ex Psalmo 44.

Ver. 8. Speciosus forma præ filiis hominum d.5 c.4.n.3.ex eodem versu, Dilexisti iustitiam vsque ad præ consortibus tuis.d 5.c.3.n.10

Ver. 10. Astitit Regina à dextris tuis vsquead varietate,d.11.c.12.n.15

Ver.12. Audi filia & vide vsquead Deus tuus,d.4 c.2.n.6.& illa obliuiscere populum tuum, & domum patris tui,d.10.c.3.n.11

Ver.18.Pro patribus tuis nati sunt tibi filij,d.10.c.2.n.5

Ex Psalmo 45.

Ver.4. Sanctificauit tabernaculum suum Altissimus,d.6.c.4.n.9

Ex Psalmo 46.

Dist.5.c.8. n. 39. Non referuntur verba.

Ver.4.Subiecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris, dist.6.c.3. num.24

Ex Psalmo 50.

Ver. 1. Miserere mei Deus secundùm

dùm magnam miſericordiam tuam, d.5.c.7.n.9.& d.11.c.4.n.5.non referentur verba.

Ver. 6. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, vſque ad mater mea, d.5.c.1.n.19. & c.3.n.24.& d. 7.c.1. n.26.& d.12.c.4.n.4. & 28.& cap.5. num.40

Ex Pſalmo 57.

Ver. 10. Priuſquam intelligerem ſpinæ veſtræ rhamnum, d.5.c.4.n.4

Ex Pſalmo 61.

Ver. 12. Duo hæc audiui,vſque ad miſericordia.d.6.c.3.n.10

Ex Pſalmo 64.

Ver. 12. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ,d.6.c.3.n.33

Ex Pſalmo 71.

Ver.5. Et permanebit cum Sole,& ante Lunam, diſt.10.c.16.n.1.& d.11. c.4.n.8. non referuntur verba.

Ex Pſalmo 72.

Ver. 7. Poſuerunt in cœlum os ſuum, d.10.c.4.n.4

Ex Pſalmo 73.

Ver.4. Poſuerunt ſigna ſua ſigna, vſque ad ſuper ſummum, d.6.c.3.n.3

Ex Pſalmo 76.

diſt.5.c.8.n.39.Non referũtur verba.

Ex Pſalmo 82.

Ver. 6. Aduerſum te teſtamentum diſpoſuerunt, d.11.c.7.n.30

Ex Pſalmo 84.

Ver.8.Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam.d.5.c.7.n.9

Ex Pſalmo 86.

Ver.1.Fundamenta eius in montibus ſanctis, diligit Dominus portas Sion,d.6.c. 3.n.33. & d. 12. c.1. n.5

Ver.5. Nunquid Sion dicet homo, & homo natus eſt in ea, d.10.c.12.n.8

Ex Pſalm. 90.

Ver.10 Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo, d.11.c.1.n.3

Ver.13.Super aſpidẽ & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem,d.6.c.3.n.24

Ex Pſalmo 92.

Ver.1.Dominus regnauit,decorem indutus eſt Dominus fortitudinem,& præcinxit ſe,d.11.c.6.n.1.& 3

Ex Pſalmo 97.

Ver. 8. Flumina plaudent manu, &c. d.4.c.14.n.5

Ex Pſalmo 98.

Ver.5. Adorate ſcabellum pedum eius : quoniam ſanctum eſt, d.11.c.4. num.1.& d.ead.c.4.n.8

Ex Pſalmo 101.

Ver. 26. Opera manuum tuarum ſunt cœli, d.6.c.3.

Ex Pſalmo 102.

Ver.20. Potentes virtute facientes verbum illius, d.5.c.2.n.34

Ex Pſalmo 104.

Ver.20.Potentes virtute, qui facitis verbum eius,d.5.c.2.n.33

Ver.25. Conuertit cor eorum vt odirent populum eius,& dolum facerent in ſeruos eius,d.5.c.1.n.30

Ex Pſalmo 109.

Ver.5. Ex vtero ante luciferum genui te, d.6.c.3.n.36

Ex Pſalmo 115.

Ver.2. Omnis homo mendax,d.5. c.2.n.17

Ex Pſalm.118.

Ver.1. Beati immaculati in via,d.7. c.2.n.8

Ex Pſalm.127.

Ver.3. Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ,d.5.c.8. n.30

Ver.4.Filij tui ſicut nouellæ oliuarum, in circuitu menſæ tuæ, d.5.c.8. num. 30

Ex Pſalmo 131.

Ver. 8. Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ, d.10.c.3.n.13.& 14

Ex Psalmo 134.

Ver.9. Misit signa & prodigia in medio tui Ægypte, d.6.c.3.n.3

Ver. 14. Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es, vsque ad nimis, d.5. c.1.n.29

Ex Psalm. 123.

Ver.10. Redemisti seruum tuum, de ligno maligno.d.11.c.1.n.13

*Ex Prouerbiis, cap.*3.

Ver.19. Dominus stabiliuit cœlos prudentia, d.6.c.3.n 8

Ex capite 8.

Ver.22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, d.4.c.2.num.1. & c.13. n.5. & d.5 c.8.n.26. vbi afferuntur illa antequã quidquam faceret & à principio, item num.27. & d.11.c.2. n.14.& c.6.n.4

Ver.23. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret, d.11.c.6. n 4

Ex capite 18.

Ver.17. Iustus prior est accusator sui, venit amicus eius, & inuestigabit eum, d.4.c.14.n.32

Ex capite 20.

Ver. 9. Quis poterit dicere mundum est cor meum, purus sum à peccato, d.12.c.2.n.2.

Ex capite 23.

Ver. 35. Verberauerunt me, sed non dolui, traxerunt me, & ego non sensi, d.11.c.1.n.4.

Ex capite 24.

Ver.11. Erue eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses, d.3.c.3.n.4.

Ex capite 27.

Ver.2. Laudet te alienus, & non os tuum extraneus, & non labia tua, d.3. c.3. n.4.

Ex Ecclesiaste, capite.1.

Ver.15. Stultorum infinitus est numerus, d.3.c.3.n.5.

Ex capite 7.

Ver. 21. Nemo est homo iustus, qui faciat bonum, d.12.c.2.n.2.

Ex capite vlt.

Ver. 10. Procul & de vltimis finibus pretium eius, d.5.c 7.n.3.

*Ex Canticis, cap.*1.

Ver.4. Nigra sum vsque ad pelles Salomonis, d.6.c.4.n.11.

Vbi pascas, vbi cubes in meridie, d.6.c.3. n.39.

Ex capite 2.

Ver.2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, d.5.c.4.n.1.& d.11.c.3.n.4.& c.7.n.1.

Ex capite 3.

Ver.6. Quæ est ista quæ ascendit per desertum, vsque ad pigmentarij, d.10.c.5.n.7.

Ex capite 4.

Ver.1. Oculi tui columbarum, d, 12.c.2. n.1.

Ver. 4. Sicut turris Dauid collum tuum, vsque ad armatura fortium, d.6.c.3. n 19.

Ver.7. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te, d.5.c.3.n.1.

Ex capite 6.

Ver.9. Pulchra vt luna, electa vt sol, d.1. c.1.n.1. & ex eodem versu: Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora, vsque ad acies ordinata, d.5.c. 2.n.1.

Ex capite 7.

Ver.4.d.6.c.3. n.20. Non referuntur verba.

Ex capite 8.

Ver.14. Fuge dilecte mi, vsque ad montes aromatum, d.6.c.3.n.38.

*Ex libro Sapientiæ, cap.*1.

Ver.1. Sentite de Domino in bonitate, d.4.c.16.n.11.

Ex capite 5.

Ver.5. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est, d.5.c.5.n.5.

Ex

Ex capite 8.

Ver.11. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius, d.4.c.5.n.6.

Ex capite 9.

Ver.10. Mitte sapientiam de cœlis sanctis tuis, vt mecum sit & mecum laboret, d.5.c.8.n.26.

Ex capite 14.

Ver.9. Odio sunt Deo impius, & impietas eius, d.4.c 7.n.10

Ex libro Ecclesiastici, capite 2.

Ver.22. Secundùm magnitudinem ipsius, vsque ad & misericordia illius, d.6.c.3.n.12

Ex capite 4.

Ver. 7. Magnato humilia caput tuum, d.6.c.3.n.34

Ex capite 5.

Ver.4. Ne dicas peccaui, & quid mihi accidit triste, d.11.c.1.n.4

Ver.15. Miserabilis prorsus infirmitas, quomodo veniet sic reuertetur, d.10.c.5.n.1

Ex capite 15.

Ver.12. Quod Deus neminem implanet, d.4.c.14.n.31

Ver. 14. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui, vsque ad conseruabunt te, d.11.c.4.n.7

Ver. 17. Apposui tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam, d.11.c.4.n.7

Ex capite 21.

Ver. 2. Quasi à facie colubri fuge peccatum, c.4.n.7

Ex capite 24.

Ver.5. Ego ex ore Altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam, d.4.c.14.n.31

Ver.6. Ego feci in cœlis vt oriretur lumen indeficiens, d.4.c.14.n.31

Ver.14. Ab initio & ante sæcula creata sum, d.4 c.14.n.12.& d.5.c.3.n.4. & d.11. c.2.n. 14. item illa eiusdem versus 14. & vsque ad futurum sæculum non desinam, d.5.c.3.n.5

Ver.19. Quasi platanus exaltata sum iuxta aquas, d.6.c.3.n.19

Ex capite 19.

Ver.4. qui citò credit leuis est corde, d.8.c.1.n.4.

Ex capite 26.

Ver.19. Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata, d.5.c.8.n.10

Ex capite 29.

Ver. 20. Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris, d.5.c.8.n.10

Ex capite 38.

Ver. 32. Figulus sedens, vsque ad virtutem suam, d. 6.c.3.n.11

Ex capite 40.

Ver. 1. Graue iugum super filios Adam, d.10.c.4 n.3

Ex Isaia capite 5.

Ver. 26. Eleuabit signum in nationibus procul, & sibilabit vsque ad veniet, d.6.c.3 n.3

Ex capite 6.

Ver. 8. Quem mittam & quis ibit nobis, d.6.c.3.n.10

Ex capite 7.

Ver. 14. Dabit Dominus ipse vobis signum, vsque ad nomen eius Emanuel, d.5.c.5.n.1

Ver. 14. Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, d.6.c.4.n.10

Ex capite 9.

Ver.1. Primo tempore alleuiata est terra Zabulon & terra Nephthali, d.5.c.6.n.9

Ver. 2. Populus qui sedebat in tenebris, vsq; ad orta est eis, d 5.c.6.n.6

Ver.3. Multiplicasti gentem, vsque ad diuidunt spolia, d.5.c.6.n.6

Ver 7. Multiplicabitur eius imperium, d.5.c.5.n.14

Ver. 7. Paruulus enim natus est nobis, vsque ad princeps pacis, d.5.c.5. num.14

Ex capite 11.

Ver. 1. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, d.5.c.4.n.2

Ex capite 23.

Ver. 12.d.5.c.5.n.10.non referuntur verba.

Ex capite 26.

Ver.1.Propter Sion non tacebo, vsque ad accendatur, d.11.c.7.n.20

Ex capite 28.

Ver. 16. Ecce ego mittam in fundamentum, vsque ad fundatum, d.5.c.2.num.20

Ver. 24. Nunquid tota die arabit arans, d.5.c.2.n.5

Ex capite 33.

Ver.22. Dominus enim iudex noster, Dominus rex noster, ipse saluabit nos, d.4.c.14.n.15

Ex capite 34.

Ver. 4. Et tabescet omnis militia cœlorum, vsque ad militiam cœli, d.5.c.2.n.38

Ex capite 37.

Ver. 22. Despexit te, vsque ad filia Ierusalem, d.5.c.5.n.10.& n.13

Ver.31. Zelus Domini exercituum, vsque ad filia Ierusalem, d.5.c.5.n.13

Ex capite 38.

Ver.17. Proiecisti post tergum tuũ omnia peccata mea, d.11.c.4.n.7

Ex capite 40.

Ver.1. Consolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester, vsque ad dimissa est iniquitas illius, d. 4.c.14. num.16

Ex capite 41.

Ver.10. Ne timeas, quia ego tecum sum, vsque ad iusti mei, d.5.c.8.n.26

Ex capite 42.

Ver. 8. Gloriam meam alteri non dabo, d.5.c.8.n.18

Ex capite 45.

Ver. 1. Propter seruum meum Iacob, & Israël electum meum, & vocaui te nomine tuo, d.5.c.5.n.9

Ver.8. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, d.5.c.3.n.8.& d.11.c.4.n.3.vsque ad illa oriatur simul.

Ex capite 46.

Ver. 11.d.5.c.n.10. Non referuntur verba.

Ex capite 52.

Ver. 6. Propter hoc sciet populus meus, vsq; ad ecce adsum, d.5.c.5.n.2

Ex capite 53.

Ver. 3. Nouissimum virorum, d.4.c.14.n.12.& illa ex eodem versu, vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum & nouissimum virorum, cap. 3.n.7

Ver.4. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, d.11.c.6.num.3

Ver. 6. Posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum, d.11.c.7.num.18

Ver.7. Oblatus est, quia ipse voluit, 11.c.7.n.28

Ver. 10. Si posuerit pro peccato animam suam, & cætera, vsque ad finem capitis, d.11.c.7.n.28

Ex capite 63.

Ver. 1. Quis est iste qui venit de Edon tinctis vestibus de Bosra, d. 5.c.2.num.2

Ver.17. Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum ne timeremus te, d.5.c.1.n.30

Ex capite 65.

Ver. 2. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum qui graditur via non bona, d.5.c.2.n.5

Ex Ieremia capite 1.

Ver.5. Priusquàm te formarẽ in vtero noui te, & antequam exires de vulua sanctificaui te, d.12.c.5.n.37

Ver. 8. Ne timeas à facie eorum, quia ego tecum sum vt eruam te, dicit Dominus, d.5. c.8.n.26

Ex

Ex capite 2.
Ver. 1. Obstupescite cœli super hoc, d.4.c.14.n.26
Ex capite 18.
Ver. 3. Descendi in domum figuli, vsque ad in oculis eius, d. 6.c.3.n.11
Ex capite 19.
Ver. 13. Omnes domus in quarum domatibus, vsque ad militiam cœli, d.5.c.2.n.38
Ex capite 31.
Ver. 22. Creauit Dominus nonum super, terram fœmina circundabit virum, hæc Dominus exercituum, Deus Israël, d.4.c.2.n.6
Ex capite 33.
Ver. 25. Si pactum meum inter diem & noctem, & leges cœli, & terræ non posui, d.4.c.14 n.31
Ex Threnorum capite 3.
Ver. 12. Tetendit arcum suum, vsque ad pharetræ su e, d. 6.c.3.n.4
Ex capite 5.
Ver. 16. Cecidit corona capitis nostri, d.6.c.3.n.34
Ex Ezechiele capite 14.
Ver. 9. Propheta cum errauerit & locutus fuerit verbum, ego Dominus decepi Prophetam illum, & extendi manum meam super illum, d.1.cap.5. num.30
Ex capite 36.
Ver. 25. Effundam super vos aquam mundam, vsque ad mundabo vos, d. 5.c.7.n.6
Ex capite 47.
Ver. 12. Super torrentem orietur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum, d.5.c.7.n.11
Ex Daniele capite 1.
Ver. 9. Dedit autem Deus Danieli gratiam & misericordiam, vsque ad principis Eunuchorum, d.5.c.8.n.9
Ex capite 9.
Ver. 24. Septuaginta hebdomades abreuiatæ sunt, vsque ad iustitia sempiterna, d.4.c.14.n.16. & d.5.c.3.n.8
Ver. 27. confirmabit autem pactũ multis hebdomada vna, d.11.c.7.n.49
Ex capite 12.
Ver. 3. Qui autem docti fuerint, vsque ad æternitates, d.5.c.2.n.11
Ex Osee capite 3.
Ver. 2. Et fodi eam mihi, d.11.c.7. num.34
Ver. 6. Si est malũ in ciuitate quod Dominus non fecerit, d.5.ca.3.n.21
Ver. 9. Perditio tua Israël, tantummodò in me auxilium tuum, d. 4.c. 14.n.22
Ex capite 13.
Ver. 14. Ero mors tua ô mors, morsus tuus ero inferne, d. 4.c.15.n.3
Ex Amos, cap. 2.
Ver. 6. Vendiderunt pro argento iustum, & pauperem pro calceamentis, d.11.c.4.n.4
Ex capite 8.
Ver. 6. Vt possideamus in argento egenos, & pauperes pro calceamentis, d.11. c.4.n.4
Ex Habacuc, cap. 3.
Vers. 2. Domine audiui auditum tuum, & timui, Domine opus tuum in medio annorum, viuifica illud, d.6.c. 3.n.10
Ver. 3. Cùm iratus fueris, misericordiæ recordaueris, d.6.c.3.n.12. itẽ ex eodem versu, illud in medio annorum notum facies, d.5.c.7.n.13
Ex Sophonia, cap. 1.
Ver. 2. & 3. d.11.c.7.n.36. non referuntur verba.
Ver. 5. Qui adorant super tecta militiam cœli, d.5.c.2.n.38
Ex Malachia, cap. 3.
Ver. 2. Ipse enim quasi ignis cõflans, vsq; ad sacrificia iustitiæ, d.5.c.7.n.6
Ex Machabæorum primo, cap. 3.
Ver. 60. Sicut autem fuerit volũtas in cœlo, sic fiat, d.6.c.4.n.8

Ex Matth.cap.3.

Ver.14.Ego à te debeo baptizari,d. 3.c.5.n.15.& d.5.c.3.n.12. adiunctis illis,& tu venis ad me.

Ex capite 5.

Ver.3.Beati pauperes spiritu, d.5. c.8.n.15

Ex capite 6.

Ver. 10. Adueniat regnum tuum, d.4.c.14.n.5

Ex capite 7.

Ver.6.Nolite dare sanctū canibus, vsque ad disrumpant vos,d.5.c.5.n.1

Ver.11. Si ergo vos cùm sitis mali, vsque ad petentibus se,d.6.c.3.n.8

Ver.16.& 17. Nunquid colligunt de spinis vuas, vsque ad malos fructus facit,d.5.c.3.n.2r

Ver. 20. Ex fructibus eorum cognoscetis eos,d.5.c.3.n.24

Ex capite 8.

Ver.13.Vade.& sicut credidisti fiat tibi,& sanatus est puer in illa hora,d. 12.c.7.n.3

Ex capite 10.

Ver.37. Qui amat patrem,aut matrem plus quàm me, non est me dignus,d.5.c.2.n.17

Ex capite 12.

Ver.48.Quæ est mater mea,vsque ad soror & mater est,d.5.c.4.n.3

Ver 49.& 59. Ecce mater mea,vsque ad & mater est,d.10.c.2.n.1.

Ex capite 13.

Ver.28. Inimicus homo hoc fecit, d.5.c.1.n.16

Ver.43.Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorū,d.5.c.2.n.11

Ex capite 15.

Ver.35.Ego autem dico vobis,non iurate, vsque ad pedum eius, d.11.c. 4.n.2.

Ex capite 17.

Ver.2.Resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix,d.5.c.2.n.11

Ex capite 18.

Ver.11. Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat,d.4.c.16.n.5

Ver.20.Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo,ibi sum in medio eorum, dist. 8. in distinctionis prologo.

Ex capite 20.

Ver.16. Sic erunt primi nouissimi, & nouissimi primi, d.4.c.3. n.5.d.5.c. 2.n 5.non referuntur verba.

Ver.20.d.11.c.2. n.16. Non referuntur verba.

Ex capite 22.

Ver. 37. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,& in tota anima tua,& in tota mente tua, dist.6.c. 4.num.5

Ex capite 25.

Ver.34.Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi,d.4.c.14.n. 5. & d.6.c.3.n.39. & c.4.n.8

Ex capite 26.

Ver.29.Dico autem vobis,non bibam,&c.vsque ad Patris mei,d.5.c.2. num.37

Ver.49.d.5.c.8.n.8.Non referuntur verba.

Ex capite 28.

Ver.9.Pax vobis,d.5.c.8.n.8

Ver.18. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra, d.10.c.8.n.11

Ver.19.docete omnes gentes baptizantes eas in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti,d.3 c.7.n.3. & d.5.c.3. n.9.& d.7.c.1.n.15

Ex Marco,cap.1.

Ver. 28 Scio qui sis Sanctus Dei, d.5.c.3.n.8

Ex capite 8.

Ver.33.Vade retrò me Satana,quoniam non sapis quæ Dei sunt,sed quę sunt hominum, d.5.c.1.n.23

Ex capite 9.

Ver.39. Qui non est aduersum vos pro vobis est, d.5.c.6.n.6.& d.7.c.4. num.9

Ex capite 12.

Ver. 31. Ex tota virtute tua, d.6.c. 4.num.5

Ex capite 16.

Ver.15. Euntes in mundú vniuersum, prædicate Euangeliú omni creaturæ, d.4.c.15.n.11.& d.7.c.1.n.15

Ver.19. Et Dominus quidem Iesus vsque ad sedet à dextris Dei, d.6.c.3. n.38.& d.10.c.8.n.11

Ex Luca primo cap.

Ver. 9. Missus sum hæc tibi euangelizare, d.9.c.3.n.9

Ver.28. Aue gratia plena Dominus tecum, d.4.c.3.n.15.d.5.c.8.n.1. vbi affertur illud benedicta tu in mulieribus, & n. 38. & n.43. vbi rursus illa, aue gratia plena.

Ver.30. Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum d. 5.c.8.n. 37.& 38.& 43

Ver. 31. Vocabis nomen eius Iesum, d.5.c.3.n.11. & c.5.n.9. vbi non referuntur verba.

Ver.35. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ideóque & quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei, d.11. c.7.n.3.& 5.& 7.& 11.& 21.& 24. illud verò quod nascetur ex te sanctum etiam, d.5.c.n 8

Ver.37. non erit impossibile omne verbum, d.5.c.3.n.6

Ver. 38. Ecce ancilla Domini fiat mihi secundùm verbum tuum, d.4. c.3.n.7.& d.5.c.8.n 27

Ver 42. Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui, d.5.c.3.n.36.& c.8.n.44

Ver. 43. Et vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me, d.4.c. 3.num. 7

Ver.45. Beata quæ credidisti quoniam perficientur in te, quę dicta sunt tibi à Domino, d.4.c.3.n.7

Ver. 46. exultauit Spiritus meus in Deo salutari meo, d.4.c.13.n.5

Ver.48. Respexit humilitatem ancillæ suæ, d.4.c.3.n.7. eiusdem versus illa, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, d. 5.c.3.n. 5.& 29

Ver.49. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius, d. 7.c.1.n.31

Ver.51. Fecit potentiam in brachio suo, d.6.c.3.n.10

Ver. 52. Suscepit Israël puerum suum recordatus misericordiæ suæ, d. c.3.n.12

Ver. 70. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, d.6.c.3.12

Ver. 71. Et memorari testamenti sui sancti, d.11.c.7 n.30

Ver.74. Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum, vsque ad & iustitia, d.11.c.5.n.2

Ver. 78. Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriens ex alto, dist.5.c.7.n.8.& 9

Ex capite 2.

Ver. 13. Multitudo militiæ cœlestis, d.5.c.2.n. 34

Ver.21. Et postquam consummati sunt dies octo, vsque ad conciperetur, d.5.c.3.n.11

Ver.34. Hic positus est in ruinā, & resurrectionem multorum, & in signum cui contradicetur, d.6.c.3.n.4

Ver. 40. Puer autem crescebat, & confortabatur plenus sapientia, d.5.c. 8.num. 13

Ex capite 6.

Ver.20. Beati pauperes, d.5.c.8.n.15

Ver.38. Mensuram bonam, & confertam, & coagulatā, & super affluentem dabunt in sinum vestrum, d.6.c. 3.n.40.

Ex

Ex capite 10.

Ver. 27. Ex omnibus viribus tuis, d.6.c.4.n.5

Ex capite 11.

Ver. 21.d.5.c.2.n.34. Non referuntur verba.

Ver. 27. Beatus venter qui te portauit,& vbera quæ suxisti, d.5.c.4.n.3.& d.7.c.1.n.31

Ver.28.Quinimo beati qui audiũt verbum Dei,& custodiunt illud, d.5.4.num.3

Ex capite 12.

Ver.49.Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur, d.5.c.7.n.6

Ex capite 13.

Ver. 28.Cùm videritis Abraham, vsque ad qui erant nouissimi, d.4.c.3.num.5

Ex capite 14.

Ver.26.Si quis venit ad me,& non odit, vsque ad discipulus, d.5.cap.2.num.17

Ex capite 15.

Ver.4. Quis ex vobis homo,vsque ad inueniat eam, d.6.c.3.n.5

Vers.5. Et cùm inuenerit eam,imponit in humeros suos gaudens, d.6.c.3.n.35

Ver.6 Inueni ouem meam,quę perierat,d.6.c.3.n.35

Ver.8.d.5.c.8.n.35. Non referuntur verba, sed parabola mulieris inuenientis drachmam,quæ à vers.8. in Luca incipit.

Ex capite 18.

Ver. 19. Nemo bonus nisi solus Deus,d.10.c.7.n.2

Ex capite 19.

Ver.10. Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat,d.4.c.16.n.1

Ex capite 22.

Ver.18.Dico enim vobis,quod nõ bibam de generatione vitis donec regnum Dei veniat,d.5.c.2.n.37

Ex capite 24.

Ver.36.Pax vobis,d.5.c.8.n.8

Ex Ioanne,cap. 1.

Ver. 1. In principio, vsque ad non comprehenderunt,d.5.c.2.n.25

Ver.3.Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil,d.4.c.14.num.10

Ver.9.d.5.c.2.n.24. Erat lux vera. & c.8.n.15

Ver. 14. Verbum caro factum est, d.4.c.14.n.26.& d.5.c.3.n.10. & illa habitauit in nobis,d.6.c.4.n.12

Ver. 14. Vidimus gloriã eius,gloriam quasi vnigeniti à Patre,plenum gratiæ & veritatis, d.5.c.2.n.16, &c. 8.n.14.& 15

Ver.18.Deum nemo vidit vnquam, d.12.c.2.n.1

Ex capite 2.

Ver.4. Quid mihi & tibi, d.4.c.3.num.15

Ex capite 3.

Ver.16.Sic enim Deus dilexit mũdum, vsque ad habeat vitam æternã, d.4.c.16.n.1.& d.5.c.7.n.5

Ver.17. Non enim misit Deus Filium suum in mundum vt iudicet mundum,sed vt saluetur mundus per ipsum,d.4.c.14.n.14.& d.6.c.4.n.6

Ex capite 4.

Ver.14. Aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam,d.5.c.7.n.6

Vers.48. Nisi signa & prodigia videritis,non creditis,d.6.c.3.n.3

Ex capite 5.

Ver. 40. Non vultis venire ad me vt vitam habeatis, d.4.c.14.n.13.

Ex capite 8.

Ver.12.Ego sum lux mundi, d.5.c.2.n.25.

Ver. 46. Quis ex vobis arguet me de peccato,d.7.c.1.n.5

Ver. 48. Nonne benedicimus nos, vsque

vsque ad dæmonium habes, d.7.c.4. num.12

Ex capite 13.

Ver.6.Tu mihi lauas pedes, d.5.c. 3.num.12

Ver.10.Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet,sed est mundus totus,d.2.c.4.n.3

Ver 34.Mandatum nouum do vobis,vt diligatis inuicem,vsque ad habueritis adinuicem,d.4.c.14.n.15

Ex capite 14.

Ver.6.Ego sum via,veritas & vita, d.4.c.14.n.14

Ver.28.Si diligeretis me gauderetis vtique, quia vado ad patrem, quia pater maior me est,d.4.c.16.n.6

Ex capite 15.

Ver.15.Omnia quæcumque audiui à patre meo nota feci vobis, d.7.c. 1.n.15

Ex capite 16.

Ver. 13. Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem, d.7.c.1.n.15

Ex capite 18.

Ver. 37. Ego in hoc natus sum & ad hoc veni in mundum vt testimonium perhibeam veritati, d.c.14.n.14

Ex capite 19.

Ver.5.Ecce homo,d.5.c.5.n.5

Ver. 25. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius & soror matris eius,d.5.c.2.n.32

Ver. 27. Ecce mater tua & ex illa hora accepit eam discipulus in sua, d. 12.c.7.n.3

Ex capite 20.

Ver. 17. Vade autem ad fratres meos & die eis,vsque ad illa & Deum vestrum, d.5.c.3.n.10

Ver.21.Sicut misit me pater & ego mitto vos,d.7.c.1.n.15

Ex Actibus capite 2.

Ver. 41.d.5.c.3.n.8.non referuntur verba & d.11.n.2.vbi etiam non referuntur verba.

Ex capite 3.

Ver.25.Vos estis filij Prophetarum & testamenti,d.11.c.7.n.30

Ex capite 5.

Ver.12.Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe,d.6.c.3.n.3

Ex capite 6.

Ver.5.Plenum fide & Spiritu sancto,d.5.c.8.n.13

Ver. 8. Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia,& signa magna in populo, d.5.c. 8.n.13.& 14

Ex capite 7.

Ver.42. Tradidit eos seruire militiæ cœli,d.5.c.2.n.38

Ver.46.Dauid inuenit gratiam ante Deum,d.5.c.8.n.34

Ex capite 8.

Ver.13. In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse,d.9.c.2.n.7

Ex capite 10.

Ver.42. Qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum, d.12. c.2.n.9

Ex capite 15.

Ver.6.d.7.c.1.n.22.Non referuntur verba. & n.25. vbi etiam non referuntur.

Ver. 28. Visum est Spiritui sancto & nobis,d.7.c.1.n.22.& d.12.cap.1. num,9

Ex capite 17.

Ver.28.In ipso enim viuimus,mouemur,& sumus,d.1.c.7.n.1

Ver.34 d.7.c.1.n.24. Non referuntur verba.

Ex capite 24.

Ver. 27. Volens autem gratiam præstare Iudæis Fœlix reliquit Paulum vinctum,dist.5.c.8.n.21

Ex capite 25.

Ver. 9. Festus autem volens gra-

tiam,vſque ad apud me,diſt.5.cap.8. num.21

Ex capite 26.

Ver. 29. Optio apud Deum & in modico,& in magno, vſque ad exceptis vineulis his, diſtinct. 7.cap. 1. num.31

Ex Epiſtola ad Romanos, cap.1.

Ver.28. Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vſque ad inuidia, d. 5.c.1.n.30

Ex capite 3.

Ver.9. Cauſati enim ſumus, vſque ad & egent gloria Dei, diſt. 12. e.2. num. 8

Verſ.23.Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei,d.2.e.2.n.1

Ver. 24. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu,d 2.e.2.n.1

Ex capite 5.

Ver. 8. Commendat autem charitatem ſuam, vſque ad illa, ab ira per ipſum,d.4.c.14.n.22

Ver.12.Sicut per vinum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt,diſt.3.cap.8,n.7. & d.4.eap.8. n. 3. & d.7.c.1.n.26. & cap.4.num.1.7.& 8. & diſt.12.eap.2. num,2.& 8.& 14.vbi referuntur extera quæ in Paulo ſunt,vſque ad verſum 19.incluſiuè & illud in quo omnes peecauerunt,d. 1.c.3.n.1

Ver.14. Regnauit mors ab Adam, vſque ad multi mortui ſunt, diſt.4.c. 14.num.16

Ver.15.Vnius delicto multi mortui ſunt,d.2.e.2. n.1.& e.5.n.1. & d. 4.e.8.n.3

Ver.17.Vnius delicto mors regnauit per vnum,d.11,c.4.n.6

Ver.18.Per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem, d.2.c.2.n.1. & d. 11.c.4.n.6. & d.12.e.2. num.11,12. 13. & 14

Ver.21.diſt.4. c.14. n.19. Non referuntur verba.

Ex capite 6.

Ver.6. Vetus homo noſter, vſque ad non ſeruiamus peccato, diſt.6.e.4. num.3

Ex capite 7.

Ver. 17. & 20. Nunc autem iam non ego operor illud,ſed quod habitat in me,peccatum,d.5.c.3.n.29

Ver. 23. Video aliam legem,vſque ad per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum,d.5.c.3.n.30

Ex capite 8.

Ver.2.Lex enim ſpiritus in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati, & mortis,d.1.c.1.n.1

Ver.3.d.12.e.4.n.15.non referuntur verba.

Ver. 19. Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat, vſque ad expectantes redemptionem corporis noſtri, d.4.e.14.n.5

Ver. 20. Vanitati enim creatura, vſque ad filiorum Dei,d.5.c.3.n.35.

Ver.32. Proprio filio ſuo non pepercit Deus, vſque ad qui etiam interpellat pro nobis,d.11.e.2.n.14.

Ver. 34. Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, vſque ad interpellat pro nobis,d.11.c.2.n.14

Ex capite 9.

Ver. 13. Iacob dilexi,Eſau autem odio habui,d.5.c.2.n.17

Ex capite 10.

Ver.21.d.5.e.2.n.5.non referuntur verba.

Ex capite 11.

Ver. 6. Si autem gratia iam non ex operibus,d.5.c.8.n.10

Ex capite 14.

Ver. 9. In hoc Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt & viuorum, &

mortuorum dominetur, d. 12. c. 2. num.9

Ex Prima ad Corinthios 1.

Ver. 23. Iudeis quidem ſcandalum gentibus autem ſtultitiam, d. 5. c.6. num.10

Ex capite 3.

Ver.11. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt quod eſt Chriſtus Ieſus, d. 5. c.2.n.20

Ver 22.Omnia veſtra ſunt ſiue Zephas,vſque ad Chriſtus autem Dei,d. 4.c.14.n.4.

Ver. 23. Omnia enim veſtra ſunt vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei, d.5.c.5.n.10.& c.7.n.9

Ex capite 4.

Ver. 9. Puto quod Deus nos apoſtolos nouiſſimos oſtendit, d. 4. c. 3. num.7

Ex capite 5.

Ver.4. Ego quidem abſens corpore præſens autem ſpiritu, vſque ad nos blaſphemare, d.7.c.1.n.17

Ex capite 10.

Ver.8. & 10.d.8.c.1.n.4.non referuntur verba.

Ver.12.Vſque ad,17.d.5.c.1.n.17. non referuntur verba.

Ver. 20. Nunc autem multa quidem membra vnum autem corpus,d. 5.c. 1.n.17

Ver. 27. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro, d.5.c.1.n.17

Ver. 28. Quoſdam quidem poſuit Deus, vſque ad nunquid omnes interpretantur,d.5.c.1.n.17

Ex capite 15.

Ver. 12. Si autem Chriſtus prædicatur quod reſurrexit à mortuis, vſque ad illa omnes viuificabuntur, d. 12.c.2.n. 16

Ver.22.Quoniam quidem per hominem mors,vſque ad in Chriſto omnes viuificabuntur,d.2.c.2.n.1.d.4.c. 7.n.12.d.9.c.2.n.5.d.12.c.2.n.15

Ver.51. Ecce Myſterium vobis dico,vſque ad immutabimur,d.12.c.2. num.9

Ver. 44. Seminatur corpus animale,ſurget ſpirituale, d.4.c.15.n 2

Ver.47.Primus homo de terra terrenus ſecundus homo de cœlo cæleſtis qualis terrenus tales, & terreni qualis cæleſtis tales & cæleſtes,d.10. c.4.n.5

Ver.56.d.5.c.2.n.28. non referuntur verba Apoſtoli ſigillatim.

Ex ſecunda ad Corint. cap.3.

Ver. 6. qui idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti,d.7.c.1.n.15

Ex capite 4.

Ver.7. Habemus theſaurum iſtum in vaſibus fictilibus,d.1.c.7.n.3

Ver.18. Quæ enim videntur temporalia ſunt, d.4 c.15.n.11

Ex capite 5.

Ver. 1. Ædificationem ex Deo habemus, vſque ad in cœlis, d. 6. c. 4. num.10

Ver. 4. Nolumus expoliari ſed ſuperueſtiri,d.5.c.8.n.7

Ver. 13. Siue enim mente excedimus Deo,d.12.c.2.n.21

Ver.14.Si vnus pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, d.2.c.2.n.5.& c.5. n.1.& d.12.c.2. n. 23. & 24. & c.8. num.1

Ver.15. Vt & qui viuunt iam non ſibi viuant ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit, d.12.c. 2.n.25. & c.4.n.8.non referuntur verba.

Ex capite 6.

Ver.14.Quæ ſocietas luci ad tenebras quæ autem conuentio Chriſti ad Belial, d.5.c.2.n.7.& d.11.c.1.n.1

Ver. 16.qui autem conſenſus templo Dei cum Idolis,d.11.c.5.n.2

Ex Epiſtola ad Galatas cap.2.

Ver.17. Quod ſi quærentes iuſtificari in Chriſto,d.5.c.7.n.1

Ver.19.Ego enim per legem,vsque ad illud,sum cruci,d.5.c.2.n.32

Ver.20.Quod autem nunc viuo in carne in fide viuo filij Dei, d.4.c,15. num.2

Ex capite 4.

Ver.4.Misit Deus filium suum,vsque ad reciperemus,d.4.c.16.n.1

Ex capite 5.

Ver.17.Caro concupiscit aduersus Spiritum,d.5.c.1.n.12

Ex capite 6.

Ver.14. Mihi autem absit gloriari nisi, &c. vsque ad ego mundo,d.5.c. 2.n.32

Ver.17. de cætero nemo mihi molestus sit, vsque ad porto, d.5. cap.2. num.32

Ex Epist. ad Ephesios cap.1.

Ver. 4.Elegit nos in ipso,vsque ad voluntatis suæ,d.4.c.14.n 4

Ver. 6. In laudem gloriæ gratiæ suæ in qua gratificauit nos in dilecto filio suo,d.5.c.8.n.9

Ex capite 2.

Ver.3.Eramus natura filij iræ sicut & cæteri, d. 3.c.5.n.11.& d.4.cap.6. num.7

Ver.20.Supra fundamentum Apostolorum, vsque ad Christo Iesu,d.1. c,1.n.15

Ver.14. Ipse est pax nostra, vsque ad iis qui prope, d.6.c.4.n.3

Ex capite 4.

Ver. 10. Qui descendit ipse est, & qui ascendit,d.11.c.2.n.10.

Ver.24.Qui secundùm Deus creatus est, vsque ad veritatis, d. 11.c.5. num.2

Ex capite 5.

Versus Dist. 1. c.2.n. 2. non referuntur verba.

Ver. 8. Eratis enim aliquando tenebrę nunc autem lux in Domino, d. 10.c.12.n 5

Ver. 31. Relinquet homo patrem, vsque ad in Ecclesia,d.5.c.2.n.14

Ex Epist. ad Philippenses cap.2.

Ver.7.In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, d.11.c.6.n.t

Ver.8.Humiliauit se,vsque ad Dei patris,d.4.c.15.n.12

Ex capite 3.

Ver. 20. Nostra autem conuersatio in cœlis est, vsque ad illud charitatis suæ,d.5.c.3.n.29

Ex Epistola ad Colossenses c.1.

Ver. 15. Qui est imago Dei inuisibilis,vsque ad in ipso constant, d.4.c. 14.num.9.& d.5.c. 8. n. 28. vbi afferuntur illa, & ipse est caput corporis Ecclesiæ, vsque ad illa,primatum tenens.

Ver.18. Primogenitus ex mortuis, vsque ad reconciliari omnia in ipso, d.4.c.3.n.11.& c. 14 n.11. vbi etiam referuntur illa,ipse est caput corporis Ecclesiæ, vsque ad primatum tenens.

Ex capite 2.

Ver.3. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi, d.1.c.7.n.3

Ver. 14. Delens quod aduersus nos erat chirographum decreti, d.10. c.14.n.4

Ex capite 3.

Versus, dist.c.1.n.2.non referuntur verba.

Ver.12.Induite vos ergo sicut electi,vsque ad viscera misericordiæ,d.5. c,7.n.8

Ex capite 4.

Ver.6.Sermo vester semper in gratia sale conditus,d.5.c.8.n.10

Ex Prima ad Thessalon c.4.

Ver.1. Rogamus vos, & obsecramus in Domino Iesu, vsque ad sic & ambuletis,d.4.c.15.n.15

Ver.16.Quoniam ipse Dominus in iussu, vsque ad cum Domino erimus,

mus,d.12.c.2.n,9

Ex capite 5.

Ver.20. Spiritum nolite extinguere omnia autem probate, quod bonum est tenere,d.8.c.5.n.4

Ex 2.ad Thessalon cap.2.

Ver.3. Nequis vos seducat, vsque ad quod dicitur Deus,d.5.c.6.n.11

Ex 1.ad Timothenm cap.1.

Veris Iesus venit in hunc mundũ peccatores saluos facere quorum primus ego sum,d.4.c.16.n.1

Ver. 17. Regi sæculorũ immortali inuisibili soli Deo honor, & gloria,d.4.c.14.n.5

Ex capite 2.

Ver.8. Puras manus,d.11.c.5.n.2

Ver. 14. Adam non est seductus mulier autem seducta in præuaricationem fuit,d.6.c.2.n.2

Ex capite 3.

Ver.2. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse,&c. d. 4. cap.15. num.15

Ex capite 6.

Ver.16. Lucem habitabat inaccessibilem,d.11.c.7.n.18

Ex 2.ad Timoth.cap.2.

Ver.10. Omnia propter electos,d.4.c.14.n.2

Ex capite 4.

Ver.8. In reliquo reposita est mihi, vsque ad in illa die,d.5.c.3.n.29

Ex Epist.ad Philemonem c.1.

Ver. 12. Tu autem illum vt mea viscera suscipe,d.5.c.7.n.8

Ex Epistola ad Hebreos cap.1.

Ver.3. Splendor patris, & figura substantiæ eius,d.5.c.2.n.25. & ab illis qui cum sit splendor patris, vsque ad in excelsis,d.9.c.2.n.4

Ver. 4. Tanto melior Angelis effectus vsque ad erit mihi in filium, d. 11.c.2.n.1

Ver.12. Idem ipse es, d.4. cap.14. num.19

Ver.13. Ad quem autem Angelorum dixit aliquando sede à dextris meis,d.11.c.2.n.15

Ex capite 2.

Ver. 17. Debuit per omnia fratribus assimilari,d.3.c.5.n.15

Ex capite 4.

Ver.12. Vnus est enim sermo Dei, vsque ad intentionem cordis, d.5.c.4.num.3

Ex capite 6.

Ver.13. Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret, d. 6. c.3.n.30

Ex capite 7.

Ver.1. Hic enim Melchisedech,vsque ad Filio Dei,d.6.c.4.n.6

Ver.26. Talis enim decebat,vt esset nobis Pontifex,vsque ad excelsior cœlis factus, d.4.c.14.n.26.& d.11.c.5.n.1.& c.6.n.5

Ex capite 9.

Ver.11. Christus assistens Pontifex futurorum bonorum peramplius, & perfectius tabernaculum, d.11.c.2.n.1. præterea illud peramplius & perfectius tabernaculum,c.1.n.5

Ver. 27. Statutum est hominibus semel mori,d.12.c.2.n.3

Ex capite 10.

Vers. 4. Impossibile enim est, sanguine taurorum, vsque ad non tibi placuerunt,d.4.c.14.n.26

Ver.7. Hostiam & oblationem noluisti,vsque ad ecce venio, d.4.c.14. num. 27.

Ver.8. Quia hostias & oblationes, vsque ad vt faciam,Deus,voluntatem tuam,d.4.c.14. n.26. & rursus totus locus ab illis impossibile est sanguine taurorum, vsque ad per oblationem corporis Iesu Christi semel d.11.c.7. num. 32. & quantum ad illa versus 10. in qua voluntate sanctificati sumus, vsque ad finem versus num.33. & quoad eadem, in qua voluntate

fanctificati sumus,n.36

Ver.14. Vna enim oblatione consumauit in æternum sanctificatos, d. 4.c.13.n. 8

Ex capite 11.

Ver.6.Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator est,d.4.c.15. n.15.& d.6.c.4.n.4

Ex capite 12.

Ver. 4. Deus noster ignis consumens est,d.5.c.7.n.3

Ex capite 13.

Ver. 4. Honorabile connubium in omnibus & torus immaculatus,d.11. c.5.n.4

Ver.8.Iesus Christus heri & hodie, d 5.c.8.n.28

*Ex Iacobi Epistola, cap.*1.

Ver.13.Nemo cùm tentatur,vsque ad neminem tentat, dist. 4. cap. 14. num.22

Ver. 17. Omne datum optimum, vsque ad luminum,d.6.c.4.n.6

Ver.27.Munda & immaculata, d. 11.c.5.n.4

*Ex Petri prima, cap.*1.

Ver.4. Hæreditatem incorruptibilem, vsque ad in tempore nouissimo, dist.6. cap. 4. num.8. & dist.11. c.5. num.4.

Ex capite 2.

Ver. 22. Qui peccatum non fecit, inuentus est dolus in ore eius, d.5.c. 2.n.26.

*Ex Petri secunda, cap.*1.

Ver.4.Fugientes eius,qui in mundo est concupiscentiæ corruptionem, d. 5.c.2. n. 39. & c 4.n.3. non referuntur verba.

*Ex Ioannis prima, cap.*1.

Ver.8.Si dixerimus,quoniam peccatum non habemus,vsque ad in nobis non est,d.12.c.2.n.2

*Ex cap.*2.

Ver.1. Filioli mei, hæc scribo vobis,vt non peccetis,sed & si quis peccauerit,vsque ad pro peccatis nostris, d.4.c.14.n.22

Ver. 10. Si dixerimus, quoniam non peccauimus, vsque ad non est in nobis,d.12.c.2.n.2

Ex capite 2.

Ver.18.Filioli mei, nouissima hora est,& sicut audistis, quia Antichristus venit,& nunc Antichristi multi facti sunt vnde scimus,quia nouissima hora est, d.4. c.3.n.5

Ex capite 3.

Ver.8. Qui facit peccatum ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat,d.5.c.1.n.21

Ver. 10. In hoc manifesti sunt filij Dei,vsque ad diligatis alterutrum, d. 5 c.1.n.21

Ex capite 4.

Ver..1.Nolite omni spiritui credere,d.8.c.1.n.4

*Ex Apocalypsi, cap.*1.

Ver.8.Ego sum A,& Ω,principium & finis,d.4.c.14.n.12

Ver.18. Ego sum primus & nouissimus,d.4.c.3.n.5.& c.14.n.12

Ex capite 2.

Ver.8. Hæc dicit primus & nouissimus,dist.4.cap.3.num.5. & cap.14. num.12

Ex capite 3.

Ver.3.Non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo, dist. 5. cap.3. num.10

Ver. 12. Qui vicerit, faciam eum, vsque ad nomen meum nouum, d.5. c.3.n.10.& d.6.c.4.n.7

Ver. 14. Hæc dicit tamen testis fidelis,& verus,qui est principium creaturæ Dei,d.4.c.14.n.9

Ex capite 7.

Ver.2.& 3.Et vidi alterum Angelum, vsque ad in frontibus eorum, d. 7.c.1.n.12

Ex cap.

Ex capite 12.

Ver. 1. Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, d. 1. c. 1. n. 1. d. 5. c. 2. n. 19. & d. 6. c. 3. n. 1. & d. 11. c. 6. n. 2. & c. 7. n. 18

Ver. 2. Et clamabat parturiens, & cruciatur vt pariat, distinct. 6. cap. 3. num. 36

Ver. 3. Visum est aliud signum in cœlo, vsque ad stellarum cœli, dist. 5. cap. 1. num. 16. & distinct. 6. c. 3. num. 37

Ver. 5. Vsque ad thronum eius, d. 6. c. 3. n. 38

Ver. 6. Vt ibi pascant eam, d. 6. c. 3. num. 39

Ver. 9. Draco ille magnus, vsque ad missi sunt, distinct. 5. cap. 1. num. 12. & 16

Ex capite 21.

Ver. 2. Ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem, vsque ad initium & finis, d. 6. c. 4. n. 1. & 2

Ver. 2. Descendentem de cœlo, d. 6. c. 4. n. 6. & reliqua visionis huius toto capite 4.

Ver. 5. Dixit mihi, scribe, quia hæc verba fidelissima sunt, & vera, d. 6. c. 4. n. 13

Ver. 6. Et dixit mihi, factum est, ego sum A, & Ω, initium & finis, d. 6. c. 4. n. 13

Ex capite 22.

Ver. 11. Qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc, d. 10. c. 11. n. 7

Ver. 13. Ego sum A, & Ω, primus & nouissimus, principium & finis, d. 4. c. 14. n. 12

Vers. 16. Ego Iesus misi Angelum meum, vsque ad & matutina, d. 6. c. 3. num. 32

Ver. 27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, dist. 1. cap. 6. num. 15

FINIS.

INDEX

INDEX LOCORVM EX SACRIS CONCILIIS

petitorum, & huic operi variis capitibus illius insertorum.

X primo Apostolorum Concilio illa virgo Maria illa sancta, illa electa, a primo originarióque peccato praeseruata fuit ab omni culpa libera, d 7.c.1.n.1.

Ex Arausicano 2. capite primo canone 2. ab illis si quis soli Adae praeuaricationem suam, usque ad per vnum hominem, d.2.c.2.n.3. & d.7,c.3,n.3. & d. 12.c.3 n.2.

Ex Concilio Africano, c.76. item placuit, vsque ad ab vteris matrum, d.7.c. 3.num.2

Ex Basiliensi sessione, 36. ab illis sacrosancta generalis Synodus Basiliensis in Spiritu sancto legitimè congregata vniuersalem Ecclesiam repraesentans ad perpetuam rei memoriam elucidantibus, &c. d.7 c.3.n.1

Ex Mileuitano canone, 2. placuit vt quicumque, vsque ad semper intellexit, d. 7.c.2.n.1

Ex Moguntino, c.5. ab illis hoc primorum hominum peccatum, d.2.c.2.n.3. & d.12.c.3.n.4

Ex Nicena Synodo textu actione illis visibili, inuisibiliquę creaturae superiorem Virginem dici, d.7 c.2.n.1

Palestina Synodus, & ex ea fragmentum refertur, d.7.c.2.n.3

Sexta Synodus generalis act. 8. ab illis confitemur Dominum nostrum Iesum Christum, vsque ad illa carnem sumpsisse, d.7.c.2.n.4

Septima Synodus generalis act. 2. & locis aliis stat pro Virgine, d. 7. cap. 2. num.4

Concilium Francofordiense in epistola ad Episcopos Hispaniae ab illis verbis meliore quidem terra, d.7.c.2. n.5. & dist.12.c.1.n.20

Toletana Synodus vndecima in confessione fidei, d.7.c.2.n.1

Tridentina Synodus sessione quinta decreto de peccato originali ab illis si quis soli, d.2 c.2.n.3. & ab illis declarat tamen, d.7.c 4.n. 1. & d 12.c.3. n.4. vbi respondetur ad locum ex eo adductum pro aduersariis, d. 2.c.2.n.3

Victoris Papae Synodus, dist.5.cap.2. num.15

Synodus Cantuariensis, d.12.cap.4. num.13

Concilium Oxoniense, dist.12.cap.4 num.13.

APOLOGIA

APOLOGIA SCHOLASTICA, SIVE CONTROVERSIA THEOLOGICA, PRO MAGNÆ MATRIS AB ORIGINEÆ culpæ Debito, Immunitate: ex Sacris Litteris, Conciliis, Patribus, aliísque Theologicis argumentorum sedibus, ad rem pertinentium, diligenter collecta.

DISTINCTIO I.

De nonnullis Præludijs explicandæ controuersiæ admodum necessarijs.

SVNT, quæ præmitti oporteat breuiter, vt totius cōtrouersiæ ratio lectori dilucidè proponatur; nec in illa sint, quæ retardare ipsum possint, compendio tradenda erunt; sic tamen, vt claritati breuitas non officiat. E variis petenda locis, è variis authoribus huc adducenda sunt. Curabimus, ne istis vlla inferatur vis, sed vt sponte suffragium pro nobis ferant; meliùs dicam, pro veritate. Ad rem ergo propiùs accedamus.

CAPVT. I.

Status controuersiæ.

1 MErirò sanè, ac iure quidem optimo, de Magna omniū A Matre, augusta Dei Ecclesia canit, quod in sacro Bucolico dulci suo amori Regius Pastor cecinit, cap. 6. vers. 9. efferens, *Pulchra vt Luna, electa vt Sol.* Quódque Prophetæ Ioanni Apocalypsis 12. vers. 1. reuelatum ostentum fuit, ab ipso posterorum memoriæ sic litterarum monumentis commendatum: *Signum magnum apparuit in* B *cœlo, mulier amicta Sole*, & quæ sequuntur. Vt enim iustis crementis Sol, qui pulcer in nostros incurrit oculos, suam lucem, & diem rebus explicat: neque vt primùm se conspiciendum obiicit, quantum sibi fulget, splendescit nobis (prouidè, ne infirmos perstringat sensus) ita re vera sanctissimæ Θεοτόκου puritas & maiestas, certis veluti C quibusdam gradibus orthodoxorum mentibus insinuauit sese: ne, si tota prodiret simul, debilia, quanquam proprio vitio, ingenia læderentur. Fuit iam olim, retroactis temporibus, qui absque fidei & sanctitatis iactura,

Cant. 6. vers. 9.

Apocalypsis 12. vers. 1.

A ra, leuiores næuos tantæ Virgini adſcribere minimè dubitarit, *Chryſoſt.* Ioannes ille, os aureum cognomento, ſecũda homilia in Ioannem, cui alij priſci ſimiles; & inter Scholaſticos, *Gregor. Ariminenſis.* Ariminenſis Gregorius, ad 2. diſt. 30. quæſt. 2. art. 1. Non illo erat ſæculo tam explorata veritas, clarior pòſt exorta, nefas monſtrauit eſſe, crimen quantumuis minimum ex iis, quæ proprio cuiuſ- B que arbitrio committũtur, perpetratum ab illa fuiſſe, iudicare. Quo non tota, quantumque poterat, egregia eius micabat ſanctitas, quando in illam permulti ſententiã conſpirauerant, vt tetram à communibus parentibus in omnes filios deriuatam originis labem, ipſo primo vitæ initio, reliquorum more contraxiſſe arbitrarentur; idque C tam ſeriò, vt illorum non pauci, quos opinari aliter viderent, infami hæreſeos notâ dignos exiſtimarent. Quantas hi Eccleſiæ turbas dederint, commemorare præſentis loci non eſt. Sedauit illas Sixtus, huius nominis quartus, Pontifex; atque deinceps liberum in ſuo ſenſu abũdare cuique fuit. Ille iam omnibus fermè arriſit, qui Virginem D immaculatam ſemper cenſuit. Paucos nunc alter occupat. Multos verò qui obnoxiam extitiſſe origineæ culpæ autumãt, quanquam ab ea ſeruata fuerit. Non parũ is aliis diſplicet, opinãtibus nihil in orbis Dominã, quòd peccatũ oleat, incurriſſe: quos victuros tandem puto.

2 En Virgineæ lucis ſenſim incrementa: en quò perducta res ſit. Quam nunc pro viribus, in ipſius Deiparę honorem, quantum Filius dederit, promouebimus. Fert namque animus, ab illorum ſtare partibus, qui originalis peccati debitum (ſic loquuntur Gymnaſia) contraxiſſe Virginem in ſeipſa, peccaſſe in Adamo, aut in illo peccandi habuiſſe debitum, prorſus negant. Principia tria hæc, quid ſint, vt perſpicuè tractentur, cętera declarabimus. Pòſt, aduerſariorũ placitum & fundamenta referemus. Nonnulla deinde iaciemus pro Veritate. Quarto loco proponenda hæc erit. Probabitur quintò. Aliqua ſextò, vt reddatur illuſtrior, obiicientur. Quæ tandem ſoluenda; faciendũmque illis ſatis, quibus ſuam contrarij opinionem tutati fuerint. Primo loco, propoſita iam explicanda. Eorum primum ſequenti capite lectori dandum erit; duo alia in tertiũ & quartum reiicienda. Sic verò de his agendum nobis, vt neque ſuſcepto muneri deeſſe, ratione aliqua videamur; neque plura, quàm argumentum poſtulat, congeſſiſſe otiosè meritò iudicemur. Quod in aliis vitiũ damno, quódque admiſſum à multis, dum hæc ipſa, quæ modò nos, diſputant, video. Compendio igitur exponenda, relinquenda cætera ſuis locis. Sunt tractatus de primi hominis creatione, ac fœlici eius primo ſtatu, de peccatis, gratia, & ſimiles, qui proprias in Theologia ſedes habent, quíque ab eis cõuellendi non ſunt, vt creſcat liber, ſed accipienda tantùm mutuò, quæ lucem afferre dicendis poſſint, & illa ornare; non, quæ multitudine ſua obſcurare potiùs, & obruere.

CAPVT

CAPVT II.

Quid debiti nomine, in originea labis causa Doctores intelligant.

1 NOn omnes in debiti huius ratione, vt ad præsens institutum spectat, declaranda conueniunt. Sunt, quibus ipsum debiti nomen (vt ab hoc incipiam) tanquam perpetam rei subiectæ impositum, vehementer displiceat. Non enim peccacatum (inquiunt) vllus debet, cùm potiùs debeat non peccare, iustitiam, ad quam, Deo authore, creatus est, debeat; debeat sanctitatem: huius appellandum fuit debitum, si alicuius appellandum fuit, non illius. Patronos sibi accersunt, Anselmum, præsertim libro de Conceptione Virginis, & Peccato Originali, cap. 22. Cuius eo loci hæc inter alia; *Quod in illis* (paruulis scilicet) *non sit iustitia, quam debent habere, non facit illorum voluntas personalis.* Similia tertio capite inuenies: Qualia ea: *Originale peccatum non est aliud, quam iniustitia, id est, absentia debitæ iustitiæ. Non enim videtur esse iniustitia, nisi in natura, quæ cùm debeat habere iustitiam, non habet.* & post aliqua: *Quare, quoniam iniustitia non potest esse, nisi vbi iustitia debet esse,* &c. Subscribit Anselmo Scotus in 3. dist. 3. quæst. 1. § *Si autem*, dicens; *Quilibet filius Adæ naturaliter est debitor iustitiæ originalis; & ex demerito Adæ caret ea.*

Displicet aliquibus nomẽ debiti.

Probant.

Anselmus.

Anselmus.

Scotus.

2 Quod debitum sit iustitiæ: quam origineam dicimus, non inde fit, Origineæ culpæ debitum nullum esse; aut malè nomen hoc alicui rei pertinenti ad eiusmodi crimẽ dari: quod non eadem prorsus ratione illi conueniat, qua primæuæ illius sanctitatis cõparatione vti eo Doctores soleant. Etenim cùm in frequenti vocum impositione, translatione ve, vt prudenter ab vno in aliud significatum, & eleganter fiat, analogiam aliquã intercedere satis fit, intercedat verò in re proposita, vt ex eius declaratione, paulo pòst inferenda, constabit; Euincicitur, sapienter admodum à primis nominis huius vsurpatoribus effectum esse, cùm illud ad significandum, quod iam tradenius, ne res scitu digna, congruenti appellatione destituta, iaceret incognita, transtulêre.

Responsio.

Probauit istorum diligentiam vel Anselmus ipse, vt videant Aduersarij, quàm pro illis sit, eodem nomine secundùm hanc translationem, vtens, eodem citato libro, capite 10. scribens; *Quoniam verò Adam subditus noluit esse Dei voluntati, & gratiam, quam de se propagandis seruare poterat, perdidit: atque omnes, qui natura operante, quam acceperat, propagantur, eius adstricti debito, nascuntur:* Sic ille; qui, debiti huius non ignatus, eiusdem operis capite 7. necessitatem id vocauit, efferens; *In Adamo omnes peccauimus; quando ille peccauit, non quia tunc peccauimus ipsi, sed quia de illo futuri eramus; & tunc facta est illi necessitas; vt, cùm essemus, peccaremus.* & post aliqua. *Quia ab ipso semine, & ipsa conceptio-*

Anselmus.

Anselmus.

ne ex qua incipit homo esse, accipit A *necessitatem, vt cùm habebit animam rationalem, habeat peccati immunditiam, quæ non est aliud, quàm peccatum, & iniquitas.* Egestatem, 22. cap. nominat, proferens. *Quod in illis* (paruulis scilicet) *non sit iustitia, quam debent habere, non hoc fecit illorum voluntas personalis, sicut in Adam, sed egestas naturalis, quam ipsa accepit natura ab Adam.* B Egestatem vocat, quod debitum priùs dixerat: qua verò ratione, aut cuius vi egestas illud iustitiæ sit, explicare modò non valcat; vti nec quo pacto reatus, si verum est, quod censent aliqui, sic nimirum ab Augustino dici, epist. 23. ad Bonifacium, illis; *Traxit ergo reatũ, quia vnus erat cum illo, & in illo, à quo traxit, quando quod traxit,* C *admissum.* Hæc Augustinus.

Anselmus.

Augustinus.

5 Quòd verò hîc, reatus nomine, obligationem aut debitum, siue necessitatem contrahendi peccatum ipsum Augustinus intelligat, ex eo, inquiunt, licet colligere, quia docet reatum istum, ab eo tempore contractum, quo Adamus delictum patrauit. At peccatum originale non incurritur ante primũ generationis exordium. Quasi ante hoc debitũ id quis- D quam posset incurrere. Si ergo de reatu loquitur Augustinus, quem ante propriam vitam quisque nostrûm contrahat, profectò non de aliquo agit debito, seu reatu, quem in se habeant mortales, cùm primùm illis contingit esse. Concedis. Subdis tamen. De aliquo eum agere, qui saltem nobis in pri-

Impugnantur.

Euasio.

mo parente accidat, vt in eo, qui omnes virtute fuerit, omnium fons & caput. Quod satis dubio procul erit ad affirmandum, Augustinum, præcitatis verbis, per vocem illam *reatum*, explicare aliquid, quod idem, cum debito contrahendi origineam labem, sit. Quid si de peccato, quod in illo admisimus, peccante ipso, intelligendum esse contendam; cùm sensum hunc facilè verba admittant? Negabis ipsum in Protoplasto peccandi modum, si à præfato debito quidquam aliud distinctum affirmauero. Vt neges: Augustinus certè de ipsa originea culpa, qua quisque nostrûm, cùm primùm concipitur, miserè inficitur, disputat eo loco, & verbis illis, *reatus* præsertim voce, breuiter rem declarat.

Confutatur.

Euasio altera.

Exploditur.

Constat hanc eius mentem esse, quod præmittat. *Ideò ex Adam traxit* (infans videlicet) *quod Sacramenti illius* (baptismi nempe) *gratia solueretur: quia nondum erat anima separatim viuens, id est, altera anima, de qua diceretur, & anima patris mea est, & anima filij mea est. Iam itaque cùm homo in seipso est, ab eo, qui genuit, alter effectus peccato alterius, sine sua consensione, non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum, quia vnus erat cum illo, & in illo, de quo traxit.* Quibus rationem reddit, & explicat, quî fieri possit, vt absque propria voluntate, peccatum, quod reatus appellatione significat, in se paruulus contrahat, peccatum inquam, quod in eo Baptisma deleat: cùm parentum aliis subiace

Augustinus.

iacere non possit, aut eis lædi. Atque hunc esse istorum sensum, particula *ergo*, satis probat, satisque ostendit reatum ad illa referendum esse, quæ initio præmittuntur: *Ideò* (nimirum) *ex Adam traxit, quòd Sacramenti illius gratia solueretur.* Hoc autem peccatum originenm est. Hoc, reatum Augustinus vocat, non debitum, vt illi existimant.

4 Nec illud, *quando, quod traxit, admissum est*, cogit. Sensus namque planus eius est: admisit in Adam, quod posteà in seipso contraxit, peccatum, seu reatum nimirum. Admisit vt in causa, & origine, virtute admisit, vt virtute in illo continebatur: quod alij, peccasse in Adam, nominant. *Obiectio.* At hoc contraxisse peccati debitum (ais) in illo est? *Diluitur.* fit. Non tamen id reatum Augustinus dicit; non ei hanc vocem tribuit, quod erat probandum. *Obiectio.* Quid ergo? Latuitne Augustinum hoc debitum, aut si non latuit, vbi de illo egit, si hoc non egit loco? *Responsio.* Egit hoc loco, non sub reatus voce, sed duabus illis, *admissum est*; quæ proximè antecedentibus iunctæ, satis illud declarant, si rectè expenduntur. *Augustinus.* *Traxit* (inquit) *reatum, quia vnus erat cum illo, à quo traxit, quando quod traxit, admissum est:* Ac si dicat Traxit infans reatum, origineam scilicet luem, nulla sua intercedente propria voluntate; sed illa tantùm, quæ primi sui parentis fuit, quod vnus, & idem cum illa ac in illo erat, quando peccatú, quod postmodum traxit, admissum fuit: quando nempe ipse Adam peccauit. Tunc enim, vt in causa & radice, admisit futurus infans peccatum, quod suo infœlix tempore in se ipso erat perpessurus. Tunc eam necessitatem illi postea subiacendi contraxit; tunc misera hæc admissa conditio est: qua, vrgente primo conceptionis cuiusque nostrûm instanti, origineum in animam scelus inducitur, etsi nulla tunc nostra propria voluntas penitus inueniatur. Ex quibus omnibus illud colligas velim, Augustino debitum aliquod ad origineam pertinens culpam, quamquam id voce ista non exprimat, ignotum haud quaquam fuisse: innotuisse verò admodum Anselmo, & quidem ita, vt in nobis ipsis illud agnoscat.

5 *Ægidius.* Negat in nobis illud Ægidius de præsentatione, secundo eorum libro, quos pro immaculata Virginis conceptione vulgauit, quæst. 4. art. 4. §. 3. num. 3. dicens, *Nullum ex Adami posteris in semetipso debitum originea labis contrahere.* Noua certè sententia, & singularis; quã Scholasticorũ hactenus docuit nullus, quæque, si verum, quod tradit, esset, in quæstionem iure à nemine vocaretur, fueritne debito huic Virgo in seipsa obnoxia, illúdve, vt cæteri, experta fuerit? Quando non erat, cur de illa dubitaretur, si reliqui perpeti debitum istud in seipsis nõ possunt. Sed cur non possunt, Ægidi? *Ægidij ratio.* Quòd nostrûm quisque (ratio tua, responsio hæc est, qua tuam opinationem probas) contrahens actu origineam culpam

pam in ipso primæ natiuitatis A instanti persoluit debitum carendi iustitia, quo illum pater obstrinxit. Non ergo debitor articulo eo est, multo verò minus posteà. Quodcunque namque debitum, vt certo certius constat, persoluendi aliquid, solutione ipsa è medio tollitur: Cùm solutionem adesse, abesse debitum sit. Est autem quamprimùm fit conceptione homo, iustitiæ in eo, & sanctitatis priuatio. Non ergo in illo istius vllum tunc temporis reperiri debitum potuit. Prius verò, cùm nondum esset, quo pacto? At pòst, sequenti aliquo momento, quorsum? Nunquam ergo. Appositο id illustratur & confirmatur exemplo. Qui lethali remisso crimine dignus temporaria manet pœna, eiúsque debitor, si conuenientem satisfactionem exhibeat, omni prorsus debito liberatur, ita, vt satisfactionem adesse condignam, illius debitum sit recedere: idem igitur de peccati debito sentiendum erit.

Confirmatio.

Praoccupatio.

Quòd si responsum fuerit, naturæ prioritate debitū istud esse, non temporis; recederéque secundùm aliud naturæ quoque posterius signum, vel instans, vt loquuntur aliqui, manifesta contradictio admittetur. Cùm sequatur apertè, vno eodémque realis durationis, & D temporis, quantumuis hoc diuisibile cogitetur, vnum, eundémque hominem simul & debito subiacere, & ab illo esse prorsus immunem. Cùm huiusmodi debitum, iuxta paulò infrà explicanda, necessitas veluti

Refellitur Ægidius.

quædam sit origineam maculam contrahendi, atque idcirco passiuè instar alicuius potentiæ, quæ adueniente ipsius actu abesse non debeat: fit profectò, non ideò abiturum id, aut non futurum, quod lues illa, debiti huius suo modo proles, adueniat: Quin potiùs euincitur planè, non priùs illud discessurum, quàm origineum scelus, sed perseuerarurum vt minimū, B quantum ipsa perstiterit culpa. Quo fit, vt origineæ pestis debitum non eius rationis, aut illorum instar sit, quæ in argumento Ægidius affert, quæque subiecto illo exemplo, confirmat, & declarat: Sed indicaræ à nobis simile necessitati, & potentiæ, quod inter alios adstruunt, & defendunt Caietanus tractatu de Conceptione Virginis, cap. 2. Bellarminus 4. de Amis- C sione gratiæ, & statu peccati, q. 10. Vasquez 3. parte, disp. 116. cap. 5. Corduba Quæstionarij, quæst. 44. conclusione 5. Valentia tomo 4. disp. 2. q. 1. puncto 2. Suarius tomo 2. in tertiam partem dispur. 3. sect. 4. & alij, quos longum esset, & inutile recensere. Iterum infrà de hoc aliquid.

Caietanus. *Bellarmin.* *Vasquez.* *Corduba.* *Valentia.* *Suarius.*

6 Recensendum modò, quid citatorum præcipui de ipso statuerint. Varia illorum placita in concordiam facile, quantum ad præsens attinet, reuocantur. Vasquez suprà numero 49. ad finem rectè adnotat: debitum hoc, *non esse destinationem* (verba illius sunt) *Diuinæ voluntatis, ad contrahendam origineam culpam: alioquin Beata Virgo nullum debitum cōtraxisset.* (Dixisset melius

liùs dubium esset nullum, inter cōceptionis eius maculatæ vindices, an illud contraxerit.) *Cùm ex diuina voluntate non fuerit ad contrahendum peccatum, sed potiùs ad sanctificationem destinata. Nec esse dignitatem propriam eius, qui peccato obnoxius est, per quam ipse dignus dicatur. Hæc enim dignitas oriri deberet ex aliquo defectu priori existente in eodem. Nullus autem defectus est in posteris Adæ, qui sit prior debito contrahendi peccatum: imò neque prior ipso peccato.* Hactenus Vasquez, qui, debiti finitionem statim subdens, ait, *in posteris Adæ hoc esse relationem quandam passiuam respicientem primi parentis meritum. Nam quemadmodum ille per peccatum suum dignè* (inquit) *meruit, vt posteris iustitia transfundenda denegaretur, & ita in peccato nascerentur; sic etiam ipsi sub hac dignitate meriti primi parentis comprehensi sunt, vt considerata eorum conceptione, & origine, quam ducunt ex primo parente, ob meritum illius dignè priuarentur iustitia, & ita ea priuati peccatum originis contraherent, nisi aliunde gratuita voluntate Dei liberarētur. Esse igitur aliquē talis propaginis, & originis, vt virtute illius nisi impedimentum adesset, conciperetur, & esset in peccato, idem est, quod in seipso debitum peccati contrahere.* Intellige, posita lege, de qua statim dicemus. Quæ si non intercederet, vti nullum deriuaretur à parentibus in filios crimen, ita nullum hi debitum alicuius peccati vnquam in se contraherent.

Vasquez.

7 Ægidius.

Reprehendit in his Ægidius, relationem, debitum hoc vocari

A lib. 4. quæst. 4. art. 3. §. 9. subdens, *obligationem quandam solùm esse.* At omnis obligatio, relatio quædam est, vt omnes norunt. Cùm & ad aliud necessariò sit, & sublato illo, ipsa omnino pereat, neque fieri aliter possit. Quare verbis tantum non re is à nobis discrepat: vt & illi qui, maioris perspicuitatis causa, debitum hoc aiunt, nec ipsam

B culpam esse, nec reatum pœnæ, sed necessitatem quandam contrahendi crimen comparatione cum causis facta, impotentiámve ad peccatum non contrahendum, quæ ipsi ex se naturæ Diuinæ gratiæ munere insit, destitutæ. Adstipulantur his sentientes moralem quandam id passiuam, & proximam potentiam esse; moralem quidem, quoniam peccatum, quod morale quid

C etiam est, vt actum, seu formam respiciat, à qua suam veluti speciem sumat; proximam verò, quia distingui ab ipsa natura hominis debet, quæ remotum subiectum transfundendi est criminis: Si quantum ad ea solùm consideretur, quæ nulla extante lege de peccati alicuius à parentibus in filios deriuanda macula ei necessariò conuenirent. Conueniret autem illi aptitudo quædam, seu non repugnantia, vt vocant, ad suscipiendū quod-

D cumque deriuandum ex causis scelus, iuxta legis, si adesset, præscriptum. Quare totam huius proximæ potentiæ rationem sitam in eo esse docent, vt ista naturæ aptitudo sub præfata lege, quæ re vera extet, sit. Quòd autem passiua esse debeat, inde constare aiunt, vnde patet, ad

reci

recipiendum crimen, quod ab alio quasi deciditur, esse illam duntaxat posse. Quæ non ita concipienda, ac si, quoad vltimum sui constitutiuum formale, realis potentia, seu forma esset; quando nihil aliud eius cōstituens ratio præter illam relationem passiuam à Vazquez nuper expositam. Sic isti de ratione debiti.

Vazquez.

8 Cuius natura citra controuersiam est inter eos rationis tātùm, qui denominationibus realibus extrinsecis, à præsenti materia explosis, realem etiam relationem vel admittunt nunquam, vel hîc admitti non posse arbitrantur, & verò quantum ad extrinsecam pertinet denominationem, haud quaquam ita realis in hac causa excogitari potest, vt nullo mentis opere interueniente valeat reipsa consistere, vt perstat, cùm dexter paries à dextra propè adstante dicitur. Nam quæ realis, cùm infans primò concipitur, adest forma, cuius natura & vi, quāuis manentis extra, debitor ille constituatur, vt dexter redditur paries ab assistente dextra? Certè si aliqua esset, primorum esset illud parentum crimen, aut quidquam simile, quorum tamen nihil re ipsa nunc persistit. Quare ad summum permanere (vt aiunt) moraliter debet, vt seruitus, & id genus alia, quę sanæ mentis aliquo indigent artificio, vt sua illis, si Metaphysicè agamus, formalitas constet. Quantum enim ad mores, moralitatémve spectat, nulla intellectus nostri fabrica desideratur, vt se vera culpæ debitor mortalium quisque appelletur, & sit, quamprimum is concipitur. Ergo in compendium omnia hæc redacta, id solùm à nobis exigunt, vt debitum hoc esse aliud dicamus nihil præter obligationem, aut necessitatem quandam moralem peccatum origineum contrahendi. Sic Caietanus, Corduba, Suarius, Bellarminus, Valentia, & Vazquez locis iam citatis, quos sequuntur alij, proximum hoc vocantes debitum, vt ab alio, quod remotum vocauêre, distinguant. In quo mirè inter se dissident, & laborant.

Caietanus. Corduba. Suarius. Bellarm. Valentia. Vazquez.

9 Vulgatissima in Scholis, tempestate hac, est debiti, ad origineam culpam, in remotum, & proximum diuisio, qua illi vt re certissima, & quæ iure negari non possit, suam opinationem probant, addúntque inuenire se illam apud Anselmum, cap. 7. citati libri, quòd eo loco sit; *De immundo semine, & in iniquitatibus, & peccatis concipi, sic intelligi potest. Non quòd in semine sit immunditia peccati, aut peccatum ipsum, sed quia ab ipso semine, & ab ipsa conceptione, ex qua incipit homo esse, accipit necessitatem: vt cùm habebit animam rationalem, habeat peccati immunditiam, quæ non est aliud, quàm peccatum, & iniquitas.* Hæc ille. Quibus duplicem contrahendi peccatum necessitatem videtur docere, alteram remotam in semine: quod originale peccatum in eos tantùm descendat, quibus vsitato modo, virilis nempe seminis vi generari contingit, túncque primùm labē criminis perpetiendi ordiatur necessitas, cū viri

Multorū opinio. Anselmus.

viri semen in fœmineum vterum defluit; remotum quidem, cùm nondum extet homo, sed vt extet, fit illud, eóque tendat, vt formando corpori & vim & materiam præbeat; cui aduenies anima non priùs tribuat vitam, quàm fit peccator. Alteram proximam, cuius initium ipsius recens concepti hominis primum exordium fit. Ab illo enim primo instanti & crimen in nouo Adæ filio incipit, & misera ei necessitas subiacendi. Non placent ista plurimis Anselmum aliter exponentibus: putant enim, præfatis verbis, non duplicem, sed vnam tantùm necessitatem eum agnoscere, quæ in virili semine tãquam in causa existat, idque virtute solùm, in nobis autem formaliter ipso vitæ initio; quæque non ideo remota vocanda sit, cùm est in causa, quòd ab eo statu non parum distet, quem pòst in nobis, iam vita donatis, consequeretur. Vt remotus Petrus. v. g. non dicitur, dum in suo parente cõtentus extrà non ponitur. Quis enim in remotũ, & proximum illum vnquã diuisit, quasi duplex idcirco possit vocari, quod iam vnum, intra sui principia, statum habere queat, iã alium, cùm gignitur? Pari ergo ratione appellari debitum remotum non valet, quòd in suo contentum fonte, aut origine, id contemplemur.

Aliorum iudicium de superiori sententia.

10 Si appellatio hæc ita vsurpetur, vt quod vnum dũtaxat est, in duo membra diuidatur, quorum alterum ab altero, vel tanquam species ab specie sub eodem genere differat; vel vt ab

Quid dicendum.

A indiuiduo indiuiduum sub eadem proxima specie logica secernatur, explodendam esse penitus intelligimus. Perperam enim diuisio, quæ statuum est, ipsi, cui pro diuersis temporibus conueniunt illi, tribuitur. Quo argumento non minùs refellũtur alij, quibus & si reiecta nũc haudquaquam probantur; probatur tamen, remotum debitum censendum esse, quod in Adam contraximus; proximum, quod

Aliorũ mens exploditur.

B in nobis. Atque non alia ratione hoc explicant, quàm nuper explosum eius authores. Constat namque, si nihil addatur aliud isti sensui, vt in causa, nostrum esse debitum in Adam, quemadmodum in semine, vt in principio nostri est. Quare si ratio facta modum illum exponendi remotum, & proximum debitum falsitatis conuincit, hunc etiam eiusdem vitij coarguit manifestè. Ægidius, qui (vt

C vidimus) nullum in nobis ad origineum malum agnoscit debitum, sic pro nobis aliquod in prosoplasto constituit efferens; *Quemadmodum cuncti in Adam peccauimus, quasi actualiter per eandem actionem, qua peccauit ipse: ita etiam in eodem Adamo debitores effecti sumus contrahendi postea in nobis maculam: debitores nimirum facti per debitum nostrum, non quidem in nobis, sed in ipso Adamo existens, nobisque sup-*

Ægidius.

D *posita Diuina iustitia appropriatum.* Sed quo pacto remotum hoc esse potest debitum, si nec vllum aliud, quod propiùs tangat nos, admittitur, nec id ipsũ, quod ingenuè conceditur, secundùm vllum alium & con-

Reiicitur.

uenientem statum proximè ad nos accedens statuitur? Enimverò, vt omnibus perspicuum est, remotum comparatione proximi tantùm dicitur. Non remotum Ægidius illud vocat, sed tantùm debitum. Sunt, qui cùm non alia ratione de illo iudicent, remotum nihilominus dicant. Hos nuper facta breuis argumentatio confutat, Ægidium sequens.

Pro Ægidio responsio. Antecedentium explicatio.

11 Cùm in Protoplasto solùm virtute fuerimus, debitum quanam ratione, inquiro, nisi virtute dũtaxat esse nostrum potuit? Quod erit in primum rem hanc explicandi modum, à nobis iam improbatum, aut in secundum, non minùs falsum, incidere. Atque cùm nullum in nobis ipsis vnquam sit, nullum virtute in principio contentum præcedet. Illa enim, ratione hac, antecedere solent dici, quæ vt minimum in semetipsis aliquando existere non repugnat. Nec quod ex peccato Adami proponit, vrgere credendum est. Nam quamuis nostrum, vt in illo eramus, effectum sit, licèt in illo tantùm virtute essemus, alicuius tamen existentis actu, Adæ scilicet cõparatione, tum actu expressè, tũ formaliter fuit. Debitum autem hoc, vt ab Ægidio ponitur, quod nunquam actu in nobis futurum erat, nunquam formaliter poterat conuenire, qua ratione formaliter esse potuit in Adamo, non illi, sed nobis, qui tunc in eo vt in capite solùm, virtute scilicet continebamur? Quid erat opus actuali, formalique illis debito, cùm primùm peccauit parens, quibus actu esse mi-

Ægidius cõfutatur.

Ad Ægidij dicta responsio.

A nimè tunc dabatur? An non satis erat, qua ratione instanti eo etamus, esse pariter infœlicis maculæ, contrahendæ suo tempore, debitores? Eramus virtute duntaxat, debitores virtute dũtaxat nominemur. Hinc alij remotum hoc debitum longè alia ratione accipiunt. Aiunt enim, obligationem actiuam, qua suos ad originale incurrendum Adamus obstrinxit filios, remotum esse originalis debitum appel-
B landum. Adam siquidem ex Diuini præcepti violatione dignitatem quandam in seipso contraxit (meliùs dicerent infœlicitatem, aut indignitatem) quæ per se postulabat, vt eius filij ex eo spoliati iustitia, & gratia nascerentur. Hoc ergo actiuum (subiiciunt) debitum comparatum passiuo, quod in nobis est, cùm producimur, non ineptè remotum vocatur, vt aptè passiuum nostrum proximum no-
C minabitur.

Aliorũ placitum.

Quod actiuum est, qua ratione actiuum ponitur ex relatione tantùm, comparationéve ad passiuum nullo modo remotum dicitur, multo minùs sic aptè compellabitur. Aliàs remota nostri causa rectè dicetur Deus, quod actiua ille sit, nos passiua, quoad multa eorum, quæ nobis, vt duremus, necessaria penitus sunt. Si Philosophiã consulimus, si Theologos, eam
D solùm remotam causam inter actiuas appellari cernemus, quę sic ad passum, aut effectum refertur, vt inter hæc, & illam intercedat alia, quæ tum agens etiam sit, tum effectum, & passum contingat propiùs. Non ergo

Reiicitur.

ergo bene remotum illud vocatur debitum, passiui nostri comparatione, si actiuum adstruitur. Viderunt fortè hoc nonnulli, eóque permoti, diuersi abierunt; Catharino, lib. de Peccato Originali, cap. vltimo, §. *Verè & octauò*; vt existimant, adhærentes. Cuius de remoto, & proximo peccati originei debito sensum non eadem ratione omnes interpretantur. Nec enim satis, quid ille de re ista sentiat, compertum est. Quare neothericorum Theologorum non pauci Catharinum sic explicant, vt affirment, sensisse illum, remotum debitum, obligationem quandam peccatum contrahendi esse, quæ partim ex ipsa hominis natura, partim ex lege Dei nascatur, quà decernat is tum obseruandum ab eo, cui imponitur, & nota sit, tum vt qui ab isto generationis opera virili descenderint, vnà cum vita peccati luem, si deliquerit ipse, patiantur. Hanc verò legem ita declarant. Antequam intelligatur necessitas, & debitum proximum ex Adami transgressione profectum, in ipsamet Diuinæ legis constitutione, conditionéque (si eius vis, & natura spectetur, cuius proprium esse, generale præceptum est) omnes, & singuli habent debitum, vt eiusmodi lege comprehendantur, qua violata necesse prorsus sit, vt peccatum contrahant omnes illius violatores, & quotquot ex eis fuerint virili semine iniecto procreati. Hoc ergo debitum ingrediendi præfatam legem, remotum peccandi vocant debitum: eo quòd si ea lege, in quam debebant ingredi, re vera comprehensi fuissent, peccatum sibi attraherent, fracta lege.

Alia sententia.

Catharinus.

13 Sed rogo, sitne debitum hoc ante latam legem, an post? Non priùs. Etenim quis remotū peccati debitum credat, solam aptitudinem, quam quisque habet, vt teneatur lege, si hæc feratur? Quid si non feratur? Quid si nō pro cunctis, & si pro multis? Non comprehensi remoti debitores dicendi erunt, aut remotum inesse illis debitum affirmabimus? Naturæ, subiectiue aptitudo vocari debet, non debitum, quidquid in vnoquoque siue capacitatis, siue aptitudinis reperitur, vt lege valeat cōprehendi, si pro illo, vt pro cæteris lata fuerit. Exigit lex, vt qui natura sunt pares, ipsa, excepto nullo, comprehendantur. Huius autem exigentiæ fundamentum in natura legi subiiciendis commune est; atque idcirco exigentia veluti quædam passiua, quam remotum debitum iure appelles. Quoties eiusdem naturæ participes, nō eiusdem sunt dignitatis, aut sortis, haudquaquam postulat omnis lex, vt omnes, excepto nemine, comprehendat; quin potiùs recta exigit ratio, vt secundùm cuiusque gradum, expensa re, vel excipiantur aliqui, vel vnus tantùm, cæteris legis rigori cōmissis. Deinde, quo fundamento asseritur, fundamentum illud, remotum debitum posse dici? Indicetur subiectum vt à debito remoto distinctum, quod debiti huius capax sit. Verùm, cùm assignari id non possit, euincitur, malè remotum debitum explicati.

Confutatur.

Responsio.

Refellitur.

cari. Nisi duo ista idem prorsus esse censeantur: quòd nomine tenus duntaxat debitum remotum ponere omnino erit, re autem vera è medio illud tollere.

14 Quòd si post legis impositionem debitum id oriri contenderis, faciliùs, quantum ad præsens attinet, confutaberis: quoniam si Diuina præmittatur lex in omnes, exceptioni deinde locus erit nullus. Nec enim ita de Legislatore Deo, ac de humanis sentiendum est: Qui postquam legem aliquam pro vniuersis euulgarunt, excipere dispensationis beneficio interdum ab ea solent, quos excipi iudicant oportere. Vt verò re ipsa non excipiant, excipere tamen possunt. De iis autem, cuius voluntas efficax, immutabilis prorsus est, si à principio, efficaci decreto, cõprehendere omnes sua lege, nullo excepto, voluit; quo pacto lata iam illa, seu decreta, excipere aliquem velle potuit: præsertim cùm non, ea ratione, in omnes is ferat leges, qua suas nostri principes; quos singularum personarum ignoratio cogit, vt cõfuso quodam modo in omnes eorum præcipiẽs sit voluntas. Intuetur clarissimè Deus singulos. Quare cùm omnes aliqua teneri lege statuit, vnumquemque ligari ea disertè amat: tam distinctè pro eo illam condit, ac si alius nemo futurus esset, qui eidem esset subiiciendus. Distinctissimè igitur pro vnoquoq; ac singulis de peccato cõtrahendo statuit legẽ, non vtcumque, sed efficaci volũtate, qua posita, & orto ex illa debito, ex lege scilicet, situm in eius potestate non fuit, aliquẽ ab ista excipere. Aliàs efficax eius voluntas non esset: & tamẽ ij, quibuscum in præsenti agimus, exceptam dicunt Virginem.

Sed cur efficax ista eius voluntas erit, an non satis, illam sufficientem credere. Prorsus minimè. Nam cùm, si alicui statuta Dei lex est, hæc illum re ipsa debeat obligare, aliàs ei non erit lex, quî fieri potest, vt diuina voluntas efficax de obligando isto non sit? Esto efficax. Verùm ea ratione, vt non minori efficacia debitum in omnes profecturum ex lege in aliquos, aliquẽmve, vt ipsi placuerit Domino, cohibente ipso pro innata sibi tum potestate, tum libertate, neque primo constitutæ legis instanti, vel signo, neque vnquam postea deriuetur. Pugnantia inter se dicit, quisquis ista respondet, (& est, qui respondeat:) Si contrahete aliquem remotum debitum, quod statutam legem consequitur, aliud nihil ponitur, quàm sic ea constringi, vt violata crimen incurrat; sanè manifestam contradictionem inuoluit, asserere, teneri lege, & à remoto debito non teneri: quando contingens etiam esse debet, legem infringi posse. Perpenderunt ista non pauci, pressique difficultate aliam remoti debiti naturam excogitarunt, censentes, debiti huius vim à lege petendam non esse, bene tamen à natura ipsa, & naturalis generationis modo, quo ex Adamo filij propagãtur: Quod à natura comparatum sit, vt parentes in filios habeant potestatem:

15 *Obiectio.* *Diluitur.* *Euasio* *Reiicitur.* *Alter dicendi modus.*

testatem: ita vt, quamdiu isti emancipati non sunt, omnis eorum voluntas in parentum voluntate contineatur. Qua ratione pacisci, & contractus celebrare hi pro illis possunt; imò & non pauca spiritualem animæ salutem concernentia vel firma reddere, vel prosus nulla, vt vota & iuramenta. Addunt tamen eorum aliqui, iungendum prædictis esse diuini numinis aliquod placitum, & decretum; quo statutum erit, omnium Adamum caput, parentem & principem nostri, cunctorúmque in sua cõtinere voluntates, vt eos in suo spermate continebat, ex quo sic authores hi colligunt: Cùm natura filiorum (Dei maximè accedente statuto illo, si continentia in spermate satis non est) qui communi generationis ordine concipiuntur, id sibi proprium vendicet, vt eorum voluntas ex patẽtum pendeat voluntate, fit mortalium quemque naturalis iure generationis origineum contrahendi peccatum debito adstringi: quando totus, totáque ipsius voluntas in primi erat parentis voluntate contenta. Sic isti, vt videre in Miranda est assentiente illis, atque ita Catharini de hac re sententiam exponente, defensionis pro immaculata Virginis conceptione quæst. 12. vers. secunda sententia, displicent.

16 *Aliter dicendi modus* Vt enim verum omni ex parte, quod docent, esse admittamus, quantum ad illam filiorum voluntatum in parentis arbitrio continentiam pertinet: falsum tamen citra dubium est, seclusa omni diuina lege de sanctitate, aut scelere à parente in filios deriuando gratiam, culpamve in hos ab illo promanaturam, eo solùm, quòd in genitoris libero arbitrio natorum quisque suum contentum habeat. Si satis hoc tãtùm est, cur, vna originali excepta labe, cæteras vel primus homo nõ transfundit in reliquos, vel etiam qui post illum parentes existunt, innumerísque persæpe flagitiis cooperti, propagandæ soboli operam nauãt? Requiritur ergo lex, cuius vi, natura simul, & gratia, vel crimen à parente, vt à fonte riuus, descendat. Non verò legem hanc natura exigit iure suo, aut in illa eius necessitas vlla est. Quare, Diuinæ solius opus fuit libertatis, eam statuere, atque ita res nostras accidere, vt in iustitia permanens omnium genitor, in nos cœlestia bona transmitteret, cadens à tanto dono eorum nihil, mali plurimum deriuaret. Non est autem inferendum hinc, nullam idcirco inesse, ante omnem Dei legem, mortalibus aptitudinem ad parentum contrahenda scelera; si diuinum hac de re aliquod decretum adfuerit. Cùm ex dictis id non sequatur, & luce clarius sit, hanc nobis aptitudinem non deesse. Aliàs euenisset minimè re ipsa nos, cùm gignimur, origineas sordes contrahere. Nec enim, si aptitudo ad aliquid deest, adesse inepto illud potest. Adest vero nobis origineum malum, quamprimum sumus. Inest ergo & præfata nobis aptitudo. Et verò, hucusque adducta eos refellunt

duntaxat, qui nuda contenti natura, & continentia filiorum in patris semine, aliud requirunt nihil ad istud remotū debitum adstruendum. Aduersus autem illos, qui decretum exigunt Dei, quo in parentis voluntate, quæ filiorum sunt, reponantur, hæc; vt posita lege, nullum proximum remotumve in Adamo ad culpam debitum fuit; sic nec in eis, quos in se, suáque voluntate, diuino accedente præscripto continebat. Nec enim maior ad peccatum virtute continentis necessitas esse tunc potuit, quàm ei erat aut esse poterat, qui propriissimè id admissurus esset, cùm primùm delinqueret, legem violans. Ergo si quid in illorum erat aptitudo, profectò duntaxat erat ad culpam, vt & in ipso continentis, quam virtute in eo committerent peccantibus eorum interpretatiuè, vt aiunt, voluntatibus. Vnde promanaret, vt in illos deriuaretur peccatum, cùm primùm esse inciperet. Et quàuis, nullo numinis interueniente decreto, aptitudo etiam in nostra sit natura, & nobis; & contrahere peccatum ex parente, in eóque peccare valeamus; remota nihilominus huiusmodi aptitudo est, proxima verò ad peccandum virtute, in illo posito semel decreto, quo nostræ ad bonum & malum in eius libertate penitus collocentur.

17 *Alter sententiæ modus*

Sed persistunt aliqui, & contendunt, aptitudinem hanc, remotum debitum naturale dici posse. (Recentiores hi sunt, nõdum vulgati prelo:) dum nomen debiti minus propriè, latiorique significatione vsurpetur. Quatenus (inquiunt) natura generationis, propagata vi, hoc exigit; vt ea ratione subiaceat, & obnoxia sit tam legi transfusionis, quàm origineo sceleri. Licet enim neque debitum, neque necessitatem propriam ingrediendi legem, aut peccati originalis contrahendi habeat, tamen necesse est, vt prædictam obnoxietatem, subiectionem, & aptitudinem habeat; vt possit nimirum tam legem subire, hoc est, illa comprehendi, quàm peccato infici. Sic illi, quibus placet, ita de remoto debito peccati sensisse Ambrosium, Catharinum, addúntque, secundùm quid, tantum eiusmodi esse debitum appellandum. Sed isti mihi videntur re vera proprium debitum remotum peccati huius negare, solámque naturæ aptitudinem, quam negare non poterant; sustinere. Nam quid est minùs propriè remotum debitum hanc vocari posse, nullúmque aliud admittere, seu ratione alia nulla id exponere post cæterorum sententias confutatas.

Et sanè mihi hæc semper placuit. Proprium originei peccati debitum in proximum, & remotum diuidendum non esse: quamquam si latè sumpto vocabulo de isto sit sermo, appellari sic queat post diuinam legem statutā ipsum proximum, dum in causis humanæ generationis virtute contentum clauditur. Meliùs tamen ac rectiùs status eius remotus diceretur hic proculdubio, vt remotus eorum vocari solet status, quem 18 *Vera sententia*

priùs quàm sint, futura in suis causis habent. Nec est cur in hoc nostro confirmando sensu immoremur, cùm hactenus dicta, valida eius probatio sint. Explosimus enim, quod falsitatis conuincerentur, quæ alij, vt debitum remotum assererét, afferebant. Superest nihil, quod esse dici possit. Fit ergo, nostrũ de illo iudicium verum esse. Postulabat nunc disputationis ordo, veluti iure suo, vt de turpi debiti huius fœditate tractaremus; sed consultò in alium infrà locum reiicimus, quòd aptiorem illum præsenti existimemus. Quare suscepti muneris ratio exigit, vt ad secundum è tribus illis, primi capitis numero secundo propositis, deueniamus. Erat, quid in Adam peccare, Theologis nostris esset.

CAPVT III.

Quid in Adam peccare sit.

1 *Recentiorum placitum.* Placet Recẽtiorum multis, peccasse nos omnes in Adam, nihil aliud esse, quàm fuisse illum originei peccati, quod in vnoquoque mortalium suo est tempore, primam originem & causam primam. Nam quia effectus (aiunt) transgressionis paternæ in nos redundauit, eapropter, quod in nobis ipsis contrahimus peccatum, in illo causaliter, id est, ab illo, & per illum contrahere nominamur; atque idcirco in illo peccasse nos dicimur, quia per illius peccatum necessitatem cõtraximus peccandi, non quod aliquod peccatum nostrum in

A illo, & cum illo vnquam fuerit. Neque alio modo peccatum Adami, ex pacto Dei, nostrum potuit fieri, aut alia ratione intelligi, quod Paulus ad Romanos ait: *In quo omnes* (id est in Adam) *peccauerunt*. Cuius loquendi phrasis turbare neminem, aut mouere debet, ad inferendum aliter, quàm expositum sit, nos in Adam peccasse. *Ad Rom. 5. vers. 12.*

B Cùm iuxta vsitatissimum Scripturæ sacræ stylum, imò & sui ipsius, Apostolus scribat, vt variis eius locis videre est. In quibus ideo esse, aut fieri aliquid in alio docet, quod ab hoc, vt ab efficiente causa illud sit. Certè Actorum 17. ita loquutus dicitur: *In ipso* (Deo nempe) *viuimus, mouemur, & sumus. In ipso*, inquam, id est, per ipsum. Ad *Actor. 17. vers. 28.* *Ad Rom. 8. vers. 2.*

C Romanos 8. *Lex enim spiritus in Christo Iesu liberauit me à lege peccati, & mortis*: id est, per Christum, & merita illius Item ad Galatas 2. capite, *quod si quærentes iustificari in Christo*, per Christum scilicet; & sæpe alibi. *Ad Gal. 2. vers. 17.*

2 *Anselmus.* Confirmant ex Anselmo, libro de Conceptione Virginis, & Peccato Originali, cap. 7. Vbi cùm addubitasset is, quî fieri

D possit, vt homines, in peccatis concepti dicantur, ante animationem: ita occurrit: *Sæpe vtique Diuina scriptura asserit aliquid esse, quando non est, idcirco, quia certum est futurum esse. Sic quippe Deus de ligno vetito dicit, in quacumque die comederis ex eo, morte morieris. Non quòd ea die mortuus sit corpore, sed quoniam die illa necessitatem accepit aliquando moriendi. Et Paulus similiter ob necessitatem moriendi aliquando ait: Si*

Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus verò viuit propter iustificationem. Non enim corpora eorum, quibus loquebatur, mortua erant, sed moritura propter peccatum. Quia per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors. Sic in Adam omnes peccauimus, quãdo ille peccauit. Non quia tunc peccauimus ipsi, qui nondum eramus; sed quia de illo futuri eramus, & tunc facta est illi necessitas, vt cùm essemus, peccaremus: quoniam per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi. Hucusq; Anselmus; qui paucis quæstionis nodum recidisse putandus est, germanúmque reddidisse omnium eorum scripturæ locorum sensum, & patrum, in quibus Adami peccato in illo peccasse nos dicimur. Vrgent illa; *non quia tunc peccauimus ipsi, qui nondum eramus.* Subiungúntque rationem, quam illorum plerique sic proponunt. Nulli alterius peccatum adscribi potest; aut eius dici, illove peccare ratione aliqua, nisi ei voluntarium aliquo modo sit. Nobis autem, priùs quàm essemus, Adæ scelus voluntarium nullatenus esse potuit, nec Deus id efficere. Non ergo tribui nobis potuit, nec illo nostrûm quisquam infici. Non igitur peccauimus nos eius peccato in illo, nisi quatenus dum ipse peccauit, nostræ origineæ culpæ causa extitit. Sic isti quibus ita occurrunt plurimi.

3 *Aliorum ad dicta responsio.* Licet particula *in*, efficientem causam persæpe in Scriptura significet, vt ignorat nemo; at

A non semper, vt etiam omnes sciunt; & cõstat ex eodem Paulo 2. ad Corinth. 4. vers. 7. *habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* & ad Coloss. 2. vers. 3. *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.* Nec pluribus opus est, cùm res sit notissima. Imo & cùm illam causam denotat, non semper eam tantùm, sed interdum alicui alteri rei, vel rationi con- *2. ad Cor. 4. vers. 7.* *Ad Coloss. 2. vers. 3.*

B iunctam exprimit. Consulatur primum Geneseos caput primis verbis: *In principio.* Quæ dum exponunt patres, non effectricem solum explicari eis causam putant, sed aliud etiam aliquid non minoris momenti, quod ad rem faciat. Sic Bonauentura in 2. distinct. 3. dubitat. 4. circa Magistri literam dicens: *Præpositio in, potest importare causalitatem, & potest importare identitatẽ, &c. Dico igitur, quòd conuenienter* *Genesis cap. 1. vers. 1.* *Bonauent.*

C *dicitur Deus operari in filio, & ratione identitatis, quia pater operatus est in filio, & ratione causalitatis, quia filius est causa effectus producti à patre: & ideò hæc præpositio, in, cum suo causali accipitur in Diuinis cum verbis absolutis, & cum transitiuis ratione duplicis habitudinis, scilicet causalitatis, & identitatis:* Sic ille Matthæi quoque vltimo, vers. 19. suis. ita præcipit Apostolis *Matt. vlt. vers. 19.*

D Christus: *Docete vniuersas gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.* Non efficientem causam tantum idẽ, *in*, aut potestatem, quæ ad efficiens reuocatur principium, significat: sed alia etiam simul plurima, quæ Theologi de Baptismi tractantes forma edocent

cent: atque ita expount, vt sit idem *in nomine*, quod in potestate, authoritate, virtute, ac notamine. Mitto alia, quod hæc sufficiant.

4 Priores tres vorulæ istius, *In nomine*, acceptiones, effirientem, vt ad conferendum referuntur baptisma, causam dicunt. Facultas namque, virtus, & Dei authoritas ad baptizãdum causa efficiens baptismi sunt. Posterius non hoc declarat, sed quod Vasquez tomo 2. in 3. partem, disp. 143. cap. 2. num. 16 versiculo, *Ego tamen.* Subscribentibus aliis credit. Externam scilicet trium personarum inuocationem, vt Christi Domini mẽs, & sensus propositis verbis fuerit. Baptizabitis diuinæ Triados potestate, quam ad hoc ipsa cõfert vobis; sic tamen vt eius expressam faciatis mẽtionem; rũm tantum Sacramentum mortalibus conferetis. Iuxta quam interpretationem, quæ re vera legitima est, duo, *in*, loco illo significat, quorum alterum si desit, fiet nihil. Vide, quæ communiter circumferuntur, multisque Doctores tradunt ad eam quęstionẽ de Baptismo in Christi nomine ab Apostolis primo nascentis Ecclesiæ tempore celebrato: apud quos *In nomine Christi* esse idem, quod inuocato Christi nomine inuenies. Ergo cùm Paulus inquit: *In quo omnes peccauerunt*, non inde rõuincitur, solam efficientem causam, *In*, dicere quod testimoniis illis actorum Paulique ad Romanos, & Galatas eam duntaxat exprimat. Si hanc semper diceret, in augustis libris, sicum dicit, eam tantùm diceret, collectio esset optima. Locis illis Actorum, ad Romanos, & Galatas, efficientem solùm causam explicat; Ergo & solam hanc significat; cùm profertur illud, *in quo omnes peccauerunt.* Cùm autem non ita se res habeat, vt ostensum est, quid roboris ad id persuadẽdum, quod arguentes volunt, habere illorum argumentatio ex prædictis testimoniis deducta potest? A singularibus collectio nulla, nulla prorsus ad conuincendũ vis. Sunt verò singularia quædam loca illa. Non igitur ex eis ad alium aliquẽ fieri debet gradus, inferrique idem esse circa eum, quod de illis sentiendum. Nullum ergo præsidium sumi ab illis potest. Imò quàm maximum continere, præstaréque aiunt proculdubio. Quandoquidem diuinarum literarum quisque locus exponendus omnino est iuxta ea, quæ illum antecedunt, comitantur, & subsequuntur; argumentum præterea, subiectam materiam, & similia concernunt; ac denique rei, de qua tractatur, naturam, & conditionẽ, expensis diligenter omnibus, de quibus sermo fit. Sunt autem illa, quæ Apostolus versat, cũ effert, *In quo omnes peccauerũt*, vt suo iure postulẽt, voculã, *in*, aliud nihil præter solam efficientẽ causã indicare; vt hãc dũtaxat explicat peritis ex Actibus, duabúsque illis epistolis ad Romanos, & Galatas testimoniis. Est nãq; de omnib. istis eadẽ penitus habenda cõsideratio.

Vasquez.

Vrgent.

Negãt id multi. Contendũt illi, cuiusque loci ex his materiam 5

C per

perpendentes, quod prolixè nimis exequuntur; non committam, vt referam. Concludunt. *Est ergo id, de quo agitur, cùm dicitur, in quo omnes peccauerunt, eius rationis & naturæ, vt particula, in, efficientem solum causam ibi possit dicere, quemadmodum, citatis ex Actibus, & epistolis ad Romanos, & Galatas textibus, solum hanc exprimit. Est namque vtrobique eadem prorsus ratio; quare vtrobique interpretatio eadem esse debet.* Probandum hoc erat. Probare se inquiunt, dum aliquam discriminis causam postulant, & nulla redditur. Cur enim (aiunt) efficientem causam duntaxat exprimet ad Romanos, & Galathas, vt Actorum locus prætermittatur, qui tamen prætermitti non debet. Non verò cùm traditur, *Omnes in Adam peccasse?* vt omnium nostrûm salus, redemptio, & sanctificatio, Christus Dominus fuit; ita & Adam nostrûm omnium pestis, seruitus, & iniquitas. Verùm illa nobis Assertor noster efficienter, ac meritoriè tantùm est. Eadem ergo ratione, non alia opposita cuncta nobis Adamus fuit. An potentior ad nocendum hic, quàm ille ad benefaciendum? scilicet & valentius mancipium ad perdendum, quàm ad seruandum omnium Dominus. Non huius sanctitate, iustitia, gratiave sancti; iusti, aut grati sumus. Cur ergo illius nequitia in eo, iniquitate, aut scelere nequam, iniqui, & scelesti fuisse nominabimur?

Redeunt. Persistant.

6 Responsio. Cùm in nostri generis vindice, secundum esse nostrum naturale, vt in naturali parente, minimè fuerimus (nec enim ab eo per naturalis generationis viam eramus aliquando descensuri, vt ab Adam eramus, qui propterea nos in se naturali modo vt pater filios continebat) non debuit sic nobis Christi Domini iustitia & sanctitas comparari; vt ea in illo sancti, & iusti fuisse vocaremur; qua ratione intercedente diuino pacto, & lege, ipsius Adami scelere in eo scelesti compellamur. Si Redemptoris voluntas ea ratione fuisset redimendorum, qua præuaricantis primi hominis nostra fuit, accidisset quidem, sic illam, quæ sanctissima extitit, nobis conuenisse; vt sanctos nos in illo denominasset: non verò sic nostra fuit. Non ergo mirum, si nos haudquaquam in eo sanctos reddidit, vt in Adam huius lues infecit. Quare nec mirum item sit, quæ in Scriptura sacra de iustitia nostra in Christo legimus, secundum efficientiam tantùm moralem, & physicam, ab ipso in nos profectam; singulisque promanātem momentis, interpretemur: ea verò quæ de nostra, in protoplasto tractant, ruina, non solùm iuxta efficientis causæ rationem, sed etiam secundùm formalis naturam, quantum res patitur suo modo: Ipsam scilicet parentis culpam (quæ forma illi, peccatorem eum constituens, fuit) nobis, quatenus in eo eramus, sic tribuendo, vt affirmemus, iniustos, hac veluti certa quadam forma in illomet, redditos omnes fuisse.

Atque ita philosophandum esse 7

esse in hac re; (subdunt qui hæc respondent) validissima planè ostendunt argumenta; quæ non minori efficacia cogant ad Scripturæ præfata testimonia, de nostro in Adam lapsu differentia, interpretandum non solùm de causæ moralis efficientis vi, sed etiam de formalis ratione iuxta hucusque dicta. Iuxta quę (addunt) Anselmus etiam exponendus est. Nam vt non loquatur (inquiũt) de cõceptionis statu animæ infusionẽ antecedẽte, quo sensu nihil ex eo, quod vim haberet, desumi posset, vt manifestum est: sed de ratione, qua in Adam cecidisse omnes dicimur; solùm conatur ostendere, non ita censendos esse in eo filios deliquisse, quasi re vera in se ipsis peccatũ admiserint, cùm in illo dicuntur peccasse. Vnde subiungit: *Quoniam per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi.* Ad quod certè. Si lex non desit, satis voluntas est illius, in quo peccatores fiũt. Quæ quia patris illorum etiam posita prædicta lege fuit, qui vt filij virtute in illo continebantur. His rationem illam, tertio loco propositam, soluere se arbitrantur isti, viámque suæ circa præsentem difficultatem opinationi sternere, quam sic declarant. Parentum voluntas, filiorum voluntas suo modo est, vt partium, quę totius, quandoquidem filij parentum quædam veluti partes sunt. Quare, cùm mortales omnes Adami filij sint, partes quodammodo illius sunt, ipse verò illorum totum. Hinc eius voluntas ipsorum etiã est; atque idcirco quidquid ipse voluit, in eo quoque isti voluerũt. Quòd si prauum quid voluntate sua commisit ille, idipsum & hi commisisse in eo credendi sunt: dum tamen diuinum aliquod pactum, seu lex accedat, qua statuerit Dominus, comprehensurum filios scelus, in quod genitor præceps ruerit. Sic Recentiorum multi.

Anselmus exponitur.

Anselmus.

8 His Ægidium, paulò post citandum, subscribere existimo, quod scribat: *Ita nos in Adamo, & cum illo fuisse, vt ex diuina institutione iam tunc ille esset omnes nos, ac nos essemus vnus ille: quemadmodum loquitur Augustinus. Vnde factum, vt illo agente, & volente nos etiam vellemus, & ageremus.* Quare subdit, rationem, & causam, cur in nobis ipsis originea maculam contrahamus, cùm primò concipimur, esse in Adam peccasse. Quod etiam affirmat Suarius tomo 2. in tertiam partem disp. 3. sect. 2. Cõfirmant hæc authoritate primùm, deinde ratione: illã Pauli esse arbitrantur, verbis illis Apostoli iam relatis, contentam; *In quo omnes peccauerunt*, quam Suarij doctrina veluti exponũt: cuius citato nuper loco, versiculo, *Prima sententia:* hæc sunt. *Vt omnes posteri Adæ dicantur in illo peccasse, non est satis, vt omnes fuerint in illo contenti, tanquam in primo & parente, & naturali principio hominum futurorum omnium. Quia hæc sola ratio, per se sumpta, nõ satis est, vt peccatum parẽtis deriuetur ad filium, neque vt filius in parente peccare dicatur. Oportuit ergo, vt Deus, speciali lege, & pacto, voluerit constituere Adam, quodãmodo vt caput*

Ægidius.

Suarius.

Suarius.

put caeterorum, & in eius voluntate posterorum voluntates ponere, vt veluti omnium nomine praeceptum impositum aut seruaret, aut transgrederetur. Ita vt in eo, Diuina obedientia perseuerante, omnes posteri quasi haereditario iure iustitiam & gratiam Dei obtinerent: illo autem peccante omnes essent Deo inuisi, & inimici. Hactenus Suarius.

9 Quem non pro istis, sed aduersus eos stare prioris sententiae authores dicunt. Nam illa, quibus tandem concludit; *ita vt in eo Diuina obedietia, &c.* & priùs dictorũ explicatio sunt, & nihil aliud sonant praeter, causam futurum Adam peccando nostrae origineae labis, spoliationis gratiae, ac reliquorum coelestium bonorum, quae ipso non cadente, habituri eramus. Hoc autem quid aliud est, quàm asserere, idcirco in Adam, & cum illo nos etiam cecidisse, quod is futurus erat nobis principium, & causa origineae culpae, quam in se nostrum quisque, vt primùm gigneretur, esset passurus. Verùm

Responsio. respondent, qui suas in partes Suarium trahunt. Postrema illa non formalem rationẽ in Adam peccandi tradere, sed effectum, ita vt idcirco verum sit, affirmare origineam luem in omnes, vt perénem malorum omniũ scaturiginem, fluere; illáque omnes infici, ac nostrum quemque diuinis in primo sui ortu donis priuari, quod in Adam peccarit.

Ægidius. Atque ita dicendum esse fatetur Ægidius suprà lib. 2. q. 1. art. 3. §. 2. num. 5. quem sequuntur alij. Quamquã non desint, qui oppositũ velint, succensentes Ægidio, contendẽtésq;, potiùs ideo in Adã peccasse humanum genus, quod ab eo, vt à causa vnâ cũ vita origineam pestẽ accipiat, quam idcirco hãc infoelicitatem subire, quod in eo illius peccato ecciderit aliquando.

Probatio. Sed videamus, qua isti se tueãtur ratione. In summã redacta est. Vsu apud homines venit, vt magna interdũ aliqua multitudo vnum quépiam sibi in principem deligat, qui iura omnibus det, & leges ferat. Postquã verò hic ita electus est, cũ praecipit, aut legem aliquã fert, verum profectò est dicere, totius eum cõmunitatis nomine imperare, aut legẽ statuere, illísque iussa toti esse cõmunitati voluntaria: ita vt volũtariae subiectionis ratione, qua se delecto principi subiecit cõmunitas, parere illi ad nutũ debeat. Quod autẽ libera cõmunitatis electio praestat hoc in Adamo efficere diuina potuit institutio. Deus enim illum omnium hominũ caput, ac principẽ nuncupans omniũ voluntates in vnam illius deferre potuit voluntatẽ, vt quidquid ille vellet, id omnes sponte velle, & amplecti censerẽtur. Praesertim cum iustissimae, nec nõ vtilissimae intercessserint mortalibus ab ipsomet Deo appositae conditiones, quales filiorum nullus, si cũ statutae sunt, adesset praesens, vllatenus repudiasset. Percussum nãque foedus cũ parente id fuit, vt si cõstans in semel accepta iustitia esset, origineã gratiam & sibi, & natis seruaret transmittendã in illos, cùm eos gigneret. Sin verò lethalẽ admittens culpam eam perderet, sibi & suis etiam

etiam tanti boni iacturã faceret. vt autẽ constãter ageret, creditãque sibi iustitiã egregiè custodiret, non solũ ipsi originea sanctitas præsto erat, sed diuina quoq; auxilia frequẽtissima, quibus eũ Dominus, quasi vallatũ vndiq; hostium assultibus inuium, & inaccessum, miro quodam protectionis genere tutabatur.

11 Iam ergo si Adæ filij omnes, quotquot futuri erant, tunc adessent, cum ita Deus pactus est, eisque fœdus id propositũ fuisset, certè libẽti animo ei omnes assentirentur; vellẽntq; prorsus ab omnium parente ipsorũ amatore causam agi, tractarique, nec inter eos quisquam tam amens reperiri posset, qui non libenter huic aleæ, fortunæque se committeret. De parentis animo in se dubitaret? De amore in prolem? De illius eximia sanctitate, prudentia, rerum cognitione, scientia, constantia, quæ in bono semper manere potiùs esset electurus, quàm ab eo impellente nulla vi, nulla necessitate, inopia nulla, nulla calamitate, qui totus esset fœlix per summã imprudentiam deflectere? Prorsus minimè. Quem ergo, si adfuisset, vniuersa primi huius parentis numerosa proles, consensum libens, lubẽnsq; præstitisset, hunc virtute in ipso, qui omnem illam in se contentam repræsentabat, extitisse, cum proposito is consensit pacto; credere oportet, censereque, suo illum abundè expressisse, atque ideò commodè admodum, & ad naturam consonè, ac veritatẽ facere, qui ex vnius primi hominis parentis omnium voluntate cæterorũ animum metiũtur, talem eum interpretantes, qualem in capite contẽplantur. Rectè igitur aiũt, id plane filios voluisse, quod voluit pater, atque idcirco iustitiæ priuationẽ; quam postea subiere, nõ parẽti solum verum etiam ipsis filiis voluntariam penitus extitisse.

12 *Solutio.* Negant prioris placiti defensores, subdentes; electi principis similitudinem hîc non tenere: Quia communitas, quæ principem eligit, habet voluntatẽ expressam, & liberam illius eligẽdi, atque adeo & voluntate cõsequenter probare cẽsentur omnes illius electionis effectus. At verò Dei institutio efficere non potest, vt paruulis aliquid voluntarium sit. Quemadmodum enim si Deus aliquem principẽ authoritate sua efficeret nõ expectato consensu populi, tunc quidem si quas leges, & iura is princeps ferret, eas certè nõ populus, sed Deus ipse diceretur velle: ita etiam de paruulis decernendũ est: quibus Deus authoritate sua Adamum in caput præfecit. Nã cum in ista institutione voluntas paruulorũ nulla ratione intercesserit, nõ est; vnde colligatur, eos idipsum voluisse quod parẽs voluit. *Replica.* Est, inquiunt ij, quibus hæc obiiciuntur: ipsius scilic. Dei cõditio: qui eũ virtute res omnes in se cõtineat, omniũq; sit dominus suprema quadã ratione omniũ nõ minori in seipso cõplectens voluntates efficere sanè potest se ipso, quod præstarent illæ, si coeuntes in vnum sponte sua quemquã in principẽ sibi eligerẽt, qui earũ nomine pacisceretur

tur pro omnibus, omniúmque A vice, pacta & conuentiones admitteret. Vnde nec alia expressior volūtas requiri debet præter eam, quæ ipsius fuerit Dei: in qua interpretatiuè nostræ dicantur esse, vel eminenter quantum attinet ad assensum earum, vt necessarius hîc considerari potest electioni Adami in nostrum caput eorum effectuum B futurorum comparatione, qui voluntarij nullo modo esse nobis possent, si nullo modo consensus hic noster electioni adfuisset.

13 Ea est humani principis voluntatis, pupillo tutorem, procuratorémque cōstituentis, authoritas & potestas, vt alia nulla pupilli expressa necessaria voluntas sit, cui omnis eius interpretatiua in tutore continenda C innitatur, quanquam virtute censeatur ille probare omnia, quæ pòst eius personam gerens tutor acturus est; & Dei ea non erit, quæ satis sit ad illa præstanda, quæ nostra exhiberet, quod ad primi hominis in omnium caput electionem spectat, si adesset expressa, cùm electus fuit? Et quanquam constitutus proximè à Deo rex, cùm leges ferret D Deus, & ille has dicerentur velle, non populus, non inde fit, idem prorsus quo ad reliqua omnia gesta eius futurum. Sunt enim aliqua in republica, quæ populi nomine dicuntur facta, cùm à principe fiunt, siue à populo is constitutus fuerit, siue non: Fœdera in communem vtilitatem percussa, induciæ, cùm res postulat, hosti concessæ, pax in multos annos sancita, & alia permulta, quæ reipublicæ sanè vice, ac nomine statuuntur, eisque assentiri dicitur illa interpretatiuè, rege assentiente, quāuis nec ciuium is suffragio electus sit, nec iure ad eum hæreditario regnum deuenerit, sed Dei solius institutione, vt Sauli, & Dauidi Iudæorum olim delatum fuit Exemplum horum appositissimum, ad manum, in libro Iosue lector habet. Is non à populo, sed à Deo per Mosen in Israëlitarū electus ducem, cap. 2. *duos in vrbem Iericho exploratores mittit, qui cum Rachab meretrice pactum ineunt, non suo tantùm nomine, sed Ducis, & suorum, quod sanctè pòst ab omnibus seruatum est.* Qua ratione inquiro Hebræorum omnium voluntas in illorum duorum voluntate fuit, cùm tamen eos minimè populus elegisset, aut quidquam de pacto illo percutiendo tractasset; tantúmque vnus Iosue à Domino solùm, non à contribulibus princeps constitutus, eos misisset? Certè responderi nihil potest, quod pro modo dictis non sit. *Iosue cap. 2.*

Ad hunc ergo modum res, in qua versamur, concipienda est. 14 *Solutio.* Nec illud, quod ab humana lege desumptum in medium profertur, impugnatúrque ab aduersariis, ita debuit ab istis accipi, quasi per omnia responsurum esset præsenti causæ, cùm id frustra esset, ac præter Doctorum mentem, qui eo vtuntur. Solùm enim contendunt illo, interpretatiuæ aliquod voluntatis exemplum in disputationē adducere, lucis maioris gratia; cætera, quæ deesse videntur ei, pactis,

pactis, fœderibúsque ad idem allatis abundè satis exhibét. Sed vrgebis, interpretatiuam hanc ipsam obiiciens voluntatem; commentitiam videri hoc loco, quidquid pro aliis de illa sentiendum sit: cùm nulla tribuenda culpæ, aut virtuti alicui iure possit colligi, nisi ex aliqua eius expressa, qualis nulla hîc intercedit. *Obiectio.* Aliàs perperam, Augustinus, Epistola 105. primo de Prædestinatione Sanctorum cap. 11. & 12. ac 2. de Bono perseuerantiæ, cap. 9. & 10. Prosper & Hilarius in Epistolis ad Augustinum, quæ circunferuntur ante librum eius de Prædestinatione Sanctorum, erroris eos damnarent, qui dicebant, paruulos idcirco è viuis rapi, quia superstites si forent, peccata multa committerent, quæ Deus scientia sua conditionali prænouit. *Augustinus.* *Prosper. Hilarius.* Quia in his etiam locus est interpretationi, & qualis esset eorum voluntas futura, omnino Deo est notum. Itẽ innumera etiam adultis scelera possent imputari; quia satis Deus videt, si his, aut illis tentationibus impeterentur, fore, vt laberẽtur in crimina, atque adeò interpretari etiam prauas eorum voluntates inde liceret. Est igitur certo certius, nullam voluntatem interpretatiuam in quopiam esse ponendam, nisi hæc ex aliqua expressa certa coniectura inferatur.

15 *Dilutio.* Colligitur ex adductis hactenus, vt illa perpendenti constabit facilè. Quemadmodum & nullius esse hanc obiectionem roboris. Cùm peccatum quodlibet non ideo alicui tribuendũ

A sit, quòd perpetraturus illud esset, vt de se patet, sed quòd illud ratione aliquã verè admiserit; nulla verò illa commiserint, quæ sine dubio patrarent, vita comite, quotquot summo Dei beneficio præ matura morte, ne in tam terrum animi baratrum ruerent, seruati sunt: non est illud voluntatem humanam interpretari, nec interpretatiuam aliquam voluntatem impiam digno supplicio afficere, sed scire, quæ improba suis relicta viribus esset futura, futura nunquam tamen, quòd nunquam eis relinquenda esset, quantumcunque prona in malum cernatur, sed præoccupanda potiùs oportuno mortis remedio diuinitus elargito: quod vt peccatis præcludit viam, sic pœnæ ianuã claudit. B C Quare non tanquam iustus iudex inferret hanc Dominus ob committenda crimina reliquo vitæ cuiusque tempore, si persisteret. Sed vt omnium supremus, & absolutę potentiæ author, & rex, cui liberũ omnino, de quauis re plenè ipsi subiecta efficere, quod ei placuerit in bonum, aut malum, dum hoc culpæ non sit, quod huius causa totius bonitatis fõs esse non possit. Aut si non hac D ratione infligeret, & tamen infligeret, iniustitiæ planè conuinceretur, puniens ea delicta, quæ nunquam illi admisissent, qui luendis pœnis essent damnati: vt admiserunt aliquando in Adam eius posteri, quatenus in illo contẽti origineum malum, patris voluntate intercedente; quæ vt filiorum omnium fuit, ita & omnium libera continebat

bat arbitria. Vnde factum, vt interpretatiuè id cuncti amarent, quod eorum pater expresſè.

16 Quæ committerent ſcelera, qui morte præuenti, ab eis liberati ſunt, in quonam aliquo alio ea perpetrarunt, vt interpretatiuè admiſiſſe illa poſſint dici? In cuius alterius voluntate ipſorum voluntates contētæ fuerunt, vt peccante illa expreſsè, hęc interpretatiuè peccaſſe cenſendæ ſint? Equidem in nulla prorſus, vt manifeſtū eſt. Quare ſi peccata, quæ admitterent vlterius fruentes luce, interpretatione quadam eis adſcribenda eſſent, & ad ſupplicium imputanda, vt cuiuſque propria, vt illius duntaxat perſonalia, eorum cuilibet eſſent danda; non, vt quæ ab alio deriuata, idcirco inficerent miſeros, quod hi virtute in illo reperirentur. Quis autem non videat, perſonale quoduis crimen nulli poſſe, vel ex interpreatione affigi, cui nulla vnquam eius perſonalis, & propria voluntas fuerit? Nulla verò vnquam paruulorum, cæterorúmque ab aduerſariis adductorum, circa illa peccata fuit, quæ ſi viuerent, perpetraſſent. Nulla ergo ratione, nullâque interpretatione tribui eis poterunt. Sanè longè aliud eſt; quod egomet effecturus eſſem mali, ſi protraheretur vita, quodq; perſonæ duntaxat particularis deberet eſſe ſcelus, ab eo, quod non committendum adſtruitur, ſed commiſſum dicitur, ídque non vt à particulari; ſed vt à communitatis membro in ſuo contēto capite, huius media volūtate actuali, & expreſſa; quæ, vt capitis mēbrorū etiam, & partiū in eo contentarum ſit. Id neque Auguſtinus, neq; Hilarius, aut Proſper damnat, vel damnare poteſt, ſeu damnauit vnquam. Nam quo iure? Quod patres illi, & merito damnarunt, eſt figmentum illud, de aliquorum reprobatione, ob præuiſa, conditionata ſcientia, crimina, quæ tamen nunquam eſſent futura.

Quod diuerſiſſimum eſt ab iſta ratione in Adam peccandi, ex noſtro in eo interpretatiuo conſenſu, medio illius expreſſo; quod formalis, & expreſſus capitis partiū interpretatiuum, & virtualē complectatur: qualem propria voluntas non claudit, eorum comparatione, quæ quis facturus eſſet, ſi duraret vita; quæque nec fecit, nec in eius mentem incurrerunt, non cogitauit vnquam, nunquam illorum meminit. Quid hic interpretatiuū rogo, quid actuale in iſto fuit, quod ad hæc ratione aliqua pertineret; quid alicuius alterius, quod expreſſum, quod capitis interpretatiuè ab ipſo amatum? Certè omnino nihil. Malè igitur ex iis, quæ admitteret, ſi mors non eripuiſſet tempus homini, aduerſus rationem iſtam, in Adam peccandi nos, arguitur. Quare non video, quid validum cōtra eam afferatur in medium, cuius permoti vi, à tam communi ſentiendi modo neceſſariò diſcedere debeamus. Et ſanè, quantum ad noſtrum attinet inſtitutum, parum refert, ſic aut aliter philoſophari de hac re; dum nihil improbabile admittamus, omnémque 17

Subſcribitur huic ſententia.

némque in Adam peccandi rationem à magna Matre excludamus. Non verò id consequi poterimus nisi ostenderimus, lege, seu pacto, quod necessarium diximus, vt quis in alio peccet, comprehẽsam Virginem haudquaquam fuisse. Id autem præstare non valebimus, nisi priùs legem istam, seu pactum breuiter explicuerimus. Id, quod iam à nobis, suo iure, exigit disputatio.

18 Fuit illud Dei cum primo nostro patente fœdus, quo statuit is, collaturum se huius posteris omnibus, cùm primùm virilis seminis innata vi generarentur; gratiam, & comitantia illam supernaturalia virtutum dona, si perseueraret iste in semel accepta iustitia. Si ab illa caderet, sibi & suis perditurus sic eam, vt quantumcunque pœnitentia in pristinam sanctitatem restitutus, proli operam daret, inuisos C nihilominus cœlo, tãtisque bonis spoliatos procreaturus esset filios, parentis hæredes sceleris; qui, stante illo, recti essent omnimodo concipiendi. Variè probari fœdus, lex, & pactum hoc solet, variè ostendi, probè id Adæ innotuisse, vt cautè ageret: ne sibi, suísque omnibus perniciem pararet imprudens, sed ante oculos haberet semper, quantis se, D posteritatémq; suam omnem malis esset inuoluturus, si æqui, & iusti fines transgrederetur. Multis etiam demonstrare consueuerunt aliqui, quod nullus negat: potuisse scilicet Adæ filiorum quemque ab hoc pacto excipi, si, qui statuebat illud, Deus videlicet, cum exci-

A pere voluisset. At non huius loci probationes istæ, ac demonstrationes, & confirmationes sunt. In quo non id agimus, vt materiam de peccato originali discutiamus: sed vt ex ea tãtùm sumentes, quæ ad præsentis disputationis argumentum necessaria iudicantur, breuiter explicemus; quæ in confesso apud omnes sunt, quæque simplici quadam expositione duntaxat B lucem afferre dicendis possunt, ac alibi propriam sedem habent, proprium locum; ad quem de illis ex instituto disserere spectat; non est, cur modo ita euoluantur, ac si noster hic esset scopus, nostrum studium.

Ergo his omnibus, vt alienis, 19 à præsenti labore missis, illud vt minimè alienum non prætereamus. Quanam ratione mortalium quisque à præfato excipi, Deo volente, potuit fœdere: nec enim omnes in ea tradenda conueniunt. Triplex dicendi modus communior cæteris circumfertur. Primus, fœdus, seu pactum hoc, ita posse constitui, ait; vt in ipsa eius constitutione decerneretur, hũc, aut illum eo non comprehendi, nec pro illo statui, sed pro cæteris. Secundus, vt ferretur pro cunctis peccatũ re vera cõtracturis, si delinqueret parens; ni cum aliquo dispensatum esset, ne actu crimen contraheret. Potest enim optimè, aiunt, qui modum hunc tradũt, legislator, paciscensve à principio decernere, sic omnes pacto velle astringere, sic ad seruandam legem, sic comprehendi ea, vt nihilominus liberũ relinquat sibi ab eius actuali obser-

Primus dicẽdi modus

Secundus modus.

tione excipere quem voluerit. Tertius, qui nupertimè ab aliquibus excogitatus in lucem prodijt, affertúrque ab Ægidio suprà q.4.art.3.§. 6. his verbis: *Si aliquis per generationem naturalem nasceretur ex Adamo præter eos, quos Deus ab illo generandos fore ab initio decreuit quod absolutam Dei potentiam minimè excedit, iste non contraheret peccatum originale etiam si nulla præseruaretur gratia; vt ostendimus in tractatu de Peccato Originali, non ob aliam rationem, nisi quia in lege Adami non fuit inclusus. Quia Deus in Adamo solos eos obligauit, quos voluit ab eo propagandos fore. Cum verò ille in ea lege comprehensus non fuerit, nec Adamus de facto fuerit caput morale illius: vtique, peccante Adamo, ipse non peccaret, & ex consequenti propagatus ab Adamo absque vllo debito contrahendi maculam conceptus esset: nec vlla indiguisset gratia, cùm à tali macula præseruaretur.* Hactenus ille. Qui cùm de possibili agat, falsi nihil inuoluit. His quartus alius addi modus potest. Erit, si dicamus: Potuisse Deum, antequam legem, & pactum expositum apud se statueret, decernere creare aliquẽ ita, vt simul etiam vellet, nulla eum comprehendi lege de contrahẽdo peccato, si quam pòst hac de re ipse constituere definisset. Quod autem sic Deus excipere aliquem potuerit, nulli esse dubium potest: cùm nulla in hoc implicatio sit. Hic verò, qui ratione ista exceptus fuisset, à lege, aut pacto eiusmodi, nulli debito ad præfatam legem, seu fœdus pertinenti obnoxius vn-

Tertius.

Ægidius.

Quartus modus.

A quam esset; cùm antequam de illa esset ferenda cogitatum, iam ab ea iste omnino esset exemptus. Quem ex his modis elegerit Dominus, quove vsus re ipsa fuerit ad augustissimã suam parentem ab omni prorsus sceleris debito liberandam, infrà suo loco videndum erit. Nunc

B id agendum, vt, quid in Adam peccandi sit debitum, exponamus. Postremum ex illis tribus superiùs propositis, quod sequens caput dabit.

CAPVT IV.

Quid in Adam peccandi debitum.

PAuci hoc dilucidè nobis tradiderunt. Vnum, aut al-

C terum verbum in Suario, tomo illo 2. in 3. part. disputat. 3. sect. 2. versiculo, *Quæret aliquis*; quod sua etiam expositione indigeat, Lector inueniet. Est. *Si quis autem contendat, potuisse Virginem esse obnoxiam peccato Adæ contrahendo, atque adeò propriè redemptam per Christum, & nihilominus non peccasse in Adam, sed habuisse solùm debitum peccandi*

D *in illo, &c.* Non addidit, quid hoc esset. Nisi velis explicuisse rem prioribus illis tribus, aut quatuor voculis, *potuisse Virginem esse obnoxiam peccato Adæ.* Quasi debitum in illo peccandi nihil aliud sit, quàm aptitudo, & capacitas cuiusque suapte natura hominis, vt contineri queat in Protoplasto eius, si peccauerit, sceleris consortio maculandus, ni gratiæ obstiterit beneficium. Probare hoc non pos-

Suarius.

sum

sum. Etenim aptitudo ista, istáque naturæ capacitas parum quid, meo iudicio, est, si nihil aliud additur, ad debitum, cuius naturam inquirimus, inducendum: cùm remotum veluti subiectum illa tantùm sit. Necessarium ergo est, vt intercedat lex aliqua omnibus cõmunis, à qua cùm fertur, exceptus minimè reperiatur priùs, nec tunc excipiatur, qui debitum in Adam peccandi dicitur contraxisse. Quod si aliter contigerit; vti pro eo lex non erit imposita, nec ad illũ ea vlla ratione pertinebit; ita nulli prorsus debito subiacebit. Quare id erit veluti passiua in aliquo ex lege orta subiectio quædam ad scelus in capite subeundum, si delinquere id aliquando contigerit.

Quid debitũ in Adam peccandi sit.

Excipi autem à lege quisque potest, priùs quàm feratur: si laturus ante impositionem ea minimè comprehendere aliquẽ apud se statuat, aque ita postmodum ferat; vt illam pro cæteris, excepto isto, constituat. Qua interueniente exceptione, cùm ad hunc sic exceptum lex nulla ratione pertineat, nullum ad ea, de quibus lex, si acciderint, ipsi conueniet debitum. Conueniret autem, si ex iis, quibus imposita illa fuit, post eius impositionem liber aliquis ab eorum, quæ infert, onere subeundo dispensationis gratia redderetur. Quare licet passurus id non esset, quoniam tanto beneficio præuẽtus immunis existeret, nihilominus ad illud iam contraxisset debitum, cùm legi subiectus fuisset. Ergo, vt debitum in Adam peccandi contraxisse dicamus aliquem, omnino iudico necessarium, legem de peccando in illo ita impositam fuisse, vt ea fuerit comprehensus. Quod si aliter se res habuerit, planè debitum in Adam peccandi non contraxisse censendus erit. Rationibus hæc munienda erant, & testimoniis: munientur infrà commodiori loco, si causa postulauerit. Tetigisse illa nunc satis; vt argumentum nostræ controuersiæ, totiúsque difficultatis nodum, Lectori ante oculos poneremus. Ex dictis namque facilè cuique patet, quid disputandum à nobis sit; quid conandum, vt & suscepto muneri, atque oneri, & multorum votis respondeamus.

Quorum nonnulli debitum hoc in Adam peccandi, in remotum & proximum diuidunt. Sed non est, cur vel in exponenda, vel in confutanda partitione ista detineamur: cùm aut nulla sit, aut certè sic debeat accipi, quemadmodum similis huic altera illa secundo capite examinata, mutatis nonnullis, quibus hîc locus esse non potest. Nec enim idcirco vocari hoc remotum debitum valet, quod hominis vt in Adamo cõtenti sit. Quando non ad aliquid futurum in ipsomet homine, cùm extiterit, sed ad peccatum, quo in alio, Adamo scilicet, vt in eo inclusus peccare asseritur. Quare si ratione aliqua diuisio ista vera est, hac solum accipienda est. Vt imprimis statuum debiti eius, non specierum, aut indiuiduorum sit, vti de altera illa idem etiam diximus. Deinde,

de, vt secundùm futuritionem sit remotus, nimirum cum futurus erat Adam, & lex imponenda ipsi; proximus verò, cùm hic iam extitit. Video quid obiici contra hæc possit. Quæ vt parui momenti sunt, ita & nullius obiectio; quam desumunt aliqui ab alio diuidendi hoc ipsum debitum modo, in debitum scilicet in Adam peccandi, & in debitum debiti, huius nempe, quod in Adam peccandi nominamus. Circa quem, non tam rogandi sunt, quo pacto illum intelligant, aut iustis rationibus confutandi, quàm vt inanium vocum agglomeratores explodendi. Quod enim debitum debiti esse potest, vna subiecti ad contrahendum debitum capacitate, seu aptitudine excepta? Quam malè ita vocari superiùs ostendimus. Ergo, missis his vt inutilibus prorsus, ad rei iam nucleum veniamus. Præludiis, ni fallimur, satis datum.

Quorundam in Adam peccandi debiti partitio.

Exploditur.

A B C

DISTINCTIO II.

In qua contraria nostræ sententia proponitur, & explicatur.

CVm multa sint, quæ pro se aduersarij affectāt, in vnum aptè caput omnia cogi minimè potuerunt. Concedenda illis integra distinctio fuit variis constans membris, vt singula percurrat Lector facilè. Curabimus eorum nihil intactum relinquere, ne minùs fideliter illa referamus, quibus se tueri, nósq; impetere consueuerunt.

D

CAPVT I.

Origineæ labis contraxisse debitum augustam Matrem, communior Doctorum opinio fert.

NIcias non ibo, eò Scholasticorum fermè omnium pōdus inclinasse; vt illorum iudicium fuerit, cœli Dominam, communis peccati debitum, primo suæ faustissimæ conceptionis instanti, contraxisse; potioríque iure, tum in Adam peccasse; tum in illo peccandi debitum habuisse. Quare tres assertiones statuunt, quibus distettè omnia hæc tradunt. Prima est: Sanctissimam Virginem subiisse debitum in Adam peccandi. Secunda: peccasse in hoc re vera. Tertia; vi suæ originis origineæ labi fuisse obnoxiam. Quod fuit criminis huius, primo sui ortus initio, debitū subiisse. Quas tam certas iudicant, vt oppositas grauissimis censuris notent. Atque Bellarminus (vt ab hoc incipiam) tomo 3. controuersiarum lib. 4. de amissione gratiæ, cap. 16. parum rutas illas existimat. Alij, quos suppressis nominibus, Azorius prima suarum institutionum moralium parte, lib. 4. cap. vlt. q. vltim. refert, temeratias iudicant. Erroneas Suarius tom. 2. in 3. partem, disp. 3. sect. 2. versiculo *Quæret aliquis*. Etsi fide dignos audierim, anno, quo cœpta est, his nostris tēporibus, causa de Virginis conceptione Hispali ardentiùs agitari; palam dicētes consultum ea tēpestate virum, roga

1 *Communis Doctorum sententia.*

Caietanus tract. de Cōcept. Virg. cap. 1. ad fin. Bellarm. lib. 4. de amiss. gratiæ, cap. 16. ver. denique obnoxia. Suarius & Vasquez locis in hoc cap indicatis. Corduba 1 Quæstionary q. 44. conclus. 5 & infrà 9. & notante. Valentia loco infrà hic cap refellendo Franciscus Petigianus ad 3. Scoti dist. 3. q. 1. art. 5. §. ad auctoritates Sanctorum. Zumel 1. 2. q. 81 art 4. dubio vnico. §. verum ego existimo. Ouandus in commentario ad 3. Scoti. q. 2. in titulo, an beata Virgo in vtero matris fuit, &c. & multi alij. Bellarmin. Azorius. Suarius.

rogatúmq; post ipsi fundaméta A propoſita, quibus recens à debito immunitas Virginis ſolet defendi, mutarétne ſententiã, an in ea perſiſteret, reſpondiſſe: videri ſibi tuto adſtrui poſſe, quod antè damnauerat, neque cenſura notaſſer aliqua, ſi quæ nouiſſimè afferebantur pro re ab eius patronis, vidiſſet tùc, cùm mandabat typis ſecundùm illum in tertiam parté ſuorum operum tomum. Subiecit præterea, ſi B rurſus illum ederet, inſerturum, probabile iã putare, quod damnarat priùs. Sunt, qui addant, per epiſtolam ciſcitatum, paucis ante obitum annis; aliud nihil datis litteris protuliſſe, quam, ſcriptum à ſe præfato eo tomo verum cenſere, nota excepta, de qua minimè rogabatur.

2 *Vaſquez.* Videndus inter alios Vaſquez C erit, qui tomo etiam 2. in eandem tertiam partem diſput. 115. cap. 3. num. 18. idem prorſus quantum ad rem & cenſuræ gradum, quod citato Suarius loco arbitratur. Acerbius Medina, & Caietanus 1.2.q.81.ar. 5. ſtatuunt. *Hæreſim aiunt eſſe, Deiparam à peccati debito, à peccato in Adam, à debito in hoc peccãdi excipere.* Repetit hæc Caietanus tom. 1. opuſculorũ, tract. D 1. cap. ad initium. Quem refert, atque ita cẽſere inquit Vaſquez ſuprà cap. 2. num. 10. Caietano adſtipulatur Corduba, libro 1. quæſtionarij q. 44. concluſ. 5. §. *Igitur prædicta.* His Valentia, in Controuerſiis, libro de peccato Originali, 3. cap. 5. *Nam ſine peccatum;* ſubſcribit. Certiſſimam de fide ait, & extra controuerſiam poſitam doctrinam eſſe; quæ,

Medina. *Caietanus* *Caietanus.* *Vaſquez.* *Corduba.* *Valentia.*

præfatum debitum contraxiſſe Virginem, ſuſtinet. Vnde oppoſitam fidei contrariam neceſſario exiſtimat. Id ipſum videre in illo eſt, tomo 2. ſuæ Theologiæ *Valentia.* diſp. 6. q. 11. puncto 2. verſ. *verum hæc opinio,* ad finem dicente: *Hoc ex fide certiſſimum, atq; adeo extra controuerſiam eſt, illam incurriſſe* (beatiſſimã ſcilicet Virginem) *neceſſitatem, ſiue debitum contrahendi peccatum originale, quoniam fuit Adæ filia, & cæteri.* Clariùs 3. parte, ſeu tomo quarto diſput. 2. q. 1. puncto 2. verſ. *Tertiò hinc etiam,* cuius hęc ſunt. *Valentia.* *Itaque rectè Caietanus in opuſculo de conceptione beatæ Virginis cap. 3. affirmat omnino eſſe certum, quod beata Virgo contraxerit hoc debitum incurrendi peccatum, atque adeo illam infectionem carnis, quæ vt ſuprà diximus, continetur hoc ipſo debito, neque poſſe hoc ipſum negari abſq; hæreſi.* Hactenus ille.

Conſultò cæteros omnes, qui 3 Virgini originẽã luem tribuunt, ſilentio inuoluo, cùm luce clariùs ſit, à fortiori debitum eius illi adſcribere. Satis fuit recentiorum ex Thomiſtis præcipuos Caietanum, & Medinam protuliſſe, quod graui cenſura vtantur, illorúmque ſuffragio non parum aduerſariorũ multi exultent, quaſi iam parta victoria, proſtratis hoſtibus, triumphantes, cum tamen integrum adhuc illis ſuperſit bellũ, ſtentque in procinctu acies, quę vincere ſtudeant, imo & ſperent. Illud, ne quis fallatur, breuiter admonuerim, Plurimos eſſe, qui exiſtiment hæreſeos damnari ſententiam noſtram ab iis, qui oppoſitã de fide vocãt, abſolutè,

sed decipiuntur prorsus. Cùm A enim quæ de fide appellantur, in duas soleant classes distribui, quarum prior ea contineat, quæ primo modo de fide nominantur: posterior omnia ex his necessaria deductione collecta, & secudo modo de fide censentur vocitata. Hæresis verò id tantum sit, quod priori classe contentis immediatè aduersatur: error quidquid posterioris B negat; fit, vt non ideo hæreticum putet oppositum suæ doctrinæ, qui eam de fide tantùm esse affirmat, nec explicat, quo gradu ad fidem censeat pertinere; ad summum, erroneum arbitrabitur. Videndum iam quæ fundamenta permouere tot Scholasticos potuerunt, vt quasi datis syngraphis, & symbolis collatis, aduersus immu- C nitatem Virginis à tristi peccati debito conspiratent; tam seuerè contra illius assertores verbo, & calamo decernentes. Permulta hæc sunt. Non leuia, sed ea, quibus inesse vim aliquam Doctores autumant, recensebimus. Quinque omnia capitibus comprehenduntur, Diuinæ Paginæ, Conciliorum, Patrum D testimoniis, & Reuelationum, Rationibus tandem ex his depromptis. Ne multitudo longitudinem pariat, fastidium longitudo; priora duo testimoniorum genera sequens proponet caput, Patrum sententias tertium; Reuelationes quartum; quintum Rationes dabit.

CAPVT II.

Scripturæ sacræ testimonia, & Conciliorum, quibus aduersarij certant, referuntur.

PRimum, quod ex augustis 1
Oraculis in nos contorquent, illud Apostoli ad Romanos 3. vers. 23. est. *Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu.* & cap. 5. vers. 12. *Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* Item vers. 15. *Vnius delicto multi mortui sunt:* & 18. *Igitur sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ.* Accedunt, quæ 1. ad Corinth. 15. vers. 22. idem Gentium clarissimus Doctor habet: *Quoniam quidem per hominem (ait) mors, & per hominem resurrectio mortuorum, & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.* Premit, quod 2. ad eosdem Corinth. 5. cap. vers. 14. docet. *Si vnus (inquit) pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus.* Quæ omnia & neminem excipiunt, & non solùm de originea culpa re ipsa contracta disserunt, verùm etiam de illius debito planè agunt. Cùm ex eis vnius pro cunctis

Ad Rom. 3. vers. 23. — *5. vers. 12.* — *vers. 15.* — *vers. 18.* — *1. ad Cor. 15. vers. 22.* — *2. ad Cor. 5. vers. 14.*

cunctis Redemptoris mors, & gratiæ vis, atque necessitas colligatur; elegánsque proponatur inter primum, & secundum Adam antithesis. Quare, vti nullus, aut peccati absolutionem, aut gratiæ donum, aut æternam in futuro vitam sæculo, nisi Christi Domini ei merita suffragentur, consequitur; vnde mortalium omnium causam Redemptor agens, salutem omnium curans pro illis omnibus & conceptus, & natus est, vixit, & meruit, & efflauit animam: ita nullus à primi parentis de merito secludendus erit: sed fatendum ingenuè; omnes illo comprehensos fuisse. Quod dubio procul est, origineæ culpæ debitum ad omnes primi hominis filios emanasse. Non ergo iure aliquo immunis ab eo sancta Dei Mater fuit.

2 Ad hæc. Quoties vniuersalis canon apertè rem decernit, ab eo quemquam excipere manifestæ audaciæ, ac temeritatis est, vbi exceptio iure ipso non constat. Aliàs certi nihil tam in Diuina Pagina, quàm in humanis legibus cõtinebitur; cùm liberum cuiuis esset, quem vellet à communibus regulis pro arbitrio excipere. Quo quid absurdius, quid à ratione tam alienum, quid tam ab omnium sensu abhorrens? Et verò disertissimè agunt, & definiunt adducta loca ex Paulo, comprehendunt omnes, excipiunt neminem. Alius nullus aut in eo, aut apud alium vllum scriptorem canonicum reperiri vnquam poterit, qui excipiat Virginem. Qua ergo ratione, si

A Augustis Oraculis nolumus refragari, eam excipere contendemus? Nam quæ pro illa in præsenti causa circumferuntur *Effugium præcluditur.*
ab iis, qui eius patrocinium susceperunt, debilia prudens quisque censebit, imo nullius ponderis, si perpenderit, longè aliud iuxta rigorem litteræ sensum illorum tradere, mysticum; in quo vsurpantur, &
B aptantur Virgini, legitimè non probari. Declamantium ritu eis vtuntur, seu abutuntur potiùs quotquot se illis muniunt, vnde præter inanes quasdam paritates, assimilationésve, aliáque his similia in medium nihil proferunt. Vim præterea vocibus ipsis inferunt, detorquent phrasim, non subiectam materiam considerant, non argumentum, contenti frequenter sono duntaxat vocum aut
C allusione. Quo fit, vt in re seria ludant. Ergo nihil solidum, firmum nihil afferunt, quo exceptionem probent aduersus generales Diuinæ Paginæ locutiones, quibus Conciliorum plurimæ adstipulantur.

Audienda hæc iam sunt, & 3
ante alia celebre illud satis Arausicanum secundum sub Fœlice quarto cap. 1. canone 2. *Concilium Arausicanũ.*
ita definiens: *Si quis soli Adæ præuaricationem suam, non & eius*
D *propagini asserit nocuisse, aut certè mortem tantùm corporis, quæ pœna peccati est, non autem, & peccatum, quod mors est animæ, per vnum hominem in omne genus hominum transiisse testatur, iniustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti, per vnum hominem, &c. Roman. 5.* Habes Conci

Binius. Concilium hoc Binianæ collectionis tomo 2. pag. 391. Asserendum igitur saltem est, peccari debitum à Virgine, vt à reliquis contractum esse, ne tam aperto tanti Concilij testimonio repugnemus. Quod ex Moguntino Archiepiscopo Sebastiano præside celebrato (circumfertur in Suriana collectione tomo 4. à pagina 858.) cap. 5. confirmatur. Vbi est. *Hoc primorum hominum* (de quo 4. cap.) *propagatione in omnes homines transire, ac secum pœnam suam trahere, vt sint natura omnes homines iræ Dei, mortis, & damnationis rei, & in peccatum proni; qui per libertatem arbitrij sui, qua exigua, & infirma in his residet, nondum adiuti gratia Dei, ea quæ sunt spiritus, & ad salutem conferunt, non agnoscere, nedum appetere queant.* Quòd si non omnes in tantum re ipsa labuntur malorum baratrum: Quando ab eo Magna Dei Mater seruata est, vt minimum omnes cadendi miserum debitum contrahent. A quo Virgo excipienda non erit, cùm ex omnibus vna sit eiusdem cum illis naturæ, conditionis, & sortis, eorumdem parentum soboles; concepta vt reliqui, ac denique idem vitæ initium sortita. Cui esse debeat satis communis in se peccati maculam non sensisse, cùm primùm eius anima creata, & corpori vnita est. Legatur Tridentinum sessione 5. decreto de Peccato Originali, ab illis verbis; *Si quis Adæ præuaricationem.* In quo eadem, quæ in Arausicano eisdem, ac totidem fermè verbis sunt. Vt iam magna etiam

Concilium Moguntinũ.

Surius.

Tridentin.

A hac synodo idem luculentissimè comprobetur.

Neque verò eandem sententiam eisdem solùm verbis definit; sed nonnulla etiam interserit, quæ cumulatiùs explicent, à peccati debito esse neminem excipiendum. Se ita rem habere cernet Lector, si fideliter, quę in Tridentino eo loco sunt, retulerimus. (Sic aduersarij efferunt.) Qui ne de nobis conquerantur, existiméntque, idcirco tacere illa, quod eorum vim fugiamus, referemus; *Si quis Adæ præuaricationem* (ait) *sibi soli & non eius propagini asserit nocuisse, & acceptam a Deo sanctitatem, & iustitiam quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ: anathema sit, cùm contradicat Apostolo dicenti: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* Hactenus Tridentinum. Quod in vberiorem explicationem doctrinæ ab Arausicano traditæ consultò illa subiunxit, *& acceptam a Deo sanctitatem, & iustitiam quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse, &c.* Hinc autem apertè admodum θεοτόκον, peccati debitum contraxisse deducitur. Nam si pro filiis omnibus, sanctitatis Adam iacturam fecit, pro Deipara etiã illam perdidit; atque idcirco vt ab illo hæc futura erat; absque

Tridentin.

B

C

D

gratia

gratia concipienda erat. Priuata ergo tanto bono. Id verò ipsissima peccati conditio esset: quam si experta non est, aliunde accidit, non vt Adæ proles formabatur. Vt ergo istius soboles vitam inchobat, iustitiam non erat consecutura. Verùm hoc peccati debitum est, quemadmodum gratiæ priuatio primo conceptionis instanti origineum crimen; quod experta esset Virgo; si quam deriuare in eam Adam non potuit sanctitatem; Deus, ob futurum ex illa Redemptorem, liberaliter vnà cum anima minimè contulisset.

5 Sed Tridentinum, ais, ad illius decreti calcem subdit: *Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato Originali agitur, beatam & immaculatam Virginem Mariam Deigenitricem: sed obseruandas esse constitutiones fœlicis recordationis Sixti Papæ IV. sub pœnis in eis constitutionibus contentis, quas innouat.* Non ergo quidquid Synodus hæc decreto illo statuit, ad Virginem iure trahi poterit, quando ab illo ipsius conditor eam exceptam voluit. Quanquam igitur non de Peccato solùm originali differat, verùm etiam de istius debito, & reliquis ad id pertinentibus, horum nihil Deiparam continget.

Obiectio. Tridentinũ.

Responsio.

Cùm meminerit Sixtianarũ Cõstitutionum, quæ ab originea tantum lue, non à debito magnam matrem vindicant, planè conuincitur, ab ea solùm culpa Tridentinum omnium Dominam exceptam velle, aliud prorsus nihil. Sic ex Conciliis arguunt aduersarij. Videamus ex patribus qua ratione.

CAPVT III.

Patrum testimoniis agunt.

1 DEnsam ingredimur testimoniorum sylnam, quæ pro se aduersarij congerunt, & in nos iactant; si non verè, at molestè admodum, quasi multitudine obruendi essemus. Ordiuntur à primis Ecclesiæ temporibus, ab anno 170. in quo Irenæus floruit; cuiúsque aduersus hæreses illud est: *Peccato Adami astrictum esse morti totum genus humanum, & omnes homines plaga serpentis esse vulneratos, & omnes à Christo (qui solus est sine peccato) sanari in carne peccati.* Astrictum dicit humanum genus morti non ex parte, sed totum, quo & debitum explicat, & nullum ab eo eximi declarat. Quando axioma est, *qui totum dicit, nihil excludit.* Vsus Bandellus est, in suo libro contra Immunitatem Virginis ab originali reipsa contracto 13. capite, hoc testimonio. Vtitur & alio petito ex Origene cui 210. annus contingit. Is commentariis in Ioannem extulit; *Solum Christum dicere potuisse, quis ex vobis arguet me de peccato? quia solus ille nullum habuit peccatum.* Ergo & solus ille nullum peccati debitum sensit. Idem habet, homilia 7. dicens; *Quamcumque animam in carne natam iniquitatis, & peccati sorde pollui, & solum Christum peccatum non fecisse, & omnem hominem in patre & matre esse pollutum.* Et homilia 5. in

Irenæus.

Bandellus.

Origenes.

Origenes.

E nunc

numeros, inquit; *vno excepto Christo, reliquos omnes aliquando fuisse sub peccato.* Subdit, cap. 16.
Bandellus. idem Bandellus ex anno 220.
Cæsarius. Cæsarium Arelatensem Episcopum, quòd sermone quodã habeat: *Omnes originale peccatum ex Adamo trahere.* Infer, illius ergo debitum à fortiori.

2 *Bandellus.* *Cyprianus* Vrget, 13. capite, Cypriano 250. anni Doctore, in epistola de paruulis baptizandis, scribẽte: *Omnem paruulum ab Adamo propagatum contagium mortis antiquæ prima natiuitate contrahere.* clariùs Epistola ad Cirinũ, teste
Hieronymus. Hieronymo, cùm efferat: *Neminem nisi solum Christum esse sine peccato:* Ergo & sine debito.
Theophilus. Subiicit Theophilum Alexandrinum anno 280. quòd in Lucæ secundum asserat; *Virginem tantum filium cum benedictione,* id est, *sine peccato concepisse.* Ob-
Rethicius. *Augustinus.* iicit Diuum Rethicium ad annum 310. quatenus, teste Augustino, generaliter docet omnes, homines, excepto Christo, antiquo crimini teneri obnoxios: id planè culpæ debitũ sonat. Sub-
Athanasius. iũgit Athanasium anno 340. in Lucam dicẽtem, solũ Christum singulariter esse sanctum, & in hoc ab aliis distingui, quia sãctitatem simul cum natura accepit. Dilucidius ad rem nostram
Seuerus. Beatus Seuerus in Lucam, inquiẽs; *Nullus homo, Christo excepto, sine peccato fuit, omnésque in Adam peccauerunt* Similis huic
Hilarius. *Augustinus.* Hilarius anno 340. relatus ab Augustino, cuius sunt; *Omnem carnem, excepta carne Christi, sub peccato originali, & lege natam esse: quia ex Propheta, omnes in iniquitatibus concepti sunt.* Quid il-*lud, sub lege natam esse omnem carnem*, præter originalis debitum esse potest? Idem in Matthæum ait, *salutem ex Christo necessariam omnibus esse.* Quæ duo Ægidius *Hilarius.* *Ægidius.* q. 4. art. 2. §. 1. num. 12. intelligi affirmat posse de conceptionis, qua Virgo concepta est, natura; id est, quantum spectat ad conceptionis vim & ratione debiti B ex peccato Adæ resultantis.

Adnectit Caietanus ex Bandello, Eusebium Emissenum, anno 340. sermone de Natiuitate Domini sic concionantem: 3 *Caiet.* *Bandellus.* *Emissenus.*
Ex peccati originalis nexu nullus immunis extitit, nec ipsa genitrix Redemptoris. Solus enim Christus, licet de debitrice nascatur, legis veteris debito non tenetur. Valentia tomo 4. disp. 2. quæst. punC cto. 2. pag. 424. & Ægidius supra num. 14. nexus vocem de peccati debito exponunt. *Valentia.* *Ægidius.* *Illa particula nexu*, inquit Ægidius, *idem est, quod obligatio, & debitum, vt facilè declarant verba immediatè addita: solus Christus, licèt de debitrice nascatur legis veteris debito non tenetur. Quare cùm Eusebius inquit, à nexu Originalis peccati nullus, nec genitrix Re-*D *demptoris, immunis exstitit; ita est intelligendus à nexu, id est, à debito & obligatione: in quo sensu verba illa simpliciter prolata, sunt verissima: quia Virgo licet immunis fuerit a macula originali non tamen fuit immunis à debito contrahendi illam; vnde ex se vere fuit debitrix maculæ, quamuis per gratiam eam actu numquam habuerit.* Hæc *Bandellus.* Ægidius, Bandellus autem 14. *Abraham* cap. Abraham Syrum anno 340. *Syrus.* Theodorum, Ephrem, & S. *Theodorus.* *Ephrem.* Olimpium contra nos esse, quod *Olimpius.* dixerint,

dixerint, *excepto Christo, nullum hominem absque peccato fuisse.* Addit Sanctum Græcum Episcopum, in Lucam, anno 360. docentem quod nuper tres citati Patres. Addit & Basilium eodem anno; ex quo illa: *Omnes nos ægritudinem peccati contrahere, & ideo omnes indigere medico.* Illius verò fratrem Gregorium Nyssenum anno eodem Augustinus, quod docuerit, *omnes in iniquitatibus conceptos esse.* Regula id generalis fidei est à qua nemo excipiendus, nisi exceptio constet.

Græcus. Basilius Nyssenus. August.

4 Sequitur Ambrosius ad annum 370. quem Caietanus, tractatu de Conceptione Virginis, cap. 4. cum Bandello suprà cæterisque aduersantibus conceptionis Deiparæ Immunitati contra illam profert. Varia isti loca ex tanto viro colligunt, quibus hostem nobis esse probare contendunt. Primus à Bandello cap. 10. excerptus nouem aliis hinc inde corrasis, & adiunctis, est Psalm. 118. sermone 6. ad illud *& ne auferas de ore meo verbum veritatis*, vbi sic ille: *Nemo hominum sine peccato fuit, nisi solus Dominus Iesus; quem non cognoscentem peccatum sacrificium fecit, pro nobis Pater: venit enim Dominus Iesus, & in carne, quæ peccato in matre fuerat obnoxia, militiam virtutis exercuit.* Ex quibus verbis duplex sumi argumentum potest. Prius, quòd solus Christus absque peccato fuit: posterius, quod Virginis caro peccato fuerit obnoxia. Epistola ad Romanos 8, ait: *Virginalis vterus electus est ad conceptum dominicum, vt in sanctitate differret caro dominica à carne nostra.* Et post paucula: *Expiata est caro Domini à Spiritu sancto in Virgine, vt in tali corpore nasceretur, quale fuit corpus Adæ ante peccatum. Christi carnem à nostra in sanctitate,* inquit, *differre,* prætereà, *in Virgine fuisse expiatam.* Obnoxia ergo in illa peccato erat. Aliàs non egeret expiatione. Debitum igitur peccati habuit. Id enim obnoxij ratio postulat. In Lucam sic commentatur; *Solus per omnia ex natis de fœmina sanctus in conceptione fuit Dominus Iesus, qui terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus nouitate non sensit, & cælesti maiestate depulit.* Sola ergo secundùm Ambrosium Christi conceptio fuit sancta; quia solus Christus cœlesti maiestate carnis depulit corruptelam.

Ambrosius. Caiet. Bandellus Bandel. Ambros. Ambros. Ambros.

5 In Isaiam idem pater sequentia offert: *Omnis homo mendax: & nemo sine peccato, nisi vnus solus Deus. Seruatum est igitur, vt ex viro, & muliere per illam corporum mixtionem nemo conceptus, expers sit delicti, qui autem expers est delicti, expers etiam est huiusmodi conceptionis.* Perpende, asserere, inferreque Ambrosium ex eo, quòd nemo est absque peccato, nisi solus Deus, nullum ex viro, & muliere conceptum delicti expertem esse. Quod adeo verum existimat, vt doceat eum, qui in sua conceptione delicti expers est, expertem etiam conceptionis ex viri, & fœminæ commistione esse. Quam deductionem notandam esse ad marginem dicunt. Quare cùm Beata Virgo conceptionis ex mari & fœmina expers non extiterit;

Ambros.

si vera est Ambrosij consequentia, optimè infertur, illam absque peccato, multóque minùs absque huius debito, fuisse generatam. Confirmantur hæc illis, opusculo, seu libro de Arca Noe:

Ambrosius.

Per vnum Dominum Iesum salus ventura nationibus declaratur: qui solus potuit iustus in conceptione esse, cùm omnis generatio hominum erraret, nisi natus ex Virgine generationis obnoxiæ vinculo minimè teneretur. Docet his Ambrosius, Christum duntaxat potuisse in conceptione sua iustum esse: quia omnis aliorum hominum generatio iusta non esset, nisi, quæ fuit Christi, à vinculo generationis obnoxiæ fuisset libera. Iam verò si solius Christi cõceptio potuit esse iusta, satis ostendit Virginis ortum iustum non fuisse. Atque hunc esse germanum Ambrosij sensum, probāt Caietanus, Bandellus, & Medina, cæterique eiusdem cum istis sententiæ, ex Augustino affirmante:

Caietanus. Bandellus. Medina.

Ambrosium vnum tantùm Dominum Redemptorem à culpæ vinculis exemisse, omníque illius debito; cui omnes subiacent. Sed quid opus est ad alios, qui Ambrosij mentem explicent, prouocare? cùm abundè ipsemet iudicium aperuerit suum, eodem citato libro, cùm dixit:

Ambrosius.

Solus Christus in conspectu Dei iustus apparuit: de quo non iam cum exceptione dictum est, non peccauit in labiis, sed peccatum non fecit: omnes enim sub peccato nascimur: cùm ille qui præ ceteris iustus putabatur, dicat: Ecce in iniquitatibus conceptus sum.

6 Similia his sunt, quæ libro

A de pœnitentia capite 2. apud eundem legimus.

Ambrosius.

Omnes (inquit) *homines sub peccato nascimur, & ipse noster ortus in vitio est, dicente Dauid: Ecce in iniquitatibus conceptus sum: Christi autem caro damnauit peccatum, quod nascendo in se non sensit, quod moriendo in aliis crucifixit, vt in carne nostra esset iustificatio per gratiam, vbi erat antè colluuio per culpam.*

B Probat igitur Ambrosius generalē regulam, quòd omnes homines cum peccato nascantur. Probat, & tradit eam libro de Sacramento regenerationis, siue de Philosophia; vbi generatim scribit,

Ambrosius.

Omnes homines ex concupiscentia conceptos cum originali cõcipi delicto. At Virgo ex carnis concupiscentia orta est: Ergo & cum originea culpa huiusque debito.

C Eandem generalem regulam statuit in Apologia pro Dauid, aliísque à Bandello adductis locis, quæ quia peculiare nihil habent referre otiosum prorsus iudico.

Ambrosius. Bandellus.

Ex omnibus autem Bandellus infert sensisse Ambrosium, expressèque docuisse, Deiparam in originali fuisse conceptam:

Bandellus.

quod etiam Caietanus & Medina cum gregalibus credunt.

Caietanus. Medina.

Atque, vt dixi, Augustinum idem putasse

D de illo sibi persuadent, quod in Augustino 2. contra Iulianum sit:

Augustinus.

Beatus Ambrosius solum Christum, eo quòd natus sit ex virgine, à vinculis obnoxiæ generationis excepit: cæteris omnibus ex Adam sui peccati obligatione nascentibus.

Maius est, quod sequitur. 7
nō solùm ita de Ambrosio Augusti-

A gustinum sensisse illi arbitrantur; sed ipsum quoque Augustinum non aliter de Virgine opinatum fuisse contendunt. *Caietanus. Bandellus.* Vide Caietanum tractatu de cōceptione virginis cap. 4. Bandellum, & reliquos, apud quos varia ex Augustino petita inuenies, in quibus aiunt, eum docere, quod ipsi defendunt. Initium ab illo faciunt, quod in *Augustinus.* Psalm. 44. ad versum. *Ego autem cùm mihi molesti essent*, tomo 8. sic extulit. *Maria ex Adam mortua est propter peccatum: Adam mortuus est propter peccatum: caro Domini mortua est propter delenda peccata.* His Augustinus apertè confitetur, Mariam mortuam esse propter peccatum Non verò propter commissum aliquod ab ea. Propter admissum ergo in se originale. Deinde (vt confirmetur hoc) *Augustinus.* Augustinus 4. contra duas Epistolas Pelagianorum, 4. capite ostendit; *solum Christum mortem* (quæ pœna peccati est) *sine peccato subiisse. Quod de vno solo* (ait) *mediatore Dei, & hominum homine Christo Iesu catholica fides nouit: qui pro nobis mortem, id est peccati pœnam sine peccato subire dignatus est*: ergo ex Augustino catholica fides asserit, Virginem propter peccatum mortem subiisse. Verùm non propter aliquod propria voluntate contractum, cùm de fide sit, nullum vnquam ipsam perpetrasse: ergo propter originale. Habuit ergo illud, habuit & huius debitum. De quo Augustinum his explicant locis, *Catherinus.* Catharinus tractatu 2. de Conceptione Virginis, lib. 2. cap. 2. pag. 39. (vt Ægidius refert su- *Ægidius.* prà libro 3. quæstione 4. art. 2. §. 1. num. 51.) Corduba lib. 1. *Corduba.* Quæstionarij quæstione 44. ad tertium argumentum contra sextam conclusionem, pagina 376. column. 1. Suarius 2. to- *Suarius.* mo in 3. partem disput. 3. sect. 5. §. *in secunda ordine citatur*: & alij: éstque communis explicatio à qua citatus nuper Ægidius *Ægidius.* recedit propter rationem, quam infrà nos suo loco adducemus.

B Adducit aliam. Est: *Virgo subiecta fuit corporali morti,* (verba illius sunt,) *non præcise propter maculam, quam in sua conceptione erat contractura, sed propter actuale peccatū inobedientiæ Adami, quam non in se, propriáque persona commisit; sed in Adamo.* & post paucula. *Quare nostra solutio venit approbanda: quoniam Christus mortuus est, non propter aliquod peccatum, quod* C *vel in se, vel in alio commiserit: Adamus autem mortuus est propter peccatum, quod commisit personaliter: Virgo autem mortua est propter peccatum, quòd non in se, sed in Adamo fecit: cùm licèt valeat, Virgo mortua est propter peccatum: ergo commisit peccatum vel in se, vel in Adamo: non tamen valet: Virgo mortua est propter peccatum: ergo in seipsa con-* D *traxit maculam peccati, quod in Adamo commisit.* Sic ille. An autem rectè, dicemus inferiùs suo loco. Nunc cætera ex Augustino ab aduersariis deprompta recenseamus.

8 Sumunt ab illo, Mariæ car- *Augustinus.* nem, carnem peccati ab ipso dici, libro 2. de peccatorum meritis, & remis. cap. 14. tom. 7.

& libro de Genesi ad literam A cap. 18. tomo 3. item libro 5. contra Iulianum cap. 15. tom. 7. 1. Hypognosticon cap. 2. ac tandem 2. de Baptismo paruulorum. *Caro autem peccati apud Augustinum illa dicitur* (inquit Bandellus) *in qua actu fuit culpa originalis.* Citat pro hac explicatione ipsum Augustinum 1. de peccatorum meritis cap. 32. & sermone 17. de verbis Apostoli cap. 12. Aliam Ægidius suprà numero 56. adhibuit. Tota consistit in debito, quod vult fuisse in Virgine ad originalem culpam. Addit Kemnitius hæreticus, libro de natura, & gratia, cap. 36. in Augustino esse: *Gratiam Virgini collatam fuisse ad vincendum omni ex parte peccatum*: vincere autem peccatum (vt ait) supponit affuisse peccatum. Reiicit hoc Ægidius numero 58. & meritò, eam solutionem, interpretationémque adhibens Augustino, quæ rectum admittere sensum potest, si vt iacent verba vsurpentur. Quoniam verò is in Deipara culpæ admittit debitum, secundùm hoc eius accipi responsio debet. Ait; *Virgo igitur, quia ex sua natura erat peccato originali subiecta indiguit gratia, ne vllum aut contraheret, aut admitteret peccatum, quod ipsum est omni ex parte peccatum vincere.* Hæc ex Augustino peculiariter adducuntur, præter ea, quæ in vniuersum docent, *Nullum, excepto Christo Domino, ab originali fuisse immunem.* Docent id ea, 2. contra Iulianum capite 10. *Quam catholicam veritatem Sancti, ac Beati, & in Diuinorum eloquiorum pertractatione clarissimi Sacerdotes, Ireneus, Cyprianus, Rethicius, Olimpius, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Innocentius, Ioannes, Basilius, quibus addo presbyterum (velis, nolis,) Hironymum, vt omittamus eos, qui nondam dormierunt, aduersus vos proferunt de omnium hominum obnoxia successione sententiam. Vnde nemo eruitur, nisi quem sine lege peccati repugnante legi mentis Virgo concepit.*

Bandellus. Augustinus. Ægidius. Kemnitius. Ægidius. Augustinus.

B

9 En ex Augustino, patribus omnibus consentientibus, à regula contrahēdi originale peccatum solus Christus excipitur, quam veritatem esse catholicam verbis expressis tradit. Quo argumento aduersariorum plures ante Sixti quarti constitutionem tanquam hæreticum damnabant asserere, Virginem absque peccato fuisse C conceptam. Eodem Kemnitius & Lutheranorum permulti argumento commoti eò dementiæ, atque impietatis miseri deuenere, vt Tridentini Concilij Patres impios vocauerint, quòd in decreto de peccato originali explicuerint, suæ mentis non esse Virginem vnà cum cæteris omnibus comprehendere. Citatus verò Ægidius nuper D ait ad numerum 59. *Augustinum cum omnibus Patribus, quos refers, in hoc sensu doctrinam suam intelligere, vt omnes Adami posteri ex vi suæ generationis peccato originali subiaceant, vno tantum excepto Christo: & in hoc sensu intelligendos esse Patres, qui generalem illam fidei regulam explicant, ad-*

Kemnitius. Ægidius.

uerunt omnes, qui nostram defendunt sententiam. Hæc ille. Quæ aduertens explicat, duo, Pelagianos, contra quos Augustinus, & Patres disputant, negasse; origineam in filiis Adæ culpam, & ad illam in eis omnibus debitum. Aduersus quæ duo alia opposita fidei assertores docebant: alterum, omnes peccato Adami esse obnoxios, & illius contrahendi debitores. Alterum, omnes re ipsa cum originea culpa nasci. Etenim ad debitum contrahendi peccatum originale suapte natura consequitur actu illud contrahi. Vt ad naturalem potentiam actus necessariò consequitur. *Patres igitur* (ait ille) *duas vniuersales fidei regulas nobis contra Pelagianos proposuerunt. Prima est; Omnes Adami filios subiacere debito, & obligationi contrahendi peccatum originale. Secunda est; Omnes Adami filios maculam originalem in sua conceptione in vtero actualiter contrahere.* (Ægidius.)

10 *De posteriori regula nec Augustinus egit in loco citato, neç Patres ab eo citati; sed solum de priori: omnes enim egerunt de seruitute, & debito contrahendi peccatum originale, cui omnes Adami posteri subiacent: hunc enim sensum satis declarant adducta Augustini verba contra Pelagianos prolata: omnes aduersus vos proferunt de omnium hominum peccato originali* D *obnoxia successione sententiam quæ satis declarant, Augustinum, & Patres agere de obligatione, & debito; cui omnes filij Adami ex eiusdem Adami peccato sunt ob-* A *noxij, & subiecti, quod debitum, & subiectionem negabant Pelagiani; contra quos Augustinus in illo libro disputat. A qua regula fidem Catholicam solum Christum excipere, & Augustinus, & Patres docent; & hoc indubitanter fatentur omnes nostræ opinionis patroni. Omnes enim ingenuè admittunt beatam Virginem, debitum, & obligationem contrahendi originale peccatum habuisse, vt contra nonnullos supra libro secundo latè* B *ostendimus: cùm verè in Adam peccauerit, vt ibidem probauimus. Quare solus Christus ab ea regula, & lege catholicè excipiendus est, si verum illius regulæ sensum expendamus: In hoc enim sensu intelligenda est, & a Patribus expresse intelliguntur, vt omnes Adami filij ex se, & ex vi suæ traducis, generationisve ab Adamo subiaceant, & obnoxij sint debito contrahendi originalem maculam. In hoc sensu hanc regulam declarat Augustinus lib. 2. hypognosticon,* C *cap. 4. ad finem: explicans enim illa verba Pauli ad Romanos cap. 3. Omnes peccauerunt, & egent gratia Dei, eàmque intelligens de originali peccato ita scribit. Quid est, egent? id est, nemo idoneus per se, quòd nascitur carnaliter, hoc est, nemo filiorum Adami per se, & ex vi sua generationis, quia scilicet carnaliter nascitur, & concipitur, idoneus est, vt à peccato originali liberetur.* (Augustinus.) Hactenus Ægidius, qui, vt manifestè constat, vult Augustinum citatis locis, & relatos ab eo Patres sensisse Augustam Matrem originei peccati debitum contraxisse, atque in Adam peccasse. Quam autem rectè velit, ostendemus suo inferius loco.

loco. Nunc, quæ supersunt ex Augustino decerpta contra nos testimonia, referamus.

Obiiciunt aliqui ex primo de Peccatorum Meritis, cap. 29.
11 ad finem, *ille solus sine peccato natus est, quem sine virili complexu,*
Augustinus. *non concupiscentia carnis, sed obedientia mentis Virgo concepit.* Quę licet ab aliquibus, inter quos est Vazquez, tomo 2. in 3. partem disp. 117. cap. 10. numero 114.
Vazquez. de natiuitate ex vtero intelliguntur: Ægidius tamen suprà numero 46. & alij de concep-
Ægidius. tione intelligunt, quod non solùm Christus absque peccato ex visceribus matris prodierit, sed Virgo etiam, Ieremias, & Baptista, vt latè se ostendisse ait Ægidius, lib. 2. q. 2. art. 3. 4. & 5. Nec repugnare, inquit, huic
Ægidius. opinioni Augustinum, vt ibidem se dixisse testatur art. 7. ad tertium argumentum. Redeo ad Augustinum. Cuius ea sunt, 1. de Peccatorum Meritis, ad finem: *Non est in filijs hominum quisquam sine peccato, excepto*
Augustinus *vno Mediatore nostro:* rursus ita scribit: *Teneamus fidei indeclinabilem confessionem, quòd solus Christus sine peccato natus est in similitudinem carnis peccati.* Vide, quod habet lib. de Perfecta Iustitia, cap. 11. vbi leges: *Aliud est esse sine peccato, quod de solo in*
Augustinus. *hac vita Vnigenito dictum est: aliud sine querela: quod de multis iustis etiam in hac vita dici potuit.* Denique Augustinus (vt ait Bandellus) in quamplurimis locis scribit, *Solum Christum fuisse*
Bandellus. *sine peccato, & omnes homines, excepto Christo, aliquod peccatum habuisse.* Consonant illa, quæ Bandellus sumit ex libro quando, cur, & quomodo Deus homo, cap. 10. *Sciebant sancti Patres, quòd post primi parentis lapsum nemo ex eius stirpe more naturali propagandus erat, qui se, vel alios erigere valeret, nisi ille de sursum veniret, qui virtute Diuinitatis de carne peccatrice humanitatem sine peccato acceperat; cum qua homines peccato prostratos erigeret.* En non solùm carnem Virginis vocat peccatricem, sed affirmat, ex Adami posteris neminem potuisse, aut se, aut alios erigere, idque non ob aliam rationem, nisi quia omnes in peccato nascuntur. Quod clariùs docuerat eodem libro cap. 6. scribēs, *De stirpe Adæ nullum naturaliter propagari posse, qui eius delicto non teneretur adstrictus.* Hæc sunt omnia Diui Augustini testimonia, quibus Medina, Bandellus, & cæteri nobis aduersantes vtuntur, permouentúrque ad asserendum Augustinum contra nos stare. Bandellus. Augustinus. Augustinus. Medina. Bandellus.

Venio ad Hieronymum, quē etiam volunt nostræ sententiæ refragari, Psalm. 21. Epistola ad Theophilum, & ad Galat. 3. in illud, *conclusit omnia sub peccato:* lib. item aduersus Pelagium, & Epistola ad Laurentium Episcopum, multísque aliis locis, in quibus inde infert, nullum hominem esse posse sine omni peccato, nec vllum esse ab omni peccato mundum: quòd solus Christus absque illo fuerit, sitque hoc propria Domini prærogatiua. Floruit Hieronymus anno 360. Augustino senior, atque idcirco priùs recensendus, ni æquum esset, vt magi- 12 Hieronymus.

stro proximè adiũgeretur disci- A pulus; Ambrosio videlicet Augustinus. Cui adnectit Caietanus Chrysostomũ (fuit ad annũ 400.) in Matthæum, dicentem: *Christũ quamuis peccator non fuerit, naturam tamen humanam de peccatrice suscepisse.* Bandellus, ex eodem in Ioan. ista refert: *Admiranda est Christi singularis excellentia, quia nullus hominum veraciter dicere potuit; Quis ex vobis arguet me de peccato? nisi solus ipse, qui peccatum non fecit.* Subdit Bãdellus eiusdem illud Homilia ad Olimpium: *Quoniam Adam peccauit, illud peccatũ graue omne genus humanum ab ipso seminaliter propagatũ in commune damnauit propter quod & eos, qui immortales esse poterant, fecit esse mortales.* Explicat ista Ægidius, num. 77. post alia de peccati debito, quod in Virgine fuerit, & peccato, quod in Adam admisit. *Quare Virgo mater,* (concludens ait,) *fuit peccatrix, quia ex vi suæ conceptionis fuit obnoxia ad contrahendam maculam peccati originalis;* quod etiam annotauit Valẽtia, vbi suprà pag. 427. eadem repetit. num. 79. Chrysostomo non inferior Gregorius Nazianz. fuit: videbat hunc annus 350. & ex illo Bandellus, cap. 14. accepit aduersus Immunitatem Virginis, illud, *Christum duntaxat sanctum fuisse.* Quia verò, huius rationem reddẽs, subdidit: *Quia in eo solo de semeneitate culpæ non inuenitur.* Nazianzenum intelligit num. 80. Ægidius ita, vt sensus illius sit: *Christum ex vi suæ conceptionis sanctum fuisse, quia solus absque virili semine conceptus est: & ideo ab Adamo seminaliter non venit: cæteri verò seminaliter ab eo venientes nascuntur cum debito contrahendæ maculæ, cum quo Virgo concepta est, & de facto eam contraxisset, nisi per gratiam præseruata fuisset.* Hucusque ille.

Caietanus. Chrysost. Bandellus. Chrysost. Bandellus. Chrysost. Ægidius. Valentia. Nazianz. Bandellus. Ægidius.

13 Habet annus 415. Sanctum Maximum, quem pro se Caietanus inducit Sermone de Assumptione Virginis, verbis illis: *Virgo gloriosa fuit in vtero matris sanctificata ab omni contagione* B *originis culpæ, antequam nasceretur, & per Spiritum Sanctum mundata.* Eadem refert Bandellus suprà fol. 23. pagin. 1. vbi affirmat, eadem verba scripsisse Patrem hunc in quodam sermone de Quadragesima. Admittit testimonium hoc Ægidius, & exponit numero 82. à debito sumens, quod sic ait: *Virgo potuit sanctificari in vtero, & mundari ab originali macula; non quam contraxit, sed* C *quam ex debito contraheret, nisi sanctificaretur: in quo sensu admittendum est sanctificationem propriè sumptam, supponere peccatum præcedens, non actu, sed reatu, & debito.* Subiungitur à Bandello, capite 17. Seuerinus Homilia Dominicæ post Trinitatis festum, (vixit anno 400.) docens; *Omnes homines ab Adamo ad Christum vsque debitores fuisse propter peccatum, quod nascentes traxerunt, vno solo Christo excepto.* Additur D Cassianus ex anno 420. collatione antepenultima, quia docet, *Solum Christum immaculatum esse, & sine peccato: quæ laus satis esset vilis, & indigna præconio Christi, si etiam nos*

Maximus. Caiet. Bandellus. Ægidius. Bandellus. Seuerinus. Cassianus.

F

nos ab omni peccato immunes esse possemus. Quod rursus eadem repetit collatione, affirmans, *nos absque peccato esse non posse: & ideo Christum à cæteris ex commistione maris, & fœminæ in eo distinguit, quia solus ille in similitudinem peccati venit, cùm nos omnes in veritate peccati veniamus: & superbiæ crimine notandum esse, qui dixerit, se in veritate peccati non venisse.*

Bandellus. Interserit Bandellus cap. 10. Seduliũ anno 430.

Sedulius. in Euangeliorum poëmate canentem de Virgine; *At quoniam nata prior vitiata iacebat sub ditione necis, Christo nascente renata.* Sæpe etiam ait, *Adamum totum genus humanum ab eo seminaliter descendens suo peccato infecisse, ac solum Christum absque peccato fuisse.*

14 *Bandellus. Cyril. Alex.* Idem Bandellus citato iã 14. cap. aduersus Theotocõ, Cyrillum Alexandrinum refert ex anno 430. quòd dicat: *Christum à nobis omnibus hostilem culpam abstulisse, & Patri reconciliasse:* C

Ægidius. *quæ verba* (subdit Ægidius num. 88.) *cùm sint generalia, Beatam Virginem non cõprehendunt; quatenus agunt de ablatione culpæ.* Vt ergo de debito agunt, aut possunt agere, includere illam Ægidius dicet, eritque nobis Cyrillus contrarius.

Bandellus. Leo Magn. Cyrillo associat Bandellus Magnum Leonem, sermone 2. de Natiuitate Domini, propter hæc, quæ reperies ibi: *Assumpta est de matre Domini natura, non culpa:* & post alia: *conceptionem in omnibus alijs matribus non fieri sine peccato.* D Item sermone 4. in eandem solemnitatẽ: *Quòd terra carnis humanæ, quæ fuit in primo parente*

A *maledicta, in sola Virgine edidisset fructum benedictũ, & ab omni vitio suæ stirpis alienum.* Apertiùs sermone primo istis: *Sicut nullum à reatu liberum reperit* (Dominus scilicet) *ita pro liberãdis omnibus venit.* Audit reatum Ægidius, *Ægidius.* atque idcirco num. 91. Leonem sic explicat: *Expressè intelligitur de reatu, debitóque ad contrahendum peccatũ originale: à quo reatu & debito solus Christus eximitur;* B *quia solus sine virili semine concipitur; vnde & Virginem Matrem cum hoc reatu in vtero matris inuenit.* & interiectis pauculis: *Quare quod ibidẽ ait: Nemo mũdus à sorde, nec infans vnius diei: si generaliter intelligatur, vt solus Christus ab illa regula eximatur, intelligendũ est, non de sorde actuali, sed de reatu, & debito illius.*

15 *Bandellus.* Præter hactenus in medium prolatos, profert Bandellus 15. cap. D. Fulgentiũ ex anno 460. qui lib. ad Donatum, de Mysterio Mediatoris, Epistola ad Theodorum, & Epistola contra Faustum scribit, *Solum Christum sine peccato fuisse.* *Fulgentius.* Eiusdem temporis cũ Fulgentio est Prosper, *Prosper.* quem etiam Bandellus affert li. *Bandellus.* 7. de Vita Contemplatiua, duo ibi affirmantem. Prius est; *Adamum suo peccato totum genus hominum infecisse.* Posterius, *Eum in omnes posteros culpam transmisisse.* Vult hęc Ægidius accipienda *Ægidius.* de infectione totius nostri generis in parente ipso, in quo mortales omnes, & cũ illis Virgo simul peccauerit. Lege illum num. 93. obiicit quoque Bãdellus, *Bandellus.* Remigium e. illo 15. ex anno 460. ad Psal. *Deus, Deus meus,* *Remigius.* dicentem, *Beatam Mariam ab omni*

omni macula peccati fuisse mundatam; vt ab ea Christus sine peccato conciperetur. Idem habet in Isaiam, 2.cap.ad Rom.8. & 2. ad Cor.2. denique ad Hebræos 7.obiicit & D.Petrum Tripolitanum cap. 20. (Floruit anno 490.) Is glos. in Pauli ad Romanos epistolam ex Augustini sententiis concinnata; primò dicit; *peccatum originaliter in omnes posteros transisse.* Secundò, *omnes illius posteros peccato illo obligasse, ac debitores fecisse.* Tertiò, *Adamum suo peccato suam stirpem tanquā in radice vitiasse, vt quidquid prolis ex illo per carnalem concupiscentiam nasceretur, traheret originale peccatum, vno solo excepto Christo, quia de opere Adami conceptus non fuit.* Quartò, *Omnes esse de progenie peccati.* Quintò, *Omnem carnem, Christo excepto, esse carnem peccati.* Ad extremum, 2.ad Cor.cap.5.ait, *Omnes mortuos esse in peccatis, nemine excepto prorsus, vel originalibus, vel voluntate additis; & solum Christum ab hac lege excipi.* Quæ omnia, *cum ex Augustino desumpta sint, vt Augustinum ipsum intelligenda esse* inquit Ægidius num.95.ad finem.

Pet. Tripolit. — Ægidius.

16 Confugit ad Boëtium, qui ad annū 520.pertinet, Bandellus. Reperit iste in illo tractatu, seu libro de Duabus Naturis: *Beatā Virginē ex illis fuisse, qui per præuaricationem Adæ ceciderunt. Ex quo solum concluditur,* inquit Ægidius, nu.96. *Virginem in Adamo peccasse, cecidisseque* Addit, eo libro in vniuersum idē Boëtius, *Christum ex nullius semine potuisse nasci, qui fuerit sine originalis pœna peccati.* Commētatio Ægidij est, *Si intelligatur de pœna peccati, quæ est mors, admittendum est in tota sua vniuersitate, quia Virgo ex peccato, quod in Adam cōmisit, morti subiecta mansit.* Cassiodorū anni 520. ornamentum Bādellus subiicit, ad Psalmum, *Domine probasti me:* & in illud; *Vide si via iniquitatis in me est.* Qui solùm docet, *Verba hæc à Christo duntaxat dici posse, & à nullo alio, quia solus ille absque peccato dignoscitur.* Plura ex Gregorio cōgerit. Vidit tantùm virū annus 590. legit Bandellus, Homil.8. in Ezech.tomo 2.fol.66. littera G. dicentem; *Virginem de propagine mortalitatis exiisse.* Contendit autem Bandellus hac dicendi phrasi explicate Gregorium propaginem originali infectam: vnde arguit, *Omnis, qui venit de propagine mortalitatis, in peccato originali concipitur, vt idē Gregorius docet* 25. *Moraliū, cap.1.ad illud* 24. *Iob subitò morietur,* &c. *Sed Virgo venit ex propagine mortalitatis, vt idē Gregorius satis docet, Homilia ea 8.in Ezec. Ergò ex Diuo Gregorio, Virgo in originali concepta est.* Idipsum colligit ex eo, quod idē Gregorius expressè docet, *Solum Christū in sua carne à peccato Mundum extitisse.* ita Moralium 11.cap.18.circa finē, quod etiā docuerat Moralium 9.ad illa Iob, cap.9. *Nullus est, qui vtrumq; possit arguere;* Moralium item 18.ad ea 18.Iob, *Non adequabitur ei topazion;* scribēs, *Nos quippe, etsi sancti efficimur, nō tamen sancti nascimur, quia naturæ corruptibilis conditione cōstringimur, vt cum Propheta dicamus: Ecce in iniquitatibus cōceptus sum.* A qua regula solū Christū excipit.

Bandellus. — Boëtius. — Ægidius. — Boëtius. — Ægidius. — Cassiodorus. — Bandellus. — Band:llus. — Gregorius. — Bandellus. — Gregorius. — Gregorius. — Gregorius. — Gregorius. — Gregorius.

pit. Id quod rursus tradit, & satis explicat Moralium 14. inquiens:

Gregorius.

Nullus hominum fuit, qui coram Deo iustus appareret, ideo Dei Filius pro hominibus seipsum hominē fecit, & solus eorū Deo iustus apparuit. Intelligit primum ex his

Ægidius.

Gregorij locis Ægidius de peccati debito, si cæteris antè ab eo dictis, quę modò affert, adnectātur, eandémq; adhibet expositionē secundo cū Vazquez su-

Vazquez.

prà c. illo 10. nu. 118. eandem & quarto expensis rectè, quæ di-

Ægidius.

B cit. Lege illum num 99. & 100.

17 Habuit sexcentesimus annus à Redemptore nato Isidorū, & qui consequuti deinde sunt vsque ad vigesimum, ac deinceps. Ab hoc illud accipit Bandellus

Bandellus.

pro se; *A primo homine in omnes filios eius culpā fuisse propagatam, à qua solus Christus nos eruit.* Sic

Isidorus.

Isidorus, Sententiarum, lib. 12. & 14. cap. Quod etiam in quodam sermone de natiuitate Do-

Isidorus.

mini affirmat: *Sed intelligitur*, ait

Ægidius.

C Ægidius, n. 101. *ex vi cōceptionis, & ex debito propter peccatum in Adamo commissum.* Refert præterea Damascenū ex anno 640.

Bandellus. Damascen.

Bādellus, quòd sermone de Assumptione dixerit; *Hanc Virginē Pater prædestinauit: virtus sanctificatiua Spiritus S. obumbrauit, purgauit, & sanctificauit.* Auditor Isidori noster Ildephonsus Archiepiscopus Toletan. fuit, quē eidem anno 640. adscribimus.

Bandellus. Ildephonsus.

Ab hoc Bandellus sumit, quod obiiciat nobis, librū de Virgini-
D tate Mariæ, tanti Antistitis profert, in quo esse putat nostrę sē-

Bandellus. Andreas Ierosolymit.

tentiæ oppositam. Adiūgit cap. 20. huic Andream Ierosolimitanū, ex anno 670. Sermone quo-

A dam de Virginis Natiuitate, quod ibi fit; *Dei filius, vt humanā naturam propitius reformaret, carnem assumpsit ex Virgine, eā purgans per Sp. S. à puluere peccati, in quo priùs conculcabatur.* Adducunt Caietanus, & Bādellus ex

Caietanus. Bandellus.

anno 690. Bedam; qui tomo 7. pag. 467. scribit, *Spiritus sanctus*

Beda.

superueniens in Virgine, mentem eius ab omni vitiorum sorde castificauit, & ab omni æstu carnalis concupiscentiæ cor eius temperauit, atque mundauit. Repetiuntur hęc in Glossa ordinaria ex eodē

Glossa ord.

Beda in illa Euangelistæ Lucæ; *Spiritus sanctus superueniet in te.* Lege Bandellum, fol. 24. pag. 2.

Bandellus. Beda.

vbi hæc affert ex Beda, & ex eodem illud homil. 8. in Epiphaniam; *Christum de carne peccatrice nullam traxisse culpæ maculam.* &, quadam homilia in Ioannē, docet, *Præcursorem Christum Dominum vocasse Agnum, quia præ cæteris mortalibus singulariter innocentem ab omni peccato mundum cognouit.* Quod etiam habet in primum caput Lucæ. Vbi postquam dixit, *Christum singulariter natum fuisse sanctum*, adiunxit, *Nos etsi sancti efficimur, non tamen sancti concipimur, quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur, vt cum Propheta gementes singuli dicamus; Ecce in iniquitatibus conceptus sum, &c. Ille ergo solus veraciter sanctus natus est, qui ex commistione carnalis copulæ conceptus non est.* Idem repetit eodem Lucæ 1. cap. quatenus ait: *Patrem in solo filio Christo peccatum non inuenisse.* Vt primum ex his omittam locum; secundum, & tertium de peccati debito

Ægidius

Ægidius. Ægidius explicat num. 109. vt ad Virginem pertinere ista possunt. Quartum pari ratione intelligit, si quæ dicit, superioribus ab ipso traditis coniunguntur, vt coniungenda sunt.

18 Bandellus. Alcuinus. Prosequitur Bandellus & eodem capite 20. Alcuinum, seu Albinum ex anno 770. refert, huiusque illa 3. sententiarum suarum libro, capite 18. *Quamuis caro Christi traducta sit ex carne Virginis, quæ per peccatum* B *originale corrupta erat, non tamen Christus habuit originale peccatum.* Et lib. 4. capite 1. expressè docet, *carnem Christi in Virgine obnoxiam fuisse peccato.* Et cap. 8. subdit, *carnem, quæ nunc est Christi, fuisse obnoxiam peccato, antequam esset caro Christi.*

Ægidius. Duo ad hæc respondet Ægidius numero 111. Alterum, si eorum sensus sit, vt differant de carne Christi, quæ erat in Virgine pro C tempore, quo verbum concepit, intelligi debere, fuisse corruptam per peccatum, ratione fomitis existentis in Virgine, quamuis ligati. Si verò Alcuini mens creditur, vt agat de Christi carne, vt erat in matre, cùm hæc concipiebatur, solū contendet, obnoxiam tunc peccato, illiúsque debitricem fuisse, quatenus erat Virginis. Hoc est è duobus alterum, quæ ad Alcui- D num Ægidius respondet Vt &

Ægidius. Bandellus. Rabanus. ad Rabanum, quem capite 16. Bandellus ex anno 810. profert in Matthæum scribentem, introducentémque Patrem diuinum asserentem, *solum Christum absque peccato à se repertum: sed*

Ægidius. *intelligitur* (Ægidius, inquit, numero 112.) *ex vi suæ conceptio*-A *nis.* Quibus innuit debitum in Maria, cum primò concipiebatur. Aimo item à Bandello relatus ex anno 880. ait lib. 5. & 2. in Apocalypsim; *Omnes Adami filios per Adamum factos esse peccatores; omnes à maledicto legis fuisse per Christum redemptos: omnes in iniquitatibus fuisse conceptos.* (Quæ omnia Ægidius subdit num. 113.) *libenter admittimus etiam in Virgine, ratione peccati in Adamo commissi. A quo omnes simul cum Virgine nascimur cum debito contrahendi peccatum originale.* Aimo. Bandellus. Ægidius.

Ex centuria annorum post Christum natū millesima Burchardus adducitur, libro 2. cap. 71. Summæ, cuius hæc: *Omnes innocentiam perdidisse, & neminem à profundo talis ruinæ, nisi per Christum liberari.* Similia in Petro Damiano anno 1060. Cuius sermonem de natiuitate Virginis Bandellus pro se affert. In illo sunt; *Totam humani generis arborem peccato Adami in ipso tanquam in radice fuisse venenatā: & vniuersam filiorū Adami multitudinem, totámq; massam generis humani. Quam doctrinā Ægidius* effert nu. 115. *in sua generalitate admittimus, à qua Virginē non excipimus: sed solum Christum, quia omnes homines, etiā Virgo in Adamo peccauerunt, & omnes in illo tanquā in radice peccato corrupti fuerunt. Ex quo non bene infertur,* (*etiam teste Caietano*) *Virginē maculam illius peccati, quod in Adamo cōmisit, in propria persona contraxisse, quāuis habuerit debitum contrahendi illā: etenim à solutione talis debiti. & potuit diuina gratia liberari.* Sic ille. Post quę subdit, 19 Burcardus. Petr. Dam. Bandel. Petrus Dam. Ægidius.

Caietanus. Bandellus. Anselmus.

Caietanum, & Bandellum pro se Diuum proferre Anselmum lib.2.*Cur Deus homo.* cap.16.vbi sunt ista: *Licet ipsa Christi conceptio munda sit;Virgo tamen ipsa; vnde assumptus est; in iniquitatibus concepta est, & in peccatis concepit eam mater eius.* Hæc Anselmus. Qui eodem ait cap. *Christum de massa peccatrice assumptum fuisse.* Quod libro de Conceptu Virginali, capite 13. & 19. repetit: Affirmat etiam B lib.illo 2. citato, cap. *Virginem de illis esse, qui ante natiuitatem Christi mundati sunt à peccatis.*

Bandellus. Anselmus.

Affirmat quoque Bādellus, Anselmum hæc in suis meditationibus dicere. *Animam gloriosa Virginis Mariæ in macula culpæ originalis creasti: sed consequenter eam à primaria labe purgasti, & in sanctitatis puritate postea confirmasti* Redit ad secundum librum, *cur Deus homo*, cap. 17.

Anselmus.

& ex illo affert id: *Virginem, de qua natus est Christus, & multos* C *alios à peccato esse mundatos.* Illud quoque generale dictum Anselmi, *Christum inter omnes homines non peccasse: cæteros verò omnes in peccato nasci, & filios iræ*, vt ait citato 2. libro, cap. 16. & 18. libro item de Conceptu Virginali cap. 13. 16. & 12. vbi etiam capite 13. 15. & 19.affirmat; *Christum sumpsisse* D *carnem de matre peccatrice.* Tandem ex eius doctrina sic Bandellus arguit; *Omnes, qui naturali cursu ab Adamo sunt propagati, in primo instanti infusionis animæ & conceptionis hominis habent carentiam originalis iustitiæ, quam Adamus omnibus illis perdidit: sed omnes homines etiam* A *Virgo ab Adamo naturaliter sunt propagati: Ergo omnes homines etiam Beata Virgo in primo instanti suæ conceptionis, & infusionis animæ habuerunt carentiam iustitiæ originalis ex peccato Adami. Sed carentia iustitiæ originalis orta ex peccato Adami est peccatum originale. Ergo omnes homines, etiam ipsa Virgo in primo instanti suæ conceptionis habuerunt peccatum originale.*Minorem huius posterioris ratiocinationis supponit Bandellus, vt verā: subsumptio prioris est nota:maiorem probat ex Anselmo lib. de Conceptu Virginali, cap.2. 10. 12. 15. & 23. refertq; illius verba ex 2. *Cur Deus Homo*: refert inquam Bandellus sui operis folio 12. pag. 1.& 2. *Anselmus.*

Propter hæc, sunt, qui constanter existiment, Anselmum hostium partes agere, aut saltem aliquando ste ille ab eis, quos tandem, mutata sententia, deseruerit. Ita sibi persuasit, tractatu de Conceptione Virginis, Salazar, cap. 42. sæculo 11. vers. *existimo.* dicens; *existimo correxisse, & mutasse opinionem Anselmum ita, vt prius in originali fuisse conceptam Virginem senserit, post contrarium docuerit:Nam de illius mente hoc loco* (eo scilicet 2. lib. *Cur Deus Homo*, cap.16.) *dubitare fas non est.* Et versiculo *Seculi huius*; ad finem; *Ergo sanctum Anselmum eo in loco Virginem in peccato originali conceptam sensisse pro certo habeo.*Idem Miranda sentit, defensionis suæ pro immaculata Virginis conceptione q. 18.numero 52. Repetam locum, vt in ipso est Anselmo, quoniam 20 *Salazar.*

in

in eo tum peccatum contraxisse, tum debitum Virgo dicitur: ne aduersarij de nobis conquerantur, suspicentúrque idcirco, vt in Anselmo est, illum non retulisse, quod eludere potiùs eum, quàm explicare legitimè putaremus. Locus ad verbum habet: *Nam licet ipsa hominis eiusdem conceptio sit munda, & absque carnalis delectationis peccato, Virgo tamen ipsa, vnde assumptus est, in iniquitatibus concepta est: & in peccatis concepit eam mater eius: & cum originali peccato nata est; quia & ipsa in Adam peccauit, in quo omnes peccauerunt.* Quid apertius? Sed interrogantis discipuli, & quærentis verba sunt hæc, non Anselmi. Cur ea non reiicit, cùm respondet magister? Consentit ergo illi. Concedit Viuarius, posteriori pro Anselmo libro, §. 1. Vnde censet aliquando tantum virum contra Virginem iudicasse, quamuis in hoc de illo iudicio nõ omnino persistat; solutionem, §. 2. afferens, postquam 1. inde Sanctum excusarat; quod liber, *Cur Deus Homo*, vulgatus fuisset Anselmo inscio; vt ipse author, præfatiuncula post laborem sparsum ei affixa dicit. Sciens verò si edidisset, correxisset prius, mutassétque prius contra Virginem scriptum. Vide Thomam Tamaium in nouitatibus antiquis Hispaniæ, nouitate 17. §. *Por este tiempo*: iuncto §. *Despues por los años.* qui varium innuit hac in re olim Anselmum fuisse. Certè Vasquez tomo 2. in 3. part. disput. 117. cap. 11. num. 118. & cap. 16. numero 15. tam apertum hoc ex illo, *Cur Deus Homo*, libro, testimonium aduersus Deiparæ conceptionem putat, vt fateatur ingenuè, Anselmum contra Deiparę immunitatem ab originea lue penitus docuisse. Denique libro de Excellentia gloriosissimæ Virginis Mariæ 2. cap. scribit. *Tenemus de fide, ab omni, si quid adhuc in illa originalis, siue actualis peccati superera t, ita mundatum cor illius, vt super eam Spiritus Domini, scilicet super humilem, & quietam, & trementem verba sua totus requiesceret: ipsam voluntati Dominicæ castissimo ac simplici corde obedientem, & omni holocausto suauius acceptaret, virtutéque Altissimi obumbratam Filium Dei ex illa incorporaret.* Nil clarius dici poterat. Si enim originci aliquid supererat mali, quod postea exclusum fuit, origineum crimen habuit aliquando.

Anselmus. *Tomas. Tamaius.* *Vasquez.*

21 A Monacho & præsule ad monachum & monachorũ antistitem, sanctitate, & doctrina, miraculis plusquam clarissimum Clareuallensem Abbatem Bernardum, ad annum 1150. supra millesimum spectantem, aduersarij transeunt; quem habere patronum existimant: alij, quid in hac re senserit, sub dubio esse autumant: quidam varium fuisse contendunt. Bandellus cap. 17. Caietanus tractatu de Conceptione, cæteríque asseclæ indubitanter suum faciunt. Fauent illis hac parte alij, qui pro nobis stant: Canisius lib. 1. de Virgine Deipara cap. 7. pagina 70. Suarius 2. tomo in 3. partem disput. 3. se-

Bandellus. Caietanus. *Canisius.* *Suarius.*

A ctione 5. ad testimonia, quæ vltimo loco obiiciebantur : *Vasquez.* Vasquez tomo 2. in eandem 3. partem disput. 117. cap. 9. numero 101. & 103. subdens, *Adeo Bernardi verba esse perspicua, vt miretur, esse viros doctissimos, qui alium eis tribuere sensum conentur.* Fundamenta, quibus hi permouentur ad ita de Bernardo sentiendum, loca in ipso reperta sunt, vbi Deiparæ immaculatum conceptum apertè negare, B adstruere maculatum videtur. Hæc nos postmodum commodiùs referemus. Nunc illorum do aliquos, qui sensere, diuersa in hac re, illum diuersis temporibus docuisse. *Ægidius.* Vnus horum Ægidius est, lib. 5. quæst. 4. art. 2. §. 2. numero 158. inquiens. *In hac sum sententia, vt sanctus Bernardus in quæstione fuerit varius, si ea, quæ scribit attentè considerentur. Etenim si ordinem eorum, quæ scripsit, attendamus,* C *prima illius opinio fuit, quòd Beata Virgo originalem maculam in vtero contraxit, & quòd ab ea iam contracta in vtero per gratiam fuerit libera, & quòd sublimiori, quàm Ieremias, aut Baptista sanctificatione in eodem vtero fuit sanctificata. Quam opinionem postea reliquit, & docuit eam ab originali culpa fuisse expertem. Postremò (si epistola ad Lugdunenses est illius) illud ad primam opinionem redit, non simpliciter, sed* D *seipsum subiiciendo determinationi Ecclesiæ Romanæ, si festum conceptionis approbasset.*

22 *Salazar.* Salazar quoque 42. illo capite sæculo 12. ver. *Bernardus huius.* Epistola ea ad Lugdunenses, contra immaculatam conceptionem scripsisse illum testatur, vt & sermone de assumptione 2. additque versiculo, *Cæterùm, Licet Bernardus his in locis à nostris ad aduersarios desciuerit, ocyus ad eorum turmas sese restituit.* Quibus ostendit idem prorsus, quod Ægidius de Bernardo sentire. Nam si à nostris desciuit, & ad oppositæ opinationis defensores transiit, pòst iterum cum nostris sensit, varius profectò extitit. Differt tamen Salazar in hoc ab Ægidio, quòd is Bernardum existimat, primò aduersùs nos fuisse, nobiscum postmodum, tandem ad contrarios rediisse, cum eisque perseuerasse; *Ægidius.* *licèt non omnino firmiter* (inquit num. 161.) *addimus cum Catharino, & Canisio illam opinionem asseruisse, sed cum trepidatione, vt patet ex illis verbis,* (Epistolæ citatæ nimirum;) *sanctificationem accepisse credatur post conceptum : quæ solam probabilitatem denotant. Accedunt etiam illa ; Ego, quod ab Ecclesia accepi securus & teneo, & trado, quod non scrupulosius fateor admiserim. Vnde in fine Epistolæ sententiam suam iudicio subycit Romanæ Ecclesiæ in hæc verba. Quæ autem dixi absque praeiudicio sanè dicta sine sanius sapientis, Romanæ præsertim Ecclesiæ authoritati, & examini totum hoc, sicut & cætera, quæ huiusmodi sunt, vniuersa reseruo, ipsius, si quid aliter sapio, paratus iudicio emendare. Quæ verba satis declarant, sanctum Bernardum ideo contra illos canonicos tam acriter insurrexisse, & pro contraria stetisse opinione, quia propria authoritate inconsulta Romana Ecclesia, &*

forte

fortè inconsulto Episcopo festum Conceptionis Virginis sub titulo Immaculatæ celebrarunt, quam præcipitationem vt reprehenderet, in contraria tunc stetit opinione, quamuis fortè diuersam senserit, vt ait Baronius, vt res ipsa de celebrando festo Conceptionis sub titulo Immaculatæ, accuratiùs examinaretur, atque deferatur ad iudicium Apostolicæ Sedis. Ita Ægidius.

23 *Salazar.* Contrà verò Salazar opinatur, credens principio nostrum deinde aliorum fuisse, quibus cum non permanserit priores commilitones repetens. *Bernardinus à Busti.* Bernardinus à Busti pauciores illi vicissitudines tribuit, quandoque asserens cum aduersariis sensisse, nobiscum deinde. Sic in officio de Conceptione, quinta die, lect. 2. *Licet Bernardus* (ait) *quandoque contra Immaculatam Beatæ Virginis Conceptionem senserit: tamen suis in opusculis frequenter oppositum affirmauit: hæc est enim veritatis natura, vt celari diutius non possit, sæpiùsque contra voluntatem annuntietur proferentis.* Hactenus ille. Aduersus quem illa esse reuelatio videtur quam ipsemet in eodem officio, die secunda, lectione quinta, sic refert: *Bernardinus à Busti.* *Beatus Bernardus Abbas post mortem suam totus lucidus cuidam de suis fratribus apparuit: cùm autem omne eius indumentum candidum esset, solo in pectore quædam nigerrimi coloris macula videbatur. Quærenti autem fratri vbi illam maculam recepisset? Respondit cum tali macula volui tibi apparere, quia dum viuerem in quadam extiti non vera opinione, existimans matrem Domini nostri originalem maculam contraxisse. Dicas ergo, fili mi, fidelibus populis, quæ vidisti.* Si frequenter in suis opusculis aliter sensit, cur tam absolutè asseruit in illa se dum viueret opinione extitisse? Aliquando in illa fuisse, dicere debuisset; non eo tenore verborum, qui perpetuò adhæsisse illi significat. Et quamuis non infimæ notæ authores eandem reuelationem scribant, subdántque ita Bernardum apparuisse, dixisséque maculam eam adhæsisse illi, quòd in Epistola ea ad Lugdunenses docuisset, Virginem in originea culpa fuisse conceptam, ac subinde, quam ibi tradiderat sententiam, recantasse, plures tamen alij censent, & meritò, imposturam, & fabulam id putandum. Addunt nonnulli, è quibus Salazar est, versiculo, *Cæterùm*, excogitatam eam fuisse *Salazar.* ad illius Epistolæ fidem euertendam, & leuandam authoritatem, quæ magna esset, neq; alia via eludi posset, nisi diuina reuelatione. Non eget mendaciis veritas: ostendemus infrà suo loco, nihil esse, cur illam pertimescamus. Nunc referamus loca ipsius Bernardi, quibus pro aduersariis stare censerur.

Tria hæc sunt. Primus, sermone secundo de Assumptione Virginis ad finem, est. 24 *Salazar.* Vbi postquam docuit, in illa proprij nihil fuisse inquinamenti, nullúmque actuale peccatum, sic ait. *Bernardus.* *Quòd si originalem à parentibus maculam traxit, sed minùs à Ieremia sanctificatam in vtero, aut non magis à Ioanne Spiritu sancto*

G reple

repletam credere, prohibet pietas A *Christiana: hæc enim festis laudibus nascens honoratur. Postremò cùm omnimodo constet, ab originali contagio sola gratia mundatam esse Mariam, proprium tamen delictum non habuit.* Hæc sermone illo Bernardus. Quæ tam aperta, & plana, præsertim vltima, pro aduersariis Ægidius q. 4. art. 2. §. 2. numero 159. existimat, vt nullam pati explicationem putet. *Vltima enim ver-* B *ba satis declarant* (effert) *priora illa: Quòd si originalem à parentibus maculam traxit, non esse conditionalia, & quasi per suppositionem proposita, sed hunc habere sensum: Et quamuis originalem maculam traxit, non tamen minùs, quàm aut Ieremias, aut Ioannes, sed magis fuit in vtero matris sanctificata.* Sic Ægidius, qui mea quidē sententia, vt videbimus infrà, leui motus funda- C mento est, leuissimo argumento conuictus, quod nullo soluisset negotio, si vocem illam *omnimodo*, pro qua omnino legit, cùm in fonte, quo vtor, *omnimodo* sit, paululum expendisset, vt infrà nos pendemus.

Ægidius.

25 Secundus locus Ægidio non parum validus, in sermone de Ioanne Baptista illi est, vnde citato nuper ex eo numero subdit. *Quam etiam opinionem satis* D *videtur significare in sermone Ioannis Baptistæ, quatenus asserit, Virginem, in maternis circumseptam visceribus, sublimiori sanctificationis gratia fuisse mundatam, quàm fuerint Ieremias & Baptista; quia non solùm à peccatis abluta fuerit, & repleta Spiritu sancto, sed & de Spiritu sancto postea concepisse creditur. Iam verò nullus propriè dicitur ablui à peccato, nisi peccato verè sit immundus, vnde illa verba mundationem præseruatiuam satis excludunt.* Sic Ægidius. Postremus locus celebris, ad Lugdunenses Epistola existimatur, centesima septuagesima quarta in ordine, inscribitur, *Ad Lugdunenses Canonicos*, siue *Ad Canonicos Lugdunenses*, variant enim editiones aliquæ, tametsi variatio nullius momenti sit. Incipit *inter Ecclesias*; acris admodum, & quæ pungit eos, ad quos mittitur. Reprehenduntur enim illi Canonici, quòd Immaculatæ Conceptionis Deiparæ celebritatem in suam Ecclesiam inconsulto Romano Pontifice, fortè proprio etiam antistite, inuexerint. Principio Ecclesiæ illius commēdatur prę Gallicanis cæteris dignitas, & maiestas, Canonicorum grauitas, prūdētia, & doctrina laudatur. Quò verò illustrior commendatio est, eo postmodum amarior, & acerbior reprehensio; libera nimis, & quæ irritare potiùs quàm reuocare in viam errātes poterat, præsertim, cum ab eo proficisceretur, cui nullū ius, potestas nulla in illos esset Canonicos. Si, ex charitate Christiana, cum illis agendum erat, errántque corripiendi, mitiùs admoneri debuerunt, leniùs corrigi, nec sui obliuisci Bernardum virum mansuetissimum decebat. An idcirco eius Epistola hæc non erit?

Ægidius.

Illius esse certissimum permultis est, in eáq; aduersus Immaculatā Virginis Conceptionem ipsum decernere. Prius, 26 acriter

Salazar.

acriter Salazar defendit c. 35. à n.42. Posterius, quotquot & illã Bernardo asserũt, & Immunitatis à peccato Marianæ Cõceptioni priuilegiũ negãt. Proponã, quæ ad persuadendũ Bernardo debere adscribi, communiter afferũt id putãtes: insoluta nõ relinquã: oportuno soluam loco. Ab antiquitate primũ desumit argumẽtũ: *In omnibus enim antiquissimis Bernardi editionibus, imò in omnib. Epistola hac inter eas refertur, quæ ipsius propriæ, ac germanæ sunt. Et Guillotius Parisiensis, qui Bernardi opera diligenti, & acri admodum censura examinauit, cum alia tanquam spuria, & notha repudiauerit, de hac Epistola nihil statuit. Post Guillotium Posseuinus noster in Apparatu sacro, & Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis, Bernardi codices expenderunt, de ista illorum particula ne addubitarunt quidem. Deinde, si ad antiquitatem lustrandã conuertamus oculos, mirum est, quanta consensione præfatam Epistolam vt Bernardi exceperint, & coluerint. Albertus Magnus, Alexander Alensis, D. Thomas, sanctus Bonauentura, Ricardus, & post illi omnes Scholastici Theologi, ad vnum omnes illam citant in 3. dist. 3. & Bernardo absque vlla hæsitatione deferunt, non solum hi, qui Virginis Conceptionem purã fuisse abnuunt; sed illi etiam qui eius puritatem studiosissimè tuentur, amplectuntur. Hi sunt Scotus, Gabriel, Holcot, Thomas de Argentina, Capreolus, Nicolaus de Nissa, Bartholomæus de Pisis, Dionysius Carthusianus, Ioannes Bachon, Franciscus de Mayron, Franciscus de Marchia, Landulphus, Borrilon,*

Salazar. Guillotius. Posseuinus. Bellarmin. Alber. Mag. Alex Alens. D Thomas D Bonau. Ricard. Scotus. Gabriel. Holcot. Argentina Capreolus. Nicolaus de Nisa Bartholom. de Pisis. Dionysius Carthusian. Bachon. Mayronus. Marchia Landulph. Borrilon.

A *& Borrilon, atque alij complures in dist. 3. quos difficile esset enumerando percensere. Hi enim omnes quãuis Immaculatam Virginis Conceptionem, sibi pro suo quisque marte defensandam susceperint; nullus tamen ausus est Bernardi testimonium inficiari: cum nihil æquè fortè aduersarij eo tempore producerent. Quinimò ex vetustis illis Scholæ Parisiensis Theologis Albertus in 3. sententiarum dist. 3. q. 1. art. 2. tradit, in cœtu, & con-*
B *sessu Doctorum Parisiensium paucis ante ipsum annis eam sententiã, quæ Virginis Immaculatam Conceptionem asserit, commum omniũ calculo, & suffragio damnatam, & explossam fuisse. Ex quo etiam licet colligere, præcipuum eius censuræ fundamentum fuisse authoritatem Bernardi in ea Epistola, cui omnes tantum eo tempore deferebant, vt ei reluctari nefas ducerent.* Hæc sunt, quæ istius Epistolæ fidem, & authoritatẽ cõmendãt
C ex Salazar fideliter huc trãslata. Quibus Chrysostomi Hérrichij lucubrationem iunge, Hispano sermone aduersus Oiedam scriptam, vbi totus in eo est, vt Bernardo Epistolam hanc asserat, & Oiedam impugnet. Idem Lezanæ Apologiæ, cap. 30. vers. *Non me latet sensus*: placuit: placuit & Lucæ Wadeingo, legationis ad Pontifices Paulum V. & Gregor. XV. pro definiẽda Marianæ Cõceptionis sanctitate, sect. 2. orat.
D 8. ad Paulũ V. tract. 9. §. 1. n. 4. Idẽ iudiciũ Baronio arrisit, Annal. to. 12. Christi anno 1136. à n. 14. Idẽ Spondano ad eundẽ annũ placuit tertio num. Sirmondo etiam in notis ad Epistolas Petri Abbatis Cellensis, lib. 6.

Borrilon.

pst. Id quod rursus tradit, & satis explicat Moralium 14. inquiens: *Nullus hominum fuit, qui coram Deo iustus appareret, ideo Dei Filius pro hominibus seipsum hominē fecit, & solus eorū Deo iustus apparuit.* Intelligit primum ex his Gregorij locis Ægidius de peccati debito, si cæteris antè ab eo dictis, quę modò affert, adnectātur, eandémq; adhibet expositionē secundo cū Vazquez suprà c. illo 10. nu. 118. eandem & quarto expensis rectè, quæ dicit. Lege illum num 99. & 100.

Grrgorius.
Ægidius.
Vazquez.
Ægidius.

17 Habuit sexcentesimus annus à Redemptore nato Isidorū, & qui consequuti deinde sunt vsque ad vigesimum, ac deinceps. Ab hoc illud accipit Bandellus pro se; *A primo homine in omnes filios eius culpā fuisse propagatam, à qua solus Christus nos eruit.* Sic Isidorus, Sententiarum, lib. 12. & 14. cap. Quod etiam in quodam sermone de natiuitate Domini affirmat: *Sed intelligitur*, ait Ægidius, n. 101. *ex vi cōceptionis, & ex debito propter peccatum in Adamo commissum.* Refert prætetea Damascenū ex anno 640. Bādellus, quòd sermone de Assumptione dixerit; *Hanc Virginē Pater prædestinauit: virtus sanctificatiua Spiritus S. obumbrauit, purgauit, & sanctificauit.* Auditor Isidori noster Ildephonsus Archiepiscopus Toletan. fuit, quē eidem anno 640. adscribimus. Ab hoc Bandellus sumit, quod obiiciat nobis, librū de Virginitate Mariæ, tanti Antistitis profert, in quo esse putat nostrę sētentiæ oppositam. Adiūgit cap. 20. huic Andream Ierosolimitanū, ex anno 670, Sermone quodam de Virginis Natiuitate, quod ibi fit; *Dei filius, vt humanā naturam propitius reformaret, carnem assumpsit ex Virgine, eā purgans per Sp. S. à puluere peccati, in quo priùs conculcabatur.* Adducunt Caietanus, & Bādellus ex anno 690. Bedam; qui tomo 7. pag. 467. scribit, *Spiritus sanctus superueniens in Virgine, mentem eius ab omni vitiorum sorde castificauit, & ab omni æstu carnalis concupiscentiæ cor eius temperauit, atque mundauit.* Repetiuntur hęc in Glossa ordinaria ex eodē Beda in illa Euangelistæ Lucæ; *Spiritus sanctus superueniet in te.* Lege Bandellum, fol. 24. pag. 2. vbi hæc affert ex Beda, & ex eodem illud homil. 8. in Epiphaniam; *Christum de carne peccatrice nullam traxisse culpæ maculam.* &, quadam homilia in Ioannē, docet, *Præcursorem Christum Dominum vocasse Agnum, quia præ cæteris mortalibus singulariter innocentem ab omni peccato mundum cognouit.* Quod etiam habet in primum caput Lucæ. Vbi postquam dixit, *Christum singulariter natum fuisse sanctum*, adiunxit, *Nos etsi sancti efficimur, non tamen sancti concipimur, quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur, vt cum Propheta gementes singuli dicamus; Ecce in iniquitatibus conceptus sum, &c. Ille ergo solus veraciter sanctus natus est, qui ex commistione carnalis copulæ conceptus non est.* Idem repetit eodem Lucæ 1. cap. quatenus ait: *Patrem in solo filio Christo peccatum non inuenisse.* Vt primum ex his omittam locum; secundum, & tertium de peccati debito Ægidius

Bandellus.
Isidorus.
Isidorus.
Ægidius.
Bandellus.
Damascen.
Bandellus.
Ildephonsus.
Bandellus.
Andreas Ierosolymit.
Caietanus.
Bandellus.
Beda.
Glossa ord.
Bandellus.
Beda.

Ægidius. Ægidius explicat num. 109. vt ad Virginem pertinere ista possunt. Quartum pari ratione intelligit, si quæ dicit, superioribus ab ipso traditis coniunganturˈ, vt coniungenda sunt.

18 Bandellus. Alcuinus. Prosequitur Bandellus & eodem capite 20. Alcuinum, seu Albinum ex anno 770. refert, huiusque illa 3. sententiarum suarum libro, capite 18. *Quamuis caro Christi traducta sit ex carne Virginis, quæ per peccatum* B *originale corrupta erat, non tamen Christus habuit originale peccatum.* Et lib. 4. capite 1. expressè docet, *carnem Christi in Virgine obnoxiam fuisse peccato.* Et cap. 8. subdit, *carnem, quæ nunc est Christi, fuisse obnoxiam peccato, antequam esset caro Christi.* Ægidius. Duo ad hæc respondet Ægidius numero 111. Alterum, si eorum sensus sit, vt differant de carne Christi, quæ erat in Virgine pro C tempore, quo verbum concepit, intelligi debere, fuisse corruptam per peccatum, ratione fomitis existentis in Virgine, quamuis ligati. Si verò Alcuini mens creditur, vt agat de Christi carne, vt erat in matre, cùm hæc concipiebatur, solũ contendet, obnoxiam tunc peccato, illiúsque debitricem fuisse, quatenus erat Virginis. Hoc est è duobus alterum, quæ ad Alcui- D Ægidius. num Ægidius respondet Vt & Bandellus. Rabanus. ad Rabanum, quem capite 16. Bandellus ex anno 810. profert in Matthæum scribentem, introducentémque Patrem diuinum asserentem, *solum Christum absque peccato à se repertum: sed* Ægidius. *intelligitur* (Ægidius, inquit, numero 112.) *ex vi sua conceptionis.* Quibus innuit debitum in Maria, cum primò concipiebatur. Aimo item à Bandello re- Aimo. latus ex anno 880. ait lib. 5. & Bandellus. 2. in Apocalypsim; *Omnes Adami filios per Adamum factos esse peccatores; omnes à maledicto legis fuisse per Christum redemptos: omnes in iniquitatibus fuisse conceptos.* (Quæ omnia Ægidius Ægidius. subdit num. 113.) *libenter admittimus etiam in Virgine, ratione peccati in Adamo commissi. A quo omnes simul cum Virgine nascimur cum debito contrahendi peccatum originale.*

Ex centuria annorum post 19 Christum natũ millesima Bur- Burcardus. chardus adducitur, libro 2. cap. 71. Summæ, cuius hæc: *Omnes innocentiam perdidisse, & neminem à profundo talis ruinæ, nisi per Christum liberari.* Similia in Petro Damiano anno 1060. Petr. Dam. Cuius sermonem de natiuitate Virginis Bandellus pro se affert. Bandel. In illo sunt; *Totam humani gene-* Petrus Dam. *ris arborem peccato Adami in ipso tanquam in radice fuisse venenatã: & vniuersam filiorũ Adami multitudinem, totámq; massam generis humani. Quam doctrinã* Ægidius Ægidius. effert nu. 115. *in sua generalitate admittimus, à qua Virginẽ non excipimus; sed solum Christum, quia omnes homines, etiã Virgo in Adamo peccauerunt, & omnes in illo tanquã in radice peccato corrupti fuerunt. Ex quo non bene infertur,* (etiam teste Caietano) *Virginẽ maculam illius peccati, quod in Adamo cõmisit, in propria persona contraxisse, quãuis habuerit debitum contrahendi illã: etenim à solutione talis debiti, & potuit diuina gratia liberari.* Sic ille. Post quę subdis,

Caietanus. Bandellus. Anselmus.

Caietanum, & Bandellum pro A se Diuum proferre Anselmum lib.2.*Cur Deus homo.* cap.16.vbi sunt ista: *Licet ipsa Christi conceptio munda sit; Virgo tamen ipsa; vnde assumptus est; in iniquitatibus concepta est, & in peccatis concepit eam mater eius.* Hæc Anselmus. Qui eodem ait cap. *Christum de massa peccatrice assumptum fuisse.* Quod libro de Conceptu Virginali, capite 13. & 19. repetit: Affirmat etiam B lib.illo 2. citato, cap. *Virginem de illis esse, qui ante natiuitatem Christi mundati sunt à peccatis.*

Bandellus. Anselmus.

Affirmat quoque Bãdellus, Anselmum hæc in suis meditationibus dicere. *Animam gloriosæ Virginis Mariæ in macula culpæ originalis creasti: sed consequenter eam à primaria labe purgasti, & in sanctitatis puritate postea confirmasti* Redit ad secundum librum, *cur Deus homo*, cap.17. & ex illo affert id: *Virginem, de qua natus est Christus, & multos* C *alios à peccato esse mundatos.* Illud quoque generale dictum Anselmi, *Christum inter omnes homines non peccasse: cæteros verò omnes in peccato nasci, & filios iræ*, vt ait citato 2. libro, cap. 16. & 18. libro item de Conceptu Virginali cap. 13. 16. & 12. vbi etiam capite 13. 15. & 19.affirmat; *Christum sumpsisse* D *carnem de matre peccatrice.* Tandem ex eius doctrina sic Bandellus arguit; *Omnes, qui naturali cursu ab Adamo sunt propagati, in primo instanti infusionis animæ & conceptionis hominis habent carentiam originalis iustitiæ, quam Adamus omnibus illis perdidit: sed omnes homines etiam*

Anselmus.

Virgo ab Adamo naturaliter sunt propagati: Ergo omnes homines etiam Beata Virgo in primo instanti suæ conceptionis, & infusionis animæ habuerunt carentiam iustitiæ originalis ex peccato Adami. Sed carentia iustitiæ originalis orta ex peccato Adami est peccatum originale. Ergo omnes homines, etiam ipsa Virgo in primo instanti suæ conceptionis habuerunt peccatum originale. Minorem huius posterioris ratiocinationis supponit Bandellus, vt verã: subsumptio prioris est nota: maiorem probat ex Anselmo lib. de Conceptu Virginali, cap.2. 10. 12. 15. & 23. refértq; illius verba ex 2. *Cur Deus Homo*: refert inquam Bandellus sui operis folio 12. pag. 1.& 2.

Anselmus.

20 Propter hæc, sunt, qui constanter existiment, Anselmum hostium partes agere, aut saltem aliquando ste isse ab eis, quos tandem, mutata sententia, deseruerit. Ita sibi persuasit, tractatu de Conceptione Virginis, Salazar, cap. 42. sæculo 11. vers. *existimo.* dicens; *existimo correxisse, & mutasse opinionem Anselmum ita, vt prius in originali fuisse conceptam Virginem senserit, post contrarium docuerit: Nam de illius mente hoc loco* (eo scilicet 2. lib. *Cur Deus Homo*, cap.16.) *dubitare fas non est.* Et versiculo *Seculi huius*; ad finem; *Ergo sanctum Anselmum eo in loco Virginem in peccato originali conceptam sensisse pro certo habeo.* Idem Miranda sentit, defensionis suæ pro immaculata Virginis conceptione q. 18.numero 52. Repetam locum, vt in ipso est Anselmo, quoniam

Salazar.

in

in eo tum peccatum contraxisse, tum debitum Virgo dicitur: ne aduersarij de nobis conquerantur, suspicentúrque idcirco, vt in Anselmo est, illum non retulisse, quod eludere potiùs eum, quàm explicare legitimè putaremus. Locus ad verbum habet: *Nam licet ipsa hominis eiusdem conceptio sit munda, & absque carnalis delectationis peccato, Virgo tamen ipsa, vnde assumptus est, in iniquitatibus concepta est: & in peccatis concepit eam mater eius: & cum originali peccato nata est; quia & ipsa in Adam peccauit, in quo omnes peccauerunt.* Quid apertius? Sed interrogantis discipuli, & quærentis verba sunt hæc, non Anselmi. Cur ea non reiicit, cùm respondet magister? Consentit ergo illi. Concedit Viuarius, posteriori pro Anselmo libro, §. 1. Vnde censet aliquando tantum virum contra Virginem iudicasse, quamuis in hoc de illo iudicio nõ omnino persistat; solutionem, §. 2. afferens, postquam 1. inde Sanctum excusarat; quod liber, *Cur Deus Homo*, vulgatus fuisset Anselmo inscio; vt ipse author, præfatiuncula post laborem sparsum ei affixa dicit. Sciens verò si edidisset, correxisset prius, mutassétque prius contra Virginem scriptum. Vide Thomam Tamaium in nouitatibus antiquis Hispaniæ, nouitate 17. §. *Por este tiempo*: iuncto §. *Despues por los años.* qui varium innuit hac in re olim Anselmum fuisse. Certè Vasquez tomo 2. in 3. part. disput. 117. cap. 11. num. 118. & cap. 16. numero 15. tam apertum hoc ex illo, *Cur Deus Homo*, libro, testimonium aduersus Deiparæ conceptionem putat, vt fateatur ingenuè, Anselmum contra Deiparę immunitatem ab originea lue penitus docuisse. Denique libro de Excellentia gloriosissimæ Virginis Mariæ 2. cap. scribit. *Tenemus de fide, ab omni, si quid adhuc in illa originalis, siue actualis peccati supererat, ita mundatum cor illius, vt super eam Spiritus Domini, scilicet super humilem, & quietam, & trementem verba sua totus requiesceret: ipsam voluntati Dominicæ castissimo ac simplici corde obedientem, & omni holocausto suauius acceptaret, virtutéque Altissimi obumbratam Filium Dei ex illa incorporaret.* Nil clarius dici poterat. Si enim originei aliquid supererat mali, quod postea exclusum fuit, origineum crimen habuit aliquando.

Anselmus. *Tomas. Tamaius.* *Vasquez.*

21 A Monacho & præsule ad monachum & monachorũ antistitem, sanctitate, & doctrina, miraculis plusquam clarissimum Clareuallensem Abbatem Bernardum, ad annum 1150. supra millesimum spectantem, aduersarij transeunt; quem habere patronum existimant: alij, quid in hac re senserit, sub dubio esse autumant: quidam varium fuisse contendunt. Bandellus cap. 17. Caietanus tractatu de Conceptione, cæterique asseclæ indubitanter suum faciunt. Fauent illis hac parte alij, qui pro nobis stant: Canisius lib. 1. de Virgine Deipara cap. 7. pagina 70. Suarius 2. tomo in 3. partem disput. 3. se-

Bandellus. *Caietanus.* *Canisius.* *Suarius.*

ctione 5. ad testimonia, quæ vltimo loco obiiciebantur: Vasquez tomo 2. in eandem 3. partem disput. 117. cap. 9. numero 101. & 103. subdens, *Adeo Bernardi verba esse perspicua, vt miretur, esse viros doctissimos, qui alium eis tribuere sensum conentur.* Fundamenta, quibus hi permouentur ad ita de Bernardo sentiendum, loca in ipso reperta sunt, vbi Deiparæ immacularum conceptum apertè negare, adstruere maculatum videtur. Hæc nos postmodum commodiùs referemus. Nunc illorum do aliquos, qui sensere, diuersa in hac re, illum diuersis temporibus docuisse. Vnus horum Ægidius est, lib. 3. quæst. 4. art. 2. §. 2. numero 158. inquiens. *In hac sum sententia, vt sanctus Bernardus in quæstione fuerit varius, si ea, quæ scribit attentè considerentur. Etenim si ordinem eorum, quæ scripsit, attendamus, prima illius opinio fuit, quòd Beata Virgo originalem maculam in vtero contraxit, & quòd ab ea iam contracta in vtero per gratiam fuerit libera, & quòd sublimiori, quàm Ieremias, aut Baptista sanctificatione in eodem vtero fuit sanctificata. Quam opinionem postea reliquit, & docuit eam ab originali culpa fuisse expertem. Postremò (si epistola ad Lugdunenses est illius) illud ad primam opinionem rediit, non simpliciter, sed seipsum subiiciendo determinationi Ecclesiæ Romanæ, si festum conceptionis approbasset.*

Vasquez.

Ægidius.

22 Salazar.

Salazar quoque 42. illo capite sæculo 12. ver. *Bernardus huius.* Epistola ea ad Lugdunenses, contra immaculatam conceptionem scripsisse illum testatur, vt & sermone de assumptione 2. additque versiculo, *Cæterũ; Licet Bernardus his in locis à nostris ad aduersarios desciuerit, ocyus ad eorum turmas sese restituit.* Quibus ostendit idem prorsus, quod Ægidius de Bernardo sentire. Nam si à nostris desciuit, & ad oppositæ opinationis defensores transiit, pòst iterum cum nostris sensit, varius profectò extitit. Differt tamen Salazar in hoc ab Ægidio, quòd is Bernardum existimat, primò aduersùs nos fuisse, nobiscum postmodum, tandem ad contrarios rediisse, cum eisque perseuerasse; *licèt non omnino firmiter* (inquit num. 161.) *addimus cum Catharino, & Canisio illam opinionem asseruisse, sed cum trepidatione, vt patet ex illis verbis,* (Epistolæ citatæ nimirum;) *sanctificationem accepisse credatur post conceptum: quæ solam probabilitatem denotant. Accedunt etiam illa; Ego, quod ab Ecclesia accepi securus & teneo, & trado, quod non scrupulosius fateor admiserim. Vnde in fine Epistolæ sententiam suam iudicio subycit Romanæ Ecclesiæ in hæc verba. Quæ autem dixi absque præiudicio sanè dicta sint sanius sapientis, Romanæ præsertim Ecclesiæ authoritati, & examini totum hoc, sicut & cætera, quæ huiusmodi sunt, vniuersa reseruo, ipsius, si quid aliter sapio, paratus iudicio emendare. Quæ verba satis declarãt, sanctum Bernardum ideo contra illos canonicos tam acriter insurrexisse, & pro contraria stetisse opinione, quia propria authoritate inconsulta Romana Ecclesia, &*

Ægidius.

forte

fortè inconsulto Episcopo festum Conceptionis Virginis sub titulo Immaculatæ celebrarunt, quam præcipitationem vt reprehenderet, in contraria tunc stetit opinione, quamuis fortè diuersam senserit, vt ait Baronius, vt res ipsa de celebrando festo Conceptionis sub titulo Immaculatæ, accuratiùs examinaretur, atque deferatur ad iudicium Apostolicæ Sedis. Ita Ægidius.

23 *Salazar.* Contrà verò Salazar opinatur, credens principio nostrum deinde aliorum fuisse, quibus cum non permanserit priores commilitones repetens. *Bernardinus à Busti.* Bernardinus à Busti pauciores illi vicissitudines tribuit, quandoque asserens cum aduersariis sensisse, nobiscum deinde. Sic in officio de Conceptione, quinta die, lect. 2. *Licet Bernardus* (ait) *quandoque contra Immaculatam Beatæ Virginis Conceptionem senserit: tamen suis in opusculis frequenter oppositum affirmauit: hæc est enim veritatis natura, vt celari diutius non possit, sæpiùsque contra voluntatem annuntietur proferentis.* Hactenus ille. Aduersus quem illa esse reuelatio videtur quam ipsemet in eodem officio, die secunda, lectione quinta, sic refert: *Bernardinus à Busti.* *Beatus Bernardus Abbas post mortem suam totus lucidus cuidam de suis fratribus apparuit: cùm autem omne eius indumentum candidum esset, solo in pectore quædam nigerrimi coloris macula videbatur. Quærenti autem fratri vbi illam maculam recepisset? Respondit cum tali macula volui tibi apparere, quia dum viuerem in quadam extiti non vera opinione, existimans*

A *matrem Domini nostri originalem maculam contraxisse. Dicas ergo, fili mi, fidelibus populis, quæ vidisti.* Si frequenter in suis opusculis aliter sensit, cur tam absolutè asseruit in illa se dum viueret opinione extitisse? Aliquando in illa fuisse, dicere debuisset; non eo tenore verborum, qui perpetuò adhesisse illi significat. Et quamuis non infimæ notæ authores eandem reuelationem scribant, subdántque B ita Bernardum apparuisse, dixisséque maculam eam adhæsisse illi, quòd in Epistola ea ad Lugdunenses docuisset, Virginem in originea culpa fuisse conceptam, ac subinde, quam ibi tradiderat sententiam, recantasse, plures tamen alij censent, & meritò, imposturam, & fabulam id putandum. Addunt nonnulli, è quibus Salazar est, versiculo, *Cæterùm*, excogitatam eam fuisse *Salazar.* C ad illius Epistolæ fidem euertendam, & leuandam authoritatem, quæ magna esset, neq; alia via eludi posset, nisi diuina reuelatione. Non eget mendaciis veritas: ostendemus infrà suo loco, nihil esse, cur illam pertimescamus. Nunc referamus loca ipsius Bernardi, quibus pro aduersariis stare censetur.

D Tria hæc sunt. Primus, sermone secundo de Assumptione Virginis ad finem, est. Vbi postquam docuit, in illa proprij nihil fuisse inquinamenti, nullúmque actuale peccatum, sic ait. *Quòd si originalem à parentibus maculam traxit, sed minùs à Ieremia sanctificatam in vtero, aut non magis à Ioanne Spiritu sancto* 24 *Salazar.* *Bernardus.*

repletam credere, prohibet pietas Christiana: hæc enim festis laudibus nascens honoratur. Postremò cùm omnimodo constet, ab originali contagio sola gratia mundatam esse Mariam, proprium tamen delictum non habuit. Hæc sermone illo Bernardus. Quæ tam aperta, & plana, præsertim vltima, pro aduersariis Ægidius q. 4. art. 2. §. 2. numero 159. existimat, vt nullam pati explicationem putet. *Vltima enim verba satis declarant* (effert) *priora illa: Quòd si originalem à parentibus maculam traxit, non esse conditionalia, & quasi per suppositionem proposita, sed hunc habere sensum: Et quamuis originalem maculam traxit, non tamen minùs, quàm aut Ieremias, aut Ioannes, sed magis fuit in vtero matris sanctificata.* Sic Ægidius, qui mea quidē sententia, vt videbimus infrà, leui motus fundamento est, leuissimo argumento conuictus, quod nullo soluisset negotio, si vocem illam *omnimodo*, pro qua omnino legit, cùm in fonte, quo vtor, *omnimodo* sit, paululum expendisset, vt infrà nos pendemus.

Ægidius.

25 Ægidius. Secundus locus Ægidio non parum validus, in sermone de Ioanne Baptista illi est, vnde citato nuper ex eo numero subdit. *Quam etiam opinionem satis videtur significare in sermone Ioannis Baptistæ, quatenus asserit, Virginem, in maternis circumseptam visceribus, sublimiori sanctificationis gratia fuisse mundatam, quàm fuerint Ieremias & Baptista; quia non solum à peccatis abluta fuerit, & repleta Spiritu sancto, sed & de Spiritu sancto postea concepisse creditur. Iam verò nullus propriè dicitur ablui à peccato, nisi peccato verè sit immundus, vnde illa verba mundationem præseruatiuam satis excludunt.* Sic Ægidius. Postremus locus celebris, ad Lugdunenses Epistola existimatur, centesima septuagesima quarta in ordine, inscribitur, *Ad Lugdunenses Canonicos*, siue *Ad Canonicos Lugdunenses*, variant enim editiones aliquæ, tametsi variatio nullius momenti sit. Incipit *inter Ecclesias*; acris admodum, & quæ pungat eos, ad quos mittitur. Reprehenduntur enim illi Canonici, quòd Immaculatæ Conceptionis Deiparæ celebritatem in suam Ecclesiam inconsulto Romano Pontifice, fortè proprio etiam antistite, inuexerint. Principio Ecclesiæ illius commēdatur prę Gallicanis cæteris dignitas, & maiestas, Canonicorum grauitas, prūdētia, & doctrina laudatur. Quò verò illustrior commendatio est, eo postmodum amarior, & acerbior reprehensio; libera nimis, & quæ irritare potiùs quàm reuocare in viam errātes poterat, præsertim, cum ab eo proficisceretur, cui nullū ius, potestas nulla in illos esset Canonicos. Si, ex charitate Christiana, cum illis agendum erat, erántque corripiendi, mitiùs admoneri debuerunt, leniùs corrigi, nec sui obliuisci Bernardum virum mansuetissimum decebat. An idcirco eius Epistola hæc non erit?

Illius esse certissimum permultis est, in eáq; aduersus Immaculatā Virginis Conceptionem ipsum decernere. Prius, acriter 26

Salazar. acriter Salazar defendit c. 35. à n.42. Posterius, quotquot & illā Bernardo asserũt, & Immunitatis à peccato Marianæ Cõceptioni priuilegiũ negãt. Proponã, quæ ad persuadendũ Bernardo debere adscribi, communiter afferũt id putãtes: insoluta nõ relinquã: oportuno soluam loco. Ab antiquitate primũ desumit argumẽ- Salazar. tũ: *In omnibus enim antiquissimis Bernardi editionibus, imò in omnib. Epistola hæc inter eas refertur, quæ ipsius propria, ac germanæ sunt. Et* Guillotius. *Guillotius Parisiensis, qui Bernardi opera diligenti, & acri admodum censura examinauit, cùm alia tanquam spuria, & notha repudiauerit, de hac Epistola nihil statuit. Post Guillotum Posseuinus noster* Posseuinus. Bellarmin. *in Apparatu sacro, & Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis, Bernardi codices expenderunt, de ista illorum particula ne addubitarunt quidem. Deinde, si ad antiquitatem lustrandã conuertamus oculos, mirum est, quanta consensione præfatam Epistolam vt Bernardi exceperint, & coluerint. Albertus Magnus, Alexander Alensis, D. Thomas, sanctus Bonauentura, Ricardus, & post illos omnes Scholastici Theologi, ad vnum omnes illam citant in 3. dist. 3. & Bernardo absque vlla hæsitatione deferunt, non solum hi, qui Virginis Conceptionem purā fuisse abnuunt; sed illi etiam qui eius puritatem studiosissimè tuentur, amplectuntur. Hi sunt Scotus, Gabriel,* D *Holcot, Thomas de Argentina, Capreolus, Nicolaus de Nysa, Bartholomeus de Pisis, Dionysius Carthusianus, Ioannes Bachon, Franciscus de Mayron, Franciscus de Marchia, Landulphus, Borriton,*

Alber. Mag. Alex. Alensis. D. Thomas. D. Bonau. Ricard. Scotus. Gabriel. Holcot. Argentina. Capreolus. Nicolaus de Nysa. Bartholom. de Pisis. Dionysius Carthusian. Bachon. Mayronus. Marchia. Landulph. Borriton.

A *& Borrilon, atque alij complures in* Borrilon. *dist. 3. quos difficile esset enumerando percensere. Hi enim omnes quãuis Immaculatam Virginis Conceptionem, sibi pro suo quisque marte defensandam susceperint; nullus tamen ausus est Bernardi testimonium inficiari: cùm nihil æquè fortè aduersarij eo tempore producerent. Quinimò ex vetustis illis Scholæ Parisiensis Theologis Albertus in 3. sententiarum dist. 3. q. 1. art. 2. tradit, in cœtu, & con-* B *sessu Doctorum Parisiensium paucis ante ipsum annis eam sententiã, quæ Virginis Immaculatam Conceptionem asserit, communi omniũ calculo, & suffragio damnatam, & explossam fuisse. Ex quo etiam licet colligere, præcipuum eius censuræ fundamentum fuisse authoritatem Bernardi in ea Epistola, cui omnes tantum eo tempore deferebant, vt ei reluctari nefas ducerent.* Hæc sunt, quæ istius Epistolæ fidem, & authoritatẽ cõmendãt C ex Salazar fideliter huc trãslata. Quibus Chrysostomi Henrichij lucubrationem iunge, Hispano sermone aduersus Oiedam scriptam, vbi totus in eo est, vt Bernardo Epistolam hanc asserat, & Oiedam impugnet. Idem Lezanæ Apologiæ, cap. 30. vers. *Non me latet sensus:* placuit: placuit & Lucæ Wadeingo, legationis ad Pontifices Paulum V. & Gregor. XV. pro definiẽda Marianæ Cõceptionis sanctitate, sect. 2. orat. 8. ad Paulũ V. tract. 9. §. 1. n. 4. Idẽ iudiciũ Baronio arrisit, Annal. 10. 12. Christi anno 1136. à n. 14. Idẽ Spondano ad eundẽ annũ placuit tertio num. Sirmondo etiam in notis ad Epistolas Petri Abbatis Cellensis, lib. 6.

numero 23. habentur 12. tomi A Bibliothecæ Patrum 2. parte, à pag. 545. vsque 616. necnon Angelo Manrrichio Sanctoralis Cisterciensis tomo 1. lib. 1. discursu 1. §. 6. versiculo 7. *eso solo*; Marrino prætcrea Carillo Annalium suorum libr. 4. anno Christi 1136. Vide Ferreolum Mariæ augustæ libro 6. cap. 1. vers. *Inde in Gallias*, Bellarminum item Controuersiarum tomo 3. lib. 4. de amissione gratiæ cap. 16. ac tandem Viuarium, qui duobus integris libris hoc argumétum versar, in quorum priori aliud nihil ex professo tractat, præter id vnum accuratissimè, vt in eo cernes. Equidem si Bernardi Epistola ea non est, cuius ergo illa, quæ à capite ad calcem vsq; tota Bernardum stylo refert, & quasi viuum spirat? Certè scribendi phrasis authoré germanum indicat, neque tam plana, & regia via est vlla, qua in cuiusque scriptoris propria dignoscenda opera deueniamus, ac eius dicendi forma. Quoties ergo propria Bernardo adfuerit, illius propriũ censendũ erit, sint licet aliqua in eo, quæ alterius lucubrationem esse conuincere parte aliqua videanrur. Cuius enim alterius dari sudori poterit, cũ nulli alij Bernardi phrasis possit conuenire, in nullo alio reperiri? Hoc contorquet Henrrichius telum, impossibile censens proprium cuique stylum ab alio referri vnquam: lege hominem §. 3. num. 3. vbi sic putat, nec tamen probat. Sed vt impossibile hoc non sit, quis Bernardi exactè dictionem imitatus credetur. An Nicolaus, qui à calamo, & scriniis ei aliquando fuit? Centonibus iste duntaxat ex Bernardi scriptis deprompris sanctum olere, dum scriberet, solebat, non propria duntaxat cartæ mandans, vt Viuarius vult 2. §. illius operis. Nulli verò in Epistola ad Lugdunenses centones sunt, tota igitur Bernardo stet. Mitto, in archiuiis Claræ vallis, & Bibliotheca peruetusta satis Epistolarum Bernardi autographum continere hanc vt Cœnobij illius Monachi seriò affirmant, reperirique in variis ac diuersis manuscriptis codicibus Vaticanæ, quos se legisse Viuarius asserit, nec aliam ob causam, nisi vt rei huius erueret veritatem: extaréque subdit ad sinistrum aulæ cornu in pluteo 26. sub numeris 126. & 163. & 164. quamuis non semper 174. hæc ad Lugdunenses Epistola sit inter Bernardi reliquas. In codice namque 162. & 176. Nec sit credibile inter Abbatis sancti opera illam impostorem reliquisse, cùm discessir aliò, non reuersurus. Non enim verisimile apparet, in communi loco aulurum eum reponere, quod furtim, & clanculum composuisset opus, ei, cuius non erat tribuens: curasset potiùs ab oculis tum præsulis, tum monachorum abscondere, ne crimen, & in hoc ipse fabricator doli suo malo deprehenderetur. Quin Bernardus ipse vt primum hominis vafritiem sensit, & à se reiecit, modis omnibus curauit purgare se à calumniis. quas ab illo passus fuerat; vnde statim

Pon

Pontificem Maximum præmonuit, velle se ab eius imposturis & fraudibus repurgare. Quòd si longè à se posita vindicare studuit à mendaciis, & falsitatibus Nicolai; multò magis, quæ intra domum erant, scripta scilicet sua, certum est purgauisse, tradidisséque igni spuria, inter quæ ad Lugdunenses ista conflagrasset Epistola deprehensa, vt deprehensa fuisset si eam reliquisset Nicolaus in monasterio. Accedit, ex Epistolis Petri Abbatis Cellensis constare, & ex huius ad illum litteris, Nicolaum ipsum existimasse, absque peccato Virginem conceptam esse. Fieri ergo non potuit, vt Bernardi nomine aduersus opinionem suam Lugdunensibus scriberet. Non igitur Nicolaus iste supposuit hanc epistolam, sed eius author Bernardus est. Hæc sunt fundamẽta omnia Viuarij pro illa beatissimo Patri asserenda, quæ suo loco infrà luemus.

27 Iam è Bernardo ad alios orationem breuiter conuertamus. *Bandellus.* Refert pro se Bandellus, cap. 16. ex anno 1100. & ampliùs, sanctum Theodorum Teutonicum, libro, quem metricè cõposuit de historiis veteris & noui testamenti; vbi affirmat, *Solum Christum fuisse absque culpa.* *Theodorus Teutonicus.* Iungit huic ex eodem tempore D. Zachariam Grisopolitanum, *Zacharias Grisopolit.* libro de Concordia Euangelistarum, dum scribit, *Omnes in iniquitatibus conceptos esse, & solum Christum Dominum sine peccato fuisse.* His adnectere Bandellus Rupertum Abbatẽ Tuitiensem anno 1120. meliùs quã alios potuit, cum 1. in cantica, non longè à principio, scripserit tomo 2. pag. 1. colum. 2. in fine; *& tu quidem* (agit de Virgine) *veraciter dicere poteras: Ecce in iniquitatibus concepta sum, & in peccatis cõcepit me mater mea; cum enim esses de massa, quæ in Adam corrupta est, hereditaria peccati originalis labe non carebas.* *Rupertus.* Hæc tam sunt aperta, vt eis conuictus Suarius tomo 2. in 3. partem disp. 3. sect. 5. pag. 45. colum. 1. vers. *ex patribus, qui vltimo.* *Suarius.* non dubitarit asserere, quod Bandellus sustinet, cum sensisse. *Atque hanc fuisse mentem Ruperti, aliquando se credidisse,* ait Ægidius suprà num. 131. *Sed nunc puto* (subiungit ibi) *verba illa non cogere, vt dicamus, S. Abbatem puritatem conceptionis B. Virginis reiecisse: etenim verba illa accommodatissimè explicari possunt de debito, & obligatione ex vi conceptionis ad cõtrahendam maculam originalem: in quam opinionem inducor, tum ex illis verbis, hæreditaria labe, quæ depotant obnoxietatem, & debitum ex conceptione deductum: tum secundo ex verbis, quæ immediatè addit: Sed ante faciem huius amoris, nec illud stare potuit, stetisset autem, si paruo aliquo tempore originale habuisset.* *Ægidius.* Vt minimum ergo, qua parte debitum nos Virgini dare nolumus, contrarius nobis Rupertus erit.

Adducitur à Bandello Richardus de Sancto Victore, ex anno 1130. libro de Emanuele, p. 1. cap. 26. vbi ait: *Constat quòd nisi Beata Virgo ad plenum purgata fuisset, fructum tam sublimem facere non potuisset.* Quæ intelli- 28 *Bandellus.* *Ricardus Victorinus.*

Ægidius. gir suprà Ægidius num. 132. exprimò de purgatione à fomite ablato à Virgine, secundùm multos, cùm Deum concepit. Secundò, si referenda sint ad originale, de purgatione à culpa, non quæ fuerit, conceptionis momento, sed fuisset, ni gratia præueniretur. *Vazquez.* Vide Vazquez tomo 2. in tertiam partem disp. 117 cap. 12. num. 132. & 133. *Bandellus.* Pergit Bandellus, asfértque Gilbertum Porretanum, ex anno 1130. in Boëtium, lib. de Duabus Naturis, & vna persona *Gilbertus Porretanus* Christi, dicentem, *Virginem cum cæteris omnibus ex primorum parentum prauaricatione peccato, & morti subiacuisse.* Item, *nullum vnquam per concupiscentiam genitum sine originali peccato esse potuisse: & ideo Christum fuisse sine peccato, quia sine concupiscentia fuit genitus. Sed ex priori loco* *Ægidius.* (subdit Ægidius, numero 134.) *non bene infertur, Virginem actu subiacuisse originali culpæ; sed debito ad illam actu contrahendam, nisi per gratiam liberaretur. Locus autem posterior expressè intelligitur ex vi suæ conceptionis, quod non tollit, quòd Virgo per gratiam sine peccato concipi potuerit.* *Hugo Vict. Bandellus.* Sequitur Hugo de Sancto Victore à Bandello relatus ex anno 1140. qui, libro de Sacramentis 2. parte 1. cap. 5. tomo 3. sic ait: *Catholicæ veritatis definitio asserit, Filium Dei (qui pro peccatoribus, & de peccatoribus natus est) de carne obnoxia peccato carnem assumpsisse liberam à peccato: & ideo liberā, quia liberatā: non quia sub illo nunquam fuerit, sed quia sub illo esse aliquando cessauit, quando assumpta est, munda-*

A *ta est.* Adhiberi legitima his explicatio non poterit.

29 Nec videtur his ex Ruperto Linconiensi viro, anni 1140. in Psalm. à Bandello relatis posse: *Rupertus Linconiens. Bandellus.* *Plus cæteris in hac vita Virgo resplenduit rectitudine, à qua post cōceptionem Iesu Christi nec per veniale peccatum declinauit: postquā enim tenebras peccati originalis abiecit, sic armis lucis induta est, vt nulla parte peccati venialis nube sit obscurata:* & super Boëriū, B libro de duabus naturis inquit, *Christum ex Maria carnem assumpsisse, quæ ex primi parentis prauaricatione peccatrix fuit.* Priorem ex his locum de peccati fomite accipit Ægidius numero 136. relicto ex originali, quē in Saluatoris conceptione prorsus Virgo abiecerit; posteriorem, hunc in modum scribens: *Ægidius.* *Quomodo autem secundus locus sit explicandus, in quo caro Virginis ex Adami prauaricatio-* C *ne fuit peccatrix, in superioribus sæpe ostendimus.* Sic ille. Caietanus autem, vbi suprà ex *Caietanus.* Bandello, capite 24. Sanctum *Bandellus.* Antonium Paduanum, anno 1230. sermone quodam de natiuitate Mariæ, refert, dicentem: *Beata Virgo fuit in vtero matris à peccato per gratiam sanctificata, & sine peccato nata.* *S. Antoninus Padua.* Circa quæ post alia Ægidius, *Ægidius.* numero 137. inquit, *Posse intelligi de culpa, quæ præcesserit, quan-* D *tum ad debitum, quæque fuisset re vera, nisi eam gratia impedisset.* Addit Bandellus capite *Bandellus.* 18. Honorium tertium anno 1201. sermone quodam de Purificatione, vbi exponens illud Psalmi, *Sanctificauit tabernaculum*

Honor. Tertius. *lum suum altissimus*; inquit, *Hoc tabernaculum, id est, Beatam Virginem Altissimus sanctificauit, quia eam in vtero matris ab originali peccato mundauit*: & sermone de Assumptione habet, *Deiparam, Ieremiam, & Baptistam ex speciali priuilegio fuisse sanctificatos ante natiuitatem.* A

30 Adducitur quoque Bonifacius tertius anno 1380. in priuilegio Visitationis Virginis, *Bonif. Tert.* vbi legitur; *Vniuersum genus humanum maculam peccati Adami incurrisse, quam Christus Dominus sua morte destruxit.* B Refert *Caietanus.* Caietanus, tractatu illo de Conceptione, cap. 4. *S. Vincent. Ferrer.* S. Vincentium Ferrer. sermone de Conceptione Virginis, dicentē; *Beata Virgo Maria fuit in peccato originali concepta, sed eadem die, & hora statim post animationem fuit per sanctificationem à peccato contracto mundata.* additque ille, *Verba eadem reperiri apud eundem, sermone de Beata Anna*, C atque in sermone Natiuitatis Virginis. *Bandellus.* Denique Bandellus, citato cap. 24. (cuius verba *Caietanus.* Caietanus transcripsit) affert, contra Virginis puritatem, *D. Bernardinus Senensis.* Sanctum Bernardinum Senensem, ex anno 1430. 3. p. sermonum, tractatu de Sanctissima Virgine, sermone 4. pagina 92. colum. 2. aliàs Secundo opere sermonum, sermone 51. cap. 1. pag. 511. quòd dixerit, *Sanctificationem maternalem in vtero matris remouere culpam originalem, & conferre gratiam; & hanc fuisse in Virgine.* D Alij aiunt, eum solùm protulisse; Virginem in prima sanctificatione originalis peccati tenebras efugasse. Alij, vt Suarius 2. tomo in *Suarius.* 3. partem disputat. 3. sectione quinta, pagina 45. column. 1. præfatum Diuum asseruisse, velle se ab hac quæstione abstinere: *Verum nec id asseruit,* (inquit Ægidius suprà num. *Ægidius.* 141.) *nec potuit asserere, vt bene aduertit Vazquez Bellomontanus, in 2. tomo ad 3. p. disput. 117. cap. 9. post principium:* *Vazquez.* Sic Ægidius. Hactenus omnia Patrum, quotquot communiter circunferuntur dicta, & testimonia, quibus Marianę Conceptionis puritas ab illius aduersariis impugnari solet, retulimus; simùlque frequentiores eorum explicationes peccati debitum admittentes, ne quid omitteremus postmodum insolutum, quod, si apud alium aliquem fortè lector offenderet, illius inductus vi de nostræ sententiæ veritate sinistrè aliquando sentiret. Dum verò ad proposita solutionem differimus iudicio tantisper, vt æquum est, parcat, nec enim quæ prima fronte difficilia interdum videntur, insolubilia idcirco sunt, aut lethale vulnus infligunt. Sunt persæpe quæ, cùm magnum edant strepitum, aurésque verberent, & metum, vt erumpunt, non leuem incutiunt; diligentiùs tamen, attentiúsque inspecta laruæ meræ, ac inanes terriculamentorum vmbræ (aliud nihil esse) penitùs inueniantur. Hoc sapientem inter, & insipientem discrimen versatur: hic primis solet rumoribus concuti, & permoueri; ille, vt sapientiæ

tiæ alumnum decet, nisi optimè in examen vocatis omnibus, & perspectis, noui tentat nihil. Magna præclarorum virorum nomina, quod plurimum habeant ponderis, mirum est, quantum valeant ad persuadendum: Sed quo illustriora sunt, eo maiori studio euoluendum est, quod sub illorum specioso titulo venditatur. Scimus augustæ nomine Scripturæ non semel spuriam, & adulterinam hæreticos obtrudere voluisse: B qua techna decepti non pauci fuissent Catholici, si vigilans aliorum defuisset cura, & industria, quorum ope detecta nocere haudquam potuit. Hæc dixerim, vt caueat lector, sibique consulens minimè citò adhibeat fidem asserentibus, tot Patres aduersus Deiparæ ortum coniurasse.

CAPVT IV.

Reuelationibus certant Aduersarij.

Pondus quàm magnum reuelationes Diuinitus factæ in omni re habent. His aduersarij premere nos conantur; putant esse pro ipsis, quas obiiciát nobis. Primus, qui hoc in præsenti causa telo est vsus, Diuus *Antoninus.* Antoninus creditur, prima parte Summæ Theologicæ, titulo octauo, capite secundo, ad fi- D nem, dicens: *Sciendum, quòd aliæ Sanctæ, quæ claruerunt miraculis, vt beata Catharina de Senis, habuerunt reuelationem de contra-* *Caietanus.* *rio.* Probat hoc Caietanus, opusculo de Conceptione, capite

A quinto; aitque, præferendam esse hanc Catharinæ Senensi reuelationem factam, ei, quæ obtigisse dicitur Sanctæ Brigittæ, affirmanti Deiparam absq; peccato fuisse conceptam, eo quòd Catharina legitimè in Sanctorum numerum sit relata, non autem Brigitta, quam, Schismatis tempore, Bonifacius nonus cœlo adscripserit; atque idcircò cùm indubitatus Pontifex in Ecclesia non erat. Accedit tot claruisse miraculis Catharinã, vt impium sit, de illius sanctitate vel leuiter dubitare. Qua ergo ratione in dubium poterit verti, quòd ipsa reuelatum sibi cœlitùs dixerit: Nec suspicari sinistrè de Antonino possumus (vt minus Caietano fidei adhibendum sit) quasi confinxerit, quod nũquam accidit. Id enim vt detestandum penitus crimen esset, ita in Sanctissimum virum cadere nulla ratione potuit. C Retulit ergo, quod probè notum sibi erat, quódque solido fundamento niteretur. Non erat Antoninus, qui anilibus fabulis moueretur, qui leuibus ductus suspicionibus, aut coniecturis, litteris minùs certum in re tanti momenti commendaret; morum grauitate pollebat, scientia, dignitate. Præterea sua deneganda Caietano authoritas non est, quando Cardinalitia purpura veneratione illum dignum reddit: quo fit, vt incredibile appareat, insertur ũ eum tractatu illo cõmentitiam reuelationem, vnde infamia potiùs narranti poterat generari, quàm dictis pondus aliquod aduenire. Neque solus Caieta-

nus

Bandellus.

nus hac in re credidit Antonino; credidit etiam Bandellus, opusculo eo contra immaculatam Virginis Conceptionem, qui audiendus iam est.

2 *Bandellus.*

Is, citato libro, cap. 22. fol. 30. pagina secunda, versiculo, *idem tenet*; sic effertur: *Idem tenet sancta Catharina de Senis, quæ (vt narrat beatus Antoninus Archiepiscopus in 1. parte Summæ, titulo de peccato originali) dixit, in quodam suo libello, sibi fuisse reuelatum, beatam Virginem in originali peccato fuisse conceptam, sed postea ab eodem fuisse mundatam.* Hæc Bandellus. Quam autem fideliter Antonini verba referat, quisque videt. Nullum Catharinæ libellum Antoninus nominat, & tamen Bandellus ait, eum ab Antonino referri, inquit Bandellus, asseruisse Antoninum, Catharinam dixisse reuelatum sibi fuisse Virginis conceptionem originea lue sorduisse. Id Antoninus non habet. Sed pergamus vlteriùs.

Additio.

Additio ad relata ex Bandello sic loco eo subiunxit: *Hæc sunt dictæ sanctæ Catharinæ formalia verba. Quæ antequam ponantur, notandum est, quòd totus ille liber sunt orationes, quas ipsa fecit in raptu à corporeis sensibus alienata: & cùm ipsa ad suum sponsum loqueretur, sic in extasi à multis notarijs sunt dictæ orationes conscriptæ. Dicit ergo, in oratione 16. quæ incipit, Deitas æterna dissolue vinculum corporis mei, post medium. Datum est igitur nobis Verbum Æternum per manum Mariæ, & de substantia materiæ induit naturam absque peccati originalis macula, & hoc quia non hominis, sed Spiritus Sancti operatione facta est illa conceptio. Quod quidem non fuit sic in Maria, quia non processit ex massa Adæ operatione Spiritus Sancti, sed hominis. Et quia tota illa massa erat putrida, non poterat, nisi in putridam naturam anima illa infundi, nec purgari poterat nisi per gratiam Spiritus Sancti. Cuius quidem gratiæ non est subiectum susceptibile corpus, sed spiritus rationalis, aut intellectualis. Et ideo non potuit Maria à macula illa, purgari, nisi postquam anima infusa est corpori. Quod quidem sic factum est propter reuerentiam thesauri Diuini, qui in illo vase debebat reponi. Nam sicut fornax consumit guttam aquæ in medio, in modico tempore, sic fecit Spiritus Sanctus de macula peccati originalis. Nam post eius conceptionem fuit ab illo peccato mundata, & gratia magna dotata: & subiunxit. Tu scis Domine, quia ista est veritas. Hæc ad literam sic additio illa.*

3 *Mictildis.*

Mictildis verò, (liber, quo vtor, Melchiadem nominat) priori è duobus, in quos is diuiditur, capite de Natiuitate Sanctissimæ Virginis, quod licèt careat numero, quadragesimum sextum est, fol. 102. pagina 2. referens; *Sanctissimam Virginem sibi apparuisse*, adiungit, *dixisse illam hæc inter alia. Tertiò admone me gaudij, quod habeo, ex eo, quòd me super Angelos, & super omnem creaturam dignissimè honorauit, Deus scilicet: Ex illa namque hora, qua*

anima mea corpori est infusa, A *Spiritu Sancto me repleuit, qui me ab originali peccato penitus emundauit, & singulari sanctificatione in sacrarium sibi elegit, vt velut rosa sine spina, & tanquam lucifer orirer in mundum.* Consultò dixit, *ex illa námque hora,* non ex illo namque instanti, *quo anima mea corpori est infusa,* vt explicaret, non cùm anima infundebatur, seu vnà cum illius infusione, gratiam sibi collatam esse, vt dixisset, si tunc ei B fuisset donata; sed *ex illa hora,* quæ pluribus constat partibus, instantibus scatet plurimis: quo expressit, primò cæterorum more contraxisse origineam luem, etsi, proximè adueniente gratia, immunis ab ea sit reddita; vnde prouenerit, vt sanctificatio eius fuerit singularis. Nulli enim eorum, qui vsitato more concipiuntur, vnquam post primum conceptionis instans sanctificatio contigit, vna excepta Virgine. C Singularis ergo hac ratione fuit. Nec silendum illud; *Qui me ab originali peccato penitus emundauit*: significat enim præcessisse id, aliàs quid opus erat emundatione? Sic Dominus, cùm suis pedes lauat, Ioannis 13. vers. 10. ait, *Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.* Quasi dicat, quæ munda sunt, haudquaquam lauo, quòd non D sit, cur lotionis beneficio mundentur. Ergo si cùm Virgo concipitur, emundatur, sordes præcedunt, quas abluit Spiritus Sancti gratia. Notandum præterea, non mundauit, sed, *emundauit*, dici: Cuius verbi proprietas, & vulgaris notio est, vt extrà mundare significet, quemadmodum Latinæ linguæ periti quique aduertunt, & Dictionaria confirmant. In præsenti verò non aliquam externam mundationem declarat, vel extrinsecam; indicabit ergo, quæ fuerit extra primum conceptionis instans in Virgine. Concepta ergo in peccato est, vt Adæ filia, cæteris non dissimilis.

Ioann. 13. vers. 10.

CAPVT V.

Rationibus pugnant.

1 POstremum, quod in nos vibrant telum, hoc est, non simplex, sed ex multis constructum spiculis, vt grauiùs feriat, plures illa rationes sunt, quas in vnum congerunt; vrgentes singulas. Prima ex Apostolo ita desumpta obiicitur Paulus generatim omnes in Adamo peccasse testatur, atque idcirco indiguisse Christi Domini redemptione: vt ergo Beatissima semper Virgo ab illa excipi nullo iure potest, nisi blasphemam Assertori omnium inferre iniuriam velimus, ita nec à peccante Adamo, in quo, vt in parente contenta filia obnoxia culpæ fuit, quamuis clementissima Dei benignitate, ne illam re ipsa contraheret, effectum sit: maximè cùm nulla discriminis ratio ad oppositum cogat; & Augustinus 2. de peccatorum meritis, lib. cap. 20. 21. & 25. vtramque falsam reputet

Augustinus.

reputet exceptionem. Ad hæc, *Si unus pro cæteris omnibus mortuus est, & unus omnium vice peccauit*, necessariò vtraque distributionis pars æquè vniuersalis erit. Quare vti certò habemus, pro Genitrice mortuum Dominum (aliàs eam minimè redemisset, quandoquidem morte redemit nos:) ita constare certò debet, in Adamo Virginē mortuam esse, quod debitum habuisse peccati est. Deinde fit, neque redemptam esse illam, neque pro ea interiisse Christum Dominum. Probat hoc Suarius ita, sectione illa 2. *Si Beata Virgo fuit illo modo exempta in pacto, & in ipso Adamo; etiam si Deus noluisset Christum mori, nec redimere homines, nihilominus non esset in peccato concepta, nec indigeret redemptione, quia non peccauerat in Adamo. Ergo signum est, si ita fuisset exempta, de facto non fuisse redemptam, neque Christum pro illa mortuum.* Addit, *Confirmatur tandem; quia alias Virgo non contraxisset mortem, aliasve corporis pœnalitates ex Adamo. Consequēs est omnino falsum, & contra Paulum, ad Romanos 5 dicentē, Mortem in omnes homines per peccatum introisse. Vnde colligunt Sancti, neminem pati mortem, nisi vel ratione peccati, quod ad ipsum pertineat, vel vt pro aliorum peccatis satisfaciat; quod est proprium Christi. Vnde Augustinus lib. 4. contra duas epistolas Pelagij, cap. 4. pati, inquit, mortem sine meritis mortis, de vno solo Mediatore catholica fides nouit. Habuit ergo Beata Virgo meritum mortis, saltē in Adamo. Idem confirmat lib. 1. de peccatorum meritis, cap. 4. &* *sæpe aliàs: quare tam ipse, quàm alij Sancti vocant carnem Virginis, carnem peccati, carnem antē Christi in similitudinem carnis peccati. Quia illa verè habuit mortem carnis ex peccato Adami contractam, hic verò voluntariè assumptam, vt fratribus assimilaretur.*

2. ad Cor. 5. vers. 4.

Suarius.

Ad Rom. 5. vers. 12.

Augustinus.

Augustinus.

A

B

C

D

2 Quòd si Virgo in Adamo peccauit, certè suæ conceptionis vi origineæ labi fuit obnoxia, seu debitum illam contrahendi habuit. Tota enim ratio peccatum hoc cōtrahendi, peccasse in Adamo est, ortúmque ducere per decisum viri semen à radice infecta: *Quod à posteriori* (Suarius ait) *probatur. Quia alias non esset magis redempta, quam Angeli. Quia vt ex Zozimo Papa docet Augustinus, epist. 157. & lib. 3. contra Iulianum, cap. 3. Nullus redimitur, nisi is, qui sub peccato seruit. Ergo ad veram redemptionem necesse est, vel esse in peccato, vel saltē esse ita subiectum necessitati contrahendi peccatū, vt sine gratia singulari Redemptoris vitari non possit. Confirmatur, & explicatur exēplo de muliere, quæ serua efficitur excipiendo in ipso contractu aliquem ex filijs, ne seruus nasci possit. Hoc enim posito, qui postea mulierem illam à seruitute redimeret, re vera non redimeret filium, qui non erat obnoxius seruituti; sed de se liber erat nasciturus. Sic ergo, Si Beata Virgo non fuisset, vt ita dicam, vendita in Adam, & de se seruituti peccati obnoxia, non fuisset verè redempta: Christus enim illos solos redemit, quos Adam vendidit, &, quantum in ipso erat, fecit captiuos.* Hucusque Suarius; Cuius postrema vrget quidam redem-

Suarius.

Augustinus.

 ptio

ptionis vocem premens, multa A hinc, inde congerens: sed omnia vitium habent nihil, quanquam accuratè ab humanioribus litteris collecta videantur: atque idcircò iure prætermittenda, vt aliis demus locum, quæ maioris momenti, & ponderis esse censentur.

3 *Vazquez.* Vazquez, tomo illo 2. in 3. partem, disputatione iam citata 115. capite 3. numero 23. eandem sententiam ita confirmat: B *Adamus originalem iustitiam non pro se tantum, sed pro reliquis etiam omnibus transfundendam in illos accepit, ita Deo statuente res, à qua lege Sancta Virgo excepta non fuit. Ergo nec ab illa de transmittenda culpa. Non enim potuit Deus ab hac excipere, quam non ab illa excepit. Nam si semel sub priori* (ait) *de transfundenda iustitia fuit comprehensa, & hac transfundenda non erat in vllum posterorum, si Adamus peccaret, quia* C *ea lege, & conditione ipsi commissa est, vt Catholici constanter credunt: conficitur planè negationem huius iustitiæ, quam iuxta priorem constitutionem, & legem Beata Virgo ex Adamo erat habitura, ad ipsam quoque deriuandam fuisse: Siquidem, si Adamus peccaret, iustitiam in eam non deriuaret. Cùmque negatio illius iustitiæ esset cum debito habendi illam ex priori lege: consequitur etiam, eam in Beata Virgine ra-* D *tionem habituram priuationis moralis: ac proinde originalis peccati, vel saltem simul cum peccato originali futuram. Negatio enim iustitiæ originalis in posteris Adæ, quæ verè priuatio est, aut peccatum originis, aut cum eo est necessariò coniuncta, vt omnes fatentur. Fieri igitur non potuit, vt Beata Virgo à posteriori lege de transfundendo peccato exciperetur, si sub priori de transfundenda iustitia fuit semel comprehensa. Quòd si ab hac posteriori lege de transfundendo peccato originali Beata Virgo excepta fuisset, & hac ratione ab huiusmodi peccato præseruata, sequeretur etiam, fore, vt licet in pura natura, sine gratia iustificante, conciperetur, peccatum originis non contraheret. Siquidem vt peccatum incurreret, sub lege illa posteriori de transfundendo peccato contineri debuit. Quis autem non videat, absurdum esse asserere, Beatam Virginem sine gratia iustificante potuisse à peccato originis præseruari, si semel sub priori lege de transfundenda iustitia contineretur?*

Denique, ex opposita sententia sequitur, Beatam Virginem non fuisse vllis meritis Christi, aut saltem merito passionis eius ab originis peccato præseruatam, atque redemptam, & ita fructum redemptionis nullo modo participasse. Nam, vt opinio probabilior fert, Christus non fuit prædestinatus, nisi occasione peccati Adæ priùs secundum rationem præuisi; vel certè non fuit prædestinatus mortalis, nisi ex peccati præuisione. Concors enim Scholasticorũ & Catholicorũ sententia est; Christum saltem mortalem & passibilem, vt moreretur, non fuisse venturum nisi occasione peccati Adami, & in remedium peccati illius. Quòd si Beata Virgo præseruata fuisset 4

fuisset à peccato originis, eo quòd, fauore Dei, excepta fuisset à lege de trãsfundendo peccato originali, non fuisset præseruata intuitu mortis Christi. Cùm iuxta probabiliorem sententiam nondum præuisa fuissent merita Christi, neque ipse Christus prædestinatus esset aut saltem iuxta omnium Catholicorum sententiam de prædestinatione Christi mortalis, ex meritis passionis eius præseruata non fuisset: atque adeo nec vllo modo per passionem Christi redempta: neque chirographum damnationis æternæ contra ipsam cruci fuisset affixum, quæ sunt absurda, & erroris nota digna. Porrò autem, ex sententia opposita sequi, manifestè patet. Atque hinc etiam liquidò constat, non fuisse Beatam Virginem per merita Christi à lege de transfundenda iustitia originali exceptam, vt hac ratione à lege etiam de peccato trãsfundendo exciperetur. Sic enim omnino fuisset præseruata, aut sine meritis Christi, aut sine meritis passionis eius, quod est etiam absurdum. Adde etiam, quòd si Beata Virgo exciperetur à lege priori de transfundenda iustitia nullus in hoc ei fauor accedere, aut gratia ei fieri diceretur. Sic ille: cuius postrema hæc infrà suo loco examinabimus, cùm ad istorum argumentorum solutionem ventum fuerit. Quæ, vt & Suarij, placuit refere ad verbum, ne si compendio à nobis fuissent proposita, vim eis ablatam aliquis forsan diceret. Inueniet ea in Ægidio lector, lib. 2. quæst. 4. art. 4. §. 4. & deinceps paulò fusiùs tradita, nulla tamen maiori vi, vt videre in illo quisque poterit.

Ægidius.

A B C D

DISTINCTIO III.

In qua rei veritas certis quibusdam assertionibus aperitur.

TRia huic distinctioni damus. Primum, quæstionis verior pars, nostra scilicet sententia esto. Secundum, eorum, qui pro illa censentur esse, cum tamen non sint, enumeratio, illorúmque sensus legitima expositio. Tertium, recensere fideliter, qui pro nobis citra dubium haberi debeant. Quoniam verò dilucida veritatis propositio & explicatio, nonnulla exigit præmittenda, compendio hæc ante illam dabimus, vt sit nihil, quod lectorem detineat. Ab his incipio.

CAPVT I.

Notationes aliquæ pro veritate.

PRincipio meminisse lector debet, ad Immaculatæ Virginis conceptionem, sententiam, 1
quam tuebimur, pertinere. Cuius fortunam (vt re ipsa illius sequendam esse articulum probet) ad viuum exprimit in seipsa. Nõ ita, vt suprà dixi, quamprimum intemeratus sacratissimæ Dei genitricis ortus palam scholæ, & orbi affulsit, placuit omnibus. Illius summa lux multorum perstrinxit oculos, stomachos plurium mouit. Pauci aduersus plurimos decertabant. Obiiciebantur infiniti prope contrà sentientes (eo potissimùm telo strenui vindices

petebantur, hoc ipso in præsenti nos) rei nouitas priscis ignota sæculis, recentiorum ingenia perspicaciora, quàm veterum ad inuestigandum haud quaquam esse, ad decernendum iudicia minimè prudentiora, temeritatis videri plena, & contemptus, quæ ausa fuissent, quod meliora formidassent. Arrogantiæ non ferendæ cēsenda, quæ aduersus tot veneranda grauis authoritate, antiquitatéque insurgerent, hesterni homines digni supplicio, quod auderent, quod euulgassent, quæ silentio tegere debuissent. Obiiciebantur diuina Oracula, obiiciebantur Patres, argumenta è gymnasiis deprompta obiiciebantur. Quid plura? Fidei adnumerabantur hostibus, clariùs dicam, hæretici vocabantur. Sed strenuos viros terriculamenta hæc minimè terruerunt; acuerunt potiùs, diligentiùs euoluerūt Scripturas, Ecclesię Doctores excusserunt, rationum expenderunt momenta, nouas excogitarunt. Quæ omnia sinceris alij contemplantes oculis, meliora, solidioráque illis censuerūt, quæ aduersæ partis Doctores afferebant. Paucis ab hinc annis extitere primi sententiæ mox tradendæ authores. Non quòd priscis Ecclesiæ magistris ignota fuisset, vt infrà latè monstrabimus, aut quòd priores eam ignorassent Theologi: sed quòd dilucidiùs explanata omnium iudicio ab eis fuit exposita. Vix eruditorum aspexit lucem, cùm innumeros ferè hostes experta est. Displicuit vehementer. Grauissimis, vt vidimus, censuris exagitari cœpit. Nouitatis arguebatur, esse contra Dei expressum verbum, aduersus Patres, non Conciliis, non Theologis conformem, rationibus esse penitus destitutā, patronis, asseclis, veritate. Mirum, antiquorum venisse in mentem nemini, neque illorum vlli, quos in sanctissimæ Dei Matris Conceptione asserenda, præire cæteris in confesso est.

Scilicet, quid orbis Regina Brigittæ olim reuelarit, aut non legerunt, aut obliuioni prorsus commendarunt. Paucis referam, vt legant, vt in memoriam reuocent. *Scito* (ad Brigittam reuelationum quinto, ad finem terræ, cœlique suauium ait) *quòd conceptio mea non omnibus nota fuit, quia voluit Deus, quòd sicut ante legem scriptam præcessit lex naturalis, & electio voluntaria boni, & mali, & postea veniret lex scripta, quæ cohiberet omnes inordinatos motus: sic placuit Deo, quòd amici sui piè dubitarent de conceptione mea, & quilibet ostenderet zelum suum, donec veritas clarescerет in tempore præordinato.* Idem iudiciū de nostra quæstione, de sententia nostra, quando ad eandem, vt dixi conceptionem spectat, idem sensus esto. Habuerunt ergo Patres (vt Canisij verbis de Maria Deipara lib. 1. cap. 5. ver. *demum*; loquar) *suorum temporum rationem quibus multa vel prorsus incognita erant, vel obscura, neque satis euoluta, quæ posteris diligentiùs excutienda, & clariùs illustranda, explicandáque, non sine certo Dei consilio relinquebantur. Non enim homini tantùm, sed etiam Ecclesiæ Christi tempus auget sapientiam, & Spiritus sanctus aliam, at-*

Brigitta.

Canisius.

quæ aliam doctrinæ lucem, omnibus sæculis patefecit, vt eadē fide manente in cognitione veritatis, sicut & in reliquis virtutibus paulatim proficiamus. Igitur vt cætera, ita hoc etiam grauissimè dixit Gregorius Magnus homil. 26. lib. 2. super Ezechielem, scientiam spiritualium Patrum per incrementa temporum crescere, ideoque Apostolos plusquam Prophetas de diuinis mysteriis cognouisse. Hic refert Danielis cap. 12. sententiam illam ver. 4. ab Angelo vati dictam. *Plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia:* & tandem ita concludit: *Quantò mundus ad extremitatem ducitur, tantò nobis æternæ sapientiæ aditus largiùs aperitur. Et qui ætate sua doctissimus Theologus floruit, Gerson in fine libri de oratione sapienter monet; in his, quæ ad inflammandum affectum faciunt, veteres Patres efficaciùs, quàm posteriores Theologos docere, ac mouere: hos autem in aliis, quæ ad intellectum erudiendum, & ad controuersias ac quæstiones de fide indicādas pertinent, acutiùs cernere, certiùsque ac limatiùs veteribus illis pronunciare.* Ita sapientissimus æquè ac piissimus vir Canisius, Tertulianum opere de virginibus citans. Cuius illud initio libri est. *Hæreses non tam nouitas, quàm veritas reuincit. Cæterùm suo vitio quis quid ignorat. Quod autem ignoratur, fuit tam requirendum, quàm recipiendum, quod cognoscitur. Regula quidem fidei vna omnino est, sola immobilis, & irreformabilis, &c. Hac lege fidei manente, cætera iam disciplina, & conuersationis admittunt nouitatem correctionis.* Sic ille.

Gregorius. Daniel 12. ver. 4. Gerson. Tertullian.

3 Cui ego, subiungam, ipsam quoque fidem singulis ætatibus explicatiorem mortalibus affulsisse? Quærunt Theologi, creueruntne successu temporis fidei nostræ articuli? Respondent cū D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 7. quantū ad explicationem creuisse. Quo loco, dubio 2. Bañes, conclus. 2. ita disseruit. *Non est necesse, vt quantò remotior fuerit Ecclesia à tempore Apostolorum, tantò sit in illa minùs perfecta cognitio mysteriorum fidei.* Probat hęc nonnullis, additque tertia conclusione. *Quantum ad scientiam scholasticā Theologiæ, quæ humana diligentia comparatur, nihil obstat, quominus asseramus, succedentibus sæculis quædam vberiùs, & subtiliùs à posterioribus Ecclesiæ Doctoribus pertractari, quàm fuerint à prioribus definita:* & quæ sequuntur. Caietanum in eundem articulū, ad 3. & 4. vide, nostrúmque Salmeronem, qui ad Rom. 5. disp. 51. versiculo *Tertio argumenta* inter alia effert: *Asserimus, quò iuniores, eo perspicaciores esse doctores, ita vt Aristoteles dixerit* (locus est 1. ethicorum c. 7.) *per incrementa temporum perfectiores esse artes, & disciplinas: & apud Danielem: Tu autē Daniel claude sermones, & signa librum vsque ad tempus statutum, plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia. Deinde dicimus quòd & si homines erant* (veteres scilicet) *& ipsi sub originalis peccati tenebris detenti, vt possent errare, tamen per incrementa temporū nota facta sunt diuina mysteria, quæ tamen antea multos latuerunt: ita vt hoc loco nō esse, beneficiū sit tēporis, nō quòd nos meliores simus quā patres nostri. Sed age, qui sunt isti antiqui. Numquid*

D. Thomas. Bañes. Caietanus. Salmero. Aristoteles.

Apostoli? Numquid Ambrosius, aut Hieronymus, aut Augustinus? Sed nullus eorum ex proposito hāc controuersiam discussit (de Immunitate videlicet ab origine culpa sanctissimæ Dei Matris) *nisi quod obiter contra hæreticos disputantibus, aliquid circa hoc potuit excidere, quod ab aliis modo in hanc partem, modò in illam trahitur. Accidit etiam interdum* (hæc antè modò recitata ex eo in illo sunt) *vt ab vno quopiam doctore præsertim si illustris sit, opinantium multitudo proceaat, & quodam pio, & humili timore correpti malint aliena contra stomachum probare, quàm quicquam noui ex proprio ingenio depromere, ne quid insolens in Ecclesiam inuehere videantur. Quorum vt laudanda est humilitas, ita aliorum non est vituperanda fiducia, qui veritatis amore non verentur etiam meliora introducere.*

4 *Nam ecce Hieronymus, in sermone de assumptione (si tamen eius est) asserere timuit Deiparam in cœlum cum corpore assumptam, idque magis desiderio pio esse opinandum censet, quàm inconsultè definiendum. At Augustinus felicius id ausus est asseuerare, & multis argumentis statuere. Ex quo ausu id lucrata est Ecclesia, vt rationibus eius persuasa id crediderit & in cultu suo celebrare obtinuerit. Denique contra hanc, quam obiectant multitudinem, respondemus verbo Dei Exodi 23. In iudicio plurimorum nō acquiesces sententiæ, vt à verò deuies.* (refert verba iuxta codices ante Sixtinam correctionem vulgatos, in quibus post illam est, *Nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, vt à vero deuies.*) *Nam cùm Donatistæ in authorum multitudine glorientur, respondit Augustinus* (citat hanc ad marginem, libro contra Donatistas;) *signum esse causæ à veritatis neruo destitutæ, quæ soli multorum authoritati, qui errare possunt, innititur.* Hæc Salmero. Lege Augustinum contra Manichæos, capite 7. vbi quantum sit multitudini concedendum, tractat. Certè nobilium Doctorum sententia est, non idcirco meliorem esse opinionem aliquam, aut communem, quòd sui plures habeat sectatores. Vnde tomo summæ 1. lib. 1. cap. 9. num. 9. Thomas Sanctius quærens, liceátne à communi recedere opinione? Respondet: Nō dici communem opinionem ex authorum numero, qui priorum vestigia instar auium sequentes, nulla discussione præmissa eam affirmant. Sed communis dicetur, si pauciores Doctores habeat, qui vtriusque partis rationibus discussis, & perpensis illam affirment.

Augustinus. *Augustinus.* *Thomas Sanctius.*

5 Addit cum Vazquez 1. 2. quæst. 19. articulo 6. disput. 62. capite 4. Azorio part. 1. Institutionum Moralium lib. 2. capite 17. quæstione 6. & tenent alij, *fas esse viro docto, qui non parum literis vacarit, & rectè vtriusque partis fundamenta expenderit, suam singularem opinionem probabiliorem iudicare, & illam sequi. Quod in hoc euentu non videtur hic imprudenter operari, & sæpe Doctores posteriores priorum sententiæ adhærent sola eorum authoritate ducti, nec eius rationibus expensis.* Quare non mirum, si verum

Vazquez. Azorius.

verum habeat, quod idem Thomas num. 7. statuit, *vnius* scilicet *doctoris probi, & docti authoritate probabilem opinionem reddi.* Quod affirmant Angelus verbo *opinio*, num. 2. vbi Siluester q. 1. Nauarrus in Summa Latina cap. 27. num. 288. Valentia tomo 2. disput. 2. q. 12. puncto 4. Emanuel Sa, verbo *dubium*, num. 3. Fauet D. Thomas quodlib. 3. art. 10. posse, dicens, quemcunque amplecti opinionem, quam à magistro audiuit, in iis, quæ ad mores pertinent. Ergo non est, cur sententia, quam trademus, aduersariorum opinatione videri cuiquam inferior debeat, quod sequacium numero cum eo certare non possit, aut ab illis tam seuerè notetur, præsertim cùm censurarum fundamenta, probabiles tantum doctorum opiniones sint, è quibus vt è principiis rationes petuntur. Quo quid frigidius oro?

Thomas Sanctius. *Angelus.* *Siluester.* *Nauarrus.* *Valentia.* *Emanuel Sa.* *D. Thom.*

6 Illud namque firmum fixúmque omnibus, quibus cerebrum constat, hæresis, errorísve notam eis duntaxat placitis iustè inuri posse, quorum opposita vel Scriptura sacta, vel diuina traditio, vel totius Ecclesiæ sensus, aut Pontificis, Conciliíve definitio vt orthodoxa tradunt, vel ea sunt, quæ citra dubium ex prædictorum aliquo euidenti collectione deducuntur. Cætera, si ea fuerint, vt aduersa, nullo prudenti fundamento innitantur, tam certa erunt, vt sentire aliter manifestæ argui temeritatis debeat: legantur Bañes, Aragon, Suarius & Caietanus 2. 2. quæstione 11. Valentia, & alij D. Thomæ commentatores citato loco, Turrecremata lib. 4. p. 2. cap. 9. & 10. atque 11. Can. 12. de locis cap. 11. Canariensis 5. p. quæst. 32. art. 4. & Corduba in suo Quæstionario, latè de hac re disputantes. Nunc in re nota omnibus, alteriúsque materiæ diutiùs immorari non vacat: Quod si attètè quis aduersariorum rationes expenderit, deprehendet facilè, nullam tam solidam esse, cuius vnum, aut alterum principium vt minimum sub opinionem non cadat. Quo fit earum nullâ hæresim aut errorem opposito placito inesse, conuinci vllatenus posse. Certè nihil tam maturo iudicio eget, tanta prudentia, tanto studio ac censoris arrepta virgula de aliorum sententiis iudicium ferre. Solent interdum, quæ prima fronte graui nota dignæ apparent, penitius introspectæ ab ea facilè vendicari. Multæ præterea sunt, quæ cum prioribus sæculis immania portenta cẽferentur, præsentibus iam vt reliquæ in commune hominum cõsortium admittuntur. Quàm dura visa est Durandi opinio de charactere in 4 distinct. 4. quæstione 2. numero 11. à qua non longè abest Scotus dist. 6. quæst. 10. Quàm malè apud omnes ferè Scholasticos semper audiuit. Eam tamen nunc Vasquez tomo 2. in tertiam partem, disputatione 134. capite 2. ab hactenus illi apposita infami nota liberat. Errorem censuit D. Thomas 1. contra gentes, capite 12. sententiam, quæ ait, esse Deum, euidenti ratione demonstrari non posse. Multi cum ea mi-

Bañes. *Aragon.* *Suarius* *Caietanus.* *Turrecrem.* *Cano.* *Canariensis.* *Corduba.* *Durandus.* *Scotus.* *Vasquez.* *D. Thom.*

tiùs agunt, vt videre eſt in Vaſquez 5. parte, diſputatione 20. tertio capite. Sexcenta id genus alia ſunt, quæ memoria ſuggerit, adduceréque nullo negotio poſſem, ni ſatis propoſitâ exempla rem oſtenderent.

Vazquez.

7 Id quoque iſtis omnibus modò addendum eſt, ne infrà ſæpius repetatur. Parum firma nemini videnda eſſe Scripturæ loca pro noſtra opinione in medium afferenda, quòd vel in eis de Chriſto Domino ſermo ad litteram ſit, vel myſtica tantùm, atque, vt quidam aiunt, concionatoria pro ſacratiſſima Virgine iudicentur, exiſtimenturque ab aliis nihil præter meram pietatem erga ſanctiſſimam orbis Dominam aliquorum nimis eius laudibus addictorum continere. Vt enim ab hoc incipiam, multa profectò ſunt, quæ non accommodatiuum ſolùm, verùm etiam litteralem, aut ſpiritualem vt minimum ab Spiritu ſancto quidem intentum, & ſi reconditum claudant. Ita D. Thomæ viſum olim fuit, cùm 3. parte, quæſtione 27. articulo 2. ad ſecundum, extulit: *Beata Virgo contraxit quidem originale peccatum, ſed ab eo fuit mundata, antequam ex vtero naſceretur: & ſignatur Iob 3. vbi de nocte originalis peccati dicitur, ſpectet lucem, id eſt, Chriſtum, & non videat, quia nihil inquinatum incurrit in illam; vt dicitur Sapientiæ 7. nec ortum ſurgentis auroræ, id eſt, Beatæ Virginis, quæ in ſuo ortu à peccato originali fuit immunis.* Non hæc concionatoriè Diuus Thomas, qui ſcholaſticè rem ſcholaſticam pertractat. Atque loco illo, quem profert, iuxta eius mentem ſimul de filio, & matre agitur, vt manifeſtè vides, quamquam non eadem parte. Sed maiora demus.

D. Thom.

Sunt, in quibus eiſdem prorſus verbis vtriuſque myſteria explicentur. Quod ſanè Alcaſar vir ſolertis ingenij quarto Commentariorum in Apocalypſim lib. ad ſecundum caput, verſ. 1. notatione 2. §. *Deinde minimè*; ita luculentiſſimè confirmauit. *Minimè debet reputare diſſentaneum; ſed valde potius conſentaneum, vt in eodem loco, eiſdémque verbis Scriptura Chriſtum Dominum, & ſanctiſſimam eius parentem ſignificet. Hoc enim mirum conducit ad denotandum arctiſſimum neceſſitudinis vinculum, & maximam ſimilitudinem, quæ inter filium, ac matrem reperitur: oſtenditurque nihil inter eos quaſi diuiſum, aut ſeiunctum inueniri; quinimo vbi de Filio tractatur, de Matre etiam ibi tractari; cùm adeò inter ſe mirabiliter conſentiant, & in eodem throno ſedes habeant. Quare maiori quidem iure Virgilianum illud huc applicare poſſumus.* 8

Alcaſar.

Caſta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo. *Maro.*

Et ſanè qui id attentè perpendat, facili negotio aduertat, nihil aliud cœlorum Reginæ nobilius, aut honorificentius eſſe poſſe, quàm cum Filio ita eſſe coniunctam, vt vbi de Filij excellentia ſermo ſit, ibi etiam de excellentia

lentia Matris non taceatur: Præcipuè verò vbi de admirandis Filij operibus, & beneficiis in Ecclesiam collatis agitur. Cùm ipsius mater sit potissimum instrumentum, quo medio isthæc beneficia in Ecclesiam deriuantur. Hæc ipsa ratio, & quasi subordinatio idoneè efficit, vt verba eadem Christum vt præcipuam causam commendent, & sanctissimam Virginem vt hominum mediatricem & præcipuum in eorum salute instrumentum. Si enim alicuius ministri siue magnatis fauor, & gratia apud terrenum aliquem Regem tanta esse potest, vt cùm primùm dicatur rex beneficium quodnis tribuisse, eo ipso innuatur, atque adeo intelligatur, illud familiarissimo Regis amico, siue famulo referri acceptum debere; quòd absque ipsius interuentu nihil omnino largiatur rex: Iam quanto maiori iure poterit hæc loquendi, atque sentiendi ratio ad singula issima illa promerita transferri, quibus Christus suam cumulat Ecclesiam, cùm omnia ex Mariæ Virginis ope, ac patrocinio prorsus pendeant.

9 *Atque huiusmodi quidem consideratio nuper aut excogitata, aut inuenta non est, sed antiquissima sanè, & à patribus, atque communi Ecclesiæ consensu recepta. Pleraque enim amplissimæ laudis præconia, quæ in Virginem ex Scripturæ verbis deprompta congeruntur, nituntur omnia in eiusmodi locutionibus, quarum primarius ac præcipuus sensus respicit Christum. Hinc est, vt in Beatissimæ Virginis celebritatibus Ecclesia diuino spiritu affla-* [illegible]

A *ta bonam capitis octaui prouerbiorum partem decantet. Vbi in litterali sensu sermo est de æterna Dei sapientia nempe Christo, sub cuius nomine dicitur, Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequàm quidquam faceret à principio, ab æterno ordinata sum, &c. Similiter in ipsis Virginis feriis canitur ab Ecclesia totum ferè caput 24. Ecclesiastici, in quo pariter est de Christo Dei sapientia sermo. In his*
B *ergo atque similibus locis nonnulli satis esse putant, si Ecclesia aliquo modo ad Virginem applicare perhibeatur, quod tamen minimè dicatur de illa, si verus Scripturæ sensus attendatur. Quemadmodum eidem etiam applicantur verba illa; Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Mihi tamen valde fit verisimile, tam in Scripturæ fœcunditatem, quàm in maximam vnionem, quæ inter Chri-*
C *stum & Matrem intercedit, omnino cadere, vt illa ipsamet verba, quæ in præcipuo sensu Christum respiciunt, in sensu secundario ex intentione etiam Spiritus sancti ad Virginem referantur, ac proinde non solum ab Ecclesia per accommodationem ad ipsam Virginem applicari, verùm etiam per credibilem satis, &*
D *valde piam existimationem, quòd Diuinus Spiritus in his locis non Christum modò, sed Virginem etiam propter mutuam vtriusque coniunctionem attenderit: Atque hoc certè Virgini sanctissimæ gloriosius, & honorificentius est, quàm si aliis totidē siue locis, siue verbis de illa seorsim à Filio ageretur. Dignus*

enim est, & excellentius Regina, A *vt stella ipsi in eodem Regis throno, sub eodem peristromate, & sub eadem cortina collocetur, quàm si in alio throno, atque sede quamuis excelsa reponatur. Si ergo hoc Virgini præstantius est, verisimile non sit, eò alicuius ingenium quamuis acutissimum posse deuenire, vt plus deferat Virgini ratiocinando honoris, quàm re ipsa voluit Spiritus sanctus ei tribuere.* B *Si quidem magnus hic honor potuit Virgini præstari, vt de illa in secundario sensu sit sermo in iis locis, vbi primarius de Christo sensus est.*

10 *Hanc explicandi rationem non pro futili, & nupera inuentione à me excogitata esse reputandam velim; sed pro vera, ac solida Spiritus sancti mente, qui Virginem vt charissimam sibi sponsam vnicè diligit. Et quidem ex eisdem lectionibus, quas Ecclesia* C *in Beata Virginis officio vsurpat, hanc ipse Philosophiam didici. Nã ad meram accommodationem præter Spiritus sancti mentem nimium videbatur satis, non vnum, aut alterum verbum, sed integra Scripturæ capita eidem applicari. Qua in re haud simile quidem accidit, quod in Canticorum libri applicatione. In huiusmodi enim libro perspicuum est, singularem esse Virginis prærogatiuam, vt illi per excellentiam aptetur,* D *quidquid generatim prædicatur de ingenti amore, quo Christus suam sponsam prosequitur; déque admirabili ipsius sponsæ pulchritudine, ac perfectione. At continua illi capita applicari, in quibus de solo Christo, id est, æterna Dei sapientia sermo instituatur: id verò longè mihi sit diuersum, atque adeo persuadet, in ipsismet capitibus Spiritus sancti intentionem planè fuisse, vt excellentissima intemerata Virginis perfectio atque sanctitas in sensu secundario significetur.* Hæc ille.

11 Quæ sanè probabit facilè, quisquis vni, eidémque loco plures inesse tunc sensus posse arbitratur, cùm sacro verborum contextui apprimè conueniunt; vt notauit prima parte, disputatione 17. capite 3. numero 9. Vasquez, dicens. *Vasquez.* *Talis itaque debet esse rerum conuenientia inter se, & cum ipsis vocibus, vt vnam & aliam significare eidem littera, & contextui dissonum non sit.* Dissonum verò quis vnquam illud dicet, quòd magnæ Matris mysterium Christi Domini mysteriis innitens, illáque veluti complens, & illustriora reddens ante oculos ponit? Certè quod Dialecticorum non pauci asserunt, relatiuorum alterum sine altero probè vt minimum non cognosci, suum hîc locum habere puto. Censeo diuina Christi opera, suauissimam illius erga nostrum genus charitatem, augustissimum humanæ redemptionis Sacramentum, viscera illa, fornacem illam ingentis amoris igne accensam non satis quouis Scripturæ loco exponi semper, & explicari posse; nisi quæ ad eius mirabilem matrem pertinent, audientibus etiam & legentibus declarentur. Quod Spiritus sanctus præuidens sic tẽperauit rem ita libris suis disposuit voces, vt eisdem tãti Filij, tam

tantęque Matris vnâ eadémque oratione miro quodam artificio traderentur. Quod quidem illustriorem nobis Diuinam sapientiam reddit, tantóque augustiora sacrorum oraculorum loca, & verba singula, quanto pluribus ea grauida esse mysteriis persuadet.

12 Iam verò illius meminisse prudens lector debet, quod rectè Philosophus, cæteris probantibus, adnotauit, paucísque ita Gruchius præfatione in Analytica posteriora tradidit; *Pro rerum subiectarum natura rationes aut magis, aut minus accuratas postulabimus: nec semper in omni re probationes Mathematicis demonstrationibus similes requiremus: sed semper principia cum re subiecta societate quadam naturæ coniuncta esse debere intelligemus. Nam hominũ imperitiam, qui omnibus in rebus pariter accuratas demonstrationes postulant, proficisci ab ignoratione Analyticès ipse Aristoteles 3. cap. lib. 4. Metaphysices ostendit his verbis;* δι' ἀπαιδευσίαν τῶν ἀναλυτικῶν τοῦτο δρῶσι; hoc est; Quia imperiti sunt analyticarum præceptionum, *idcirco id faciunt*: Quod si licuit Vazquez, 1. p. disput. 20. cap. 3. num. 9. ad finem dicere, neminem debere in demõstrationibus, quibus Deum esse probandum sibi erat, vim eam, & euidentiam requirere, quę in Mathematicis reperitur: quanto potiori iure admonere Lectorem ego potero, non eas pro sententia, quæ statim tradetur exigendas à me rationes esse, quæ vel extrema laborantes dementia conuincant; cùm longè difficiliorem tractemus causam, illísque vtendum nobis Scripturæ locis sit, quæ non vnum duntaxat sensum habeãt, vt meliores interpretes arbitrãtur. Eas ergo vt minimum afferemus, quæ sanum quodque cerebrum permouere queant, similésque illis omnino sint, quas vt fortissimas pro immaculata sanctissimæ Virginis cõceptione grauiores Theologi soleant adhibere.

Aristoteles. *Gruchius.* *Aristoteles* *Vazquez.*

Has virium satis ad tuendam causam habere, Suarius tomo 2. in 3. partem, disput. 3. sect. 5. versiculo, *Duodecimo*, ita iudicauit, quòd inferiores non essent illis, quibus ad persuadendum fuisse in Virgine perfectiones alias, Doctores vtantur passim: *Ita concludere* (inquit) *possumus: Quoniam Theologi ad persuadendum fuisse in Virgine alias perfectiones, non vtuntur efficacioribus rationibus quàm huiusmodi, quæ indecentia rei nituntur, & eas putant esse efficaces, quia debuit Beata Virgo esse idonea Dei mater. Cur ergo in præsenti materia non existimabimus eas efficaces, aut certè efficaciores; cum carentia peccati originalis, quæ suo modo substantiam vitæ spiritualis attingit, magis ad idoneam dispositionem matris Dei pertineat, quàm aliæ perfectiones, quæ licèt decentes sint, per se tamen, & formaliter sanctitatem non augent, nec minuunt; vt sunt Virginitatis integritas in partu, carnis incorruptio, carentia omnis inordinati motus? Et augetur vis huius rationis: quia si eis non obstantibus, negatur hoc priuilegium esse Virgini concessum, debilitantur planè rationes omnes, qui-* 13

Suarius.

bus similes gratias, aut de Virgine, aut de ipso Christo persuadere solemus: Quod si dicatur, alias gratias semper niti maiori aliqua authoritate: in primis existimamus non ita esse, si attentè, quæ diximus, ponderentur; & maximè si tempora distinguantur, consideretúrque ætas illa, in qua, verbi gratia, resurrectio, & assumptio Beatæ Virginis prædicari cœpit. Deinde; quidquid de authoritate sit, nunc de illa non agimus; sed de rationum pondere, & efficacia. Hucusque ad rem Suarius. Iuuant enim mirum in modum ista, quæ dicemus, paucísque mutatis eadem prorsus cum illis esse cuique videbuntur. Nec mirum, quando (vt rectè ait Pizannius tractatu 5. de immaculata Dominæ nostræ conceptione, puncto 3. versiculo *Tasino se 30* aduertit) loca ipsa Diuinorum voluminum, quæ purum fuisse proto-Virginis ortum probant; probant, etiam quam mox sententiam exponemus.

Pizannius.

CAPVT II.

Controuersia deciditur.

NOstra in hac re sententia, certis quibusdam assertionibus contenta, præsenti capite declarabitur. Prima sit: Beatissima Dei genitrix Virgo, extra suas causas posita, seu producta, nullum prorsus debitum origineæ culpæ in seipsa, cùm primùm concepta fuit, nó proximum, non remotum, vt hoc in cæteris dari admittamus, experta est. Secunda: Quanquam

A natura humana, & quodcumque illius indiuiduum ex virili formatum semine, vt in spermate considerari à nobis potest, eo toto formationis tempore à decisionis primo instanti ad infusionem vsque animæ rationalis in procinctu veluti sit, & expeditum ad id omne, quod ex Adamo in illud valeat deriuari, excipiendum, ita vt virtute contentum in se hominem iam sustinen-
B do quamprimum fuerit is, peccati debito semen hoc aptum, ac veluti adstrictum reddat: quod totum aliqui proximum in causa debitum appellarunt, alij placuit remotum dici: Nihilominus Virginem id haudquaquam tetigit: nec enim vel in paterno, vel materno semine, ipsisve parentibus, antequam generandæ tantæ filiæ indulgerent, ratione vlla peccati debito erat
C obnoxia; quod totum de originea lue negotium, & quidquid ad illud pertinuit, aut pertinere potuit, longè ab ea semper extiterit, vt ab ea, quæ Dei mater futura erat, atque ob tam excellens munus communibus de originea macula pactis, legibus, fœderibus, seu statutis, nulla parte fuerit comprehensa. Quare licèt communem aliis naturam susceperit, idoneámque idcirco, quantum in ipsa
D fuit; & peccati debito, & ipsi peccato cæterorum more subeundo, quoniam tamen Diuinæ mentis circa originem malum decreta pro tam insigni fœmina, & totius orbis

bis miraculo habita nulla ratione sunt, vt quæ priùs concipiendo numini, quàm quidquam aliud peccatum redolens, aut de hoc condendæ leges decernerentur, futura semper augusta, & Diuina prope fuerit destinata: (Explicabimus id cumulatiùs infrà, vbi sigillatim toto isto capite lectori proposita vberiùs declarabimus:) Ideo non solùm expers in se ab infœlici debito semper extitit, verùm etiam à quocumque in semine, parentibúsque possibili, quidquid de reliquis mortalibus censeatur.

2 Neque sistendum hîc, progrediendum vlteriùs, ascendendúmque ad ipsum & generis, & mali nostri caput; ad veterem, inquam, Adamum. **In** quo (esto hæc tertia opinationis meæ propositio) nec peccauit vnquam Regina mater, nec aut peccandi in illo, in vllo alióve, multo minùs in se ipsa debitum aliquod (admissis nuperrimè à nobis dictis,) valuit sustinere. Nam cùm præfatæ de originea culpa leges Deiparam non respicerent, sanè delinquere in Adam vnà eum reliquis ipsa non potuit, non vllum in eo peccandi debitum, siue in propria persona, siue in spermate, vel parentibus, siue tandem vt virte in Protoplasto erat, experiri. Etenim quamuis conceptionis ratio, & conditio, cuius interuentu esse in humanis cœpit, eadem, quæ aliis, obtigerit orbis Dominæ, atque si huic tantùm innitendum esset, manifestè cæterorum instar, & in peccato, & debitrix fuisset genita, quia tamen pactum initum cum Adamo, qua parte hoc deriuandum scelus comprehendebat, minimè ingressa est, vt in eo peccare non potuit; sic nec vllum in eodem peccandi debitum perpeti. Quod omnia de originco crimine deriuando, & contrahendo eos duntaxat attingebant, qui humani coitus opera formarentur, impossibile erat omnino, aliquo illos aut originali peccato, aut debito huius adstringi, qui ratione alia vitam inchoarent; Ergo nec istorum quidquam ad eos vnquam spectabit, qui licèt consueto naturæ more à parentibus concipiantur, pro illis nihilominus statutum non fuerit circa originalis causam, quod pro cæteris. Priorum vnus Christus exemplum est: posteriorum vna illius Mater; caret vterque socio: æquum non erat, vt seruorum aliquis dominos æquasse diceretur; sed tantùm puritatis sorte, ac specie distarent omnes, quantum dignitate.

Quæ verò hactenus dicta sunt, quam propositis assertionibus explicuimus Virginis ab origineæ culpæ debito immunitatem, ab omni prorsus censoria nota liberа, & aliena penitus existimamus. Censemus probabilissima deberi ab omnibus iudicari; addimus, imo & probabiliora oppositis, quidquid sentiant 3

sentiant aduersarij. Postrema hæc conclusio nostra sit. Quæ tunc manifestè constabit, cùm legitimas esse trium priorum constiterit probationes, quas sequentibus distinctionibus afferemus, obiectionibúsque fuerit satisfactum, conuulsis opinantium aliter fundamẽtis. Nec enim alia commodiori via liberari à censura quæuis doctrina potest, quàm illam oppositã veriorẽ esse ostendẽdo. Et sanè qui ex recentioribus nobiscum sentiunt, non aliter mali nihil nostræ inesse opinationi demõstrarunt. Scio fuisse Theologum, qui à gemino, vt aiunt, ouo censuræ naturam & proprietates exorsus defendere nos conatus est, sed dum acerrimè pro causa pugnat, ita diuagatur, & aliena inserit argumento, vt non mediocrem Lectori molestiam parere videatur. Hæc à nobis fugienda est pro viribus, nec afferendum, quod res non postulet suo iure. Sed antequam ad probationes venio, recensendi mihi patroni sunt, examinanda cuiusque verba, & mens, inspiciendúmque diligentissimè, sténtne pro nobis, an potiùs aut contra nos sint, aut nihil ad rem conducens habeant. Sunt enim qui nostrarum communiter creduntur partium, cùm tamen eis debeamus nihil. At sequenti capite de his agendum.

CAPVT III.

Stétne pro nobis Scotus?

1 PRimus, qui pro nobis referri solet, Ioannes Duns

A Scotus est, is 3. sententiarum libro, dist. 3. q. 1. ita disseruit; *Sicut alij indiguerunt Mediatore Christo, vt per eius meritum remitteretur eis peccatum iam contractum: ita illa magis indiguit Mediatore praeueniente peccatum, ne esset ab ipsa aliquando contrahendum, & ne ipsa contraheret.* Pende extrema ista verba, quibus apertè docet, per Christi merita non tãtùm hoc factum, ne Virgo re ipsa contraheret B peccatum; sed etiam ne esset contrahendum; id est, ne debitum illius contrahendi esset. Ita quidam perpendit Scotum, vúltque illius verba nos ita expendere. Nec aduertit subtilissimum virum non parum ineptè disputantem reddi, si, vt autumat, ponderandus est. Nam si priora illa, videlicet, *ne esset ab ipsa aliquando contrahendum*, à Virgine sancta excludunt debitum, hoc verò è medio sublato C nulla re ipsa contrahendi originеum malum adest causa, nullum periculum, metus nullus, ídque citra omne dubium, & controuersiam, quid erat opus subiungere posteriora illa, *& ne ipsa contraheret*? Quam acutè valeo, & viuo. Quasi valere quis posset absque vita. Christi Domini meritis à peccati debito immunis sum, sum & à culpa, cuius est illud debitum, re ipsa liber. Vt aptè Scotus ageret D priùs à communi labe immunitatem explicare debuisset, post à debito libertatem. Contrà fecisse ab illo censetur, vt nostri placiti sit patronus. Sed non trahendus inuitus, nec cogendus, vt ineptè loquatur, ne alienus Scotus.

nus à nostra sit opinatione.

2 Sponte in illam descendere, qui eum pro nobis stare contendit, ita subiungit; *Cùm luculenter citato loco rem ipsam tradiderit, & eius optimam rationem adiecerit, in dubium vocari non debet, nostrisne adnumerandus sit, scribit enim: Quilibet filius Adæ naturaliter est debitor iustitiæ originalis, & ex demerito Adæ caret ea, & ideo talis habet, vnde contrahat peccatum originale. Sed tamen si alicui in primo instanti* B *creationis animæ detur gratia, ille licèt aliàs cariturus esset iustitia originali, nunquam tamen est debitor eius, quia meritò alterius præuenientis peccatum datur sibi gratia, quæ æquiualet illi iustitiæ quantum ad acceptationem Diuinam: imò excedit,* &c. *Hæc Scotus. Quibus de sua sententia* (subdit ille) *planè nos edocuit. Nam perinde est, ac si dicat, omnes quidem homines ex conditione suæ originis obnoxios* C *esse originali peccato, atque illius debitores: tamen si Christus merita sua cuipiam sic accommodet, vt peccatum antevertens gratiam, & iustitiam in ipso conceptionis instanti ei infundat, futurum omnino, vt in eo non modò culpa, sed etiam debitum illius incurrendæ prorsus non tam extinguatur, quàm vitetur. Nam peccatum ipsum, infusa gratia præoccupat, ne locus illi fiat, & debitum illius per merita ipsius* D *Christi eidem accommodata remouetur: quippe quæ debiti ipsius quantitatem non modò exæquant, sed immenso quodam interuallo peruincunt.* Hactenus ille. A quo hæc eadem alius quidam acce-

Scotus.

A pit, nonnullis adiunctis, quæ nuda tantùm verba cùm sint, decuit illa silentio præterire, ne otiò abuti, & patientia Lectoris, meritò ab ipso censeremur.

Sed scire aueo, vt ad illum cuius verba retuli me conuertam, ab eo, quibusnam ex desumptis ab Scoto tam longa paraphrasis respondeat, quantum ad id, quod circa debitum commentatur? Non enim vllum in Doctore subtili video, quod indicet debitum, aut illud non contrahendum innuat ab eo, cui primo sui esse instanti gratia collata esset. Si debitum nominat, iustitiæ hoc est, quo ait cariturum tunc sic præuentum gratia, non peccati. Iungenda, quidam effert, ista relatis illis prius, iis maximè, quæ claudunt cætera; *ne esset*, scilicet, *ab ipsa contrahendum, & ne ipsa contraheret.* Nam licèt priùs, quod maius est, doceat; posteriùs, quod minus, in quo notari oscitantiæ posse videatur Scotus: nullum tamen alium germanum habere sensum queunt, nisi inutilem tautologiam, aut, quod peius est, vitiosam admodum battologiam continere putarimus. Etenim *si ea, ne esset ab ipsa aliquando contrahendum*, non debitum, sed peccatum ipsum non fore incurrendum significant, cùm idem prorsusmet declarent sequentia, illa nempe, *& ne ipsa contraheret*; planè otiosam penitus, & inanem vocum tantùm multitudinem, eiusdémque sententiæ vanam omnino repetitionem vtraque con- 3

tinebunt. Quid opus erat, semel dictum apertè satis, rursus proferre? cur si maioris perspicuitatis gratia posteriora subiunxit, illis contentus, à prioribus non abstinuit, quando hæc necessaria non erant, vtpote non tam rem explicantia? Si priùs menti occurrerunt, & excepit carta idcirco, delenda fuerunt, cùm explicandæ difficultati aptiora incurrerunt calamo committenda: & tamen omnia manere simul tantus Doctor voluit. Vt igitur vitio careant, affirmemus, priora singularem à debito peccati per Christi merita immunitatem exponere; posteriora, eorundem meritorum vi ab ipso crimine te ipsa incurrendo præseruationem, gratia intercedente, idque totum fusiùs, ac dilucidiùs iunctis illis, *quilibet filius Adæ*, &c. vsque ad ea, *imo excedit*, tradi.

4 Maius profectò vitium, maior næuus Scoto impingitur, si conceditur inuersus ille rem docendi ordo, quem admittere in illo necesse est, si de peccati debito is eo tractat loco, quàm si battologiam aliquam admittamus: cùm hæc vocum tantùm superflua quædam redundantia sit; illud autem rationis, & rerum inutilis prorsus aceruus, & inconditus, qui verborum etiam damnandam copiam secum afferat. Vbi enim superfluunt res, voces etiam redundare vitiosè necesse est. Quid, quod nego battologiam vllam inesse illis, tautologiam non nego, quæ reprehensione digna

A non sit, tum quòd frequenter illam vel summæ eloquentiæ antistites non refugiant; tum quòd interdum & perspicuitatem iuuet, & rem commendet ampliùs, vt quæ anadiplosis veluti munus, & vices gerat? Horum exempla cuique ad manum sunt prophana, & sacra. Illorum vnum, aut alterum dabo, consultò pluribus abstinebo. Maro 1. Æneidos cecinit:

B *Quem si fata virum seruant, si vescitur aura* Maro.
Ætherea, neque adhuc crudelibus occubat vmbris.

Et pari cum venustate Naso;

——& cinis ipse sepulti Naso.
In genus hoc pugnat, tumulo quoque sensimus hostem,
Æacidæ secunda fui.

Illustris admodum illa Geneseos primi capitis, vers. 27. est, vbi sic effert Deus; *Creauit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creauit illum.* Gen. 1. v. 27. Prouerbiorum 24. vers. 11. habes; C *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses*: Prouer 24. vers. 11. idem duci, & trahi ad mortem est. Prius dictum aliis verbis reperit: & 27. vers. 2. *Laudet te alienus, & non os tuum, extraneus, & non labia tuà.* 27. vers. 2. Quòd si hęc non probentur, dabimus alia, quæ iure ab Scholastico reprobari non possint.

D Redemptorem scilicet nostrum sic omnium libertatem curasse, ita nostræ saluti dedisse operam, vt cunctis sufficientissimus eius assertor fuerit, efficax longè aliter. Nec enim omnibus re ipsa illius merita

Ecclesiastes 1. vers. 15. rita sic prodesse scimus, vt pereat nullus, nullúsque peccati mancipium sit. Iniquitati seruiunt plurimi: stultorum namque infinitus est numerus. Quid ergo pro istis Dominus oblatus non est, aut pretium ad eos liberandos non soluit? Soluit equidem; verùm quod ad sufficientiam duntaxat, quantum in eo fuit, efficaciam minimè defuturam, si per ipsos, qui damnantur, non staret. Iis autem, quibus contingit salus, quibúsque tandem confertur gratia, donatur gloria, non tantùm secundùm sufficientiæ rationem; verùm etiam secundùm eam, quæ ad efficaciam pertinet, liberator, assertor, salus, & vita est. Vnde pro eis non solùm, vt à peccati iugo educerentur, quod sufficientiæ opus erat: sed vt etiam re ipsa eruerentur ab illo, mortem oppetiit libens, merita vt pretium soluit. Iuxta hæc breuiter sic exponendus Scotus. Prioribus illis, *ne esset ab ipsa aliquando contrahendum*, rationem sufficientiæ, siue huic, & efficaciæ communem declarat: ostendit, in quem finem sua Dominus comparatione Matris direxerit merita. Posterioribus, *& ne ipsa contraheret*, efficaciam illorum significat. Vt sensus sit. Non secùndùm sufficientiæ tantùm rationem pro sanctissima præseruanda Matre, ne originale contraheret, sua filium Deum merita obtulisse, quod putare aliquis fortè poterat; sed iuxta efficaciæ naturam, & conditionem, quæ re ipsa immunis ab omni primorum parentum malo, à

A culpa scilicet originea, quæ virtute omne malum est, intra materna viscera formaretur. Hîc tautologia nulla, nulla inutilis recula, aut voculæ repetitio; sed Scholastica planè rem docendi methodus, quam iure reprehendat nemo: cùm à communioribus ad minùs cõmunia descendat, ab intento fine ad executionem, quæ illius effectus sit.

6 At vrget ille. Scoti, quam B autumat sententiam esse, conuinci esse illius ex doctrina satis probabili, iuxta quam exponi solet modus, quo per Sacramenta pro debitis peccatorum nostrorum pœnis Deo fit satis: *Nam cogita, exempli gratia, Sacramentum Baptismi: Certè lauacrum istud non solùm animam expiat, & emundat à culpa, sed etiam omne debitum pœnæ, quod alias propter peccata pendendum erat, dissoluit; ita nimirum, vt* C *culpam per infusam gratiam deleat, debitum autem, seu dignitatem pœnæ per satisfactionem ipsius Christi prorsus depellat. Ergo ad eundem modum de origineo peccato, & debito illius decernit Scotus: peccata scilicet per infusam gratiam Virgini primo conceptionis instanti præclusum aditum fuisse, debitum autem per merita Christi eidem Virgini tunc adaptata exitatum penitus, ac exclusum, atque ita demum factum, vt Virgo Maria,* D *quæ ex demerito sui parentis, Adæ culpæ debitrix foret, per Christi filij meritum debitum illud effugerit. Ne dicamus, fortius, aut efficacius fuisse primi hominis puri demeritum, ac debitum* *Aduersarij verba.*

inducendum, quàm secundi simul Dei meritum ad id euertendum. Sic ille. Cui in primis obiicio, loco illo tertij sententiarum, vbi quæstione citata per totam, de Immunitate Deiparæ ab originea culpa Scotus disputat, ne verbum quidem hîc, quo istam indicet comparationem, similitudinémve, aut quidquam aliud ex baptismatis, vel Sacramentorum doctrina excerptum, & ad negotium præsens declarandum inductum. Solùm versiculo, *Secunda etiam ratio*, littera C. inuenies; *Infectio carnis manens post Baptismum non est necessaria causa, quare maneat peccatum originale in anima, sed ipsa manente, peccatum originale deletur per gratiam collatam: ita posset Deus in primo instanti conceptionis Virginis dando tunc gratiam delere, nec esset causa necessaria infectionis in anima, si gratia tolleret culpam in anima.* Sic Scotus.

Scotus.

7 Qui versiculo, *ex secunda via*, inquit, *Perfectissimus Mediator meretur amotionem omnis pœnæ ab eo, quem reconciliat, sed culpa originalis est maior pœna, quàm ipsa carentia visionis Diuinæ, quia peccatum est maxima pœna naturæ intellectualis inter omnes pœnas eius. Igitur si Christus perfectissimè reconciliauit istam pœnam grauissimam, meruit ab aliquo auferri, non nisi à matre. Igitur*, &c. In his pœnæ meminit per Christum Dominum ablatæ à parente illius sanctissima; sed pœnam ipsum originem crimen vocat; Baptismi, alteriúsve Sacramenti non meminit. Audi, quid subdat, versiculo, *ad aliud*; *Patet quòd ianua* (cœlestis regni scilicet) *fuit sibi* (magnæ videlicet Matri) *aperta per meritum passionis Christi præuisæ, & acceptæ specialiter in ordine ad hanc personam, vt propter illam passionem nunquam huic personæ inesset peccatum, & ita nec aliquid, propter quod ianua clauderetur. Cum tamen sibi ex origine competeret, vnde ianua clauderetur sicut alijs.* Quid clarius ad euincendum, contra nos esse Scotum, non pro nobis: præsertim si iungatur hoc illis, quæ, versiculo, *per istud patet*; hunc in modum tradit. *Ipsa enim* (Dei genitrix nempe) *contraxisset originale peccatum ex ratione propagationis communis, nisi fuisset præuenta per gratiam Mediatoris.* Expendatur, quod habet versiculo, *ad Argumentum Bernardi.* Manifestè siquidem sensisse illum, debitum hoc in omnium fuisse Dominam, ostendit. Ait namque: *Potest responderi, quòd in instanti conceptionis naturæ fuit sanctificatio non à culpa, quæ tunc infuit, quia nulla fuit, sed à culpa, quæ tunc infuisset, nisi tunc gratia illi animæ fuisset infusa.*

Scotus.

Scotus.

Scotus.

Scotus.

8 Nullius momenti ratio hæc esset, si debitum illa minimè contraxisset: etenim quanquam nulla gratia collata ei tunc esset, à peccato immunis concepta fuisset. Si liber eius animus ab omni debito erat, cur

cur negata gratia subesset miseræ tristis sceleris seruituti? Profectò si nullo debito cogebatur, idcircò erat, quòd à pacto, & lege de transfundendo crimine excepta purorum naturalium conditioni esse inferior non poterat. Iuxta illam verò quid opus erat gratia, vt absque peccati sordibus primæ vitæ limina ingrederetur? Ergo cùm à gratia Scotus immunitatis à culpa in ortu rationem petit, citra controuersiam existimat, communi Virginem Matrem debito paruisse. Atque ita illum sensisse communiter censent plurimi; quos in hac parte sequor.

CAPVT IV.

Quid in hac re Petrus Galatinus senserit.

1 VNus hic est ex eis, quos esse pro nobis multi asserũt; Omnes illum nostris adscribunt partibus, quod 7. de arcanis Catholicæ Veritatis cap. 10. sic extulerit. *Gloriosa autem Virgo, ac eius Filius cùm peccati Adæ haudquaquam participes fuerint, atque à peccato originali penitus alieni extiterint*, &c. Sed debilia hæc sunt. Nam vt bene inquit Vasquez disputatione 115. tomi 2. in tertiam partem cap. 1. num. 2. non his denotat Galatinus Dominum, eiúsque sanctissimam genitricem à peccandi debito immunes fuisse, aut in Adam non peccasse (de hoc enim non disputat:) sed tantùm re ipsa origineum malum minimè cõtraxisse, ob idque à morte libe-

Solus Ægidius lib. 2. q. 4. art. 5. § 1. num. 5. nihil se in Galatino inuenisse ait pro Virginis immunitate ista Galatinus. Vasquez.

A ros esse debuisse. Quam verò nonnulli vim in illa particula, *penitus*, faciunt, volentes eâ debitum Galatinum excludere, nullam omnino esse paulò infrà ostẽdemus, quidquid aliis aliorum in locis, cùm illa vtuntur, de ipsius energia pro re, de qua disputamus, arbitrandum sit. Nunc alia eiusdem Galatini dicta, quæ robustiora censentur, expendamus. Legis in eo quinto capite. *In embrione, vbi con-* (*Galatinus*) B *cepta fuit*, (Virgo scilicet) *illic fuit columba absque felle peccati originalis mundissima*. Et infrà; *Ab originali peccato omnino expers fuit*. Rursus, loquẽtem Virginem introducens; *Ego in embrione matris meæ sine peccato originali concepta fui*. Sed fortiora ista non sunt.

1 Fuisse namque in embrione vbi concepta fuit, columbam siue originei peccati felle, idem est, ac dicere absque ipso fuisse C origineo malo in embrione, vt paulò pòst ait: Id autem nihil aliud cogita quàm, quòd author is putat ex Hebræorum sententia capite tertio scribens; *Cùm Deus Adam plasmaret, fecit* (*Galatinus.*) *quasi massam, ex cuius parte nobiliori accepit intemerata matris Messiæ materiam, ex residuo verò eius, & superfluitate Adam formauit. Ex materia autem immaculatæ Matris Messiæ facta est virtus, quæ in nobiliori loco, &* D *membro corporis Adæ conseruata fuit, quæ post emanauit ad Seth, deinde ad Enos; deinde succedaneo ordine ad reliquos, vsque ad sanctum Ioachim. Ex hac demum virtute Beatissima mater Messiæ formata fuit*: & post pauca. *Ex*

qua quidem opinione apertè concluditur, carnem gloriosæ matris Messiæ non fuisse peccato originali infectam, sed purissimam a diuina prouidentia præseruatam: Quocirca nec anima eius huiusmodi peccatum in conceptione contractura erat. Sic ille. Nec mirum. Cùm Theologi non defuerint, qui morbidam quandam in paruulorum carne posuerint qualitatem, vnde similis in animam deriuetur, quæ peccatum originale sit. Ita Holcot quæstione de imputabilitate peccati ad primum principale, Gregorius in 2. dist. 30. quæstione 2. artic. 1. & 2. conclusione 6. Henrricus quodlib. 2. quæstione 11. Vuil. Par. tractatu de vitiis, & peccatis capite 2. clatiùs 4. cap. Antisiodorensis lib. 2. tract. 27. cap. 1. & 2. quibus cum Driedo concordat 1. de gratia & libero arbitrio tract. 3. cap. 3. p. 4. considerat. 4. His, aliisque similibus subscripsisse, mihi à fortiori Galatinus videtur; atque ob id dixisse; *quocirca nec anima eius huiusmodi peccatum in conceptione contractura erat.* Nam si à carnis morbida qualitate origineum crimen debet fluere; ab illa verò sanctissimæ Virginis præseruata fuit caro, necesse prorsus erat, vt & illius animus liber in cōceptione à communi esset scelere. Hoc ergo est, quod Galatinus per immunitatem ab originei peccati felle adhuc in embrione intelligit. Si debitum intellexisset, debitum aliquando nominasset ab eo excipiens augustam Matrem, vt illud nominat, cùm eam in illo includit, vt mox videbimus.

Holcot. Gregorius. Henrricus. Vuil. Par. Antisiodor. Driedo. Galatinus.

3 Obiectio. At inquis, Galatinum asserere, priùs fuisse particulam eā à reliqua massa pro gloriosa Deipara segregatam, quàm peccantis Adæ sordibus inficeretur, traduceretúrque in eos, ex quibus descensura illa erat: Neque aliud separationem istam illi esse posse, quàm à communi debito in se, atque in Adam peccandi singularem admodum exceptionem. Non cogis: tum quòd diuinare hoc Galatini mētem omnino est, tum quia longè aliud videtur à mali caula physica veluti quemquam excipi, aliud a mali debito immunem reddi. E carnificis manibus cruci damnatum liberans, à mortis debito haudquaquam liberas. Vt ab eo nexu insontem profectura erat, ita secundum illorum placitum à carnis morbida qualitate, originea culpa: hæc è medio, illa sublata nō est: hinc nec debitum? Non video, qua legitima collectione. Sed vrgent aliqui. Afferre citato capite Galatinum illud ex Menologio Græcorum in peruigilio Beatæ Virginis conceptionis, ante conceptionem puta, (de quo nos infrà:) Item illud Damasceni sermone de sanctissimæ huius Virginis natiuitate (quod nos etiam suo loco expendemus.) *O beati lumbi, ex quibus immaculatum semen fluxit.* Sed hæc eandem explicationē, quam sel expositum nuper habent. Eandem quoque 6. capite, & sequentibus ad 10. vsque contenta: Millies repetat licèt immaculatam protsus, & puram Virginis materiam fuisse, cæterorum

Diluitur. Obiectio. Galatinus. Menol. græc. Græcorum. Damascen. Galatinus.

rorum deseruiente conceptionibus præstantiorem, augustioremque; vt pote quæ nullis fœda sordibus fuerit nullo crimine. Peccati nomen morbidæ illi qualitati attribuit, aut alicui alteri non absimili, quod peccati fons putetur: effectus námque appellatio non rarò causæ datur.

4 *Galatinus.* Probare istam meam Galatino adhibitam expositionem ipsius verbis possum, cùm 6. dixerit capite; *Dicimus iustius, decentiúsque fuisse, vt materia, quæ futura erat matris Dei materia, mundificaretur, ac sanctificaretur, dum generantis esset materia, ab eáque adimeretur peccati originalis causa efficiens, quam postea, cùm generata facta est materia:* *Galatinus.* subdítque; *Necesse fuit, materiam Beatissimæ Virginis statim in sua conceptione omnes perfectiones, quas capere poterat, sortitam fuisse, nec expectanda peccati originalis purgatio.* *Galatinus.* *Obiectio.* Denique premimur illis, quæ ad finem huius sexti capitis docet, quibúsque Pauli verba, *omnes in Adam peccauerunt*, interpretatur. *Sic exponamus,* (ait) *dictum: omnes scilicet, qui subeunt solùm Adæ regulam, neque altiorem sortiuntur gradum. Hi enim in Adam verè peccatores sunt, ac in originali peccato concepti. Gloriosa autem Virgo cùm ad sublimiorem, quàm Adam, ascenderit gradum, dici non potest in peccatum Adæ cecidisse. Quoniam ipsa sola inter cæteras omnes creaturas hoc priuilegio donata fuit, vt in ea filius Dei conciperetur.* Perpendantur illa, *dici non potest in peccatum Adæ cecidisse.* Planissimè namque declarant immunem Reginam orbis à peccati debito extitisse, cùm in Adæ peccatum non inciderit: id est, in Adam non peccauerit, quod maius quid est, & origo non contrahēdi debitum, quēadmodum illud incurrendi fons, in Adá peccasse.

5 Origineum scelus, quod mortalium quisque primo conceptus instanti patitur, Adæ peccatum dicitur: quare in peccatum Adæ sanctam Virginem minimè cecidisse affirmare, idem est, ac efferre, in se nullum origineum eam perpessam fuisse. Vide Tridentinum sessione quinta, canone 3. sic definiens; *Conc. Trid.* *Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus inest vnicuique proprium,* &c. En peccatum Adæ, quod re ipsa in ortu nostro contrahimus à Tridentina Synodo nuncupatum: qua etiam ratione idem potuit eodem nomine à Galatino insigniri. Cuius illa capitis 5. ad finem. *Galatinus.* *Deum aliquo tempore pullulare permisisse opinionem asserētem, sanctissimam Virginem in originali conceptam, vt videretur, quantam gratiam matri suæ contulerat; eam à peccato originali, quod naturaliter, nisi præseruata fuisset, contrahere debebat, immunem atque immaculatam præseruando.* Hæc disertè habent debitum; cuius nomine Galatinus vtitur queadmodum eodem vtuntur illi, qui Virgini augustæ id adscribunt. Scio, *Præoccupatio.* quid respondere possis, occasione ab illa vocula, *naturaliter,* sumpta; cui similem infrà explicātes, quidquid opponere modo vales,

vales, solutum planè cernes. Vt A cernas, veniendum mihi ad Ambrosium Catharinum est, de quo sequenti capite.

CAPVT V.

Catharini de præsenti quæstione mens aperitur.

1 *Catharinus. Solus Ægidius suprà nihil se in Catharino inuenisse pro hac Virginis Immunitate affirmat. Vide Bernardum Leonem tom. 1. de Cõceptione Virginis, opuscul. 8. versiculo,* esto supuesto Ambrosio Catharino.

HVnc etiam nostrum esse, omnes quotquot vidi hactenus, credunt; cùm libro de B peccato originali, tum libro de conceptione, seu disputatione pro Immaculata Conceptione ad Tridentinam Synodum parte 1. siue lib. 1. cap. 1. seu lib. 2. cap. 2. vt refertur. Opusculorum Catharini volumina, quæ potui, euolui, omnia, longà aliter digesta reperi, ac citantur. Opusculum namque de peccato originali capita non distinguunt, sed varia §§. multitudo, C quorum vltimo hic præfigitur titulus; *Collectio doctrinæ, & veritatum plurimarum, quæ ex dictis mirificè resultant.* Diuiditur in plures versiculos. Fortè capitùm nomine §§. intelliguntur ab iis, qui Catharinum per capita distinguunt, cùm diuersa huius operis referunt loca. Tractatus verò de Cõceptione non liber, sed disputatio inscribitur, neque in partes, sed in libros diuiditur; horum quisque in §§. D singulis præfiguntur tituli nulla capitum facta mentione, súntq; breues in illis contentorũ summæ. Prima voluminis pagella titulum ita præfert. *opuscula fratris Ambrosÿ Catharini Senen. ordin. Pradi. magna ex parte iam edita, & ab eodem recognita, ac repurgata, & à catholicis, doctisque viris diligenter expensa, atque probata: vt quæ ad resolutionem claram multarum quæstionum, quæ ab hereticis ingeruntur, plurimum conducunt; quorum indicem conuersa pagina videre licet.* Signum Persei, Medusæ caput gestanti est. Pòst, *Lugduni apud Matthiam Bon-homme anno* 1542. Sed videamus iam, sitne Catharinus partium nostratum fautor, vt omnes volũt, quos idcirco propriis nominibus in medium non adduco. Omnes enim, vt dixi, quotquot hactenus præsentem difficultatem tractarunt, Catharinum pro nobis intrepidè retulere.

2 Fundamenta, quæ illos ad ita sentiẽdum permouêre, sunt duo illa, vt ab eis citantur loca. Erat prior §. *vide & octauo*, Pro vide, *vere*, in aliquibus eum referentibus interdum: *vnde*, interdum est, sed mendosè. Typographi vitium, aut credentium aliis falsitatis authoribus, nec ex propriis haurientium fontibus, quæ vt aliena dicta proponunt lectoribus etiam credulis suo malo. Quod autem prædicto §. Catharinus habet, ipsiusmet propositum verbis accipe; *Vide & octauo*, (inquit) *quod & Beata Virgo secundum quod verè fuit filia Adæ debuit hoc peccatum contrahere* (origineum scilicet) *simul cum aliis, sed quòd de facto contraxerit, non est opinandum quonis modo. Quoniam ad incursionem huius peccati non satis fuisset esse filios Adæ, nisi pacto coniuncta fuisset causa filiorum cum causa patris. Alioquin sicut illud peccatum, ita & cætera incurrissemus.* *Catharin*

mus. Non enim est inuenire rationem differentiæ aliam: sed non incurrimus cætera: Ergo propter pactum illud fuit, vt singulariter illud incurrerimus: quia dona omnia nostra sub ea conditione pendebant, si ipse non comedisset ex arbore illa. Quòd ergo Beatissima illa Virgo id non incurrerit, ob eam gratiam fuit, quia excepta fuit in pacto illo. Hoc autem, quod excepta fuerit multis rationibus suadetur. Quoniam hæc erat electa, & praelecta primogenita filia, & sponsa omnium amantissima, & omni honore dignissima mater, vt meritò benedicta dicatur inter omnes mulieres, sicut & benedictus fructus ventris eius. De qua re tractatum olim composui pleniorem. Hactenus à capite ad calcem vsque ille §.

3 Tractatus quem olim se composuisse pleniorem Catharinus testatur, est disputatio illa in tres diuisa partiales libros, à qua posterior excerptus locus adducitur, variè tamen. A quibusdam, vt retuli, è primo libro, seu parte, cap. 1. §. *hic igitur*, ab illis præcipuè verbis; *Nos verò gratiam, & merita filij eius prospicientes contrà asserimus.* Sic refertur à Vasquez tomo 2. in 3. partem disput. 115. cap. 1. num. 1. iuncto 6. Ab aliis è 2. libro capite 2. nullo §. nullo versiculo indicato. nullis Catharini citatis verbis proponitur. Ego totam viri huius pro immaculata Deiparæ conceptione disputationem attentè satis legi, tres integros eius libros sedulò euolui, nihil non meis lustraui oculis, inueni tamē nusquam; quod isti citant; non libro primo capite primo, non 2. capite 2. non 3. §. ille, *Priusquam*, nullibi est, nullibi alter ille, *hic igitur*, nec illa verba, *nos verò gratiam.* Sunt tamen alia variis eius disputationis partibus, quæ ita sensisse Catharinum non leuiter indicare videantur. Proponam: libro 2. capite seu §. 3. cui titulus est, *de prima contradicentium acie, & turmis à rationibus de Scripturis collectis*: versiculo, *corruit enim*, ait, *Non enim simpliciter confitemur Mariam obnoxiam captiuitati, sed ex se, & suapte natura conditione. Ille verò perinde accipit*, (Respondet obiicienti euidam) *ac si simpliciter diceremus, eam aliquando obnoxiam captiuitati, errans ea fallacia, qua accipitur simpliciter pro eo, quod est secundum quid.* libro 3. sexta decima persuasione à pietate. *Mater fuit innocentia, mater vitæ omnium, per quam omnia vitam habent. Hæc scio fateris. At cur non etiam fateris, quod hinc certa oritur æquitas, vt non debuerit subiacere peccato,* &c. Eodem libro §. *de plurimis Scripturarum locis, vbi gloriosæ hoc Virginis priuilegium facile licet non lippis oculis intueri*, versiculo *Respice bone lector*, dicit; *Quid dicis? Nempe quòd mortua est Maria in Adam. Et Assuerus pronuntiat illam liberam à morte: vos struitis syllogismos, & dicitis, Omnes homines in Adam mortui sunt. Ergo & Maria, quæ fuit homo. Sed audite regium verbum, & inauditam sententiam: Pro omnibus siue pro hominibus constituta est hæc lex, sed non pro te Esther mea.* & versiculo, *regnabat in mundo*: aptans sacratissimæ Virginis conceptio

Marginalia: A; B; *Catharinus.*; C; *Catharinus.*; *Vasquez.*; D; *Catharinus.*

ceptioni orbis descriptionem, A quam sub Augusto factam narrat Lucas, effert; *Ascendit* (inquit Lucas) *Ioseph à Galilæa in Iudæam ciuitatem, quæ vocatur Bethlehem, vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante. Hem, hinc iam debitum agnoscit Ioseph & suum, & Virginis. Quid ergo professa est Maria debitum hoc sub Cæsare? Absit. Vocatur quidem & illa, vtpote quæ huic debito subdebatur, ni alia* B *parte excusaretur.*

Catharinus.

4 Hæc sunt, quæ videntur conuincere, in ea fuisse Catharinum sententia, quæ illi communiter datur, neque aliam eius mentem in hac re fuisse: Quam ita Vasquez suprà exponit numero illo 6. dicens; *Potest intelligi, & mea quidem sententia ab ipso* (Catharino scilicet) *intellecta fuit, nimirum vt Adamus ex lege, & pacto acceperit iusti-* C *tiam originalem transfundendam etiam in beatam Virginem; cúmque lex altera de transfundenda priuatione illius, & peccato originali ex se, & iuxta normam prioris considerata vniuersalis etiam esse deberet, & Beatam Virginem comprehendere, ex peculiari Dei priuilegio, & fauore, quòd præuideretur futura mater Dei ab vniuersali lege peccati, ita illam exceperit, vt nec in Adamo peccaret,* D *nec in eo debitum vllum peccati, & pœnarum illius contraheret, idque totum ex meritis; & gratia Christi factum fuerit. Sicut denotat hic author loco citato* §. *Sic igitur, illis verbis; Nos gratiam & merita filij eius perspicientes contra asserimus, &c. Nam cùm ait fauore, & gratia Dei effectum esse per merita Christi, vt à lege peccati Beata Virgo exciperetur, manifestè indicat, eam alioquin obnoxiam futuram peccato, & legi eius, nisi fauore Dei per merita Christi filij eius à lege vniuersali peccati excepta esset, sub qua suapte natura considerata, esset comprehendenda.* Hucusque Gabriel Vasquez.

Vasquez.

5 Cuius de Catharini sensu iudicium alij non probant. Vt illud declarent, duplex contrahendi peccatum comminisci debitum Catharinum, proximum scilicet, & remotum, supponunt. Diuisi autem hi sunt: quidam enim proximum censent Catharino esse debitum, quod ex pacto immediatè respicit contrahendum scelus; remotum, quod pactum ipsum. Omnes enim, quos ex Adamo genus suum repetere oportebat per naturalem generationem, eo ipso huius vi commune pactum ingredi fuit necesse; cùm nulla subesset ratio, cur vnus potiùs, quàm alter à communi lege exciperetur. Ergo necessitas hæc debitum quoddam est, remotum licet contrahendo sceleri, si violetur pactum, comparatum, quando non immediatè culpam ipsam respicit subeundam, sed legem de sustinēda illa rupto fœdere, quod statuitur. Si verò ratione ista debitum hoc remotum appellandum est, eadem illud alterum proximum. Siquidem nullo alio intercedente in peccatum, vt in terminum fertur, quod pati omnino Adami quisque filius teneatur, si fœdifragus pater extiterit. A quo magnam

Quorundam de Catharini iudicium.

gnam Matrem fuisse immunem decuerit ob dignitatis præstantiam, non ab illo altero; cùm ipsa veluti natura sit, quæ nulli dedecori esse possit. Quare iure optimo in sancta Virgine Catharinus illud admittit, alterum proximum scilicet negat, & maternitatis diuinæ splendori prospiciens, & naturæ consulens proprietati. Aliena hæc esse à Catharini mente alij existimant, arbitrantes, per debitum remotum intellexisse puram, & solam obnoxietatem, (sic loquuntur) qua omnes communi propagatione futuri subiecti ex se sunt, vt Deo instituente lege, & pacto comprehendantur: quod propterea debitum appellatum dicunt, non quia vel ex pacto ipso, vel ex modo generationis oriatur aliqua necessitas ingrediendi communem legem, sed quia quicumque ea ratione per naturalem propagationem sati sunt, necessitatem, ac debitũ habent, vt, Deo ita instituente legi ipsius subiaceant, quæ necessitas non tam est intrandi, quàm sustinendi pactum, & legem à Deo liberè latam, & liberè quibuslibet applicatam.

Aliorum sensus.

6 Vt omnia ista vera sint, vt præmissa reliqua falsa non sint, tamen à Catharini sentẽtia longè absunt, quæ duobus, quantum ad præsens attinet, continetur. Alterum est, Deiparam nulla ratione origineum in se ipsa malum contraxisse: alterum, comprehensam fuisse com muni debito, illúdque sustinuisse, vtpote quæ in Adàm peccauerit. Ostendenda hæc sunt prolatis ex ipso clarissimis

Explodũtur.

A testimoniis, quæ nulla interpretatione ex debiti in remotum, & proximum partitione collecta in concordiam reuocari cum illis valeant, quæ videntur in eo sanctissimam Virginem à communi debito excipere; sed potiùs ad hæc aliter accipiendum, quàm prima fronte appareant, quémque lectorem cogant. Sit horum primum, quod libro 2. citato disputationis præfatæ §. illo, *De prima cõtradicẽtiũ acie, &* B *turmis à rationibus de Scripturis collectis habet.* Vbi post paucula quæ §. inito sunt, ita disseruit; *Quicunque conceptus ex virili semine est Adæ filius, sub hoc peccato concluditur. Non est autem dubium Beatam Virginem hoc pacto conceptam fuisse Adæ filiam. Ergo,* &c. Obiicit sibi ex eorum sententia, qui Virginem in peccato conceptam aiunt, rationem illis potiorem relatis verbis proposuit, vt solueret, soluit efferens; C *Nos autem respondentes dicimus, verum esse, quod quicunque est Adæ filius, ex vi huius generationis debet sub hoc peccato cõcludi, quod autem de facto concludatur, nihil necesse est. Quocirca qui diceret B. Virginem ex seipsa, & suo ipso iure ab hoc peccato exclusã esse, aberraret prorsus à veritate. Qui verò dicit, quòd illa licet ipso iure deberet hoc peccato teneri, ex priuilegio tamẽ, & in gratia filij sui, & propter eius merita præseruata est, ne vnquã* D *illo corã oculis Dei implicaretur, quod nos dicimus, profectò vniuersã aduersantiũ machinam in ruinam mittit.* Pars illa, *ipso iure deberet hoc peccato teneri,* dilucidè ostẽdit Catharin. sensisse proprio cõtrahẽdi peccati debito sanctissimã

Catharinus.

 Virgi

A Virginem subiacuisse; nec posse vlla ratione intelligi de naturæ aptitudine, quæ sanctæ inerat Matri, cùm hanc satis non esse manifestè ipse testetur §. illo, *vide & octauò*, requiràtque pactum, seu legem, cuius vi filiorum cum parentis causa coniuncta sit. Quam certè legem explicat in præsenti, dicens, *ipso iure deberet*. Si namque ad eam pactum non spectat, & sine illo natura non sufficit, non ab Adā seminali generatione interueniente descendere, cur ipso iure deberet? Quod est ius istud, inquiro, naturæ? Satis non est. Aliud ab eo, quod clauditur pacto? Minimè. Quod ergo? Certè nullum aliud vno illo excepto, quod optimè ipso iuris nomine illi debito prorsus recte Catharinus explicuit. Quare non de Virginis sanctæ natura vtcumque accepta in his agit, sed de purissima eius anima, vt lege lata de originea culpa, quêadmodum reliquæ, tenebatur.

7 *Catharinus.* Quod apertiùs probant, quæ versiculo, *corruit enim primo*; ita subiungit. *Cum alioqui deberet in peccatum ruere, & Diaboli faucibus dimitti, substenta est præseruatione, ne rueret, & in Satanæ potestatem veniret.* Actum, seu executionem ipsam (vt ita dicam) eius, quod debeat, duntaxat negat, debitum ipsum fatetur ingenuè. Quod prætereundum non est, sed potiùs expendêdum. Semper enim sic loquitur, & vt credendū est, non casu, aut fortuitò, sed à consilio. Vnde

Catharinus. post aliqua subdit; *Quod dicimus, Mariā debuit incurrere illud peccatū non significat, quod esset obligata actiuè ad committendum delictū illud, sed passiuè ad suscipiendum, quoniā ex se non poterat non suscipere, seu non incurrere, & ideò ex se dicitur incurrisse.* Rursus interiectis nōnullis; *Catharinus.* *Rectè dicimus, Mariā hoc peccatum ex se incurrisse, quia quod non incurrerit, ab extrinseco factū est. Ipsa autem suo marte, aut quouis facto suo vitare nō potuisset.* Ne verò cū audis *ex se*, arbitrareris, de illa, inspecta B solùm generationis ratione, illū agere, versiculo, *verum cōtra primā*, ad mediū subiecit; *Hoc est ergo quod dicimus, B. Virginem subiectā peccato secundum Adæ meritum. At simpliciter, id est, etiā secundum facti veritatē nequaquam. Quoniam praueniēs Christi gratia pro illa obex fuit peccato, ne coinquinaretur ab illo.* Factū iam tertio, vel quarto duntaxat negat: quòd ab eis distinguit, *subiectam peccato secūdum Adæ meritū.* Hęc verò si debitū, & pactum cū C primo parente initum non declarant, quid explicent rogo. Nec enim gloriosæ matris natiuā vt pacto non cōprehensam, quādo. quidē ratione hac vsurpata, *secūdum Adæ meritū*, dici nō potest.

8 Quemadmodum namque pro exclusis à pacto Adam, etiāsi delinquerer, nō peccaret, quod illorū causa cū eo tunc cōiuncta nō esset, ita ipsius D demeritum ad eos referri nō posset, nec iure dici secūdùm parentis meritū hoc, aut illud ad eos malū vellēt, nolent, perferendū spectare. Respōdere siquidē possēt nihil habere cū parente cōmune à pacto cū eo inito exceptos, se vero exceptos fuisse, quamquā cęterorū more in illo potuerint claudi. Et tamen

tamẽ Catharin. qui pacti necessitatem agnoscit, vt filius parẽtis sorte inuoluatur, conceditque isto è medio sublato patris fortuna, quęcunique illa sit natum haudquaquam premi, disertè ait; *Dicimus Beatam Virginem subiectam peccato secundùm Adæ meritum.* Meruitne Adam, vt nullus ab eius pacto exciperetur, siue vt omnes subiicerentur illi? Prius fuit iniri pactum; ferri legem, indici: pòst, quidquid ille boni, aut mali gessit, meritum esse, aut demeritum filiis. Vt minimum enim naturę aliqua intercessit prioritas, secundùm quam Adæ intellectui proposita fuerit lex, quàm seruare illius voluntas debuerit, cùm rationalis appetitus moueri in incognitum nequeat. Fit igitur, illud *secundùm Adæ meritum*, nihil aliud Catharino esse, quàm Adæ scelus pro Virgine quoque ab eo fuisse commissum, quod pacto, quo cæteri tenetetur, illique subiecta esset omnino: vnde subiectam quoque Adæ fuisse sceleri secundùm meritũ promanarit. Quare videtur mihi, pauculis istis voculis tria hæc Catharinum docuisse. Debitum, quod in se Beata Mater contraxerit, pactum, quod ingressa fuerit, sicut cæteri, peccatum in Adam, seu peccandi rationem in illo, à qua immunis minimè extiterit; Primum, prima illa voce *subiectam*, D reliqua duabus illis sequentibus, *secundum meritum Adæ*, quę Lector expendat.

9 Confirmant hæc ita esse, quę lib. 3. sexta decima persuasione

Catharinus.

à pietate sic habet: *Ergo debuit* A *peccato subdi: etiam fatemur. Sed hoc habet rigor iuris.* Cuiusnam Catharine? Sanè statuti à Deo, impositique Adæ pro ipsomet, ac omnibus filiis; *à quo dispensationis beneficium* (subdit) *excipere Virginem potuit, ne reliquorum instar origineam luem contraheret.* Hic est germanus sensus eorum, quæ subiicit, quæque superiùs retulimus, cùm ea producebamus, quæ videbantur probare à communi hoc debito B sanctissimam Virginem Catharinum excipere. Pauca sunt. Repetam:

Catharinus.

Nos autem contrà arguimus: Mater fuit innocentiæ, mater vitæ omnium, per quam omnia vitam habent. Hæc scio fateris. At cur non etiam fateris, quòd hinc certa oritur æquitas, vt non debuerit subiacere peccato.

Explicatio.

Id est, decuit, ne re ipsa illud contraheret. legitimam esse hanc istorum expositionem, ostendunt mihi posttemo loco adducta, C etiam ex eodem Catharino in confirmationem sensus tribui ab aliis homini, decerptáque ex illo tertio libro §. *de plurimis Scripturarum loci*, &c. versiculo *regnabat in mundo*, quæ per partes ponderanda sunt.

Prima, *Hem hinc iam debitum agnoscit Ioseph, & suum, & Virginis.* 10

Catharinus.

Si nullum Virgo veneranda contraxit, quod illius Ioseph agnoscit? Suum agnoscat, quod habeat eius, cui nullum D inest, si falli non cupit nullum agnoscat. Agnoscere nihilominus aliquod, Catharinus pronuntiat. Credit ergo sanctissimæ Virgini aliquod inhæsisse: *Quid ergo professa est Maria* (Catharinus prosequitur) *debi-*

Catharinus.

tum hoc ſub Cæſare? Abſit. Vide
facti negationem duntaxat: Vide
rurſus eiuſdem apertam de-
Catharinus. biti confeſſionem: *Vocatur qui-
dem & illa, vtpote quæ huic debito
ſubdebatur, ni alia parte excuſa-
retur. Quid ergo citationi reſpon-
deat? Nimirum: alio negotio magno
impedita eſt; quo maximè excuſa-
tur. Quonam rogo? Audi Lucam,
qui habes aures. Cùm eſſent ibi (in-
quit Lucas,) impleti ſunt dies, vt
pareret, & peperit filium ſuum pri-
mogenitum*, &c. Animaduerte,
ſubdi, aſſerere Catharinũ, glo-
rioſam Virginem debito, quod
iuris, legis, & pacti fuit, illius
profeſſionem ei denegare, nil
ampliùs; quod facti eſſe dubita-
ri non poteſt: Atque ita dene-
gare, vt ob ingruentis negotij
magnitudinem eam excuſet.
Qui, iuſta de cauſa occurrente,
à legis obſeruatione liberatur,
à facto certè, quod exequi de-
bebat, excipitur; non verò ſic à
lege ipſa, vt pro eo initio, cùm
lata fuit, non ſit conſtituta. No-
ta hæc ſunt, nec maiori egent
confirmatione. Cenſet igitur
Catharinus, dum ita rem expli-
cat, ſub debito Auguſtam ma-
trem fuiſſe, quãquam ob Chri-
ſti Domini ſacram maternita-
tem ab eo, quod debitum in-
ducebat, à peccato nimirum re
ipſa perferendo reddita ſit im-
munis.

11 Neque locis iſtis duntaxat
animum ſuum aperuit Cathari-
nus; ſed etiam in Paulum ad
Romanos 15. capite, Apoſtoli
Catharinus. verba illa exponens; *Scio autem,
quoniam veniens*, &c. verſiculo,
Notãdum; vbi ſic inter alia; *No-
tandum inſuper; eſſe quandam à*

A *malo liberationem, in quod non in-
currimus, ſed non ab re metuimus
incurrere: & hoc in eos dictum, qui
falsò putant, Beatiſſimam Redem-
ptoris noſtri Matrem non potuiſſe
à peccati originalis macula antè
liberari, quàm eo peccato fuiſſet
contaminata. Quaſi verò libera-
tio eſſe non poſſit, imo ſingularis li-
beratio in hoc, vt quæ debebat iure
aliquo incurrere, ex gratia, & pri-
uilegio datum ſit, ne incurreret.*
Audis illa, *vt quæ debebat iure*
B *aliquo incurrere?* Audis. Expende
igitur, non debitum vtcumque
illa exprimere, non quodcum-
que, aut ex quovis ortum capi-
te; Sed ex iure. Quodnam hoc
Catharino eſſe dices? Reſpon- *Reſponſio.*
des; naturæ, quæ in illa erat, ſor-
tis conditione in ſe ſpectata ſi-
milis noſtræ, ac proinde ad pec-
candum in generis noſtri capi-
te, contrahendum præterea in
ſe ipſa debitum prona: Idque
indicare non leuiter Cathari-
C num, quoties repetit, repetit au-
tem frequenter, Deiparam na-
tura ſua, naturæ vi, ſeu iure ori-
gineum peccatum incurrere
debuiſſe. Aliàs quid illi opus eſ-
ſet, naturam toties nominare ad
eam, tãquam ad ſacram ancho-
ram confugiendo? Ita verò Ca-
tharinum eſſe intelligendum
innuit Suarius citatæ diſputa-
tionis 3. ſect. 2. verſiculo, *Prima* *Suarius.*
ſententia: vbi poſt Catharini do-
ctrinam relatam ſubiicit: *Hinc*
D *vlteriùs ſequitur, in hac ſententia
Beatam Virginem in ſe ipſa, & de
facto re vera non fuiſſe obnoxiam
originali peccato, id eſt, non ha-
buiſſe debitum contrahendi illud
ex vi conceptionis ſuæ. Quia nullus
habet hoc debitum, niſi in quantum*

in

in Adam peccauit. In hoc autem sensu potest dici obnoxia, quia nisi propter Christum fuisset exempta in illo pacto, ex vi modi, quo concepta est peccatum originale contraheret. Hac etiam ratione Vazquez suprà disp. 115. cap. 1. nu. 6. Eundem Catharinum intelligit, vt iis, quæ suprà ex illo retulimus constat. *Vazquez.*

12 *Confutatur.* Locum responsio hæc pro Catharino forte haberet, si non dixisset Paulus ad Ephesios, c. 2. v. 3. *Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri,* non vtcumq; naturâ accipiens, aut vt apta ex se ad iræ filiationẽ est, sed vt re vera cùm primò nascimur, cõtrahit, quã post regenerationis lauacrum maculam delet. Cõtrahit verò tunc illam, quòd ei obnoxia concipiatur. Et quanquã non putauerit Catharinus eam fuisse naturam in magna Matre, quæ reipsa luẽ subierit; credidit tamen sub lege omnibus constituta quantum ad debitum, & amaram saltem in capite necessitatem peccandi ortum ex parentibus habuisse. Quod aliis præter adducta eiusdẽmet dictis vlteriùs pergimus demonstrare. Illud modò sit ante reliqua, vt maximè ad rẽ, quod adnotationũ in Caietanum, lib. 4. §. *Circa tractatum igitur*, mihi offert. *Quod primò* (eo inquit loco) *concludit* (Caietanus videlicet) *huius quæstionis* (de immaculata nempe mundissimæ Virginis conceptione) *neutram partem necessariò esse credendam tanquam explicitè in Scripturis contentam, non contradico, & quòd etiam declarat, quòd esset hæreticus, si quis diceret, Beatam Virginem sic fuisse immunem ab hoc peccato, eiusque reatibus, vt non solùm non habuerit illud, sed nec habere debuerit illud secundùm suæ naturæ conditionem, verissimum est.* Sic ille. Meminerit, quæso, Lector quodnam superiùs fuisse hac de re Caietani iudicium ex ipsius depromptum libris diximus, vt intelligat, quid nunc in illo Catharinus probet, quidque *naturæ* voce significet, aut in quo sensu Caietano subscribens illa vtatur, inueniétque, sic prorsus illam à viro accipi, vt nos contendimus.

Ad Ephes. 2. vers. 3. *Catharinus.*

Pergit: *Sed nemo catholicus hoc defendit. Hæc est enim positio nostra: quòd beata Virgo, licèt vt Adæ filia debuerit illud peccatum, & maculam, & iram Dei, & seruitutem Diaboli, & peccati contrahere, tamen præueniente gratia Dei ex meritis Christi ab eo peccato, ac reatibus eius præseruata fuit.* Non aliis verbis, non alia dicendi phrasi, nec scribendi alio prorsus stylo eos víos scimus, qui peccati debitum in se ipsa cõtraxisse orbis Dominam volunt. At illorum nullus, obiicis, vnquam docuit, catholicorum neminem contrà sensisse. Non igitur aliquid aliud Catharinus contendit præter id, quod putasse illum, citari Suarius, & Vazquez existimarunt. Cùm illud tantùm catholicorum omniũ semper fuerit, Augustam scilicet Matrem eius naturæ fuisse, vt quantum ad eam attinet, non minùs peccatò deberet esse obnoxia, quàm cæteri. Quasi persæpe arbitrari doctores non soleant, omnium suam 13 *Catharinus.* *Obiectio.* *Suarius.* *Vazquez.* *Solutio.*

suam opinionem esse, cùm tamen longè aliter se res habeat. *Nauarra.* Testis huius Nauarra sit (vt alios taceam) libro 2. de restitut. 3. cap. difficultate 2. de occidēte indirectè, in noua editione, num. 132. negans tunc procurare abortum licere, cùm probabiliter constat nondum fœtum esse animatum, matrisque vitam periclitari, atque in summo versari periculo, neque vt euadat, remedium superesse aliud, subdénsque omnium hanc cōcordem sententiā esse. Quod quàm sit falsum, non est cur dicam, cùm præsertim res ipsa clamet. Notauit hunc Nauarræ *Thomas Sāccius.* lapsum Thomas Sanctius lib. 9. de matrimonio, disp. 20. num. 9. quo loco deceptum fuisse illum prolatis doctoribus, qui contrà sentiunt, probat.

14 Et vt eo, vnde digressa est, reuertatur oratio, dabo iam aliud, ex quo dilucidiùs Catharini omnibus sensus pateat. Eodem quarto libro, §. *non omittam*; post multa, quæ idcirco non transcribam, & si huc maximè spectare videbantur, sic *Catharinus.* ait; *Bernardus etiam Angelos redemptos vocat, Hieronymus etiam saluatos dicit, quia tamen nunquam peccauerunt, & sub nulla captiuitaté fuerunt, sed eo quòd tales erant, qui, sicut alij, potuissent decidere, licèt non essent certa causa ad decidendum, cùm liberi essent arbitrij & gratia magna præditi: Quanto ergo magis hoc de Beata Virgine dicendum est, quæ suapte natura talis erat, id est, ex debito peccatrix, cùm esset filia Adæ, vt non solum potuisset incidere, sed etiam procul dubio incidisset, nisi summa, & speciali gratia præuenta fuisset in redemptionem, atque salutem.* Tam perspicua hæc sunt, vt explicatione, commemorationéve aliqua nō indigeant. Perpendantur illa, *quanto ergo magis de beata Virgine hoc dicendum est*, perpendatur ea Virginis cum Angelis collatio, expendatur vocula *ex debito*, & quod caput est, illud, *vt non solum potuisset incidere, sed etiam procul dubio incidisset.* Quid énim *incidere potuisset*: quid *procul dubio incidisset*, Catharino esse potest, nisi priùs quidem ipsius naturæ humanæ in Virgine conditio, & aptitudo, primique ortus ratio eiusdem cum cæteris, quantum ad Philosophica spectat, fortis auitæ culpæ necessaria contrahendæ? Quæ sola citra dubium satis non esset, vt communem labem re ipsa pateretur, illive iure diceretur obnoxia isto è medio sublato debito, quod tribuisse Catharinum sanctissimæ Virgini existimamus, quódque arbitramur posteriore illo, *sed etiam procul dubio incidisset*, hominem declarasse: quando absque dubio non solius naturæ vi contraxisset peccatum gloriosa Virgo lege de illius propagatione, aut pacto ad sanctam Matrem nihil pertinente, vt ipse Catharinus fatetur ingenuè loco superiùs iam citato. Ergo secundùm illum ad incursionem istius peccati satis natura non fuisset pacto ad purissimā Virginem minimè pertinente, quod ab illo esset exclusa, cùm à Domino statuebatur. Quando igitur *procul dubio inci*

incidisset, asserit Catharinus, pactum ad Deiparam attinuisse concedit, atque idcirco tum in Adam peccasse, tum labis in se debitum contraxisse.

15 *Catharini explicatio.* Quòd si exceptam in pacto extulit §. illo, *Vide & octauo*, intelligit in communi, vt ita dicam, quoniam cùm illud statuit Deus, ea conditione fuit, vt maneret liber ad excipiendum ab eo, quo ad effectum cōtrahendi re vera crimen, quē ipse clemēter vellet, quāuis expressè nullū B eo rationis signo exceperit. Esse autem hāc germanam Catharini mentem, vel inde constat facilè, quòd ita omnia, quę de hac re tā variis locis tradit, inter se cohærent citra omnem verborū improprietatem. Quibus si adiūgas, quoties naturæ meminit, ac secundùm eam peccato effert sanctissimā in Virginē fuisse obnoxiam, non de natura, secluso pacto, illum agere, sed vt ei cōiuncta, vel sub eo cōprehē- C sa in disputationē Theologicā venit, iā nulla superesit vis loco illi ex lib. 2. cap. seu §. 1. cui titulus, *de prima contradicentiū acie*, &c. vers. *corruit enim*, superiùs proposito. Quòd verò sensu isto à Catharino vsurpetur *natura*, ostensū à nobis iā est. Nec quod affirmet lib. 3. 16. persuasione, non debuisse culpā sanctā Matrē contrahere, debiti negat ius, sed factum solùm; clariùs dicā, ipsius debiti solutionem, cōtra- D ctionem scilicet ipsius peccati, cùm hoc nō deceret. Quare illud, *vt non debuerit*, nihil aliud Catharino est, quā nō oportuerit, vt iā dixi, & iterū dico iuxta frequentissimam & vulgi, & au-

A thorum phrasim. Ita Cicero ad Atticum; *Si volent grati esse; debebunt Pōpeium hortari, vt sit amicus*. Clariùs Matt. 3. v. 14. Ioānes ad Christum Dominum, *ego à te debeo baptizari*: & Paulus ad Heb. 2. v. 17. inquit de Redemptore, *debuit per omnia fratribus assimilari*. Minoris illud momēti, quod ex Rege Assuero affertur: cùm omnes tum scriptores, tum concionatores id ipsum ad immaculatā tantę Virginis conceptionē probandam inducant, & tamen non idcirco in ea debitum negent, sed communiter potiùs fateantur. Quid? quod facti rem duntaxat eo loci Catharinus abnuit cōcedere mortem, nimirum à qua liberam esse Virginem Assuerum dicere affirmat. Nec obstat subdere; *Pro omnibus, siue pro hominibus constituta est hæc lex, non pro te Esther mea*; quia reliquorū more accipit ista, quibus nihil aliud communiter sonant, vt dixi, quàm immunitatem à peccato re ipsa contrahendo. Cætera, ex illa descriptione, quam narrat Lucas, deprompta, soluta iam sunt. Ad alia ergo, seu alios, qui etiam esse affirmantur pro nobis, cùm tamen non sint, discutiendos sedulò veniamus.

Cicero. *Matth. 3. vers. 14.* *Ad Hebr. 2. vers. 17.*

CAPVT VI.

Salmeronis de hac re iudicium inuestigatur.

EAdem Catharinū, & Salmeronem ætas vidit; quare post illū iure hunc subdimus, vt inquiramus, tuleritne pro nobis suffragium, an contrà senserit. Putāt aliqui tam insignē virum pro nobis stare. Cùm tamen ad

Salmero. Roma 5. disp. 49. scribat: *Quartus modus immunitatis est, quo quis à morte omnino incurrēda, & a peccato præseruatur: & hæc est beatæ Virginis immunitas, nō quidem à peccato iam incurso, sed ex debito naturæ incurrendo, quia nata est ex semine Adæ.* Quæ iterū, terno, & quarto, ac deinceps variis locis eadem disputatione, sequentibúsque repetit, & inculcat. Sed istorum germanam

Quorundam interpretatio. interpretationem opinantur illi, quam pro Catharino adductam ex, *naturæ*, desumptam vocula iam explosimus.

Confutatur. Mirū profectò, eos, qui pro nobis referūt Salmeronem, in illo non vidisse, quæ ad relata modò in ipso proximè consequuntur, Sunt;

Salmero. *Omnes peccauimus in Adam, in quo eramus potentia, & ita considerati in mente, non secus atque in arbore sunt fructus in potentia, qui à nobis, antequam sint, considerantur, vt etiam de illis disponamus, pro eo tamen tempore, quando erunt. Ideo etiam aliquando venduntur, vel donantur in arbore, antequam floreant, aut reuiuiscant. Sic Leui decimatus fuit in lumbis Abrahe. Et vt is, qui testamentum condit, prebet decretam libertatem filio primo ex seruo, & ancilla nascituro, tunc is, qui nascitur, liber nasci censetur à seruitute, cùm primùm in lucem prodierit. Id autem quomodo contingere potest in eo, qui nunquàm fuit seruus, nisi quia futurus erat, nisi donum libertatis praeuenisset futuram seruitutem? Ita de Virgine nascitura ex se in peccato, quia comedit in Adam, noluit tamen illam censeri preuaricatricem. Nam & si fuisset debitrix* A *contrahendi illam labem, non tamen simpliciter contraxit, sed debuit ex consideratione naturæ suæ: quanquam, quia in illa superauit gratia, non fuit verè, & actu contractum peccatū.* Sic ille.

2 Obiectio. In quo perpendendum ex seruo, & ancilla deductum exēplum, ais. Illo enim videtur apertè ostendere, Virginem matrem neque in se origineæ labis contraxisse aliquod debitū, nec in Adam peccasse. Vti eo B ipso Vazquez suprà disp. 115.

Vazquez. citata, 3. cap. num. 28. versiculo *cæterum*; explicat breuiter, quanam ratione à præfato debito, peccandique in Adam cōditione liberam fuisse Virginem, defendi vtcumq; posset, *Si potuisset fieri, vt per merita passionis Christi Domini à lege de transfundenda iustitia, aut saltem à lege de transfundendo peccato originis exciperetur illa.* Vazquezij

Vazquez. Solutio. hæc verba sunt: Sed ad rē haudquaquam sunt. Ille namque de C muliere agit, quæ in seruam alicui venditur, non explicans, an serua, priusquam venderetur, esset: cùm in suo exemplo Salmero, non de seruo, & ancilla, qui venduntur, quíque tūc serui esse incipiunt, sed qui iam antea erant, tractet; quòd lōgè diuersum est. Qui namque filius est eorum, quorum seruilis cōditio multo antè incœpit quàm ipse ante conceptionem à seruitute priuilegio exciperetur, ser- D uus in illis fuit virtute, potētia, & in semine, vt in illis virtute, ac potentia erat. Ille verò, qui cùm primū parentum seruitus incipit, ab ea singulari beneficio liberatur, nunquam in illis seruus

uus est, ac multò minùs, si ante seruitutis exordium, cùm de illa tantùm agitur inducenda, eximitur. Et quidem exemplum Vazquezij hoc, est illud Salmeronis. In quo notanda ea præ cæteris: *Ita de Virgine nascitura ex se in peccato, quia comedit in Adam* Ostendunt enim quo sensu accipiat, contracturam Virginem *ex se*, aut *natura sua*, (quod toties repetit) originem culpam.

3 Rationem siquidem reddens subdit, *quia comedit in Adam.* Quo manifestè declarat, particulà *ex se, naturâ suâ*, & similibus, explicare nolle humanam, quam sortita est, conditionem, iuxta ea solùm acceptam, quæ huic necessariò conuenirent, si nihil ad ipsam Beatissimam Virginẽ diuina lex de originea culpa, tum in se, tum in Adamo pertineret: Sed vt in Protoplasto contenta, pomi vetiti esus in eo particeps fuit. Quod quidem & in ipso Adam peccasse, & cõtraxisse originei mali debitum in se absque dubio est. Quid enim aliud, comedisse illam in Adamo, esse potest, aut quibus aliis clarioribus, elegantioribúsque verbis id expressisset Salmero, si nihil aliud præter hoc significare voluisset? Nec obstat, agnoscere Valentiam tomo 4. disp. 2. q. 1. puncto 2. §. *Respõdeo inprimis*; discrimen inter comedisse in Adam vetitum pomum, & peccasse in illo; addens concedi prius à Catharino disputatione illa de Conceptione Virginis Immaculata, non longè ab initio; posterius negari. Quoniã re vera discrimen nullũ est, cùm in Adam gustasse pomum sola ipsa lex à Deo imposita cibum prohibens, homini esse nõ possit, vti peccasse, aut comedisse hominem ipsum, non fuit, præceptum à Domino latum esse, Adamúmque illi subiectũ mansisse: neque dici valeat, statutam pro Adamo, & posteris esse legem, comedisse in illo fuisse, peccasse verò, non fuisse, post illam constituram ab ipsa exceptam. Vt enim re ipsa, & actu comedisse Adamum, peccasse re ipsa eum comedendo, fuit; ita comedisse in illo, peccasse in eo, est. Sic namque se habent inter se comedere, atque peccare in Adam, vti comedere, peccaréque ipsum Adam.

Valentia.

4 Quòd si dixeris, vt hoc verũ sit, posse nihilominus ita Salmeronem exponi, quem mirum non erit, falsum hac distinctione vtendo asseruisse, cùm persæpe id aliis contingat. Respondeo: Neminem credendum esse falsa tradere, nisi de illo id cõstet. Porrò, is planè, meo quidem iudicio, sequentibus, quod eum dicere contendimus, rursus docet: *Maria verò* (ait) *non erat ex se ipsa, siue ex natura sua conditione libera à peccato, ac proinde nec à morte, sed ab vtroq; per filium liberata est.* (Cur nõ etiam à debito, inquit, si ab illo quoq; immunẽ eam fuisse arbitrãtur?) *Ita tamen vt nec pacto nec morti, vt est pœna peccati, vnquã fuerit re ipsa, & actu subiecta, quia ab instanti suæ cõceptionis cõmutata est illi conditio debiti, & facta est debitrix mortis in Christo sẽper, vt innocẽs; nunquam verò in Adam vt rea delicti: et si mortis debitũ cõtrahere*

Occurritur aduersario.

Salmero.

here debuerit rigore iuris considerato. Mirabitur forsan Lector, hæc adduxisse nos, vt nostrũ de Salmeronis sententia iudicium probaremus; cùm obiici nobis potiùs queant, illa maximè, *facta est debitrix mortis in Christo semper vt innocens*; *nunquam verò in Adam.* Hæc enim manifestè significant, nunquã in se debitum contraxisse Virginem communis delicti, quando luce clarius meridiana docent, mortis illam debitricem nunquam fuisse, cuius in illo re vera fuisset, si peccasset in Adam vt cęteri. At si meminerit, quæ nõ tam aperta sunt, per apertiora exponenda esse, longèque dilucidiora censeri à quocunque iusto verborum æstimatore debere illa, *comedit in Adam*, quàm hęc; sanè iuxta priora intelligenda potiùs dicet posteriora, quàm vice versa: maximè cùm facillimam ista expositionem habeát, si vel mediocri attentione legantur.

Praeoccupatio.

Vera explicatio.

A B C

4 Cùm enim ait Salmero, gloriosissimam Dominam, vt delicti ream, nunquam in Adam mortis debitricem fuisse, ni fallor, sensus est, ac esse duntaxat debet, nunquam ea ratione debiti mortem contraxisse in Adam, vt in peccati, quod re ipsa contractura esset, pœnam illam foret cæterorum instar perpessura. Quòd verba illa, *vt rea delicti*, significant consultò à Salmerone addita, nolente in Adamo eam mortis minimè debitricem absolutè dicere; sed cum præfato additamento, *vt rea delicti*, scilicet. Reus namque sceleris ille vocatur propriè, qui

D

re vera peccatum in se habet. Imò verò efferes; id clarè ostendit, explicare voluisse, peccati debitum non contraxisse illam, quando criminis ream negat fuisse: vocis enim, *reus*, propria notio, alicuius debitor solùm est. Quare si delicti rea Salmeroni Virgo haudquaquam fuit, illius debitrix nulla ratione fuit. Inanis obiectio. Cùm propriè, atque propriissimè, *criminis reus*, eum, qui verè illum cõmisit, explicet. Cõsulantur Grammaticorum Lexica, Latinique sermonis Principes, apud quos tam est hoc certum, quàm quod certissimum. Sic Martialis 10. libro 70. apud Raderum 60. cecinit:

Obiectio.

Solutio.

Quod mihi vix vnus toto liber exeat anno,
Desidiæ tibi sum docte Potite reus.

Martialis.

& Plautus Cistel. 4. 16.

Quoniam reum eius facti nescit, qui siet.

Plautus.

idem in Captiuit. 8. 16. *Quam in tribu capite sontes condemnant reos.* & Quintilianus lib. 4. cap. 2. iniuriarum reum dixit; *Nos maiestatis reũ, qui aduersus Principem conspirat.* Vide sexcenta alia in Stephano, Latinæ linguæ thesauri tomo 3. quæ omnia propriam huius vocis significationem esse probant, quam illi nos tribuimus.

Quintilian.

Stephanus.

Ex ea verò fortiùs aduersarium premo. Quia semper, ac iuxta proprias vocum rationes commodè possumus interpretari authores, ita sanè faciẽdum est: præsertim cùm, ni fiat, contradictio in eis admitti debet, neque ad minùs proprios sensus 5

Vrgetur.

confu

confugere vnquam licuit; aliàs A certi nihil in scriptoribus habe-remus. Constat verò ex nuper in medium collatis clarissimis testimoniis, propriam, propriissimámque nominis, *rem*, significationem eam re vera esse quam illi assignamus. Iuxta eam igitur Salmeronem intelligere necessariò debebimus; tum vt vocis proprietati faciamus satis, tum vt pugnantia dixisse illum minimè concedamus. Dixit, comedisse Virginem in Adam, B dixit, vt ream peccati debitricem in Protoplasto mortis non fuisse. Pugnant inter se ista, si posteriora, vt aduersarius contendit, accipienda sunt. Nec fit credibile in eadem disputatione, in eadem pagina, in eadem columna fermè, paucis admodum interiectis duntaxat verbis, contraria hominem docere voluisse. Quod summæ leuitatis indicium profectò est, quódque tanto viro appingere nefas C iudico.

6 Sed age, iam progrediamur vlteriùs, eiusdémque alia Salmeronis producamus loca non minoris momenti, aut ponderis, quibus idem lectori demõstremus. Habet disputatione 50. Salmero. §. *Sensus ergo Apostoli est: Omnes peccauerunt etiam actualiter, quoniam pro facto accipitur, quod ex* D *ipsa rei natura futurum erat, nisi extrinsecus impediretur, & omnes ex sua natura tales sunt, & talis quoque fuisset Virgo ex sua natura.* Quam perspicuè. Rogo, cùm omnes sua natura esse tales dicit, loquitúrne de illorum natura, vt solùm humana est, an vt peccati communis tenetur lege, ac debito, cuius ratione illud re vera contrahant, quotquot mortales sunt? Planè tam hebes erit nullus, qui respondeat, eum naturam hîc sumere, vt à præfatis debito, & lege, quantum ex ipsius principiis duntaxat est, re vel ratione abstrahit (placet scholastica voce vti:) sed vt illis obnoxia contingit omnibus. Eisdem ergo fuisse in Virgine subiectam putat: eo tamen discrimine, vt re ipsa non contraxerit malum, quod cæteri re ipsa contrahunt; labem scilicet origincam. Sequitur §. *Mirum autem est*: in quo sic ille; *Mirum* Salmero. *autem est, hanc interpretandi rationem, quæ passim recipitur in Scriptura, cùm pro beata Virginis priuilegio adfertur, repudiari, quasi torqueat Scripturas, & non permittant nos dicere, Adam ex merito suo peremptorem, & perditorem fuisse Beatæ Virginis Deiparæ, licet actu ipsa non fuerit perempta. nec perdita*: quam apertè. Quæ, §. *si quis verò*; cõfirma- Salmero. bo: in quo est, *Siquis verè inferat. Ergo alij etiam poterãt salua Scripturæ veritate immunes ab omni peccato fuisse. Non valet eiusmodi illatio. Quia, si fuit debitum; ergo & factum: & vt quis ostendat, non fuisse factum, opus est ostendere priuilegium, vt nos de Virgine ostendimus.* Non ita responderet, si esset illius opinatio, neque debitum magnæ Matri ad contrahendum peccatum fuisse, nec in Adam peccasse. Ponderanda illa: *Si fuit debitum; ergo & factum: & vt quis ostendat, non fuisse factum, opus est ostendere priuilegium, vt nos de*

Virgine ostendimus. Fuit ergo in illa iuxta Salmeronem debitum. Aliàs non est, cur de priuilegio ostendendo, cuius vi à facto excusata fuerit Virgo, solicitus sit. Cum hoc secundùm ipsum tantum ostendi necessariò debeat, vt non temerè negetur factum, cùm inest debitum. Fuit igitur hoc in Virgine; debitum nempe quale in cæteris, cùm non aliud priuilegium, aut alterius rationis ad negandum iure in illorum aliquo factum postulet ab eo quod Virgini concessum, vt in ea negetur, existimat. Lege cætera illius §. Denique disputatione 52. §. *Sed hic quidam*; ita disseruit; *Vt intelligas Mariam non esse à nobis considerandam, vt a peccatoribus productam, qua ratione debitum habuit peccatum originale incurrendi; sed vt Christi matrem electam, ac proinde exceptam ab omni peccato.* Quæ satis eius in hac causa vt cætera iudicium explicant procul dubio.

Salmero.

7 *Aduersarij responsio.* Sed respondet aliquis ad ea, quæ disputatione 49. in Epistolam ad Romanos, ab illis verbis; *Quartus modus*; Salmero scribit; *Spuria illa esse, & ab aliquo suffecta: Nam cæcus aliquis viderit stylì diuersitatem, & eorum, quæ aliena sunt, à propriis latam dissimilitudinem, & incoherentiam. Quod vel ex ipso supplementi cap te colligere licet; ait enim: quartus modus cùm non præcessisset secundus, nec tertius. Propterea verò posteriorem illam sententiam ipsi assutam puto, quia eo tempore, quo codices illius in lucem dati sunt, nimia seueritas quorumdam Theologorum priori sententiæ grauem censuram, & notam vel temeritatis, vel hæresis inusserat. Sed cùm iam huius notæ iniuriam grauissimorum Theologorum noua censura diluerit, æquum est, vt veritas sese prodat.* At quæ est hæc? inquit; *Salmeronem in manuscriptis ad illam Pauli Epistolam disputatione ipsa 49. ab illis verbis: Ac duobus quidem modis apertissimè testatum reliquisse, nullum peccati debitum augustam Virginem contraxisse in se ipsa, nihil ei fuisse cum statuta omnibus lege, à qua ita excepta fuerit, vt ad eam non pertinuerit.* Principio ego, vt Salmeronẽ excussum inuenio, fideliter refero Quòd si vt typis donatus circumfertur, quæ illum sentire iudico, affirmat, falsitatis manifestè arguuntur, qui de illius manuscriptis nihil scientes, eum ex his solùm, quæ prælo habet commissa, pro nobis afferre nõ dubitant. Ad id solùm istis permoti, quæ inter differendum ex ipso nobis obiecimus, & diluimus.

8 Deinde non solùm quadragesimam illam nonam disputationem adulteratam fatendum erit, sed quinquagesimam etiam secundam, §. illo, *Sed hic quidam*; vbi tam apertè habet, sanctissimam Virginem peccati debitum incurrisse. Ad hæc: cur ad verbum, vt in manuscriptis est, illum non protulit? Nam cùm Ambrosio Catharino eum coniunxerit dicens, vtrumque immunitatis à peccati debito in Virgine propugnatorem esse, viderimúsque iam longè aliter Catharinum fuisse opinatum, subit animum cogitatio, nec in manu

manuscriptis, quæ adducit, nostras partes re vera Salmeronem agere, sed ad summum reperiri aliqua in eo, quæ prima fronte nobis adstipulari videantur, cùm tamen, si, vt par est, reuocentur ad libram, potiùs aduersentur. Verùm quartus modus ponitur, seu dicitur is, cui nec secundus, nec tertius propositus ibi sit. Quasi labi typographus nō potuerit, quartum pro secundo ponens. Certè pro, *vide & octauò, verè & octauo*, vno loco, altero, *vnde & octauo*, vt notaui suprà, is habet, qui obiicientis opus de immaculata Virginis conceptione, Complutì æneis formis dedit. Sed mendum facilè hîc potuit accidere, vnius pro altera littera mutatione inter voces admodum similes, quales profectò sunt, *vide, verè, vnde*; diuersissimæ, *secundus, tertius, quartus*. Qua ergo ratione suspicari possumus excudentis vitium, non falsantis, qui patum aduertens, parúmque memor, quartum, secundo, & tertio non præmissis, scripserit? Cur debilioris memoriæ hic, qui non verba tantùm, sed illorum etiam sensum percipiebat, nec omnino erat Theologiæ ignarus, illi verò, cui de Theologia nihil, de Latina lingua parum, constabat sua tam bellè, vt iure de isto quæri minimè valeamus? Sed vt scrupulum hunc euellamus penitus, atque luce clarius monstremus, ita non rarò calcographis somnum irrepere, vt nullam habentes sono, aut litteris affinitatem voces cōmutent, demus exemplū, quo illustrius nihil vnquam poterit inueniri.

Obiectio.

Solutio.

Obiectio altera.

Responsio & impugnatio.

9 Prima secundæ q. 102. art. 4. ad 6. agens de propitiatorio, Diuus Thomas, lapideam tabulam fuisse ait; quod cùm planè aduersus diuinam Scripturam sit Exodi 25. capite, auream fuisse restantem, ratione alia excusari à commentatoribus non soler, quàm in librarios tam insignem errorem, támque apertam hæresim coniiciendo. Quid similitudinis aut in elementis, aut in pronuntiatione, significationéve inter aureā, & lapideam? Nec litterarum figura conueniunt, nec vocis sono, nec sensu, & tamen vnam pro alia dictione librarius posuit. Non autē pro, *secundus, quartus* posuit calcographia imprimere? Adde. Si quod tempestate illa malè audiebat opinio à culpæ debito sanctissimam Virginem liberans, idcirco expuncta consultò, & in oppositam commutata in Salmerone ab eo est, cui edēdi tanti viri lucubrationes demandata fuit cura, ne quid in lucem istius prodiret, quod statim delicatis stomachum moueret, & bilem. Cur non ob idem quoque aut suppressa penitus, aut parte aliqua mitigata illa eiusdem Salmeronis opinatio non est ab ipsomet codices hominis repurgāte, quam ad Rom. 5. disp. 45. & 46. de peccato originali firmissimè ille tenet, ac latissimè probat, contendens ipsummet Adæ peccatū actuale, originale in posteris esse, & dici, ab eóque appellari omnes extrinsecè peccatores? Mirabile quidē nullum ex plausibilib. tā insolentis loco repo

D. Thom.

Salmero.

Exod. 25.

vers. 17.

repositum ab eo placitum, qui A tanto studio, & diligentia per opinionum minùs communium in alias receptas magis transformationem Salmeronis honori, & nomini consulebat; solicitum verò exhibere se in illa penitus delenda, quæ minùs haberet acerbitatis, quæ Catholicis arrideret nonnullis, quæ patronis destituta minimè putabatur. Hanc intactam suo state docto- B ri non patitur, illam ei permittit, permittit prælo intrepidè, cùm ignotare non posset, aduersus eam tum recentiores, tum veteres, seuerissimè statuisse.

Magister. Palatius. Bellarmin. Medina. Zumel. Valentia. Vega. Cuner. Corduba. Turrianus. Ægidius. Holcot. Alensis. Vasquez.

Statuerunt planè rigidè quidem, sed iure, Magister in 2. distinctione 30. illam erroneam vocans, quemadmodum & Palatius ibi disputatione vnica. Bellarm. 4. de amissione gratiæ, cap. 16. 18. & 19. Medina, & alij C 1. 2. quæstione 82. articulo 2. Zumel articulo 2. & quæstione 81. art. 1. disput. 1. conclusione 4. Valentia disp. 6. quæst. 12. punct. 1. Vega in Trident. lib. 4. capite 2. Cuner. libro de peccato originali cap. 3. Corduba lib. 1. quæst. 1. opinione 5. Turrianus epistola de peccato originali. Ægidius opusculo de eadem re, Holcot quæst. de imputabilitate peccati ad pri- D mum principale, Alensis 2. parte, quæst. 106. aliàs 122. membro 2. artic. 1. Vasquez 1. 2. q. 83. art. 4. disputatione 132. capite 2. numero 7. versiculo, *verùm hi doctores*; vbi Pelagianam hæresim nominat, quem sequuntur alij. Mitto cæterorum calculos, & censuras. quòd pro-

positæ videantur sufficere ad ostendendum, non minus debuisse à nostro Salmerone opinationem hanc deleri, quàm illam, si tempori obtemperandum erat, neque vulgandum, quod alicuius aures offendere posse meritò timeretur. Et tamen crimen nullum committere se ille in Salmeronis existimationem, quam curabat, arbitratus est, nullum homini parare malum, aut permittere istius periculum, intactum ei relinquens dogma censuris notatum. Censuit autem suo deesse muneri, suæ in virum, quē vulgandum susceperat, charitati, sententiam de immunitate à peccati debito in Virgine, vt in authore inuenerat, relinquendo. Detrimentum nullum, nullam sui mutationem passa hæc de originea culpa in Salmerone sententia est, quamquam priùs in oculos, & manus impressionis curam gerentis inciderit, quàm illa de immunitate à debito in magna Matre. Siquidem ad Romanos 5. disput. 45. & 46. hæc, quæ de peccato est origineo, continetur: quæ verò de præfata immunitate 49. versiculo eo, seu §. *Quartus modus*. Quo dictorum incohærentiam in Salmerone persuadere atguens conatur. Vt illa sit, quia quartus dicitur, qui secundus conuincitur, cùm in typographum totum hoc iure à nobis rem expendentibus, vt credimus, reiectum fuerit, non inde quidquam elici efficiens nostro asserto poterit.

Sed quid miror, aut quid lectorem detineo, cùm in Salmerone

rone, disputatione illa quadragesima nona, non primus tantùm, & quartus modi sint, verùm etiam secundus, & tertius per ordinem, quibus suo illi seruato loco quartus subiicitur? Ad hunc vsque à primo, ne me imponere sibi lector existimet, omnes dabo, vt videat; cui debeatur fides. §. *Tertio loco*; disputatione illa, sic effert noster

Salmero. Salmero; *Præmittendum est, vt demus, quæ sunt Virginis, Virgini, & quæ Iesu Christi, Iesu Christo, statuendam esse, & suis principiis probandam immunitatem, & libertatem à peccato, quæ Virgini conceditur, & quantum ab illa Dei, & Christi propria discernatur. Neque quisquam intelligat, per hoc beneficium Virgini collatum, Deo siue Christo æquatam Beatam Virginem. Accipe ergo, quòd id, quod solet esse corporis mors, hoc idem esse videtur animæ peccatum. Nam peccatum efficienter quædam mors est, nam occidit animam. Et quot modis contingit quempiam immunem, & liberum esse à morte, totidem modis possumus asserere, immunem esse à peccato: Nam quæ spiritualia sunt, per corporalia commodè nobis repræsentantur, & impeccabilitatem solet consequi immortalitas. Primò igitur* (incipiunt in Salmerone modi, aduerte, lector optime;) *& summo modo dicitur quis immunis à morte, qui non solum non est obnoxius morti, verùm etiam qui suapte natura hoc habet, vt quouis modo mori non possit, idque ex sui natura secundùm esse proprium tale. Et talis est vnus Dominus noster Iesus Christus, quatenus Deus est: de quo simpliciter scribitur;* A *Viuo ego, dicit Dominus, hoc est, nemo viuit præter me, quia habeo vitam in memetipso, imo sum ipsa vita. Similiter dicitur, quòd solus est maximè, & singulariter à peccato liber, solus iustus, bonus, & sanctus. Et quod impossibile sit Deum peccare, ipsa peccati ratio non obscurè demonstrat. Peccatum enim est, quod contra legem admittitur: at ipse Deus super omnem legem est, imo & ipse lex omnium, etiam sui ipsius. Lex enim* B *subditum ponit, cui valeat imperare. Deus autem nulli est subditus, nec sibi ipsi, alioqui idem esset & maior, & minor, Deus, & non Deus, Dominus, & seruus, quæ sunt impossibilia. Habet ergo Deus, vt solus sit ex sua natura prorsus à peccato, & morte immunis.*

Secundo modo (en post primum secundus modus, quem 12
ille desiderabat) *dicitur immortalis quis, & à morte liber, qui naturam habet iuxta Dei constitutionem* C *indissolubilem, quia videlicet neque ab intrinseca, neque ab extrinseca vlla causa dissolutioni exponitur, sed à solo Deo tantùm, & tales sunt Angeli creaturæ spirituales, quæ non attingunt ad Diuinam immortalitatem; tum quia illam ex se non habent, sicut Deus; tum quia non sunt omnino immutabiles, vt ille. Omnis autem mutabilitas participatio quædam est corruptionis, & mortis. Idcirco Apostolus dixit de Deo,* D *quòd solus habet immortalitatem. Ita etiam dicimus, aliquem immunem à peccato, qui sit in eam gratiam euectus, vt non solùm ab actu peccandi, sed etiam ab ipsa peccandi potentia fuerit semper immunis: atque in hoc gradu sunt*

potissimum Christus, qua homo erat in terris agens, & similiter Angeli, & piorum animi iam æterna beatitudine donati. Quamquam inter Christum, & Angelos, & animas beatas aliquod sit discrimen: Quia Christus homo habuit istam impeccabilitatis gratiam, quasi omnino debitam suæ naturæ propter summam vnionis gratiam, quæ fecit illum hominem esse Dei filium: qua posita vnione continuò fuit debita ista impeccabilitatis gratia, non quatenus homo, sed vt homo talis fuit: quod de nulla creatura dici potest. Hinc ipse solus præ cunctis liber, & immunis perpetuò à peccato præ reliquis creaturis dicendus est, cui propter naturam suam debitum fuit. Etsi ergo illi personæ debita fuerint immortalitas, & impeccabilitas, Dei tamen dispensatione ad modicum tempus sublata est immortalitas suadente hoc Diuina misericordia, & ad eius maiorem gloriam per mortem suam nos omnes restituens, vt qui erat Creator, esset etiam simul Redemptor; in quantum homo erat. At Christum esse peccabilem, nulla ratio poterat suadere: quia ad mundi collapsi reparationem necessaria erat gratiæ plenitudo, vt pro nobis legitimè satisfaceret, & congruenter mediatoris officio fungeretur. Cui rei, esse peccabilem, nihil conferebat, sicut esse passibilem, & mortalem. Ideò Christus, quatenus homo, rectè dicitur impeccabilis suaptè natura, quia ille homo erat filius Dei.

13 *Tertiò dicitur* (adest & alter modus, qui requirebatur) *immunis à morte ille, qui etsi secundùm sua natura principia habeat, vt mori possit, imo vt omnino moriatur, ei tamen datum est, vt possit etiam non mori. In quo statu conditus est Adam à principio, & meritò, quia hoc illi donum quodammodo debebatur, vt corpus perpetuò immortale animæ deseruiret, si tamen ipsa anima sub Deo creatore suo maneret. Similis quoque modus immunitatis à peccato fuit in Angelis, antequam beatificarentur: poterant enim peccare, & cadere à vita gratiæ, & mori, sicut quibusdam illorum contigit, poterant & stare, sicut multi steterunt. Idem accidit & primis parentibus iuxta naturam illis præstitam: potuerunt enim seipsos ab omni peccato prorsus seruare, sicut & à morte, si tamen tentationi serpentis restitissent. Vbi primùm cogita, quòd creato primo homine, & magnis donis exornato respexit illum Deus non solùm, sed & in eo omnes eius posteros, in quos volebat illa dona quasi hæreditario iure pertransire tanquam ex origine, & parente omnium, qui ex eius semine erant processuri: tulitque legem; In quocunque die comederis ex eo morte morieris; id est, debito, & obligatione mortis teneberis: vt Beatus Anselmus, & D. Thomas interpretantur. Commendat præterea Hieronymus Symachi versionem, qui pro illis verbis, Morte morieris, conuertit ex Hebræo, mortalis eris. Non enim subitò mortuus est Adam, neque secundùm animam expertus est secundam, & æternam mortem, qua dignus erat. Originale autem peccatum tunc primùm contrahimus, quando esse incipimus, nimirum in ipsa anima in corpus suum infusione, qua priuata inuenitur bonis, & gra*

gratia promissa in Adam, si Adam A *permansisset.*

14 *Deus, oculo suo æterno omnia contingentia, & possibilia prauidens, Adæ quoque peccatum prænouit, ac proinde ex vi legis, omnis sua posteritas concludenda erat in debitum illius mortis; misericordia tamen motus, remedium parauit per Filium suum redemptorem, ac duobus quidem modis* (hic §. est, qui è manuscriptis profertur) B *ab illo debito peccati, & mortis liberare potuit, priuilegij vno, altero verò sine priuilegio, sed communi omnibus, qui post contractum peccatū originale, ab eo Dei gratia liberatur. Primus ergo est priuilegij, si qua persona forte in mente Dei ab illa lege excipiatur, & nolit illa adstringi: nec enim vllis legibus arctari valet, qui leges ipsas condidit, & tantò magis si subsit ratio dispensandi, ne aliqua certa persona ea lege adstringatur, etiam* C *si ex opposito ratio non deesset aliqua, qua constringi deberet, quæ tamen ab illa ratione dispensandi vincatur, vt in proposito factum esse magnis rationibus creditur. Nam si Rex Assuerus dixit ad Esther: non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. Accede igitur & tange sceptrum. Quantò magis hæc dispensationis ratio spectabit ad Virginem? Nam etsi ad illam le-* D *gem respicientes; In quocunque die comederis ex eo, morte morieris intelligamus vniuersos æterna lege mortis, & peccati inuolui: voluit tamen Deus, ob merita Filij sui prauisa, & praecceptata, eos ab illo debito posse liberari, etsi diuerso modo, vt etiam diuersæ hominum conditiones in mente Dei erant, quibus liberatio decernebatur. Et prima prædestinata est B. Virgo Maria Christi mater, & voluit eam ab omni lege excipere, ne vllo vnquam tempore esset peccato subdita, etsi in patre Adamo considerata, & vt filia, vt cæteri, deberet in legē committere, & legis conditionibus teneri. Et veluti dixit, Volo vt libera sit, quia Filij mei genitrix, & electa sponsa; volóque, vt hoc illi promereatur Christus Filius eius. Quid hîc aliquis dicere poterit? Nam affirmare Deum non potuisse, est negare eius omnipotentiam: asserere verò, eū non voluisse, est derogare eius pietati, & misericordiæ.*

Quartus modus immunitatis est, &c. Deuenimus ad locum, 15 qui suppositititius dicitur: sed, vt planè constat, falsò, cùm & re vera quartus sit, præcedentibus relatis hactenus tribus, nullius incohærentiæ in sensu, rebus aut verbis notari queat, vt ex ipso patet. Quem nunc ideò non refero, quòd superiùs iam retulerim: styli certè in illo à tribus primis diuersitas prorsus nulla, discrimen nullum. Huius non alium iudicem præter lectorem volo. Si quod versiculo, *Ac duobus quidem modis*; duos tantùm rei, quam ibi tractat, explicat, idcirco incohærenter dictum putauit quartum obiiciens, quem adulterinum credit, meminerit; non quartum vocari duorum istorum comparatione, qui præfato versiculo, *Ac duobus quidē*, enumerantur, sed trium dumtaxat; quorum primus §. illo, *Tertio loco* habetur; Secundus §. *Secundo modo dicitur immortalis*: Tertius, §. *Tertio dicitur immunis.*

Et vt comparatus ad duos illos verficuli, *Ac duobus quidem modis*, nominaretur quartus, licet falsò id fieret, non tamen secundus, & tertius, vt obiiciens vult, deessent; cùm duo versiculo eo recenseantur; sed tertius solùm; quo minor in typographo, aut quocumque alio eius authore culpa, seu error esset. Ex quibus omnibus certo certius constare iam credo, spurium nihil in Salmerone loco isto esse, nihil quod iure in dubium possit vocari; nullámque obiicientis euasionem censeri ab omnibus deberi, qua illum pro nobis stare, se arbitratur ostendere; cùm tamen longè aliter, vt satis supérque monstratum est à nobis, se res habeat.

CAPVT VII.

Expenduntur alij, quibus nostra sententia tribuitur.

1 VEnio ad alios, qui nobiscum sentire censentur, falsò tamen, vt iam demonstro. Ex

Viguerius. his vnus Viguerius est, Institutionum Theologicarum capite 18. §. 5. versu secundo. Quo loco inuenire nihil potui, quamquam non semel eum legi. Verba hominis referam, vt lector

Viguerius. iudicet: *Si dicatur* (ait) *quod Diua Virgo non habuit peccatum originale, licèt processerit ab Adam secundùm rationem seminalem, dicendum est, quòd ipsa sola speciali gratia praeuenta fuit, & praeseruata, eo quòd fuit praeuisa esse mater, & Domus Dei. Vnde Psalmo 92. vers. 5. Domum tuā decet sanctitudo. Et de ea Salomon Cant. 4. vers. 7. Tota pulchra es amica mea, tota pulchra, & macula non est in te. Ex quibus authoritatibus potest haberi priuilegium, maximè autem ex authoritate Ecclesiae, quia errare non potest. Et licèt mortua fuerit, mors tamen non fuit illi poena, sed conditio naturae. Et quamuis aliqui ex priuilegio possent praeseruari à morte (licet de nullo legatur:) non tamen propterea sequeretur, quòd fuissent immunes à peccato originali,* &c. *Si qui autem miraculosè alio modo, quam per viam seminalem formarentur; vel crearentur à Deo, non contraherent peccatum originale; vt Diuus Augustinus ait. In illis tamen essent similes motus, & defectus, ac mors ex conditione naturae; qui non dicerentur poena, sed poenalitates & afflictiones. Diua tamen Virgo praeseruata fuit à motibus primo primis,* &c. Quae in illo, vsque ad tertium sequuntur versum, si legeris, inuenies nihil ad Virginem pertinens. Quare nihil omnino in eo est, quod nostras partes agere videatur.

Quemadmodum nec in Ca- 2

nisio, libro primo de Maria *Canisius.* Deipara Virgine, capite sexto, vbi pro nobis solet à nonnullis referri, cùm tamen oppositum eo loco habeat, §. *Atqui*; paulò ante medium, respondens obiicientibus contra Immaculatam Virginis Conceptionem: aequari Matrem Filio, si absque originea lue affirmatur concepta (vt ab ipso

ibi affirmatur, dicénsque: *Qui* *Canisius.* *conceptionem eius illibatam piè tuentur, apertè fatentur, quòd eadem ex maris, & foemina coniunctio*

iunctione, & secundùm legem naturæ procreata sit, peccato vtique subiicienda, ac inter iræ filias recensenda, nisi eximio, & singulari quodam Christi filij, ac Redemptoris beneficio præseruata fuisset, quominus natiui peccati sordibus inquinaretur. Per gratiam inquam, non per naturam ab originalis peccati contagione exemptam faciunt. Et post aliqua, *Durandus quoque suffragatur, licèt alteram interim propugnet sententiam, & in hunc modum scribit. Puto, quòd si Beata Virgo peccatum originale non contraxisset, posset tamen verè dici, redempta à Deo, pro eo, quòd in radice sua ex natura suæ conceptionis obligata erat ad incurrendum peccatum, nisi fuisset à Deo præseruata. Fatetur idem quoque Caietanus: Si tenetur (inquit,) Beatam Virginem non ex vi conceptionis, sed ex gratia singularissima in ipso instanti infusionis animæ infusa illi animæ, præseruatam ab originali peccato, quod tunc incurrisset, nisi illa gratia adfuisset, nihil contra fidem tenetur*, &c.

Canisius.

3 Nec moueat quenquam proximè ante citatum Durandum esse in Canisio: *Non ergo Christi gloriam imminuit, sed in singularem eius bonitatem, atque sapientiam magis, magisque commendat, quòd, vt sæpe alias, sic etiam in cõceptione Matris rationem Filius maximam habuit, sanctámque semper radicem, & arborem, ex qua fructus ipse sanctior prodiret, peculiari studio sibi præparauit.* Quasi velit Canisius, (vt opinatus malè quidam est) radicis nomine decretum de creanda Virgine, illam à pacto excipiẽs,

Canisius.

A quod esse Deiparæ prima radix fuit, significare, atque idcirco præparatum id à filio dicere, quod habitum sit statuendo, nè sancta Virgo cæterorum more fœdere cum Adamo inito de transfundenda culpa, si peccaret ille, teneretur. Cùm luce clarius sit, per *radicem*, ipsammet Virginem intelligere, quòd ex ea Christus Dominus fructus instar pulcherrimi promanarit. Cuius fuerit vigili prouidentia in ipso primo sui ortus exordio à peccato contrahendo mirabiliter præseruata, quanquam huic suapte conditione obnoxia penitus nasceretur. Quòd si hæc ita sunt, vt re vera sunt, quid pro nobis in Canisio poterit inueniri.

B

Reperiri quidam aiunt in Cartagena, Homiliarum Catholicarum, *De sacris arcanis Deiparæ Mariæ*, lib. 6. homil. 15. §. 8. si attentè legatur, verbis illis; *De contractione debiti, & peccati originalis possumus loqui, vel quoad sufficientiam vel quoad efficaciam. Ad quod magis intelligendum iuuant verba Diui Pauli ad Corint. cap. 5. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Sicut ergo non omnes viuificati sunt quoad efficaciam, vt patet de infidelibus, sed solùm quoad sufficientiam. Ita etiam verificatur, quòd in Adam omnes mortui sunt, & quòd omnes debitum peccati originalis contraxerunt quoad sufficientiam; quoad efficaciam verò omnes, qui gratia Christi non præueniuntur. Beata autem Virgo, quia præuenta fuit, contraxit debitum illud quoad sufficientiam, quia peccatum Adam* 4

Carthagena.

C

D

vt peccatum capitis, ſufficiẽs erat, vt in eam tanquam in membrum refunderetur: quoad efficaciam vero nullum re ipſa contraxit in ſe ex Diuinæ gratiæ munere illam præſeruantis. Si omni contendẽdi ſtudio ſepoſito, ſolúmque veritatis amore iſta perpenderimus, potiùs concionatorem aduerſus nos eſſe, quàm noſtræ fauere ſententiæ affirmabimus. Debitum & peccatum coniunxit, de omnibus aſſerit, qui Redẽptoris gratia nõ præueniuntur, *quoad efficaciam*, vtrumque cõtrahere: de Virgine, illud, *quoad ſufficientiam* duntaxat. Cuius ſenſus eſt, defuiſſe in Virgine illi efficaciã, quamuis in ea extiterit, quod ſcelus re ipſa gratia præoccupatũ eiaculari à ſe in eã haudquaquam potuerit. Hæc enim illius efficacia eſt, vt ſi non præueniat iuſtitia originecę culpę labem, & iniuſtitiam, immittat; atque hanc explicationem

Cartagena. probare illa videntur; *Quia peccatum Adam vt peccatum capitis ſufficiens erat, vt in eam tanquam in membrum refunderetur.* Vtique per origineum ſubeũdum, ni Diuina gratia ianuam infœlici malo præcluſiſſet.

5 Cartagena. Accedit Homilia vltima Scholaſtica, vbi ex profeſſo quęſtionẽ hãc diſputat, vtramq; opinationem refert, cuiuſq; argumenta diluit, poſteriori loco noſtrę cõtrarię ſedem conſtituiſſe. Quod ſignũ haud leue, propendere in illam, vt omnino eam non am-

Thomas Sãcius. plectatur. Memini Thomã Sãccium inde colligere ſcriptorem aliquẽ ſuarum partiũ eſſe, quòd vltimo loco ſententiã ponat, cui ipſe Sanccius ſubſcribit. Vt mi-

A nimum, ais, problema difficultatem hãc credit. Credat: Eam tamen probabiliorẽ partẽ iudicat, quam ſupponit alteri. Ergo noſtram cenſura notabit nulla. Ita eſt. Hoc igitur pro nobis ex illo: inter eos poſſe meritò receſeri, qui ab acerba omni, & infami nota liberã noſtram opinationẽ exiſtimant. Quis id neget? Atq; illorũ ex nunc is vnus eſto, ante alios iã in id vocatus, ne rurſus, infrà cũ defẽdẽtes à cẽſuris nos

B protulerimus, in paleſtram, & aleam ſit trahendus. Lũgere Cartagenæ poſſumus Salazarium, libro de Immaculata Virginis Conceptione, in quo etſi nulla nos afficiat triſti nota, nobiſcum ſentire dici nõ poteſt. Sunt qui arbitrentur ſentire non vno, aut altero capite, ſed quibuſq; ſingulis, 41. maximè cano. 1. & ſequentib. Verũ ipſe pro ſe teſtimoniũ ferat. Audi hominẽ, 24. c. §. 19. n. 224. ſuiſmet verbis ita Salazar.

C diſputantem: *Quòd ſi iam diſcere velis ex his, quæ hactenus praluſi, quid d. mũ ſentiam, quid præferam? Reſpondeo, illud me ex animo ſentire, ac non ſolũ mente, ſed etiam voluntate, ac votis omnibus proſequi. Scilicet Virginẽ Deiparam à peccati originalis labe permũda fuiſſe. Quod attinet verò ad immunitatẽ eius à d bito culpæ originalis contrahendæ ita mente, & animo pendeo, vt nulli hactenus ſententiæ me prorſus addixerim, aut deuouerim:* Salazar.

D *ſed malim doctiorum hominũ ſenſum, & decretum ſequi quàm marte proprio aliquid ſentire, ac decernere. Et quamuis id profiteri poſſum, mentẽ, animúmq; ſuopte nutu ad ea ſentienda ferri, quæ Deiparæ Virgini decora magis, & glorioſa cenſen*

censentur: tamen nihil modò, seriò, & affirmatiuè pronuntio, nihil iudico, quandiu de aliorum doctrina, præstantium virorum iudicio, & sensu non constat, quibus non tam aliquid præscribere, quam subscribere desidero. Hucusque ille.

6 Qui etsi procliuem se in nostrum potiùs sensum innuat, nõ tamen firmus in illo est, quin hæret anceps, & in biuio gradũ sistit, metuit ne labatur: Hieronymo similis videtur mihi, qui ausus non est Virginem rediuiuam in cœlum assumptã dicere, timens ne quid minùs verũ traderet. Ausus Augustinus est, illũ sequuti omnes. Augustino similes in præsẽti quærimus, eos nimirũ, qui dilucidè nobis assensum præbeant, meliùs dixerim, qui constanter, non trepidè, firmóq; assensu pro nobis suffragium ferant, nostram perspicuè sententiam sustinentes. Hos tãtùm nostrarum partiũ dicimus, reliquos in istis nõ agnoscimus. Gersonem agnoscũt aliqui, epistola *de Susceptione Humanitatis Christi, allegoria ad Prouincialem Cœlestinorum*: Habetur alphabeto 15. littera Q. Sed mirandum, id alicui potuisse in mentẽ venire: cùm iam alienus ab hoc sit ille, vt putarit Corduba, citatus suprà, lib. 1. quæst. q. 44. conclusione 5. §. *Igitur prædicta*; sensisse Gersonem, hæresim nostrã opinationem esse. Verùm vt rectè Vazquez adnotat tomo 2. in 3. partem disp. 115. cap. 2. nu. 12. versiculo, *Gerson verò*; fallitur planè Corduba. Nam veritate 10. epistola eius Gerson solùm inquit, Christum voluisse Beatam

Gerson.

Corduba.

Vazquez.

A Virginem matrem suam ex se, & origine sua obnoxiam esse peccato, quod quidem contraheret, nisi gratia Dei in momẽto conceptionis præuenta fuisset. Et licèt de aliquibus veritatibus, quas in ea docet epistola certa fide credendas, asserat, de hac id nõ dicit; quin ad finẽ ait: *Veritas hæc probabili pietate cordis credi potest*. En quod mouit illos ad Gersonem nostrum appellãdum: cùm id addiderit propter B ea, quæ de Virginis Immaculata dixerat Conceptione; nõ verò de necessitate contrahendi peccatum originale, nisi gratia Dei Beata Virgo sanctificaretur, quasi ab illo iustificationis dono fuerit liberata. Nihil igitur pro nobis Gerson habet.

Pizannius, tractatu *de Virginis conceptione*, tertio puncto, hos pro nobis inter alios, quos refert, militare affirmat Dionysiũ Areopagitam, Benedictũ Iustinianũ ad Heb. 11. & 1. ad Tim. 2. Valentiã 3. p. q. 27. art. 2. Quorum primũ & si totum legi, reperire tamen nõ potui, quod illi Pizannius tribuit. Cur librũ, in quo aliqua inuenit, non indicauit, nominauit caput, verba non retulit? Dionysium vidimus, in eo nihil pro nobis, exceptis infrà ex illo referendis, vidimus. Certè quoties iam graues scriptores, tam venerandi Patres in testes pro grauissima causa proferuntur in medium, summa fide adducendi sunt, ne tum ipsis, tum rei, pro qua stare dicuntur, fiat iniuria, quæ iure tolerari non debeat. Vix credi potest, quantum noceant causæ falsò citati authores, quantum

7 *Pizannius.*

Dionysius.

C D

tum

tum hi conqueri iustè valeant. A Et sanè quoties aliqui referuntur, nec ita compertum est, quid illi scripserint de argumento in cuius commendationem afferuntur, ipsa ratio postulat, vt nō generatim citentur, hoc est, nec libro, nec capite indicatis. Silere ista, suspicionem generat falsitatis. Quid laboris erat, quid molestiæ, duas ad summum voces subiungere, quibus & opus, & illius pars, seu capita notarentur? Non puto crediturum B quenquam Pizannio, Dionysium tam absolutè pro nobis referenti. Iustinianum legi, probabilem opinationem censet nostram; verùm illam non sustinet.

8 *Valentia.* Accedo ad Valentiam, quem attulisse pro nobis Pizannium non possum nō vehementer mirari; cùm luce clarius sit, vt ex superiùs adductis constat, apertissimè nobis aduersari. Malè *Pizannius.* præterea illum Pizannius re- C fert, quando nulla in eo quæstio 27. nullus articulus secundus est, in quo de Magna Matre, tertia parte disputet. Denique Leonem imperatorem: idem Pizannius affert, indicat locum, Sermonem scilicet, *de Annuntiatione*, quem infrà dabo, & expendam. Id nunc aduerto, disertè illum non loqui. Memoria *Henrriquez.* exciderat Henrriquez noster, qui tomo 1. summæ lib. 3. cap. 11. in commento, ad numerum D 3. litteram L, habet, Cordubam lib. 1. quæst. 44. Viguerium, Catharinum, lib. 4. contra Caietanum; Galarinum, *de Arcan. Scrip.* lib. 7. cap. 8. sustinere Virginem matrem in Adamo, vt in radice peccasse, at in propria persona præseruatam fuisse à debito peccati. Quid Viguerius, Catharinus, & Galatinus sentiunt, vidimus. Videamus, quid Corduba eo loco tradat, *Corduba.* tradit autem hęc: *Conclusio quinta: Beata Virgo in sua propria persona fuit obnoxia ad contrahendum peccatum seu maculam originalem, ipsumque de facto contraxisset, nisi ex priuilegio speciali quoad hoc præseruata fuisset.* Probat hoc latissimè, corollaria nōnulla inferens. Hoc vnum ego: falsò ab Henrriquez pro nostra parte afferri.

Nec melioris conditionis puto, quod ita proponi à quibusdam solet: *His etiam* id est, opinantibus à debito sanctissimam Virginem, tum in se, tum in Adam peccandi exceptam fuisse *enumerandus est Iacobus Laynez, nostræ societatis Præpositus generalis, quem de Virginis conceptione immaculata, per duas horas perorantem tota Tridentina Synodus admirata est: nec sine laboris compensatione. Nam ex eo die quartana febris, qua grauiter angebatur, prorsus abijt: quod in fastos nostræ societatis ab Orlandino postea relatum fuit.* Illum autem in nostra sententia fuisse, inde sibi exploratum dicunt, quia pater Salmero eius semper adhærebat placitis, & pleraque ex his, quæ scripsit, ex Laynio se accepisse, vel ipse Salmero affirmat in suorum librorum Isagoge. Bene. Sed hinc potiùs colligo aduersum nos Laynium esse, cùm Salmeronem esse ostendenimus. Ad extremum Pererius *Pererius.* adducitur 5. in Danielem, com-

9 *Iacobus Laynez.*

mentra

mentariorum libro ad illa verba; *Videbam, & ecce arbor*, quòd eo loco ita scripserit: *Intelligo autem per radicem Beatissimam Virginem Mariam peccato Adami nullatenus infectam. Hoc enim Adami peccatum* (subdunt, qui Pererium citant,) *non quod quisque in ortu contrahit, est, sed quod ipse primus commisit parens, quo nullatenus infectam Virginem idcirco Pererius dicit, quia non peccauerit in Adam.* Esse autem hac ratione Pererium interpretandum probant ex simili apud Magallanum phrasi, loco sequenti capite referendo, vbi sententiam nostram explicans, probabilémque dicens, hoc ipsum, quod est, non peccasse almam Virginem in primo parente vnquam, per immunitatem à peccato, quod is perpetrauit, declarat. Sed non est par vtriusque authoris ratio, cùm Magallanus disertè priùs vsitatis, & propriis in hac materia vocibus sententiam nostram expresserit, pòst similia Pererij orationi adiecerit, vt videbimus: Pererius verò paucis istis ex eo modo relatis contentus nec alia præmiserit, nec subiecerit alia, quibus dilucidiùs nobis suam mentem aperiret. Quæ licèt non inuita in nostras partes valeat trahi vocula ea, *nullatenus*, ponderata, vt eadem infrà interdùm à nobis forsitan ponderabitur, futura vtilis hac ratione, vel ad Patrum testimonia in nostri defensionem explicanda, vel (quod maius est) ad Scripturæ sacræ, aut sacrorum Conciliorum doctri-

Magallanus.

A nam pro nobis etiam exponendam. Tamen quia sunt, qui de peccato re ipsa non contracto intelligendum esse Pererium contendant; calumnientúrque immunitatis à debito in magna Matre assertores, quòd subobscuris, dubiisque Scholasticorum, & aliorum scriptorum dictis ad causam tuendam, & ornandam vtantur, vt ij, qui melioribus careant: Statui Pererium inter B eos non recensere, qui citra dubium nostri sunt. Hos sequenti capite iam lector accipiat.

CAPVT VIII.

Qui nobiscum sentiant, qui à censura nos liberent.

Reiectis, qui aut verè nobiscum non sunt, aut in 1 dubium eorum sensus vocari ab aduersariis possunt, deC mus iam, si placet, lectori, quos disertè pro nobis suffragium tulisse omnes iudicant. Chorum ducat, vt inferior nulli, superior autem multis, Cornelius Musus Episcopus Bitontinus, cuius in Tridetina Synodo tantùm valuit authoritas, vt huic vni decretorum compilatio ab ipso toto Concilio fuerit demandata. Is, ad Romanos 5. capite, Clarissimè Virginis matris exceptionem à lege omD nibus constituta, immunitatémque à debito, & obligatione criminis incurrendi testatus est, docens quantum ad culpæ transfusionem spectat, filiam Adami haudquam fuisse, atque idcirco illius peccato

Cornelius Musus.

O non

non modo non fuisse infectam; sed neque infici potuisse. Ad idem Ludouicus Caruaialius est, De clamatione *pro Immaculata Virginis Conceptione*, cap. 23. cui titulus, *Quod lex vniuersalis peccati originalis non sit in Beatam Virginem lata.* Interfuit Tridentino conuentui, enituitque inter tot Christianæ religionis vindices eius sapientia, clarior effecta postea. Nam cùm in lucem declamationem illam dedisset, censores non paucos, eósque admodum rigidos expertus est. Ferunt quinque supra decem in illo positiones seueriùs notasse, quarum nulla hæc de Virginis immunitate à debito (quod tu nota) fuit. Territus homo non est. Transmisit ad Parisiensem, Complutensemq; nobiles Academias opus; excepêre vtriusque Lycei Theologi; subiecêre, vt par erat, examini, reprehensione dignum inueniunt nihil, probant. Tantorum virorum iudicia, quæ interire non debebant, ad calcem operis author adiecit. Huic Iodocum Clictoueum adnecto Ecclesiæ Carnotensis canonicum, quem in Damascenum scripta commendant omnibus, quemque, libro *de Puritate Conceptionis Beatissimæ Virginis*, cap. 8. & 9. nobiscum perspicuè sentientem videbis. Accipe illius hæc, missis aliis, ne longior fiam: *Quid mirũ si obligatio contrahendi culpam in prima productione obstringat alios filios Adæ, eam tamen nõ detineat, quæ à Deo præordinata est, vt illud graue iugum, scilicet mortis æternæ debitum, à nobis tolleretur: non igi-*

Ludouicus Caruaialius.

Clictoueus

A *tur pro ea, sed pro omnibus cæteris hæc lex contrahendæ ab origine culpæ posita est.* Obligatio contrahendi culpam, debitum originei peccati subeundi est. Ab ista Clictoueus obligatione immunem fuisse Beatissimam Virginem dicit, cùm ab illo fuisse minimè detentam docet: Similis huic Turrianus *de Peccato Originali*, versiculo, seu §. *Sequitur altera*, illis: *Sic ergo dicendum est, in quo omnes peccauerunt, figuram,* B *& non sententiam vniuersalem esse. De ijs enim dicitur, qui peccare potuerunt, & quos peccare originaliter nõ dedecebat.* Præmiserat; *Intuens Deus in mortem Filij sui, qui redempturus erat genus humanum, voluit, sicut decebat, vt quæ futura erat mater illius, in qua, & ex qua formanda erat illa benedicta caro, pretium redemptionis, libera, & immunis conciperetur*, &c.

Turrianus.

Inquis. Priora ea, *& quos peccare originaliter non dedecebat*, ac- C cipienda esse, non ita vt coniunctionis vim, *&*, illud exerceat, sed disiunctionis, valeàtque, *aut*, vt sensus sit, peccasse omnes in Adam, qui peccare potuerunt, aut peccare minimè dedecebat. Quare vt quis peccauerit in Adam, opus non erit coniungi duo illa in eo, & possibile id fuisse, & decuisse. Quẽadmodum alio priori §. dixerat: D *Vt iam quod Apostolus dixit, In quo omnes peccauerunt, de illis omnibus accipiendum sit, quoscumque, aut possibile fuit, aut consentaneum peccare.* Disiunctim hîc loquitur, altero è duobus contentus: vtrumque, vt coëat, non efflagitat. Locũ habere interpre-

2 Obiectio.

Solutio.

terpretatio nō potest, vim obie-ctio nullam; cùm si ad istorum rationem illa quę per, *&*, asserit accipienda essent, stulta planè Turriani expositio, quam Pauli adhibet testimonio, esset. Ait, *Licèt sermonis forma vniuersalis sit, non tamen sensus, cùm de illis tantum intelligi Apostolus debeat, qui & poterant, & non dedeceret peccatum contrahere.* Si alterum ex his iudicat esse cuique satis, vt in originei debitum incidat, seu in Adā peccasse meritò censeatur: cùm omnibus id possibile fuerit, Virginem haudquaquam excipiet, nullū ergo, omnes igitur comprehendit; sermonémq; non solùm figura, verùm sententia quoque vniuersalem existimabit. At hoc aduersarij, quorum obiectioni responder, volunt. Quid ergo illis respondet? Prorsus nihil; si per, *aut*, respondet, quamuis, *&*, dicat. Sed quid meis ago? Ipsius Turriani agere verbis placet, illis inquā, verbis, quibus ostendit, non aliam ei mentem esse, quàm ipsi à nobis datam. Eodem Opusculo §. *Sed iam accessuri ad finem*; sic effert: *Ex his etiam liquet, quod Apostolus dixit: in quo omnes peccauerunt, quod ij, qui contra nos sentiunt, sæpe, & multum vrgere solent, intelligendum esse de ijs omnibus scilicet, quos possibile fuit peccasse: Christus enim peccare non potuit quia erat Deus; aut quos non fuit indecorum peccare, vt quidem erat indecorum peccare in Adam, id est, induere in Adam dissimilitudinem Dei, vt dixi, quæ futura erat mater Dei, ad cuius similitudinem factus fuerat homo.* Sic ille. Quę tam perspicua sunt, vt nulla egeant explicatione. Solùm notabo, *aut*, quo isto loco vritur, pro, *&*, sumere, aliàs nihil diceret, nec aduersariis, nec Pauli dicto, vt postulabat causa, respondens.

Turrianus.

A

B

C

Turrianus.

D

Turriano præsentatum Mendez Dominicanū adiūgo, quod idem prorsus doceat, *Marialis* 2.lib.cap.34.§.2. vt & Ioannes Suarius in concionibus super Apocalypsim, cō cion.23. Loaysa, Tractatu 1. de Pura Conceptione, punct.3. Lezana in Apologia *pro Immaculata Virginis Conceptione*: Gundisaluus Sancius Lucifer, Tract. de hac re, quē infrà distinctiùs proponā; Baeza commentariorū moraliū in Euangelicā historiam, tom.1. lib.1.c.2.§.2. vers. *Hæc sola est viuida terra*; item 6. vers. *Degener*; ad finem §. & 7. vers. *Quibus expendo.* Siluester Saauedra libello, quem inscripsit, *Rationem peccati originalis, ac præseruationis ab illo in Cōceptione purissima Reginæ Angelorum Mariæ, discursus, quos excerpsit Pater præsentatus Frater Siluester à Saauedra, Ordinis Dominæ nostræ de Mercede Redemptionis captiuorum, ex libris reuerendissimi Domini Episcopi Caietani, Sanctitatis suæ assistentis eiusdem Ordinis*, discursu 3. versiculo *Ay vna regla de Iuristas*, ab illis verbis, *Pero como probareis.* vbi ait, *Virginem in Adamo non fuisse quoad peccatum*; Granadus opusculo de Immaculata Virginis Conceptione, libro primo, capite tertio, Benedictus Fernandez in Genesim, capite nono, sectione 8. num. 1. ab illis verbis, *Quin etiam ante,* &c. 3

Mendez.

Ioannes Suarius.

Loaysa.

Lezana.

Lucifer.

Saauedra.

Granadus.

Benedictus Fernandez.

&c. Hisque omnibus antiquior Sotus, de Natura, & Gratia, lib. 1. cap. 7. quòd efferat: *Cùm has, & id genus orationes vniuersales enuntiauerimus*, (omnes scilicet in Adam peccauerunt, & similes:) *nollem, me quisquam de conceptione sacratissimæ Virginis in suspicionem vocaret. Nam etsi Concilium in præsens nihil de hac re definiendo, sed decretum Sixti Quarti consultissimè innouando suæ cuique liberum fecerit in vtramque partem differendi; nihil tamen mihi minùs est cordi.* Et ad Romanos 5. cap. eadem illa, *In quo omnes peccauerunt*, expendens, inquit; *Absit, vt nullum hîc verbum de sacratissima Virgine Dei genitrice faciam. Virium videlicet hac sententia concludatur: nam & si Concilium Tridentinum decretum Sixti innouando libertatem fecerit sentiendi in vtramque partem, est tamen exceptio Beatæ Virginis ab hac sententia Pauli vsque adeò celebris, non modò inter plebes, sed etiam inter bonos Doctores, quales præcipui sunt illustrissimi Parisienses, vt si qui hanc sibi exceptionem persuadere non possunt, vt cui Paulus refragari videatur, haud tamen debeant publicitus talem prodere disputationem.* Sic ille.

Sotus.

4 Obiectio. Quem, non de immunitate à debito, sed à peccato ipso, cuius est debitum, hîc, & superiori loco agere obiicies, cùm exceptionem à præfatis Pauli verbis, qua sanctissima Virgo à communi eximitur labe, celebrem non tantùm inter è media plebe homines, sed inter doctissimos etiam quoque Parisienses maximè Theologos dicat. Quod asserere iure non posset, nec ausus fuisset proferre de opinione à peccati debito Θεοτόκον vindicante, multóque minùs subiicere, *haud tamen debere publicitus talem prodere disputationem*: qui exceptionem sibi persuadere non posset, quòd ei Paulum censeat refragari.

Diluitur. Concedo Sotum de immunitate præsertim à peccato, quod re ipsa minimè contraxerit Virgo sanctissima, disputare: nego tamen debitum siluisse. Quid enim illa sibi opinaris velle, *Cùm has, & id genus orationes vniuersales enuntiauerimus, nollem me quisquam de Conceptione sacratissimæ Virginis in suspicionem vocaret*? An vniuersalis propositio non est, *Omnes peccati debito adstringimur*: omnes *antequam sint, iam in Adam peccarunt*; *omnes pacto cum illo inito comprehensi sunt*? Aut ergo sibi non constat Sotus, aut non minùs à debito, & pacto, quàm ab ipso peccato sanctam Matrem immunem fuisse testatur. Certè Sotus, vir in Augustino multùm versatus, illum imitatur, & sequitur: nullam enim, cùm de peccatis agitur, de purissima Virgine vult haberi quæstionem: nihil, quod ad illa pertineat Deiparam comprehendere; quare nec vllum ad eorum aliquod debitum. Putat ergo ab omni prorsus orbis Dominâ liberam semper fuisse, tum conceptionis instanti, tum in parente ipso Adam. Cuius, quantum ad hoc, filia Virgo censeri non debeat.

5 Pro quo alium Soto accipe

Bernardinus Busti. vetustiorem, quem Bernardinus à Busti, Marialis sui prima parte, sermone 9. secunda sermonis parte, quam *Propalationis* vocat, §. *Prima autem ratio*; sub littera E, ad verbum refert, quémque Ioannem Euangelistam de Cordoua Minoritam dici affirmat. Is tractatu *de Integerrima Virginis Conceptione*, inter alia hæc litterarum monumentis consignata nobis reliquit. *Voluntas Diuina priùs pro aliquo signo produxit ab æterno in esse voluto humanitatem Virginis gloriosæ, tanquam Dei filium concepturæ, pro aliquo signo ante permissionem lapsus primi parentis nostri: quia caro Christi, caro Virginis est. Ergo nullo modo peccatum ipsum infecit purissimam Virginem, cuius esse, & gratia maternitatis Dei præcessit permissionem ipsius peccati.* Si priori signo decretam augustam Matrem fuisse, ab incurrendo peccato illam immunem reddit, à debito etiam, & ratione peccandi in Adam excipiet. Eadem enim ratio est, eadem signi prioritas. eadem eius vis. Similis tot clarissimis viris noster Barradas

Barradas. tomo 1. in Euangelia, libro 6. capite 3. versiculo, *A lege*, dicēs: *A lege, filium cum dolore pariendi: a lege, virginitatem in partu amittendi: à lege, ex viro concipiendi: à lege quoque, quæ corpus in cinerem redigit: à lege, quæ cadauer in sepulchro ad iudicium vsque retinet, excepta Virgo est. Cur à lege quoque peccati originalis non excipietur? A regula illa Ioannis; Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & similibus, excluditur Virgo; Cur non*

A *etiam ab illa Pauli; Omnes in Adā peccauerunt; & huiusmodi aliis, excluderetur?* Quæ sunt istæ, rogo, huiusmodi aliæ post illam ab Apostolo traditam de omnium in Adam peccato? Certè supersunt nullæ, si eæ non sunt, quas paulò antea retuli: illæ nimirum: *Omnes originei mali contrahendi, cùm primùm & formantur, debitores sunt: Omnes in Adam vt in capite ipso cadente ceciderunt, deliquerúntque: omnes*

B *in eo peccandi obnoxij debito extitēre.* Ab his (aut ego fallor) exceptam omnium Dominā Barradas credit. Similis huic Angles 2. Sententiarum, dist. 31. quæstione 1. difficultate 2. appendice sexta. Sed clarius aliud testimonium desideras. Clarius dabo. Miranda, vir tùm litteris, tum religione conspicuus, defensionis pro Immaculata Virginis cōceptione, quæstione 11.

C conclusione 2. pro nobis apertè suffragium fert, addítque idem Complutensium omnium Doctorum iudicium esse. Fert etiā, ni fallor, suum Martinus Carrillus Annalium suorum lib. 1. anno mundi 39. 87. cum asserat placere sibi opinionē eam, quæ sustinet, decretam à Deo fuisse priùs Virginem in Christi Matrem, quàm Protoplastum infectum crimine Diuina mens videret. Rationis prioritatem intellige iuxta sapientum in hac

D materia loquēdi phrasim, quam Carrillus seruat. Neque verò tam claris testimoniis, quæ clariora prioribus nuper dixi, contentus ero.

Clarissimum subdam; Assertiones publicas Hispali à nostris 6

anno 1616. hac de re typis excusas, & summa cum adstantium omnium voluptate propugnatas, quibus hic titulus: *Mariæ Augustæ, Immaculatæ Deiparæ, Sacerdotali terra nunquam maledictæ, ab vtroque originariæ labis, ac debiti vectigali liberæ, atque redemptæ auspicijs, ductúque illustrissimi DD. Petri de Castro, & Quinniones Hispalensis archipræsulis, &c. Collegiũ Hispalẽse Societatis Iesu S. Hermenegildi D.S.Q. Apud Franciscum de Lyra.* Hæc titulus: Præfatio verò; *Fælicissima planè, ac lætissima dies, qua semper augustam cælorum Reginam Deiparam Virginẽ ab vtroque originariæ labis vectigali, à peccato scilicet, & à peccati proprio debito prorsus immunem Hispalensis hæc Societatis Iesu schola tanti principis erecta præsentia, tanti patroni auspicijs, ductúque confirmata propugnat.* Assertiones sunt numero quadraginta, illarum vigesima tertia hæc: *Præcellens etiam, & eximia eiusdem Genitricem V. Mariam prædestinatio decuit, electam nempe vt sol, omnis creatura primogenitam, orbis augustam, Angelorum Reginam, naturæ nostræ prodigium, totius Trinitatis delicias, lucis æternæ candorem, & quod caput est, Dei Optimi Maximi Assertorisque Christi D. dignissimam genitricem, semper victricem, humani generis vindicatricem: ita vt ex vi huius prædestinationis, & propter honorem Domini, ipsam decreuerit Deus ea nitere puritate, qua maior sub Deo ipso nequeat intelligi, remoto turpi originalis noxæ næuo; imo & eiusdem etiam contrahendi proprio*

A *debito: ita vt filia Adæ existens, filij sui vberrimè præuenta meritis, nec peccatum Adæ contraxerit, nec in ipso peccauerit: altioris redemptionis genere vtriusque vectigalis facta immunis ab illo, qui fecit ipsi magna, quia potens est, & sanctum nomen eius.* Hucusque assertiones. Ad omnium calcẽ, annus, mensis, dies, & hora certamini designantur his verbis: *Professo Angelici Doctoris sancti*
B *Thomæ de Aquino, die 7. Martij anno Domini 1616. vespere.*

Quod Hispali publicè defen-
derunt nostri, Compluti alter 7
Scholasticæ Theologiæ Professor noster, etiam vel eodem anno, vel ad finem eius, qui proximè præcesserat, graui oratione, multis coram adstantibus, per horam fermè integram è suggestu, Theologicis de more thesibus præsidens, egregiè tutatus est. Displicuit nescio qui-
C bus; res ad summos fidei quæsitores delata gloriam viro peperit (mirum equidem si non peperisset homini pro Virgine decertanti:) In discrimen namque opinionis, & examen vt ventum est; visum doctrinæ censoribus, nihil à pietate, à fide nihil alienum præsidem tradidisse, liberúmque relinquendum omnibus cum eo, aliterve
D sentire, tantùm ne alij alios censuris notarent vnquam, imperatum. Quo Virginis studiosi accensi animi, cœptúmque alacriùs sententiam amplecti nostram, cogitare permultos, obsequium se Deo, & Matri exhibere si pro viribus eam ab adversariis defenderent. Eiusdem sententiæ ait Ægidius libro 2. quæ

quæstione 4. art. 6. num. 4. Bolanum esse, tract. de Conceptione, qui extet Romæ apud Sanctum Petrum montis aurei, Ioannem præterea Suarium lib. conc. 23. in Apocalypsim; Valdiuiam libello de Conceptione Deiparæ capite 8. Quibus adiunge Lupum à Vega nostro tempore satis clarum vatem; opere, quòd Pastores Bethlem inscripsit, partimque soluta oratione constat, partim carmine B lib. 4. parum post initium: idem sentire autumo Nicolaum Brauium Abbatem Benedictinum in Mariali Rosa 1. cap. 3. §. 10. versiculo *Despues de eso*: idem & Martinus Martini Cantapretensem, Hypotyposeon lib. 6. capite 3. columna 460. quòd ab illa generali Pauli sententia, *Omnes in Adam peccauerunt*, Dei genitricem excipiat; post illā relatam dicens, *Cùm tamen* C *Maria immunis sit ab omni labe peccati.* Labis nomine non peccatum solùm verùm etiam ad illud quoduis debitum, cùm in propria persona, tum in ipso Adamo intelligit manifestè, aliàs generalis illius regulæ exceptio Virgo non esset, & tamen esse dicit. Atque vt videat lector quàm rectè Patres illi orthodoxæ fidei causis in Hispania præfecti statuerint, subiiciam eos, D qui nulla dignam esse infami nota opinionem, quam sustinemus, palam docent. Quorum aliqua testimonia omni sunt exceptione maiora, quòd ab eis profecta sint, qui oppositum nobis tuen ur, vt possimus dicere (si fas est,) *Salutem ex ini-* .1.ver.4. *micis nostris, & de manu eorum* A *qui oderunt nos.*

A Magallano incipio. Is ad Timoth. 1. capite 2. sect. 3. annotatione 6. num. 21. versiculo, *Addo*, scribit: *Addo, videri mihi probabilem opinionem, quæ asserit, Virginem non solùm non contraxisse in conceptione peccatum originale (quod omnes ferè hodie docent Scholæ:) sed nec in Adamo peccasse. Etenim Concilium Tridentinum, sessione 5. cùm tradidisset sanam de peccato originali doctrinam, subiungit, Non esse mentis suæ, in illa Virginem comprehendere. Quare nulla censura notanda est opinio, quæ Virginem merito redemptionis ab omni peccato eximit, etiam illo, quod Adamus admisit.* Magallano Iustinianus succedat, in eandem primam ad Timoth. 2. cap. vers. 6. qui post alia eo loco sic habet. *Eorum mihi nō satis probatur Philosophandi ratio, qui fateri non verentur, Virginem Matrem à Christo redemptam non fuisse. Quamquam enim, vt alibi copiosius doceo, non solùm illa non contraxit originariam labem; sed valde etiam probabile existimo, eam in Adamo non peccasse*, &c. Accedit Morales in Matth. 1. libro 3. tract. 1. num. 21. vbi oppositam sententiam veriorem tantùm dicit: *Ex qua conclusione* (inquit) *colligitur, vt veriùs fatendum esse, Beatam Virginem peccasse in Adamo, & ideo obnoxiam fuisse eius peccato.* Similis huic Ioannes Salas 1. 2. quæstione 81. tract. 13. disput. 11. sect. 5. numero 68. §. *Non est enim de fide*, aliàs numero 70. §. *Ego quidem*; asserens. *Ego quidem probabiliùs existimo Beatam Virginem*

8 *Magallanus.*

Iustinianus.

Morales.

Salas.

nem peccasse in Adam, & habuisse debitum contrahendi originale. Si hoc probabilius tantùm reputat, oppositum, quod nos defendimus, probabile existimat.

9 Henriquez. Existimare idem Henriquez debet qui tomo 1. summæ, libro 3. de Extrema Vnctione, cap. 11. in commento ad numerum 3. littera L. scribit: *Quidam tamen minùs probabiliter dicunt, præseruatam fuisse* (Virginem scilicet) *etiam à debito, ne contraheret peccatum in causa, idque per Christum.* Bene: Probabile namque assertum hoc erit, quando minùs probabile nominatur.

Azor. Fauet Azor in 1. parte. *Institutionum Moralium* lib. 4. capite vltimo, quæstione vltima. Qui postquam retulit, explicuitque hanc nostram sententiam indicans temerariam aliis videri, sic illam reiicit, vt tantùm dicat; esse nihil, quod ad eam amplectendam cogat.

Zumel. Adstipulatur Zumelius 1. 2. quæstione 81. articulo 3. disputatione vnica, propositione tertia, nullam adiungens notam, quamquam non admittat.

Sobrinus. Huc Sobrinus, tractatu de *Immaculata Virginis Conceptione*, spectat, quòd 6. capite hac de re, vt Azor, loquatur: referens, damnari ab aliis, quod asserimus; cùm tamen ipse nec improbabile appellet.

Basil. Ponce. Illustrius pro nobis Basilij Ponce à Leone testimonium est: Qui variarum disputationum parte 1. relectione 3. §. *hinc etiam facilè*; ita disseruit: *Non improbabiliter affirmari posset, Beatam Virginem intuitu Christi prædestinati ante peccatum, iuxta mentem Scoti, etiam* A *ab eo debito contrahendi fuisse immunem, ex eo solùm quòd eius voluntas non fuerit Dei ordinatione cum primi parentis voluntate coniuncta: Quæ copulatio necessaria erat, vt peccasse diceretur in illo, & cum obligatione contrahendi nasceretur. Id quidem ego verum non existimo,* &c. *Si tamen id quis diceret, facilè explicabit locutiones vniuersales sacræ Scripturæ, sicut alia etiã explicari solent; diceret quoque Virginem fuisse redemptam, eo* B *quòd eius voluntas non fuerit cum primi hominis voluntate colligata; quam, si coniuncta fuisset; sciebat Deus peccaturam in Adamo, & cum obligatione contrahendi labem originis nascituram. An autem ea præseruatio quamuis facta intuitu Christi, cuius genitrix eligebatur, fuerit etiam ex meritis Christi, cùm omne eius meritum morte consummatum sit, poterit in eo philosophari, sicut de gratia primi hominis in statu innocentiæ collata, &* C *Angelis etiam concessa ex Christi meritis iidem philosophãtur. Quare non video, qui prædictam Virginis immunitatem à debito contrahendi defenderet, cur adeo seuera censura dignus sit, quali rigidi quidam censores Complutenses illam notabant, dum apud illos superioribus annis commorarer. Verum nonnullis hominibus antiquum est, nolle subscribere, nisi iis,* D *quæ ipsi legerint, aut dictauerint.* Hæc ille.

Nunc referendus Pizannius: qui, præfatis omnibus non contentus, luculentiùs quàm cæteri, ab omni censura ita nos, tractatu iam citato, puncto 3. liberat: *Nescio quæ de re querela institui potest, aut quo pacto* 10 Pizann.

illius

illius occasio esse queat, dicere Virginem Mariam Dominam nostram in Adam non peccasse: cùm & sit opinio eorum, quos ad marginem retuli, & loca, quæ probant, fuisse præseruatam in instanti suæ conceptionis, locum etiam optimè in prima opinione habeant. Atque præter hos magnos Sanctos, & Doctores, neothericorum aliqui montem hunc ascensu nonnullis difficilem planum reddunt. Neque doctrina hæc nupera est, sed recenter in lucem producta à multis, grauibúsque Scriptoribus, vt videre est in Benedicto Iustiniano præclaræ religionis Societatis Iesu, Summi pontificis pœnitentiario; qui postquam viginti annos Theologiã docuit, his diebus cum magna vtilitate vniuersalis Ecclesiæ ditauit nos commentariis in omnes Pauli Epistolas. Hic tractans, probabile esse, Angelorum gratiam datam fuisse per Christum, 1. ad Timoth. 2. dicit: qui hanc sententiam probant, exemplo Virginis eam defendunt, & explicant; quam non dubitant fuisse ab originis peccato immunem, & tamen verè fuisse redemptam. Quæ in re eorum mihi non satis probatur philosophandi ratio; & cætera è Iustiniano à nobis iam allata, post quæ subdit: *Videtur è Romana vrbe aspexisse* (Iustinianus scilicet) *eos, qui hoc errorem esse curarunt persuadere. In commẽtariis verò Epistola ad Hebræos validè hanc opinionem defendit capite 11. & ait: Quòd eò diligentiùs obseruandum est, vt quorumdam importunis captiunculis occurratur; qui cùm legant, Omnes in Adam peccasse, omnes esse primi parentis labe inquinatos, hoc ita prorsus accipiunt, vt si quis beatam excipiat Virginem, illico sacrilegij hunc arguendum censeant. Idem Imperator Leo in oratione quam fecit de Annuntiatione, & quidam Salmanticensis Theologiæ Professor, qui diebus his scripsit quædam quodlibeta docta, secura, ac probata doctrina, dixit relectione 3. fol. 546. columna 2.* refert hic, quæ nos ex Basilio Ponce iam adduximus: subdit, *Nolle se ista in Hispanum conuertere modestiæ gratia, & quia meus* (inquit) *animus non est, nisi omnes honore afficere, illos maximè, qui tam digni veneratione sunt.*

Pizannius. *Pizannius.*

11 *Nihilominus dico, hanc opinionem tuto amplecti quemuis posse, absque lapsus periculo: Est enim firmum iter, ac securum: cuius inter alia fundamenta hoc vnum sit: Deum, scientia sua media, vidisse in Adam voluntates omnes ex illo descendentium omnium per generationem, vt in capite omnium, & origine; quódque peccante illo essent omnes peccaturi: atque tunc priùs quàm præceptum imponeret, præseruasse Matrem, quam noluit comprehendi lege; quòd ex illa esset nasciturus: & certè ad suum respiciendo sanguinem, ac mortem, quibus redemit omnes, Adamum, & posteros à prima culpa, cæterísque omnibus peccatis ab eis commissis: Mariam verò redemit, præseruans eam: nam præseruatio, heroica redemptio est, & rara, non à culpa, quam Maria habuerit; sed ab ea, quam habitura erat, si præseruata non fuisset. In quo manifestè apparuit, quantùm à cæteris legislatoribus differat Deus. Illi enim, cùm futura nesciant;*

diſpenſant, poſtquam leges condiderunt? Deus autem, cui omnia præſentia ſunt diſpenſat ante legem. Quare optimè poteſt huc afferri illud Iob 36. Non eſt ſimilis tui in legiſlatoribus. Memento, quòd ignores opus eius, de quo cecinerunt viri. Diſcede hinc. Ignoras. Cur oculos claudere vis operi inter ea, quæ Deus fecit, præſtantiſſimo, pleno maieſtate, heroico, maximóque. Alius ab humanis legiſlator Deus, qui ſolo in hoc opere diſpenſatione functus eſt inter omnes filios Adæ. Omnes iſti ceciderunt, ſola Maria ſtetit firma ſemper. Videtur mihi adduci huc poſſe comparationis ergo id, quod Hebræi dicunt de titulo Pſalmi 48. In finem filiis Choreb pro arcanis. Magna victoria, euentus rarus, dignus, qui per omnes mundi angulos reſonet; ſcilicet, quòd cùm omnes filij Choreb iuxta patrem eſſent pedibus eodem ſolo ſtantes, quo pater, dehiſceretque terra, & deuoraret Chorebum, ac illius familiam ipſi ſtantes, vt erant, permanſerunt. Quare meritò dixit Scriptura, factum eſt miraculum grande, quòd pereunte Choreb, filij eius non perierunt. Pro arcanis. Magnum myſterium, & abſconditum in hoc facto clauſum continetur. Quod autem eſt? Quod referimus. Illud nimirum, quod Adam cadente non ceciderit Maria, illóque peccante non peccarit mater, quæ paritura erat Deum, vtente ipſo erga illam ſingulari quadam, & inuſitata liberalitate propter merita menſura carentia Filij ſui. Quia verò non diſputo, nec aduerſarios nomino, nec propono illos, nec eis reſpondeo, cùm tamen ad omnia, quæ obijciunt, facillima ſit reſponſio. Longè ſum digreſſus, vt alij opinionem hanc vltra promoueant, & duritiem leniant, quam ei alij tribuunt. Hactenus Pizannius Hiſpana quidem lingua. Quem ſi non tanta verborum elegantia Latinum fecimus, at non minori ſermonis proprietate, ac rigore, ne quis putaret, detraxiſſe nos, addidiſſéve aliquid viro, quo & ſi ſplendidiùs loqueretur, non tamen ea prorſus veritate, qua ſuo vernaculo idiomate circumfertur. Circumfertur eodem (eodem enim ſcripſit) Bernardus Leo, tomo primo de Conceptione Virginis, opuſculo 8. vbi vtramque referens opinionem, & quam tuemur, & huic oppoſitam, earum nulli cenſuram adhibet; imò nec alteri præfert alteram: ſolùm contrarium noſtræ poſteriori refert loco, ita placere ſibi præ alia innuens. Hunc imitatur Miranda defenſione illa, quæſtione 11. & 12. vtrobique ſecunda concluſione: dilucidiùs tamen cùm apertè ſententiam noſtram probabilem dicat, & probet.

12 Tres mihi ſuperſunt modò, qui cum locis ſuprà citatis ſententiam noſtram damnauerint, aliis tamen, aut eiſdem poſt aliqua eam à cenſura penitus liberant. Horum primus Valentia eſt, tomo ſecundo, diſputatione 6. quæſtione 11. puncto ſecundo, §. *quare*, ita decernens. *Ad primum reſpondeo, negando maiorem propoſitionem. Nam primò fieri potuit, vt Deus à lege illa, quam Adæ vt principio generis humani impoſuit,*

Valentia

posuit, exciperet aliquem ex Adæ A *posteris, id quod de Beata Virgine piè credi potest. Et sic intelligitur, quemadmodum illa non fuerit in Adamo præuaricata legem aliquam, qua ipsa teneretur. Secundò, dato etiam quòd ab illa lege Beata Virgo non fuerit excepta, atque adeo ipsam quoque voluntate Adæ præuaricatam fuisse illam legem; tamen non inde sequitur necessariò, eam peccatum originis incurrisse. Nam, vt* B *infrà dicemus, peccatum originale non consistit essentialiter in præuaricatione illa actuali Adæ, quæ censetur etiam fuisse posterorum; sed in defectu cuiusdam muneris supernaturalis, quo, propter illam præuaricationem Adæ, generantur posteri destituti. Itaque potuit Deus in ipso puncto conceptionis Beatam Virginem afficere eiusmodi munere, atque adeò impedire, quominus conciperetur obstricta* C *illo defectu, in quo consistit propriè peccatum originis*, &c. *Cùm autem hæc vtraque solutio illius primi argumenti bona sit, secunda mihi videtur esse melior.* Nulla igitur, si bona prior est censura digna est, neque vlla sententia nostra, quæ omnino eadem cum illa est. Quam quia non amplectitur author iste, siquidem posteriorem præfert, superiúsque tam seuerè aduer- D sus nos statuit, ferendum haudquaquam dixi præcedenti capite, illum pro nobis, quasi eandem opinionem sequatur, à Pizannio afferri. Aliud enim est, à censura liberare, quod dicimus; aliud, vt vero illi subscribere. Prius modò cita-to loco præstat, vt & tomo 4. disputatione 2. quæstione 1. puncto 1. §. *Respondeo in primis*; *Valentia.* non posterius. Sed accipe, quod isto habet dicens.

13 *Valentia.* *Qui dicunt, Beatam Virginem eatenus fuisse præseruatam ab originali peccato, quoniam ab initio fuit diuinitùs excepta à lege imposita Adamo, & eius posteris: contra quam Adam, & alij posteri in eo peccauerint; consequenter facilè declarant, quomodo gustauerit quidem in Adamo Beata Virgo, cum aliis Adæ posteris, vetitum pomum: sed tamen non item ipsa per hoc peccauerit in Adamo, siquidem ea non tenebatur illa lege*, &c. *Neque nos etiam tomo secundo, quæstione 12. de peccatis, modum hunc explicandi hanc rem prorsus improbauimus, tametsi alium quendam, de quo statim dicam, meliorem, & probabiliorem esse dixerimus.* Perpende, *melius, probabiliúsque* alicuius comparatione quidquam esse non posse, nisi bonum, ac probabile alterum illud sit, quod in bonitate supererat, & probabilitate. Quandò comparatiuum omne positiuum præerequirat in eo, quo cum confertur. Quis non desiperet, si candidiorem coruo cignum diceret? Desipiet ergo quisquis, *probabilius*, & *melius* hoc illo dixerit, quod nec probabile, nec bonum est. Vt igitur Valentia non desipiat; sentiamus, bonum, & probabile nostrum assertum dicere, cùm oppositum, *melius*, & *probabilius*, ait. Mitto discri-

men illud inter gustare vetitum A pomum in Adam, & peccare in eo, quod ad præsentem causam nihil referat, & si falsum, & nullum sit, vt iam superiùs adnotaui.

14 Suarius. Secundus ex his tribus Suarius, tomo 2. in tertiam partem, disputatione 3. sect. 2. versiculo, *Quaret aliquis*, est: cuius illa: *Si quis autem contendat potuisse Virginem esse obnoxiam peccato Adæ contrahendo, atque adeo propriè redemptam per Christum,* B *& nihilominus non peccasse in Adamo, sed habuisse solùm debitum peccandi in illo; fuisse autem propter Christum praseruatam, non solùm ne peccatum Adæ contraheret, verùm etiam ne in ipso peccaret, talis opinio non posset censura notari, quia vtcunque saluat Scripturarum locutiones.* Hucusque ille. Duo tantùm è tribus, quæ nos asserimus à nota clarè vindicans: in se nimirum de- C bitum sanctam matrem peccati non habuisse, nec in Adam peccasse; de tertio nihil expressè docens, quod erat, nec peccandi in Adam Virginem debitum esse perpessam: & quidem pro duobus prioribus Suarium adducimus, nō pro tertio. Quamquam si arguere hominem, vrgeréque vellemus ex his ipsis, quæ à censura dicit libera, fa- D cilè quod superest, ab eo extorquere valeremus. Vt enim ait, opinationem illam Scripturarum locutionibus suo modulo satisfacere: sic & nos affirmamus sartas, tectas, & integras probè seruare, licet à debito in Adam peccandi eximat Virginem, dum id Christi meritis adscribendum existimet, ne à redemptionis beneficio excludatur, neve Redemptori potissimus laborum fructus negetur, redemptio præstantissima; qualis profectò est, Assertoris vi ab omni peccati debito cùm in se, tum in alio penitus præseruari. Videndus in responso, quod roganti, contraxissetne peccati debitum Virgo; sub chirographo quondam misit post editum in tertiam partem secundum tomum, cùm superioribus annis de immunitate à peccato Deiparæ conceptioni diuinitus concessa, magna contētione in Hispaniis agebatur. Inuenies hoc insertum posthumo eiusdē Suarij de peccatis prelo mandato libro disput. 9. sect. 4. num. 11. & sequentibus: vbi planè à censuræ nota liberum docet credere, absque origineæ labis debito magnam Matrem fuisse. Ait enim sub opinionis alea sibi oppositum arridere.

Audiendus iam Vasquez horum tertius, in tertiam partem 2. tomo, disputatione 115. capite 2. num. 28. ver. *Caterùm,* vbi sic effert: *Si fieri potuisset, vt per merita passionis Christi à lege de transfundenda iustitia, aut saltem à lege de trāsfundendo peccato originis exciperetur; dici posset, per merita Christi redempta; non quia liberata fuisset à captiuitate peccati, sub qua priùs re vera teneretur, neque à debito captiuitatis in Adamo re ipsa contracto; sed quia in Adamo huiusmodi debitum contraheret, si sub lege communi cum aliis relinqueretur, & fauore, seu gratia Christi effectum esset, vt ab ea exciperetur.* 15 Vasquez.

Velu

Veluti si quis venderet aliquam mulierem in seruam, ea lege, vt partus, qui ex ipsa conciperetur, liber maneret, verè diceretur partum à seruitute, quam alias contraheret, seu à debito etiam seruitutis contrahendæ liberasse: cùm tamen partus nunquam sub seruitute, neque sub debito seruitutis re ipsa fuisset, sed sub vtroque foret, nisi is, qui matrem in seruam vendidit, a lege seruitutis ipsum liberasset: Hucusque Vazquez. Cui dico, potuisse fieri, atque ita ex parte factum esse, quod ipse tãtùm sub conditione affirmat. Quare nulla erit censura digna opinio, quam sustinemus, quando iuxta rationem hanc, sequẽti distinctione à nobis explicanda est, nonnullis additis, & luculentiùs expositis, quæ meliùs percipiendæ rei, ac exornandæ necessaria esse meritò iudicamus; ne vllus dubitandi relinquatur locus, ne lectori scrupulus, qui eius animum pungat.

16 Claudat hucusque dicta, egregia illorum omnium confirmatio, de industria huic loco reseruata, vt firmiùs hæreat menti. Toleti partim, partim Matriti acta res est, in luce omnium dicas. Vrbs illa celebre admodum Seraphici Francisci multa religione, multa sapientia insigne cœnobium habet. Illius Patres, vt almæ Virginis honori; & gloriæ addicti sunt, eius promouendæ studio piissimas, æquè ac scientia plenas euulgarunt publicè sustinendas theses, quarum princeps de more in fronte sub dubitandi forma proposita erat: *Vtrum Virgo Deipara contraxerit debitum in-*

A *currendi peccatum originale?* Cui breuiter in calce sic respondebatur. *Conclusio est negatiua*. Vix palam assertiones factæ, cùm in se concitarunt aliquos, itur sine cunctatione ad summos fidei iudices, quorum Matriti sanctissimum tribunal, delati authores, quòd & origineæ culpæ debitum in sancta Virgine non agnoscerent, & illam in Adam minimè peccasse affirmarent. Imperatum actioni iustitium,
B quousque præmisso examine causa decerneretur. Vocantur, qui censuris præpositi sunt, libræ assertiones committunt, quid sentiant aperiunt iudicibus; statuunt hi, prohibendos Minoritas non esse, quin relinquendos liberos, quod defendendum proposuerant, sustinere, vt ex locupletissimo Ferdinandi à Villegas tanti Senatus, & iudicum à secretis testimonio dato Matriti 22. Ianuarij, anno 1616. quod typis excu-
C sum apud me habeo, constat. Audio, assertionum propugnatores inter alios, quos pro se iudicibus obtulere, vnum Erreram fuisse, ac iure, relectione 3. in Scotum, lib. 2. sententiarum, disp. 24. q. 9. vbi nulla esse censura notandam sententiam nostram docet. Lege Bernardum Leonem, tomo primo de conceptione Virginis, opusculo 8. versiculo *Por lo qual el supremo consejo de inquisicion*. Vbi patrio
D sermone, quæ Latino subiicio: *Propter quod supremum inquisitionis tribunal definijt, propositionem hanc defendi posse: Quod Beata Virgo Maria etiam nec in primis parentibus fuit obnoxia*

Errera.

peccato originali.

17 *Ægidius* Meminit iudicij huius, & decreti supremæ inquisitionis Ægidius lib. 2. q. 4. art. 7. §. 4. Quem idcirco inter nostræ sententiæ patronos superiùs non recensui, quòd ea ratione à peccati debito immunem sanctissimam Virginem dicat, quæ tum falsa, tum nullius momenti sit. Negat, vt iam vidimus, in mortalibus omnibus istud debitum, quod soluant, cùm primum gignuntur, origineam maculam, cuius illud est, eo primo instāti contrahēdo; negat idcirco fuisse in Virgine, quòd habuerit ortu illo suo intra materna viscera iustitiam, sanctitatem, & gratiam, qua origineo malo præclusa fuerit ianua, omnis negatus locus, omne illius debitum, si quod esse vnquam potuit, remissum prorsus ira, vt priùs quàm illo afficeretur Deipara, plenam eius sortita condonationem fuerit. Quod pace viri dixerim, nihil eum dixisse fuit. Nec pluribus aduersus eū agere oportet, cùm ex superiùs dictis notæ falsitatis conuincatur. Siquidem non ea ratione debitum hoc cōcipiendum est, qua illud is comminiscitur. Vnde fit, vt donata etiam primo nostri esse instanti gratia, debitum id valeat in anima reperiri. Et sanè credibile non fit, veritatem Ægidium attigisse, cùm Theologorum nullus inde vnquam collegerit, in Virgine debitum hoc non fuisse, quòd in gratia concepta sit; quin potiùs asserentes fermè omnes absque peccato progenitam Deiparam fuisse; omnes fermè illius contraxisse debitum clamant, clamant oppositum esse damnandum. Mirabile quidem, neminē illam consecutionem vidisse: In gratia fuit concepta: Ergo quēadmodum vnà cum illa peccatum non habuit, sic etiam nec debitum, quod stare cum ea simul nequeat, vt stare peccatum cum illa non potest. Fortassis Ægidij hanc sententiam infrà proponemus, & fundamenta soluemus, ne quis ad eam impingat minùs prudens. Nunc agendum nonnullis cum illo decitato nuper supremæ inquisitionis decreto, quod perperam §. illo 4 interpretatur.

18 *Ægidius* Ait eo loco: *Aliqui scribunt, sanctissimum tribunal qualificasse hanc propositionem vt probabilem, Beata Virgo non peccauit in Adamo: sed in hoc hallucinantur: quoniam propositio qualificata agit de debito in persona Virginis contracto, non autem de debito eiusdem in Adamo, & prout in Adamo.* Subdit, Complutensis Academiæ Doctores eodē sensu, non alio propositionem illam ab omni nota liberam asseruisse. *Confutatur* Fallitur. Nam thesium princeps quæstio absolutè habebat, *Contraxeritne sanctissima Virgo debitum peccatum origineū incurrendi*; cui etiam absolutè responsio negans subiecta fuit. Vt vno verbo quidquid dici poterat, quæri, ac responderi compendio, vt assertionum fert stylus, & receptus mos, certaturis proponeretur. Atque hanc propugnantium mentem fuisse, voluisséque, omne penitus debitum, & in ipsa, & in Adam à magna Matre excludere, planè horum

horum verba,quę iam referam, persuadent.Cùm enim conclusio illa tam absolutè in Deipara negans debitum ad Complutenses Doctores fuisset delata, vt sententiam suam isti dicerent; quæsierunt Minoritæ ab illis de re soliciti,vt ij, quorum tractabatur causa,(illorum verba damus;) *Vtrùm responsio negatiua,vt constat ex illo verbo, contraxerit, neget tantummodo debitum proximum natum ex contractu, & pacto inito cum Adamo: quandoquidem is, qui thesim istam defendit, concedit aliud debitum remotum,pactum antecedens, cum quo vera, & propria redemptio optimè componitur?* Ita verò Doctores illi rogati quærentibus responderunt: *Nihil in positione ista censura dignum est.* Placet eorum vnum audire, vt ex illo cæterorum iudicium certiùs constet.

19 *Montesinus.* Is Ludouicus Montesinus, Primarius Theologiæ professor sit, cuius quod sequitur: *Quartò obseruandum est: Illud debitum habendi peccatum, posse intelligi dupliciter; vnum quasi proximum, alterum quasi remotum. Quod sic explico. Si Beata Virgo peccauit in Adam, habuit debitum proximum contrahendi originale, quia habuisset in se ipsa peccatum, si non præseruata esset in primo instanti suæ animationis. Si autem non peccauit in Adam, habuit debitum remotum, quia peccasset in Adam, si non fuisset excepta à lege communi, aut si non fuisset præseruata in illo instanti* Hęc ille. Quibus subiungit propositionem illam, quòd *Virgo in Adam non peccauerit*, atque adeò remotum tantùm habuerit debitum; nullam grauiorem censuram mereri,quin potiùs defendi piè, ac probabiliter posse.Idem fuit reliquorum doctorum calculus,idem omninò sensus, quem scripto, adiecta propria singrapha, quisque declarauit: Falsò igitur Ægidius protulit, æquissimum fidei tribunal de propositione illa, *Beata Virgo non peccauit in Adam,* nihil statuisse decreto illo suo, quod pro nobis faciat, sed indulsisse tantùm, dissimulasseque, aut dissimulatione quadam permisisse, vt tanquam pia, & probabilis defendi ea sententia posset, quæ ait, in se ipsa gloriosissimam Virginem peccati debitum minimè contraxisse: vociferantibus ipsis, qui rei vocati sunt, Omne debitum natum ex lege, & pacto à se negatum seriò. Certum autem est, sublata lege omni, & pacto, filium in parente crimen pati haudquaquam posse: & verò Computenses Theologi eo sensu responderunt ad propositam ipsis quæstionem,vt ex illorum testimoniis patet.

Neque, si hæc ita non essent, ausus Antonius Velasco Minorita in suo illo Toletano cœnobio Theologiæ professor vnquam fuisset, coram totius Academiæ oculis, & auribus, conuocatis doctoribus illius omnibus, Theologicas illas assertiones defendere. Quarum hæc quarta continebat expresse: *Neque Vir* 20

Virginem in Adamo peccasse; neque debitum proximum incurrendi culpam originalem contraxisse. Imitati postmodum tantùm virum alij atque alij eiusdē Academiæ sapientes homines, qui opinionis illius vindices se deinceps intrepidè præbuerunt. Nollem autem iniiceret alicui minùs prudenti scrupulum, Complutenses Doctores, & assertiones eas remotum debitum in Virgine concessisse, hincque perperam aduersus nos colligeret, ex parte saltem illos esse cōtrarios nobis: cùm ea ratione debitum illud remotum exponant, lege sublata, & pacto, qua esse aliud nihil possit, nisi aptitudo illa naturæ, cui non repugnet claudi lege, pacto comprehendi superiùs à nobis satis explicata, & quæ à nemine iure negari valeat. Recole primam distinctionem. Cui si tradenda sequenti adiunxeris, nulla dubitandi ratio poterit remanere.

DISTINCTIO IV.

In qua ratio, secundùm quam olim à peccato in Adam, & debito contrahendo Virginem seruarit Deus, exponitur.

ANtequam sententiam nostram probemus, necessarium prorsus est, rationem seu modum exponere, quo Matrem suam à pręfatis peccato in Adā, & debito liberare potuit Deus. In quo declarando tot inter se scriptorum pugnantes sensus laborant, vt difficile admodum A sit, omnes recensere. Curabimus eos proponere, qui censeri penitus inutiles iure nō possint, alienis à præsenti argumento exclusis. Nec enim committam, vt eas referam opiniones, quæ inter negantes Immunitatem hanc Virgini à debito, & peccandi ratione in Protoplasto ita communes sunt, vt nihil ad institutum nostrum conducāt. Id namque tùm mihi, tum lectori molestissimum foret; referam B illas, quæ ad rem facere videbuntur. Præstandum hoc aliquo erit ordine, vt confusio quàm maximè vitetur. Hunc tenebo. In duas classes omnes opinationes diuidam, in priori eas reponam quæ venturum Christum negant, si Adam non peccaret, decretámque aiunt Virginem, aut post Redemptorem in culpæ remedium à Deo electum, aut si ante præuisum Dominum vt fœminam tan- C tùm, non vt tanti filij genitricem. Posteriori eas tribuam quę Assertorem induturum nostrā naturam dicunt, etiamsi Protoplastus minimè à gratia caderet. Et vt ad prioris generis sententias veniamus: illud erga istas præ oculis habebimus, vt potiores ante alias explicemus, quòd ad reliquas viam sternant, reddántque faciliorem. Idem circa posteriori contentas diuisionis membro diligenti D cura seruabimus, ne aliquid desit perspicuitati. Venio ergo ad priori loco designatas, & ad harum primam non temporis antiquitate, sed potiùs nouitate. Cui sequens caput dico.

CAP.

CAPVT I.

Proponitur prima sententia inter illas, quæ venturum Christum negant, peccato minimè intercedente, ab illo & debito Matrem liberans Redemptoris.

1 *Prima sententia.* RECentiorum non pauci,
quorum, vno excepto, scri-
pta nondum prælum vidit, pri-
scas aliorum sententias liberan-
tes à peccati debito magnam
Matrem pertesi, studiosique il-
lius, quæ Christum post Adæ
culpam dicit præuisum, hanc
sibi excogitarunt, vt & Virgi-
nem à debito immunem, & in-
carnationem peccati occasione
amatam defenderent, affirman-
tes; Pro Beata Virgine Adamum
non accepisse gratiam, aut vl-
lum cœleste donum ex iis, quæ
postea consequuta est, hincque
prouenisse, vt nec peccatum,
nec huius debitum, quod à Pro-
toplasto initium potuit sumere,
Virginem aut comprehenderit,
aut valuerit comprehendere.
Quando nihil aliud lethale cri-
men sit, quàm gratiæ priuatio
moralis quædam vt minimum,
quæ ab illo in alium deriuari
non possit, cui nulla ratione al-
terius gratia commissa vnquam
fuerit. Videns namque Deus
(aiunt) ipsum primum paren-
tem, gratiam, quam pro se, po-
sterísque accepit, non conserua-
turum, decreuit gratiam pro
Beata Virgine voluntati eius nõ
committere. Vnde factum est,
illam in Adamo non peccasse,
neque peccandi vllum, aut su-

A stinendi peccatum debitum ha-
buisse. Si enim Adamus gratiam
transfundendam pro ea non
accepit, eadem ratione gratiæ
priuationem, in qua originea
lues posita est, vel ipsam neces-
sariò consequitur, in eam deri-
uare non potuit. Sic istius sen-
tentiæ defensores.

Qui dum rationis signa mẽ- 2
ti Diuinæ assignant, iuxta quæ
ab æterno decreta in ordinem
prioritatis, & posterioritatis re-
B digunt, ab Adamo, cæterísque
naturæ incipiunt rebus, quas
totam gratiæ seriem præcessisse
arbitrantur. Cùm verò ad hanc
componendam, in suósque ve-
luti gradus diuidendam acce-
dunt, mirum est, quantum inter
se discrepent, ac diuersi abeant.
Sunt qui velint, post omnium
futurorum mortalium defini-
tas personas, quarum vna fuerit
Virgo, ita de illatum gratia, &
C reliquis donis cœlestibus actum
esse, vt omnibus ista decreta sint
ab eodem capite deriuanda pri-
mo vitæ initio, à quo natura
ipsa generationis virtute propa-
garetur; dum tamen in sancti-
tate persisteret is, qui cætero-
rum principium, Adamus scili-
cet, priori iam signo fuerat con-
stitutus. Quòd si ab illa infœlix
caderet, non solùm tot bona in
filios minimè transmissurus es-
set, verùm etiam crimen in eos
eiacularetur, quod paterentur
D singuli, cùm primùm virilis cõ-
ciperentur seminis potestate.
Dum autem sic decernebat Do-
minus, eorum, quæ scientia cõ-
ditionata illi repræsentabat me-
mor, noluit vnam dumtaxat Vir-
ginem, quoad gratiam, & cul-

pam, cæteris esse parem. Noluit A enim, vt eius egregia sanctitas casus periculo esset exposita, quòd præuidebat non solùm possibilem Adamo, sed certissimo euentutam ruinam, si ea ratione confertentur illi auxilia, qua re ipsa homini collata sunt. Nec ignorabat, alia nulla constitututum se illi dare posteriori signo aliquo ad voluntatis suæ decreta pertinente. Vnde cognouit etiam, quid ipse decreturus esset postmodum, B nullam scilicet illaturum se vim Adamo, sed relicturum eum liberum, vt, quod ipsi placeret, lubens exequeretur. Accessit post hæc signum, in quo iam & peccati permissionem amatam vidit, & commissum scelus, cui deinceps mederi statuit. Medicum filium assumpta humanitate, in qua pateretur, & subiret crucis mortem, esse voluit. Huic dum matrem quærit mundam, vt res C petebat, Mariam decretam priùs esse quidem; sed nullo peccato implicitam, nullo istius debito, quòd vnà cum cæteris statutam Adamo, & suis legem de iustitia, & crimine ingressa non fuisset, in tantæ prolis genitricem vocat; ornat præfereà, ob concipiendi nati iam præuisa merita, ea gratia, eis bonis, ac puritate, qua maior sub Christo Domino reperiri non possit. Hinc D non solùm absque peccato concepta Virgo, sed etiam absque vllo eius debito cùm in se, tum in Adam, in quo rebus ita constitutis impossibile penitus fuit peccare.

3 Sed, Rogo ab his, quid mouerit Deum ad hanc vnam Virginem ab ea lege excipiendam *Refellunt* signo illo, cùm nondum peccatum erat præuisum, nondum tractatum de incarnatione: quæ ratio Diuinæ se obtulit menti, ob quam Virginis fortuna, quæ aliorum, signo eo non fuit? Respondent: *Responsio* Præuidisse Deum, posita conditionata scientia, quid ipse posterioribus signis, & permissurus, & decreturus esset peccatum scilicet, & remedium, in cuius partem ventura esset fœmina, quam ab omni scelere immunem, huiúsque debito esse oporteret. Aliqua hæc certa, indiuiduáque persona debuit esse; vt alia quæuis esse potuit, voluit Deus Mariam esse. Quoniam autem præuidebat, se istam, non vllam aliam, ad tantum electurum munus, ex eo signo quasi præparare illam voluit à communi pacto, & lege prouidè excipiens. Cuius meritis? Christi? Is nondum erat decre- *Confutatur* tus, licèt præuisum totum, quod staturus erat sequentibus signis Deus, id est, præsciebat optimè ipse Deus, quid signis reliquis esset constituturus. Hoc verò non erat, præuidere Christi merita, quasi exhibita; sed decreturum se, vt & Christus esset, & eius merita; quod satis non est ad affirmandum, illorum ratione à peccato, & debito fuisse Deiparam præseruatam; cùm re vera nec in se illa, nec in Diuina mente sint præsentia; sed remotè ad summum futura duntaxat, & impropriè,

quando

quando solùm cognoscit Deus, à se decernenda esse, nondum verò esse decreta. Atque vti re ipsâ meritoria causa, quæ nondum re ipsa sunt merita, esse nō possunt; ita nec in præmiantis animo; quæ illi nondum præsentia obiiciuntur, siue quæ nondum propriè futura videt, sed tantùm decreturum se postmodum, vt illa sint. Dicere autem ex nullis Christi meritis præseruatam Virginem fuisse, redemptam illam non fuisse, dubio procul est affirmare. Quod quàm sit à veritate alienum, quis non videat? Plura cōtra hunc opinandi modum afferri à nobis possent; verùm quoniam similem alium infrà explodendo illa dabimus, silere nunc ea, commodiùs iudicaui.

4 *Modus alter.* Recensendus quidam alter præsenti loco est, quod partim ad istum accedat, nonnullisque arriserit neothericis. Inquit: *Primo signo Adamum, & omnes homines, exceptis Christo, & Matre, creare Deus statuit. In secundo iustitiam originalem conferre Adamo transfundendam in omnes filios eius, quos in priori signo ex ipso futuros viderat; ita vt cerneret gratiam illam deriuandam esse in Adæ filios omnes non in confuso, cùm nihil Deus eo modo cognoscat, sed distinctè, ac sigillatim in eos, quos iam decreuerat futuros ipsius Adæ posteros. Vnde conficitur, vt illi duntaxat potuerint origineum crimen contrahere ab ipso Adam profectum, qui ex eo etiam habituri erant gratiam in statu innocentiæ. Hos enim solos pactum illud potuit comprehendere, non tamen eos, qui neque futuri erant, neque ex ipso gratiam vllam erant accepturi, si ipse perseuerasset in eo fœlici statu. Rationi siquidem non videtur consonum, vt illi, qui nihil beneficij erant suscepturi ex Adami perseuerantia in bono, ex ipso grauissimum peccati malum participarent. In tertio signo vidit Deus originale scelus, illóque totam Adami posteritatem infectum, vt & ipsum Adamum suo inquinatum crimine, quod non originale, sed originis debet appellari, (hic aduerte necessarium non esse affirmare, Deum ante incarnationem vidisse peccatum in filiis Adæ, vt imminebat, & pro eo peccato non iam contracto, sed contrahendo venisse Christum, quod meritò multis difficile visum est.) In quarto instanti, signóve Deus incarnationis mysterium decreuit, idque in remedium peccati Adæ, ac filiorum, quos labe infectos iam tunc probè cernebat. In quinto instanti ex meritis ipsius Christi futuram Virginem.*

5 Hic patroni istius modi opinandi variant. Nonnulli futuram, inquiunt, decreuisse illâ Deum ex simplici affectu, & voluntate, vt esset mater Christi Domini: plures ex efficaci. Hunc illi sexto tribuunt signo. In quo, aiunt, præuisis aliquot meritis ipsius Virginis elegisse illam Deum efficaci, ac firmo, & absoluto decreto suo in matrē sanctissimi Redēptoris. Subdūt: *Hinc perspicuè fit, Beatissimā Virginē non contraxisse debuit peccati originalis. Mens enim, & ratio Dei fuit, viso peccato primi parentis, & originali ex eo deriuando ex ipso*

Adamo, vnde virus elicuerat Dæmon, quo totum orbem inficeret, antidotum sumere, quo humanum genus reparandum, & curandum erat. Atque ita decreuit, vt nasceretur Christus Adæ ipsius filius ex aliqua fœmina eiusdem etiam Adæ filia. Cúmque omnes quæ præcessissent, essent maculatæ peccato, & peccati tristi debito, statuit, vnam creare Adæ filiam, & Virginem, quæ in pacto non contineretur, nec ex illis esset, quas futuras prioribus signis Dominus constituerat. Qua ratione neque haberet originei peccati maculam, nec eius debitum, nec indigna censeri posset, vt ex ea Christus nasceretur: cuius maiestatem haudquaquam decebat ex peccatrice, aut peccati debitrice fœmina illum ortum ducere. Quare, si futurus Christus non esset, nec ipsa Virgo esset. Vtque ille peccati occasione ablata non foret, sic nec illa. Deus enim solùm Virginem esse voluit, vt haberet Christus matrem per omnia puram, & ad quam nec peccatum generis nostri, nec eius debitum pertineret. Virgo igitur (subiiciunt) originali peccato nō tantùm esse Dei matrem debet, sed etiam esse, qua ratione deberi occasioni aliquid, solet communiter affirmari.

6 Quòd si obieceris (pergunt) fieri ex his, nullum, excepta Matre Christi, meritis vitam habere, cōcedemus (aiūt;) Pro nullis enim, vt fierent, mortuus est. Quid ergo de Isaac, Samuele; ac Ioanne Baptista, & similibus? Respondemus, hos non ob merita Christi fuisse: quanquam enim Christus non venisset, nec Adam peccasset, illi nihilominus extitissent. Beneficium ergo, quod Deus parentibus eo-

A rum contulit, fuit, vt talium filiorum parentes essent, quos Dominus producere bene potuit medijs alijs, qui eos generatione procrearent. Quandoquidem potest Deus cuiusuis hominis tum esse, tum existentiam decernere, antequam illius secundas causas eligat. Ratio est clara. Quia existentia huius, v. g. creaturæ nullam connexionem intrinsecam, necessariámve cum secundis habet causis, vnde se solo Deus illam

B potest efficere, aut interuenientibus quibúsque alijs, prout ipsi placuerit. Atque hoc pacto facilè intelligitur, quomodo potuit, priùs decernere Christi existentiam, quàm Virginis, vt communis Scholasticorum doctrina docet. Itaque hanc nos inter causas physicas, & morales distinctionem esse arbitramur, vt morales necessariò antecedant effectus suos præuisione, non verò physicas. Cuius discriminis ratio patens est. Quia morales de-

C seruiunt voluntatis motioni, quæ illarum est causalitas, voluntatis, inquam, Diuinæ, hanc ad istum, vel illum effectum producendum excitando, permouendóque. Quare si Deus iam ex se ad illum inductus esset, morales causæ nullius momenti forent, nullius causalitatis. At causæ physicæ non postulant necessariò præuisione aliqua effectum antecedere; quia non mouent Deum ad illius productionem. Cùm potiùs ipsis cau-

D sis ille tribuat esse propter voluntatem efficacem, quam habet de ipso effectu earum futuro. Quis enim non dicet, processisse mundi creationem ex efficaci voluntate creandi hominem, quæ in Deo fuit, quamuis in executione mundus causa

physica

physica extiterit ipsius hominis creationis. Dicimus igitur; necessarium non esse prædefiniri causam physicam, ante ipsius effectum, cùm persæpe contrà eueniat. Vt minimum quantum ad præsens attinet, satis est, nec inter causam physicam, & illius effectum necessariam connexionem esse, nec inter hæc, & voluntatem diuinam. Atque modum hunc consonantiorem esse Virginis excellentiæ, sensui, qui nunc frequentior inter Scholasticos, & cæteros est, Patrúmque doctrinæ, minimè dubitamus. Hæc illi.

7 Quæ ad verbum referre placuit; vt dilucidiùs statim refelli à nobis possent, vtque manifestius constaret, in quibusnam discrepent hi ab illis prioribus statuentibus adornandæ Virginis gratia decretum signo, quo isti definitam illi & naturam & sanctitatem dicunt, post Christum scilicet peccati occasione amatum. In omnibus autem, qui duos hos relatos modos sequuntur, illud satis mirari non possum, ita nimirum de Virginis rebus sentire, simúlque asserere alium nullum in Diuina mente quasque habuisse ordinem priorum, & posteriorum præter eum, quem re ipsa, cùm fiunt, adipiscuntur. Id quam consequenter dicatur, ipsi viderint: Ego manifestam inuoluere contradictionem intueor. Cæterū inter priores illos sunt, qui ad pauciora signa omnia reuocent: nec ex posterioribus aliqui refragantur, quin potiùs libenter subscribunt. Aiunt; in primo absolutis, quæ ad naturam spectabant, gratiæ seriem, inchoante numine præuidisse Adami lapsum Deum, omnésque posteros eius labe infectos, omnes, inquam, illos, quos Deus futuros decreuerat, ac prænouerat. Quibus si obiicias gratiæ primum signum hoc esse minimè potuisse cùm peccati præuisio post Adamum affectū gratia, quam peccato amitteret, cognitum fuerit. Respondent, vocari à se primum eiusmodi rationis signum, quod exordium decernendæ incarnationis extiterit, quando peccati præuisione sublata, de tanto mysterio actum non esset. Quare subiiciunt; in secundo. Christus, ex peccato per traducem iam transfuso, accepta occasione, ad illud delendum prædestinatus est, passio eius, & mors decreta, qua occasione non futura, minimè Christus futurus esset. In tertio, ex præuisione omnium meritorū Christi definita Virgo; si priores consulas opinantes, ad gratiam tantùm, & gloriam, ad quam destinata non fuerat, cùm esse illius decretum: si posteriores, cùm ad hoc, tum ad omne supernaturale, quod ei collatum est, vt Dei esset mater, cùm aliàs minimè futura esset. Quam ob rem cùm Deus fœdus illud pepigit cum Adamo, tantummodo possibilis præsciebatur Virgo, atque adeo pacti constitutio, & ordinatio illam comprehendere non potuit, & ex consequenti nec peccatum, nec debitum illius. Igitur in hoc tertio signo, secundùm istos, primum quidem ex meritis Christi Mariæ creatio, & conditio decreta

est: Deinde ex eisdem meritis ad gratiam originalem electa, simplicique complacentia, & affectu ad Christi matris dignitatem, ex quo affectu efficacia illi auxilia præparata sunt, quibus eandem maternitatem mereretur; ac demum propter sua, & Christi merita mater Christi efficaciter decreta est. Denique in quarto signo non modo meritis Christi Domini præuisis, sed Virginis Deiparæ electione, & magnis etiam promeritis antè præsciti omnes Adami posteri, qui hactenus in peccati originalis fœcibus iacuerant, ad salutem vocati sunt. Dixi hos ad pauciora signa totum præsens negotium reuocasse, quod sic intelligas velim, vt de signis, quæ illorum aliqui nominant capitalia, seu totalia, dixisse, me scias. Nam si quatuor horum enumeratorum subdiuisiones consideres, aut non pauciora sex illis superiùs expositis, aut certè longè plura facilè recensebis. Quinque posuit loco alio is, cuius potissimùm ista quatuor sunt, cuiusque pro tertio illo suo signo ipsi aliàs quinto, vt & alij eiusdem sententiæ probationes iam adducendæ sunt, vt quantum habeant roboris, videamus, id sequenti capite, ne præsens admodum euadat longum, faciemus.

CAPVT II.

Quibus se tueantur expositorum modorum authores.

1 PEtunt ex sacris Literis, Patribus, & ratione, quæ pro

A se afferunt. Inter Diuinæ paginæ testimonia primum illis est octauum Prouerbiorum caput, vbi legimus vers. 22. *Dominus possedit me in initio viarum suarum*: vel vt LXX. *Dominus creauit me inuium viarum suarum ad opera sua.* Quas vias Cyrillus, & Ambrosius, aliique permulti nostræ redemptionis rationes, & consilia, quæ Deus iniuerit, esse volunt: vt sit sensus. Deus, consilium de generis humani redemptione iniens,

Prou. 8. ver. 22. *Septuaginta.* *Cyrillus.* *Ambrosius.*

B me quidem primam, principémve (vtramque significationem nomen capit) creauit. Expende verba, non dixit, *elegit*, vel *assumpsit me*, sed *creauit*, ac condidit. Quorsum? *Ad opera sua*: id est, ad restauranda, & reficienda ea quæ fecit. Si ergo Virgo Deipara ad opera Dei reparanda condita, & creata est, eius creatio, & conditio post peccati, Christique præscientiam definita fuit: At enim aptè

C admodum creandi verbum Virgini aptatur hoc loco, quia creare est, ex nihilo aliquid producere. Quamuis autem Virgo verè, ac secundùm rem ex Adamo genita, & procreata sit per veram generationem: tamen quod attinet ad ea vitia, quæ aliis ex generatione euenire solent, perinde habuit, ac si creata per se esset ex nihilo, ac suam ex Adamo generationem

D minimè recenseret. Quippe quæ inter filios Adami ita numerari debet, vt post pactum conditum, & legem violatam, fieri, & creati decreta sit: atque adeò non potuerit illam legis transgressio violare, & inficere.

Non

2 R. falluntur. Non id necesse vlla ratione est, vt quantùm ad ea omnia, quæ peccatum, & huius debitum redolent Protoplasti filia non sit, vtque idcirco creationis vocabulo eius conditio, seu condendæ præfinitio sacris in Litteris declaretur: quando aliæ commodior via ad illam, ob Filij passionem, & mortem, à communi peccato, ac debito liberandam suppetit nobis, vt constabit inferiùs. Concedo, vias eas redemptionis esse, quarum initium Virgo fuerit, quod redemptione præseruante immunis ab omni culpa, & debito præfinita sit ante omnes alios, multóque priùs quàm se decreuisse iam communis mali permissionem, Deus intueretur. Fateor ad opera sua illam Dominum elegisse, ac facere destinasse: verùm Filij eius assertoris instar. Vt enim cùm primùm Christus Dominus electus, & prædestinatus est (est autem prædestinatus, & electus ante permissionem cuiusque lapsus decretam) electus quidem est, & prædestinatus ad Patris opera, gloriam scilicet, & honorem; vtque redemptor cùm præseruans, tum liberans homines post ruinam suis meritis esset, ac morte, quandoquidem res ita esset postulatura. Sic etiam cùm primùm electa Virgo fuit, ad opera illa fuit electa, quæ redemptiones præseruantem dicunt, & subleuantem; vt illius esset mater, qui præseruans, & subleuans redemptor decernebatur. Qua verò ratione intelligenda hæc sint, quo accipienda sensu, dabo infrà 15. capite, vbi latè à nobis explicabuntur. Ergo cùm viæ Domini ambæ redemptiones sint, & præseruans, & subleuans, quarum illa nobilissima, & princeps, vt quæ maius, præstantiúsque beneficium contineat, eius prætera, vt credimus, primiceria veluti augusta mater fuerit: summo certè iure initium viarum Domini nuncupatur. Neque verò sola præseruantis redemptionis Virgo particeps fuit, quandoquidem beati etiam Angelorum chori ea potiti sunt. Verùm post Virginem, ratione aliqua, in cuius famulitium creabantur, quantùm ad diuinæ mentis decretum pertinet, quòd priùs prioritate aliqua signi alicuius rationis in præseruatiuam redemptionem Deiparæ ferebatur, quàm in eam, quæ sanctis spiritibus pararetur.

Subdit ille. *Potest etiam hæc nostra thesis roborari illo Euæ prioris exemplo. Vt enim Euam ex Adamo formauit Deus, non aliunde, sic Mariam ex Christi meritis, & propter illum, vt eius esset mater, non futura, si futurus Christus non esset; vti non foret Eua, si Adamus non esset futurus.* 3

Totum hoc damus. Quid inde sentiendum, *alteram hanc Euam Mariam non quidem ex aliis iam futuris hominibus assumptam, & Christo adiunctam, & accommodatā fuisse, sed ex ipso, ac propter ipsum, hoc est, meritis illius conditam, & perfectam: ita vt æquali iure, si Christus non esset conditus, ipsa minimè formanda esset.* R. Reiicitur. Negare non possum illud, *non quidem ex aliis iam futuris hominibus*

nibus assumptam; in alio tamen ab arguentis sensu. Etenim cùm nihil prius Filio, & matre à Deo amatum sit, non Angelus, non homo, non quidquam aliud, verissimum est; non ex futuris iam, id est, priue decretis hominibus, parētem Christo selectam fuisse: vnde nec ex infectis iam peccato, aut debito, cum nondum humanum genus culpa inquinatum, aut istius permissio cerneretur decreta. Quin potiùs cùm ratione aliqua Christus, & Virgo in Diuina mēte præcesserint, cætera verò cuncta propter illos amata sint, & definita, mortales omnes ex Christo Domino, & Matre descendere, possumus dicere; vt ex Adamo, & Eua omnes homines deriuātur. Quòd autem ex Adæ costa, quæ durum, ac firmum os erat, formata Eua prior fuerit: significat, posteriorem, Mariam scilicet, ex firmissimis, validissimisque Christi Domini meritis, esse prædefinitam. Atque vti si Adam non esset futurus, futura Eua non esset: ita quidem si futurus non esset Christus, Virgo non esset futura. Maius dicam, nihil penitus futurum esset. Quòd si propter Christum mater fuit, nullúsque ante ipsam priùs volitus, sed ipsa prior cæteris, dempto filio, post quem ipsa: certè cùm in eius domum electa est, siuè vt in illa tanto regi regia conderetur, alienum solum nobilissimo ædificio construēdo minimè fuit electum, aut designatum, vt fuisset, si ex iam peccato, vel debito maculatis aliquam in tantam extruendam molem Dominus præfiniret. Quo responsum est cæteris, quę in illa confirmatione in maiorem eius roborationem afferuntur.

4 Post quæ subduntur illa Genesis 2. *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.* Quæ ad Christum, & Virginem transferuntur, vt probetur ob illum decretum post præuisum peccatum eam esse amatam, non futuram, si futurus ille non esset. De quo non est, cur nobiscum aduersarij contendant, nec cur in eius probatione desudent. Quod euincere debent, est; post humani generis præuisam culpam incarnationis mysterium definitum fuisse. Id tamen non assequuntur. Vti nec Virginem ex eo creaturarum aceruo non esse, quæ ante præfatam culpæ visionem decretæ à Deo sunt: quòd fœminæ omnes post illam præuisionem, siue in illius signo eademmet originea inquinatæ cernebantur lue, atque ideo dissimiles Redemptori omnino, qui alienus ab omni macula futurus erat. Quare debuit in matrem eligi, quæ cùm nulla esset ex illis, filio esset admodum similis puritate. Id autem haberi non poterat, nisi denuò creanda vna præfiniretur, quæ ad priorem illum rerum cumulum tanto antè decretum minimè pertineret. Non id necessum fuit, sed tunc matrem decerni Deo filio, cùm is homo decernebatur; decretus autem est ante alios, cum nihil de peccati permissione statutum erat. Si verò tunc illa decreta est,

Genes. 2. ver. 18.

Exploditur.

est, ac simul ob filij merita excepta singulari genere redemptionis ab omni eo, quod postmodum circa humani generis lapsum erat statuendum, filio certè similis est decreta. Iam ergo adiutorium illi simile reperitur; quare non est, cur post præuisum totum infectum humanum genus noua quæratur secundo Adamo Eua, noua fœmina, quæ inter tot priùs decretas non sit.

5 *Argumenti propositio, & solutio. Genesis 3. ver. 15.*

Non est autem maioris momenti, quæ proximè subiicitur argumentatio ex illo 3. Genesis vers. 15. deprompta; vbi ad serpentem Dominus: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem; inter semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Probatur de Virgine accipiẽdum esse; quod non negamus. Explicantur inimicitiæ inter illam, & serpentem; semen illius, & huius semen, consilium Dei, eiúsque ratio exponitur; confirmantur omnia Sanctorum dictis: non illud, quod decreta fuerit eo modo, quo intenditur. Nec sequitur idcirco ita præfinitam fuisse, quòd inimica serpenti futura esset, contritura illius caput, eius semen draconis semini aduersaturum. Quemadmodum namque licet Christus Dominus in peccati remedium præcipuè definitus non est; sed ob mysterij præstantiam, & magnitudinem; hoc impedimento non fuit eius in permittendæ omnium ruinæ salutem, ac medicum prædestinationi, vtque implacabile in hostem bellum gereret; sic etiam ratione nulla obstitit, fuisse Virginem præcipuè decretam, vt Christi mater esset, electioni, qua omnium lapsui reparando in filij cooperatricem, & adiutricem aduersus eundem tyrannum assumpta est. Nec propterea minus veritatis habent, *inimicitias ponam*, &c. quòd ante Adami casum, vt omnium Dominus electus est, ipsa fuerit decreta Virgo, & ob crimen suo modo præcognitum aduersus inimicum nostrum constituta, obiecta Dæmoni, & erecta veluti; quàm inesset eisdem verbis, si existentia tam illustris fœminæ, vt arguentes volunt, à Deo esset prædefinita. Negabit nemo, de Christo etiam illa dicta fuisse. Quid igitur? Quòd ante Adami casum vt omnium Princeps is electus est, item vt Reparator, & vindex, idcirco de huius muneris excellentia quidquam detrahitur, aut ideò minus bene illa in eum cadunt, seu non tam aptum sortiuntur sensum, *Inimicitias ponam*, &c. Nihil minus. Vt ergo eandem vim in Christo retinent, eandẽ proprietatem, & robur, sit licèt ante cõmunis mali permissionem præfinitam decretus; ita & in Virgine, quamuis ante omne, quod peccatum olet, permitti statutum à Domino electa defendatur.

6 *Testimon. aliud Hierem. vers. 22.*

Superest aliud ex oraculis telum aduersario. Vult illud Hieremiæ 31. vers. 22. suam confirmare sententiam. *Creauit Dominus nouum super terram: Fœmina circumdabit virum.* Hæc dicit *Dominus exercituum,*

Virginem in Adamo peccasse; neque debitum proximum incurrendi culpam originalem contraxisse. Imitati postmodum tantùm virum alij atque alij eiusdē Academiæ sapientes homines, qui opinionis illius vindices se deinceps intrepidè præbuerunt. Nollem autem iniiceret alicui minùs prudenti scrupulum, Complutenses Doctores, & assertiones eas remotum debitum in Virgine concessisse, hincque perperam aduersus nos colligeret, ex parte saltem illos esse cōtrarios nobis: cùm ea ratione debitum illud remotum exponant, lege sublata, & pacto, qua esse aliud nihil possit, nisi aptitudo illa naturæ, cui non repugnet claudi lege, pacto comprehendi superiùs à nobis satis explicata, & quæ à nemine iure negari valeat. Recole primam distinctionem. Cui si tradenda sequenti adiunxeris, nulla dubitandi ratio poterit remanere.

DISTINCTIO IV.

In qua ratio, secundùm quam olim à peccato in Adam, & debito contrahendo Virginem seruarit Deus, exponitur.

Antequam sententiam nostram probemus, necessarium prorsus est, rationem seu modum exponere, quo Matrem suam à prę̨fatis peccato in Adā, & debito liberare potuit Deus. In quo declarando tot inter se scriptorum pugnantes sensus laborant, vt difficile admodum

A sit, omnes recensere. Curabimus eos proponere, qui censeri penitus inutiles iure nō possint, alienis à præsenti argumento exclusis. Nec enim committam, vt eas referam opiniones, quæ inter negantes Immunitatem hanc Virgini à debito, & peccandi ratione in Protoplasto ita communes sunt, vt nihil ad institutum nostrum conducat. Id namque tum mihi, tum lectori molestissimum foret; referam illas, quæ ad rem facere videbuntur.
B Præstandum hoc aliquo erit ordine, vt confusio quàm maximè vitetur. Hunc tenebo. In duas classes omnes opinationes diuidam, in priori eas reponam quæ venturum Christum negant, si Adam non peccaret, decretámque aiunt Virginem, aut post Redemptorem in culpæ remedium à Deo electum, aut si ante præuisum Dominum vt fœminam tan-
C tùm, non vt tanti filij genitricem. Posteriori eas tribuam quę Assertorem induturum nostrā naturam dicunt, etiamsi Protoplastus minimè à gratia caderet. Er vt ad prioris generis sententias veniamus: illud erga istas præ oculis habebimus, vt potiores ante alias explicemus, quòd ad reliquas viam sternant, reddánrque faciliorem. Idem circa posteriori contentas
D diuisionis membro diligenti cura seruabimus, ne aliquid desit perspicuitati. Venio ergo ad priori loco designatas, & ad harum primam non temporis antiquitate, sed potiùs nouitate. Cui sequens caput dico.

CAP.

CAPVT I.

Proponitur prima sententia inter illas, quæ venturum Christum negant, peccato minimè intercedente, ab illo & debito Matrem liberans Redemptoris.

1 *Prima sententia.* RECentiorum non pauci, quorum, vno excepto, scripta nondum prælum vidit, priscas aliorum sententias liberantes à peccati debito magnam Matrem pertesi, studiosiùsque illius, quæ Christum post Adæ culpam dicit præuisum, hanc sibi excogitarunt, vt & Virginem à debito immunem, & incarnationem peccati occasione amaram defenderent, affirmantes; Pro Beata Virgine Adamum non accepisse gratiam, aut vllum cœleste donum ex iis, quæ postea consequuta est, hincque prouenisse, vt nec peccatum, nec huius debitum, quod à Protoplasto initium potuit sumere, Virginem aut comprehenderit, aut valuerit comprehendere. Quando nihil aliud lethale crimen sit, quàm gratiæ priuatio moralis quædam vt minimum, quæ ab illo in alium deriuari non possit, cui nulla ratione alterius gratia commissa vnquam fuerit. Videns namque Deus (aiunt) ipsum primum parentem, gratiam, quam pro se, posterisque accepit, non conseruaturum, decreuit gratiam pro Beata Virgine voluntati eius nō committere. Vnde factum est, illam in Adamo non peccasse, neque peccandi vllum, aut sustinendi peccatum debitum habuisse. Si enim Adamus gratiam transfundendam pro ea non accepit, cadem ratione gratiæ priuationem, in qua originea lues posita est, vel ipsam necessariò consequitur, in eam deriuare non potuit. Sic istius sententiæ defensores.

Qui dum rationis signa mēti Diuinæ assignant, iuxta quæ ab æterno decreta in ordinem prioritatis, & posterioritatis redigunt, ab Adamo, cæterísque naturæ incipiunt rebus, quas totam gratiæ seriem præcessisse arbitrantur. Cùm verò ad hanc componendam, in subsque veluti gradus diuidendam accedunt, mirum est, quantum inter se discrepent, ac diuersi abeant. Sunt qui velint, post omnium futurorum mortalium definitas personas, quarum vna fuerit Virgo, ita de illarum gratia, & reliquis donis cœlestibus actum esse, vt omnibus ista decreta sint ab eodem capite deriuanda primo vitæ initio, à quo natura ipsa generationis virtute propagaretur; dum tamen in sanctitate persisteret is, qui cæterorum principium, Adamus scilicet, priori iam signo fuerat constitutus. Quòd si ab illa infœlix caderet, non solùm tot bona in filios minimè transmissurus esset, verùm etiam crimen in eos eiacularetur, quod paterentur singuli, cùm primùm virilis cōciperentur seminis potestate. Dum autem sic decernebat Dominus, eorum, quæ scientia cōditionata illi repræsentabat memor, noluit vnam dūtaxat Virginem, quoad gratiam, & cul- 2

pam, cæteris esse parem. Noluit A enim, vt eius egregia sanctitas casus periculo esset exposita, quòd prævidebat non solùm possibilem Adamo, sed certissimo euenturam ruinam, si ea ratione conferrentur illi auxilia, qua re ipsa homini collata sunt. Nec ignorabat, alia nulla constituturum se illi dare posteriori signo aliquo ad voluntatis suæ decreta pertinentæ. Vnde cognouit etiam, quid ipse decreturus esset postmo- B dum, nullam scilicet illaturum se vim Adamo, sed relicturum eum liberum, vt, quod ipsi placeret, lubens exequeretur. Accessit post hæc signum, in quo iam & peccati permissionem amatam vidit, & commissum scelus, cui deinceps mederi statuit. Medicum filium assumpta humanitate, in qua pateretur, & subiret crucis mortem, esse voluit. Huic dum matrem quærit mundam, vt res C petebat, Mariam decretam priùs esse quidem; sed nullo peccato implicitam, nullo istius debito, quòd vnà cum cæteris statutam Adamo, & suis legem de iustitia, & crimine ingressa non fuisset, in tantæ prolis genitricem vocat; ornat præterea, ob concipiendi nati iam præuisa merita, ea gratia, eis bonis, ac puritate, qua maior sub Christo Domino reperiri non possit. Hine D non solùm absque peccato concepta Virgo, sed etiam absque vllo eius debito cùm in se, tum in Adam, in quo rebus ita constitutis impossibile penitus fuit peccare.

Sed, Rogo ab his, quid mouerit Deum ad hanc vnam Virginem ab ea lege excipiendam signo illo, cùm nondum peccatum erat præuisum, nondum tractatum de incarnatione: quæ ratio Diuinæ se obtulit menti, ob quam Virginis fortuna, quæ aliorum, signo eo non fuit? Respondent: Præuidisse Deum, posita conditionata scientia, quid ipse posterioribus signis, & permissurus, & decreturus esset peccatum scilicet, & remedium, in cuius partem ventura esset fœmina, quam ab omni scelere immunem, huiúsque debito esse oporteret. Aliqua hæc certa, indiuiduáque persona debuit esse; vt alia quæuis esse potuit, voluit Deus Mariam esse. Quoniam autem præuidebat, se istam, non vllam aliam, ad tantum electurum munus, ex eo signo quasi præparare illam voluit à communi pacto, & lege prorsus idè excipiens. Cuius meritis? Christi? Is nondum erat decretus, licèt præuisum totum, quod staturus erat sequentibus signis Deus, id est, præsciebat optimè ipse Deus, quid signis reliquis esset constituturus. Hoc verò non erat, præuidere Christi merita, quasi exhibita; sed decreturum se, vt & Christus esset, & eius merita; quod satis non est ad affirmandum, illorum ratione à peccato, & debito fuisse Deiparam præseruatam; cùm re vera nec in se illa, nec in Diuina mente sint præsentia; sed remotè ad summum futura duntaxat, & impropriè, quando

3 *Refelluntur.*

Responsio.

Confutatur.

quando solùm cognoscit Deus, à se decernenda esse, nondum verò esse decreta. Atque vti re ipsâ meritoria causa, quæ nondum re ipsa sunt merita, esse nō possunt; ita nec in præmiantis animo, quæ illi nondum præsentia obiiciuntur, siue quæ nondum propriè futura videt, sed tantùm decreturum se postmodum, vt illa sint. Dicere autem ex nullis Christi meritis præseruatam Virginem fuisse, redemptam illam non fuisse, B dubio procul est affirmare. Quod quàm sit à veritate alienum, quis non videat? Plura cōtra hunc opinandi modum afferri à nobis possent; verùm quoniam similem alium infrà explodendo illa dabimus, silere nunc ea, commodiùs iudicaui.

4 *Modus alter.* Recensendus quidam alter præsenti loco est, quod partim ad istum accedat, nonnullisque arriserit neothericis. Inquit: *Primo signo Adamum, &* C *omnes homines, exceptis Christo, & Matre, creare Deus statuit. In secundo iustitiam originalem conferre Adamo transfundendam in omnes filios eius, quos in priori signo ex ipso futuros viderat; ita vt cerneret gratiam illam deriuandam esse in Adæ filios omnes non in confuso, cùm nihil Deus eo modo cognoscat, sed distinctè, ac sigillatim in eos, quos iam decreuerat futuros ipsius Adæ posteros. Vnde conficitur, vt illi duntaxat potue-* D *rint origineum crimen contrahere ab ipso Adam profectum, qui ex eo etiam habituri erant gratiam in statu innocentiæ. Hos enim solos pactum illud potuit comprehende-*

A *re, non tamen eos, qui neque futuri erant, neque ex ipso gratiam vllam erant accepturi, si ipse perseuerasset in eo fœlici statu. Rationi siquidem non videtur consonum, vt illi, qui nihil beneficij erant suscepturi ex Adami perseuerantia in bono, ex ipso grauissimum peccati malum participarent. In tertio signo vidit Deus originale scelus, illóque totam Adami posteritatem infectum, vt & ipsum Adamum suo inquinatum crimine, quod non* B *originale, sed originis debet appellari, (hîc aduerte necessarium non esse affirmare, Deum ante incarnationem vidisse peccatum in filiis Adæ, vt imminebat, & pro eo peccato non iam contracto, sed contrahendo venisse Christum, quod meritò multis difficile visum est.) In quarto instanti, signóve Deus incarnationis mysterium decreuit, idque in remedium peccati Adæ, ac filiorum, quos labe infectos iam tunc probè cernebat. In quinto instanti ex* C *meritis ipsius Christi futuram Virginem.*

Hîc patroni istius modi opinandi variant. Nonnulli futuram, inquiunt, decreuisse illā Deum ex simplici affectu, & voluntate, vt esset mater Christi Domini: plures ex efficaci. Hunc illi sexto tribuunt signo. In quo, aiunt, præuisis aliquot meritis ipsius Virginis elegisse illam Deum efficaci, ac firmo, & absoluto decreto suo in matrē D sanctissimi Redēptoris. Subdūt: *Hinc perspicuè fit, Beatissimā Virginē non contraxisse debitū peccati originalis. Mens enim, & ratio Dei fuit, viso peccato primi parentis, & originali ex eo deriuando ex ipso*

Adamo, vnde virus elicuerat Dæmon, quo totum orbem inficeret, antidotum sumere, quo humanum genus reparandum, & curandum erat. Atque ita decreuit, vt nasceretur Christus Adæ ipsius filius ex aliqua fœmina eiusdem etiam Adæ filia. Cúmque omnes quæ præcessissent, essent maculatæ peccato, & peccati tristi debito, statuit, vnam creare Adæ filiam, & Virginem, quæ in pacto non contineretur, nec ex illis esset, quas futuras prioribus signis Dominus constituerat. Qua ratione neque haberet originei peccati maculam, nec eius debitum, nec indigna censeri posset, vt ex ea Christus nasceretur: cuius maiestatem haudquaquam decebat ex peccatrice, aut peccati debitrice fœmina illum ortum ducere. Quare, si futurus Christus non esset, nec ipsa Virgo esset. Vtque ille peccati occasione ablata non foret, sic nec illa. Deus enim solùm Virginem esse voluit, vt haberet Christus matrem per omnia puram, & ad quam nec peccatum generis nostri, nec eius debitum pertineret. Virgo igitur (subiiciunt) *originali peccato nõ tantùm esse Dei matrem debet, sed etiam esse, qua ratione deberi occasioni aliquid, solet communiter affirmari.*

6 *Quòd si obieceris* (pergunt) *fieri ex his, nullum, excepta Matre Christi, meritis vitam habere, cõcedemus*(aiũt;) *Pro nullis enim, vt fierent, mortuus est: Quid ergo de Isaac, Samuele, ac Ioanne Baptista, & similibus? Respondemus, hos non ob merita Christi fuisse: quanquam enim Christus non venisset, nec Adam peccasset, illi nihilominus extitissent. Beneficium ergo, quod Deus parentibus eo-*

A *rum contulit, fuit, vt talium filiorum parentes essent, quos Dominus producere bene potuit medijs alijs, qui eos generatione procrearent. Quandoquidem potest Deus cuiusuis hominis tum esse, tum existentiam decernere, antequam illius secundas causas eligat. Ratio est clara. Quia existentia huius, v. g. creaturæ nullam connexionem intrinsecam, necessariámve cum secundis habet causis, vnde se solo Deus illam* B *potest efficere, aut interuenientibus quibúsque alijs, prout ipsi placuerit. Atque hoc pacto facilè intelligitur, quomodo potuit, priùs decernere Christi existentiam, quàm Virginis, vt communis Scholasticorum doctrina docet. Itaque hanc nos inter causas physicas, & morales distinctionem esse arbitramur, vt morales necessariò antecedant effectus suos præuisione, non verò physicas. Cuius discriminis ratio patens est. Quia morales de-* C *seruiunt voluntatis motioni, quæ illarum est causalitas, voluntatis, inquam, Diuinæ, hanc ad istum, vel illum effectum producendum excitando, permouendóque. Quare, si Deus iam ex se ad illum inductus esset, morales causæ nullius momenti forent, nullius causalitatis. At causæ physicæ non postulant necessariò præuisione aliqua effectum antecedere; quia non mouent Deum ad illius productionem. Cùm potiùs ipsis cau-* D *sis ille tribuat esse propter voluntatem efficacem, quam habet de ipso effectu earum futuro. Quis enim non dicet, processisse mundi creationem ex efficaci voluntate creandi hominem, quæ in Deo fuit, quam, vis in executione mundus causa*

physica

physica extiterit ipsius hominis creationis. Dicimus igitur; necessarium non esse prædefiniri causam physicam, ante ipsius effectum, cùm persæpe contrà eueniat. Vt minimum quantum ad præsens attinet, satis est, nec inter causam physicam, & illius effectum necessariam connexionem esse, nec inter hæc, & voluntatem diuinam. Atque modum hunc consonantiorem esse Virginis excellentiæ, sensui, qui nunc frequentior B *inter Scholasticos, & cæteros est, Patrúmque doctrinæ, minimè dubitamus.* Hæc illi.

7 Quæ ad verbum referre placuit; vt dilucidiùs statim refelli à nobis possent, vtque manifestius constaret, in quibusnam discrepent hi ab illis prioribus statuentibus adornandæ Virginis gratia decretum signo, quo isti definitam illi & naturam & sanctitatem dicunt, post Christum scilicet peccati occa- C sione amatum. In omnibus autem, qui duos hos relatos modos sequuntur, illud satis mirari non possum, ita nimirum de Virginis rebus sentire, simúlque asserere alium nullum in Diuina mente quasque habuisse ordinem priorum, & posteriorum præter eum, quem re ipsa, cùm fiunt, adipiscuntur. Id quam consequenter dicatur, ipsi vi- D derint: Ego manifestam inuoluere contradictionem intueor. Cæterū inter priores illos sunt, qui ad pauciora signa omnia reuocent: nec ex posterioribus aliqui refragantur, quin potiùs libenter subscribunt. Aiunt; in primo absolutis, quæ ad naturam spectabant, gratiæ seriem

A inchoante numine præuidisse Adami lapsum Deum, omnésque posteros eius labe infectos, omnes, inquam, illos, quos Deus futuros decreuerat, ac prænouerat. Quibus si obiicias gratiæ primum signum hoc esse minimè potuisset cùm peccati præuisio post Adamum affectū gratia, quam peccato amitteret, cognitum fuerit. Respondent, vocari à se primum eiusmodi rationis signum, quod exordium decernendæ incarnationis extiterit, quando peccati præuisione sublata, de tantò mysterio actum non esset. Quare subiiciunt; in secundo. Christus, ex peccato per traducem iam transfuso, accepta occasione, ad illud delendum prædestinatus est, passio eius, & mors decreta, qua occasione non futura, minimè Christus futurus esset. In tertio, ex præuisione omnium meritorū Christi definita Virgo; si priores consulas opinantes, ad gratiam tantùm, & gloriam, ad quam destinata non fuerat, cùm esse illius decretum: si posteriores, cùm ad hoc, tum ad omne supernaturale, quod ei collatum est, vt Dei esset mater, cùm aliàs minimè futura esset. Quam ob rem cùm Deus fœdus illud pepigit cum Adamo, tantummodo possibilis pręsciebatur Virgo, atque adeo pacti constitutio, & ordinatio illam comprehendere non potuit, & ex consequenti nec peccatum, nec debitum illius. Igitur in hoc tertio signo, secundùm istos, primum quidem ex meritis Christi Mariæ creatio; & conditio decreta

est: Deinde ex eisdem meritis ad gratiam originalem electa, simplicique complacentia, & affectu ad Christi matris dignitatem, ex quo affectu efficacia illi auxilia præparata sunt, quibus eandem maternitatem mereretur; ac demum propter sua, & Christi merita mater Christi efficaciter decreta est. Denique in quarto signo non modo meritis Christi Domini præuisis, sed Virginis Deiparæ electione, & magnis etiam promeritis antè præsciti omnes Adami posteri, qui hactenus in peccati originalis fœcibus iacuerant, ad salutem vocati sunt. Dixi hos ad pauciora signa totum præsens negotium reuocasse, quod sic intelligas velim, vt de signis, quæ illorum aliqui nominant capitalia, seu totalia, dixisse, me scias. Nam si quatuor horum enumeratorum subdiuisiones consideres, aut non pauciora sex illis superiùs expositis, aut certè longè plura facilè recensebis. Quinque posuit loco alio is, cuius potissimùm ista quatuor sunt, cuiusque pro tertio illo suo signo ipsi aliàs quinto, vt & alij eiusdem sententiæ probationes iam adducendæ sunt, vt quantum habeant roboris, videamus, id sequenti capite, ne præsens admodum euadat longum, faciemus.

CAPVT II.

Quibus se tueantur expositorum modorum authores.

1 PEtunt ex sacris Literis, Patribus, & ratione, quæ pro se afferunt. Inter Diuinæ paginæ testimonia primum illis est octauum Prouerbiorum caput, vbi legimus vers. 22. *Dominus possedit me in initio viarum suarum:* vel vt LXX. *Dominus creauit me initium viarum suarum ad opera sua.* Quas vias Cyrillus, & Ambrosius, aliique permulti nostræ redemptionis rationes, & consilia, quæ Deus iniuerit, esse volunt: vt sit sensus. Deus, consilium de generis humani redemptione iniens, me quidem primam, principémve (vtramque significationem nomen capit) creauit. Expende verba, non dixit, *elegit*, vel *assumpsit me*, sed *creauit*, ac condidit. Quorsum? *Ad opera sua*: id est, ad restauranda, & reficienda ea quæ fecit. Si ergo Virgo Deipara ad opera Dei reparanda condita, & creata est, eius creatio, & conditio post peccati, Christique præscientiam definita fuit: At enim aptè admodum *creandi* verbum Virgini aptatur hoc loco, quia creare est, ex nihilo aliquid producere. Quamuis autem Virgo verè, ac secundùm rem ex Adamo genita, & procreata sit per veram generationem: tamen quod attinet ad ea vitia, quæ aliis ex generatione euenire solent, perinde habuit, ac si creata per se esset ex nihilo, ac suam ex Adamo generationem minimè recenseret. Quippe quæ inter filios Adami ita numerari debet, vt post pactum conditum, & legem violatam, fieri, & creari decreta sit; atque adeò non potuerit illam legis transgressio violare, & inficere.

Prou 8. ver. 22.
Septuaginta.
Cyrillus.
Ambrosius.

Non

2 *R. soluitur.* Non id necesse vlla ratione A est, vt quantùm ad ea omnia, quæ peccatum, & huius debitum redolent Protoplasti filia non sit, vtque idcirco creationis vocabulo eius conditio, seu condendæ præfinitio sacris in Litteris declaretur: quando aliæ commodior via ad illam, ob Filij passionem, & mortem, à communi peccato, ac debito liberandam suppetit nobis, vt B constabit inferiùs. Concedo, vias eas redemptionis esse, quarum initium Virgo fuerit, quod redemptione præseruante immunis ab omni culpa, & debito præfinita sit ante omnes alios, multóque priùs quàm se decreuisse iam communis mali permissionem, Deus intueretur. Fateor ad opera sua illam Dominum elegisse, ac facere destinasse: verùm Filij eius assertoris instar. Vt enim cùm C primùm Christus Dominus electus, & prædestinatus est (est autem prædestinatus, & electus ante permissionem cuiusque lapsus decretam) electus quidem est, & prædestinatus ad Patris opera, gloriam scilicet, & honorem; vtque redemptor cùm præseruans, tum liberans homines post ruinam suis meritis esset, ac morte, quandoquidem res ita esset postulatura. Sic D etiam cùm primùm electa Virgo fuit, ad opera illa fuit electa, quæ redemptiones præseruantem dicunt, & subleuantem; vt illius esset mater, qui præseruans, & subleuans redemptor decernebatur. Qua verò ratione intelligenda hæc sint, quo accipienda sensu, dabo infrà 15. capite, vbi latè à nobis explicabuntur. Ergo cùm viæ Domini ambæ redemptiones sint, & præseruans, & subleuans, quarum illa nobilissima, & princeps, vt quæ maius, præstantiúsque beneficium contineat; eius prætera, vt credimus, primiceria veluti augusta mater fuerit: summo certè iure initium viarum Domini nuncupatur. Neque verò sola præseruantis redemptionis Virgo particeps fuit, quandoquidem beati etiam Angelorum chori ea potiti sunt. Verùm post Virginem, ratione aliqua, in cuius famulitium creabantur, quantùm ad diuinæ mentis decretum pertinet, quòd priùs prioritate aliqua signi alicuius rationis in præseruatiuam redemptionem Deiparæ ferebatur, quàm in eam, quæ sanctis spiritibus pararetur.

3 Subdit ille. *Potest etiam hæc nostra thesis roborari illo Euæ prioris exemplo. Vt enim Euam ex Adamo formauit Deus, non aliunde, sic Mariam ex Christi meritis, & propter illum, vt eius esset mater, non futura, si futurus Christus non esset; vti non foret Eua, si Adamus non esset futurus.* Totum hoc damus. Quid inde *R. iicitur.* sentiendum, *alteram hanc Euam Mariam non quidem ex aliis iam futuris hominibus assumptam, & Christo adiunctam, & accommodatā fuisse, sed ex ipso, ac propter ipsum, hoc est, meritis illius conditam, & perfectam: ita vt aquali iure, si Christus non esset conditus, ipsa minimè formanda esset.* Negare non possum illud, *non quidem ex alus iam futuris hominibus*

nibus assumptam; in alio tamen ab arguentis sensu. Etenim cùm nihil prius Filio, & matre à Deo amatum sit, non Angelus, non homo, non quidquam aliud, verissimum est: non ex futuris iam, id est, priue decretis hominibus, parétem Christo selectam fuisse: vnde nec ex infectis iam peccato, aut debito, cum nondum humanum genus culpa inquinatum, aut istius permissio cerneretur decreta. Quin potiùs cùm ratione aliqua Christus, & Virgo in Diuina mête præcesserint, cætera verò cuncta propter illos amata sint, & definita, mortales omnes ex Christo Domino, & Matre descendere, possumus dicere; vt ex Adamo, & Eua omnes homines deriuātur. Quòd autem ex Adæ costa, quæ durum, ac firmum os erat, formata Eua prior fuerit: significat, posteriorem, Mariam scilicet, ex firmissimis, validissimísque Christi Domini meritis, esse prædefinitam. Atque vti si Adam non esset futurus, futura Eua non esset: ita quidem si futurus non esset Christus, Virgo non esset futura. Maius dicam, nihil penitus futurum esset. Quòd si propter Christum mater fuit, nullúsque ante ipsam priùs volitus, sed ipsa prior cæteris, dempto filio, post quem ipsa: certè cùm in eius domum electa est, siuè vt in illa tanto regi regia conderetur, alienum solum nobilissimo ædificio construēdo minimè fuit electum, aut designatum, vt fuisset, si ex iam peccato, vel debito maculatis aliquam in tantam extruendam molem Dominus præfiniret. Quo responsum est cæteris, quę in illa confirmatione in maiorem eius roborationem afferuntur.

4 Post quæ subduntur illa Genesis 2. *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.* Quæ ad Christum, & Virginem transferuntur, vt probetur ob illum decretum post præuisum peccatum eam esse amatam, non futuram, si futurus ille non esset. De quo non est, cur nobiscum aduersarij contendant, nec cur in eius probatione desudent. Quod euincere debent, est; post humani generis præuisam culpam incarnationis mysterium definitum fuisse. Id tamen non assequuntur. Vti nec Virginem ex eo creaturarum aceruo non esse, quæ ante præfatam culpæ visionem decretæ à Deo sunt: quòd fœminæ omnes post illam præuisionem, siue in illius signo eademmet originea inquinatæ cernebantur lue, atque ideo dissimiles Redemptori omnino, qui alienus ab omni macula futurus erat. Quare debuit in matrem eligi, quæ cùm nulla esset ex illis, filio esset admodum similis puritate. Id autem haberi non poterat, nisi denuò creanda vna præfiniretur, quæ ad priorem illum rerum cumulum tanto antè decretum minimè pertineret. Non id necessum fuit, sed tunc matrem decerni Deo filio, cùm is homo decernebatur; decretus autem est ante alios, cum nihil de peccati permissione statutum erat. Si verò tunc illa decreta est,

Genes. 2. ver. 18.

Explodit ur.

est, ac simul ob filij merita excepta singulari genere redemptionis ab omni eo, quod postmodum circa humani generis lapsum erat statuendum, filio certè similis est decreta. Iam ergo adiutorium illi simile reperitur; quare non est, cur post præuisum totum infectum humanum genus noua quæratur secundo Adamo Eua, noua fœmina, quæ inter tot priùs decretas non sit.

5 *Argumenti propositio, & solutio. Genesis 3. ver. 15.* Non est autem maioris momenti, quæ proximè subiicitur argumentatio ex illo 3. Genesis vers. 15. deprompta; vbi ad serpentem Dominus: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem; inter semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Probatur de Virgine accipiẽdum esse; quod non negamus. Explicantur inimicitiæ inter illam, & serpentem; semen illius, & huius semen, consilium Dei, eiúsque ratio exponitur; confirmantur omnia Sanctorum dictis: non illud, quod decreta fuerit eo modo, quo intenditur. Nec sequitur idcirco ita præfinitam fuisse, quòd inimica serpenti futura esset, contritura illius caput, eius semen draconis semini aduersaturum. Quemadmodum namque licet Christus Dominus in peccati remedium præcipuè definitus non est; sed ob mysterij præstantiam, & magnitudinem; hoc impedimento non fuit eius in permittendæ omnium ruinæ salutem, ac medicum prædestinationi, vtque implacabile in hostem bellum gereret; sic etiam ratione nulla obstitit, fuisse Virginem præcipuè decretam, vt Christi mater esset, electioni, qua omnium lapsui reparando in filij cooperatricem, & adiutricem aduersus eundem tyrannum assumpta est. Nec propterea minus veritatis habent, *inimicitias ponam*, &c. quòd ante Adami casum, vt omnium Dominus electus est, ipsa fuerit decreta Virgo, & ob crimen suo modo præcognitum aduersus inimicum nostrum constituta, obiecta Dæmoni, & erecta veluti; quàm inesset eisdem verbis, si existentia tam illustris fœminæ, vt arguentes volunt, à Deo esset prædefinita. Negabit nemo, de Christo etiam illa dicta fuisse. Quid igitur? Quòd ante Adami casum vt omnium Princeps is electus est, item vt Reparator, & vindex, idcirco de huius muneris excellentia quidquam detrahitur, aut ideò minus bene illa in eum cadunt, seu non tam aptum sortiuntur sensum, *Inimicitias ponam*, &c. Nihil minus. Vt ergo eandem vim in Christo retinent, eandẽ proprietatem, & robur, sit licèt ante cõmunis mali permissionem præfinitam decretus; ita & in Virgine, quamuis ante omne, quod peccatum olet, permitti statutum à Domino electa defendatur.

Superest aliud ex oraculis telum aduersario. Vult illud Hieremiæ 31. vers. 22. suam confirmare sententiam. *Creauit Dominus nouum super terram: Fœmina circumdabit virum.* Hæc dicit *Dominus exercituum,* 6 *Testimonium aliud Hierem. 31. vers. 22.*

Virginem in Adamo peccasse; neque debitum proximum incurrendi culpam originalem contraxisse. Imitati postmodum tantùm virum alij, atque alij eiusdē Academiæ sapientes homines, qui opinionis illius vindices se deinceps intrepidè præbuerunt. Nollem autem iniiceret alicui minùs prudenti scrupulum, Complutenses Doctores, & assertiones eas remotum debitum in Virgine concessisse, hincque perperam aduersus nos colligeret, ex parte saltem illos esse cōtrarios nobis: cùm ea ratione debitum illud remotum exponant, lege sublata, & pacto, qua esse aliud nihil possit, nisi aptitudo illa naturæ, cui non repugnet claudi lege, pacto comprehendi superiùs à nobis satis explicata, & quæ à nemine iure negari valeat. Recole primam distinctionem. Cui si tradenda sequenti adiunxeris, nulla dubitandi ratio poterit remanere.

DISTINCTIO IV.

In qua ratio, secundùm quam olim à peccato in Adam, & debito contrahendo Virginem seruarit Deus, exponitur.

ANtequam sententiam nostram probemus, necessarium prorsus est, rationem seu modum exponere, quo Matrem suam à prędictis peccato in Adā, & debito liberare potuit Deus. In quo declarando tot inter se scriptorum pugnantes sensus laborant, vt difficile admodum sit, omnes recensere. Curabimus eos proponere, qui censeri penitus inutiles iure nō possint, alienis à præsenti argumento exclusis. Nec enim committam, vt eas referam opiniones, quæ inter negantes Immunitatem hanc Virgini à debito, & peccandi ratione in Protoplasto ita communes sunt, vt nihil ad institutum nostrum conducāt. Id namque tum mihi, tum lectori molestissimum foret; referam illas, quæ ad rem facere videbuntur. Præstandum hoc aliquo erit ordine, vt confusio quàm maximè vitetur. Hunc tenebo. In duas classes omnes opinationes diuidam, in priori eas reponam quæ venturum Christum negant, si Adam non peccaret, decretámque aiunt Virginem, aut post Redemptorem in culpæ remedium à Deo electum, aut si ante præuisum Dominum vt fœminam tantùm, non vt tanti filij genitricem. Posteriori eas tribuam quę Assertorem induturum nostrā naturam dicunt, etiamsi Protoplastus minimè à gratia caderet. Et vt ad prioris generis sententias veniamus: illud erga istas præ oculis habebimus, vt potiores ante alias explicemus, quòd ad reliquas viam sternant, reddántque faciliorem. Idem circa posteriori contentas diuisionis membro diligenti cura seruabimus, ne aliquid desit perspicuitati. Venio ergo ad priori loco designatas, & ad harum primam non temporis antiquitate, sed potiùs nouitate. Cui sequens caput dico.

CAP.

CAPVT I.

Proponitur prima sententia inter illas, quæ venturum Christum negant, peccato minimè intercedente, ab illo & debito Matrem liberans Redemptoris.

1 *Prima sententia.* RECentiorum non pauci, quorum, vno excepto, scripta nondum prælum vidit, priscas aliorum sententias liberantes à peccati debito magnam Matrem pertesi, studiosiùs illius, quæ Christum post Adæ culpam dicit præuisum, hanc sibi excogitarunt, vt & Virginem à debito immunem, & incarnationem peccati occasione amatam defenderent, affirmantes; Pro Beata Virgine Adamum non accepisse gratiam, aut vllum cœleste donum ex iis, quæ postea consequuta est, hincque prouenisse, vt nec peccatum, nec huius debitum, quod à Protoplasto initium potuit sumere, Virginem aut comprehenderit, aut valuerit comprehendere. Quando nihil aliud lethale crimen sit, quàm gratiæ priuatio moralis quædam vt minimum, quæ ab illo in alium deriuari non possit, cui nulla ratione alterius gratia commissa vnquam fuerit. Videns namque Deus (aiunt) ipsum primum parentem, gratiam, quam pro se, posterisque accepit, non conseruaturum, decreuit gratiam pro Beata Virgine voluntati eius nō committere. Vnde factum est, illam in Adamo non peccasse, neque peccandi vllum, aut tu- A stinendi peccatum debitum habuisse. Si enim Adamus gratiam transfundendam pro ea non accepit, eadem ratione gratiæ priuationem, in qua originea lues posita est, vel ipsam necessariò consequitur, in eam deriuare non potuit. Sic istius sententiæ defensores.

Qui dum rationis signa mēti Diuinæ assignant, iuxta quæ ab æterno decreta in ordinem prioritatis, & posterioritatis re- B digunt, ab Adamo, cæterisque naturæ incipiunt rebus, quas totam gratiæ seriem præcessisse arbitrantur. Cùm verò ad hanc componendam, in subsque veluti gradus diuidendam accedunt, mirum est, quantum inter se discrepent, ac diuersi abeant. Sunt qui velint, post omnium futurorum mortalium definitas personas, quarum vna fuerit Virgo, ita de illarum gratia, & reliquis donis cœlestibus actum C esse, vt omnibus ista decreta sint ab eodem capite deriuanda primo vitæ initio, à quo natura ipsa generationis virtute propagaretur; dum tamen in sanctitate persisteret is, qui cæterorum principium, Adamus scilicet, priori iam signo fuerat constitutus. Quòd si ab illa infœlix caderet, non solùm tot bona in filios minimè transmissurus esset, verùm etiam crimen in eos eiacularetur, quod paterentur D singuli, cùm primùm virilis cōciperentur seminis potestate. Dum autem sic decernebat Dominus, eorum, quæ scientia cōditionata illi repræsentabat memor, noluit vnam duntaxat Virginem, quoad gratiam, & cul- 2

pam, cæteris esse parem. Noluit A enim, vt eius egregia sanctitas casus periculo esset exposita, quòd præuidebat non solùm possibilem Adamo, sed certissimo euenturam ruinam, si ea ratione conferrentur illi auxilia, qua re ipsa homini collata sunt. Nec ignorabat, alia nulla constituturum se illi dare posteriori signo aliquo ad voluntatis suæ decreta pertinente. Vnde cognouit etiam, quid ipse decreturus esset postmo- B dum, nullam scilicet illaturum se vim Adamo, sed relicturum eum liberum, vt, quod ipsi placeret, lubens exequeretur. Accessit post hæc signum, in quo iam & peccati permissionem amatam vidit, & commissum scelus, cui deinceps mederi statuit. Medicum filium assumpta humanitate, in qua pateretur, & subiret crucis mortem, esse voluit. Huic dum matrem quærit mundam, vt res C petebat, Mariam decretam priùs esse quidem; sed nullo peccato implicitam, nullo istius debito, quòd vnà cum cæteris statutam Adamo, & suis legem de iustitia, & crimine ingressa non fuisset, in tantæ prolis genitricem vocat; ornat prætereà, ob concipiendi nati iam præuisa merita, ea gratia, eis bonis, ac puritate, qua maior sub Christo Domino reperiri non possit. Hinc D non solùm absque peccato concepta Virgo, sed etiam absque vllo eius debito cùm in se, tum in Adam, in quo rebus ita constitutis impossibile penitus fuit peccare.

3 *Refelluntur.* Sed, Rogo ab his, quid mouerit Deum ad hanc vnam Virginem ab ea lege excipiendam signo illo, cùm nondum peccatum erat præuisum, nondum tractatum de incarnatione: quæ ratio Diuinæ se obtulit menti, ob quam Virginis fortuna, quæ aliorum, signo eo non fuit? Respondent: *Responsio.* Præuidisse Deum, posita conditionata scientia, quid ipse posterioribus signis, & permissurus, & decreturus esset peccatum scilicet, & remedium, in cuius partem ventura esset fœmina, quam ab omni scelere immunem, huiúsque debito esse oporteret. Aliqua hæc certa, indiuiduáque persona debuit esse; vt alia quæuis esse potuit, voluit Deus Mariam esse. Quoniam autem præuidebat, se istam, non vllam aliam, ad tantum electurum munus, ex eo signo quasi præparare illam voluit à communi pacto, & lege prouidè excipiens. Cuius meritis? Christi? Is nondum erat decre- *Confutatur.* tus, licèt prçuisum totum, quod statuturus erat sequentibus signis Deus, id est, præsciebat optimè ipse Deus, quid signis reliquis esset constituturus. Hoc verò non erat, præuidere Christi merita, quasi exhibita; sed decreturum se, vt & Christus esset, & eius merita; quod satis non est ad affirmandum, illorum ratione à peccato, & debito fuisse Deiparam præseruatam; cùm re vera nec in se illa, nec in Diuina mente sint præsentia; sed remotè ad summum futura duntaxat, & impropriè,

quando

quando solùm cognoscit Deus, à se decernenda esse, nondum verò esse decreta. Atque vti re ipsa meritoria causa, quæ nondum re ipsa sunt merita, esse nō possunt; ita nec in præmiantis animo; quæ illi nondum præsentia obiiciuntur, siue quæ nondum propriè futura videt, sed tantùm decreturum se postmodum, vt illa sint. Dicere autem ex nullis Christi meritis præseruatam Virginem fuisse, redemptam illam non fuisse, dubio procul est affirmare. Quod quàm sit à veritate alienum, quis non videat? Plura cōtra hunc opinandi modum afferri à nobis possent; verùm quoniam similem alium infrà explodendo illa dabimus, silere nunc ea, commodiùs iudicaui.

4 *Modus alter.* Recensendus quidam alter præsenti loco est, quod partim ad istum accedat, nonnullisque arriserit neothericis. Inquit: *Primo signo Adamum, & omnes homines, excepto Christo, & Matre, creare Deus statuit. In secundo iustitiam originalem conferre Adamo transfundendam in omnes filios eius, quos in priori signo ex ipso futuros viderat; ita vt cerneret gratiam illam deriuandam esse in Adæ filios omnes non in confuso, cùm nihil Deus eo modo cognoscat, sed distinctè, ac sigillatim in eos quos iam decreuerat futuros ipsius Adæ posteros. Vnde conficitur, vt illi duntaxat potuerint origineum crimen contrahere ab ipso Adam profectum, qui ex eo etiam habituri erant gratiam in statu innocentiæ. Hos enim solos pactum illud potuit comprehendere, non tamen eos, qui neque futuri erant, neque ex ipso gratiam vllam erant accepturi, si ipse perseuerasset in eo fœlici statu. Rationi siquidem non videtur consonum, vt illi, qui nihil beneficij erant suscepturi ex Adami perseuerantia in bono, ex ipso grauissimum peccati malum participarent. In tertio signo vidit Deus originale scelus, illóque totam Adami posteritatem infectum, vt & ipsum Adamum suo inquinatum crimine, quod non originale, sed originis debet appellari, (hîc aduerte necessarium non esse affirmare, Deum ante incarnationem vidisse peccatum in filiis Adæ, vt imminebat, & pro eo peccato non iam contracto, sed contrahendo venisse Christum, quod meritò multis difficile visum est.) In quarto instanti, signóve Deus incarnationis mysterium decreuit, idque in remedium peccati Adæ, ac filiorum, quos labe infectos iam tunc probè cernebat. In quinto instanti ex meritis ipsius Christi futuram Virginem.*

Hîc patroni istius modi opinandi variant. Nonnulli futuram, inquiunt, decreuisse illā Deum ex simplici affectu, & voluntate, vt esset mater Christi Domini: plures ex efficaci. 5 Hunc illi sexto tribuunt signo. In quo, aiunt, præuisis aliquot meritis ipsius Virginis elegisse illam Deum efficaci, ac firmo, & absoluto decreto suo in matrē sanctissimi Redēptoris. Subdūt: *Hinc perspicuè fit, Beatissimā Virginē non contraxisse debitū peccati originalis. Mens enim, & ratio Dei fuit, viso peccato primi parentis, & originali ex eo deriuando ex ipso*

Adamo, vnde virus elicuerat Dæmon, quo totum orbem inficeret, antidotum sumere, quo humanum genus reparandum, & curandum erat. Atque ita decreuit, vt nasceretur Christus Adæ ipsius filius ex aliqua fœmina eiusdem etiam Adæ filia. Cúmque omnes quæ precessissent, essent maculatæ peccato, & peccati tristi debito, statuit, vnam creare Adæ filiam, & Virginem, quæ in pacto non contineretur, nec ex illis esset, quas futuras prioribus signis Dominus constituerat. Qua ratione neque haberet originei peccati maculam, nec eius debitum, nec indigna censeri posset, vt ex ea Christus nasceretur: cuius maiestatem haudquaquam decebat ex peccatrice, aut peccati debitrice fœmina illum ortum ducere. Quare, si futurus Christus non esset, nec ipsa Virgo esset. Vtque ille peccati occasione ablata non foret, sic nec illa. Deus enim solùm Virginem esse voluit, vt haberet Christus matrem per omnia puram, & ad quam nec peccatum generis nostri, nec eius debitum pertineret. Virgo igitur (subiiciunt) *originali peccato nō tantùm esse Dei matrem debet, sed etiam esse, qua ratione deberi occasioni aliquid, solet communiter affirmari.*

6 *Quòd si obieceris* (pergunt) *fieri ex his, nullum, excepta Matre Christi, meritis vitam habere, cōcedemus* (aiūt;) *Pro nullis enim, vt fierent, mortuus est: Quid ergo de Isaac, Samuele; ac Ioanne Baptista, & similibus? Respondemus, hos non ob merita Christi fuisse: quanquam enim Christus non venisset, nec Adam peccasset, illi nihilominus extitissent. Beneficium ergo, quod Deus parentibus eorum contulit, fuit, vt talium filiorum parentes essent, quos Dominus producere bene potuit medijs alijs, qui eos generatione procrearent. Quandoquidem potest Deus cuiusuis hominis tum esse, tum existentiam decernere, antequam illius secundas causas eligat. Ratio est clara. Quia existentia huius, v. g. creaturæ nullam connexionem intrinsecam, necessariámve cum secundis habet causis, vnde se solo Deus illam potest efficere, aut interuenientibus quibúsque alijs, prout ipsi placuerit. Atque hoc pacto facilè intelligitur, quomodo potuit, priùs decernere Christi existentiam, quàm Virginis, vt communis Scholasticorum doctrina docet. Itaque hanc nos inter causas physicas, & morales distinctionem esse arbitramur, vt morales necessariò antecedant effectus suos præuisione, non verò physicas. Cuius discriminis ratio patens est. Quia morales deseruiunt voluntatis motioni, quæ illarum est causalitas, voluntatis, inquam, Diuinæ, hanc ad istum, vel illum effectum producendum excitando, permouendóque. Quare, si Deus iam ex se ad illum inductus esset, morales causæ nullius momenti forent, nullius causalitatis. At causæ physicæ non postulant necessariò præuisione aliqua effectum antecedere; quia non mouent Deum ad illius productionem. Cùm potiùs ipsis causis ille tribuat esse propter voluntatem efficacem, quam habet de ipso effectu earum futuro. Quis enim non dicet, processisse mundi creationem ex efficaci voluntate creandi hominem, quæ in Deo fuit, quamuis in executione mundus causa physica*

physica extiterit ipsius hominis creationis. Dicimus igitur; necessarium non esse prædefiniri causam physicam, ante ipsius effectum, cùm persæpe contrà eueniat. Vt minimum quantum ad præsens attinet, satis est, nec inter causam physicam, & illius effectum necessariam connexionem esse, nec inter hæc, & voluntatem diuinam. Atque modum hunc consonantiorem esse Virginis excellentiæ, sensui, qui nunc frequentior inter Scholasticos, & cæteros est, Patrúmque doctrinæ, minimè dubitamus. Hæc illi.

7 Quæ ad verbum referre placuit; vt dilucidiùs statim refelli à nobis possent, vtque manifestius constaret, in quibusnam discrepent hi ab illis prioribus statuentibus adornandæ Virginis gratia decretum signo; quo isti definitam illi & naturam & sanctitatem dicunt, post Christum scilicet peccati occasione amatum. In omnibus autem, qui duos hos relatos modos sequuntur, illud satis mirari non possum, ita nimirum de Virginis rebus sentire, simúlque asserere alium nullum in Diuina mente quasque habuisse ordinem priorum, & posteriorum præter eum, quem re ipsa, cùm fiunt, adipiscuntur. Id quam consequenter dicatur, ipsi viderint: Ego manifestam inuoluere contradictionem intueor. Cæterũ inter priores illos sunt, qui ad pauciora signa omnia reuocent: nec ex posterioribus aliqui refragantur, quin potiùs libenter subscribunt. Aiunt; in primo absolutis . quæ ad naturam spectabant, gratiæ seriem

A inchoante numine præuidisse Adami lapsum Deum, omnésque posteros eius labe infectos, omnes, inquam, illos, quos Deus futuros decreuerat, ac prænouerat. Quibus si obiicias gratiæ primum signum hoc esse minimè potuisse cùm peccati præuisio post Adamum affectũ gratia, quam peccato amitteret, cognitum fuerit. Respondent, vocari à se primum eiusmodi rationis signum, quod

B exordium decernendæ incarnationis extiterit, quando peccati præuisione sublata, de tanto mysterio actum non esset. Quare subiiciunt; in secundo. Christus, ex peccato per traducem iam transfuso, accepta occasione, ad illud delendum prædestinatus est, passio eius, & mors decreta, qua occasione non futura, minimè Christus futurus esset. In tertio, ex præuisione

C omnium meritorũ Christi definita Virgo; si priores consulas opinantes, ad gratiam tantùm, & gloriam, ad quam destinata non fuerat, cùm esse illius decretum: si posteriores, cùm ad hoc, tum ad omne supernaturale, quod ei collatum est, vt Dei esset mater, cùm aliàs minimè futura esset. Quam ob rem cùm Deus fœdus illud pe-

D pigit cum Adamo, tantummodo possibilis præsciebatur Virgo, atque adeo pacti constitutio, & ordinatio illam comprehendere non potuit, & ex consequenti nec peccatum, nec debitum illius. Igitur in hoc tertio signo, secundùm istos, primum quidem ex meritis Christi Mariæ creatio, & conditio decreta

est: Deinde ex eisdem meritis ad gratiam originalem electa, simplicique complacentia, & affectu ad Christi matris dignitatem, ex quo affectu efficacia illi auxilia præparata sunt, quibus eandem maternitatem mereretur; ac demum propter sua, & Christi merita mater Christi efficaciter decreta est. Denique in quarto signo non modo meritis Christi Domini præuisis, sed Virginis Deiparæ electione, & magnis etiam promeritis antè præsciti omnes Adami posteri, qui hactenus in peccati originalis fœcibus iacuerant, ad salutem vocati sunt. Dixi hos ad pauciora signa totum præsens negotium reuocasse, quod sic intelligas velim, vt de signis, quæ illorum aliqui nominant capitalia, seu totalia, dixisse, me scias. Nam si quatuor horum enumeratorum subdiuisiones consideres, aut non pauciora sex illis superiùs expositis, aut certè longè plura facilè recensebis. Quinque posuit loco alio is, cuius potissimùm ista quatuor sunt, cuiusque pro tertio illo suo signo ipsi aliàs quinto, vt & alij eiusdem sententiæ probationes iam adducendæ sunt, vt quantum habeant roboris, videamus, id sequenti capite, ne præsens admodum euadat longum, faciemus.

CAPVT II.

Quibus se tueantur expositorum modorum authores.

1 PEtunt ex sacris Literis, Patribus, & ratione, quæ pro se afferunt. Inter Diuinæ paginæ testimonia primum illis est octauum Prouerbiorum caput, vbi legimus vers. 22. *Dominus possedit me in initio viarum suarum:* vel vt LXX. *Dominus creauit me initium viarum suarum ad opera sua.* Quas vias Cyrillus, & Ambrosius, aliique permulti nostræ redemptionis rationes, & consilia, quæ Deus iniuerit, esse volunt: vt sit sensus. Deus, consilium de generis humani redemptione iniens, me quidem primam, principémve (vtramque significationem nomen capit) creauit. Expende verba, non dixit, *elegit*, vel *assumpsit me*, sed *creauit*, ac condidit. Quorsum? *Ad opera sua*: id est, ad restauranda, & reficienda ea quæ fecit. Si ergo Virgo Deipara ad opera Dei reparanda condita, & creata est, eius creatio, & conditio post peccati, Christíque præscientiam definita fuit: At enim aptè admodum *creandi* verbum Virgini aptatur hoc loco, quia creare est, ex nihilo aliquid producere. Quamuis autem Virgo verè, ac secundùm rem ex Adamo genita, & procreata sit per vetam generationem: tamen quod attinet ad ea vitia, quæ aliis ex generatione euenire solent, perinde habuit, ac si creata per se esset ex nihilo, ac suam ex Adamo generationem minimè recenseret. Quippe quæ inter filios Adami ita numerari debet, vt post pactum conditum, & legem violatam, fieri, & creari decreta sit: atque adeò non potuerit illam legis transgressio violare, & inficere.

Prou. 8. ver. 22.

Septuaginta.

Cyrillus.
Ambrosius.

Non

2 R. *fallitur.* Non id necesse vlla ratione A est, vt quantùm ad ea omnia, quæ peccatum, & huius debitum redolent Protoplasti filia non sit, vtque idcirco creationis vocabulo eius conditio, seu condendæ præfinitio sacris in Litteris declaretur: quando alia commodior via ad illam, ob Filij passionem, & mortem, à communi peccato, ac debito liberandam suppetit nobis, vt B constabit inferiùs. Concedo, vias eas redemptionis esse, quarum initium Virgo fuerit, quod redemptione præseruante immunis ab omni culpa, & debito pręfinita sit ante omnes alios, multóque priùs quàm se decreuisse iam communis mali permissionem, Deus intueretur. Fateor ad opera sua illam Dominum elegisse, ac facere destinasse: verùm Filij eius assertoris instar. Vt enim cùm C primùm Christus Dominus electus, & prædestinatus est (est autem prædestinatus, & electus ante permissionem cuiusque lapsus decretam) electus quidem est, & prædestinatus ad Patris opera, gloriam scilicet, & honorem; vtque redemptor cùm præseruans, tum liberans homines post ruinam suis meritis esset, ac morte, quandoquidem res ita esset postulatura. Sic D etiam cùm primùm electa Virgo fuit, ad opera illa fuit electa, quæ redemptiones præseruantem dicunt, & subleuantem; vt illius esset mater, qui præseruans, & subleuans redemptor decernebatur. Qua verò ratione intelligenda hæc sint, quo accipienda sensu, dabo infrà 15. capite, vbi latè à nobis explicabuntur. Ergo cùm viæ Domini ambæ redemptiones sint, & præseruans, & subleuans, quarum illa nobilissima, & princeps, vt quæ maius, præstantiúsque beneficium contineat; eius prætera, vt credimus, primiceria veluti augusta mater fuerit: summo certè iure initium viarum Domini nuncupatur. Neque verò sola præseruantis redemptionis Virgo particeps fuit, quandoquidem beati etiam Angelorum chori ea potiti sunt. Verùm post Virginem, ratione aliqua, in cuius famulitium creabantur, quantùm ad diuinæ mentis decretum pertinet, quòd priùs prioritate aliqua signi alicuius rationis in præseruatiuam redemptionem Deiparæ ferebatur, quàm in eam, quæ sanctis spiritibus pararetur.

3 Subdit ille. *Potest etiam hæc nostra thesis roborari illo Euæ prioris exemplo. Vt enim Euam ex Adamo formauit Deus, non aliunde, sic Mariam ex Christi meritis, & propter illum, vt eius esset mater, non futura, si futurus Christus non esset; vti non foret Eua, si Adamus non esset futurus.* Totum hoc damus. Quid inde R. *iicitur.* sentiendum, *alteram hanc Euam Mariam non quidem ex aliis iam futuris hominibus assumptam, & Christo adiunctam, & accommodatã fuisse, sed ex ipso, ac propter ipsum, hoc est, meritis illius conditam, & perfectam: ita vt æqualiiure, si Christus non esset conditus, ipsa minimè formanda esset.* Negare non possum illud, *non quidem ex aliis iam futuris hominibus*

est, ac simul ob filij merita ex- A cepta singulari genere redemptionis ab omni eo, quod postmodum circa humani generis lapsum erat statuendum, filio certè similis est decreta. Iam ergo adiutorium illi simile reperitur; quare non est, cur post præuisum totum infectum humanum genus noua quæratur secundo Adamo Eua, noua fœmina, quæ inter tot priùs decretas non sit.

B

5 *Argumenti propositio, & solutio. Genesis 3. ver. 15.* Non est autem maioris momenti, quæ proximè subiicitur argumentatio ex illo 3. Genesis vers. 15. deprompta; vbi ad serpentem Dominus: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem; inter semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Probatur de Virgine accipiēdum esse; quod non negamus. Explicantur inimicitiæ inter illam, & C serpentem; semen illius, & huius semen, consilium Dei, eiúsque ratio exponitur; confirmantur omnia Sanctorum dictis: non illud, quod decreta fuerit eo modo, quo intenditur. Nec sequitur idcirco ita præfinitam fuisse, quòd inimica serpenti futura esset, contritura illius caput, eius semen draconis semini aduersaturum. Quemadmodum namque licet Chri- D stus Dominus in peccati remedium præcipuè definitus non est; sed ob mysterij præstantiam, & magnitudinem; hoc impedimento non fuit eius in permittendæ omnium ruinæ salutem, ac medicum prædestinationi, vtque implacabile in hostem bellum gereret; sic etiam ratione nulla obstitit, fuisse Virginem præcipuè decretam, vt Christi mater esset, electioni, qua omnium lapsui reparando in filij cooperatricem, & adiutricem aduersus eundem tyrannum assumpta est. Nec propterea minus veritatis habent, *inimicitias ponam*, &c. quòd ante Adami casum, vt omnium Dominus electus est, ipsa fuerit decreta Virgo, & ob crimen suo modo præcognitum aduersus inimicum nostrum constituta, obiecta Dæmoni, & erecta veluti; quàm inesset eisdem verbis, si existentia tam illustris fœminæ, vt arguentes volunt, à Deo esset prædefinita. Negabit nemo, de Christo etiam illa dicta fuisse. Quid igitur? Quòd ante Adami casum vt omnium Princeps is electus est, item vt Reparator, & vindex, idcirco de huius muneris excellentia quidquam detrahitur, aut ideò minus bene illa in eum cadunt, seu non tam aptum sortiuntur sensum, *Inimicitias ponam*, &c. Nihil minus. Vt ergo eandem vim in Christo retinent, eandē proprietatem, & robur, sit licèt ante cōmunis mali permissionem præfinitam decretus; ita & in Virgine, quamuis ante omne, quod peccatum olet, permitti statutum à Domino electa defendatur.

Superest aliud ex oraculis telum aduersario. Vult illud Hieremiæ 31. vers. 22. suam confirmare sententiam. *Creauit Dominus nouum super terram: Fœmina circumdabit virum.* Hæc dicit *Dominus exercituum,* 6 *Testimonium aliud Hierem. 31. vers. 22.*

Deus Israël. Nouum creauit, non solùm quia vt insolitum, ita & nouum fœmina virum circumdari, & quia sine peccati vlla vetustate fœmina illa, & vir ille futuri sunt; verùm etiam, quòd post omnium mortalium decretas vitas, duorum istorum existentiæ decretæ sunt. Et quidem nouitatem hanc non modò ad conceptum, & partum, sed etiam ad personas esse referendam suadet, in primis verbum illud creauit, quod parum bene de sola generatione, & communi pariendi, & concipiendi modo intelligitur.

Septuaginta. *Deinde auxilio est translatio 70. qui verba illa sic extulerunt. Quia creauit Dominus salutem in plantationem noua. Quæ verba arborem simul, ac fructum nouum esse significant: hoc est; Matrem, ac Filium, per quos salus mundo creata est. Nam salutis nomine Christus Saluator notatur, in plantatione autem noua Maria, quæ non ex veteri propagine, & radice vitiata germinauit; sed velut denuo sata radicis vitium ignorauit.*

Augustinus. *Accedit etiam Augustinus, qui in sermone 9. de tempore (si tamen non est adscriptitius sermo ille) nouitatem hanc ad personas etiam extendit.*

Solutio. Rectè facit. Sed non eo sensu, quo intendit arguens. Creaturùm se Deus ait nouum super terram, non creasse, aut elegisse, prædefinisséve, quod fortè, si dixisset, arguentis placitum indicaret, vt declarat nunc, qua vtitur, dicēdi formula exequentis suæ voluntatis decretum; quod fuit ante alia omnia præfinitum, non ante omnia re ipsa efficere, sed post multa, non initio temporis, sed in annorū medio. Qua sæculorum parte cùm in lucem tantum mysterium prodiit, cùm primùm factum est, nouum profectò super terram fuit, cùm antea nunquam simile aliquid extitisset. Nouum sanè generari communi ratione fœminam à communi culpa, & debito prorsus liberam, nouum sine virili semine virum concipi. Quæ duo idcirco *creationis* aptè significantur nomine, quòd solius Dei potentia effecta sunt, nullius alterius interueniente ope, vt solius Dei opus creatio est. Sic creata dicitur terra, Genesis 1. vers. 1. cùm tamen ex præsupposita naturæ prioritate materia prima solo Deo authore producta vnà cum cœlis sit. De quibus ob eandem rationem credunt plurimi non rigurosa creatione, sed productione formatos esse. Quo & L X X. versioni, & Augustino respondum est. *In plantatione noua salutem creauit Deus.* quoniam nunquam antea visum in terris fuerat, Adami filiam, cæterarum instar genitam, ex illo præter naturam aliud nihil trahere, trahere autem ex Deo plurimùm, quod ipse solus effecisset rerum omnium Dominus, cui resistat nulla; quique ad hanc tam nouam fœminam Psalm. 44. vers. 12. in hunc loquatur modum: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupisset Rex decorem tuum, quia ipse est Dominus Deus tuus.*

Genesis 1. vers. 1.

70 Interpretes.

Psal. 44. ver. 11 & 12.

7 Locum hunc pro se aduersarij adducunt, ornant Leonis Imperatoris commētatione sermone *de Annunciatione*; vbi sic ille

Alterum aduersarii argumentum.

Leo Imper.

ille de Immaculata Virginis cõ- A ceptione allata verba intelligit: *Cum adhuc in lumbis paternis continereris, progenitor tuus clamabat, Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Audisti verè, ô filia, commendationem, & oblita es populi tui, & fortis, & domus paternæ: fortis videlicet illius, quam Eua progenitrix toti generi distri- B buit, infinito illo affectuum, passionum, & animi perturbationum cumulo quasi hereditario relicto. At nihil horum tu in domum tuam intulisti.* Hactenus Leo. *Quasi dicat* (subdunt qui eum pro se afferunt) *propterea patrem, matrem, & populum tuum obliuioni tradere te iubeo, quia licèt ab ipsis genus recensere videaris communi cum aliis lege, tamen inter eorum filios minimè censenda es. Habes enim progenitorem alium, scilicet C ipsum Christum, à quo veriùs originem trahis: Quoniam ipse est Dominus Deus tuus. Pro Domino subest nomen Iehoua, quod significat primum ens, quòd reliquis rebus (liceat sic fari) essendi author, & causa existit. Sensus igitur verborum est, Mariam non tam esse Adami filiam, quam Christi. Nam quamuis ab Adamo fluxerit, tamen illius filia existimari non debet, quandoquidem non est illius D hæres: habet enim alium progenitorem, scilicet ipsum Christum; cuius meritis id etiam debet, vt condita sit, alioqui minimè futura, atque adeò ad familiam eius ab initio pertinet. Nec videri debet absurdum; ad hanc etiam sensum allicere illam Ecclesiæ Odem:*

Aduersarij.

O gloriosa Domina,
Excelsa super sydera.
Qui te creauit prouidè
Lactasti sacro vbere.

Necnon illud genuisti, qui te fecit, &c. & similia, quæ vulgò occurrunt apud Patres. Ita vt non modò ad Diuinitatem, sed etiam ad humanitatem Christi referantur, vt sensus sit: genuisti, vel lactasti eum, qui meritis suis tibi imperauit, vt esses, ac fieres. Annuimus. Verùm non eo rationis signo, quo isti existimant, sed quo nos arbitramur. Iuxta quod longè dilucidiùs, aptiùs, meliùs propiúsque non Adami, sed Christi dicetur Virgo filia; siquidem ratione aliqua prior, quàm ipse Adamus, esse decreta est, nulla verò post illius existentiam in Diuina mente præfinitam, neque propter illum aliquo prorsus modo, sed potiùs propter eam is vt propter dominam seruus emi solet. Adami Virgo domina, Virginis mancipium ille, non post eum ipsa decerni ab æterno debuit, sed vice versa, vt tantæ consuleretur dominæ iuri, nomini, honori, & dignitati. Confirmari hæc Patribus possent. Abstineo, vt locus illis sit, quos pro se aduersarij congerunt, cùm tamen ne vmbra in eis quidem, quæ illorum faueat opinationi. Rei, non mihi Lector credat, percurrat sequens caput.

Solutio.

CAPVT III.

Patrum testimoniis agunt aduersarij.

1. PRincipio multi sunt in sanctorum citandis testimoniis asserentibus, ob Christum Dominum, sanctissimam eius matrem non solùm quantùm ad sanctitatem, & huius dona, verum etiam quoad naturam, & vitam fuisse à Deo prædefinitam. In quo cùm ab aduersariis diuersi minimè abeamus, hærere non debemus. Illa examen petunt, quibus se credunt probare, post Adæ peccatum visionis scientia cognitum electam fuisse Virginem. Affertur ante alios Damascenus, oratione prima *de Natiuitate Virginis*, circa medium dicens: *Vitam habebis natura præstantiorem non tibi ipsi (neque enim tui ipsius causa progenita es; quocirca Deo habebis, ob quem in vitam prodiisti, vt orbis vniuersi saluti administram te praberes, atque antiquum Dei consilium, hoc est, incarnationis Verbi, ac nostræ Deificationis per te impleretur. Quid illustrius?* subiungunt. Nihil. Sed non ad euincendum, quod putant; bene tamen ad ostendendum, ob Christum, & totius orbis salutem, quam ante amatam huius in lapsum permissionem voluit Deus, omnes ad gratiam, & gloriam ordinans, vt eam omnes assequerentur, si peruenire ad illam omnes vellent, sanctissimam fuisse Virginem definitam. Id autem quo rationis signo in Diuina mente decretum cẽlebimus? Equidem non illo, quo hi contendunt, sed alio multis priori, cuique omne ad origineum malum, & permissionis decretũ spectans subiiciendum sit. Cõtradicit, aiunt, Irenæus lib. 3. cap. 33. nostræ huic ad Damascenum expositioni adhibitæ, atque idcirco & ipsi Damasceno, si nihil aliud is, quam quod nos ei damus, desumptis ex ipso verbis docet. Existimandum verò non est, contra Irenæum scripsisse Damascenum.

Damascen. *Responsio.* *Obiectio. Irenæus.*

2. Audiamus Irenæum, inspiciamúsque, sitne illius sensus, quẽ esse volunt contrarij, citato loco, istis, quibus vrgent causam: *Sicut Eua inobediens facta, & sibi, & vniuerso generi humano causa facta est mortis: sic & Maria habens prædestinatum virum, tamen Virgo obediens & sibi, & vniuerso generi humano causa facta est salutis. Et propter hoc eam, quæ desponsata erat viro, licèt Virgo sit, adhuc vxorem eius, qui eam sibi desponsauerat, vocat. Quæ est à Maria in Euam recirculatricem significans. Nimirum* (inferunt arguentes) *vt siquidem Eua nupta erat, Virgo non esset innuba; ne quid illi deesset, quod figuræ suæ non responderet.* Placet. Verùm eum hoc salis grano, vt cùm de orbis redemptione à permittenda sceleris seruitute in Diuina mente decernebatur, statutum ab ea fuerit, Virginem desponsandam viro etiam Virgini: vt concipiendo ab ea fœtui, Christo scilicet Domino, & concepturæ item, quantum vtriusque postulabat honos, consuleretur. In-

decens

decens namque fuisset hominem ex soluta generari, hominem, inquam, illum summum Deum, vt & connubio liberam habentem in vtero reperiri, cùm suspicioni criminis pateret ianua: Hæc iusto coniugio præfinito depulsa est, totiúsque humani generis ruina modo, & rationis signo infrà latè admodum explicando perspecta, sapientissimè decretum fuit, vt is mitteretur omnium restaurator, qui, & quòd Deus esset, integrè, quantum exigebat iustitia, solueret: & quòd homo Virgo lapsi hominis virginis etiam, cùm cecidit, miserandam ruinam absolutissima obedientia repararet. Nobilis sanè antithesis. Inobedienti primo virgini, alius obedientissimus, & suo primus ordine Diuino scilicet decreto, & Virgo immaculatus opponitur, vt quod ille superbiendo destruxerat, hic demittendo se non tantùm reficeret, sed augeret.

Atque vt elegantior antithesis esset ratio, cōstitutum etiam est, vt illa reparationis administra esset, quæ Virgo sponsa sponsi Virginis decernebatur, sumerétque ab illa deperditi boni recuperatio initium, ipsum omnium bonorum summum concipiendo, vt à fœmina Virgine viri vxore Virginis tota nostra infœlicitas originem traxerat. Et quemadmodum ex iis, qui iam erant; virus, quod in omnes serperet, elicuit Dæmō, sic etiam expediens fuit, vt ex ipsismet, qui, vt essent, præfiniebantur, sumeret Dominus, qui astuti serpentis caput frangerent, quíque versi pellis consilia penitus dissiparent. Maius certè, illustriúsque hoc Diuinæ tum sapientiæ, tum omnipotentiæ argumentum est, quàm in eas illam coniicere angustiis, quibus ita prematur, vt si mederi orbi cupiat, noui ei quærendi homines sint, alij vir, & fœmina, quorum gladio prædā è manibus hosti eripiat. Ad Irenæum redeunt, quod illo subiiciat capite: *Quia non aliter, quod colligatum est solueretur, nisi ipsæ compagines alligationis reflectantur retrorsum, vt primæ coniugationes soluantur per secundas, & secundæ etiam liberent primas. Et ita euenit, primam quidem compaginem à secunda coniugatione solui, secundam verò coniugationem primæ solutionis habere locum. Et propter hoc Dominus dicebat: Primos quidem nouissimos futuros, & nouissimos primos. Propheta autem hoc idem significat: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Propterea etiam & Diuus Lucas initium generationis à Domino inchoans in Adam retulit, significans, quia non illi hunc, sed hic illos in Euangelium vitæ regenerauit. Sic etiam & Euæ inobedientiæ nodus solutionem accepit per obedientiam Mariæ. Quod enim alligauit Virgo Eua per incredulitatem, hoc Virgo Maria soluit per fidem.* Hæc Irenæus. Quæ quoniam subobscura illis videntur, sic exponunt:

Obiectionis ex Irenæo secunda pars. Irenæus.

4 *Aduersarij.*

Ex prouidentia Dei ita factum, vt quemadmodum vir, & fœmina mortis causam nobis attulerunt: ita etiam vir, fœminàque mortuis vitam inspirarent. Et quidem vti melius res inter se congruerent, ita

deliberatum fuit à Deo, vt sicuti duo, coniugati totum genus humanum culpa obligauerant: ita etiam alij duo non coniugati, sed arctiori fœdere adstricti id soluerent omnino, & expedirent quod priores obstrinxerant. Hucusque commẽtationem istam, seu expositionem Irenæi verborum probo; quod ab eo aliena non sit, nec aliquid habeat, quod ipse non dicat. Reprobo, quod in ea sequitur: est, *Itaque secunda, & posterior duorum colligatio propter priorem facta est.* Hoc Irenæus non dicit, nec in illo est aliquid, quod hanc esse mentem eius ostẽdat. Ni velis, istud illa euincere: *Et ita euenit primam quidem compaginem à secunda coniugatione solui, secundam verò coniugationem primæ solutionis habere locum*: vt sit sensus, Primorum parentum loco Christum, & Virginem secundam coniugationem in illorum, & nostri remedium esse definitos. Vt redemptioni subleuatrici post lapsum operã darent, cùm etiam in principes, & salutem, quæ à peccato nullam occasionẽ mutuatur, simul decernerentur, admittimus. Vt ereptioni à culpa, & huius causa ita incumberent, & venirent, quasi ad nullum, aliud opus tunc definirentur, reiicimus. Illud enim ad summum, non hoc istis Irenæus significat. Quid ergo Irenæo esse potest, *Secundam verò coniugationem primæ solutionis habere locum?* Si patrius ille, solutionis, idem est, quod solutæ, dicet: primæ compaginis à secunda solutæ ipsam secundam locum occupasse. Hoc est: quod exhibiturum erat primorum parentum coniugium, vt filios sanctos ab vtero daret cœlo: id soluta compagine illa prima eius vindicato scelere, ac redemptionis pretio persoluto, à secunda exhiberi, non quod secundæ ambo illud exoluerent, sed illorum alter cooperante alio suo modo, quatenus materiam vnde pretium, carnem scilicet, ministrauit: hoc, inquam, quod erat filios iustos procreare, secunda iam præstat compago: Baptismo siquidem sanctam prolem generat, quem è compagine ista secunda in munus hoc vnus instituit: qui superest, suis efficit precibus frequentissimè ne malus Dæmon, ne ipsorum regenerandorum crimina impediant, quominus recipiatur, quin potiùs assequitur, cùm vt tanto bono fruantur plurimi, eo aliàs cariturì, tum vt non sine fœnore sanctitatis. Si verò, vt iacet *solutionis* vox vsurpanda est, nec concreto (vt Scholarum agam more) æquipollere censeri debet, sensus erit. Præstantissimæ liberationis locum secundam coniugationem sibi iure suo quasi vendicasse in præmium solutæ primæ coniugationis ab infœlici, quam spontè subierat, seruitute.

Sed iterum ad illorum commentationem; *Ita demum effectum: vt impleretur, quod Dominus olim dixit: Primos quidem nouissimos futuros, & nouissimos primos. Nouissimos autem appellat Irenæus Christum, & Mariam, id est, postremos, atque vltimos homines, quod non aliter cum veritate constare potest, nisi fateamur, illos in præde*

Marginalia: Aduersarij. — Solutio. — Irenæus. — Obiectio. — Irenæus. — Solutio. — Redeunt aduersarij. 5 — A B C D

prædestinatione Dei extremos fuisse nimirum aliorum redimendorum causa fuisse prædestinatos.

Exploduntur.

Constare aliter potest, illa ratione non potest. Qua potest ergo accipe. Irenæus Scripturę phrasi loquitur, vt ipse de se loquitur Dominus: qui Apocalypsis 1. vers. 18. ait; *Ego sum primus, & nouissimus*: & 2. cap. vers. 8. *Hæc dicit primus, & nouissimus.* Ex quibus locis quis Assertorem nostrum omnium postremum in Diuina mente fuisse prædestinatum, colliget: Aut ergo nouissimum dixisse, quòd nouissima hora venerit, postrema scilicet mundi ætate, quam periphrasi hac descripsit Ioannes 1. canonica 2. cap. v. 18. dicens; *Filioli nouissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt. Vnde scimus, quia nouissima hora est.* Hoc sensu Irenæus Dominum, & Virginem matrem nouissimos potuit appellare, ideoque primos factos esse adiungere, quòd orbis salutem meritis suis adquirendo, primęque illius coniugationis mala in bonum commutando sanctitatis in omnes deriuandæ capita esse, fuerint consequuti; quin & in Ecclesia cùm militante, tum gloriosè triumphâte principes occupate sedes, ad quas egregiis facinoribus tandē peruenerint: Christus quidē quantum ad corporis sui gloriam attinet, suíque nominis in terris exaltationem; Maria verò non solùm quo ad hæc, sed etiam quo ad ipsam, quam essentialem dicimus animæ beatitudinem. Etenim quanquam ad hanc, ante propria merita, electa fuerit, non tamen, vt sine proprio labore Diuina cooperante gratia æternis illis gaudiis frueretur. Ita ipse illorum Dominus vocauit primos eos, quibus non inferior aliis in mercede contigerat locus, & si posteriores cæteris operi manuum excolendę vineæ admouissent. Lege Matt. 20. c. ver. 16. & Lucæ 13. v. 28. 30. vbi Dominus à ver. 28. *Cùm videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras: & venient ab Oriente, & Occidente; & Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Dei: & ecce sunt nouissimi, qui erant primi, & sunt primi, qui erant nouissimi.*

Apoc. 1. v. 18. & cap. 2.

Ioann. 1. canonica 2. v. 18.

Matt. 20. v. 16.

Lucæ 13. v. 28. & 30.

6 Aut ista, *nouissimi*, voce ornat se Christus, quòd vtilitatis, & fortis infimæ, quam sustinuit pro nobis, meminisse iucundum illi est; vtque meliùs à Ioanne, cui appareret, dignosci valeat, ne summa, in qua ostendit se, gloria, & maiestas Apostolo esse occasio possit, quisnam sit ipse, dubitandi; ac si dicat: Ego, qui nunc vt omnium principem me tibi conspiciendum exhibeo, ille idem sum, qui aliquando inter vos degens omnium nouissimus reputabar, vt de me tantò antè Isaias vaticinatus est, proferens, 53. cap. vers. 3. *Vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum.* Confirmare ista omnia Pererij in hæc Apocalypsis loca, disp. 24. commentario, possumus: §. Namque, *Secunda interpretatio*, effert: *Christus est primus, & nouissimus Saluator; primus*

Isaias 53. v. 3.

Pererius,

mus quidem saluans à culpa, nouissimus Saluator in fine saluans, & liberans ab omni miseria corporis, & animæ. Tertia interpretatio: Primus, quia ipse creauit omnia etiam ipsa sæcula, atq; ipsum tempus: Nouissimus autem, quia in fine sæculorum, vt Paulus ait Hebr. 1. vel, vt inquit Ioannes, in nouissima hora restaurabit vniuersa. Quarta interpretatio: Primus ob primatum atque principatum gratiæ, & gloriæ, quem habet tanquam caput Ecclesiæ, atque omnium electorum: Nouissimus autem propter humilitatem, & vtilitatem passionis: ob quam de eo dixerat Isaias, vidimus eum nouissimum virorum, & Dauid in persona eius dixit Psal. 21. Ego sum vermis, & non homo, oprobrium hominum, & abiectio plebis. Hoc quippe nomen, Nouissimus, in Scriptura non tantum significat vltimum, sed etiam infimum, ac minimum: sicut videre licet in illis verbis Domini, quæ refert Marcus cap. 9. Qui vult fieri primus inter vos, fiat tanquam nouissimus.

7 Seruauit (addimus nos) ad vnguem quidem consilium hoc Domini eius mater, quæ, teste

Luca 1. v. 38. Luca 1. cap. vers. 38. *Ecce ancilla Domini*, ad Angelum dixit, *fiat mihi secundum verbum tuum*: &

vers. 48. vers. 48. *Respexit humilitatem ancillæ suæ*: cùm mirum in modum extollebatur, euehebatúrque ad tantam dignitatem, quanta Dei matris erat, quantáque in illis

vers. 43. continebatur; *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad*

vers. 45. *me?* vers. 43. & 45. *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.* Ergo nouissimi ob ista omnia

A Christus Dominus, & sanctissima eius parens dicuntur ab Irenæo, factique asseruntur primi, non illius vltimi decreti, seu posterioris aliis ratione, quod in Diuina mente illi comminiscuntur. Miror non intulisse, Apostolos post omnes Ecclesiæ magistros, & verbi præcones à Deo electos, tanto muneri sic destinatos fuisse, vt nullo priori mentis signo actum de illorum viris fuerit, non præuisi

B antea, sed tunc primùm, cùm placuit Numini, signo rationis aliquo post alia plurima in saluris administros eos sumere, quòd illorum vnus de omnibus testatum reliquerit 1. ad Corint. *1. Corinth. 4. vers. 9.*
4. vers. 9. *Puto quòd Deus nos in Apostolos nouissimos ostendit.* Quod si ex his nulla esset eiusmodi consecutio, nulla etiam habenda est, quam ex simili voce in Irenæo reperta colligunt.

Quid adiiciunt: *Subnectit etiã* 8 *Iterum illi.*

C *Irenæus verba illa Prophetæ: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Quæ non ita esse accipit, quasi filios in parentum locum subrogatos, & suffectos significent. Sed ita quidem, vt Iesus, & Maria Adami filij subinde post parentes suos, & propter illos, Deo ita prouidente, procreati sunt.* Non hæc Irenæi *Solutio.* mens est, sed plana, & germana hæc: Pro parentibus, qui gratiam in te deriuaturi erant, filij tibi nati sunt, illorum quidem

D primorum hominum nati, qui longè cumulatiùs præstantiúsque te sanctitati, & Deo generent. Vnde probant, quam adstruunt, Irenæi mentem esse, cùm esse, quam illi nos tribuimus, satis ostendat, Prophetæ, quod

quod is attulit, testimonium? Quid illud *pro*, an non idem, quod, *loco*, vt sint parentum vice, atque vt id ipsum præstent, quod parentes erant exhibituri, in eorum locum meliori euentu subrogati? Esse hâc illius voculæ versu illo propriam, atque legitimam significationem docet aperrè Augustinus in Psal. 44. (cuius id testimonium est) dicens. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Genuerunt te Apostoli, ipsi missi sunt, ipsi prædicauerunt, ipsi patres. Sed nunquid nobiscum corporaliter semper esse potuerunt? Etsi vnus ipsorum dixit; cupio dissolui, & esse cum Christo: multò magis optimum est: manere autem in carne, necessarium propter vos. Dixit hoc quidem: Sed quandiu hîc manere potuit? Nunquid vsque ad hoc tempus? Numquid vsque in posterum? Ergo illorum abscessu deserta est Ecclesia? Absit. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Quid est, pro patribus tuis nati sunt tibi filij? Patres missi sunt Apostoli; pro Apostolis filij nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi*, &c. Quę licèt huc spectent, prætereo tamen, ne multus videar.

Augustinus.

1 Cor.

9 Diminutus videbor, si tacuero, quę adiungunt illi: *Et quidem* (aiunt) *locus iste Irenæi magnam vim habere debet ad thesim nostram constabiliendam. Nam cùm Christum, & Mariam copulet, & vtrumque propter Adamum, atque Euam, & propter cunctam eorum sobolem à Deo conditum asserat, parem vtriusque aleam, & fortunam fuisse annuit. Ita vt sicut Christus propter Adamum, atque illius peccatum formatus est; ita vt eo sublato non foret: eodem modo Virgo Deipara propter Euam, atque eius inobedientiam ita formata est, vt inde etiam suæ conditionis occasionem prorsus mutuauerit, alioqui nullo tempore futura.* Cùm falsum credamus, non venturum Dominum, si Adamus non peccasset, ita & à veritate alienum censemus, non futuram Virginem, si Eua in iustitia permansisset. Quod vel ex eo facilè conuinci potest, cui frequentior Scholasticorum calculus subscribit. Etiamsi Eua non peccaret, peccaret verò Adamus, filij, totum videlicet humanum genus, & in eo peccarent, & in seipsis origineum malum contraherent, cùm primùm eorum quisque gigneretur, venturúsque Assertor esset, vt lapsis opem ferret. Neque defutura illi conueniens tunc erat mater, aut futura minùs pura, quàm reipsa fuerit. Hæc euentu illo æterne alia fœmina, distincta forsan numero, seu indiuiduo à Virgine, an eadem prorsus foret, quæ nunc tanto bono fruitur? Si posterius dederis, conuincam, vt positione illa intercedente minimè Deiparæ vita, vt prædestinaretur, à casu Euæ, aut eius re aliqua penderet, ita nec modo ab ea duxisse in Diuina mente initium credendum esse, cùm satis Adæ ruina fuerit ad Christi Domini aduentum decernendum, matrémque illi non minùs sanctam eligendam. Si verò priùs admiseris; vrgebo: vnde id tibi constet, obiiciens, addénsque, vt non alius ab eo, qui nunc est Christus, esset tunc vel anima, vel corpore, vel

Vrgent.

Solutio.

S vtro

vtroque, sed idem prorsus homo secundùm easdem numero partes, quæ insunt modò illi, ita & eadem Virgo, quæ nunc est, eius futura mater existimari à nobis debet.

10 Aduersus quæ omnia nihil idem Irenęus vel in speciem habet, aut pro aduersariis lib. 5. c. 19. verbis illis quæ pro se adducunt: *Quemadmodū Eua per Angelicū sermonē seducta est, vt effugeret Deum prauaricata verbum eius, ita & Maria per Euangelicū sermonem euangelizata est, vt portaret Deum, obediens eius verbo. Et sicut illa seducta est, vt effugeret Deum; sic hæc suasa est obedire Deo, vti virginis Euæ Virgo Maria fieret aduocata. Et quemadmodum morti adstrictum est genus humanum per Virginem, soluatur per Virginem, æqua lance disposita virginali inobedientia per virginalem obedientiam. Adhuc enim Protoplasti peccatum per correptionem primogenitæ (scilicet ipsius Mariæ) emendationem accipiens, & serpentis prudentia deuicta est in columbæ simplicitate.* Duo, hæc Irenæi verba continent: alterum, in eorum remedium, quæ commiserat Eua, Mariam fuisse à Domino præfinitam, quod negare non possumus. Hinc autem quid contra nos, cùm ipsa, quæ Christi Domini Mater eligebatur, reparationis quoque instrumentum, & administra simul potuerit definiri, vt re vera definita est? Alterum, primogenitam sanctissimam Virginem dici, vt ipsimet aduersarij exponunt. Id autem verum qua ratio-

Irenæus. Progrediuntur aduersarij.

Responsio.

A ne esse potest, si omnium postrema decreta est; quando, si tempus consulitur, non eius initio ante primorum parentum conditionem producta fuit? Ergo si nec tempore, nec Diuinæ mentis decreto cæteris aliis prior admittitur, quî fieri valet, vt tam absolutè primogenita queat nuncupari? Vt igitur possit, prior aliis decreto sit, quamuis tempore multis posterior fuerit. B Nemo autem his aduersari iusta ratione poterit, cùm optimè saluari hoc pacto primogenituræ appellatio, & dignitas in augusta Matre videatur.

Non me latet, dicere, aduersarios posse. Idcirco primogenitam ab Irenęo Virginem nominari, quòd maiorem illi sanctitatis & gloriæ cumulū præfinierit, quàm cæteris Deus. Præstantiorem enim bonorum copiam vt in Scripturis primo- C genitura solet explicare, ita & in Patribus credi debet; atque ideo & in Irenæo pręsenti loco. Vide Paulum ad Coloss. 1. vers. 15. vbi *Christum primogenitum omnis creaturæ vocat.* Quod Salmero disputat. 2. in eam epistolam §. *Alter sensus*, explicat de sanctificatione Christi præ aliis eximia, quem imitantur alij. Sed obiicio, esse in Apostolo ibi, quæ adductam interpretationem probent, subiicit e- D nim inter alia, *Esse caput Ecclesiæ Christum primogenitum ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliari omnia in ipso*, &c. quæ apertè conuin 11

Præoccupatio.

Ad Coloss. 1. v. 15. Salmero.

Ad Coloss. 1. v. 18.

vers. 19.

conuincunt præstantiorẽ omnibus sanctificationem obtigisse illi, & gratiarum diuitias longè maximas. Horum nihil in Irenæo, sed absolutè, primogenitam Virginem dici, quod absolutè accipiendum erit, non pressè ad vnam tantùm primogenitæ notionem arctantes vocem, sed tota illam sua latitudine accipientes, quãtum res patitur, & admittit. Admittit autem vtramque hanc notionem & præclarioris sanctitatis, & prioritatis signi rationis: vtramque igitur explicare arbitremur: quarum si alteram abiiciamus, absolutè primogenitam non vocabimus, vt Irenæus vocat. Quem absolutè loquentem omni sensu possibili, & digno Virgine, loquentem modò iudicemus.

12 *Obiectio.* Negas possibilem, quem contendimus, positis, quæ de incarnationis mysterio Diuinæ tradunt litteræ, ac docent Patres, quibus illud constat, vt peccato minimè intercedente Christus venturus non esset.

Diluitur. Oppositum assero, & suo confirmo loco, in augustis libris, & sanctis esse, vnde potiùs colligo Irenæum exponendum esse vt illum nunc exponimus, non vt contrarij volunt. Vt tamen nostrum de Irenæo iudicium haudquaquam certum sit; certum id nihilominus est, in sensum quem illi damus, trahi non inuitum posse, quando, *primogenitæ* vocis vsitatissima in Scriptura, & Patribus acceptio est, quam nos contendimus. Legatur ad Romanos Paulus cap. 8. vers. 29. *Ad Roma 8. v. 29.* illis, *Vt sit ipse* (Christus scilicet) *primogenitus in multis fratribus.* Ad quæ Salmero ibidem *Salmero.* disp. 19. v. *Nam si fuerimus*: *Ex quo elicimus omnem nostram prædestinationem in Christi prædestinatione fundamentum habere, Nam præcedit natura, & ordinis ratione, etiam in ipso Deo, nostram electionem, nam elegit nos in ipso, siue per ipsum ante mundi constitutionem.* Et sanè rationi erat consonum, vt vtraque ista primogenitæ significatio coiret in Virginem, quarum altera si deesset, minùs dignitati eius consultum videretur. Etenim ratione priùs decerni, minori verò gratia, quàm Dei genitricis munus postulabat, quis non alienum à tanta maiestate censebit? Præfiniri autem eximia sanctitate, sed longè post alios in mente Dei, præter Reginæ, ac Dominæ splendorem, & decus puta, quod suo exigit iure, vt sicut amplitudine vincit reliqua, ita & prælectione. Quare vtrumque in Virgine debuit reperiri.

Quo illi occurritur euasioni ab aliquibus ex aduersariis inuentæ. Aiunt primogenitam ab Irenæo magnam Matrem dici, quòd gratiæ aut redemptionis prima sit, hoc est, primò illi, quàm aliis iustitiam, & præseruatiuam redemptionem decreuerit Deus, non quòd esse illius ante aliorum existentias fuerit definitum. Non video, qua ratione, cum aliis horum dictis assertum hoc possit stare. Nam si vt Euæ, ac viri post decretam lapsus 13 *Euasioni occurritur.*

permissionem, & scientiam afferretur medicina, vtque resurgeret humanum genus, illam esse voluit Dominus; priùs istorum sanctitas, quàm eius gratia, & quidquid ad hanc in ea pertinuit, in Diuinam mentem aliquo signo venit. Non igitur eiusmodi ratione primogenita Irenæo Virgo esse potest, sed planè qua nos contendimus, vt propiùs ad vocis rigorẽ, & proprium vsum accedente, atque idcirco longè meliore, cũ illa semper habeatur præstantior, quæ magis ad primam nominis impositionem accedit. Quòd si hæc ita sunt, potiùs aduersariis Irenæus repugnat, & nobis fauet, quàm illorùm sententiam tueatur. In quo explicando immorari nonnihil placuit, quòd sit adductum ex eo testimoniũ, potissimum aduersariis telum inter ea, quæ Patres sibi aiunt suppeditare. Veniamus ad alios, quos pro se facere existimant.

14 *Tertullian.* Tertullianum in auxilium vocant, ex eo depromunt illa, quæ is habet libro de carne Christi, cap. 17. scribens: *In Euá virginem irrepserat verbum ædificatorium mortis; in Virginem æquè introducendum erat verbum Dei extructorium vitæ, vt quod per eiusmodi sexum abierat in perditionem, per eundem sexum reduceretur ad salutem.* Fateor. *Responsio.* Sed non ita, vt post decretam nostræ ruinę permissionem, statutum à Deo fuerit, vnigenitum hominem fieri humanæ salutis ergo; verùm primo rationis omnium signo, quo & homo, & nostræ reparationis A author constitutus est, moriturus pro nobis, quos nondũ peccato infectos numen cerneret, cerneret verò inficiẽdos, si lapsũ permitteret, videret autẽ se decreturũ posteriori aliquo signo permissionẽ. Eundem sensum, non vllum aliũ habent, quę sumunt ex Epiphanio 3. cõtra hęreses: *Sed illud* (ait) *de his cogitare admirabile est, de Eua inquam, ac Maria: Eua enim mortis causa facta est hominibus: per illam enim* *Epiphanius.* B *ingressa est mors in mundũ: Maria verò causa vitæ per quam genita est nobis vita, & per hanc Filius Dei accessit in mundum: & vbi redundauit peccatũ, ibi superabundauit & gratia, & vnde facta est mors, inde processit vita, vt vita pro morte fieret, & qui per mulierem nobis vita factus est, mortem ex muliere inductam excluderet.* Addũt illa, quę idem Epiphanius, sermone *De laudibus Virginis*, scripta reliquit; sunt: *Angeli accusabãt Euã,* *Epiphanius.* C *nunc verò Mariam gloria prosequuntur, quæ mulierum infirmitatem verè gloriosam reddidit, quæ lapsam Euam erexit, & Adamũ, è Paradiso deiectũ, ad cœlum misit.* Quid in his ad probandum post mortales cæteros Deum de condenda Virgine deliberasse? Quid rogo in Chrysostomo, homilia *in festo Annuntiationis*, ad quem prouocant, quòd in eo legant: *Aue gratia plena, Dominus* *Chrysost.* *tecum: non est ampliùs Diabolus* D *contra te: vbi enim priùs hostis ille vulnus inflixit, illic medicus adhibet medicamentum: vnde mors ingressus principium habuit, inde vita sibi aditum patefecit: per mulierem mala fluxerunt; per mulierem emanant bona.*

Nullius

15 Nullius ista momenti sunt; nam cùm in Virgine leuiores næuos, quos venialia dicimus scelera Chrysostomus non dubitarit admittere, potuit consequens sibi efferre de Angeli ad eam tractans nuntio, *Non est amplius Diabolus contra te*; id est, ab hac hora, in qua Deum concipis, Diabolo in te potestas est nulla, vt valeat in culpam graué inducere, quin reddita omninò, quantùm ad mortalia, impeccabilis es, quæ si ante non commisisti, non tamen sic ab eis secura, vt nunc effecta es, viuebas, id est, impeccabilitatis donum, quod tibi nunc datur, priùs collatum nō fuerat. Quid mirum ita sensisse Chrysostomum si Theologi non defuerunt, qui docuerint, ab annunciationis die tam insigne bonū accepisse Deiparam quo caruerit priùs: ita D. Thomas 3. parte, quæstione 27. art. 4. ad 1. clariùs in 3. dist. 3. quæst. 1. art. 2. Bonauentura art. 2. q. 1. Alensis 3. parte, quæst. 9. membro 3. art. 2. §. 2. Richardus Victorinus in Cant. 26. cap. Asserat ergo Chrysostomus impeccabilem in annunciatione redditam Virginē quoad mortifera, quoniam tunc ordiebatur in illa opus Dominus, quo nos à morte liberaret, ordiebatúrque illud à fœmina vt à fœmina mortis initium olim fuerat. Sed hæc non cōuincunt illam Virginis in Diuinis decretis postremam sedem, quam ex Patribus colligere aduersarij student. Minùs probare se forsan dicet lector, quam adhibemus Chrysostomo interpretationē, quòd non appareat eam tanto doctori conformem esse ostendens. Imo est, quod germanam probet, si vel semel admittimus, leiuiuscula cum peccata post Christum non conceptum solùm verùm etiam natū, & perfectum virum in augusta Deipara concessisse, vt illarum in Cana Galileæ nuptiarum occasione, cùm ad illam Dominus; *Quid mihi, & tibi*, &c. Nam etsi negare fortè poteram ita de Virgine sensisse hominem, quod quia operosum, & alterius loci, non discutiendum, tamen si de illo hanc opinationem cōcipimus, aliud nihil tam aptum eius verbis possumus inuenire, cuius fundamentum plus quàm sufficiens sint illa; *non est amplius Diabolus contra te*, quibus præmittit, *Aue gratia plena Dominus tecum:* horum illa commentatio fuit, & omnium sensus. Ex quo Dei verbum concepisti, certum iam est, nihil Diabolo relictum potestatis esse ad incitandum te, aut mouendum in graue vllum crimen, quod indignum omnino sit, eam in lethale scelus prouocari, quamquam huic assensura non sit, quæ sanctorum omnium regis mater effecta est. Non quòd ante fœlicem hanc sortem simile aliquid tibi proponere ausum illum totius boni hostem affirmemus; sed quòd quidquid de præterito censere tempore, aut putare mortalium quisque velit, iam ab hac die superesse illi nulla, vel in speciem dubitatio queat, de tua in gratia perseuerantia, cùm & ista voceris plena, & esse

Reiiciuntur quæ adducit ibidem.

D. Thomas.

Bonauent. Alensis.

Richardus Victorinus.

Obiectio.

Solutio.

Ioā. 2. ver. 4.

Lucæ 1. versu 28.

S 3 tecum

tecum Dominus asseratur: Cætera nullam in Chrysostomo habent difficultatem.

16 Quemadmodum nec vel tenuissima in Damasceno vmbra, qua se protegere aduersarij possint, oratione 1. *de Natiuitate Virginis*, ab illis verbis, *ô Deo digna filia*; vsque ad illa, *mundo immortalitatem inuexit*, quamquam idcirco referant, quòd suam causam tueri credāt. Proponerem, sed lectoris patientia abuti nō placet. Idem iudicium de Hesychio Hierosolymitano, sermone *de laudibus Mariæ*, ab eo loco, *Ecce Virgo quædam*, vsque ad, *audaciam draconis abscidit*: de Chrisippo Hierosolymitano presbytero, sermone *de laudibus Virginis*, ab illis, *quanam verisimile est*, vsque ad *nouâ deiecit*: de Augustino, homilia 3. *de Assumptione*, ab illis, *Hæc prima matris damna*, vsque ad, *ista sanauit*: Hieronymo, ad Eustochium Virginem, ab illis, *Ac per hoc quidem*, vsque ad, *benedictio Mariæ*: de Ildephonso, sermone 2. *de Assumptione*; Damasceno rursum, homilia *in Assumptione Virginis*: Bernardo, *de verbis Apocalypsis*, sermone *de aquæ ductu*, sermone 1. *super missus est*; sermone, cui titulus, *Virginis deprecatio*, & sermone alio *de beata Maria*; Petro Damiano, & Guerrico Abbate, sermone *de Natiuitate Virginis*, qui Guerrico primus est, Damiano vnus de illa solemnitate. In his enim omnibus ne vestigium quidem, vnde colligi possit, eorum aliquem opinatum esse, Virginem post omnes alios fuisse à Domino præfinitam. Viderunt rem ita se habere aliqui, responderúntque, non se ad id persuadendum Patres istos citasse, verùm vt ostenderent in remedium nostrum Mariā fuisse decretam. Cur ergo cùm præfatos afferunt Christianæ fidei proceres, hunc præfigunt pagellæ titulum, *Virginis Deiparæ, existentiam, creationem, & electionem post peccati, & Christi præscientiam definitam fuisse testimoniis Patrum probatur*? Certè id præstandum erat. Subiiciunt. *Exhiberi, cùm adducuntur, qui Virginem Euam appellent nouam, quod esse non potest nisi ob nouitatem decreti, quod scilicet nouissima omnium definita sit.*

Damascen. *Hesychius.* *Chrisippus.* *August.* *Hieronym.* *Ildephonsus.* *Damascen.* *Bernard.* *Petrus Dam. Guerricus.* *Quorundam responsio.* *Confutatio.* *Eorundem altera responsio.*

17 Non ob id dicitur noua, sed quia vel peccati nihil habuit, quod veterem animam reddit, nihil vnquam originei criminis, quod prioris Adami vetustas est; aut quia vitæ hominibus gratiæ, quæ vita noua dicitur, instrumentum fuit, & administra, vt inquit Athanasius in Euāgelium de sanctissima Deipara verbis illis; *Ac proinde ista noua Eua mater vitæ appellatur, variegatáque permanet ad primitias vitæ immortalis omnium viuentium.* Quibus tota illa ex prolatis Patribus deducta corruit ratiocinatio. Christus post præuisum peccatum definitus est in illius remedium, Virgo, vt Christi esset mater; ergo post peccatum præuisum etiam decreta est. Prima propositio est falsa, nec citati Patres allatis testimoniis docent, quid igitur deduci ex eis potest? Potest inquiunt ex Idiota, qui in contemplatione Deiparæ capite 4. ait:

Refellitur. *Athanasius.* *Aduersariorum ratio diluitur.* *Virgene. Idiota.*

ait: *Inter omnia opera æterni opificij post operationem illam, qua naturæ nostræ vnitus est filius tuus, speciale opus fuisti, ô beatissima Virgo, qui ad hoc te fecit, vt quod de primo opificio fuerat deformatum, per te reformaretur.* Sensus esse potest, secundaria intentione ad hoc factam esse, vt filio esset similis, qui primaria ob mysterij præstantiam decretus est, Virgo autem, vt in eius purissimo vtero tam magnum opus efficeretur.

18 *Idiota.* Sed explicet se Idiota ipse illis eodem loco: *Hic enim summus opifex primo considerauit Angelicam naturam, quæ in parte ceciderat, & humanam quæ corrupta erat, & corpoream inferiorem, quæ peccato hominis fuerat deterior facta. Sed & ad hæc omnia fecit te, Virgo Maria, sanctissimam, vt ex tuo super benedicto fructu,* &c. Quid illustrius? Non factam ad ista dicit, sed factam ad ea sanctissimam, quod longè diuersum est. Nec putãdum; id casu ab illo dictum, sed vt exponeret, sanctitatem, quæ primo signo vt Dei futuræ matri definita erat, direxisse item qui eam esset collaturus, in nostrum etiam commodum, & vtilitatem. *Perstant. Fulbertus Carnotensis.* Sed premimur Fulberti Carnotensis paucis illis: *Fœlix culpa, & sancta coniugalis societas, quæ tale, ac tantum, specialéque, ac singulare decus profudit in orbem.* *Solutio.* Profudit primò; an secundò? Dilucidiùs quæram, ex primati intentione, an secundaria? horum nihil dicit; debuit, vt aduersariis fauere censeretur. Anceps eius testimonium est. Explico: Secundaria (vt dixi) voluntate rursus decreta est in nostram salutem Virgo. Eadem namque res ob multos, variósque fines amari potest, quorum alij aliis vt præstantiores, ita primariò appeti, aut secundariò queunt. *Obiectio.* Verùm quid ad illud, quod de Virgine prosa quadam Ecclesia occinit:

Peccatores non abhorres,
Sine quibus nunquam fores
Tanto digna filio.

Solutio. Eadem responsio fusius habetur infrà d. st. hac, cap. 15 n. 17. *Tanto*, inquit, *filio*, nimirum quantus est, scilicet tot muneribus, & functionibus cohonestato. Est vna redemptionis subleuatiuæ opus; cui locus non esset peccatis hominum deficientibus; quare nec Virgo tunc filij Redemptoris subleuantis mater esset. Veniamus ad rationes, quibus vtuntur isti.

CAPVT IV.

Certant rationibus.

1 *Prima aduersariorum ratio.* PRima illis est, mediatricem inter Deum, & hominem Virginem fuisse in communis mali, peccati scilicet originei, remedium. Ergo post eius præuisum vulnus vt illius medicina decreta est. Antecedens multis Patrum testimoniis fulcitur, quod libenter damus. *Solutio.* Consequens distingimus. Decreta enim fuit Virgo post cognitam omnium mortalium ruinam, non qua volunt arguentes ratione, sed ea quæ superiori capite, numero decimo octauo indicata est à nobis (infrà 15. explicanda vberiùs cap.) tum quo

quo ad esse illius, tum quoad mediatricis munus, & dignitatem, quam in nostram executura esset vtilitatem. Secundam sic adiiciunt. Ratione ista, quàm aptissimè componi omnia diuinæ voluntatis signa; Christi Domini merita electionis Virginis causam fuisse, nullo negotio exponi, explicari facillimè, quo pacto ab originea lue, debito, & reliquis omnibus ad eam pertinentibus magnam Matrem excipere Deus potuerit. Arrisisse perplurimis; doctissimisque viris modum hunc præseruationem Virgini adstruendi.

Secunda ratio.

Diluitur.

Nominassent hos vellem, nullum exprimunt, tantùm generatim viros doctos proferunt: Quid si doctissimi nō sint? Quid si non tam multi. Fortè rem seriò non expenderunt, rogati, quod prima fronte apparebat speciosum, aut facilè verbo tenus probarunt: cùm tamen difficile admodum sit, nihil verè speciosi habens, rationis signis illis, vt disponi debent, aduersum plurimum, aptum Christi meritis locum, vt matri essent commoda, nullum tribuens, vsque illorum vi à prima culpa, eius debito, & cæteris omninò libera conciperetur. Denique Assertoris redemptioni, qua eam redemit, apertè nocet. Mōstranda omnia hæc sunt. Ostendemus, cùm primùm reliqua opinationis huius, quæ supersunt, breuiter diluerimus.

2 *Tertia ratio.* Tertia ratio: Mater Christi decreta est prima sui præfinitione Virgo sanctissima. Verùm filius definitus post peccatum est: ergo & mate. Patet ex hactenus dictis, quid roboris argumento huic insit.

Soluitur.

Quarta: Christus, si Adam non peccasset, non venisset; ergo nec decretus fuit ante illius hominis peccatum, sed post: Ergo nec eius mater. Vnde fit, vt si Adam, & Christus non essent futuri, nec Virgo futura esset; *vt testantur* (inquiunt illi) *Bernardus homilia 1. super missus est, à verbis illis, proinde factor hominum*; *Anselmus libro de Conceptione Virginis, & de peccato originali, cum ait, nempe decens erat*, &c. *Damascenus oratione 1. de Virginis natiuitate, ab eo loco, vitam natura ipsa praestantiorem habuit*; *Idiota in contemplatione beatæ Virginis capite 2. & 4.*

Quarta ratio. *Bernardus.* *Anselmus.* *Damascen.* *Idiota.*

Solutio.

Falsum est, non venturum Christum, non peccante Adamō. Falsum, Patres istos asserere locis his complexum hoc, Adamo, & Christo non venturis, Virginem non futuram. Idiotæ illa, 4. cap. *Ad hoc te fecit, vt quod de primo opificio fuerat deformatum, per te reformaretur*; nihil aliud probant, quàm voluntate sua decreuisse in illud ministerium Deum filij sui Matrem; non verò id fuisse primaria intentione, vt aiunt, sed tantùm secundaria. Ostendendum verò fuit, Idiotam agere de primaria.

Idiota. *Explicat.*

3 *Quinta ratio.* Quinta: Non potest alio modo Assertoris Mater adstrui ab omni peccato & debito immunis: hoc ergo adstruenda est. Antecedens patet. Nam omnes fœminæ cum Adam decretæ, vt minimum iam debito tenebantur, quòd lege, ac pacto comprehensæ fuissent. Vt ergo Dei

Dei Mater libera omnino esset, A nulla ex eis eligenda erat: decernenda igitur alia, quæ illum aceruum non contingeret, atq; idcirco post totum illum præfiniretur à Deo conuenientem Filio Matrem decernente. Negatur primùm antecedens. Dabimus legitimum certè modum iuxta quem nihil in sanctissimā Virginem peccati, aut debiti potuerit cadere. Patientiam ha- B beat lector in me, patiatúrque aliorum priùs sententias, quas referre promisi, & confutare, diserte proponere, ac refellere, vt faciliùs pòst meam illi exponam & persuadeam. Sed antequam hucusque relatam falsitatis arguere incipiam, illud indicare iuuat lectori, quod ipsi perpendendum relinquam. Magnam vim opinationis huius sectatores faciunt in eo, quòd aliter à debito magna Mater com- C modè liberari non possit; cùm tamen ipsi eam ab illo immunem liberè pronuntiare non audeant, aliorum iudicia de re tam ardua spectantes; interim hærent penduli, ancipites sensum cohibent, nec parti vlli se addicunt. Si, quam nos tuemur, non amplectuntur, nec ad hominem (vt dici solet) argumentantur, quid vrgent, nisi quem sequimur, hac in re modum, D admissus fuerit, à peccati debito Christi mater non eximetur? Vos, qui eam non excipitis, haudquaquam istinc cogi ad modum hunc, quem excogitastis, defendendum poteritis; quemadmodum nec cæteri omnes, quibus à debito immunitas in Virgine non arridet.

Solutio.

Vrgentur aduersarij.

Vt verò sequenti capite sententiæ huius confutationem validiùs exequamur, referenda hîc nonnulla breuiter sunt, quæ illius sequacibus sunt certissima, quæque in eos retorquenda erunt. Inquiunt agentes de tertio signo, quo pactum Dei cum Adamo cōtineri aiunt, illud quoad transfundendam gratiam in omnem suam posteritatem, non fuisse confusum, & indeterminatum, ita vt Deus id statueret in vniuersum pro omnibus, quotquot ex Adamo originem recenserent, aut etiam pro possibilibus confusè, & indiscretè non inspectis sigillatim illis, qui pactum ingrediebantur. sed expressè, & signatè pro illis solis celebratum fuisse, quos Deus iam priùs ex Adamo fore decreuerat. Et quidem tripliciter pactum hoc iniri potuit. Primò, generali, & confusa quadam ratione, ita vt Deus, in vniuersum decreuerit, omnes Adami posteros gratiam ex illo habere, aut propter ipsum gratiam amittere, omnes inquam Adami posteros, quos ipse postea, prout causæ postulassent, ex illo procreare decerneret. Cæterùm modus hic Deo indignus est ob confusionem: quare meritò ab illis reiicitur. Secundò, partim determinatè, partim, confusè, ita vt Deus sic constituerit omnes Adami posteros; eos nimirum, quos magno quidem numero ipse futuros iam ex Adamo prænouerat, & nonnullos præterea, quos ipse, cùm res postulassent, producere denuò decerneret,

Iustitiam ab Adamo accipere, A aut propter ipſum iuſtitiam deperdere. Verùm cùm modus hic (vt mittam alia) confuſionem etiam, vt ſuperior, minorem licet, inuoluat, excludendus item à Deo erit, cui minima quoque ac leuiſſima confuſionis vmbra protſus repugnet, ob quam ab illis etiam non admittitur.

Tertiò, determinatè ac diſertè, ita vt Deus ſic ſtatuerit B omnes, ac ſingulos Adami poſteros eos præcisè, quorum exiſtentias priùs ſigillatim definierat, gratiam ex ipſomet Adamo habere, aut deperdere. Hunc autem modum (aiunt) cæteris præferendum eſſe; ex eo facilè perſuadetur, quòd diſcretus, determinatus, & minimè confuſus. Probamus. Vt & illud, quod addunt; éſtque Theologorum omnium; & nos ſuperiùs tradidimus tanquam re- C ceptiſſimum, notiſſimúmque in hac materia principium. Tam neceſſarium videlicet pactum id ad peccati, & debiti à parentibus in filios transfuſionem eſſe, vt iſto è medio ſublato culpa, aut debitum transfundi non poſſit. Quapropter *quotquot pactum diuinum* (illorum verba ſunt) *ad culpæ transfuſionem requiri putant, fateri tenentur; il-* D *lum, quiſquis pacto Dei incluſus non foret, ab originali peccato, & à debito illius prorſus immunem fore.* Hæc illi: quibus ex eiſdem acceptis, & præmiſſis aduerſus eos iam inſurgendum eſt.

CAPVT V.

Refellitur præcedens ſententia.

ETſi, iuxta horum placitum, ſanctiſſimam Virginem, exiſtentiam ſuam, gratiam omnem, in bono iugem perſeuerantiam, deliquiſſe vel leuiter nunquam, gloriam præterea omnem, ac denique quidquid in illa boni eſt, habuiſſe conſtet ex meritis filij ſui, quod non negamus, dicique à peccato redempta poſſit, ab actuali nempe, quatenus Aſſertoris meritis in id nunquam incidiſſe, illi obuenit: ab origineo tamen, & iſtius debito præſeruatiua, vel ſubleuatiua redemptione dici nulla ratione poteſt. Quòd quàm ſit tum abſurdum, tum ab omni veritate alienum, quis rogo, non videat? Etenim cùm de origineo peccato lex, & pactum pro his tantùm diſtinctè, ac præcisè à Domino fuerint cōſtituta, quos ante viſum Chriſtum, & Matrem præſentes ſcientia, quam dicunt viſionis, in mente habuerit: poſtmodum verò Chriſtus, & Mater decreti fuerint: conſequitur, nulla prorſus ratione legem illam ad Virginem pertinuiſſe, neque potuiſſe fieri, ſic ea impoſita, vt ratione aliqua primi parentis culpa, aut origineum malum, huiúſve debitum ſpectaret ad Virginem, aut illam inficeret vllo modo. Hinc verò neceſſariò fit, neque Redemptoris merita in cauſa fuiſſe, vt & ab ipſo

ipso crimine originis, & ab huius debito, atque à necessitate in Adam peccandi, sanctissima eius mater præseruaretur. Quando lege de his omnibus ad eam nihil attinente impossibile omnino erat, horum aliquo eam teneri: vti eorum teneretur nullus, qui ex ossibus Adæ formarentur, quòd illos tantùm præfata lex comprehendat, quos virile semen Adæ filios gignit.

2 *Responsio.* Ais, hoc ipsum, quod est, non pertinuisse ad Virginem istam legem, ex meritis Christi fuisse: quod satis censeri debet, ad eam per filium redemptam affirmandum. *Confutatur.* Si ex Domini aliquo saltem merito id prouenisset Matri, sufficiens quidem fuisset, vt per eum redempta dici posset. Verùm isto philosophandi modo, & excipiendi à communi eam lege impossibile omnino fuit, meritorum Christi Domini vi, aut intuitu exceptam esse. Impossibile igitur fuit, illo admisso, à peccato Adæ, origineo, & huius debito per Christum, Virginem redemptam fuisse. Probatur assumptio. Signo, quo tum Adam, tum reliqui omnes eius posteri, vna excepta Virgine, sigillatim distinctè, ac prorsus definitè à Deo decreti sunt, & illo, in quo pro his tantùm omnibus ineundum pactum, & ferenda constituta certò ab illo sunt, licèt conditionata non deesset scientia, nihilominùs quantum ad illam spectat, quæ visionis est, & ad voluntatem

A Diuinam, eiúsque absoluta decreta, per habita iam, refertur, Christus in Dei mentem non venerat, non vlla eius merita, non, quòd illius esset, aliquid. Non ergo illius intuitu signis illis Matris existentiam ab eis tunc excludebat in aliud commodiùs reiiciendo, nec legem, & pactum pro illis dumtaxat, quos futuros decernebat, esse deliberabat quocumque alio B ab eis excluso, quem postmodum fore statueret. Nam qua ratione illius, quem nondum futurum sciebat, causa illam, quam etiam ignorabat futuram (si ita loqui fas est) à signis illis exciperet, in aliáque illi vtiliora peculiari, ac singulari quadam prouidentia reseruaret? Non entis nullæ sunt qualitates, iuris periti aiunt. Signis illis Christus, & Mater entia prorsus non erant; Nullæ igitur eorum tunc qualitates erant. Qualitates verò C sunt excipi, differri, meritis alicui bonum aliquod suis comparare, causam istius diei. Non ergo hæc conuenire poterant Christo, & Matri prioribus illis signis, vt ab aduersariis comminiscuntur.

3 Ad hæc. Nihil operatur, nisi aliqua ratione sit, cùm operari operans necessariò postulet, D & supponat. Signis eis Christus non erat, non ergo tunc operabatur, non igitur vlla eius extabat merita, quorum ratione Virgo in aliud reiiceret cõmodiùs, vt alienum ab ea lege, & pacto. Respondent: Reiectionem istam in aliud signum, quàm *Responsio.*

dilationem Marianę appellitant existentiæ, dare se libenter nostræ argumentationi, & concedere meritis Christi non deberi, neque sub ea eadere potuisse, quin dilationem huiusmodi nō tam gratiam, quàm gratiæ occasionem esse nominandam. Quia Deus primo illo decreto, quo reliquos omnes condere statuit, & Mariam omisit, non ea intentione omisit, vt eā postmodum crearet à conditionibus pacti, & legis immunem (quod necessarium esse videtur, vt hæc omissio rationem gratiæ haberet:) nam tunc in eo signo nec de peccato futuro Adami, nec de Christo, nec de Mariâ Deus cogitauerat; sed postmodum factum, vt illa Marianæ creationis prior dilatio, quatenus ipsi vitandæ culpæ occasio fuit originalis, fœlix illi, atque fausta esse cœperit, & quodammodo in gratiam cōuersa fuerit. Christus igitur primam conditionem Virgini meritis suis impetrans, illud etiam effecit; vt illa omissio, aut dilatio, per quam Deus eum reliquis eam concreare noluit, fœlix, & fausta eidem esset: atque adeo tota liberatio ab originali peccato, quæ inde promanauit eiusdem Christi meritis adiudicari debuit.

4 *Confutatur.* Locum hîc communis illa Scholæ, ac trita distinctio alicuius in materialem, & formalem rationem, habet. Materialiter namque (vt more gymnasij loquar) dilatio illa in bonum cessit Virgini, formaliter minimè. Quod satis esse non potest ad vocandam Virginem ab originali per Christum exceptam: cùm is pro dilatione illa merita sua non obtulerit, quamquam benè pro re, cui dilatio accidentariè coniuncta fuit. Obtulit pro Matris creatione, pro gratia, reliquisq; illi collatis donis: pro diuina ea voluntate, qua lex, & pactum, eùm decernebatur, solùm tunc præuisis decernebatur, non obtulit, non pro exclusione ab aceruo illo, & ereandorum definito numero, in quem prædicta lex, & pactum debebant tantùm cadere. Non ergo exclusionis, & dilationis rationes formales sub Christi merita ceciderunt: quare non illis debentur, nec eis tribuendum erit, quòd ab origineo malo, ac cæteris ad illud spectantibus Virgo præseruationis beneficio erepta fuerit: nō ergò illorum intuitu redempta potest dici. Exemplum horum appositissimum dabo.

Finge potum ad sedandam sitim meritis alicuius sitienti abundè comparatum, pretio, ac merentis numis emptum illi; cùm infœlici esset nihil, quo illum sibi haberet: casu accidisse præterea, vt ea occulta potui inesset vis, quæ dolorem capitis mitigaret, aut fugaret penitus, ignorassèque id omnino ementem sua pecunia, seu comparantem meritis sitibundo potum, hausto denique dolorem penitus euanuisse: gratiæne, si agamus seriò, ac vt morales Philosophos, & Theologos decet, comparanti potum, & tribuenti habendæ non solùm, quod pecuniis suis leuarit sitim, verùm etiam sanitati caput restituerit? Prorsus minimè. Cur ergo?

ergo? Sanè quòd vim illā ignorans, potus eum non in illius doloris remedium contulit, sed tantùm, vt sitim depelleret, qua premi hominem vidit. Concipe gratitudinis nobilissimæ certè virtutis præceptum vrgere illum, qui potu accepto à siti, & morbo liberatus est, grati animi operibus exhibenda signa illi, & beneficiis compensandum esse acceptum. Inquiro: conscientię, legi, & viri facietne iste satis tantum rependendo benefactori suo, quantum leuatæ sitis beneficium postulat, aut tenebitur etiam ad augendum, quod refert bonum, compensando item emolumentum illud alterum, quod ei ex potu euenit; ita vt si hoc non præster, ingrati vitium incurrat? Planè tam vecors nullus erit, qui hoc admittat. Neque verò ratione alia, nisi quia is, cui ob acceptu mbonum gratias debet, nihil aut voluit, aut sciuit, quod ad medendum capiti pertineret, quanquam id reuera potu continebatur. Atque vti si noxium aliquid lateret in illo, & bibenti noceret, nulla dignus esset pœna, qui malum nesciens propinauit: ita nec agendæ illi gratiæ sunt, quòd salutarem dedit, boni huius ignarus.

6 Sed Deus cùm futuros homines statuit, pactum illud ineundum præfiniit, nec de Virgine quidquam visionis scientia cognouit, nec de Christo, non de meritis eius, non de futuro mundi crimine: nulla ergo ratione cùm existentiam amauit postmodum Virgini, sic ei voluntaria dilatio ea fuit, &

A existentiæ post reliquorum definitam futuritionem decretum, vt exceptio à peccato, & debito, quæ casu dilationi huic adiuncta fuit, illius beneficium esse possit, quod alicuius meritis debuerit comparari. De Iusto inquit Scipiens, Sapientiæ 4. vor. 11. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.* *Sap. 4. v. 11.* Quibus significat, Dei amorem, quo iusto voluit in sanctitate perseue- B rantiam, effecisse, vt illum è medio rolleret. Si nesciisset Deus, superueniente die illo morte, à ruinæ occasione iustum eripiēdum, nec vt bonum id consequeretur ille; sed, alia ratione permotus, vitam ei adimeret, beneficiumne ipsius Dei esset, quòd intercedente supremo facto vitasset culpam, minimè cōmisisset, tantum euasisset periculum, tantum malum? haud quaquam esset. Non ergo alicu- C ius meritis ab illo esset impetratum. Patri ergo ratione Dei beneficium non fuit, exceptionem illam, aut dilationem eo modo Virgini contigisse; quando nec in eius gratiam, nec eius intuitu decreta illa ratione fuit, non cognitum, quod ex illa prouenturum bonum augustæ Matri: siquidem nondum illa in mentem venerat. Nullis ergo meritis, nullius egregiis factis à Deo potuit obtineri. Non igi- D tur promeruit illam Christus parenti optimæ: quare nec redempta ratione aliqua per eum ab originea culpa fuit.

Ad hæc, concors Theologorum omnium sententia est, cōferentem Deum, quod dicimus 7 *Confirmatio dictorum.*

auxilium gratiæ redemptionis efficax, eius efficaciam debere cognoſcere, atque intuitu benefaciendi ei, cui illud confert, exhibere, ſecundùm efficaciam, quæ in illo eſt, vt quatenus efficax beneficium ab ipſo profectū ſit, gratiæq; illi hac item ratione debeantur. Quòd ſi horum alterum deſit, gratiam, vt aiunt, formaliter, eius comparatione, cui datur, non futurum docent. Verùm in præſenti neque vlla cognitio eius, cui futura ex accidenti dilatio illa emolumento erat, nec in eius gratiam, aut boni alicuius illi conferendi intuitu habebatur, decernebatúrve: Quî ergo fieri potuit, vt gratia per Chriſtum eſſet Virgini? Dixi, ex accidenti: Quoniam accidentarium prorſus fuit, in Virginis commodum dilationem eam cedere. Vt enim accidentarium fuit decerni Virginem, quandoquidem peccati occaſione, quæ accidentaria extitit, aduerſariis illa fuit decreta; ſic etiam & accidentariè contigit, dilationem eam vtilem eſſe Auguſtæ Matri. Vlteriùs. Quemadmodum beneficium non confertur in inuitum; ita nec proficiſcitur ab eo, qui neceſſitate adactus operatur. Deus autem poſitis lege, ac pacto, vt aduerſarij poſita fuiſſe volunt, non fuit liber ad efficiendum, vt abſque peccato conciperetur fœmina, quam earum nullam eſſe definiebat, pro quibus pactum, & lex iam erant conſtituta; ſed neceſſariò ita erat euenturum. Etenim pactum & lex definitè, ac diſtinctè decretas omnes

Altera probatio.

A prius tantùm comprehendebāt, cæterarum nullam. Deinde, ſemel ſtatutum mutari non potuit, augeri, minui, aut tolli. Ergo ſi denuò creari mulier aliqua decernebatur, quę nulla ex iam decretis eſſet; vellet, nollet Deus, abſque omni peccato, & debito præfinienda, ſuóq; tempore formanda erat. Nulla igitur immunitatis huius ab iſtis malis ratione, gratia ei, aut beneficium amabatur.

B Maximum erat, illam fore ſtatuere, ſanctitatem parare illi, Deiparæ decernere dignitatem, immunitatem illam ei velle, non erat. Rebus enim, vt aſſeritur, ſemel diſpoſitis, impoſſibile prorſus erat, id aliter euenire. Non autem diſpoſitæ illæ ita ſunt Virginis concipiendæ intuitu, non in eius vtilitatem, aut gratiam: nulla ergo ratione immunitas illa peculiare fuit Virgini ex Chri-

C ſti meritis beneficium comparatum. Merita hæc paulisper expendamus, rogemúſque ab aduerſariis; quandónam Virgini dilationem illam, & in aliud ſignum reiectionem meruerunt; cùm dilatio, & reiectio præfiniebantur, an poſtquam ſemel definitæ ſunt? Certè cùm decernebantur, illa non erant, ſiquidem nec ipſe Chriſtus erat. Pòſt? Meriti hoc rationi aduerſatur,

D quæ neceſſariò poſtulat, vt id ratione aliqua, ea præcedat, quæ ipſius vi comparanda ſunt. Nunquam ergo dilationem, & reiectionem iſtam Chriſti opera meruere. Declaratur hoc ampliùs. Negatio illa pacti, qua

Vrgentur aduerſarij.

Maior explicatio.

qua noluit Deus ad vllos alios id extendi præter quàm ad eos, quos ante præuisum Adæ lapsum fore constituebat, quæque in Virginis commodum erat cessura: ipsius item Virginis existentiæ pro signo illo negatio fuerunt omnino ante Christum prædestinatum, ita vt vtraque præcesserit Dominum. Ergo illarum nulla pro signis illis eius meritis potuit adscribi. Ex illa verò futuritionis negatione debiti pender negatio, & à peccato immunitas. Ergo Beata Virgo non habuit ex Christi meritis originei sceleris, & debiti negationem.

9 Antecedens negare aduersarij non possunt, cùm, ex ipsorum sententia, ordo signorum fuerit, vt primum decretum solùm egerit determinatè de omnium futuritione, Christo, & Matre exceptis; de quibus signo illo actum nihil dicitur. Secundum, vt omnes ex vno Adam originem traherent. Tertium, vt omnes haberent gratiam, dum ille, vnde omnes, in ea perseuetaret. Quartum, Adam & omnes peccato infectos vidit. Quintum, in horum remedium præfiniit Christum. Sextum, ex muliere nasci eum voluit, non quidem ex illarum vlla, quas primum, secundum, & tertium signum continerent; sed ex alia, quę hactenus tantùm erat possibilis, nec pactum illud ingressa fuerat. Hinc autem manifestè conuincitur, quod intendimus. Nam Christus Dominus nec decretus, nec pręuisus est vsque

A ad quintum instans; sanctissima verò illius Mater exclusa (vt illi volunt) fuit, antequam is prædestinaretur: Ergo propter illum merentem aliquid, cùm nondum videretur futurus, excludi non potuit. Sed ex illa exclusione à pacto formaliter pendet exclusio à debito, & ab originea culpa, quæ contrahi à nullo potest, nisi priùs lege illa, & pacto fuerit comprehensus: Ergo sanctissima Virgo libera non fuit à B debito, & culpa, vllis Christi meritis.

Respondent: *In decretis Dei illud tantùm dicendum est præcedere, quod habet aliquem ordinem causæ, principij, aut conditionis, quæ se teneat ex parte causæ, principij, aut conditionis requisitæ, ac priùs efficaciter volitæ. Quare in serie decretorum assignata ante Christum prædestinatum, illud solùm in Dei intentione præcedere statuendum est, quod fuerit causa,* C *vel principium motiuum, vel quacumque alia ratione occasio, cuius vel permissio prior fuerit respectu prædestinationis ipsius Christi. Hac ratione necessariò præcessit hanc prædestinationem Adam cũ sua gratia originali, peccatum ipsius, pactum, lex, & posteri, pro quibus est lata, eorúmque peccatũ, quia ea omnia sunt aliquo modo principia, seu occasiones prædestinationis Christi modo dicto. Reliqua autem, quæ ita principia non* D *sunt per se, licèt realiter præcedant secundùm tempus, vel secundùm alium ordinem, optimè possunt subsequi Christum prædestinatum in ordine meriti, qualis fuit pœnitentia Adæ. Quia licèt hæc fuerit an-* 10 Responsio.

te Christum, tamen in ordine decretorum non præcessit vt ratio motiua prædestinationis. Similiter exclusio positiua Virginis à pacto illo communi, & negatio futuritionis eiusdem cum reliquis Adæ posteris pro eo signo, in quo lex decreta est, non fuit prædicto modo causa, aut principium prædestinationis Christi; quare ordine causalitatis non præcessit Christum prædestinatum. Cùm verò non præcesserit, optimè subsequi potuit in ordine præmij, & meriti, esséque ex meritis Christi, cuiuscumque rationis hæc sint. Exclusio namque illa Virginis à pacto, & à futuritione pro eo instanti dupliciter potest intelligi. Primò, vt fuerit volũtas communis ipsi Virgini, & omnibus alijs hominibus possibilibus, quorum futuritio tunc etiam decreta non fuit: ita vt sit beneficium commune Virginis cum his hominibus. Hac verò ratione, illam voluntatem, seu nolitionem communem, non esse causam prædestinationis Christi certò certius est. Alio modo potest intelligi exclusio illa Virginis à pacto, & futuritione pro illo signo, ita vt fuerit specialis voluntas circa Virginem excludendam ex speciali fine, & motiuo maternitatis, &c. *Quod falsum est: non enim est fundamentum aliquod, vt asseramus speciale fuisse decretum nolitionis, vt Virgo foret ante præuisum peccatum; cùm, ex ordine decretorum assignato, constet, deficiente peccato haud dispari modo tum ipsam, tum cæteros homines possibiles, imò ipsam etiam humanitatem Christi, communi quadam conditione intrà causas suas mansuram.* Hæc illi.

Refellitur.

11 A quibus petimus, fuerintne A in serie Diuinorum decretorum exclusio, & nolitio istæ comparatione alicuius, aliquorumve, vt ad decreta pertinebant, & ab his disponebantur, priores, an non? Si nullius comparatione sub ratione nulla priores fuere, sequitur in posterius omnibus signum secundùm omnem considerationem reiiciendas esse; in quo aut ipsæ duntaxat collocentur aut vnà cum aliis aliquibus, vnove alio aliquo repo- B nantur, cuius, vel quorum comparatione simultaneæ tantum erunt, reliquorum verò ad alia signa, quæ præmittuntur, spectantium posteriores. Hoc autem si aduersarij dederint, constare sibi ipsis non poterunt. Nam quo pacto exclusio à lege ad tertium illud signum poterit pertinere; illa verò existentiæ negatio ad primum, si nulla ratione nullius eorum, quæ sub ista cadunt signa, comparatione C priores dicuntur? Cur ad signa, quæ aliis sub se positis priora sunt, spectant? Cur ad primum, & tertium potiùs, quàm ad cætera, illorúmve aliud reducuntur? Cur ita digestæ ab eis sunt? Præterea, qua ratione verum erit, priusquam Christus, & Virgo decernerentur, exclusio à pacto, & negatio existẽtiæ ipsorum, cùm reliquorum definiebatur, sub Diuinæ mentis decretum venit? Rogo de verita- D te istius. Priusquam Christus intentionaliter Deo esset, negatio, & exclusio illæ intentionaliter in Deo fuere? (loquor de his duabus, eas cum Christo, & illius meritis conferẽdo.) Si vera est, intentum prorsus habeo, sitque

sitque apertè, meritis his Virginem à peccato, & debito præseruatam non esse. Si falsa, contradictoria eius vera est. Est contradictoria. Non priusquam intẽtionaliter Christus esset Deo, negatio, & exclusio intentionaliter in illo fuere. Ergo vel simul cum ipso Christo, vel pòst. Ergo ad illius signum tantùm, aut ad posterius aliquod pertinebunt. Ergo nullo modo ad primum altera, altera ad tertium poterunt attinere. Falsò igitur dum ea constituebantur, & quid ad illorum quoduis spectasset, declarabatur, duæ istæ, negatio, & exclusio inter alia, quæ tribuebantur eis, adnumeratæ sunt.

12 Quòd si alicuius cõparatione in Diuinis decretis priores conceduntur, cùm in his secundùm aduersarios solùm ea priora sint, quæ vt causa, principiũ, aut conditio ad esse alterius referuntur: Inquiro, cuiusnam cõparatione præfatæ negatio, & exclusio vt causa, principium, aut conditio ad illud necessaria se habebunt? Christíne, an alicuius ante Christum præuisi? Quodcũque dederint, illos premet. Si Christi comparatione, priores illo erunt. Non ergo ex illius meritis vllo modo. Si alterius ex iis, quæ præcedũt Christum, multo meliùs eidẽ Christo Domino præponentur. Nam quemadmodum quod est causa causæ, causati etiam causa est; ita quod me prius est, prius est illo, quod me posterius dicitur: atque idcirco non erunt ex illius meritis signo aliquo. Deinde, quæ necessaria omnino sunt, vt decretum habeat Deus,

A necessaria etiam ad illa sunt: quæ vt sint, Diuino aliquo egent decreto. Sed negatio aliqua decernenti futuras aliquas creaturas, vt decernat illas, necessaria est; his verò, vt sint, decretum, quo amantur; ergo & negatio illa, sine qua decretum in Deo repetiri non potest. Maior est euidens. Minor ostenditur. Deus infinita esse, decernere non potest, cùm hæc possibilia non sint. Volo dicere, impos- B sibile semper fuit, infinitũ actu existere, & vt impossibile non fuerit, tamẽ infinitos esse homines expediens nõ fuit. Oportuit ergo à Deo finitos decerni, hos autẽ nec confusè, nec vagè, nec abstractè, aut indistinctè, seu in cõmuni. Cũ hæc omnia ob imperfectionẽ, quã includunt, Deo conuenire nõ possint. Distinctè igitur, definitè, atque in singulari. Id verò esse non potuit, nisi cæteris existentiam, & futuri- C tionem negando. Necessaria ergo aliqua Deo negatio est, vt res aliquas esse conuenienti sibi decernat modo. Quo fit, vt & ipsis rebus hæc necessaria sit, vt esse habere queant.

Bifariam autem primo illo signo, vt ab aduersariis ponitur, in Dei præfinitionem potuit cadere. Aut enim sic instanti eo, quos esse voluit, distinctè, definitè, atque in singulari statuit, vt decreuerit, nullos vn- D quam alios definire, quo pacto non posset vllo ex sequentibus signis Christum, & Matrem velle, nisi planè semel conceptum animi propositum immutaret, quod impossibile prorsus est; cùm omnis illi repugnet 13

mutatio. Constat autem posterioribus signis Filium, & Virginem decreuisse; quare non hac ratione pro signo illo reliquorũ negatio Diuino potuit decreto coniungi. Aut ita euenisse tunc credendum est, vt quāuis distinctè, in singulari, ac definitè omnes eos creare statuerit, quoad cęteros exclusio, & negatio existentiæ pro illo tantũ esset instanti, nõ pro sequẽtibus etiam omnibus, vt liberũ relinqueret sibi posterioribus signis, alios esse decernere, si hoc illi placeret, iuxta id, quod iã res decretæ viderentur deinceps postulare; ac si ratione ista secum definiẽs egerit. Volo pro isto primo decretorũ meorum signo peculiares hos homines aliquãdo facere, quoad cæteros autẽ, nolo instanti hoc illis existentiam vllã decernere: quo non statuo in nullo alio sequẽtium signo me aliquem vitæ destinaturum, sed liberum seruo mihi aliorum quorumcumq; præfinitionem, vt expedire iudicauerim.

14 Verùm si rogemus, aut rogaremus Deum: cur expedire posse arbitraris, alios aliquos posterioribus signis decernere, aut cur istos, quos fortè postmodũ statues, nũc simul cum reliquis nõ decernis, vt eos paratos iam habeas quibusuis à te illis iniũgẽdis postea ministeriis, quę horum est ratio, quæ dilationis existentiæ istorum causa? Cur te nunc penitus nõ addicis ad nullos alios vnquam creandos; sed potiùs quasi pẽdulum animum vsque ad reliqua instantia prudens habes; vnde tibi suggerit mens, posse accidere, vt sequentium signorum aliquo plures alios homines futuros velis, idque te decernere, sit expediens? Cur decreti non erunt satis ad eligendum ex eis quibusq; rebus exercendis aptissimos, quid in his omnibus est, quod minus idoneos reddat cuiuis quãtumcunque maximo muneri, & ministerio? His respondeas velim. Cùm enim absque iusta ratione facias nihil, nihil pe imprudentiam, necesse prorsus est, magna permotum aliqua sic te, non aliter, cùm tamen certè posses, in his prioribus signis exercuisse. Respondeant nobis pro Deo aduersarij, quandò illi sunt, qui eius signa ita disponunt, vt meritò quæri hæc possint. Quòd si respondendum illis consonè aliquid est, id certè penitus esse debet.

Scientiã conditionatã vidisse Deum, si Adam, & reliquis ab eo deriuandis mortalibus decretis creari pactum, & legem illam statueret, permitteretque primum agere hominẽ, vt placeret ipsi, perditurum eum se, ac secũ omnes, pactum, & legẽ impositam violando. Cognouisse prætereа simplicis intelligẽtię sciẽtia possibile incarnationis mysterium esse, appositissimum ad tantam ruinam instaurandam, à sapientia Diuina, bonitate, misericordia, clementia, & iustitia minimè alienum, quin potiùs aptissimũ sanè ad tot, tam præclara & augusta planè attributa egregiè demonstrandum: idque aut à solo ipso effici posse Deo, aut media quauis fœmina, in cuius visceribus corpus diuinitùs formaretur, quod item si fieret, 15 *Responsio pro aduersarijs.*

fieret, haudquaquam dedeceret Dominum; dum ea esset mulier, quam nullum prorsus crimen tangeret, nullum alicuius debitum, quod in se vel alio pateretur. Hoc enim decentissimum esset; indecentissimum verò, si contrà fieret. Fieri autem posse, vt quanquam à parentibus illa peccato, ac debito infectis nasceretur, nihil tamen ad eam peccati, aut debiti pertineret, si lege lata, & pacto imposito minimè teneretur. Posset verò his non comprehendi, si non eligeretur ex eis, quæ primo signo vnà cum Adamo, & reliquis viris essent prædefinitæ. Neque abhorrere ab ipsius Dei bonitate, iustitia, vel prudentia, velle, sic res statuere, vt signo aliquo permittere mortalium ruinam decerneret. Videret, quid sibi eligendum esset, omnia sub eius contineri libera voluntate. Hac denique instructum illum rerū tum possibilium, tum conditionatarum scientia vacare decretis cœpisse, primóque omnium ita homines, quos tunc definiit, statuisse, vt apud se diceret. Quoniam cerno indecens mihi nō esse, permittere labi hos homines, quos nunc præfinio, cōuenientissimúmque à lapsu post erigere, Filio redimente, quem ex tanta calamitate obrutis esse aliquem non expediat, vti nec eius futuram Matrem, si Matrem illum habiturum decreuero: si possibile autem est, me ista omnia velle, vt mihi visum fuerit. Sic nunc primo isto signo tot, non plures, non pauciores homines esse volo, vt nō decernam, nullos alios vnquam A me præfiniturum. Quod præfinio est, his pauciores futuros non esse, plures an sint futuri, an isti solùm, in præsenti non statuo, sequentibus, vt res exegerint, & mihi arriserit, instantibus deliberabo. Placet enim expeditam habere viam, qua, si libuerit, possim filium instauratorem mittere, dignam ei statuendo matrem, ne quid minus ipsi respondens tribuam, ne indigna parente ortum ducat. His B ergo inductus non primis his signis omnes futuros statuo, statuam, postquam viderim, lapsíne sint, quos modò statuo, fuerítque animus, Filium carne indutum eorum præficere redemptioni. Nam si hoc decreuero, simúlque statuero illi futuram Matrem, eligenda mihi fœmina illi est, quæ nihil cum peccato, & debito habeat commune, quanquam & cæterorum ei natura communis sit, C & parens: hac enim ratione illustriùs mea tum sapientia, tum potentia, & bonitas emicabit.

16 *Explodiuntur.* Ergo iam exclusio, & negatio existentiæ Virginis prioribus illis instantibus, quæ coniuncta fuit cæterorum existentiæ præfinitioni causa, (meliùs dicam) conditio fuit existentiæ præfiniendæ Christi dignè ex fœmina, atque ideò prior ipso Christo, prior eius meritis Non D ergo sub ista cadere illa potuit. Priorem consequentiam probo. Primo signo plures nō fuerunt decreti, cùm tamen plures illis re ipsa futuri essent aliquando, quòd autem non fuerint plures tunc, absq; iusta id ratio-

ne in Deo non fuit. Hæc alia esse non potuit, nisi à nobis tradita. Ob eã igitur Virginis existẽtiæ negatio, & exclusio illa coniuncta cæterorum primo illo signo decretorum futuritioni esse debuit. Fuit igitur necessaria conditio ad dignam Christi ex fœmina postmodũ decernẽdam conceptionẽ. Est ergo inter hãc, & illam ordo prioritatis, & posterioritatis, quem sibi ea vendicant, quorum alterum conditio est, alterum à conditione pendens aliquo modo. Vnde prouenit, vt posterius hoc, illud prius sit. Posterior ergo Christus, negatio verò illa prior, quãdo conditio, à qua decens, & digna Christo conceptio, & ortus pendeant, atque idcirco & ipse Christus, qui nõ vtcunq; præfinitus futurus sit, abstractéue, aut cõfusè, verùm digno modo, digna illo ratione, digna Deo.

17 *Confirmatio.* Confirmãtur hæc omnia. Influens in aliud, vt conuenienti ratione fiat, verè in illud influit; vnde priùs illo esse oportet. Negatio, & exclusio istæ Virginis influunt in id, vt Christus dignè generetur, & prodeat in lucem ex matre. Igitur in ipsum Christum influunt; sunt ergo priores Christo. Si enim priores non essent, non haberet Deus, cùm ad decernendam Filio Matrem accederet, quam illo dignã sumeret. Finge primo illo signo, futuras omnes re ipsa fœminas decretas esse à Deo, & quidẽ sigillatim, distinctè, atq; in singulari firmo decreto statuente, præter illas, nullas alias decreturũ fore. Concipe descendere pòst ad Christi matris electionẽ, quòd

A vellet, ex muliere carnẽ illũ sumere. Inquiro, possétne Deus eã illi parentem constituere, quæ nulla ex eis esset, quas fore iam decreuerat, quásq; pacto, & lege inuoluerat? Certè non posset, cũ de reliquis numero illo nõ cõtentis firmum illi, fixúmq; animi propositum sit, nullam vnquam facere. Vt ergo dignam Christo dare Matrẽ queat, necessum prorsus erit exclusionẽ, & negationem illas antecedere.

B Qua verò ratione antecedunt, posteriores Christo esse nõ poterunt; non eius meritis, quibus Virgini eas Filius consequatur. Et quidẽ cùm definiuit Pater, Filium esse hominẽ ex muliere, dignè illum ex muliere voluit esse: quare digna ex Matre concipiendum, ac proinde ab omni prorsus libera indignitate. Non verò modica est, quæ peccati, & huius debiti subiectio est, quare

C ab hac etiã immunẽ eligere debuit Matrem, vt re vera dignã Matrẽ daret, ex dignáq; ille cõciperetur. Nõ autẽ potuisset, ita immunem, & dignẽ exhibere, si cõprehensa esset cũ reliquis primo cõtẽtis signo. Debuit igitur esse aliqua extra illas, cuius exclusio præcessisset, fuisséтq; tũc, cùm reliquę decernebãtur, atq; prior Christi definitione, cuius conceptio ex fœmina dignè aliter esse nõ poterat, si esse debebat ex aliqua per communẽ generationem ab Adamo cęterarũ

D more descendente. Dependens ergo fuit, cõueniens Christo generatio ab exceptione illa, & negatione, posterior igitur istis, & hæ priores: non ergo ex Christi meritis Virgini prouenerunt.

Item

18 *Probatio altera.* Item negatio ista, & hæc exclusio pro signo, in quo decretæ sunt, posteriores Christo, aut illi simultaneæ esse non potuerunt: ergo priores Consequentia est euidens; antecedens probatur. Vt essent, esse debuerunt, cùm reliquorum existentia decernebatur, pactúmque, ac lex imponebatur illis; si enim tunc non essent, pòst esse non possent, cùm iam decreta, vt cæteri omnes, & pacto eodem comprehensa Virgo fuisset. Decretum autem illud, & eorum existentiæ præfinitio, pactum, & lex necessariò præcesserunt Christum, ísque ab omnibus istis vt à conditione seu occasione dependens fuit; atq; ideò ipsorum comparatione posterior. Ergo negatio illa etiam, & illa exclusio Christo priores fuere; ita vt nulla post Christum valeat collocari, aut ex eius meritis proficisci. Aiunt.

Responsio. Cùm prius, & posterius relatè dicantur, non absolutè; fieri posse, vt licèt aliqua signo priori aliquo inuoluantur, sint nihilominus comparatione alicuius alterius posteriora, quòd ab eo dependeant, & suum esse accipiant; accipere autem à Christi meritis præfatas negationem, & exclusionem rationes suas, vt ab eis, ob quæ illæ decretæ sint. Quare non mirum si posteriores illis constituãtur. Petitio principij responsio hæc est. Id quæritur; potuerintne Christi meritis posteriores esse, ab illisque prouenire signo aliquo? Hoc autem ipsum argumento respondetur.

19 Denique huiusmodi negatio, A & exclusio signis, in quibus ponuntur, communes fuerunt, cùm nunquam futuris, tum Virgini; comparatione verò illorum nullum beneficium extitêre, si autem Virginis comparatione, non quidem antequam esse decerneretur, cùm eo statu æqualis esset illi conditio, & eadem quæ nunquam futuris; sed cùm primùm decreta ipsa est. *Probatio vltima.* At tunc minimè. Nunquam ergo; non igitur ex meritis Christi, quorum præmium esse non B potest, quod beneficium non est, quod inutile prorsus est. Probatur minor illa. Cùm decreta Virgo fuit, non cœpit illi à Deo amari illa exclusio, aut negatio vt in eius commodum, & vtilitatem cedebat, vti nec cùm primùm vtraque in Diuinam mentem venit. Ergo nunquam Virgini beneficium formaliter esse potuit, sed ad summum tantùm materialiter, vt C superiùs diximus; quod ad rem non facit. Et quidem non fuisse negationem eam, & exclusionem primis signis amatas propter Virginé, aduersarij admittunt, & de se patet. Nam si tunc Virgo nec erat, nec de illa cogitabatur, qua ratione illi amariali quid poterat? Quod autem nec pòst, cùm decreta fuit; concedere necessariò debent aduer- D sarij, si standum illis suis principiis est. Pro comperto habent, nihil denuò amari posse à Deo, nisi aliqua physica in eo mutatio decernatur. Sed in negatione illa, & exclusione, cùm primùm in Virginis commodum esse cœperunt, nulla mutatio contigit, nulla cis futura decre-

ta eſt, nulla vnquam accidit; A ergo amari tunc rurſus in Virginis gratiã, vt ei proficuę, minimè potuerunt. Nunquã ergo vt beneficium ei formale formaliter à Domino amatæ ſunt. Quare neque vnquam in Matrem ex Filij meritis prouenerunt. Et tamen fatendum nobis omnino eſt, immunitatem à culpa, & debito ſanctiſſimi Filij paſſione, ac morte parentem optimam eſſe conſequutam.

20 *Reſponſio.* Reſpondent aliqui. Vt formaliter amaſſe Deum in commodum Virginis prædictas negationem, & excluſionem credamus, ſatis eſt illius exiſtentiam voluiſſe tunc, cùm videbat, coniungi hanc, & affici duabus illis rationibus, quæ maximum erant bonum ei futuræ, cuius eſſe decernebatur, atque hoc illi ſtatuere voluiſſe ex affectu, non quouis, ſed efficaci: B vt præfatis negatione, excluſionéque comprehenſa nec culpam, nec huius debitum pateretur, quæ ſimul Dei genitrix C

Impugnatio. amabatur. Omnis ratio, quæ accidentaria eſt alicui, poſterior illo eſt, cui accidit, vt minimum conceptione mentis, & rationis ſigno. Cõſtat verò negationem iſtam, & excluſionem vt proficuas Virginis conceptioni, & perſonæ illius quædam fuiſſe accidentaria, ideóque ratione ſaltem poſteriores ipſi, cui bonæ ſunt. Vnde fit vt poſteriùs in D eas ferri amor is debuerit, quo amata eſt Virgo, priùs verò in ipſam; quare priùs fuit, velle Deum, vt eſſet Virgo; pòſt, vt excluſio, & negatio illi eſſent vtiles. Cùm verò ad has ita proſequendum in Virginis vtilitatem deſcendit, nihil omnino recens contulit aut conferre ſtatuit eis, quo, ratione aliqua, immutare ipſas dici à nobis poſſet. Etſi quę immutatio ſe mẽti obiicit noua, illa duntaxat eſt, quã induxit Virginis exiſtẽtiæ amor, ratione priùs terminatus ad illam, quàm ad negationis & excluſionis commodum in eãdem Virginem deriuandum. Nulla igitur in iſtis noua reperiri mutatio poteſt ex amore, quo in Virginis amari bonum dicũtur, proueniens. Non ergo amatæ à Deo ſunt in Virginis commodum, ſed ea ratione tantùm, qua placuerunt, cùm primo rationis ſigno ante præuiſum Chriſtum Dominum, menti ſe Diuinæ obiecerunt, illo etiam, in quo decreta eſt Virgo, perſiſtere.

CAPVT VI.

Ratio altera, Virginem à culpæ omnis debito excipiendi, exponitur, & reijcitur.

DIſplicuit admodum non contemnendis Theologis 1 ſententia præcedenti capite refutata, quibus à culpæ origineæ debito Immunitas placet in Virgine, vtque illam, & ſimul non venturum Dominum, ſi Adam non peccaret, facilè tueentur, aliam inuenerunt rationem, qua ſe vtrumque hoc defendere poſſe arbitrati ſunt. Aiunt. Etſi vnà cum cæteris ante prædeſtinatum Chriſtum Maria

A Maria esse decreta fuerit, totúmque negorium ad Protoplastum, & filios de transfundenda iustitia, & culpa in eos pertinens absolutum: tamen ideò Virginem peccare in Adam minimè potuisse, multò minùs peccati debitum vllum contrahere, quòd lex, & pactum de originei mali transmissione in posteros, ac illius debito non vtcumque statutum B fuerit, & pro quibusque nostrûm; sed pro illis tantùm, qui pederentim, & per interualla temporum formarentur, atque adeò si qui vniuersam corporis subitò perfectionem adepti essent, à lege illa, & pacto comprehendi non possent. Fuit autem Virginis corpus momento conceptum tota illa perfectione, quæ cæteris non nisi post multos adsit dies: quare C fieri non potuit, vt quæ infundebatur illi anima, obnoxia debito vlli membris illis sanctissimis vniretur. Non explicant, qui modum hunc sequuntur, statueritne Deus, cùm Virginem esse amabat, inusitata eam ratione concipiendam, an de reliquis, gignendos quidem consueto naturæ more, vna excepta Virgine, de qua nec tunc decerneret procreandam fore aliorum instar, nec D aliter esse generandam; sed tantùm veluti apud se dicens; huius causam, & generationis modum signo isto non definio; quod definio, est, vt sit, cætera deinceps curabo, decernámque signo alio, quanam ratione illius conceptio, & ortus peragendus sit. Quare nunc illam pacto, & legi de transfundenda culpa, si Adam peccauerit, non subiicio, neque verò eximo, sed in medio relinquo. Subiiciam, si statuero, aliorum instar eius conceptionem fore; si ratione alia, excipiam, seu ipso facto excepta erit. Si hæc, aut istorum aliquid declararent, faciliùs esset ipsorum hunc sensum confurare, breuiúsque ab eis nos expediremus Quando verò generatim solùm eum proponunt, oportebit longiori vti disputatione, quam tamen in summam contraham, vt ad quamplurima alia citiùs transeamus.

2 *Fundamenta sententiæ.*

Suffragari aiunt suæ opinationi argumenta non leuia, coniecturas graues: *Primò, licèt enim verissima sit* (inquiunt) *opinio sancti Anselmi lib. de conceptu Virginis, cap. 7. & 10. sancti Thomæ 1. 2. quæst. 81. art. 1. & illustrium Scholasticorum 1. 2. sent. dist. 31. ad traductionem originalis peccati nihil aliud desiderari, quam ab Adamo per veram generationem descendere: id sanè intelligendum erit, si legitimus sit conceptus, id est maiori ex parte iuxta leges naturæ, quæ paulatim fœtum perficit, & figurat; at si anteuertantur iura, & edicta causarum naturalium, quæ tertio mense labente post consummatum matrimonium, puellarum animos inducere consueuerunt in male formatum corpus, si caro in instanti absolutam habeat pulchritudinem, & venustatem, nulla præcurrente forma plantæ, aut embryonibus simili, comprehendi non potest, aut concludi in lege ea de* *Anselm. Alcasar.*

de suscipiendo hæreditario peccato. Transit hæc hæreditas antiquæ culpæ in posteros Adæ, si ij communibus iniuriis expositi animentur iuxta decreta naturæ, quæ obseruata sunt in Isaac Sansone, Samuele, & Ioanne Baptista. Horum enim conceptio ex parte parentum miraculosa fuit, at in seipsa naturalis omnino, nostræque simillima per temporum spatia ex materia consueta elaborata. Deipara, non quoad parentes solùm, B *sed quoad corporis formationem, & animationem, & quoad momentaneam productionem, supra legem, supra naturam est, eapropter impingere non potuit in commune illud originis scandalum, quod nec Isaac, nec Ioannes vitauerunt.*

3 *Neque verò obesse potuerunt vniuersales illæ clausulæ Scripturarum, & Patrum de peccato originis; quæ sicut Mariam coercere* C *non possunt in veriori doctrina, ita neque hanc piam lædere opinionem. Ad Ephesios 2. Eramus & nos natura filij iræ; id est nos, qui naturalem conceptionem, & animationem obtinuimus: non Deipara, quæ supernaturaliter concipitur, figuratur, perficitur, & animatur, nulla præcedente temporum, aut formarum infirmitate. Huc trahenda verba sancti* Cyprian. *Cypriani libro tertio, epistola 8.* D *ad Fidum. Infans recens natus nihil peccauit, nisi quod secundùm Adam carnaliter natus. Id est naturaliter animatus iuxta consuetum morem filiorum Adam, quæ tamen nullum habent locum in* Exploditur. *Deipara.* Falsa glossula hæc est, & sine fundamento. Nam si vim nominis, seu aduerbij, *carnaliter*, A vel leuiter inspexeris, statim inuenies, non ei significationem illam cõuenire quæ voculæ naturaliter propriè inest. Superfluum esset, id nunc probare, cùm manifestissimũ cuique sit. Quod autem verba in aliena significatione, aut minùs propria sumat hîc Cyprianus, vnde, rogo, habetur, quod in illo fundamentum est ad hoc de illo censendum? Gratis ergo B & contra veritatem is ita exponitur, cuius nulla mens alia est, nisi affirmare, quotquot ex Adam seminis vi decisi nascuntur, peccato infectos nasci: hoc illud, *secundùm Adam carnaliter.*

Prodeunt illi: *Secundò, ex sancto Ambrosio in Apologia de Dauid, capite vndecimo; Meritò Dauid deplorauit in seipso inquinamenta naturæ, quòd priùs* 4 *Addũt alia. Ambrosius.* *inciperet in homine macula, quàm* C *vita. Id est natura obligata originario peccato antequam viuat, vel animetur, illa habet inquinamenta, quæ deplorabat Dauid. At Maria priùs incipit viuere; vel (vt exactior sit sermo) diu antè perficitur & absoluitur illius corpus, & anima, quàm soleat irrumpere in alias fœminas funesti peccati fax; prior est, & antiquior in eius carne vita, quàm in reliquis puellis vita, & macula: ergo à communi* D *labe culpæ ex vi subitaneæ productionis aliena fuit.* Non est vel *Reiiciuntur.* leue in his Ambrosianis vestigium eius, quod aduersarij cõtendunt. Naturam ille nominat, Virginis âlia, quàm cæterorum non fuit. Inquinamentorum illius meminit; quæ vt sint obligatio ad culpam, non

inde

inde fit in ea Virginem minimè cecidisse, quòd breuiori spatio, momentaneo scilicet, primo instanti sui nimirum, vnico duntaxat, quo perfectè absolutum eius corpus fuerit, creatus simul, & infusus animus. Nam si ante vitam Ambrosio inquinamenta incipiunt, & hæc ad culpam obligatio sunt, ante vitam etiam potuerũt secundùm Ambrosium in Virginem cadere, qua ratione in alios, antequam viuere ordiantur, incurrunt; tota videlicet ea morula, quæ deferendis ad matricem sanguinibus, & spermate corporis formationi penitus necessariis inseruiit; neque enim tam velox delatio eiusmodi esse valuit, vt eodem concluderetur instanti, & absolueretur, quo totius corporis incepta, & absoluta formatio est.

5 *Rufinus. Pergunt.* Non est maioris roboris illud ex Rufin. in Psal. 50. *Detrahitur iniquitas ex Adam, nemo nascitur nisi trahens culpam, & culpæ pœnam: sed Maria* (subdunt) *non detrahit ab Adam successiuam illam corporis formationem; ergo neque adnexam illi maculam, quæ non cuius adhæret carni susceptæ ab Adam si non alia naturalibus spatiis temporum figuretur.* Vnde hoc in Rufino? *Exploduntur.* Prorsus nullibi. Non ergo probatur ex illo. Non probari potest aduersariorum iudicium. Otiosè igitur ad causam ille adducitur. *Redeunt.* Sed vrgent. *Si verum credis, ab inquinamento materiæ seminalis, vel causam, vel occasionem accipe hæreditariæ culpæ, de puris & claris elementis materiam benedicti corporis habuit Maria, vt scribitur sermone Angelico de Virginis excellentia apud sanctam Brigittam, defæcatum, & purissimum corpus pro momentanea illius formatione, ipsum à communi originis labe excludere videtur. Non enim intentabantur à Domino supplicia illa primæua grassantis hæreditarij peccati, nisi impollutam hominum carnem tetris, & horrendis sanguinibus compingendam.* *Brigitta.* Vt fuerint & sanguines, & elementa omnia in virginei corporis structurâ admiranda ratione coeuntia, plus quàm cœlesti puritate conspicua, quid hinc rogo ad immunitatem à debito ex huiusmodi acceleratione colligendam? colligetur sanè, vt colligi admittamus ex tam inusitata puritatis ratione, non ex acceleratione aliqua in Virginis reperta genesi præter naturæ leges, aut etiam contrà operante Domino circa illam, quod ostendendum erat ex adducto Brigittæ, seu potius Angeli ad eam loquentis testimonio; id tamen non præstant qui eo suam fulciunt opinionem. *Refelluntur.*

Verùm acceleratio illa (subiiciunt aduersatij) *animæ Virginis in sacrum corpus inducendæ Deum adigebat, & saltem ex æquo & bono illum obligabat, ne Mariam sub communis culpæ onere premi pateretur: Non enim in beneficio habenda esset festinatio ad pœnam: sed in grauioribus vindictis numeranda. Idcirco Mariæ corpus, & animam vnico contextu absoluit Deus; vt à debito contrahendi originarij delicti eximeretur.* 6 *Pergunt.* Id probandum erat. Non probatur ex acceleratione ista, non quòd aliàs pœna censenda *Confutatur.*

esset potiùs, quàm beneficium etsi maximũ certè fuit, tam breui totius corporis Deum & fabricam absoluisse, & ornatum gratia spiritum cõdonasse) hunc origineo infici malo permisisset, cùm longius temporis spatium sub eo contigisset tunc, quàm cęteris, Virgini, inter pœnas fortè reponi acceleratio illa posset. Verùm cùm non nisi præstantissimo gratiæ cumulo adiecto à primo vitæ instanti eam exorsa fuerit, rationis vsu comite: fatendum omnino est subitaneam illam formationem ingens fuisse Domini beneficium; ex quo non sequitur, vti à crimine, sic & ab eius debito esse liberandam, aut liberatam fuisse, meritò posse iudicari.

7 *Prosequũtur. Hieronym.* *Imo ita censendum esse, vult Hieronymus, cùm dicat* (subiiciunt.) *Quidquid in Maria gestum totum gratia fuit. Affertur hoc tanti Doctoris dictum in officio Conceptionis Pij quinti pro religiosis famulis sancti Francisci.* *Refutantur.* & affertur meritò: Ergo ex illo habemus, quod à debito immunitas ex illa in Virgine accelerātione promanarit? Non video qua consecutione. *Sed multa* (inquiunt) *ex Nicolao Monacho apud Cellẽsem libro nono epist.* *Pergunt. Cellensis.* *præsumuntur de Virgine, quæ nunquam leguntur, & præsumptionibus standum est, donec probetur contrarium.* *Solutio.* Probabimus statim non ex prædicta acceleratione adstrui posse Virgini ab originei mali debito immunitatem. Deinde, cùm lex vniuersalis habetur, & ab illa exceptio affirmatur, vt stet hæc firma, & obtineat, coniecturis,

A præsumptionibúsve agendum non est, sed quàm solidissimis fundamentis: quæ si non producantur in medium, legi manifestæ, non exceptioni, non allatis pro illa coniecturis, aut præsumptionibus subscribendum erit; vt ingenuè omnes iurisperiti, dempto nemine, confitentur. Pauli ea; *Eramus, & nos natura filij iræ*; ad Ephesios 2. vers. 3. lex generalis sunt. *Ad Ephes. 2. vers. 3.*

B *Natura* vox humanam speciem sonat, communi generandi ratione seminis in quam à mate decisi vi propagatam, quam peccato infectam, & huius debito accipiant omnes ex virili concepti spermate; quòd excipiendi sint, qui miraculo intercedente formati fuerint, legis exceptio est, probari apertè debet. Id si non fiat, secundùm legem penitus decernendum.

C Probari, ais, validè, quantum materia subiecta fert, ex illa voce, *natura*, quæ non solùm ipsam humanam dicit speciem, verùm etiam consuetum illius gignendæ modum iuxta ipsius principia Philosophica, omni prorsus miraculo excluso. Cur enim ad speciem tantùm nomen illud in Paulo restringendum est, cùm cætera etiam speciei adiacentia, proprietate illius retenta, comprehendat, aliàs dicendum erit, 8 *Persequũtur.*

D eum quoque origineæ culpæ subiici, qui ex solis matris sanguinibus homo cõcipitur, quãdo eandem cum reliquis naturam humanam conceptionis instanti adipiscitur. *Si natura vox* tam latè in Apostolo vsurpari debet, complectetur etiam *Refelluntur.*

non

non tantùm, quæ arguentes volunt; sed omnia etiam, quæ naturæ sibi iura exposcunt, interueniúntque in humana generatione, sibi suísque insitis ei legibus derelicta: ita vt quodcumque se ingerat miraculum, locus simili exceptioni sit, rectéque possit dici sub lege in Paulo contentam non cadere illum, qui aliquo intercedente miraculo conceptus fuerit: intercedit verò, quoties steriles generant, & his persimiles, vt Isaac parentes, Baptistæ, & alij. Nam qua ratione volunt, naturam accipi tam rigidè, vt consuetum gignendi modum, qui suas habet periodos, complectatur, ita vt, si violatæ istæ fuerint legi non sit locus, eadem afferam, aditum minimè huic patere, quoties aliunde generandi vis patentibus aduenerit; quoniam *natura* vox ea omnia comprehendit in Paulo, quæ, nullo intercedente miraculo, speciei humanæ, cùm generatur quisque, respondent; quæque ipsa intra naturæ limites contenta in omnibus postulat. Hinc verò fiet, Ioannem Baptistam, & similes absque peccato, & huius debito fuisse conceptos. Quod si ratione ista in Paulo *natura* vox accipienda non est: certè nec ea, quæ aduersariis placet. Vnde habemus, vt volunt, vsurpandam esse duntaxat, non amplitudine, quam obiicimus? Timent concedere, quod euidenter colligitur, ac iure timent; idcirco nolunt, vt intelligatur tam amplè: ideò restringunt illam: fundamentum, quo id faciant,

A indicandum erat; cùm desit gratis faciunt, atque idcirco malè.

Pergunt. *Non leuis præsumptio est, quæ statuit, vt à debito hæreditariæ labis excluderetur Maria, insuetis miraculis, & supernaturali animatione, quoad modum fuisse productam.* Præsumptio ista est, quæ suadeat immunem à debito fuisse conceptam, sed non quæ indicet, B prouenisse id ex eo quòd insuetato naturæ modo generaretur. *Sic quod ait Methodius* (subdunt) *oratione de purificatione, omnem matri gratiam & honorem impendit, Filius scilicet.* Impendit quidem à debito eam liberans, id tamen non effecit ratione, qua contendit arguens, sed alia multò nobiliori. Tandem, vt concludant, efferunt. *Cum productio hominis puri ex Virgine naturalis sit in substantia, & quoad solum modum supernaturalis,* C *eximit infantem à peccato originis, & illius debito: licèt ergo in momentanea formatione Deiparæ, & vnico absoluta contextu (quamquam in modo dumtaxat supernaturalis habeatur;) eandem insequi viam opinandi. Neque videas quare formatio supernaturalis quoad modum puri hominis ex Virgine excludere ipsam* D *debeat ab originaria labe, & illius debito, & non supernaturalis formatio quoad modum Mariæ ex viro, & fœmina per instantaneam formationem, non eodem gaudeat priuilegio: præcipuè cùm ab orbe condito sola Maria, & Iesu productio in se ipsis supernaturales sint, & non tantum in parentibus, quod Baptistæ accidit.*

9 *Redeunt.*

Adiiciunt. Methodius.

Explosio.

Addunt.

X 2 Huc

Hucusque illi. Sunt qui nonnulla subdant alia nullius planè pōderis, quare omitto. Respondebo his quàm breuissimè, vt ad refutationem veniam.

10 *Refellitur.* Quod per alios facimus, tradunt iuris prudentes, per nosmetipsos fieri, existimari. Quo efficitur, vt qui per filium generat, per seipsum generare censendus sit. Cùm enim patris quædam sit pars eius filius, meritò per hunc ille generare B asseritur, atque idcirco & quod ipse generet. Hinc autem habetur, generari ab Adam nos omnes, cùm eius filij nostri causa extiterint. Quòd si ab eo progeneramur, non mirum si ab ipso vnà cum vita illius culpam accipimus, subiecti tanto malo, vt boni participes eiusdem viri, si boni consulens sibi, & nobis in suscepto bono perstitisset, proculdubiò essemus. Nec mirandum etiam, cur eam de peccato, & debito legem, fœdúsque C ita Deus statuerit, vt illos tantùm sub ea voluerit comprehendi qui virilis seminis opera, à Protoplasto essent; quando hi generari ab eo dici absolutè possunt, vt qui vtrumque ab illo descendētem parentem habeant per se generationi penitus requisitum, conferentémque quòd in geniti substantiam D conuertatur, ac maneat eius pars cæterarum, quæ aduenerint fundamentum, Quod autem breuiori, aut longiori mora conceptus absoluatur extrinsecum prorsus illi est, & minoris momenti, cùm vel seruata ipsa rerum natura iam maiori, iam contractiori tēpore soleat perfi- A fici, vt in fœminis patet, quæ tardiùs efformantur, viri citiùs cōstruuntur. Ergo ad interna conuertens oculos Deus, ad præcipua, & fœtui potiora legem, & pactū, vt illud agnoscimus, statuit, eos solos addictos illi voluit, quos Adam suo compingeret semine interueniente patre, non si abesset is, quod ita se proli exactè cōmunicet, ac infundat, non verò plenè matre duntaxat concipiente. Nec oportuit alienos à communi lege facere, quos miraculosa tantùm ob accelerationem, aut similia conceptio mundo ederet, cū de minimis nō curet prętor, minima verò ista sint, minima tēporis spatia pro cuiusq; ortu à natura præscripto, si cum parentibus cōparentur, cùm eorum formatrice virtute, quā nostra sibi vendicat generatio. Hæc in solutionē adductorum ad aduersariis dicta sufficiāt. Veniamus iam ad illorum confutationem, vt capiti finem tandem imponamus.

Principio ab illis quærimus, exceptionē istam, quā adstruunt, hanc cōmunis legis restringentem illius sensum, interpretationem, ex quonam Scripturæ loco, aut Conciliorū decreto, Pōtificis definitione, Ecclesiæ traditione, testimonio Patrum, aut communi Doctorum consensu, legitima ratiocinatione conuincunt? Certè ab ipsis adducta, quæ alia nulla sunt præter ad verbum relata, & soluta; nec leuiter probant, ita opinandum esse. Alia nec habent, nec inuenire poterunt, non ergo est, vnde colligant exceptionem eiusmodi esse admittēdam. 11 *Superioris sententia confutatio.*

Res

Res facti est, à solo Deo pendens, vnde hanc illius mentem fuisse venati sunt? Cùm Dei nemo consiliarius fuerit, quando legem de origineo malo condebat; necessum est, vt ipsemet illius conditor explicuerit, ea nõ comprehendendos vnquam, accelerata conceptione formandos, aut dixerit aliquid, vnde prudenter id valeat colligi. Hactenus horum nihil vidimus, nihil legimus. Omnium communis vox ex viri semine procreandos origineo malo fœdari, si concipiantur. Deinde quæ fuit ratio inducens Deum ad non decernendam Virginis cõceptionem, cùm primùm eam esse statuit; sed ad suspendendum potiùs iudicium in aliud reiiciens signum, postremam hac de re deliberationem? Est, qui respondeat. *Responsio.* Non latuisse Dominum, quid ipse instantibus esset decreturus sequentibus, atque conditionatorum supposita scientia præuidisse, tum quod permissurus esset Adami lapsum, & hunc euenturum; tum, quod in tanti casus remedium, filium hominem factum ex fœmina esset missurus: hanc, vt congrua tanto esset concipiendo fœtui, voluisse à communi generationis modo negatiuè excipere; id est, noluisse decernere primo illo signo, vt cæterorum instar generaretur, post meritis iam Christi præuisis illorum causa statuisse, vt singulari ratione formaretur, absolueretúrque vnico instanti corporis fabricatio, atque ita & peccatum, & huius debitum fugeret, cùm primus illius

A ortus contingeret. Cùm verò id totum decernẽdum à Deo non esset, abstractè, nulla scilicet indiuidua persona designata, quãdo imperfectio in ipso ita circa res se gerere necessariò esse deberet; Virginem vt singulare quoddam fœminei sexus indiuiduum designauit, quod inter similia cætera futura elegit, quemadmodum quoduis aliud ad id potuit sumere, atque cùm istud præ reliquis ab eis secer-

B nebat, dixit; hoc mihi reseruo vt post visis iam Filij meritis adactus eis, concipi singulari ratione statuam, cuius interuentu lex, & pactum de originea lue ad illud non pertineant, sed potiùs ab his immunitas.

12 *Refellitur.* Negare non poterit, quisquis hæc respondet, maximum Virgini beneficium fuisse primo illo signo, ita vt ait, exceptam illam fuisse, præsertim cùm ob tam præclarum finem, atque in tam egregium munus exci-

C peretur, iam enim remotè saltẽ in Dei parentem destinabatur. Quod etiam fateri prorsus tenetur, ex Christi meritis haudquaquam ei accidisse, cùm nondum essent decreta, nondum visionis scientia cognita. Quis autem non videat absurdum non contemnendum esse, admittere tam excellens bonum, tantæ immunitatis exordium, quanta profectò est, à peccato nostri generis, & illius de-

D bito penitus liberari, ex Assertoris meritis non manasse? Præterea, si sciebat Deus antequam re ipsa peccati permissionem decerneret totum id, quod respõdens ait, etiam probè illa omnia

eadem cognoscebat, priùs quàm legem & pactum de transfundenda culpa vellet decernere. Vnde cùm ad illud decernendũ accessit, eâdem potuit facilitate ab illo Mariam excipere, quod videret, signis aliis sequentibus & Diuinum Verbum mittendum à se in mundum humanitate indutum, & decentem ei daturum se matrem, liberam nempe ab omni culpæ macula, & omni ad istam debito. Quid ergo illi opus fuit legem ita decernere, vt ea ij duntaxat premendi essent, qui vsitato naturę modo conciperentur. Oriosa quidẽ restrictio hæc videri cuique potest, ac per plura, vt aiũt, fieri, quæ per pauciora fieri æquè bene possunt. Pauciora hęc sunt: Omnes originei mali calamitati subiaceant, hac vna fœmina excepta, de qua id solùm statuo, vt sit, vtque positiuè lege ista nunc minimè comprehendatur; sed negãter se habeat, apta vt pôst, si velim, sub illam veniat, non veniet tamen, quòd vt primũ incarnati Verbi merita fuero intuitus, illorum causa excipiam eam, vt digna ipsius Verbi genitrix esse possit. Frustrà igitur suam illam aduersarij legis restrictionem comminiscuntur, & hunc excipiendi ab illa Virginem modum. Veniamus ad alios, qui etiam confutandi sunt.

CAPVT VII.

Quo pacto à peccati debito alij Virginem liberent.

1 *Quorundam placitum.* PLacuit nonnullis quod circa præsentem difficultatem adinuenit Ægidius suprà lib. 2. q. 4. art. 5. à 2. vsque ad 7. §. Putat is §. secundo, Sanctissimam Virginem intrinsecè atque in se debitum culpæ non contraxisse, quòd primo suæ conceptionis instanti habuerit gratiã, cum qua nullum peccati debitũ esse valeat. Arridet hoc neotericorũ quibusdam; vt verò & ab eodẽ liberent sanctam Matrem penitus debito, id est, vt extrinsecè illi tribui potest, quemadmodũ tribuendum ei esse contendit loco illo Ægidius, huius dictis addunt. Nec extrinsecè in illam defectum hunc incurrisse, quòd cùm extrinsecum omne à forma esse aliqua debeat existente alicubi alicuius existentis etiam comparatione, nulla verò eiusmodi forma Virginis comparatione vnquam extra ipsam extiterit, à qua peccati debitrix extrinsecè nominari posset, fit vt neque extrinsecè vnquam tanti mali debitrix fuerit. Etenim ante ipsius ortũ Virginis esset licèt quæcunq; forma, denominari ab hac illa non poterat, cùm non extaret. Quis asserat, parietem, priùs quàm sit, à dexteritate in Petro existente iam vocari dexterum? Cùm verò primùm Dei genitrix fuit, infici nec extrinsecè ab vllo debito potuit impediente gratia in illa, quidquid peccatum oleat etiam extrinsecè, quemadmodum impedit alia multa, quæ aliàs extrinsecè, vt minimum homini, tanto destituto bono, tribuerentur exemplum ab opinione, falsa licet, explicationis gratia sumũt, quoniam exemplorum, aiunt, veritas non requiritur. Exem-

Ægidius.

Exemplum est, peccati macula in animo relicta, quã inquiunt aliqui, extrinsecam tantùm denominationẽ esse ab actuali peccato, quod transiit iam, inductã, quámque penitus excludat gratia, vt primùm datur nobis. Priorem istorum partem, vt ab Ægidio accipiunt, ita illius rationibus probant, & fundamentis muniunt. Posteriorem suis peculiaribus ab ipsismet profectis sustinent, & tuentur. Quæ sint illa, principio videamus.

2 *Ægidius.* Præmittit Ægidius §.3. & 4. aliqua ex Philosophia petita, & Theologia. Primum ex Philosophia est: quã docere ait; *Quæ incipiunt, incipere, vel per primum sui esse, vel per vltimũ sui non esse; quæ verò desinunt, desinere vel per vltimum sui esse, vel per primũ sui non esse, vt patet ex ijs, quæ à Philosophis docentur in Physicorũ 6. Eadem etiam Philosophia tãquam indubitatam veritatem docet; Nihil aliud esse incipere per primum sui esse, quàm ita incipere in hoc instanti temporis, vt in toto tempore præcedente nõ fuerit: homo enim, qui incipit per primum sui esse in instanti suæ generationis, ita est in eo, vt in toto tempore præcedente non fuerit. Econtrariò autem, quæ incipiunt per vltimum sui non esse, ita incipiunt, vt in hoc instanti vltimo non sint, sint verò in tempore immediatè sequente: Motus enim (qui incipit per vltimum sui non esse,) ita incipit in hoc instanti, vt in eo vltimo non sit; sit autem pro toto tempore immediatè consequente. Simili modo nihil aliud est desinere per vltimum sui esse, quàm nunc vltimo esse, non esse autem pro toto tempore, quod immediatè* A *pòst sequitur. Desinere verò per primum sui non esse, idem est, quod in hoc instanti non esse, cùm tamen pro toto tempore antecedente fuerit: quomodo desinit forma substantialis, quæ corrumpitur: aqua enim, ex qua generatur aër, ita desinit in instanti generationis aëris, vt in eo primò non sit; cùm tamen fuerit in toto præcedente tempore. Ex qua Philosophia infertur, implicare idem instans temporis esse vltimum esse alicuius rei, & primũ* B *non esse illius, etiam in ordine ad diuersa instantia naturæ. Nam si instans illud est primum non esse talis rei, ergo res illa pro illo instanti non est, & solùm fuit pro toto tempore antecedẽte, vt explicata docet Philosophia. Porrò si solũ fuit pro toto tempore antecedẽte, vtiq; non fuit pro toto instãti immediatè sequẽti. Quomodo igitur potuit esse in priori instanti naturæ illius? Nam si in tali priori fuit, vtique fuit in illo temporis instanti; & per con-* C *sequens falsum est, rem illam solam fuisse pro toto tempore præcedente. Quare illud temporis instans mensurabit rei illius existentiam non intrinsecè, sed solùm extrinsecè.*

At verò si res aliqua desinit per 3 *vltimũ sui esse; vtique, iuxta principia Philosophica explicata, ita in illo instanti est, vt in toto tempore sequente primò non sit: at verò si solùm non erit nisi in toto tempore immediatè sequente, vtique* D *fuit pro toto illo instanti temporis. Quomodo igitur iam non fuit in posteriori naturæ instanti eiusdem instantis? Etenim quod pro posteriori naturæ instantis antecedentis iam non fuit, quomodo primùm non fuit in tem-*

pore

pore sequenti? Patet igitur verissimum esse corollarium, quod ex Philosophia data intulimus; scilicet implicare, vt idem temporis instans mensuret vltimum esse alicuius rei, & primum non esse illius, etiam secundùm prius, & posterius naturæ. Sicut etiam implicat, quod idem instans temporis mensuret primum esse alicuius rei, & primum non esse illius; quamuis non implicet idem instans temporis esse primum alicuius, & vltimum esse eius. Nam quæ indiuisibiliter existunt, in eodem instanti temporis primo sunt, & vltimo. Vnde si Deus rem permanentem pro vno tantùm temporis instanti conseruet (quod factu est possibile) primum, & vltimum esse talis rei vno, & eodem temporis instanti mensurabitur, quamuis prius natura instans illud mensuret illud idem esse, prout primò incipit, & posteriùs natura, prout vltimò desinit.

4 *Ex qua tradita Philosophia vlteriùs infertur, in eodem instanti temporis nec posse dari, nec considerari prioritatem, & posterioritatem naturæ in ordine ad esse, & non esse eiusdem rei, siue quo ad inceptionem, siue quo ad desitionem illius. Et vt res ista firmior maneat, admittimus ordinem naturæ secundùm prius, & posterius in eodem temporis instanti: etenim rationale, & visibile in primo generationis instanti dantur in homine, & tamen priùs natura existit rationale, posteriùs autem existit visibile: Illum tamen ordinem solùm admittimus vel quoad existentiam prioris sine posteriori, (potest enim homo per Diuinam potentiam existere sine visibilitate:) vel quoad considerationem abstractiuam, quia priùs abstractiuè concipi potest sine posteriori.* Hucusque Ægidius primo fundamento, seu præmisso, vt vocat, ex Philosophia petito. Quod referre placuit, non vt reiiceremus, confutaremúsve argumẽtis; verum enim totum id censemus; sed vt rationes, quas affert paulò pòst à nobis proponendas lectori, & soluẽdas meliùs intelligat, earúmque vim faciliùs percipiat: innituntur enim ex parte huic principio; quod sanè si rectè applicasset, nunquam eas ex illo deduxisset, non efformasset. Persæpe falsa ex veris colligimus, quod vera malè adaptamus, perperam illa miscemus aliis, quibus decipimur.

5 A Philosophis ad Theologica Ægidius transiens §. 4. scribit: *Secundo loco ex Theologia præmittendum est: In peccato originali (sicut etia in quolibet actuali,) duo inueniri, actionem scilicet præuaricationis Diuini præcepti, & maculam illius, quæ tunc in nos resultat, cùm primùm concipimur. Et hæc est formalis immunditia peccati, quo persona concepta fit immunda, & resultat in nos ex actione culpæ commissæ in Adam, non quocumque modo, sed vt à Deo nobis imputatur, cùm concipimur. Quare, sicut in quolibet peccato prius datur actio peccaminosa, & deformis, quàm in voluntatem macula illius resultet, ita in peccato originali prius natura persona cõcepta culpa in Adamo commissa imputatur, quàm resultet macula. Cùm verò caro personæ genitæ nullam aliam habeat infectionem, nisi quæ*

quæ illi aduenit ex imputatione culpæ, vt supponimus, nec detur debitum contrahendi maculam nisi ex tali imputatione, fit, vt prius caro inficiatur ex imputatione culpæ Adæ, quàm resultet macula. Hucvsq; ille. Cuius de imputatione ista iudicium paucis expendere oportet, quòd ad debitum exactiùs cognoscendum, vt ad præsens attinet, conducere posse ratione aliqua videatur. Illa etiam carnis infectio examinanda est, & inspiciendum quidnam illa sit, aut esse queat.

Expenditur Ægidij hoc fundamentum.

6 Ergo vt ad imputationem istã veniamus: non ea censeri debet, quæ in nobis ipsum origineum crimen inducat, vt à Deo haberi concipitur, quasi peccatum idcirco in nobis habeat locum primo vitæ instanti, quòd illud nobis imputans Deus in nobis id veluti efficiat. Imputat igitur nobis Dominus, cognoscẽs deliquisse in Adamo nos, positáq; lege, ac eo pacto stante; vt re vera stat, & perseuerat, pullulare in nobis, cùm primùm concipimur culpæ maculam, quæ suo modo effectus nostræ præuaricationis in Protoplasto commissæ olim sit; quam oriri permittat Deus vnà cum ipsa vita, iudicans peccasse nos, cùm peccauit ille, nostrúmque tunc eius peccatum fuisse, atq; nostrum actu esse incipere originei mali præsentia, in quo ab Adam commissum, vt causa in effectu est quodãmodo, & cõseruatur. Quòd si aliud aliquid *imputationis* voce intelligitur, falsũ censeri debet; falsũ itẽ, si quid à modò dictis aliud de prioritate illa, secundùm quã prius sit nobis peccatũ Adę im-
A putari, quàm originale induci. Nisi prioritas hęc de actu veluti primo accipiatur ad hũc sensum, vt cũ primò concipimur, fit Adę peccatũ quasi in procinctu, vt occupet nos origineæ culpæ interuẽtu, cuius opera illud nos inficiat, quoniã in ea quodãmodo continetur. Hac ratione dici bene potest, natura priùs Adæ peccatũ imputari nobis, quàm origineum adsit; nõ verò, idcircò aduenire hoc, quòd illud iã
B actu, licèt extrinsecè, nos infecerit, ac peccatores extrinsecè saltẽ reddiderit; vt dextra pariete extrinsecè dextrã constituit, quasi duplici forma peccatores, cùm primò sumus, reddamur, nõ quouis modo, sed actu; altera extrinsecè ipso nimirum peccato Adæ, altera intrinsecè origineò videlicet, quod subimus. Dixi actu, quia si nõ hac ratione sed quadam alia iã explicanda, quod Ægidius asserit, accipia-
C tur, admitti rectè poterit.

7 Peccatum, quod præteriit, neque adhuc retractatum est, peccatorẽ suo habitualiter modo extrinsecè reddit hominem, adhuc vt ab intrinseco habituali, quod in eo relinquit sui vicarium, distinctum est. Præteriit iam illud Adami, etiam vt nostrum in eo actuale fuit. Id à nobis retractatum nondum est, vt esse nostrum dicitur: Vnde nos denominat ratione ista,
D cùm primùm concipimur, habitualiter extrinsecè peccatores; id vt præstet satis est, permanere illud, ea ratione in æstimatione morali, qua perseuerare secundùm eandem creditur actuale, quod quis patrauit, nec

rettactauit adhuc. Cæterùm, si durare actu, non vt Adæ personale fuit, sed vt in eo actuale nostrũ extitit, censeatur extrinsecè, licèt nostri comparatione, atq; ita nos actu afficere extrinsecè, eùm esse incipimus, prorsus falsum dicimus, atque subiecta ratione facilè cõfutamus. Omnis extrinseca forma, vt actu extrinsecè cõparatione alicuius sit, quòd actu extrinsecè itẽ informet, in aliquo intrinsecè actu esse debet, aut in se ipsa, non possibilitate duntaxat, non præterita solùm, non futura, nõ deniq; mentis conceptione fingentis entiũ instar illorum, quæ rationis vocamus; sed re, (agimus de reali denominatione, similiq; informatione quãuis extrinseca:) ita vt opus intellectu non sit ad extrinsecum informationis exercitiũ, quod pręstat. Ipsum autem peccatum Adæ, adhuc vt nostrum fuit, vbi actu est, vt se ipso extrinsecè informet actu nos ante originale peccatores actu extrinsecè nos denominans? Et quidem in ipso Adamo nõ est, non in se ipso, cũ iam prætetierit, nec repetitum fuerit. Si ergo alicubi est, in caussis duntaxat est, vnde veluti in actu primo, vt veniente illarum exercitio conceptionis instanti originalis inducẽdi opera quasi, per Vicarium intrinsecè actu fœtum maculet, quemadmodũ corrupit actu Adamum, cũ actu is deliquit. Igitur ita res hæc componenda erit, vt cùm primò quisque nostrûm fit, prioritate naturæ quadã sit nobis vt præteritum nostrum actuale Adæ peccatum, quod in illo nostrum

A fuit, quódq; nondum rettactatum à nobis, peccatores nos reddat extrinsecè, non alia ratione, quàm actuale præteritum nondum retractatũ, & ab habituali distinctum, peccatorem denominare cẽsetur eum, à quo perpetratum est. Deinde, vt idem illud protoplasti scelus, quatenus ad nos pertinuit, vt intrinsecè ad nos descendat nõ immediatè se ipso, sed medio alio, népe originali, sit veluti nobis im-

B minens, vt origineũ ipsum imminet; intra quod illud virtute contentum ad nos debeat accedere, ac in nobis esse, cùm primùm originale nos comprehenderit. Quod idcirco in animos inducatur nostros, quia in Adã peccantes, eius actuale delictum nostrum in illo fuerit, extúncque initium, vnde suo tempore habituale in nos illi respondens esset, originale videlicet, quod ad illud refertur,

C vt habituale ab actuali transacto deriuatum.

Quod ad illam carnis attinet infectionem, siquid illius morbidæ qualitatis sapiat, quã veterum aliqui commenti sunt, vt figmentum reiiciẽda erit. Nec enim præcedit in carne hominis, qui concipitur, quidquam aliud, quàm in pura esset generis nostri conditione; cùm post lapsũ ab ea distinguamur quoad naturalia, vt spoliatus à nudo. 8

D Tunc verò quæ infectio in nostra carne, dũ conciperemur, accideret? Nõ me latet, apud Doctores melioris notæ, & Patres infectionis huius in carne mentionem esse; verũ illi sic agunt, cùm eam nominant, vt facilè à non

non oscitãte lectore possint intelligi, corúmq; sensum esse non alium, quàm ita corpus hominis efformari, & concipi, vt generationis vi, pacto, & lege positis; Adæq; iam commisso crimine viam sternat, & aditũ paret imminẽti originali possessuro animam, cùm hæc primò inserta membris fuerit. Agemus infrà de infectione ista, cùm Patrum aliqua testimonia exposuerimus ad rem facientia. Illud caueat lector, quod decipit aliquos, puram carnem, ac mundam præparatam fuisse inducendo magnæ Matris animo, ne ita vsurpandum existimet, quasi purificatio eiusmodi aut puritas, quãuis corporea, in causa fuerit, vt origineum malum in ea locum habere non posset, quod nouatorum quidam, aliàs in Augustam non malè animatus, scripto prodidit. Nec enim corporeum aliquid esse in causa potest origineam pestem fugiendi, cùm materiæ immersa, qualia corporea omnia, in culpas & animorum næuos siue ad inducendos, siue ad depulsandos habeant virium nihil, quanquam occasio interdum, aut conditio ad horum aliquid esse vtcumque possint.

9 *Ægidius. Aliud istius fundamentum.*

Redeo ad Ægidium, qui subdit, num. 11. *Secundò præmittendum est, in iustificatione cuiusque peccatoris duo includi; remissionem scilicet culpæ, & sanctificationem personæ, quæ Deum offendit: has enim duas mutationes in iustificatione peccatoris admittunt Theologi, vt supponimus. Per remissionẽ tollitur imputatio culpæ actualis, & persona, quæ erat inimica, fit* A *non inimica: per sanctificationem verò expellitur immunditia culpæ, & macula, & persona de non grata fit grata, & amica; & hoc modo fit, vt per iustificationem peccator de statu inimici, in quo fuit in toto tẽpore præcedente, transferatur ad statum amici, & grati. Et sicut in omni motu priùs natura est mobile non esse in termino à quo, deinde sequitur esse in termino ad quem, saltem in fieri: ita in iustificatione priùs natura est remissio offensæ, per* B *quam desinimus esse in termino à quo, & in statu inimici; deinde sequitur sanctificatio expellẽs immũditiam, per quam sumus in termino ad quem, nẽpe in gratia. Quare in iustificatione à peccato originali sic est Theologizandum: vt priùs natura detur remissio offensæ commissæ in Adamo, per quam desinit terminus à quo, id est, status inimicitiæ, & filij veteris Adam (qui status tandiu durat, quandiu offensa in Adamo commissa nobis im-* C *putatur:) posteriùs verò fit sanctificatio personæ, per quam in nobis quidem expulsa est macula, in Virgine autem impedita fuit, ne resultaret, idque per acquisitionem termini ad quem, qui est status filiorum Dei.* Suo hæc indigent examine, continent enim nonnulla penitus falsa, quę breuiter confutate oporteat.

Non probamus illum remissionis modum, quo de inimicis non inimici efficiamur, quanquam nondum peccati macula, & immunditia expulsa censea- D tur. Etenim, cùm immunditia hæc peccatũ sit formaliter, quo pacto inimicitia Dei, & illius offensa non erit; qua ratione adhuc in anima præsens inimi- 10 *Confutatio.*

cam Deo eam non reddet? Præterea, cur macula hæc immunditia est? Quòd gratia, quæ mũditia est, priuat? Etiam, quantum est in se, hominẽ Dei amore priuat, reddítq; dignum odio; cùm malum non pœnæ, sed culpæ, quoddam sit. Inimicũ ergo Dei constituet hominem. Quod dignum odio aliquem efficit ob violatam amicitiam, inducítque ipsum odium, quãtum in se ipso est, inimicitię ad minus obiectũ erit. Cui si adiunxeris actu ipsum odium eius, in quem scelus patratum est, vnde manauit macula, deerit profectò nihil ad veram inimicitiam inter maculatum, & illum in quem peccatum fuit. Et quidem immunditia, seu macula ista, de qua loquimur, ab actuali culpa in Deum commissa deriuata est, dignúmque illa infectum Dei odio facit: aduenit præterea illius ratione odium re ipsa Deo, dum non recedit; est ergo inimicus Dei, quisquis eam patitur, & vt inuisus Deo concipiẽdus est, quandiu sub illa concipitur. Negari nõ potest odio dignum hominẽ reddi ab ista macula, quod malũ aliquod sit. Vt enim bono amabile fit, cui inest, ita malo, cui aduenerit, obiectũ odij. Nec dubitari meritò ab vllo potest, odio haberi à Deo istã maculam; ergo & propter illam eodem prosequitur odio habẽtem eam, iuxta illud, *Odio sunt Deo impius, & impietas eius:* Hoc est, propter illius impietatem, impium odit Deus. *Et*, illud cau sale puta. Impietas verò est hæc macula, cùm sit peccatum, quandiu ergo in animo esse

Sap. 14. v. 9.

A concipitur, inimicus Deo is erit.

Deinde, cùm eiusmodi siue macula, siue immunditia peccatum propriè sit, licèt habituale, fit necesse, propriè iniuriam esse Deo, atque idcirco reddere illi hominẽ inimicũ: dum ergo perstiterit, admittitúrq; inesse animo, admitti etiam debet, inimicum Deo illum esse formaliter. 15

Altera ratio.

Cõfirmatur. Macula hæc nobis quoddam est malum, non quidem pœnæ, culpæ igitur, sua dignæ pœna; hæc enim, suapte

Confirmatio.

B natura, omni respondet sceleri: Peccatũ igitur propriè omnino est; quamobrẽ & Deo iniurium eum reddẽs in quo est, ac simul hostem, quem odio iure prosequatur Dominus. Nõ igitur ab inimicitiæ statu transfertur aliquis, si perseuerans adhuc in eo cõceditur ista macula. Quę certè ideò maculat peccatorẽ, quòd iniuria in Deum est, & illius offensa. Facilè id ostẽdo. Esse quẽquã iniuriũ numini, rectè prorsus

C aduersatur rationi; discõueniẽs igitur naturæ rationali, quã rationalis est: malum ergo isti, ergo immũditia & macula. Qua enim ratione inficit nos peccatum, & deturpat, nostráque immunditia est, nisi quâ nobis disconueniens est? Quidquid ergo in nobis ex transacto scelere actuali superesse censetur, & Dei iniuria, & quia iniuria illius creditur, immũditia, & macula nostra est. Sed in disquisitionem

D vocemus iam argumenta, quæ post relata præmissa & iã à nobis expensa proximè loco eo adducit Ægidius, & confirmat.

Horum primum ita se habet, & ab illo vrgetur. *Debitum contrahen* 12

Primum Ægidij argumentum.

trahendi maculam intrinsecè non datur in persona, quæ actu eam contrahit; sed solùm extrinsecè, nec de facto daretur in persona Virginis, si illa originalem maculam actu contraheret; ergo nec in ea intrinsecè fuit, quando à contrahenda macula fuit præseruata. Antecedens huius argumenti ex eo euidenter probatur: quia debitum contrahendi maculam nihil aliud est quàm obligatio quædam ad maculam contrahendam illius culpæ, quam in Adamo commisimus, vt patet in communi doctrina Patrum, quatenus docent Adami posteros ex ipso peccato, quod in Adamo commiserunt, obnoxios mansisse, subiectos, & obligatos, vt in propria persona illius peccati maculam haberent, cùm primùm conciperentur: & inde est, vt debitum istud verè, & propriè sit quædam obligatio soluendi id quod debemus, vt modò supponimus. Sed inter omnes constat; debitum soluendi aliquid, ipsa solutione ita tolli, vt primum esse solutionis, sit primum non esse debiti. Etenim qui alicui debebat centum aureos, cùm primùm illos soluit, manet solutus à debito. Sed quilibet homo, in primo suæ conceptionis instanti contrahendo maculam originalem soluit debitum, quod debebat. Ergo quilibet homo, in primo instanti conceptionis, ita liber est à debito contrahendi maculam, vt in illo iam nullum habeat debitum. Consequentia ex eo est euidens; quia primum esse contractionis macula, est primum non esse debi.i, quod erat ad talem maculam. Iam verò id, quod desinit per primum sui non esse, ita non est in instanti, in quo desinit, vt solùm fuerit in toto tempore antecedente, vt patet ex Philosophia in primo præmisso adducta. Quòd verò solùm fuit in toto tempore antecedente, ita in hoc instanti primum non est, vt in toto illo non sit. Verissimum est igitur antecedens huius nostri argumenti, scilicet, nullum ex Adami posteris in propria persona habuisse debitũ intrinsecum contrahendi maculam.

13 Imo falsissimum est, vt suprà vidimus, cùm hanc ipsam Ægidij opinationem retulimus, & reiecimus. Vbi ostendimus, debitum hoc non cæterorũ instar, quæ solutionibus extinguuntur; concipiendũ esse à nobis; sed potentiarũ, quas passiuas dicimus, quásque aduenientibus ipsarum formis, nõ abire, sed manere potiùs, affirmamus. Et quamquam obligatio quædã eiusmodi debitũ sit, non inde, quod Ægidius deducit, colligi rectè potest. Vt enim obligationes euanescant ciuiles, & similes, quamprimũ illæ sunt, ad quæ dicũtur, non tamẽ quotquot passiua quasi principia censentur. Hinc à veritate discedere quisque videat illud, *Primum esse maculæ, in anima esse primũ non esse debiti in nobis*, quẽadmodum à vero longè abest, asserere, formæ aduentu passiuam potentiã recedere. Decepit Ægidium nomẽ debiti, quod in præsenti materia, vt sonat, vsurpandum esse arbitratus est, nec aduertit idem nunc esse, quod necessitas maculam subeundi, quam vnà cum illa perseuerare tam certum quidam putant, vt etiam post remissum originale, prorsúsque deletam eius maculam, permanere contendãt. Probandũ hoc non est, referendum nihilo

Soluitur.

nihilominus fuit, vt videat Ægidius, quàm parum certum sit, quod tam indubitatum existimat, quámque debile argumentum ex debiti appellatione desumptum censeatur. Quod ad inceptionem, & desitionem attinet, in quibus ille pondus esse autumat, vímque argumenti niti, non est, cur in eo immoremur; cùm minimè sentiamus interire debitum eo instanti, quo peccati macula primò est.

14 *Ægidius confirmat dicta.* Addit Ægidius, numero 13. *Confirmatur hæc ratio* (nuper soluta scilicet) *quoniam si persona Petri, qui verè contraxit originale, intrinsecè, & formaliter habuit debitum contrahendi illud simul cum actuali macula contractione: iam inquiro: an fuerit in illa pro toto primo conceptionis instanti, prout includit totum ordinem prioris, & posterioris naturæ, secundùm quem à nobis concipi potest; an solùm fuerit pro priori naturæ instanti, non verò pro posteriori. Non potest dici, quòd fuerit pro toto illo temporis instanti ad sensum explicatum, quia sequeretur personam Petri pro illo instanti non soluisse debitum, & subinde non contraxisse maculam. Etenim debitum soluendi simul esse non potest cum actuali illius solutione, quia solutio, vt diximus, actu tollit debitum, ita vt pro instanti, in quo soluit, iam non sit debitor, nec huius oppositum intelligi potest. Dici etiam non potest, debitum illud fuisse in persona Petri in eodem quidem temporis instanti, in priori tamen naturæ signo; non fuisse verò pro signo naturæ posteriori, in quo fuit solutio. Etenim si tale debitum fuit in primo conceptionis instanti, pro primo naturæ signo, non fuit autem pro signo naturæ posteriori; non potest non concedi, debitum illud desiisse per vltimum sui esse, quoniam post illud instans non fuit. Hoc autem nullo modo admitti potest, quoniam quæ desinunt per vltimum sui esse, ita desinunt, vt primò non sint pro tempore immediatè consequente, ex Philosophia iam præmissa. Quomodo igitur debitum illud primò non fuit in posteriori naturæ signo eiusdem instantis temporis, in quo contracta est macula, & facta est solutio? Repugnant enim, aliquid desinere per vltimum sui esse, & non habere priuium sui non esse in tempore immediatè consequente. Et meritò, quoniam implicat, idem instans temporis intrinsecè mensurare vltimum esse alicuius, & primum non esse eius; darentur enim duo contradictoria simul vera: quia debitum illud in illo conceptionis instanti verè esset in persona Petri, & verè non esset.*

Respondemus: Pro toto integro instanti debitum fuisse, atque idcirco simul cum peccati aduenientis macula, etsi natura illud hanc præcedat, neque pro naturæ signo aliquo posteriori contento intra idem temporis punctum, in quo est, recedere. Vnde non sequitur contradictio existendi simul, & non existendi eodem temporis momento debitum, sed quòd absolutè prorsus toto illo sit; cui non obstat, solutionem adesse, propter iam toties dicta. Quibus vt omnis euellatur scrupulus, iunge: Debitum hoc illorum instar esse, quæ necessitates, 15 *Solutio.*

con

A condignitatésve, seu reatus ad malum aliquod sustinédum vocantur; vt is, qui ad pœnam est, in quibus reperies multos simul esse cum illis, quæ soluunt. Ipse modò nominatus ad pœnam, exemplum sit. Cùm actu pœnam sustinet reus, illius dignus est, & sustinere illam debet, nec quia patitur illam actu, debere illam non dicitur, siue non ex debito eam soluere; quin potiùs ex necessitate subire illam vocatur. Ad hunc certè mo-
B dum peccati originei debitum illius quasi reatus, & condignitas quædam est; idcirco debitum appellata, quod necessaria penitus illa sit. Quare vti recipiendi, patiendive aliquid necessitas non ideo abit, quòd adsit recipiendum, sustinendúmve malum; ita nec recedat, necesse est originei debitum sceleris, quòd hoc adueniat. Et verò vt necessitatem quandam
C debitum id Theologi omnes conceperunt, non qua ratione de illo Ægidius Philosophatur. *Ægidius.* Qui, numero 15. infert, patere iam ex his (à nobis solutis) quæ hucusque attulit; *Verissimum esse antecedens in principali argumento sumptum; scilicet debitum contrahendi maculam intrinsecè non dari in personis Petri, & aliorum, qui maculam originalem actu contrahunt; sed solùm extrinsecè per primum non esse, quatenus in illo conceptionis instanti primo non*
D *fuerit, fuerit autem in toto tempore immediatè præcedente.*

16 *Refellitur.* In quonam Ægidium rogo, cùm ante hominis conceptionem nullus sit, cui insit? Futurum ad summum erit, quòd futuri sint, quos afficiet, cùm primùm fuerint. Imò nec ratione hac erit, quando futuri statum habere id non potest, cui nunquam adueniet præsens; nunquam verò istud adueniet debito, siquidem cùm adest homo, in quo adesset, locus ei non est, origineo excludente peccato, solutione inquam ipsum debitum. Nec respondere poterit, ante hominem, hucúsque generationé in se ipso illud quasi existere, cùm ad modum accidentis cuiusdam sit, aut fingi, seu eformari duntaxat mente possit, cui proinde subiectum aliquod necessariò penitus requiratur. *Præoccupatio.* Hoc inquirimus; Ante humanam generationem quodnam esse valear, nullum enim possumus inuenire, nisi planè fictum aliquod nostra consideratione formemus. Semen, inquit, Ægidius, esse initium prolis, in quo vt virtute continetur formandus homo, peccato, quamprimum fuerit, maculandus; ita & debitum. *Ægidij responsio.* Audio. *Confutatur.* Erit igitur & virtute duntaxat in spermate ipsum debitum. Nam si debitor homo, scilicet in illo virtute solū est; vt & forma debitoris, debitum nempe, in eo virtute tantùm erit. Sed cur erit in illo virtute, quod formaliter nunquam esse potest? *Alia responsio.* esse formaliter dices in humanæ naturæ toto cumulo, quē vocant, iuxta sancti Augustini phrasim, massam: in qua vti manere ille suo modo non remissum originale affirmat, ita & debitum sit. Verùm stare hoc respōsum non potest. *Præcluditur.* Nam quemadmodum si nunquam re ipsa

ipsa futurum in singulis mortalibus originale peccatum esset, massa illo infecta non esset eo modo, quo maculatam Augustinus docet; ita nec affici debito isto poterit, nec potuit unquam, si hominum eo nullus inficiendus est, nec unquam re ipsa inficitur.

17 *Ægidius. Illatio.* Sed ad Ægidium iterum, cuius hæc: *Ex qua verissima Theologia inferebamus, debitum contrahendi maculam non fuisse in persona Beatæ Virginis in primo instanti suæ conceptionis intrinsecè; sed solùm extrinsecè per primum non esse illius. Quæ consequentia ex eo nota est, quoniam quoad hoc eadem ratio reperitur in gratia præseruante à macula, & in actuali contractione illius: etenim sicut actualis cõtractio maculæ est actualis solutio debiti, ita etiam preseruatio per gratiam à tali macula, ex sua natura est remissio debiti. Iam verò debitum soluendi aliquid sicut tollitur per actualem solutionem debiti ita etiam tollitur per actualem debiti remissionem, vt per se patet, & benè aduertit Ferrara in 4. contra Gentes cap. 50 § aduertendum quoque; versiculo, preterea ista obligatio, fol. 450. columna 4.*

Reiicitur. Cùm debitum hoc, explicata condignitas, & necessitas sit, spectata hominis conceptione, lege Diuina, & pacto illo cum Protoplasto inito, potentiàque veluti quædam passiua, cuius actus origineum sit scelus; non fit, deesse in eo eiusmodi debitum cùm primò concipitur, cui originea culpa tunc non aduenit: vt non sequitur, potentiæ actus non est; ergo nec potentia. Idem fit de necessitate iudicium. Igni necessitas in actu primo adest comburendi, requisitis ad id interuenientibus. Babilonicus tres socios, Deo influxum negante, nõ combussit. Hinc elicere nemo debet, abiisse necessitatem illam in actu primo ad comburendum, seu ad combustionem, quæ aliud est nihil præter ipsam à natura insitam comburendi potentiam omni carentem indifferentia, & libertate. Necessarium cuique nostrum est, spectatis, quæ diximus, origineum virus, cùm esse incipimus, pati; ex dono, & gratia si peccato ingressus præcluditur, non idcirco necessitas illa è medio tollitur, sed reduci ad actum, quem sperabat, non datur.

Verùm vlteriùs Ægidius sic inquiens progreditur: *Secundo loco ex Philosophia in primo præmisso explicata, alia eiusdem veritatis demonstratio infertur: Supposito quòd Beata Virgo in primo cõceptionis instanti habuit gratiam à macula præseruantem: Etenim si in illo instanti in persona Beatæ Virginis fuit debitum simul cum gratia præseruante eam à macula, tam inquiro, an tale debitum in ea fuerit pro toto illo instanti; vt scilicet continet ordinem prioris, & posterioris secundùm naturam, an fuerit pro toto illo ordine, sed solùm pro primo naturæ signo, non autem pro signo posteriori: Neutrum dici potest: Ergo debitum illud pro illo conceptionis instanti non fuit in persona Beatæ Virginis. Maior est nota, quia si debitum illud fuit in persona Beatæ Virginis, vtique fuit vno, vel altero modo, quia alius essendi modus fingi non potest. Quòd autem* 18 *Ægidius. Ratio Ægidij alia.*

autem non fuerit pro toto illo instanti (quæ fuit prima pars minoris) ex eo probatur: quia sequeretur, pro illo instanti in ea non fuisse gratiam: etenim aduersarij ideo distinguunt duplex instans naturæ, in quorum priori fuit debitum sine gratia, in posteriori verò fuit gratia sine debito, quia agnoscunt debitum simul cum gratia in eodem naturæ signo esse nullo modo posse, quare si illud debitum fuit in persona Beatæ Virginis in toto conceptionis instanti pro omnibus naturæ signis, quibus distingui potest, vtique B. Virgo pro toto illo instāti gratiam nō habuit, cuius oppositum docent aduersarij. Sic ille.

Solutio.

Cui occurres negādo, in primo instanti conceptionis suæ habuisse debitum istud Virginem: nullum enim penitus vnquam habuit: & vt habuisset in primo, haudquaquam sequitur ex hoc, instanti eo illam gratiam tunc minimè habuisse, cùm ostensum iā fuerit, duo hæc peccati scilicet debitum, & gratiam, esse in eodem subiecto simul posse.

Ægidius minoris secundā partem probat.

19 *Porrò secunda pars* (Ægidius subiicit) *eiusdem minoris* (*quòd scilicet debitum fuerit in priori naturæ instanti, non autem in posteriori*) *facilè demonstratur; quoniam si tale debitum fuit in priori signo, non autem in posteriori, necessariò admittendum est, debitum illud desiisse per vltimum sui esse: etenim post tale instans immediatè non fuit;* &c.

Solutio.

quæ in huius confirmationem agglomerat, quæque referre opus non est, cùm omnia eò tendant, vt conuincant, debitum pro naturæ priori existens, non posse in posteriori desinere intra idem reale duratio-

A nis momentum; nos verò affirmemus, pro nullo cùm temporis, tum naturæ debitum in Virgine repertum fuisse. Nam cùm nec in Adam peccarit, nec vlli pacto, aut legi ad originei sceleris causam pertinenti subiecta extiterit, vt dictum iam est, & infrà demonstrabitur, fieri non potuit, vt pro signo aliquo naturæ, vel instanti peccati debitum sit experta. Vnde quemad-

B modum in ea illud nunquam fuit, ita incepit nunquam, ac proinde nunquam desiit. Ægidij ratiocinatio apertā vim contra illos habet, qui duo illa naturæ instantia prius, & posterius admittunt, inceptioni alterum debiti in Virgine, alterum desitioni; quorū philosophandi modum in hac re probare nūquam potuimus ob manifestam contradictionem, quæ inde conse-

C quitur, quæque illorum naturæ instantium diuersitate haudquaquam vitatur. Cùm enim vtrumque vno eodémque temporis concludatur, priúsque pro debiti esse, posterius pro nō esse illius sit, euincitur planè vno eodémq; durationis, seu temporis simul esse debitum, & non esse; quo quid absurdius, quæ manifestior contradictio poterat cogitari? Quam non excludant illa

D duo naturæ, vti non excluderēt duo altera similia, quorum prius vitæ hominis deseruiret; posterius morti, sub eodem tamē durationis momento, in quo & simul viueret, & interiret. Portentum in natura, quod nec res patiantur, nec mēs valeat comprehendere. Non me fugiunt, quæ recentiorum aliqui vt nodum

hunc soluerent, de priori, & posteriori naturæ, secundùm varia causarum genera, commenti sunt: prudens illa omitto, quòd veri habeant nihil, nihil momenti prorsus ad contradictionem istam, quam inferimus diluendam.

20 *Ægidius. Tertia illius ratio.* Habent nonnullum, quæ §. 1. num. 21. Ægidius in suæ opinationis confirmationem adducit, scribens: *Tertia ratio ad confirmandum, in persona beatæ Virginis intrinsecè non fuisse debitum contrahendi maculam, sed solùm extrinsecè, ex eo sumitur quòd tale debitum in persona Beatæ Virginis in eodem conceptionis instanti non potuerit simul stare cum gratia eam à macula præseruante: ergo in illo in persona Beatæ Virginis non fuit debitũ ad maculam Quòd eo primo instanti gratia in illa fuerit.* Fatentur ij, quibus cũ *Ægidius* pugnat: quòd verò simul cum ea stare debitũ illo instanti non potuerit; sic persuadere cõtendit: *Imputatio culpæ Adami non potest in eodem temporis instanti simul esse cum gratia sanctificante: Ergo nec debitum ad maculam potest cum eadem gratia simul existere. Consequentia ostenditur: quia imputatio culpæ est formalis infectio carnis ex Adamo genitæ, & subinde est causa debiti ad maculam. Quare si imputatio culpæ commissa in Adamo non potest in eadẽ persona esse simul cum gratia sanctificante, vtiq; nec cum eadẽ gratia simul erit infectio carnis in qua fundatur debitum. Antecedentis verò probatio facilis est: quoniam sanctificatio à culpa necessariò secum includit remissionem illius, saltem secundùm potentiã ordinariam, vt est cõmunis Theologorũ doctrina: remissio autem culpæ ex sua natura est exclusio imputationis illius: ita vt primum esse remissionis, sit primum non esse imputationis, & subinde infectionis carnis, & debiti. Quare sicut esse, & nõ esse eiusdẽ rei non possunt, pro aliqua temporis mensura etiã instantanea, in eadem re simul reperiri, vt in primo præmisso ostendimus; ita etiam imputatio culpæ, & eius remissio non possunt in eodem temporis instanti simul reperiri in eadem persona: & ex consequenti, in eodẽ temporis instanti simul esse cum gratia in persona Beatæ Virginis debitum, quæ fuit maior.*

21 *Solutio.* Debitum quod in nostra conceptione subimus, id est; vt quoniam naturæ seruatis legibus de nostra in vteris maternis virilis seminis interuentu natiuitate vitam ingredimur, pro nobisq; omnibus pactus cum Adamo Deus est, & in illo vnà cum ipso peccante ruimus, eius nostrũm cuiq; imputetur scelus cùm extrinsecè, tum intrinsecè originalis vi, hoc est, vt per origineum illud applicetur nobis tanquam per id in quo vt in effectu causa cõtinetur. Quare vnicum, & indiuisibile debitũ id cogitari debet, necessitas videlicet quædã, & obligatio ad hoc, vt peccatum Adæ tam extrinsecè, quàm intrinsecè modo prædicto applicetur, quoniam actuale nostrum illud fuit, quòd extrinsecè afficere debeat patratorem, cuique suum habituale respondeat in nobis, vt in eo tanquã in effectu sui vicario in animo perseueret. Igitur istorum omnium ordo ita sic digerendus est. Primum omnium

nium posita lege, pacto, & conuentione in Adam, peccãte illo actu, actu peccasse nos, in eodémque debitum contraxisse virtute reliquorum hinc detinandorum sustinendi, cùm primùm viuere inciperemus. Secundum; Vt concipimur, in nobis oritur debitũ soluendi peccatum Adæ extrinsecè, quoniã actuale nostrum fuit. Et quoniam ex actuali cuiusque promanat habituale in eo, simul debitum id exigit, vt originale patiamur tãquam habituale, quòd illi actuali respondeat. Potest autem optimè Deus nec Adæ culpam imputare alicui extrinsecè, nec originale in eo permittere induci, relicta necessitate his omnibus subiacendi. Quo fit vt debitum origineum incurrendi non oriatur ex imputatione peccati Adami extrinseca, sed ex eo quòd in illo peccauerimus, & nostrum eius tunc peccatum fuerit.

22 *Probatio.* Facilè id ostendo. Nam etiãsi Adæ peccatum nobis, cùm primùm efficimur, extrinsecè imputeretur, origineum tamen patimur, eo quòd in illo peccauerimus: ergo hinc debitum originei subeundi nascitur, non ex illa imputatione. Antecedens constat ex Scriptura, Conciliis, Patribus, & Theologia, nullam aliam rationem reddẽtibus originalis culpæ, quæ omnes inficiat, nisi peccasse nos in Protoplasto. Idcirco Paulus ad Rom. 5. vers. 12. scribit: *Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* (*Ad Rom. 5. vers. 12.*)

Reddit rationem istis postremis eorum, quæ priùs dixerat, vt sit sensus: quia omnes in homine illo Adam peccauerunt, idcirco peccatum (origineum scilicet, quod antonomasticè peccatum est, cùm omnium primum sit origo, ac fons) mórsque peccati pœna in mundum irruperunt. Probat interpretationem hanc Tridentinum, decreto de peccato originali sessione 5. dicens. (*Trident.*) *Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, & non eius propagini asserit nocuisse, & acceptam à Deo sanctitatem, & iustitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse, aut inquinatũ illum per inobedientiæ peccatum, mortem, & pœnas corporis tantùm in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ; anathema sit: cùm contradicat Apostolo dicenti, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccauerunt.* Ad idem sunt Mileuitanum, canone 2. & Arausicanũ, 2. canone 2. (*Mileuitanũ. Arausicanum.*) Est & illud 1. ad Cor. 15. vers. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur.* (*1. ad Cor. 15. vers. 22.*) Ad præsens plurimum faciens: Est & Augustinus 16. *de Ciuitate Dei*, cap. 27. illis, (*Augustinus.*) *Quia circumcisio signum regenerationis fuit, non immerito in paruulo propter originale peccatum, quo primum Dei dissipatum est testamentum, generatio disperdet, nisi regeneratio liberet; sed intelligenda sunt hæc Diuina verba, tanquam dictum sit, qui non fuerit regeneratus, interibit anima illa de genere eius; quia testamentum dissipauit, quando in Adam*

Adam cum omnibus etiam ipse peccauit. Certè non periret, etiamsi in Adam peccasset, si origineum crimen non haberet, de quo principio ait, propter illud perdendum paruulum, necessariámque illi esse regenerationem, si perire non debet. Ideò verò concludit, testamentum dissipasse, quando in Adam peccauit, vt cæteri, quòd ea ratione originale in se contrahendi necessitatem subierit, atque idcirco illud re ipsa patiatur. Quia ergo in Adam peccauit origineі mali debitum quisque nostrũ patitur quouis alio præciso, ac secluso. Accedit sanctus Cyprianus, lib. 3. Epistolarum, epist. 8. ad Fidum, inquiens: *Si etiam grauissimis delictoribus, & in Deum multum ante peccantibus, cùm postea crediderint, remissio peccatorum datur, & à baptismo, atque à gratia nemo prohibetur, quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccauit, nisi quòd secundùm Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima natiuitate contraxit.* Sic originale appellat, quod ex peccato Adæ olim commisso, & suo modo nostro, qua ratione ille nos fuit, & nos ille fuimus, in nos omnes miserè deriuetur.

Cyprian.

23 Et quidem ipsamet Theologia hoc idem ratione ista confirmat. Cùm primùm actuale crimen committitur, macula ex eo in animam fluit, ita vt eodem instanti durationis, seu temporis in quo actuale patratur, habituale prodeat, & inficiat animũ peccantis actualiter: vnde licet trãseat peccaminosus actus, fingamúsq; ampliùs iam hominem nec extrinsecè afficere, satis relicta macula ex eo est, vt peccator is perseueret, neq; expectat habituale informationẽ extrinsecã actualis peccati, quod abest, vt animũ ingrediatur, aut esse in illo incipiat. Vt enim primo actu delinquit homo, in illo secundũ posterius naturæ instans debitũ maculæ habitualis subeundæ cõsurgit, quę alio post hoc signo etiã naturæ ab actuali veluti generatur. Pari ergo ratione cùm actu in Adã peccauerimus omnes, fiet, vt peccati huius nostri vi nõ exspectata illius circa nos informatione vlla extrinseca (sit hæc, aut nõ sit) oriatur in nobis, vt primùm fuerimus, debitũ origineũ contrahẽdi non vtcumq; sed ita, vt imputetur etiã nobis peccatum illud, quod actuale in Adã nostrum fuit, quódq; illius etiã extitit, vt ex actuali ab vnoquoq; admisso etiã id pullulat, vt debeat illius extrinsecè informationi permanere subiectus, dũ ei nõ remittitur. Non ergo quia extrinsecè, vt primùm concipimur, Adæ nobis imputatur peccatũ, debitum contrahendi origineum subimus; sed quia in eo actu quodãmodo vnà cum ipso Dei legem sumus præuaricati. Quãuis ergo Adæ peccatũ extrinsecè minimè imputaretur Virgini, posset in illa originei debitũ nihilominus inueniri; nec gratiæ, quæ illi collata est, repugnaret ingressui, quia huic istud non opponitur, vt communior fert opinio Theologorum.

Confirmatio.

Atque si hactenus dicta expenduntur, cõstabit facilè solutionẽ eorum etiam esse, quæ ita 24

num.

Ægidius. num. 22. Ægidius subiicit: *Sequeretur (si debitum & gratiam simul habuit,) personam Beatæ Virginis, in primo conceptionis instanti, simul esse inuisam Deo, & gratam: quod admitti non potest: non igitur admitti potest, personam Beatæ Virginis pro instanti suæ conceptionis simul habuisse debitum, & gratiam præseruantem à macula. Quòd persona Beatæ Virginis grata extiterit illo instanti, fatemur omnes; quòd verò, si tunc habuit debitum, simul etiam necessum fuerit esse inuisam Domino, patet. Quoniam licèt debitū ipsum in se formaliter non sit culpa, nec macula, qua formaliter, & intrinsecè constituamur peccatores, & Deo exosi: tamen secum defert imputationem culpæ in Adamo commissæ, quæ satis est, vt extrinsecè per eam dicamur peccatores, & Deo inuisi: etenim debitum illud fundatur in infectione carnis ex peccato Adami. Communis enim Patrum doctrina docet, personam, quæ in carne ab Adamo seminaliter propagata concipitur, ex ipsa carnis infectione manere obnoxiā, & obligatam ad contrahendam maculam culpæ originalis: caro autem ex Adamo propagata nullam aliam potest habere infectionem, nisi quia ex sec͡ostitutiua est personæ, cui imputatur culpa, quam in Adamo commisit, vt in secundo præmisso aduertimus, & latè ostendimus in nostro Tractatu de Peccato Originali, & nunc tanquam verissimum supponimus.*

25 Solutio. Vt ita sit, & eius naturæ debitum, quæ peccati extrinsecam istam imputationem inferat, nō sequitur, quod Ægidius colligit; nam intelligi oportet, nisi A quòd imputationem impediat intercesserit, qualis gratia est, quæ peccatum lethale omne tam intrinsecè, quàm extrinsecè in aliquo extiturum, sic eohibet, aut potiùs sic prohibet, ne sit, cùm adest ipsa, vt quamprimum alicui concessa fuerit, omne penitus reddatur in eo impossibile. Ex quo fit, vt quantumcumque debitor peccati quisquam sit, habere nullum queat intrinsecè, seu extrinsecè, B quandiu in illo est gratia. Et quanquam debitum id in carnis infectione fundetur; non sequitur, inducturū peccati Adæ imputationem, etiamsi gratia conferatur primo vitæ instanti, cùm imputationem erat inducturum: sed id tantùm, vt necessariò inducat illam, quoties non interuenerit gratia, cuius vis illius euertat efficaciam, & influxum impediat. Eo namque ipso, quòd ab imputatione di- C stinctum debitum est, & illius causa, licèt infallibilis penitus, & necessaria, diuinitus potest fieri, vt ab imputatione interuentu gratiæ separetur, quemadmodum in naturalibus ope Diuina fit, vt necessaria prorsus causa interdum in effectū non prodeat quamuis in hoc naturę iura violentur. Nec curandum de infectione illa carnis, cùm aliud sit nihil, quàm generari vsitato virilis seminis adminiculo ab eo decissi, cum quo fœ- D dus initum fuerit, & lex ipsi imposita de transfundendo scelere, si peccaret, vnde in singulis inducatur debitum, imputatio illa, & originale, quæ duo gratiæ opera destruantur: seu potiùs

incipere, si præueniat, minimè A permittuntur.

26 Hactenus priorem partem opinionis, capitis huius initio relatæ, argumentis ex Ægidio allatis, eius sectatores probarũt. Videamus iam, quibus posteriorem defendant: erat illa. Nec extrinsecè Virginem vllum peccari debitum habuisse. Probationes illi potissimum innituntur, quam superiùs indicarunt: tantam nimirum fuisse gratiam Virginis, vt non solùm ab ea B peccatum ipsum, ne accederet, longè primo vitæ instanti abegerit; sed etiam quidquid ad illud potuerit, quanquam extrinsecum, pertinere. Cur enim tam excellens aliqua esse gratia non poterit, cui proprium sit, ita cum peccato pugnare, vt extrinsecum etiam omne cum illo affinitatem inuoluens, quale debitum istud est, è medio prorsus tollat? Felicissimus ille in Paradiso primorum hominum C status is erat, vt extrinseca etiã amoueret mala, & esse tam præclara non poterit aliqua gratiæ copia, vt extrinseca quoque omnia peccatum redolentia nõ excludat? Quæ in hoc repugnantia esse potest? Quæ contradictio? Quid aduersus rerum naturas, quas seruare oporteat incorruptas? Apparet certè nihil. Fatendum ergo est, talem posse gratiam à Deo infundi. Fatendum, hanc magnæ Matri D fuisse concessam, cùm id in maiorem gloriam eius cedat, quam Dei genitricis dignitas postulauerit. Nec quia cõmunes ipsiusmet gratiæ leges hoc excedere videatur, idcircò negandum

Posterior sententia huius qua impugnatur pars & illius fundamentum.

erit, cùm augusta parens in permultis aliis & gratię iura, & naturæ leges superauerit. Tanta illa res est, tam magnum totius orbis prodigium, & stupendum Diuinæ opus omnipotẽtiæ, quæ omnibus superior sit, vt mirum censeri non debeat; hæc de illa credere, & affirmare. Putemus ergo, & dicamus, hac illam ratione ab originææ culpæ debito extrinseco fuisse penitùs liberatam.

Dant verba, qui hæc afferũt, 27 in eis nihil aliud video. Necessum erat, ostendere, qua ratione præstantia in intensione gratiæ fieri possit, vt peccati adesse repugnet debitum, quamuis extrinsecum tantùm istud sit. Longè peius certè quoduis est veniale crimen quàm hoc peccati debitum; & tamen gratia illud intensa nimis entitate sua non expellit; cur expellet debitum? Quòd ad mortale, dices, tendat, & in eo sistat. Tendit & veniale, vt dispositio in formam, ad quam subiectum præparat, illud maximè quod eiusdem cum mortali vitij, atque speciei est: puta, ex surreptione in re graui coram aliis de proximo obmurmurare: & tamen non idcirco sic gratiæ opponitur, vt cum ea stare non possit: Multo minùs ita præfatum gratiæ debitum, aut huic illa opponetur, vt consistere simul non valeant. Nec quod ex innocentiæ statu adducitur, cogit, quando ea, quę tunc propulsabantur externa mala, quadam ipsis ratione, aut re opposita ne accederent, contingerentve, impediebantur, de qua Theologi partim

Refellitur.

Effugium. Occluditur.

partim cum Magistro in 2. partim cum D. Thoma 1. parte, & alibi, vt videre in eis Lector potest. Certè si hæc, quæ ab istis gratiæ nobilitas fingitur, esset possibilis Sanctissimæ Deiparæ denegãda nõ esset. Verũ impossibilis est, cùm indicari nequeat, vnde tanta cũ peccati debito sit illi contrarietas, vt illud quantumcumq; sit extrinsecũ, penitùs destruat; gratis dictum hoc est, & sine fundamento; proinde admitti non potest, nec ratione hac orbis Domina immunis ab omni originei criminis debito etiã extrinseco prędicari. Refelli pluribus aliis sententia hęc quoad vtramq; suam partem à nobis poterat sigillatim Verùm satis aduersus illã hucusque adducta censemus, dum eius fundamenta conuellebamus, dùmque suprà falsas reiiciebamus ad originale debiti partitiones. Transeundum ergo ad opiniones alias proponẽdas, & examinandas modò est, vt veritas pòst faciliùs elucescat.

CAPVT VIII.

Quanam ratione alij philosophentur in hac re.

1 *Quorundam opinio.* PLacet quibusdam ex recentioribus, idcirco à debito immunẽ Deiparam fuisse; quòd vt primùm peccaturum Adamum vidit Deus, in eóque totum humanum genus prolapsum miserè, antequam infectum quemque re ipsa contemplaretur peculiari pro crimine originali, Filium in Redemptorem mittere constituerit, ob illiúsque merita, passionem, & necem, Matrem ei à culpa, & debito huius in se ipsa liberam, Mariam nempe sanctissimam dare. A culpa quidem exceptam, quoniam priusquam vidisset permisisse iam se, vt omnes in propriis personis origineam luẽ experirentur, in gratia eam concipi decreuisset, à debito autem, quod etiam antequam vnumquemq; in se ipso culpæ istius debitorem aspiceret, eandem Virginem cœlestibus donis ornatam Redemptoris ergo statuit efformare. De peccato in Adam, aut debito in hoc peccãdi, prorsus tacent, quanquam ex ipsismet, quę asserunt, manifestè penitùs constat, illorum sensum esse, in Adam [illegible] deliquisse. Tria igitur, quantum ad pręsens attinet, rationis signa in Deo comminiscuntur; in quorum primo, Adamum, & in eo mortales omnes cecidisse cognouerit, neminem verò in se ipso lue originea deturpatum. In secundo, statuerit Filium hominibus Assertorem dare, meritis passione, ac morte in vitam, & libertatem eos vindicaturum. In tertio, Matrem tãtæ prolis dignam ob eiusdem obsequia omnibus cumulatam bonis omnibus auctam gratiis, ab omnibúsq; peccati sordibus tutam, nulli harum in se debito adstrictam, è tot futuris mulieribus Mariam augustam selegerit.

Probant nonnullis hæc, quæ in summam redacta sint. Primò: Satis ad decernendũ hominibus Redemptorẽ Deo erat, in Protoplasto eos lapsos videre, non 2 *Sentẽtia probatio prima.*

non ergo debuit expectare, illos A contraxisse in se ipsis peccatum, cernere, vt liberatorem mittere constitueret. Nec etiam vlteriùs illi erat expectandum ad designandam condignam matrem ab omni prorsus culpa, & debito immunem. Elegit ergo istam signo proximo, atque idcirco nondum aliquo præoccupatam originei mali debito, quandoquidem pro signo illo adhuc futuræ omnes fœminæ nō cernebantur vllo infectæ, visæ licèt in sequenti omnes fuerint. B

Secunda ratio. Secundò: Ratione hac facillimè, atque nullo negotio componuntur duo, quæ maximam habere difficultatem videntur in præsenti materia; & quòd in se ipsa peccati debitum non cōtraxerit Virgo; & quòd id ex passionis, ac mortis Christi meritis fuerit.

Tertia ratio. Tertiò: Quoniam Scriptura, Concilia, & Patres venisse Dominum clamant ob peccatum Adæ expiandum, at C hoc intelligi non debet ita, vt sensus illorum sit, venisse Christum in mali eius ruinam, vt peculiaris tantùm hominis cuiusdam fuit: Ergo vt erat capitis nostri: ergo vt in illo ceciderant omnes: ergo antequā omnes in se ipsis peccato infectos cerneret, Redemptorem omnium esse Christum voluit; ergo & proximo signo parentem illi assignare, non illo indignā, dignam ergo, alienam ergo à D debito; & verò signo illo, nondum aliquis id in se contraxerat: vnde si tūc excepta est; pòst ei subdi non potuit; potuit verò excipi ex Christi meritis iam præuisis.

Confutatur. 3 Si quæ isti aliàs docent, euoluimus, nullo negotio eos confutabimus. Volunt, Deum ante præuisum Adami casum quotquot futuri erant, & decreuisse omnes sigillatim, & fore, visionis scientia cognouisse; deinde nullum posse in Deo mente nostra decretum ab alio distingui, nisi diuersa intercedente in futura re mutatione ab ea, quam decretum quodq; aliud distinctum inducit. Item, cùm ea quæ à Diuina pendent voluntate, solùm ex Diuina constare possint reuelatione, fueritque liberum Deo humanum genus redimere; fit vt, Domino tantùm reuelante, nobis potuerit innotescere, quænam fuerit ratio Christi aduentus, totiúsque incarnati Verbi mysterij. Quam verò adhuc in Sacris litteris expressit illarum conditor, alia nulla præter hominis lapsum est. Ex his autem omnibus quis non videat, sic istorum expositum placitum euerti à nobis posse? Ob peccatum Adæ, vt in hoc illo peccarunt omnes, decreta Christi fuit incarnatio, passio eius & mors, cæteráque ad ista pertinentia: non ergo pòst decerni potuit, vt medium salutis, & redemptionis hominibus præuisis alio rationis posteriori signo peccato infectis originali non vtcumque, sed in se ipsis. Quam enim mutationem in œconomiam Saluatoris iam antè definiti passibilis, & morituri potuit inducere? Constat verò ex ipsis augustis libris, venisse nostrum Liberatorem, nòn solùm vt ab infœlicitate, quam in Adā contraximus, nos eriperet; sed

vt

vt ab omni etiam, quam peccatum in nobis ipsis receptum inuehebat. Sic Paulus, ad Romanos 5. vers. 12. dicit: *Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt*. Præmiserat: *Gloriamur in Deo per Dominũ nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus*. Subdit: *Propterea sicut per vnum hominem*, &c. Vt sit sensus, aduenisse Christum ad reconciliandum nos, recõciliasséque à peccato, quo teneremur omnes deriuato ab vno in reliquos; id est, ab originali, quod hac periphrasi declaratur. Vnde in hunc locum Apostoli, D. Thomas lectione 3. inquit, *Ostendit, quòd per gratiam Christi liberamur ab originali peccato præterito*, &c. quæ latè persequitur. Videatur Augustinus, de peccatorũ meritis, & remiss. lib. 1. cap. 9. & Leo Magnus sermone 1. *de Natiuitate Domini*, scribens; *Dominus noster peccati, mortisque destructor, sicut nullum à reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit*. Et certè relatus nuper D. Thomas 3. part. quæst. 1. art. 4. quem sequi affirmant se in hac re, principaliùs venisse Dominum ad delendum originale peccatum docet: docet autem hoc post articulum tertium, in quo, non futurum incarnationis mysterium ait, si homo nõ peccasset. Venit ergo, non solùm vt lapsos in alio erigeret, sed etiam vt in se ipsis mortuos morte sua immortali vitæ restitueret; in hoc igitur munus, & opus hoc

Ad Rom. 5 v. 12.

D. Thomas.

Augustinus.

Leo Magnus.

D. Thomas.

A decretus fuit passibilis, & mortalis. Non ergo antequam infectos mortales omnes culpa cerneret in se ipsis Deus Christum moriturum decreuit ob visos tantùm in Adam peccasse, nec etiam statuit non mortalem eum, cùm priori signo illo statuit, abstrahendo tunc à mortalis, & immortalis ratione. Negant siquidem hi, cum quibus agimus, eiusmodi Saluatoris præfinitionem. Non igitur præ-
B finiit illum Deus signo illo è tribus secundo: aut si præfiniit, eúmque passibilem, & mortalem, nulla superest mutatio, quam illud inferat decretũ, quo post homines in se ipsis maculatos crimine Deus agnoscens, eũdem Assertorem mittere amauit, vt eos à contracto scelere, mundos cœlo redderet: quare nec distinctũ esse decretũ poterit, sed vnũ, & idẽ penitus, quo post lapsos homines cùm in A-
C dam, tũ in se ipsis cognitos Redemptorem eis passibilẽ, mortique obnoxium destinauerit.

Ad hæc, si Diuina mens in hac re venanda ex litteris eius est, Conciliis, & Doctoribus, hi verò aiunt, non solùm venisse Dominum vt ruina oppressos in Adam erigeret, sed vt in seipsis etiam peccati malo erectos gratia viuificaret, vnde colligunt, quam decretorum adstruunt distinctionem? Præterea si an-
D tequam Adæ casus præuideretur, futuri omnes præuisi erant non tantùm vt in Protoplasto contenti, verùm etiam vt in se ipsis erant aliquando extituri, lex insuper definita & pactũ de contrahendo crimine, tum

4 *Vrgentur.*

Alia ratio.

in Adam, si peccaret is, rum in se ipsis, quotquot erant futuri ex illo, erant verò futuri ex illo cuncti iam præuisi, quî fieri potuit, vt cùm primùm lapsum Adamum vidit, & in illo cæteros, hos in se ipsis etiam peccato infectos non videret; cùm, positis modò relatis, necessariò ex peccato in Adam commisso deriuare suum in quemque originale proprium debeat? Causa necessitate in opus ducta, si adsit id, in quo est operatura, nulla interposita mora in opus prodit. Necessaria prorsus Adamus causa erat ipsius culpa semel posita originalis in omnes propagandi, aderant iam hi cùm futuri iam præuisi essent: in eos ergo nulla interposita mora vt primùm ruit, lapsum vnicuique peculiarem transfudit, atque illo affectum quemque tunc intuitus Deus est. Non ergo priùs in Adam duntaxat prostratos videt omnes, pòst in se ipsis cernit.

Effugium. Cùm omnis causa, effers, prior suo effectu sit; Adæque scelus nostri fons extiterit, efficitur, vt priùs fuerit peccare ipsum, & nos in illo, quàm ab eo in quemq; peccatũ singulis proprium descendere; atq; idcirco videre priùs Deum Adami culpam, & nos in illo peccantes eâ, quàm proprio quemlibet originea affectum crimine. *Occluditur.* Vt causa natura solùm præcedat, necesse est, non existentia, non prioritate in qua, sed à qua tantùm seu dependentiæ: ita etiam in rationis signis, quæ ad Deum sumpto fundamento ex rebus nostris, & illarum definitionibus transferimus, sunt, quæ veluti naturæ solùm, & dependentiæ fingantur, atque idcirco non vocanda in quibus, sed à quibus duntaxat putamus: secundùm hæc verò vnum absque alio non videtur, non priori signo, in quo scitur vnum, alterum posteriori, sed vtrumque simul, itẽ & definitur. Exẽplum horum ad manũ esto Sol, causa lucis, quam habet, est, hanc natura præcedit ille, cùm eum cõdere statuit Deus, non prius signo aliquo rationis in quo illũ create statuit; in posteriori verò aliquo, vt lux ab eo esset, ipsum exornatura, neque priori aliquo signo in quo Solem vidit à se decretum, pòst in sequẽti alio ab illo promanantem lucem, aut volentem se, vt hæc ab eo flueret: Sed vnico tantùm & Solem, & lucem eius esse statuit: sic tamen, vt alter alterius causa esset, vnico etiam Solem à se decretum, decretam etiam lucem, effectum eius, vidit: non enim erat, quòd ita videre impediret, nec est, quòd varia pro his rationis signa, in quibus fingere, Deóque adscribere nostram mentem cogar. Ad hunc certè modum philosophandum est, de lapsu omnium in Adam, & in se ipsis per origineum malum: eodem enim rationis signo, quo lapsum Adamum vidit, & nos in illo, infectos etiam nos in nobis ipsis originali nostra culpa vidit, & si deriuata vt à causa, ex illa, qua in Adam peccauimus: neque opus est aliud aliquod rationis signum ad horum alterum fabricare.

Imò

6 *Obiectio.* Imò ita fieri omninò res poscit, ais. Nam cùm accidere nulli peccatum queat, nisi hoc permiserit Deus; permittere autem non possit absque libero suæ voluntatis decreto: efficitur, vt ante peccati euentum, & permissionem, horúmque visionis scientiam in Deo, signum aliquod rationis in quo antecedat, posterius tamen illo, & ab eo distinctum, in quo mortales omnes vidit in Protoplasto dũtaxat cecidisse. Quorum omnium sit ordo; vt priùs in Adam lapsum totum humanum genus aspexerit, dehinc Reparatorem mittere definierit, pòst singulos peccato vnicuique proprio inficere permittere decreuerit; deinde signo alio infectos viderit. Quid in his superfluum, aut otiosum, alienúmve à recta philosophandi methodo, cùm non sequatur quocumque alio præcisoex eo, quod in Adam viderit deliquisse omnes Deus, permittere se velle, vt omnes in se ipsis peccatores etiam concipiantur, & vt id sequatur, hoc ipso alio signo erit, quando posterius antecedente consequens est? *Solutio.* At non semper aliquo rationis signo in quo, vti nec semper in rebus ipsis reali durationis instanti. Et quidem cùm legem, & pactum de origineo peccato, lapsúque in Adam mortalium omnium tulit & iniit Deus, seu ferre, iniréq; suo decreuit tempore, vnico, indiuisibilíque rationis signo totum hoc voluit; legem, & fœdus esse, tum de peccando in Adam peccante illo, tum de contrahenda culpa, & ab eo deriuanda in omnes filios; cùm verò ad permissionem peccati Adam accessit, vnico alio signo placuit ei permissionem decernere, tam peccati Adami, & nostrum in illo, quàm in nobis ipsis, cùm gigneremur: Sic enim respondebat permissionis decretum illi, quo legem decreuit, & pactum; nec erat iusta ratio aliqua, seu motiuum, ad decernendam aliter permissionem; quin potiùs exigebat res ipsa, vt ita fieret, quandoquidem simplici, vno, indiuisibilíque prorsus decreto lex, & pactum de peccato in Adam committendo, contrahendóque originali ab eo distincto, si peccaret ille, constituta in mente Diuina erant. Quo paucioribus signis res in Deo absoluerimus, eo rectiùs Diuina concipiemus, & explicabimus, cùm ita minùs ab eius simplicitate distemus, in quo nulla re ipsa personarũ excepta distinctione sit. Curãdum ergo, vt quantum fieri valeat, signorum, aliorúmque similium copiam in Deo fugiamus.

Confirmant hęc non parum, quæ in actualium cuiusque peccatorum Diuina cernimus permissione, quam decerni à Deo nullarenus possumus dubitare. 7 *Confirmatio.* Quodcumque actuale crimen suum habituale inducit, vtrumque permittit Deus, vtrumque permittere statuit, non quidem signis rationis distinctis, sed vno penitus, & eodem. Peccatum actuale Adami, vt in illo nostrum etiam actuale fuit, suum in nobis inducere habituale debebat, si

naturæ suæ relinquebatur, relictum ei à Deo est, statutúmque, vt iuxta illam operari sineretur, si accideret. Quando ergo permissum est esse, decretum, inquam, illud permittere, decretum simul fuit, vt inducere habituale sibi respondens in nobis posset; vnde vtrumque permittere placuit eodem signo Deo; quo euincitur, eodem etiam rationis signo, in quo & nos in Adam peccantes vidisse Deum, & origineo malo infectos esse intuitum. Falsa igitur illa signorum distinctio, & assignatio, ab illis inuéta Scholasticis, iudicanda est. Quòd si obieceris, idcirco eodem rationis signo permissionis actualis peccati, & habitualis ab eo promanantis decretum esse, quod separari habituale ab actuali non possit: scilicet, quod actuale dari non queat absque habitualis ex eo pullulatione, bene tamen peccare in alio absque peccato inde contracto, vt fatentur omnes, quotquot in Adam peccasse Virginem dicũt; & tamen originale minimè cõtraxisse affirmant, atque ideo pertinere debuisse ad signa, in quibus distincta permissionem in Adam peccandi velle, & eam amare, quæ nostri esset peccati futuri propriè in nobis, cùm gigneremur. Occurram facilè Solis nuper adducto exemplo, à quo & si lux Diuinitus separari valeat, quia tamen natura sua illam à se postulat eiaculari, & ea ornari, vno, eodémque signo Sol, & lux decreti à Deo sunt. Rei natura; quoniam actuale nostrum, quod esset Adami, futurũ erat, postulabat, vt si esset, habituale in nobis quasi efficeret, originale scilicet, ideóque vtriusque permissio eodem signo decernenda fuit, eodem signo visa. Nec est, quod labefactari ista possit. Argumenta enim pro aduersariis adducta suprà, hucusque à nobis dicta nullius esse roboris cuique ostendunt, cuique soluta esse inter disputandum.

Obiectio. *Diluitur.*

CAPVT IX.

Aliorum in liberanda Virgine à peccati debito iudicium proponitur.

Gũdisaluus. 1 GVndisaluus Sanccius Lucifer Tractatu eo, quẽ de Immaculata Virginis edidit Conceptione, vt illam & à debito immunem, & à Christo Domino redemptam asserat, & Diuina signa cum duobus istis cõponat, præmissa, quam vocamus, in Deo conditionatorum scientia, hanc, illorúmque omnium seriem ita digessit. Antequam Deus primum hominem, illiúsq; omnes posteros fore aliquando absoluta voluntate decerneret, scientia sua conditionatorum vidit, si vnum Adamum ex illóque nostrûm omne genus futurum statueret, vellet præterea in eius voluntate reliquorum salutem, & iustitiam collocare, futurum, vt is transgrediens legem, pactúmq; infringens miserè laberetur, suos omnes in eandem foueam pari secum trahens calamitate, peccato illos afficiens suo, obstrin

A obstingénsq; ad aliud, cùm primùm in maternis vteris viuerēt, singulis proprium infœliciter subeundum. Post hæc autem sic clarissimè cognita, mentique repræsentata duce istorū scientia ad definiēdas res omnes pro innata ipsi libertate descendit, primóque in omnem euentum prouidens Christum Dominum, verum Deum, verúmque hominem esse decreuit, non verò B aut impassibilem, aut abstrahentem à passibilitate, impassibilitatéque vt communiter dicitur; sed passibilem, mortalem, & agendum in crucem. Deinde sanctissimam illius parētem fore constituit, quam tunc ex filij meritis, & ad gloriam elegerit, & eius Matrem dignissimam nuncuparit. Tertio signo propter hos duos tam præcellentes vniuersum condere amauit; Adamum, cæterósque mortales C ex eo nullo excepto, non vel vna tam insigni fœmina, qualis magna mater futura erat. Quartò, de lege imponenda, pactóq; cum protoplasto ineundo egit; volens, vt quoniam lapsurus esset homo ille maioribus non præuentus auxiliis, sibíque relictus, vt iuxta innatam sibi libertatem, si vellet, operaretur, in fœdere de transfundēdo crimine, sanctitatisque spoliatio- D ne Beatissima Virgo minimè clauderetur. Non quòd à parente gratiam esset acceptura, etiamsi ab illa is decideret, sed quòd ipse per se Dominus tantum donum euentu illo conferret. Quintò, præcognita est Adami, totiúsque humani generis ruina, & seruitus absoluta scientia, & decretum, vt Christus Dominus passionem, & mortem, ad quam primo definitus signo esset, in communem communis lapsus reparationem subiret.

1 Probant hæc aliqui ex Irenæo primùm 3. contra hæreses capite 34. dicente: *Vnde & à Paulo typus futuri dictus est ipse Adam, quoniam futuram circa filium Dei humani generis dispositionem fabricator omnium verbum præformauerat, prædestinante Deo primum animalem hominem videlicet vt ab spirituali saluaretur. Cum præexisteret saluans, oportebat, & quod saluaretur, fieri, vti non vacuum esset saluans.* Debilissimum id est, cùm de saluatione, ac redemptione præseruatiua intelligi debeat, possitve Irenæus, ad quam præfiniri mortalem & passurum Christum primo illo signo ante præuisum Adami, cæterorúmque absoluta scientia lapsum necessarium non sit. Verum persistunt addentes. *Medici frequenter cùm nullus vrget morbus, expediunt medicamenta: Nauarchus etiam cum secundo fertur vento, parata, & ad manum habet omnia, quæ ad superandam maris tempestatem, & sauitiam, cùm furere cœperit, indicat necessaria; idque licet tum medicus, tum nauclerus futurum morbum, futuram tempestatem ignorent. Ergo cùm Deus conditionata scientia præsciret fore, vt Adamus caderet, & sui casus damna in posteros deriuaret, prouidè consuluit rebus, Christum Dominum ab initio, non expectato rerum euentu, in Saluatorem, ac Redemptorem eligens.*

Irenæus. Fundamenta sententiæ.

Responsio.

Redeunt.

Salutis.

Parata quidem omnia ea tam medicus, quàm nauarchus habent, sed reposita, vt cùm necessitas postulauerit, vtantur illis, non ita in promptu, vt applicata etiam habeant, non iubent potionem misceri, aptari eâ ratione lintea, quæ ventorum iræ obiicienda sunt. Quid tam ridiculum, ac si multò ante aduersæ valetudinis, aut tempestatis occasionem pharmacum ille dandum, hic de mittenda veli cornua imperent? Satis superque prouidi censebuntur, si cùm primùm res exegerit; ex arte suo quisque malo occurrerit. Quod Deus ab initio de Christo mittendo statuerit, probo, quod res eius sic illo tractarit signo, vt cuiusque futuri morbi, si accideret, cuiúsque tempestatis, si permittenda esset, remedio adhibendo quasi expeditus ille atque in procinctu omnino staret, decernendus re ipsa morte sua malatia, & salus omnibus optimè, pulchrè, maximè. Quòd autem nullo adhuc præscito ægritudinis genere, nulla ventorum rabie inspecta, nullis peccatis, quæ re ipsa committenda forent, occurrentibus, tanto antè morti eum absoluto, firmóque decreto præfinierit, nec prouidentiæ opus dignum iudico, nec sapientis.

Quid mouere Deum tunc efficaciter potuit, ad Filium acerbissimæ passioni, ac neci destinandum? Futurum humani generis, aut vel vnius duntaxat scelus? Nullum signo eo euenturum cernebat, si de mera, & pura conditionata scientia, seclusa omni alia, sermo fit, vt Gundisaluo est: nullam tunc per hancmet scientiam suam decretam permissionem cernebat, nō decernebat tunc, nec illa, quæ visionis appellatur cognitio, voluntatem Diuinam sequēs, aderat: quid ergo permouit Dominū ad illud de passione, ac morte filij habendum decretum? Solum futurum crimen, si permitteret? Quid si non permitteret? Quid si futurum non esset? Cōditionale, vt aiunt, nihil ponit in esse. Nō ergo expediens fuit, ob malum conditionatè futurum, notum etiam conditionatè duntaxat, eo signo passionem, ac mortem filij absolutè decerni. Satis quidem meo iudicio esset, conditionatè ad summum illam statui. Si permittere humani generis ruinā decreuero, quam certò illam euenturam scio, me permittente illam, quòd vitare homo eam nolit, non quòd in ipsam mea permissio vllum trahat, decernā de Christi morte, passibilem eum, ac mortalem mittam, passionem præcipiam, mortem imperabo. Hac sanè ratione prudētiæ, prouidentiæ, sapientiæque legibus satisfieret, consultum esset rectè pro signo illo, cuique postmodum permittēdo, & futuro malo, non ea, quam isti asserunt. De qua tritum illud efferri posset, *Ne quid nimis*. Nimia cautio est, quæ nullo adhuc periculo imminenti acerbissima quæque ad illud superandum exequitur, exequíve constituit. Dirissima Christi passio, & mors nostris malis adhibenda medicina erat, quid oro potuit Deum mouere ad

ad decernendam illam, antequam humani lapsus pestis immineret.

4 *Respondent aduersarij.* Progrediuntur vlterius: *Vitari*, aiunt, *illo signorum ordine omnia incommoda, conciliari facilè praeseruationem omnem Virginis, omnem immunitatem cum redemptione, cum passione, cruce, ac morte Domini.* *Impugnatur.* Vt vitentur aliqua, non tamen, quae obiecimus, cōtemnenda minimè, quaeque alia non pauca inferant. *Bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu.* Multi sunt, quos nostra obiectio complectitur, & proponit; sat illi, vt nulli alij videantur posse intercedere, ad hunc signorum ordinem penitus reiiciendum. *Obiectio.* *Vrgent: Qui electionem praedestinatorum antè praeuisam Christi mortem ponunt, nihilominus ob eius merita decretam illam tradunt; non ob passionis aut mortis Domini valorem, sed propter caetera, quae stare absque illis possent. Id verò authoribus his vitio non tribuitur. Quanto ergo potiori iure culpanda illa signorum non erit ratio, quae licèt ante praeuisum humani generis lapsum in eorum aliquo Virginis adstruit praeseruationem: sic tamen illam digerit, vt cum tota Christi Domini passione ac morte conciliet?* *Solutio.* Quòd alia non conciliet, quae iuxta rectum prouidendi modum cohaerere prorsus deberent, non autem cohaerent, si ordo ille admittitur. Nec plura in horum confutationem afferre oportet, ad alios transeamus.

CAPVT X.

Altera Praecedenti similis opinio refertur, & confutatur breuiter.

1 *Granados alia opinio.* PArum ab hac reiecta praecedēti capite opinatione illa discrepat, quam sequutus Didacus Granados est Tractatu *de Immaculata Virginis Conceptione*, lib. 1. cap. 3. §. 8. vbi sic obiiciens sibi; *Dices, quando Deus iniuit pactum cum Adamo, nondum ipse peccauerat, Ergo nondum Deus decreuerat incarnationem, & praesertim mortem Filij sui, quae praedestinata est in medelam peccati. Ergo non fuit Virgo exempta à lege, & pacto propter mortem Christi Domini: ergo non fuit per mortem eius redempta. Respondetur, decretum incarnationis, & mortis Filij Dei fuisse antequam Deus re ipsa iniret pactum cum Adamo, & ante scientiam visionis peccati, vt in materia de Incarnatione, tractatu 3. declaratum est., & ideò potuisse eximi Virginem à lege illa propter mortem Christi Domini, licèt nondum supponeretur peccatum re ipsa futurum, & absolutè praecognitum scientia visionis. Itaque ante decretum creationis mundi praeuouit Deus scientia conditionata, quae secundum rationem est prior, quàm decretum Diuinae Voluntatis; si crearet Adamum, fore, vt cum illo, & posteris iniret pactū praedictū, & ipse illud violaret, indéque sumeretur occasio assumendi carnem passibilem, & mortalem ex Virgine Maria, vt mediante morte, resarciretur ea violatio. Quae*

Qua cognitione posita, vno indiuisibili decreto statuit creare mundum, inire pactum cum Adamo, permittere violationem huius, mittere Filium suum, vt per mortem suam mederetur generi humano, ad eúmque finem conciperetur ex Virgine purissima, quam propterea ab ea lege eximebat intuitu mortis filij, quem erat conceptura. Sic ille.

2 *Impugnatur.* A quo scire aueo, quanam ratione decretum Incarnationis, & mortis Christi ante pactum initum cum Protoplasto fuit, & ante visionis scientiam de peccato, si vnicò atque indiuisibili decreto post illam cōditionatam scientiam omnia ea simul definita sunt? *Responsio.* Re ipsa decretum vnum fuit, cùm ipsemet Deus fuerit quantum ad reale, quod in illo erat; simul omnia re ipsa decreta sunt à Deo, si de reali duratione sit sermo, cùm ab æterno fuerint præfinita. *Confutatur.* Quis hoc neget? Sed id nondum haudquaquam soluit, nec habere cum eo locū potest prioritas illa peccati visionem præcedens, si standum solùm est intra realis durationis metas, hoc est, si hæc tantùm satis esse censetur. Superfluit enim signum illud, quod rationis duntaxat esse potest, quódque nulli deseruire rei valet, si omnia, quæ recensentur, vno indiuisibili decreto fuisse amata sufficere iudicatur, & quorum vnū Christi Domini dicitur mors, cuius merito Virgo fuerit præseruata. *Euasio.* Inquis, difficultatem omnem è medio tolli, quidquid de contradictione ista sit, & inani signi, prioritatisve illius fictione, si de simultate reali, realique vno tantùm decreto loquamur. Nam cùm omnia simul, vnáque secundùm rem in mentem Diuinam venerint, eique occurrerint decernenda, si vellet; fieri potuit, vt quamuis in scientia occurrerent conditionata vnum post aliud secundùm obiectorum ordinem inter se, ac connexionem, qua vnum alteri futurum occasio erat; tamen in voluntate absoluta conuerso res decernerentur ordine, aut certè sine vllo quoad prioris, & posterioris rationem: sed cuncta simul, licèt vnum ratione alterius, id nimirum, quod inferius erat, propter superius, & nobilius; quod satis nō est ad varia distinguenda signa, multiplicanda, & in seriem, ne confusionem pariant, redigenda: & si re vera sufficiat ad declarandum, quo pacto magna potuerit Mater ob Filij passionem, & mortem simplici decreto illo à communi peccato, & debito liberari, & excipi, cùm reliqui sub istis decernebantur. Nec ob id conditionata scientia inutilis causæ præsenti erit, cùm deseruiat planè ad res omnes, vt alias aliæ prouocaturæ sunt, aut effecturæ, Diuinæ voluntati repræsentandas, expediendáque necessaria omnia ex parte intellectus dirigentis, & gubernantis. Quo nihil erit Deum retardans, vt in definienda, quæ ipsi placuerint, pro insita ei prodeat libertate. 18

3 *Refellitur.* Si vnum alterius ratio est in Diuina mente, hoc nimirum esse decernitur propter illud; ita re vera cōparari ad illud debet, vt

vt tanquam effectum ad causam necessum sit referri. Vnde legitima consecutione fit, prioritatem aliquam, ideóque & posterioritatem etiam aliquam intercedere: quæ cum durationis, aut naturæ in Deo esse non possit, euincitur rationis duntaxat esse debere. Non ergo ita potest nunc ad reale Diuinum decretum recurri, vt omne prorsus rationis signum excludatur, quasi eo solùm iuxta suam realem entitatem, ac durationem accepto, præsentis disputationis tota queat difficultas absolui. Si prioritas, & signum rationis sunt, ab æterno esse minimè potuerunt: quare nec diuinis decretis inseruire vtiliàve ratione vlla esse ad Virginis immunitatem istam ex passionis Dominicæ meritis decernendam. Potuerunt esse, ac fuerunt quasi virtute, ac per æquiualentiam, quod alij fundamentaliter vocant; vt scilicer apta erant obiecta, & inter se ita se habebant, vt vnum alterius ratio esset Diuinæ voluntati, atq; ita Diuinus proponeret intellectus. Quod verò sic illa proponeret Diuina scientia, sic ea Diuina voluntas amplecteretur, manifestum omnibus puto, res namque ipsa clamat. Inquiro enim. cur passibilem, mortémque perpessurũ Christum mittere voluit, & statuit Deus? Ratio huius reddenda est. Quòd redimendus erat, dices, mundus. Prius ergo fuit ratione aliqua mundum velle à seruitute eripere; posteriùs verò ereptorem decernere. Vlteriùs, cur redẽptione orbis indigebat? Quòd se, inquis, in Diaboli mancipium tradidisset. Id ergo probè notum Deo. Ita sanè. Quid si abscondirum? De redemptione deliberare non potuisset. Præmitti ergo notio illa debuit, quæ absoluta omnino esset, quare lapsum iam in ergastulum, extrahendum inde redemptione, contemplatus est. Quod rogo totius lapsus caput, exordium, & fons? Adami, respondes, crimen, in quo omnes peccauerunt. Ergo, & Virgo. Minimè prorsus ais; præuenta siquidem exceptione illa est. Cuius percontor meritis? Filij dices. Quibusnã oro; multa enim illius proficua omnibus extitêre? Omnibus sanè inquis. Passionis igitur, & mortis etiam. Fateris. Præcessit ergo passionis, & mortis ratio, vt mouens, non iam conditionarè proposita, sed vt absolutè præuisa, quoniam & absolutè iam decreta. Si enim mouit, induxitve ad illam exceptionem amandam, & decernendam, in diuina scientia fuit, vt voluntatem alliceret, quod rationis aliquam prioritatem inuoluit. Illexit verò amorem diuinum certè, non vt in conditionatam scientiam cadebat; sed vt erat visionis obiectum, atque idcirco vt absolutè præuisa, quòd absolutè iam decreta. Nã quæ tantùm conditionatè sunt, & cognoscuntur meritoria mouens ratio esse non possunt, aliàs Pelagianorũ ex parte detestandum figmentum locum habere posset. Aiebant, ex operibus conditionarè futuris à Deóque probè perspectis, si mala essent, pœnæ meritum in homines deriuari, eámque ob illa iustè

Obiectio.

Solutio.

Responsio. Vrgetur aduersarius.

iuſtè à Deo infligi. Verùm cur abſolutè Paſſio Chriſti Domini, & mors præordinata: cùm ſtatuente Deo pactũ, & excipienti matrem viſionis ſcientia nondum committendum abſolutè crimen repræſentaret, in cuius remedium paſſio, & mors illa exequenda eſſet? Non ergo potuit illius merito auguſta mater excipi: non eo reali decreto modo illo expoſito, excluſa omni ſignorum omnium ratione, omni prorſus è medio prioritate ſublata, omni poſterioritate. Non igitur difficultas omnis euaneſcit ad illud duntaxat, vt proponitur, confugiendo. Sed reuoluimur eodem ais, dum inter arguendum ex prioritate, quam aduerſarius negat, quámque aſſumimus, ac ſi conceſſa eſſet, in eum ratiocinationis telum exercemus. Si dicta omnia, omnia propoſita, & adducta perpendis, neque inuoluere nos, quod negatur, videbis; neque, vt iam conceſſum, quod probandum eſſet, accipere: ſed ex iuſta, breui licèt ratione, oſtenſis conuincere, quæ ſupererant, eóque contradicentem deducere, vbi hærendum illi ſit, & mutandus ſenſus, ne veritati penitus refragetur.

Obiectio. *Solutio.*

4 *Quorundam reſponſio.* Viderunt hæc aliqui, vtque illorum vim fugerent, reſponderunt; omnia ea, quæ vnico decreto, ac ſimul definita eſſe contendunt, ita ſimul decreta eſſe, vt diuerſa tantùm ſigna rationis in quibus excludant vno ſolùm contenta, non ea, quæ à quibus dicuntur: cùm hæc admitti neceſſariò debeant, quoties vnum eſſe propter aliud decernitur; decretam verò fuiſſe conſtet Virginis à debito immunitatem propter Chriſti paſſionem, & necem. Stare iſta non poſſunt cum illis de anteceſſione, quam adſtruunt, ac ſecundùm quam volunt præfiniſſe Deum paſſionem, ac mortem filij priuſquam vel paciſceretur cum Protoplaſto, vel ſcientia viſionis lapſum eius intueretur. Prioritas hæc, quæcumque illa ſit, cùm peccati cognitionem abſolutam præcedat, contineátque Aſſertoris paſſionem, & mortem, ſigni à quo eſſe non poteſt, nec ſatis eſt ad reddendam rationem, cur paſſibilis, & mortalis in ea ſit Chriſtus, potiùs quàm non paſſibilis definitus; quamquam valeret ad explicandum, quanam ratione paſſionis, & mortis Chriſti merita exceptionis à debito ratio Virgini, & cauſa extiterint. Præterea redeunt omnia, quibus hactenus certatũ eſt; & oſtẽſum aduerſariorum ſententiam ſtare non poſſe, illud maximè, conditionata non earum eſſe vitium, dum conditionata perſiſtunt, vt abſoluti alicuius decreti ad modum, quo illi rem explicant, ratio ſint, & cauſa. Nam ſi tantùm conditionata ſcientia peccati hominis, decretum de paſſione Chriſti Domini, & morte præceſſit in Deo; cur abſolutè, alio nullo abſolutè cognito, paſſibilis eſt decretus, & mortalis Dominus; qui, Adam non peccante, nec paſſurus erat, nec moriturus. Quod reſpondeant, non habent, niſi ad ea, quæ reſpondet Gundiſaluus, præcedenti *Refellitur.*

capite

capite refutatus, confugiant: si A ad illa confugerint, eisdem, quibus ille, facilè refellentur.

CAPVT XI.

Noua quædam aliorum ratio à debito excipiendi Virginem.

1 DVæ proximæ relatæ, confutatæque sententiæ in eo conueniunt, quemadmodum vidimus, vt affirment, ex Chri- B sti Domini passionis, ac mortis pretio immunitatem à debito Virgini prouenisse, idque ante præuisum visionis scientia crimen, quo totum erat humanum genus perdendum, sequitur aliquorum nunc placitum existimantium, etiam ante permissionis peccati decretum, ex eisdem passionis Dominicæ, mortisque meritis Deiparam fuisse ab omni culpæ debito præseruatam. In quo istius asserti defensores cũ C propugnatoribus duarum prædictarum opinionum consentiunt, & si longè ab eis sint, in modo, quo illud sustineant. A Diuina scientia ordiuntur: qua *Quorundam placitum.* Dominus non solùm possibilia, & quæ futura conditionata dicuntur, ab æterno cognouit; sed etiam quid ipsemet decreturus esset, quouis rationis signo, antequam id decerneret. Non quòd duratio fuerit ali- D qua, seu reale instans, in quo decretum nondum esset aliquod, sed quòd rationis prioritatem mente concipiamus, in qua Deum vt nondum aliquid definientem liberè contemplemur; decreturum tamen signis rationis etiam consequentibus. Hoc enim pacto meliùs percipimus indifferentiam, quam vocant Philosophi, & Theologi admittunt, libero cuique arbitrio necessatiam, & potestatem, quam in promptu Deo fuisse omnes concedunt, vt hoc potiùs quàm illud ex possibilibus omnibus, reiectis cæteris, vellet. Dũ ergo in hac prioritate intelligitur Deus, cognoscens is in ea intelligitur, quid ipse statim definiturus sit, non minùs, ac futuras aliorũ cogitationes, & futuras earum liberas voluntates, seu istarum actus liberos: antequam sint, clarissimè intuetur. Quo fit, vt si ab aliquo ipse Dominus rogaretur signo illo (fingamus hoc maioris perspicuitatis gratia;) quid pòst esset definiturus, respondere, si vellet, optimè roganti posset, sua isti habenda proximè decreta manifestando.

Tradit hanc suorum in Deo scientiam decretorum, priusquã 2 *Suarius.* hæc in illo esse concipiantur, Suarius lib. 2. de scientia conditionata futurorum contingentium, cap. 8. num. 6. dicens. *De his decretis liberis, quæ de facto Deus habet, præsertim de his, quæ ex se solo habet (vt ita dicam) id est, in illo non supponunt ex parte voluntatis, nisi proprias perfectiones, vt est voluntas creandi mundũ; de his inquam, clarũ est secundùm rẽ non potuisse priùs conditionaliter quàm absolutè præsciri; quia omnis cõditio quæ ad illa antecedit, seu prærequiritur, supponitur, vt in re posita; quia non est alia, nisi quòd Deus habeat talem naturam, bonitatem, voluntatem, &c. Conditionalis autem, quæ supponit conditionem in re positam, transit in absolutam*

tutam: Vt voluntas creandi mundum hunc, quam Deus ab æterno habuit, nullam suppositionem liberam supponit, & ideo idem fuit, cognoscere Deum hanc conditionalem, si mea voluntas talis est natura, libertatis, ac bonitatis, hoc volet, & absolutè scire, mea voluntas volet creare mundum. Quia illa suppositio in se, & vt scita, necessariò supponitur. Quòd autem nihilominus huiusmodi decretum possit prius ratione cognosci vt futurum, quàm vt actu præsens; seu (quod idem est) quòd possit eadem vi, & ratione, qua cognoscuntur alia futura conditionata: probatur primò in hunc modum, &c. Quibus latè id, & acutè, vt assolet, probat. Potissimum fundamentum est, quòd scientiæ mediæ seu conditionatorum, hæc scilicet idcirco scientia illa intueri Deum, quòd certam, statam, ac definitam habeant veritatem, quæ satis omninò sit, vt ab infinita scientia, qualis diuina est, in seipsis comprehendantur. Inest autem & decretis his Diuinis sua quoque non minus determinata, & firma veritas: poterunt ergo non minùs ab eadem infinita scientia cognosci prioritate illa, qua nondum inesse ista Deo cōcipimus, sed postmodum ab illius formanda voluntate contemplamur.

A B C D

5 His adiugendū esse aiunt, scire item Deum, quid euenturum sit, ipso malum aliquod permittente, quid permissione posita voluntas creata efficiet, quid ipse post permissum, & admissum malum faciet, sitne permissurus illud, an non, quod in medelā adhibebit opus, quanam ratione omnibus prouidebit, quas leges feret, quæ inibit pacta, quæ perccutiet fœdera. Ex quibus omnibus, si quis aduertat, colliget: Deum non solùm scientia sua vidisse conditionata omnia: priusquàm ab illo aut decernerentur, aut permittere illa secum statueret; verùm etiam quid ipse decreturus esset, & permissurus. Quare cognouit se mundum creare definiturum, constituturúmque, in totius humani generis principium, vnum hominem, quo cum initurus esset pactum, vt si rectè ageret, iustitiam, qua eum ornatū creas- 21
set, deriuaret in posteros: culpam verò, si delinqueret; permissurúmque se ab accepta gratia illum cadere, casurum liberè suo, ac suorum malo; adhibiturum huic remedium; decreturum Filium carne indutum mittere, passione, ac morte propria omnia expiaturum scelera, ita ipso, qui missurus erat, disponente multa, multa permittente, infiniti valoris futura omnia mittendi opera, omnia merita, quibus omnia omnibus bona esset promeriturus. Tanta igitur scientia instructus Deus, tantarum cognitione rerum plenus, ad has per varia rationis signa statuenda venit. Primò, condere imperium voluit, rerum omnium ordinibus constans, cuius capita Filius assumpta humanitate, huiúsque mater essent; præcipua regni membra electi prædestinati scilicet; omnibus gratiam, & gloriam voluit, Filio, matri, & præ

prædestinatis efficaciter, reliquis sufficienter, omnibus ob Filij merita ea, quę illi tunc decernebat futura. Decernebat autem hoc signo haud quidem omnia, sed ea, quæ ante decretam humani generis lapsus permissionem iure decerni poterant. Hęc signo isto futura contemplabatur, quoniam intuebatur decreta, & quia videbat futura, veluti iam sibi exhibita cognoscebat.

4 Et quoniam totum, quod ad pactum illud, & fœdus cũ primo statuendum homine, spectans, probè comprehendebat, ita decreuit. Gratia omnis, prima in conceptione cuique tribuenda, sic Adamo committitur, vt eam in omnes sanctus permanens valeat deriuare, in omnes, inquam, ab eo communis generationis opera descendentes, nullo excepto; cùm id eorum nulli esse iniurium possit, transmissurus minimè, si deliquerit, sed culpam eius loco, vna excepta illius Domina Filij mei parente optima, quam posteriori hac parte fœderis ob ea eiusdem Filij merita, quæ præuidi hactenus, concludi nolo, rursus cùm cætera passionis, ac mortis eius intuitus fuero id ipsum propter ista constituturus, imò etiam nunc propter illa iam constituo: video enim ea, vel antequam decernam, quod mihi mea statuenda decreta nota penitus sint, priusquam illa statuam, video constiturum me hominis lapsum permittere, video amaturum me illi erectionem, in eámque charissimum mihi electurum Filium,

A ac decreturum, vt passionis, mortísque meritis illam exequatur: his ergo etiam nondum licèt decretis, nondum proximè futuris, præuisis tamen ratione ista, & quasi remotè futuris, permotus, volo, vt prædicta posteriori fœderis parte Christi mei parens minimè teneatur. Etenim non pro tanta matre, sed pro reliquis duntaxat omnibus vltimam istam fœderis huius particulam statuo. Et quia, Pro-
B toplasto cadente, miserè iustitiam in eam is transfundere nõ valebit, ob eadem præfata merita omnia, tum quæ iam futura contemplor, quoniam decreta video, tum quæ pòst erunt futura, eo quòd pòst esse illa definiam: intueor verò nunc fore, vt à me signo alio decernantur, egomet illi, cùm primùm esse cœperit, gratiam dabo, cõferam sanctitatem. Quare ob tanti Filij egregia omnia humanæ suæ
C vitæ opera illam ab omni pacto, lege, ac fœdere, culpam in se, vel in capite contrahendi, ab omníque istorum omnium debito, quodcumque illud sit, immunem prorsus facio. Nihil horum, quæ cæteros comprehendunt, ad illam pertineat, volo, nihil pro ea decernitur, aut statuitur, libera prorsus esto. Hæc primo isto signo. Ad quod alia etiam, quamplurima spectant, quæ nunc recensenda nõ sunt,
D quòd ad præsentem quæstionem enodandam non faciant.

Sequuntur deinde signa reliqua; suus vnicuique locus, sua distributionis ratio. Secundo lapsus permissionis decretum authores sententiæ huius tri-

buunt. Tertio, humani generis infœlicem ruinam, quam visionis scientia consideret. Quarto, Assertorem in mortalem Redemptorem passurum, moriturum, & resurrecturum decretum. Quem ita videns numen, repetiia illa eadem voluntate, ob hæc patientis merita, & morientis opera rursus voluerit Matrem ab omni debito culpæ liberam concipi. Quinto, & reliquis, alia, nunc silenda, quòd huic disputationi deservire non possint. Hactenus opinionis huius patroni; quorum fundaméta varia, vt varias illorum sententia partes continet, non ea sunt, vt omnia reiici mereantur, vti nec omnia placiti membra digna sunt confutatione: sunt, quæ probari debeāt in illa; sunt, quæ damnari. Horum illud in primum reiectum signum; propter passuri & morituri Christi merita nondum amata, sed præuisa definienda Beatam Virginem ab origineæ culpę debito, & lege, quę de hoc statuēda erat. esse omninò exceptam. Quod inde potissimū adstruunt, vnde constare aiunt, ad meritum, siue vt aliquid meritoria causa esse possit, amplius requiri nihil, quā eius quoduis esse, ita vt sufficiat intentionale. Sic, ne ab ipsis Christi recedamus operibus, hæc meritoria omnibus fuere, illis etiam, qui ante Dominum merenté extitere: runt; istis enim quæ gratię bona collata sunt, ex illis præuisis tātùm, tantúmque intentionale habentibus esse in Diuina mente sunt exhibita. Intentionale verò esse, quid aliud est, quàm

Probatio particula istius sententia.

A esse aliquid futurum cognosci. Cognoscebantur autem signo illo futuræ Christi passio, & mors, non quidem proximè, sed remotè; id tamen satis credendum erit, vt meritoria causa tunc essent, quandoquidem intentionale quoddam esse hoc est, & ex alio capite infiniti valoris, & pretij, quod Dei passio, & mors. Potuit ergo harum intuitu, & merito Virgo à debito, & lege illa, vt de peccato B agebat, prę aliis excipi. Quo mirum est, quantum Christi meritorum vis, & efficacia commendentur, cùm hinc pateat, in quocumque statu à possibilitate distincto illa potentissima semper fuisse ad bona cœlestia hominibus comparanda.

6 *Impugnatio.*

Non vident, qui hac ratione vtuntur, dum Assertoris merita extollunt, aperire ingentem ianuam aliis, quæ in C Theologia planè absurda sint, & viro prorsus catholico indigna. Etiam antequam decernat Deus bona ex gratia, & in gratia facienda à Ioanne opera, scit decreturum se, vt illa faciat. Iam ergo, remotè saltem, illa futura sunt; propter illa igitur, vt propter merita exhiberet poterit, & exhibere decernere gratiam non quidem illam à qua profectura sunt, ne principium meriti sub meritum cadat, sed aliam quamuis aut D ipsi Ioanni aliquando, aut alteri, comparatione cuius meritum de congruo tantùm sint. Quòd si exhibere potest, aut exhibere statuere: vnde constat non ita decreuisse? Ex eo,

Responsio. eo ; ais, quod modus hic meritis naturalis, & ordinatius non sit, non secundùm illorum naturam, sed præter, ne dicamus contra, & quasi *Refellitur.* miraculosus. Atque idcircò nec admittendus in Virginis causa, & immunitate, si alius rebus aptior, & magis ipsarum naturis respondens valeat inueniri; inueniri autem potest, vt videbimus. Mitto nunc hanc, quam remotam futuritionem vocant, re vera futuritionem non esse, vt iam superiùs ostendi, similem aliam isti opinationem explodens. Vt verò esset, admitti nihilominus vt sufficiens ad meritum non deberet, quòd extraordinariam, & insuetam merendi rationem inducat, solùm ad id excogitatam, vt nodum soluat, qui aliàs facilè solui possit. Longè difficilior hac via is redditur, quàm re vera sit, quare non expeditur, sed implicatur potiùs, & augetur. Et quidem si attentè futuritio ista remora expenditur, videbitur esse aliud nihil, quàm futuritionis meritorum Christi veluti futuritio; aut si mauis, causæ meritorum Christi decreti, de illis scilicet habendi futuritio. Quis autem dicat, quòd nondum re ipsa, nec intentionaliter in semet ipso est, operari iam posse non vtcumque, sed efficientis more principij, ad quod meritoria omnis causa reuocatur.

7 *Redeunt.* Subdunt. Quæ ad Virginem spectant communibus legibus non subiiciuntur, communibus regulis metienda non A sunt, extra reliquorum ordinem sunt, gratiæ leges permultæ, vt & naturæ, non comprehendunt illa; quid si & meriti iura longè aliter in istis, quàm in aliorum operibus locum habuerint, & seruata sint? Euersa potiùs essent, & penitus *Confutatur.* violata, si, qua putant ratione, passio Christi, & mors proficua Virgini extitissent. Non ita Deiparæ dona, & priuilegia cóceßa extollenda sunt, vt rerum na-B turæ destruantur; quæ meriti est, non confunditur solùm, verùm etiam corrumpitur, si, quo volunt modo, Assertoris merita *Confirmatio.* Virgini profuerunt. Adde, otiosam prorsus repetitam eam voluntatem Dei esse, qua post visionis scientia passionem Christi, & necem contemplatam, ob illarum meritum excepta rursus à peccati debito augusta Mater dicitur. Iam ob duo illa, cùm remotè futura cogno-C scebantur, exempta omninò erat, quid potuit conducere iterum ob eandemmet à communi de peccato fœdere liberari? Quoties voluntas circa eandem personam, seu obiectum repetitur ob nouam intercedentem rationem, siue motiuum repetitur, aliàs inutilis, & vana eiusmodi esset repetitio: nulla verò incognita priùs se obtulit post Diuinæ menti ratio, quæ ad repetitionem illã induceret, cùm iam Christi pas-D sio, & mors essent præuisæ, non vtcumque, sed futuræ, quanquam remotè: non ergo potuerunt rursus eiusdem rei amorem excitare in Deo exceptionis videlicet Matris ab omnî culpa,

culpa, debito, & lege, quæ de his aut statuta esset, aut decernenda. Vel ergo remota illa præcognita futuritio passionis Christi, & mortis, operata nihil in Diuina est voluntate, vel si eam ad exceptionem illam permouit, postmodum, cùm proxima reddita est, repetitionem prædictam non induxit.

8 *Responsio.* Aiunt: diuersi eiusdem obiecti status in Deo repetunt cognitionem. Namquod priùs sub statu possibilis simplicis intelligentiæ cognitionem terminabat, sub futuri visionis sciētiam terminat. Pari ergo ratione mouere obiectum idem bis poterit affectum voluntatis, si diuersos id status sortitum fuerit. Distincti autem sunt remota futuritio, & proxima: secundùm igitur has distinctas passio Domini, & mors excitare in Deo eiusdem rei poterunt volitiones. Absentia boni desiderium parit, voluptatem præsentia. Status duntaxat diuersi hæc sunt. idem in illis bonum. Quamuis remota, & proxima futuritiones futuri status sint, at diuersi vt minimum quasi heterogenea indiuidui ratione, quæ satis ad repetendum affectum erit. *Exploditur.* Imò potiùs nō erit; quemadmodum longiùs abesse rem, aut non tam longè, quòd propiùs accesserit, desiderium non replicat, si priùs durat ex longiùs posito bono conceptum eadem intensione, ac cæteris ex parte actus circunstantiis, quæ illum augere possent, & perficere obiecti eiusdem comparatione. Sanè possibilitatis, & futuritionis status diuersissimi omnino sunt, diuersam in obiectum obiectiuam veritatem inducentes, diuersam cognoscibilitatem: vnde non mirum si distinctas in mēte postulent, & terminent cognitiones. Remota, & proxima futuritio nullam rei diuersam afferunt bonitatem, vnde nec distinctos inferre amores queūt in voluntate cæteris codē modo se habentibus, eadem ratione perseuerantibus, vt in Diuina persistunt. Nec enim maiori, meliorive affectu rem amat, quòd propiùs eam ad existentiam videat accedere, quàm amaret priùs, cùm lōgiùs abesse illam contemplabatur; quare nec circa eam amoris actum repetit.

CAPVT XII.

Recentiorum alia, Virginem liberandi à peccati debito, examinatur via.

1 *Quid nonnulli sentiant.* SVnt, qui ante præuisum lapsum Adę, Christum, & eius Matrem à Deo amatos vt vniuersi Principes, dicant, post visum autem generis nostri casum vt Redemptorem illum, hanc vt cooperatricem eius in redemptione. Duæ in Filio, & parente optimis dignitates coeunt, altera regia, liberatorum altera; illarum quæuis (inquiūt) omnia Christo, & Virgini collata dona in vnoquoque illorum poscebat, quæ obuenerunt Deiparæ, Assertoris merita ei compararunt; hoc tamen notando maximè discrimine intercedente, vt quemadmodum reginæ, atque θεοτόκου dignitas, & ma

A & maiestas prior in Diuina mente fuit altera illa cooperatricis, vt prior etiam Christus Deus homo præfinitus est, quàm Redemptor, sic item ex illis meritis Assertoris ei bona omnia conferenda primitus fuerint definita, quibus cum passione, ac morte Domini prorsus nihil; postmodum verò ex hac quoque, vtpote Redemptrici, suo modo, & adiutrici ad opus, quod passionis, mortisque meritis esset

Alius dicendi modus. B perficiendum. Viderunt hæc alij, ex eisque ansa veluti, & occasione arrepta dixere, immuunitatis à debito beneficium, reliquarúmque omnium gratiarum cumulum collatum Deiparæ tum ex priori ea Christi meritorum classe, tum ex posteriori à Deo Virgini esse amata, vt nulla ea cooperatricis ad nostram salutem ratio esset, aut etiam si de illa sermo non sit. Hac tamen ratione, vt ante præuisum humani

C generis lapsum, eique reparando passionem, ac mortem Domini destinatam solùm ea Christi merita Virgini omnia sua pepererint bona, quæ ante passionem, & mortem cernebantur. Post has verò scientia visionis cognitas, ob eas quoque replicatis titulis eædem rursus ipsi Virgini spirituales diuitiæ sint decretæ.

2 *Altera opinandi via.* His adiunge, aliquos, duplicem esse in magnâ Matre, quantum

D ad gratiam eius, & sanctitatem spectat; titulum, hac ratione tantùm admittere, vt illi, & quia futura Dei erat Mater, conueniat, & quòd ex Adamo profectura, quo cum pepigit Deus, vt in iustitia permanens iustos filios generaret, procreaturus impios, si lethali se scelere aliquo macularet, vna excepta Virgine; cui tristi hoc Protoplasti euentu Christi matris subueniret ratio, ipso illius intuitu cōferente Deo per se ipsum, quod infaustus iam pater in filiam non poterat deriuare. Nec ita maternitatis prædictæ intuitu, vt nati merita, passio, aut mors excludēda sint, quin eorum habenda ratio. Nam cùm lapsum Adamum vidit, vt Christum ad liberandum illum voluit Pater mori, sic etiam ob tantæ mortis pretium Virgineam iustitiam amauit, quam transfundere inquinatus genitor non valebat. Sic isti, non videntes, prius quàm scelere infectus Adamus cerneretur, initum pactum esse, atque ab illo quantum ad criminis transfusionem, huiusque debitum pertinet, exceptam Virginem esse debere, ne aliàs vt minimum in Adam peccarit, (quod tamen negant) ac debitum in se ipsa re vera contraxerit, (quod non contraxisse illam dicunt:) non enim ab his libera esse potuit Virgo si eius causa non aliter digesta fuit, ac ipsi autumant. *Confutantur.*

3 *Responsio.* Respondebunt forsitan. Cùm ineundo pactum ita Deus se gesserit, vt dixerit; sic Virginis huius gratiam Adæ committo, sic eam in illam deriuet, vt si casurus is fuerit, me ipso tantum bonum collaturus sim, manifestè à debito, & in Protoplasto peccandi ratione illam exemit. Non id ex hoc præcisè constat, cùm potuisset decernere, dare quidem gratiam, etsi pec- *Reiicitur.*

cati esset debitrix, & in parente A cæterorum instar peccans. Ita enim potuit agere. Si Adam peccauerit, quanquam, vt reliqui, debitrix originalis erit, & in suo parente cadet, præsto nihilominus gratia illi ero, vt peccatum quod debebat perpeti, minimè patiatur, vtque quod virtute in capite iam admiserit, vna cum eo ruens, in se ipsa non experiatur, cùm primùm ex virili semine generetur. Expeditiores duæ illæ priores viæ sunt futuræ optimæ B si breuiores. Etenim si alia vlla compendiosior extiterit, cui nihil obiici iure possit, præferenda illis omnino erit. Quarum priori opponit quidam: Si

Obiectio. quòd redemptionis cooperatrix electa Virgo est, post Christi passionem, & necem præuisas ex harum meritis bona illi antè amata rursus decreta sunt, certè non vt Dei Mater definita est ex istis passionis, & mortis Dominicæ meritis. sed vt Redemptrix suo modo, quanquam C ex illis rursus Dei genitrix sit decreta materialiter veluti (vt Scholæ agam more,) non formaliter; atque ideirco nec quia Dei genitrix à debito ex passionis Christi meritis liberata est, sed quia redemptionis administra; quæ admitti non debent, cùm videantur iniuriam meritis illis non mediocrem irrogare, quando potissimùm in Virgine materialiter tantùm sub ea cecidisse affirmatur, quod minus est, for- D maliter.

4 *Solutio.* Responderi potest facilè. Maternitatem etiam Virginis, & à debito immunitatem comprehensa formaliter à passionis Christi meritis replicata definitione fuisse, licèt sumpta veluti occasione à cooperatricis dignitate, vt in Christo etiam contigisse multi volunt, cuius esse rursus amatum sit post præuisum humani generis lapsum, cùm eius Redemptor decernebatur. Fortiùs alij pugnare se *Obiectio.* aduersus illam sententiam, & similes putant, obiicientes, esse impossibile ex duplici aliquem, non subordinato (vt aiunt) fine, quidquam velle ab vno sumpta occasione ad id ipsum, quod priùs amarat, prosequendum iterum voluntate, nisi ea ratione, vt, quod fuisse occasionis instar dicitur ad eiusdem rei amorem iterandum, formalis quasi ratio sit repetiti amoris illius comparatione, quod iam ex motiuo alio pellexerat voluntatem. Nam si ratio, cur iterum maternitas Virgini amata est, cooperatricis munus fuit, forma veluti hoc illius fuit, & materia illud. Abutuntur, qui hæc *Solutio.* obiiciunt vocibus, nec quo sensu loquuti simus capiunt. Est legitimus: voluisse Deum, vt Virgo Dei esset Mater, ad hoc etiam, vt coniunctissima illi persona humana, eius esset in redemptionis ministerio socia: non enim decebat, vt tantùm hoc officium alicui alteri demandaretur ab ea, quæ Redemptoris parens esset. Hinc formaliter amata rursus vt mater est, vt immunis etiam ab omni culpa, & debito, vt cooperatricis dignitatem honestissimè sustineret, quemadmodum oportuit, nullum alium esse à peccatis redemptorem præter

eum,

eum, cui nihil esset cum iniquitate commune. Hoc sensu dicimus, cooperatricis muneris occasione rursus tam Diuinam maternitatem, & à peccati debito exceptionem formaliter esse à Deo amatam Virgini: esset verò illi materialiter definita rursus vtraque, si amata esset fœmina, quæ vtraque fœliciter potiebatur, vt cooperatrix accederet Redemptori.

5 *Obiectio.* Aliter alij vrgent, non subordinatorum finium multitudinem, quam ad eandem rem amandam deseruire non posse ita contendunt. Totalis duplex causa non subordinata, nisi attemperetur, & in vnam compositam veluti coalescat, ad eundem numero effectum producendum coire non valet, vt in efficientis causæ genere planè constat. Idem ergo in finalis erit categoria. Non ergo Deus, ob rationes plures, eandem poterit rem decernere. *Solutio.* Infirma nimis argumentatio: cui vno tantùm verbo facere satis queas, si aduerteris. Plures non subordinatas efficientes causas & totales, ad eundem numero effectum, vt totales sunt, producendum concurrere, otiosum penitus esse in natura, neque inueniri secundùm eius regulas, quid illud emolumenti habere vnquam posset, vt habet plurimum, eandem rem amari ex multo fine. Quare falsum illud assumptum, tota ea vsurpatum, qua proponitur, amplitudine iudicamus. Vt autem Lectori manifestum sit, inane haudquaquam esse, ex multiplici fine rem amari, si placet, in memoriam reuocet, persæpe accidere, vnam, & ean-

A dem pluribus finibus vtilem esse posse, ac esse; quid ergo prohibebit eam ex multiplici amari fine, vt quæ ad omnem illum conducat, quandoquidem finis quisque vtilia sibi potest media inducere, ad illa excitare animum, & permouere. Multi eandem proficuam habent sibi, poterunt ergo multi eam inferre. *Obiectio.* Si alter illam intulit, quid alia est opus illatione? *Solutio.* Quid si plures occurrant simul, simul illis omnibus ea vti-
B lis proponatur? Certè casu hoc à pluribus simul inferri bene poterit. Cur potiùs ab hoc duntaxat, non à cæteris? An ab illorum nullo, aut hærebit mens, ita vt inopem illam copia reddat, quòd pluribus emolumento esse valeat, idcirco euentu hoc nulli poterit deseruire?

6 Præterea, quemadmodum intentionali ratione mouet finis, ac metaphoricè, sic extrinsecè non solùm entitatem effe-
C ctui, quam is accipit, tribuit, sed etiam illudmet, quod vocant, motiuum formale ipsius finis: quo fit, vt non solùm dicatur effectus ob id, quòd finis est, sed ob eam formalitatē etiam, sub qua mouet. Cùm autem diuersę istę in finibus diuersis apertè sint, in vnoquoque aliquid peculiare inuenitur, quod in alio non est, vt est diuersus finis: quare singuli habent, quæ possint diuersa influere, atque idcir-
D co viam, qua simul in vnum eundémque effectum valeant coire, qui re vera quamuis entitate sua vnus tantùm sit, formalitate, quam dicunt extrinsecam, multiplex, ac varius potest appellari. Non enim ad

quemque finem sua duntaxat nuda entitate comparatur, sed spectata vtilitate ad illum, vt rationi formali subest, quæ denominatiuè à fine in illum descendit, comparatione cuius intrinseca eiusdem effectus entitas physica materia veluti, & subiectum est aptum plures formas accidentarias simul recipere. Sunt verò hæ formalitates illæ diuersorum finium afficientes extrinsecè suo modo. Quibus obiicientibus responderur nonnullis. Finis realis causa est, influere igitur esse in effectum debet. Plures ergo fines plura esse, at vnum tantùm est in vnoquoque; non ergo vnus, & idem à pluribus finibus poterit ortum ducere, quare nec ob plures amari simul. His igitur nuper dictis abundè responsum est.

Alterius obiectionis solutio.

7 *Praeoccupatio.* Nec valet opponere fines esse causas reales, ideóque non denominationes duntaxat debere influere, sed realitates, atque idcirco plures, distinctásque, vti plures, ac distincti fines ipsi sunt. Hac enim ratione plures efficientes causas, physicas, totales videmus non subordinatas influere, produceréque non vnam, & eandem entitatem, sed plures: Non, inquam, hoc valet obiicere; cùm in fine duo sint, quæ oporteat in effectu vnumquodque iuxta suam naturam exprimi, quæque in efficiente non ita inueniantur coniuncta; causæ nimirum realis vis, & conditio, in qua cum cæteris causis realibus conuenit, & causandi ratio, seu modus, qui metaphoricus est, & intentionalis esse tantùm potest medij vtilitatem respiciens, quæ ab illius entitate separari non potest, quæque pluribus apperendis, & consequendis proficua esse interdum valeat. Exemplum sit in pane, cuius commoditas, & permutationum contractibus, & eleemosinis elargiendis cuique potest optimè deseruire. Modus ergo, quem habet causandi finis, explicat se, atque in effectu splendescit extrinseca illa denominatione ad vtilitatem relata, seu ad ipsam physicam medij entitatem, vt vtilis hæc est comparando fini: quatenus verò est quid reale, realem finis naturam idem medium, vt à fine tanquam à vera causa dimanat, & illius quædam est participatio, exprimit in se ipso, quod quia, media efficiente causa physica, obtinendnm est, vt vnum in se est spectatum, ita vna efficiente causa physica tantùm debet produci. Et sanè ad finem ab efficiente causa in præsenti difficultate arguere, firmum, solidúmve esse non potest; vt inane penitus esset, ab efficientis, cùm causat, existentia, & præsentia actuali ad finis actualem existentiam, cùm mouet, (tunc autem causat) arguere: quasi necessarium prorsus esset, finem actu existere, cùm suam causalitatem exercet, quòd realis sit causa non minùs, quàm efficiens, quàm actu esse cùm operatur, tam est necesse, quàm quod summè necessarium iudicatur.

8 Censeo verò inutile, ac superuacaneum respondere seorsim nunc ad ea, quæ aduersarij sumunt ex formali causa, vt idem probent.

Obiectio. probent. *Vt enim* (aiunt) *duplex totalis forma eiusdem esse non potest, ita nec duplex finis eiusdem effectus esse poterit.* Solutio. Cùm apertè hos falli quisque nullo negotio videat, si de accidentariis formis agant, si verò de substantialibus, & si verum dicant, non tamen ad rem; quando fines vt accidentariæ quædam rationes ad effectum relati se habeant. Quòd si multi fines in eũdem nos mouere effectum possunt, possunt, & Deum, cuius comparatione non propriè fides, sed media existimandi sunt: nec enim id aliquam imperfectionem inuoluit, cuius ratione illi negari debeat. Obiectio. Inuoluere aiunt contrarij repugnãtiam item, & implicationem. Nam vt pluribus non subordinatis, diuersis, atque totalibus Deus finibus ad efficiendum aliquid moueatur, oportet, inquiũt, diuerso modo ab illo res disponi, quod non contingit, si eundem effectum prorsus causat. Etenim licèt eueniat, efficientes secundas causas diuersas esse, si tamen nihil diuersum, aut varium in effectum influunt, quantum ad eum attinet, eædem censendæ sunt, & reputandæ, quidquid de illarum materiali diuersa entitate sit; quæ vt nihil diuersum operatur, sic illius ratio habenda non est. Et quantum ad præsens spectat, eodem penitus modo res disposuit ille, pro mittendo ad nos filio ex motiuis omnibus, quibus ad id permotus est, quo disposuisset, si propter illa, vt propter partialia mittere decreuisset: propter illa ergo hac ratione, non propter totalia minimè inter se subordinata, statuit eum mittere. Quòd si

A tanquam propter partialia, certè illorũ quolibet non interueniente haudquaquam mitteret: hæc enim partialis finis conditio est, vt partiali quolibet deficiente ob illum, qui adest, voluntas minimè moueatur. Vnus autem ex partialibus incarnationis redemptio nostra, & à peccato ereptio fuit. Hæc ergo si deesset, quamquam aliæ adessent rationes, aut motiua, illa non fuisset. Non igi-B tur, Adam, haudquaquam peccante, Christus veniret: quare falsum est, ante præuisum hominis lapsum ob mysterij præstantiam, & vt totius orbis vnus Deus homo princeps esset, incarnationem fuisse à Deo amatam.

9 Solutio. Nego, diuersa ratione disponenda esse, quæ ad effectum habendum requiruntur ob plures integros totales fines, si ad omnes consequendos effectu eadem rerum dispositio satis est. Quin C addo, magnam disponentis sapientiæ vim, atque potentiæ se se prodere, quoties rebus iisdem prorsus eundem effectum, per húncque plures integros, neque subordinatos inter se fines compararit. Iudex suspendit furem, vt & reum merito supplicio afficiat, & se ab eius nequitia liberet, aut iusti nomen adquirat sibi, gratiãmve cõciliet principis. Pugnat D in iusto bello miles, tum vt defendat patriã, tum vt strenui gloriam consequatur; eadem ratione omnino, eisdem penitus instrumentis suum vterque munus exequitur: non est, cur aut ille diuersa iubeat ratione latronem cruciaffigi, aut hic armis aliis, aliis viribus hostem adoriatur. Sed demus aduersariis, quod extor-

quere ab inuitis curant. Est A namque in præsenti nobis non parua dispositionis rerum diuersitas, quæ variis Incarnationis totalibus non subordinatis respondeat finibus, quæque adesset minimè aliquo ex illis non intercedente. Vt primo decreta est signo intentionis ordine, non passibilis decreta est (loquor nunc iuxta sententiam capite isto expositam: an autem distributio, secundùm quam rationis signa in diuina mente constituit, vera B sit, cùm nostram infrà explicuerimus, videbitur) non moritura caro, qua verbum erat induendum, hoc est, à passibili abstrahens, & impassibili nihil tunc de conditione ista Deo præfiniente, sed reseruante alterius partis electionem in posterius aliquod signum, in quo hac de re agendum illi esset, cùm nimirum erat Filium constituturus mundi per mortem reparatorem; quæ non C foret, si posterior iste finis esset desideratus: & verò signo, quo in redemptorem eum definiit, replicata incarnationis voluntate, voluit rursus eam in rebus esse, vt esset orbis assertor, qui eiusdem conditor fuisset: voluit tamen iam non à passibilis conditione abstrahendo, sed passibilem decernendo; quo nouũ inductum aliquid eiusmodi decreti vi est, prioris ratione non inductũ.

10 *Obiectio.* Verùm aduersarij obiicientes redeunt. Si fines hi plures In- D carnationis Deo totales fuissent, ita vt deficiẽtibus aliis ex vi eiusdem decreti circa vnum tantùm Christus veniret, sequeretur, etiã si neque Angeli, neque homines futuri essent, Christũ venturum in mundum; vt esset Dominus vniuersi orbis, tunc enim non deesset finis intrinsecus Incarnationis, nẽpe communicatio ipsa Diuinitatis humanitati, quin etiamsi neque cœlum, neque vllum futurum elementum esset, veniret Christus, siquidem ad hoc moueret totalis finis decreti Dei, scilicet summa illa cõmunicatio duarum naturarum in vna persona.

Robur nullum obiectio hæc cõtinet, si occurreris opinione illa, quæ asserit: Primum Incarnationis decretum, non vt arguentes fingunt, habitum esse à Deo, quasi placuerit ei solitaria tanti mysterij præstantia, nihil aliud tũc vnà cum ipsa decernenti Longè aliter euenit res. Etenim primaria Incarnationis voluntas fuit etiam cuiusdam absolutissimi, perfectissimíque ad extra cõmunicationis gradus, qui rerum omnes contineret, Incarnationem vt supremũ cæterorum omnium principem augustissimum; hac enim voluntate in Deo ita semel admissa, impossibile omnino erat, Christum venire, mundo non futuro: Impossibile obiectionem momenti esse. Probabimus infrà nos hunc decreti de Incarnatione formandi, seu adstruẽdi modum, vbi latiùs exponendus erit, erit & confirmandus, ne voluntarius alicui videatur, neq; in aliam rem confictus, nisi vt obiectionis vis eluderetur. Sunt; qui verissimũ probẽt, vt loco illo manifestè constabit. Nũc, quid vltimò afferant cõtradicẽtes inspiciamus. Aiunt ergo: *Solutio.*

Si ex vi primi decreti, etiã Adam non peccaret Christus veniret, quærimus, an passibilis, an impassibilis tunc veniret? Passibilis nõ qui 11 *Obiectio.* *Solutio.*

quidem, cum ratio nulla id exigeret. Neq; verò impassibilis; nūquā enim decreto illo impassibilis definitus est. Quid ergo? variè respondēt varij, quorū solutionibus missis, ita nos breuiter quæstioni faciemus satis in præsenti, iuxta nuper tradita. Nullā intentionem mandari executioni posse absque mediorum electione, fuisséque intentionē suo modo primum de incarnatione decretū, quare mediorū electionē ab eo expectandam esse, ac iuxta horum definitionem exequēdum. Propterea si res exigeret, passibilitas eligeretur, venitéq; passibilis Christus, si non postularet, impassibilis homo ad nos descenderet: non autē esset deficiēte peccato, cur passibilis appareret, quare impassibilē eū Pater mitteret. Hinc dialecticè ac presse respondentes dicimus; illius primi decreti vi, neq; venturum passibilē, nec impassibilē, sed tātùm non passibilē, vt re ipsa, eiusmodi decreti præcisè de Incarnatione accepti ratione, tandē venit. Nā quæ illi passibilitas, & mors contigēre, vel ex alio capite signo eodē vel distinctis aliis, vt opinio, pro qua nūc certamus, autumat, præfinitæ sunt. Lectorem iterū moneo, hactenus dicta omnia in istius sententiæ, iuxta illius positiones, patrocinium à nobis adducta esse, non quòd illius omnibus subscribamus, vt patebit infrà: quædā enim reiicienda erunt, vt redundantia & superflua; quędam admittēda, tum vt vera, tum vt causæ penitus necessaria.

12 *Obiectio.* Sed antequā hinc aliò discedamus; respondendū aliis etiam est ita insurgentibus. Christus nostrę prædestinationis causa meritoria fuit, & eius merita huius media. Ergo priùs fuit nostram definiri prædestinationē, quam Christū, & eius merita, cùm finis intentio, & amor, mediorū electionē debeat antecedere. Respondetur: Christi merita infiniti valoris esse, ideóq; inesse illis vires, vt & causa diuinā voluntatē mouens ad nos illorū ratione prædestinandos sint, aut esse optimè potuerint, secundùm quod nō subsequi, sed antecedere prædestinationē debebant, & post hanc decretā media ipsius, quorū efficacia illa omnia pararētur, quę necessariò futura erant ad finem prędestinati propositū consequēdum; iuxta id verò posteriora esse prædestinatione, nullū inconueniens, implicatio nulla est. *Solutio.* Vrges. *Obiectio.* Quid ergo vt finis mouit Deū ad decernendū, vt essent Christi Domini merita nostræ prædestinationis causa, statuēdúmque, vt is ea pro cōparando nobis tāto bono sibi offerret. Dico; bonitas, & pręstantia ipsa, quæ illis inesse debebat, si ab Assertore fierent, vt facienda videbātur, & offerenda ab ipso in id, vt prædestinarētur aliqui; meliùs dixero, in solutionem veluti eius, quod ante ipsa, illorū ergo decretū erat, saluandorum nēpe firma Dei electio. *Responsio.* Hinc verò magna ipsi Deo proueniebat gloria, magna Christo laus, & magnus honor, quo decens nō erat, careret tantus princeps. Cōsulto quas hactenus obiectiones proposuimus, soluimúsque præsenti loco dedimus, vt magno leuaremur onere decimo quinto capite, in quo referre, diluereq; illas necessū nobis erat. Placuit præmittere, quod etiā hic congruè tractari poterat in eius sententiæ

huic

huic adſcriptæ capiti defenſionem particulæ, quæ primo Diuinæ mentis ſigno, & decreto Incarnationis definitionem adiudicat; cùm poſt à nobis eadem eſſet amplectenda, & confirmanda, vtpote quæ veriſſima debeat exiſtimari. Et quoniam huic affinis altera opinatio eſt ac veluti eius maior quædam, & vberior explicatio viam etiã noſtræ commodè ſternens, operepretium erit, ſequenti capite illam tradere, cuius placebunt aliqua, aliqua diſplicebunt, quæ idcirco erunt & reiicienda.

CAPVT XIII.

Quid multis arriſerit in modo aſsignando, liberationis à culpa, & debito auguſtæ Matris.

1 Suarius. EX Suario 3. parte, quæſt. 1. articulo 4. diſputatione 5. ſectione 1. & 2. & quæſtione 27. diſput. 1. ſectione 3. & diſput. 3. ſectione 2. & 3. tomo inſuper de Deo tractatu de prædeſtinatione, lib. 2. cap. 24. numero 21. quod aſſerunt hi, depromunt. Inquiunt primò ſuorum decretorum ſigno Deum intentionis ordine Chriſtum Dominum, & incarnationem eius quoad ſubſtantiã, eáſque proprietates, quæ illam per ſe comitantur, decreuiſſe: In ſecundo ſanctiſſimam Virginem in tanti regis matrem, pòſt in eũ ſanctitatis, & beatitudinis gradum, quem habet. Cùm enim idcirco ad tam ingentem gratiæ, ac gloriæ cumulũ deſtinata fuerit, vt digna tam præclari filij parens eſſet, neceſſum fuit, electionem ad munus hoc præcedere, ſubſequi verò cætera, quæ ornamenta illius futura erant; virtutum nempe omnis chorus, omnis ſanctitas, omnes denique fœlicitatis æternæ his diuitiæ reſpondentes: In tertio creare reliqua, totum ſcilicet mundum ſecundùm ea, quæ naturæ ſunt (hunc ex authoribus iſtis quidam volunt primo definitum ſigno, mundi nomine creaturas omnes intelligentes; vide Suarium 3. Suarius. parte, quæſtione illa 27. diſput. 5. ſectione 3.) In quarto prædefinitos omnes ad gloriam prædeſtinatos ſcilicet omnes, ex Angelis & hominibus certum eligendo efficaciter numerum æternæ vitæ. In quinto Protoplaſtum, & ſociam primos inter mortales futuros, vt ab eis deriuarentur cæteri, etiam magna Mater, atque vt naturæ, ſic item & gratiæ caput vnus omnibus Adam eſſet, quo cum ita fœdus iniret, & pactum, vt perſiſtente ipſo in accepta ſemel iuſtitia, iuſti omnes filij naſcerentur, illam verò deſerente, deſertores quoque procrearentur hi, patris culpæ obnoxij, vt qui & in eo peccaturi erant, & hinc in ſeipſis, eùm primo eſſent concipiendi, crimen ſinguli, vnuſquiſque ſuum, infœliciter contracturi. Tandem in ſexto permiſit capitis noſtri lapſum, viditque ruiſſe, omnéſque nos cum illo. Ergo & Virginem. Prorſus minimè; quòd eo, in quo decreta illi ſanctitas, & gratia omnis eſt, ita illi præfinita eſt, vt ab omni ſit excepta euentu, in quo poſſet periclitari. Ratio autem qua exceptio hæc facta

facta ponitur, non eadem apud omnes, qui iuxta sententiam istam adstruunt eam, inuenitur.

2 Communior sic rem explicat: Putat, quantum ad transfundendæ iustitiæ legem attinet, Virginem communem cum reliquis causam habuisse, quoad cætera singularem. Vt apud se dixerit Deus, gratiam quam filij mei parenti statuo, dabo per Adam ipso manente iusto, existente impio, per me ipsum. Nullo verò modo peccati detiuandi pacto illam subiectam volo, quòd id tantæ matris dedeceat dignitatem. Explicant hæc nonnulli ex sectatoribus fusiùs, plura commentantes signa, quorum aliqua membra veluti sint recessitorum, aut appendices, aliqua non in quibus, sed à quibus tantùm, vt cuique visum commodiùs est ad rem faciliùs declarádam. Quam, vt verum fateat, dum tot distinctionibus vtuntur signorum, vel diuisionibus, obscurant potiùs, & onerant, quàm illustrant, & exornant. Rationis signa eo consilio inuenta, & inuecta sunt, vt Diuini pectoris sensa meliori qua possumus ratione intelligere valeamus, non quòd re ipsa sint, aut fuerint. Si ergo paucioribus illa percipere valuerimus tam ingens istorum numerus otiosus prorsus erit, nullius penitus vtilitatis. Quò mens nostra propiùs ad ipsas res vt in se sunt, accesserit, eò meliùs, eisque conformiùs illas concipiet, minùs ab ipsis aberit, minori exponet errandi se periculo. Vt distinctio lucem disputationi affert, sic, cùm redundat, tenebras, pluriúmque solet esse causa dubitationum, quàm argumentum ipsum, quod tractatur. Ergo quod in hac tota sententia mihi admodum displicet, tot signorum aceruus est, cùm paucioribus res absolui queat, vt latiùs alibi demonstramus.

Reiiciuntur.

Et sanè quid opus est, priùs prioritate signi rationis in quo Christum, deinde Matrem, post huius gratiam decretam dicere, prædestinatos deinde subiicere, his reliquos omnes, omnémq; cęterarum creaturarum molē. Minùs malè sic alij omnia ista digerunt: Principio absoluta voluntate amauit Deus filium carne indutū, & huius matrem vt rerum omnium principes, quos eximia, summáque sanctitas deceret gratiam, & gloriam claudens, necnō & nobilissimum totius orbis regnum, cutiáque præcellens illustrissimis referta ciuibus, qualis cœlestis patria est, non vaga incerto accolarum numero, personarúmve incertarum multitudini destinata, sed certo, statóque quantum ad id, vt potiores esse non possent ciues, non deleri ex albo, qui semel in eam adscripti sint, non pro illis submitti alios, qui eorum tenere locum debeāt. Cùm verò intelligi rex, & regina sine regno haudquaquā possint, fit, vt si primo signo reges Christus, & mater electi sunt, regnum etiā vnà cum ipsis decretum illis fuerit, idque non vt Dialectici conceptiones suas formant in cōmuni, non vagè, vt dixi, vel confusè: id namque omne manifestā Deo imperfectionem tribuit, sed distinctè, ac sigillatim prorsus quantū ad ea omnia, quæ per se, ac directè ad regnū id, & curiam videntur pertinere, quales prede- 3

Aliorum iudicium.

Dd stinati

stinati sunt, cœli elementa, & rerum species suis certis indiuiduis contentæ, sine quibus, magna ex parte, tam nobile regnum iacere deforme censeretur. Reliqua excogitata, quæ subiiciuntur ab istis signa, ad præsens non attinent, quidquid de illorũ veritate sentiendum sit, & vtilitate, de quo alibi disputamus. Dixi, minùs malè, quoniam ab hoc signo auellunt, quod ei iure negari nõ potest, & loci huius est. Tribuunt distincto alij Redemptoris munus decretum Christo, quod volunt Domino præfinitum, post Adæ lapsum, scientia visionis cognitum, cùm etiam cooperatricis ad redẽptionem dignitatem Virgini, aiunt fuisse constitutam.

4 Addunt ex his nonnulli signo illo primo, seu quouis alio, in quo ante ruinam Adæ visionis scientia inspectam gratia Deiparæ statuta est, non ob Filij merita illi fuisse definitam, quamquam Assertoris intuitu ad eam fuerit destinata, quòd ex ipsa homo ille formandus esset, & proditurus, quando ita rei decentia postulabat, vt gratiæ totius capitis futura mater insigni admodum gratia donaretur. Vnde inferunt, diuinæ tãtùm liberalitati eam Virginis sanctitatem esse adscribendam, aut si (minus audaces subdunt alij) Christi etiam meritis præuisis deberi censenda est, non omnibus quidem, sed illis duntaxat, quæ nec ad eius cruentã passionem spectant; nec illius necem inuoluunt; inniti affirmandũ erit. Suarij, libro illo 2. de prædestinatione, cap. 24. authoritate hi tuentur se. Ait eo Suarius loco; prædestinatorum electionem eo signo decretam propter merita Christi in vniuersum præuisa, neque includẽdo, neque excludendo passionem, quatenus esse possunt in quolibet opere talis personæ. Cur non & Virginis (adiiciunt isti) gratiã, & ab omni peccati debito, ac lege de illo immunitatem, cùm non peioris esse cõditionis debeat, rigidiorisve, aut plura in ea postulanda sint, quantum ad præsens attinet, quàm in cæteris ad gloriã præfinitis? Quid quòd dici etiam potest, ob eiusdẽ eximia Christi merita, hanc ipsam præseruationem, atque exceptionem factam non vtcunque, aut vt in communi, & à passione abstracta, seu abstrahentia accepta, sed vt præuisa in præstantissimo Assertoris amore fundata, *Qui amor in carne passibili haberi poterat, per quem de facto Christus nobis meruit, & non tatum per opera passionis, quamuis per hæc fuerit redemptio consummata.* Suarij loco eo verba ista sunt. Quibus declarat, quarum ratione prædestinatorum electio signo, quod ibi statuit, propter Redemptoris merita, priùs quàm eius decernerẽtur passio, & mors, haberi à Deo potuit, imò habita sit re ipsa, iuxta quam, cur non etiam sanctissimæ Virginis à peccato & omni debito immunitas constituta fuisse ob eiusdem nostri liberatoris merita proclamabitur? Sic illi. Quibus, & Suario obiicio. Quî fieri possit, vt non excludatur passio negatiuè, ac mors signo illo, in quo nondum passibilis definitus Christus sit? & licet amor ille exerceri poterat in carne passibili, fuitne præuisus vt in ea exercendus, an vt tunc nihil de hoc præfiniebatur? si prius dederint, respondeant iuxta suam

Suarius.

Suarius lib. 2. de prædest. cap. 24. num. 6.

Impugnatio relatæ sententiæ.

sententiam, cur ante præuisam A Adæ culpam, & redemptionem decretam in passibili carne amor is exercendus decernebatur? si posterius, iam ergo non ex passionis, & mortis meritis, vt illarum erant, Virgini accidit præseruatio. Deinde, confusionem in Deo admittunt, Christi merita in vniuersum duntaxat admittentes, si, quod voces sonant, intelligunt, atque ita prædestinatorum, & immunitatis Deiparæ causam illa constituentes.

5 *Confutantur asserentes Virginis præseruationem ex Christi meritis non fuisse.* Sed venio ad illos, qui nolunt ob Christi merita Virginem esse à debito præseruatã, & prima gratia indutam. Quorum dictum repugnare fidei existimo, Patribus, & communi Ecclesiæ sensui. qui redemptam à Christo illam tenet. Quo verò pacto esse redempta per illum posset, nullis eius exceptioni illi suffragãtibus meritis, nihil his ad istam penitus conducẽtibus? Neque ostendendum ex professo nunc, inter redemptos à Christo Domino, sanctissimam eius parentem contineri, cùm alterius hæc loci disputatio sit; quamquam indicandum cursim, alienum ab orthodoxis putari, aliter opinari. Canit de sancta Matre sancta Ecclesia, *Dominus possedit me in initio viarum suarum*, Prouerb. 8. vers. 22. (*Prouerb. 8. vers. 22.*) *Possedit*, hebraicè *kanah*, est acquisiuit, locauit, aut etiam redemit. Cecinit & ipsa de se augusta Virgo Lucæ 1. vers. 46. (*Luca 1. vers. 46.*) D *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*, id est in Christo Saluatore meo, vt exponunt Patres. Quorum vnus Bernardinus, sermone *de Assumptione*: (*Bernardinus.*) *Plus, inquit, pro Virgine redimẽda is venit, quàm pro omni alia creatura*: iuxta illud Canticorum 4. *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, Vulnerasti cor meum. Pro amore tuo carnem sumpsi, & vulneribus primis vulnerasti in cruce cor meum: Nam primogenita Redemptoris filij sui Iesu fuit Virgo Beata*: & sanè difficile amodum videtur ad sanctissimã Virginem filij merita nihil pertinere, passionem, mortem, ac eius cætera opera non spectare, non illius eguisse B redemptione vnquam; & tamen si prior filio concessisset fato, cœlorum regnum ei peruium non futurum, vt communiter Doctores tradunt, sed expectandum illi ascẽsum Domini, ad cuius ingressum tantum ianua pateret gloriæ. Quid ei opus ascensione ista, isto ingressu deberet esse, aut quæ iusta ratio exigeret, arceri ab hac fælici curia Matrẽ, quod Filius nondũ in eam receptus esset, si nec suã illi debebat gratiã, nec ipsiusmet C ope redẽpta vllo modo à malo aliquo, malive periculo, aut debito aliquo excepta fuit? Caput erat mortaliũ omniũ, & summus princeps Christus Dom. eius in gratiã, & obsequiũ cõditi omnes, omnia effecta, æquũ nõ erat, vt prior illo in cœlũ mortaliũ quisquam iret. *Euasio.*

Finge, quod probabilissimum esse negare non potes, multique certũ aiunt, venturum Dominũ scilicet, & si Adam non caderet, admitte, quam non pauci probauêre sententiam, vincente nimirũ primum illũ assultum Dæmonis Protoplasto, sic esse in gratia confirmandum, vt nunquã deinceps amissurus eam filiis esset. Nascantur hi, crescant grati Deo, perpetuò viuãt, sint in terris 6 *Occluditur.*

antequam in eas Deus homo vi- A ćturus descendat. Quid tunc rogo, illorũ nullus, qui ante Christũ Dominum paradisum cœpit, incolete, incoluítq; per annos plurimos, ab illo euolaret in cœlum, sed expectandum omnibus foret, quousq; illuc Dominus remearet? Arbitror id te minimè concessurum. Cuius nullā aliam rationem reddes, nisi euentu illo peccatum cœli fores nō clausisse hominibus, non illius debitum vllum à quo B Assertoris meritis liberati, aut excepti essent, atque idcirco, nō esse, quòd iure à regno arceret aliquem, detineretve illum vsq; ad reditum Saluatoris. At Virgini peccatum nullũ fuit, debitũ huius nullum, quamquã inesse potuit, non Christi Domini, vt abesset, merita suffragata sunt, non vt à communi lege, aut pacto exciperetur, vllámve reciperet gratiam: cur ergo si ante illum de- C cederet, nō & ante ipsum in beatas sedes reciperetur? Quòd peccatum re vera occlusisset ostium mortalibus, quamquam non tetigisset Deiparam. Vt licèt eam id non tetigit, mortalis nihilominus cōcepta, & nata est, ac vixit, quòd à Protoplasto commissum omnes affecit morte, quamuis non omnes infecerit, vnam virginem scilicet minimè deturpando.

Responsio.

7 *Exploditur.* Ad innocentiæ statũ, & para- D disum redeo. Censent innumeri, si post aliquem filium genitum Adam peccaret, processuros ab isto, per illum ante lapsum genitum, in iustitia esse concipiendos, nec quidquam eis allaturũ mali, quod post eum natum Adam patrasset crimen. Hi ergo, qui ab isto Adæ filio propagarentur; & iusti viuerent, excluderentúrne à cœlesti patria vsque ad Redemptoris in eam accessum, quòd patratum primi hominis scelus descēdentibus ab illo post culpam eam ita obserasset, vt ante liberatoris introitum horum pateret nemini. Quis hoc dicat? Nullus ergo dicere rectè poterit, inuiam æternam domum futuram Virgini ante Christum è vita migranti, redempta licet nullis esset meritis Domini, nullis præseruata, quòd aliis culpa inaccessum reddidisset cœlum ante vindicis nostri faustum in id receptum. Nec quod de morte affertur, cogit, cũ mortalē esse decuerit fœminam, quæ Redemptoris mortalis cooperatrix futura erat, & instrumentum. Vt sileam immortalitatem homini, dum non peccaret, concessam, animi bonum nō esse, qualis est gloria, qua priuari æquũ non erat, habentem ius ad illam per gratiã, qua nec in se, nec in alio caruisset vnquam, non carendi vllum debitũ contraxisset, idque absque aliquo meritorum Domini vel minimo influxu, cuius ergo iusta ipsa ratio postularet, vt beatitudinis præmiũ nemo priùs reciperet, quàm totus perfunderetur Christus gloria, corpore nēpe bearetur, cui fœlicitas deerat, cùm merēti animæ inseruiebat. Nec enim decens videri poterat, vt ante principiũ, & fontē boni, ex eo deriuatus riuulus emenso spatio fluxus in gloriæ receptus pelago conquiesceret. Vide Gabrielem Vasquez tomo *Vasquez.* secundo, in tertiam partem disput. 117. capite 13. num. 139. ita dicentem; *Beatam Virginem subusse pœnas peccato primi parētis debi*

debitas, nempe aerumnas temporales, labores, & mortem ipsam vt filio assimilaretur, qui pati voluit in carne, & mori. A

8 Sed age, paucis confutemus docentes meritis quidem praeseruatam filij matrem fuisse, non verò illis, quae passio, & mors dedêre: cùm re vera praestantissimus horum illa fructus extiterit, vt citatus nuper Sanctus Bernardinus testatur ingenuè, ipsaque Theologica ratio manifestè conuincit. Nam quemadmodum, etsi B caeteris aliis Christi Domini operibus redempti omnes sint, quotquot mortales sunt, id tamẽ non efficit, vt morte illius, tanquam totius redẽptionis consummatrice, liberati etiam à peccati, & daemonis seruitute non fuerint; ita etiam non facit, vt eâdem nece redempta Virgo non sit, quòd, operibus caeteris, ab omni labe fuerit praeseruata. Malè autem à praedestinatis iuxta illum opinandi Suarij modum, ad Virginem C sanctam argumentatio deducitur, cùm praedestinari aliquem, redimi eum non sit, vti praedestinare, redimere haudquaquam est. Licet ergo electorum praedestinatio ex Domini passione praeuisa non manarit, manare tamen redemptio quaeuis debet, quòd redemptionis cuiusque fastigiũ, & cõsummatio mors Dominica censeatur. Nec valebit confugere ad hanc eandem Assertoris nostri mortem confusè acceptam, qua D nonnulli tutantur se, cùm (vt iam diximus) confusiones istae locum in Deo habere non possint, quòd manifestam illi tribuant imperfectionem. Ex quo etiam ille dicendi modus exploditur, Christique amoris, vt de morte pro nobis fuit explicandi ratio, qua volunt aliqui esse à nobis concipiendum, vt priùs rationis quodam signo Deus viderit eius meritum, vt amoris erat cuiusdam optantis, si opus esset, pati, & mori, & quasi offerentis vltrò se, ac dicentis; En adsum, praestò sum, vt si velis, omne durum pro mortalibus perferam. Hoc enim confusionem aliquam etiam dicit, ex parte illius, quod ad passionem pertinet, Diuinaeque scientiae obiicitur, in quam ratione hac passio in communi veniebat, & abstractè non tam ipsius, quod cerneretur vi, non hoc id postulante, quàm intellectus Diuini praescindentis industria, quando in re amor ille nunquam sic exercitus à Christo est, vt aliquando versaretur circa suam passionem abstractè duntaxat. Si ergo ita signo aliquo à Deo cognitus tantùm est, intellectus ipsius ministerio id accidit, quod non fit absque confusione aliqua in cognitione, vt in nobis patet, qui res confusè percipimus, quoties illo modo intellectioni operam damus. Tritum in Logica, indiuidua vaga confusionis esse argumentum, cùm incertitudinem pariant, & animum pendulum gignant.

Refelluntur docentes, Virginẽ ex Christi passionis meritis praeseruatam nõ esse.

Effugiũ praecluditur.

Plura hîc dici poterant, sed consultò ab illis abstineo, quòd, vt iam lectorem monui, non sint haec loco isto ex professo tractãda, sed indicanda solùm, quantum praesens à nobis exigit disputatio. Id adiiciam tantùm in coronidem. Reliquisse testatum litteris Paulum ad Hebraeos 10. vers. 14. Consummasse videlicet Christũ vna oblatione in aeternum san- 25

Ad Heb. 10. vers. 14.

ctificatos, quorum omnium post ipsum, qui obtulit, prima Virgo est: quare oblatione illa consummari etiam debuit, morte nimirum redimi, quæ oblatio antonomasticè ab Apostolo meritò nuncupatur. Sed quoniam vsus *consummationis* voce Paulus est, dicet fortè aliquis, non de prima gratia, & à peccati debito exceptione illum debere intelligi, sed de reliqua post conceptionis instans collata Virgini, aut de illa, quæ terminus ei fuerit: hac enim consummata fuit, vt sit sensus, Christi Domini effectum morte fuit, vt gratiæ cumulus accederet Matri, & gradus, quo illi summa perfectio, & vltima quasi manus operi admota fuerit. Verùm cùm Paulus de sanctificatis omnibus agat, & in his non incrementa solùm, & gratiæ colophon, sed initia quoque passionis, & necis Christi proles existant, nec ipse inter Virginem, & cęteros distinguat, fit, vt absque fundamento expositio ista censeri prorsus debeat. Recensendæ iam erant signorum Diuinæ mentis, vt à Catharino ponuntur, series, & vt à nonnullis creditur, illa hunc distribuisse pro causa Virginis, si eorum iudicium sequeremur, qui sentire illum nobiscum arbitrantur: Sed cùm longè aliter de homine statuerimus, non est, cur in sententia illius de signis istis inuestiganda laboremus: esset enim oleum, & operam perdere, quando eius de hac re placitum ad finem, quem intendimus, non conducit. Quemadmodum ob eandem prorsus rationem, quod Galatini est, in quo exponendo infœliciter aliqui desudarunt: ob hanc ipsam Scoti, Vazquez, & quotquot diuersi à nobis in hac, de immunitate à debito Virginis, causa euūt, silentio premam iudicia, & sensus circa signa hæc rationis in mente Dei, quæ prolixè nimis à nonnullis video explicari, dum, quod modò nos, tractant. Ergò his, vt minimè ad rem facientibus, missis post tot aliorum sententias recitatas, explosásque, ad nostram aperiendam Lectori veniamus.

Obiectio. *Solutio.* *Catharinus.*

A B C D

CAPVT XIV.

Vera ratio, quâ excepta fuerit à lege, pacto, & debito Augusta Mater exponitur.

ID inter alia emolumenti, & commodi hactenus aliorum propositæ, quamuis reiectæ opinationes, afferent, vt faciliùs nostram Lector percipiat, breuiùs item nos eam tradamus. Sumenda nobis aliqua sunt, & admittenda ex iis, quæ in suis illi placitis continent, in quibus patronos eos habebimus non inuitos. Principio sumo ab illis scientiam eam, qua Deus antequam res decerneret, cognoscebat, quid sequenti rationis signo esset definiturus, quam iungo conditionatæ vt priori. Ex vtraq; verò manifestè conuincitur, patuisse Domino futura omnia priùs ratione, quàm se decernentem permittere, aut facere illa contemplaretur. Nam si scientia conditionata videbat hoc, aut illud certò euenturum, si vellet id operari, aut permissione relinquere

quere suis res naturis; intuebatur præterea, se ista post habiturum operationum, & permissionum decreta, quæ frustrari non poterant: euidenter consequitur, sciuisse illum futura omnia, priusquam actu se in decretis exerceret formandis, siue (vt loquuntur alij,) antequam decreta in actu exercito essent in illo. Ex quo non fit, hanc futurorum scientiam decreta Diuina omni ratione anteuertere, vt inferebat quidam: quando intentionali, (vt ita dicam) esse, atque obiectiuo ad illam præsupponuntur, licèt non in suo exercitio, quod sequenti rationis signo tribuitur. Hinc autem id habemus, vt nouerit Deus, scientia ista, decreturum se permissionem peccati, & hoc futurum quoniam scientia conditionata præsciuerat, si permitteret, fore, vt homo volens, libénsque rueret in flagitium; quod omnes perderet, si lex & pactum de transfusione accederet, quæ à se decernenda etiam intuebatur. Hoc primum ab illis sumimus, quos suprà ita de Diuina scientia ex Suario iudicãtes vidimus. Probationes in Suario loco illo sunt, quem Lector consulat. Ego hunc moneo, vt in memoriam illam potissimam reuocet, quæ à certa, determinatáque Diuinorum decretorum in se ipsis veritate desumitur.

Obiectioni occurritur.

Suarius.

2 Secundum, quod ab aliis accipio, est; decretorum omnium primo voluisse Deum, Christum, & Matrem naturæ, & gratiæ reges, propter illósque totius Vniuersi regnum, totius Sanctitatis imperium, cuius illa essent

A membra præstantissima, quę perpetuò erant in gratia permansura, & fœlicitate, prædestinati omnes scilicet. Hos enim, vt omnium effecturus erat optimos, ita oportebat, vt & primo isto signo facere constitueret. Nō autem pares omnes in bonis statuit, quòd miram diuersitas graduum in republica benè constituta pariat venustatem, quam tam cœlesti, ac diuinæ deesse minimè conueniret. Nec quia B dominos parentem fœminam & natum esse volebat, & capita, reliqua infra hos posita, & propter hos, idcirco priùs rationis signo, in quo illos decreuit, cætera posteriori alio, cùm satis esset vt prioritate signi à quo amarentur illi, omnia verò alia posteriori altero, à quo duntaxat instanti, comprehenso isto duplici à quo intra vnum, idémque prorsus in quo, vt naturæ multa in physicis vnum durationis in quo solet C comprehendere. Cùm verò audis propter matrem vniuersum condere amasse Deum, existimare non debes, illam nos Filio æquare, quandoquidem & huius gratia decreta illa est, vt quæ, licèt aliorum omnium princeps, ancilla simul Filij esse decerneretur: *Omnia propter electos*, (dixit Paulus) cur non & propter Virginem electorum omnium præstantissimam? An non regina cœli, regina mundi, & toD tius gratiæ mater suauissima vocitatur? Sed de hoc aliàs pluribus, quanquam iucundissima erat disputatio.

Praeoccupatio.

1 ad Tim. 2. vers. 10.

Tertium esto; Cùm primo eo signo Filius, & Mater orbis summi decreti sunt, illius etiam 3

redem

redemptores passibiles, & morituri, vnusquisque suo modo, definiti sunt. Nam cùm iam supposita conditionata scientia præsciret benè Deus futurum peccatum, si permitteret; præterea cognosceret, decreturum se permissionem, atque idcirco decernendum orbem casurum, quod videret etiam legem, & pactum de transfusione iustitiæ, & culpæ à se decernenda esse, prouidus suæ stabiliendæ fabricæ amator adhibere ante langorem voluit medicinam. Voluit, vt idem esset regni moderator, & salus eadem in solio comes, & bello, vt cui societas parabatur in gloria, in pugna etiam pararetur. Decretus igitur passurus, & subiturus mortem Assertor est, atque suis omnibus ab exordio mortalis vitæ actibus ad finem vsque infinitis meritis cumulatus, quorum gratia, nullo excepto, non passionis, non mortis aliquo, indiuidua illius comes Virgo ab omni est peccato cùm in se, tum in alio, ab omni etiam tantæ infœlicitatis debito & in se ipsa, & in quouis alio, à pacto quoque, ac lege decernendis cumulatissimè præseruata. Qua ratione totius Saluatoris vitæ factis redempta illa est nobilissima omnium redemptione, quæ præseruatiua à Theologis nominatur. En passionis vi, & mortis Christi à communibus orbis calamitatibus, quæ inficiũt animum, exceptam Virginem. Expeditissima certè via, quam inficiari quisquam iure non possit, cùm nihil in ea sit Diuinis Litteris, Conciliis, Patribus, aut veræ Theologiæ contradicens, quin potiùs omnia hæc pro illa conspirent, vt statim, quanquam breuiter, demonstrabimus. Stabunt pro nobis hac parte Gundisaluus Lucifer, & Granadas, quos ideo suprà reiecimus, dum eorum sententias expenderemus, quòd vna tantùm conditionatorum scientia contenti, ambo passionẽ Christi, & mortem decretam posuerint ante præuisum hominis lapsum vlla alia cognitione. Vt enim ibi arguebamus, impossibile omninò est iustam rationem reddere percontanti, cur sola cõditionata scientia præmissa in Deo, passionem hic, & mortem filij voluerit, cùm nondum quidquam cerneret, quod illas, vt necessarias postularet, nec conditionale tantùm præuisum malum, quod nondum futurum scitur, ad absolutè, prudentérque decernendum in eius remedium aliquid, satis illi esse possit, qui cùm futurum viderit, potest optimè remedium, quod voluerit, adhibere.

Gũdisaluus. Granadas.

4 Sed ostendamus iam, cursim licèt, quoniam id ex professo alio tractamus opere, primum omnium à Deo amatum illud imperium esse vnà cum eius regibus, proceribus item, & reliquis ad prædestinatorum gloriam pertinentibus, quod est nostræ sententiæ potissimum fundamentum. Atque, ni fallimur, ita Paulus tradit, cum 1. ad Corinthios 3. vers. 22. ait, *Omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Cephas, siue Apollo, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura, omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.* Quibus apertè satis, ni fallor, docet, omnia ita esse prædestinatorum, vt hi sunt Christi, Christus

1. ad Cor. 3. vers. 22.

Christus autem Dei. Certum autem est, ita Dei Christum esse, vt ob sibi amatam gloriam sibi amauerit Assertorem. Igitur & ob dilectum hunc prædestinatos voluit, propter istósque alia omnia. Verùm quia propter gloriam suam amore cætera prosequutus est, hanc post quidquam aliud amasse dicet nemo: quare prima in eius voluntatem, ac primo rationis signo cadere prorsus debuit. Sed propter Christum prædestinatos, propter hos reliqua, mundum, vitam, mortẽ, & quodcunque aliud, vt Paulus ait, voluit. Ergo non potuerunt Christus, electíve post signum, & decretum de condendo mundo amari, sed vel priùs, vel primo saltem signo, ita vt nihil ante illos signo priori aliquo sit decretum. Confirmant hæc illa eiusdem Pauli ad Ephesios 1. vers. 4.

Ad Ephes. 1. vers. 4. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*: id est, in Christo homine. Quòd si in illo, cum eo etiam simul, eodem videlicet signo rationis in quo, aliàs non in ipso, sed post ipsum, aut ex ipso dicere debuisset, ante verò, si priùs quàm eligeretur Christus, significare contendisset. *Nos*, inquit, vt cuiusque prædestinati esse naturale indicet vna voce, vt supernaturale gratiæ, ac gloriæ,

Ad Ephes. 1. vers. 4. quod subdit; *vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate*: En gratiam; *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum in*

ibid. vers. *ipsum*: En gloriam; *per Iesum Christum*: en Assertoris merita, in quo

ibid. vers. elegisse dixerat, id est, vt adnotaui, quo cum simul; *secundùm propositum voluntatis suæ*, hoc est, vt

ibid. vers. 4. regnum præstantissimum consti-

A tueret, *ante mundi constitutionem*: ante decretum scilicet de condendo mundo non antecessione prioritatis signi rationis in quo, sed à quo; non distincto decreto aliquo re, vel mentis industria, sed eodem prorsus, in eodem etiam signo in quo, verùm terminato priùs ratione, huiúsque signo à quo ad prædestinatos, quàm ad orbis cætera, vt ad eos, qui reipublicæ pars erant nobilissima, & in quorum emolumentum

B omnes aliæ referebantur. Quoties enim vnum alterius veluti finis est, id ratio huius, & causa est, vnde prioritate aliqua prius isto debet omnino esse. Nõ verò est opus, vt hæc, si realis fuerit, durationis sit, cùm sufficiat naturæ; nec, si rationis, signi in quo, sed à quo. Et certè cùm per signa tantùm, à quibus Diuinis tributa minus à re ipsa distemus conceptionibus nostris, quàm per signa in quibus, commodissimè præterea, quantum ad præsens

C attinet, per signa duntaxat, à quibus omnium imperij huius partium classes, & gradus constituãtur, ac suis quæque in locis aptissimè collocentur. Efficitur, vt quod Paulus inquit de antecessione ista, per signa tantùm à quibus explicare penitus debeamus. Ergo vti propter Christum electi, propter hos mundus, & cætera omnia *mundi* voce comprehensa fuerunt definita; sic eodem signo rationis in quo vno, indiui-

D sibilique decreto priùs ad Christum, prioritate signi à quo, deinde ad electos, pòst ad reliqua terminato, quidquid ad tam illustre regnum componendum spectare poterat, à Deo in cuius gloriam

cedebat totum, infinita sua sapientia, infinitóque sui, & suorum amore definitum est.

5 Voluit autem idcirco tot, tantáque vno, & eodem rationis signo in quo, & omnium primo, quod absolutissimum, perfectissimúmque vnum quoddam regnum erigere decernebat, in quo nihil ad conditoris maiestatem ostendendam posset desiderari, nihil ad regis, & reginæ splendorem, ad Christi scilicet, & Matris honorem, & amplitudinem, nihil B ad procerum, prædestinatorum nimirum, decorem; nihil denique ad incolarum omnium commoda, honestas delitias, & voluptates. Impossibile namque omnino erat, velle Dominum, quale proposuimus, regnum constituere signo aliquo, & tamé simul plura non decernere; quando permulta regnum, vt sit, complectitur, nec sit possibile confusè, vagè, indistinctè, abstractè, aut in communi quidquam ipsum velle C ob imperfectionem, quam decernendi, aut amandi ratio hæc inuoluit. Sed nomen regni, quo hîc nos tam frequenter vtimur, ex Sacris Litteris habere Lector cupit. Ad manum certè habet labore nullo. Etenim si de iis agamus, quæ ad beatitudiné, & gratiã pertinent, tot sunt Diuinorum voluminum testimonia, vt operosum nimis profectò esset, omnia hîc lectori repræsentare: accipiat de multis aliqua celeberrima: de gloria quidem, Matth. 25. D vers. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*: de hac rursus, & sanctitate, Matth. etiam 6. cap. vers. 10. illis, *Adueniat regnum tuum*; vt exponit Petrus Laodicenus in expositione orationis Dominicæ tomo 1. Bibliot. & Suarius probat. 2. de Religione, lib. 3. de oratione, cap. 8. numero 11. de cæteris verò aliis omnibus quotquor Deum Regem vocant, vt 1. ad Timoth. 1. vers. 17. *Regi sæculorum immortali inuisibili soli Deo honor, & gloria Seculorum*: dicit, omnium, rerum intellige, quæ sæcula ipsa comprehendunt: nec enim Rex tantùm durationum, quibus constant sæcula, Deus vocari à Paulo debuit, sed eorum etiam, quorum ipsę durationes sunt, & quorum seruiunt vtilitatibus sæcula. Quòd si rex est, regnum profectò habet.

6 Sed quoniam rursus in disputationem idem Paulus venit, illa eius præterire non possum, quæ ad Romanos 8. v. 19 effert, quibúsque sensum nostrum egregiè cóffirmat. Inquit; *Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat: Vanitati enim omnis creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit illam in spe*; Et subdit: *Scimus enim, quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc, non solùm autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri. Creatura* nomine hîc Apostolus totam orbis intelligit machinam, vt interpretatur Chrisostomus, Adamus, & multi alij, de qua ingemiscere ait illos chemate & expectare, quo, *flumina plaudere, & exultare montes dicuntur*, Ps. 97. vers. 8. & sensus est; finem, in quem omnes creaturæ tendunt, & ad

Matth. 25. v. 34.

Mat. 6. v 10.

Petrus Laodicenus.

Suarius.

1. ad Tim 1. vers. 17.

Ad Rom. 8. v. 19.

Chrysost.

Adamus.

Psal 97. v. 8.

A & ad quem à Deo authore directæ, atque destinatæ sunt, electorum esse gloriam consummatam. Quare idcirco dicuntur gemere, & expectare sanctorum gloriam, quia cùm propter ipsos factæ sint, quandiu finem hi suum, ad quem sunt conditi, minimè adipiscuntur, frustrari præfixo sibi arbitrãtur illæ; quod in causa est, vt gemant, suámque veluti deplorent fortunam, & lamententur. Vnde ad calcem illorum, B *Quia & ipsa creatura liberabitur*, &c. inquit Sotus, corporeum mundum, quem Philosophi propter hominem esse docuerunt, tametsi ob totum humanum genus conditus fuerit, potissimè tamen ob prædestinatos. Quibus apertè fatetur, totam mundi vniuersitatem propter electos factam esse, ac proinde priùs prioritate signi rationis à quo, in nullóque posteriori, in quo amati esse debuerunt. Non verò decreti, C prædestinati, aut præfiniti esse potuêre, nisi vtrumque ipsorum esse naturale scilicet, & supernaturale, vt in vnum totum completum ex vtroque resultans coit, amatum simul fuisse. Hac enim ratione amandi erant, si vt prædestinari erant definiendi. Ergo vtrumque istud simul amatum à Deo est, priusquam reliqua, prioritate iam exposita; cúmque prædestinatorum omnium primi Christus, D & Mater sint, non reliquis posteriores, sed ad minimum vnà cum eis præfiniri maximè debuerunt.

Sotus.

7 Ad hoc ipsum Ecclesiæ Patres sunt, inter quos Hieronymus, 1. ad Corinth. 3. ait; *Omnia creata sunt propter sanctos*. Quid clarius? Vbi Ambrosius postquã explicuit, Paulum de naturalibus, & mundi rebus agere, declarauitque, qua ratione subiecerit Deus illas vanitati, corruptioni videlicet, atque operationibus non duraturis in æternum; subdit, *Propter electos sic eas subiectas esse à Deo*. Et infrà post illa, *Non solùm autem*, &c. *Igitur per hæc, quæ superiùs dicta sunt, ostendit, quam vim creatura patiatur nostri causa*. Agit autem de nobis in ordine ad supernaturalia. Legatur integer hic eius locus, quem breuitatis causa omitto. Accedit Augustinus 11. de Ciuitate, cap. 18. scribens; *Neque enim Deus vllum, non dico Angelum, sed neque hominem crearet, quemadmodum futurum esse præsciret, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum vsibus accommodaret*. Quibus planè docet, ad vsus, & commoditates electorum creata esse omnia naturalia, etiam dęmones, & damnatos. Quare non priùs, secundùm Augustinum, hos esse Deus voluit, & pòst in electorũ bonum direxit; sed quia eos in huiusmodi bonũ destinare amabat, illos esse statuit secundùm esse naturale ipsorum, ita vt non priùs hoc, pòst verò finis iste amatus à Deo sit. Multò ergo meliùs dicemus, nõ voluisse Deum prædestinatorum quemquam post ea, quæ ob illos facere destinauit; nec tamen Angelus, aut homo sunt, qualia cætera creata conspicimus. Prædestinati ergo primo rationis signo, in quo vnà cum ipso Christo, & Matre illorum omnium, & vniuersi

Hieronym. Ambrosius. Augustinus.

regibus amari extitêre à Deo, vt A ij, qui præstantissima regni pars futuri essent, quique maiorem ipsi prædestinanti gloriam essent conciliaturi. Nam qui iuxta rerum naturas, & prudentiæ leges quemquam amat finem, & propter illum media, quæ propiùs ad eum accedunt, ac præstantiùs assequuntur, sic eligit, vt non posteriùs hæc, priùs verò, quæ non tam eximiè, ac proximè in eum conducunt, eligat. Sed Deus amauit gloriam B suam vt finem in quem omnia, quæ facturus erat, direxit tanquam media, quibus eam consequuturus esset. Inter hæc autem præstantissimum medium prædestinati sunt, vt esse vtroque constant, naturali videlicet & supernaturali gratiæ, ac gloriæ, vt vnũ componant regnum; vtque hoc omnes rerum gradus, & species continet, non vagè, aut confusè, verũ suis certis constantes indiuiduis, quæ simul Deus primo isto C decreuerit signo, sub vno rege, ac principe, in quem omnia, sub vna regina, & Domina tãti regis matre. Igitur prædestinatos omnes secundùm vtrumq; illud esse, totum regnũ hoc vt absolutissimũ, & perfectissimum, ac simul eius duos istos dominos filiũ, & matrem; scilicet primo decreuit, & amauit signo Deus; ita vt nihil voluerit priùs, sed potiùs ista simul omnia, vt ea, quę quoniã pręstantius ipsi gloriam pararent, D propiùs intento fini accederent.

8 Video, quid aduersarij obiiciãt, quid respondeant, sed prudens sileo, ne quod alibi fusè tracto, hîc cum lectoris fastidio replicem: legat, quæ de prædestinationis mysterio scribimus, vbi latissimè rem hanc disputamus, omnibus aduersariorum subterfugiis viam præcludimus, illi maximè, quod eorum aliquibus est solemne: Deum nimirum non posse mente sua efficaciter alia ratione secundùm prius, & posterius res statuere ab ea, qua illas exequitur, aut exequi prædefinit, quod intentionis in illo nullus pro faciendis ordo sit, ab eo, qui executionis appellatur, distinctus. *Obiectio.*

Quasi vnum esse propter aliud non velit, aut hoc satis non esset ad prædictos duos constituendos ordines, cum fundamentum, vel ex nostris desumptum rebus sufficiat ad eiusmodi rationis distinctiones formandas, quoties id nullã in Deum transfert imperfectionem. Et verò nullam ei tribuimus, duos istos intentionis, executionísque ordines in eius mente collocando. Vt loco illo multis probo: quin deseruiunt maximè ad innumera nullo negotio explicanda, quæ aliàs Gordiano videntur nodo implicatiora. Vide Suarium, cũ tractatu de prædestinatione, tum 1. tomo in 3. partem editionis secundæ, vbi non pauca de hac re, quam tetigisse oportuit, persequi non item, cùm alterius propria sit loci, ad quem iure debeat Lector amandari, nec pręsens ad eorum, quæ tradimus, lucem, maiorem horum à nobis postulet tractationem. *Solutio.* *Suarius.*

Iuuant hucusque dicta, quę ad Colossenses 1. v. 15. Paulus habet, de Christo efferens; *Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ; quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cœlis, & in terra,* 9 *Ad Coloss. 1. v. 15.*

visi

visibilia, & inuisibilia, siue throni A *siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.* Quæ sic paraphrasticè interpretor: Christus Dominus primogenitus omnis creaturæ, vt homo est, quod ipse prioritate signi à quo in Diuina electione, ac præfinitione antecedat omnia vt finis, in cuius obsequium, & gratiam amata sint, vt caput & Rex, B in quem totius corporis, & regni membra ordinentur, & partes coeant. Apta verò ad primogeniti exponendam rationem hanc, quam tribuit Christo Apostolus, prioritas hæc videtur, cùm nobilitatis sit, & dignitatis, quandoquidem corporis caput, & regni princeps cæteris, quæ sub illo sunt, præstantiori gradu sublimiorique munere præponatur. Certè idcirco vocati primogenitum à Paulo hîc, quòd reliquis omnibus honore à Patre præpo- C

Hieronymus. situs fuerit, docet Hieronymus commentariis in epistolam ad Hebræos, 2. cap. vbi primogenitus idē Dominus dicitur in multis fratribus. Audi Hieronymum: (si commentariorum illorum author is est.) *Secundum assumpti hominis* (inquit) *formam Christus omnis creaturæ dicitur primogenitus, non quidem tempore sed honore,* D *secundum illud, Primogenitus meus Israel.* Quam interpretationem

Anselmus. pluribus Anselmus persequitur. Honor autem dignitatem consequitur, quare si honore ante alios, dignitate prior aliis est. Qua rogo? An non Regis omnium supremi, & maximi, cui summus idcirco debeatur honos, & regnum? Ita sanè, vt ipse de se testatur, Apocalypsis 3. v. 14. inquiēs; *Apoc. 3. vers. 14.* *Hæc dicit, amen testis fidelis, & verus, qui est principium creaturæ Dei.* Principium quidem honoris, dignitatis, & finis conditione. Omnis enim causa, qualis finis est, eorum est principium, quorum est finis. Omnis suprema dignitas, omnis summus honor, inferiorum initia sunt, quæ cæterorū capita, fontes, & scaturigines. Principium ergo Christus Dominus creaturæ.

Sed cuius creaturæ? illius, de 10 qua sermo Paulo est, quæ *in ipso, & per ipsum* condita iure dicitur. *Per ipsum*, quòd illius potentia omnia facta sunt, *Et sine ipso factum est nihil*; vt Ioannes 1. cap. *Ioan. 1. v. 3.* vers. 3. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*; Deus enim etiam est. *In ipso* autem, quòd vnà cum ipso futuro in medio annorum homine vt illius regnum decreta, quantum ad ea, quæ recensui, expressè illo primo signo cætera virtute continentia, siue ista expressè item definita tunc fuerint, siue non; quod modo non disputo. Non committam, vt Lectori minimè in memoriam reuocem, *in* pro *cum* in Scripturis accipi; quo sensu in præsenti erit, In Christo condita esse vniuersa, vnà cum eo, eodem rationis signo decreta esse fieri, vt ei parerent omnia tanquam regi, & capiti. Fauet commentationi huic Salmero, ad Colossenses, disput. *Salmeron.* 2. §. *sed meliùs est*; subdens, *In ipso autem sunt condita omnia tanquam decreto capite, & fundamento, in quo cuncta collocarentur, atque consisterent*; *quare &*

principium dicitur creatura in hac A *significatione, quia illi annectuntur Dei creaturæ per fidem*, &c. Notentur illa: *tanquam decreto capite, & fundamento*. Fundamentum præmittitur semper: quare si hoc dicitur Christus esse, ídque vt fide, intercedente Deo, creaturæ adnectantur, sanè non priùs, aut prædefinitos reliquos, aut illorum aliquem in supernaturalia bona putandum est, sed vel Christum B Dominum ante omnes, vel ad minus simul simultate signi rationis, in quo seruata prioritate signi à quo iam dicta, quod omnium futurus esset caput, qua ratione sapienter iunxit Salmero fundamentum, & caput, vtrumque tribuens Christo, cùm vtrumque prioritatem à qua semper dicat illud dependentiæ, id est, eius, à quo pendent alia innitentia illi, hoc dignitatis, C & excellentiæ, qua multa superet.

11 Videnda illa eiusdem Pauli eadem epistola, & capite, versiculo 18. *Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus primatum tenens*. Si vt primatum teneat, & illud *vt* finalem aliquam rationem sonat, posterior aliis decerni Christus non potuit. Quod fortè Salmeronem D mouit vt citata disputatione, §. *Octaua dubitationis* scriberet: *Vt sit ipse in omnibus primatum tenens. Græcè πρωτεύων, & 1. Ioannis 3. φιλοπρωτεύων, id est, in quouis ordine, non tantum creationis ab initio, verum etiam reparationis, & instaurationis, nec tam in operibus naturæ, quam gratiæ; & in ordine visibilium, & inuisibilium creaturarum: vnde manifestatur, ipsum ad nos venturum fuisse, etiamsi Adam minimè peccasset. Primatus enim iste non ex ea parte tantùm considerandus est, qua Deus erat, sed qua homo erat, etiamsi ratio, & causa primatus huius hominis ipsa Deitas extiterit. De hoc primatu dicitur; & in omni populo, & in omni gente primatum habui, id est, ab initio dominatus sum & in omni populo Iudæorum, & Gentilium, id est, regebam omnia, & gubernabam tanquam primus*. Sic ille.

Ad Coloss. 1. v. 18.

Salmeron

1 Ioan. 3.

12 Vt in Paulo ita, & in Ioanne, Apocalypsis variis locis sunt, quæ hactenus dicta probè confirment; 1. capite, versic. 8. ipse ad Ioannem Christus ait; *Ego sum* A, *&* Ω, *principium, & finis*. & versiculo 18. *Ego primus, & nouissimus*; & capite 2. versu 8. *Hæc dicit primus, & nouissimus*: & capite 22. versu 13. *Ego sum* A, *&* Ω, *primus, & nouissimus, principium & finis*: Hoc est, vt soleo exponere, & alibi latè probo, non solùm vt Deus, sed vt homo etiam creaturarum omnium post æternam Triadem principium, & finis sum, cuius amore illæ omnes, & in cuius obsequium fieri sunt decretæ; vt earum caput, rex, ac Dominus veni, vt illarum princeps nunc in cœlis dego. Qui nouissimus idcirco appellor, quod nouissimis temporibus venerim, postremo scilicet sæculo, quod ita de missione me gesserim, ac si omnium essem minimus, atque ita Iudæi tractauerint, & exceperint, quasi omnium vixissem pessimus. Virorum nouissimum hâc ob causam vates me Isaias vocauit;

Apocal. 1 v. 8. & 18.

cap. 2. v. 8.

cap. 22. v. 13.

Isaias 53 v. 3.

uit capite 35. vers. 3. Quod nouissimo die iterum venturus sim iudex, quòd te nunc de nouissimis doceam, quæ te oporteat scire, quòd finis denique post Deum rerum creatarum sim, qui post media tãdem ab eis debeam comparari. Quòd si hæc ita sunt, vt re vera sunt, ita Christus Dominus esse homo prædestinatus est, vt etiam Adam non peccante ad nos veniret. Paucis id nunc ostendendum erit, quoniam ad alia multa statuere hoc semel conducit. Plausibile hac tempestate multis placitum, & quòd expeditam admodum viam præstet ad non pauca soluenda, quæ aliter vix, aut ne vix quidem aptè dilui soleant. Grauissima certè quæstio, & quæ longissimam tractationem exigat, si pro dignitate de illa agendum sit, degustanda verò nunc summis, vt aiunt labris, ne plus iusto diuagari alicui oratio videatur, cætera relinquenda eis, qui de Incarnatione propriis locis scribunt.

15 Scripturæ nobis ad ostendendum id consulendæ sunt, in quibus incarnati Verbi mysterium, & Christi Domini aduentum ob ea contigisse traditur, quæ tum Regis, capitis, & finis creaturarum muneri annexa erant, tum absque hominis lapsu consistere poterant, & ab Assertore nobiscum agente magna cum omnium vtilitate nostrum exerceri. Regis proprium, & capitis officium est, regni, & corporis curam gerere, vitam, salutem, & commoda subditis, membrisque vigili prouidentia procurare, tutari ab hostibus, &

A defendere, legibus regere, instruere, optimis morum exemplis gubernare. Præstare omnia hęc bene poterat Dominus, etiam si, Adam non peccante, ad nos veniret, præstitit veniens, atque venisse ad exhibenda hæc ipse in Euangelio palam testatus est. Ioannis siquidem cap. 10. ver. 10. asseruit: *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.* Expende vocem, *vt*, quæ motiuã rationem vt minimũ dicit, cui iunge vitam, quam vt habeant homines, & vt pleniùs habeant, se venisse affirmat. Vide Regem suorum vtilitatibus incumbentem, publicæ salutis, & boni studiosissimum. Et verò cùm vita hęc gratiæ sit, quã etiam Adam non peccante mortales essent habituri, operæpretium erat, vt quemadmodum per Christum illam nũc obtinent, sic & eo fœlici statu, quo regnum, mundus scilicet, Protoplasto non delinquente, aduersus eum minimè rebellasset. Decens enim erat, tam diuinum bonum ab homine Deo in homines semper deriuari. Quod autem inquit: *Et abundantius habeant*: ostendit, non tam copiosè diuidendam esse iustitiam & sanctitatem nobis, ipso largitore haudquaquam venturo, ac re ipsa per eum tribuitur. Quoniam æquum erat, tam cœleste caput abũdantiùs in mẽbra virtute sua influeret, quàm illo non interueniente in ea ratione alia vita deriuaretur. Ergo si vitam hanc communicare hominibus, Christo vt illorum capiti, & Regi iure conuenit, ad hancque dandam eis se venisse ait, qua etiam, Adam in gratia permanente, fruerentur, sanè

Ioan. 10. v. 10.

sanè tunc etiam, vt id præstaret, A
veniret: vtque id explicet, aduentus sui eam causam reddit, quæ tam lapsis hominibus, quàm persistentibus in bono locum apertè habet, quæque nullum peccatum vt occasionem præmitti exposcat.

14 Eandem tradidisse arbitror
Ioan. 3. v. 17. ipsum Dominum, cùm Ioannis 3. vers. 17. ad Nicodemum protulit: *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.* B Latiùs patet saluare mundum, quàm redimere, vt manifestè in Angelis constat, quos citra controuersiam saluauit Deus, non verò extra illã est, eos Christum Dominum redemisse. Deinde, ex quatuordecim fidei nostræ articulis eorum, qui ad Diuinitatem pertinent, sextus, Deum esse omnium Saluatorem fatetur: quo redemptionis humanæ opus aliquod explicari, nullus hactenus C arbitratus est. Quare licèt nullum intercederet crimen, culpa nulla, è cuius bararro educendi essemus, Saluatoris muneri nec deesset materia, nec ianua clauderetur. Veniret ergo Christus, vt saluaret, vt nunc etiam venit, quemadmodum citata hæc illius verba conuincunt. Adde, quæ ad Pilatum ipse, Ioannis 18. vers. 37.
Ioan. 18. ver. 37. *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati.* D Quamuis Protoplastus minimè cecidisset, veritati perhibere testimonium Christus posset, fidei prædicare mysteria, Patris secreta hominibus reuelare. Venisset ergo, cùm aduentus sui, quam rationem reddit, non parum exercere tunc in mundo potuisset. Duas has vitæ, ac veritatis rationes illis subtiliter complexus est, *Ego sum via, veritas, & vita*; Ioannis 14. v. 6. & priùs, quantum ad vitam attiner, Martæ dixerat, *Ego sum resurrectio, & vita*: Ioannis 11. vers. 25. *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet.* Legatur 5. cap. v. 40. vbi ad Iudæos Dominus: *Non vultis venire ad me, vt vitam habeatis.* Habes istis, regis, & capitis in subiecta membra influxum vitæ, ac doctrinæ, quo diriganrur, qua viuant; accipe legum, & morum.

Ioann. 14. v. 6. *Ioan. 11. ver. 25.* *Ioan. 5. vers. 40.*

Isaiæ 33. v. 22. legimus; *Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse saluabit nos.* Prudenter, *Dominus rex noster*, additur, vt præmissorum causam nosceres. Vidisti legem. Exemplum vide Ioannis 13. vers. 34. *Mandatum nouum do vobis; vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Quanquam ergo non peccaret homo, veniret certè, vt omnia hæc tam præclara regis, & capitis munera exerceret in suo regno. Quod vt illi peccatum non peperit, ita illius malitia non abstulisset. Quare venisset, ne suo mundus principe, & capite priuaretur, etsi nihil aduersus illum commisisset. Neque vt vidimus, deessent euentu illo bona quæ subditis conferret maxima. Conferret gratiam, prioris augmentum, præseruaret à crimine, sua nobis patefaceret Sacramenta; Vno verbo dicam, exhiberet se hominibus præstantissimũ Saluatorem, 15

Isaia 33. v. 22. *Ioan. 13. v. 34.*

essi

efficeret, vt verè de illo posset cani: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est:* Omnia hæc, nostro genere in iustitia permanente, locum habere poterant, communia vtrique nostræ sorti, ei scilicet, quam amisimus, & huic quam sustinemus, ista profectò sunt, præsentis propria, *Crucifixus etiam pro nobis; &c.* Omnia symbolum docere voluit, quando non communibus priuati fuimus, quòd peculiaria indignis misericorditer fuerint condonata. Non autem illa explicuit, quod Apostoli conditores sentirent, haud quaquam futura, si peccarum minimè contigisset fuisse, quod id acciderit.

16 Placet vno aut altero Patrum suffragio ista confirmare, exornaréque, vt videat Lector, quàm legitima scripturarum oracula expenderimus. Horum vnus illustris admodum Cyrillus Alexandrinus est, qui Thesauri lib. 5. c. 8. ita pro nobis disserit: *Eodem modo creator noster Christum nostræ salutis fundamentum etiam ante initium mundi fundauit, vt si præuaricatione caderemus, in ipso rursus renouaremur.* Quibus planè docet, Christum ad hoc præsertim, atque primo venisse loco, vt in statu innocentiæ iustos nos efficeret, atque ita super illum ædificaremur, simúlque prouidisse prō instauratione remedium, si ruina fortè accideret. Quo fit, vt quanquam hæc futura non esset, iuxta Cyrilli mentem, veniret Dominus. Nec me Vazquez 3. parte disputat. 10. cap. 10. num. 124.

Cyrillus.

Vazquez.

mouet responsio, quæ tantum fuga est, vim Cyrillo inferens; cui omnino similis à Valentia excogitata tomo 4. disp. 1. quæst. 1. puncto 7. ver. *Respondeo similitudinem hanc.* Ne verò imponere his nos Lector existimet, audiat, quid respondeant. Vazquez sic effert eo loco: *Respondeo, primam ædificationem ad quam sustinendam verbum æternum ex sententia Cyrilli fundamentum factum est, fuisse iustificationem nostram per gratiam libertatis à seruitute peccati communis, vt ex dictis patet: ideo autem Christum fuisse factum firmissimum fundamentum, vt si iterum proprij ruina peccati caderemus, renouari, & reparari possemus in ipso Christo. Id quod particula illa, rursus, qua vtitur Cyrillus, manifestè indicat,* Sic ille. Aduersus quem est, *præuaricationis* vocem absolutè in Patribus, & Scriptura cū de omnibus agunt mortalibus, pro communi generis nostri ruina vsurpari; vt Danielis 9. vers. 24. *Septuaginta Ebdomades abreuiatæ sunt super populum tuum, & super vrbem sanctam tuam, vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna.* Explicat Tertulianus hæc lib. contra Iudæos cap. 8. & pro *consummetur* legit *inueteretur*, finiatur scilicet. Ad quem Vatablus consonè num. 41. *Deus non solùm liberabit populum ab exilio pro quo oras, sed & ab omnibus peccatis, & potestatibus tenebrarum misso Christo.* Interlinealis supra verbum *consummetur*, habet *deleta*; Lyra, *terminetur* Richelius, *finiatur præuaricatio: idest originale.* Pererius, expositione secunda de peccati deletione,

Valentia. *Vazquez.* *Reiicitur.* *Danielis 9. ver. 24.* *Tertullian.* *Vatablus.* *Interlinealis.* *Lyra.* *Richelius.* *Pererius.*

Danielem intelligit, confirmátque A Isaiæ testimonio cap.40.ver.

Isaias 40. vers.

1. *Consolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester. Loquimini ad cor Ierusalem, & aduocate eam; quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius.* Eodem *præuaricationis* nomine, ad cõmunem omniũ lapsũ declarandum,

Ad Rom.5. ver 14.

vtitur Paulus 5.ad Rom.c.5.ver. 14.scribens; *Regnauit mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam meos, qui non peccauerũt in similitudinem* B *præuaricationis Adæ, qui est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita & donum, si enim vnius delicto multi*

1.ad Timot. 2.ver.14.

mortui sunt, &c. & 1.ad Timot.2. ver.14. *Adã non est seductus mulier autẽ seducta in præuaricatione fuit.*

17 Et sanè vt alia multa prætermittam, luce ipsa meridiana clarius cuique vel etiã cæco est, toto illo c. Cyrillũ de origineo malo tractare, in cuius remediũ Christus à Patre fuerit ab æterno, scite C illud futurum, prædestinatus. Longissimũ caput est, idcirco minimè transcribendũ, adeat id Lector, atque rem, vt dicimus, se habere manifestè cõperiet: vt verò, si ad manũ non fuerit, credat, particulam eius dabo, ex qua cætera sibi persuadeat. Parũ ante finem

Cyrillus.

sic ait. *Causa verò, vt sic dixerim, quare præsciti sumus in Christo, & in adoptionem ex charitate Dei Patris* D *vocati, hæc est: Præuidit Deus peccaturũ hominẽ, & in mortem casurum.* His negari nõ potest agere de culpa originali Cyrillũ, cùm manifestũ sit, nõ præscisse Deum omnes volũtate propria lethaliter peccaturos, quandoquidẽ innumeri sũt quibus non id contingit, & vt de aliquibus adultis sileam, infantes vita decedentes nunquã ita peccant. *Præuidit etiam* (Prosequitur

Cyrillus.

ille) *conferentia generi eius, & quomodo renouaretur, & ad immortalitatem rediret. Ideo quasi radices huius spei in Filio suo nobis deposuit, per quẽ ad adoptionẽ nos vocauit, & omni spirituali benedictione nondum factos muniuit: Vt quando præuaricatione in mortem caderemus, ex prisca illa radice in vitam rursus resurgeremus, & velut iam benedicti nõ omnino, sempérq; iacere possemus. Præfundatur igitur ante nos Christus, & in ipso nos omnes superædificamur, idque ante initium mundi in præscientia Dei, vt cùm ordine diuino benedictio maledictionem antecesserit, & damnationem in mortẽ vitæ pollicitatio, & seruitutem Diaboli adoptionis libertas, possit natura humana superatis malis, quæ interim acciderunt, in pristinam per gratiam Christi, (qui fundauit eam bonis in bonis) dignitatem recurrere, talísque fieri, qualem Deus ex charitate per Filium suum futuram constituit. Sed similitudine, quomodo ante sæcula Dei sapientia fundata sit Paternis cõsilijs, sic intelligemus. Architectus, verbi gratia, sapiens ædes ædificaturus regias dubitat verisimiliter, ne quid procedẽte tempore altior ædium structura patiatur ac ideo fundamẽtũ iacit firmissimũ, & radices operũ robustissimas construit, vt si quid superiora patiantur, possint rursus reparari fundamento seruato. Eodem modo creator noster Christum nostræ salutis fundamentum etiam ante initium mundi fundauit, vt si præuaricatione caderemus, in ipso rursus renouaremur.* Sic ille. 18

Quibus euidentissimè ostendit agere se de communi lapsu. De quo postquã prioribus egit, vt dicta omnia faciliora captu redderet,

ret adhibita similitudine voluit illustrare, cui vt conclusionẽ præmissæ illa, *eodem modo creator, &c.* subiecit. Gratis ergo ad actualia peccata restringuntur, cùm tota disputatio sit de originali. Ex quibus Cyrilli verbis constat; de actualibus tãtùm in postremis disserere? Aut quid in illo est, restrictionẽ hanc probãs? Illa, quę proximè antecedũt, respondes: *Possit natura humana superatis malis, quæ interim acciderunt; in pristinam per gratiam Christi (qui fũdauit eã bonis in bonis) dignitatẽ recurrere, &c.* Verùm hęc tantùm conuincũt in horum medicinam malorũ etiã bonis Christi præuentum esse hominem, siue pręparatum fuisse redemptorem, vt pro istis etiam haberet, quo se ab illis expediret. Non autem suãdent, postrema de iis tantùm accipienda esse, quin potiùs declarant, de omnibus origineo videlicet, & reliquis esse intelligenda. Maximè, cùm illa ex Architecto petita similitudo generalis sit, & omnia comprehendat, aptéque in omnia cadat. Accedit ratio qua Cyrillus vtitur ad probandum Christi præfundationẽ, vt ipse loquitur, ante nos in diuina æterni patris mente, vt haberemus scilicet, quo, si accideret casus, in deperditã erigeremur protinus dignitatẽ. Quod non tantùm in lapsu, quẽ sua cuique inducunt scelera, locum habet, sed etiam in eo, qui totius naturę, si contingeret, esse debebat. Imò si rectè arguitur, multo potiori iure præfundandus erat, vt cõmuni totius generis nostri medendo esset morbo iam parata efficax medicina, cùm prudẽs omnis gubernator, & princeps in iis, quæ cõmunem gentis

Responsio.

statũ, & reipublicę bonũ concernũt, vigilantiores sint, & prouidẽtiores, quàm circa ea, quæ non tã latè patent, nec tantũ damni, aut commodi inferre queunt ciuibus.

Nec vox illa, *rursus*, qua suam expositionem Vazq. probat, aut pro illo est, aut obest nobis; cùm sensus Cyrilli sit clarissimus. Est hic, vt si à gratia per originale caderemus, ad eã reuocaremur per Christum. Quis non videat, legitimè *rursus*, vti eum, qui ad id, quod priùs aliquis fuit, redire illum significat? An non rursus ad gratiam homo, quam per origineam culpam amisit, cùm ei per Dominum restituitur? Superfluũ admodum esset, confirmare hoc exemplis; cùm vsus omnium id abundè affirmet. Consule Terentiũ in Eunucho, *Inimicitia, induciæ, bellũ, pax rursũ.* Quid si dixero pro, *è contrario, rursus*, hîc à Cyrillo vsurpari quę alia vocis huius significatio est, iuxta Vergilianũ illud.

19 *Respondetur Vazquez fundamento.*

Terentius.

Virgilius.

Haud rursum enodes trunci resecantur vt Cyrilli mẽs sit. Vt si pręuaricatione caderemus in ipso rursus, id est è contrario, renouaremur. Quo elegãs, & Cyrillo digna, Scripturæque respõdens antithesis continebitur inter primũ, & secundũ Adã, vt quemadmodũ in illo peccato inueterauimus, sic in Christo gratia renouemur. Vide Paulum cap. illo 5. ad Romanos præsertim ver. 21. vbi contra positionẽ istam inuenies. Sed vrgebit quisquam fortè; Cyrillum dicere, *rursus renouaremur*, quod iteratam renouationẽ significat, id est, quæ cùm antea fuerit aliquando, iterum repetatur, quòd intermissa fuerit, siue innouatum, veterascens renouatum, ac iterum in

Ad Roma. ver. 21.

Obiectio. Cyrillus.

in vetustatem collapsum reno- A uatione iterata nitori pristino restituatur; id enim erit rursus renouari, aliàs, & si post primam vetustatem contractam nouitati deperditę redderetur, nō rursus renouari sed innouari rursus, aut tantùm renouari appellaretur.

Solutio. Verùm nullius ponderis obiectio est: quoniam ipsa prima gratia primò collata renouatio est eius, cui tribuitur, comparatione siquidem naturæ, nouum esse est B posterius illa, vnde renouatur, qui efficitur Deo gratus; primum enim esse nouum naturale cuique dici potest, cùm recens adueniat illi vt pote, quod antea ei non contigerat, gratia vt esse quoddam est, & nouum etiam homini, rursus nouum esse dicendum erit, & si fingere nomen licèt, renouum: redire igitur ad gratiam, rursus erit profectò re-

Exploditur. nouari. Sic respondet quidam. C Non probanda solutio. Nam etsi verum contineat, non tamen ad Cyrilli, reliquorum Patrum, & Scripturæ mentem esse potest, in quibus naturale hominis esse, vt ex Adam in nos descendit, vetus homo dicitur, quod verò gratiæ, nouum. Vocatur autem illud vetus, vt moribus subest rationi cōtrariis, quòd à primo Adam peccante initium sumpserit, in nos D spoliatum originali iustitia, qua frenaretur, transfusum, gratię autem nouum, quod Deo nos simillimos reddat, qui non veterascit;

Ad hebraos 1. vers. 12. sed vt Paulus ad Hebræos 1. ver. 12. inquit, *Idem ipse est*, ex Psalmo 101. Ad hoc autem esse quoties redimus, renouari optimè nominamur. Rursus ergo renouari, quod aduersarius contendit, erit Cyrillo: quare aget de peccatis actualibus, cùm præuaricationis meminit, & ab ea rursus asserit renouari, quando adducta expositio non placet, nec alia congrua est.

20 Vera solutio. Cyrillus. Est, quam subiicio; paucis illam dabo. Egerat de originali Cyrillus, inseruerat paucula de actualibus, illa scilicet, *Possit natura humana, superatis malis, quæ interim acciderunt, &c.* Concludebat; & capiti finem imponebat, si voce, quæ de origineo tantùm scelere posset intelligi loqueretur, diminutè ageret, nec plenè totam Christi efficaciam, & vim saluti nostræ vtilem explicaret; quandoquidem non exprimeret eius virtutem quoad actualium remissionem, instaurationemque gratiæ per hæc deperditæ. Vt ergo & ista, & illud per Christum doceret deleri, atque in Dei amicitiam excluso eo restitui, quam si amiserimus actualibus, iterum innouari consequamur, duo illa coniunxit, *rursus renouaremur*: quibus plenè totum nostri saluatoris munus in omni sanctificatione nostra expressit elegantissimè. Perpende illa, *Præfundatur* Cyrillus. *ante nos Christus, & in ipso nos omnes superædificamur.* Quæ vt minimum antecessionem signi prioris à quo in Deo significare debent, & vt non significent, præisse Christum in decretis, antepositumque nobis fuisse, ita vt nostrum esse naturale præuenerit, sed gratiæ duntaxat, eo quòd prius esse nos decretum sit, deinde Christum vt iustitiæ nostræ fundamentum, cui illa tota innitens consisteret, atque idcireo post illum hanc conferendam nobis per

bis per ipsum, vt vult citato su- A
Valentia. periùs punctoValentia,versiculo,
Respondeo non significare. Ad illud,
quod ibidem subdit, stare non
potest: Ait, præuisos nos ante
Christum,non solùm quoad esse
naturæ nostræ,verumetiam quã-
tùm ad peccatum contractum,
post quod præuisum, vt totius
sanctitatis nostræ fundamentum,
Confutatur. Christus decretus sit.Nam si pec-
catores præuisi ante illum decre-
tum sumus, & ante peccatum e- B
tiam ad gratiam,& gloriam rela-
ti, directique voluntate vt mini-
mum antecedente,quapropter,&
eadem voluntate parata nobis
media sufficientia, quibus posse-
mus duo illa nobis comparare;
horum fundamentum esse Chri-
stus non poterat, cùm nondum
esset prædefinitus, & tamen Cy-
rillus salutis nostræ illum abso-
lutè fundamentum præiactum
dicit, omnis ergo:aliàs qua ratio- C
ne portio ista in illo non fundata
dicitur, aliqua etiam alia confe-
renda post ipsum decretum affir-
mari posset,illi non insistere. De-
inde,naturam humanam Cyrillus
Cyrillus. nominat;inquit enim:*Vt cùm or-
dine diuino benedictio maledictionem
antecesserit, & damnationem in
mortem vitæ pollicitatio,& seruitu-
tem Diaboli adoptionis libertas,pos-
sit natura humana superatis malis,
quæ interim acciderunt in pristinam* D
*per gratiam Christi dignitatem re-
currere, &c.* In natura humana
primi parentes continentur, de
illis ergo Cyrillus etiam loqui-
tur,atque de ipsorum quoque an-
te peccatum gratia,& conditione
illa,qua filios in sanctitate gene-
raturi erant, si minimè deliquis-
sent. Non ergo iustitiæ post pec-
catum restituendæ hominibus
duntaxat fundamentum Chri-
stum Cyrillus dicit, sed tum hu-
ius,tum cuiusque alterius generi
nostro destinatæ.

21 Venio ad ea quæ versiculo eo, *Valentia.*
Respondeo similitudinem hanc:idem
Valentia effert, quibusque res-
pondere adductis principio ex
Cyrillo contendit. *Respondeo* (ait)
similitudinem hanc (loquitur de il-
la ex Architecto desumpta, & à
Cyrillo adducta) *sicut neque aliàs
non oportere,per omnia quadrare ex
mente Cyrilli. Alioquin dicendum
erit,Deum,cùm praordinauit Chri-
stum,nullo modo præsciuisse certò,sed
dubitasse, an homo esset peccaturus,
sicut Cyrillus in exemplo allato po-
nit,Architectum dubitare verisimi-
liter de futura ruina domus. Id au-
tem absurdè diceretur de Deo, cùm
is de nulla re dubitet, sed omnia cer-
tò, & infallibiliter sciat,quæcunque
vel absolutè per scientiam visionis,
vel conditionaliter aut quocunque
modo per scientiam simplicis intelli-
gentiæ nouit. Vis ergo illius similitu-
dinis ex mente Cyrilli consistit in
hoc; quòd sicut Architectus antè
multò quàm fundamentum iaciat,
primò cogitat (quamuis per dubita-
tionem) de futura domus ruina, & ob
id statuit iacere firmissimum funda-
mentum, & denique illud iacit: ita
Deus antè multo quam executioni
mandaret mysterium incarnationis,
primò (ordine quodam) cõcepit men-
te ruinam futuram peccati (non per
dubitationem, sed per certam præ
scientiam) & deinde id mysterium
praordinauit tanquam firmissimum
nostræ salutis fundamentum, & de-
nique suo tempore illud postea exe-
cutioni mandauit.* Hæc Valentia. *Exploditur.*
Quæ stare cum Cyrilli verbis non

 possunt

possunt. Etenim si tantùm explicare voluisset, quod ista respõsio affert, non dixisset, *Vt si prævaricatione caderemus in ipso rursus renouaremur:* sed, vt quoniam prævaricatione casuri eramus, in ipso rursus renouaremur. Si Cyrillus de incarnatione decreta post visam nostram ruinam loquitur, & hanc certò notam Deo fuisse nõ ignorabat, vt ignorare non poterat, cur illo dicendi scribit modo, & non eo, quem ipsi explicandæ rei proprium esse, quisque vel cæcus videat? Non per *si*, declarare sensum debuit, sed per *quia, cùm, quoniam, quòd, quando*, & similia debuit. Sensus ergo illius germanus est: Ante decretã permissionem peccati, præfinitum Christum, & totius nostræ primę salutis fundamentum, & totius, si caderemus, reparationis principium. Dicit, si caderemus, vt explicet, nullam ex parte voluntatis Diuinæ intercessisse de nostro lapsu prædefinitionem, imò nec C prioritate illa, qua definitus est Christus, de permissione illius, sed tantùm efficacem amorem de Christi existentia Saluatoris, ac Redemptoris, quòd præuideretur, fore, vt permissio decerneretur, & futurum peccatum, ex adiunctâ scientia conditionata.

Cyrillus.

22 Loquutus Cyrillus, vt Scriptura ipsa est, in qua multa inuenies, quę hac ratione interpretêris. Inquit Ioannes 1. sua canonica 2. c. vers. 1. *Filioli mei hæc scribo vobis,* D *vt non peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum Iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* An ignorabat Ioannes, aut qui per illũ scribebat Deus, pec- A catorum aliquem post Christum in cœlum assumptum? Cur *si quis peccauerit*, dicit, non vt cùm quis peccauerit? Ostendit in nostra esse potestate, delinquere, ita vt nec ad id Deus impellat nos, vt testatur Sapiens Ecclesiast. 15. cap. v. 12. nec excitet, aut permoueat; quemadmodum Iacobus epistolę suæ 1. cap. v. 13. affirmat illis: *Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum est, ipse autem neminem* B *tentat.* Sed totum, quod peccari est, ita nostrum esse, vt soli nos simus, qui nos præcipites demus iuxta illud, *Perditio tua ex te Israel, tantũmodo in me auxiliũ tuũ*, Oseę 3. v. 9. Et quamuis tenere in omnibus similitudo non debeat, atq; idcirco nec à Cyrillo adducta quantum ad illam Architecti dubitationem; quoad præcipuum tamen respondere omnino illam oportet, (ne otiosa, & penitus vana sit) rei, ad cuius explicationem proponitur, potissimum ex Architecto vsurpatæ hoc est. Vt ille non post ruinam præuisam de construenda cogitat domo, sed ob eius bona, & cõmoda, præcauens tamen, ac futurum suspicãs, seu posse accidere vitium præuidens, ea fundamenta ponere statuit, quæ tum ædis molitioni subseruiant, tum ruinæ, si acciderit, corrigendę, in pristinũmque restitutioni statum sint vtilia: Sic prorsus Deus salutem nostram disponens, non ex ægritudine priùs visa in eã prouocatus, sed eius præstãtia in sui gloriã allectus, ita quæcumq; ad illã pertinentia voluit componere, vt præmittere ipsi placuerit firmam, solidãmque totius radicem, & c ntra

Ioan. 1. can. cap. 2. v. 1.

Ecclesiastici 15. v. 12.

Iacob. epist. 1. c. v. 13.

Oseæ 3. v. 9.

tantæ virtutis, vt si deperdi contingeret, esset vnde plenissimè denuo pullularet. Decreuit nempe Christum tam primæ sanctificationis authorem, quàm cuiusuis recuperationis, si amitteretur, principium.

23 *Rupertus.* A Cyrillo ad Ruper. qui etiam venturũ fateretur Dominũ quamuis Adam in accepta semel iustitia permaneret. Lege illum 3. *de Trinitate* cap. 20. & 3. *de gloria, & honore Filij hominis* non longè à fine. Verba non refero, quod vel ipsi aduersarij pro nobis illum esse vltrò concedant. Est & Alexander 3. p. q. 2. membro. 13. Albertus Magnus in 3. dist. 20. ar. 4. vbi Scotus dist. 7. q. 3. & dist. 19. q. vnica; Iacobus de Valentia in Psal. 81. & 102. Albertus Pigius 8. de liberrate arbitrij cap. 1. art. 2. & 3. & lib. 10. cap. 1. Catharinus tum libro *de eximia Christi prædestinatione*, tum alibi; Claudius Taurinensis lib. *de Prouidentia*, q. 1. ar. 2. Viguerius in Institutionib. Theologicis, c. 20. §. 1. versu. 4. Suarius ex parte, 1. tom. in 3. partem, disp. 5. sect. 5. Antonius Spinelus in throno Deiparæ cap. 14. nu. 11. Et Salmero in Paulum ad Colossenses, disput. 2. §. *Octaue dubitationi*; scribens ad illa; *Vt sit ipse in omnibus primatum tenens. Gracè* πρωτεύων, *&* 1. *Ioannis* 3. ὁ φιλοπρωτεύων, *id est, in quouis ordine, non tantùm creationis ab initio, verùm etiam reparationis, & instaurationis, nec tam in operibus naturæ, quàm gratiæ. Et in ordine visibilium, & inuisibilium creaturarum. Vnde manifestatur, ipsum ad nos venturum fuisse, etiamsi Adam minimè peccasset. Primatus enim iste non ex ea parte tantùm*

Alensis. Magnus. Scotus. Iacobus Valentia. Pigius. Catharinus. Claudius Taurinensis. Vigerius. Suarius. Spinelus. Salmero.

A *considerandus est, quâ Deus erat, sed quâ homo erat, etiamsi ratio, & causa primatus huius hominis ipsa deitas extiterit: &c.* Item ad Romanos 5. disputatione 38. §. *Hic etiam obserua.* Vbi non solum venturum Christum, Adam non peccante, affirmat; verùm etiam ex Paulo confirmat. Explicuerat illa priùs eiusdem Apostoli; *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, secundùm tempus Christus pro nobis mortuus est: Multò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum.* Perpenderat hæc, tandem subdit: *Si hæc Pauli ratiotinatio alicuius est ponderis, similiter videtur inferendum esse: si Adæ peccatum, & inimicitia hominum propter ipsum contracta cum Deo, non potuit impedire beneficium incarnationis* C *Filij Dei in gratiam nostra redemptionis: multò magis illi homini non peccanti, sed Deo per omnia obedienti contulisset, si non ad redemptionem, qua non indigebat natura humana, saltem ad eam nobilitandam, & glorificandam, ne plus videatur diligere peccatores, quam iustos. Et iterum corroborat eandem sententiam. Si enim cùm inimici essemus* (Pauli hæc sunt) *reconciliati sumus* D *Deo per mortem filij eius: multò magis reconciliati salui erimus in vita ipsius.* Resumit argumentum à minori ad maius opponendo vitam morti, & iustos peccatoribus: *Nam si mors potuit inimicos non natura sed voluntate reconciliare, multò magis vita poterit reconciliatos saluos, & beatos efficere.* Hucusque Salmero.

Ad Rom. 5. ver. 8.

Salmero.

Ad

Ad cuius imitationem ita etiam ex his postremis Pauli verbis arguam. Si cùm inimici essemus, ac cerneremur à Deo, non idcirco tanto bono, quantum est, habere in principem Christum, & in regni consortem Virginem, priuati sumus, cur hoc amici caruissemus, denegassetque id Deus tunc, cùm ipsi gratos, obsequentesque intueretur. Accedit, effectione rerum gloriam suam, suæque potentiæ, bonitatis, sapientiæ, atque magnitudinis ostensionem quæsisse Dominum: quæ omnia longè præstantiùs, cumulatiúsque vnum incarnationis opus probat, quàm cætera in vnum collecta omnia: nō ergo vt illud decerneret, peccati debuit permissionem à se decretam spectare, neque ob id tantùm filium mittere, vt lapsum erigeret humanum genus, quo stante non esset missurus. Si, vt tot, tantáque attributa sua ostenderet Deus, pulicem fecit, illáque Angelorum supremus seipso luculentius declarat nobis, quis rectè assereret, pulicem quidem ante peccati ruinam permissam decretum esse, Angelorum verò illum principem minimè, quod hominum saluti esset etiam suo modo præpositus? Confirmant hæc illa D. Thomæ 3. p. quæst. 5. art. 1. in corpore: *Vnicuique rei conueniens est illud quod competit sibi secundum rationem propria natura, sicut homini conueniens est ratiotinari, quia hoc conuenit sibi inquantum est rationalis secundum naturam suam. Ipsa autem natura. Dei est essentia bonitatis, vt patet per Dionysium 1. cap. de diuinis nominibus; vnde quidquid pertinet ad rationem boni conueniens est Deo. Pertinet autem ad rationem boni, vt se aliis communicet, vt patet per Dionysium 4. cap. de diuinis nominibus. Vnde ad rationem summi boni pertinet, quòd summo modo se creaturæ communicet, quod quidem maximè fit per hoc, quòd naturam creatam sic sibi coniungat. Vt vna persona fiat ex tribus, verbo, anima, & carne; sicut dicit Augustinus 13. de Trinitate. Vnde manifestum est, quòd conueniens fuit, Deum incarnari.* Si ergo conueniens fuit incarnatio Deo, & est, atque illius omnia quæ nos dicimus attributa, illustriùs, diuiniúsque in tam diuino planè opere fulgent omnibus, maiorem Domino gloriam, & honorem, ac nomen hoc vno duntaxat conciliante, quàm ei cætera omnia pariant, vt diximus, credibilene fieri alicui potest, bonorum, admirabiliumque omnium caput, & verticem futurum minimè, si omnium malorum apex, quale peccatum est, non fuisset; futura verò inferiora reliqua, etiamsi nihil peccatum esset? *Præterea* (Spinellus & alij subdunt) *Adam cognouit incarnationem, dixit enim Genesis 2. propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adherebit vxori suæ, & hoc dicit Apostolus ad Ephesios. 5. sacramentum magnum esse in Christo, & in Ecclesia; vnde infert Sanctus Thomas 3. p. quæst. 1. art. 3. ad 5. & 2. 2. quæst. 2. art. 4. Adam in statu innocentia non ignorasse hoc sacramentum, & habuisse fidem explicitam in Christum, secundum quod ordinabatur in consummationē gloria, & addit non fuisse præscium peccati futuri: Ergo cognouit veram, & sufficientem causam incarnationis, qua prior*

D. Thomas. — Spinellus.

prior, & vniuersalior, ac independens esset à peccato originali, & diuinæ bonitati consentanea. Sic illi.

25 Quæ omnia minimè impediunt, quominus eodem signo rationis in quo eadem voluntate decreuerit eandem Filij Pater incarnationem in humani generis lapsuri medicinam, & reparationem, non tantùm quoad passibilis conditionis circunstantias, & mortis; sed etiam quoad ipsam tanti mysterij substantiam tā plenè, ac integrè, quàm absolutè, ac B perfectè ex priori motiuo regni, & Sacramenti excellentia esse illam definiir. Dico, eadem voluntate, quòd opus non sit, duplicem mente nostra in diuina incarnatione amorem distingui, quorum altero in eam ex priùs motiuo declarato feratur, altero ex hoc posteriori, nostræ videlicet restitutionis, in gratiæ statum, quem perdidimus. Hæc enim amorum multiplicatio inutilis prorsus, & C otiosa esset, cùm vna satis omnino sit, quæ in hoc mysterium simul, atque indiuisibiliter ex motiuis istis ipsi propositis tendat, & quidem ob vnumquodque tam plenè, ac si ob alterum in idem obiectum non iret; quo fit, vt si deesset vnum, ob aliud non minori prosequeretur amore Deus tam præclarum opus eo, quo ex duplici hoc tcipsa illud complexus D est. Falluntur ergo illi, qui vel eodem primo isto signo multiplicant numero circa mysterij huius substā'iam voliriones in Deo, vel in diuersis, tribuentes primo vnam, qua illud amauerit ob innatam ipsi præstantiam, aut quāuis aliam rationem à peccati permissione, passibilitate, ac morte,

A abstrahentem, alteram alicui alteri post primum, qua in peccati remedium id rursus esse statuerit. Multò verò magis errant putantes, quoad circunstantias passibilitatis, & mortis ob redemptionem nostram esse duntaxat decretum, non quoad substantiam, quæ dignitatis ratione fuerit definita.

Pugnat enim aduersus illos 26 Scriptura, quę nostrum iudicium probat, vt videre licet in Paulo ad Hebræos 10. v. 4. dicente: *Impossibile enim est sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, ecce venio*, &c. Perpende ablationem peccatorum præmitti à Paulo, dicíque animalium sanguine haberi non posse, deinde subdi vocem, *ideo*, quæ illatiua est, & rationem reddens, cui subnectuntur ea, *Ingrediens mundum dicit* (Christus scilicet) *Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi* Quod incarnationis effectionem declarat: Sumitur pars pro toto, quod incarnationis actione Christo adaptatum illud fuerit. Vt etiam Ioannis 1. v. 14. pars pro toto illis accipitur, *Verbum caro factum est.* Vnde sensus integer Pauli erit. Quoniam peccata delere statueras, neque id brutorum sanguine poterat comparari, voluisti ad tantum bonum hominibus conferendum mihi filio tuo corpus aptare; hoc est, placuit tibi me hominem fieri, vt pro sacrificiis, quæ nolebas, quòd inutilia essent, ad peccata hominum expianda, me

Ad Heb. 10. v. 4.

Ioan. 1. v. 14.

tibi libens, lubénsque in propitiatorium holocaustum offerre pro mundo, atque idcirco vt primum homo factus sum, dixi, *Ecce venio*, adsum ad id præstādum, in quod me hominem esse voluisti. Hæc ita Paulus ipse ibidem ver. 8. tradidit: *Quia hostias, & oblationes, & holocautomata pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, tunc dixi, Ecce venio, vt faciam Deus voluntatē tuam.* Confirmant hoc idem, qu. 7. c. 26. ait, scilicet, *Talis enim decebat, vt nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus.* Esse factum cœlis excelsiorem ait decere, vt noster esset pontifex: Ergo vt qualem esse decebat, pōtificem haberemus, decuit cœlis excelsiorem fieri, ergo huius rei gratia cœlis factus excelsior est: At hoc fuit Deum incarnari; Ergo incarnationis substantia ob id etiam decreta est. Cœlorū nomine Angelos intelligit, continens pro contento vsurpás, iuxta Scripturæ phrasim vsitatissimam, cœlorum nomine Angelos explicantis, vt Deuteronomij 32. vers. 1. *Audite cœli, quæ loquor*; Ieremiæ 2. v. 1. *Obstupescite cœli super hoc*; & alibi frequentissimè. Dixerat verò ipse Apostolus 1. cap. v. 4. *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu; Ego hodie genui te?* Nec turbet aliquem, per *effectionis*, vocem quæ applicetur Christo, vt prædicatum subiecto, incarnationis eius opus significari à Paulo, quoniā per incarnationis ipsius effectū nobilissimū non sine iusta ratione hanc voluit explicare, vt faciliùs eius præstantia nosceretur. Ex eo enim quòd sibi vniit humanitatem verbum, consequutum est, vt in quantum homo etiam Angelis omnibus sublimior esset Christus gratia, gloria, dignitate, vtque adhuc quatenus homo Dei esset filius naturalis. Quid, quòd sensu aliquo iuxta quem interdum loquuntur Patres, verum est dicere, homo factus est Deus, scilicet per incarnationem effectum est, vt homo sit Deus. Quemadmodum explicat, & admittit D. Thomas 3. p. q. 16. art. 7. & loquuntur Augustinus 5. de Trinitate cap. 13. Damascenus 3. de fide c. 11. Nazianzenus orat. 35. num. 86. Ad hunc sensum Paulū explica. Quin absolutè concedit Scotus in 3. dist. 7. q. 2. verum esse absolutè efferre, homo factus est Deus. Vide Suarium 1. tomo in 3. partem q. 16. art. 7. in Commentario.

Ad Heb. 10. vers. 8. — Ad Hebr. 7. v. 26. — Deutero. 32. ver. 1. — Iere. 2. v. 1. — Ad Hebr. 1. v. 4. — D. Thom. — Augustinus. — Damascen. — Nazianz. — Scotus. — Suarius.

27 Superest, ostendamus eodem primo signo amatam in nostrum remedium incarnationem fuisse. Ostendemus ex eodem Paulo eadem illa epistola, & cap. 10. ver. 7. postquam enim Christum ex Veteri Testamento loquentem illa induxit, quæ iam retulimus, *Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi, holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio.* Subdit ex ipsius Christi persona continenti filo, *In capite libri scriptum est de me vt faciam Deus voluntatem tuam. Superiùs dicens* (addit Apostolus) *Quia hostias & oblationes, & holocautomata*, &c. iā rerelata. Hinc planè habemus, vt pro peccatis Christus offerret se, initio libri de illo scriptū esse, atq; vt

Ad Heb. 10. v. 7.

vt esset, in illo fuisse diuinitus A exaratū. Verba ista, *In capite libri* Ps. 39. v. 9. *scriptum est de me*: habet Psalmus 39. v. 9. quæ de prædestinationis libro multi accipiunt & notauit Biblicarum concordantiarū compilator verbo *liber*, præponens titulum hunc, *Liber prædestinationis*, multis Scripturæ locis, quę sub eo collocat, vt intelligat in eis Lector, nomen libri pro fœlicissimo illo vsurpari concor- B dantiarū, quas citò, concinnator Ioannes Benedictus. Ioannes Benedictus Paris. Theologus professus est, cuius menti subscribunt multi; horum vnus D. Thom. D. Thomas esto, in eum Psalmum dicens: *Est liber prædestinationis, quod est liber vitæ, Psalm. 68. deleantur damnati de libro vitæ, siue viuentium, in hoc libro sunt scripti omnes saluandi, sed per ordinem, quia in capite huius libri scriptus est Saluator, & omnes sunt scripti per eum: Romanorū 8. Quos* C *prædestinauit conformes fieri imaginis filij eius, &c. Ephes. 1. Elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti: quasi dicat, Non est scriptum de Christo sicut de alijs, sed in capite libri* Hactenus D. Thomas, qui nobis pro mille nunc sit: Hugo. Remigius. Lyra. Haimo. Beda. & cui adiungo Hugonem, Remigium, Lyram, Hainionem, Bedam, vt mittam alios, quibus idē placet. Scriptum ergo fuisse de Christo in libro isto, de quo agit D Psaltes, prædestinatum fuisse Christum; erit.

28 In capite verò, fuisse ante alios prædestinatum, quod docet D. Thomas, cū' ait per ordinem scriptos esse in hoc libro saluandos, (quandoquidem absque priori, & posteriori ordo non stat, & in capite Christum contineri. Verùm antecessio hæc non signi erit in quo, sed à quo, siquidem prædestinati omnes in Christo, id est, vnà cum eo electi sunt, vt iam ostendimus. Illustrat hæc Symmachi versio illa istorum apud Symmachus. Eusebium. Lorinus. Eusebium, *In volumine definitionis tuæ*; cuius meminit Lorinus in eum Psalmum: concedens fauere nostro sensui præfatam versionem, vt & fauet ratio. Nam illa, quæ in scriptionis causam adducuntur; *Vt facerem voluntatem* Ps. 39. v. 9. *tuam Deus meus volui, & legē tuam in medio cordis mei*: rem ita se habere facilè persuadent, valent enim quod hæc: Quia voluntatis ô Deus erat tuæ, vt illam adimplerem, pro mortalibus scilicet morerer, de me in æternæ prædestinationis libro scriptum est, atque vt hæc tua voluntas innotuit mihi, volui, quod volebas. Etenim tuis parêre legibus, cordi meo hæret, illiúsque medium occupat, vt qui sit locus honorarissimus, & tutissimus ad tuorum conseruandam memoriam mandatorum. Ex hactenus ergo dictis omnia hæc constare habemus. Primo rationis signo in quo Assertorem, & quidquid ad eius regnum potissimum pertinebat, esse à Domino præfinitum, Matrem, & reliquos prædestinatos ob ipsius Dei gloriam, quæ mirum in modum ex tanto principe, atque illius imperio promanatura erat: decretū etiam ipsum regni caput, ea item ratione in mundum mitti, & esse, vt à misera eriperet subiectos sibi homines seruitute vitæ, ac mortis meritis: quibus permotus pater excipere à pacto, & lege filij matrem voluerit, immu-

nem eam prorsus statuens ab omni, quod peccatum, vel leuissimè redoleret; vnde antequam legem de peccato imponere definiret, iam ob Christi omnia merita, passionis, etiam & mortis exemptam ab omni peccati, & debiti habuit periculo, ersi statuit, ne ab illa exciperetur legis parte, quæ de transfundenda esse debebat iustitia in posteros, si cõmunis parens non delinqueret, si caderet, collaturum per se ipsum, quam transmittere iam infectus culpa genitor minimè poterat sanctitatem.

29 *Quorundam placitum.* Negant id aliqui, vt superiùs vidimus, dum 2. distinctione immunitatem à debito augustæ matri negantium referebamus sententiam, credentes fieri non posse, vt ab vna legis, & fœderis particula, non ab alia Dei genitrix excepta fuerit. *Refellitur.* Non vident nihil in humanis legibus tam frequens esse, quàm à parentibus in filios hæreditario iure bona descendere, non mala, quòd ita Iura statuant. Vnum, vel alterum exemplum dabo. Seruus pater duram seruitutis conditionem in filium, quem seruiens generat, haudquaquam transfert, transfert verò moriens hæreditario iure bona, quæ ante seruitutem in patria sibi comparauerat, neque in Domini ædibus sunt, vt Rebellus de obligationibus iustitiæ, lib. 1. quæst. 11. sectione 2. numero 11. contra Sotum aduertit. *Rebellus.* Vili generis obscuritate naturalem filium mater non inficit; cùm tamen legum prematur vi, vt omnes illi vita excedẽs facultates suas tanquam iusto hæredi, cùm legitimi desunt filij, relinquat. Potuerunt ergo ea, quæ ad Virginem Matrem pertinebant, à Deo sic statui, vt ab Adamo in illam bona, quę parenti essent, non mala descenderent. Quòd si hac ratione decerni potuerunt, vt re vera potuerunt sanè ita fuisse decreta oportet dicere, atque idcirco asserere, à lege de transfundenda iustitia, & gratia originis via, si primus homo ab ista non caderet, sanctissimam Virginem exceptam haudquaquam fuisse. Præsertim cùm hoc illi damni afferat nihil, dedecus pariat nullum. Accedit exceptiones à legibus pro viribus esse fugiendas, curandúmque, vt nisi recta suadeat ratio, illę haudquaquam inducantur, aliàs certi erit nihil, lex stata, firmáque regula esse non poterit, non indubitata, sed persæpe fallax, atque illis Grammaticorum persimilis, à quibus plura excipi solent, quàm comprehendi. Video quid responderi possit; taceo, quòd nullius momenti sit. Addo, semel vtcumque admisso exceptam Virginem à lege, quoad partem de transfundenda iustitia, negari non posse, Adam perseuerante in gratia, magnam matrem conceptionis vi, & vt illius filia nascebatur, sanctam non futuram cæterorum more, sed ex alio capite. Cur autem id accideret? *Responsio.* Quod Deiparę sanctitas Protoplasto commissa non fuisset, ne periculo subiaceret, sed extra omnem, vt sic dicatur, fortunæ aleam ipsi, vt par erat, incolumis seruaretur. *Reiicitur.* Quasi deesset scientia Deo ad res ita disponendas, vt nullum pateretur discrimen, quantumcumque

cumque Adæ commissa fuisset, A issque præceps in malum posset ruere. Non defuit scientia, non potentia; vtraque iuxta modum à nobis expositum egregiè prodit se, splendet admodum: secundùm ergo illum definita hæc omnia fuisse concedamus. Clerici nomine, in materia fauorabili, & religiosus, & Episcopus veniunt, in odiosa non veniunt, vt doctores notant, & compēdio habet Ema- *Emanuel Sa.* nuel Sa, verbo *Clericus*. num. 1. In bonis, donisque, filij Adæ no- B mine mundi venit Domina; in malis minimè. Sic decebat tam Augustam matrem, sic omnium post filium principem, & orbis decus. Neque vllas hæc explicandi ratio difficultates patitur, quæ momenti sint. Frigidæ aliquæ sunt responsione indignæ, quare omittendæ. Offert se vna duntaxat non silenda, cōtra prioritatem illam signi rationis à quo Christo, & Matri cæterorum electorum comparatione assigna- C *Obiectio.* tam. Nam licèt in Christo locum habeat, ob munus capitis in reliqua membra influentis, colligatúrque tum ex sacra Scriptura, tum ex Patribus atque idcirco admittenda. In Matre concedendam non esse apparet, cùm nec imperij asserti caput sit, ne illud sit monstrosum duplici constans capite, nec in sanctis libris occurrat, quod id suadeat, nec in Patribus, quibus standum.

30 *Solutio.* Vt Christus caput nostrum est, D ac totius regni, sic illius parens collum proximè illi adhærens, vt Patres docent, apud quos nihil tam tritum quàm hæc colli similitudo. Certè Rupertus in illud *Rupertus. Cant. 4. v. 4.* Canticorum 4. ver. 4. *Sicut turris Dauid collum tuum*; Virgini similitudinem hanc adscribit, vt & Ghyslerius in eundem locum, *Ghislerius.* expositione de Beata Virgine, ac recentiores alij. Quòd si præfatis canticorum verbis Deipara exprimitur, prioritas etiam, quam illi damus, significatur. Verùm *Responsio.* quoniam responderi potest, non ea ratione, qua superius infra se positis corporis membris collum est, in Virginis symbolum eo loco adduci, sed alias ob causas, vt etiam in multorum aliorum hyeroglyphicum ibidem sumitur vt constat ex variis interpretum ad ea verba expositionibus: quamobrem non licet aliquam inde pro illis signi à quo prioritatem colligere, vnde nec fas erit, eam pro augusta Matre inferre: Demus alia diuinæ paginæ testimonia, quibus illam validè, ac solidè confirmemus: quod breuiter exequamur vno, vel altero in medium prolato. Illud principio adnotantes, prolaturos nos ea, quibus Ecclesia in Virginis rebus vtitur celebrandis. Quapropter si vim ad ea commendanda obtinent, ad quæ illustranda promuntur, & illam etiam ad persuadendum, quod censemus, retinere credendum est. Subdo; esse item, quæ ad litteram de Christo agant, vt vel hinc apertè videas, aut idem esse filio & matri signum à quo prius cæterorum comparatione, aut si duplex, vtrumque tamen præcedens alia, quæ pro cæteris sint. Nec mysterio vacat ita fuisse loquutū in oraculis suis Deum, vt eisdem verbis prorsus filius, & mater significentur. Est enim hoc planè asserere matri, quę filio, seruatis seruandis conuenire.

31 Conuenit illud Filio, Ecclesiastici 24. v. 5. *Ego ex ore Altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam,* &c. Conuenit & Matri, cui tribuitur ab Ecclesia in eius solemnitate ad niues, inter Missarum officia. Cōueniet ergo vt primogenitæ rationis signi, à quo prioritas cæterorum comparatione, quam illi damus. Vt cōueniunt, quæ illo subdit loco Ecclesiasticus: *Ego feci in cœlis vt oriretur lumen indeficiens*, Christum totius orbis lucem videlicet; *& sicut nebula texi omnem terram*, protectione scilicet, ac beneficiis, quibus semper illam mihi adstringo. Accedit quod ibidem subditur versu 14. ab Ecclesia item eidem Matri officio de illa in Sabbato consecratum, *Ab initio, & ante sæcula creata sum*; id est, esse definita sum proximè ipsi coniuncta initio, Christo scilicet, qui, vt ante sæcula prædestinatus est, prior nempe aliis, ita & ego, cuius ergo præ cæteris amata fui, & ordinata in eius cooperatricē, & collum mysticum, reliquis intercessione mea profutura. Concinit his Bernardinus Senensis, sermone 51. cap. 4. dicens: *Ante omnem creaturam in mēte Dei prædestinata fuisti, vt Deum ipsum hominem procreasses.* Cōcinit & Andreas Cretensis, serm. *de Assumptione* prędicans; *Hæc est declaratio profundorum diuinæ incomprehensibilitatis, hic est scopus, qui excogitatus est ante sæcula.* Si scopus, ante illa, quæ in illum dirigenda sunt, vt media finis antecedit. Videatur Galatinus 7. de arcanis cap. 2. vbi Ieremiæ illud 33. cap. n. 25. *Si pactum meum inter diem, & noctem, & leges cœlo, & terræ non posui.*

Ecclesiastici 24. v. 5. — *vers. 6.* — *vers. 14.* — *Bernardinus Senensis.* — *Andr. Cretensis.* — *Galatinus.* — *Ier. 33 v. 25.*

A Quod ipse ita legit: *Nisi pactum meum (supple esset) diem, ac noctem leges cœlo, & terræ non posuissem*; Iuxta Hebræorum cabalam, illorúmque sententiam de Virgine interpretatur. Expositionis summa est: *Nisi pactum meum esset, id est, nisi amore mei Iesu, & Mariæ diem, & noctem leges cœlo, & terræ non posuissem: Hoc est, mundum non creassem.* Addit post aliqua, *Quod etiam Rabbi Onchelos confirmat, dum in glossa Chaldaica super illud* B *Genesis 1. cap. dictum, In principio creauit Deus cœlum, & terram, sic ait. Propter sapientiam Deus creauit cœlum, & terram, hoc est, amore intemeratæ Virginis. quæ est mundi sapientia, creauit Deus cœlū, & terram, vel amore Messiæ filij sui, cui in diuinis sapientia attribuitur. Non solum autem totus mundus amore beatissimæ Virginis conditus est, sed etiam sustentatur. Mūdus enim ipse ob nostras prauas actiones nullo pacto consistere posset, nisi ipsa gloriosa* C *Virgo eum sua misericordia, & clementia pro nobis orando sustineret. Ex his etiam sequitur, ipsam, & filiū eius ab Adæ peccato omnino immunes fuisse.* Hactenus Galatinus.

Galatin. — *Galatinus.* — *Galatinus.*

Ex his verò arguere eadem ratione possumus. Si propter Virginis amorem mundum creauit Deus, priùs est amata, & electa Virgo, prioritate igitur ad minus signi à quo rationis, ídque iure, quòd melior his, quæ ob eius amorē decreta sunt: *Altior quippe cœlo est*, vt Augustinus sermone D 35. *de Sanctis* protulit; *Abysso profundior. Hæc enim est, quæ sola meruit mater, & spōsa vocari, hæc prima matris damna resoluit, hæc homini perdito redemptionem adduxit. Mater generis nostri pœnam intu* 32

Augustinus.

intulit mundo; genitrix Domini nostri salutem edidit mundo. Auctrix peccati Eua; auctrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit; Maria viuificando profuit, illa percussit, ista sanauit. Vide rursus citatum nuper Galatinum 4. capite, vbi Hebræorum sententiam fuisse ostendit, Virginem creaturarum primam in genere humano esse, ac primariam petram, quam prisci quidam illorum primum hominem vocauerunt. Probat ex Rabbi Simeon illo Prouerb. 18. vers. 17. *Iustus, prior est accusator sui, venit amicus eius, & inuestigabit eum,* quod ex Hebræo ita legit: *Iustus primus in lite sua, venit amicus eius & inuestigauit eum.* Rabbini verba refert, quæ non transcribam quòd esse longior nolim. Adeat eum Lector: cui dare alia in hoc ipsum argumentum poteram, nec vulgaria, nec iniucunda scitu, sed abstineo ab illis, quòd sint adducta satis ad quemque minimè peruicacem mouendum, vt prioritatem, quam Virgini asserimus, illi non deneget, quando postulare hanc in diuina mente ipsa eius præstantia videbatur.

Galatinus.

Prou. 18. v. 17.

CAPVT XV.

Nonnullis aduersus præcedenti capite stabilita obiectionibus respondetur.

1 NOn possum silentio prætermittere, quæ multi nobis obiiciunt aduersus potissimum fundamentum nostræ sententiæ præcedenti capite declaratum: venturum scilicet Dominum, etiamsi Adam minimè labere-

A tur, ne quis minus firmum illud existimet: Patrum certant in primis suffragiis, subiiciunt deinde rationes aliquas, stare cōtra nos eos clamitant, vt ipsorum, inquiunt, probant clarissimè testimonia. Ex Irenæo primum desumunt, cuius illud 5. aduersus hæreses capite 14. est: *Si enim non haberet caro saluari, nequaquam verbum Dei caro factū esset; et si nō haberet sanguis iustorum inquiri, nequaquam sanguinem habuisset*

Prima obiectio. Irenæus.

B *Dominus.* Communis responsio est, agere de carne Irenæum, quæ in similitudinem carnis peccati fuerit, vt Christi Domini occasione peccati fuit, non futura eiusmodi, si humanum genus minimè cecidisset. Difficilis responsio hæc videtur Suario tomo 1. in tertiam partem, disputat. quinta, sectione quinta, §. *Ad primam confirmationem*; & quæ vix applicari citatis Irenæi verbis possit; *Nisi dicamus* (addit) *aliud esse, quod pauca verba nudè sumpta*

Responsio.

Suarius.

C *sonant; aliud, quod in toto contextu orationis intenditur: & ita ex antecedentibus, & consequentibus constare, loqui de toto mysterio, prout factum est, & idem esse apud Patres, carnem sumere, quod fieri in similitudinem carnis peccati: vt patet ex Leone, sermone 3. in festum Pentecostes, dicente: si homo in natura sua perfectione, & honore, in quo creatus est, permansisset, neque creator hominum creatura fieret, neque for-*

Leo.

D *mam serui in similitudinem carnis peccati assumeret. Augustinus quoque, lib. 1. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 38. ait, Non fuisset caro Christi in similitudinem carnis peccati, nisi caro fuisset ista peccati. Vbi*

suppo

supponere quidem videtur, futuram fuisse carnem Christi, sed non talem. Ipsum etiam nomen carnis, & sanguinis corruptionem indicat in vsu Sacræ Scripturæ, & Patrum: qui sæpe etiam solùm dicunt, deficiente peccato non fuisse incarnationẽ adeò necessariam; vt patet ex Gregorio lib. 5. Moralium cap. 11. & Chrysostomo sermone sexto de passione. Hactenus Suarius: Qui, etsi non admodum solutionem hanc probet, improbabilem tamen non iudicat.

2 *Probatur solutio.* Ego non solùm probabilem censeo, verùm etiam debere admitti vt verissimam. Quando verissimum est, Scripturarum more Patres loqui, eas verò carnem absolutè proferentes mortalem, & passibilem intelligere. Probat id apertè illud Pauli ad Galatas 2. cap. versu 20. *Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo Filij Dei.* Ad quæ Salmero, disp. 25. in eam epistolam, §. *Vbi etiam illud*, effert: *Esse in carne, vel viuere in carne, vel manere in carne est, more viatorum manere in carne mortali. Vnde Paulus ad Philippenses dixit, permanere autem in carne necessarium propter vos; & alio loco, in carne ambulantes, non secundũ carnem militamus.* Illustrant hæc admodum, quæ 1. ad Corinth. 15. cap. v. 44. legimus: vbi de mortuorum resurrectione agitur, & inter alia ista: *Seminatur corpus animale, surget spirituale.* Animale dicitur, quòd omnibus animalibus communes affectiones viuẽs & habeat, & experiatur, quódq; brutorum intereat more; Spirituale verò, quod priorum operationum ad corruptionem tendentium nullam debeat exercere, non mortem rursus pati, non futurum crassum (gloriosum intellige) aut ponderosum, vel animæ obsistens, sed subtile, agile, quod aura (vt ita dicam) vehi queat, animæque imperio libens, ac lubens pareat. Ergo si propter communem illam cum cæteris animātibus sortem absolutè animale vocatur corpus, atque dum ita nominatur, mortalis id conditionis concipimus, cur audientes carnem simpliciter, quámque induit Christus, intelligere non potetimus, sic loquentes non de alia eos loqui, præter quàm de ista, quæ nunc in vsu est, & miseram, quam sustinet fortunam vni peccato debet? Præsertim cùm ratione hac multæ valeant Patrum sententiæ facilè in concordiam redigi, quæ aliàs vel nullam prorsus admittunt, vel ineptè admodum, & per summam violentiam exponentur, melius dixerim, detorquentur. Curandum autem semper omni studio est, vt Patrum nullus contraria sibi doceat, quantum subiecta materia patietur.

Ad Galatas 2. v. 20.

Salmero.

1 ad Cor. 15. v. 44.

3 *Damascen. Secunda obiectio.* Post Irenæum Damascenum obiiciunt nobis aduersarij; quòd tertio de fide, cap. 1. scriptum reliquerit: *Ac quoniam hostis, iniecta Diuinitatis spe, hominem pellexerat, ipse vicissim carnis integumento allicitur, & inescatur.* Verùm in his aut nihil video, quod aduersariis faueat, aut planè non video. At me videre video, videoque sensum cuique obuium, facilem, & germanum esse. Vt hostem dæmonem superaret Deus, carnem, qua inescaret illum, mira quadã sapientia, & bellandi arte, iuxta illud ab Ecclesia decantatum,

Solutio.

Ars

Ars vt artem falleret, elegisse. Non quòd vincendi studio, & amore duntaxat passibilem carnem sibi vnire decreuerit: sed quòd decretam alias ob causas abstrahendo quantum erat ex illis à passibili, & impassibili eandem etiam, vt vinceret, assumere definierit, idq; non iam sub illa abstractione, sed passibilitatis addita conditione, statuens faucibus eam voracis mortis obiicere, vt cùm primùm hæc deglutire illam tentaret, cũ ipsa, tum eius author dæmon victi, capti, spoliatique omni priùs deuorata iniustè præda, omni per tot sæcula tyrannicè vsurpata potentia remanerent, iuréque dictum ostenderet facto ipso, *Ero mors tua ò mors, morsus tuus ero inferne*. Sed vrgebis, addidisse Damascenum, lib. 4. cap. 4. *Quoniam autem per mandati transgressionem imaginis diuinæ notas obscurauimus, atque deleuimus, &c. Idcirco eius, quod delerius est, hoc est natura nostra particeps ipse efficitur, &c.* Si nostrã contempleris naturã, qualem eam condidit, qui redemit, non deteriorem eam dices, sed præstantissimam, cùm nihil in illa ea ratione inuenire possis, quod malum valeas appellare: inuenies autem plurima, eandem post contractum scelus intuendo. Quot ærumnas cernes, quot miseriarum species, quot amaræ infælicitatis genera, quot calamitates, quot acerbitates, quot pænas? His subiectam sibi non vnisset Dominus, quam assumpsit, cùm homo fieri dignatus est, si Protoplastus minimè cecidisset. Hæc Damasceni mens, hic germanus sensus.

Osea 13. v. 14.

Vrget aduersarius.

Damascen.

Solutio.

4 Athanasius. Obiicitur.

Apertius videtur Athanasius loquutus Sermone 3. *contra Arianos*, colum. 212. in impressione Parisiensi apud Michaelem Somnium: vbi de Chrysto agens protulit: *Cùm tamen homo efficitur, tunc causa substituitur, cur eum oporteat carnem gestare: necessitas quippe, indigentiaque hominum anterior est, quàm illius natiuitas, qua sublata carnem non induisset. Quæ autem fuerit ea necessitas, quæ causam attulit, vt homo efficeretur, ipse Dominus istis verbis palam fecit. Descendi è cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius, qui misit me. Voluntas porrò eius, qui misit me, ista est, vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo quicquam, sed resuscitem illud in nouissimo die.* Cùm necessitatis Athanasius meminerit, ac voce illa, *oporteat*, vsus fuerit, ea verò non sit vtilitatis duntaxat, sed multò magis indigentię, cuius etiam is oblitus non est, quod significare amat, esse arbitror: vnde prouenerit, non vtilem solùm, verùm necessariam quoque verbi fuisse incarnationem nobis. Si non peccasset homo, proficuum huic tantùm hoc mysterium esset, non autem necessarium ad suscitandum in nouissimo die aliquid, cum nihil, peccato è medio sublato, ex suscitandis modo suo tempore fælici eo statu moreretur. Vt ergo ita hoc reuocaretur in vitam, vt persolueretur Deo integrè, quod debebatur illi, peccati semel contracta morte, à qua vt à fonte tristis altera nouissimo peritura die in prioris supplicium scaturiuit, necessum fuit, nostram Dominum induere corruptionem, nostram mortalem carnem, nostrum corpus aptum pati, & mori.

Solutio.

Duo in augustissimo Incarna-

tionis sacraméto perpēde, vtilitatem scilicet, & necessitatem. Illa, etsi Adam nō peccaret, aduentui Domini non deesset, hæc non foret, si nullus peccato in orbe locus extitisset; necessitas, inquam, iustæ Deo compensationis exhibendæ, soluendi pro illo quãtum decebat ea ratione, vt superesset nihil insolutum. De hac Athanasius tractat, neque aliud cōtendit, præterquàm ostendere incarnationis Dominicæ humano generi summam necessitatem, qua è medio sublata, Deum hominem fieri non oportuisset isto sensu, necessarium videlicet haud quaquam fuisset. Quo aliquorum obiectio soluitur, dicentium, *Athanasium vnicam in his incarnationis causam reddere, nostram scilicet indigentiam, quæ si non esset, illam non futuram docet. Non ergo solùm tradit futurum minimè in carne passibili Christum Dominum, sed absolutè non futurum, si ea indigentia non extitisset: alioquin & aliam causam assignasset, qua manente nihilominus Christus carnem assumeret: dixit enim, ea, quæ ad humanitatem Christi pertinent, causam habuisse, vt essent; non dixit, vt essent tali modo, nempe secundum statum passibilem, sed etiam vt essent simpliciter. Nam quod ad modum attinet, causa etiam aliqua fuit, vt Deus incarnatus, & passibilis esset.* Hæc Vazquez 3. parte disput. 10. cap. 4. num. 40. Cui præter dicta respondeo: Athanasium non absolutè de incarnatione disserere, sed de illius necessitate, siue de illa, vt necessaria fuit; quare, iuxta rationem hanc, eius causam debuit assignare, de illâque vt passioni, & morti destinata tractare,

Obiectioni aliorum fit satis.

Vazquez.

A non absolutè, atque idcircò nec illius causam aliquam vniuersaliorem, aut communiorem reddere, ne alicui extra chorum saltasse meritò videretur. Quin applicari Athanasio potest, ac debet illa de carne adducta explicatio, quando ea voce, is citatis verbis vtitur, quo nullam vim ex eo petita obiectio habet, quo etiam constat, agere illum de incarnatione non absolutè, sed vt no-

B bis necessaria fuit: siquidem agit verbis, quæ id declarant, eo autem modo non esset, si necessaria hominibus non fuisset, passibilis nempe conditionis. Accedit, sermonem esse ad populum, opus, vnde Athanasij desumitur testimonium: plebi autem in templis è suggestu, cum de saluatoris œconomia tractatur de illa tantùm proponi cōmuniter, quæ citra controuersiam in fidei

C rebus sunt, non Scholarum subtiles quæstiones, quæ sub opiniōnem cadunt, maiorisque indagationis studium exigunt, & iudicium. Quare putandum non est, de re voluisse concionari Athanasium quæ à loco erat, & auditoribus aliena.

6 Alienum à nobis, imò & contrarium aduersarij iudicant Augustinum, quòd Psal. 36. concione 2. explicans illud: *A Domino*

D *gressus hominis dirigentur, &c.* Sic loquatur. *Si tamen ô homo non dimitteres Deum, non fieret pro te Deus homo.* Ita sanè pro me non factus esset homo; idest, pro me redimēdo. Sic enim, & in hoc sensu illud, *pro te*, accipit August. Fieret autem non meus redemptor à culpa cōtracta liberans, sed Rex, & Dominus vt eam nō cōmitterem, gratiam

Augustinus obucitur.

Solutio.

Augustinus. tiam tribuens. Subdunt, Serm. A 8. de verbis Apostoli, non longe à principio, illum dicere: *Venit enim filius hominis quærere, & saluare, quod perierat; si homo non perisset, filius hominis non venisset.* *Solutio.* Vtrique ad saluandum, quod perierat; & illud, *quærere* debet intelligi, non absolutè; loquitur enim iuxta subiectam materiam, quam testimonium ab ipso allatum continet: quare non generatim, & absolutè, vt aduersarij volunt, B disputat Augustinus, licèt absoluta verba prima fronte appareant, sed pressè, idest, agit de aduentu Christi ad quærendum, & saluandum iam perditum. Quo illi, aut eius verbis nullam vim inferimus, sed receptissimam omnibus, & vulgatissimam quemque authorem, imò loquentem omnem interpretandi, & intelligendi rationem sectamur. Nullus C enim hactenus aliter, quantumuis generalia verba sint, ea vnquam accepit, nisi desipere planè voluerit, quàm iuxta materiam, quæ antecedentibus proximè continetur sub eadem periodo, & clausula, cui annectuntur. Exemplum huius appositissimum illud Domini est Ioannis *Ioannis 14. ver. 28.* 14. capite, ver. 28. *Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est.* Absolutè inquit, si verba, vt sonant, D accipis, maiorem ipso Patrem. Sic ergo ea intelligenda sunt? Nihil minus, sed exponenda, distinguendęque in illo duæ naturæ, humanitas, & diuinitas, quarum illa minor hac sit, minoremque vt hominem Christum Patre constituat, inde autem efficiat, vt asserere Dominus possit, *Pater maior* me, homine scilicet, *est*, nō vt eiusdem cū illo naturæ diuinæ sū, vt eius verbum & filius naturalis.

7 *Obiectio.* Obiicio, quemadmodum olim Ariani obiiciebant, nulla distinctione adhibita loquutum Dominum, tā ergo secundùm quod Patris verbum est, quàm secundùm quod homo, illo se minorem dicit. Vnde habetur, de se, quatenus homo est, tantùm agere, aut vnde id colligitur? Ex eo, *Responsio.* fortasse respondebis, quòd sit Deus, æqualis, & consubstantialis Patri, secundùm quod illius verbum est, atque idcircò impossibile omninò esse illum Patre se minorem, nisi quatenus homo est, efferre? *Reiicitur.* At hoc vrgebunt Ariani obiicientes, petitionem principij esse. Nam quod quærebatur, erat; essetne Christus vt Patris verbum æqualis illi, eiusdem cum eo naturæ, idem omnino Deus: Non esse probabant Ariani ex his ipsius Christi verbis, respondere illis, intelligi de Domino, vt homo est, quia, vt verbum, sit Patri æqualis, ac idem cum eo Deus; ideoque minorem esse repugnet prorsus, an non manifesta petitio principij erit? Ostendendum igitur aliunde agere Christum de se, quatenus homo sit. Ostendi verò debet ex ipsismet, quæ proximè antecedunt eo loco in textu: ista namque apertè conuincunt, de se, vt homo est, Christum agere, cùm maiorem Patrem vocat. Sunt illa; *Quia vado ad Patrem.* Ad Patrem ire, vt verbum eius, non poterat; vt homo, poterat: de se igitur, vt homo est, loquitur Patrem maiorem dicens. Quod autem, vt Verbum, irè ad Patrem nō posset,

ex paulò antè ibidem ab ipso redemptore dictis constat; Philippo enim petenti ab eo vt Patrem adstantibus ostenderet, ait, *Ego in Patre, & Pater in me est*: quod illi, vt Patris Verbum est, conuenit. Non ergo vt Verbum ire poterat; si enim in Patre ipso est, & in eo Pater, ad illum vt Verbum eius est, ire quo pacto valet? Ire igitur debet secundùm eam naturam, secundùm quam in Patre non est, secundùm humanam scilicet, quę formaliter in Patre non est, nec esse potest, atque idcircò nec gloria de se ornata & qua secundùm corpus carebat tunc Christus, cuiusque consecutionis ergo proximè futuræ ad Patrem ire se tunc aiebat.

8 Ex quibus planè habemus: Quæ absolutè ab aliquo proferuntur, explicanda esse, atque accipienda iuxta illa, quibus proximè connectuntur. Augustinus ergo, cùm absolutè ait, non venturum Dominum, si homo non perisset, intelligendus absolutè non est, sed iuxta proximè antecedentia, quæ sunt: *Venit enim filius hominis quærere, & saluare, quod perierat.* Sequitur, *si homo non perisset, filius hominis non venisset*; illum scilicet quærere, vt eum, qui perierat, saluaret. Neque velim, quisquam putet, hanc explicandi Augustini rationem meā esse, cum eam tantò antè tradiderit Scotus in 3. dist. 7. quæst. 3. §. *Sed hic sunt.* Vbi postquam venturum Christum dixit, etiam Adam non peccante, ad testimonia, quæ oppositum videntur docere, ait, posse responderi: *Loqui de Christo secundum Redemptoris munus, & passibilis conditionem. Omnes autem* (inquit) *authoritates possunt exponi sic, scilicet quòd Christus non venisset vt Redemptor, nisi homo cecidisset, neque fortè vt passibilis, quia non fuit aliqua necessitas, vt illa anima à principio gloriosa, cui Deus præoptauit non tantùm summam gloriam, sed etiam coæuam illi animæ, quod vnita fuisset corpori passibili, nisi redemptio fuisset facienda. Sed nec redemptio fuisset facienda nisi homo peccasset.* Hæc Scotus. Quem arbitretur nemo ita differere, quòd censeat, accipiēda esse apud sanctos Patres inuenta, minùs legitimè, quàm iusta ratio exigat; sed quod existimet, quoties illi agunt de incarnationis mysterio, aiūntque non futurum, si Adam non peccaret, disputare de illo, vt, nostræ redemptioni erat necessarium, quam non decuit impassibili carne consummari. Vti nec deceret, passibilem Christum mitti, si redemptione ista opus non esset, quod explicare voluerint Patres, cùm illum non venturum dicunt, hominum capite non peccante. Scoti ergo mens est, interpretandos esse tantos viros, quantumuis hac de re absolutè loquantur, aut scribant, iuxta subiectam materiam, quæ vt œconomia Domini peracta fuit, nostra redemptio est.

Et quidem Leo magnus, sermone 3 *in Pentecostem*, quem pro se aduersarij adducūt, hanc Scoti expositionem probat, non quod illi affirmant. Ait: *Si enim homo ad imaginem, & similitudinem Dei factus, in suæ honore naturæ mansisset, nec diabolica fraude deceptus a lege sibi posita per concupiscentiam deuiasset, creator mundi creatura non fieret, neque aut sempiternus tempo-* 9

ralita

Augustinus. Scotus. Leo Magnus.

A *ralitatem subiret, aut æqualis Deo Patri Filius Dei formam serui, & similitudinem carnis peccati assumeret.* Iuxta hæc posteriora, priora illa intelligenda sunt. Nec valet obiicere, quod suprà numero 4. Vazquez obiicit, antitheta, & cõtraposira, nempe, quibus vtitur Leo, conuincere, illius sensum non esse; Christum, Adam non peccante, non venturum passibilem: *Nam creatori opposuit creaturam, sempiterno opposuit temporalem, æquali Patri opposuit formam* B *serui, & similitudinem carnis peccati; neque solùm negauit, æqualem Patri filium futurum in forma serui, & in similitudine carnis peccati, quo videtur solùm negasse futurum passibilem: Sed etiam negauit fore, vt creator fieret creatura, & sempiternus fieret temporalis: quamuis autem Christus veniret impassibilis, si homo non peccasset, nihilominus fieret creator creatura, & æternus temporal-.* Non, inquam, obiicere ista iuuat: cùm enim Leo magnus C oratorem magnum, & magnum concionatorem agat, qualis semper est, sibi semper similis, haudquaquam ita est accipiendus, aut ex suggestu verba facere existimandus, vt insigniter illum aduersus omnia Philosophiæ, ac Rhetoricæ præcepta delinquere iudicemus. Si prioribus illis, *Creator mundi creatura non fieret*; neque impassibilem futurum Dominum tradit, quid opus erat decrescendo ad ea, quæ subiicit, vi- D tiosè descendere? Si nulla ratione venturus erat, clariùs dicam, si prorsus venturus non erat, nec temporalis, nec in forma serui, nec in similitudine carnis peccati venturus erat, quando impossibilia hæc omnia erant ipso non veniente. Frigidè admodum ergo, si Philosophiam consulas, disputat: negato si quidem quouis subiecto, accidentia omnia illius negantur omnino. Quare vt insipienter valdè ageret, qui sic efferret, non est creatura, non est temporalis, non passibilis, quoniam otiosè penitus duo posteriora subderet priori iam prolato, quis enim dubitaret, essetne temporalis, aut passibilis is, qui non esse creatura affirmatur? Sic etiam non vt Sapientem decet, loquetur tam egregius doctor, si, cùm ait, *Creator mundi creatura nõ fieret*, intelligit, nullo modo Christum futurum, & tamen subnectit, *Neque aut sempiternus temporalitatem subiret*, &c.

Obiectio Vazquez.

10 Et vt nihil contra se dissentem bona philosophandi ratio haberet, haberet planè Rhetoricæ, quæ augeri præcipit orationem iustis gradibus, non inanibus verbis, quæ nihil penitus addant splendoris, aut gratiæ. Quæ vel minima in hac est, non est creatura, non homo, non corruptibilis, aut non corrumpendus. Si dixisset Leo, homine non peccante, æqualis Deo patri filius Dei formam serui, & similitudinem carnis peccati non assumeret, neque sempiternus temporalitatem subiret, nec creator mundi fieret creatura, optimè sanè dixisset, ac secundùm oratoriæ artis leges esset concionatus. Verùm cùm opposita omnino ratione loquutus sit, aut insigniter errauit, aut aliter, ac aduersarij credunt, accipiendus est. Sed non errauit; aliter igitur accipiendus. Ita nimirum, vt primi, quod effert, secun-

dum, secundi tertium explicatio sit. Ait; *Creator mundi creatura non fieret.* Absolutè prolatum ne quis absolutè accipiat, subdit, quod arctando exponat, siue declarando contrahat eleganter; *Neque aut sempiternus temporalitatem subiret*: quasi dicat, non fieret creatura temporalitati subiecta, morti scilicet, & aliis mortalibus omnibus ærumnis communibus, quas, ne supersit dubitandi locus, subiiciens explicat, *Aut æqualis Deo Patri Filius Dei formam serui, & similitudinem carnis peccati assumeret.* Quæ est similitudo hæc carnis peccati? Dolorum, passionum, calamitatum, & mortis assumptio, quòd omnia ista nostra caro in peccati iustam pœnam incurrerit, in hisque Assertoris nostri caro nostræ similis fuerit, quare peccati carni similis.

11 Expende particulam, *aut*, qua vtitur Leo, quaque satis indicat pro eodem sumere, temporalitatem subire, & æqualem Patri formam serui, ac similitudinem carnis peccati assumere, hoc est, pati, & mori. Vt videas illius mentem esse, posterioribus priora exponere, ne oratio ieiuna sit, aut minus plena lumine. Certè mortem, finémque temporalitas dicit in Sacris Litteris, iuxta quarum phrasim ea voce vtitur Leo hîc. Audi Paulum ad Corinthios 2. epist. cap. 4. vers. 18. *Quæ enim videntur* (ait) *temporalia sunt*: id est, habitura finem, & tandem interitura. Neque solùm diuini codices notionẽ hanc voci huic tribuunt, sed prophani etiam, vt in Ambrosio Calepino videre est, rem

2. ad Cor. 4. v. 18.

Ca[illegible]

A

prolatis authorum testimoniis comprobante. Si verò temporale id est, temporalitas quid nisi finis, & interitus esse poterit; veriùs dixero, quid nisi vitam interituram aliquando, aut durationem, quæ periodum tandem habitura sit, explicabit? Quam quoniam non tam dilucidè significaret vox ista, seu nõ tam distinctè, quantum ad omnia, quæ temporaria hæc nostra vita mala nunc patitur, ne vlla superesset auditori minus intelligenti difficultas in tanti momenti re, quasi commentariolum subdẽs adiicit; *Aut æqualis Deo Patri Filius Dei formam serui, & similitudinem carnis peccati assumeret.* Dicere præterea vnus, vel alter poterit: *creaturæ* nomen sumi à Leone pro mortali homine, vt videtur accipi à Christo Domino Marci vltimo, ver. 15. cùm Apostolis præcipit, vt Euangelium prædicent, dicẽs: *Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Creaturam omnem vocat hominem, vt manifestum est, & Gregorius notat homilia 29. in Euãgelia; hominem verò, qui nunc est corruptibilis, & moriturus, intelligit, non vt erat in statu innocentiæ futurus, atq; vt sensu hoc de creatura differere se omnes scirent, subiecit reliqua manifestiora nõ minori elegantia, quàm iudicio.

B

Mar. 16. v. 15.

C

Gregorius.

Vt Leo exponendus Cyrillus est 5. dialogorum de Trinitate ad medium, seu ante medium, vbi, respondens Hermię interlocutori, sic loquitur: *Dicam non curans, etiamsi nunc minus decorum videatur, quandoquidem necessarium hominum lapsibus, & nostris peccatis erat,* 12

D

Cyrillus.

erat, Vnigenitum pati, maximã gratiam habeat ipse, sciat autem, quòd humanitatis crimina illi diuinæ gloriæ occasio fuerint: nam si non peccassemus, neque factus esset nobis similis, neque sustinuisset, & si non mortuus esset, non esset assequutus, vt adoraretur à nobis, & à Sanctis. Beatos Angelos intelligit, de quibus anteà dixerat, meruisse Christum passione sua, vt adoraretur ab illis:

Obiectio. *Quòd si aliàs venturus esset,* (addunt aduersarij) *saltem impassibilis, adoraretur sanè ab Angelis, & à nobis. Cùm igitur dicat, adorandũ non fuisse, nisi pro nobis mortuus fuisset, intelligit planè, non assumpturum humanitatem, quæ à nobis, & à Sanctis adoraretur, nisi pro peccato nostro moriturus etiam esset: hoc autem totum cessaret, si Adã non peccasset.* Hæc illi.

Solutio. Quibus respondeo, Cyrilli mentem esse, Christum Dominum titulo Redemptoris subleuantis adorandum, seu venerandum à nobis, & Angelis haudquaquã fore, si nostrum peccatũ minimè contigisset, quod ille morte sua expiaret. Cùm enim tunc malum, à quo nos eriperet, non intercederet, profectò redemptionem subleuatiuam non exerceret: hinc verò fieret, vt titulo isto non adoraretur, non illius coleretur passio, quæ non esset, non mors, quam non esset expertus, non illius instrumenta, locus, & dies, cùm essent nulli, quæ omnia veneramur omnes nunc, & adoramus, atque in illis ipsum, qui subleuatiuam nostram redemptionẽ in eis operatus est, quique redemptor subleuans idcirco meritò nominatur. Sanè videtur Pauli more loquutus Cyrillus. Is ad Philippen-

A ses 2. v.8. scribit: *Humiliauit semetipsum,* (Christus scilicet) *factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* Ad Philip. 2.v.8.

Percontor. Si Christus venisset quidem, at mortuus non 13
B esset, ingloriúmne illius maneret nomen, forsan nullum ei flecteretur genu, quamuis quo nomine insignitus esset, agnosceretur, non cœlestium quisquam debitum ei honorem impenderet, non terrestrium aliquis, inferorum prorsus nullus? Quis hoc dicat? Profectò sanæ mentis nemo. Idem certè nomen adorarent cœlestia omnia, omnia terrestria, & quæ infernus habet, non tamen eo titulo, aut ratione
C illa, quòd humilians se Dominus vsque ad mortem, mortem autem crucis, salutem, ac subleuatiuam nostram redemptionem fuisset exequutus. Et quidem si Cyrilli mens esset, quam ei aduersarij tribuunt, quid illi opus erat tam insolito, inusitatoque circuitu, tam insuetis verborum vti ambagibus; quæ nec orationi afferrent lucem, nec rem præclariùs exornarent, nec faciliori via, difficilia exponerent;
D cùm longè melius, breuius, & significantius vsitatis vocibus totum id assequi potuisset? Præterea cur solũ de passione, ac morte disertè agit, hæc nobis lapsis necessaria fuisse dicẽs, reliqua silẽns prorsus, nihil de ipso incarnationis

tionis mysterio ait, totus in his, quæ redemptoris subleuantis sunt, quæque peccato intercedéte oportuit à Christo Domino exhiberi, occupatus; vt vel hinc colligas, quid sibi eo voluerit loco. Perpendenda vox illa, *non esset assequutus*, significat enim meritum, valétque hoc, summum honorem, quem habet, non fuisset meritis consequutus, qũod peccatis è medio sublatis vt anima, ita & corpore gloriosus venisset, extra viam prorsus atque idcirco extra merendis aleam, & conditionem. Quid si venturum hac ratione putabat Cyrillus, id est, non vt viator vlla esset ratione, sed vt dominus bona seruis largiturus virtutum, & gratiæ, vt nunc etiam è cœlo diuidit inter suos, nullis nouis accedentibus meritis, etsi præteritorum virtute?

14 *Obiectio.* *Cyrillus.* Et vt à Cyrillo nondum recedamus, adiiciunt ex eo locum aliũ aduersarij; habetur 2. in Ioannem 3. cap. vbi ait: *Quoniam primus Adam libertate sua non bonum, vt debuit, sed malum, vt diximus, elegit, atque ideo morti addictus Spiritum Sanctum amiserat, qui malignos (vt scribitur) fugit, neque habitat in corpore peccatis subdito, de cœlo nobis secundum Adam misericordia misit.* *Solutio.* Quasi negemus, nos re ipsa pro nobis redimẽdis Christum venisse, aut à Patre missum in mundum esse. Missum ad nos pro nobis credimus, & fatemur, vt & Cyrillus propositis verbis docet. Quod non fatemur, est, venturum illum minimè, si non esset peccatum, pro quo se Patri offerret, id est, quod pro nobis lueret: Quemadmodum nec citatis verbis Cyrillus asserit, sed quod fideles omnes sciunt. An quia in nostrum remedium è cœlo missum Assertorem dicit, idcirco docet, aliàs mittendũ haud quaquam fore? Non video, quàm rectè id colligi ab vllo vnquam possit. Nisi velint, ideo inferri posse, imò deberi, quòd ex duplici adæquato motiuo non subordinato idem statui à Deo non valeat. Sed vt id falsum omnino est, ita ex eo deduci, quod laborant persuadere, non potest. Respondimus iam superiùs omnibus illis, quibus illud probabant, probauimus, licèt breuiter, esse nihil, quod Deum retardare vllatenus queat, vel impedire ab vnius, eiusdémque rei ob plura simul totalia vt aiunt, motiua, & non subordinata efficaci amore, ac definitione.

Eiusdem ponderis est, quod ex Gregorio in 4. Regum, cap. 5. afferunt. 15 *Gregorius obiicitur.* Inquit ille: *Equidem si Adam non peccasset, Redemptorem nostrum carnem suscipere non oporteret, non enim venit vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* Si ergo pro peccatoribus venit, si peccata deessent, eum venire non oporteret. Iubent nos expendere verbum, *oporteret*: Quod denotat (aiunt) *causam aliquam veniendi. Cùm ergo dicat, si Adam non peccaret, fore, vt non oporteret verbum carnem assumere, & venire; planè docet non futuram ipsi vllam causam, vt veniret, ac proinde nullo modo tunc venturum. Quòd si præter peccatum nostrum etiam alia causa fuisset, vt veniret eodem modo oporteret ipsum, & carnem assumere, & venire.* Oportuit meminisse, verbum id non causam quamcumque

eumque semper exprimere, sed A non rarò, quæ necessitatis, & indigentiæ planè sit, vt ex mille Scripturæ locis constat. Sic Paulus 1. ad Thessalonicenses 4. ver. 1. ait. *Rogamus vos, & obsecramus in Domino Iesu, vt quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis.* 1. ad Timoth. 3. ver. 2. *oportet Episcopum irreprehensibilem esse, &c.* Et ad Hebræos 11. v. 6. *Credere enim oportet accedentem* B *ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator est.* Eandem verbi huius significationem apud Latinæ linguæ melioris notæ authores inuenies. Vide Tullium in Catilinam dicentem, *Quos ferro trucidare oportebat.* Agit de cõiuratis, quos necesse arat è medio tollere. Hoc sensu verbo isto Gregorius vtitur, quare id tantùm inquit, mortalibus necessarium non futurum Christi Do- C mini aduentum ad eorum reparationem, si peccatum non fuisset, pro quo Deo nulla satisfacere pura valeàt ad æqualitatem creatura.. Quòd si obiecerint, significare verbum hoc etiam idem, quod esse vtile, conueniens, expediensue, vt manifestum est, in hacquè notione à Gregorio vsurpari, non in priori, ostendant id ex eo. Dum non D ostenderint, argumentum ex illo petitum soluimus. Vt minimum hoc vnum certè habemus, Gregorium multiplicis significationis, atque idcirco ambiguæ, & incertæ verbo vsum fuisse. Nihil igitur certi aduersus nos ex illo potest colligi.

1. ad Thess. 4. v. 1.

1 ad Tim. 3. v. 2.

Ad Hebraeos 11. v. 6.

Cicero.

Praeoccupatio.

16 *Obiectio.* Posse aiunt ex eo, quòd Ecclesia in benedictione cerei paschalis ita concinit: *ò certè necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte delendum erat, nec enim significat necessariũ fuisse peccatum vt Christus moreretur, sed necessariũ, vt Christũ haberemus occasione ipsius per mortẽ delendi: Nam si denotaret, necessarium fuisse vt Christus moreretur, nihil laudis ex eo eliceret, sed potiùs crudelitatum illius notaret, quòd tam diræ mortis causa fuisset. Cum igitur videatur per figuram prosopopeiam commendare peccatum ipsum non secundùm se, sed quatenus fuit occasio, vt ipsum Christum, qui aliàs non veniret, haberemus; eo quòd eius mors ad delendum peccatum Adæ necessaria erat, sequitur Ecclesiam existimasse, Christum aliàs non venturum, si peccatum non esset, quod necessarium fuit, vt Christum Dominum haberemus.* Sic illi. Qui debuerunt expendere illa, quæ in præfata benedictione antecedũt, quæque viam quasi sternunt ad hæc, quæ vrgent. Sunt. *O inæstimabilis dilectio charitatis, vt seruum redimeres, filium tradidisti;* sequitur, *ò certè necessarium Adæ peccatum, &c.* Quorum sensus pendens ex prioribus est: necessarium fuisse Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est, vt eam diuinæ charitatis Deus Pater ostenderet vim, & magnitudinem, quam palam, testatamque toti orbi fecit filium mittens, vt pro seruo mortem crudelissimam pateretur, qua infælicem à Diabolica redimeret seruitute: vnde subditur; *ò felix culpa, quæ tantum, ac talem meruit habere redemptorem.* Laudat per prosopopeiam hanc; quòd occasio fuerit manifestandi suum amorem æterno Patri, Angelis, & homi

Solutio.

& hominibus æqualem sibi per omnia in mancipiorum redemptionem destinando filium, eúmque dirissimæ veluti deuouendo neci, quam illi suis sceleribus meruissent. O certè ad id necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est, & quod nullius alterius sanguine deleretur.

17 *Obiectio.* Subdunt prosam illam, *Peccatores non abhorres*; quam suprà explicuimus; addúntque, etiamsi Christus conciperetur ex Virgine impassibilis, quòd Adam non peccasset, Beata Virgo non minus esset digna mater tanto filio, siquidem verè ipsum conciperet, & pareret, quàm modò fuit. Quòd enim non esset digna filio passibili, parum refert, vt dicamus, non futuram matrem tanto dignam filio, quandò dignitas, & excellentia filij non ex passibilitate naturæ, sed ex vnione eius cum verbo proueniebat.

Solutio. Negari non potest sublimem admodum in Christo Domino redemptoris subleuantis dignitatem fuisse, magnúmque illi peperisse honorem, & ingentem nominis claritatem, vt Deo externam quandam gloriam præstantissimam. Si peccatum non fuisset, redemptio subleuans necessaria non esset, quare nec ipse redemptor sub ista consideratione, quæ tanti momenti est, vnde nec eius mater filij, qui huiusmodi redemptoris munus exercuisset. Est autem magnum quid in virgine, parentem etiam illius dici, qui proprio sanguine, ac morte sua Deo mundum reconciliauerit, quod non esset peccato minimè intercedente. Quibus adiungas, homines iustos suis precibus diuini verbi à Domino incarnationis executionem meruisse, qui sancti, licèt peccatores tamen erant, cùm leuioribus criminibus tenerentur. Hos non abhorret virgo nec illis similes, memor inter alia meritoriam causam extitisse olim tanti habendi filij viros eos, sine quibus quo ad executionem non obtinuisset filium ex voluntate illa vt minimum redimendi homines, vt sine mediis haberi finis nulla ratione potest.

CAPVT XVI.

Rationibus contendunt, quæ soluuntur.

Veniunt ad rationes, quibus idem persuadere conantur. 1 *Prima ratio.* Sumunt primam ab ipsius incarnationis fine, quem nostram dumtaxat redemptionem ita esse volunt, vt ea è medio sublata nullus alius superfit, cuius gratia tam illustre diuinorum omnium attributorum argumentu[m] definitum vnquam fuerit. Probant hoc ita se habere, primò ex Scriptura, in qua solius humanæ reparationis mentio fit, quoties assertoris nostri aduentus tario in illa redditur: vt Matth. 18. & Lucæ 15. vi- *Matt. 18. Luca 15.* dere licet, vbi pastori se Christus comparat, qui, relictis in deserto nonaginta nouem ouibus, ad quærendam vnam, quæ aberrauerat, proficiscitur: quo explicat è cælo se in terram venisse, vt quæreret hominem, qui perierat. *Matth. 18. v. 11.* Quare illo ipso Matth. capite vers. 11, ait; *Venit enim filius hominis*

minis saluare, quod perierat; Et A Lucæ 19. vers. 10. *Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat*. Tertio item Ioannis vers. 16. inquit: *Sic enim Deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam*. Paulus quoque ad Galatas 4. vers. 4. scribit; *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus*. Et 1. ad Timoth. 1. vers. 15. *Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum*. Quibus omnibus locis absolutè dicitur, hac de causa Christum venisse in mundum, hoc est hominem factum fuisse. Idem significatur in Symbolo Nicæno verbis illis, *qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, &c.* Salutem inquam animarum nostrarũ, hoc est redemptionẽ à peccato, propter quã è cœlis descẽdit, incarnatus, & homo factus est, sicut etiã crucifixus, mortuus, & sepultus, vt postea sequitur.

Luc. 19 v. 10. *Ioan. 3. v. 16.* *Ad Galat. 4. v. 4.* *1. ad Tim. 1. v. 15.* *Symbolum Nicænum.*

2 *Solutio.* Catholicorum neminem esse arbitramur, qui neget, aut dubitet, Christum Dominum pro nobis, atque ad nos redimendos, ac Patri conciliandos è cælo in terram descendisse, induisséque pro humani generis salute carnem, quam pro illo in holocaustum offerret moriens, æterna redemptione inuenta: id enim tam disertè in augusta pagina cõtinetur, vt in quæstionem reuocari nõ possit. Actum agunt aduersarij: quod agere illos oportuit, est; nullam aliã ob causam, nisi ob hanc venisse Dominũ, clamare sacros codices, demõstrare, quod tamen nõ præstant. Si quoniam locis istis redẽptionis tantùm nostræ mentio apertè fit, alia nulla causa exposita, inde colligi debere autumant, aliam nullã induxisse Deũ ad nos ex alio visitandũ, vt Zachariæ verbis vtar, Lucæ 1. v. 78. certè non bene philosophantur; argumentũ enim, & collectio ab authoritate negatiua debilissima sunt, vt omnes sciũt; maximè, cùm ex aliquibus, non ex omnibus locis, in quibus eadem res tractatur, deducũtur. Nec enim necessum est vbiq; semper, & quouis loco rationes omnes, quæ ad aliquid exequendum animum permouerunt, exponere; satis omnino est, si vno hanc, alio istam, aliam alio explicemus, quod frequẽtissimè cuiq; accidit. Congreganda omnia loca sunt, ex omnibusque legitimè perpensis inferẽdæ omnes, & colligendæ: si hæc isto traditur, non alia, ista illo explicatur silentio priori obuoluta. Ita præcipiunt Theologi, fiat, vt hæreticorũ ora claudamus, quibus solemnissimũ est ad absurda quęque inferenda, non omnia sed aliqua tantùm loca scripturarũ obiicere, in quibus haudquaquam cuncta, sed nonnulla duntaxat continentur eorum, quæ ad rem pertinent, de qua inter illos, & nos versatur controuersia. Si testimonia sacrorum voluminum omnia percurrissent hi, quibus cum disputamus, inuenissent, quę ostenderent illis, non ob solam à peccato incurso redemptionem factum esse hominem Deũ, sed ob alia etiam præclarissima, quibus non minus esset locus, Adamo non peccante,

Luc. 1 v. 78

cante, quàm eo lapso fuerit, quæque à peccato minimè, nec occasione illius ortæ in mundo sint. Dedi nonnulla decimo quarto capite, breuiter licèt, ad alia properans, reuocet illa in memoriam Lector, ex eis namque luce clarius patet, quã facili negotio nodus multis difficilis solui queat, quàm alia multa sint, quæ Deum mouerint ad nostram assumendam naturam, & exornandam.

3 *Obiectio.* At sentiunt Patres (inquiunt aduersarij) redemptionem à culpa nostram incarnandi fuisse rationem Domino, non vtcumque, sed vt finem proximum totalem (sic aduersariorum loquuntur aliqui, clariùs alij) vt vnicam, & solam causam mouentem, qua non intercedente, tantùm opus minimè fuisset Dominus exequutus. *Tertullian.* A Tertulliano, libro de Incarnatione Christi, capite 4. incipiunt, cuius illa: *Certè Christus dilexit hominem illum in immunditijs, in vtero coagulatum, illum per pudenda prolatum, illum per ludibria nutritum, propter eum descendit:* &c. Propter hominem autem Christum descendisse, nempe vt ipsum redimeret, manifestè statim ostendit. *Solutio.* Ita est. Verum quid inde? Quòd ad redimendum captum hominem è cœlo descendit, idcirco si redemptione opus non esset, non venturum eum docet Tertullianus? Prius disertè ait, quod negare non poterat, posterius nec leuiter propositis verbis innuit. Fortè ideo creditur dicere, quòd cùm finem iam aliquem incarnationis explicet, & propter multos, ac varios eadem res amari non valeat iuxta id, quod aduersarij putant, necessum est, propter hunc tantùm, quem tradit, asserere illum, venturum Dominum fuisse. Vnde habent Tertullianum sensisse idem ob diuersos fines, variósque, ac minimè subordinatos à Deo amari non posse? Falsum id est. Falsum, id Tertulliani esse. Quo ergo fundamento asseritur, ob illum tantùm finem venisse Dominum, Tertullianum docere?

4 *Athanasius obiicitur.* Non meliori Athanasius adducitur, quòd, sermone 3. contra Arianos habeat, quæ superiori capite, vt ab eisdem aduersarijs obiecta, retuli, & solui, quodque subiiciat: *Verùm id non alienum est ab scopo institutæ orationis: necesse est enim nobis differentibus de Saluatoris nostri ad nos aduentu, etiam differere de hominum primordiis, vt cognoscas nostram culpam illi dedisse occasionem, vt descenderet, nostrámque præuaricationem verbi Dei humanitatem eliciuisse, vt ad nos contenderet, inter homines appareret; illius enim incorporationis nos causam dedimus, & ob nostram salutem ita humanus extitit, vt in humano corpore esse vellet, & apparere.* Concedo, nostra crimina Verbi humanitatem elicuisse; fateor id Athanasium fateri: nego asserere hanc solam causam tanti boni extitisse, multæ aliæ mouerunt Dominum, *Solutio.* possibile, ob multas in idem eandem voluntatem ferri, quamuis totales sint, nec inter se, vt aiunt, subordinatæ. Soluimus iam superiùs, quæ contra hoc aduersarij obiiciunt. Audiendus nunc Gregorius Nazianzenus, hunc namque in testem etiam vocant, *Nazianzenus adducitur.* vt

vt ipsi referunt, oratione 4. de Theologia, quę est 36. num. 6. ita perorantem: *Quæ autem humanitatis à Deo propter nos suscepta causa extitit? Profectò vt nobis salus pararetur. Quid enim aliud causæ afferri potest?* Legi quartam Nazianzeni orationem de Theologia quę secunda est de Filio, (vtor Nazianzeni operibus Antuerpiæ excusis in ædibus viduę, & hæredum Ioannis Stelsij, anno salutis 1570.) in illa ne vnum verbum ex his, quæ aduersarij referunt, potui, etsi attentè legerim, inuenire. Sunt tamen in tertia non pauca post medium, quæ miror, non attulisse illos, in speciem enim fauere ipsis nōnihil videntur, quorum sensus idem, qui Athanasianis modo à nobis datus citra dubium est.

Solutio.

5 Et vt concedam, oratione illa quarta esse, quæ illi adducunt, mirabile est, non vidisse postrema germanam cæterorū esse interpretationem, hanc verò non aliam quidem nisi communem; Nazianzenum videlicet de aduentu in carne passibili disputare, cuius alia nulla præter nostra scelera causa extiterit. Redeant illa vltima: *Quid enim aliud causæ afferri potest?* Negat posse aliam incarnationis causam vna salute nostra dempta reperiri. Aut ergo de illa, vt operatus est eam Dominus, vt in passibili nimirum carne homo voluit apparere, Nazianzenum loqui debemus fateri, aut asserere tantum doctorem sensisse incarnationis extra carnem passibilem nullam excogitabilem rationem esse, qua permoueri Deus ad illā exequendam potuerit. Quo quid absurdius potest excogitari? Disserit ergo de illa, vt morti, & doloribus obnoxia effecta est. Huius autem quam aliā, nostra excepta salute, peccato deperdita, restauranda tamen per Christum, afferre quisquam valeat? Probant euidentissimè hanc esse duntaxat legitimam tanti Patris mentem prima testimonij huius verba. Repeto: *Quæ autem humanitatis à Deo propter nos suscepta causa extitit?* Audis, propter nos susceptæ causa? Quid illud, *propter nos?* certè propter nos redimendos, in libertatemque filiorum Dei asserendos, qui diaboli essemus vilissima, infœlicissimáque mancipia. Non potuit dilucidiùs animi sui explicare nobis Nazianzenus sensum, non breuiùs, non ornatiùs.

Nazianz.

Nazianz.

Similem Basilio adhibe interpretationem, cùm homilia *de humana Christi generatione*, quę vigesima quinta est, ait: *Disce mysterium: propterea Deus in carne est, quia oportebat maledictā hanc carnem sanctificari.* Sic ab aduersariis refertur. Ego ita in illo inuenio: *Sed quomodo Deo familiaris fias, rationem quæris? Hanc itaque disce. Carnem suscepit Deus, quoniam execrabilem, contaminatámque hanc, purgatam, sanctámque reddi oportuit, infirmam, ac debilem corroborari, à Deo ob peccatum alienatam conciliari, è Paradiso excidentem in cœlum referri.* Est, quem habeo Basilium, Parisiis excusus apud Ioannem de Roigny via Iacobæa, sub insigni quatuor elementorū, anno 1566. Illum verò isto loco agere de incarnationis mysterio in carne mortali, vt id nostræ depellendæ infœlicitati post contractū scelus 6

Basilius exponitur.

necessarium erat, clarissimè constat ex his, quæ ibidem præmittit: *Quòd si quæris* (ait) *quomodo mortalis natura ob Dei coniunctionem, communionémque immortalitatem induerit? Disce mysterium: Ex hoc enim Deus in carnem venit, vt insitam carni mortem interficeret. Nā sicut venenorum antidotum, corpori permistum, ac perfusum, omne superat noxium, ac lethale: itémque, vt in domo aliqua tenebræ luminis aduentu diffugiunt, ac pereunt, sic mors in natura dominans humana diuinitatis præsentia disparuit. Vel, vt etiam in aqua glacies tātum humido dominatur, quantum nox, vmbraque durant, Solis verò calefacientis radijs subitò liquescit: sic demum mors vsq; ad Christi aduentum imperauit*, &c. Animaduerte, mortalem naturam illum dicere induisse Dominum, cui insitam mortem ipse peremerit; non quòd eius essentiam mutarit incorruptibiliū suapte conditione instar eam efficiens intrinsecè, sed quòd post huius vitę labores exantlatos illam donauerit immortalitate. Quando ergo Basilius rationem reddit, cur Deus in carne sit, aut fuerit, cámque nobis exhibet, *vt maledictam hanc carnem sanctificaret*, de carne agit passibili, quam decuit, indueret, vt per passiones eius à peccati seruitute liberando nostram, tanto contaminatam malo, suæ gratiæ donis sanctificaret.

Basilius.

7 Idem vult Hieronymus ab illis quoque adductus in 2. Ecclesiastæ, caput dicens: *Quia homo infixus in limo peccati indiguit maiori auxilio, idcirco venit ipsa sapientia.* Qua ratione? In carne mortali. Ideo autem aliter non veniret, si luto sceleris non hæreret humanum genus, aut non venturum Hieronymus dicit? Prorsus minimè. Sequitur Ambrosius, libro *de Incarnationis Dominicæ Sacramento*, 6. capite scribens: *Quæ erat causa Dominicæ incarnationis, nisi vt caro, quæ peccauerat, redimeretur?* Antequam hæc exponam, in memoriam reuocabo lectori, quod notissimum æquè, ac certissimum est, nec vllus vnquam potuit negare, nósq; iam superiùs adnotauimus. Ad verum nempe cuiusque authoris venandum sensum, non vnum, aut alterum illius tantum verbum esse inspiciendum, sed ea omnia, quibus illa adnectuntur, quorum germanus sensus inquiritur, scopus item, ac res disputationi subiecta, quò tota dissertatio potissimùm tendat, quid pręcipuè conuincere, quid probare studeat. Et quidem Ambrosio, toto illo capite, finis, & studium est, diuinitatem, & carnem Domini eiusdem nō esse naturæ ostendere, quod assequitur: affert multa, inter alia hæc, quæ proximè præcedunt, ab aduersariis citata; *Sacrificium de nostro obtulit. Nam quæ erat causa incarnationis, nisi vt caro, quæ peccauerat, per se redimeretur.* Nota illud, *nam*, quod sequentibus iungit antecedentia, & his illa, præcedit sacrificium cruentum, quod pro nobis obtulit Filius Patri, quódque in passibili necessario carne offerendum erat, si cruētè offerri debuit. Cùm ergo subdit, *nam quæ erat causa*, &c. de incarnatione in passibili carne agit, aliàs non aptè sacrificio adiungerentur illa, voce *nam*, præmissa.

Hieronym. Ambrosius. Expositio. Ambrosius

Confirmat hoc, redire statim 8

Ambrosius. ad idem sacrificium Ambrosium, atque ita concludere: *Quod peccauerat igitur, hoc redemptum est. Non est ergo immolata diuinitas Verbi, quia non peccauerat diuinitas Verbi, & ideo non Verbi natura in carnis conuersa naturam: quia immunis peccati diuinitas, pro peccato, quod non fecerat, se non debebat offerre.* Agit ergo de incarnationis mysterio iuxta omnia, quæ reipsa in illo fuerunt, ac secundùm cōditionem, & sortem, quam habuit illa Domini caro, & habere debuit, vt pro nobis Deo immolaretur in cruce. Lege quę ad finē habet illius capitis, luce namq; meridiana clariùs hāc esse Ambrosij mentē cernes, accipe nonnulla, vt Ambrosius. credas: *Peccatum* (ait) *factus est?* (Christus scilicet) *hoc est, non naturam, operationémq; peccati, vt pote in similitudinem carnis peccati factus, sed vt peccatū nostrum in sua carne crucifigeret, susceptionem pro nobis infirmitatem obnoxij iam corporis peccati carnalis assumpsit.* Quàm dilucidè, se de incarnatione in carne passibili, tractare, ostendit. Quid illa sonāt, *Infirmitatē obnoxij iam corporis peccati carnalis assumpsit*, nisi passibilem carnem vnisse Verbum sibi, vt à nostra nos infirmitate redimeret?

9 Augustinus. Vt Ambrosij hæc, Augustini ea intelligenda sunt, quæ primo *de peccatorum meritis & remissione*, c. 26. ad initium effert: *Commodius* (inquit) *esse arbitror aceruatim congerere, quæ occurrere potuerint, vel quæ sufficere videbūtur, quibus appareat; Dominum Iesum Christū non aliam ob causam in carne venisse, ac forma serui accepta factum obedientem vsque ad mortem crucis, nisi vt hac dispensatione misericordissima gra-* A *tiæ omnes, quibus tanquam membris in suo capite constitutis caput est, ad capessendum regnum cælorum viuificaret, saluos faceret, liberaret, redimeret*, &c. Et sermone 9. *de verbis Apostoli*, in principio; *Nulla causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla causa est medicinæ.* Ergo vt Medicus, & Chirurgus ægros sanare venit Christus, ac de illius aduentu ad nos vt medici B disserit Augustinus, non secundùm quamcumque rationē eius. Vt verò secundùm hanc veniret, necessarij morbi erāt, vulnera necessaria, quibus deficientibus, vt medicus, & chirurgus quid veniret? Bene igitur, ait ille, mala hęc aduentus eius vnicam, & solam causam fuisse; neq; alio sensu loquitur; posteriora enim priorum explicatio sunt. Quēadmodum & illo 26. cap. vbi coniunctam vides morti, & serui formæ August. C incarnationem Domini, vt intelligas, de toto illo rerum aceruo copulatim Augustinum tractare, nec velle aliud, quàm affirmare, incarnationem morti, & reliquis iunctam non futuram, si peccatum non fuisset, quod illis omnibus delendum erat.

Difficiliora ea Cyrilli sunt, 5. 10 Cyrillus. Thesauri, c. 8. ad med. *Sciebat enim mortales nos futuros propter peccatum, ac ideò ex misericordia sua ante sæcula constituit, vt Verbum suum* D *homo, & initium viarum, & fundamentum foret, renouarétq; hominē in se ipso factus primogenitus in multis fratribus, & origo resurrectionis*, &c. Idem dicit lib. 8. *contra Iulianū*: & dicit optimè. Non enim so- Explicatur. lùm ob mysterij præstantiā incarnatio

natio decreta est, sed etiam ob humani generis redemptionem iuxta superiùs à nobis dicta. Quare nihil ex hoc Cyrilli testimonio aduersarij contra nos habent. Haberent, si omnem aliam Dominici aduentus causam negaret, si nullam aliam præter nostram redemptionem fuisse affirmasset. Cyrillo Damascenum subiungũt 3. de fide cap. 2. & lib. 4. capite 4. verba referunt; sunt, quæ præcedenti capite attulerunt, quibúsque ibi nos respondimus. Ad extremum subdunt Chrysostomum homil. 2. &. 3. in Matth. & Serm. 3. in Lucam, & homil. 5. in Psal. 9. Theodoretum, *in Epitome diuinorum decretorum*, cap. *de incarnatione*: Cyrillum Hierosolymitanum cathechesi 6. Epiphanium lib. 1. *contra hæreses* tom. 1. ad finẽ Gregorium Nyssenum, lib. *de sancto Baptismo*, in principio. & sermone *de Christi natiuitate*: Theophylactum in illud Ioannis 3. *Sic Deus dilexit mundum, &c.* Quorum omnium verba recenserem, si hactenus dictis nõ posset facilè à quolibet explicari. Ne igitur in re minimè necessaria detineamus Lectorem, ad alia transeamus.

Damasc. *Chrysost.* *Theodoret.* *Cyrillus hierosolymitan.* *Epiphanius.* *Nyssenus.* *Theophyla.*

11 *Obiectio.* Inutile videtur illis ex duplici motiuo, seu fine, voluisse signo eodem rationis in quo incarnationem Deum. Falsò igitur illi hoc tribuitur. Nam si ob mysterij (aiunt) præstantiam signo eo illam decernebat; simúlque peccati remedium destinabat, satis profectò ad hoc erat, passibilitatis, & mortis circunstantias ei adiungere sic intra se constituens. Quam incarnationem ob ipsius dignitatem, & splendorem præfinio, passibilem etiam volo, vt pœnarum cruciatibus pro humani generis debito mihi Deus, & homo filius satisfaciat; non ita decreturus de illa, quantum ad hoc posterius attinet; si peccatum futurum non esset, aut licet esset futurum, ab eius calamitate humanum genus eripere non essem posteriori signo definiturus. Si lapsum nostrum intuens Deus incarnandi voluntatem non haberet, modo superiùs explicato, sed tantùm passionis, & mortis circunstantias adiunxisset, re vera ita se gessisset nobiscũ Dominus, & apud se dixisset, aut suspicari aliquis posset, sic de illo esse iudicandum. Si ob præstantiam rei huius illam non decernerem, ob mortalium redemptionem eã non statuerem: sed quando iam esse constituo propter insitam illi maiestatem, adiungere ipsi placet orbis restaurationem, quam doloribus, & nece mittendus filius Deus & homo comparabit. Vt ergo nullus ita de amoris diuini flamma erga nos sentiret, voluit eadem voluntate hominem fieri propter nos. Quare pectoris eius consilium & arcana sic exponas. Adeo mihi hominum genus charum, & cordi est, vt non solùm propter tanti sacramenti decus, & magnitudinem illud statuam facere, verùm etiam propter ipsosmet; quorum naturam vnire filio placet, vt illos ad me reuocet; cælo asserat, bonísque omnibus replear sanctitatis, vtque copiosior, & illustrior sit redemptio, nobiliora mei erga illos amoris signa, dura, & horrida subire natũ volo, mors illi pro mortalibus oppetenda est, piandũ lacrymis culpæ malũ, & sanguine, quod,

Solutio.

quod tanta leuitate commissum, A tot inuehet mala, & infœlicitates, quot ipsi damnandi eis haudquaquam valeat numerare. Sic apud se olim egisse Deum cogita. Quid in his ab eius bonitate alienum inuenies? Quid ipsius in nos amore minus dignum? Quid non infinita illa charitate dignissimum? Sic ergo accidisse credideris, cùm ipse, cuius tanta est erga mortales clementia, & liberalitas, in bonitate sentire de se præcipiat nobis, dicens, Sapientiæ 1. B v. 1. *Sentite de Domino in bonitate.* Cætera contra duplicem finem eidem rei amatum aduersariorum tela superiùs habes confracta.

Sap. 1. v. 1.

DISTINCTIO V.

In qua testimonijs, è Scriptura petitis immunitas Virginis à peccati debito comprobatur.

Explicata iam ratione, qua C putamus Beatissimam Virginem ab originei peccati debito fuisse diuinitùs præseruatam, solutisque obiectionibus aduersus illam pugnantibus, oportet ad assertionis probationem accedere. Quæ cùm è variis, multisque capitibus desumenda sit, illud præsenti distinctioni committimus, quod aliorum omniũ fons, & origo est, Sacra nimirum Scriptura, cuius testimoniis sententiæ nostræ veritas confirmatur. D Plurima hęc sunt, infinitum prope omnia in medium adducere. Clariora tantùm breuitatis causa proferentur. Sed antequam tradantur singula, perpenderéque illa incipiat Lector, notet, quæso, vix origineæ culpæ in augusta pagina mentionem fieri, cùm simul etiam magnæ Matris ab illa, eiúsque debito, atque in Adam peccandi necessitate, immunitas, & exceptio declaratur. Hoc ita se habere singula facilè demonstrabunt: omnium primum, Genesis cap. 3. vers. 14. habet, quod Gen. 3. v. 14. iam exponendum est, & expendendum.

CAPVT I.

Immunitas ab originea culpa debito magnæ Matri asserta, ex tertio Genesis capite petito testimonio, probatur.

Celebris locus ad rem ostendendam est, vt semper arbitratus sum, quē ita Geneseos caput tertium, v. 15. exhibet: *Inimicitias ponam* (inquit Dominus ad Gen. 3. v. 15. serpentem) *inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius, ipsa cōteret caput tuum.* Celebris de originea culpa, dæmone, ac Virgine interpretatio: vt serpens cōmunis hostis sit, illius caput origineum malum, fœmina inuisa Diabolo Christi Domini augusta mater, quæ idcirco superbas illi ceruices ruptura esse dicatur, quòd à peccato libera semper futura esset. Celebre itē voculã, *ipsa*, referri ad Deiparam, neq; mutandã in vulgata nostra, vertendámq; in, *ipse*, aut *ipsum*, vt nouantes cupiũt, & alij transferũt, quod nobis fauet. Hinc enim colligimus orbis Dominam non tantũ ab originea labe, sed à debito etiam tũ huius, tũ in Adam peccãdi fuisse immunē. Quam verò rectè patebit facilè si per partes locũ exposuerimus. Nō

probabo iuxta mysticum sensum A vt minimum in eo de Virgine, illiúsque reportata ex originea culpa victoria sermonem esse, cùm ita ferè omnes sentiant, certúmque sit, quæ omnium firmantur calculo, satis hoc probari. Vt veram igitur certámque positionem id lectori dabo. Cui nonnullos dabo ex innumeris, qui per mulierem intelligi Mariam docent. Sunt præcipui ex *Epiphanius.* veteribus, Epiphanius, tract. *contra Antidicomarianitas*: *Cyprianus.* Cyprianus lib. 2. *testimoniorum aduersus* B *Augustinus.* *Iudaeos*, cap. seu num. 9. Augusti- *Theodoretus.* nus 11. *de Genesi ad litteram*, cap. *Hugo Victorinus* 9. Theodotetus, Hugò Victorinus, & *Beda.* Beda hoc loco. Sic Ru- *Rupertus.* pertus Abbas lib. 3. in Genesim cap. 19. & lib. de Victoria Verbi *Leo Magnus.* Dei cap. 16. Leo Magnus, sermo- *Antoninus.* ne 2. *de natiuitate*: Antoninus 4. p. *Prudentius.* titulo 15. cap. 14. §. 6. Prudentius hymno 3. Cathemerinon: ex re- *Canisius.* centioribus inter alios Canisius, libro 5. *de Maria Deipara*, cap. 9. C *Martinus de el Rio.* Martinus de el Rio, adagiorum tomo 1. ex cap. Genesis 3. ver. *Morales.* 15. Morales, lib. 3. tractatu *de praeseruatione Mariæ*, num. 29. *Ioannes Fernandez.* Ioannes Fernandez, thesauri tomo 1. verbo *Calcaneus*, num. 1. *Viegas.* Viegas in Apocalypsis cap. 12. *Suarius.* sect. 4. num. 3. & 5. Suarius tomo 2. in 3. partem disp. 3. sect. 5. *Spinellus.* Spinellus *in Maria Deipara*, cap. 7. num. 11. versiculo, *Secundò Deus*, cap. 22. num. 1. cap. 24. num. 2. & 4 cap. 29. num. 5. qui D versiculo eo, *Secundo Deus* inde rem probat, quòd voci mulieris præfigatur articulus, tum in Hebræo idiomate, tum etiam in Græco, quod in latina lingua, quæ huiusmodi articulis non

vtitur, minimè fieri potuit: *Articulus autem* (inquit) *vt plenius ostendimus in libro de septem Angelis, cap. 6. & vt dicunt Hebraicæ linguæ periti, teste Canisio lib. 1. de Beata Virgine Maria, cap. 2. designat hoc loco non qualemcúmque, sed certam quandam mulierem, id est Virginem gloriosam Dei consilio selectam ad procurandum semen illud benedictum, id est Christum.* *Spinellus.* Eadem habet cap. 22. num. 2. paucis aliis adiectis in eiusdem Virginis laudem, & commendationem. Ad quam referendum esse pronomen, *ipsa*, non pauci existimant: qui, vt & plures alij non vulgaris notæ auctores, legendum, *ipsa*, docent, quod magni ad præsens refert, nostræque vulgatæ defensio est, accuratiùs nunc examinandum.

2 Certè Augustinus, *ipsa*, legit *Augustinus.* 11. *de Genesi ad litteram*, cap. 36. & lib. 2. *de Genesi contra Manichaeos*, cap. 18. Ambrosius item *de* *Ambrosius.* *fuga saeculi*, cap. 7. Gregorius *Mo-* *Gregorius.* *ralium* 1. cap. 19. aliàs 38. Ber- *Bernardus.* nardus sermone 2. *Super missus est*, & sermone *signum magnum*; *Eucherius.* Eucherius, *Beda.* Beda, & alij prisco- *Chrysost.* rum in Genesim, vt Chrisostomus homil. 17. & sermone in illud, *Inimicitias ponam inter te, & mulierem* tom. 1. fatetúrque sic eũ *Pamelius.* legisse Pamelius in notis ad Cypriani librum 2. *testimoniorum aduersus Iudaeos*, num. 51. subdens: *Graecum illius contextum aliud legere, adnotasse Dominum Philippum Montanum, & praesertim in comment. Vbi quodam in loco αὐτὸς legitur.* Hæc ille. Pergamus nos, *Rabanus.* qui præter allatos habemus Ra- *Idiota.* banum in comment. & Idiotam, *Pamelius.* (hos Pamelius, & Canisius citant

Canisius. Hugo Victorinus Ricardus Victorinus. Fulbertus Carnoten. Martinus de el Rio. Alchimus. Marius Victor. Iosephus. Rufinus.

tant) Hugonem, & Ricardum Victorinos, Fulbertum Carnotensem, & Martinum de el Rio suprà versiculo, *Tertium refugium.* Quibus subscribunt Alchimus Auitus lib. 2. in Genesim seu 3. carminum 6. cap. Marius Victor lib. 5. commentariorum in eandem Genesim, & ex Hebræis Iosephus Antiquitatum lib. 1. 3. cap. vt Rufinus vertit; adstipulantur & recentiores nuper citati, quorum vnus Canisius paucis multa cōplectens ait, supra mille annos hanc in Ecclesia viguisse lectionem vel ipsis hæreticis affirmantibus, vt in Georgio Fabritio præfatione ad artem Grammaticam videre licet. Videre etiam in Martino de el Rio est, quàm luculenta satis responsione occurri à nobis possit omnibus, quæ alij hæretici maximè, obiiciunt. Atque vt ex Canisio ille, quæ pro causa tam doctè affert, desumpsit, ita ex eo nos potiora nunc sumemus. Sit primum.

Canisius.

Martinus de el Rio.

Canisius.

3 Quanquam Hebraicè legatur Hv Iesv Phecaros, quo loco verbum, & pro nomen ambo sunt masculini generis, vel saltem neutrius, quare videri posset, non ad mulierem, sed ad illius semen referenda: tamen incerta hæc lectio Hebræa est; Eugubinus siquidem dubitare de illa nonnihil videtur. Dubitant planè alij, vtrum olim Hi, an sicut hodie legitur, Hv scriptum fuerit. Est namque facilis ab vna in alteram vocem lapsus protracto solum Iod, vt Eugubinus *in Veteris Testamenti ad Hebraicam veritatem castigatione,* hoc loco; Leo Castrius in Apologia lib. 3. cap. 14. ad hunc eundem locum; Martinus de el Rio suprà, & alij adnotant, probátque ipsa elementi forma, quam si longiusculè deducas, in vau transire necesse est. Et vt concedam, Scriptum olim per vau, etiam tum, quando sine punctis Scriptura fuit, tam Hi, quàm Hv legi potuit. Idcirco fortassis in Regiis Bibliis punctum scienter omissum, & in codicibus nonnullis lectionis varietas notulis significata. Cardinalis etiam Bellarminus lib. 5. *de Verbo Dei*, cap. 12. affirmat, vnum se codicem vidisse, in quo punctum Hirik ipsi vau subnotatum esset. Quin etiam, vt liberaliùs adhuc cum aduersariis decidam (inquit Martinus de el Rio) *Licet legatur* Hv, *poterit accipi pro* Hi, *sicut positum superiùs ver.* 12. *& Exodi* 3. *ver.* 8. *tunc enim licet scribatur more masculino, legendum tamen erit vt fœmininum, quod peritè notatum à Francisco Luca Brugensi, notatione* 1. *in Biblia. Quocirca meritò viri huius ætatis, Hebrææ linguæ cognitione exactâ clari, contenderunt posse hoc loco, ipsa, verti. Picus Mirandulanus in epistola; Antonius Honcala hoc loco in commentario Genesis, & Pagninus in Thesauro, voce* ההיא *agens de loco simili tertio Regum* 17. *ver.* 15. *Leo autem Castrius lib.* 3. *apologiæ fol.* 358. *censet, verti debuisse. Non obstat nobis verbum masculinum, quod sequitur, frequens enim est Hebræis huiusmodi constructio, quæ Græcis, & Latinis Enallage foret generum. Reperies exempla syntataxeos Esther* 5. *ver.* 20. *& Eccles.* 12. *ver.* 4. *Igitur ex Hebræo contextu non conuincimur.* Sic ille.

Eugubinus.

Eugubinus.

Leo Castrius.

Martinus de el Rio.

Bellarminus.

Martinus de el Rio.

4 At conuincimur ex Græco. Septuaginta namque transtu-

Obiectio.

 lisse

lisse αὐτὸς, *ipse*, hostes volunt, testanturque Regia, Complutensia, & Sixtina exemplaria, quibus doctissimus adstipulatur Philo. 2. alegoriarũ legens, *ipse*, vt Græcè textus, & Latina Gelenij vera interpretatio habet. Vnde probant, in omnibus septuaginta codicibus, si emendati fuerint, ita debere legi, nec de illis curandũ, qui discrepauerint, quod Philonis authoritas manifestè illos arguat corruptionis. Adde Philoni Ionatã Chaldæum paraphrastem; qui, Paulo Phagio interprete, *ipse* habet, præmittẽs loco seminis filiũ. Adde Pattum sic legentium Chirographum; Nysseni libro *in orationem Dominicam*, ad illa Verba. *Fiat voluntas tua*, Irenæi lib. 4. cap. 18. Cypriani lib. 2. ad Quirinum cap. 9. Petri Chrysologi sermone 173. & Hieronymi *quæstionũ Hebraicarum* libro. Quibus ex parte Gregorius de Valentia tomo 4. suæ Theologiæ accedit, disp. 2. quæst. 1. puncto. 2. ver. *Sed contrarium nostrum*; vbi adducens testimoniũ hoc, quod nunc expendimus, ad Virginis conceptionem à peccato immunem probandum seu *ipse* quamuis per parenthesim legit. Quo firmum in communi lectione se non admodum esse videtur ostendere.

Philo. *Gelenius.* *Ionatas.* *Phagius.* *Nyssenus.* *Irenæus.* *Cyprian.* *Chrysologus.* *Hieronymus.* *Valentia.*

B C

Sanè Philo, vt ab hoc incipiã, contrarius nobis, si attentè legatur, nõ esse, alicui apparebit: cùm ita scribat. *Quod autem dicitur ipse seruabit caput tuum, tu seruabis eius calcaneum, in verbis barbarismum habet, in sensu benedictum est. Quomodo? Reliquum reddendum est de muliere. Mulier autem ipse non est, sed ipsa.* Sentit ergo, quanquam legatur, *ipse*, vocem iuxta Grammaticam mulieri iungendam esse, nullúmque aliud hoc referri pronomine præter illam, aliàs cur barbarismus esset? Atque idcirco è mulieris genere argumentum deprompsit, quod stultè confecisset profectò, si existimasset, rectam orationis cõstructionem minimè postulare vt, *ipse*, vocabulũ mulieris nomini coniungatur. Cur igitur verbis tantũ inesse barbarismũ dixit, cùm solæcismũ esset dicturus? Quòd vnã, ais, pro alia vitiosæ locutionis speciẽ sumpsit, hanc per illam explicans, nec id apud authores infrequens. Quid, quòd solæcismus à Solorum ciuitate ortũ duxit, vt Nebriensis in Donati de barbarismo, & solæcismo tractatum, quem artis suæ Grammaticæ lib. 5. post nonum cap. de accentu inseruit, cõmentarioló que ornauit, §. *de solæcismo*; adnotat? Illi verò semiGræci, ac semibarbari fuere; Vnde non mirum, si barbarismi nomen solæcismo à Philone tribuatur. Accedit, quacũque ratione, *ipse*, vitiosè accipiatur, barbarismum propriè illud esse non posse, nec potuisse Philonem sentire aliter si consonè ad Grammaticorũ de barbarismo, & solæcismo leges caũsa definiẽda est. Consule Donatum & Nebriensẽsem relatos, Aulum Gelium suarum noctium libro 5. capite 10. Quintilianum Institutionũ 1. cap. 5. huiusque Anonymum Scholiastem eo loco ex Asinio Capitone in litteris ad Clodium Thuscum, solæcismum ita definientes: *Est impar, & inconueniens compositura partiũ orationis.* Et verò si aliquod in vocula, *ipse*, vitium est, nullum aliud

Philo. *Responsio.* *Nebrisensis.* *Donatus.* *Nebrisensis.* *Aulus Gelius* *Quintilian.* *Anonymus.*

D

aliud præter inconuenientem orationis partium compositur am est: quare solœcismus est.

6 Neq; assignari vllũ ex eis potest, quæ à præfatis Latinę linguæ proceribus esse barbarismi species demonstrantur, voculæ, *ipse*, nunc conueniens. Quatuor illæ sunt, fiuntque adiectione, detractione, aut mutatione litteræ, quantitatis syllabicæ variatione, denique vocis pro voce positione, vt cum barbara pro eleganti, nullo delectu habito, in oratione collocatur. Quare cõmune Grãmaticis dogma est; barbarismum in vna sola voce committi posse; solœcismum non posse, quod orationis exigat hic compositionem. Vide Isidorum de originibus 1. cap. 3. Cornelium Frontonem, quem insertum corpori authorum Latinæ linguæ columna 13. 32. habes, & cæteros professores vide. Constat autem, *ipse*, nullius detractione, adiectioneve, aut mutatione litteræ, nullius quãtitatis syllabicæ variatione apparere vitiosum, non barbarũ esse, nõ à puritate sermonis alienũ: Cùm tamen ad mulierem relatum, vitium statim prodat, inconuenientem scilicet orationis structuram, quæ in vna tantùm voce haud quaquam esse potest. Erit igitur solœcismus, si minùs rectè censetur dictũ, idq; sanè, quòd ad mulierem referatur. Cùm illa ergo, quantum ad orationis corticem, & sonum attinet, Philoni construitur, quare perinde in illo, *ipse*, pronomen erit, ac si, vt nos, *ipsa*, legeret. Nihil ergo nobis contrarium, si expendatur benè, habebit Philo; vnde nec ex eo corrigendi erunt illi Septuaginta codices, qui discrepauerint, *ipsa*, vt nos, legentes, quando ad mulierem Philo vocem refert. Nec credendum hominem peritissimum sensu voluisse à magnis illis interpretibus discrepare, quos haberet illustres suæ legis præceptores, nec tam parum Hebræis curæ fuisse, vt permiserint eorum fermè omnes codices in re non minimi momenti corruptos circumferri. Expenso igitur, vt par est, Philone, pro nobis illum stare dicendum erit.

Non, vt par est, expenditur, si hæc illi adhibetur interpretatio. 7 *Reiicitur.* Eius namque germanus sensus dubio procul est; videri prima fronte barbarismum committi, cùm, *ipse*, mulierem prima fronte referre videatur, si verba, vt sonãt, vsurpētur; inesse tamen nullum, quod intellectui masculini generis, ad quem fit trãsitus, aptari debeat, & coniungi: *Quare*, inquir, *à Sermone de muliere transitionem fecit ad semen eius, & principiũ. principiũ autem sensus, intellectus, isque masculus; de quo debet dici ipse, flectēdo de cætero vocem hãc similiter. Rectè igitur ad voluptatem ait, ipse intellectus seruabit tuũ caput*: &c. Ex quibus apertè Philonis cõstat mens quamobrem non est cur in nostras inuitus partes trahatur, sed fatendũ legisse illũ, vt in versionis LXX. codice, quo vtebatur, inuenit. Nec cõiecturæ allatæ aduersus clarissimum illius sensum pondus vllum habent: Quando vt iurisperiti docent coniectura non præualet veritati. Respondere autem illarum potissimæ quisque potest, barbarismum interdum ab scriptoribus non specificè, vt

ita dicam, sed genericè pro quauis mala orationis, seu locutionis forma (quòd barbarorum proprium sit, vitiosè loqui iam hoc, iam illo modo) accipi, atque ita hìc à Philone vsurpari; quasi dicat, *Barbara primo aspectu locutio hæc videbitur, cùm non, ipse, dicendum, sed, ipsa, foret, & tamen non ita est*, &c. Nec quòd doctissimus ille fuerit, euincitur, in codicem minus fidelem non incidisse, nec incidere potuisse, cùm peritissimis quoque non rarò malum hoc acciderit. Negari non potest magni fuisse ingenij, multæque scientiæ Auerroem, cui tamen Aristotelis corruptissima opera contigêre. Vt mittam, retento vno sensu, & vero, potuisse iuxta codices aliquos, *ipse*, legere, vt locus allegoriæ, cui studebat, in textu esset.

B

Quidquid verò de hoc sit, non, quòd Philonis aduersetur nobis lectio, cecidisse causa putandi sumus, cùm opponere illi sapientissimum etiam Iosephũ legentem, vt nos, possimus, is enim iuxta Ruffini versionem antiquitatũ 1. 3. capite, *ipsa*, legit, vt iam notaui, *Præcepit* (ait) *vt mulier eius capiti plagas inferret*. Martinus de el Rio suprà *Hodie*, inquit, *in editione Basiliẽsi, quãm solam vidi, mulieris vocabulum non habetur, & ideo Gelenius prætermisit. Suspecta mihi lectio ista Iosephi, quoniam edita est ab hostibus*. Suspecta etiã mihi est. Nec tam ineuitabile telum Patrum illorum, quæ obiicitur nobis, auctoritas, vt illud repellere non possimus eorum suffragiis tanquam validissimo tecti scuto, quos nuper dixi, vt nos legisse. Præsertim cùm in Sixtina

Ruffini versio.
Iosephus.
Martinus de le Rio.

A correcta Septuaginta editione, ad hunc locũ habeat Scholion ita breuiter, ac dilucidè nostrũ iudicium probans. *Sanctus Augustinus & cæteri fere patres, ipsa*. Sitque in Hieronymo, quod pro nobis sit, nunquam scilicet in Vulgatam eum, *ipse*, introducere ausum fuisse. Certè quòd optimè nosset, illam semper, *ipsa* legisse vbique. Quod nupera editio confirmat põtificia, cõfirmãt & optima quæque exemplaria, & quotquot nũc celebrioris nominis authores scribunt. Mitto alia, quibus hæc eadem ornare possem, mitto & obiectiones alias, quòd futiles omnino sint, quòd nullius momenti prorsus, quòd inanes duntaxat vmbræ ab nonnullis profectæ nouatoribus, quibus nihil Ecclesiæ placet, nihil cæli, sed quidquid inferorum est, & tenebrarũ; mitto denique alios, *ipsum*, legisse, vt semen referat, quod, si latinè generis est neutrius, Hebraicè masculini, & fæminini est. Vnde, *ipse*, transtulerunt, qui hactenus confutati à nobis sunt, alienæ linguæ in Romana seruantes genus, familiare multis. In quo faecem prætulêre Græci, qui *αὐτὸς* verterunt. Hi enim Hebræum quoque Græco spermati genus tribuere. Id ipsum præ oculis eis fuit, qui legentes, *ipsa*, non mulierem referri aiunt, sed quod præcedit semen post mulierẽ. Idcirco autem legentes *ipsum* non confuto, quòd eadem illorum, quæ legentium, *ipsa*, causa omnino sit, eadem argumenta, & rationes non maioris roboris, non alia solutione indigentes præter istam, qua modò propositis satisfecimus lege: Mes-

C

D

Sixti editio 70. Scholiastes.
Hieronymus.
Editio supra.

ucrum

nerum ad Genesis 3. caput, vers. 16. §. *Verum vt vires*, Leonardum Marium, eodem loco à numero 86. Estium 15. versu, & Bellarminum controuersiarum tomo 1. lib. 2. de Verbo Dei, cap. 12. apud quos plura in nostræ lectionis defensionem inuenies. Transcribere illa non placuit, cùm pro instituto allata nobis sufficere videantur.

9 Venio ad illud, *Conteret caput tuum*; à Septuaginta longè aliter versum; reddunt enim, *seruabit caput tuum*, iuxta editionem Sixtinam, quam sic illustrat Scholion, *Ita Latini veteres, & Græci codices τηρήσει*, & paulò pòst, *τηρήσεις*. Addere Philonem poterat; addo ego, Chaldaicam item paraphrasim, & Nyssenum suprà, Ambrosium libro *de fuga sæculi*, c. 7. addo Chrisostomum à Lipomano citatum in catena, eius locus homil. 17. in 3. Genesis caput est. Eodē modo Gregorius legit Moralium 1. cap. 38. eodem Beda in Genesis tertium quidam ait, sed fallitur, *conteret disertè*, habet tū eo loco. tum in quæstionibus ad eundem librum, vt & Complutensia, & Regia exemplaria; in Septuaginta *αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, ipse tuum conteret caput*. Quę Pagninus vertit *ipsum* (scilicet semen) *cōteret te in capite*. Sic in propria, & antiqua Lugdunensi editione; in Fanensi verò, *ipsum cōteret tibi caput*. Discrimen hoc nullius momenti est. Nullum etiam, quantum ad rem attinet, inter eos, qui legunt, *seruabit*, & nos esse arbitramur, quòd tantùm velint (ita de illis opinamur) obseruandum à fœmina, huiúsve semine, aut tam ab hoc, quàm ab illa serpentis caput, vt contereretur: quod Philo explicuit, dicens: *Vox autem, seruare, duo significat, vnum quasi custodire, & reponere: alterum, ac si dicas, obseruare, vt per dolum interimas. Necesse est autem mentem vel bonam, vel malam esse; mala dici potest custos, promaque voluptatis; nam hac delectatur: bona verè inimica, expectans occasionem tollendæ è medio per insidias.* Clariùs ita Chrysostomus citato paulò antè sermone ad finem: *Postquam dixit ad serpentem, Inimicitias ponam inter te, & mulierē, & semen tuum, & semen illius, addidit dicens, Illa tuum obseruabit caput, & tu obseruabis eius calcaneū. Magnum inter mulierem, & serpentem certamen attendo, magnum bellum dispositum esse cognosco, directa est inter vtrumque acies, paratum bellum, certamen compositum: statur cominùs, propiùs consistitur, ab vtrisque intentio prouocatur, vt cautela adsit, solicitudo intendat, securitas conquiescat. Stat enim mulier in procinctu serpentis caput & obseruans, & vitans, obseruans, vt calcet, vitans, vt serpentis morsus declinet. Adest paratus & serpens callidus, ne mulieris pede calcetur, subtilis, vt eius morsu incauta mulier prosternatur. Hanc pugnam latus aspicit Deus, libenter attendit Dominus Christus, si tamen illæsa mulier serpentem calcando deuincat.*

Et sanè ipse verborum, atque orationis contextus id exigit. 10 Nā si de inimicitiis mulierem inter, & colubrum in illo agitur, quid oro, fœmina obseruatura bestiæ caput erat, nisi vt calcibus contereret penitus, sic enim calcandi verbum, quo hîc vsus

Margin notes: *Septuaginta.* *Sixtina editio Scholion.* *Philo.* *Chaldaea paraphrasis.* *Nyssenus.* *Ambrosius.* *Chrysost.* *Lipomanus.* *Gregorius.* *Beda.* *Complutens.* *Regia.* *Pagninus.* *Editio Fani.* *Philo.* *Chrysost.*

Chrysostomus est, interpretor? Hispanè per summam elegantiam diceretur, *quebralle a coçes la cabeça*, aliàs parum dixisset ille. Quem imitata, Tigurina transtulit, *ipsum calcabit tibi caput.*, ad quam in commento, num. 27. Vatablus, *ipsum conteret te in capite*, Hebraismum agnoscens vertit. His Cyprianum iunge dicentem suprà. *Hoc semen prædixerat Deus, de muliere procedere, quod calcaret caput Diaboli in Genesi. Tūc dixit Deus ad serpentem, quia tu hoc fecisti, maledictus tu ab omni pecore, & ab omni genere bestiarū terræ. Pectore tuo, & ventre repes, & erit tibi terra cibus in omnibus diebus vitæ tuæ; & ponam inimicitiam inter te, & mulierē, & inter semen tuum, & semen eius, ipse tuū obseruabit caput, & tu obseruabis calcaneū eius.* Iūgantur hæc illis; *Hoc semen prædixerat Deus de muliere procedere, quod calcaret caput Diaboli*, Afferūtur namque à Cypriano in probationē, simúlq; declarantur, & exponuntur prioribus, quo sensu Dæmonis caput à femine illo esset in posterū obseruandū. Habemus igitur, esse legendum, *ipsa*, referríque ad mulierem, hac Deiparam significari, debere item Verbum, *conteret*, retineri, à quo sensu non discrepet, *obseruabit*, serpentemque Diabolum esse, quod paulo accuratius ostendendum erit.

Tigurina. Vatablus. Cyprianus.

11 Sunt enim, qui nullum alium præter verum anguem intelligant, vt Ephrem Barcephus, Iosephus, Didimus, & plures alij, quos refert, & satis probat D. Thomas in postilla ad Genesis cap. 3 in ista Verba, vbi Oleaster. Quorū sententiam irrationalem vocat Ægidius de præsenr. lib. 3. *de præseruatione Virginis à peccato originali*, q. 5. art. 6. §. 4. num. 30. si de Solo vero serpente Genesis verba hæc accipiat. Idem priùs de illa iudicium Lyræ fuerat, quem Ægidius refert. Et certè perridiculū videtur, tam seuerā, iustámque Dei sentētiam in mutam feram dūtaxat, quæ nihil peccauerat, ferri, solùm quòd atrocissimè in ea delinquentis instrumentum fuerat, in illum autem non accendi Dominum, non irasci, qui totius mali per summam vafriciem extiterat architectus. Viderunt hæc alij, atque illis permoti dixère, serpentis maledictionem istā secūdùm historicū sensum ad verum serpentem attinere: secundum verò mysticum, qui à Deo præcipuè intētus sit, ad Diabolum. Ita Pererius lib. 6. in Genesim, q. 4. in 4. sententia, pag. 617. significat non parum Abulēsis in 1. cap. Genesis, si perpendantur, quæ loco illo habet fol. 21. col. 4. §. *Dicendū, quòd verum est.* Sequuntur recentiorū aliqui, & latè quidā probat. Sed si quem mysticum sensum vocant intendit Deus, potuítque sub nomine serpentis proximè, atque immediatè verba dirigere in Dæmonem, cur non re ipsa direxisse, hac ratione arbitrabimur? Puniri legibus, iudicumque sententiis nonnunquam eat consueuêre animalia, quæ hominis sceleri cooperata sunt, vt in bestialitatis flagitio solet fieri, verùm ipse rationis compos infandi crimininis reus non præcipuè tantū, sed directè, ac immediatè iuris, huiusque ministri decreto iudicis nimiū pronuntiata sententia damnatur.

Ephrem Barcephus. Iosephus. Didimus. D. Thomas. Oleast. Ægidius. Lyra. Ægidius. Pererius. Abulensis.

natur. Ad quem modum existimandum est, non vtcumque, sed vt dixi proximè, immediatè ac per se diuina fuisse damnatione petitum Dæmonem, quidquid de ipso fuerit colubro, siue vnà cum illo supplicio aliqua etiam ratione affectus fuerit, siue non (quod nunc disputare, aut definire non vacat,) ita vt sensu propriè litterali & historico Diabolum tangant hęc, *Ipsa conteret caput tuum*, B vt Patres communiter, cæterique diuinarum litterarum interpretes docent. Augustinus 2. *de Genesi ad litteram* cap. 36. Gregorius 21. Moralium cap. 2. & 3. parte: *Curæ pastoralis, admonet*. 21. Chrysostomus homil. 17. in Genesim, Author operis imperfecti apud eundem homil. 45. Theodoretus, Beda, Rupertus lib. 3. *de Trinitate* cap. 18. 19. & 20. & lib. 2. *de victoria Verbi Dei*, cap. 16. & 17. C Hugo Victorinus in Genesis 3. vbi Glossa ordinaria, Lyra, Caietanus, & alij. Vide Pererium suprà.

Augustinus. Gregorius. Chrysost. Author imperfecti. Theodoretus. Beda. Rupertus. Hugo Victorinus. Glossa. Lyra. Caietanus.

12 Nec refert contineri verbis istis, seu tribui membra ei, quo cum Deo sermo est, nullumque inesse Diabolo, vt pote ab spiritu longè positum. Nam quemadmodum serpens metaphoricè nominatur, sic & membra illi sub eadem metaphora, vt huius seruetur ratio, & decor, adscribuntur. D Vulgatissimum, in Scriptura serpentem illum dici, vnus pro mille in Apocalypsi cap. 12. num. 9. locus: *Et proiectus est Draco* (inquit Ioannes) *ille magnus serpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in terram, & Angeli eius cum eo missi*

Pererius. Apoc. 12. v. 9.

A *sunt*. Perpende non quemcumque serpentem vocari, sed antiquum, quod innuere videtur Genesis hunc, in quo sumus, locum; satis enim antiquus est serpens ille, qui à mundi exordio serpentis munus, & nomen cœpit obtinere. At mulier, cum qua illi gerendum bellum, fœmina reuera non metaphoricè, non per allegoriam intelligi à nobis debet, serpens igitur etiam proprie hic accipiendus erit. Mouit hoc aliquem, vt mulierem quoque trãslatè vsurpandam crederet, atque ita sumi à non paucis, manifestum est, quibus placet, appetitum in ea sentientem, & ea, quæ ad inferiorem partem spectant, scnè depingi. Quod licèt amissa originali iustitia, cum Diabolo amicitiam inierit, dum prona in malum aduersus spiritum concupiscit, vt ait Paulus cap. 5. ad Galatas vers. 17. Dei tamen auxiliante gratia inimicitias contra Diabolum gerat, cuius caput, id est, malam suggestionem, quam omnium hostis initio ingerit, resistendo conterat, quantumuis per latentes insidias calcaneo positas is contendat vincere. Sic ex Augustino, Lyra suprà, & in 1. Iob ad illa verba, *ne fortè peccauerint filij mei*; Gregorius Moralium 1. cap. 38. Chrysostomus homil. 40. in Matth. Beda, & plures alij. Quibus vt non contradicimus, ita facilè respondemus: istum aptissimum quidem instruẽdis moribus sensum esse, alterum à nobis cum multis aliis citatis, qui propheticus dici valeat propositum non excludere. Si quia metaphoricè serpens accipitur, idcirco mulier etiam impropriè

Obiectio. Ad Galatas 5. v. 17. Lyra. Gregorius. Chrysost. Beda. Responsio.

vsurpanda est, pro te quoque viuente, atque intelligente accipienda erit, cum serpens etiam pro viuente aliquo ratione prædicto hîc sumatur. Quæ autem alia esse potest nisi mulier, cuius proprium nomen exprimitur, cuique vita, & mens?

13 *Obiectio.* Sed quæuis erit mulier, dum rectè viuat, sic volunt aliqui, imò & quisque vir, si virtutem colat. Hoc etiam probant alij, tam fœminas, quàm viros significari arbitrantes, quandoquidem Satanæ caput conterunt, quotquot Deo inseruiunt. *Responsio.* Demus. Cùm autem sanctorum omnium post filium Dei genitrix princeps semper fuerit, negari non poterit, in illa maximè hoc iure habere locum, atque vt ipsa peculiari supra cæteros omnes ratione, ac singulari omninò priuilegio sancta est; ita non solùm eorum more Dæmoni caput fregisse, verum etiam speciali quodam modo nulli alij puræ creaturæ concesso, vt quæ donis, & dignitate non habet similem, in præclaro isto facinore parem agnoscat neminem. Et verò vt præcipuè virgo hîc notatur, seu mulier aliqua præpositi vi articuli hebræo in textu, & *Spinelus.* Græco, vt ex Spinelo paulò antè aduertimus, quæ alia præter Deiparam esse non potest, sic peculiari aliquo genere serpentis caput Diaboli scilicet conterendum ab ea comminari Deum credendum est. Hoc si explicare non voluisset Dominus, cur potiùs inimicitias se inter fœminam positurum, & Dæmonem asseruisset, cùm hactenus ab aliis expositæ, à nobisque ex illorum sententia relatæ non solum mulierem inter, & Satanam, verùm etiam inter hunc, & viros, vt authores illi concedunt, ab eodem fuerint numine constitutæ? vt singulæ aliæ diuinæ condemnationis partes peculiare aliquid continent, vnicuique suum respondês, quod reliquis non ita conueniat, sic putandum reuera est, singulare aliquid in hac ad hostem nostrum directa comprehendi, cuius ergo nominentur potius inter mulierem, & illum statuendæ immortales inimicitiæ, quàm inter ipsum, & viros, qui etiam gesturi eas cum illo essent non minori odio, non minori animi contentione. Singulas damnationis partes recenseamus.

14 *Quia fecisti hoc* (ait Dominus cap. illo Genesis 3. ver. ad serpentem) *Maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ, super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* *Genes. 3. ver. 14.* Si priora ipsum animal, quo vsus tanquam instrumento Dæmon est, concernunt; peculiaria ei respondentia significant cæteris bestiis minimè conuenientia, quale super pectus agere se omnem serpentem, est: reliqua Diabolum ferientia singulare quoque aliquid debet exprimere à muliere in illum profecturum, vt ab ista singulari astu ipsius Dæmonis peccatum exorsum est. *Genesis 3. v. 16.* Sequitur, ad mulierem conuersum Dominum protulisse: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* En omnia propria fœminæ, quibus

Genesis 3. v. 17. bus mulctatur misera. Sed quid A ad virũ? *Adæ verò dixit: Quia audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cũctis diebus vitæ tuæ. Spinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ. In sudore vultus tui vesceris pane, donec reuertaris in terram, de qua sumptus es; quia puluis es, & in puluerem reuerteris.* Proprium homini terram colere viro inquam, B nã fœmina domesticis vacat functionibus, lanam, & linum, atque his similia curare munus illius est. Ergo vt in his posterioribus diuini Iudicij speciales vides pœnas sententiam imponentem, sic censẽ in prioribus illis, quæ Dæmonem puniebant, singularem aliquam inter ipsum & fœminam intercessuram inimicitiam, singulare aliquod frangendi capitis audaci hosti genus, quod singularis C etiam in illum fœmina, Deipara scilicet deberet exequi suo tempore; vt quemadmodum singulare nostræ damnationis mulier vna exordium fuit, ita & altera singulare nostræ medium esset, & initium libertatis. Qua id ratione constiterit, indagandum. Vt assequi valeamus, videndum, quid à communi ea interpretandi via hostile serpentis caput diuersum, D secretiùs, ac profundiùs afferri queat, inde namque singulare istud nostri boni principium, singularemque hostilis confringendi capitis vni duntaxat virgini concessum modum elicere posse nos crediderim. Ab ipso capitis conterendi nomine, ab illius notione ac vi petendũ arbitror, quæ te in examen illud vocandũ est.

15 Vt plurimorum sententia fert, origineum malum præsenti loco explicat. Iudicium probo, sed eo tantùm non contentus aliud aliquid, in eiusmodi clausum metaphora, tanquam in concha gemmam requiro. Non enim est, cur ad primæuum generatione propagatum scelus tantum contrahatur, cùm absolutè à Domino prolatum sit, nec desint alia, quæ minimè silentio erant prætermittenda, quæque non minus benè significari eodem potuerunt nomine, ac peccatum illud, præsertim cum ad hoc ipsum pertinuerint, ab illisque fuerit deriuatum, vt à fonte riuulus, atque idcirco eius comparatione caput, seu capita verissimè potuerunt appellari. Et quidem primum totius nostræ calamitatis initium, prima origo, & radix primus generis nostri parens fuit. Hunc si quis illius caput dixerit, non errabit; nec ab scopo, qui serpentis etiam dixerit extitisse. Mysticum Dæmoni corpus est, vt Christo suum, mystica etiam illi membra inesse debent, quorum vnum, idque potissimum caput sit, iniqui omnes turpia membra hæc, omnium primus, à quo in cæteros malum, ipse primus homo. Caput hic ergo Dæmonis, asturi cur non serpentis caput? Non enim vlli mortalium alteri præterquam huic vni omnium primo in tã deformi corpore symbolicũ posse respondere caput, existimo. Sigillarim tractanda ista.

16 Principio non à meo excogitatum cerebro figmentũ est, quod de mystico Dæmonis corpore lectori nunc propono; quando in

 sacris

sacris hoc litteris continetur, vt videre in Apocalypsi cap. 12. ver. 3. est: vbi propheta inquit Ioannes: *Visum est aliud signum in cœlo, & ecce draco magnus rufus habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus eius diademata septem, & cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cœli.* Quæ omnia vnius corporis membra profecto sunt. Ne verò cuique liberum esset de tam immani bellua iudicium, libera interpretatio, ipse, qui vidit, Apostolus vers. 9. rem paucis ita exposuit: *Draco ille magnus, qui vocatur Diabolus, & Satanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in terram & angeli eius cum illo missi sunt.* Ioanni omnes eius subscribunt interpretes. Videri possunt hæc in Alcasare, Pererio, & Ribera, cæterisque communibus enarratoribus, apud quos mira de isto dracone, quem inimicum hominem Christus vocat Matth. 13. ver. 28. Rogauerant patremfamilias serui, quisnam superseminasset zizania? Respondétque illis Dominus, *inimicus homo hoc fecit*, Diabolus scilicet, vt commentatores exponunt. Quòd si per metaphoram is homo est, translatitium humanum etiam corpus habet: hoc verò cum absque membris fingi nequeat, illa quoque allegoricè ipsi erũt: Quæ magnus Gregorius ita calami penicillo moralium 1. c. 12. graphicè depinxit: *Conditorem omnium Sathanæ manui traditum quis nesciat, quòd eiusdem Sathanæ membra sunt omnes, qui ei peruersè viuendo iunguntur. Membrum quippe eius Pilatus extitit, qui vsque ad mortis extrema venientem ad redemptionẽ nostram Dominum non cognouit? Corpus autem eius principes sacerdotum extiterunt, qui Redemptorem mundi à mundo repellere vsque ad crucem persequendo conati sunt.* Atque id certè (subdimus nos) ad meliorem de aduersario nostro comparandam notionem, ita esse conueniebat, hoc est, expediebat admodum sic nobis Dæmonem & illius asseclas depingi, vt maiori cum diligentia tum illum, tum hos pro viribus caueremus.

Apoc. 12. vers. 3.

Apoc. 12. v. 9.

Alcasar. Pererius. Ribera.

Matth. 13. ver. 28.

Gregorius.

17 Antithesis etiam, quæ inter Christum est, & Diabolum, hoc ipsum postulare videbatur vt quemadmodum suum est Domino corpus mysticum, sua in illo membra, de quibus tam disertè Paulus 1. ad Corinth. 13. v. 12. & sequentibus vsque ad 17. pòst cõcludens, *Vos estis corpus Christi, & membra de membro.* Ita & Dæmoni suum corpus esset, sua in illo membra. Quod August. mouit, vt lib. 11. *de Genesi ad litteram* c. 23. scriberet. *Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem mẽbra corporis cum sint multa, vnũ est corpus, ita & Christus, eo modo etiam corpus Diaboli, cui caput est Diabolus, id est ipsa impiorũ multitudo, maximéque eorũ qui à Christo, vel de Ecclesia sicut de cælo deciderunt, dicitur Diabolus, & in ipsum corpus figuratè multa dicuntur, quæ nõ tam capiti, quàm corporis mẽbris conueniant. Itaque lucifer, qui manè oriebatur, & cecidit, potest intelligi apostatarũ genus vel à Christo, vel ab Ecclesia, quod ita conuertitur ad tenebras amissa luce, quã portabat, quẽadmodum qui conuertuntur ad Deũ à tenebris ad lucem transeunt, id est, qui fuerunt tenebræ lux fiunt.* Perpendit autem Apostolus citato

1 ad Corint. 12. v. 12. & sequentibus vsque ad 17. v. 27.

Augustinus.

1. ad Corint. 12. v. 14.

tato capite vers. 14. non vnum duntaxat membrũ esse, nec plura, quæ in illo sunt, eadem v.17.
vers.17. *Nam & corpus*, inquit, *non est vnũ membrum, sed multa*, & interiectis aliquibus : *Si totum corpus oculus, vbi auditus ? si totum auditus, vbi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, vnumquodque eorum in corpore sicuti voluit. Quòd si essent omnia vnum membrum, vbi corpus?*
vers.20. *Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus.* Subditq; statim, quod iam retuli, nempe, *Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.* Deinde ostẽdit, quàm variis functionibus obeundis tam multa ista membra sapientissimè fuerint à Domino constituta, efferens, quod ex illo
vers.28. subiicio: *Et quosdam* (ait) *quidem posuit Deus in Ecclesia primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò doctores deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Nunquid omnes doctores? Nũquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiã habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur?* Hactenus Paulus.

18 Cùm autem contrariorum eadem sit, testibus Philosophis, disciplina opposito modo, sitque Redemptori nostro iuratus hostis dæmon, fit necesse, in huius mystico nefando corpore multa, variáque membra esse, quæ muneribus etiam suis nequissimis distinguantur. Sunt in Christi corpore, sub vno in terris capite Romano Pontifice, tot diuersa membra, quot recensuit Paulus. Habet etiam in suo Diabolus nefando sub vno altero capite non

A pauciora. Quod Dominici corporis est, homo non tamen semper idem est, in demortui locum subrogatur alter. Omnium primus quidem Petrus fuit, ab hoc cæteri, ab hoc, inquam, qui post Assertorem Christianorum omnium pater extitit. Baptismo nãque nouus effectus homo primus alios eodem lauacro Deo genuit, hi deinceps reliquos. Hominem etiam diabolici corporis esse oportet caput, non eundem semper,
B cùm non idem semper in humanis sit. Vnde varia monstri huius pro diuersis temporibus à Diuinis Litteris, & Patribus capita referuntur. Memineris draconis paulò antè relati, cui plura insunt capita. Memineris Antichristum, & Diaboli futurum membrum, & malorum caput.

Sed age, videamus, si placet, 19
quisnam inter tot mortales primus fuerit, cui ante alios tam infœlicis capitis munus aliquando
C contigerit. Si meum in hac re iudicium aliquid valet, omnium primus, primus omnium parens, cùm primùm à sanctitate desciuit, totius humani generis malo fuit. Quod veritati contrarium censebit nemo, si quæ in mystico requirunt Doctores omnes capite, Lectori breuiter proposuero. Prȩstantiora collegit D.Thomas, D.Thomas.
3.p.q.8. art.1. in corpore dicens, *In eo tria posse considerare nos, scilicet ordinem, perfectionem, & vir-*
D *tutem. Ordinem quidem, quia caput est prima pars hominis incipiendo à superiori, & inde est, quòd omne principium consueuit vocari caput, secundùm illud Ezechiel 16 ad omne caput via ædificasti signum prostitutionis suæ. Perfectionem autem,*

quia in capite vigent omnes sensus & interiores, & exteriores, cùm in cæteris membris sit solùm tactus. Et inde est, quod dicitur Isaiæ 9. Senex, & longæuus ipse est caput, virtutem verò, quia virtus, & motus cæterorum membrorum, & gubernatio eorum in suis actibus est à capite propter vim sensitiuam, & motiuam ibi dominantem; vnde & rector dicitur caput populi, secundùm illud 1. Regum 15. nonne cùm paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Hæc autem tria competunt Christo spiritualiter. Sic ille.

20 Adamo etiam, subdimus nos, vt totius nostri generis pater est, illúdque suo peccato infecit. In primis namque ipse mortalium omnium, qui generantur, principium est; deinde in illo voluntates omnium, vt in capite, omnes sensus contenti dicuntur, & quod maximè ad præsens attinet, peccata omnia virtute in eo, quod is commisit, extitêre, cùm ab eo malum sit origineum deriuatum in singulos, quòd virtute omnia peccata est, vt doctores notant, probántque Regio vate, Psalmo 50. vers. 6. canente: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* In origineo scilicet, quod vnum omnium instar est, omnium origo, & fons. Vt Basilius in Scholiis ad istum versum adnotat, *præuaricationem*, inquiês, *quæ initio mundi à progenitoribus nostris est commissa, in medium producit, & hanc fontem esse factam ipsorum fluentorum dicit; omnia virtute crimina*: vt Cassiodorus sensit, cùm exponens scripsit: *Iste sensus est, quid dicam me modo fecisse, quæ arguor, qui iam ex originali peccato in iniquitatibus probor esse conceptus, vt antea peccata contraxerim, quàm vitæ principia reperissem; quod argumẽtum dicitur ab antecedentibus, neque enim nouum est, illum peccare, qui in iniquitatibus conceptus, & in delictis est genitus.* Clariùs ita, & ad rem significantiùs Bruno: *Benè quidem ponit iniquitates pluraliter. Multipliciter enim Adam peccauit, scilicet delectatione, & actu, & exemplum peccandi alijs derelinquens*: quòd virtus quædam (hoc nostrum) mouens reliqua membra, cæteros nempe mortales in malum dici non incongruè potest. Quánquam non est, cur ad id confugiamus, vt tertiam illi capitis proprietatem conuenire protinus demonstremus, cùm ad manum sit generandi vis, gignendíque opus, quo non solùm naturam filiis, sed origineam etiam culpam tribuit: hoc autem quis influxum in membra esse negabit capitis? Est igitur Adamus omnium quantum ad naturam, & scelus caput.

Ps. 50. v. 6. — Basilius. — Cassiodorus. — Bruno.

A — B — C

21 Hinc verò & dæmonis, vt ad nequam illum Dominus possit dicere, *Ipsa conteret caput tuum*, Adamũ scilicet. Etenim si quotquot peccatores sunt vt ij sunt, Diaboli filij sunt, 1 Ioannis 3. v. 10. *In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij Diaboli: Omnis, qui non est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum, quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, vt diligatis alterutrum.* Præmiserat versic. 8. *qui facit peccatum ex Diabolo est, quoniam ab initio Diabolus peccat.* Filij autem parentis quædam censentur partes,

1 Ioan. 3. v. 10.

D

tes, partes illius membra, cuius dicuntur esse, atque iuxta Gregorium suprà; *Quotquot ei peruersè viuendo iunguntur, membra illius sunt*. Cuiusque autem membrum ita ipsius est, vt si cum eo de membro agamus, suum, & tuũ hoc possimus dicere; Protoplastum, qui peccando se Diaboli reddidit filium, eique se flagitio adiunxit, quo se partem illius, & membrum præstitit, fuisse membrum eius, quis non dixerit? Neq; aliud certè præter caput, cũ omnia in illum cadant, vt ostendimus, quæ ad mystici cuiusdã scelerati corporis infœlix caput necessaria esse iudicantur. Qua verò ratione mulier, pronomine illo, *ipsa*, indicata, contritura hoc esset, paucis nunc Lectoribus aperiendum est.

Gregor.

22 Qui de origineo malo caput à fœmina conterendum exponunt, idcirco ab ea tam malè tractandum fore prædici, aiunt, quòd illud esset minimè contractura. Vnde horum quidam paraphrasticè locum reddens, ita exposuit: *Ipsa Virgo peccatum originale, quod tuum ô dæmon caput est, conteret, id est, non contrahet*; quem ego imitans, sic conuertam. Ipsa mulier, cuius tu Diabole, perpetuus hostis eris, tuũ caput, Adamum videlicet, qui tui abominandi mystici corporis caput est, planè conteret suo tépore, id est, in illo non peccabit, ne nimium de victoria exultes, quã reportasti modò, existimésve futurum neminem, qui tuum in illo futurum mancipium non sit, aut qui tibi subiici, tuisque in eo non debeat. Erit fœmina, mihi iam præsens est, quæ omni-

A no libera nihil in parente vnquam miserè patiatur. Iuuant expositionem hanc, quæ Montanus in suo Ioseph. capite 82. verbo *caput*, ita eleganter disserit: *Omnium rerum principium, & præcipua quæque pars caput eleganter appellatur; vt Ps. 39. In capite libri scriptũ est de me; & lapidẽ, quem reprobauerunt ædificantes, factus est in caput anguli, & caput circuitus eorum, Ps. 117. & in cap. turbarũ clamitat, Prou. 5. & conuersus ad lectuli caput, Genes. 47. Princeps in negotio, vel regno, vel consilio, vel alia quacumq; ratione caput dicitur; vt caput Syriæ Damascus, caput Damasci Rasim, Isaiæ 7.* Vide Riberam in Apocal. c. 12. v. 1. In negotio autem origineæ culpæ tam est Adamus princeps, vt demptis suasoribus Diabolo, & Eua solus fuerit, qui vno illo suo crimine tot communi hosti genuerit, parauerítque, vt rectè præstantissima queat dæmonis regni pars, & eius corporis, atque hinc potissimum illius caput dici.

Montanus.

B

Ribera.

C

Neque video, quid aduersus hæc obiicere mihi aduersarius possit, nisi fortassis frigidum aliquid silentio committendũ; quale censeo illud. Horrere autes, cùm dæmonis fuisse caput primũ parentem audiunt. Cur non horrent, cùm Petrum Apostolorum maximũ vocari à Domino, Marci 8. ver. 33. Satanam, excipiunt: *Vade retro me*, ad illum Christus extulit, *Satana, quoniam non sapis, quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum*. Patiuntur Diabolum, Ioannis sexto, versiculo 71. Iudam ab eodem Christo dici, *Ex vobis vnus diabolus est*; quòd diabolicum esset cõmissurus facinus, 23

Obiectio.

Solutio.

Marci 8. v. 33.

D

Ioann. 6. v. 71.

execrandam magistri proditionem; vt ipse Ioannes Euangelista eo loco ita exposuit; *Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotem, hic enim erat traditurus eum, cùm esset ex duodecim*: Et non ferent dæmoniaci corporis, vt scelere se adiunxit dæmoni, Adam peccantibus in ipso cæteris, caput à nobis mysticum nominari? Eiusdem ponderis, quod opponebat alius

Obiectio. est; commentum nouum totum hoc vocabat, idcirco minimè recipiendum.

Solutio. Nihil antiquius veritate. Si verum est, veterrimum profectò est. Quod nunc primū eruditorum aspiciat lucem, nocere non potest, laudi esse potest, quæ Deo, & Virgini, non mihi tribuatur. Perirent innumeræ doctissimorum hominum quàm verissimæ in Diuinas Litteras expositiones, si quod nouæ, damnandæ.

Obiectio. At nulli ei suffragantur authores, obiecit alter.

Solutio. Suffragabuntur statim, ac legerint, qui veritatis amantes fuerint. Horum numerus cùm exiguus non sit, multi pro nobis erunt.

14 *Ægidius.* Aliter Ægidius, *de Præsentatione*, occurrit lib. 2. q. 4. art. 1. §. 4. numero 33. dicens; *Locus nihil probat contra nos, sed nec efficax est, si intelligatur de Beata Virgine, quæ est verior explicatio: Quoniam per caput Diaboli plures intelligunt illecebram carnis, & mentis superbiam: Alij potestatem dæmonis. Sed nec conuincunt, si iuxta veriorem sententiam per caput Diaboli intelligatur peccatum originale, quoniam intelligitur de originali macula ex peccato, quod in Adamo commisimus, in nos transfusa, quæ in singulis nobis est primum, & radicale principium totius dominij, quo Diabolus nobis dominatur. Etenim Diabolus nullum dominium in nos exercet, quandiu sumus in lumbis parentum, sed cùm primùm concepti maculam originalem contrahimus, siquidem ex tali macula oritur fomes, & pronitas ad malum. Vnde verba illa denotant (Ipsa scilicet conteret caput tuum) plenam victoriam, quam Beata Virgo, in persona propria concepta, de Diabolo reportauit. Etenim sola ista victoria ad Christi redemptionem pertinet; nam victoria, quam in Adamo reportaret, si in eo non peccaret, eam eximeret à redemptione sanguinis Christi, & inde est, vt Beatam Virginem fuisse in Adamo victam, cedat in gloriam Christi.*

15 *Reiicitur.* Nihil minus, Ægidi, sed in illo ex eiusdem Christi sanguine, ac meritis victam non fuisse. Oro te, respondeas mihi, cedátne in gloriam tuam in parente tuo fuisse te aliquando infamiæ illi obnoxium, qua fidei hostes à sanctæ inquisitionis integerrimis iudicibus publicis adhibitis insignibus notari solēt, an potiùs in dedecus sempiternum? Suspicor non tam tui oblitum fore, vt respondeas, in splendidis tuis id ponendum esse. Cur ergo Assertoris decori adscribendum erit, eam sortitum illū matrem fuisse, quæ in parente victa miserè victę à peccato in isto infamiam tulerit? ingens honos est filio, eius sanguine illam ab infœlicitate fuisse liberatam, à sorte nimirum, quam in parente habuisset, essétque habitura in se ipsa, ni filij merita intercessissent, quibus preueniens gratia peccatum ad eam accedere non permisit. Maior laus citra dubium paratur illi, si diac

dixerimus ob eadē egregia ipsius opera ita fuisse Matrem optimam diuinis ornatam donis, cœlestibus fultam præsidiis, vt nec in Protoplasto alicui sceleri subiacuerit. Quis hoc neget? Aut quis de ipsa duntaxat peccati macula in propria persona contracta, seu non contrahenda illa intelligat, *Ipsa conteret caput tuum*; si omnia ea, propter quæ origineo malo capitis metaphora iure adaptatur, non minus rectè in primum hominem cadunt? Aut ergo vtrique conuenire fateatur Ægidius, aut vtrique neget, si lubet. Meminerit dogmatis asserentis, *Vbi est eadem ratio formalis, est idē effectus formalis.* Sed formalis ratio, propter quam origineo sceleri serpentis caput tribuitur, est, quia omnia capitis munia in illo suo modo inueniuntur: Ergo & Adamo idem nomen, ac res isti subiecta per translationem applicanda erunt, quādo quidquid ad id desiderari poterat, in eo manifestè, vt constat ex dictis, reperitur. Sed

Obiectio. in nobis dominium non exercet dæmon, antequam simus, cùm autem esse incipimus, potestatis illius radix origineum peccatum

Responsio. est. Bene. Sed vnde hoc origineū malum, vnde, cùm vita primùm donamur, in nobis? Certè velit, nolit Ægidius, ab Adamo, cum fide catholica respondebit. Ille igitur prima totius dæmoniaci radix dominij, & fons in humanum genus, inde ortum ducit, in illo nostrum omnium vt in origine, & causa, initióque seruitus cœpit, in eo aduersus nos, si quod vnquam habuit ius, sæuissimus Tyrannus comparauit.

26 Distinguunt, qui tractant iura magni momenti duo, quorum alterum ad rem, in re alterum nominarunt, hoc in eam cadit, quæ verè iam est, illud in futuram etiam frequentissimè. Arboris dominus in nondum exortos fructus ius habere dicitur, quorū sibi adquiret dominium cùm fuerint. Nostrum omnium quædam arbor Adam, illius omnes fructus, cùm primum eum sibi dæmon vile mancipium fecit, in illomet ius ad nos, vt ad fructus adeptus est. Hinc cùm esse incipimus, in nos peccatum, inferni dura in nos potestas, tetra illius tyrannis, & horrenda vis. Dominium igitur, si quod in nos habet, ab Adamo exordium sumit, huic prima tantæ calamitatis debentur fundamenta. Quàm illustre bonum, ac diuinæ munificentiæ beneficium, sic decretum ab ea fuisse, vt in Protoplasto nihil Mariæ vnquam esset, vnde ius aliquod ad illam, in illámve dæmoni pararetur. Quòd si citata verba, *Ipsa conteret caput tuum*; plenā victoriam sonant, vt re vera sonant, & vult Ægidius, quis non videat, vel hoc solo negandū non esse, quod adstruimus, quandoquidem plena vndique victoria illo repræsentatur? Placent hæc recentiorum aliquibus, addunt tamen, quanquam probent in Adam Virginē minimè deliquisse, non verò, quòd electa primo signo fuerit, quin potiùs Christū, & illā post præuisum generis nostri malum decretos in remediū esse. Probare id debebant: non probant: nam quæ afferunt soluta iam superiùs à nobis sunt, nec aliquid in eis est noui, quod responsionem postulet. Atque si *Ægidius.* *Obiectio.* *Solutio.*

hucuſque dicta, Virginem matrem in Adã non peccaſſe, oſtendunt; oſtendunt etiam, originei peccati debitum eam minimè cõtraxiſſe. Reliquum eſt, vt, teſtimonio hactenus explicato, neque debitum in primo peccandi parente habuiſſe illam, breuiter demonſtremus.

27 Quod præſtabimus facilè, ſi animaduerterimus, per caput in ſanctis libris conſilium, ſtudium, & cogitationem ſtudioſè initam, vt Montanus docet ſuprà, indicari. Hoc ipſo, in quo verſamur loco id ille confirmat. Et verò dæmonis conſilium fuit, ex lege Adamo impoſita occaſionem arripere ad totum ſibi humanum in illo genus ſubiugandum. Putabat namque ſuperbiſſimus æquè, ac ſæuiſſimus tyrannus, arce illa occupata, ſupereſſe nihil, quod eius non deberet ex lege diriſſimæ ſubiacere poteſtati. Credidit, lege de peccando in Adam, excepto nemine, teneri omnes, neque mortaliũ eſſe, aut futurum aliquem à debito in illo peccandi liberum, quãdo futurus eſſet nullus, qui Adæ filius non eſſet. Hoc dæmonis conſilium, hæc illius prima de perdẽdis omnibus hominibus cogitatio fuit, hoc totius aſtus, & doli caput. Sed fefellit eum callida ſua ſpes, vicit aſtutum colubrum ſapiens Deus eam veteratori opponens fœminam, quam, ante omnem de vllo peccato legem, ſanctam omnibus modis æterno filio matrẽ deſtinauerat. Sic verò totius nequitiæ conterebatur egregiè caput, dum vna mulier nulli obnoxia debito, nullius decreti de peccando in aliquo adſtricta vi tetram dæmonis proſſus vaſritiem eludebat. Confirmari hęc poſſunt ex Paulo ad Romanos 5. vet. 20. dicente: *Lex autem ſubintrauit, vt abundaret delictum.* Quaſi dicat, originem peccatum traxiſſe à lege, hãcque videri eius caput, & initium fuiſſe. Fuit certè occaſione, vt Toletus in hunc Pauli commentatur locum, *Occaſio*, inquiens, *fuit abundantiæ delicti, & peccati, & ruinæ. Cumulatis enim præceptis, & mandatis maior facta eſt transgreſſio, lex enim ipſa, hominibus per Adam debilitatis, vires ad obſeruantiam ſui non dabat. Non ergo per legem ablatum eſt peccatum, ſed potius creuit, & auctum eſt vitio quidem hominum, ſed occaſione ſumpta ex lege.* Sic ille. Cui Salmero diſput. 43. in eandem Pauli epiſtolam & verba, §. *Primum*, accinit, ſcribens; *Quemadmodum princeps, qui ſui militis vires, robur, ac animi magnitudinem oſtentare vellet, non tantum eum cum ferociſſimo tauro committit, ſed prius audaciſſimis canibus taurum irritat, vt ſæuientem & irritatam beſtiam in furorem agant: haud diſſimili modo Deus Chriſti vim, & gratiæ ſuæ efficaciam indicare volens peccatum ipſum veluti lege irruauit, & auctius reddidit, vt Chriſtus Dominus illud vincens glorioſum de eo triumphum reportaret.* & §. *Per figuram*, ex Origene in eundem locum: *Subintrat illud quod ſimul cum alio intrat, bona autem legiſlatoris menti adiuncta eſt, hominum vitio, occaſio peccandi, & ita obiter ſubiit, quia obiter fuit peccandi occaſio.* Hanc ex impoſito Adæ præcepto malorum omnium artifex dæmon arripuit celer

Montanus. *Ad Rom. 5. v. 20.* *Toletus.* *Salmero.*

celer, vt omnes in illo, si caderet, vsurparet sibi, tyrannidi subiiceret suæ, vilia mancipia redderet. Lex igitur illa initium quamlibet occasionem captanti præbuit lapsus procurandi eius, in quo se omnium futurum dominum cogitauit. Hoc illi nequitiæ caput, hoc conterendum erat; vt contereretur eligi mulier debuit, ad quam illa non pertineret lex, nullum peccati debitum, nulla in alio peccandi ratio.

28 *1. ad Corint. 15. v. 56.* Ad hæc, peccati virtutem idem Apostolus 1. ad Corinth. 15. vers. 16. legem dixit, Græcè δύναμιν, vim scilicet, & robur, quasi peccato vires tribuat, vt viuat, crescat, & augeatur. *Quia* (Oecumenius ait) *imbecille fuisset peccatum, quod ex ignorantia fieret, lex verò ipsa manifestando magis nos condemnauit, & efficaciam, ac robur aduersum nos addidit, non ex sua natura, sed ex nostra prauitate.* Placent hæc Chrysostomo, placent Cornelio à lapide sic exponenti Paulum; *Quasi dicat, peccatum maximè vires exerit per occasionem legis vetantis.* Sic etiam Theodoretus, Theophylactus, Ambrosius, Anselmus. Sic item de illa, quam tractamus, sentiendum est lege, quę occasione dæmoni vires præbuit, vt in Adamo peccare omnes faceret; ea namq. è medio sublata efficere non potuisset hostis, quantũuis Protoplastus caderet, vt vnà cum illo in eo cuncti ruerent. Vires igitur à præfata lege Satanæ machinatio, & fraus occasione accepit. Illa ergo veluti caput inimici nostri fuit, ab ea sumpsit, vt deciperet, infœlix exordium. Quam ideo singulari Dei beneficio Maria sanctissima

Oecumen.

Chrysost. Cornelius à lapide.

Theodoret. Theophylact. Anselmus. Ambrosius.

contriuit, quia nullo eius debito adstricta fuit. Ergo Diuina lex impiissimi dæmonis caput extitit? Quis hoc ferat? Qui Dominum in Scripturis sanctis maledictum vocari fert, vt in Paulo ad Galatas 3. cap. ver. 13. est *Christus* (habet locus) *nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est, maledictus omnis, qui pendet in ligno.* Sua huic interpretatio, quæ audientem minimè offendat, est & nostræ sententiæ, quæ displiceat nulli. Maius dabo, meliùs dicam.

Obiectio. *Solutio.* *Ad Galat. 3. v. 3.* *Obiectio.* *Responsio.*

Ambrosius, libro *de Incarnationis Dominicæ Sacramento*, sexto capite, paulò ante finem, hunc in modum disputat: *Nunquid negatis scriptum esse de Domino, quia peccatum non fecit, sed peccatum factus est? Ergo in peccatum conuersus est Dominus? Non ita, sed quia peccata nostra suscepit, peccatum dictus est. Nam & maledictum dictus est Dominus: non quia in maledictum conuersus est Dominus, sed quia nostrum suscepit ipse maledictum. Maledictus enim, inquit, qui pendet in ligno. Miraris ergo, quia scriptũ est, Verbum caro factum est, cum caro assumpta sit à Dei verbo, quando de peccato, quod non habuit, scriptum est, quia peccatum factus est? Hoc est, non naturam, operationémq; peccati, vtpote in similitudinẽ carnis peccati factus, sed vt peccatum nostrum in sua carne crucifigeret, susceptionem pro nobis infirmitatem obnoxij iam corporis peccati carnalis assumpsit. Desinant ergo dicere, naturam Verbi in corporis naturam esse mutatam, ne pari interpretatione videatur natura Verbi in contagium, mutata peccati.* Hæc Ambrosius.

29 *Ambrosius.*

Cui intolerādum haudquaquam videtur, peccatum assertorem vocari. Cur ergo non ferendum censebitur, legem illam sensu aliquo Dæmonis caput dici? Explicat Ambrosius, qua ratione modus is loquendi valeat sustineri; explico & ego, qua nostet debeat vsurpari. Addā, quò facilior reddatur, *occassionis*, voce paucis exposita.

130 Quàm sæpe indurare impium Deus in suis litteris dicitur, & quod grauius est, ita nobiscum agere, vt peccati, falsíque author, & causa nominari videatur! Habes Iob 12. vers. 14. de illo, *Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos, vt frustra incedant per inuium.* Ezechielis 14. vers. 9. *Propheta cum errauerit, & loquutus fuerit verbum, ego Dominus decepi prophetam illum, & extendi manum meam super illum*: Isaiæ 63. v. 17. *quare errare nos fecisti Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te?* Psalm. 104 vers. 25. *Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius, & dolum facerent in seruos eius.* Ad Romanos 1. v. 28. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, &c.* Sexcentaque id genus alia, quorum multa de permissione, qua Deus in manu consilij sui peccantes relinquit, è Patribus explicantur, multa de oblatis ab ipso Domino impiis occasionibus veluti relatum ex Psalmo, Augustino, Theodoreto, & aliis ita exponentibus, quas, non vt cadant, illis offert Deus, etsi abusuros eis rectè nouerit: idque satis profectò est, vt diuinæ litteræ sic loquantur: satis etiam, ni fallimur, esse poterit, vt Dæmonis occasione tantū vocetur caput lex, à qua ille propria stimulatus nequitia perdēdi totū humanum genus initium voluit facere; atque ita compleuit opere quanquam ipsius malo. Parata iam erat, quæ superbissimo aliquando ceruices frangeret, quæque vniuersam illius tyrannidem aboleret, vtque id efficere cumulatè posset, non minùs ac validissima castrorum acies omni diuinitùs armorum genere instructa fuit. Alterum hoc est pro immunitate virginis testimonium, quod nobis Canticorum liber suppeditat, altiùs repetendum, vt accuratiùs illud explicetur: quod sequenti capite commodius exhibebimus.

Iob. 12. v. 14. — Ezechiel 14. ver. 9. — Isaia 63. v. 17. — Psal. 104. v. 25. — Ad Rom. 1. v. 28. — Augustinus. Theodoret.

CAPVT II.

Ex diuinis canticis testimonium pro Virginis Immunitate desumitur, & exponitur.

EST in vulgata Canticorum 6. vers. 9. *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata.* In Septuaginta, Regiis, & Complutensibus. *Quæ est ita, quæ inclinat quasi aurora, pulchra vt luna, electa vt sol, pauor vt ordinata? Progreditur*, Sixtina editio legit. Quinta Græca, *Illustris sicut magnificata.* Sexta: *Terrefaciens inter magnificatas.* Interpres alius *Apparitio lucis*; Symmachus *Terribilis secundum acies:* Chaldaica Paraphrasis, *Dixerunt* 1

Cantic. 6. v. 9. — Septuaginta Reg., & Complutens. — Sixtina editio quinta Græca. — Sexta editio. — Interpres alius. — Paraphrasis Chaldaica.

Dixerunt nationes, quàm splendida A *sunt opera populi huius, sicut mane, pulchri sunt iuuenes eius, sicut luna, & pura sunt merita eius sicut Sol, & terror eius erat super omnes habitatores terræ, quando ambulabant vexilla eius per desertum.*

Pagninus.

Pagninus in Lugdunensi, & Faniana. *Quæ est ista, quæ videtur veluti aurora, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castra cùm vexillis.*

Tigurina.

Tigurina ita. *Quæ est illa, quæ prospectat sicut aurora, formosa vt luna,* B *electa vt sol formidabilis vt acies instructæ?* Libuit tot varias referre versiones quòd in vnaquaque sit aliquid nostræ inseruiens causæ. Omnes ab admiratione ordiuntur, & meritò, cùm dignum maxima, vnam duntaxat præ omnibus, fæminam nulli peccato aut in se, aut in parente, nulli eius debito subiectam gigni. *Manhu*, quid est hoc? Israelitæ dixêre primùm, cùm Exodi 16. vers. 15. C præstitum è cælo panem vnà cum rore nocte vna diuinitus in vasta illa solitudine conspexêre. Typus ea præsentis vitæ fuit, vt omnes sciunt. In hac verò, quam sine crimine viuit nullus, reperiri virginem sic ab omni liberam, vt ne illius vnquam agnouerit debitum, tam est mirabile, vt qui primi hoc audierunt, quasi stupentes prorsus, quid est hoc, quæ est ista, percontati fuerint. Nec per- D contati solùm, verùm etiam irati post longam interrogationem respondentibus non crediderint, in tanta nocte, in tantis omnium mortalium malis inueniri tam pulchram lucem, tam absolutum bonum, quantum nunquam vlli creaturarum contigerit, inueniri.

Exod. 16. v. 15.

2 Meminerint Man cum rore descendisse nocte, gratiæ pluuia comite ad nos virginem quasi de cœlo, dum cæteris incubat atra nox, venisse. Quid mirum nihil ad eam noctis culpæ, debiti nihil pertinuisse? Aut si mirandum est, sit illorum instar admiratio, qui clamabant, Isaiæ 63. vers. 1. *Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra?* Quærentibus namque hac ratione, sciendi videlicet desiderio, non improbandi quidem, libentissimis animis faciemus satis, quæ proposita sunt, de virgine iuxta Patrum doctrinam exponendo. Sunt autem eorum non pauci, qui de illa totum hoc testimonium accipiant, vt in Martino de el Rio *super cantica*, videre fas est. Horum aliquos nunc Lectori dabo. Dabo Sanctum Bernardum sermone 2. *de Assumptione Virginis*; Petrum Damianum, & Petrum Blesensem, sermonibus *in eadem solemnitate*; Absalonem, sermone 63. Rupertum lib. *6. in Cantica*, & Hailgrinum, Dionysium Richelium in eadem Cantica art. 21. Hugonem Cardinalem ibidem; Martinum item de el Rio §. *ista interpretatio*, qui Guilhelmum versiculo, *Audiamus*, refert; Viegam in Apocalypsis 12. cóment. 2. sect. 4. Ioannem Auilam tom 2. tract. 6. de Mariæ natiuitate; & Canisium *de Deipara*, libro præsertim 5. cap. 4. versiculo, *Præterea*, dicentem. *Multi veterum notarunt maximam in Angelis admirationem excitatam esse, cùm insolitam, & incomparabilem illam virginis matris in cœlum venientis puritatem, & pulchritudinem aspicerent, eósque tanto splendore, ac nitore quasi reuerberatos in has voces prorupisse:*

Isaia 63. ver. 1.

Martinus de el Rio.

Bernard.

Petrus Damianus.

Petrus Blesensis.

Absalon.

Rupertus.

Hailgrinus.

Richelius.

Hugo Card.

Martinus de el Rio.

Viegas.

Ioannes Auila.

Canisius.

Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata.

3 Neque verò Angeli solùm(adiicio ego) Mariam sanctissimam contuentes mirati præfata verba, vt suam admirationem exprimerent, vsurparunt, sed Apostoli etiam, vt Petrus Damianus, sermone 2. *de Natiuitate Virginis*, putat. Quod mirum nulli videri debet, quando id sibi prodigia omnia vendicant, vt conspicientes omnes in sui vehementem rapiant admirationẽ. Quantum verò sacra Dei genitrix in orbe prodigium sit, ostendit multis Antonius Spinelus lib. *de Maria Deipara* cap. 20. nosque infrà breuiter attingemus. Nunc satis Lectori sit, immunitatem ab omni culpæ debito in magna Matre haud quaquam posse non maximo in omnibus stupori esse, ac veluti cogere, vt alloquentes Deũ ipsum ab eo sciendi cupidi rogẽt. *Quæ est ista* seu quemadmodum alij iam relati, *Quæ est illa?* vertunt. Vtroque modo ad præsens commodè. Vox namque, *illa*, de re longè à nobis posita; *ista*, de non admodum distante dicitur. Proxima hominibus Virgo incomparabilis natura est, gratia, charismatibus, donis, longissimis spatiis dissidet. Quantum distat ortus ab occidente, quantum à terra cęlum, parum est hoc, quantum Dei Matrem differre à seruis decet. Quod qui expenderit, ita mirabitur, vt potentissimæ dominæ, quam illi adstruere conamur immunitatem fuisse concessam, facilè sibi persuadeat. Quid enim magnum, quid summum quid supra omnes communes tam naturæ, quàm gratiæ leges, & iura, in eius honorem, & gloriam cessisse non credet, cui ipse maximorum omnium author, conditor omnium legum, & dominus in suauissimum filium cessit intra illius viscera factus pro nobis homo?

Petrus Damianus.

Spinellus.

Rem ita se habuisse auroræ nomen, progressusque illius instar probat. Est enim sensus, non alium fuisse ortum Virgini, quàm auroræ sit, cuius eadem cum solis iucunda lux. Hanc meliùs conspiciendam propono, si priùs obiectioni occurro, quæ interpretationis cursum poterat retardare. Illa est. Præsentem Canticorum locum, vt de Virgine in sensu tractet mystico, de primo eius ortu non disserere, sed aut de reliquo toto sanctissimæ vitæ suæ tempore, aut de fælicissimo in patriam ascensu, neque doctorem esse, qui ad immaculatam eius conceptionem referat. En quot referant. Missale Placentinum excusum Venetiis apud Andream, & Iacobum Spinellos, officinæ veneti Senatus monetarios, anno à partu Virginis. 1554. in Missa de conceptione Virginis decembris 8. cuius graduale illud: *Quasi aurora consurgens*, de tantæ matris in vtero Annæ ortu canit. Idem in alio Missali antiquo eodem loco inuenies: eius titulus. Missale ad vsum sacrosanctæ Romanę Ecclesiæ Lugduni anno 1545. Suarius tom. 2. in 3. partem, disp. 3. sect. 5. Valentia to. 4. suæ Theol. disp. 2. generali q. 1. *de sanctificat. Beatæ Virginis* puncto 2. versiculo, *Tertium denique*; Morales 3. libro tract. 4

Obiectio.

Solutio.

Suarius.

Valentia.

Morales.

tract. 1. *de præseruatione Beatæ Mariæ*, num. 22. conc. 6. versiculo, *Probatur autem primò*, Barradas tomo 1. in Euangelia lib 6. capite 5. versic. *Sexta ætas*; Salazar *defensionis pro Immaculata Virginis conceptione* cap. 12. num. 16. Ægidius *de præsentatione* lib. 2. quæst. 4. artic. 7. §. 4. numero 40. Bernardinus à Busti seu Bustos Marialis p. 1. sermone 5. 3. p. versic. *Non à figura*. Vbi hæc inter alia. *Habetur in officio conceptionis, quo vtuntur quidam religiosi, in quo canitur: ô beata progenies, & veneranda series, vnde surgit vt aurora Maria Virgo decora*; Et alij non pauci graues admodum scriptores, quos prudens sileo, quòd nihil tam frequens in concionibus sit, nihil tam frequenter è suggestu audiatur, quàm in Virginis conceptioni sacro die, illam in primo sui ortu auroram, lunam, & solem fulgentissimum extitisse, idque proposito ex canticis loco appositè confirmari. Licuit D. Thomæ tantæ matris sanctam ex materno vtero natiuitatem probate illo Iob 3. vers. 9. *Spectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ* id est *Beatæ Virginis*, vt 3. parte quæst. 77. artic. 2. ad 2. exponit, *Auroram*, Deiparam vocans, & nobis liberum non erit eandem auroræ metaphoram Virgini sic tribuere, vt illius conceptioni, atque immunitati ab omni peccati debito, (quodcúque hoc sit) diurnæ lucis exordium adaptemus? Certè res ipsa hoc ita esse apertè meo iudicio clamat.

Barradas.
Salazar.
Egidius.
Bustius.
A
B
C
D.Thomas.
Iob 3 v.9.
D

5 Etenim si virgini iure datur locus, aurora verò splédore conspicua diei fælix principium est, cur primi hæc Virginei ortus illustre non erit symbolum, cùm sanctitatis lumine clarus mundo affulserit? Cuiusque hominis iusti maximè præsens vita dies in sacris litteris appellatur, vt Psal. 31. vers. 3. *Dum clamarem tota die*, tota scilicet vita; Gregorio, Augustino, & aliis ita exponentibus: *Quæ phrasis frequens est Psal. 37. 43. 51. 55. 114. 139. 143. & Threnorum* 1. ait Ioannes Fernandez in Thesauro, verbo *dies*, n. 35: Quo sensu Christus Dominus Isaiæ 65. v. 2. inquit, *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur, via non bona*; id est ad populum Iudæorum, vt Paulus ad Rom. 10. v. 21. exponit. Huc spectat, quod idem Isaias c. 28. ver. 24. ait, *Nunquid tota die arabit arans*? Celebris ad hoc ipsum demonstrandum planè mercenariorum laborantium in vinea parabola est: Diem se, cùm stipendium sub noctem recipiunt, qui primi venerant, in labore posuisse integrum vociferantur, omnes pactam mercedent capiunt. Si vinea Ecclesia est paterfamilias Deus: conducti ad culturam, qui & operas locant, & imperata faciunt, iusti: promissus in stipendium denarius æterna gloria: dies, quæ laborando consumitur, sanctorum vita est, in qua illi, vt assequantur propositum bonis præmium, laborare studet, cuius sit vespera senectus, interitus verò nox, illius exordium, quid nisi aurora dicendum erit, idque maximè, si absque diuina iustificante gratia non contigerit, vt absque illa Deiparæ non accidisse arbitror?

Psal. 31. v. 3.
Gregorius.
Augustinus.
Psal. 37. 43. 51. 55. 114. 139. 143.
Thren. 1.
Ioannes Fernandez.
Isaia 65. ver. 2.
Ad Rom. 10. ver. 21.
Isaias 28. ver 24.
Matthæi 20. v. 1. & sequentibus.

6 Verùm percurrenda nunc quàm

Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata.

Neque verò Angeli solùm(adiicio ego) Mariam sanctissimam contuentes mirati præfata verba, vt suam admirationem exprimerent, vsurparunt, sed Apostoli etiam, vt Petrus Damianus, sermone 2. *de Natiuitate Virginis*, putat. Quod mirum nulli videri debet, quando id sibi prodigia omnia vendicant, vt conspicientes omnes in sui vehementem rapiant admirationē. Quantum verò sacra Dei genitrix in orbe prodigium sit, ostendit multis Antonius Spinellus lib. *de Maria Deipara* cap. 20. nosque infrà breuiter attingemus. Nunc satis Lectori sit, immunitatem ab omni culpæ debito in magna Matre haud quaquam posse non maximo in omnibus stupori esse, ac veluti cogere, vt alloquentes Deū ipsum ab eo sciendi cupidi rogēt. *Quæ est ista* seu quemadmodum alij iam relati, *Quæ est illa?* vertunt. Vtroque modo ad præsens commodè. Vox namque, *illa*, de re longè à nobis posita; *ista*, de non admodum distante dicitur. Proxima hominibus Virgo incomparabilis natura est, gratia, charismatibus, donis, longissimis spatiis dissidet. Quantum distat ortus ab occidente, quantum à terra cęlum, parum est hoc, quantum Dei Matrem differre à seruis decet. Quod qui expenderit, ita mirabitur, vt potentissimæ dominæ, quam illi adstruere conamur immunitatem fuisse concessam, facilè sibi persuadeat. Quid enim magnum, quid summum quid supra omnes communes tam naturæ, quàm gratiæ leges, & iura, in eius honorem, & gloriam cessisse non credet, cui ipse maximorum omnium author, conditor omnium legum, & dominus in suauissimum filium cessit intra illius viscera factus pro nobis homo?

Petrus Damianus. Spinellus.

Rem ita se habuisse auroræ nomen, progressusque illius instar probat. Est enim sensus, non alium fuisse ortum Virgini, quàm auroræ sit, cuius eadem cum solis iucunda lux. Hanc meliùs conspiciendam propono, si priùs obiectioni occurro, quæ interpretationis cursum poterat retardare. Illa est. Præsentem Canticorum locum, vt de Virgine in sensu tractet mystico, de primo eius ortu non disserere, sed aut de reliquo toto sanctissimæ vitæ suæ tempore, aut de fælicissimo in patriam ascensu, neque doctorem esse, qui ad immaculatam eius conceptionem referat. En quot referanr. Missale Placentinum excusum Venetiis apud Andream, & Iacobum Spinellos, officinæ veneti Senatus monetarios, anno à partu Virginis. 1554. in Missa de conceptione Virginis decembris 8. cuius graduale illud: *Quasi aurora consurgens*, de tantæ matris in vtero Annæ ortu canit. Idem in alio Missali antiquo eodem loco inuenies: eius titulus. Missale ad vsum sacrosanctę Romanę Ecclesiæ Lugduni anno 1545. Suarius tom. 2. in 3. partem, disp. 3. sect. 5. Valentia to. 4. suæ Theol. disp. 2. generali q. 1. *de sanctificat. Beatæ Virginis* puncto 2. versiculo, *Tertium denique*; Morales 3. libro tract.

4 Obiectio. Solutio. Suarius. Valentia. Morales.

tract. 1. *de præseruatione Beatæ Mariæ*, num. 22. conc. 6. versiculo, *Probatur autem primò*, Barradas tomo 1. in Euangelia lib. 6. capite 5. versic. *Sexta ætas*; Salazar *defensione pro Immaculata Virginis conceptione* cap. 12. num. 16. Ægidius *de præsentatione* lib. 2. quæst. 4. artic. 7. §. 4. numero 40. Bernardinus à Busti seu Bustos Marialis p. 1. sermone 5. 3. p. versic. *Non à figura.* Vbi hæc inter alia. *Habetur in officio conceptionis, quo vtuntur quidam religiosi, in quo canitur: ô beata progenies, & veneranda series, vnde surgit vt aurora Maria Virgo decora*; Et alij non pauci graues admodum scriptores, quos prudens sileo, quòd nihil tam frequens in concionibus sit, nihil tam frequenter è suggestu audiatur, quàm in Virginis conceptioni sacro die, illam in primo sui ortu aurotam, lunam, & solem fulgentissimum extitisse, idque proposito ex canticis loco apposité confirmari. Licuit D. Thomæ tantæ matris sanctam ex materno vtero natiuitatem probare illo Iob 3. versi. 9. *Spectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ* id est *Beatæ Virginis*, vt 3. parte quæst. 77. artic. 2. ad 2. exponit, *Auroram*, Deiparam vocans, & nobis liberum non erit eandem auroræ metaphoram Virgini sic tribuere, vt illius conceptioni, atque immunitati ab omni peccati debito, (quodcúnque hoc sit) diurnæ lucis exordium adaptemus? Certè res ipsa hoc ita esse apertè meo iudicio clamat.

Barradas. Salazar. Ægidius. Bastius. D. Thomas. Iob 3. v. 9.

5 Etenim si virgini iure datur locus, aurora verò splédore conspicua diei fælix principium est, cur primi hæc Virginei ortus illustre non erit symbolum, cùm sanctitatis lumine clarus mundo affulserit? Cuiusque hominis iusti maximè præsens vita dies in sacris litteris appellatur, vt Psal. 31. vers. 3. *Dum clamarem tota die*, tota scilicet vita; Gregorio, Augustino, & aliis ita exponentibus: *Quæ phrasis frequens est Psal. 37. 43. 51. 55. 114. 139. 143. & Threnorum 1.* ait Ioannes Fernandez in Thesauro, verbo *dies*, n. 35. Quo sensu Christus Dominus Isaiæ 65. v. 2. inquit, *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur, via non bona*; id est ad populum Iudæorum, vt Paulus ad Rom. 10. v. 21. exponit. Huc spectat, quod idem Isaias c. 28. ver. 24. ait, *Nunquid tota die arabit arans?* Celebris ad hoc ipsum demonstrandum planè mercenariorum laborantium in vinea parabola est: Diem se, cùm stipendium sub noctem recipiunt, qui primi venerant, in labore posuisse integrum vociferantur, omnes pactam mercedent capiunt. Si vinea Ecclesia est paterfamilias Deus: conducti ad culturam, qui & operas locant, & imperata faciunt, iusti: promissus in stipendium denarius æterna gloria: dies, quæ laborando consumitur, sanctorum vita est, in qua illi, vt assequantur propositum bonis præmium, laborare studér, cuius sit vespera senectus, interitus verò nox, illius exordium, quid nisi aurora dicendum erit, idque maximè, si absque diuina iustificante gratia non contigerit, vt absque illa Deiparę non accidisse arbitror?

Psal. 31. v. 3. Gregorius. Augustinus. Psal. 37. 43. 51. 55. 114. 139. 143. Thren. 1. Ioannes Fernandez. Isaia 65. ver. 2. Ad Rom. 10. ver. 21. Isaias 28. ver 24. Matthæi 20. v. 1. & sequentibus.

6 Verùm percurrenda nunc quàm

A quàm celerrimè sunt à nobis, quæ de aurora tradunt sapientes viri, ex his namque, vt ex fontibus riuulũ, quod totius disputationis scopus, & finis est, facilè deducemus. Atq; illud cęterorũ caput esto. Auroram absq; Sole cõsistere nõ posse, quoniam etsi nostris oculis eum præcedat, illo tamen, vt lucem habeat, posterior est. Nõ pater solaris orbis mũdo, cùm aurora hunc ingreditur, at eius totus splendor ex illo est. Nihil sanctitatis, quæ vera est lux in B Maria sanctissima extitisset, si à Christo iustitiæ sole non fuisset: oportuit illum præcessisse in diuina mente, vt ab eo deriuarentur in matrem cumulatissimè lumina sanctitatis. Latebat nos cùm primùm exorta est Virgo, filius Virginis, nondum se ille humanis obtutibus conspiciendum dederat, cùm tamen quidquid tunc in Virgine lucis esset, vt in aurora, id totum ex Christo sole venturo postmodum emanaret: cuius effectum meritis, vt quæ tam af- C finis suapte natura origineæ culpæ nocti erat, tristes illius tenebras minimè pateretur. Id sanè mirum in aurora, tangere veluti manibus cœcam noctem, neque vllis eius teneri legibus. Stupendum hoc in Maria Deipara, ex parentibus esse omnium more, nullis tamen, quæ de peccato agant, sanctionibus cõtineri. Sed ideo aurora est, nulla ergo ratione debitrix in se, aut in Adamo peccati extitit, nunquam in illo D peccandi vllum habuit debitum. Si miscere prophana liceret sacris, dicerem, accidisse Virgini, quod de aurora Poëtæ fabulabantur. E Tithonis, qui senex fingitur, lecto decore surgit roseo, nihil de veternosi coniugis fœditate, aut sordibus trahens, quo pulchritudinem à Sole acceptam minuat. E senum thalamo, è Ioachimi, & Annæ lumbis, è senioris longè Adami semine Virgo est, ab horum latere certè surgit, cùm cadunt reliqui, atque idcirco mali nihil, sordium peccati nullam secum ex illis trahit, vt in omnibus aurora illius clara imago sit.

7 Verum ad vera iam auroræ bona, & dotes. Erit tam cœcus nullus, nullus tam iniquus rerum æstimator, qui censeat, auroræ tempus ad noctem pertinere, aut in tenebrarum causa, quæ Solis absentia sunt, contineri, cùm potiùs quod proximè illa conditione sua, & pulchritudine ad totius luminis, ad dierum omnium accedat patrem, extra omnem noctis rationem, extra omnem causam omnino sit. Fert secum omnibus charum diem, noctem gestare non poterit, ab ea non poterit comprehendi. Ait Paulus 2. ad Corinth. 6. vers. 14. *Quæ societas luci ad tenebras, quæ autem conuentio Christi ad Belial?* Quasi dicat, possibilis nulla prorsus est. Nulla etiam Virginis ad origineum malum erit, si aurora est, & peccatum nox. Esset autem conuentio aliqua, si vel eius debito subiacuisset, in Adam peccasset, aut in hoc peccandi vllum debitum perpessa vnquam fuisset. Conueniunt aliqua ratione illa, quorum vnum alteri debetur. Si origineo sceleri debebatur Maria, cum illo iam suo modo conueniebat. Sed aurora est, cũ peccati nocte nullum

2. ad Cor 6. v. 14.

nullum ei commercium erit, non in se, non in Protoplasto, non re, non debito, non ratione aliqua. Huc illud spectat, primam orbis recens nati lucem (quam eius nō malè auroram dixeris, quando solis creationem præcessit,) vix incepisse, cùm longè à tenebris seiuncta est. Omnia priùs occuparant tenebræ, ita ipsius lucis conditore affirmante Genesis 1. ver. 4. sed cùm primum orta illa est, tam libera se ab inimica nocte rerū obiecit oculis, vt eius prorsus haberet nihil, ne ipsum quidem nomen, dies lux, tenebræ nox à Deo vocatæ sunt. Neq; arbitretur Lector, meum esse primigeniā lucem auroram dici posse: qui namq; ipsam fuisse lucem Solis dicunt exilem tamen, palli-diorémque aptè posse vocari auroram dicent, cùm omnia hæc in auroram cadant. Sunt illi Tertullianus aduersus Hermogenē cap. 29. Ambrosius exameron lib. 1. cap. 9. & lib. 4. cap. 3. Augustinus de Genesi ad litteram lib. 1. cap. 11. Chrysostomus homil. 6. in Genesim; D. Thomas 1. p. q. 70. art. 1. ad 2. Dionysius de Diuinis nominibus cap. 4. Carthusianus in Genesim 1. cap. art. 9. Pererius Commentariorum in eandem Genesim lib. 1. in opere primi diei, versiculo, *Mihi præter cæteros.*

Genesis 1. ver. 4. — *Tertullianus.* — *Ambrosius.* — *Augustinus.* — *Chrysost.* — *D. Thomas.* — *Dionysius.* — *Carthusianus.* — *Pererius.*

8 Tenuis, si fulgentissimis Christi radiis comparetur, Virginis lux profectò est; verùm tam ab omnibus origineæ labis tenebris seiuncta, & vmbris, idque à prima sua conditione, vt cū eis nihil prorsus cōmune habeat. Sed ante quā ab hoc loco discedam, cogitationem, quæ subit animū, Lectori breuiter indicabo. Altius aliquid sublimiúsque in auroræ latere nomine, atque metaphora, quæ Virginei ortus puritatē mysticè repræsentet, mens subodoratur. Id, vt paucis explicem, in memoriam reuoco, lucis appellatione Sanctos Angelos in Diuina pagina, iuxta multorum Patrum sententiam, indicari. Sic Augustinus de Ciuitate Dei lib. 9. cap. 19. & 20. lib. 11. cap. 70. imperfecto in Genesim cap. 5. & de Genesi ad litteram 1. cap. 1. & sequentibus vsque ad 20. item lib. 4. à cap. 21. ad 26. contra Faustū lib. 12. cap. 10. contra aduersarium Legis & Prophetarū 1. cap. 11. & 12. pluribúsq; aliis locis; Hieronymus in Psal. 46. Eucherius 5. in Genesim cap. 2. Beda in Genesis etiā 1. cap. & libro de sex dierum creatione; Isidorus de summo bono lib. 1. cap. 10. Magister in 2. dist. 13. Anselmus Laudunēsis in Glossa interlineali; Glossa ordinaria ex Augustino; Hugo summæ sententiarum tract. 3. cap. 1. Rupertus in Genesim lib. 1. cap. 10. D. Thomas 1. p. q. 67. art. 5. Alexander Alensis p. 2. q. 49. membro 5. Cùm autem si lux Angeli sunt, matutina esse debeant, vt ij, qui vel paulò ante corporei mundi ortum iuxta Nazianzenum, vel primo illius creationis instanti, vt certior Theologorum sententia existimat, fuerint procreati; efficitur, orbis auroram illorum naturam esse, quæ multo potiori iure, ac titulo nomine hoc possēt cohonestari iuxta gratiæ dona considerata. Prima enim fuit, cui tantum scimus à Deo collatum bonum ob Solis iustitiæ merita, in quo tota gratiæ residet plenitudo.

Augustinus. — *Hieronymus.* — *Eucherius.* — *Beda.* — *Isidorus.* — *Magister.* — *Anselmus Laudunēsis.* — *Glossa ordinaria.* — *Hugo.* — *Rupertus.* — *D. Thomas.* — *Alexander.* — *Nazianzenus.*

tudo. Gratia namque lucis etiam vocabulo in augustis libris significatur. Eius perennis fons Assertor Christus, de cuius plenitudine, inquit Ioannes 1. cap. vers. 16. *Nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.*

Ioan. 1. ver. 16.

9 Hanc lucem esse, vno magni Gregorij duntaxat testimonio, à cæteris abstinens, longior ne sim, probabo. Est Moralium 16. libro cap. 29. in illa verba Iob. *Sic in tenebris quasi in luce ambulant. Peruersa* (inquit) *mente gaudent in facinoribus per culpam suam, quotidie ad supplicium trahuntur, & securi sunt; Vnde & per Salomonem dicitur* (*Ecclesiastici* 8.) *Sunt impij qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant, de quibus rursum scriptum est* (*Prouerb.* 2.) *qui lætantur, cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis: itaque in tenebris quasi in luce ambulant, quia ita gaudent in nocte peccati, ac si eos lux iustitiæ circunfundat.* Quæ si Angelos, cùm primùm exorti sunt, circunfudit, idque sic eis accidit bonum, quemadmodum re vera contigit, vt illorum neminē culpæ nox tangeret, neminem vllum ad eam debitum comprehenderit, nemo in alio peccauerit, aut peccare debuerit, quisque diuina totus perfusus luce auroræ instar è sinu Dei clarus prodiit. Qua ratione Virginis primus intra materna viscera ortus fuit, atque idcirco auroræ Angelicæ quàm simillimus. Nec enim fas erat nobiliorē seruis, quàm Dominæ obtigisse. Vt aurora igitur progrediatur; atque ita progrediatur, vt prospectet simul, quo manifestè ortus sui nobilitatem probet. Lectionem prospectat,

Gregorius.

A Ambrosius Examerون lib. 4. c. 7. legens, *Quænam est hæc prospiciens tanquam diluculum?* planè admittit. Lectionis rationem Hortolanus affert commentariorum in Cantica lib. 4 ex Hebræo depróptam. *hanni scapha*, quod isto loco est, quasi dicas, quæ prospicit, vel quæ prospectat. *Quomodo etiā* (ait) *verbum sacaph, cuius illud est participium, idem in Psalmis vertit, prospexit, Psalmo* 84. *Iustitia de cœlo prospexit.* Vide Soto maiorē

Ambros.

Hortolanus.

Soto-maior.

B in hunc locum. Est autem prospicere, de superiori, vt Ambrosius inquit, videre, quod ex illo Psalm. 13. vers. 2. *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum*, aptè cōfirmat. Neque fieri poterat, vt alia ratione inferum mundum intueretur aurora, quæ supera omnino res est nata in regione supera: neque vt aliter exoriretur Virgo nisi prospectans, quo planè ostenderet, quantum eius à cæterorum omnium distauerit conceptionibus, quæ humi serpunt serpentis afflatæ halitu, peccato, peccatíque debito miserè obnoxiæ, demisso capite in terrā prono, vt rei prodire in medium solent. Contrà, Virgo inclita exerto etsi ad nos inclinato de cœlo prospiciens eorum more, qui è fenestra magno vidēdi studio procul spectant, quemadmodum dicta est Dauidi iustitia de cœlo prospicere, vt nuper notasse Hortolanum dixi.

Ambros.

Psal. 13. ver. 2.

C

D

Hortolan.

10 Procul certè se à nobis, ottúsque nostri lege positam (vt reliqua nunc taceam) intuetur Deipara, in infimo nos cōstitutos loco, se in cœli culmine contéplatur: Sanè vt auroræ cōditio postulabat. Cui quod diuina erat veterib.

rib. propriũ Diis incessũ tribuere A
prisci falsorũ numinũ adoratores.
Fuerunt in ea illi sententia, vt crederent alia valdè à nostra diuersa ratione gressu numina mouere
Homerus. se. Homerus Iliad. 13. cognitũ ab Aiace Oilei abeuntem Neptunũ, qui se illi sub Chalcantis forma obiecerat, ex incessu, ita scripsit:

Vestigia enim retropedũ, & tibiarũ
Facilè cognoui abeuntis.

Quẽ locum in Æthiopica historia
Heliodorus. Heliodorus paucis li. 3. explicuit:
Deos maximè, inquiẽs, *cognosci* ἀα-
B
δισμαλι incessu, addẽsq; illud *facile*, quod in hemistichio est poëtę, *nõ ad verbũ cognoui, sed ad abeũtis vestigia referẽdũ esse*; vt sit sensus, facilè abeuntis Dei Aiacẽ vestigia cognouisse. Quã facilitatẽ prouenire, ait, nõ ex dimotione pedum, neq; transpositione, sed ex quodã impetu, ac vi expedita findẽtium magis auras, quàm transeuntium. Quamobrẽ statuas quoq; Deorũ Ægyptij (effert) ponunt coniungentes illis pedes, & quasi vniẽtes.
Quarum icones hac ratione ad C
Goropius. viuum expressas in Goropij Hieroglyphicis habes pag. 106. & sequentibus. Homerum imitatur Virgilius Æneidos 1. canens,

Virgilius. *Et vera incessu patuit Dea.*

Sic de Aphrodite dixit, de Iunonis in quinto nuntia,

Virgilius. *Quis vultus, vocisque sonus, vel gressus eunti.*

Pontanus. Cerda. Turnebus. Vide in hos Maronis locos Põtanum, & Cerdã, Turnebúmq; aduersariorum 11. c. 8. priores item duos in Æneid. primi versus illos, D

Virgilius. *Ast ego, quæ Diuũm incedo Regina, Iouisque.*
Et soror, & coniux ——

Vbi prꝫter diis propriũ incessum, illisq; omnibus communẽ, Iunoni aliũ fuisse peculiarem à veteribus designatum, probãt ex Athenæo, Turnebo, & Propertio. Athenæi locũ Erasmus Adagiornm Chiliada 4. centur. 1. adagio 26. tract. est in Dipnosophistarũ 12. Propertius lib. 2. elegia 2. cecinit *Athenæus. Turnebus. Propertius. Erasmus. Propertius.*

-- incedit vel Ioue digna soror.

Scilicet insigni quadam incessus maiestate, qua procedere Iunonẽ delusi falsorum numinum cultores arbitrabantur. Censebant æquum non esse, Deos vt mortales progredi, neque Deorum Reginã vt illorum quemliber. Et putabimus nos Diuinam prorsus Matrem, Diuorũ omnium Reginam, eandem cum cęteris progrediendi rationẽ, eandem ipsi legẽ præscriptam habuisse? Non credam, vt aurora progreditur, vt aurora progressa est nullis tenebris, nulli obnoxia peccatorum debito: Melius dixero, progredi visa est; quoniã multò sublimiùs, quã ista, quę in nostros incurrit oculos aurora, in vitæ lucẽ prodiit, etsi huius instar exiisse nominetur, quod vt explicaret Pagn. *videtur*, trãstulit.

Persæpe cùm id, de quo agitur in sanctis libris, cuiusq; præstãtia exprimitur, & vt aliquid aliud præclarũ esse dicitur, esse illo maius, & melius dicitur, quáquã esse vt illud solũ pronũtietur, vt videre in Matt. est c. 17. v. 2. Christi Domini gloriosã transfigurationem ita describente; *Resplenduit facies eius sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix*: cùm tamen Solis splendorem is, quo tunc Domini facies perfusa, longè superarit, vt notauit in illud caput Abulensis quæst. 40. & res manifestè patet, quando lux ea, quæ beatis corpo- 11 *Matth. 17. v. 2. Abulensis.*

ribus debetur, fuerit, hæc verò solarem post se multis relinquat
Hieronymus. spatiis. Vide Hieronymum in hoc
Basilius Seleucianus. Matthæi caput, & Basilium Episcopum Seleuciæ in oratione de transfiguratione. Idem sensus il-
Matth. 13. ver. 43. lis Redemptoris verbis Matthæi 13. ver. 43. est. *Tunc* (ait Dominus) *iusti fulgebũt sicut sol in regno Patris eorum*, id est longè meliùs, quàm sol.
Daniel 12. ver. 3. Daniel quoque 12. cap. ver. 3. extulit. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt plurimos, quasi stellæ in perpetuas æternitates*; præstantiùs videlicet quàm stellæ. Sed in his, quæ mortalibus nota sunt, firmamento astris, & sole pulchrius nihil est, ideo quasi hæc futuros beatos sancta Scriptura docet. Nihil extat in toto naturæ (vt ita dicam) regno tam affine nocti, quod tam pulchrè nobis exoriatur cum ea commune habens nihil, vt aurora: oportuit huic Magnæ Matris similem ortum dicere, vna explicando vocula & ea hunc adumbrari, & multò præstantiorẽ fuisse. Quod
Pagninus. verbum *videtur* à Pagnino vsurpatum quasi breuis glossula declarauit.

12 Atque vt Lectori cumulatiùs constaret, quàm liber Deiparæ ortus ab omni peccato, lege de illo, ac debito incepturus esset, auroræ solo nomine non contentus Salomon consurgentis epitheton sciré adiunxit. Cuius vis vnà cùm aliis, aliòve surgentis est. In Virgine autem non video, quodnam esse illud potuerit, nisi gratia, nisi ab omni peccati debito immunitas, quæ vnà cum fœlicis animæ creatione

A bono Deiparæ in ipsa cæpetit, quæque ideo incipiens dicatur surgere, quòd supra omnia quæ naturæ sunt, & debentur illi, tam excellens donum, tam singularis exceptio sint. Vt enim quod surgit, attollit se, atque supra id vnde surgit est, ita re vera omnis Diuina gratia, qua grati Deo efficimur, nobilitate, præstantia, naturâ, & conditione vincit nostros animos, à quibus surgere dici rectè poterit, vt ab illis Di-
B uinior eis tanquam à materiali principio egreditur. Surgit certè ab illis cùm ad astra vsque extollat sese, ac secum nos in cælum euehat. Quòd si quicumque illius gradus quantumuis minimus iste sit, quæcumque illius portio, etsi paruula, id sibi proprium habet, id in nobis efficit, quid oro in augusta virgine fecisse arbitrandum erit, in qua plenitudo, & illius ingens copia
C fuit. Si quod multi docent, & ego verum puto, admittitur, tantam in primo conceptionis instanti Deiparæ contigisse, vt supremum in illa vinceret spiritum infra Deum, quantum credes assurrexisse Virginem, & consurrexisse, quã iure auroræ instar consurgentis ortũ eius extitisse dici posse censebis? Et erit, qui cum hæc ita sint, efferre palam au-
D deat, subiacuisse Virginem debito, debito inquam tenebrarum, & noctis peccati scilicet originei, quod nocte Iobus expressit nobis, cùm næniarum suarum cap. 3. ver. 6. gemens protulit, *Noctem illam tenebrosus turbo possideat non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus*? Iob. 3. ver 6.

Sequens petita è luna simili- 13
tudo

tudo totum hoc abundè confirmat. Satis non erat elegans autoræ hactenus explicata, id enim diuinarum proprium rerum est, vt vix pluribus queant hominibus declarari. Multa in solis vicaria ortui Virginis, qualis à nobis censetur exprimenda sunt. Quæ si pro dignitate cùm eorum, tùm argumenti propositi disputanda essent, iustum opus exigerent: Sed ne detineamus lectorem, ea duntaxat præ cæteris seligemus, quæ maioris ponderis, & certitudinis visa fuerint. Hoc certum, Virginis hieroglyphicum in sacra pagina, & Doctoribus lunam esse, vt in Petro Damiano, superiùs citato loco, videri potest, Ruperto. 6. Canticorum cap. Innocentio sermone 2. de assumptione Virginis, Alcasare in Apocalypsis 12. ver. 1. notatione 2. §. *Nihilominus*, & aliis, in litaniis, quibus in ipsius Deiparæ laudem Ecclesia vtitur, in Patribus cæteris, & Doctoribus. Illud magni ponderis, quod Apuleius, libro de Socratis Deo, & Conimbricenses 2. de cœlo cap. 7. adnotarunt, Lunam Solis æmulam esse, ac noctis decus, seu corniculata, seu diuidua, seu pertumida, seu plena in sensus cadat: varia ignium face, quanquam à sole recedere videatur, illuminatur ab eo liberalissimè, pari cremento luminis, & itineris mensem suis actibus, ac paribus dispendiis circũscribit; præest nocti, à lucendo nomen sortita est: clarum & inde nacta, quòd Virginei ortus nitori sua in augustis libris deseruiat pulchritudine. Assertoris, qui mysticus est totius orbis Sol, æmulam esse matrem quis neget? Quis in sanctis codicibus lunam dici? Ergo vt ille nullis vnquam peccati legibus, nulli pacto subiacuit, in nullo peccauit, aut peccare vnquam debuit, sic etiam Diuina eius prorsus mater luna ecclesiæ cœlo, nullis, quæ de peccato essent decretis, vllo tempore obstricta fuit. Distat longè ortus conditione à Christo mater, qui absque viri congressu in illo extiterit, item naturæ sorte, humana tantum in Virgine, Diuina etiam in Redemptore. Debetur ei, quem pater homo generat, primæum malum, seu potiùs huic debetur ille, origineæ labi, quisquis hac ratione donatur vita, soluere hoc infame tributum debet.

Petrus Damianus. *Rupertus.* *Innocentius.* *Alcasar.* *Apuleius.* *Conimbricenses.* *Obiectu.*

14 Retuli modò, quantumuis à sole distet luna, eius perfundi lumine. Sit maximum inter filij, & matris ortum discrimen, longè naturis ea ratione sint, nocere id non poterit. Ea namque Assertoris nostri veri solis potentia est, ea Virginis lunæ augustæ ratio, vt ab illo potuerit singularis præseruationis cœlestisq; suæ gratiæ, quæ lux Diuina sunt, tantũ perfundi radiis, quantũ necessum erat ad plenũ lumen, ad perfectã videlicet à culpa, culpæque debito immunitatẽ fælicitet consequendam. Par erat, vt quemadmodũ inter densas cæcæ noctis, tenebras nullis earũ subiecta legibus splendet luna, splendetet etiã virgo ab omni prorsus de originea lue inito pacto libera, immunis à debito, ab Adami peccato, à debito in illo cũ cæteris, si caderet ille, miserè prolabendi. Notant Parisienses Rabbini ad

Rabbini Parisienses.

Genesis primum caput, Vbi diei A quarti opus exponitur, quòd Solis, & lunæ creatio fuit, referrq; *Martinēgus.* Ascanius Martinengus suæ glossæ magnæ tomo 1. in citatū Genesis locum, ita Hebraicè legi. *Et fecit Deus duo illa luminaria magna.* Sic enim littera Hebræa *He* dictionibus aliquando emphaticè præposita declaratur. Quod ego non sine causa factū existimo. Voluit namque Deus vna B significare vocula, cur inter alios cœlestes ignes duo hi magni anthonomasticè appellarentur, sensum innuens mysticum, innuens duos hos filiū, & matrem, Christū Dominū, & Mariā Virginē, quos quia errones illi essent adūbraturi, magni iure poterant nominari. Consonant hæc Paulo, ideo sacramentum magnum primorum parentum coniugium vocanti, quod Diuinum Christi cū *Ad Ephes. 5. ver. 31.* Ecclesia repræsentasset, ad Ephe- C sios 5. ver. 31. *Relinquet homo patrem, & matrem suā, & adhærebit vxori suæ, & erūt duo in carne vna; Sacramentū hoc magnū est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.*

15 Et quanquā satis, vt magna luminaria dicerentur, profectò erat, tā magni Dei, tā magnæ Deiparæ figuras esse, idcircò etiam tā illustri epitheto nobilitati sunt, quod alienissimam ab omni peccati labe, ac debito Filij, & Matris cō- D ditionē sua luce, natura sua, effectionis suæ genere mortalibus erant declaraturi. Atq; (vt solē nūc omittā, de illo namq; postea) luna in eo, cùm primū orbi affulsit, statu producta est, qui contingit *D. Thomas.* plenæ. Quod probabile D. Thomas 1. p. q. 70. art. 2. pronuntiauit, *Conimbricenses.* Conimbricēses paulò antè citati arr. 2. cū August. 2. de Genesi ad *Augustinus.* litterā cap. 15. in medio reliquere. Verū sensere plures, Damascenus *Damascenus.* orthodoxæ fidei lib. 2. cap. 7. Iu- *Iunilius.* nilius in exameron. Procopius in *Procopius.* primū Genesis caput, Anastasius *Anastasius* Synaita commentariorū in exa- *Synaita.* meron lib. 4. Comestor Scolasti- *Comestor.* cæ historiæ cap. 7. Dionysius Ri- *Richelius.* chelius in 1. Genesis art. 12. Ca- *Catharinus.* tharinus eodem loco, Vielmius *Vielmius.* ibidē, lect. 21. Synodus Victoris *Synodus Victoris.* Papæ iussu per Theophylū Cæsariensem cōgregata, Molina 1. p. *Molin.* tractatu de sex dierū opere, disp. 15. ver. *Iuxta ea*, quē sequūtur alij; *Suarius.* Vide Suariū tomo nuper edito de mūdi fabrica. In hoc ergo creatæ lunæ statu Virginis ortū similem vocat Salomon. Colligo ex apposito illo, *pulchra*, quòd orbe integro, non cū defectum patitur, illi quadrat, quodq; ita explicari præsenti loco debet. Vt luna pulchra est, sic fœmina ista, quæ illi similis progredi asseritur; quare non solū progredienti sponsæ adscribitur pulchritudo, sed etiā lunæ, huic tacitè, illi expressè, ni stultū sapientissimū Vatē fingas, qui rei minimè pulchræ mulierē, quā vt pulcherrimam carmine celebrabat, stolidissimè cōpararet. Ergo vt comparatio, qualem res postulabat, sit, non tantum pulchritudinem, sed illam etiā, quæ in luna est, suo amori tribuit Salomon.

Neq; verò Deiparæ mūda cōceptio similis esset plenę astro lunæ, si aut culpæ debitū contraxisset, aut in Adam peccasset, in eove peccādi vllū debitū habuisset, quod illius quantū ad supernaturalia spectat plenitudo eius, quæ filij est, instar censenda sit, quantū possit fieri. Redemptoris 16 autem

autem tanta est, vt nihil ei cum peccato, nihil cum huius debito vnquã fuerit. Expressit hoc Ioãnes cum 1.cap.vers. 14. *Vidimus gloriam eius*, scripsit, *gloriam quasi vnigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis*. Oportebat vnigenitum à Patre longè ab omni, quod redoleret culpã, esse, quod Dei Patris esset vnigenitus. Decebat tãti vnigeniti matrem cum peccato commune prorsus nihil, eius autẽ debitum illius nonnihil est, imò non parum est. Iuuat, in Mariam sanctissimam omnem gratiarum omnium thesaurum confluxisse, inde haberi à Patribus, quòd gratia plena in sacris Litteris prædicetur. E bonorum autem numero vnũ, ab omni peccati debito immunẽ esse, quis non videat? Quod si non videt aliquis, sustineat me tantisper, quæso, infra enim suo loco facilè id monstrabo. Fuit ergo in Virgine, cùm primò exorta est, vt plena esset gratia, vt plenæ similis esset lunæ, pulchra vt illa, cui lucis nihil deest, si plena est.

Ioan. 1. v. 14.

A B C

Obiectio.

Sed obiicient forsitan aduersarij, lunæ suos esse næuos quantumuis plenæ, maculam scilicet eam, quæ in illa conspicitur, quæque vberem disputationum segetem Philosophis omnibus semper exhibuit. Hæc autẽ Virginis vt minimum debitum origineam contrahẽdi luem, peccandíq; in Adã exponet, atque vt omnibus esset notũ, fuisse in Deipara, pulchra vt luna vocata est. Vera sentẽtia docet, quod facilè plumbeum telũ hoc arcebit. At illa; non æquali densitate prædictam lunam esse, quòd partiũ aliquas minus dẽsas, alias densiores habeat, illas minùs lucere, has præstãtiùs. Cõpertum enim est, cæteris paribus cũ opacũ inæqualem habens densitatẽ à luminoso illustratur, plus eiaculari luminis ac reflectere partes densiores, quã minùs densas, quia hæ lucem ebibunt, illæ reddunt. Igitur lunæ macula nõ est aliud, quã partes eius rariores, ac proinde minus lucidæ; vt tradũt Ægidius 2.examerom, c.35. Richar. in 2.disp.4.q.vlt. Conimbricẽses iã citati 2.de cœlo, c.7. q.5. art.1. vers. *Sciendum igitur*; à quibus ferè ad verbum hæc mutuati sumus.

Solutio.

Ægidius. Richard. Conimbricenses.

Hoc iam nostrum, eadẽ ratione prorsus de nostra luna philosophandũ esse autumo. Si qua in illa est macula, nullã aliam esse, aut fuisse vnquã præter humanæ cõditionis sorrẽ, quæ suapte natura ea est, vt de se apta peccato sit. Hoc in parente optima minùs lucet, si cum cæteris, quæ in illa sunt pulcherrima, conferantur. Hanc autem naturæ humanę aptitudinem ad peccandum maculam dici posse, Diuina mihi oracula persuadent, quæ illã mundítiæ defectum, & prauitatẽ nominant, vt Iob 4.cap. vers. 18. *In Angelis suis reperit prauitatẽ, quanto magis hi, qui habitãt domos luteas, qui terrenũ habent fundamentũ*, &c. & c.15. vers.15. *Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu eius, quanto magis abominabilis, & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem.*

Iob 4. ver 18.

Iob 15. vers. 15.

D

Priorẽ locum de sanctis Angelis Caiet. & Eugubin. explicant, Vatabl. & Pineda probãt, Salásq; 1. 2.q.4.tract.2.disp.7.sect.8.n.13. ver. *Quod verò dicitur*. Alij nõ probãt. Mihi satis nunc est probabilẽ esse interpretationẽ; quam iuuare illo Psalm. 115. vers. 2. *Omnis homo mendax*; possum, quòd Bellarm. ita exposuit: *Mendax dicitur*

Caietanus. Eugubinus. Vatablus. Pineda. Salas.

Psal. 115. vers. 2. Bellarm.

homo, quoniam ex natura sua obnoxius est errori, & falsitati, quomodo intelligitur, quod scribit Apostolus ad Romanos 3. Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax. Idest, solus Deus mentiri nequit, homines autem omnes mendacio sunt obnoxij. Hæc ille: Au-
Augustinus. gustinum in eundem Psalmum paulò pòst initiū sequutus, cuius hoc est: *Quantum ad ipsum hominem pertinet mendax est, sed gratia Dei verax effectus.* Eandē expositionē Iobi posterior adductus locus habet, vt Pineda sentit com-
Pineda. munē dicens, *Quæ per cœlos significari beatos Angelos tradit.* Cui
Chaldæus. subscripsit Chaldæus Angelos pro cœlis ponens. Quòd si horum nihil placet aliam vtriusque testimonij commentationem dabo. Prauitas, & munditiei defectus sanctitas minor sit, qua ratione odium in sacra Scriptura vocari amor solet, qui alio inferior est: ita frequenter Scho-
Ad Rom. 9. ver. 13. lastici Apostoli dictum ad Romanos 9. ver. 13. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui,* solent interpretari probantes Christi ver-
Luca 14. ver. 26. bis apud Lucam 14. cap. ver. 26. sunt: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem & filios, & fratres, & sorores adhuc autem, & animam suam non potest meus esse discipulus.* Certo autem certius est, odium hoc nihil aliud præter inferiorē amorem eo, quo debemus prosequi Deum, significare, ita rem eodem
Matth. 10. ver. 37. Christo Domino, Matth. 10. cap. ver. 37. declarāte illis. *Qui amat patrē, aut matrem plusquā me, non est me dignus.* Iuxta quæ lunæ macula in Virgine minor sanctitas, & à peccato, huiúsq; debito im-

A munitas ea, quā omniū habet Redēptor, erit. Ex quo nihil aduersū lunæ metaphorā, quā persequimur, aut Deiparæ, quam adstruimus à peccati debito exceptionē colligere aliquis rectè poterit.

Verū vnde cōstat, ais, præfatā lunæ maculā contrahendi peccati debitum non exprimere, sed id, quod per eam nos declarari contendimus? Ex ipsa maculæ natura, debitique ratione, ac illius cō- 18
B ditionis mortalibus omnibus insitæ proprietate, qua non ij sunt, vt relicti sibi deficere nunquā à recto valeant. Macula ea deesse lunæ nūquàm potest, tā illi coæua est, ac orbicularis forma; tam necessariò inest, vt separari ab ea non detur. Datur autē seiungi à nobis incurrendi originei mali debitū, abest cum peccato ipso, quamprimùm gratię lux aduenerit, perseuerat innata illa deficiē-
C di à bono aptitudo. Hæc igitur macula ea significetur, non debitū; sic enim perfectiùs, exactiúsque metaphora, & res per illam exposita mutuò sibi respondent, elegātiùs symbolū redditur, pulchriùs hieroglyphicum efformatur. Quo fieri satis etiam posset *Præoccupatio.* lunæ obiicietibus Eclypses, quas patitur, quasq; volūt, huiusce debiti certas in Deipara esse imagines. Sed isto nō contentus addo,
D impossibile omninò lunæ deliquiū esse, cū Soli perfectè in cœlo tota obiicitur, clariùs dicā, cū plena incedit. Huic ita progredieti similis Virgo est: Non ergo lunæ defectus aliquis ad eam iure trahitur? E Christi regione semper mater tū re, tū in Diuina mēte singulari quodā illi obiecta modo, singulari opposita vt luna Soli,

Soli, cum plena nocte silente it. A
Aiunt Dialectici relatè dicta op-
poni, exemplū adhibent ex paren-
tibus & filiis desumptū, quod ab
Aristoteles. Aristotelis doctrina, cap. *de oppo-*
sitis, in postprædicamentis acce-
perunt. Nunquam Deipara nisi
vt Christi mater in diuinam men-
tem venit, quare semper obiecta
Christo, atque hac ratione illi
opposita, vnde plena luce semper,
plena gratia extitit. Id namque B
præclara Dei matris dignitas suo
profectò iure sibi vendicabat.
Hinc neque vllius peccati eclyp-
sim, neque ad illud debitum vl-
lum perpessa est, vti nulla naturæ
lex pari deliquium lunam cogit,
cùm plenè soli opponitur, nullà-
que ad eam tunc ex latis pro
eclypsibus pertinet. Nulla certè
quæ tangat Virginem ex omni-
bus à Deo circa origineæ culpæ
malum, debitum, & similia con- C
stitutis, quod nunquā nisi vt re-
gis nostri mater in Dei mēte præ-
cognita illi, & prædilecta fuerit.
Notant Basilius, sexta homilia
19 exameron, & Ambrosius lib. 4.
Basilius. Ambrosius. cap. 8. esse ridiculum valdè, quod
crediderunt multi, carminibus
magicis lunam cælo deduci posse.
Aniles istæ sunt fabulæ, & opi-
niones vulgi. Quis enim opus
Dei tanto ministerio deputatum,
vt præsit nocti scilicet, arbitretur, D
Chaldæis superstitionibus posse
tentari? Et quis arbitretur, oro,
speciosissimam nostram Phæbem
sanctissimam Virginem è sancti-
tatis cælo deduci vnquam po-
tuisse argumentis, quantumcum-
que carminum instar accuratissi-
mè fuerint excogitata. Non cre-
dam quod alij debitum vllum ad
peccādum in illa fuisse. Deducis
è cælo, aut conaris deducere tam
sacram lunam, si peccati debito
illam adstringis, adstrictam dico,
laboras ostendere. In vetitum
niteris, non ostendes, irritus peni-
tus erit labor, vt magorum lu-
nam trahere ad se conantium,
inanis prorsus est. Atque vt in
aurora, quam cernimus, aliam
multo præstantiorem, cui Virgi-
nis ortus esset similis, contineri
mysticè, subodorati sumus; ita in
hac quam videmus lunam, diui-
niorem aliam symbolicè clausam
instituto nostro apprimè vtilem
esse autumo: ipsum nempe Do-
minum filium Virginis, cui ma-
tris ortus quàm simillimus ele-
ganti metaphora decantetur. Ve-
ritati consonum meum esse iudi-
cium ostendam, si Christum, vt
homo est, lunam in sacris litteris
dici monstrauero. Facilè id asse-
quar nonnullis ex plurimis, quæ
in hoc argumentum Alcasar do- *Alcasar.*
ctè congerit, lectori breuiter ex-
plicatis, additis aliis, quæ non ha-
bet. Tractat rem ille, Apocalyp- *Apoc. 12. v. 1*
sis verba illa exponens, *Signum*
magnum apparuit in cælo mulier
amicta Sole, & Luna sub pedibus
eius; cap. 12. vers. in commentario
illustrat sequentibus notationi-
bus probans.
Lunam sub fœminæ pedibus 20
constitutam, Assertoris humani-
tatem esse, versiculo, *Quarto in*
Apocalypsi: qui commentarij est, *Alcasar.*
euinci ait ex ipsius Apocalypsis *Apoc. 21. v.*
21. vers. 23. vbi de patria cælesti *23.*
effert Ioannes, *Ciuitas non eget so-*
le, neque luna, vt luceant in ea, nam
claritas Dei illuminat eam, & lucer-
na eius est agnus, quod perinde est,
ac dicere, cælestem Ierosolimam mi-
nimè sole, aut luna corporeis indige-

re, cum Dei diuinitatem pro sole, pro luna humanitatem Christi habeat. Neque moueat aliquem, mulieri pedibus submitti lunam, quod à Christi videtur alienissimum dignitate; cùm tanquam solidissimum fundamentum supponatur illi, sitque hoc Redemptori admodum gloriosum, dicente Paulo 1. ad Corinth. 3. ver. 11. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus.* Quod prius Isaias 28. vers. 16. ita promiserat Dei nomine. *Ecce ego mittam in fundamentum Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum in fundamento fundatum.* Illustre mihi pro re testimonium Ambrosius offert Exameron 4. cap. 8. dicens. *Noli ergo lunam oculo tui corporis aestimare, sed mentis viuacitate. Minuitur luna, vt elementa repleat. Hoc est verè grande mysterium, donauit hoc ei, qui omnibus donauit gratiam, exinaniuit eam, vt repleat, qui etiam se exinaniuit, vt omnes repleret, exinaniuit etiam se, vt descenderet nobis, vt ascenderet omnibus: ascendit enim, inquit, super omnes caelos, vt impleret omnia. Itaque qui exinanitus aduenerat, de plenitudine sua Apostolos adimpleuit: vnde vnus ex his dicit, nam de plenitudine eius omnes nos accepimus. Ergo annuntiauit luna mysterium Christi non mediocris; in qua signũ posuit suum.* Est igitur secundùm Ambrosium Christi Domini, qua homo est, nobile quoddam symbolum. Quod non latuit Bedam in Psal. 120. vers. 6. ad illa, *Neque luna per noctem*; vbi sic ait: *Per lunam vel Christi caro propter defectum mortalitatis, & passibilitatis, vel*

1. ad Corint. 3. v. 11.

Isaia 28. ver. 16.

Ambrosius.

Beda.

A *Ecclesia, quae est corpus suum denotatur.* Secundam Trinitaris personam repraesentari Anastasius Synaita commẽtatiorum in exameron lib. 4. innuit, quòd Martinengus in Genesis 1. ad illud, *Dixitque Deus, fiant luminaria, &c.* Posteriori tomo pag. 1598. vers. *A prima vsque*; disertè inquiens tradit. *Sol Patris typum gerit, cùm eius maiestas in mundo congestando, B & regendo vti solis fulgor amplissimus enitescat. Filius vt luna apparuit splendore suo diminuta, & mox eo ipso aucta, quia cùm homo factus est, exinaniuit semetipsum formam serui accipiens factus obediens vsque ad mortem, &c. Haec est diminutio, sed & dedit illi nomen, quod, &c. Et haec est lucis amplificatio.*

Anastasius Synaita. Martinengus

Est etiam (poterat Martinengus subdere) ita mulieris, ad cuius pedes in Apocalypsi depingitur, C hoc est augustae suae matris fulcimentum, vt permiserit nunquam peccati quidquam, aut huius vmbram aliquam, vel leuissimam, locum habere in illa, sed potiùs sic omnia, quae ad eam pertinent, digesserit, vt quàm simillimum eius ortum suo constituerit: vt efferri de tanta Virgine summa cum omnium admiratione posset, *Quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt* D *luna*; vt Christus videlicet, qui nulli peccato, nulli huius obnoxius debito carnis indutus sago praesentis vitae militiam exorsus est. Qua enim ratione culpae, aut debiti ad culpam eam halitus tangeret, quae quòd in foeminis serpentis insidiis damnatum scimus, luna Christo scilicet in se ornatum videt? *Et tu insidiaberis calcaneo eius*; dictum serpenti est 21

Genesis

Gen. 3. v. 15. Genesis 3. ver. 15. Ab hac in fœmina corporis parte coluber incepturus erat, si Virgini malum erat intentaturus, sed aduersus eam, quam Assertor inusitato quodam modo, cùm primùm incipiebat progredi, tutabatur, auderet nequam? Prorsus minimè. Ausus iniquus est, illius gloriam obscurare totis suis damnatis, deuictisque viribus contendere, sed assequi non potuit miser, quo enim maiori conatu id curauit, eo B infęliciùs illi conatus cessit. Quod si pedes is tantæ principis tangere haud quaquam valuit, partem aliam contingeret, aut contingere auderet? Ausus fortè malignus esset, quid eius audacia non tentaret? Si pedibus tantùm munita illa existeret. Verùm cùm tota validissimis circumsepta, ornatáque armis semper fuerit, impossibilem semper vidit hostis sibi accessum esse. Amicta sole perpetuo C fuit, electa præterea vt sol, quare nulla sui parte dirissimo peruia extitit aduersario.

22 Eò ventum est, vbi nimia lucis copia visum adimit, oboriuntur tenebræ. Sed non idcircò terga vertere nobis licet, curandum, vt nostrę causæ clarissimus sol orbis oculus testis oculatus sit. Ab eius incipiendum ortu, cui similis Virgineus prædicatur. Electa vt sol progredi Virgo dicitur. Videndũ, D qualẽ is sortitus aliquando fuerit electionem, quídque ortui præclarum infit Virgineo, quod eam solis instar progredi electam fecerit. Narrant diuinæ literæ Gen. Gen. 1. v. 3. 1. c. v. 3. *Discreuisse à tenebris lucem* Gen. 1. v. 16. Basilius. *Deum*, post 16. *Solem in firmamento cæli produxisse.* Quod Basilio diuini opificij hom. 6. interrogandi

A præbuit occasionem. *Si lucis ortus* (verba illius sunt) *solem anticipauit, cur nunc sol, vt luceat super terram exortus esse dicitur?* Dicam ego postmodum. Nunc quod de illo Regius Psaltes cecinit Psal. 18. v. Ps. 18. v. 7. 7. *Exultauit vt gigas ad currendam viam:* protulit, *A summo cælo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius, nec est, qui se abscondat à calore eius.* Cuius admirandam pulchritudinem elegantissimè homil. 6. in Genesim descripsit Chrysostomus, descripsit etiam Chrysost. Philo. Philo de mundi opificio, vbi magnum illum regem nominat, eius virtutes libro de somnis refert. Conimb. Descripsere Conimbricenses mira elegantia, mira breuitate suprà lib. 2. cap. 5. q. 2. art. 2. quos ideo missis aliis in medium affero. *Est sol, quo nihil* (aiunt) *in hoc aspectabili mundo vel adspeciem pulchrius, vel ad rerum gignendarum commoditatem facundius, qui vitalem vim ac salutarem stirpibus, & animantibus communicat, qui hoc in æthere, quod in animali cor, qui vices temporum, annúmque nouo semper flore redeuntem ex vsu naturæ temperat, qui longè, latéque diffuso splendore supera omnia, atque infera, & ipsos stellarum ignes collustrat, cuius influxus in abditissimos vsque recessus penetrat, & terræ viscera irrorat, & aurum, ac gemmas progignit, qui vt gigas summa celeritate cursum conficit, vt sponsus aspectus sui gratia omnia decorat, qui est veluti mundi oculus, iucunditas diei; cœli pulchritudo, naturæ gratia; quem denique Deus quasi pulcherrimum sui simulacrum in cælo constituit.* Quibus non tam solem, quam Deiparam illi mihi videntur graphicè depinxisse. Quanta maiori potero

breuitate percurram singula in A Dominæ meæ laudem, & commendationem.

23 Caput sit lucis, & tenebrarum discretio, quæ solis effectionem præcessit, in hac enim maior, meliorque similitudinis ratio, & causa, ob quam vt summus hic planetarum princeps exoritur mundo, illuxisse Virginem Salomon affirmauit. Diuino prorsus consilio accidit, vt priùs à diurna luce omnino tenebræ nomine, re, B tempore secernerentur, quàm diei præficeretur sol. Fuit enim hoc, in ipsa primæua rerum conditione factis ipsis luculenter testari, quàm procul ab omni cæcæ noctis specie nobilissimum diei ferculum semper futurum esset, quando tunc ei munus ab omnium largitore committebatur, cùm nullum periculum timere poterat sibi à tenebris longè à tota lucis natura in ipso nascentis C orbis exordio separatis. Fuit etiam apertissimè docere nos diurnæ lucis duntaxat ergo conditum solem fuisse, neque futurum si huic non esset ministraturus. Hinc Basilius, diuini opificij homil. 6. dixit; *Solis corpus eo conditum est, vt illi primogenitæ luci vehiculum esset. Nam vt alia diuersa, quæ sunt, & non eadem ignis, atque lucerna, & ignis quidem illuminandi* D *vim obtinet, lucerna autem idcirco facta est, vt vel moderatam lucem subministret egentibus, sic & illi purissimæ, sinceræ, immaterialique luci sui vehiculum nunc ipsa luminaria sunt extructa. Vt enim Apostolus quosdam asserit fuisse luminaria in mundo, cùm interim alia sit vera lux mundi, cuius participatione sancti animarum facti sunt luminaria, quas erudiebant eas eximentes ignorantiæ tenebris, ad eundem quoque modum vel nunc post conditam lucem illam micantissimam hunc solem, quem creauit ipse opifex ad illustrandum mundi ambitum sua luce perfudit, &c.* Hactenus ille. Quo factum est, vt in solem tenebræ cadere nulla ratione possent.

Basilius.

Eadem nec illæ in Virginem Matrem, quæ peccati sunt, non ipsum crimen, non ad illud debitum, non in Adam peccandi: Tenebræ omnia hæc. Vt sol Deipara electa est, vt hac ratione diuinitus electa cùm primùm fit, progreditur, nihil ei sceleris, aut quod oleat scelus vnquam accidit. Sanè primus omnium Christus totius orbis lux, vt Ioannis 1. vers. 9. dicitur, atque ipse de se palam professus est cap. 8. vers. 12. *Ego sum*, dicens, *lux mundi*; in Patris æterni mente fuit, hic rerum omnium caput, vt affirmare de se rectè possit, quod suprà de illo scriptum Psalm. 39. vers. 9. retulimus, *In capite libri scriptum est de me*, qui si futurus non esset nouus homo, noua rebus creatis lux, Virgo mater non esset; quare illius ratione prorsus, vt diuinum quoddam eius vehiculum electa certè fuit, nec enim suo carere vera lux debebat, cum illo corporea hæc non careat. Sed præstat accuratiùs ista euoluere. Constans aliquorum opinio est, luce illa primo dierum omnium facta, Christum Dominum veram animarum lucem expressum olim fuisse, illudque, *Fiat lux*, Genesis 1. vers. 3. esse idem ac incarnetur Christus mundi totius lux. Vnde Anastasius Synaita Exameron lib. 1. *In tot ergo, ait, & tantis malis* 24

Ioan 1. v. 9. & c. 8. v. 12.

Psal 39. v 9.

Gen. 1. v 3.

Anastasius Synaita.

malis iacebat è terra genita hominum natura, quando venit plenitudo temporis, vt ascenderet è terreno profundo voluptatum, & liberaretur ab aquis eum suffocantibus, & esset tranquillitas vndarum, quæ in eam insurgebant, vt mali silerent venti, & recederent tenebræ ignorantiæ, & illucesceret splendor Dei cognitionis, & ideo accinit, & dixit Deus, Fiat lux, hoc est, Christus vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Fiat, scilicet veniat ad generationem, effingatur, & corporetur; & quæ sequuntur ex eodem in Martinengo probante hanc Anastasij cōmentationem, p. 2. glossæ magnæ in Genesim ad verba; *Fiat lux*; à pagina 1158. Quibus assentire Chrysostomus 3. homil. in Genesim videtur, ab illis verbis, *Quoniam enim adhuc imperfectius erat humanum genus.* Quo loco Euangelij Ioannis initium, & illud, *Erat lux vera*, cùm Genesis primi capitis exordio, lucísq; productione, qua solet elegantia confert, & ad Christum refert.

Martinēgus.
Chrysost.
Ioan. 1. v. 9.

25 Qui si lucis conditione adumbratus est, longè item eum ab omni peccato esse, in illa tenebrarum à luce separatione declaratum est. Abire procul tenebræ iussæ sunt, cùm primùm affulsit quondam lux, negatum illis in hanc ius omne; magnū inter duo hæc firmatum in æternum chaos, vt nihil prorsus tenebris debeat lux. Post quæsitum, inuentúmq; tantæ rei vehiculum cādens Sol, diebúsque præpositus nulli tenebrarum legi adstrictus, nulli cōmercio, firmo, fixóque diuortio illo iam facto permanente, significantéq; sacratius aliquid, & diuinius, vt totum lucis negotium penitus Dei esset. Atq; ita semper & electus perseueraret Sol, & diebus singulis mortalibus oriretur, vt Virginei ortus ab omni peccati macula, & debito immunis clara semper nobis imago foret. Statuerat Deus coæternā sibi lucē ipsius prolē, carnis obuolutam nube vt cerni posset, orbi ostēdere diei gratiæ fontē. Secernenda hęc à tenebris statim fuit, à peccato scilicet, non enim fieri poterat, vt qui *Simul Deus, & homo erat futurus, splēdor Patris, & figura substātiæ eius*; vt Paulus ad Hebr. 1. v. 3. ait, societatem vllam cum peccati haberet obscuritate. Quamobrē cùm primùm illius Ioannes meminit, huius etiā separationis inter ipsum, & culpam luculentam satis mentionem fecit, dicens 1. c. ver. 1. & sequentibus: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factū est, in ipso vita erat, & vita erat lux hominū, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.*

Interrogationi Basilij cui suprà responsum non est, sed promissa responsio, nūc ipsa oreuiter satisfit.
Ad Heb. 1. v. 3.
Ioan 1. v. 16 & seqq.

Lucere in tenebris, esse in natura humana, vel carne assumpta, est. Ita censent Tatianus oratione contra Græcos; Origenes homil. 9. in Ezechielem; Cyrillus in Ioannis primum; Amonius vt author Græcæ cathenæ citat; Author homiliæ 2. in diuersos, quæ Origeni adscribitur tom. 3. reputárque probabilem expositionem Maldonatus in Ioannis 1. cap. Barradas tomo 1. lib. 4. cap. 7. v. *Sic aptius*; Caietani commento aptiorem vocat. Non compre- 26

Tatianus.
Origenes.
Cyrillus.
Amonius.
Author Cathena.
Pseudo-Origenes.
Maldonat.
Barradas.
Caiet.

hendi à tenebris, peccati ei nihil potuisse accidere, 1. Petri 2. cap. v. 22. habetur, *Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.* Ita Maximus homil. 2. de Paschate, & 3. de Pentecoste. Huic ergo tam augustę luci constituendum vehiculum fuit, quod nihil vnquam cum peccato, aut huius debito commercij pareretur, quando id post decretum aduectum in orbem lucis, discretámque illam omnino à tenebris parabatur (intellige posterioritate signi rationis à quo, nā si de illo agas, quod vocatur in quo, simul cùm de lucis missione agebat Deus, de isto quoque in lucis obsequium vehiculo tractabat.) Quare vti cōmunis hic cœlo, terræque Sol debuit eligi, debuit electum Solis instar primo sui ortu purissimæ vitæ cursum fœliciter inchoare. Non ergo aut originea debitum noctis contraxit, aut in primo noctis patre Adamo, nempe illius peccantis densissimis tenebris obuolutum est, aut malum hoc in eo debuit vnquam experiri. Ab his omnibus igitur immunis sanctissima Dei mater electa, vt sol mundo quondam, puris omnibus creaturis speciosior exorta est, nulla gignendis Patri omnium Deo spiritualibus aptior filiis. Transfero Solis munia in eam.

1. Pet. 2. vers. 22.

Maximus.

27 Hæc mater omnium Sanctorum est, parénsque virtutum, quę mortalibus cœlestes impertiatur vires, neque minora cuiq; commoda, & vtilitates, quàm corpori præstet cor. Non est in toto terrarum orbe tam abiectus, obscurúsue angulus, ad quem illius splendor & vis non penetret: nullus, quem suis beneficiis non deuinciat sibi, cuius vitę annos collatis bonis innumeris florere Deo, nisi per hominem steterit, non efficiat. Neque terras duntaxat luce ornat sua, cœlestes ipsas sphęras, ipsas beatas mentes clarissimis etiam splendoribus perfundit, charitatis aurum in pectorum recessibus generat, perlucidas castitatis producit gemmas, vt sponsa iucundissimi sui aspectus gratia omnia decorat, Ecclesiæ iucunditas, alter illius oculus, fœlicis patriæ decus, & ornamētum, naturæ humanæ honor, species, & venustas. Christi Dei nostri absolutissima certè imago quædam, gygas tandem velocissimus, atque fortissimus, vt quæ gygantæis passibus in æternam vitam processerit, cucurrerit, volauerit, rebelles omnes sectarios, & illorum sectas penitus intereme rit, quemadmodum de illa Ecclesia occinit. Hac vna disiecti omnes errores semper, de mendacio triumphauit semper veritas; fides de perfidia; de impietate religio; de inferorum potentia asseclæ sanctitatis.

28 Sed parum est corporeo isti cœlestium flammarum principi similem cœli Reginam exortam fuisse. Alius est longè pręstantior, & augustior sol in materiali hoc, quem cernimus, expressus mysticè, cui admodum similis orta, & electa est. Christus iustitiæ sol, matris origo, & causa, ita eā subiectam voluit, ita concipi, vt ipsi quàm simillima videretur. Non est, cur probem, in Scripturis Dominum Solem dici, cùm plenæ sint testimoniis, plenæ sapiētium voces, pleni omnium sensus, nec

sit,

sit, qui nesciat. Notum etiam omnibus, decere maximè inter parentes, & filios similitudinem intercedere, quæ mutui amoris incitamentum est, & conseruatio; honorem prętereà filiis non contemnendum ortum parare, qui è claris sit parentibus. Sanè haudquaquam in mediocrem, aut vulgarem Christi Domini putandum est redundare, illius esse pignus, & fructum fœminæ, quæ nihil vnquam peccati debuerit seruituti non in se ipsa, non in Adamo capite, quod latiùs infrà, cùm egerimus rationibus, ostendemus. Neque tam vecors erit aliquis, aut prorsus cæcus, qui negare possit, ingentis amoris Virgini materiam erga filium esse, illius meritis scire se, tam similem ei electam fuisse, vt immunis omnino à culpa, & debito semper fuerit: ita fregisse tetro malorum omnium capiti Diabolo ceruices, vt illius nunquam iniquis paruerit legibus, non culpam admiserit, non scelus perpessa sit, nō debitum in se, vel in Adamo cōtraxerit. Hinc ausus Dæmon non est, sanctissimam Theotocon terribilem admodum, validissimámque castrorum aciem à Deo militiæ imperatore maximo instructam, aut aperta vi, aut clāculum stratagematibus, adoriri. Hinc summo iure vt castrorum acies ordinata in vitæ campum, & puluerem dicitur processisse.

29 Postremæ loci huius, in quo versamur, partis verba ista sunt, cæteris hactenus explicatis minimè inferiora, quorum sensum variè commentatores reddunt. Omnes de militante Dei Ecclesia, multi de augusta Matre. Sunt hi Guilhelmus, quem refert, & sequitur Martinus de el Rio in Cantica iam citatus; Rupertus in eadem Cantica lib. 6. Morales suprà lib. 3. tract. 1. num. 38. Spinellus cap. 24. num. 17. Innocentius huius nominis tertius Romanus Pontifex sermone 1. de Assumptione Virginis; Richelius in Cant. 6. art. 21. Ghislerius in idē cap. ver. 3. Petrus Damianus sermone 2. de Natiuitate Deiparæ; Ricardus de Sancto Victore in Cantica expositionis suę cap. 26. Sophronius inter opera Hieronymi de Assumptione Virginis; Bernardinus Senensis sermone 3. de nomine glorioso Mariæ, cùm art. 3. tum 3. cap. aliique non pauci. Qui non quantum potest expendi vox, *terribilis*, perpenderunt, nos ab illa incipientes breuiter euoluemus; sunt namque variæ in Sacris Litteris eius notiones, varij vsus, sensus varij. Nec postremus ille, quo excellens, atque omni admiratione dignum aliquid significare solet, vt Psalmo 134. ver. 14. *Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis.* Quod Basilius Scholio in eum Psal. ita explicuit: *Admirabilis apparuisti, & quid de te dico, cùm etiam, quæ abs te fiunt, multum habeant admirationis? Et relicta omnium de prædicatione sua ipsius cognitione contentus est dicens, & anima mea admodum cognoscit. Non enim simpliciter illa, sed vehementer, & admodum accuratè cognoscit.* Hęc Basilius. Quem imitantur Hilarius, & Cassiodorus quoad vocis, *terribiliter*, explicationem, Agellius omnino, Iansenius, Fclengius, Eugubinus, Titel

Marginalia: *Guilhelmus.* *Martinus de el Rio.* *Rupertus.* *Morales.* *Spinellus.* *Innocentius.* *Richelius.* *Ghislerius.* *Petrus Damianus.* *Ricardus Victorinus.* *Sophronius.* *Bernardinus Senensis.* *Ps. 34. v. 14.* *Basilius.* *Hilarius.* *Cassiodorus.* *Agellius.* *Iansenius.* *Folengius.* *Eugubinus.*

hendi à tenebris, peccati ei nihil potuisse accidere, 1. Petri 2. cap. v. 22. habetur, *Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.* Ita Maximus homil. 2. de Paschate, & 3. de Pentecoste. Huic ergo tam augustę luci constituendum vehiculum fuit, quod nihil vnquam cum peccato, aut huius debito commercij pateretur, quando id post decretum aduetum in orbem lucis, discretámque illam omnino à tenebris parabatur (intellige posterioritate signi rationis à quo, nã si de illo agas, quod vocatur in quo, simul cùm de lucis missione agebat Deus, de isto quoque in lucis obsequium vehiculo tractabat.) Quare vti cõmunis hic cœlo, terræque Sol debuit eligi, debuit electum Solis instar primo sui ortu purissimæ vitæ cursum fœliciter inchoare. Non ergo aut origineæ debitum noctis contraxit, aut in primo noctis patre Adamo, nempe illius peccantis densissimis tenebris obuolutum est, aut malum hoc in eo debuit vnquam experiri. Ab his omnibus igitur immunis sanctissima Dei mater electa, vt sol mundo quondam, puris omnibus creaturis speciosior exorta est, nulla gignendis Patri omnium Deo spiritualibus aptior filiis. Transfero Solis munia in eam.

1. Pet. 2. vers. 22.

Maximus.

27 Hæc mater omnium Sanctorum est, paréns que virtutum, quę mortalibus cœlestes impertiatur vires, neque minora cuiq; commoda, & vtilitates, quàm corpori præstet cor. Non est in toto terrarum orbe tam abiectus, obscurúsue angulus, ad quem illius splendor & vis non penetret: nullus, quem suis beneficiis non deuinciat sibi, cuius vitę annos collatis bonis innumeris florere Deo, nisi per hominem steterit, non efficiat. Neque terras duntaxat luce ornat sua, cœlestes ipsas sphęras, ipsas beatas mentes clarissimis etiam splendoribus perfundit, charitatis aurum in pectorum recessibus generat, perlucidas castitatis producit gemmas, vt sponsa iucundissimi sui aspectus gratia omnia decorat, Ecclesiæ iucunditas, alter illius oculus, fœlicis patriæ decus, & ornamẽtum, naturæ humanæ honor, species, & venustas. Christi Dei nostri absolutissima certè imago quædam, gygas tandem velocissimus, atque fortissimus, vt quæ gygantæis passibus in æternam vitam processerit, cucurrerit, volauerit, rebelles omnes sectarios, & illorum sectas penitus interemerit, quemadmodum de illa Ecclesia occinit. Hac vna disiecti omnes errores semper, de mendacio triumphauit semper veritas; fides de perfidia; de impietate religio; de inferorum potentia asseclæ sanctitatis.

28 Sed parum est corporeo isti cœlestium flammarum principi similem cœli Reginam exortam fuisse. Alius est longè pręstantior, & augustior sol in materiali hoc, quem cernimus, expressus mysticè, cui admodum similis orta, & electa est. Christus iustitiæ sol, matris origo, & causa, ita eã subiectam voluit, ita concipi, vt ipsi quàm simillima videretur. Non est, cur probem, in Scripturis Dominum Solem dici, cùm plenæ sint testimoniis, plenæ sapiẽtium voces, pleni omnium sensus, nec

sit,qui nesciat. Notum etiam omnibus, decere maximè inter parentes,& filios similitudinem intercedere, quæ mutui amoris incitamentum est, & conseruatio; honorem præterea filiis non contemnendum ortum parare, qui è claris sit parentibus. Sanè haudquaquam in mediocrem,aut vulgarem Christi Domini putandum est redundare,illius esse pignus, & fructum fœminæ, quæ nihil vnquam peccati debuerit seruituti non in se ipsa, non in Adamo capite, quod latiùs infrà, cùm egerimus rationibus, ostendemus. Neque tam vecors erit aliquis, aut prorsus cæcus, qui negare possit, ingentis amoris Virgini materiam erga filium esse,illius meritis scire se,tam similem ei electam fuisse,vt immunis omnino à culpa,& debito semper fuerit:ita fregisse tetro malorum omnium capiti Diabolo ceruices, vt illius nunquam iniquis paruerit legibus,non culpam admiserit,non scelus perpessa sit,nō debitum in se, vel in Adamo cōtraxerit. Hinc ausus Dæmon non est,sanctissimam Theotocon terribilem admodum,validissimámque castrorum aciem à Deo militiæ imperatore maximo instructam,aut aperta vi,aut clāculum stratagematibus adoriri. Hinc summo iure vt castrorum acies ordinata in vitæ campum,& puluerem dicitur processisse.

29 Postremæ loci huius, in quo versamur, partis verba ista sunt, cæteris hactenus explicatis minimè inferiora, quorum sensum variè commentatores reddunt. Omnes de militante Dei Ecclesia,multi de augusta Matre.Sunt

A

hi Guilhelmus, quem refert, & sequitur Martinus de el Rio in Cantica iam citatus; Rupertus in eadem Cantica lib.6.Morales suprà lib.3.tract.1.num.38.Spinellus cap.24.num.17. Innocentius huius nominis tertius Romanus Pontifex sermone 1. de Assumptione Virginis; Richelius in Cant.6. art.21. Ghislerius in idē cap. ver.3. Petrus Damianus sermone 2. de Natiuitate Deiparæ; Ricardus de Sancto Victore in

B

Cantica expositionis suę cap.26. Sophronius inter opera Hieronymi de Assumptione Virginis; Bernardinus Senensis sermone 3. de nomine glorioso Mariæ, cùm art. 3. tum 3. cap. aliique non pauci. Qui non quantum potest expendi vox, *terribilis*, perpenderunt, nos ab illa incipientes breuiter euoluemus; sunt namque variæ in Sacris Litteris eius notiones, varij vsus, sensus varij. Nec postremus ille, quo excel-

C

lens,atque omni admiratione dignum aliquid significare solet,vt Psalmo 134. ver. 14. *Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis.* Quod Basilius Scholio in eum Psal. ita explicuit: *Admirabilis apparuisti, & quid de te dico, cùm etiam, quæ abs te fiunt, multum habeant admirationis? Et relicta omnium de prædicatione sua ipsius cognitione contentus est dicens, & anima mea admodum*

D

cognoscit. Non enim simpliciter illa, sed vehementer, & admodum accuratè cognoscit. Hęc Basilius. Quem imitantur Hilarius, & Cassiodorus quoad vocis, *terribiliter*, explicationem, Agellius omnino, Iansenius, Folengius, Eugubinus,

Titel

Guilhelmus. Martinus de el Rio. Rupertus. Morales. Spinellus. Innocentius. Richelius. Ghislerius. Petrus Damianus. Ricardus Victorinus. Sophronius. Bernardinus Senensis. Ps. 34. v. 14. Basilius. Hilarius. Cassiodorus. Agellius. Iansenius. Folengius. Eugubinus.

Titelmanus. Genebrard. Iansonius. Flaminius. Bellarm. Theodoret. Tres Patres.

Titelmanus, Genebrardus, Iansonius, Flaminius in ipsa versione, Bellarminus, & alij.

30 Hoc ergo sensu, qui non excludit alios, quemq; apud Theodoretum lib. 4. in Cantica, trium Patrum expositio habet §. *Verè admiranda est*, terribilis vt castrorum acies ordinata Virgo dicitur; plena videlicet magnitudine, potentia, fortitudine, quæ illam in ortu fœlicissimo non minus reddiderint admiratione dignam, quàm sit acies castrorum summo studio iuxta omnes militaris disciplinæ leges instructa. Nam cur mirabilis non esset illa, quę vt invicta fortissimorum virorũ phalanx à sui primi ortus initio aduersus omnes cacodæmonum, & peccatorum legiones semper steterit, neque vel tunc temporis cesserit, aut sub hostis militare signis debuerit, cùm cæteri mortales omnes apud illum merentur? Quàm hoc mirabile, quam omni humana laude maius, quantum hinc terribilis, id est, cunctis inferorum principibus formidabilis augusta mater! Iuuant expositionem hanc versiones illæ quinta, & sexta Græcæ, atque ille, qui, *apparitio lucis*, transtulit. Admiranda siquidem modis omnibus huius in orbe apparitio fuit, cùm primùm à Deo creata rebus affulsit omnibus, vt ex paulò antè dictis satis constat. Quod, vt alios taceam, Gregorius Nyssenus ita in Exameron libro non minus acutè, quàm eleganter paucis testatus est; *Dixit Deus, fiat lux, eiusmodi verbis, vt arbitror, significans* (Moses scilicet) *Diuinam orationem esse lucis opus omnem humanam cogitationem superantem. Nos* A *enim, quod factum est, tantummodo aspicimus, & admiramur*. Lege Basilium homilia 2. Diuini opificij ab illis verbis, *Prima Dei vox*. Sancta ergo parens terribilis, admirabilis scilicet in ortu fuit, atque ira cunctis admirabilis, vt hinc esset hostibus vt castrorum acies ordinata, vt latroni crux, vt perduelli gladius, vt peccato gratia, vt serpenti capitis à Deo prædicta contritio, qua infœlix pœnas lueret sempiternas.

Nyssenus. *Basilius.*

B 31 Est & alia voculæ, *terribilis*, notio, qua vsus Iacob, Genesis 28. v. 17. est, cùm plenus admiratione dixit, *Quam terribilis est locus iste!* Non quia terreret veluti nociturus, sed quod sacer esset, & religiosus, quendámque pium aspicienti metum incuteret, honorem ab eo exigens, & extorquens, vt iam nemo non mundus ad illum accedere tentaret, quando immundis munda contingere nefas est. Ita hæc Iacobi patriarchæ verba interpre- C tantur Oleaster in morali expositione, Honcala, Ystella, Pererius, Martinus de el Rio, Lyranus, Richelius art. 77. Innuit Chrysostomus homil. 54. in Genesim, & tenent alij. Qua ratione terribilis etiam Virgo exorta est omni veneratione digna, vt quæ non quouis modo nasceretur Sancta, & Deo chara, sed ab omni prorsus tum peccati labe, tũ peccati debito immunis, quod necessum erat, vt castrorũ instar aciei D ordinatæ prodiret in lucem: (Nec enim repræsentare ad amussim ordinatam in se aciem posset, si quidquam in illa minus ordinem redolens inueniretur.) Id autem peccatũ olet, perexactè ordinem haud

Gen. 28. ver. 17. *Oleaster. Honcala. Ystella. Pererius. Martinus de el Rio. Lyra. Richelius. Chrysost.*

haud quaquam olet, olet culpam istius debitum, quare in Virgine repetiri non debuit, flagitium olet peccare in alio, cadere id in Mariam non decuit. Minus est, debere tantùm delinquere in Protoplasto: Fateor; sed sceleris vmbra est, sed turbati militaris ordinis quasi species est; absit lõgè ab ea, quã summus imperator Christus, vt ipsa hostes superaret, regendam, in pugnámque concitandam sibi elegit, cui suum commisit labarum imperatorium insigne, à qua stipari voluit, & circundari, voluit & ornari.

Obiectio.

Dilutio.

32 Est, in qua illustriùs Assertoris gratia, redemptio, & crucis fructus explicet se se, quæ omnium prima illum sequuta, & imitata sit, ac proinde crucem tulerit illi confixa, vt non malè ratione hac secundùm aliam versionem *acies vexillata* nominari queat, seu *cum vexillis* vt vertunt alij, & suprà retuli: vexilla hæc salutiferum humanæ reparationis instrumentum cogita, cum de isto ecclesia occinat.

Vexilla Regis prodeunt
Fulget crucis mysterium
Quo carne carnis conditor
Suspensus est patibulo.

Hoc sanctissima vexillata Deipara insignita eo scilicet, his cum vexillis terribilis hosti apparuit, Dæmoni formidabilis, qui Domini crucem horret. Memineris illius quod mater etiam nostra Ecclesia canit:

Stabat mater dolorosa
Iuxta crucem lacrymosa
Dum pendebat Filius.

Ioannis 19. v. 25. Priùs ita Ioannes hoc dixerat cap. 19. vers. 25. *Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, &c.* Iuxta crucem ab Euangelista describitur, ac prima omnium ab eo enumeratarum, non sine causa, recensetur. Est enim docere nos, vt arbitror, primam, cui Dominicæ passionis, & crucis sacramentum obtigerit, ipsius Domini matrem fuisse, præisse cæteris, atque tanti eam mysterij primitias extitisse; cùm prima in diuina mente fuerit, quę illius virtute ac meritis, gratiis omnibus sit decreta (intellige prioritatem hanc iuxta superiùs toties dicta) quæque præstantiùs reliquis suo post tempore Filium in se motibus ad viuum expresserit. Quod singulari ratione cruce vexillatam esse, aut cum vexillis ordinatam prodire, vocare potes, iuxta illud Pauli ad Galatas 2. vers. 19. *Ego enim per legem legi mortuus sum, vt Deo viuam Christo confixus sum cruci*; Et illud capitis 6. vers. 14. *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*; Et ver. 17. *De cætero nemo mihi molestus sit: Ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.* Non, inquit, habeo, sed *porto*, tanquam de trophæis (vt notat Salmero in hunc locum disput. 32. §. *Facit ergo*; parum ante finem) *& signis regiis glorietur, alludens ad corpora seruilia, quæ notari solent per inustionem ferri candentis aut in facie, aut in corpore, ne fortè fuga se à Dominis serui subducant. Receperat enim Paulus quinquies quadragenas vna minus à Iudæis, ter virgis cæsus fuerat more Romano, semel lapidatus, & pro mortuo derelictus. Hæc Domini Iesu in Pauli corpore stigmata.*

Ad Galatas 2. v. 19. Ad Galat. 6. v. 14. ver. 17. Salmero.

33 Quæ sublimiori patiendi genere

nere multò altiùs impressa in virginis animo perstitere. Vnde crux illi fortiùs, quàm reliquis, & tenaciùs hæsit, ipsique ipsa filio confixa fuit. Quamobrem vexillatam eam nomina, seu cum vexillis, non vtcumque, sed nobiliùs multò, quàm cæteros asseclas omnes Redemptoris eodem signatos crucis insigni credis, vt terribilior Dæmoni semper esset. Semper de illo victoriam consequens, nunquam non de illo triumphans, digna, quæ à summo ipso duce instrueretur, regeretur, explicareturque tandem in prælium, in quo ceruices erant ab ea hosti feliciſſimè conterendæ. Memoria suggerit, quod superiori sæculo in Peruano recens inuenti orbis regno accidit. Occuparat illum omnem tractum astu, & vi tyrannus Pizarrus nomine, cui veteranus dux Caruaialius quidam rei militaris scientiſſimus strenuam nauabat operam vniuersis præfectus copiis. Regij, qui priùs sæpe victi fuerant, coacto exercitu, aucti nouis, & melioribus præsidiis in hostes pergunt, ferunt secum virum, qui toti præesset bello secundus nulli (nomen Valdibia erat) hostium perito, illi duci notus probè, commilitiones ambo in eisdem castris sub Caroli quinti auspiciis olim acies duxerant. Ventum in illorum conspectum est, instructa de more agmina tam sapienter à Valdibia, vt Caruaialius ordinem contemplatus statim, non sine ingenti dolore, futuri præsagus dixerit, Valdibiam in regno, & regiis castris esse, ductarique ab illo exercitum. E Chilensi rediisse hominem expeditione ignorabat prorsus, sed ex ordine, atque militaris dispositionis ratione ductorem prudenter coniectatus est. Nihil in exercitu vidit, quod labefactari à se vi, aut arte posset, timuit sibi, suisque, desperata victoria, priùs victus, quàm iniret pugnam, terga infælix vertit, luit captus vita, quæ in Regem, regnúmque scelera perpetrarat. Hæc Didaci Fernandez historia de Pizarri tyrannide ad finem, aliique Peruanarum rerum scriptores.

Didacus Fernandez.

34 Nos verò: Aduersus omnium Regem, tyrannum conspirasse Dæmonem, quem idcirco fortem armarum appellauit Christus Lucæ 11. vers. 21. Signa pro illo vnus Adamus extulit, ad ea totus confluxit orbis; desertus suam Deus causam non erat, extorquenda, quæ contra ius, fasque omne sibi hostis iniquiſſimè vsurpauerat; pugnandum cum illo, parandus exercitus, adornanda summo iudicio dimicatura pro vero Rege acies, ita disponenda, ordinandáque, vt quisquis eam esset intuitus, Deũ esse illius ductorem, præsentémque adesse illi cognosceret, neque de victoria dubitaret. Acies hæc sanctiſſima Virgo fuit, ea victus Dæmon, victor euasit Deus. Sic debuit instrui, vt nihil in ea minus haberet ordinis, periculum esset nullum, ita quidquid ad eam spectabat pro ducis sapientia disponi oportuit, vt ambigere nullus posset, quam primum aspiceretur, Deum rectorem esse. Bene. Sed cumulatè id totum consequeretur ille præcauens, ne vnquam ordinem confunderet, amitteret-ve, quem origineam

Luca 11. ver. 21.

Obiectio.

origineam contrahentes luem perdant, vt egregiè testatur, & probat D.Thom.1.2.q.85.art.4. dicens: *Est quoddam bonum virtutis, & gratiæ, quod etiam habet suum modum, speciem, & ordinem, & hoc totaliter tollitur per peccatum mortale.* Non igitur opus fuit, aciei ordini sic prouidere, vt nec debuerit illa pati quam cæteri confusionem.

D.Thomas.

Solutio.

Videris rationis oblitus, qua in disponendis militiæ suæ ordinibus vti soleat Deus, B aut quibus progredi castris similis virginea hæc acies tradatur; Non quibusque certè, sed omnino illis etiam quæ in sanctis libris Dei militia nominantur, vt Lucæ 2.v.13. *Multitudo militiæ cœlestis,* quæ Angelicis spiritibus constat, *potentibus sanè virtute, qui faciunt verbũ illius,* id est, ocyores aurâ illius iussa celeriter exequuntur.

Luca 2.v.13

Psal 102. ver.20.

35 Meum non est, castra, & acies, C de quibus Salomon in honorem sponsæ agit, mentium illarum esse, quæ à suæ creationis exordio præfixum eis ordinem inuiolabili constantia retinuerunt. Est trium illorum nobilium interpretum, quorum Theodor. expositionem suis in Cantica lucubrationibus inseruit lib.4.§. *Verè admiranda.* Aiunt illi. *Atque ita stupore, ac terrore afficit se intuentes* (Ecclesia videlicet) *vt instructa, atque ordinata agmina Angelorum.* D Idem Sophronius suprà, & quod valdè ad rem est, de Virgine sentit planè, scribens; *Hæc* (Virgo nempe) *dicitur terribilis vt castrorum acies ordinata, multis freta, & vallata sanctorum agminibus, siquidem terribilis suis facta virtutibus, vt castrorum acies admodum ordinata, hinc inde Angelorum sanctorum fulta præsidiis.*

Tres Patres.

Theodoret.

Sophronius.

A His Carensis Hugo subscribit Canticorum 6. idcirco terribilem, vt castrorum acies est, Ecclesiam dicens, quòd Angelorum præsidiis cincta sit. Quamobrem in castrorum acie Angelos dubio procul intelligit. Innuit Bonauentura, si attentè legatur in speculo Beatæ Virginis 3. cap. ab illis verbis *vnde Augustinus:* Certo autem certius est, nulli peccato in se, aut in alio contrahendo, nulli eius obstrictos debito, fælices illos spiritus Deo semper absque labore militantes, ex Domini creatrici potentia veluti ex quodam armamentario in vitæ aciem processisse tam recto dispositos ordine, tam liberos ab omni culpæ malo, quod eos turbare posset, vt nihil suprà. Huic ergo fortissimorum, rectissiméque dispositorum militum aciei similis Virgineus ortus dicitur. Quare ab omni peccandi vel in se, vel in Protoplasto, debiti ratione liber prorsus fuit.

Hugo Carensis.

Bonauent.

Verùm vnde habemus, ais, castris his, cohortibúsque istis Angelicis potius Mariæ Deiparæ conceptionem, quàm humanis cæteris comparari? Si assererem Angelicis tantùm castris, & agminibus Deiparæ ortum similem dici, fortassis aliquam vim haberet obiectio, cùm autem id duntaxat contendam, non humanis solùm comparari aciebus sed omnibus rectè, exactéque dispositis, inter quas verè sunt Angelicæ, quæ nulli peccati debito, sua prima constitutione, processêre obnoxiæ, sit, & iure illis nos virginem dici similem tradidisse, hincque sententiam de illius immunitate probari nostram 36

Obiectio.

Solutio.

ſtram, & nullius eſſe roboris ob- A iectionem. Quòd ſi roges, ex qui- *Interrogatio.* buſnam cæleſtibus quoque turmis comparari auguſtam Matrem, colligi à nobis queat? Reſ- *Reſponſio.* pondebo facilè vno verbo, ex ipſo teſtimonij plano contextu. Præceſſerant autoræ, lunæ ac ſolis comparationes omnes è cæleſtibus appoſitè valdè petitæ rebus. Sequitur caſtrorum acies, quæ in cælis etiam longè humanis omnibus illuſtrior eſt mili- B tum numero, virtute, & ordine: quærebat Salomon præſtantiſſima quæque in toto rerum ambitu, quibus ſimilem ſponſam diceret, quam vnicè præ aliis omnibus charam haberet ſibi deperiret vnicè, cæteriſque omnibus præferret. & præteriturus erat illa caſtra, illas acies, cohortes illas tanto inferioribus his argumento aptiores, quanto nobiliores; ad C iſtas, contentus eis duntaxat, è roſeo auroræ ſinu, è lunæ pulchra facie, atque ſpecioſo vultu ſolis deſcenderet? Non credam. Id enim haudquaquam deſcēdere, ſed ruere prorſus fuiſſet, repere humi, cùm per aureos cæli axes lætus vagari poſſet. Parum magnificè, mea quidem ſententia, tractaſſet cauſam, humili nimis calamo, abiectóque, cùm ſtylo planè regio potuiſſet. Cæleſti- D bus igitur etiam cohortibus ſimilem dixit, cùm extulit, *Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.*

Canon eſt iuris prudentiæ
37 candidatis ſacer; *Vbi ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.* Item, *lex generaliter loquens generaliter debet intelligi.* Audio Regium Vatem, abſque vllo diſcrimine, caſtra proferentem; inter cæleſtia, & terreſtria non diſtinguit, nec diſtinguamus nos, intelligamus omnia, diuina pagina, quæ lex omnibus diuina eſt, generatim loquitur, generatim eſt accipienda. Eſſet quidem (ais) *Obiectio.* ſi corporeæ illæ Angelorum phalanges eſſent, cùm non ſint, præceſſerintque ſimilitudines è corporeis deſumptæ rebus, ex aurora, luna, & ſole, non erunt, quæ à Salomone hoc adducuntur loco acies iſtæ; ſed quæ citra dubiū cadere ſub ſenſum poſſint, vt no- *Solutio.* ſtræ cadunt. Familiare admodum ſcriptoribus ſacris eſt, ad argumētū, de quo tractant, illuſtrādū, eadem ſententia tum corporea, tum incorporea lectori offerre, vtraque verbis eiſdem per ſummam elegantiam explicare, ſi vtriſque illa explicandis apta ſint. Ita Dominus ad ſuos, Matth. 16. *Matth. 16. v. 29.* v. 29. protulit: *Dico autem vobis non bibam amodò de hoc genimine vitis vſque in diem illum cùm illud bibam vobiſcum nouum in regno patris mei.* Vno eodemque genimine vitis & corporeum vinum præſentis vitæ, quam paulò poſt relicturus erat, & futuræ cæleſtia beatitudinis gaudia, quæ in corporea quantū ad animæ ſuperiorem partem ſunt, comprehendēs explicuit. Quòd ſi diuerſas voces dixeris *vitis genimen*, & pronomen *illud*, quod genimen refert; at diuerſa periodo minimè continentur. Idem in Luca vide- *Luca 22. v. 18.* re eſt, c. 22. v. 18. non iam vna eademque periodo tātùm, ſed etiam voce: *Dico enim vobis* (Chriſtus ait) *quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.* Nullum hîc relatiuum eſt, vna duntaxat vox, vitis generatio,

vinum

vinum scilicet vtrumque significans, & quod ore hîc gustamus, & quod mente in patria. Vna igitur eadémque voce castra optimè potuit Salomon tum humana, tum cœlestia significare, quanquam rerum tantùm corporearum præcessissent comparationes. Præcesserant, in locis ex Matthæo, & Luca citatis, corporeæ res, quæ sequuntur non corporeæ solùm, non huius vitæ, sed spirituũ etiam maximè concernentes, & alterius item sæculi. Probas, quòd Redēptor, à communi vino sermonem, retenta sed per metaphoram voce, ad patriæ gaudia transtulerit, & non probabis idem in Salomone? Castris, & acie nominatis, à vocibus semel vsurpatis nolens recedere, vnà cum terrenis, & humanis cœlestia, & Angelica voluit declarare; illa nominibus secundùm proprietatem acceptis exprimens, hæc translatè sumptis proponens.

38 Et quoniam cœlestia dixi castra, nunc se præter Angelica mihi alia offerunt, quæ cœlorũ veluti custodiæ sunt, quibúsque Deiparæ ortum similem existimasse arbitror Salomonē. Agmina hæc stellarum multis de causis esse iudico. Tritum cœli militiam astra in Scripturis dici, vt Deuteronomij 17. ver. 3. *Vadant, & seruiant Dijs alienis, & adorent eos, Solem, & Lunam, & omnem militiam cœli, quæ non præcepi.* 4. Regum 17. v. 16. *Adorauit omnem militiam cœli, & coluit eam;* & v. 5. *Extruxit altaria vniuersæ militiæ cœli;* & cap. 23. ver. 4. *Præcepit rex Elciæ Pontifici, & Sacerdotibus secundi ordinis, & ianitoribus, vt pro-*

Deut. 17. v. 3. — 4 Reg. 17. v. 16. — v. 5 ibid. — Ibid. cap. 23. v. 4.

A *ijcerent de templo Domini omnia vasa, quæ facta fuerant Baal, & in luco, & vniuersæ militiæ cœli.* Vide 2. Paralipomenon cap. 33. vers. 3. Isaiæ 34. vers. 4. *Et tabescet annis militia cœlorum, & complicabuntur sicut liber cœli, & omnis militia eorum defluit, sicut defluit folium de vinea, & de ficu.* Ieremiæ 19. vers. 13. *Omnes domus, in quarum domatibus sacrificauerunt omni militiæ cœli.* Sophoniæ 1. v. 5. *Qui adorant super tecta militiam cœli.*

2 Paralip. 33. v. 3. — Isaiæ 34. v. 4. — Ier. 19. v. 13. — Sophon. 1. v. 5.

B Actuum 7. vers. 42. *Tradidit eos seruire militiæ cœli.* Cum qua sic Deus agere dicitur, vt cum militibus dux. Præcipit ei, obeditque, Iob 9. vers. 7. *Qui præcipit Soli, & non oritur, & stellas claudit quasi sub signaculo.* Iubetur stare, neque pedem mouere; Iosue 10. vers. 12. *Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon, steterúntque Sol, & Luna, donec vlcisceretur se gens de inimicis suis, &c. Stetit itaque in medio cœli, &* C *non festinauit occumbere spatio vnius diei.* Ruere in hostes imperatur illi, prælium statim init. Iudicum 5. v. 20. *De cœlo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine, & cursu suo aduersus Sisaram pugnauerunt.* Non deest musica, quæ nunquam exercitibus deest; Iob 38. v. 37. *Concentum cœli quis dormire faciet.* Non signa; 4. Regum 23. ver. 5. *Soli, & Lunæ, & duodecim signis & omni militiæ cœli.*

Act. 7. v. 42. — Iob 9. v. 7. — Iosue 10. v. 12. — Iudic. 5. v. 20. — Iob 38. v. 37. — 4 Reg. 23. v. 5.

39 D Sacras Litteras imitantur prophanæ. Vnde Naso Metamorphoseos 2. eleganter cecinit

— *Diffugiunt stellæ, quarum agmina cogit,*
Lucifer, & cœli statione nouissimus exit, *Ouidius.*

Claudianus de laude, ac victoria *Claudian.*

principis Theodosij contra Eugenium tyrãnum extulit: *Cui militat æther.* Quanquam potiùs aërem, ventos, & nimbos significate illum ætheris nomine intelligo, quod cætera, quæ illo habet loco, persuadent; Ventos, Aquilonem, turbinem, Æolum, hyemes habet; pòst, *Cui militat æther*, concludens, *Et coniurati veniunt in classica venti.* Etenim licèt à Philosophis pro cœlo æther vsurpetur, vt ab elementis natura diuersa quædam est, quemadmodum

Aristoteles. videre licet in Aristotele de cœlo 1. lib. 13. cap. ad finem, vbi Anaxagoram ignem vocantem æthera reprehendit, tamen poëtæ, quorum vnus Claudianus, pro aëris voce nomine vtuntur ætheris. Maro

Virgilius. *-- Resonátque fragoribus æther.*

Lucretius. Vide Lucretium lib. 5. vt vt Claudianus voce vsus fuerit. Certè manifestissimè omnibus ex Diuinis Litteris constare debet, citatis testimoniis rem probantibus, Sydetum copiam militiæ copias à Deo nominari. Quibus ego similem dici Virginem ortu suo, cùm *Terribilis castrorum acies ordinata*, hoc Canticorum loco vocitatur, iudico. Auroræ illam Salomon, Lunæ, ac Soli non æquarat modò, sed etiam prætulerat, omnia hæc cœlum ei suppeditarar, in eo ista inuenerar, inueniebat & militiam, castra, & agmina, nullis multitudine inferiora, ordine supetiora multis, splendida, speciosa, pulcherrima; non erat cur elegantissimus vates, prætermissis his, alia in terris solùm quæreret nulla ratione cum cœlestibus conferenda. Præterea vsus aurora, Luna,

A & Sole ad Virginis puritatem & decorem indicandum erat, prætererire non debuit sydera, quæ venustissima sunt, vt non minùs quàm cœlestia reliqua commemorata cœlorum Reginæ sua pulchritudine deseruirent.

Norunt vates, cùm suos amores celebrant, nihil in toto rerum orbe, quod alicuius pretij sit, intactum relinquere, eogunt seruire carmini, argumento, amori. Quò ardentiùs amant; eo B plura, eo meliora congerunt; vt & dulciùs canant, & potentiùs moueant. Qualem tu Christi Domini, veri Salomonis, erga Virginem matrem, & sponsam amorem putas? Maximum cense. Quid taceret pulchrum, quid speciosum omitteret in regio planè carmine, in suauissimo epithalamio, in tenerrimo, totóque deliciis pleno dramate, quo & flagrans amore pectus, & amatæ fœminæ præstantiam explicaret? C Auroræ (ab hac exorsus est) meminit, Lunam secundo loco statuit, Solem tertio adduxit, stellarum lucentes choros silere non debuit: Hos castrorum, & acierum nominibus poëtica satis venusta metaphora expressit. Quibus idcircò similem tam augustam fœminam dixit, quòd vt astra omnia nullis corruptionis renentur legibus, nullo debito, sic illa nullis peccatis, nullo istorum debito vnquã subiecta fuit. D Sceleta, (vt hoc obiter notem) corruptionem Deus in Scripturis vocat. Genesis 6. ver. 10. *Corrupta est autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate, cúmq; vidisset Deus terram esse corruptam, omnis quippe caro corruperat viam suam,* &c. Gen. 6. v. 10.

40

ſ. 13. v. 1. aliàs 2. &c. Pſal. 13. v. 1. *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis, non eſt qui faciat bonum, non eſt*
2. Pet. 1. v. 4. *vſque ad vnum.* 2. Pet. 1. v. 4. *Fugientes eius, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionē:* & alia ſexcéta paſſim nota omnibus. A corruptione igitur, quę peccati eſt, ab omni huius debito libera Chriſti mater fuit, caſtris cœlorum ſimilis, vt ſtellatæ legiones pulchra, ordinata, omnium oculis terribilis, admodum admiranda, veneratione digna, hoſtibus formidabilis, pauor vt ordinatæ. Quid enim ſic terrere cōfuſum peccati
Iob 10 v 22. regnum, *Vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*, poteſt, ac illa, cui nihil vnquam alienum ab ordine contigerit, quæ nulli fuerit ſubiecta crimini, nullius debito potuerit coërceri, aduerſarij queat perfidum caput rumpere, melius dixerim, quæ iam contriuerit in ipſo primo fœlicis vitę limine.

41 In quo vt nulla ex parte inordinatum, aut inconcinnum aliquid in ea fuit, ita progreſſa vt aurora, vt luna, vt ſol, vt terribilis caſtrorum acies ordinata eſt, diem orbi, lætitiam, quietem, victoriam, & ſecuritatem è cælo ſecum, Deo plaudente, afferens, mirabilium theſaurus, & gratiæ promptuarium: cui deberent omnes, quidquid diuitiarum cæleſtium illis eſſet diuinitus impertitum. Sanè victorum olim triumphantium mos, & vſus fuit, vt ingredientes vrbem congiarium populo exhiberent, militibus donatiuum: Triumphum de Lucifero, peccato, & debito agens, mundi vrbem ingreſſa Virgo eſt, inſigni parta victoria, quam, teſte Vincentio Ferrer. Sermone quodam, Angeli tunc ouantes celebrauerint, *Vincentius Ferrer.*
oportebat, vt dona, & beneficia omnibus abundè conferret ipſo primo vitæ inſtanti, cùm victoria comparata eſt, & triumpho initium datum. Paucis, quæ contulerit bona momento illo, exponam. Lætitiam parentibus, & gaudium attulit, ſterilitatis malo euerſo; bonis, qui Aſſertoris aduentum auidè, intra viſcera terræ detenti, ſpectabant, ingentem animi voluptatem, quod libertatis ſuæ futuræ exordium poſitum iam viderent; cœlitibus incredibilem exultationem, & iucundæ hilaritatis materiam, cum ſibi Reginam, & Dominam conſtitutam naſci tunc cernerent, propiùs accedere tempora, in quibus Deo eſſet reconciliandum humanum genus, cuius ipſi curam gerebant, & commoda omnia diligentiſſimè procurabant.

Placent hæc, ais, ſed cum recentiorum quodam obiicis; *progrediendi* verbum, quo tota explicatur res, quanquam de Virginis puriſſima conceptione agat, & eius præclaram indicet ſanctitatem, id nihilominus ita præſtare, vt non totum, quod de illa tradit primo ipſius inſtanti ei ſimul conuenerit, ſed paulatim ſequentibus, vt quæ principio aurora fuerit, pòſt Luna euaſerit, Sol deinde, ac tandem terribilis vt caſtrorum acies ordinata: Cùm verbi *progredior*, vis, & notio ſit vltra procedere, vt ex variis authorum locis, & teſtimoniis conſtat, quorum aliqua in ſuo dictionario Ambro- 42 *Obiectio.*

Calepinus. Ambrosius Calepinus habet. Certè illud Sancti Laurentij ad Sixtum Papam; cùm is ad martyrium ducebatur, *Quo progrederis sine filio pater*, &c. Satis hoc ita esse confirmat. Deinde ipsa Ecclesia id ipsum probare videtur, manifestè canens in Deiparæ sacro assumptionis die ad primas illius vesperas Cantico, *Magnificat*, præponens antiphonam, *Virgo prudentissima, quò progrederis quasi aurora valdè rutilans, filia Sion tota formosa, & suauis es, pulchra vt Luna, electa vt Sol?* & ad *Benedictus* antiphona, *Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata?* In cœlum tendenti hæc tribuit, cùm sanctitatis exordium in illa non erat: Sed perfectio, & gradus ille, qui vlteriùs progredi non deberet. Nouum, aut inusitatum Ecclesiæ non est eadem

Solutio. Scripturæ verba diuersis aptare solemnitatibus ob diuersos, quos illa sensus admittunt. Quæ in augustæ Matris lætissimis occinit nataliriis, occinit etiam in ipsius fœlicissimæ conceptionis festo: Vtrique celebritati aptatur optimè. Nec minus bene præfata verba, *Quæ est ista, quæ progreditur*, &c. cum primo tantæ reginæ vitæ initio, tum admirando eius in cœleste regnum ingressui. Priùs ostendunt hactenus tradita, posteriùs Ecclesiæ authoritas, & res ipsa, quam nunc examinare non vacat.

43 Quemadmodum nec in ea verbi, *progredior*, notione immorari, quod vt ad præsens attinet iungendum est Hebræo, huiúsq; radici, eius namque rigor, & proprietas dilucidè satis probat, rectè primo Virginis exordio aptari non auroram solùm, verùm etiam reliqua. Est autem Hebraicum illud verbum *hanis caphah*, radix *sacaph* quæ à crepusculo diei exorientis deducitur, quod quia exortu suo successiuo videtur progredi, inde Septuaginta, & noster, *progrediendi*, verbo vsi sunt, non quòd voluerint, à primo incipientis vitæ instanti ea excludere, quæ subiectæ per illustres similitudines auroræ, lunæ ac solis, & ordinatæ aciei declarant. Quin potiùs ostendunt, simul hæc omnia incurrisse in illud, cùm absque vlla penitus distinctione de ipso tot epitheta, & apposita efferant, tot in id laudes conferant. Cõfirmat hoc vel ipsa proposita obiectio. Verbis istis Ecclesia in assumptionis Deiparę vtitur festo, ad eius gloriam commendandam. Et quamuis, *progrediendi*, verbum retineat, totam Virgini primo assumptionis instanti collatam gloriam celebrat, nec sensus illius est, aut mens, successum aliquem in ea, qui fuerit, explicare, cùm nullus fuerit, quoad essentialem animæ beatitudinem. Nullus ergo putandus est indicari quoad ea, quæ primo conceptionis momento concessa illi fuisse tradidimus, quòd verbum, *progrediendi*, vsurpauerint traductores. Vsurparunt sapienter, vt vnà cum reliquis per id explicatis obiter nobis innuerent Deiparæ sanctitatem, quæ in ortu incipiebat, vlteriùs progressuram reliquo vitæ spatio, non hæsuram eo gradu, in quo primo animæ infundebatur, sed absque vlla interruptione, iugi, perenniq;

successu

successu ad finem vsque vitæ immensis processuram crementis, augendam penè cumulis infinitis, vt & gloria sua incrementa sensit; accessit ei, quæ animum beabat, corpori suscitato concessa posterior tempore, nobilitate inferior, præstantissima tamen, & in quam fælix iam Virginis spiritus suo veluti pondere ferebatur, cuiúsque initium tanquam origo, & fons animi erat beatitudo, atque idcirco cum primum hac donata cæli regina fuit, dici de illa potuit. *Quæ est ista quæ progreditur*, gloriosa quidem mente, sed tamen non sistens, vlteriùs tendit, corporis expetit fælicitatem progreditur, vt illam tandem fæliciter consequatur. Progrediamur & nos vlteriùs, aliis adductis diuinæ paginæ testimoniis, quod hactenus probauimus, demonstrantes: demus sequenti capite celeberrimum, illius verba singula ponderantes.

CAPVT III.

Tertium pro Immunitate Virgini asserta ex diuina pagina testimonium adducitur, & expenditur.

1 *Cant. 4. v. 7.* VT præcedens nobis Salomonis Cantica præbuerunt, ita & præsens exhibent, cap. 4. vers. 7. vbi hæc de Virgine: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Septuaginta, in Complutensi, & Regia, vt nos legunt. Sixtini codices: *Tota pulchra es proxima mea, &c.* Chaldaica paraphrasis: *Tota pulchra est congregatio Israel*: Pagninus *Tota pulchra es, &c.* Tigurina: *Tota tu formosa es amica mea, & nullum est in te vitium*: Nyssenus homil. 7. in Cantica: *Tota pulchra es propinqua mea, tota pulchra.* Omnia hæc Deiparæ mirè conueniunt, de qua omnes ea intelligunt: Alanus, Rupertus, Guilhelmus, quos refert, & sequitur Martinus de el Rio Iodocus Lorichius Thesauri Theologici tomo 1. verbo *Christus*, num. 32. vers. *Probatur ergo.* Rabbi Simeon à Galatino 7. de Arcanis relatus, & Galatinus ipse: Petrus Nunnius in Sanctorali Seraphico discursu 1. de Conceptæ Virginis, versiculo, *Alpumto*, & cæteri. Nihil tam in omnium ore in publicis sacris concionibus, in libris editis, in elogiis Deiparæ, in illius imaginibus, quibus aliqua sententia subscribitur, in communi Christiani populi sensu, quàm ista Magnæ Matris propria dici, explicari de illa, commentari: quare non est, cur in adducendis in medium authoribus multi simus. Ad singulas voces igitur veniamus, ex quibus etiam perspicuum erit, ex quarta maxime, de Virgine in illis sermonem esse plenum munditia, gratia, sanctitate. Quod verò de illius etiam purissima conceptione in eis disseratur, affirmant permulti, & graues admodum viri, Suarius tom. 2. in 3. partem, disp. 3. sect. 5. §. *Possumus ergo*, vers. *Et ita fauet.* Gregorius de Valentia tomo 4. disp. 2. quæst. 1. puncto 2. §. *Tertium denique*: Lezana suæ Apologiæ cap. 33. Ægidius suprà lib. 2. quæst. 4. artic. 7. §. 4. num. 40. relati nuper Rabbi Simeon, Galatinus & Petrus Nunnius, Paulus Merczellius in Theologia sacra, tract. de mysteriis sacris,

Septuaginta in complu. & Reg. Sixti editio. *Chaldaus.* *Pagninus.* *Tigurina.* *Nyssenus.* *Alanus.* *Rupertus.* *Guilhelmus.* *Martinus de el Rio.*

quæ in Ecclesia celebrantur §. A *Ebdomada Sancta*, vers. *Ergo dicendum*: Alexander Alensis libello, quem morbo coactus pro immaculata Virginis Conceptione scripsit: Richelius de Virginis excellentiis: Gerson vno, & altero sermone de Conceptione, item in alio, si eius est, & non potiùs alterius 2. p. Alphabeto 47. Canisius in Matiali suprà cap. 6. & in 6. ad Romanos Salmero, vt citatur à Salazar cap. 26. §. 4. nu. 20. B vbi Cardinalem Cusanum, Bellarminum, Suarium, Barradam, Vazquium, & Valentiam affert; Lucas Vvaddingus legationis pro definienda Conceptionis Deiparæ sanctitate ad Paulum V. & Gregorium XV. pontifices maximos à Philippo Hispanarum rege missæ iampridem, sect. 2. tract. 8. oratione 9. ad Paulum V. tract. 10. §. 7. num. 34. officium Marianæ conceptionis à Leonardo C Nogerola compositum, dicatumque Sixto IV. & ab eo recitari concessum in primis primarum vesperarum antiphonis. Habetur officium hoc in Franciscanorum ad aram cœli æde apud bibliothecam, vt Vvaddingus refert suprà oratione 7. ad Paulum V. §. 4 num. 8. & Breuiarium secundum ordinem immaculatæ conceptionis: *Indultum, concessum, & D confirmatum à Sacrosancta Romana Ecclesia* (sic habet titulus) *per beatissimos Pontifices atque dominos scilicet Sixtum quartum & innocentium octauum præfatum ordinem, & religionem instituentes, & Alexandrum sextum, & Iulium secundum, dictum ordinem, religionem, & officium approbantes, atque multiplicibus gratiis, &c.* Hoc igitur officium ad vesperas Diei Dominici antiphona secunda, quæ secundo Psalmo *Laudate pueri*, de more præmitti iubetur, *Tota pulchra es Maria*, occinit *& macula originalis non est in te.* Sic & sanctissimæ conceptionis Marianæ Icones passim habent, quibus epigraphe vertici Deiparæ imposita solet hoc esse encomium, atque ita veluti antonomasticè de conceptionis puritate vsurpatur, qua edita virgo est. Diuini verbi præconibus nihil tam frequens ad eius ab originali persuadendam immunitatem quam illustris hæc sententia & laus. In qua prima vox illa, *tota*, occurrit idcirco ante alias expendenda.

De hac illud quasi in prouerbium abiit apud omnes, *Qui totum dicit nihil excludit*. Vnde cùm isto loco de Virgine sancta ab Spiritu sancto proferatur, illius ab ea nihil excludetur, non corpus, non anima, non natura, non mores, non vlla vitæ pars, non exordium. Aliàs qua veritate dici tā absolutè posset, *tota pulchra es, &c.* Vidit hoc Martinus de el Rio eóque permotus asseruit §. *littera*, intelligi de militante Ecclesia non posse, quare inter alia sic extulit. *Capio hoc igitur de perfectione triumphantis Ecclesiæ, in qua nihil coinquinatum, qua sine macula, & ruga est: dum militat, multos continet maculosos, nō leuibus tantū labeculis sed & deformissimis, & lethalibus illis, per quæ quis tamen non excidit è naui Ecclesiæ. Hic omnes imperfecti sumus, & licèt per pænitentiam sæpius eluamur, multas tamen iterum sordes contrahimus quotidie, nec est tam bonus, qui dicere non teneatur, dimitte nobis debita nostra.* 2

Martinus de el Rio.

nostra. Sequor Beatum Augustinum A *epistola 89. ad Hilarium, & libro 1. retractationum cap. 9. Theodoretum, & Bedam hic.* Sic ille. Propius ad rem nostram Valentia suprà, dicens: *Tertium denique genus est eorum locorum Scripturæ, qui non temerè ab Ecclesia ipsa, vel à sanctis Patribus ad Beatam Virginem accommodantur, neque tamen possunt satis aptè, & decenter illi attribui, nisi per gratiam singularissimam fuerit quoad totum omnino* B *ipsius vitæ tempus, atque adeo etiam in primo eius momento immunis prorsus ab omni macula, & tenebrositate, & fœtore, & miseria, & aculeo, & irruptione atque vastitate peccati. Accommodat enim Ecclesia illi istiusmodi scripturæ sententias, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias Can. 2. & quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ,* C *& thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij, cant. 2. & tota pulchra es amica mea, & macula non est in te: &c.* Hactenus Valentia. Referre autem illum ad verbum placuit, vt vocis, *tota*, totam vim, & naturam expendat lector, videatque, non vtcumque illam vsurpare fas esse, quemadmodum minùs prudentes faciunt, si iuxta rectam, & germanam eius significationem vtendum illa sit, exponendaque, D vt verus commentandi sacros libros canon exposcit.

3 Est hîc, quantum ferat res, propria cuiusque vocis ab expositore notio retineatur. Patitur autem hoc loco subiecta verbis res, vt virgo illis significatur, vocabulū, *tota*, propriè accipi, cuius exacta probatio dicenda erunt sanè id vera, & absoluta pulchritudo suo iure postulabat; non enim ita pulchrum aliquid est, nisi totum pulchrum sit, quando huius natura præter alia integritatem poscit, quæ certè nō erit, si totum suis numeris omni ex parte absolutum non fuerit. Cum ergo tota pulchra, non hoc, aut illo genere, non hac, aut illa ratione appelletur Deipara, sed generatim toto suo ambitu sumpto nomine, nihil in ea esse debet, quod pulchritudine sua careat; nihil deesse illi, constare omnia necesse est, mutuò respondere sibi miro inter se concatenatis artificio iis, quæ vt omnium esset pulcherrima, fæliciter illi contigerunt. Principio verò si de pulchritudine iuxta Philosophorum placita disseramus, illa est, vt definitur ab Aristotele Rhetoricorum 1. c. 9. *Aristoteles.* *Quæ cum propter se sit expetenda, est etiam laudabilis*, vel *id, quod cùm bonum sit, est etiam iucundum quatenus bonum*. Quo fit, vt mali nihil inesse illi debeat, qui totus pulcher fuerit. Quare cū Deipara tota vocetur pulchra, mali nihil ei tribuendū est, cōfirmare id ex Dion. *Dionysius.* de diuinis nominibus 4. c. luculēter possum: vbi hæc de increato pulchro leges; *Pulchrum autem appellatur ex eo, quòd omni ex parte pulchrum sit, & plus quàm pulchrū, sitque pulchrum, quod eodem modo semper se habet, ita vt nec oriatur, nec intereat, nec augeatur, neque minuatur neque partim pulchrum, partim turpe sit: neque hoc tempore pulchrum sit, illo non item, neque ad hoc quidem pulchrū, ad illud autē turpe, nec quod hîc quidē pulchrum sit, illic non item, nec quod aliquibus pulchrū sit, nōnullis autē nō pulchrū, sed quod ipsum per se secū vnius modi pulchrū sit,*

sit, semper quoque omnium, quæ pulchra sunt, primam pulchritudinem eximiè in se præ omnibus contineat.

4 Videntur hæc mihi perfecta quædam Mariæ speciosissimæ pulchritudinis imago viuis coloribus expressa, non menti solùm nostræ, sed etiam oculis, in quos tam venusta illa incurrit, quàmprimum in eam coniiciuntur, vt in sui amorem rapiat intuentes, seu iuxta ipsius Dionysij phrasim citato loco, ad se vocet, neque hos tantùm, sed omnes. Græcè καλὴ, vt iam non pulchra, sed ipsa pulchritudo κάλλος appellari ab omnibus mereatur. Nec mirum, cùm increati pulchri mater sit, cui simillimam fieri oportebat. Percurramus singula hæc Dionysij verba. Omni ex parte pulchrum esse debere, quod pulchrum est, docet. Nulla igitur pars in Deipara, quæ pulchra dicitur, pulchritudinis expers erit. Est autem ortus ipse cuiusque non contemnenda pars, vnde pulcer hic omninò etiam erit in Virgine; quare deformitatis nihil in illo erit. Peccare verò in alio, aut debitum contrahendi peccatum in se deformitas quędã re vera est, non ergo inesse Deiparę ortui debuit, qui pulcer fuit, & plusquam pulcer, hoc est, pulchertimus: semper eodem se habens modo, quantum ad maximã ab omni culpæ malo, & debito immunitatem, non momento isto liber esse incipiens, cum antea seruituti haud quaquam fuisset obnoxius, neque incipiens esse, quin potiùs sẽper esse habens illo sensu, quo de tanta Virgine in eius laudem Ecclesia frequenter canit, quod de se increatæ Patris sapientiæ Ecclesiastici 24. v. 14. protulit; *Ab initio, & ante sæcula creata sum,* inquiens, *idest,* vt Dion. Richelius in illud effert caput, *Creari præuisa, vt sim mater vnigeniti Dei, & domina mundi, aduocata Ecclesiæ, & Regina Angelorum, ac hominũ.* Cardinalis verò Hugo: *Ab æterno creata sum, id est præuisa creari quodã priuilegiato modo, vel ab initio creationis mundi creata sum, idest præfigurata creari per creationẽ lucis, de qua factum est corpus soli, vt dicunt quidã, vel ab initio tẽporis gratia creata sũ, id est generata sum vel ab initio, id est, à Deo, & ante sæcula, id est, ab æterno creata sũ in præsciẽtia Dei.*

Dionysius.

Ecclesiastici 24. v. 14.

Richelius.

Cardinalis Hugo.

5 In qua (iam hoc meum) semper ab omni sceleris nota excepta, excepta ab omni debito, vt æternæ sapientiæ decebat matrem extitit, ne vnquam interiret culpis, quæ vitæ fons eligebatur id quod sequentia in Ecclesiastico declarant. *Et vsque ad futurum sæculum non desinam; id est* (Richelius exponit) *Perpetuò permanebo fælix, gloriosa, ac præpotens.* Sed quàm præpotens? Respondere poterit. Quantum Dei optimi maximi genitricem decet, in eo constitutam sanctitatis gradu, qui quoad classem categoriamue, vt ita dicam, crescere nulla ratione queat. Nullus enim in pura excogitari creatura prętãtior ab vllo potest, eo, qui nõ tantum ab omni culpa semper immunis est, verùm etiam ab omni debito, ab omni operatione, quæ sancta non sit, ab omni subito animi motu, quem primo primum Theologi nominarunt, quanquam crescere ille, quoad intensionem valeat. Et sanè Virgo in eo fuit, à quo nunquam excidit, nunquam in illo

Ecclesiastici 24. v. 14.

Richelius.

perpessa

A perpessa decrementum est, nunquam retro abiit, nunquam partem illius vnam pulchram, alteram turpem habuit; non speciosa tempore illo fuit, hoc minimè, non hac iure tantùm, in ea longe aliter, non hoc loco formosa, extitit, contrà verò in illo, non his duntaxat venusta, & elegans apparet, aut est, aliis secùs, acclamantibus semper, atque vbique gentium omnibus; *Tota pulchra es.* Quod futurum ipsa vere prædixit

Luca 1. v. 48 B olim; cùm, Lucæ 1. v. 48. cecinit, *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Beatitudo*, vt

Boetius. cum Boetio fatentur omnes, *status est omnium bonorum aggregatione perfectus.* Quo quid pulchrius, aut qua ratione pulchritudo, quæ vnum ex bonis est, illi deesse poterit? Subdit causam Virgo sa-

Luca 1. v. 48 pientissima; *Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius.*

6 C Quàm magnum, communi de originea culpa lege comprehensam nō fuisse, in Adamo non peccasse, nullum peccati debitū habuisse. Quàm præclarū, totius orbis Dominam constitutam esse; Quàm summū, Deū hominē concepisse. Quę omnia tā paucis verbis explicuisse Virginē puto. Variis à Doctoribus hæc commentationibus illustrantur: subiiciam

D meā, quam si Lector probauerit, probabo, si reiecerit, delebo. Suspicor illud, *& sanctū nomē eius*, legi, cōstruique per hyperbatō posse, ita vt hac ratione totus disponi versus queat, quia fecit mihi magna & sanctū nomē eius qui potēs est vt sit sensus, fecit mihi magna, non quæcumque, sed omnium magnorum maxima, quia fecit mihi sanctum nomen eius, id est, filium suum mihi fecit hominē, non quacumque ratione, sed ita, vt meus esset filius. Quod nulli à veritate alienum videri debet, quando tam stupendi operis ille author, & causa dubio procul est, qui anthonomasticè potens est, Deus scilicet, apud quem *Non est* *Luca 1. ver. 37.* *impossibile omne verbum.* Multa in hac expositione probanda sunt, breuiter singula confirmabo.

7 Et quod ad hyperbaton spectat, frequens tum in carmine, tum in oratione soluta poëtis, & oratoribus esse solet, nec sine decore, ponique hanc ob causam inter illius virtutes Quintilianus *Quintil.* docet Institutionum 8. cap. 6. & alij. Neque ab illo Sacræ abhorrent Litteræ, in quibus persæpe occurrit. Nunc satis lectori Paulus exemplo sit, de quo Irenæus *Irenæus.* libro 3. cap. 7. scripsit: *Hyperbatis sæpe vtitur Apostolus propter velocitatem sermonum suorum, & impetum Spiritus, qui in eo est.* At quàm magnus erat in Virgine, cùm illam Deo canere hymnum, *Magnificat*, profundissimis plenum mysteriis mouit, ac veluti nouam legis gratiæ poëtriam reddidit! Cuius carmini deesse gratia, & venustas non poterat, quæ poëtis, poëticisque operibus familiaris est. Rectè igitur per hyperbasim exponi prædicta verba poterunt, intelligique sanctum illud nomen de Filio Dei, quem esse Patris Dei veri sacrum nomen, ita Diuus Ambrosius in Psal. 43. v. *Ambrosius.* 6. ad illa verba, *In nomine tuo spernemus insurgentes in nos*; breuiter docuit: *Nomen proprietas vniuscuiusque est. quo posset intelligi: Vnde arbitror, quod & Moyses volens*

proprium Dei, & aliquid ſuo ſpeciale cognoſcere, quod non eſſet commune cum cæleſtibus poteſtatibus, interrogauit, quod eſt nomen tuum? (Exodi 3.) Denique cognoſcens mentem eius Deus, non reſpondit nomen, ſed negotium, hoc eſt, rem expreſſit, non appellationem, dicens, Ego ſum, qui ſum, quia nihil tam proprium Dei, quam ſemper eſſe. Qui ergo negant Chriſtum coæternum Patri, videant, quia Deum negant, cuius eſt ſemper eſſe, nec aliquando non fuiſſe. B *Hac ergo cognitione proprietatis diuinæ Moyſes inſurgentes in ſe volebat ſpernere; vel, vt Aquila, aut Symmachus dixerunt, calcare reſiſtentes ſibi tanquam ſerpentes; & ſcorpiones, quos etiam Dominus dicit in Euangelio (Lucæ 10.) eſſe ſpiritualibus veſtigijs proterendos, vt viam noſtram impedire non poſſint, quæ ducit ad ſecreta paradiſi. Habemus ergo in nobis ſtudium Diuinæ cognitionis, habemus Dei verbum, quod eſt nomen Patris: hæc verè proprietas Dei, quia Pater Chriſti eſt,* C *& ideo in nomine Patris venit, quia venit, vt Patris faceret voluntatem, & ideo ait (Ioannis 5.) in nomine Patris mei veni, & non me ſuſcepiſtis, ſignificans Iudæos in Antichriſtum credituros, qui in Chriſtum credere noluerũt. Ergo qui in Chriſtũ credit, non in arcu ſuo, nec in brachio ſuo ſperat, ſed in nomine eius ſpem victoriæ locat.* Hæc ille.

8 Quæ notauit Lorinus in eundem Pſalmum & verſum nec reiicit. Amplectitur Hieronymus eodem loco dicens; *Cornu verò noſtrum Chriſtus eſt, idem & nomen Patris, in quo aduerſarij noſtri vel ventilantur, vel ſpernuntur.* Amplectuntur Hebræi, qui, teſte Folengio, hîc per *nomen Dei*, Fi- D

Lorinus.
Hieronym.
Folengius.

A lium intelligunt. Confirmari hęc, ducto à ſimili argumento, ex illis poſſunt, quæ Barradas tom. 1. lib. 7. cap. 13. eadem verba, *& ſanctum nomen eius*, explicans, verſiculo, *fortaſſe verò*, ſcribit. Sunt. *Fortaſſe verò Spiritum ſanctum hoc nomine intellexit, cuius opera ſe admirabili cũ ſanctitate cõcepiſſe nouerat. Dixerat Gabriel, Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus, id eſt potentia altiſſimi obumbrabit tibi, ſanctitatis, & potentiæ fecerat mentionem Angelus, ſanctitatem, potentiámque prædicat Virgo. Fecit mihi magna, qui potens eſt, quaſi diceret, virtus, id eſt potentia altiſſimi obumbrauit mihi, & ſanctum nomen eius, quaſi diceret, Spiritus ſanctus in me ſuperuenit.* Ergo Barradæ, *ſanctum nomen eius*, Spiritus ſanctus eſt. Cur igitur Filius, qui æterni Patris eſt, ſanctum nomen eius nouerit, cùm vox nomen affinis vocabulo *verbum* ſit, Chri- C ſtúſque Patris Verbum? Quare aptior hæc periphraſis videtur mihi ad Filium explicandum. Nec obſtat epitheton ſanctum tertiæ ſacræ Triados perſonæ in Diuinis litteris tribui, cùm idem in his Chriſti etiam appoſitum ſit, vt quàm plurima teſtantur loca. Pſalmo 15. ver. 10. de illo cecinit Dauid, *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*: quod Petrus D actorum 2. ver. 31. de Chriſto expoſuit. Danielis 9. v. 24. Sanctus ſanctorum dicitur, *Donec vngatur Sanctus ſanctorum, & adducatur iuſtitia ſempiterna.* Iuſtum abſolutè Iſaias vocauit cap. 45. ver. 8. *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant iuſtum.* Gabriel 1. Lucæ v. 35. ſanctum; *Quod naſcetur ex te ſanctum*: vtque dubitare poſſet

Barradas.
Pſ. 15. v. 10.
Act 2. v. 31.
Dan. 9. ver. 24.
Iſaias 45. v. 8.
Luca 1. v 35.

nullus

nullus, quodnam illud esset, addit, *vocabitur Filius Dei.* Quid plura? Ipse Dæmon sanctum Dei appellauit Dominum, vt Dei filium esse confiteretur, Marci 1. ver. 24. *Scio, quis sis sanctus Dei.* protulit. Quod Maldonatus in eum locum ita confirmat: *Eorum non probo sententiam, qui existimant, Dæmones Christum non cognouisse sed adulantes, & quantum in se erat mentientes hoc dixisse Christo, ne se torqueret. Non enim Dæmones soli, quos facilè, possemus credere, fuisse mentitos, affirmant se Christum cognoscere sed ipsi etiam Euangelistæ, qui mentiri certè, Spiritu sancto mouente, non potuerunt, docent eos verè cognouisse. Marcus infrà ver. 34. & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum, & Lucas c. 4 vers. 41. exibant autem à multis dæmonia clamantia & dicentia, quia tu es filius Dei, & increpans nōn sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. Et post aliqua. Quod autem non dicunt sanctum Deum, sed sanctum Dei, perinde est, ac si dicant sanctum Dei filium, qui vnicè sanctus est; sicut apud Lucam 1. cap. ver. 35. Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Et infrà cap. 3. v. 12. Quod isti dicunt Sanctum Dei alij, Dæmones dicunt filium Dei.* hæc Maldonatus.

Marci 1. v. 24.
Maldonat.

9 Dei loco pronomine illo *eius*, vsa Virgo est: atque vt paucis simul exprimeret, eiusdem esse, quem gestabat, naturæ cum eo, qui potens erat, tótque magna ipsi fecerat, noluit sanctum eius duntaxat dicere; sed, *sanctum nomen eius.* Nomen siquidem prolatum in singulari, cùm de diuinis personis sermo est, naturæ vnitatem in illis significat ex sanctis libris, vt Matth. vltimo, vers. 19. cùm dicitur, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*: doctorum communi adiuncta interpretatione; D. Thomæ 3. p. q. 66. art. 6. Magistri cum Scholasticis in 4. dist. 3. Hugonis Victorini lib. 2. de Sacramentis, p. 6. c. 2. & reliquorum. Vnde Hieronymus, Matthæi 28. *Baptizantur*, inquit, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vt quorum vna est Diuinitas, vna sit largitio, noménque Trinitatis, vnus Deus est.* Clarius ad Ephesios 4. in illud, *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma: Non baptizamur*, ait, *in nominibus Patris, & Filij, & Spiritus sancti, sed in vno nomine, quo intelligitur Deus.* Augustinus 3. contra Maximinum cap. 32. *In nomine, non in nominibus scribit, quia hi tres vnum sunt, & hi tres vnus Deus.* Ambrosius 2. de Sacramentis c. 7. *In vno nomine baptizare nos iussit dicens, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: Noli mirari, quia dixi vnum nomen, vbi est vna substantia, vna diuinitas, vna maiestas.* latius, & ex professo lib. 1. de Spiritu sancto cap. 14. Vide Gaudentium tractatu 14. de promissione Paracleti. Ergo, *nomen eius*, dicens Beata Virgo, essentiæ vnitatem Patris, & Filij explicuit.

Matth. vlt. v. 19.
D. Thomas.
Magister.
Hugo Victorinus.
Hieronym.
Hieronym.
August.
Ambrosius.
Gaudent.

10 Consentaneè præterea dubio procul ad Scripturæ loquendi stilum pronomen, *eius*, gignendi casu adiunxit, cùm in Sacris Literis Christus vocetur Dei, vt à Paulo 1. ad Corinth. 3. vers. 23. *Omnia enim vestra sunt, vos Christi, Christus autem Dei.* Et ipse Christus Deum suum vocat Deum, Apocalypsis 3. vers. 2. ad Ecclesiæ

1. ad Cor. 3. v. 23.
Apoc. 3. v. 3.

ecclesiæ Sardensis Episcopum scribens. *Non enim inuenio* (ait) *opera tua plena coram Deo meo,* & ver.12. *Qui vicerit, faciam eum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius, & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum nouum.* His illud eiusdem Redēptoris simile Ioannis 20. vers. 17. ad Magdalenam; *Vade autem ad fratres meos, & dic eis, ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum Deum meum, & Deum vestrum.* Ita etiam multò antè loquutus Regius Psaltes fuerat, Psal. 44. v. 8. *Dilexisti iustitiam*, inquiens, *& odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ cōsortibus tuis.* Quod Apostolus ad Hebræos 1. ver. 9. de Christo explicat. Illum verò factum esse hominem, quāquam Dei filius, & verbum illius sit, testatur Ioannes his, cap. 1. v. 14. *Verbum caro factum est.* Factum quidem à Deo Virgini eius bono, vt sponsæ, vt matri, vt illi, cui ex tam cœlesti prole omnia simul cum ea ventura pariter erant bona, omnis pulchritudo, omnium pulchritudinum fons; quam primam Dionysius pulchritudinem vocat, vt eam in se re vera contineret, ne quidquam ex omnibus ad pulchri eius, quod ab ipso Dionysio describitur, naturam penitus necessariis in Maria, quæ tota pulchra est, ac dicitur, iure aliquis desideraret.

Ver 12. — Ioan 20. ver. 17. — Psal. 44. v. 8. — Ad Heb. 1. v. 9. — Ioan. 1. ver. 14. — Dionysius.

11. Illud forsitan, vt propositam interpretationem impugnet, rogabit non nemo. Cur si de Christo verba, *Sanctum nomen eius*, intelligebat Deipara, illum proprio

Obiectio.

A nomine non expressit, quo iam ab Angelo vocatus fuerat Lucæ 1. v. 31. *Vocabis nomen eius Iesum?* Cui duo facilè respondebo. Alterum nunquam in vsu fuisse, ante natiuitatem ex vtero eis vocari filios à parentibus nominibus, quæ illis post partum imposituri sunt. Quo respexit Gabriel, cùm citato loco ad Deiparam, *Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum.*

Luca 1. ver 31. Solutio. — Luca 1. v. 3.

B Ordine suo totius rei explicuit seriem Virgini, quæ Deo summè obediens nuntij verba, vt Dei, excipiebat auribus, memoria retinebat, ne ab eis latum vnguem discederet, Diuinam esse voluntatē credens, vt filio postquam editus in lucem esset, præceptum nomē imponeret. Mos itē erat patrius, circūcisionis die nomina masculis dare, quem violatura religiosa mater non erat, vt probauit euētus, & narrauit Lucas 2. c. v. 21. dicens: *Et postquā consummati sunt*

Luca 2. ver. 21.

C *dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquā in vtero conciperetur.* Alterum est, eadem ratione, qua versu illo Deum hoc vsitato vocabulo non appellat Virgo, nec Christum ex vulgaribus aliquo, seu vsitatioribus, quę illi cōuenirent exprimere voluisse: Illud autem fecit, vt figura vtens Rhetorica, periphrasi nempe, orationi maior inesset gratia, maior vis, splendor maior. Non

D dixit, quia fecit mihi magna Deus, quod breuius dictu erat; sed vt breuius dictu, ita & ad sententiam minùs efficax, & ad orationis ornatum minùs aptum. Sed extulit, quia fecit mihi magna, qui potens est. Sic &

grata

grandiùs, splendidiúsque fuit, ipsum Dei filium recens factum hominem, illo verborum decantare circuitu, quàm simplici tantùm nomine celebrare: morem imitata filij, qui communibus in Canticorum libro non contentus vocibus, nullam ex eis prætérit, quæ solent energiam addere, dicta emphatica reddere, atque multo plus hac ratione significare, quàm nuda verba possent. Et ne longè abeam, probabo id versionibus illis adductis suprà, quę, *tota pulchra es tu*, legunt.

12 Etenim pronomen, *tu*, significationem auget plurimum, dicente Grammaticorum canone, *Tu plus significat, quàm verbum ipsum per se declarat*; vt Emanuel Aluarez in sua Syntaxi adnotat. Et sanè præsenti loco nôn paruam addit vim, peculiarem in Virgine significans pulchritudinem, alteri nulli concessam, distinctámque admodum à cæteris omnibus, quæ insunt aliis, vt sensus sit: Tu es, quæ tota es pulchra, quam nullus fæder næuus, quæ nulla parte minùs venusta sis, cùm in cæteris omnibus quãtumuis speciosis reprehensione, aut non laude digna multa reperiantur. Mysterium agnoscunt Patres in illis Petri ad Christum verbis, *Tu mihi lauas pedes*? Ioannis 13. vers. 6. emphasímque non paruam, quam expendunt Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, & Augustinus: quos refert, & sequitur Maldonatus, hos alij: & sensus est. Tu, qui filius es Dei, mihi homini pedes lauas? Eandem inesse Matth. 3. vers. 14. aiunt, cùm Redemptori Ioannes dixit, *Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Vide Cyprianum sermone de baptismo Christi: Cromatium in 6. Matth. cap. Salmeronem tomo 4. in Euangelia p. 1. tract. 7. cæterósque vulgares enatratores. Mysterium, & emphasim agnosco in his ego: *Tota pulchra es tu*. Non satis fuit interpretibus, dicere, *tota pulchra es*, sed addiderunt *tu*, plus hac indicantes vocula, quàm cæteræ præ se ferant. Commendant enim, vt censeo, illa Mariæ pulchritudinem singularem, quam esse longè à reliquis omnibus diuersam, ita declarant. Diuersam gradu, conditione, diuersam præstantia, priuilegiis, quorum sit vnum, legi de origineo malo, huiusque debito illam nunquã subiectam fuisse, vt Dei matrẽ decebat, quod pronomen *tu* exprimit.

Vt Ioannes, Petrúsque per idem loquuti pronomen sunt, Deum ita Christum esse confitentes, sic sponsus, idemque filius suauissimus alloquitur Virginem, *Tota pulchra es amica mea tu*, quæ mea es parens, quæ hinc tanto cæteris meliores, quantò dies nocte. Tu quæ ob hanc summam dignitatem singulari quacumque gratia digna es; vtque nihil tibi commune vnquam esset cũ peccato, sic à me pulchra es ab ipso tui ortus effecta, vt nec debitum vllum, quantumcumque vel minimæ deformitatis, quod deformitatis vmbra saltem est, lædere te, aut sibi reddere subiectam potuerit. De quo dubitet nemo, cùm mihi non solùm amore quàm maximo coniuncta sis, verumetiam tam proxima, vt primo attingas me propinquitatis gradu. Quare amica, proxima, & propinqua es. 13

Emanuel Aluarez.

Ioannis 13. ver. 6. Chrysost. Theophyl. Euthymius. Augustinus. Maldonat.

Matth. 3. v. 14.

Cyprianus. Cromatius. Salmero.

qua es. Tria hæc, tres illæ supra A citatæ versiones habenr: singula singulæ non sine fructu, aut animi voluptate. Expendamus primum, quod in nostra vulgata legimus, quódque virtute alia continet, si tantisper curiosiùs euoluitur, quanquam prima fronte rem ita esse, minimè appareat.

14 *Amica mea*, noster vulgatus habet Dei verò amicus nullus nisi per gratiam est. Quod si de amico rectè ille dixit, *est alter ego*, B rectiùs id de Virgine Christus dicet, cùm ipsius caro Virginis caro sit vt pote matris dulcissimæ, cuius è visceribus homo prodiit. Quòd si alter Christus illa est, libera certè ab omni peccato, & debito, quemadmodum Christus Dominus, alia tamen

Obiectio. ratione diuersa est. Omnis ergo iustus, quòd Assertoris amicus, atque idcirco alter ille, à peccati C debito immunis dicendus erit.

Solutio. Prorsus minimè: cùm non semper Dei amici, nostrique Redemptoris extiterint, non omni statu & diuinæ mentis signo, vt Virgo extitit, quæ ideò antonomasticè, absolutéque amica tanti sponsi dicitur, atque hinc proxima, & propinqua maximè corpore, ac mente illi. Communibus sanè amicis communem gratiam impertitur Deus, maiorem maioribus; et, quæ supremum in amicitia gradum obtinet, quam putas ab initio contulisse? Maximam ego puto. Ea verò maxima est, quæ in summo est gratiæ ordine: hic autem sine dubio censeri debet is, qui ab omni culpa, & debito immunis fuerit, quod sanæ mentis negabit nemo. In hoc igitur Virgo erit. Multa se mihi offerunt, quibus hæc confirmem, sed infrà suus illis erit locus. Nunc Lectorem moneamus, aduertat, vt absolutè Virgo amica dicitur, sic omni amicitiæ genere amicam censendam esse, atque idcirco intercedente omni amicitiæ omnis fundamento. Vnum est, sanguinis communio, alterum, naturæ. Vtrumque in Maria Sanctissima Dei comparatione inuenies; proximè ad illum factum hominem accedit natura, contingit illum sanguine, quod parens illius sit, moribus præterea mirè illum refert, quanta ex his tribus amicitia consurget, quam esse alterum Christum? Et peccati debitum experta erit? Credere hoc non possum. Quod sequentia testimonij huius, in quo sumus, verba illustrius reddunt. *Et macula non est in te*, sponsus ait: hæc euoluenda modò.

. Perpendendum, absolutè, *macula non est in te*, illum dicere. Maculæ speciem expressit nullam, 15 vt nullam esse in ea exprimeret; quare negat peccati debitum in ea fuisse, aut in Adam peccasse. Probabo hunc sponsi germanum sensum esse, si peccati debitum maculam esse ostendero, non quamcumque, sed quæ verè afficiat illum, quem peccati con- D trahendi efficit debitorem. Non Cuius[illegible] pl[illegible] .enim deest, qui cùm Deiparæ hoc attribuat debitum, neget tamen, in ea propriè fuisse tam physicè, quàm motaliter, vt ipse ait, ad extrinsecam, nescio quam, denominationem prouenientem à forma Virgini extrinseca proi sus, Adæ verò intrinseca, ipsius nempe scelere habituali, confugiens, cuius

cuius censet vi hoc augustá Matrem originei mali debitum subiisse. Inductus vero in hanc ille opinationem est admiranda Virginis puritate, quam debito, ratione hac, maculari non potuisse contendit, cùm id nihil in ea fuerit, siue propriè in ea non extiterit, quemadmodum impuritatis aut sordium nihil in columnam extrinsecè denominatam sinistram deciditur, etiamsi maculis, aut fæcibus plena sinistra sit, vnde illa prouenit denominatio. Si memoria Lector retinet, quæ suprà de isto debito breuiter disseruimus, facilè quidem merum quoddam figmentum sententiam hanc esse deprehender. Quî enim fieri potest, vt nec physicè, nec moraliter eiusmodi debitum in eo sit, quem, cùm est, debitorem cōstituit moraliter ita, vt verè debitor nominetur? Etenim si neque reale aliquid, neque morale, aut rationis in illo est, in illo prorsus non est, imo absolutè non est; cùm, nisi in aliquo esse non valeat, neque in alio esse possit præterquam in eo, quem denominat, vt iam ostendo. Quemadmodum enim creditor quisque iure illo efficitur, seu constituitur, quod ad exigendum habet debitum, ita ratione illa debitor, quæ debitum vulgò nominatur. Ergo vt creditoris illud ius in eo est aliquid morale quidem, sic & ratio, à qua debitor nomen sumit, in eo aliquid etiam erit non physicum, sed morale. Qui verò peccati debito subiectus dicitur, ab eo debitor sceleri contrahendo fit, aliquid ergo in illo debitum istud erit.

Reiicitur.

16 Accedit, concipi à nobis illud nisi relationis instar non posse, at relatio quæuis in eo, quod refert, est, refert autem debitum hoc personam, quam debitricem reddit, in illa igitur erit aliquid. Nec iuuat ad denominationem illam extrinsecam recurrere, quam ab habituali prouenire asseras labe Adæ ipsi aliquando intrinseca, deriuarique in posteros ex pacto, & lege Dei pro illius filiis constituta nullo aliquo his ex isto capite intrinsecè super addito, cùm nihil addi eiusmodi denominationis ratio illi postulet, quem denominat. vt parietis visi denominatio, quæ nihil est in pariete, nihil in eo recens poni exigit. Non, inquam, hoc valet: nam licet visi hæc denominatio in pariete nihil sit, est tamen aliquid forma, cuius veluti partus illa est, in vidente, visio huius nempe, quæ idcirco visum parietem extrinsecè denominat, quod illi extrinseca forma sit, cùm sit intrinseca videnti, quem ideo intrinsecè denominat, sicut intrinsecè afficit iuxta Peripateticam Philosophiam, & veritatem. Debitum autem vt ab illo ponitur, formáque illius radix in nullo intrinsecè repetitur modo, non in debitore ipso, si namque id concederetur, dissidium nullum esset, non in mortalium primo in quo præter ipsius scelus habituale, vnde origineum crimen, aliud nihil cogitat quod esse forma denominans posteros debitores queat, seu à qua denominatio hæc proueniat. Peccatum autem illud euanuisse iam remissionis gratia clarum profectò est. Nulla

Euasio confutatur.

igitur adest forma nunc, à qua denominatio hæc valeat proficisci ratione, qua prouenire ait: Vt enim sublata è medio visione, superest alia nulla forma, cuius visi denominatio fructus sit: ita & ablata primi parentis culpa illa, nulla certè supererit forma stando huius dictis, quæ hanc debitoris rationem, seu denominationem gignat. Non ergo erit vllo prorsus, modo, quemadmodum nulla est visi, destructa semel visione, denominatio. Et tamen contrahendæ origineæ pestis debitor quisque nostrum vitæ primo initio est, vt contra Ægidium superiùs statuimus.

17 *Responsio.* Ais: Protoplasti deletum scelus habituale quantum ad ipsum attinet, morali quadam æstimatione in tota naturæ humanæ, vt ita loquamur iuxta phrasim Augustini, massa extrinsecè durare hactenus, duraturumque in posterum ad vsque orbis finem, quod satis censeri debet ad effectum reddendi, quotquot nascuntur, originei criminis debitores extrinsecè, seu ad hoc, vt ex illo denominatio ista prodeat.

Refellitur. Contrà. Vt in tota massa moraliter extrinsecè perseuerat, sit totam hanc moraliter debitricem constituet extrinsecè: vbi enim forma est, illius formalis denominatio inuenitur, sicut deficiente penitus, nulla ex ea manare potest; Ergo si nec ratione illa id peccatum Adæ perseueraret in massa, hæc ab eo debitrix minimè diceretur. Vt enim affirmatio est causa affirmationis, ita negatio negationis: nec satis esset, vt eiusmodi assequeretur denominationem, crimen illud aliquando extitisse. Aliàs cur ad perseuerantiam illam moralem extrinsecam pro nobis in massa confugiunt? Ex quo illos sic vrgeo Adæ peccatum habituale, cùm primùm quis concipitur, in illo, vt à proprio, quod tunc contrahit, distinctum non est, quasi præsens extrinsecè per seipsum: ergo nec debitum, quod existimant. Patet consequentia. In massa debitum extrinsecè non esset, si Adæ crimen hoc in illa moraliter extrinsecè non maneret: ergo nec erit in singulis extrinsecè cùm primò nascuntur, si tunc in eis illud ipsum Protoplasti delictum quasi præsens, extrinsecè per seipsum non reperitur. Non autem reperiri potest, cùm id actuale Adæ ipsius, vt eius personale fuit, responderit, & adueniat omnibus originale, vt habituale respondens actuali prędicti Adę, quatenus nostrum in eo fuit. Deinde, solutio debito vbique respondet, si huic illa æqualis est debitum verò fundamento. Soluimus, quod debemus, vt ita dicam, cùm generamur, vnusquisque scilicet suum in se origineum scelus contrahit. Vnusquisque igitur suum etiam debitum in se pariter, quod in ipso sit: vt in ipso id, quod soluit est, quodque fundamentum in eodem habeat proximum, descendere nimirum per communem viam ab Adam posita Dei lege, pacto, & reliquis à nobis iam superiùs expliciatis, quæ iterum hîc repetere otiosum nimis esset & permolestum.

18 Præterea quia in Adamo virtute omnes fuimus, atque in illo virtute quondam peccauimus, nunc singuli peccatum sic contrahimus,

trahimus, vt quisque suum habeat proprium, iuxta meliorem in hac re Theologiam: ergo eâdem ratione prorsus quod in massa, priusquam actu simus, virtute continemur omnes, in illâque debitores etiam virtute constituimur, cùm primùm gignimur, ita debitores profectò erimus, vt suum quisq; debitum proprium contrahat in se ipso. Non ergo sola illa extrinseca denominatio, cuius forma nunc tantùm perseueret in massa efficimur debitores. Quæ ratio falsitatis illos quoque redarguit, qui distinctum aliquid à Protoplasti culpa in illo debitum hoc dixêre, in nobis autem negarunt. Vt enim satis non est, in Adam peccasse nos, cùm ille cecidit, affirmare, sed cogimur necessariò (si fides abneganda non est) fateri, quamprimum vnusquisque concipitur, suum eum crimen origineum pati, quo verè, ac propriè iræ nascatur filius. Ita sanè, vt debitum solutioni respondeat, satis non erit dicere, in Adamo contraxisse nos debitum, quod in illo esse aliquid ab eius culpa distinctum fuerit, sed necessarium erit asserere, nostrum quemque suum proprium contrahere, cùm primùm viuit. Quod tam verũ est, vt vel inde apertissimè comprobetur, vnde in Adamo nos debitores constitui, aduersarij ostendunt: vti ex eo, quod in illo peccatores constituti sumus, rectè colligimus, peccatores nasci singulos, non vno quidem omnes peccato, vt vna duntaxat mente rationales omnes amens ille Auerroes esse nos, dicebat; sed tot diuersis numero, quot mortales sumus, vnicuique suo ab aliis diuerso numero respondente. Debitum igitur hoc propriè, ac formaliter singulis inerit debitoribus, in vnoquoque videlicet suum, vt vnicuique suum peccatum inest. Quare si debitrix magna Mater fuit, propriè, ac formaliter illud in ea fuit. At hoc quid, rogo est? Clariùs agam. Inquiro, sitne illius ratio ea, quæ inter mala computanda sit, an eius potiùs naturæ, quæ bonis adscribi à nobis debeat?

19 Hærent hîc aduersarij, quorum aliqui tandem, post varia tentata, respondere non dubitât; debitum hoc deforme nihil, aut turpe claudere, atque ideo frustrà sudare illos, qui auferre id curant Virgini; Subdúntque studendum potiùs illud in ea adstruere, quia Deo illam magis, ac magis obligat, & obstringit, quatenus eam ratione ista peccato addictam seruasse ab illo immunem, maius beneficium fuerit, quàm ab omni aliàs debito peccandi exemptam sanctitate afficere. Quasi fortiùs, sublimiúsque obligatam Numini Deiparam non efficiat, se à culpa, & debito exceptam agnoscere, cùm vtrumque cæterorum more subire potuisset, ni singulari Filij beneficio ab vtroque fuisset exempta, ornata gratia singulari. Errant, qui putant, nihil in exceptione à debito esse, quo in Deum ardentiùs amandum inflammetur is, cui tantùm concessum donum fuerit. Ignorant, meo iudicio, quid illud sit, cuius naturæ, aut sortis, venabitur illam nullo negotio Lector, si finitionis eius superiùs traditæ memor est. Dixi, obligationem quandam moralem

Responsio.

Reiicitur.

talem id esse ad origineum contrahendum scelus, quæ à primi parentis fluxerit crimine, quęque tota in peccatum sit. Tria hæc continent, obligationem, scopum eius, seu terminum, & radicem. In omnibus culpa suo modo nitet, prodit se, ac ita huic illa veluti connectuntur, vt sine ista, ne mente quidem percipi vlla ratione queant, vt cuique patet.

10 *Aduersarij concessio, & responsio.* Non possint: dum nihil Virginis derogent pulchritudini, vt non derogant, si eius non minuunt sanctitatem, puritati maculam non offundunt. Non offundere arbitratur Suarius tomo secundo in tertiam partem, disputatione tertia, sectione secúda, versiculo, *Ad fundamentum contrariæ sententiæ*, dicens; *Nihil sanctitati, puritatique Virginis derogare, peccato fuisse obnoxiam, si hoc re vera nunquam contraxit, cùm tantùm originem naturæ, & infirmitatem ostendat, quæ ita per gratiam sanari possit, vt nullus in ipsa persona defectus appareat.* Itane? *Reiicitur.* Præstantior habendæ sanctitatis modus ille non est, quo sic à peccato immunis aliquis redditur, vt nec id, nec ad illud obligationem aliquam experturus vnquam sit? Certè posse peccare, peccatum [illegible]llum est, nec realem sanctitatis formam, animíve puritatem minuit; vt enim habitibus non metemur, sed actibus, ita peccandi potentia nec minùs sancti, nec minùs puri efficimur; quo tamen non fit, vt diuinior obtinendæ gratiæ modus non censeatur ille, quo ita iustus aliquis redditur, vt à bono cadere nunquam possit, nunquam peccato aliquid debeat, aut debere vllatenus queat, vndecumque id prouenerit. Carere igitur modo isto sanctitati derogat, & puritati, hoc est, illam obtinendi rationi, quæ maximi est ponderis, ac momenti, vt statim clariùs explicabitur. Confutata verò illa, qua se aduersarij tuebantur, censentes, inuenisse probabilem aliquam viam, debitum hoc reuocandi potiùs in Virgine ad bona, quàm ad malum aliquod in ipsa minimè concedendum, cùm alia supersit nulla, qua moueri aliquis possit, ad boni saltem vmbram ei vel leuiter tribuendam; reliquum est, vt inter mala, quæ merito quisque odio prosequatur, ab omnibus debeat collocari.

Abnuis; inter neutra inquiens esse reponendum. 11 *Responsio.* Vt enim (ais) neutra in natura sunt, motus mimirum cœli sphæræ illi, atque id genus alia non pauca, in moribus, quæ indifferentia nominarunt, vt multi volunt, non mala, non bona; ita etiam in præsenti materia reperiuntur, quæ neò malis, nec bonis adiungi valeant, sed neutra, indifferentiáve debeant appellari. Origineum scelus subire, malum; nasci ab eo immunem, bonum; neutrum, seu indifferens, debitum subiisse. *Reiicitur.* Singula eorum trium, quæ nuper in debito contemplati sumus, accuratiùs inspiciamus, ex illis enim attentè cõsideratis facillimè colligemus, cuinam rerum, aut rationum classi debitum hoc adscribendum sit. Expédamus illius ante alia originem, quod, vt dixi, Adæ peccatum fuit. Expédamus, quod

quod protulit Dominus Matt. 7. v. 16. & 17. *Nunquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus? Sic, omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit.* Quæ autem arbor Adę peccatum fuit? Pessima certè omnibus. Quos ergo illam fecisse fructus credam? Malos quidem. At eorum vnus debitum istud est. Malum ergo aliquod ipsum erit. Mortis pœnam, origineam culpã, dolores huius vitæ, pericula, & cæteras omnes calamitates ab ea exortas, summas esse cernimus infœlicitates, & debitum hoc, ab eodem proueniens trunco, malũ non erit? Quis hoc putet? Si malũ id non est, cur eius auctor Deus nõ est, vt benè aduertit Vazquez tomo 2. in 3. partem, disp. 116. c. 5. n. 49. ad fin. cùm vel pœnæ mala, Domini effecta sint, iuxta illud Oseæ 3. v. 6. *Si est malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit?* Peius ergo his omnibus debitum istud est, malũ igitur dubio procul est. Et quanquã Dei legem supponat, qua è medio sublata, peccaret licet Adamus, nihil in nos ab eo peccati, aut debiti posset descẽdere, lex verò illa bona sit, cui subiectum nasci quẽquam, indecorum non esse, censeant aliqui, ab ea seriò affirmantes debiti huius primam desumendam esse originem, ideóque asserendum, illud inter mala recenseri non posse: Nihil id rationis modò factæ vim, & robur infringit.

Matth. 7. v. 16. & 17. — *Vazquez.* — *Osea 3. v. 6.* — *Praeoccupatio.*

22 Nam vt legem eã causam vocemus debiti (quæ tamen occasio tantũ dicenda est,) bonámque, ac sanctam fuisse, non negemus (vt negari salua fide non potest:) non inde fit, ex ea ortum debitum malum haudquaquam esse, quãdo non ab illa solùm in nostrum quemuis fluit, sed misero Protoplasti lapsu intercedente, qui eius propria, & proxima causa est. Sciunt autem omnes, quæ à pluribus ordine quodam inter se connexis proueniunt efficientibus, aut quasi efficientibus causis, vitiosa vnius illarum defectu, aut culpa non rarò in lucem prodire, sint quamuis cæteræ præstantissimæ. Tam nota in Philosophia res, & experientia probationem non postulat. Quanquam ergo sancta lex ea fuerit debiti prima causa, cùm non ab illa tantùm id fuerit, sed medio primi parentis scelere, vt intermedia causa eius, (quod iniquitatem quis non dicat?) Efficitur, debitum etiam ipsum malum esse censendum. Sed cur præfatæ legi subiacere bonum putabimus, atque idcirco derogare nihil Virginis pulchritudini, eam illi subiectam fuisse? Legis verba sic habent, Genesis cap. 2. vers. 17. *In quocumque die comederis ex eo morte morieris*: Tu nimirum, ac tui, quorum tota salus, & vita sic tibi committitur, vt tecum aut stent simul omnes, aut cadant. Et verò fragili admodum & infirmæ satis vnius hominis voluntati reliquorum fortuna commissa est, vt ipse rei euentus docuit. Quanta igitur credetur fœlicitas tanto periculo quemquam subiici, cui subiectum legi expositum esse dubitari non potest? Profectò quod fœlicissimum haberi debet, non id est, sed à lege illa fuisse immunem. Indecorum igitur teneri ea, quæ ipsius Legislatoris futura

Gen. 2. v. 17.

futura esset parens, vtpote inde- A eorum admodum, incertæ, ac dubiæ aleæ tantæ Reginæ venustatem, & speciem, gratiam videlicet, & sanctitatem subiici. Quid si Adam peccaret, vt re ipsa contigit? Actum prorsus de illa erat, abibat decor, iustitia penitus interibat.

23 *Responsio.* Negas, quod duplici titulo Virgini sit decreta, & quod futura Dei esset mater, & quod Adæ filia, perisset hic labente illo, non prior alter, cuius vi gratia suo té- B pore Deiparæ conferretur. Video. *Reiicitur.* Sed vna etiam (quantum ex posteriori attinet) ratione, seu titulo carituram iustitia Virginem peccante illo, indecorum esse, cõuincit Christus Dominus. Finge simile quid in illo, duos hos titulos, duas rationes istas, eritne illustre illi, ea parte, qua lege subiiceretur, euentui expositum esse, quo, si decidat Protoplastus, gratiam habiturus non sit, vt ab hoc procedet, ita vt si alio ei titulo nõ C conueniret, peccatum deberet subire, iustitia spoliari, inter splédidáne tanti principis erit, lege comprehendi ea, vt quisque alius tenetur, an inter illa, quæ decori officiunt, & dignitati? Equidem tam audax erit nemo, qui docere audeat, alienum à Christi maiestate non esse id, aut non futurum; plecteretur, qui auderet. Et malum Virgini contendunt non esse, quod in filio esse coguntur fateri? Prætereundum non est, D tanti Regis amplitudine indignum haudquaquam fuisse, tot ærumnas perpeti, tot labores, doloresque perferre, pauperie premi, siti, fame, inedia, conuitiis affici, blasphemum, Samaritanum, Dæmoniacum credi; tandem inter ignominiarum, & cruciatuum aceruos vitam claudere, horum nihil à se alienum existimasse, atque ideo eorum nihil respuisse, respuisse verò, ac noluisse vel eiusmodi vnquam debitum pati, vel præfatam legem subire, quãuis mille aliis titulis gratia ei, & sanctitas nunquam esset in anima defutura. Quid hoc esse potuit, oro, nisi tantùm debito huic, & huic legis illius subiectioni mali; & indecori suapte natura inesse, vt indecentissimum fuerit, istorum aliquid in augustissimũ cadere Redemptorem. Et nihilominus volunt, si Diis placet, in matre nullius vtrumque momẽti esse, nullius incommodi, nullum malum.

Sed Christus illa teneri lege non potuit, etiamsi purus duntaxat homo esset, cùm virilis conceptus seminis vi non fuerit, nec alios ea, vt lata est, comprehenderet præter eos, qui paterni ministerio spermatis formarentur. 24 *Euasio.* Quid si fuisset imposita pro quibusque quacunque generarentur forma, dum ab vno descenderent Protoplasto? *Occluditur.* Dicet nemo constitui à Deo ratione hac minimè potuisse. Exciperetúrne summus noster ab illa rex Christus, quod eius id dignitas postularet, an cęterorum more comprehenderetur: neque in hoc quidquam minus decens posset ab aliquo reperiri? Suspicor neminem ita deliraturum, vt concedere id minimè vereatur. Quam ergo in filio deformitatem admittere reformidant, in parente optima nõ admittant. Miror in ea mentis oculos nõ coniecisse, quæ negare non

non possunt, ex istis subiectione ac debito proficisci, ex his enim colligere facilè ipsis esset, quanta horum infœlicitas sit, vt nihil in ea ex ipsorum principio aduersi proueniret. Etenim si memoria non excidit Assertoris paulò antè sententia illa exposita Matth. 7.v.16. & 17. & quod versu 20. subditur, scilicet; *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*, planè manifestum esse illis debet, nihil eiusmodi subiectioni, aut debito inesse boni, aut decoris posse, nihil vtilitatis; sed mali potiùs plurimum, quando quos emittunt fructus, pessimi omnino sunt, origineum videlicet crimen omnium in nobis infœlix caput, omnia virtute, ac semine. Quod Psaltem ad occinendum Psal. 50. v.7. impulit, *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.*

Matth. 7. v. 16. 17. 20.

Ps. 50. v. 7.

25 Age, amabo te, perpende Philosophicum illud dogma, *Quidquid ad aliud essentia sua vt ad obiectum, & finem est, ab illo suam speciem sumere.* Quam sumet ab originea culpa istius debitum, si totum id ad eam, vt ad obiectum, & finem suapte conditione, ac natura est? Re vera non aliam, nisi mali. Mortis debitum, quod ad interitum fertur, qui tamen naturale tantùm malum quoddam est, malis adnumeratur nostris, vt explicuit satis Deus, cùm citato nuper Genesis loco, moriturum dixit hominem, quamprimum is peccaret, non quòd illicò fato esset concessurus, sed quòd sustinendæ mortis futurus esset debitor. Et malum origineæ culpæ non erit debitum, quoad eam quisque necessariò subeundam adstringitur? Confirmatur. Contrariorum eadem est disciplina opposito, vt aiunt, modo: contraria verò sunt, adigi necessitate ad sustinendum peccatum, & impeccabilem ex gratia esse. Hoc autem bonum est, ac vnum ex maximis Dei beneficiis singularibus: illud ergo malum non exiguum erit. Propositio in philosophia trita, in Theologia citra cõtrouersiam assumptio, consecutio legitima: certissimũ igitur, quod infertur. Audi, quid de minori Suarius doceat, de Prædestinatione lib. 3. cap. vltimo, num. 11. *Alij dicunt* (ait) *confirmatis* (in gratia scilicet) *negatum esse concursum ad peccandum, & ideo non solum non esse peccaturos; sed etiam non posse peccare, quod ad donum perseuerantiæ, vel in omnibus prædestinatis, necessarium non est. Et quidem facilè credi potest, post Christũ Dominum in Beata Virgine ita factum esse propter eximiam dignitatẽ eius, cui tota illa perfectio quodammodo debebatur, & erat quasi connaturalis.* Perfectio est, peccare non posse concursus à Deo pręparati defectu; & perfectio non est, nullum ad peccatum debitum contraxisse? Quanto propiùs hoc ad illud, quàm potentia omnis accedit! Cùm hæc nullam contrahendi culpam necessitatem dicat, sed aptitudinem tantùm exprimat, debitum autem & potentiam, & necessitatem, quantum est ex parte miseri debitoris, atque ideo impeccabilitatis rationi oppositum conceptum aliquem, qui cum omnimoda stare non possit. Malum ergo erit, malum & debitum, quod illum includit.

Suarius.

26 Ad hæc, vt bonum illud est,

quod alicui reperitur conueniés, A sic & malum, quod disconueniens esse cognoscitur. Nulli autem debitum hoc esse proficuum potest, sed contrà disconueniens omnibus, non ergo bonum alicui, sed malum cunctis erit. Maior est certa, consequentia optima, suadetur minor. Tria genera sunt bonorum, honestum, vtile delectabile; nullum horum debitum istud est: non primum, cùm naturæ rationali, vt ea est, conueniens B esse non valeat: nō vtile, ad quem enim comparandum finem vt medium poterit deseruire? Non delectabile, quam voluptatem habenti pariet, quam illi iucunditatem, aut suauitatem gignet? Contrà verò damnum infert maximum, seu potiùs damna origineam culpam æternæ damnationis semen, Dei odium, & iram, aliáque multa infælicitatum genera. Malum ergo erit. Quid? C quod, id reuera malum est, quod recta ratione prosequi odio possumus, atque, vt non contingat; optare. Possumus autem odio habere id debitum, posset antequam Adamus laberetur, ipse, ac quisque alius cupere, ne accideret. Malum igitur est, nec boni mica in illo, cum eius sit naturæ, vt nec planè demens amare illud queat. Gratiam, quia gloriæ semen agnoscimus, magnum bo- D num dicimus, debitum hoc, quod peccati semen cernimus, malum non vocabimus? Peccati semen debitum hoc appellasse Tertullianum, quidam putant; quòd, libro de carne Christi cap. 17. scriptum reliquerit. *Deus natus est carne antiqui seminis suscepta sine semine antiquo, vt illam nouo semine, id est, spiritualiter reformaret, exclusis antiquitatis sordibus expiatam.* At quid est illud, aiunt, *carne antiqui seminis suscepta sine semine antiquo?*

Tertullian.

27 Certè hoc Tertullianus dicit, Christum suscepisse carnem ex antiquo vtique semine satam, quoad substantiam attinet, sed absque semine peccati, quod ex antiqua patris culpa in filios sparsum, proprium etiam peccatum in singulis progerminabat. Sed non hæc ostendunt, peccati debitum semen Tertulliano esse, cùm ea voce ipsum origineum peccatum potuerit intelligere, atque ita nominare, quod cæterorum nobis semen, & radix sit. Ostendit te vera esse, (quæcumque fuerit Tertulliani mens,) ipsa quidem natura seminis, quæ huic debito propriè conuenit, vt cùm hoc, tum illam intuenti patet. Patet etiam ex iure illo quod ad sanctitatem primo conceptionis instanti habebamus, si Adam non peccaret; vt enim id iustitiæ semen erat, ita & ad peccatum hoc debitum, quod hinc etiam, quàm malum sit colligitur. Etenim si ius illud maximum nobis erat bonum, id omnino illi oppositum quantum putabis malum? Præstans certè, atque diuinum illud bonum, quod ex eo innumera bona in nos fluebant; malum ergo istud censendum debitum, quod ingentium malorum in nobis origo sit, enumeraui iam, non est cur iterum ea recenseamus.

Reiicitur.

28 Deinde, sentientem appetitum sic esse in nobis, vt veluti proximè ad præoccupandam rationem, motumque huic contrarium excitandum in procinctu, & expe

expeditus sit, non mediocris in homine imperfectio, & malum est, quamuis nunquam in eum se actu explicatutus sit; quare negatur Christo Domino à D.Thoma 3.p.quæst.15.art. 2. ad 3. ab illis verbis, *Sed maior fortitudo spiritus*; Suario ibi, disput. 34.sect.2. vers. *Aduertendum*: à Vazquez eodem loco disp.61.cap. 5.num. 48.& aliis; negatur etiam Virgini, cùm tamen nullum peccatum rationem præuenientes motus sint, aut esse possint. Ergo multò potiori iure debitum hoc malum omnibus erit nobis, cùm id necessaria quadam connexione afferat secum, ni Deus præcludat viam, quod omnium malorum initium est, peccatum origineum scilicet, lethale ipsum imprimis, semen prætetea veluti cæterorum. Maius dabo. Indecens à melioribus Theologis iudicatur. Assertori, aut matri, quos vocant, motus primo primos, inhonesta obiecta date, vt videre in Suario licèt, suprà sectione 1. Cabrera 3. p.quæst.15.art. 2.à. numero 28. & indicat sexta Synodus generalis act.11.in Sophronii epistola, Damascenus 3. fidei cap. 15. & 20. aliique Patres. Quanto ergo indecentiùs, & peiùs illud Virgini, quod totum ad peccatum est? Erit ergo illi malum, quod maculæ nomine appositissimè poterit explicari. Maximè cùm hæc pro peccati voce isto Canticorum ponatur loco, & peccati causam peccatum Paulus vocet ad Romanos 7.ver.17.& 20. *Nunc autem* (inquit) *iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Cuius sensus est; peccati fomitem illos in nobis motus operari, qui si, voluntate nostra fierent, peccata essent. Ita in hunc locum Anselmus, aut quisquis illius operis author est; D. Thomas, probans ex illo Iacobi 4.cap. vers. 1. *Vnde bella, & lites inter vos, nonne hinc ex concupiscentiis vestris?* Theodoretus, Beda, si attentè legatur; Hugo Carensis, Dionysius Richelius art. 10. Catharinus, Guterrius, Sotus, Adamus, Naclantius, Caietanus, Cornelius à lapide num.74. Salmero disp.10.& alii.

D.Thomas. *Suarius.* *Vazquez.* *Suarius.* *Cabrera.* *Sexta Synodus.* *Damascenus* *Ad Rom.7. v.17.& 20.* *Anselmus.* *D.Thom.* *Theodorus.* *Beda.* *Hugo Carensis.* *Richelius.* *Catharinus.* *Guterrius.* *Sotus.* *Adamus.* *Naclansius.* *Caietanus.* *Cornelius à lapide.* *Salmero.*

29 A quibus omnibus si roges, cur peccati fomes ab Apostolo vocetur peccatum? Respondebunt, vt in illis videre potes; vel quia & ab originis culpa initium ducit, & in peccatū est, vel quod vnum illi ex his duobus conueniat. Ad peccati debitum & à peccato primi parentis initium sumit, & in peccatum fertur, vt in effectum suo modo, scopum, & terminum. Etenim quia peccauimus in Adam, originei contrahimus debitum criminis: quia verò in hoc incidimus, ipsum origineum peccatum necessariò sustinemus. Cur ergo peccatum debitum hoc non dicetur? Cur non macula quæ habentem infælicem reddat, atque idcirco mala ei sit, perniciosa? Infælicem se vocabat Paulus, quòd paulò ante nominatum fomitem pateretur, cùm tamen certus omnino esset de sua iustitia, & sanctitate, certus ab illa se non casurum, ab illo criminum irritamento haudquaquam in eorum aliquod gratiam destruens esse pertrahendum, repositam habere laborum suorum coronam, reddendam sibi à iusto iudice aliquando. Neque alia in-

fælicitatis ratio in eo criminum procuratore, nisi excitare ad illa, quamuis necessariò non inducat, meritique materiam præbeat lucta. Quanto ergo maiori titulo infaustum se is poterit appellare, qui ad origineam luem in se debitum cernat, quod non prouocet, aut alliciat, sed ineuitabili necessitate malorum omnium, & scelerum caput, & primum malum inferat. Id maculam non vocabis, hoc resB persum aliquem fælicem dicites? Et tamen sine vlla Virgo dicitur, atque ideo beatissima nominanda, vt se ipsa talem cecinit Lucæ 1. versu 48. *Beatam me dicent*, extulit, *omnes generationes*: quod infrà nostro deseruiet iterùm latiùs argumento.

Lucæ 1.v. 48.

30 Redeo ad Paulum, suam calamitatem sic, & causam deplorantem, quam præmittit ad Roman. 7. versus 23. post alia eandem explicantia: *Video* (inquit) *aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis. Infælix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Sequitur, *Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum.* Respondet sibi Apostolus, & ostendit, à quo liberandus sit, & seruandus inD demnis à lege in peccatum ipsum pertrahente. Nunquam verò defuturum sibi liberatorem, quem nominat; gratiam videlicet Christi, hoc est, nunquam ab illa esse casurum: ostendit illis ad Galatas 1. versus 19. *Christo confixus sum cruci. Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus.* Et ad Philippenses 3.

Ad Rom. 7. ver. 23.

Ad Galat. 2. v 19.

Ad Philip. 3. v. 20.

A versus 20. illis; *Nostra autem conuersatio in cœlis est.* Subdit coronę adeptionem. *Vnde etiam saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformauit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Clariùs 2. ad Timotheum, 4. vers. 8. *In reliquo, dicens, reposita est mihi corona iustitiæ, qam reddet mihi Dominus in illa die: &c.* Dum autem illam non accipit, etsi moribus in cælo tutus à lethalibus conuersetur, infælicem se nihilominus vocat, idque nullam aliam ob causam nisi propter appetitus, & fomitis legem illam, quæ mentis legi aduersetur. Vocemus ergo & nos infælicē, quemcumque originei mali debitum sustinentem, quod in tantam infælicitatem, quanta peccatum illud est, miserum trahat, vocemus & C maculatum, si placet. Quoniam autem immaculata penitus virgo dicitur illis, *& macula non est in te*; debitum hoc in illa non fuisse concedamus, non in Adam peccasse, à quo ipsum debitum ortum ducit, non in eo peccandi vllum penitus habuisse, vt ita macula in ea non sit omni ex parte, omni ex parte sit pulchra, sit, qualem Dei esse matrem deceat.

2. ad Tim. 4. ver. 8.

Gratis à me nominari hoc peccati debitum maculam quisquam dicet, comprimet vocem, si quæ iam subiicio attento animo exceperit. Maculæ propriam, germanamque significationem expendo. Quæ vt à peritis Latinæ, ac Græcæ linguæ traditur, est, quæ sordium, labis, notæ, ignominiæ, infamiæ. Vide Ambrosium Calepinum, Robertum, & Henricum Stephanos. 31

Præoccupatio.

Calepinus Robertus Stepha. Henricus Stepha.

Quàm

Quàm verò magna infamia, nota, & ignominia debitum istud sit, paucis, Lector, accipe. Nota, & ignominia seruitus omnis est, est autem seruitus debitum id infælicissima, ignominia ergo, & nota. Pœnæ olim dicebantur serui ad metalla, bestias, aliquamve aliam pœnam capitalem damnati, lege 6. §. *utrum*, ff. *de iniusto Reipub.* & *lege* 6. ff. *de statu liberorum*. Et lege 25. §. *Si quis planè*. ff. *de acquirenda dignitate*, ac sæpe aliàs. B Cuius nominis, seu appellationis ratio erat, quòd ita damnati ob destinationem ad mortem, siue calamitatem illam extremam huius potiùs essent, quàm reipublicæ, aut fisci. Destinatur mortalium quisque debiti huius vi peccato, quod animi dira mors est, & summum malum, cui miser proh dolor! inseruit, cuiúsque patitur sæuam tyrannidem, C à qua liberari nisi Dei misericordia non potest. Seruitus igitur debitum istud erit, non quæcumque sed criminis, atque ideo citra controuersiam omnium maxima, omnium fœdissima, plena infamiæ, plena ignominiæ: quam perpessam fuisse Virginem non decuerit. Seruitutum infima, pœnæ seruitus fuit; & misertima omnium non erit culpæ, D quæ tanto peior quouis supplicio est, vt perferenda priùs vel exquisitissima perpetuò sint, quàm leuissima committenda? Illud certè magnæ mihi solet esse admirationis, quod in plurimis ex aduersariis lego. In Deum scilicet iustitiæ debitum cadere non posse, quòd vno fidelitatis, aut gratitudinis A excepto, indigna cætera illo sint, cùm ortum ab ipso non ducant, sed aliunde, quale iustitiæ commutatiuæ maxime debere esse arbitrantur. Nullum verò indignitatis, aut indecentiæ inesse vestigium huic, quod ad culpam est, quodque non ab ipso, qui subit illud, primo exoritur, sed à primi hominis scelere diuina lege posita.

32 Quamcumque obligationem, exceptis illis gratitudinis, & fidelitatis, iniuriosam Deo existimant, quod vinculum peregrinam aliquam imponens illi necessitatem sit: & iniuriosum debitum hoc non erit, quod peccati vinculum ita est, vt id subite cogat? Quod seruum illius constituat hominem, velit, nolit? Scriptura ipsa docet apertè nos, seruitutem debitum hoc appellati à nobis posse, quodque maius est, seruitutis aliquam speciem esse. Testis Paulus esto, ad Romanos 8. v. 20. scribens: *Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Quod priùs subiectionem vocauerat, seruitutem pòst dicit, intelligitque necessitatem, qua subeundis variis mutationibus, casúumque vicissitudinibus adstricta est: vide Suarium 2. tom. in 3. partem, disputat. 58. section. 1. §. *Tertio dicendum*. Iure igitur, atque secundùm Scripturæ phrasim peccati debitum seruitutem vocamus, atque idcirco & obligationem, cùm seruitus omnis obligatio quædam vnius hominis ad aliú sit, abiecta sanè, ac vilis certè, quam pati nullus velit. Et verò si

Ad Rom. 8. ver. 20.

Suarius.

iuris peritos consulas, petásque ab eis, quid obligatio sit; ex Institutionum 3. titulo 14. Sic illam definientes videbis. Est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius soluendæ rei. Quæ vt ex vno è triplici capite oriri potest, ita solet triplex à Doctoribus assignari, naturalis, ciuilis, & prætoria. Cùm ex inito contractu fluit, naturalis censetur; cùm expositiua lege ciuilis; cùm ex facto, vt ex delicto, vel quasi, prætoria nuncupatur.

33. Tria hæc in debito nostro inueniuntur. Pactum enim Dei cum Protoplasto contractus veluti quidam fuit. Est namque contractus duorum conuentio, in alterutro saltem obligationem pariens. Ita communiter Doctores, & cum eis Lesius lib. 2. cap. 17. dubitat. 2. num. 4. ad finem. Conuenerunt autem Dei, & primi hominis voluntates, nō quòd humanam diuina expectauerit, quasi nihil hæc re ipsa in gratiæ, aut peccati transfusione in posteros effectura esset, illa minimè assentiente; sed quòd Dei vir ille statuto conformauit se, cùm primùm ei reuelatum fuit: quam ob rem contractum veluti dixi, non absolutè contractum nominaui. Quod autem appellari meritò à nobis queant pactum inter Adā, & Deum huius illi præceptum, & lex imposita cæteráque ad iustitiæ, culpæque deriuandæ in posteros constituta, ostendunt apertissimè augusti codices; quãdo, vt alia innumera illorum tacem loca, Deuteronomij 19. c. vers. 5. legimus de præceptis suis Israëlitis impositis, ita cum eis egisse Dominum: *Si ergo audieritis vocem meā, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis.* Pactum vocat, legem quam tulerat, & vulgauerat, quod seruantibus præmia se collaturum promittat, atque ad ea conferenda se adstringat, vt adstrinxit ad danda Protoplasto, si obediens permaneret, quale inter alia erat, collaturum se filiis cùm primùm generarentur, iustitiam à parente in illos vt à fonte in titulos deriuandam. Infrà de pacto latiùs. Adfuit etiam ex Adami parte obligatio; mansit enim obligatus ad non peccādum, si proli gratiam transmissurus erat, mansit & peculiari ratione obligatus ad diuinam legem seruandam, ne soboli tantum inferret malum, quantum promanaturum ex eo crimen, & gratiæ priuatio futura erant: vnde quia nobis sua culpa nocuit admodum, grauiùs multò peccauit miser, quàm deliquisset, si detrimenti nihil posteris generasset, vt Suarius tradit lib. 4. de amissione status innocentiæ, cap. 5. num. 8. indicat D. Thomas 2. 2. q. 163. art. 3. ad 2. & 3. p. q. 2. art. 2. ad 2. Bellarminus 3. de amissione gratiæ, cap. 9. Pererius 6. in Genesim, q. 1. & alij. De lege dubitare non possumus, cùm certo certius constet, illam Adamo esse impositam, de facto nullus ambigit, quod non quasi delictum, sed delictum fuit. Vocari ergo debitum id naturalis, ciuilis, ac prætoria poterit obligatio.

34 Et quidem ipsa obligationis ratio quæ libertatem minuere quodammodo videtur, infælicitas quædam est, cùm in id tendit, quod soluturo proficuum esse non potest, non vtile, non delectabile,

Lesius. Deut. 19. v. 5. Suarius. D. Thomas. Bellarmin. Pererius.

ctabile, non honestum; sed potiùs miseriarum fons, & scaturigo, quale peccati debitum experimur. Non igitur æquum erat, huic Virginem subiacere. Quòd si ex peccato nasci adiungas, si legis impositæ occasione, à qua exceptam fuisse Virginem, magnum debuerit esse bonum, priuilegium singulare, iam superesse videtur nihil ad luce clariùs intuendum, quàm indecens fuerit, magnam Matrem id subiisse debitum, quàm indecorum, quanta ignominia, nota, infamia plenum. Adde, vel vna saltem obligationis teneri specie (loquor de tribus enumeratis,) Dominam, & Reginam, regiam dedecet maiestatem: si ex ea malum aliquod paratur illi, quid erit, omnibus comprehendi? Domina sanctissima θεοτόκος est, Regina omnium est, absint ab illa omnes, nulla in eam cadat, ne vlla insit macula, vt sine vllo efferri valeamus rubore de illa, *& macula non est in te.*

Obiectio. Respondet quidam, seu obiicit: Maculam hîc reprehensionis loco poni, vt ex LXX. constat, *Septuaginta.* qui, *Non est reprehensio in te*, vertêre. Hebræa namque vox *Vmen* à radice *Maam*, id est, reprobare, & abiicere, aut reprehendere, loco isto idem, quod reprehensio, debet significare. Quare id omne duntaxat longè ab sponsa erit, quod dignum fuerit reprehensione, non, quod nullam meretur. Meretur nullam originea culpæ debitum, quando ipsamet lues meretur nullam. Non ergo quod maculæ, seu reprehensione dignum nihil in Virgine matre sit, idcirco efficitur ad peccatum in ea debitum non extitisse. Quòd nulli debitum hoc reprehensioni subiaceat, constat ex illis, quibus hæreticis respondemus, suadere conantibus, origineum scelus non esse, quòd nulli reprehensionem pariat, quam afferre necessariò debebat secum vt passionem, cùm peccati proprium sit, iustæ materiam reprehensionis exhibere. Imò ex his constat, *Diluitur.* nullius esse momenti obiectioné, cùm reprehensio non vno vsurpetur modo, vt statim dicam.

35 Dicendum breuiter, & per transennam priùs, falsum assumi, cùm asseritur, nulla originale peccatum dignum esse reprehensione. Illa namque dignum censent Ricardus in 2. dist. 30. art. 1. *Ricardus.* q. 1. ad 3. Scotus in 2. dist. 32. q. 1. *Scotus.* §. *Ad argumenta quæstionum*, ad penultimū, & D. Thomas 1. 2. q. *D. Thomas.* 81. art. 1. ad 5. ad quos Lectorem mitto. Nam originalis culpa, vt minimum, ad suum relata principium, reprehensione non vacat: (Ratio hæc D. Thomæ) ad quod reuocatum, & debitum eandem mereri quis non dicat? Sed non hoc opus est nobis, vt respondeamus; cùm ad manum sit duplex illa vulgaris reprehensionis acceptio, lata nimirum, & stricta. Posterior criminibus, & vitiis seruit, prior quibusque notis in malis positis; qua etiam significatione Salomonem vti hac voce hîc manifestum ex ipsis verbis est. Totam, inquit, sponsam venustam esse, ac pulchram: subdit quasi rationem dicti, *& macula non est in te*; quia nulla est macula, nihil, quod iure carpere vel Momus possit. *Et*, persæpe causam in augustis libris reddit, vt apud Lucam 1. v. 42. *Benedicta tu* *Luca 1. ver. 42.*

inter

inter mulieres, & benedictus fructus A *ventris tui*; Scilicet quia fructus ventris tui benedictus, inter mulieres tu quoque benedicta. Quis autem non videat absolutã pulchritudinem non solùm ab his næuis longè abesse debere, quos ipsamet pulchra fœmina cauere potest, sed etiam à quibusq; aliis, quantumuis ei futuri sint inuoluntarij? Nec enim in speciosa Virgine solùm ea carpere consueuimus, quas ipsa maculas vitare potuit, sed quidquid à vera B deficit pulchritudine: totum id notamus, id est, vitium esse in corpore asserimus, hoc sensu reprehensione dignum censemus. Hoc sensu nihil à laude, honoréque alienum in sponsa reperiri, sponsus canit, alienum videlicet à perfecta, omnibúsque numeris absoluta animi pulchritudine, ab insigni iustitiæ gradu, & singulari eam habendi ratione, quæ tantæ Matris respondeat dignitati, cùm de Virgine Spiritus Sanctus C profert: *Tota pulchra es*, &c.

36 *Obiectio.* Non de illa se agere nobis explicuit, (ais) in quocumq; ipsius statu, quare nec de illo, quem in conceptione obtinuit; sed de mira eius pulchritudine iam adultæ, cùm nullum peccati debitum retinebat, quod non arguit, illo, cùm generabatur, caruisse. Nec enim illorum probanda sententia est, qui etiam post origineum remissum eius debitum perseuerare in nobis, existimant, vt Vaz- D

Vazquez. quez 3.p.disp.116.cap.1.num.48. & sequentibus, cuius fundamenta proprio diluuntur à nobis lo-

Solutio. co. Suam Deus nobis mentem per Ecclesiæ Doctores exponit, quibus Sacrarum Litterarum germanam commisit interpretationem. Inter hos autem sunt permulti, quorum aliquos initio capitis dedi, qui proposita Canticorum verba de intemeratæ Virginis Conceptione intelligunt. Nunc alios proferam? An illi pauci, aut nullius momenti sunt? Multos, eósque grauissimos censeo. Quare superuacaneum penitus, augere numerum, quamuis nullo negotio id præstare possim. Onerare, si fecero, non ornare cartam profectò erit. Cui enim illi non sufficiunt, nec, si plures subiecero, satis erunt. Certè aut præfarum Canticorum locũ magna cum probabilitate de Virginis conceptione intelligi, dicendum est, aut damnandi proiectæ cuiusdam temeritatis omnes fermè concionatores sunt, apud quos tam frequens hęc interpretatio, vt magis nulla. Quis autem credat, laturam Ecclesiam, tam apertè venditari populo merum figmentum, imposturam meram in re tam seria? rectè igitur de sanctissimæ Virginis conceptione locus exponitur.

Exponitur sanè de illa, inquis, 37 *Effugium.* rectissimè quòd ab ipsa originea lue immunis fuerit, non quòd à debito excepta, vt Ægidius suprà *Ægidius.* contendit, sequentibus dicens; *Verba ista ex Canticis solùm explicare, idque satis, non de re alia præterquam de vna originea culpa sermonem esse, quæ non datur in filio Adami, quandiu in Adamo est, & in parentibus, sed solùm quando est in seipso: quare sermo est de Beata Virgine vt in propria persona existit, in hac autem nulla data fuit macula, aut originalis peccati, aut actualis, & ideo dicitur tota pul-*

chra,

chra, & hortus conclusus quia eam nullius peccati macula deformauit. Quod verò ibi sermo sit de persona Virginis, satis explicant illa verba capitis 6. Quæ est ista. quæ progreditur quasi aurora consurgens; consurrexit autem, cùm primùm in vtero concepta fuit. Sic ille. Cui libenter damus, agi de Virginis persona istis locis, neque id negare volumus, aut possumus. Quod negamus, est, de sola originea lue in illis dilleri. Cùm enim macula omnis tantæ negetur matri, & debitum primææ culpæ macula in eo, quem afficit, vt iam probauimus, sit, euincitur, id etiam præfatis Canticorum verbis ab ea prorsus excludi. Sed in alio peccasse, debitúmve in illo peccandi habuisse; macula nulla in ipso, qui peccauit in altero, aut in illo peccandi habuit debitum, esse potest. Vt ergo ex isto Canticorum elogio, in se Virginem debitum nullum perpessam fuisse, validè conuincamus, conuincere tamen ex illo non poterimus illa duo alia, quæ à Theotoco remouenda esse contendimus.

Occluditur

Obiectio.

38 *Solutio.* Ignorant, qui hæc obiiciunt, quàm misera fortuna, & sors illorum sit, qui post infame commissum scelus proditionis, aut hæresis à parente descendunt. Certè quia in isto post infectionem cõtractam delicti vt in semine continebantur, & capite, cùm in propriis personis existunt, infamiæ deturpantur macula ipso facto, vt iura statuunt, & loquuntur. Eâdem prorsus ratione ortum duxisse ab eo Deiparam, in quo vt in peccatore, cõtenta esset, in quo peccasset, aut peccandi habuisset in eo debitum, multum ipsius officeret pulchritudini, cùm pòst in propria persona existeret, multum dignitati, cedere in eius honorem non posset, ita ex communi omnium parente deriuari. Tota pulchra, omnis expers maculæ absolutè tanta perfectione, quãta orbis reginam decet, prædicari non posset, si quod obiectio habet, admittitur. Fateamur ergo, non solùm pulchram totam, & absque vlla macula decantari, quod in se peccati nullum subierit debitum originei, sed etiam quod nec in Adam peccarit, nec peccandi vllum in eo debitum ipsi fuerit.

CAPVT IV.

Idem alio ex eisdem canticis testimonio rursus ostenditur.

EST in dramate illo, cœlesti planè, copia sententiarum nõ parua, in quibus ad tantæ Virginis puritatem, & speciem declarandã è rebus similitudines proferuntur, quæ naturæ lege cum spinis peccatorum symbolis commune habent nihil, aut habere possunt. Has nostram opinationem confirmare arbitramur. Est inter alias illa, *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Canticorum 2. vers. 2. Præcedunt illa Sponsi de se verba; *Ego flos campi, & lilium conuallium*; quòd præcedant, in quæstionem vocari non potest, quòd sint Sponsi, docent multi & graues expositores, vt Origenes homilia vtraq; in Cantica; Theodoretus, & Cyrillus de Incarnatione Vnigeniti, cap. 9. Ambrosius lib. de Isaac, cap. 4. & apologia 2. pro Dauid, item sermone 1. in Psalm. 118.

Cant. 2. v. 2.

Origenes. Theodoret. Cyrillus. Ambrosius.

appellitat. Certè florem eum Isaias vocat vndecimo cap. ver. 1. illis: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* In quem locum Hieronymus; *Virgã, & florem de radice Iesse ipsum Dominũ Iudæi interpretantur, quòd scilicet in virga regnantis potentia, in flore pulchritudo monstretur. Nos autem virgam de radice Iesse, Sanctam Mariam Virginẽ intelligamus, quæ nullum habuit sibi fruticem adhærentem: de qua suprà legimus: ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & florem Dominum Saluatorẽ, qui dicit in Cantico Canticorum: Ego flos cãpi, & lilium conuallium.* Vt Hieronymus Patres cæteri, quoad floris expositionem, & cęteri omnes Isaiæ interpretes, quorũ aliquos illis consentiens habet Suarius tomo 2. in 3. partem, disp. 1. sect. 1. versiculo, *Primum est*; & disput. 3. sect. 1. versic. *Dices*; paulò ante finem.

Isa. 11. v. 1. — Hieronym. — Suarius.

3 Dabit præterea quisque facilè, creatarum rerum pulchritudinem à Diuina in omnibus proficisci, eóque illam præstantiorem esse, quo propiùs ad hanc accesserit. Commune item poëtis esse omnibus, Diuinam, quam celebrant, frequentissimè nominare. Lege Nasonem, aut quisquis eius author est epistolę, (Sabinum quidam volunt) Leandri ad Heronem. Commune ardenter amantibus, summa omnia quærere, vt cum illis, quas depereunt, collatæ illustriores appareant, constétque omnibus, iure se indulsisse amori. Quòd si Dij essent ipsi, aut in oris venustate principes, & toto corpore ad miraculum vsque decori, & elegãtes; nulli certè rei aptiùs suos

Ouidius.

A amores, quàm sibi ipsis compararent. Est præterea in eorundem amantium cogitatione frequens, passim in ore, quod eos præcipuè in dilectæ amorem compulit. Solet id oris, morúmque similitudo esse. Totum hoc tam paucis verbis Christus Deus, & homo, totus Virginis amore incensus, explicuit. Ortum à sua in primis ducere venustatem matris, & elegantiam; cùm idcirco ab omni peccato, ab omni debito libera

B effecta sit, quòd Dei parens futura esset, quòd filij merita hæc illi bona promeruerint, quibus ita Deo filio proxima, vt ei par nemo. Diuinam insuper illius esse speciem; quando tam excellens animi gratia Diuinæ naturæ consortium est, teste Petro secunda epistola, capite primo, versu quarto: Neque tam commodè re vlla nobis illa significari potuit, quàm ipso filio, qui & Deus, & speciosorum omnium caput est, vt Regius de illo Vates cecinit Psalm. 44. vers. 3. *Speciosus forma præ filijs hominum*: neque amoris, qui Diuinum inflammat pectus, significãtiùs causa exprimi, quàm parẽtem fœminam pulchro nato similem appellando. Est namq; virtutum, & gratiæ decor, ac nitor, qui cœlestis sponsi oculos ad se rapiat, vt ipsemet quondam testatus est dicens; *Quæ est mater mea, & qui sũt fratres mei? Et extendens manum, in discipulos suos dixit; ecce mater mea, & fratres mei. Quicunq; enim fecerit volũtatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.* Matt. 12. v. 48. Lucæ 11. acclamanti, ver. 27. *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ*

2 Pet. 1. v. 4. — C — Ps 44. v. 3. — D — Math. 12. v. 48. — Luca 11 ver. 27. & v. 28.

 suxisti,

suxisti, ait vers. 28. *quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. Sibi ergo, qui lilium est, quàm simillimam dicit Virginem, cùm eam sicut lilium inter spinas vocat.

4 Se inter spinas lilium dicit, inter omnes Adami scilicet filios, quos ad viuum spinæ repræsentant, quòd peccatores omnes sint. Peccatorum spinæ symbolum, vt iam dixi & canit vates Psalm. 57. vers. 10. *Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum*. Exponentibus spinas de sceleratis, Paraphraste, Lorino, qui Iacobum de Valentia, & Hugonem refert, Iansonio, Agellio, Caiet., Hugone Carensi, & aliis; confirmatque potest ex illo Genesis 3. v. 18. *Spinas, & tribulos germinabit tibi*, terra nempe, filios videlicet peccatores, quorum te pungant, & torqueant scelera, vt satis superque rei euentus docuit. Pupugit infælicem patrem fratricidio immanissimus Cain. Pupugerunt, quotquot illum imitati vilissima se se adhuc viuente illo flagitiorum mancipia reddidêre. Huc Ioatham apologus, Iudicum 9. versu 8. & sequentibus pertinet, quo Abimelech hominem pessimum rhãno comparauit. Quòd ergo lilium Christus inter spinas filios Adæ peccatoris est, hoc inter omnes fœminas Virgo. Solus Christus virorum omnium, nulli peccato, nulli eius debito adstrictus, illuxit orbi; sola omnium mulierum Deipara immunis ab omni scelere, scelerisque debito vsuram vitæ accepit. *Quamuis enim* (Salmeronis verba sunt in cap. 5. ad Roman. disp. 52. vers. *Sed hic quidam*) *omnes, qui propagati sunt*

Psalm. 57. v. 10.
Paraphrast. Lorinus. Iansonius. Agellius. Caietanus. Hugo Carensis.
Gen. 3. v. 18.
Iudicum 9. ver. 8.
Salmero.

A *ex Adam, spinæ sint, & tribuli, subiecti peccato, & erroribus, hæc tamen sola excipitur, vt amica singularis, quæ vt lilium, & rosa inter alias animas à peccato subleuatas, & Deo dilectas seruata est*. Hactenus Salmero, mutuatus ferè ad verbum à Catharino disputationis pro immaculata conceptione lib. 3. §. *de plurimis scripturarum locis vbi gloriosa hoc Virginis priuilegium facilè licet non lippis oculis intueri*. Versiculo, *Audisti sponsam*: Vbi sic habet. *Audisti sponsam, nunc sponsum audi. Ne putes illam esse solam, ipse ait; sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Quænam sunt spinæ, nisi quicumque ex Adam propagati sunt, subiecti peccato, & erroribus? Illa ergo singularis amica sponsi, quia nunquam peccato, & errori subiacuit, ideo velut lilium, & viola, & rosa odorifera suo Salomoni inter filias, id est, dilectas animas, Deo seruata est. Nec verò est aliud, quod de illa canit Ecclesia. Sicut spina rosam genuit Iudæa Mariam.*

B

C

5 Similis his Bernardinus à Busti in suo Mariali 1. p. sermone. 5. 3. p. littera P. dicens. *Octaua figura habetur Canticorum 2. vbi cælestis sponsus inquit de sponsa sua Virgine benedicta, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Licet enim lilium inter spinas nascatur, tamen sine spinis est, & totum candidum, atque odoriferum extat; sic Beata Virgo Maria quamuis a primis parentibus per peccatum spinosis sit propagata, tamen sine macula fuit, & per munditiam, & puritatem tota candida, atque odorifera permansit*. Vt hos, quamplures alios possem referre, præsentem Canticorum locum ita de immaculata Virginis conceptione exponen

D

Catharinus. Catharinus. Bernardinus à Busti.

ponentes, quos silentio ideo premendos iudico, etsi primæ classis iure censeri debeant, quod eadem sententia, eisdemque cum adductis agant verbis eisdem coloribus rem depingant: Depingunt & vulgares purè conceptæ matris tabulæ, inter alia eiusdem reginæ circûmexpressa emblemata. & sacra hieroglyphica ex diuinis litteris deprompta, vt illitteratorum etiam libri, quales picturæ omnes sunt, idem, quod sapientium testentur, & omnibus persuadeant. Persuadet hoc item euangelicus vates Isaias admiranda quadam ratione, à paucis, fortè à nûllo hucusque perpensa, quod ænigmatica sit, & à communi sensu longè posita, ideóque diligentiùs euoluenda sequenti à nobis capite.

CAPVT V.

Isaiæ vaticinium de hac Virginis ab originea culpæ debito immunitate exponitur.

1 *Isaias 7. ver 14.* PRædixit quatuor maiorum prophetarum maximus cap. 7. v. 14. quod factum iam credimus, hisce verbis: *Dabit Dominus ipse vobis signum, ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel.* De Filio Dei homine sermo est, vt omnes sciunt, de parente illius optima etiam esse, tectéque ipsius ab omni culpæ debito immunitatem prædici contendo; euincam, si vocum significationes expendero. Noluit cœlestis olim spiritus. Palàm augustissimum reuelare mysterium ne impuris oculis tanto bono indignis pateret, ne prophanis auribus exciperetur, aut vulgi, iuxta illud Dominicum: *Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi disrumpant vos.* Matth. 7. vers. 6. Religiosis & iis, qui sancta tractare sanctè sciunt, proponitur: vtque in illud mentis aciem coniiciant, ecce vates protulit, meliùs dixerim numen ipsum, quod illis præmittitur, *Dabit Dominus ipse vobis signum.* Ab his expositio nostra, & commentatio, ne quid prætereat, factura initium est. *Matth. 7. v. 6.* *Isaia 7. ver. 14.*

2 *Praeoccupatio.* Otiosum videri alicui poterit illud pronomen, *ipse*, cum neque Grammatica, neque orationis sensus illud postulet: satis fuisset dicere: *Dabit Dominus vobis signum.* Si futurum erat signum, miraculum scilicet, à Domino dandum erat, cuius miracula omnia sunt. Quid ergo pronomine, *ipse*, opus est? Redundat igitur. Minimè. Ostendit non alicuius ministerio dandum esse à Deo, vt Moysis olim manu, & virga, tanquam instrumentis interuenientibus, ab eo portenta illa in Ægypto, & alibi profecta sunt, aliorum etiam interuentu aliàs sæpe. Hoc, quod nunc prædicitur, se solo Dominus effecturus est, *ipse*, vt nos per se ipsum redimeret; non per Gedeonem, & similes: assumpturus nostram carnem promittitur, ídque in Virginis vtero, nullius viri opera intercedente. Hoc totum pronomen istud exprimit, quare dubio procul emphaticum est; emphasis in eo non vulgaris; Communis esset, quamuis nonnulla esset, non alium nisi Deum optimum maxi-

mum operaturum, quod promit- A tit signum exprimere, quando innumera intercedente nemine in nostram consueuerit efficere vtilitatem. Quare licèt hoc explicet, non tamen solum, maius quid, & augustius latet. Est, quod nunc proposui & iam probabo ex ipsomet propheta cap. 52. ver. 6. dicente. *Propter hoc sciet populus meus nomen meum in illa die, quia ego ipse, qui loquebar, ecce ad sum* Vbi pronomen, *ipse* Deum hominem factum, Christum scilicet, B indicat, vt exponunt Cyrillus, Eusebius demonstrationis euangelicæ lib. 6. cap. 24. Chrysostomus in Marcum homil. 3. Origenes in Ieremiam homil. 6. & in cap. 10. ad Romanos lib. 8. ad illa verba: *Quam speciosi pedes Euangelizantium*; & in præfatione ad Ioannem; Tertullianus aduersus Marcionem lib. 4. Athanasius de fide vnitatis, & Trinit. libro: Leo Castrius, Pintus, Dionysius Richelius, Palatius, Carensis Hugo, & alij. Ergo C hic etiam cum Propheta inquit, *Dabit Dominus ipse vobis signum*, Christum Dominum pulchrè significat. Cui futurum erat signum vt authori ab omnibus tribuendum, cuique ipse vates iam tribuit. Erat signum & ipse, cui tribuebatur id, & Virgo, in qua ipse operaturus erat signum: hanc enim etiam ipse secundum eius omnia erat perpetraturus, vt signum omni parte ipsi, non alij vnquam adscriberetur. Ve- D rùm relicto nunc authore ipso accedamus ad Virginem, inspiciamúsque apténe illi signi vox, & significatio conueniant, præterea in quibusnam pro illa

Isaia 52. ver. 6.

Cyrillus. Eusebius. Chrysost. Origenes.

Tertullian. Athanasius. Castrius. Pintus. Richelius. Palatius. Hugo Carensis.

istius signi consistat ratio.

Multa sunt, quæ signi appellationem, & naturam Virgini os- 3
tendunt facilè conuenire: Quorum aliqua Spinellus suprà cap. 31. per totum collegit. Vt & non pauca Viegas in Apocalypsis 12. quo loco eruditè signum illud magnum, quod se vidisse 1. versu testatur Ioannes, de Magna Matre post litteræ sensum explicat. Explicabimus & nos latè sequenti distinctione: interea nonnulla breuiter dabimus. Et verò si miraculum signum dicitur, signum certè sanctissima Virgo erit, in quam tot miracula, quasi dato signo, vt in mare flumina confluxêre. Atque vt mare Dei solius opus fuit, rerum principio ab illo eius assistente sapientia procreatum ita & decreta Maria primo rationis signo liberorum in quo Christi Patris sapientiæ meritorum interuentu, & intuitu: (cuius ergo in signum non qualecumque, sed magnum, vt dicebat Ioannes, destinata est ab æterno) vt naturæ, & gratiæ inauditum miraculorum miraculum, & prodigium. Concipitur miraculo à parentibus sterilibus, educatur miraculis, dum in Virginum sacrarum gynecæo, inseruientibus Angelis, educatur; fit mater, & Virgo permanet semper, partus lætitia plenus dolorem non sentit, vbere de cælo præstito nutrit fælicem prolem, moritur fælicissimè, surgit è tumulo, in cœlum triumphans abit, denique omnium Domina constituitur. Si vexillum nomine signi explicatur, vexillum autem illud est, cui in exercitu

Spinellus. Viegas. Apocalyps. 12. v. 1.

summus

summus post ducem defertur A honos; signum Virgo est, cui, post Christum imperatorem, supremus in Ecclesiæ castris cultus exhibetur. Ad vexillum omnes conueniunt milites & concurrunt, ad Virginem Christiani omnes.

4 *Augustinus.* *Signum*, Augustinus docet, *est res, quæ præter speciem, quam ingerit sensibus aliquid aliud à se facit in cognitionem venire.* Res summa Virgo est, suam nobis B speciem immittit, pulchritudinem, & decorem ostendit, non vt in illo tandem sistat meus, aut oculus, sed vt in Dei agnitionem veniamus. Nihil enim ita quantus, qualisque ille sit, declarat nobis, ac eius diuina prorsus Mater. Subde; hinc aliquid aliud indicare ipsam contuentibus, ex matris Dei scilicet dignitate semel cognita ducere nos in abditissimi huius mysterij, C quod tractamus, scientiam, cùm Theotocon deceat maximè, nullis de peccato, ac peccati debito statutis legibus comprehendi. Atque vt id tanti muneris amplitudini respondere omnes scirent, diuino sanè spiritu Isaias eisdem omnino verbis eisdem coloribus vtrumque augustissimum sacramentum expressit, dicens, *Dominus ipse dabit vobis signum; ecce Virgo concipiet, & pariet filium.* Nec D quia incarnationis, conceptionisque seruato Virginitatis flore illustria Dei facinora contineantur his, vt germano sensu, quem verba exprimāt, aliud aliquid eisdem comprehendi, & explicari non poterit. Etenim quanquam in controuersia positum sit, cadantne plures in eandem sensus litteram, qui verbis ipsis proximè indicentur: illa tamen receptior sententia semper fuit, quæ non solùm posse cadere admittit, verùm etiam non tatò ita euenire affirmat, putandúmque accidere ait, quoties inter se connectuntur, alterque alterius vberior quasi explicatio est, & dilucidior, tunc enim non tam plures censeri sensus debent, quàm vnus integer ex variis partibus aptè coeuntibus eisdem verbis ingeniosè dispositis explicatus. Quod totum in præsenti quisque, si paululum animaduertit, inueniet. Vt animaduertat, in rem mentis coniiciat oculos vati obtemperans, qui ad hoc illos postulat, cùm, *ecce*, profert. Qua si digito signum, quod Dominum ipsum daturum extulerat, nobis ostendit, ne quis ab eo per ignorantiam, incogitantiámve imprudens aberret; cùm tam sit abditum & supra omnem humanum captum, vt caro, & sanguis eo frui non possint.

5 Admirationi verò tam magnum attendenti signum erit, hanc in illo suborituram statim ipsa vocula, *ecce*, sapientissimus diuini arcani interpres scripturæ vsitata phrasi explicuit. In qua eiusmodi vox admirationem frequenter sonat, vt Sapientiæ. *Sapient. 5. ver. 5.* 5. versus 5. *ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.* Ingentem pariet improbis admirationem, eos, quos, dum viuerent, vel communi aura indignos existimabant, inter Dei filios cernere. Nouum præterea, & inauditum significat, vt adnotauit Salmero tomo

Salmero. tomo 3. tract. 31. v. *Nunc ad Matthæi verba*; scribens, *Ecce Virgo cõcipiet, aduerbio illo, ecce res noua, & inaudita, verùm maximè oportuna insinuatur.* Attentam denique animi considerationem exigi ad ea, quibus præponitur, seriò perpendenda, non vno, aut altero indicat loco duntaxat. Celebris Ioan. 19. v. 5. apud Ioannem 19. ver. 5. est. Vbi Pilatus iniquissimorum iudicum antesignanus, vsus, *ecce*, sensu isto Iudæos alloquens ab interpretibus creditur. Dixit ingratissimis B obiiciens oculis totius orbis pretium vulneribus penè confectũ, *Ecce homo.* Ac si diceret: Metimini luminibus Hebræi, metimini, si placet, animis sedulò cogitate, suspicarine, aut timeri vel leuiter queat, releuaturum hunc aduersus mortalium quemquam, patriæ moliturum ruinam, vires illi superesse vllas, vllum nomen, quibus se regnum adepturum speret. Vix hominis illi effigies, regis ne vmbra quidem, nisi ridi- C culi omnium ludibrio expositi, cui sceptrum dedecus, ignominiã purpura, sæuissimum dolorem corona & immanissimum diadema cruciatum misero compararint. Omnia hæc Isaiæ istud, *ecce*, habet, attingenda omnia.

6 Et vt de admiratione aliquid. Tam ligneus esse potest nemo, qui extra se non rapiatur, cernẽs, sic Deum amasse nos, sic dilexisse mundum, vt se hominem facere destinauerit. Ingens hoc po- D tentiæ ipsius opus, ingens clementiæ vis, ingens misericordiæ. Tam nouum, támque insolitum horum omnium exemplum supra omnes leges, supra omnes naturæ vires, gratiæ columen, &

A initium quis non miretur? Quis insolitum, & inusitatum non dicat? Aut quis ad illud percipiendum mente vulgarem satis esse, communémve attentionem existimet? Sublime admodum Numen carnem fieri, Verbum æternum hominem moriturum, idq; nullo viri semine intercedente, nulla virginitatis iactura in fœmina, quæ conceptura illum esset; quæque vt digna foret tanti filij mater, clausa omnino culpæ omni, omni eius debito concipi suo deberet tempore. Non hoc eis expressit vates nominibus, quæ si proferantur, excipere aures statim sic valeant, vt facilè animus rem percipiat, abstruso dicendi genere vsus est, tanti mysterij, (vt dixi,) consulens religioni. Virginem ait futuram, ex qua Deus nostram assumpturus naturam sit. Cuius vocis multiplex in sacro instrumento notio, & vsus. Hinc quod defendimus, eruendum. Absolutè Virgo dicitur, totam fœminæ, de qua est prædictio, nominis significationem dari oportet, integram, omnem prorsus, si nihil sit, quod obstet, si tota, integra, & omnis in maiorem cesserit signum operantis laudem, & gloriam, in præstantiorem mysterij dignitatem, conuenientiorémque illius modum, & excellentiam; nec violẽter seruire cogatur verbum aliquod, sed potiùs aptissima omnium connexio, rerum consensio magna, & quæ respondere singulis singula, omnia omnibus probans seruatis vniuersis rectæ cõmentationis, interpretationísque legibus intercesserit. Quis enim, si omnia ista fuerint, negare iustè poterit,

poterit, quantā *Virginis* habuerit A nomen significationis in Diuinis Litteris amplitudinem, tribuendam esse mulieri, de qua Isaias loquitur? Vt verò illam teneamus, Hebræa nobis lingua, in qua Vates scripsit, consulenda est, videndúmque, & perpendendum vocabulum quod vulgatus noster, *Virgo*, reddit.

7 *Hebræorum error.*

Alma siue *hhalmah* in eo capite ac versu in Propheta est. Quod Hebræi pertinaciter negant, Virginem explicare, sed adolescen- B tulam, quam volunt, Septuaginta ibi transferre debuisse, vt Origini fideliter versio responderet, vbi si de Virgine sermo esset, non *Alma*, sed *vethulah* scriptum fuisset, quando vox hæc, non illa, eam propriè significat: Sed falluntur, vt ostendunt melioris notæ Doctores nostri, quorum plurimi ad citatum Isaiæ cap. & versum Iudæorum perfidiam conuincunt, multi ad Matth. 2. alij alibi, quos longum modò esset recensere. C Vide Hieronymū, tum in Isaiam loco illo, tum 1. contra Iouinianum, & de traditionibus Hebraicis in Genesim: Maldonatum in 2. Matth. Salmeronem, Barradam, & Iansenium in suis cōcordiis, Leonem Castrium, Pintum, & communes reliquos Isaiæ interpretes, Suarium in 3. partem, disp. 5. sect. 2. & Vazquez in eandem partem, disp. 121. cap. 3. Nos breuiter Hieronymi animaduersione blasphema ora obturabi- D mus. Cuius est, *hha'mah* aliquid suprà *vethulah* nomen addere, quod significet, non quamcumq; Virginem, sed illam, quæ non solùm sibi cauet à virorum congressu, verùm etiam ab oculis

Refelluntur. *Hieronym.* *Maldonat.* *Salmero.* *Barradas.* *Iansenius.* *Castrius.* *Pintus.* *Suarius.* *Vazquez.* *Hieronym.*

adeò, vt neque viris de facie nota sit; quæ summa Virginis laus, & virginitatis testimonium est, ac nulli sicut virginum omnium principi conuenit Deiparæ. De qua illud in Nicephoro lib. 1. historiæ cap. 12. & in Egesippo, libro de supplemento Euangelicæ veritatis, explicante Lucæ illud 2. cap. *Responsum acceperat Simeon ab Spiritu Sancto*, &c. Simeonem, cùm in Scholis exponeret, quem tractamus Isaiæ locum, nec putaret, nasci de Virgine quemquam posse, mutasse aliquid in voce *hhalmah*, ita vt non tam Virginem, quàm maturam viro fœminam explicaret. Verùm diuinitùs restitutam, quam expunxerat vocem, inuenisse, idque secundò, & tertiò, toties illam corruperat. Tunc præterea non priùs illi è viuis excedendum esse ab Spiritu Sancto accepisse, quam & Virginem, & puerum ex ea natū propriis esset oculis intuitus. Rabbinicum hoc figmētum doctis nonnullis visum. Fides penes authores sit.

Niceph. *Egesippus.* *Luc. 2. cap. v. 26.*

Sed vt tam iurati Virginis hostes de Septuaginta conquerantur, & nostram versionem respuant, quid ad Chaldæum paraphrastem, quem magni faciunt, respondebunt, quemque, vt Septuaginta, & nos, vertisse, negare non possunt. Reprehendant & hunc si placet, aut dicant, quanā eum ratione accipiant. Aiunt; nec istum, nec Septuaginta carpere se, aut incusare, cùm potiùs re-uereantur, & colant, sed illorum mentem exponere, quæ non alia fuerit, nisi Virginis voce adolescentulam explicare, quòd huius ætas Virgini fœminæ communi 8

Paraphrasis Chaldaica. *Responsio.*

 viuendi

viuendi genere soleat conueni- A re, adulta namque mulieribus in coniugio transigitur, apud Hebræos maximè, quorum fœminæ viris, vt prolem susciperent, locabantur, nec permittebantur solutæ agere, maioribus annis oneratæ, priscis illis sæculis Isaiæ. Non vident ipso contextu Vatis apertissimæ falsitatis redargui. Quod signum, miraculum scilicet, esse poterat, corruptam fœminam concipere filium, B & parere? Et tamen daturum signum, facturum se miraculum promittit Deus, quale profecto esset, integram adhuc adolescentulam plenum ferre vterum, & partum edere. Prodigium ipso Deo dignum is Achaz promittit, vt perfidi hominis vafriciem confunderet, & insani perfidiam castigaret. Aptum esse ad id nubilem cæterarum C more iuuenculam prægnantem reddendam, futuram puerperam numen promittere quis censebit? Risum hoc excitaret signum, cachinnos moueret. Vt ergo promissa res Deo contemptum non pariat, fit, reuera concepturam fœminam, propriè Virginem, & parituram, integro virginitatis signaculo permanente.

Confutantur

9 *Euasio.* Sed pro Iudæis forsitan quis respondeat. Miraculum à Deo D hic promissum non in fœminæ conceptu, partuue consistere, sed in conceptionis, & partus fructu, qui futurus erat Emanuel, Deus nobiscum scilicet, id autem inauditum à sæculis portentum quis non diceret? Quis indignum Deo? Cur ergo in promissione fœminæ mentio fit, si miraculi pars ipsa non erat? Otiosa

Euertitur.

penitus illius commemoratio, inanis prorsus eam non silendi cura, & labor. Pertinet ergo ipsa vt magna signi portio ad illud; atque idcirco taceri non debuit. Quamobrem fit hhalmah propriè intacta virgo de qua vates efferat, *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium.* Verùm quæ Virgo? Debuerat illam Propheta exprimere, proprio vocare nomine, vt futurum ex ea vocauit filium, An dignior illa Cyrus, cuius proprium litteris consignatum reliquit cap. 45. ver. 1. illis; *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram.* Si Iudaici populi ergo, tanto ante illum nominat, subdens ver. 4. *Propter seruum meum Iacob, & Israel electum meum, & vocaui te nomine tuo:* Cur ob Emanuelis futuri honorem, aut etiam propter ipsum Hebræum, & totius orbis humanum genus, cui illa parabatur salus, & princeps, eam appellatione ipsi propria non declarat? Vt per omnia similis filio prædicatur. Hunc non peculiari prorsus designat voce, alij nulli ex iis, quibus Dei nomen iure tribuatur, conueniente. Datur Patri, datur & Spiritui sancto Dei appellatio, quod Deus sint vt is, qui Emanuel dicitur verbum nimirum caro pro nobis factum, nobiscum homo. Periphrasi, quæ Prophetam deceat, exponit, dilucidiùs de illo tractare, proprio vocare nomine, proprium Euangelicæ legis primordij, & temporis, quo signum patrandum erat, vnde illi hoc seruatur explicandum, qui nuntius tanti prodigij fuit, Gabrieli nimirum Lucæ 1. versus 31. Atque ita fieri æquitas ipsa postulabat. Vt enim explicatioris

Obiectio. *Isaia 45. v. 1* *Ver. 4.* *Solutio.* *Luca 1 v. 31*

explicatioris diuinorum notionis A ætas, & sæculum futurum Dominico tempus constitutum aduentui erat; sic expediebat maximè, proprium Assertoris, vt singularis homo est, nomen in istud reiicere, interim circunlocutionibus magnificis tamen, ac diuinis tantam rem prædici.

10 Est autem Virginis vox, qua Emanuelis proponitur mater, diuina prorsus, & admiranda toto ambitu accepta, & amplitudine, B vt accipiendam esse hic paulò antè diximus. Quare honorificentissimè, vt debuit, Propheta illam exposuit. Exponamus & nos iam, quæ nomen hoc, vt sanctis libris in vsu est, comprehendat. Non detinebo Lectorem in frequentiori eius significatione, quę vulgaris, & nota omnibus est, satis his explicata, quibus aduersus Iudęos pro vulgata nostrà certauimus. Venio ad illam ab hoc ipso vate vsurpatam, cùm 37. C cap. ver. 22. inquit. *Despexit te, & subsanauit te virgo filia Sion, post te caput mouit filia Ierusalem.* In quæ omnes rogant, qua ratione Virgo Sion dicatur? Quod Idola non coluerit, vt vult Hieronymus, Haimo, Lyra, & Strabus? Non puto. Coluit enim illa & ante, & sub ipsomet Achaz, gentilicásque in templum abominationes inuexit, vt videre est 3. Regũ D 14. c. v. 22. & sequentibus, & Paralipom. 2. c. 12. v. 1. vbi legimus; *Cúmque roboratum fuisset regnum Roboam, & confirmatum, dereliquit legem Domini, & omnis Israel cum eo.* Ergo Ierusalem, & Sion cum illo: & c. 28. post Achazij expositam idololatriam, & supplicium ob eam; quo præsenti vita multus

Isa. 37. v. 22

Hieron.
Haimo.
Lyra.
Strabus.

3. Regum. 14 v. 22.
Paralipom. 2 c. 12. v. 1.

Cap. 28. v. 6.

à Deo est, de Iuda ipsi subiecto dicitur, v. 6. *Occiditque Phacee filius Romeliæ de Iuda centũ viginti millia in die vno, omnes viros bellatores, eo quòd reliquissent Dominũ Deum patrum suorum:* & v. 8. *Ceperúntq; filij Israel de fratribus suis ducẽta millia mulierum, puerorũ, & puellarum, & infinitam prædam, pertulerúntque eam in Samariam. Ea tempestate erat ibi propheta Domini nomine Oded, qui egressus obuiam exercitui venienti in Samariam dixit eis. Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iuda: tradidit eos in manibus vestris, & occidistis eos atrociter, ita vt ad cœlum pertingeret vestra crudelitas. Insuper filios Iuda, & Ierusalẽ vultis vobis subiicere in seruos, & ancillas, &c.* Quæ omnia impij Achaz tempore contigẽre: vnde v. 16. subditur. *Tẽpore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorũ, postulans auxilium.* Sequũtur alia rursus illius scelera idololatriæ plena: quibus satis constat, & ante ipsum, & regnãte illo, idolis Sion cultum exhibuisse. Nõ ergo, quia his nunquam seruierat, Virgo est ab Isaia nominata. Atque ita graues sentiũt expositores. Et vt illis addicta fuerit. An non Babylon etiam idolorum sentina c. 43. v. 6. item Sidon alterũ idololatriæ columen cap. 32. vers. 12. & quod caput est ipsa Ægyptus portentorum omnium, ac Dæmoniorum fanum, cap. 46. versus 11. ab eodem propheta virgo dicitur? Potuit igitur Sion quoque ab illo specioso isto cohonestari nomine, quanquam falsorum in ea tunc numinum detestanda vigeret superstitio.

Ver. 8.

Ver. 16.

Isaia 43 v. 6. c. 23. v. 12

Isaia c. 46. v. 11.

Potuit sanè, inquis, atque idcirco, vt Sanccius loco illo 11

Alia interpretatio.
Sanccius.

n. 12. credidit, siue vt amplificaretur iniuria Senacherib contra Ierusalem, nam ea iniuria, quæ infertur Virgini grauior est, quia pudori, & integritati virginali maior debetur reuerentia, siue quia diligentiùs puellaris ætas amatur, & custoditur à parentibus; significat ergo Deus Ierusalem tanquam teneram, & dilectam Virginem sibi futuram esse custodiæ. Quid ergo ad Babylonem, Sidonem, Ægyptum, quas non ita Dominus custodiret, non sic amaret, quin potiùs, ob execranda scelera, odio prosequeretur, & tamen virgines nuncupantur? *Vera istius appellationis est ratio*, quidam ait, *quam Sanccius ibidem subiicit, & meliorem dicit, quàque putet ad omnia, quibus est data. Quoniam ad illud vsque tempus Ierusalem nunquam expugnata fuerat, neque violata ab hostibus, neque ex quo in Hebræorum potestatem venit, vnquam passa fuerat alienum torum; idest alienarum gentium iugum subierat; ideo Virgo dicitur. Quam etiam ob causam existimo* (Sanccius inquit, & refert ille,) *filiam etiam Virginem vocari Babylonem, Sidonem, & Ægyptum, quia nihil graue ad Isaia tempora ab hoste pertulerant. Quòd si etiam post Chaldæorum direptionem vocatur virgo Ierusalem Thren. 1. vers. 15. Torcular calcauit Dominus Virgini filia Iuda. Et cap. 2. vers. 13. cui exæquabo te & consolabor te virgo filia Sion: ex vsu scripturæ, id est, quo res illud soleant retinere nomen, quod proximè habuerant. Qua ratione Simon leprosus dicitur, etiam postquam à lepra curatus est, & cæci dicuntur videre, & ambulare claudi, quia paulo antè cæci, & claudi fuerant. Atque in hoc ipso Virginis nomine exempla sunt, & apud Sacros, & apud prophanos scriptores. Virgilius Ecloga 6. de Pasiphae.*

Refutatur. Expositio alia. Sanccius. Sanccius.

Ah virgo infœlix, quæ te dementia cepit? Et Terentius in Andria de puella nuper violata: Virgo Illacrumat. Ioel cap. 1. Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis tuæ. Eodem igitur modo Chaldæorum armis subacta Ierusalem, virgo dicitur, quia paulò antè metaphorico sensu virgo erat: Nunquam antea scilicet expugnata fuerat, neque violata ab hostibus, ex quo in Hebræorum venerat potestatem, neque alienum perpessa fuerat torum, idest, alienarum gentium iugum non subierat. Sic illi, vnus ex alio.

Vterque oblitus eius, quod 12 Regum 3, cap. 14. vers. 25. Sic reperitur scriptum; *In quinto autem anno regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem, & tulit thesauros domus Domini & thesauros regios, & vniuersa diripuit, scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon: &c.* Hæc nec expugnari, nec violari ab hostibus Ierusalem esse arbitrabimur? Sed alieno regi non paruit. Audi, quid Paralipomenon 2. cap. 12. vers. 2. dicitur. *Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem, quia peccauerunt Domino, cum mille ducentis curribus, & sexaginta millibus equitum, nec erat numerus vulgi, quod venerat cum eo ex Ægypto, Libya scilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes. Cœpitque ciuitates munitissimas in Iuda, & venit vsque in Ierusalem. Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, & principes Iuda, qui congregati fuerant in Ierusalem fugientes Sesac, dixitque ad eos. Hæc dicit Dominus: vos*

Regum 3. c. 14. v. 25. Paralip. 2. c. 12. v. 2.

vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Sesac. Consternatique principes Israel, & rex dixerunt, iustus est Dominus, cúmque vidisset Dominus, quòd humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, dabóque eis pauxillum auxilij, & non stillabit furor meus super Ierusalem per manum Sesac. Verumtamen seruient ei, vt sciant distantiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum. Quid clarius? Vide Sabellicum Eneadis 2. lib. 1. fol. 70. Cuius inter alia hæc. *Sesachus Ægyptiorum rex cum sexaginta millibus equitum, peditum quadringentis, curribus ad bellum instructis mille, & ampliùs Roboa regnum ingressus, primo occursu vrbes Hierosolima circumiectas vi cepit, regia inde vrbi copias admouit. Tum rex, & alij fauore numinis destituti, cùm aliquando obsidionem tulissent, demum fracti animo, omnique spe futuri successus abiecta, certis conditionibus hostem intra muros accipiunt. Tum Sesachus fœdera aspernatus omnibus sacris thesauris templum spoliat, regiæque domui clypeos & hastas aureas adimit, &c.* Vide Iosephum de antiquitate. Quæ omnia ostendunt, ante Isaiæ tempora expertam Ierusalem hostium expugnationem, direptionem, & iugum, cùm eis seruiret. Vocatur ab illo nihilominus virgo. Cur ergo?

Sabellicus. *Iosephus.*

13 Quòd tam intacta, & libera Dei esset auxilio ab Senacherib imminente seruanda, quàm ab omni viri compressione aliena est virgo. Atque vt hæc dum virginitatis perseuerat status, alienum, extraneúmque dominium veluti non experitur, non enim ignoti sibi antea viri subiicitur potestati, sed patria, quæ lenis, & dulcis est, regitur: Sic Ierusalem perpessura tunc alienissimi ab ipsa hominis, Senacheribi scilicet, dominationem, & iussa, non erat sub Ezechiæ iusto, legitimóque imperio, & cura, tanquam sub charissimi parentis regimine permansura. Babylon, Sidon, & Ægyptus: aut dicuntur virgines, quòd bonorum operum steriles, non minus carerent illis, quàm filiis virgines; aut quòd instar Virginum delicatæ, ornatæ, ac cultæ illa essent tempestate. Lege Lauretum in Sylua verbo *virgo*. Hieronymum Isaiæ 23. Gregorium 6. Moralium 9. & Procopium in Isaiæ 47. vbi ad illa; *Descende, sede super terram virgo filia Babylonis*, ait, *Regno itaque personam tribuens, filiam Babylonis, & Virginem magnitudine virium, tanquámque ipso ætatis flore tumidam, & elatam appellauit; quam è sublimi descendere imperat.* Sic Procopius.

Vera expositio. *Lauretus.* *Hieron.* *Gregorius.* *Procopius.*

Ex tot metaphoricis huius nominis acceptionibus, illam vnà cum propria in testimonio isto, *Ecce virgo cõcipiet*; agnosco, quam modo conuenire asserui; citatis ex 37. c. v. 22. eiusdem Isaiæ verbis illis *Despexit te, & subsannauit te virgo filia Sion.* Appellatur Deipara tum propriè, tum translatè Virgo, quòd æquum esset modis omnibus illam tam speciosso cohonestari vocabulo, quæ omnium Virginum futura princeps erat, quæq; procreatura eum filiũ esset, à quo Virginitatis omnis ratio, & modus diuinitus promanaret. Vocatur igitur augusta mater Virgo, quòd intacta omnino esse deberet à culpa, & debito, 14

Isa. 37. v. 22.

ab infœlici dæmonis seruitute, A cùm in se,tum in mortalium primo,ab illa insuper lege,qua,si caderet Protoplastus, omnes in eo reddendos mancipia statuebatur. Nã qua ratione, si ex his aliquod eam tangit malum,absolutè,omni sensu, & acceptione, futura prorsus Virgo? Adde quod per eundem Isaiam Dominus c. illo

Isa.37 v.32. 37.v.32.ad Ezechiam de Ierusalem, cùm tyrannus ille imminerer ceruicibus,dixit:*Zelus Domini exercituum faciet istud.Propterea hac dicit Dominus de rege Assyriorum,non intrabit ciuitatem hãc, & non iaciet ibi sagittam,& non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem.In via,qua venit,per eam reuertetur,& ciuitatem hanc nõ ingredietur, dicit Dominus, & protegam ciuitatem istam,vt saluem eam propter me,& propter Dauid seruum meum.* Vrbem Ierusalẽ C magnæ Matris hieroglyphicum extitisse,in confesso est apud omnes,Senacherib Diaboli, vtriusq; facta testantur. Ciuitatem illam ingressum hunc non esse, nunquam sceleris alicuius interuentu in Virgine tenebrarum principi locum fuisse. Quod iniquo illi regi milites, & exercitus ad vrbem expugnandam, sibiq; ferro aperiendam viam, id peccata dæmoni: his sibi nostro malo ad D nos ingressum parat, his animæ arcem expugnat,hęc si defuerint, omninò excluditur,exclusus omnino à Virgine, quòd sceleris in ea vnquam nihil.Parua ista,si cõparentur cæteris. Nec sagittam in illam potuit mittere, non debitum ad culpam aliquod. Vt enim sagitta ipsa mors non est, efficit tamen illam, & secum à pharetra quasi eductam fert; ita debitum id peccatum certè non est, non se ipso debitoris animum cœlo interficit, secum tamen ipsam necem portat, inducit crimen à parentum eductum scelere,quod pharetram rectè dixeris. Satisne forsan hæc? Non equidem.

14 *Non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem.* *Isa.37.v.33.* In obsidione primùm, aggeribus B vrbem premi,dehinc missilibus in eam certare, postremò ictos cadere. Si mors peccatum, sagitta illius debitum sunt, agger quid, nisi toties reperita lex erit. Hac Virgo circundata non est,non ea spem sibi aliquam obtinendi cœlestem vrbem concepit dæmon: non se illa vt clypeo texit aduersus Dominum regiam tutantem suam, qui vt præstantissimum imperij sui propugnaculum matrem sanctissimam defendebat. Nec enim Deo infœlix obiicere potuit legem, vt clypeum miles hosti opponit, eaque scelestum suum caput, ne contereretur, protegere; non exceptioni à peccato Virgini concessæ obiicere, stare legem, qua tenerentur omnes, quæque omnes efficeret suos, cùm ad Virginem illa minimè pertineret, atque idcirco non esset, cur ad illam vt impiæ suæ causæ patrocinaretur, confugeret. Indecens namque fuisset tyranno deberi vrbem illam, aut partes eius fouere legem aduersus regiam curiam, vnde propaganda erat celeberrima Christi monarchia. Aptissimè ista omnia, perquàm scitè, ac plus quàm mirificè,verbis illis septimi versus 9. capite.

Isa. 9 v. 7. idem Isaias expressit; *Multiplicabitur eius imperium*: dicens, in quibus non voces solùm, verùm elementorum nomen, & forma, si non omnium, alicuius saltem ponderanda sunt, & explicanda, quod, ne præsens caput nimium crescat, subiiciendo proximè commodiùs exhibebimus.

CAPVT VI.

Ad rem, Isaiam nono cap. versu septimo, esse.

1 AGi relatis verbis de Christo, agi de illius in eis regno ipsa clamant, & fatentur nostri omnes ingenuè, nec potuit negari ab vllo, cùm præcedat: *Isa. 9 v. 6.* *Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerũ eius: & vocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.* Sequitur, *Multiplicabitur eius imperium*, & cætera his annexa tam manifestè de Christo vaticinata, vt vel cæcus id videat. Non vident oculatissimorũ plurimi, de ipsa etiam eius parente optima, cuius imperium describitur, & maiestas, singulari ac diuina planè quadam ratione Vati sermonem esse. Qui non tantùm Assertoris potentiam, regnique amplitudinem istis voluit depingere; verùm etiam illius faustum, lætúmque initium, præstantissimum item ad id comparandum inter homines instrumentum, quod ipsa Imperatoris Mater futura erat. Huius verò præclaras animi & corporis dotes litteræ M, Hebræis *men* figura, & nomine declarauit. Quod loco isto de Virgine tractet Vates, quod elementi, qua inusitata forma vtitur, eam explicet, notat, & docet Adrianus Finus in Iudæos flagelli 2. lib. cap. 7. in hunc modũ: *Ad hoc ipsum manifestandum mysterium, quod Messiach ex Virgine nasci debuisset, Isaias ipse diuino illustratus Spiritu c. 9. per quendam insolitum scribendi modũ aperuit. Qui modus in nostra Latina translatione videri non potest, in Hebraica autẽ veritate celari nequit. Vnde ad hanc manifestandam veritatem hoc secretum intactũ minimè relinquere volo*; *Adr. Finus.* & quæ sequuntur vsque ad illud *adue te Lector*. Prosequitur; *Iudæi vbi in nostra Latina translatione est hæc dictio, multiplicabitur, habent in Hebraico hanc dictionem lemarbe, in cuius dictionis medio (vt constat) ponitur hæc littera M; quam appellant Iudæi Men, est vna, & est duplex, Men clausa scilicet, & aperta*, *Finus.* &c. Explicat, vti Iudæos aperta in dictionis principio, ac medio, clausa in fine, tantúmque apud Isaiam isto loco inueniri clausam in *lemarbe*, quod ait, significasse Messiam de Virgine clausa nasciturum. Vnde subdit post multa; *Illa enim littera* (Men videlicet *nomen suum ostendit tam in Hebræo, quàm in Latino; quia nomen Beatæ Mariæ Virginis in vtraque lingua per hanc litteram Men ostenditur, quia Maria incipit ab hac littera M*, &c. *Finus.* Addit multa, infrà per partes forsitan referenda.

2 Adrianum sequutus est Petrus Antonius Beuter Valentinus libello, quem *annotationes decem ad Sacram Scripturam* inscripsit, annot. 9. versiculo *Redegit igitur*. Vbi duobus tantùm locis in tota *Beuter.*

Scri

Scriptura reperiri *Men* clausū in dictionis medio positum docet (à Fino ex parte discrepat, vnius ille tantùm meminit, duo hîc reperiri affirmat:) loca sunt, ex Isaia superiori, & præsenti capite à nobis proposita. Beuterij omnia verba darem, si per omnia cū Adriano conueniret. Diuersus ab eo in sensu iterum quod significari *men* clauso de Virgine Adrianus in *lemarbe* docet, id Beuter in voce *bhalmah* eodem *M*, clauso contineri ait; aliud in *lemarbe* indicari arbitratur. Partem ergo eorum, quę hac de re scribit, transferam; *Fecit* (ait) *elenchum* (Esdras scilicet) *prophetalium librorum, & agiographorum. Tunc enim primùm cœptus est haberi canon Scripturarum Sacrarum, illis nouiter inuentis litteris, & inde est quod Isaia 7. Ecce Virgo concipiet, &c. in dictione Aalma, ponitur in medio dictionis M, clausum Hebraicum sic* ם, *quod non solitum est poni nisi in dictionis fine. Ponitur autem ibi in grande miraculum in medio, cùm inuentum fuerit ad dictionem concludendam, vt hoc ipso notaretur id, quod litteris priscis signabatur, secundū quod Isaias ipse, vel certè exceptor notarius eius Baruc scripserant. Notatur autem per hoc M, clausum in medio dictionis positum, Virginis illius superillustris absconsionem inscrutabilis ignota, ignotaque dignitatis esse prærogatiuam.* Hæc ille.

Beuter.

Si verè in *bhalmah Men* clausum cerneretur, illustris dictorum superiori capite à nobis esset confirmatio. Significaret enim clausura ista, & absconsio, quam Beuter in ea contemplatur, ab omni etiam peccati labe, debitóque illius fore clausam, id est, immunem Virginem, extra communem cæteris legem de primæuo malo, vt *Men* in ea dictione prętęr ortographię canones clausum ponitur. Verum nullibi codex nunc, quod sciamus, extat dictionem illam clauso *men* ostendens, vt, inter alios, his Leo Castrius in Isaiæ 9. tradit; *Quam frequens est, vbi dicitur ab Isaia, ecce Virgo concipiet, scriptum esse* ם, *quadrata figura vndique clausa, quę sacratæ Virginis Mariæ virginitatem designat, quę littera quadrata nusquā est, nusquā cōparet, neque est ea opus. Vbi enim planè, & apertè, quod suprà pluribus dictū est, Virgo prægnans, & Virgo pariens dicitur, Quid ænigmate opus erat?* Respondendum. Non, vt quod planè prædicebatur, significaretur obscurè; id enim esset, notum, per ignotum exponere, quare nō ad exprimendum conceptum, & partum ex Virgine, qui disertè promittebatur, *Men*, claudi placuit Deo; sed vt, quod nomine multiplicis significationis rectè proponebatur, litterę forma oculis repræsentaret, & menti; Deiparam scilicet clausam omni peccato, & huius debito semper futuram prętęr communem legem Quod vt omnibus pluribus annis futurum esset haudquaquam notum, ita signo ex communi vsu minimè desumpto aptè sapientioribus cogitandum obijceretur. Potuit igitur hanc ob causam *Men* eo loco prætęr consuetum morem scribi: *Atque fortasse ita olim fuit* (prosequitur Leo) *etiamsi Hebræi codices, qui nunc circumferuntur hoc non præferant. Non enim, vt inquit Hesiodus, & refert Aristoteles, omnino vana fama*

Leo Castr.

Leo Castr.

ma est, quam populus decantat. Nō sit: at incerta est. Incertis vti nolo. Certum, in *lemarbe*, clausum extare Men, hoc videndum, quod mysterium claudat, & an illud tum Virgini, tum eius à peccati debito immunitati adscribēdum sit, repugnent licèt aliqui.

4 *Forerius.* Repugnat in Isaiam Forerius, isto loco mysterium nullum in clauso *men* agnoscens, illud agnoscentes ridens, subdénsque deridendos potiùs, quàm audiendos cabalistas, mysteria in eo somniātes, cùm scriptoris, clausam pro aperta depingentis litteram, hic lapsus fuerit. Sed videat ne potiùs ipse deridendus sit, vt qui fallatur planè, habeátque aduersus istum suum intempestiuum risum, prudens, seriúmque grauissimorum hominum iudicium, quibus nostrum placeat, quorúmque sit, in ipsis Hebraicorum characterum formis, in harum vario vsu, variationéve latere Sacramenta, quæ petenda, eruendáque sint ex eis; neque puerile, aut Rabbinicum esse ipsas litterarum figuras curiosiùs expendere, sed dignum laude studium; cùm ea sacrorum codicum dignitas, & maiestas sit, vt vel minimum iota, vnúsve apex mysterio nō vacet. Non vacare in *lemarbe* hic clausum istud *Men* docent, præter Finum, & Beuter iam citatos, Lyra, & relatus nuper Castrius Leo, Hector, Pintus, ad Isaiæ cap. 9. & vers. 7. Adamus, Petrus Brutus aduersus Iudæos, Pagninus cum Rabbi Abraham, Mercerus, Forestus, Marinus Auenarius in Rabah, Galatinus lib. 7. de arcanis, cap. 13. Triumphus Christi contra infideles titulo 3. argumento 11. Bassolis in 3. dist. 1. q. 2. Alfonsus Mendoça q. 3. quodlibetica, numero 12. ad finem, & qui res Grammaticas Hebræorum tractant, Globus canonum linguæ sanctæ cap. 4. & libro de Diuinis arcanis cap. 12. Zamora epistola ad Hebræos Romanos cap. 4. Sixtus Senensis lib. 3. §. *de elementaria explanatione* ex Rabbi Hammay in libro Sanedrim, Ludouicus de Sancto Francisco in Globo, Pineda de rebus Salomonis lib. 5. cap. 4. §. *Regnum Christi æternum*, Gaspar Sanccius in Isaiæ 9. ver. 8. Petrus Gregorius Tholosanus commentariorum in Syntaxes artis mirabilis tomo 3. cap. 26. num. 8. & 9. Probat hoc multis quidam, quæ mitto, quòd non vrgeant admodum.

Finus. Beuter. Lyra. Leo Castr. Pintus. Adamus. Petr. Brutus. Pagninus. Rabbi Abr. Mercerus. Forestus. Marin. Auenarius. Galatinus. Triumphus Christi. Bassolis. Mendoça. Globus canonum. Zamora. Sixtus Senensis. Rabbi Hammay. Ludouicus de Sancto Frãc. Pineda. Sanccius. Petr. Greg.

5 Probat, & vrget ratio. Qui enim fieri potest, vt casu, & errore tantùm labentis manus id acciderit, neque fuerit vllus hactenus, qui vitium correxerit, cùm quisque posset, quod tamen ausus hucusque nemo est? Communi omnium sententia, eáque receptissima, tradente, in omnibus codicibus Hebræis scriptum inueniri *mem* clausum nono illo & 7. versu Isaiæ Vatis certum est. Cuius prophetia Euangelica velut Assertoris historia, vt plena mysteriis, & sacramentis creditur: Sic censeri ea debet, quæ vel in minimis grauida rerum magnarum sit. Quæ tanta omnibus iniecta religio, ne mendum expungerent, calami ne defectū emendarent? Quid cohibuit manus? Multa in Bibliis, quæ irrepserant temporum iniuria, expurgata, restituta nitori suo augusta pagina;

litterula hæc quasi æterno damnata errato permanere in illo relicta est,pepercit ei censoria semper virgula, omni æuo intacta: quàm totum id à veritate alienũ, à ratione! Non hæc humanarum rerum constantia est, non hæc diuturnitas, & perseuerantia, vt cunctis eadem esse mens potuerit, tot ætatibus, tot sæculorum curriculis permanens in re maximè leuissima ex incuria vnius, & negligentia deriuata. Sublimius aliquid, altiorémque Diuini prouidentiam numinis subodorari oportet, imò videri hac in litteræ præter, seu contra ortographiæ regulas efformatione affirmare non dubito. Cui tribuendum,abstinuisse tot scribentium manus, & legentium ab emendatione,quæ sacrilega esser corruptio graui supplicio meritò vindicanda.

6 *Obiectio.* Sed Hieronymi premimur authoritate, qui nonum illud Isaiæ caput explanans, minutimq; singulas Hebræas alias voces, & Græcas satis diligenter expendens,consultò,vt par est credere, de clauso isto *men*, ne vnum verbum.

Solutio. At leue hoc est, tum quòd à negatiua ductum authoritate argumentum infirmum admodum semper sit, tum quòd non semper omnia Scriptores tradát, quisque quouis loco. Euangelistarum primus Sáctus Matthæus scripsit, & tamen non pauca, eáque præclarissima intacta reliquit; cæteri pòst disertè litteris commendarunt. Prætererierunt silentio non pauca, qui Hebræorum Regum historias quatuor editis libris posterorum memoriæ consecrarunt, quæ Paralipomena, ne interirent, narrant. Non omnia præterea vnius viri,quantumuis maximi,diligentissimíque mentem subeunt, vt se hominem esse agnoscat, vt agnoscant cæteri, neque arbitretur vllus, vni omnia collata esse doctrinæ ornamenta, & lumina. Verùm vt Hieronymus cõtrà senserit. Certè silentio suo, ni fallor, abundè nobis indicat, futilem rem hanc non esse,non ridiculam, quando illam non confutauit. Cur non explosit? Cur aduersus eam non exercuit calamum,si eam prorsus inanem censuit? Quod mihi Forerius responderit, ego illi. Sit igitur neque noster, neque suus Hieronymus, aut si aliquarum partium esse debet, nostrarum erit,cùm Christus dicat Marci 9. v. 39. *Qui non est aduersum vos, pro vobis est*.Non est autem contrarius nobis,qui nullum aduersum nos testimonium fert, sed quasi digito prudenter ori admoto,dum alij contendunt, silet. *Marc. 9. v. 39.*

7 Ex hactenus dictis, vt addam hoc, antequam vlteriùs progrediar, facilè habet Lector, si aduertit,quę in charactere isto sanctæ linguæ professores considerent. Notare illa oportet,ne qui eius initiatus præceptis non est, illorum ignoratione dicenda minus percipiat.Formam,& nomen explicant, de illo inter alios Marinus Brixianus arcæ Noæ tomo 1. fol. 353. pagina 1. ad initium, quo loco de vocibus incipientibus à *Men* tractare incipit, hæc disseruit, *Men Hebræi nominant, & valet M Latinum potestate, labiorum littera est, cuius figura duplex est, nam in fine dictionis sic scribitur* ם, *& men clausum appellatur*; *Marin. Brixianus.*

latur; in alijs verò locis semper sic pingitur ם *men apertum dictum.* Sic ille. Ad cuius marginem additur: *Additio.* *In Grammatica Hebraea, quae in apparatu ad Biblia regia circumfertur, pag. 1. quae litterarum Hebraicarum formas exhibet,* ם *reperitur in medio dictionis Isaiae 9. v. 7. non citra magnum mysterium ad multiplicationem.* Hactenus additamẽtum illud, quod *Bellarm.* Bellarminus in Hebraicis suis institutionibus imitatur, idem ad litterae *Men* figuram notans. Notant idem vulgares loci expositores, vt in illis videri potest facilè. Notant, de Messiae regni amplificatione ibi agi, quid clauso *Men* indicetur, notant, sed variant, non eadem omnium sententia est. *Petr. Greg.* Petrus Gregorius suprà numero 9. Hebraeos, inquit, obseruare *Men clausum nunquam poni in medio dictionis, sed in fine, in medio tantùm cum mysterio, & in libro Sabath, id est, de Sabbatho, sic scribunt, in capite babone, id est, aedificãs. Men clausum, verbum clausum, vel rem occultam significat; & in libro Sanedrin cap. col. Israel, omnis Israel, ait, de hoc Rabbinum quaesiuisse, cur hoc men clausum in Isaia reperiretur? Et respondisse vocem de caelo, Rasili, Rasili, secretum meum mihi, secretum meum mihi, & Rabbinus Salomon ait, secretum meum de Messia aduentu, quod Messias de Virgine clausa nasci deberet, vel quod Men clausum significaret sexcentos annos vsque ad Messiae aduentum:* probátque ex cap. 54. Isaiae, vbi dicitur; *Sicut dies Noa istud mihi, cùm iuraui, ne transire facerem aquas Noa vltrà super terram, sic iuraui ne irascerer super te, dicitque Rabbinus Nabinam in libro Sanedrin, cap. helec, dies Noa ad dies Messiae referendos. Noa autem, cùm diluuium cessauit, erat 600. annorum, quia in Genesis cap. 9. dicitur, Noam vixisse post diluuium 350. annos, mortuus autem est annorum nongentorum quinquaginta. Vnde ergo diluuium fuit anno eius vitae sexcentesimo.* Cum his Rabbinis, quantũ ad hoc sexcentorum annorum mysterium, in ista clausa littera significatum, conueniunt Sixtus *Sixtus Senensis.* Senensis ex Rabbi Hamay in libro Sanedrin, Galatinus ex traditione Rabbeni Haccados, & Mercerus; quod *Men* clausum sexcentesimi numeri nota sit. *Lyra. Galatinus. Ludouic. de S. Francisco. Finus. Bassolis.* Lyra, idem Galatinus, Ludouicus de Sancto Francisco in Globo, Finus, & alij Mariae sanctissimae illibatam, & clausam virginitatem repraesentari dicunt. Bassolis, & *Triumphus Christi.* Triumphus Christi, Assertoris natiuitatem supra naturam, quod *men* contra suam naturam scribatur in principio. *Pineda. Leo Castr.* Pineda, & Leo, quòd agat Vates de multiplicatione imperij Christi, hoc ipsum aduersus omnem temporis iniuriam clausum, sine principio, sine fine. Cuius aeternitatis propterea circulus symbolũ est, & apud Aegyptios anguis caudam ore premens. Sic sanè Christi regis thronus est in saeculum saeculi, siue vt propriè ex Hebraeo legitur, *in saeculum, & vsque*, siue, *in saeculum, & in aeternum.* *Finus.* Finus, quòd indicetur ex clausa faciendam esse multiplicationem, hoc est, quod ex clausa Virgine partus edendus esset.

8 Omnia haec & probo, & imitari contendo. Idcirco enim illa retuli, vt cum me suis authoribus similem videris, videas me iure

magnorum virorum sequi vestigia, neque incomitatum difficilem multis viam ingredi. Eam aggredior, alia præter recitata inuenire desiderans, quæ non ideo abiici debeant, quòd fortè noua, si ratione muniri ostendero. Cùm primùm tot, támque diuersi authores tam varia in clauso *men* contineri dixerunt, profectò recens nata eruditorum sic aspexère optatum diem, vt nec ob nouitatem solam reiicerentur, nec suis dedecori essent inuentoribus. Vnum hoc in præsenti clauso *men* quæro, Virginis ab omni peccati debito immunitatem clausam, eruere hanc studeo, & in lucem dare. Vt assequar, nec me carere ad id sperandum fundamento lector censeat, meminerit eorum (quos nuper attuli) existimantium Virginis singulari characteris istius ortographia hoc loco mentionem fieri, fieri eius illibatæ virginitatis. Horum suffragium hac parte pro me videbit stare. Sentiunt ab Isaia de parente maxima etiam prophetari, cùm de imperio filij multiplicando prædicebat, illius ortum, cunabula, incrementa, & reliqua declarabat, quibus ad regni culmen esset peruenturus. Lege totum illud vatis caput. Atque inter alia ipsi Regi necessaria & præstantissima fœmina illa erat, quæ nobilissimum totius suæ cælestis & regiæ œconomię organum à Deo Patre fuerat destinata. Quare silenda eius magnifica minimè videbantur. Tanta sunt, quæ de Messia eo loco Isaias tradit, tanta inter se connexione, támque recto, & ad historiæ leges ordine respondente disposita, vt ipsa illorum series Deiparæ ibi contineri mysteria persuadeat. Percurram breuiter ista, vt Lector credat.

9

Principio capitis narrat propheta calamitates, pressuras, & mala, quibus Iudæorum gens annis illis vexata esset. Vnde ab eis exorsus dixit: *Primo tempore alleuiata est terra Zabulon, & terra Nephthali*; habitatoribus scilicet in captiuitatem ductis, vt D. Thomas exponit, *& nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanem Galileæ gentium*; perpessa nimirum fuit non minora. Sed post infælicitatem sequuta melior facies rerum est. *Populus, qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis.* Cùm duriùs premebatur, parúmque à mortis nocte distabat, liberationis suæ lucem aspexit. Dissipatam hostium vidit multitudinem, spem illorum confusam, lætitiam victoriæ, quam ante prælium deuorauerant in tristitiam versam; qui priùs bonis omnibus, vita insuper ipsa spoliari timuerant, prostrati diuinitùs infidelium exercitus ouantes spolia collegerunt. Hæc sunt illa; *Multiplicasti gentem, & non magnificasti lætitiam. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia.* Deletis enim hostium copiis, illorum, quod ceruicibus imminebat iugum, confracto, exutis bonis, quibus repleta castra fuerant an non lætandum maximè Iudæis esset? Verùm ne hi sibi, suísque meritis tot secunda per temeritatem, imprudentiáue adscriberent, causa statim subditur insperatæ salutis, & liber

Marginalia: Isaias 9. v. 5. — D. Thom. — Isaia 9 v. 2. — Isaia 9 v 3. — A, B, C, D

& libertatis. *Paruulus enim natus* A *est nobis, & filius datus est nobis*; ob decretum scilicet Messiam futurum ex illo populo, qui tam certo venturus esset, & victurus in terra, vt natus iam, & exhibitus nobis dici tantò antè summa ratione posset. Quem multò maiora, præstantioráque quàm præcessissent, comitari, & consequi deberent, quanto corporeis præstant spiritualia, terrena superant cælestia, humana vincunt diuina. B Imperium eius summum, ratio, & via, qua illud sibi comparaturus esset, planè admiranda, crucis nimirum opera, quis hoc crederet? Quàm verò illius omnia pręclara, & supra omnem mortalium cogitationem futura essent, illustrissima eius ostendunt nomina, *Vocabitur enim nomen eius admirabile, consiliarius, Deus, fortis, &c. Multiplicabitur eius imperium.* C Qua ratione? Quæ littera clausa explicat, id est, illius interuentu, & studio quæ *M* clauso adumbratur, Mariæ scilicet, Beatissimæ clausæ virginitatis sigillo, clausæ culpæ omni, omni huius debito, legi de istis omni.

10 Crux ignominiæ plena, & acerbitatis quòd futura instrumentum erat postremi conflictus, quo tandem essent hostes imperij debellandi, exprimenda fuit, D tamque inusitato dicendi modo explicanda, illis videlicet, *Et factus est principatus super humerum eius*: Et tacenda illa fuit, à qua initium potentiæ sumebatur, regni, & victoriarum, aut aliter quàm hieroglyphicis exponenda? Ligno inferior istorum aliquo esse non debuit. Quam penæ administro vates non inuidit gloriam, quanta erat meminisse illius inter lęta, & magna quæque principis optatissimi, parenti eius haud quaquam erat denegaturus, cùm bona pars ipsorum, quæ ad regem spectabant, ad illam etiam pertineret. Ortum eius nominat, incunabula celebrat, *Paruulus*, dicens, *natus est nobis, &c.* Et matrem silentio inuolueret, prudens tacitus præteriret? In nascentis infantis decus redundare arbitratus est, arma, quibus victurus esset, patibulum ænigmaticè non silere: non verò putaret in eiusdem cedere honorem, quæ matris essent, bellorum, & triumphi sociæ, incrementorum regni adiutricis artificio non dissimili posterorum memoriæ commendare? *Si* proprio vocabulo crucis mysterium prophetasset, *Iudæis quidem scandalum. Gentibus autem stultitiam*; vt Paulus dicit 1. ad Corinth. 1. ver. 23. deridendum impiis auribus, quem commendabat regem, exposuisset, si parentem fœminam cooperatricem tantarum rerum, támque à communi filiorum Adami sorte liberam, remotis ambagibus, prædicasset, tam insolitis mysteriis incredulorum ora forsitan prouocasset. Iure igitur vtrumque inusitata ratione sed admiranda penitus declarauit.

1. ad Corint. 1. v. 23.

Cùm Paulus de Romani imperij excidio 2. ad Thessalonicenses 2. vers. 3. voluit disserere, iustis de causis rectè admodum, & subobscurè loquutus est: *Nequis vos seducat vllo modo* (scripsit) *quoniam nisi venerit discessio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur,* 11

2. ad Thessalon. 2. v. 3.

 & ex

& extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus; &c. Et nunc quid detineat ſcitis, tantum, vt qui tenet, nunc teneat, donec de medio fiat, & tunc reuelabitur ille iniquus, &c. Vt nos, hæc intelligunt Ambroſius in ſuis commentariis (ſi tamen illius ſunt) Hieronymus epiſtola ad Algaſiam, Auguſtinus 20. de ciuitate Dei cap. 19. Chryſoſtomus, Oecumenius, Theophylactus, Tertullianus libro de Reſurrectione Carnis, Anſelmus, & alij ad hũc locum Pauli; quos videas. Hunc in modum Iſaias etiam inuolutè amauit proponere, quam ſpiritu reuelante, cognouit Aſſertoris promouendo imperio futuram potiſſimam adminiſtram, quámque myſteriorum pelagus fore ille ſtatuerat, qui eandem ſeruare in orbis reparatione methodum præfiniſſet, qua hoſtis in illius interitu vſus eſſet. Vt Diabolicæ tyrannidis fœmina prima origo fuit; pluréſque iſta inferorum principi, quam reliqui attulit acceſſiones: vt innumeros Eua Dæmoni ſeruos peperit, ſic diuina exigebat ſapientia, vt alia & mulier prima, & ſumma in Chriſti regno augendo eſſet, viuentium omnium mater, quorum filij ſplendida ſyderum agmina multitudine, ac ſpecie ſuperarent. Hanc nunquam ſæuiſſimo Tartarorum regi ſubiiciendam clauſo *men* docemur, nunquam in illius venturam diriſſimam poteſtatem, non vllo parendi huic debito continendam, vt eam, quam diuinitus protegi cæteris præſtantius tam excellens collatum ipſi munus poſtularet.

Ambroſius. Hieron. Auguſtinus. Chryſoſt. Oecumenius Theophyl. Tertullian. Anſelmus.

12 Reuera indignum erat prorſus vindicantis, aſſerentíſque in gratiæ libertatem humanum genus parentem magnam, quæ horrendi monſtri ceruices eſſet contritura, quæque redemptorum omnium futura erat Domina, melior atque optima totius imperij pars; præſtantiſſima denique ipſius reparationis adiutrix, & cooperatrix maxima eidem truculétiſſimo deberi tortori cæterorum inſtar, vt gloriari ſceleſtus poſſet, lege ipſa decernente cauſam ad ſe illam pertinuiſſe, futurámque ipſius mancipium, ni aliunde communi derogare iuri placuiſſet. Oportuit modis omnibus ſuſpiciendam, timendámque ſemper eam obiici aduerſario, quando illius ſupra omnes alios debellatrix. Teſtatus id egregiè Bonauentura in ſpeculo Beatæ Virginis 3. capite poſt initium eſt dicens: *Conſidera chariſſime, quòd Maria eſt mare amarum Diabolo, & Angelis eius per ipſam oppreſſis, quem ad modum mare rubrum amarum fuit Ægyptiis in ipſo ſubmerſis, de quibus habetur exodi 15. reduxit ſuper eos Dominus aquas maris. O quàm amarum, & timendum eſt hoc mare Ægyptiis, ô quàm amara, & timẽda eſt hac Maria Dæmonibus! Vnde D. Bernardus, non ſic timent hoſtes viſibiles quaſi caſtrorũ multitudinẽ copioſam, ſicut aëreæ poteſtates Mariæ vocabulum, patrocinium, & exemplũ. Fluunt, & pereunt ſicut cera à facie ignis, vbicumque inuenerint crebra huius nominis recordationem, deuotam inuocationem, ſolicitam imitationem.* Quibus Bernardinus Senenſis conſonat, ſermone 3. de glorioſo nomine Mariæ art. 2. cap. 2. pag. 89. colum. 1. & 2. to. 3. inquiens: *Quòd Beata Virgo dominatur in*

Bonauent. Bernardus. Bernardin.

regno

regno inferni, propterea inquit Ecclesiastici 24. *Et profundum abyssi penetraui. Non enim tantum dominatur Dæmonibus, qui sunt in superficie ipsius inferni, neque insuper tantùm mediocribus, qui quasi sunt in medio, sed insuper, & maximè his, qui sunt quasi in profundo: propterea non ait penetraui, superficiem, seu medium, sed profundum abyssi. Meritò igitur competit ei Ethymologia huius nominis, Domina, quasi domans manus, quasi domet Dæmonum*
B
manus, & potestates. Proinde Genesis 3. *mysticè Dæmoni dictum est, ipsa conteret caput tuum, & ipsa Beata Virgo ait Eccles.* 24. *omnium excellentium, & humilium (alias sublimium) colla propria virtute calcaui.* Hæc ille.

13 Quæ satis probant Dæmonis Virginem debellatricem esse. Illa verò quæ de ipsa Ecclesia canit, *Cunctas hæreses sola interemisti in*
Bernardus.
C
vniuerso mundo: Quorum Bernardus sermone 2. de Beata Virgine ex verbis Apocalypsis, & Anselmus 1. in Cantica. imo & Hieronymus sermone de assumptione, qui tribuitur Sophronio, meminerunt, quantum illius opera, Christi regnum, vbique gentium, omnibus mundi ætatibus, fuerit propagatum. Explicant ea Canisius lib. 5. de Virgine c. 9. ex hoc Morales libro 3. tract. 7. num. 6.
Anselmus. Hieronymus. Sophronius. Canisius. Morales.
D
putantque idcirco de illa proferri, quia quam plurimæ hæreses contra eam olim, & modo ortæ sint, quas omnes suis precibus adiuti Patres damnauerint. In quo, ratione aliqua, Christo est similis, aduersus quem omnes hæretici pugnauerint, vt scitè dixit Salmero to. 3. in Euangelia tract. 8. non longè ab initio, pag. 64.
Salmero.

A colum. 1. & Canisius suprà, &c. c. 10. Qui duo meritò simul inuehuntur in cauillationes Erasmi, & insidias. De quo etiam videndi sunt Barradas tomo 1. lib. 3. Concordiæ cap. 7. & Viegas in Apocalypsis 12. commentario 3. sect. 3. Meliùs, breuiúsque rem Vazquius to. 1. in 3. partem, disp. 99. num. 9. exponit, efferens. *Ad explicandam eximiam* (ipsius Virginis scilicet) *apud filium intercessionem dicitur spes nostra, aduocata, restauratrix, & regeneratrix, gaudium nostrum, imo & hæreses etiam abstulisse, quod eius deprecatio apud filium, qui est spes vnica nostra, & author, restauratórque vitæ spiritualis, & hæresum omnium extinctor, maximi ponderis sit.* Non igitur idcirco tantùm hæresum omnium interemptrix vocanda est, quòd aduersus ipsam excitatas, precibus apud filium debellarit; sed quòd omnes prorsus eisdem armis penitus interemerit.
Canisius. Barradas. Viegas. Vazquius.

Supersunt infideles cæteri, & quos paganos communi voce nominamus, idolorum cultores, Mahometani, Athei, & quos antonomasticè perfidos dicimus, Iudæi, tristè cæcitatis exemplum. De quibus etiam omnibus frequentissimè illustres admodum victorias reportauit; his Christi Domini auxit imperium, auctum clarius triumphis reddidit nobilissimis. Qui horum aliquos videre cupit, legat Thomam Bozium de signis Ecclesiæ tomo 1. lib. 9. signo 36. c. 10. Vbi, post aliquos recitatos ad calcē, habet: *Insula Cuba est è maioribus, quas Occeanus in his oris circundet* (noui orbis scilicet) *In hac Regulus quidam victorias multas est consequutus aduersus* 14
Bozius.

finitimos

A *finitimos populos non alia ratione, quàm quod vsus est Christiano quodam duce copiarum suarum. Is autem pergebat in hostes gestans in pectore imaginem Virginis, ac protinus illos in fugam versos superabat. Cúmque dissensione orta inter Indos præstantiórne foret imago Mariæ, an verò Indicorum Deorum: idcirco ad arma veniretur, conuenère, vt in lata quadam planitie duo iuuenes hinc inde ad terga ligarentur arctissimè, & duo quidem nomine Mariæ ab aduersaria parte vinculis obstringerentur;* B *duo verò Indicorum Deorum nomine similiter ab alia parte, quorum verò manus sponte soluerentur, ij victores essent, ac pro veritate crederentur pugnare. Res ita in omnium acta oculis, inspicientibus ferè innumeris, inclamante regulo, aue Maria, astitit matrona maiestate mirabili, quæ ad suos appropinquans, & virga manus tangens illos exoluit, vinculáque se ad alios duos ex aduerso positos deuinciendos continuò contulerunt.* C *Quo peracto visum est, idem certamen renouari, ac rursus idem mirabiliter euenit. Hoc passim diuulgatum plurimos ad Christum traduxit. Atque hoc satis quantum ad Indias Occidentales.*

15 *Quantum porrò ad Orientales illud certum, anno 1497. Vasquium Gamam ab Emanuele Rege missum detexisse Indias Orientales, aditúmque ad illas aperuisse auspicijs Deiparæ, quocirca Emanuel Rex in ora littoris Olysiponensis templum Virgini excitauit, vt Petrus Maffeus lib. 2. historiæ Indicæ, & Osorius primo, tradunt.* D *Illud præterea in Africæ locis ad promontorium bonæ spei contigit, vt Rex Monomotapæ potentissimus Christo se dederit hac occasione, quòd in somnis sæpe viderit matronam quandam secum loquentem, cuius cùm mox imaginem depictam conspicatus esset, illa autem Virginis erat, cum plurimis est baptizatus, vt retulimus signo de miraculis in fidei propagatione editis. Atque ex his omnibus constat, visis, monitis, & ope Virginis Mariæ adiutam semper in maximis necessitatibus Ecclesiam Dei, conseruatúmque, & ampliatum Christi cultũ.* Sic ille. Habes innumera per aliorum scripta, & historias dispersa, non minora, quæ longum, ac infinitum propè esset recensere, trophea sanè de paganis pro Assertoris regno erecta, nunquam interitura. Iam vnum, vel alterum de Mahometanis, si placet, videamus.

Quàm celebre illud, quod historici nostri referunt, & Ambrosius Morales 3. p. historiæ lib. 13. cap. 4. narrat, cùm Augusta mater dicatam sibi specum in ea Hispaniarum parte, quæ vulgò Asturias dicitur, aduersus infinitam prope Arabum multitudinem, Christianorum defendit bono. 16 Morales. Quàm præclarum, quod ad Tolosæ nauas, cùm tantæ Virginis sacra imago (in militaribus Alfonsi Regis ferebatur depicta signis) fidei obiecta hostibus, impios deleuit funditus. Æterna dignum memoria est (vt ad Hebræos transeam) quem in Paulo Burgensi, Iudæo quondam, de tota gente multorum saluti egit. Ipsa namque viro, nondum Paulo, vt is esse inciperet, se conspiciendam præbens, Christianam profitendi religionem mentem iniecit, rémque tam fœliciter ad exitum perduxit, vt non tantùm ille

ille Christo nomen daret, sed filij etiam, socrus, tandem vxor, aliiq; permori hominis exemplo, permori doctrina, qua multa Iudæorum millia in Gallia, Italiáque orthodoxæ fidei genuit. Describit Sanctorisius in Pauli huius vita, quam eius scrutinio Scripturarum præfixit, triumphi pompam, qua per mediam Burgorum vrbem baptismi die omnibus qui aderant lætissimo, in domum è templo delatus fuit. Qui sanè totus fuit Virginis, vti & victoria, vel ipso Paulo teste, cognominis loco Deiparæ proprium sumente nomen. Vt nulli dubium foret, cui se deberet totum, cuius armis esset, vt vinceret, fœlicissimè superatus. Ergo Theotocos præclarissima Redemptoris imperij auctrix, & propagatrix est. De qua meminisse Propheta debuit, cùm illius futuram amplitudinem prædicebat.

Sanctorisius.

17 Commodè verò *men* clauso, vt cùm *lemarbe* intueremur, eandem significari, & quasi commõstrari digito censeremus, quam priùs iam in voce *alma* expressisset. Fateris de illa sermonem esse Vati, explicarique inuento isto clausæ litteræ inusitato, negas tamen eo quidquam aliud prædici, quàm ipsius illibatã, perpetuámque Virginitatem, vt sensus sit, Virginis opera, ex qua proditurus esset imperator, imperium esse dilatandum. Si Virginem vaticinatur Isaias *men* clauso, vt absolutè Virginem prædicit, ita & omni acceptione, significationéve futuram Virginem prædicit iuxta superiori capite expensa. Non distinguit, absolutè charactere clausam profert, clausa omni malo credenda est; omni propterea culpæ debito, cùm malum istud sit. Præterea subiecta res hoc ita esse facilè persuadet. Agit de præliis, victoriis, triumphis, & spoliis vates, quæ præclarorum Christi facinorum vmbra essent, illius ortum subdit, imperium addit, crementa, & his cooperantem matrem clausa littera; oportebat exponere talem, tantámq; futuram illam, vt nunquam hosti pateret, nunquam ei subiici deberet, hostili manui vndique imperuia, ictibus inaccessa, cùm pateret nihil, rimula nulla extaret, qua vulneri esset locus. Magna verò ad culpam ianua debitum eius est. Et quidem ita fieri, sic prædici, honor ipse imperatoris, qui matris opera vsurus erat, postulabat. Nam fœminam ad tam ardua, & insolita destinari, contemptum patrandorum, aut de illorum certo euentu dubiũ minùs credulo poterat generare. Horum nihil poterat legenti accidere, videntique, talem eam futuram annunciari, qualem operis moles exigeret, qualem hostis immaniter perhorresceret. Totũ id ipsius *Men* interpretatio, nominisque vulgaris ethimologia confirmat, quod aliud à nobis caput exigit, vt commodiùs expliceturr.

Euasio.

Occluditur.

CAPVT VII.

Men *clausi apud Isaiam nomen, concessæ Virgini à debito immunitatis priuilegium continere.*

CVm nihil in sanctis libris otiosum putandum sit, nihil vanum, 1

vanum, credere par est, in ipso *Men* nomine latere mysterium, quod ipsa vocis, qua significatur littera, nos doceat expositio. Ea verò, si rectè compingatur, immunitatem Virginis, quam rimamur, concessam illi fuisse ostendit. Vt ostendam, rem ita se habere, in medium adducendæ mihi sunt variæ Doctorum sententiæ de litteræ huius voce, pòst in vnam integram orationem cogendæ, cuius sensus nostrum probet. Nec inuentum recens, aut futile, puerilève, sic nominum impositiones expendere, vt ex eis mysteria colligantur, res, quibus data sunt, & applicata, vberiùs declarentur: cùm Patres nobis exemplo veneratione digno sint, apud quos huius permulta generis. Tritum Gregorij magni Pontificis illud ex Moralium 4. libro 3. capite, quo in matutinis precibus Dominicæ post Pentecostem quintæ, nocturno secundo, vtitur Ecclesia Romana omnium mater, communiter ad hoc probandum excerptum, referendúmque præsenti loco, vt fidem faciam: *Quid est, quod Dauid* (ait) *qui retribuentibus sibi mala non reddidit, cùm Saul, & Ionas in bello occumberent, Gelboë montibus maledixit, dicens; Montes Gelboë, nec ros, nec pluuia veniant super vos: neque sint agri primitiarum: quia ibi abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset vnctus oleo?* &c. *Quid ergo montes Gelboë, Saul moriente, deliquerunt, quatenus in eos nec ros, nec pluuia caderet, & ab omni eos viriditatis germine sententiæ sermo siccaret? Sed quia Gelboë interpretatur decursus, per Saul autem vnctum, & mortuum mors nostri Mediatoris exprimitur: non immeritò per Gelboë montes, superba Iudæorum corda designantur, quæ dum in huius mundi desiderijs defluunt, in Christi, id est, vncti, se morte miscuerunt, & quia in eis vnctus rex corporaliter moritur, ipsi ab omni gratiæ rore siccantur.* Antiquior Gregorio prudens fœmina Abigail, quæ, sumpto ex viri nomine argumento, Dauidis iram placuit 1. Reg. 25. cap. vers. 25. dicens: *Ne ponat, oro, dominus meus Rex cor suum super virum istum iniquum Nabal: quoniam secundum nomen suum stultus est, & stultitia est cum eo.* Et verò si nullius ponderis negotium esset, vocum significationes expendere, tot, tantíque viri in ea, quæ *Men* est, indaganda minimè laborassent, minimè tam variæ illorum de recula extarent opinationes.

(Margin: Gregorius. — 1. Reg. 25. v. 25.)

2 Hieronymus præfatione in Threnos, & ad Paulam Vrbicam, Eusebius 10. de Præparatione Euangelica 2. c. Bruno in Ps. 118. octonario 13. Cardinalis Hugo, Iansenius, Genebrardus, & alij ex ipsis aiunt, litteræ huius nomen sonare. Ambrosius, & Hugo in eundem Psalmum, & octonarium, ad initium, ex intimis: Ignis ex vltimis alij, quos, suppressis nominibus eo loco Ambrosius refert, quorum interpretationem Incognitus, & Hugo admittunt. Viscera, Bruno, Hugo, Incognitus, horum aliquod Franciscus de Puteo in cathena; Becanus Hieroglyphicorũ 13. §. *Mem adiuua eum*, quod latè deducit, exponit, & probat Arboreus in Prouer. c. vlt. v. 10. à quo, vel ex ipsis, Ioánes Rechlinus

(Margin: Hieron. — Eusebius. — Bruno — Hugo Card. — Iansenius. — Genebrard. — Ambros. — Hugo. — Ambros. — Incognitus. — Hugo. — Bruno. — Hugo. — Incognitus. — Puteo. — Becanus. — Arboreus.)

Rechlinus ex Rabbinorum sententia Cabalæ 3. libro aquam. Possunt tam diuersæ istæ significationes in vnam propositionem redigi, cuius sensus nec inutilis, nec iniucundus sit. Vt si dicas: Ignis ex vltimis, à quo aqua, viscera ex ipsis intimis adiuua. Subobscura forsitan alicui videbitur, sed facilè, quantum ad præsens attinet, perfundetur luce. Autumo Isaiam ænygmaticè, vt tam eximium Vatem decebat, indicare voluisse augustissimæ parentis Messiæ præstantiam, & sanctitatem; idque tribus summo artificio inter se connexis explicuisse, litteræ nimirum nomine, figura, & loco: dictum de figura superiori capite; nomen, & locus restant. Nomen, vt plenum significationibus est, ita Virginem omni plenam gratia, & priuilegio decoratam significat, quam forma clausam omni malo, corruptioni, vitio, peccato, fomiti, ac debito indicauerat, imposita characteri vox talem, tantámque futuram esse vaticinatur, prædicit eius admirandam virtutem, prædicat puritatem, quamque victura esset immunis ab omni penitus imperfectione, ab omni lege, quæ de peccato vllo contrahendo extaret auxilium ferente, eiúsque res disponente illo, qui & ignis æternus est, & suo tempore laturus opem suismet visceribus esset opportunam, non serò, non subitò, aut præcipiti consilio, vt ferret sors, sed ex ipsis intimis, id est, ab ipsis primis initiis, tum in fœmina incipientis vitæ, tum æternorum decretorum numinis, quæ si nunquam incepêre,

A quod perpetuò fuerint, id tamen (vt à nobis mente concipiuntur Diuina) statuerunt primum, illorúmque veluti exordium fuit, quod ad Regis omnium Christi, Reginæque parentis Virginis mysteria pertinebat.

3 Pertinebat autem re vera tantæ matris puritas, & ab omni peccati debito exceptio, quoniam & supremi totius orbis principis origo esset futura, & gratiæ fons perennis, quem cuB iusque vel tenuissimæ culpæ vmbra dedeceret maximè, quando sordes, & impuritas quæcumque peccatum olent, sunt. Olet verò plurimum eius debitum, atque ideò grauiter certè olet, quare fas non erat, vt tam putam, purámque cœlestis planè aquæ scaturiginem illud inficeret. Præstitit beneficium hoc ignis ille, qui graueolentiam omnem in aquis absumere consueuit, non permisit quidquam eius propè ad C hanc accedere, præuenit celeritate sua, præuenit efficaci vi, qua tutum fontem reddidit. Sanè in augustis libris celeberrimum Dei symbolum, ignem esse, tam notum video, quàm quod notissimum, Deuteronomij 4.v. 24. *Deus tuus ignis consumens est*: ad Hebræos 12.v.24. *Deus noster ignis consumens est.* Lege Dionysium de cœlesti hierarchia c. 15. Dominicę quoque passionis imaginem esse testatur Ambrosius, D non prologo in lib. de Spiritu Sancto, vt falsò refert Lauretus in sylua, sed in Apocalypsis cap. 6. quo loco Isaac, destinati à patre holocausto, vt Dei præcepto is satisfaceret, historiam Christo applicat, singulis aptans singula,

Deut. 4.v. 14.
Ad Heb. 12. v 4.
Dionysius.
Ambros.
Lauretus.

singula, exponénsque, quid per A vnumquodque illorum, quæ in eo Isaachi accidêre mysterio, significetur, atque inter alia, docens per ignem quem manibus gestabat mactandi filij parens, Assertoris passionem adumbratam fuisse. Illius verba sunt; *Per ignem autem passio.* Cuius infinita virtus, & valor particula, *de vltimis* (altera men acceptio) explicatur. Quòd in sacris codicibus, *de vltimis*, idem ac exquisitissimi cuiusdam valoris esse rem significet, vt ex Prouerbiorum vltimo ver. 10. planè constat: vbi de muliere forti dicitur; *Procul & de vltimis finibus pretium eius:* Hebraicè, *Longinquum ab vnionibus pretium eius*; hoc est, pluris æstimari debet, quam summi pretij margaritæ. Vnde septuaginta vertũt, τιμιωτέρα δ' ἐςὶ λίθων πολυτελῶν, *pretiosior est lapidibus magni pretij.* Sic Iãsenius, quem imitatur Baynus, vterque Ambrosium in relatum cap.

Ambrosius. Prou. vlt. v. 10. Septuaginta. Iansenius. Baynus. Ambrosius.

4 Aut sit *de vltimis*, quod Hieronymus, Beda, Richelius, & Carensis volunt. Audiamus Hieronymum, ex quo cæteri: *Quis tantæ* (inquit) *virtutis, quis talis est meriti; qui de tot incredulis, ac scelestis mundi nationibus vnam sibi electorum Ecclesiam congreget, quam sua gratia fortem, atque insuperabilem aduersitatibus cunctis efficiat? Non hic certè nostri similis, non nostro est tempore venturus, sed in fine seculorum, est de cœlo Deus homo descen-* D *surus, qui nos sua passione, & morte redimat. Hoc est enim, quod ait, procul, & de vltimis finibus pretium eius, procul videlicet statu temporis, quod à diebus Salomonis vsque ad partum Virginis intererat: de vltimis autem finibus, quia à summo cœlo egressio eius, qui non aliud pro nostra redemptione pretium, quàm se ipsum obtulit. Vnde Apostolus ad Galatas 2. qui dilexit, inquit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. Quamuis & ita rectè possit intelligi, pretium sanctæ Ecclesiæ procul positum fuisse: quia incarnatio Verbi, Dei conuersatio inter homines, passio, ac resurrectio longè à nostræ esset naturæ conditione dis-* B *creta. Quoniam videlicet ille, & quando voluit, & de qua voluit matre, natus est, & sine peccato vixit in mundo, & quando voluit, & qua voluit morte, discessit à mundo, tempúsque resurrectionis, & ascensionis suæ in potestate habuit, & cætera huiusmodi, in quibus tam procul est à nobis, quam cœlum distat à terra.* Sic Hieronymus. Pro nobis quidem optimè.

Hieronym. Beda. Richelius. Hugo Carẽsis Hieronym.

5 Optimè namque dictis probat, Christi Domini passionem dici C ex vltimis, cuius pretio, meritis, & vi, vt potentissimo quodam igne, qui & lucem præbeat, & tenebris præcludat viam, & aditum origineæ luis tetræ flãmæ claudat, Matrem suam Deus æternus etiam ignis à tanto malo, sic omninò intactam seruauerit, vt nec vllus ad eam tam pestiferi accedere incendij fumus potuerit, debitum scilicet, aut fauilla, hoc est, in Adam peccandi vlla ratio, aut modus. Videri alicui nouum potest origineam labem ignem dici: vt vetus sciat, Rupertum legat, qui 2. in Zachariam libro, Prophetæ illud 3. capitis vers. 2. explicans; *Nunquid iste torris est erutus de igne?* ait; *Dominus Iesus torris erutus de igne fuit; siue quia in mundo*

Rupertus.

mundo hoc, magno vtique camino & grandi officina peccati peccatum euasit, peccatum non fecit, neque ex conceptione contraxit. Notanda hæc postrema. Solum origineum est, quod in conceptione contrahitur, quodq; hoc loco ignē Rupertus vocat. Cui Hieronymus concinit, concinit Richlelius art. 3. accedit Hugo, qui omnem culpam igni significari dicit, vt & Ribera in allegorica expositione 24. numero, Laurerus in Sylua, verbo *ignis*, tum origineam, tum omnem repræsentari posse igni tradit. Repræsentetur igitur illo, quem vocabulo *men* significat, vt miro quodam, elegantique admodum artificio, tres, vna, eademque voce, quanquam diuersi, explicentur, Deus, Christi passio, & peccatum. vt sensus mysticus sit, Deum summum omnium ignem passione filij tanquam deriuato ab ipso igne, ab illa immensa, qua æstuat charitate, dicente Ioanne, *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigentum daret*; cap. 3. ver. 16. à peccatorum igne suos eripere, omnes quidem, postquam in hunc incidere; Virginem, antequam caderet, ita illius omnia præmuniendo, ne penetraret flamma, vt vel tenuem rimulam patere, nunquam passus fuerit, quod *Men* clausum indicat, non leuiora crimina, nō primum omnium, quod origineum est; non in Adamo, non in hoc, aut in ipsa Virgine, vllum ad culpam debitum.

Hieron. *Richelius.* *Hugo.* *Ribera.* *Lauretus.* *Ioannis 3. v. 16.*

A B C D

6, Sapientissimè autem origineo malo Deus, vt ignis igni obiicitur, custos Virginis, cùm vetus habeat paræmia, *clauus clauo truditur*, & vsus doceat, igni perfræpe iniecto recens grassanti iam, iamque imminenti proxime viam præcludi. Accedit, ignem paradisi custodiæ præpositum à Deo fuisse, ne parens noster, quem sceleris illius, vnde origineum ortum duxit, corripuit flamma, tentaret reditum, vtque sanctissimam Virginem delitiarum cælestium paradisum esse innueret, in quem penetrare Adam peccator nequeat; manans ab ipso crimen accedere propè non valeat, quod admirandus quidam alius ignis eius curam gerat diuinus scilicet tam diuino seruando paradiso idoneus, à quo gratiæ aqua, cuius etiam ope longè omnium peccatorum incendium arceatur. Quos enim aqua ista tetigerit, securos ab illo efficiet. Inauditū, totique naturæ aduersans, aquam ab igne tanquam à fonte deriuari. Naturæ fateor, secus Deo, qui quamuis ardentissimus ignis sit, atque de illo Malachias 3. cap. v. 2. vaticinetur, dicens: *Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum & sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum; & erunt Domino offerentes sacrificia iustitia.* Omnia tamen hæc non alia ratione, quàm largissimis aquæ imbribus præstet, vt per Ezechielem, ipse, 36. cap. vers. 25. testatur, efferens: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis Idolis vestris mundabo vos.* Quibus assertoris dicta consonant: ille namque venisse in mundum se, vt ignem immitteret, atque optasse, vt arderet totus, affirmauit serio Lucæ 12. versus 49.

Obiectio. *Solutio.* *Malachias 3. v. 2.* *Ezechiel 36. v. 25.* *Luce 12. v. 49.*

A *Ignem veni mittere in terram*, dixit, *& quid volo, nisi vt accendatur.* Ioannis 4. v.14. Ioannis verò 4. v. 14. *aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Quis vnquam tam perennis aquæ largitorem ignem vidit? Certè qui perfusos mentis oculos fidei habet lumine.

7 Quos si ad ipsa, quæ natura illis obiicit, conuertere voluerit, aliquid inter ea fortassis cernet ab hoc non abhorrens loco. B Ignes astra dicimus, solem maximè, vnde Poëta Æneidos 3. vers. 585. cecinit. Virgilius.

Nam neque erant astrorũ ignes--

Horatius. & Romana Syren carminum Ode 12.

——— Micat inter omnes
Iulium Sydus, velut inter ignes
Luna minores.

Ouidius. Et Naso transformationum 7. magam illam Medeam loquentem ritu suo inducens.

Nox, ait, arcanis fidissima, quæque diurnis.
C *Aurea cùm luna succeditis ignibus astra.*

Cicero. Nec vates solùm, Cicero etiam de republica ita scripsit: *Datus est vobis animus ex illis sempiternis ignibus, quæ Sydera, & stellas vocant.* Philo. Philo item flammeum Cherubini paradisum custodientis gladium de sole interpretatur lib. de Cherubin. *Ignem vero* D *gladius* (ait) *solem significet.* His autem cœlestibus ignibus debemus pluuias, quibus terrestres penitus extinguntur: Deo cœlesti soli, & igni, gratiam, qua peccatorum rogi. Non igitur alienum ab illo est, ignem esse, à quo aqua scelerum omnium flammis aduersa, qua pugnet, & vincat, vt pugnauit, & vicit olim, cùm flagrantem vitiis totum terrarum orbem aquis duntaxat perdens, illustrem de rebellibus, quadraginta dierum spatio, victoriam consequutus est. Cui inferior censeri non debet, quam de omnium flagitiorum capite, authore, ac principe Dæmone, Adamo, & origineo malo defendens viscera, ne in illorum potestatem venirent, aut deberent incidere, gratiæ aqua momento sibi fælicissimè comparauit.

8 Viscera eius matrem nomino, & quidem meritò. Quid enim tam proprium, ac viscera, suauissimam omnibus, & charissimam fœminam, appellare? Dei potissimum, quandoquidem vsitatissimum, quæ cuique maximè cordi sunt, quæque ardenter amat, illius viscera nominari? Sic Paulus ad Philemonem 1. versus 12. Onesimum sua dicit viscera. *Tu autem*, inquit, *illum, vt mea viscera suscipe.* Ad Philemonem 1. v. 2. Et Antonius, cognomento magnus, morti proximus adstantes suos alloquens, vt in eius vita retulit Athanasius, *mea compellat viscera.* Athanasius. Quid autem Deo extra se charius Virgine? Imo quid tam charum? Parens quoque viscera interdum vocarur; quare hîc augustissimã Christi parentem illa perpulchrè significabunt, vt sensus clarior sit, quam iure postulet vates adiuuari à Deo, tum quod mater, tum quod redemptionis egregiæ operi nobilitando id esset mirum in modum conducturum. Quod verò parentes viscera nonnunquam significent, probabo facilè Pauli ad Colossenses verbis 3. c. ver. 12. illis, *Induite vos ergo, sicut* Ad Colossen. 3. v. 12. *electi*

electi Dei, sancti, & dilecti, viscera A *misericordiæ.* Quæ ita exposuit Chrysost. homilia 8. *Non dixit misericordiam, sed cum maiori emphasi per duo* (vt Gentianus Heruetus transfert, aliter Vuolgangus, scilicet, *quod duplici nomine significantius est*) *& non dixit tanquam patribus, sed tanquam filiis patres.* Chrysostomum Oecumenius sequitur, sequitur Franciscus Toletus in Lucæ 1. annotat. 161. in illud Zachariæ can- B tici, *Per viscera misericordiæ Dei nostri;* Scribens. *Quidem alij id dictum putant ad significandum affectum paternum Dei erga nos. In quem sensum Chrysostomus, & Oecumenius illud Colossen. 3. Induite viscera misericordiæ interpretantur: vt Paulus exhortetur ad habendum affectum paternum erga proximos, quasi patres prosequuntur filios quos ex suis generans visceribus.* C Iuuat Cornelius à lapide, qui ad Philippenses 1. versus. 8. num. 19. ait in illa verba. *Testis est mihi Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi: Solent enim rachamim, hoc est, viscera vocare intimos, tenerrimos, ac quasi maternos affectus amoris.* Viscera igitur Cornelio maternum quid sonant: quare non est, cur matrem significare non possint. D

Chrysost. — Gentianus. — Vuolgangus. — Oecumenius — Toletus. Lucæ 179. — Cornelius à lapide.

9 Et verò ita se rem habere, allata nuper ex Zacharia verba, quæ 1. Lucæ vers. 78. sunt, mihi persuadent, quæ de magna Virgine interpretari soleo. Reperam vt exponam. *Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.* Censeo loco isto Deiparam, viscerum nomine, indicari. Nouum Lectori hoc, & insolens videbitur, dum probet, recens inuentum nominet. Probabit, si verum senserit, vt sentiat, norit: Dei nostri misericordiam in scripturis sanctis Christum dici, Psalm. 84. ver. 8. *Ostende nobis Domine misericordiam tuã,* id est, Christum, vt exponit Bruno, Ambrosius, Psalm. 118. octonario 6. Idem ait in apologia Dauid, c. 12. intellexisse Regium psaltem verbis illis, *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam,* Psalm. 50. vers. 1. Eadem Chrysostomi sententia est in Psal. 118. dum ita declarat illud, *Defecit in salutare tuum anima mea.* vers. 81. videlicet. *Per vnius ex sancta Trinitate ad nos demissionem, atque præsentiam hoc loco efflagitari.* Augustinus sermone 13. de tempore, & 3. de verbis Apostoli, Senem Simeonem videre Christum in hoc sæculo cupientem hoc ipsum cantasse, scribit. Denique idem est Ecclesiæ sensus, dum tam libenter ac sæpe vsurpat verba ista. Ex Græcis confirmat hoc Cyrillus Alexandrinus tum Oseæ 6. num. 65. ad ea prophetæ, illius, citato cap. ver. 6. verba, *Misericordiam volo:* tũ Isaiæ cap. 56. vers. 1. *Iuxta est salus mea, vt veniat, & iustitia mea vt reueletur.* Græcè δικαιοσύνη μου καὶ τὸ ἔλεος, *Iustitia mea, & misericordia mea.* Suffragatur Lorinus in Psalm. 84. versus 8. dicens. *Rectè iam dictum sit, per nomen misericordiæ, non solùm per salutaris, intelligi Christum ipsum.* Et post aliqua. *Misericordiæ nomen abstractum rectè conuenit Christo, quia apud ipsum misericordia, & copiosa apud eum redemptio, Psalm. 129. ver. 7. Nec vllum opus maioris miseri*

Lucæ 1 v.78 — Psal. 84. v. 8. — Bruno. — Ambrosius. — Psal. 50. v. 1. — Chrysost. — Augustinus. — Cyrillus. — Lorinus.

misericordiæ fuit incarnatione, & quod magis gratis, ac sine meritis nostris exhibitum sit. De eodem Christo sunt, qui exponant illud ex Cantico Deiparæ Lucæ 1. vers. 50. misericordia eius à progenie in progenies. Lucius Papa hoc symbolo vsus est, vt Alfonsus Ciaconius refert. Hactenus Lorinus. Oblitus Hieronymi, qui Psalm. 32. vers. 5. sic illa exposuit, *Misericordia Domini plena est terra. Totus mundus, vel terra sancta Ecclesia de misericordia Dei plena est, quia sicut ille vbique est, & sua misericordia cum illo, & ab illo inseparabilis est, quia non tantùm vt iustos custodiat, descendit, sed vt peccatores redimeret, vel saluos faceret.* Ergo misericordia Dei nostri Christus est, illius viscera sancta Virgo, per quam salus mundo apparuit. Quare, per viscera misericordiæ Dei nostri, idem erit, ac per Matrem Christi Dei nostri; Christus enim Dei est, vt Paulus inquit 1. ad Corinth. 3. vers. 23. *Omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.*

Hieron.

1. ad Corint. 3. v. 23.

10 In quibus visceribus, dum esset in materno vtero, *Visitauit nos.* loquitur de se, suisque Zacharias, illum namque vxorem, & nondum in lucem editum filium Ioannem, Assertor noster, vt bonis repleret omnibus, inuisit clemens, atque idcirco subdidit, *Oriens ex alto*: id est, cùm primùm ortus Domini è cœlo missi, Spiritus Sancti virtute, clarus illuxit vitæ. *Ortus* dixi, quoniam Oriens hoc loco non participium, sed substantiuum est, vt ex Græco patet, & communiter interpretes notant, Maldonatus, Toletus, Barradas tomo 1. lib. 8. cap. 2.

Maldonatus. Toletus. Barradas.

A B C D

Salmero tomo 3. in Euangelia tract. 23. & alij. Ex quibus omnibus colligi fas est, viscerum nomine significari Matrem, neque aliam in *Men*, nisi eandem, quam Vates ab igne Deo contra peccati flammam iuuari exposcat, non quacunque ratione, aut communi tempore, quo aliis Dominus soleat opitulari; sed ex ipsis, seu ab ipsis intimis, originæ scilicet culpæ initiis, quæ duo sunt; lex à Deo lata, seu pactum cum Adamo initum de trãsmittenda communi lue, ipseque primus homo, vt is, in quo posteri continebantur, erat, & quo cadente, in eo illi debebant ruere, ita Virginis decernendo causam, vt omnino ad illam, nec peccatum, nec debitum, nec præfata lex, nec Protoplastus ipse, vt lapsurus esset, aut labi poterat, attinerent.

Salmero.

Certo autem certius est, particulam *ex*, in sanctis libris pro, *ab*, interdum; pro, *in*, nonnunquam sumi. Exemplum habet prioris Psalmus 7. v. 1. *Domine Deus meus in te speraui saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me.* Vnde Tigurina legit *Domine Deus meus in te confisus sum, serua me ab omnibus, qui me persequũtur, & eripe me.* Sic etiam Pagninus *serua me ab omnibus, &c.* Posterioris Ezechielis 47. ver. 12. verba illa, *Super torrentem orietur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum.* Quæ sic Tigurina reddit. *Cæterùm secus torrentem in vtraque ipsius ripa succrescent omnis generis arbores frugiferæ.* Adduci alia multa poterãt, sed in re nota satis adducta sunt. Iuxta quæ nunc, ex ipsis intimis, idem quod ab, vel in ipsis intimis esse poterit. 11

Psal. 7. v. 1. Tigurina. Pagninus. Ezechiel 47 v. 12. Tigurina.

poterit: ipsa verò intima Virginis sanctæ initia. Quatuor hominis, iuxta Philosophos, status recenseri à nobis queunt, externus, internus, interior, intimus. Ille, cùm extra matris vterum viuit; proximus, cùm in visceribus; tertius, quandiu intra parentum generatricem facultatem continetur; postremus, quem in Deo ante mundum conditum quisque sortitus est. Sunt enim, ac fuerunt omnia virtute in illo, vt fatentur omnes, cùm rerum ideæ, creatrici potentiæ coniunctæ, insint Domino. Atque si, cùm primùm editur partus, baptismo abluitur, externi status initio à Deo proles iuuatur, vt de tenebrarum erutus potestate in gratiæ lumen transferatur, & regnum: quod non paucis singulari Dei beneficio contigisse, minimè dubitamus: inter quos Mechtildis Virgo postremum locum non habet, vt in librorum eius refertur prologo, adducitúrque à Castañiza in Scholiis ad 1. librum Insinuationum diuinæ pietatis, à Sancta Gertrude compositum, 4. capite, scholio 1. *Ab infantia*, inquit, *fuit à Deo in benedictionibus præuenta, ita, vt primò nata, cùm videretur iam spiritum exhalare, eam Presbytero sancto, & iusto viro iam missam celebraturo cum festinatione afferrent baptizandam qui cùm eam baptizasset, prophetico ore, vt piè creditur, dixit; quid timetis, puella hæc nequaquam morietur, sed sancta, & religiosa erit, & Deus multa miracula in ea operabitur, diésque vitæ suæ in senectute bona consummabit? Quia autem baptismus eius acceleratus est, inde fuit, vt ipse Christus eidem post modum reuelarit, vt absque mora eius anima Deo templum dedicaretur, eámque ex vtero matris totaliter inhabitando sua gratia possideret.*

Mechtildis.

Castañiza.

12 Si verò ante ortum ex vtero, in ipsis maternis visceribus, sanctus effectus fuerit, vt Ioannes Baptista, in interno statu Deum auxilium ferentem sibi, vt spiritus libertatem adipiscatur, magno suo experietur bono. In interiori autem is, cui ne in parentibus peccet, concessum fuerit, quanquam in illorum potentia sit. Huius vmbra quædam Eua esse poterit, quæ in Adamo vt in materiali principio contenta, in illo nō peccauit, nec peccaret, etiamsi post lapsum virum ex illo ea ratione, qua formata est, educeretur. Denique in intimo, qui ab omni lege in diuina mente contenta de peccato, & huius debito contrahendo peculiari admodum ipsius Dei benignitate immunis concipi definiretur, & conciperetur omnino, quòd nihil ad eum præfata lex pertineret. Priores duos status fœlices contigisse Deiparæ in confesso est, posteriores hos duos illi multi negant, vt omnes ei læti acciderent Isaias optabat, vtque votis responderet euetus, cœlestis ignis aduersus peccati rogum petebat auxilium, vt adesset, in memoriam veluti reuocabat Deo viscera ipsius, Matrem scilicet esse illam, cui tam enixè opem efflagitabat. Exaudit preces numen, vt exauditas vates nosceret, *mem* clausum contra omnes Grāmaticæ regulas iubetur scribere, lætus imperata exequitur, certus non minùs præter omnes communes gratiæ leges mysterium hoc futurū, nulli concessum

antea, vt nulli priùs dictioni *men* A clausum in medio accidit. Sed neque pòst contigisse vlli scimus, vt sciamus etiam, creaturarum nullam post Virginem simile priuilegium habituram. Vnde canere de illa, quod Ecclesia, potes; *Nec primam similem visa est, nec habere sequentem.*

13 Sed mysterio non vacat ipse locus in quo *Men* clausum ponitur, qui nec dictionis initium sit, nec finis. Est enim hoc etiam ostendere, nec mūdi exordio, nec in eius periodo Virginem tanta puritate nitentem orbi affulsuram nostro, sed in annorum medio iuxta illud Habacuc 3. v. 3. *In medio annorum notum facies.* Ni mauis, significari, inter duo extrema Deiparæ sanctitatem versari, quorum alterum numen sit, ad quod accedere Virgo non possit, vtpote, quæ natura sancta non fuerit, vt illud est, sed gratia, ipsius numinis; alterum rationis capaces omnes Angeli, & puri C homines, supra quos omnes viuat ab omni mali periculo, & debito excepta dono, quod eis omnibus sit negatum. Et quidem medium illam tenere locum decebat, quæ inter Deum, & mortales omnes mediatrix, Mediatorísque Mater esset futura, vt vel ipsa characteris sedes ostenderet munus, cui fuisset diuinitus præfinita. Fœlicium medium & Beatorum est, vt dixit quidam; *Medium tenuêre beati.* Fœ- D licissima, Beatissimaque omnium viuentium mater, quare medium occupet, vt ad illum & Deus, & nos extrema duo confluamus; ille, vt per ipsam nobis insinuet se se; nos, vt eiusdem opera ei reconciliemur, & vniamur, tantæ puritatis, moribus in melius commutatis, effecti beneficio gratiæ imitatores. De plenitudine siquidem eius nos omnes accipimus, quæ tanta est, vt vel hinc colligere, quod Lectori persuadere conamur, facillimè valeamus. Colligemus sequenti cap. reste Luca in Euangelio, quem audire oportet.

Habac. 3. v. 3.

CAPVT VIII.

B *Lucæ testimonio agitur.*

PRimo sui Euangelij capite, versiculo 28. ita Gabrielem Archangelum Mariam alloquētem inducit: *Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.* Ex his nostræ opinationis confirmationem petimus, notamúsque principio in eis, non idcirco gratia vocari plenam Dominam, vel quòd iam concepisset Deum, vel quòd illum esser concepturа, quasi hæc sit gratia, cuius plenitudo explicetur, vt velle mihi videntur aliqui. Andreas Cretensis in oratione de Annuntiatione, D. Thomas 3. p. quæst. 30 artic. 4 Sanctus Petrus Alexandrinus Episcopus, & martyr, in codice, quem de Deitate composuit, relatus à Concilio Ephesino tomo 2. cap. 7. & in Chalcedonensi act. 1. capite cui titulus est *Nicenæ synodi fides.* Augustinus sermone 2. de Annuntiatione, Nicephorus lib. 1. cap. 8. Petrus Damianus sermone 1. de Natiuitate Virginis, Hieronymus epist. 140. ad principium; rursus Augustinus in Enchiridio cap. 36. Emissenus homilia in hæc verba, Sophronius, aut quisquis author

Luca 1. v. 28. *Andr. Cretensis* *D. Thomas.* *S. Pet. Alex.* *Concil. Ephesinum.* *Chalced.* *August.* *Niceph.* *Petrus Damianus.* *Hieronym.* *August.* *Emissenus.* *Sophron.*

author est, sermone de Assumptione Virginis inter Hieronymi opera, Gregorius Neocæsariensis homil. de Annuntiatione Mariæ, Ambrosius in 1. Lucæ, Chrysologus sermone 141. Beda homil. 3. de Beata Virgine, Rupertus in Cantica libro 6. Athanasius oratione de Sancta Deipara, & alij. Quorum iudicium non probo. Neque enim Gabriel, qualis, cùm Christum concepisset, futura esset; sed qualis iam esset, illi voluit significare. Nondum verò concepisse Mariam, cùm hæc audiebat, ex vers. 31. perspicuum est, *Ecce concipies in vtero, & paries filium*, &c. ait nuntius post salutationem, aliáque non pauca ipsius dicta. Non ergo cùm gratia plena dicitur, Deum conceperat, neque idcirco ita salutatur, quòd illum esset conceptura, cùm verbum Græcum κεχαριτωμένη, quod noster interpres gratia plena reddidit, temporis sit præteriti. Quare, cùm de conceptione agit Gabriel, perspicuè nõ dum concepisse docet, cũ de gratiæ plenitudine, non implendam fore, sed esse iam plenam dicit.

Gregor. Neocæsariens. *Ambros.* *Chrysolog.* *Beda.* *Rupertus.* *Athanas.* *Luca 1. v 31.*

2 *Etsi rem ipsam* (inquit Maldonatus ad 1. Lucæ ver. 28.) *remotis consideremus verbis, maioris vtique fuit gratiæ, quòd Deo Maria grata, quàm quòd Dei mater esset, maioris meruit, quòd Deum animo conceperit, quàm quòd corpore conceperit, vel Christo ipso testante, qui muliere illa dicente, beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suxisti*, respondit; *Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*; *capite 11. versic. 27. apud Lucam. Denique si propterea gratia plena diceretur, quod* *Christo in vtero concepto plena esset, postquam peperisset, gratia plena esse desiisset, quod meritò Athanasius in oratione illa de Sancta Deipara, tanquam absurdum refellit. Addo, non dici gratia plenam, mea quidem sententia, neque quòd concepisset, neque quòd conceptura esset Christum, sed quòd ipsa in se, quamuis non ex se, plena esset gratia, qua quidem digna facta est, vt Christum conciperet, licèt eam tam plenam, támque abundantem gratiam, nisi conceptura Christum fuisset, non habuisset; in hunc enim illi vsum data est, vt idonea Christi mater efficeretur. Id hac ratione facilè constabit. Non implenda, sed plena iam gratia vocatur, vt paulò antè ex verbo Græco demonstrauimus: Christum autem nondum conceperat, sed conceptura erat; ergo non vocatur gratia plena quòd iam concepisset, aut quòd conceptura Christum esset. Atque hoc etiam modo, si rectè intelligatur, mihi videntur Ambrosius, Augustinus, & Beda sentire.* Hucusque ille. Cum quo Barradas tomo 1. lib. 7. capite 7. versic. *Fatemur*; sentit; sentit & Salmero tomo 3. tract. 5. Toletus annot. 67. & passim alij, quos taceo, vt ad singulas salutationis huius partes declarandas accedã.

Maldonat. *Barradas.* *Salmero.* *Toletus.*

Prima celeberrima illa vox in vulgato nostro, *Aue*, in qua grauiter, ac piè lusêre multi, nonnulli ex simplici facientes compositam, variata nonnihil orthographia, *e* per diphtongum scribentes, præpositionem *à* vocis initium fecêre, vt sensus esset ille, absque væ. Sola enim Deipara væ nullum sceleris experta est. Aliquod verò illius censetur 3

debitum, cùm particula ea, quidquid miserum euenturum sit, aut euenerit, soleat explicari, eive cũ gemitu, aut tristi commiseratione adiungi. Sic væ tibi, alicui dicimus, cùm malum ei timemus, aut imminere cognoscimus. Ex debito autem culpæ ista prouenit, quare væ illi, qui ei subiicitur, scelesti namque sustinendo expositus necessariò est. Si ergo absque omni væ augusta Mater est, absque debito prorsus cuiusque peccati est, ideóque salutari meritò ab omnibus potest, *Aue*, iuxta hemystichium illud

Væ quia nescis, aue.

Alter dixit,

Væ quia tollis, aue.

Ludi huius magistros habemus, D. Thomam in expositione salutationis Angelicæ, Bonâuenturam in speculo, lect. 2. Albertum magnum libro de laudibus Virginis, & de salutatione Angelica. Quos imitatus Bernardinus à Busti in suo Mariali 1. p. sermone 5. de Conceptione Mariæ 1. sermonis parte, §. *Quinta ratio*; littera A, ad initium dixit; *Litteræ autem, quas detulit Archangelus Gabriel, fuerunt salutationis mirabilis, scilicet Aue gratia plena. In quibus verbis denotauit, ipsam Beatã Virginem fuisse sine aliqua macula conceptam, & innocentia originali decoratam, aue enim idem est, quod sine ve, & ista indefinita æquipollet vniuersali lege, si necessitas, §. si annua, ff. de pignoribus, & ibi Glossa, & l. si pluribus in principio ff. de leg. 2.* Sic ille. Cui alij recentiores similes.

D. Thomas. Bonauent. Albert. magnus. Bernardinus à Busti.

4 Placuit multis, commutatis litteris Euæ nomen, & aue istud inter se conferentes ingenia religiosè exercere. Hinc illud, quod Ecclesia probat, & toties canit:

Sumens illud aue,
Gabrielis ore,
Funda nos in pace,
Mutans Euæ nomen.

Ac si diceret; rebus tristè, filiis matris nomen in lætissimum cõuertit Maria. Etenim si omnis infœlicitatis initium illa factis suis extitit, hæc totius boni origo, & fons egregia sua, & admiranda sanctitate fuit, qua Deum ad se redimendis omnibus traxit. At nodus hic soluendus. Eua, vt notant Pattes, & omnes sciunt, vitam sonat. Quid ergo commutatione opus fuit; præstitisset, intactum relinquere, dulcius nihil vita? Si variatum est in Virgine damno mutatio erit, non vtilitati. Vacuum fœminæ illi nomen contigit, titulus sine re. Quæ vita ex mortis propagine? Postquam & animæ infœlix incurrit lethum, & corporis extremo subiecta mansit fato, appellationem eam sortita est, quam alius moriturus etiam, coniux scilicet, ei tunc imposuit, quod mirantur Patres, damnatum morte, morte damnatæ, splendidam vitæ nomenclaturam indidisse, non antè, cùm vterque immortalis, & fœlix esset. Deipara idcirco mutasse nomen dicitur, quòd rem nomini subiectam habeat, quare vacuum, & inane in solidum, & plenum vertit; ideò gratia plena. Tam plenum certè vt nec vacua in illo syllaba vlla sit, non iota vnum, non vnus apex, nihil in eo mali prioris mansit, eius reliquiæ nullæ; inter quas peccati quoduis debitum recensetur: *Sic Magnus Albertus existimat supra* (quidam ait)

Obiectio. Solutio. Albert. magnus.

ait) *ex peccato, dicens, sequutum est triplex va, va pœna, va ignorantia, & va culpa: va culpa triplex originalis, actualis, & venialis. Sine va isto triplici fuit Beatissima Virgo Maria, sine va culpa actualiter, sine va ignorantia habitualiter, sine va culpa causaliter.*' *Per va culpa actualiter peccatum omne, quod actu insit animæ tam originem, quam propria voluntate commissum intelligit, per va autem causaliter, quid nisi debitum, quod peccati causa est, indicabit?* Pænæ citra dubium væ, quod principio inter alia posuit, imo primo recensuit loco, etsi pòst non eodem expresserit nomine, sed periphrasi. Cùm enim à peccato vt à causa omnis pœna sit, væ causaliter, seu væ culpæ causaliter eam iure potuit appellare. Nullam verò sanctissima Virgo pænam sustinuit, hanc ergo illi ea dicendi formula negat Albertus, quare falsò ab illo sensu eò adducitur.

Expositio Alberti.

Exploditur qui Alberto sensus tribuitur.

5 *Obiectio.*

Et falsò, inquis, nos totum hoc circa Gabrielis aue, cùm ipsa scripturæ littera, quæ iuxta Hebræū, & Græcum textum expendenda est, nulla ratione faueat. Quo fit nullius esse roboris, nullius ponderis, si aliquod habet, eius est momenti, cuius ita ludentium authoritas, quæ cum diuina comparari non potest in sacris litteris, quas nunc versamur, contenta. Fortè casu in Latinum versa existimas, cùm cœlesti consilio translatæ sint? Id interpretis mentem, & calamum texit, id effecit, vt aue pro Hebrea, & Græca voce scriberet, cùm relictus sibi, fortassis aliam posuisset. Atque ideò effecit, vt ludus circa voculas istas hic seria res esset, veritatem

Solutio.

A seriam contineret, quam ipse scripturarum author Deus *aue* huiusmodi futuri præscius ludi voluerit explicare. Notauit hoc Barradas supra versiculo: *Potuisset interpres*, asserens: *Potuisset interpres transferre* χαῖρε *in verbum gaude, sed diuino nutu transtulit Aue: quo verbo pie Ecclesia vult indicari, Virginem sanctissimam ipsum nomen Eua, quas in mundum inuexit calamitates in æternam fœlicitatem transmutasse. Sic enim in vulgato hymno canit sumens illud aue, &c. Nam eua, & aue iisdem litteris sed transmutatis scribuntur.* Si Ecclesia indicari hoc vult, Deus ipse vult hoc indicari, maius ergo habebit robur; & pondus, quàm humanæ insit authoritati. Et quidem sensu, & re grauissimi ac vetustissimi Ecclesiæ ipsius Patres idem retroactis sæculis tradiderunt, vt Augustinus sermone 15. de Natiuitate Domini, & Gregorius Nyssenus oratione de Natiuitate Domini, affirmantes, idcirco salutationem verbo illo χαῖρε Angelum inchoasse, vt Beatam Virginem Euæ illi primæ opponeret, indicans principium eam salutis futuram, sicut Eua initium extiterat mortis, & miseriæ. An non Euæ nomen in aue commutari hoc est? Vide Toletum citato superiùs loco annotatione 65. ad cuius initium nouam, & insolitam hanc salutationem esse aduertit cum Origene homilia 6. in Lucam, & Ambrosio in præsenti loco. Quam autem verum hoc sit, accurata illius ostendet nobis satis expositio, diligensque verbi χαῖρε indagatio.

Barradas.

Augustinus.

Nyssenus.

Toletus.

Origenes.

Ambrosius.

Vt ad Græca iam descendamus, non imprecantis hoc loco 6

est, sed annuntiantis, & exhortantis ad gaudiũ, estque quod apud latinos, salue, & gaude, salutantis voces hæ sunt, illa etiam salutantis. E duabus significationibus posteriorem amplectuntur Basilius, homilia de Christi humana generatione, Greg. Nyssenus suprà, Euthymius, & Titus Bostrensis in hunc locũ, Andreas Hierosolymitanus, & Basilius Seleuciç Episcopus sermone de Annuntiatione. Sic tamen hi omnes, & alij cùm eis plurimi excitari ad gaudium & lætitiam Mariam ab Angelo affirmant, vt velint, id esse ad Euæ mœrorem, quem illa nimirum inuexit, excludendum. Vt videas, sentiantne, verè augustam Matrem Euæ nomen in auo commutasse, ludũque ipsi an luserint, quem tot luserunt. Quàm bene Hierosolimitanus Hesichius sermone 1. de sancta Deipara extulit, non solùm tristitiam, sed ipsum tristitiæ fontem eam obturasse. At non tantùm aliis obturauit illũ, sed etiã sibi. Aliis quidẽ, vt eos decebat, & illorum statum; sibi, vt dignitas, ad quam destinata fuerat, postulabat, summa erat ista, summe obturandus ei tam pestilens fons, & execrandus. Primum in Adam peccare, ac peccati debitum puto, id illi maximè obturandum fuit. Obturatum Angelus nouit, ideoque de tanto ei bono χαῖρε proferens gratulatur. Vt enim Euthym. & alij docent, congratulantis illa vox est, nõ benedicentis. Gratulatio verò de habitis iam bonis, quæ perseuerent, est. Habet igitur, cùm ita salutatur Virgo sanctissima, bonum, de quo gratulatur ei nuntius, ac de quo illam gaudere iubet. Excedo non

Basilius. Nyssenus Euthym. Titus Bostrensis. Andreas Hierosolymitanus. Basilius Seleuciæ Episcopus.

Hesichius.

Euthym.

A dignis rem tracto vocibus. Reginæ seruus non iubet, vti nec benedicit, cùm hoc maioris ad minorẽ sit. Reuocat ergo in memoriam inter alias gaudendi, & lætandi causas totius in ipsa gaudij, & lætitiæ initium immunitatem ab omni scilicet peccato, & debito, quod tristitiæ omnis, ac mœroris funestum, & lugubre principium est.

B Sonare mihi videntur ista, Gregorij Thaumaturgi sermone de annũtiatione, illa. *Aue. Tu enim, quæ re vera sunt gaudio digna agis, quoniam immaculatam induta es vestem.* Macula, vt suprà ostendimus, peccati debitum est, hoc Virginis indumenta carent, atque ideo immaculata omnino sunt. Vestis, indumentorũmque metaphoris vitam hanc nostram Paulus explicuit 2. ad Corint. 5. v. 4. scribens, *Nolumus expoliari, sed superuestiri.* Gregorius imitatus Apostolũ, vestem, cùm gratiam, tũ vitam, quam vixit augusta Mater vocat, vtrãque omni liberat macula, immunẽ prorsus dicit, quando absolutè immaculatam dicit. De tãto bono gaudeat, eius enim, vt Chrisippi agam verbis auere, atque gaudere est, cùm nihil habuerit vnquam, nec habeat, quod gemat, vt Rupertus 1. de Trinitate, c. 13. inquit. Huc spectant illa Toleti dicentis suprà: *Possumus etiam hoc idem salutationis verbum interpretari simul, vt etiam significet, idem quod salue, non quod Angelus imprecetur salutem ei, quam sciebat matrem salutis futuram, sed quòd salutem per eam annuntiat futuram, quasi diceret, salue, quia salus mundo per te adueniet, & in te medicina vitæ, ac sanitatis conficietur.*

C

D

Præterea

7 *Thaumat.*

2. ad Corint. 5. v. 4.

Chrisippus.

Rupert.

Toletus.

A *Praterea est verbum congratulationis, quo Angelus Beata Virgini congratulatur, & latitiam pra se fert de maximis donis, quibus a Deo illa erat affecta, & proximè afficienda, qua ratione Ecclesia nunc decantat.*

Salua sancta Parens enixa puerpera Regem.

Verbum igitur hoc & salutis, & gaudij est, atque exhortantis, annuntiantis & congratulantis, vt declaratum est. Hactenus ille. Qui, cùm ait maxima Virgini à Deo collata bo- B na, non quęcumque intelligit, sed præstantissima. Est autem præclarissimum à peccati debito immunitas, vnde illi concessum puta, ob idque ab Angelo ad gaudendum accendi verbo *aue*, seu χαῖρε. Cui reliqua salutationis miro ille artificio connexuit, vt eius essent veluti commentatio. Sed antequam ista exponimus, similis iam solutæ obiectioni alia diluenda est.

8 *Obiectio.* C Angelum non Græcè Virginem salutasse, cùm Græca illa non esset mulier, sed Hebraicè, frustra ergo in Græco χαῖρε verbo exponendo, & expendendo fit vis, tempúsque consumitur, maximè cùm Hebræa vox non tantæ, quantæ illud significationis sit, *Salom lac*, id est, pax tibi. Hac enim
Iansenius. Barradas. si Iansenio credimus, & Barradæ alloquutus Gabriel Mariam est, quod vsitata Hebræis salutandi D forma hæc sit. Vnde Syriacum Euangelium lucæ Græcum χαῖρε in *Salom leci*, hoc est *pax tibi*, conuertit. Quin Iudas Christum
Matth 26. v. 49. c. 28 v. 9. Matth, 26. versus 49. & Christus fœminas, eiusdem Euangelistæ 28. versus 9. hoc ipso χαῖρε verbo salutauit, nihil aliud volens exprimere, quam pax tibi, pax vobis, […]que ita Lucas vltimo vertit A cap. vers. 36.

Luca vlt. v. 36. Solutio. Respondeo Potuisse Angelum vna cum vsitata Hebræis salutandi formula proferre alia, quibus exprimeret Virgini, quod Lucas χαῖρε, atque idcirco illo fuisse vsum tantùm Euangelistam. Deinde interius innotuisse Matri, per illa pax tibi explicari à nuntio ipsi, quod χαῖρε, si proferretur, ideóque scripsisse istud sacrum historicum. Etenim cùm facillimè pax tibi dicere po- B tuisset, nò absque ratione factum est, vt χαῖρε potiùs diceret. Regebat scriptoris calamũ ipse, qui legatum miserat, quique mandata illi perferenda cõmendarat, quare non absque illius afflatu, quod scripsit, scripsit Lucas, vt multa verbo vno exprimeret, idque vnà cum cæteris, esse nimirum singularem istam salutationem singulari debitam fœminæ, Virgini sin- C gulari. At quid singulare in illo pax tibi, si quod sonat, duntaxat valuit, aut nihil aliud additum illi fuit? Profectò vt, quod sequitur, peculiarissimum est, ità & præmissum ei singularissimum esse debuit.

Sequitur, *gratia plena.* Græcè κεχαριτωμένη, non vtcumque positum, sed absque articulo ὁ, quod dum fit, insolitum aliquid, & singulare, atque vt Græci appellant D τὸ μοναδικὸν, significatur, vt ex Apolonio antiquissimo Grãmatico 9
Græco Turrianus & ipse Græcè *Turrianus.*
doctissimus epistola ad Iacobum Amiatum Episcopum Antisiodorensem ostendit, notaruntque Valentia to. 4. suæ Theologiæ disp. *Valentia.*
2. q. 1. puncto 2. ver. *Minor autem*; & Salmero tomo. 3. in Euan- *Salmero.*
gelia tract. 5. vers. *Et non dixit Angelus.* Quorum hic subdit, Merito

Epipha

Epiphanium, in Antidicomarianitarum hęresim disputantem, ponderasse, κατὰ πάντα κεχαριτωμένη. Illud etiam huc spectat verbi χαριτόω participium κεχαριτωμένη esse: illud gratum facio, seu gratifico: quo vtitur Paulus ad Ephesios 1. versu 6. inquiens: *Gratificauit nos* (Deus scilicet) *in dilecto filio suo*: Hinc participium κεχαριτωμένη gratificata, vt Pagninus transfert, & gratia plena, vt vulgatus habet, & Siriaci Euangelij versio *maliath tabutha*, gratia plena. Descendit verbum à χάρις nomine, quod latinè gratia dicitur. Cuius tum apud Scripturam sacram, tum apud scriptores prophanos triplex vsus. Accipitur inprimis pro quadam affectus complacentia, qua homini homo placere dicitur: Sic Genesis 39. vers. 4. *Inuenit Ioseph gratiam coram Domino suo*: idest, placuit, & acceptus fuit domino suo, *& Esther* 2. vers. 15. *Omnium oculis gratiosa.* Illa ergo complacentia, qua Ioseph Domino, cunctorum oculis Esther arridebant, hoc est, quam concipiebant illi animo, gratia seu χάρις dicitur ab amore, ἀγάπη distincta res, si non Philosophicè, quod modo non curo, vsu tamen quodam, & vulgari opinione diuersa, vt nomina ipsa diuersa sunt. Certè apud idolorum cultores amoris alia, gratiæ alia Dea fuit.

Ad Eph 1. v.6.
Pagninus.
Gen. 39. v. 4.
Esther 2. v. 15.

10 Secundò placendi causa, illud ne, quod in eo est, quo placet nobis, & acceptus est, gratia seu χάρις item dicitur, inde lepor, venustas, & elegantia nomine hoc expressa, Danieli 1. v. 9. *Dedit autem Deus Danieli gratiam, & misericordiam in conspectu principis Eunuchorum*, Ecclesiast. 26. v. 19. *Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata*: ad Col. 4. v. 6. *Sermo vester semper in gratia sale sit conditus.* Denique beneficium quod ex gratia prouenit, & complacentia, gratiam quoque nominamus. Ecclesiast. 29. vers. 20. *Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam.* Genesis 12. ver. 13. *viuat anima mea ob gratiam tui.* Sed non beneficium quoduis gratiæ mereatur nomen, nisi absque pretio sit, sponteque, ac libenter conferatur, teste Paulo ad Romanos 11. ver. 6. *Si autem gratia, iam non ex operibus.* In præsenti, iuxta secundam acceptionem sumitur vox, & quod ab ea descendit verbum, huiusque participium. Quare idem erit illud, quod, quidquid in aliquo est reddens hunc alteri acceptum, siue homo iste sit, aut Deus, Domino siquidem homines etiam placent. Verbum autem, quod gratum efficere, vt placeat alteri. Sic ad Ephesios 1. vers. 6. *In laudem gratiæ ipsius, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo*: idest, per filium suum nos sibi gratos effecit Deus, donans, quæ ipsi placent, quæque nos ei acceptos reddunt. Quo fit, participium κεχαριτωμένη fœmeninæ terminationis à Luca positum grata facta dicere, Deo nimirum, quòd in virgine sint, quæ maximè placeant illi. Et quidem sic facta grata, siue gratiosa, vt tota ex gratia veluti facta sit; quare singulari ratione, atque insolita gratia plena. Erit singularis si à debito, & lege: pactóque inter Deum, & Protoplastum quondam celebrato exceptam significarit. Significare

Daniel 1. v. 9.
Ecclesiast. 26. v. 19.
ad Colossen. 4. v. 6.
Ecclesiast. 29 v. 20.
Genes. 12. v. 13.
ad Rom. 11. v. 6.
Ad Ephes. 1. v. 6.

gnificare probat, quod ita Cardi- A nalis Toletus suprà 66. annotatione aduertit. *Toletus.*

11 *Attende autem, participia, siue verbalia nomina, quæ deriuantur à verbis terminatis in ὀω significare quandam abundantiam, & plenitudinem, vt non quouis modo gratam, sed abundantissimè, & plenissimè gratam fuisse indicet, quod Latinus Interpres sapienter considerãs vertit, gratia plena. Illud enim participium nominaliter accepit, ideo non vertit gratia repleta, sed plena gra-* B *tia, vt maiorem in hoc abundantiam significaret: Certum enim erat, Deo esse acceptam; fuit autem illa verè plena gratia, quæ ita accepta fuit, & placuit Deo, vt in Matrem vnigeniti Filij sibi consubstantialis electa esset ab æterno Patre. Hinc patet, quantum errent Neoterici quidam, qui hanc vocem reiiciunt quasi Græco vocabulo minùs accommodatam, & vertendum censent, aut gratia dilecta, aut gratiosa, aliisue modis contra receptissimam, & ab Ecclesia* C *receptam versionem. Aue gratia plena: Quæ supra omnes interpretationes eorum, perfectius explicat vim vocis Græcæ, & gratiam Beatæ Virginis verius magnificat.* Sic ille. Qui grauissimorum Patrum calculo vulgatã interpretationem firmat. Ambrosij loco isto, & 1. de Spiritu S. c. 7. Augustini serm. 14. & 15. de Natiuitate Domini, & Athanasij homil. de Deipara, cuius illud: Beatam Virginem ea de causa sic esse appellatã, quia adimple- D tione Spiritus Sancti omnibus gratiis abundaret. Commentatur, & explicat participium κεχαριτωμένη. Quid apertius dici potuit, quo verbum nostrum probaret. *Ambrosius. Augustinus. Athanasius.*

12 Epiphanius quoque hæresi 8. *Epiphanius.*

A cum his Patribus est, vbi vt participij κεχαριτωμένη vim exprimat, addit voces has *secundùm omnia*; quo plenitudinẽ declarat, quam vox illa insinuabat. Accedit Hieronymus sermone de Assumptione Beatæ Virginis, si Hieronymus illum composuit, vertens *gratia plena*. Retinenda igitur hæc translatio. Quam sic amplectendam censeo, vt excludendas minimè censeam alias omnes, quas Græcum verbũ non reiicit, B deseruiréq; nostræ possunt. Quare quod in illis interpretibus cum Toleto damno, est, sic eas versiones adstruere, vt vulgatã respuãt, dum hæc sarta tecta stet, sitque princeps, accedant aliæ, vt ancillentur. Nam etsi verum iudicem, à secunda è tribus illis significationibus in præsenti petendã esse vim, & energiam participij, quod secundùm eam hîc vsurpetur: intelligi tamen id præcipuè debet, ac primo loco tũ ob Patres, tum C ob rationem ipsam, & germanam iuxta subiectã materiam vocum expositionem. Quamobrem secundariò duas illas reliquas significationes intentas ab Spiritu Sancto etiã esse, mihi persuadent & sacrarũ Litterarum fœcũditas, & rerũ ipsarum insolita magnitudo, quæ omnes postulat. Omnes vulgatus non minus breuiter, quàm significanter, *gratia plena* dicens, complexus est. Quid enim D gratiæ plenitudo non cõprehendat? Vnde prouenit, vt illam item κεχαριτωμένη claudat notionem, quam in illo nõ pauci expẽdunt. Etenim qui gratus alicui ob ea, quę insunt illi bona, diligi ab eo dignus est, imò & diligitur. Idcircò diligere quoq; χαριτόω significat, *Hieron.*

Maldonatus tudo. Negat Maldonatus suprà, *Maius esset*, affirmans, *attenta Scripturarum phrasi, gratia plenum, quàm Spiritu sancto repletum dici, quanquam vocum sono ducti aliqui secus censeant. Quo enim rarius est in illis prius, posterius frequentius, eo id illo maius. Non quòd Spiritus sanctus, qui fons, atque author est gratiæ, gratia ipsa minor vlla ratione sit. Maiorem enim effectu causam, creatura creatorem esse, manifestum est. Sed quòd qui Spiritu sancto impleri, seu repleri dicuntur, non ipso Spiritu, sed dono aliquo Spiritus, quod sese foris in edendis signis, aut alia re quapiam mirabili ostendat, dicantur impleri; qui verò gratia, non dono tantùm aliquo, sed & gratia iustificante, & omnium donorum largitate, quatenus humana capit natura, compleri intelligatur.* Sic Maldonatus, & bene. Cui alia possem adiungere, illius sententiam confirmantia. Mitto, ne longior plus iusto fiam.

17 Fit autem, ex dictis hactenus, hanc in Virgine gratiæ plenitudinem, quæ nulla restrictione affecta ei tribuitur, omnem possibilem ab eius dignitate minimè alienam, quin potiùs illi exornandæ aptam comprehendere, atque ideo à peccati debito, peccandique in alio ratione immunitatem, quando hæc Matris Dei munus dedecere non poterat. Et quidem ita sensisse Fulgentium arbitror, cùm extulit in sermone de laudibus Mariæ: *Sic enim eam legitur Angelus salutasse, Aue gratia plena, cùm dixit, aue, salutationem illi cœlestem exhibuit, cùm dixit gratia plena, ostendit, & ex integro iram exclusam primæ sententiæ, & plenam benedictionis gratiam restitutam.* Preme vltima hæc, si placet. Restitutio eius est, quod priùs ab aliquo est ablatum. Quid ablatum fuerat, quod benedictionis [illegible] esset, quodque in Virgine restitutum, iam Fulgentius docet, seu restitum explicari ab Angelo, cùm eam gratia plenam vocat? Certè concipi, & nasci absque vllo peccati debito, & in alio peccandi ratione contracta, sine quibus, Adamo perseuerante in bono, eius omnes filij nasceremur. Tam præcellens benedictionis gratia, cùm primùm ille cecidit, in eo ablata omnibus nobis est, restituta in Virgine, quod absque vllo debito concepta fuerit. Persæpe non ipsimet, cui aliquid ablatum est, restituitur, sed alicui alteri, quod ita iura statuant. Coniurat aduersus principem ciuis, damnatur, fisco cedunt illius bona, quæ restituenda fortè homini, iam non ei, sed regi, sic decretum legibus. Aduersus omnium Dominum omnes in parente nostro rebellauimus, priuati bonis, quæ prima nostri conceptione habituri eramus, lege cautum, ne vnquam ad nos redirent eo initio. Restituuntur, facienda nobis restitutio nō est, sed fisco Regis. Hic Deipara est fiscus regia pecunia, & gaza omnis collecta in eius vtilitatem, splendorem, & sumptus, in quem prouentus inducuntur omnes, qui ad illum pertiuent.

Quàm pulchrè omnia hæc respondent Virgini! Regius thesaurus est, diuinæ prorsus diuitiæ in Dei honorem & gloriam congregatæ, hæc Domini vtilitates, hæc illius sumptus, quibus se spoliare non potest, quare ipse de se testatur, 18

Fulgentius.

se testatur, *Gloriam meam alteri* A
Isaia 42.v.8 *non dabo.* Isaiæ 42.vers.8. In Virginem ergo conuehenda bona sunt, eique restituenda, quæ nobis ablata olim fuêre, concedenda fuit illi ea immunitas, qua nos priuati iustè sumus, dum in Adam peccauimus. Fulgentio Il-
Ildephonsus dephonsum adiungo, qui libro de Parturitione Mariæ, scribit. *Vnde interrogemus istos sequaces Heluidij, qui etsi Virginem eam non denegant permansisse, pudicitiam tamen commaculant, & gratiam, qua* B *plena prædicatur, quando communi lege naturæ vitiatæ dicunt eam peperisse. Quia si ita peperit, ergo adhuc ac si in massa primæ damnationis, contra Angeli vocem, Verbum Patris de carne (quod absit) vt caro fieret, carnem assumpsit. Sed quia contra Catholicam fidem est. sic sapere; Beata Virgo plena gratia nec dolorem sensit, nec corruptionem, quia quantum aliena fuit à culpa, Spiritu sancto in ea cooperante, in* C *totum extranea à maledicto primæ damnationis, &c.* Quid est illud *in massa primæ damnationis verbum patris de carne, vt caro fieret, carnem non assumpsisse:* idque tam certum esse, vt oppositum contra fidem catholicam sit? Dei filium nullum contraxisse peccatum, cùm homo fieret, humanam sibi naturam aptasse liberam prorsus ab omni crimine, quam ex beata D Virgine, quantum ad corpus, desumpserit, quæ plena gratia nec dolorem senserit, nec corruptionem; eo quòd quantum aliena fuit à culpa, Spiritu sancto in ea cooperante, cum æternum patris Verbum concipiebat, tam extranea in totum à maledicto primæ damnationis. In totum ab illo dicitur extranea maledicto, vt explicetur nō solùm in seipsa, sed in Protoplasto etiam ab eo liberam fuisse.

19 Maledictum, quod indicatur, est, *In dolore paries filios.* Genesis Gen. 3.v.16. 3.vers. 16. Ab hoc in totum extraneam Virginem prædicat; non autem sic extitisset, si ei subiecta fuisset in capite; vt verò nec in isto subiaceret illi, peccare in ipso non debuit, multò minùs habere in se debitum potuit. Vt ergo penitus, & vt inquit Ildephonsus, in totum ab eo immunis sit, nec in se, nec in alio eius debitum illi conueniat, hac enim ratione in totum erit extranea. Quàm bene nomen hoc rem declarat. Extraneum est, quod nullam cum alio affinitatem habet. Habet magnam cum scelere, qui eius habet debitum, qui ratione aliqua in alio peccat. Vt igitur in totum extranea magna Mater ab illo sit, nec in se nec in vllo alio eius contraxisse debitum censeatur. Plena siquidem gratia, vel teste Angelo, ad Deum intra viscera excipiendum accessit, quod vt singulare mysterium fuit, ita & plenitudo illa esse debuit singularis. Non hæc fuisset, si Virginem ab omni crimine in se contrahendo, & committendo tantummodo seruasset immunem, quando innumeris pene hoc ea prioribus contigit, sanctis nimirum spiritibus, in quibus locum nullum peccatum vnquam habuit. Quibus id etiam suo accedit bono, vt in gratia crearentur. Quare non singularis sanctitatis plenitudo in Theotoco fuit, si aliquid vltra in illa non fuit,

debitum, cùm particula ea, quidquid miserum euenturum sit, aut euenerit, soleat explicari, eive cũ gemitu, aut tristi commiseratione adiungi. Sic væ tibi, alicui dicimus, cùm malum ei timemus, aut imminere cognoscimus. Ex debito autem culpæ ista prouenit, quare væ illi, qui ei subiicitur, sceleri namque sustinendo expositus necessariò est. Si ergo absque omni væ augusta Mater est, absque debito prorsus cuiusque peccati est, ideóque salutari meritò ab omnibus potest, *Aue*, iuxta hemystichium illud

Væ quia nescis, aue.

Alter dixit,

Væ quia tollis, aue.

D Thomas. Bonauent. Albert. magnus. Ludi huius magistros habemus, D. Thomam in expositione salutationis Angelicæ, Bonáuenturam in speculo, lect. 2. Albertum magnum libro de laudibus Virginis, & de salutatione Angelica. *Bernardinus à Busti.* Quos imitatus Bernardinus à Busti in suo Mariali 1. p. sermone 5. de Conceptione Mariæ 1. sermonis parte, §. *Quinta ratio*; littera A, ad initium dixit; *Littera autem, quas detulit Archangelus Gabriel, fuerunt salutationis mirabilis, scilicet Aue gratia plena. In quibus verbis denotauit, ipsam Beatã Virginem fuisse sine aliqua macula conceptam, & innocentia originali decoratam, aue enim idem est, quod sine væ, & ista indefinita æquipollet vniuersali lege, si necessitas, §. si annua, ff. de pignoribus, & ibi Glossa, & l. si pluribus in principio ff. de leg. 2.* Sic ille. Cui alij recentiores similes.

4 Placuit multis, commutatis litteris Euæ nomen, & aue istud inter se conferentes ingenia religiosè exercere. Hinc illud, quod Ecclesia probat, & toties canit:

Sumens illud aue,
Gabrielis ore,
Funda nos in pace,
Mutans Euæ nomen.

Ac si diceret; rebus triste, filiis matris nomen in lætissimum cõuertit Maria. Etenim si omnis infœlicitatis initium illa factis suis extitit, hæc totius boni origo, & fons egregia sua, & admiranda sanctitate fuit, qua Deum ad se redimendis omnibus traxit. At nodus hic soluendus. Eua, vt notant Patres, & omnes sciunt, vitam sonat. *Obiectio.* Quid ergo commutatione opus fuit; præstitisset, intactum relinquere, dulcius nihil vita? Si variatum est in Virgine damno mutatio erit, non vtilitati. Vacuum fœminæ illi nomen *Solutio.* contigit, titulus sine re. Quæ vita ex mortis propagine? Postquam & animæ infœlix incurrit læthum, & corporis extremo subiecta mansit fato, appellationem eam sortita est, quam alius moriturus etiam, coniux scilicet, ei tunc imposuit, quod mirantur Patres, damnatum morte, morte damnatæ, splendidam vitæ nomenclaturam indidisse, non antè, cùm vterque immortalis, & fœlix esset. Deipara idcirco mutasse nomen dicitur, quòd rem nomini subiectam habeat, quare vacuum, & inane in solidum, & plenum vertit; ideò gratia plena. Tam plenum certè vt nec vacua in illo syllaba vlla sit, non iota vnum, non vnus apex, nihil in eo mali prioris mansit, eius reliquiæ nullæ; inter quas peccati quoduis debitum recensetur: *Sic Magnus Albertus existimat supra* (quidam *Albert. magnus.* ait)

ait) *ex peccato, dicens, sequutum est triplex va, va pena, va ignorantia, & va culpa: va culpa triplex originalis, actualis, & venialis. Sine va isto triplici fuit Beatissima Virgo Maria, sine va culpa actualiter, sine va ignorantia habitualiter, sine va culpa causaliter.*' *Per va culpa actualiter peccatum omne, quod actu insit animæ tam origineum, quam propria voluntate commissum intelligit, per va autem causaliter, quid nisi debitum, quod peccati causa est, indicabit?* Pænæ citra dubium væ, quod principio inter alia posuit, imo primo recensuit loco, etsi pòst non eodem expresserit nomine, sed periphrasi. Cùm enim à peccato vt à causa omnis pœna sit, væ causaliter, seu væ culpæ causaliter eam iure potuit appellare. Nullam verò sanctissima Virgo pænam sustinuit, hanc ergo illi ea dicendi formula negat Albertus, quare falsò ab illo sensu eò adducitur.

Expositio Alberti.

Exploditur qui Alberto sensus tribuitur.

5 Et falsò, inquis, nos totum hoc circa Gabrielis aue, cùm ipsa scripturæ littera, quæ iuxta Hebræû, & Græcum textum expendenda est, nulla ratione faueat. Quo fit nullius esse roboris, nullius ponderis, si aliquod habet, eius est momenti, cuius ita ludentium authoritas, quæ cum diuina comparari non potest in sacris litteris, quas nunc versamur, contenta. Fortè casu in Latinum versa existimas, cùm cœlesti consilio translatæ sint? Id interpretis mentem, & calamum rexit, id effecit, vt aue pro Hebræa, & Græca voce scriberet, cùm relictus sibi, fortassis aliam posuisset. Atque ideò effecit, vt ludus circa voculas istas hìc seria res esset, veritatem

Obiectio.

Solutio.

A seriam contineret, quam ipse scripturarum author Deus *aue* huiusmodi futuri præscius ludi voluerit explicare. Notauit hoc Barradas supra versiculo: *Potuisset interpres*, asserens: *Potuisset interpres transferre* χαῖρε *in verbum gaude, sed diuino nutu transtulit Aue: quo verbo pie Ecclesia vult indicari, Virginem sanctissimam ipsum nomen Eua, quas in mundum inuexit calamitates in æternam felicitatem*

Barradas.

B *transmutasse. Sic enim in vulgato hymno canit sumens illud aue, &c. Nam eua, & aue iisdem litteris sed transmutatis scribuntur.* Si Ecclesia indicari hoc vult, Deus ipse vult hoc indicari, maius ergo habebit robur, & pondus, quàm humanæ insit authoritati. Et quidem sensu, & re grauissimi ac vetustissimi Ecclesiæ ipsius Patres idem retroactis sæculis tradiderunt, vt Augustinus sermone 15. de Na-

C tiuitate Domini, & Gregorius Nyssenus oratione de Natiuitate Domini, affirmantes, idcirco salutationem verbo illo χαῖρε Angelum inchoasse, vt Beatam Virginem Euæ illi primæ opponeret, indicans principium eam salutis futuram, sicut Eua initium extiterat mortis, & miseriæ. An non Euæ nomen in aue commutari hoc est? Vide Toletum citato superiùs loco annotatione 65. ad

Augustinus.

Nyssenus.

Toletus.

D cuius initium nouam, & insolitam hanc salutationem esse aduertit cum Origene homilia 6. in Lucam, & Ambrosio in præsenti loco. Quam autem verum hoc sit, accurata illius ostendet nobis satis expositio, diligensque verbi χαῖρε indagatio.

Origenes.

Ambrosius.

6 Vt ad Græca iam descendamus, non imprecantis hoc loco

 est,

est, sed annuntiantis, & exhortantis ad gaudiū, estque quod apud latinos, salue, & gaude, salutantis voces hæ sunt, illa etiam salutantis. E duabus significationibus posteriorem amplectuntur Basilius, homilia de Christi humana generatione, Greg. Nyssenus suprà, Euthymius, & Titus Bostrensis in hunc locū, Andreas Hierosolymitanus, & Basilius Seleuciæ Episcopus sermone de Annuntiatione. Sic tamen hi omnes, & alij cum eis plurimi excitari ad gaudium & lætitiam Mariam ab Angelo affirmant, vt velint, id esse ad Euæ mœrorem, quem illa nimirum inuexit, excludendum. Vt videas, sentiantne, verè augustam Matrem Euæ nomen in auo commutasse, ludúque ipsi an luserint, quem tot luserunt. Quàm bene Hierosolimitanus Hesichius sermone 1. de sancta Deipara extulit, non solùm tristitiam, sed ipsum tristitiæ fomem eam obturasse. At non tantùm aliis obturauit illū, sed etiā sibi. Aliis quidē, vt eos decebat, & illorum statum; sibi, vt dignitas, ad quam destinata fuerat, postulabat, summa erat ista, summe obturandus ei tam pestilens fons, & execrandus. Primum in Adam peccare, ac peccati debitum puto, id illi maximè obturandum fuit. Obturatum Angelus nouit, ideoque de tanto ei bono χαῖρε proferens gratulatur. Vt enim Euthym. & alij docent, congratulantis illa vox est, nō benedicentis. Gratulatio verò de habitis iam bonis, quæ perseuerent, est. Habet igitur, cùm ita salutatur Virgo sanctissima bonum, de quo gratulatur ei nuntius, ac de quo illam gaudere iubet. Excedo non dignis rem tracto vocibus. Reginæ seruus non iubet, vti nec benedicit, cùm hoc maioris ad minorē sit. Reuocat ergo in memoriam inter alias gaudendi, & lætandi causas totius in ipsa gaudij, & lætitiæ initium immunitatem ab omni scilicet peccato, & debito, quod tristitiæ omnis, ac mœroris funestum, & lugubre principium est.

Basilius. Nyssenus. Euthym. Titus Bostrensis. Andreas Hierosolymitanus. Basilius Seleuciæ Episcopus.

Hesichius.

Euthym.

7 Sonare mihi videntur ista, Gregorij Thaumaturgi sermone de anuūtiatione, illa. *Aue. Tu enim, quæ re vera sunt gaudio digna agis, quoniam immaculatam induta es vestem.* Macula, vt suprà ostendimus, peccati debitum est, hoc Virginis indumenta carent, atque ideo immaculata omnino sunt. Vestis, indumentorúmque metaphoris vitam hanc nostram Paulus explicuit 2. ad Corint. 5. v. 4. scribens, *Nolumus expoliari, sed superuestiri.* Gregorius imitatus Apostolū, vestem, cùm gratiam, tū vitam, quam vixit augusta Mater vocat, vtrâque omni liberat macula, immunē prorsus dicit, quando absolutè immaculatam dicit. De tāto bono gaudeat, eius enim, vt Chrisippi agam verbis auere, atque gaudere est, cùm nihil habuerit vnquam, nec habeat, quod gemat, vt Rupertus 1. de Trinitate, c. 13. inquit. Huc spectant illa Toleti dicentis suprà: *Possumus etiam hoc idem salutationis verbum interpretari simul, vt etiam significet, idem quod salue, non quod Angelus imprecetur salutem ei, quam sciebat matrem salutis futuram, sed quòd salutem per eam annuntiat futuram, quasi diceret, salue, quia salus mundo per te adueniet, & in te medicina vitæ, ac sanitatis conficietur.*

Thaumat.

2. ad Corint. 5. v. 4.

Chrisippus.

Rupert.

Toletus.

Præterea

A *Praeterea est verbum congratulationis, quo Angelus Beatæ Virgini congratulatur, & lætitiam præ se fert de maximis donis, quibus à Deo illa erat affecta, & proximè afficienda, qua ratione Ecclesia nunc decantat.*

Salua sancta Parens enixa puerpera Regem.

Verbum igitur hoc & salutis, & gaudij est, atque exhortantis, annuntiantis, & congratulantis, vt declaratum est. Hactenus ille. Qui, cùm ait maxima Virgini à Deo collata bona, non quæcumque intelligit, sed præstantissima. Est autem præclarissimum à peccati debito immunitas, vnde illi concessum puta, ob idque ab Angelo ad gaudendum accendi verbo *aue*, seu χαῖρε. Cui reliqua salutationis miro ille artificio connexuit, vt eius essent veluti commentatio. Sed antequam ista exponimus, similis iam solutæ obiectioni alia diluenda est. B

8 *Obiectio.* Angelum non Græcè Virginem salutasse, cùm Græca illa non esset mulier, sed Hebraicè, frustra ergo in Græco χαῖρε verbo exponendo, & expendendo fit vis, tempúsque consumitur, maximè cùm Hebræa vox non tantæ, quantæ illud significationis sit, *Salom lac*, id est, pax tibi. Hac enim si Iansenio credimus, & Barradæ alloquutus Gabriel Mariam est, quod vsitata Hebræis salutandi forma hæc sit. Vnde Syriacum Euangelium lucæ Græcum χαῖρε in *Salom leci*, hoc est *pax tibi*, conuertit. Quin Iudas Christum Matth, 26. versus 49. & Christus fœminas, eiusdem Euangelistæ 28. versus 9. hoc ipso χαῖρε verbo salutauit, nihil aliud volens exprimere, quam pax tibi, pax vobis, atque ita Lucas vltimo vertit C D

Iansenius. Barradas.

Matth 26. v. 49. c. 28. v. 9.

cap. vers. 36. Respondeo Potuisse Angelum vna cum vsitata Hebræis salutandi formula proferre alia, quibus ex primeret Virgini, quod Lucas χαῖρε, atque idcirco illo fuisse vsum tantùm Euangelistam. Deinde interius innotuisse Matri, per illa pax tibi explicari à nuntio ipsi, quod χαῖρε, si proferretur, ideóque scripsisse illud sacrum historicum. Etenim cùm facillimè pax tibi dicere potuisset, nó absque ratione factum est, vt χαῖρε potiùs diceret. Regebat scriptoris calamũ ipse, qui legatum miserat, quique mandata illi perferenda cõmendarat, quare non absque illius afflatu, quod scripsit, scripsit Lucas, vt multa verbo vno exprimeret, idque vnà cum cæteris, esse nimirum singularem istam salutationem singulari debitam fœminæ, Virgini singulari. At quid singulare in illo pax tibi, si quod sonat, duntaxat valuit, aut nihil aliud additum illi fuit? Profectò vt, quod sequitur, peculiarissimum est, ità & præmissum ei singularissimum esse debuit. *Luca vlt. v. 36.* *Solutio.*

Sequitur, *gratia plena*. Græcè κεχαριτωμένη, non vtcumque positum, sed absque articulo ἡ, quod dum fit, insolitum aliquid, & singulare, atque vt Græci appellant τὸ μοναδικὸν, significatur, vt ex Apolonio antiquissimo Grãmatico Græco Turrianus & ipse Græcè doctissimus epistola ad Iacobum Amiatum Episcopum Antisiodorensem ostendit, notarúntque Valentia to. 4. suæ Theologiæ disp. 2. q. 1. puncto 2. ver. *Minor autem*; & Salmero tomo. 3. in Euangelia tract. 5. vers. *Et non dixit Angelus*. Quorum hic subdit, Merito Epipha 9

Turrianus. *Valentia.* *Salmero.*

Epiphanium, in Antidicomarianitarum hęresim disputantem, ponderasse, κατὰ πάντα κεχαριτωμένη. Illud etiam huc spectat verbi χαριτόω participium κεχαριτωμένη esse: illud gratum facio, seu gratifico: quo vtitur Paulus ad Ephesios 1. versu 6. inquiens: *Gratificauit nos* (Deus scilicet) *in dilecto filio suo*: Hinc participium κεχαριτωμένη gratificata, vt Pagninus transfert, & gratia plena, vt vulgarus habet, & Siriaci Euangelij versio *maliath tabutha*, gratia plena. Descendit verbum à χάρις nomine, quod latinè gratia dicitur. Cuius tum apud Scripturam sacram, tum apud scriptores prophanos triplex vsus. Accipitur inprimis pro quadam affectus complacentia, qua homini homo placere dicitur: Sic Genesis 39. vers. 4. *Inuenit Ioseph gratiam coram Domino suo*: idest, placuit, & acceptus fuit domino suo, *& Esther* 2. vers. 15. *Omnium oculis gratiosa*. Illa ergo complacentia, qua Ioseph Domino, cunctorum oculis Esther arridebant, hoc est, quam concipiebant illi animo, gratia seu χάρις dicitur ab amore, ἀγάπη distincta res, si non Philosophicè, quod modo non curo, vsu tamen quodam, & vulgari opinione diuersa, vt nomina ipsa diuersa sunt. Certè apud idolorum cultores amoris alia, gratiæ alia Dea fuit.

Ad Eph 1. v. 6. — *Pagninus.* — *Gen 39. v. 4.* — *Esther 2. v. 15.*

10 Secundò placendi causa, illud ne, quod in eo est, quo placet nobis, & acceptus est, gratia seu χάρις item dicitur, inde lepor, venustas, & elegantia nomine hoc expressa, Daniel 1. v. 9. *Dedit autem Deus Danieli gratiam, & misericordiam in conspectu principis Eunuchorum*, Ecclesiast. 26. v. 19. *Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata*: ad Col. 4. v. 6. *Sermo vester semper in gratia sale sit conditus*. Denique beneficium quod ex gratia prouenit, & complacentia, gratiam quoque nominamus. Ecclesiast. 29. vers. 20. *Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam*. Genesis 12. ver. 13. *viuat anima mea ob gratiam tui*. Sed non beneficium quoduis gratiæ meretur nomen, nisi absque pretio sit, sponteque, ac libenter conferatur, teste Paulo ad Romanos 11. ver. 6. *Si autem gratia, iam non ex operibus*. In præsenti, iuxta secundam acceptionem sumitur vox, & quod ab ea descendit verbum, huiusque participium. Quare idem erit illud, quod, quidquid in aliquo est reddens hunc alteri acceptum, siue homo iste sit, aut Deus, Domino siquidem homines etiam placent. Verbum autem, quod gratum efficere, vt placeat alteri. Sic ad Ephesios 1. vers. 6. *In laudem gratiæ ipsius, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo*: idest, per filium suum nos sibi gratos effecit Deus, donans, quæ ipsi placent, quæque nos ei acceptos reddunt. Quo fit, participium κεχαριτωμένη fœmeninæ terminationis à Luca positum grata facta dicere, Deo nimirum, quòd in virgine sint, quæ maximè placeant illi. Et quidem sic facta grata, siue gratiosa, vt tota ex gratia veluti facta sit; quare singulari ratione, atque insolita gratia plena. Erit singularis si à debito, & lege: pactoque inter Deum, & Protoplastum quondam celebrato exceptam significarit. Significare

Daniel 1. v. 9. — *Ecclesiast. 26. v. 19.* — *ad Colossen. 4. v. 6.* — *Ecclesiast. 29. v. 20.* — *Genes 12. v. 13.* — *ad Rom. 11. v. 6.* — *Ad Ephes 1. v. 6.*

Toletus. gnificare probat, quod ita Cardinalis Toletus suprà 66. annotatione aduertit.

11 *Attende autem, participia, siue verbalia nomina, quæ deriuantur à verbis terminatis in ου significare quandam abundantiam, & plenitudinem, vt non quouis modo gratam, sed abundantissimè, & plenissimè gratam fuisse indicet, quod Latinus Interpres sapienter considerãs vertit, gratia plena. Illud enim participium nominaliter accepit, ideo non vertit gratia repleta, sed plena gratia, vt maiorem in hoc abundantiam significaret: Certum enim erat, Deo esse acceptam; fuit autem illa verè plena gratia, quæ ita accepta fuit, & placuit Deo, vt in Matrem vnigeniti Filij sibi consubstantialis electa esset ab æterno Patre. Hinc patet, quantum errent Neoterici quidam, qui hanc vocem reiiciunt quasi Græco vocabulo minùs accommodatam, & vertendum censent, aue gratia dilecta, aut gratiosa, aliisve modis contra receptissimam, & ab Ecclesia receptam versionem. Aue gratia plena: Quæ supra omnes interpretationes eorum, perfectiùs explicat vim vocis Græcæ, & gratiam Beatæ Virginis veriùs magnificat.* Sic ille. Qui grauissimorum Patrum calculo vulgatã interpretationem firmat.

Ambrosius. Augustinus. Athanasius. Ambrosij loco isto, & 1. de Spiritu S. c. 7. Augustini serm. 14. & 15. de Natiuitate Domini, & Athanasij homil. de Deipara, cuius illud: Beatam Virginem ea de causa sic esse appellatã, quia adimpletione Spiritus Sancti omnibus gratiis abundaret. Commentatur, & explicat participium κεχαριτωμένη. Quid apertius dici potuit, quo verbum nostrum probaret.

12 Epiphanius. Epiphanius quoque hæresi 8. cum his Patribus est, vbi vt participij κεχαριτωμένη vim exprimat, addit voces has *secundùm omnia*; quo plenitudinẽ declarat, quam vox illa insinuabat. Accedit Hieronymus sermone de Assumptione Beatæ Virginis, si Hieronymus illum composuit, vertens *gratia plena*. Hieron. Retinenda igitur hæc translatio. Quam sic amplectendam censeo, vt excludendas minimè censeam alias omnes, quas Græcum verbũ non reiicit, deseruiréq; nostræ possunt. Quare quod in illis interpretibus cum Toleto damno, est, sic eas versiones adstruere, vt vulgatã respuãt, dum hæc sarta tecta stet, sitque princeps, accedant aliæ, vt ancillentur. Nam etsi verum iudicem, à secunda è tribus illis significationibus in præsenti petendã esse vim, & energiam participij, quod secundùm eam hîc vsurpetur: intelligi tamen id præcipuè debet, ac primo loco tũ ob Patres, tum ob rationem ipsam, & germanam iuxta subiectã materiam vocum expositionem. Quamobrem secundariò duas illas reliquas significationes intentas ab Spiritu Sancto etiã esse, mihi persuadent & sacrarũ Litterarum fæcũditas, & rerũ ipsarum insolita magnitudo, quæ omnes postulat. Omnes vulgatus non minus breuiter, quàm significanter, *gratia plena* dicens, complexus est. Quid enim gratiæ plenitudo non cõprehendat? Vnde prouenit, vt illam item κεχαριτωμένη claudat notionem, quam in illo nõ pauci expẽdunt. Etenim qui gratus alicui ob ea, quę insunt illi bona, diligi ab eo dignus est, imò & diligitur. Idcircò diligere quoq; χαριτόω significat,

A a 2

cat, non vulgariter, sed insigniter. κεχαριτωμένη autem egregiè dilectã, ac præcipuè gratã. Hinc apud Homerũ ad amatũ à se Patroclũ Achilles dixit: ἐμῷ κεχαριτωμένε θυμῷ. id est, meo dilecte animo vide Tusanũ in Diction. Græco.

Homerus.

Tusanus.

13 Ex quibus singulariter gratam, & dilectam insigniter, præcipuè, ac insueto modo Virginem Deo fuisse, cùm gratia plena vocata est à Gabriele, inferre nobis licet. Nam si præter communem in Scripturis vsum hæc salutatio est, præter communem etiã modum, ac supra omnem istum grata Deo, & dilecta Virgo ab eo est. Notauit illud Origenes in ista Lucæ verba, efferens; κεχαριτωμένη *vbi in Scripturis alibi legerim, non recordor*. Nec ego subdo, in vulgata nostra de alio aliquo gratia plenum dici, vno excepto Domino, Ioannis 1.v.14. vbi, *Plenus gratiæ, & veritatis* traditur; de quo etiam Luc.2.v.40. scripsit, *Puer autem crescebat, & confortabatur plenus sapiẽtia*: & de vno Stephano Actor.6. v.8. *Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine*. Sed perpende, non absolutè, atq; nullo apposito additamento, plenum gratia hunc vocari, vt appellatur Virgo. Adiungũtur illi gratię plenitudini fortitudo in Stephano, in magna Matre nihil. An quod minùs fortis, aut fortis nullo modo? Apage. Sed vt intelligas, quo sensu gratia plenus ille. Intelliges facilè, si totũ, quod eo habet loco historicus sacer, legis. Effert; *Stephanus autẽ plenus gratia, & fortitudine faciebat prodigia, & signa magna in populo*. In Græco pro gratia, fides est; πλήρης πίστεως *plenus fide*, quẽadmodũ v.5. vbi fidẽ vulga-

Origenes.

Ioan.1 v.14.

Luc.2.v.40.

Act.6 v.8.

Act.6.v.8.

Act.6.v.5.

A tus posuit *plenũ fide, & Sp.S.* Quare vel ponitur gratia pro fide v. 8. quę Spiritus S. donũ, & fructus dicitur, vt Lorinus sub dubio ait, quæ quia nõ nisi habentibus gratiam habitualẽ inest, idcirco appelletur gratia; vel pro miraculorum dono, quod gratia gratis data est, miraculorúmq; fides vocatur: quoniã mox ista fecisse Stephanus memoratur, vt idẽ Lorinus obseruat, dicẽs: *Potest quoque*
B *fides accipi pro ea: quæ interdũ nominatur fides miraculorũ, quoniam mox ista Stephanus fecisse memoratur. Et gratia etiam pro dono miraculorũ, quæ est vna ex ijs, quas vocãt gratias gratis datas*. Aut si pro ipsa iustificante gratia, & diuinis auxiliis accipitur, sanè ita ea plenus vocatur, vt sequentibus eadẽ linea verbis, in quem finem illa viro plenitudo concessa fuerit,
C explicetur. Quo, elogium parcè vsurpandum esse, ostẽditur. Protuli verba, iterum proferam.

Lorinus.

Lorinus.

14 Post illud, *Stephanus plenus gratia*, subditur, *& fortitudine*. Quasi exponat Lucas, quo sensu plenũ gratia Stephanum velit intelligi, quantum scilicet necessum erat, vt tanquam fortissimus Christi miles imperatoris sui armis tueretur causam, & ne de armis suboriretur dubium, addit, *faciebat*
D *prodigia, & signa magna in populo*: his enim partes Domini aduersus hostes egregiè tutatus est, nec tutatus solùm, verum etiam non parum rem promouit. Ad quæ omnia strenuè pręstanda insignis admodum sanctitas, morúmque integritas requirebatur, quæ gratiæ plenitudine commodè à Luca potuit explicari. Commodè item factum, vt is ipse, qui Virginem

Act 6.v.8.

nem gratia plenam scripserat, plenum gratia Stephanum scriberet, subdens iam notata, vt declararet simul, quo discrimine eadem verborum quantum ad sonum tenor accipiendus esset in Protomartyre, secundùm nimirum quoddam genus, certámque ad peculiarem scopum mensuram. in Deipara quantum recta vocum ferret interpretatio; hoc est, insigniter, præcipuè, singulariter, atque insolito modo, & ratione, gratia, gratiisque omnibus cumulatissimè, atque ad miraculum vsque, vt decebat Theotocon, in illam veluti agmine facto confluentibus.

15 *Obiectio.* *Ioan. 1. vers. 14.* Video te mihi Ioannis illud citatum nuper obiicere, *plenum gratia, & veritatis*; quòd suum additamentum habet. Non enim absolutè gratiæ plenum dicitur, sed cum illo adiuncto, veritatis. Aut ergo qua ratione de Stephano gratiæ traditur plenitudo, hæc, quæ de Assertore cōmendatur à Ioanne accipienda erit, quod aliquod ei adiungatur additum, aut nihil in illo è plenitudine, quę ipsi tribuitur, detrahet adhærens eius gratiæ fortitudo. Quo fiet non minus absolutè re vera, quidquid de vocibus fit, gratiæ plenitudinem de illo affirmari, ac de Virgine; atq; ita non singularē idcirco Angeli ad Deiparam salutationē esse, quod gratia plenam vocet.

Solutio. Sunt addita, quæ restringunt, & premūt dicta, sunt, quæ illustrēt, & ornent; illa in arctum absolutè prolata cogunt, hæc non cōprimunt, sed augent potiùs. Priorum exemplum apud Matth. 5. c. v. 3. (*Mat. 5. v 3.*) est, *Beati pauperes spiritu.* (*Luca c. 6. v. 20.*) Lucas absolutè pauperes dixit cap. 6. A v. 20. sed ne omnibus egenis cōuenire illam benedictionem quis putaret, additum spiritu in Matthæo: quod ad certum duntaxat pauperum genus sententiam cōtrahit, & ostendit, non tota vocis amplitudine nomen sumendum esse. Posteriorum, Ioannis 1. v. 9. *Erat lux vera.* (*Ioan. 1. v. 9.*) Non minuit, aut deprimit lucem, veram dici, sed exornat, & commendat potiùs, vt commendat plenum veritatis Christum vocari. Præcesserat, (*Ioan. 1. v 14.*) B *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi Vnigeniti à Patre*, quod illum esse Deum ait, sequitur, *plenum gratiæ, & veritatis*. Restrictio hæc esse non poterat, cùm in Deo infinita omnia; debuit ergo exornans esse additio. Quare, tam absolutam, & intactam gratiæ plenitudinem relinquit, ac si nihil ei adiunctum fuisset. Longè in Stephano se res habet, in quo tum quę præcedūt, tum quę subsequuntur, planè additum illud esse restringens probant. C Manet igitur firmum, fixúmque, Christo Domino, & augustæ Matri duntaxat absolutè gratiæ plenitudinem conuenire, atque idcirco insolitam, singularémque Gabrielis ad Virginem salutationem esse, quòd gratia plenam illam nominet.

16 Singulare namq; prorsus est, quod vni tantùm competit. Purarum creaturarum soli parenti maximæ absoluta gratiæ plenitudo, singulare igitur esse, ac dici gratia plenam, D erit: *Repleri Spiritu Sancto* (*Obiectio.*) dicuntur aliqui à Deo in Sacris Litteris, id autē maius, aut inferius non esse, obiicies, gratiæ plenitudine, quare idem quod illa erit vt minimum, indéque non solius Virginis gratiæ pleni-

Maldonatus tudo. Negat Maldonatus suprà, A *Maius esset*, affirmans, *attenta Scripturarum phrasi, gratia plenum, quàm Spiritu sancto repletum dici, quanquam vocum sono ducti aliqui secus censeant. Quo enim rarius est in illis prius, posterius frequentius, eo id isto maius. Non quòd Spiritus sanctus, qui fons, atque author est gratiæ, gratia ipsa minor vlla ratione sit. Maiorem enim effectu causam, creatura creatorem esse, manifestum est. Sed quòd qui Spiritu* B *sancto impleri, seu repleri dicuntur, non ipso Spiritu, sed dono aliquo Spiritus, quod sese foris in edendis signis, aut alia re quapiam mirabili ostendat, dicantur impleri; qui verò gratia, non dono tantùm aliquo, sed & gratia iustificante, & omnium donorum largitate, quatenus humana capit natura, compleri intelligatur.* Sic Maldonatus, & bene. Cui alia possem adiungere, illius sententiam confirmantia. Mitto, ne C longior plus iusto fiam.

17 Fit autem, ex dictis hactenus, hanc in Virgine gratiæ plenitudinem, quæ nulla restrictione affecta ei tribuitur, omnem possibilem ab eius dignitate minimè alienam, quin potiùs illi exornandæ aptam comprehendere, atque ideo à peccati debito, peccandique in alio ratione immunitatem, quando hæc Matris Dei D munus dedecere non poterat. Et Fulgentius. quidem ita sensisse Fulgentium arbitror, cùm extulit in sermone de laudibus Mariæ: *Sic enim eam legitur Angelus salutasse, Aue gratia plena, cùm dixit, aue, salutationem illi cœlestem exhibuit, cùm dixit gratia plena, ostendit, & ex integro iram exclusam primæ sententiæ, & plenam benedictionis gratiam restitutam.* Preme vltima hæc, si placet. Restitutio eius est, quod priùs ab aliquo est ablatum. Quid ablatum fuerat, quod benedictionis [illegible]a esset, quodque in Virgine restitutum, iam Fulgentius docet, seu restitum explicari ab Angelo, cùm eam gratia plenam vocat? Certè concipi, & nasci absque vllo peccati debito, & in alio peccandi ratione contracta, sine quibus, Adamo perseuerante in bono, eius omnes filij nasceremur. Tam præcellens benedictionis gratia, cùm primùm ille cecidit, in eo ablata omnibus nobis est, restituta in Virgine, quod absque vllo debito concepta fuerit. Persæpe non ipsimet, cui aliquid ablatum est, restituitur, sed alicui alteri, quod ita iura statuant. Coniurat aduersus principem ciuis, damnatur, fisco cedunt illius bona, quæ restituenda fortè homini, iam non ei, sed regi, sic decretum legibus. Aduersus omnium Dominum omnes in parente nostro rebellauimus, priuati bonis, quæ prima nostri conceptione habituri eramus, lege cautum, ne vnquam ad nos redirent eo initio. Restituuntur, facienda nobis restitutio nō est, sed fisco Regis. Hic Deipara est fiscus regia pecunia, & gaza omnis collecta in eius vtilitatem, splendorem, & sumptus, in quem prouentus inducuntur omnes, qui ad illum pertinent.

Quàm pulchrè omnia hæc respondent Virgini! Regius thesaurus est, diuinæ prorsus diuitiæ in Dei honorem & gloriam congregatæ, hæc Domini vtilitates, hæc illius sumptus, quibus se spoliare non potest, quare ipse de se testatur, 18

se testatur, *Gloriam meam alteri* A
Isaia 42.v.8 *non dabo.* Isaiæ 42.vers.8. In Virginem ergo conuehenda bona sunt, eique restituenda, quæ nobis ablata olim fuère, concedenda fuit illi ea immunitas, qua nos priuati iustè sumus, dum in Adam peccauimus. Fulgentio Il-
Ildephonsus dephonsum adiungo, qui libro de Parturitione Mariæ, scribit. *Vnde interrogemus istos sequaces Heluidij, qui etsi Virginem eam non denegant permansisse, pudicitiam tamen commaculant, & gratiam, qua* B *plena prædicatur, quando communi lege natura vitiate dicunt eam peperisse. Quia si ita peperit, ergo adhuc ac si in massa prima damnationis, contra Angeli vocem, Verbum Patris de carne (quod absit) vt caro fieret, carnem assumpsit. Sed quia contra Catholicam fidem est, sic sapere; Beata Virgo plena gratia nec dolorem sensit, nec corruptionem, quia quantum aliena fuit à culpa, Spiritu sancto in ea cooperante, in* C *totum extranea à maledicto primæ damnationis, &c.* Quid est illud *in massa prima damnationis verbum patris de carne, vt caro fieret, carnem non assumpsisse:* idque tam certum esse, vt oppositum contra fidem catholicam sit? Dei filium nullum contraxisse peccatum, cùm homo fieret, humanam sibi naturam aptasse liberam prorsus ab omni crimine, quam ex beata D Virgine, quantum ad corpus, desumpserit, quæ plena gratia nec dolorem senserit, nec corruptionem; eo quòd quantum aliena fuit à culpa, Spiritu sancto in ea cooperante, cum æternum patris Verbum concipiebat, tam extranea in totum à maledicto primæ damnationis. In totum ab illo dicitur extranea maledicto, vt explicetur nō solùm in seipsa, sed in Protoplasto etiam ab eo liberam fuisse.

19 Maledictum, quod indicatur, est, *In dolore paries filios.* Genesis *Gen. 3.v.16.* 3.vers. 16. Ab hoc in totum extraneam Virginem prædicat; non autem sic extitisset, si ei subiecta fuisset in capite; vt verò nec in isto subiaceret illi, peccare in ipso non debuit, multò minùs habere in se debitum potuit. Vt ergo penitus, & vt inquit Ildephonsus, in totum ab eo immunis sit, nec in se, nec in alio eius debitum illi conueniat, hac enim ratione in totum erit extranea. Quàm bene nomen hoc rem declarat. Extraneum est, quod nullam cum alio affinitatem habet. Habet magnam cum scelere, qui eius habet debitum, qui ratione aliqua in alio peccat. Vt igitur in totum extranea magna Mater ab illo sit, nec in se nec in vllo alio eius contraxisse debitum censeatur. Plena siquidem gratia, vel teste Angelo, ad Deum intra viscera excipiendum accessit, quod vt singulare mysterium fuit, ita & plenitudo illa esse debuit singularis. Non hæc fuisset, si Virginem ab omni crimine in se contrahendo, & committendo tantummodo seruasset immunem, quando innumeris pene hoc ea prioribus contigit, sanctis nimirum spiritibus, in quibus locum nullum peccatum vnquam habuit. Quibus id etiam suo accedit bono, vt in gratia crearentur. Quare non singularis sanctitatis plenitudo in Theotoco fuit, si aliquid vltra in illa non fuit,

præter extitisse in Virgine primo illius conceptionis instanti, maximè cùm non Angelis tantùm hoc diuinitùs fuerit datum, sed hominibus etiam, primis scilicet parentibus nostris, qui paulò post tantum essent beneficium abiecturi, singulare id præcipuum, insigne, atque insolitum dicis, communi cæteris ortus ratione donari vitam, nec communi reliquis pollui scelere.

Responsio.

Reiicitur.

Fateor; sed quantum ad modum, vt ita loquar, duntaxat, non quantum ad ipsam rem, nempe quantum ad hoc, quod est, vitam absque flagitio inchoare, illius initio gratia frui.

20 Quid tam singulare, quid tam præcipuum, insolitum, & insigne omnium comparatione habuisset Deipara, si hoc tantùm illi vitam incipienti adfuisset; cum obiicere possent mentes illæ omnem eam singularitatem; omne illud insolitum bono ipsis concesso inferius esse, quando sic illis gratiæ donum collatum fuit, vt nulli de peccato legi, nulli obnoxiæ debito creatæ olim fuerint? Hæc, ais, illorum conditio erat, hæc suapte natura eorum sors. Qua enim ratione peccare in alio possent, qui nulla prorsus in aliquo, vt in causa, parentéue continebantur, Deo vno excepto, cui nullum accidere crimen potest? Benè. Sed id singulare, præcipuum, insolitum, & insigne, vt quod aliis suapte natura conueniat, in alio scilicet peccare non posse, peccati debito non posse obnoxios produci, hoc gratiæ beneficio competat Magnæ Matri. Clariora hæc fient, si addidero. Angelos etsi nulli addictos sceleri, nulli eius adstrictos debito creatos scimus, scimus tamen ita effectos, vt peccare possent viæ suæ spatio. Contrà, sic putamus exortam Virginem, vt peccare nunquam posset, non natura, sed gratia, eo, quo Suarius explicat sensu loco à nobis superiùs relato, & latiùs trademus inferiùs, ne sit aliquod, in quo vinci à seruis Dominam efferri queat; sit autem, in quo ipsa omnes superet. Ita enim singulariter; præcipuè, insigniter, & insolito prorsus modo gratia erit plena, satisque perspicuum omnibus, neque peccandi vnquam habuisse debitum, nec in Adam peccasse. Confirmant hæc illa, quæ author sermonis de Assumptione, Hieronymo adscripti, ait: *In sanctis* (inquit) *Patribus, & prophetis gratia fuisse creditur, non tamen eatenus plena, in Mariam verò totius gratiæ quæ in Christo est, plenitudo venit, quanquam aliter.* In Christo autem quis non videt, ad illius gratiæ plenitudinem magnam eam, quam à peccato, huiusque debito immunitatem habet pertinere? Quæ Virgini quoque vt verè Assertoris gratiæ plenitudo in illa sit, concedenda erit, quanquam aliter ac omnium Domino. Huic enim suapte natura conuenit, Matri ex dono, & priuilegio.

Effugium.

Occluditur.

Suarius.

Pseudo-Hieron.

Quòd etiam gratiæ vox, qua vsus est Angelus, sonat, quodque illa voluit explicare; explicuit, ita loquens, omne donum, priuilegium, & beneficium fuisse concessum Virgini, vt omni esset plena. Gratiæ nomini hanc quoque notionem conuenire, tam tritum est, vt frequentius nihil 21

Plautus. nihil tum apud prophanos tum apud sacros authores. Sic Plautus in Ruden. *Nihil hercle hic tibi est, ne tu speres, iuris iurandi volo gratiam facias*, idest, volo, id te mihi beneficium præstare, vt iusiurandum condones, eius me obligatione soluas. Et Liuius 3. lib. *Omnium tibi Api Claudi, quæ impiè ac nefariè per biennium alia super alia es ausus, gratiam tibi facio,* Id nimirum in te confero beneficij, vt tot remittam scelera. Tullius epistolarum 1. *Cùm præsertim considerem, nullam esse gratiam, quam vel non capere animus meus, vel in accipiendo, vel remunerando, cumulandóque illustrare posset.* Et Terentius in Andria, *Ego Charine neutiquam officium esse liberi puto, cùm his nihil promereat, postulare id gratiæ apponi sibi*; hoc est postulare, vt sibi pro beneficio reputetur. Vide Donatum in hunc locum. Actorum 24. versus 27. *Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum*; hoc scilicet beneficium præstare. Et 25. capite versus 9. *Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, respondens Paulo dixit, vis Ierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me?* In quem sensum D. Thomas 3. p. quæst. 27 artic. 1. dixit. *Rationabiliter creditur, quòd illa, quæ genuit vnigenitum à Patre plenum gratiæ, & veritatis, præ omnibus aliis maiora priuilegia gratiæ acceperit. Vnde Angelus, vt legitur Lucæ 1. dixit, Aue gratia plena.* Hæc Thomas.

(Margin: Liuius. — Cicero. — Terentius. — Donatus. — Actor. 24. v. 27. — 25 v 9. — D Thom.)

22 Quo nos aduersus Canisium turabimur, lib. 3. de Beata Virgine cap. 5. inuehentem in hæreticos huius temporis, germa-

(Margin: Canisius.)

A nam vocis *gratiæ* in sacris codicibus significationem, quæ sanctitatis inhærentis animo est, abiicientes ac esse nefas dicentem, in hac Angeli salutatione aliud quàm sanctitatem, & iustitiam per gratiam intelligere, acritérque proscindentem eos, qui fauorem, indulgentiam, acceptationem, vel quid aliud, quod extrinsecam, & non intrinsecam, ac inhærentem formam

B significet, per gratiam hîc notari existimant, priuilegium autem, & similia extrinseca omnino sunt, vt constat. Si tantùm hæc volunt, iure quidem, mea sententia, reprehenduntur: si alia etiam quæ veram sanctitatem, & iustitiam complectuntur, admittunt, non est, cur seuerè notentur: vox enim *gratia* tam absolutè posita cur ad vnam ipsius significatio-

C nem tantùm premenda est, cùm in Virgine omnibus locus sit, cedatque id in eius maiorem gloriam, & laudem, ac præstantiùs ostendat nuntiis sapientiam, qui voecula vna tot admiranda sciuerit explicare? Admirandum verò donum, & beneficium, singulare admodum priuilegium, nulli debito subiectam concipi. Hoc ergo illi con-

D cessum est, quando gratia omni, omni scilicet priuilegio plena nominatur. Qui omne dicit, totum comprehendit, excludit nihil, si nulla opositum conuincit ratio, vt nulla hîc conuincit; nam quæ ab aduersariis afferuntur, soluentur. Hanc ergo immunitatem de illa Gabriel prædicat, cum gratia plenam esse. 23

Atque ita hæc Athanasius accepit

(Margin: Athanasius.)

cepit cum tomo 3. sermone de A sancta Deipara protulit: *Decet te matrem, regeneratricem Dominam, atque heram cognominari, eo quod ex te prodierit Rex, Dominus, & Deus noster, assistentem illi, nobis quidem terribili, tibi autem dulci, omnémque gratiam largienti, qua de causa factum est, vt gratia plena appellata sis, vtpote quæ omni gratia abundares.* Si vno verbo dicere voluisset, nullã defuisse gratiam Virgini, quo alio dixisset, rogo? An illi enumerandæ omnes si- B gillatim fuêre, vt nullam ab eo exceptam crederemus? Cũ nullam deesse perfectionem Deo affirmare contendimus omni exceptione sublata, omnẽ illi adesse pronuntiamus, nec opus est, id de singulis recensitis ad calculum enuntiari, atque ita nos audiens iudicat affirmare, censet enim à nobis nullam excipi, nullam ergo ab Athanasio exceptam putemus, quandoquidem sic eum loquentem audimus, causámque illam C dictorum præmittentem sapienter, quæ omni dono, & priuilegio digna est, *Matrem*, nimirum, *regeneratricem, Dominam*, & *heram* esse Virginem, *à qua Rex, Dominus, & Deus noster prodierit.* Quod donum, quantumuis singulare, insolitum, & excellens ab his tam honorificis titulis esse alienum poterit aut eis maius, ita vt illo digna ea non sit? Ais, Athanasium

Obiectio. de magna Matre agere, eũ Deum concepit, non de tempore, quod D præcessit, cùm subdat: *Ita quoque*

Athanas. *Spiritus Sanctus in Virginem descendit cum omnibus suis essentialibus virtutibus imbuens eam gratia, vt in omnibus gratiosa esset; atque idcirco gratia plena cognominata est, eo quòd adimpletione Spiritus Sancti, omnibus gratijs abundaret, & virtute altissimi obumbraretur; quã virtutem per omnia tempora conceptus eam habuisse confido, & post conceptum eam retinuisse.* Non ergo antea. Si antea credidisset, ex- *Obiectio.* plicasset, vt explicuit, habuisse pòst, quia ita credidit accidisse. Quasi non subdat. *Neque enim id temporarium in Virgine accidisse* *Solutio. Athanas.* *opinor, sed per omnia tempora hoc illi datum fuisse, quemadmodum & nunc in præsentia, & in æternum vsque habet hæc Virgo sibi obumbrantem virtutem altissimi*, &c. Per omnia, inquit, tempora, & ne suspicareris de illis tantùm duobus eum loqui conceptus scilicet, & sequenti, hoc disertè posuit, dicens, *Quemadmodum & nunc in præsentia, & in æternum.* Quæ igitur præter id omnia illa tempora priùs dicta erunt? Supersunt alia nulla, nisi quòd ante conceptum fuit, & in conceptu ipso. Si ergo per omnia tempora omnia Virgini collata dona, & beneficia sunt, à primo vitæ initio in eam sunt à filio deriuata. Lege Cyprianum sermone de natiuitate, apud *Cyprianus.* quem inuenies, quæ his accinant, quæque ad sequentem obiectionem faciant diluendam.

24 Cùm priuilegium audiunt aliqui, statim à lege, qua priùs teneamur, liberationem audire se in- *Obiectio.* quiunt, indéque legitimè, vt arbitrantur, colligunt; communi lege de originea lue Virginem comprehensam, sic ab ea excipi, aliquod in illa priuilegium fuit. Ne verò id admittant, negant vocabulo *gratiæ* hîc priuilegium intelligi, aut quòd nomine isto re vera non significetur, aut quòd in præ

in præsenti, ob incommodum id secundum eiusmodi acceptionem fas non sit gratiam vsurpare. Negari absque manifesta veritatis iactura non potest, gratiæ nomine priuilegium comprehendi, vt iuris periti omnes tradunt. Vide Hotomanum de Verbis Iuris, verbo, *gratis*; Gregorium Lopez lege 27. titulo 4. Glossa 5. partita 3. Vocabularium vtriusque iuris, verbo *gratia*, verbo *priuilegium* & verbo *dispensatio*; Azoriumque institutionum moralium p. 1. lib. 5. cap. 22. quæst. 1. vbi ait. ***Vocatur etiam priuilegium ius singulare, constitutio personalis, rescriptum, beneficium, diploma, auxiliũ, fauor, gratia.*** Multa eius membra sunt; species multæ, quarum vna illa, cuius vi à constituendis excipitur aliquis legibus, vt est clericorum immunitas ab omni de vectigalibus soluendis statuenda lege. Nec quia in iure contineatur, idcirco priuilegium non est, vt probant multi. *Vide*, si placet, Emanuelem Rodrigez regularium tomo 1. quæst. integra *de priuilegiis*, vbi late disputat, sitne verum priuilegium quod in cõmuni iure circumfertur insertum, in eoque concessum à principe reperitur. Ergo quod Virgini à Deo arbitramur manasse, illam ab omni de contrahendo vllo peccati debito lege, singulari ratione liberans, & præseruans istius speciei fuit. Vnde profectum, vt non priùs quàm immunitas illi ab eo malo adueniret, lege cæteris constituta reliquorum more adstringeretur. Legislator enim ipse, cui præsens erat, hoc priuilegio afficere illam voluit, vt hac etiam ratione in ea esset, veréque modis omnibus ad eam Gabriel, *Dominus tecum*, diceret. Exponenda nunc ista sunt, vt hactenus dicta luculentius confirmentur.

Solutio. Hotomanus. Gregorius. Lopez. Vocabulariũ iuris. Azorius.

Emanuel Rodrigez.

25 Initio verò expositionis reiiciendi, qui accipienda existimant de Redemptoris conceptione, quasi Dominus cum Maria dicatur esse, quia Christus aut iam conceptus, cum illa erat; aut paulò post concipiendus, erat futurus. In priori sententia Hierónymus, & Bernardus, Andreas Cretensis oratione de Annuntiatione, ac reliqui citati suprà, qui gratia plenam idcirco dixerunt ab Angelo salutatam Virginẽ, quòd Deum iam factum hominem in vtero haberet. In posteriori authores illi, quos retuli, gratia plenam exponere, quod paulo pòst esset Dominum conceptura. Vtraque opinio eisdem rationibus, quibus vtraque illa superior, refutatur. Nec enim dubium est, quin verba hæc, *Dominus tecum*, explicatio quædam sint illorum, *Aue gratia plena*. Quamobrem eodem modo intelligantur, necesse est. Gratia verò plena, vt tradidi, non ideo sanctissima Virgo dicta, quòd aut Christum concepisset, aut conceptura esset; verùm quòd diuinis repleta donis, Deóque gratissima tunc re vera esset: Non ergo Dominus cum illa esse dicitur, quòd in illa iam conceptus corporaliter sit, aut quòd concipiendus eam inhabitabit; sed quod iam per illam gratiam, qua plena esse dicitur, spiritualiter in ea, vt in regia commoreretur. Et quanquam aliis etiam eandem salutationem dictam in scripturis legamus, Iudicum 6. versus 13. & Ruth. 2.

Hieronym. Bernard. Andreas Cretensis.

Iudicũ 6. v. 13. Ruth. 2. v. 4.

versu 4. nulli tamen enuntiando sed precando, & optando, Mariæ affirmando prolatam credimus. Precatur enim Booz messoribus suis, precatur Gedeoni Angelus, vt Dominus cum illis sit, Mariæ non precatur; sed cum illa esse planè affirmat. Quid enim seruus Dominæ precaretur, quam ipse poterat deprecari? Aut cur non affirmanter loqueretur illi, quam esse longè meliorem se, probe agnosceret, sciretque nunquam Spiritu sancto per gratiam habitatore suauissimo caruisse.

A

B

26 Serarius. Vt verò, cum Serario qu. 6. & 8. Gedeoni Angelum per enuntiationem dixisse, *Dominus tecum*, afferam, idem robur, quam formare incipimus argumentationem, habituram puto. Sunt enim varij cum aliquo existendi modi, qui conueniant Deo, vt notauit in Lucæ primum annotat. 70. Cardinalis Toletus, quos omnes in Gedeone tunc non exercuit Dominus, vel ipso indicante nuntio, qui ad eum ita loquutus est. *Dominus tecum virorum fortissime.* Ac si diceret, est Dominus tecum fortitudinem eam tibi liberalissime impertiens, qua vt Hebræum populum vindices, prorsus eges, nec cum te ad tantum munus electum noueris, detrectes onus, virium imbecillitatem obiiciens. Nihil horum ad Virginem Gabriel, *Dominus tecũ*, absolutè profert, vt omnibus cum illa modis, cum illius, inquam, anima esse Dominum omnibus palam fa[illegible]eret. [illegible]rum suprà Toletus [illegible]or illi est, per [illegible], protectio[illegible]que, [illegible] iudicum cita-

Toletus.

C

Toletus.

D

to loco, vbi Deus auxiliator, & protector Gedeonis exprimitur, cum adesse illi Angelus refert, ex Isaiæ 41. v. 10. *Ne timeas, quia ego tecum sum, ne declines, quia ego Deus tuus confortaui te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera iusti mei.* Isaia 41 v. 10.
Ieremiæ 1. v. 8. *Ne timeas à facie eorum, quia tecum ego sum, vt eruam te dicit Dominus.* Posterior per gratiam, ratione cuius dicitur Deus esse in homine, & cum homine, quia per eam vnitur cum ipso, & in eo habitat, Sapientiæ 9. vers. 10. *Mitte sapientiam de cælis sanctis tuis, vt mecum sit, & mecum laboret.* Aliũ minimè tacendum addam. Per decretum, & scientiam in ipsius Dei mente bona homini præparante. Quo sensu ab Ecclesia illud tribuitur Virgini, quod Prouerb. 8. v. 22. est. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.* Ierem. 1. v. 8 Sapient. 9. v. 10. Prou. 8. v. 22

27 Egregia sanè paraphrasis salutationis Angelicæ, quam præterire nulla ratione possumus. Explicat enim cumulatissimè, quàm fuerit augusta mater ab omni peccato, & huius debito semper libera, ne tantæ fœminæ præstantissimus Deum habendi modus, cæterorum fons deesset. Verba sigillatim expendo. Prima, quæ sunt, *Dominus possedit me*, videntur eadem cum his, quibus Gabriel exorsus est, *Dominus tecum.* An cum ea, quam Dominus possidet, non est Dominus, aut eam, in qua vt Dominus in aula est, non possideat? Sed cur tam in Prouerbiorum quam in Euangelistæ capite non Deus, sed Dominus ponitur, quasi rectè dici non posset Deus possedit me,

Deus

Toletus. Deus tecum? Respondet Toletus, Athanasium in sermone contra omnes hæreses asseruisse, Angelum appellasse Dominum, vt significaret, se communem Dominũ habere cum Beata Virgine, Deus enim & Angelorum, & hominũ Dominus est. Ille accommodatam istam causam censet, scilicet cum Angelus intenderet, Beatam Virginem ad consentiendum tanto nuntio inducere, nomine Domini tanquam argumento quodam est vsus. Si enim Dominus est, eius edicto obediendum est, & imperio ipsius consentiendum, quasi diceret; ô Virgo sacra attende, me præcepta Domini tibi annuntiare, Dominúmque esse, quem tecum futurum annuntio: oportet igitur te non dissentire illi, cui summa debetur obedientia. Huic sensui respondet sacræ Virginis verbum, *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum*, (Luca 1. v. 38) quasi diceret, cùm Dominus sit, quis eius voluntati, & iussui refragetur? Hic habemus Regum (Regum 1. c. 3. v. 18.) 1. cap. 3. ver. 18. *Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat.* Et Exodi 20. versus 2. legem daturus dicebat Deus, *Ego Dominus Deus tuus.* (Exod. 20. v. 2.) Hoc igitur dominium proponit Angelus, vt iis, quæ annuncianda erant, Beata Virgo præberet consensum. Quid si vt vno, eodemque verbo elegantissimè, atque propriissimè ipsi Virgini, cæterisque post eam, quanam ratione Deus esset cum illa, exponeret, ea scilicet, cuius sit natura, vt nullum alicui, præterquam vni Deo relinquat locum, nullum ius, vt in illa, seu cum illa sit? Qui plenum rei dominium habet, totum id habet, quod in illa est, in ea, si alicuius est capax, esse nemo potest, domino excepto, maximè cùm perfectè, atque omnino ab isto possideatur. Deus Virginis perfectus est, atque absolutus dominus, ita cum illa est, in eàque, vt nulli alteri aut locus, aut ius ad eam aliquod sit, non dominium, non vsusfructus, non vsus, non possessio. Quæ cum ab initio dicatur penes Deum fuisse, non est, quando peccato, aut debito potuerit esse subiecta. Premamus voces illas, *Dominus possedit me in initio viarum suarum.*

28 A pedum positione dictam possessionem iuris periti volunt, (Prouer. 8. v. 22.) quare si possessa Virgo à Deo traditur, diuinorum pedum in illa positione res peracta fuit, In Scriptura verò Dei pedes Christi Domini natura humana dicitur, vt aduertunt Bernardus in Cantica sermone 6. Beda in Exodum capite 12. Augustinus lib. de essentia diuinitatis, Gregorius homilia 22. Hieronymus Isaiæ 52. Origenes & plures alij, quos verbo *pes* in Sylua Lauretus refert. (Bernardus. Beda. Augustin. Gregorius. Hieron. Origenes. Lauretus. Isaias 52.) His speciosissimis pedibus: vt Isaias citato loco appellat, Virginis apprehendit possessionem Deus, hoc est, quoniam eam in filij matrem eligebat, ita suam esse statuit, vt eius semper dominus, eam possidens nulli alteri locum, aut ius relinqueret. Ne verò vlli dubium hoc esset, possessio initio viarum suarum à Domino legitimè comparata satis expressè illis traditur, *Dominus possedit me in initio viarum suarum.* (Obiectio.) At tunc nec Virgo, nec humanitas illa erant, quî ergo fieri potuit, vt

hac eius caperet Dominus possessionem? Erant in diuina mente, *Solutio.* quod satis fuit. Iam tunc initium viarum Domini decretum scilicet de condendis rebus, Christus item, qui, teste Paulo ad *Ad hebræos 13. v. 8.* Hebræos 13. versu 8. *heri, & hodie*, id est semper, cuius ergo, quidquid efficere Deus statuit, esse profectò voluit, vt re vera primogenitus creaturarum omnium esset, quemadmodum vocatur ab eodem Apostolo ad Colos- *ad Colossenses 1. v. 15.* B senses 1. v. 15. *Qui est imago* (inquit) *Dei inuisibilis primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipso condita sũt vniuersa in cælis, & in terra, visibilia, & inuisibilia siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsũ, & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant, & ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit* C *in omnibus ipse primatum tenens.* Quare omnium etiam (nostrum iam hoc) initium viarum Domini *Ambros.* prorsus erit, vt luculenter Ambrosius 3. fidei, capite 4. Sic docet. *Vnde intelligimus illud, quod de incarnatione Domini scriptum est; Dominus creauit me principium viarum suarum in opera sua id significare, quod ad redimẽda opera Patris Dominus Iesus ex Virgine sit creatus. Neque enim du-* D *bitari potest de Incarnationis dictum esse mysterio, &c.*

29 *Beda. Iob. 40. v. 14* Viæ sunt, quas Beda lib. 3. expositionis in Iob capite 19. in illa verba, *Ipse principium est viarum Dei*; explicuit. *Vnaquaeque* (ait) *creatura via Dei est, per quam ad Dei [illegible] cognitionem, dum [illegible] cognoscitur.* Vide *Pag[illegible]* Pagn[illegible] [illegible]ges lib. 18. capite 7. Omnium initium Christus, & illius humanitas, cum [illegible] simul decreta Virgo fuit, quare possessa in initio viarum suarum à Deo. Hic ante omne de peccato permittendo, atque de illius debito constitutum decretum, ante omnem item de his sancitam legem; vnde ita Dominus ab eo rationis signo fuit cum Virgine, vt post, cum illa extitit nulli originæ labi, nulli debito, aut legi obnoxia vitæ vsuram exorsa fuerit. Quod summa Dei Benedictio, seruata vni duntaxat Virgini, atque vna cum aliis ab Angelo comprehensa, cùm eam tam absolutè benedictam protulit in mulieribus. Notantet autem, *in mulieribus dixit*, vt indicaret, Mariæ benedictionem eam esse, quæ nulli fæminarum alteri conuenire posset, immunem prorsus ab omni culpa, & debito conceptam fuisse. Non in hominibus extulit, quod viros etiam nomen illud complectatur, inter quos est, cui similis benedictio conueniat. Est Christus vir nulli obnoxius peccato, nulli debito, conceptus diuinitus. Consultò igitur, *in mulieribus*, dixit, aptéque admodum vt singulare hoc priuilegium Mariæ concessum exprimeret. In quo Patres antithesim ad Euam relato agnoscunt. Aiunt opponi benedictionem hanc maledictioni, cui ea mulier damnata legitur, post commissum crimen. Vnde Augustinus, ser- *Augustin.* mone 1. de Annuntiatione, scribit: *Maledictio Euæ in benedictionem mutatur Mariæ.* Hieron. verò sermo

Anonym. sermone de Assumptione: *At per hoc* (ait) *quidquid maledictionis infusum est per Euam, totum abstulit benedictio Mariæ.* Petrus quoque Pet. Damia. Damianus sermone de Natiuitate Virginis; *Mariæ benedictionis*, scribit, *noua fluentum, totum detersit maledictionis antiquæ contagium*; Fulgentius. & Fulgentius de laudibus Mariæ, *Maledicta enim Eua fuerat, quam nunc credimus per Mariam ad benedictionis gloriam remeasse.* Plura Ildephons. Ildephonsus sermone 1. de Assumptione; *Hæc est illa*, dicens, *per quam omnis maledictio soluta est primorum parentum, & cælestis benedictio in toto venit mundo.* Subdit, *quia in nullo horum contaminata reliquarum exemplo fuit, quæ neque Adam ad se admisit.* Nota hęc. Admisisset enim, si peccasset in illo, multo magis, si debitum in se contraxisset, admisisset, (licèt minus) si peccandi in eo debitum habuisset.

30 Verùm inspiciamus, quænam fuerit Euæ maledictio, vt hinc, quid Virginis contineat benedictio ista, facilè deducamus. Gen. 3. v. 16. Genesis 3. v. 16. ita Deus ad mulierem; *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Pœnā ob patratū scelus iustus infert iudex, ærumnis Obiectio. damnat reā. Pœna istæ sunt, quis dubitet? Sed habituram plures filios, quis pœnā vocet, cùm sterilitas infœlicitas quædam sit, contrà verò fœcunditas fœlicitates inter soleat recenseri? Hanc dilecto suo populo, si datam seruaret legem, vt magnum quoddam bonum, in præmium olim promisit Deus. Nihil ita discruciabat illius gentis fœminas, quam filiis se priuatas cernere, nihil ita perfundebat gaudio, quàm multis frui. Vide quid Psal. 127. ver. 3. canat Vates; Psal. 127. v. 3 & 4. *Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ*: & vers. 4. *Filij tui sicut nouella oliuarum in circuitu mensæ tuæ*; & tamen in supplicium imponitur conceptuum multitudo; *Multiplicabo ærumnas tuas,* Gen. 3. v. 16. *& conceptus tuos.* Post ærumnas illi referuntur, quasi earum quædam veluti pars, aut species sint. An ob dolores, quibus in lucem edendi sunt? At hoc sequens habet proxima sententiæ particula, *In dolore paries filios.* Si concep- Gen. 3. v. 16. tuum pluralitas id continebat, quid erat opus subdere, *In dolore paries filios*? Deinde conceptus in dolore non est, sed in voluptate, cui si partus similis, pœnæ haberet nihil. Sed dum hic non aduenit, dúmque fœtu non se mater exonerat, graui pressa pondere mille subit pericula, innumeras molestias patitur, quàm plurima damna experitur, quibus omnibus citra dubium careret, si ab originea iustitia minimè cecidisset. Quare, quot multiplicantur conceptus in vtero matri, tot hęc mala ei multiplicantur. Quam frequenter infœlici parenti vitam adimit proles, nondum in lucem edita mortem illi afferens, à qua vitæ initia, & prima incrementa suscepit, quot ei angores, quot fastidia parit. Vnde bene ille

Maro. *Matri longa decem tulerunt fastidia menses.*

Hæc igitur omnia, quo plures conceptus sunt, plura esse necessariò debent. Quare optimè in patrati delicti pœnam, conceptionum [illegible] [illegible] gi. Nō enim [illegible] actus ille

momētaneus folùm, quo generationi vir, & fœmina indulgēt, accipiendus eft, fed tempus etiā totum, quo fætum geftat mater, atq; ideo non conceptiones multiplicandas extulit, fed conceptus, qui effectus, & fructus illarum funt, quíq; recenfita mala fecū parenti afferunt, quandiu in illa viuunt.

31 *Solutio.* Ita re vera eft, fed præter hæc omnia, funt etiam alia, propter quæ conceptuum multitudo infœlix eft maledictionis pars mulieri. *Pererius.* Tradit ea Pererius in Genef. lib. 6. in 16. tertij capitis verf. §. *Multiplicatio*; dicens, *Multiplicatio igitur conceptus quatuor ob caufas intelligitur poft peccatum effe pœna mulieris, & magnum quoddam malum. Primùm, quoniam multi conceptus, priufquam ad maturitatem & perfectionem veniant, per abortum in vtero matris intereunt. Deinde, quia multi generantur partium corporis, vel mole, vel numero, vel figura, vel fitu, vel imbecillitate, & deformitate, vel fenfuum vitio, vel animi, & rationis defectu deprauati, atque monftrofi, quod maximo dolori eft parentibus. Præterea eorum, qui generantur, pauci funt electi, & prædeftinati, plerique verò propter eorum flagitia æternis fupplicijs deftinati,* &c. Non effe igitur prædeftinatum conceptum, matri fupplicium eft. Id fibi apertè volunt ex Pererio hactenus recitata: vult & *Rupertus.* Rupertus 3. de Trinitate cap. 22. fcribens, *Non eft hæc multiplicatio benedictionis, fed damnationis, non gratia, fed ira, non clementia, fed vindicta. Vnde non dixit tantùm, multiplicabo conceptus tuos, fed infuper addidit, & ærumnas tuas. Mulier quippe quanto fœcundior te sto ærūnofior. Poft fingulos conceptus dolor cruciat per fingulos partus; fuus eam fanguis fatigat, quippe quæ & cùm fana videtur, menftruis fluoribus laborat: mulier namque vnum, & folum eft mēftruum animal. Quanta putas hæc ira, quanta eft vindicta concipi, vel nafci tot homines, qui numerum excedant, qui ad Dominum, vel ad vitam æternam non pertineant, quibus proinde meliùs erat, fi nati non fuiffent. Nempe, fi incorrupta naturæ noftræ terra permanfiffet, fi non Dei benedictionibus peftem maledicti ferpentis fuperinduxiffet; folas bonas arbores, id eft, folos bonos germinaffet homines, & nullum agreftium lignorum, quæ ad hoc nata funt, vt exeidantur, & in ignem mittantur, quia fructum non referunt, fucci eius abundantia produxiffet. Hæc fortis, atque terribilis nimis, & timenda magis, quàm difcutienda diuini iudicij feueritas eft.* Sic Rupertus.

Cui Suarius, ipfum referens tractatu de opere fex dierum, ac primorum hominum ftatu lib. 4. cap. 7. num. 13. concinit, efferens; docere illum citato à nobis loco, *Ad pœnam ex peccato manantem primorum parentum pertinere, multos reprobos in natura lapfa generari*: quod non reiicit, fed confirmat potiùs, dum inter alia, quæ maledictio ifta continet, vt eius nihil taceat, hoc etiam recitat. Ex quibus fas mihi ad eorum normam eft, arguere, addeſéque fceleris illius pœnam item non contemnendam debere à nobis credi; concipi omnes nos peccato illi obnoxios, fubiectófque origineo fuftinendo tam infœlicis mali miferos debitores, vnde prouematt, damnari plurimos, quòd eos luftralis 32 *Suarius.*

luſtralis aqua non tangat. Parum ſupplicij eſt, ſeruorum parentes eſſe, diriſſimi tyranni mancipia generare? Eſt non aſpernandum, cœcos, debiles, claudos, deformes filios parere, monſtroſos concipere, ac ſenſu, aut mente captos; & pœna ſatis magna non erit, inſigni animi fœditate maculatam prolem gignere? Deus bone, quã horrendum mõſtrum noſter animus, dum lethali crimine detinetur. O infœliciſſimam ſortem, ô *[illegible]*em digni. ſſimam lachrimis, commiſeratione digniſſimam, quàm multo magis parentum quiſque abeſſe natis vellet, quàm cæteras omnes corporis turpitudines. Tã ingens malum criminis peſtis eſt, vt iure Blanca mater ad Ludouicum filium Galliæ regem frequenter diceret; Nate, nate, priùs te mei extinctum cernant oculi, quàm lethali oppreſſum ſcelere. Digna tantæ principis fœminæ certè vox. Ergo quo plures conceptus fuerint, eo pœna maior, grauior maledictio.

33 Sit igitur totum id illius ſententiæ diuinæ pars, ſit maledictionis, cui addicta manſerit Eua, portio quædam cæteris non inferior, quam cum aliis reliquis in benedictionem Deipara commutarit, atque idcirco benedicta inter mulieres ab Angelo ſalutetur. Non ergo aut peccatum, aut peccati debitum in ſe contraxit vllum, quando iuxta citatos Patres totam eam maledictionem in pleniſſimam, planéque cœleſtem benedictionem in ſe ſibi, ac ſuis conuertit. Sibi, & ſuis fuit, abſque dolore fœtum in lucem edere; ſibi, & illis, dum eum habuit in vtero, nihil moleſtiæ ſentire; ſibi, & ipſis, tanti filij matrem eſſe, nulla interueniente virginitatis iactura; ſibi etiam debebat eſſe, ac iſtis, habuiſſe nihil, quod ad illam triſtem maledictionem ſpectaret, nullum peccatum, debitum huius nullum. Vt enim ita in maternis viſceribus concepta eſt, ſic eius efformatum ſacratiſſimum corpus, ſic compacta membra, vt nulla fuerint deformitate affecta, in quo à præfata maledictione longè poſita parentibus maledictio vt obiectum eſſe non potuit, ſic etiam & in iis, quæ ad animæ venuſtatem pertinebant, eius creari oportuit pulchritudinis, qua in illa reperiretur nihil, quod vel leuiter eam obſcuraret. Sic benedictionis obiectum, non maledictionis extitit genitoribus, ſic totam in Euam latam damnationis ſententiam in abſolutionis beneficium commutauit, ſic eius triſte nomen in lætum aue conuertit, ſic quod in vna fœmina interiit boni cunctorum malo, in altera omnium ſaluti multo cum fœnore reſtitutum eſt. Cuius ſi ab Angelo rationem petas illam reddet, quam Lucas, eodem 1. cap. verſ. 30. refert.

Ait Angelus Virgini cogitanti, *Qualis eſſet iſta ſalutatio,* 34 *Luc. 1. v. 30.*
turbatæque in ſermone illius; *Ne timeas, Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum.* Vocula, *enim*, cauſalis eſt, & rationalis, vt tradunt Logici. Quare dum ea nuntius vtitur, cauſam, & ratio- nem ſalutatio[illegible] diceret, grati[illegible]

Toletus. Esther 2. v. 9. Esther 7 v 3. Iudith 12. v. 17. Gen 6 v 8. Gen 18. v. 3. Actor. 7. v. 46. Andreas Ierosolymit.

esse tecum, ac benedictam te in mulieribus salutaui, quòd inueneris gratiam apud Deum. Inueniendi verbum Græcè εὗρες; *Aliquando*, inquit Toletus suprà annot. 79. *de eo dici, quod nihil tale cogitanti, aut speranti obtigit, ad significandam magnitudinem, & singularitatem gratiæ, quam Beata Virgo nacta est, vt mater Dei efficeretur, quam ipsa nec opinabatur, nec sperabat*. Et quanquam Scripturę sit phrasis, inuenire gratiam apud aliquem siue Deus, siue homo iste sit, pro eo, quod est, valdè illi placere: vt Esther 2. v. 9. *Inuenit gratiam in conspectu illius*; Assueri scilicet: & cap. 7. vers. 3. *Si inueni gratiam in oculis tuis ô Rex*. Iudith 12. ver. 17. *Inuenisti gratiam coram me*. Genes. 6. vers. 8. *Noë inuenit gratiam coram Domino*: Gen. 18. v. 3. *Si inueni gratiam coram oculis tuis*. Actor. 7. v. 46. *Dauid inuenit gratiam ante Deum*. Quam tamen Deipara inuenit, longè illis omnibus ab aliis inuentis præstantior est, sublimior, & excellentior, vt quæ omnem Euæ maledictionem in benedictionem largissimam commutarit. Quare benè Andreas Episcopus Ierosolymitanus alloquens Virginem dixit: *Ne timeas, Maria, nacta es enim gratiam apud Deum, gratiam, quam Eua perdiderat*. Et post aliqua subdens; *Quapropter ne metuas, inuenisti enim gratiam apud Deum, qualem non nactus est quisquam ab æterno, sicut tu. Quæ enim sit talis gratia Dei, quæ summum fauorem mereatur?*

35 Expende illud, inuenisse Mariam apud Deum gratiam, quam Eua perdiderat. Fuit hæc illi concessa immunitas ab omni debito, &

Lucæ 15. v. 4. vers 5. vers 6. vers. 8. Lucæ 1. v. 30. Lucæ 2. ver. 12. Andreas Ierosolymit.

peccandi ratione in alio. Istam ergo sanctissima Virgo adinuenit, quandoquidem ab illa deperditam gratiam adinuenit. Inueniri dicitur, quod priùs amissum fuerat, cùm recuperatur. Sic Lucæ 15. vers. 4. de homine illo, qui perdiderat illam ouem, dicitur ire ad eam, *donec inueniat illam. & cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens*; &c. post quæ; *Inueni ouem meam, quæ perierat*: & vers. 8. idem de muliere amissam quærente, atque inueniente drachmam, traditur. Si ergo inuenit apud Deum gratiam Virgo, deperditam priùs inuenit. Rectè igitur ille ait: *Ne timeas Maria, nacta es enim gratiam apud Deum, quam Eua perdiderat*. Nouæ item rei comparatio, illius inuentio nominatur; vnde inuentores vocantur, & inuenire, qui nouum aliquid in lucem proferunt, aut adquirunt sibi. Nouum super terrã, quod fecit Dominus, & pastoribus Angelus annuntiauit, inuenturos se illud, ad eos ipse ait Lucæ 2. v. 12. *inuenietis infantem pannis inuolutum*, &c. Tã noua, & insolita Virginis gratia, vt rectè inuenta dici ab ea possit. Dixit citatus Andreas nuper illis; *inuenisti gratiã apud Deum, qualem non est quisquam nactus ab æterno*. Et verò immunitas ab omni peccato, & debito noua, nulli puræ creaturæ cõceptæ ante, aut post Virginem facta, eáque ratione, vt peccare fuerit impossibile per gratiam, cui donata fuit vna excepta Virgine;

Bernard.

36 Arridet his Bernardus, serm. 2. de Annuntiatione, agens sic cum Deipara: *Vt quid enim indebitã tibi putes gratiam Angelorum, quæ vna*

inuenisti gratiam apud Deum: inuenisti, quod quærebas, inuenisti quod nemo ante potuit inuenire, inuenisti gratiam apud Deum. Quam gratiam? Dei, & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem: Sic ille. Qui multùm ait, efficiens, *Vt quid enim indebitam tibi putes gratiam Angelorum?* Cum hæc fuerit extra omne peccati debitum contrahendum, extra rationem omnem in alio delinquendi, & tamen gratiam istam deberi magnæ Matri Bernardus existimat, hoc est, decere illam, eiúsque congruere dignitati, quæ gratiam inuenerit apud Deum, Duo hæc præstantissima quidē, vt ex dictis constat, habet, & quòd deperditæ recuperatio sit, & quod noua. Prius antiquæ deesse nihil postulat, maius aliquid ea complecti posterius exposcit. Vt desit nihil, adsit immunitas, quam adstruimus, vt sublimius aliquid comprehēdat, peccandi, quam diximus, impossibilitas nō desideretur, quæ nulli ex creatis spiritibus, mortalium nulli à primo sui exordio contigit, nec continget vnquam. Contigisse autem Virgini totum hoc, confirmat, illam apud Deum hanc gratiam inuenisse, nō coram Domino, seu ante Dominum, vel in conspectu Domini, siue in oculis Domini, vt de aliis dicitur in sanctis libris, & expendit Toletus supra. Vsitati quatuor illi dicendi modi sunt in augusta pagina, singularis, & nouus hic, *Apud Deum gratiam inuenisti. Vt enim Græci authores* (Toletus ait) *rectè tradunt, præposito* παρὰ *casui dandi iuncta, vti nunc legitur, idem significat, quod Latinè, iuxta, seu prope, quasi dictum sit, inuenisti gratiam prope Deum. Latinus autem interpres vertit apud Deum; gratia enim hac effectum est, vt Deum ipsum in suo ventre reciperet, ipsúmque gigneret per carnem, quod nemini præter ipsam concessum est. Rectéque dicitur apud Deum, & non apud Dominum, quia cùm omnes simus serui, Deúmque Dominum habeamus, ipsa consequuta est, vt mater etiam esset, idcirco inuenisse gratiam apud Deum dicta est, &c.*

Toletus.

Toletus.

37 Si prope, aut iuxta Deum inuenit gratiam, ad illius sanctitatem, quantum creaturæ fas est, proximè accedit. Quæ verò maior propinquitas excogitari potest illa, cui nec peccatum, nec huius debitum, nec lex de istis, nec denique possibilitas illud perpetrandi, possibilitas, inquam iuxta superius dicta, conuenit? Hæc ergo est, quæ sanctissimæ declaratur Virgini adesse, cum ad eam Angelus, *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum.* Inuenisti quidquid olim Euæ obtigit, & amisit boni, suo & nostro damno; inuenisti, quā illa benedictionem perdidit, maledictionem inflictam miseræ in benedictionem vertens, inuenisti, non esse tuos inter ærumnas conceptus recensendos, & quo ipsa concepta es, & quo Deum hominem concepisti, vterque ab illa sententia immunis, vniuerso mundo, vt Ecclesia occinit, gaudium annunciauit. Annuntiauit certè, ais, sed non ea ratione, qua exposita in Euam lata sententia à nobis est. Etenim personarum, & conceptuum mutationem facimus, ab eis, quibus

Lucæ 1. ver. 30.

Obiectio.

A fœmina parens redditur, arguendo ad eum, quo ipſa concipitur. De iis, quos expertura eſſet, filios generans, ſententia planè diſſerit, non de illo, quo ipſamet eſſet producēda. Quare frigidè nimis, ſeu potiùs ſtultè ab illis ad hunc in Virgine argumentamur. Argueremus rectè ſi ratiocinatio ita efformaretur. Maledictio Euæ fuit, conceptus ſuos ærumnoſos illi futuros eſſe, in benedictionem totam illam maledictionem B Virgo conuertit. Ergo conceptum, quem habuit, & quo Dominum genuit ærumnoſus illi haudquaquam extitit, ſed lætus, & fœlix admodum, vt citra dubium contigit. Non autem ſic colligimus, ſed in hunc modum: Euæ fuit maledictio, *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos:* (Genes. 3. ver. 16.) qui quo plures, eo parentibus pœna grauior ob filiorum eas recenſitas calamitates, quæ in genitorum cedunt cruciatus, lacrymas, & dolorem. Sed Virgo in C benedictionem maledictionem hanc tranſtulit, ergo conceptus, quo genita ipſa eſt, ſeu ipſa concepta, ærumnarum habuit illarum nullam, non peccatum, non debitum, non ad legem de his aliquam ſubiectionem, quandoquidem omnia iſta ſub illis conceptuum ærumnis continentur. D Sic verò colligere, quàm legitimum.

38 Solutio. Reſpondemus. Euæ maledictionem fuiſſe, habituram filios, qui parentibus dolorum cauſa eſſent, quam in benedictionem commutarit Maria, quòd effecerit, vt primæ illi fœminæ, iam ſint ex ea natæ ipſa nimirũ Virgo, & eius proles, quæ non triſtitiæ, aut dolori, ſed lætitiæ ſint & voluptati. Maximo enim gaudio, ſummæ, atq; ingenti admodũ animi exultationi extitēre. Magna mater, & filius Euæ cernenti, eos ex ipſa proceſſiſſe, per quos quidquid infœlix intuliſſet damni, reparandũ eſſet, ac ita in lucē prodiiſſe illos, quales generarentur cæteri, ſi coniugē ſecum præcipitem non egiſſet. Vidit Mariam, & Chriſtũ, videns haurire ſe oculis ſobolē, in qua eſſet nihil, quod dolere, aut lamētari poſſet, quod excuteret lachrimas, quod in ea gemitum prouocaret. Hoc, maledictionē in benedictionē conuertere, planè fuit; Eua in aue nomen, deperditã gratiam inuenire, amiſſã reſtitui, &, quod Fulgētius ſuprà ſcripſit, (Fulgentius.) *Maledictam olim Euam per Mariam ad benedictionis gloriam remeaſſe:* vt tum hæc, tum mortales omnes reliqui cũ Angelo ei poſſimus dicere, *Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, inueniſti gratiam apud Deũ,* (Luc. 1. vers. 28.) qua omne à te peccatum, omne peccati debitum ſit excluſum. Huc primus reſpexit homo, cùm Geneſis 3. ver. 20. proximè ad eã, (Genes. 3. ver. 20.) quæ aduerſus ipſum lata ſententia fuit, vt refert textus ſacer, *vocauit nomen vxoris ſuæ Eua, eo quòd mater eſſet cunctorum viuentium.* Admirationi quidem non vulgari eſt, cùm Adamus iudicio Dei vehementer premeretur, inter medias pœnas, & flagella, amariſſimámque mortis denunciationem, quaſi tranquillo, & vacuo animo de imponendo vxori nomine cogitaſſe.

39 Quorundam placitum. Sunt, qui exiſtimēt, illum ingēti dolore ſtupefactũ, quòd tãtis bonis ſpoliatus eſſet, tantiſq; malis, mor

mortiq; malorum omniũ extre- A
mo, addictus, vxoré eorum ma-
lorum authoré, & mortis causã,
ceu per amarum quendam iocũ,
acerbámque ironiam appellasse
matrem viuentium: quemadmo-
dum Græci furias infernales vo-
cant Eumenides, id est, faciles, ac
mites, à cõtrario nempe, cùm sint
duræ, & inexorabiles: & Latini
Reiicitur. Parcas dicunt per antithesim,
quòd nulli vnquam parcant. Sed
non erat illud tempus aptum io- B
cis, amarissimis licet & ironicis,
timore correpto maximo, & con-
fusione. Audi, quid tunc ille, vt
peccauit, & fecit, & dixit miser.
Gen. 3. ver. 8. *Cùm audisset*, inquit Moyses cap.
illo 3. ver. 8. *vocem Domini Dei
deambulantis in paradiso ad auram
post meridiem, abscondit se Adam,
& vxor eius à facie Domini Dei in
medio ligni paradisi, vocauitque
Dominus Deus Adam, & dixit ei
vbi es? Qui ait, vocem tuam audi-* C
*ui, & timui, eo quod nudus essem, &
abscondi me.* Quæ vox ista Domi-
ni Dei? Non certè illa cui res-
pondet, siquidem non ob eam
abscondit se, quin potiùs è lati-
bulo prodit, suique interroganti
Deo rationem reddit, ac se coram
sistit infœlix. Verisimile credit
Pereira. Pereira suprà lib. 6. in hæc ver-
ba, eam vocem non fuisse aliud
quàm ingentem quendam, & ter-
rificum sonitum, ac fragoré, quo D
suum Adamo aduentum præsi-
gnificare voluit Deus. Solet enim
Scriptura ingentes aliquos sonos
voces nuncupare, vt cùm ait, vox
cataractarum, vox aquarum, vox
Psal. 28. & 41. & 46. & 76. nubis, vox tonitrui, vox tubæ, vt
videre est in Apocalypsi persæpe,
variisq; Psalmorũ locis, vt Psal.
28. 41. 46. 76. & aliis. Ergo Deus,

qui antea pacatè ac blãdè Adamo
consueuerat apparere, tunc ei se
repræsentauit formidabilé, & ter-
ribilé, & quasi peregrè aduenien-
té, ac velut tumenté ira, ruétémq;
& suo ingressu terrã concutienté,
ipsásq; paradisi arbores pressis ve- 18
stigiis tremefacienté vndiq; scili-
cet, vt ea illi perturbati re, ac pa-
uidi, scelus suũ agnoscerét, & fa-
terétur, Deiq; misericordiã, & ve-
niã implorarét. Non ergo tã liber
animo tunc Adamus erat, vt ad
irrisioné coniugis nouæ appella-
tionis inuentione deflecteret, ma-
ximè cùm tenerrimè illá dilige-
ret. Satis miseriarum in eam pro-
nuntiata sententia coniectũ erat,
afflictæ afflictio augenda non
fuit, non in eam amaris luden-
dum salibus, & facetiis.

Multo minus veritatis habet, 40
quod alij putauêre, Adamũ scili- *Aliorum sententia exploditur.*
cet, ex ingẽti superbia, animique
peruicacia diuinã mortis senten-
tiã aduersus se promulgatam, aut
minimè credenté, aut parui pen-
denté appellasse vxorem suã, ma-
tré viuentium, quasi diceret, nec
timeo morté, quinimo & me vi-
cturũ credo, nihilominus, quàm
si nõ peccassem, & idcirco vxoré
meam Euam dici volo, quòd ma-
ter viuentium sit futura. Ruper-
tum sententiæ huius patronũ 3. *Rupertus.*
de Trinitate, & eius operibus,
c. 26. inuenies, quem vel hoc vno
facilè refutabis. Non relicturum
Deũ tantam hominis impuden-
tiã, & peruicaciã absq; supplicio,
nec permissurũ, vt impunè illam
expressisset verbis. Nec diuinam
maiestaté decebat; vt vel in ipso
iudicio, contra ipsam iudicis sen-
tentiã, paruipendendo illã, & con-
temnendo tam perfricta fronte,

peccantem abire immunem sineret, nulla noua pœna nouo inflicta crimini, cuius grauissimæ omnibus modis deberẽt circumstantiæ iudicari. *Aliorum iudicium.* Viderunt hæc fortè alij, quibus placuit, Adamum ea protulisse in malorum impendentium solatium, quasi diceret; Etsi moriendum nobis in ipsis nobis sit, viuemus tamen in sobole, cuius propagatrix vxor futura est, atque idcirco *Reijcitur.* Euæ nomen, hoc est viuentium omnium matris optimè in B illã cadit. Sed cùm ante luctuosam illam rerum catastrophem rescisset is optimè; permultos ex ipso futuros homines, numerosam prolem, & quam longissimum semen, vtpote cui replendi terram sobole diuinum esset *Genes. 1. vers. 28.* præceptum iniunctum Genesis 1. vers. 28. illis; *Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subijcite eam*; ad idque benedictum à Deo fuisse vtrumq; con- C iugem eo loco, *Benedixitque illis Deus, & ait, crescite*, &c. vt *Chrysost.* exponit Chrysostomus homilia 7. in Genesim, fœlices insuper à fœlici parente generandos filios, quos iam infœlicissimos procreandos ex ipsomet iudicis ac rerum omnium (cui futura probè nota) Domini ore audisset, cùm sociam erumnis, & doloribus condemnabat; quod mi- D sero leuamen esse poterat, eos se habiturum filios, qui pœnæ argumentum, & diues quædam malorum ei seges futuri essent? Certè potiùs hinc augendus illi animi cruciatus, quam solatium [illegible] comparandum.

[illegible] ot angustias, & ha- [illegible] mentis oculos non

A in humanum à se propagandum genus, mille comitantibus malis, coniiciat, sed in eam, quæ verè viuentium omnium mater futura est, in augustam Matrem, Euæ infaustum nomen in fortunatissimum aue commutantem; atque ita coniecisse illos Epiphanius existimat, hæresi 78. dicens. *Epiphanius.* *Hæc est, quæ per Euam significatur, quæ per ænigma accepit, vt mater viuentium vocetur. Illa enim mater viuentium vocata est, etiam postquam audiuit, Terra es, & in terram reuerteris, post transgressionem. Et mirum est, quòd post hanc transgressionem magnum cognomen habuit, & secundum sensum quidem ab illa Eua omnis hominum generatio genita est in terra. Hic autem verè à Maria hæc vita mundo genita est, vt viuentem gigneret, & facta est Maria mater viuentium. Per ænigma igitur Maria mater viuentium appellata est. Eua mortis causa facta est hominibus; per ipsam enim ingressa est mors in mundum. Maria verò causa vitæ, per quam genita est nobis vita, & per hanc filius Dei accessit in mundum, & vbi redundauit peccatum, ibi superabundauit gratia; & vnde facta est mors, illinc processit vita, vt vita pro morte fieret, & qui per mulierem nobis vita factus est, mortem ex muliere inductam excluderet. Et quandoquidem illic quidem Eua dum adhuc Virgo esset in transgressione inobedientiæ fuit, rursus per Virginem obedientia gratiæ facta est, annunciato aduentu in carne de cœlo, & vita æterna.* Sic ille.

Appellauit igitur primus homo de terra terrenus vxorem suam vitam, & matrem viuen- 42 tium,

tium, quæ tamen sibi, & filiis mortis causa extitit, quòd in ea Mariam contemplatus est, quæ nunquam peccato mortua, nec illi obnoxia seu debitrix futura erat, viuentium omnium exordium, vnde cunctorum vita esset promanatura, ideóque vita etiam illa summo iure ab eo potuerit nuncupari. Non tacebo, credere me; Adamum, etsi non parum damnatum se morte cernere indoluisset, acerbiùs tamen pupugisse illum, videre, necem sibi animæ peccato miserè peperisse, neque tantùm sibi, sed toti etiam orbi, qui non minùs vitæ, quàm miseriarum omnium hæres futurus esset. Ne verò tanta mali opprimeretur mole, atq; ne se desereret, & periret, prudens ac salubre illi consilium diuinitus iniectum fuit, voluere scilicet mente, atque ad illam conuertere fluctuátem animum, quæ tot calamitatum futura esset remedium, aureum restituens sæculum, vitam mortalibus reparando. Ad hæc ergo respexit mortalium primus, cùm inter tot irruentia in eum mala conuersus ad tori, & criminis sociam, viuentium matrem illam nominauit. Quod impositum nomen accuratiùs inspectum confirmat.

43 Notant passim interpretes ad citata Geneseos verba, inditum à viro primæ vxoratæ fœminæ tempore illo nomen vindicatum ab omni corruptione, sic Hebraicè dici *chaunah*, non enim per *h*, sed per *ch*, proferendum tradunt, qua ratione nuntiare significat, non viuere; vt hoc exprimeret, esse debeat *haiah*. Quo-

A niam autem Hebræo more pro isto illud ponitur, effectum vt vsu eiusdem notionis sit. Commutabiles namque apud Hebræos vau, & iod inter se litteræ, vt in Grammatica ostenditur. Quo fit, vt si vocis rigorem pendas, *nuntiare*, si permutationis, & consuetudinis vim ac potestatem, viuere, nomen valeat. Duo in vna, eadémque voce mirè ad rem præsentem. Eius vitæ, seu viuentis appellatio primæ

B contingat fœminæ, quæ simul nuntiare sit, & viuere, vt dum illi à viro imponitur, eius mens sit, & sensus, idcirco se illam, non aliam dare, vt posteris notum fiat, eam velle significare fœminam, cui vita, nuntio è cœlo misso, nuntianda erat, & quòd in se haberet illam ab omni prorsus peccati morte alienissimam, ab omni eius debito, & quod electa esset in æternæ vitæ matrem, quam mundo è propriis aliquando foret visceribus editura: verè

C gratia plenam, quando nullum tangere illam communis vestigium deberet luis, nulla istius vmbra, nullum, quod mentem labefacter, malum, sed contrà, omnia, quæ dignam eam salutatione illa redderent: *Aue Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, inuenisti enim gratiam apud Deum*; & quidem tam eximiam, vt nihil ad origineam pestem attinens in te locum vnquam potuerit inuenire. Luca 1. ver. 28. & 30.

D

Negat id Ægidius libro 2. quæstione 4. articulo 7. §. 4. num. 43. vbi affirmat, ex his Angeli verbis non colligi in Adam sanctissimam Virginem non peccasse. 44

se. Nam licet in eis omne tantæ A Matris priuilegium contineatur, & gratiæ plenitudo, esse tamen hæc debet, quæ Christi redemptioni non repugnet, *Non autem* (inquit) *probari potest, haudquaquam Assertoris reparationi opponi, eius in Adam parentem minimè deliquisse.* Potest, vt ex dictis hactenus constat, & ex dicendis ampliùs constabit. Quod nullo vnquam modo constabit, est, pugnare cum redemptionis myste- B rio hanc, quam Virgini adstruimus immunitatem. Deus namque ipse, qui eam illi proponit, & nobis explicat Elisabethæ docet verbis potissimũ reparatoris nostri opus esse, ab illoque descendere; subiungit enim, *& benedictus fructus ventris tui*, Lucæ 1. vers. 42. subiungit, inquam, illis quæ Gabriel priùs dixerat, & ipsa quasi eius loquatur ore, pro- C fert, *Benedicta tu inter mulieres*: idem hæc valent, idem continent, quod valuere, continueréque cùm primò dicta sunt. Ratio tam insignis benedictionis redditur, cùm subiicitur, *& benedictus fructus ventris tui.* Quasi dicat, quòd ventris tui fructus cum benedictus sit, idcirco inter mulieres tu benedicta es. Et causalis, rationalísque particula in sanctis libris. Videantur interpretes D eo Lucæ capite, videamus alia nos in eisdem codicibus, & offeramus Lectori, quæ non minoris ad causæ confirmationem momenti sunt, nobiles præsertim quasdam figuras dignas præsentis loci, ad has accedo.

Reiicitur.

Lucæ 1. vers. 42.

Lucæ 1. vers. 42.

Lucæ 1. vers. 42.

DISTINCTIO VI.

De figuris in sacris literis traditis, hanc immunitatem in Virgine comprobantibus.

NOn solùm vocibus, sed rebus etiam nobiscum agit Deus, dictis ad homines, & factis loquitur. Sententiarum aliquas hucusque vidimus, quibus docuit nos Matris ab omni peccati debito immunitatem, videndæ iam res aliquæ ab ipso illarum authore sic dispositę; vt idem priuilegium cunctis exprimerent. Mouebunt forsitan, quẽ verba non mouerint, quòd has veluti coram intueatur, & veritate illud poetæ cuiusdam non careat.

Segnius irritant animos demissa per aures *Horatius.*
Quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus vltro.

Petenda sunt ista partim ex Testamento Veteri, partim ex Nouo, ab eis, quæ illius sunt, incipiemus.

CAPVT I.

Iudithæ de Holopherne victoriam magnæ Matris istam à peccati debito immunitatem adumbrasse.

NEscit nemo præclarã illam fœminam Virginis typum fuisse; dæmonis, Assyriorũ ducem Holophernem; huius caput originei mali, quod amputasse Iudith, nihil aliud fuerit, quã Virginem à communi labe immunem con

conceptam fuisse. Tribuitur ensis gratiæ, ornamentorum elegantia, & nitor, quibus addita fœminæ pulchritudo est, virtutum omnium splendori, quo speciosior astris Virgo nullum non in sui amorem rapiat. Funestum illud, quod inchoauerat Holophernes bellum, quódque ad exitum perducere conabatur astu, & vi, cruento, quod aduersus omnes Dæmon gerit tam obstinato animo, tanta rabie, vt satis nequeat explicari: Non parcit viribus, non technis, non vllis fraudibus. Sed cōtigit misero, vt vinceretur à fœmina, cùm ipse minùs timere malum poterat, cùm primùm illa cōcipiebatur, vt tanto Dei victoria illustrior esset, deuictique hostis tanto maius dedecus sempiternum. In hæc omnia facilè immaculatę conceptionis patroni omnes veniunt: quorum vt sedulam in Iudithæ historia Virgini aptanda suspicio diligentiam, & iudicium laudo, ita minùs exactas illorum commentationes meritò reprehendo. Multa in his desidero, quæ historia offert, quæque videntur mihi luculenter probare, neq; peccasse in Adamo Virginem, cùm peccauit ille, neque peccati vnquam in se, aut in eo debitum contraxisse. Indicemus hęc, ne quis imponere nos illis existimet. cap. 7. vers. 23, est: *Exurgens Ozias infusus lacrymis dixit, quo animo estote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam, Forsitan enim indignationem abscindet, & dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinq; diebus non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.* Quæ loquuti erāt, sunt vers. 17. *Contestamur hodie cælum, & terrā, & Deum patrum nostrorū, qui vlciscitur nos secundū peccata nostra, vt iā tradatis ciuitatē in manu militiæ Holophernis, & sit finis nostri breuis in ore gladij, qui longior efficitur in ariditate sitis.*

Iudith 7. vers. 23.

Iudith 7. vers. 17.

Videtur mihi omnia hæc humani generis ruinæ imago quædam ad viuū coloribus expressa. Et Ozias vrbis, & gētis caput, sunt molesti suasores, qui pertrahere in suā conantur sententiā hominē, optant, se Holopherni, vt gladio moriantur, dedere, ne moriantur siti. Fatigatus importunis Ozias vocibus, consilio de tradēda vrbe subscribit, decernit diem, & quāquam probè nosset, quid se facturum spondēret, spondet tamē suo & omniū sibi cōmissorum malo. Habuit suum infœlicē suasorem Adamus, totius mundanæ vrbis, totius generis nostri caput, vt se Dæmoni per summū scelus traderet. Eua fuit, quę mortē optauit, cū optauit pomū, cū illud porrexit viro, qui oratione flexus, quod detestari debuisset, probauit, statuit se hosti, & suos prodere, non ignarus quantū aggrederetur facinus, quàm se, cæterósq; secum præcipitaret. Vnde 1. ad Timoth. c. 2. vers. 14. Paulus dixit; *Adā non est seductus, mulier autē seducta in præuaricatione fuit.* Quod explicās sententiarū Magister in 2. dist. 22. inquit, solam Euam seductā dici, quia sola credidit tria, quæ serpens promiserat, si de pomo vetito comederet: scilicet; *primò se non morituros; secundò, similes Deo futuros, tertiò, boni, malique notitiam habituros. Sed* [illegible] Cornel. à lapide. *plerīq; patres qui Adā hæc credidisse volūt,* [illegible] ait,

1. ad Timot. 2. vers. 14.

Magister sententiarū.

Cornelius à lapide.

ait, ex *Genesis* 3. *vers.* 22. *vbi* A *Deus irridens Adæ credulitatem, & appetitum omnis scientiæ, & cuiusdam Diuinitatis, Ecce Adam, inquit, quasi vnus ex nobis factus est,* *Reijcitur.* *sciens bonum, & malum.* Sed friget. Etenim vt consensit mulieri, factúsque inobediēs est de ligno comedens ipsi vetito: elatus in superbiam, tristem cœcitatem incurrit, serpentísque promissis credidit, volens Deo similis fieri. B Sperauit insuper ex pomi esu omnis scientiam, idque procul dubio est, quod illum Deus irridens dixit, *Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum, & malum.* Sic Theophylactus, Ambrosius, Chrysostomus in Pauli citatum locum, Augustinus 14. de ciuitate Dei cap. 17. Hieronymus 1. contra Iouinianum. Vide Cornelium suprà.

Genes. 3. vers. 22.

Theophylact. Ambros. Chrysostom. Augustinus. Hieronym. Cornelius à Lapide.

3 Ergo Adamus cùm primùm à socia pomo inuitatus est, magnificáque promissa excepit auribus, inania esse omnia, vmbras, laruas, & meras nugas probè cognouit. C Cognouit damna, quæ si comederet, aut in animum esum induceret, se suósque oppressura procul dubio erant, ne tamen delitias suas contristaret, vt Augustinus dixit, assensus malo est. *August.* Hinc ille non se vt à muliere, aliòve deceptum excusauit, sed tantùm vt allectum ab D vxore, dicens, ***Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.*** Quare bene Iustinianus commentario ad istum locum Pauli ait; ***Nec enim vllo errore à muliere deceptus peccatum admisit, sed prudens, ac sciens violauit præceptum fœminæ blanditiis delinitus, vt paulò pòst*** ex *Augustini sententia ostendam. Non enim vllo errore peccauit, sed ne delitias suas contristaret, vt loquitur Augustinus.* Ergo Adamo similis Ozias fuit, qui aliorum dictis assensum præbuit, quamquam non ignarus malorum, quę se, suósque oppressura citra dubium erant, cùm primùm Holopherni vrbem traderet. Præfecti animum refecit Iuditha, quid cum illo egerint ciues, quid responderit, quem statum res penè iam desperatæ haberent. Quibus vt ferret opem, accinxit se: vocat præsbyteros Chabri, & Charmi, *Et venerunt ad illam*, textus inquit 8. cap. vers. 10. *& dixit illis; Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, vt tradas ciuitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium: & qui estis vos, qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei*, & quæ sequuntur. Probat egregiè omnibus se Oziæ consilio, & pacto non suffragatam fuisse, nec suffragari, aut vnquam consensuram, etsi turpiter assensi omnes alij essent.

Genesis 3. vers. 12. Iustinianus.

Iudith 8. vers. 10.

Hoc verò quis mystico sensu carere dicat? historiæ cætera nō carent, aptantur virgini, hoc carebit illo, ad Virginem minimè pertinebit? Scio neque parabolæ omnia significatæ rei debere ad amussim, vt aiunt, respondere, quando multa ingeri solent, vt parabolam ornent, non vt aliquid amplius significent, quod ex Chrysostomo Euāgeliorum enar- 4

Chrysost.

ratores

ratores passim notant. Scio idem prorsus de figuris, quas vocant, sentiendum esse, neque posse sustineri oppositum, ni velimus in planè absurda non semel incidere. At in iis, quæ vel assumptæ parabolæ, vel notæ figuræ præstantiora sunt, aut inter præstantiora, nudam litteram tantùm agnoscere parum sapientis est; clariùs dicam, exigui admodum ingenij est. Quis verò tam erit amens, vt censeat, parui momenti fuisse Iudithæ illam reprehensionem, renitentiam illam, illum dissensum, quo semper Oziæ decreto, & pacto de tradendis se, suisque auersata est? Vidit hæc fortè Lyra, eisque permotus agnouit in littera spiritum, in Iuditha Ecclesiam, in præsbiteris sacrificulos nostros, in amara illa reprehensione quantū detestetur: *Ecclesia condescensionem irrationalem* (Nicolai verba hæc sunt) *superioris pro querela irrationabilis subditorum, & similiter querelas eorum, & hortatur superiores ad constantiam, & inferiores ad debitā patientiam, & præsbiteros ad instructionē populi, & confortationem*. Placent. Sed tropologica hæc sunt. Allegoriam quæro. Vt est in Assyrij ducis occisione in Iudithæ facinore, vt hæc ad Virginem pertinent, cur nō & in istis reliquis ad idem factū spectantibus non continebitur? Ab illis, qui, vt iā retuli, ad Virginis ab originea culpa immunitatem hanc historiam transferūt, rogo, possitne hic quoq; Iudithę ab Ozia dissensus illi aptari? nō potest. Quid prohibet? Aprabo.

Lyra.

5 Vt Holophernes Dæmonem, vt illius caput origineam luem, vt Iuditha Virginem, ensis gratiam, Betulia humanum genus, Ozias vrbis princeps Adamum, suasores Euam significant, ita pactum Oziæ illud, ille ab hoc in omnium ruinam consensus præstitus, qui cæterorum etiam fuit, quo perducto ad opus non Ozias tantùm, sed alij quoque omnes in illo se Holopherni dedituri erant, primi nostri parentis, totiusque humani generis principis consensum in vetitum pomum expressit. Omnium hic in suo capite infelici admodum etiam fuit, vnà cū illo mortales omnes Holopherni se, Dæmoni scilicet, huiusque capiti, origineæ videlicet culpæ, sempiterno dedecori tradidere. Verum Oziæ non assensit Iudith, eius consilium, pactúmque laudis æternæ fœmina prorsus respuit, illo comprehensa non est, quod in illo vitij erat, criminis, dedecoris, & ignominiæ ad eam minime pertinebat, illo minime tenebatur. Adamo non consensit Virgo, in illo non peccauit, pactum cum illo initum vt si se dederet, omnes cum, & in illo dediti censerentur, ad Virginem prorsus non pertinuit. Quare nullum ex pacto ad illam debitum, nulla peccati vmbra deriuata est. Non igitur aut in se debitum originei mali, aut in Adam peccandi fuit in Virgine. Debile, ais, hoc argumentum ad rem probandam est. Historiæ huius reliqua debilia non sunt ad ostendendum augustam Matrem re ipsa peccatum minimè contraxisse, cum tantùm tamen posset, & debilia erunt, quæ ad asserendam immunitatem à debito ex eadem decerpsimus, cùm nec cæteris inferiora sint, nec minus

Obiectio. Solutio.

bellè aptentur, nullàque verbis, nulla rebus, dum applicantur, & exponũtur, fiat vis, sed potiùs sua sponte in hunc sensum, & interpretationem descendant; vna (quod maximi momenti est) seruata in omnibus allegoria, nunquam rupto filo, nunquam ab vna in aliam metaphoram transeundo, sed persistendo in semel cœpta Dæmonis, peccati, primi parentis, sociæ, pacti, consilij, debiti, liberationis ab his omnibus, singulisque sanctæ Virgini concessæ? Quæ, si locus explicari copiosiùs pateretur, nõ mediocrem lectori parerent voluptatem.

Quid Chabri, & Charmi esse poterunt, si Virgini dum concipiebatur possunt aptari omnia? Quid Iudithæ reprehensio? Quid ab illa eos vocatos fuisse, venisse statim, illico paruisse? Hæc nominis Chabri expositio, vt à *Montanus.* Montano redditur in apparatu, liuor est, Charmi quasi celsitudo, animi perturbati affectus symbola, superbientisque in Adamo cum cecidit, reperti. Comites viri, quorum ista fuerunt nomina, præfecti Oziæ, Adami comites, cùm lapsus est, qui significantur his, humanæ mentis motus: quos dum concipitur ad se Theotocos vocat, id est, sui quàm maxima demissione consistere intra rationis, & sanctitatis metas cogit, parent illi, atque Ozias. Adamus scilicet in Virgine redit ad se, corrigit filia exemplo, quod pater sceleris perpetrarat, vt prospiciat genti, vt humano generi libertatem conciliet, non minùs quàm Iudith Hebræis, quàm [illegible] pulchra olim Esther. [illegible] sententiæ nostræ alterum è sacris libris argumentum depromptum non ignobile, quod explicare oporteat.

CAPVT II.

Hestheris facto eandem Virginis immunitatem significari ostenditur.

TRitum satis Augustę Dominæ principem fœminam Esther vmbram fuisse. Passim à diuini verbi præconibus in concionibus sacris, dum puram magnæ matris conceptionem asserunt, ad hanc luculentiùs comprobandam è suggestu corã proponitur, explicatur multis, non propter Reginam coniugẽ dixisse Assuerum statutam legem fuisse, qua ne inuocatus adiret Regem, sub pœna capitis iubebatur. Hinc illi iure inferunt, nec legem, de communi macula, dum concipimur, contrahẽda, latam sic à Deo fuisse, vt Virgo culpam reipsa cõtraxerit, cùm totius orbis illa regina sit, mater, & spõsa Regis. Bene, sed, meo iudicio, parum inferunt, cùm multo plura inferre queant nec debitum scilicet, nec quidquam aliud peccato affine ab ea fuisse contractum. Etenim si prius illud, quæ textus habet, probant, hæc etiam, ni fallor, probant. Audiendus iam sacer textus est, qui Esther 15. cap. ver. 12. *Esther 15. v. 12.* ad hanc dixisse Assuerum refert: *Ego sum frater tuus, noli timere, non morieris, non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. Accede igitur, & tange sceptrum.* Si non pro illa constituta lex erat, nihil ad eam pertinebat lex, quare nullo iure, aut lege, aliquóue

quóue illorum, quę legem consequebantur, vel comitabantur, teneri poterat, seu ligari. Si ex his verbis alicuius momenti argumentum, vel in speciem, pro intemerata Virginis conceptione desumi potest, certè negari non potest, longè fortius ad nostram sententiam comprobandam posse à nobis duci: Cùm verba legem habeant, eamque rationem, cur Esther omnem abiicere timorem deberet, manifeste reddat, quæ nobis penitus suffragetur. Nec enim ait Rex, noli timere Esther, quoniam etsi grauiter in legem peccasti, quæ non minùs te, quàm cæteros comprehendat, is tamen erga te meus est amor, ea mens, vt hoc tibi condonem scelus non morieris, non enim tecum seuerè agam, ita mea decernente clementia, sic legem benignè relaxante. Sed, Noli metuere, non morieris, etenim non pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.

2 Ex quibus nullius mihi videtur fieri posse argumentum roboris ad conceptionis Deiparæ stabiliendam causam, nisi à debito etiam immunitas asseratur. Hac ratione formanda est argumentatio, si aliqua efformari potest. Symbolum Esther virginis, & imago fuit, ergo quemadmodum illa, quanquam non vocata, ingressa est ad regem, mortis pœnam haudquaquam perpessa est, quòd lege cæteris omnibus imposita minimè teneretur ipso latore sic explicante legem. Ita Virgo sanctissima origineam culpam animi nostri mortem, cùm primùm concipiebatur, experta non est, quod ad eam statuta de communi peccato lex non pertineret. Hac verò nihil ad eam spectante, impossibile quidem est, aut in Adamo peccasse, aut vllum peccati debitum contraxisse. *Salas.* Vidit hæc Salas 1. 2. q. 81. tract. 13. disp. 11. sect. 5. num. 69. versiculo: *Non est enim*; Vbi, post alia subdens, ait. *Id Esther* 15. (fauet scilicet) quod *ad Beatam Virginem accommodari solet, non pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. Et Arist. 3. Politicorũ c. 9. dicens, Personas eminentes, legibus cõmunibus non debere subiici; fieret enim illis iniuria, si pariter atque alij, censeãtur, cùm sint vsque adeo superiores secundùm virtutem, & ciuilem potentiam. Putandum est enim talem virum tanquam Deum in hominibus esse, ex quo manifestum est, positionem legum necessariam esse circa æquales genere, & potentia, sed in illos tales non est lex, ipsi enim lex sunt. Etenim ridiculus foret, qui illos legibus subiicere conaretur. Hæc Aristoteles.* *Obiicit Salas.* *Oppositæ tamen sententiæ accommodari potest lex Princeps, ff. de legibus, vbi dicitur, principem legibus subiectum non esse; Augustam tamen legibus subiectam esse, sed beneficio principis eadem habere priuilegia, quæ princeps habet.* Hactenus Salas.

3 *Solutio.* Cuius obiectio nulla est. Vt enim demus, quod ea lex docet; non sit, eius aliquid aduersus nos esse, cùm non asserat, legibus illis teneri Augustam quas ipse princeps, inquit, non pro illa, sed pro reliquis tantum à se latas fuisse, vt in præsenti Dei Assuerus vmbra disertè ait. Prætereunda illa verba non sunt, quibus Esthérem, vt ad se rediret, hortari cœpit Rex: *Ego* *Esth. 15. 11. 12.*

Serarius. *sum frater tuus.* Quæ ita Serarius A quæstiunculа 9. exposuit. *Blandientis vox est, & intima amicitiæ, ac familiaritatis.* Ego verò declarationem esse dico rationis, ob quam immunem ab omni peccato, & de peccato, lege Mariam voluit Deus. Quia scilicet os, & caro Virginis futurus erat, quod fratris nomine indicatur, vt carnis, & ossis vocibus frater. Gen. 37. v. 27. de Iosepho ad cæteros

Genesis 37. v. 27. fratres Iudas protulit, *Frater enim,* B *& caro nostra est.* 1. Reg. 19. v. 12.

1. Regum. 19 v. 12. Dauid ad maiores natu Iuda, *Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos.* His similia plura. Æquũ nãq; profectò erat, vt illa, cuius caro, & ossa, Dei ossa, & caro futura erant, nihil vnquam cum originea lue commercij haberet. Ne verò minus prudens arbitraretur aliquis tã magnum beneficium Christi Domini redemptioni derogare, aut de illa partem detrahere, statuit Deus, vt C insignis regij tactu vxoris animum Assuerus confirmaret: *Accede igitur, & tange,* inquiens, *sceptrum.* Quod Assertoris figurasse crucem Serarius docet q. vltima ex Glossa, dicens, *Ista virga aurea secundùm Glossam fuit crux, siue passio Dominica, quæ tota fuit aurea, id est, charitatiua; nihil enim fuit maculæ in ipso Christo contractum, nec passibilitas contracta est, nec originale contractum, nihil fuit in ipso actu, quia nec veniale, nec mortale, imò purè pro salute generis humani passus fuit. Nullius sancti cuiuscumque conditionis passio fuit tota aurea, quia in omnibus fuit pas-* [illegible] *contracta per originale* [illegible] *aliquod peccatum* [illegible] *ale. Hanc virgam aurean Dominus Deus pater nobis extendit, quando ex charitate maxima quam ad nos habebat, filium suum passioni exposuit: Summitatem eius Virga Beata Virgo tetigit, quando filium Dei in vtero concepit, & post modum peperit.*

Esther 15. v. 14.

Serarius. Glossa.

Displicet. Si virga crux, & 4
passio Christi est, cur illius summitas virgæ finis, & postrema pars Assertoris conceptio erit, & partus Virginis? Commodius hoc. Supremus redemptionis gradus, summus passionis, atque dominicæ crucis fructus Immunitas à peccato maxima esto: hanc Virgo consequuta est, cùm ab omni etiam debito libera, & nata, & concepta fuerit. Tetigit ergo summitatem virgæ cuius meritis tantum bonum fæliciſſimè comparauit. Nodus hoc loco dissoluendus est. Citato Esther 15. capite, versu 10. est. *Regina corruit, & in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinauit caput.* Quo manifestè videtur innui, aut re vera originis communem contraxisse maculam, aut illius debitum perpessam fuisse Virginem. Quasi lapsus ille peccati symbolum in hac figura esset, non statuta mors omnibus regem adeuntibus inuocatis. Quare displicent, quæ Morales 3. lib. tractatu primo, nu. 44. verficulo: *Debuorem*; tradit. Vbi post recitata illa, *Non morieris, non enim pro te, &c.* Subdit: *Quod factum fuisse in eodem loco legitur, antequam in terram caderet Esther. sed ipsa iam iam casura, & tunc festinus Rex sustentauit eam in vlnis suis, & posuit virgã auream super collũ eius, & osculatus est eã. In quo mirè describitur Virginis nostra præseruatio à Deo*

Reijcitur.

Esther 15. v. 10. Obiectio.

Solutio.

Morales.

Esther 15. v. 12.

D

à Deo facta, antequam originale peccatum contraheret.

5 *Confutatur.* Si casus originei mali hieroglyphicum est, cecidit re ipsa Esther, cùm textus asserat, *corruit*, nec erit satis respondere; in terram minimè corruisse; vnde namque id constare potest? Super ancillam siquidem lassum duntaxat reclinauit caput, vt textus habet; quod optimè stare potest cum lapsu in terram cæterarum partium corporis. Nec confugere ad Assuerum possumus, quando ille tunc, vt ferret opē, accurrit, cùm iā metu penè mulier iacebat exanimis, quod apertè dicere Scriptura videtur mihi. Totius rei gestæ, vt illa narrat, ex eamet, seriem audiamus: *Cúmque eleuasset* (inquit) *faciem* (Assuerus scilicet) *& ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, Regina corruit, & in palorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinauit caput. Conuertítque Deus spiritum Regis in mansuetudinem, & festinus, ac metuens exiluit de solio, & sustentans eam vlnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere*, & quæ sequuntur. (*Esther 15. v. 10.*) Omnium primum fuit, ardentem furore barbarum regem cernere, hinc consternatam metu, similem mortuæ, cadere, quo feri hominis Deus flexit cor, effecítque, vt vxori timens accurreret, opémq; ferret periclitanti. Nobiscum Serarius est, qui, quęstiuncula 8. inquit, *Peruenit tandem ad Regem, cuius aspectu penè exanimata bis corruit*. (*Serarius.*) Cecidit ergo nec regis celeritas pręuenit casum, vnde nullum ex hoc loco pro immaculata Virginis conceptione deduci argumentum potest, nullum aduersum nos colligi. Alia igitur eius lapsus erit significatio. Et quidem, meo iudicio, illa est, quę nostras potiùs tueatur partes, quàm impugnet. Indicat enim suaptè natura Virginem eius cōditionis fuisse, quæ, non minùs ac cæteri, communi de origineo peccato lege teneri posset; à qua tamen libera omnino extiterit, quòd ipso, qui tulit, interprete, non ei, sed reliquis imposita olim fuerit. Confirmat hoc aliquis ex ancillis Esther comitibus, quatū altera vestis defluentia sustineret, altera Scipionis instar esset dominæ. (*Cuiusdam sensus.*) Animum laudo, iudicium non probo: aliam enim ancillarum existimo interpretationem, quam, vt ab hoc alienam loco, prætereo libens. (*Reiicitur.*)

6 *Obiectio.* Obiicit quidam ardentis regis oculos pectoris iratum indices, quibus territa cadit Esther. Non ergo à lege immunis illa erat, qua, non vocati, si accederent, morti destinabantur. Exponēdus totus ille regij vultus furor, vel vt ab ipsa exponitur, vel ita, vt solùm innuat, in quantam Dei, cùm primùm concipimur, indignationem ob communem labē mortales omnes miserè incidamus, quam etiam Virgo experta fuisset lege ad eam pertinente, nec dispensante Deo. (*Solutio.*) Sanè Reginæ commentatio fuit 15. cap. ver. 16. *Vidi te Domine quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. Valde enim mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.* (*Esther 15. v 16.*) Statim ac cōcepta Virgo fuit, summo Deum bonorum omnium la[illegible]rem, & Dominum timore [illegible]

 [illegible]

est. Sanctorum namque proprium timere Deum, iuxta Psalmistæ illud, Psal. 32. v. 10. *Timete Dominum omnes Sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum.* Huic similes alij plures loci, quos prudens taceo, vt Ægidio respondeam, qui suprà q. 4. art. 3. §. 7. n. 2. ait, *Admittimus, Esther in aliquibus gessisse figuram Beatæ Virginis nimirum in pulchritudine, & in coronatione, de quibus in cap. 2. & 3. eiusdem libri, non tamen in omnibus, vnde à classicis authoribus non adducitur pro confirmanda illius immunitate à peccato originali, & à fortiori non potest adduci ad carentiam debiti ex Adamo orti.*

Ps. 32. v. 10.

Ægidius.

7 Reijcitur. Si duobus his tantum Virginis Esther repræsentatio fuit, Vasti etiam fuit, quæ speciosissima, & regina eomet libro describitur, nec peculiare aliquid in Esther, quantumuis pulchra, erit, cuius gratia in Virginis figuram tam frequenter adducatur ab omnibus fermè diuini verbi concionatoribus, cùm de illius immaculata Conceptione ad populum verba faciunt. At hi classici authores non sunt: scilicet omnes nullius momenti sunt, nihil est, quod in eis suspicere debeamus; authores classici audiendi. Audi hos Ægidi, quanquam scire à te vellem, quinam tibi classici, & tanti ponderis, vt eorum sententias venereris; ne fortè cùm primùm, quos iam proponam, audieris, contracta fronte respondeas, classici non sunt. Verùm curabo eos in medium adducere, quos aut classicos esse negare non possis, aut si negaueris, nulla tibi hac parte fides adhibeatur.

Catharinus. Ducat Ambrosius Catharinus, vir non vulgaris eruditionis, & antistes, chorũq; disputatione pro Immaculata Cõceptione Diuę Virginis lib. 3. §. *de plurimis Scripturarũ locis, vbi gloriosa hoc Virginis priuilegium facilè licet non lippis oculis intueri*, vers. *Respice bone lector*: vbi totam Esther Virgini adaptat historiam, sic ad initium efferens; *Respice bone lector, & ad alteram mulierem formosissimã Esther, quæ, repudiata Vasti, ab Assuero rege deligitur ad instaurationem nuptiarũ, propter quam cunctis seruis, atque principibus regale, & nimis splendidum apparatur conuiuium, & data est requies vniuersis. Nonne in hac Esther, id est, abscondita, & custodita, agnoscis Mariam absconditam, illam quidem, & seruatam ab omni Diaboli commixtione? Quam Assuerus, id est, beatus, & beatificans, repudiata antiqua Eua, sibi deligit in primariam sponsam, cui nobile paratur conuiuium, vbi principes, & serui omnes, qui in Ecclesia continẽtur, accumbunt, hoc est, in mẽsa crucis. Hæc est illa Esther, quæ sola in cõuiuio Aman, id est, pessimi Sathanæ detestata omnes eius delicias, id est, pomi antiqui pulchritudinẽ, & suauitatem abstinuit, ne coinquinaretur contagio.* Et post multa: *O Maria en ipse Rex toto spiritu mansuetudinis in te cõuersus, & effusus toto charitatis impetu de solio suæ maiestatis exiliens te vnicam in suis vlnis cõplexus sustentans, ne caderes, alioqui procul dubio casura, dulciter tibi ô charissima blãditur dicens, quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli timere, nõ morieris, non enim pro te, sed pro hominibus, aut, vt alibi legitur, pro omnibus hæc lex est cõstituta*, &c. quæ vsq; ad finẽ acutè admodum, & elegãter prosequitur.

Similis,

8 *Salmero.* Similis huic Salmero ad Rom. 5. cap. disp. 52. in fi. dicens, *Esther formosissima, quæ, repudiata Vasti, ab Assuero rege deligitur ad instaurationem nuptiarum, propter quam fit omnibus regale conuiuium, & litteras mortis Iudæorum annulo regis subsignatas contra totam generationem Iudæorum gratia sua, qua apud Assuerum valebat, reuocare prome[...]: In qua historia multa splēdent, [...] priuilegium Virginis ab omni [p]eccato præseruatæ, & ad reparan[d]am humani generis ruinam, quasi digito indicare videntur.* Ad idem est Barradas, qui tomo 1. Cōcordiæ, lib. 6. c. 3. ver. *Quinta gemma:* ferè ad calcem, ait; *Esther 15. Non morieris (ait Rex Esther reginæ) non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est, accede igitur, & tange sceptrum, &c. Hæc Assuerus Estheri: Deus autem matri futuræ nō morieris, ait, peccati etiam originalis mortem effugies. Quod si lex obstat, non pro te, sed pro cæteris hæc lex constituta est: similem mibi te esse volo, originis peccatum longè à mea, longè à tua quoque conceptione aberit. Sceptrum tetigit Esther, crucem tetigit Virgo, quæ præseruationis causa fuit.* Sic ille. Vide Morales supra, & Salas, Alphonsum itē Villegas in festo conceptionis Beatæ Mariæ, apud quos idem, quod in relatis inuenies. Mitto alios, ne in re nota detineam plus æquo Lectorem. Sed addit rationem Ægidius, qua probet intentum, subdens: *Si hæc vt figurata accipiuntur* (corruisse nimirum Esther viso rege ardentibus oculis, & furore pleno) *potiùs probant, Beatam Virginem priùs corruisse contrahendo originalem maculam, quàm Deus eam iacentem in peccato, à* A *peccato subleuasset; & cùm aduersarij hoc non admittant, vtique nec admittent. Esther in hoc loco fuisse Beatæ Virginis figuram.*

Moralés. Salas. Villegas.

Ægidius.

Admittimus, quoniam casus ille, non quod Ægidius putat, significare hîc debet, sed quod iam expositum à nobis est. Cui, si placet, adiungas, significare illum etiam posse, ingentem, atque profundam admodum in Virgine animi demissionem, qua primo B sui ortus instanti se Deo, vt omnium regi, ac Domino tremendæ maiestatis submisit, in summam tantæ potentiæ admirationem rapta, quam in se tunc ipsa optimè experiretur, cognoscerétque, vnde paulò antè à nobis explicatus religiosus metus in illa nascebatur. Nec valet obiicere. Pugnare cum his, Assueri ad exanimatam coniugem verba illa, *Quid habes Esther? Ego sū frater tuus, noli metuere, non mo-* C *rieris*, &c. quibus eam, vt ad se redeat, hortatur, securam illam à morte reddens, quòd nō pro ipsa lex statuta esset. Vt enim ad Virginem pertinent, hūc in modum in eam traducenda sunt. Putemus explicare istis Deum Virgini, potiùs ei dilectionis actibus indulgendum esse, quàm timoris, cùm nihil sit mali, aut infligendæ pœnæ, aut permittendæ culpæ quæ in illam cadere vnquam debeat, quando nulla de his con- D stituta lex ipsam comprehendat. Atque idcirco ea proponit, quæ amoris incitamenta sunt. *Ego sum*, inquit, *frater tuus.* Quid dulcius, quid suauius [illegible] quidem fratrum i[illegible] nertimus is esse fre[illegible]

9 *Reiicitur.*

Obiectioni occurritur.

Esther 15. v. 12.

Et certè in Persarum olim regibus tantum potuit, vt non rarò eos impulerit ad sorores in legitimi socias tori copulandas. Pergit verò Ægidius subdens; *Confirmatur; quia Esther vlnis regis sustentata, & à morte iam exempta iterum corruit, quod beata Virgini nullo modo potest conuenire.* Multis potest, quorum nullus peccatum oleat, tum quòd iam à morte immunis corruat, tum quòd ipsis regis sustentata vlnis, & intra plenos amoris amplexus viri deliquium hoc contingat. Accipe hunc præ aliis.

Ægidius.

Solutio.

10 Miseratam Virginem infœlicem omnium sortem, quam diuino cerneret lumine, tantóque funestiorem agnosceret, quanto præstantiùs illam animo serio metiretur; hanc porhorruisse veluti, & commoram ea, quasi extra se positam, ad Dei procidisse pedes, & genua, remedium poscentem anxiè. Subditur in textu illo capite ver. 19. *Rex autem turbabatur, & omnes ministri eius consolabantur eam.* Quod est, Deum nostri solicitum, præstitisse in Virginis conceptione sese, illámque internis illustrationibus, quæ ministri eius sunt, ad bene de ipsius misericordia sperandum permouisse. Occurris; Salutem nostram dicens tunc magnam procurasse Matrem, cùm ad se inuitauit Dominum, illum suis excipiendo visceribus vt suam, suorúmque curauit Esther, cùm regem conuiuio excepit, vt res figuræ, illi hæc respondeat. Ipsum adiisse principem, populi bono, & liberationi diligenter vacasse Esther negabit nemo, etiam antequam mensa virum exciperet, quod

Esther 15. v. 10.

Obiectio.

Solutio.

A non obstitit iis, quæ de illa in conuiuio cum ipso egit. Bene igitur potest tota respondere historia Virgini, quanquam pro nobis dicamus interpellasse, cùm primùm concepta est: *Denique*, ait Ægidius, *si pertinaciter insistat, Esther in hoc loco figuram gessisse Virginis; respondebo verba illa, non morieris; non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est; non esse intelligenda de lege imposita Adamo, & posteris ante peccatum,* B *quia historia illa verè supponit, Esther contra preceptum regis fecisse, & subinde significare, Beatam Virginem in Adamo peccasse, sed esse intelligenda de maledictione posteris Adami imposita, de contrahenda originali morte, cui ipsa Virgo ex vi suæ generationis subiacebat, à qua gratis, diuina infusa gratia, preseruata fuit.* Hæc ille.

Ægidius.

Cui ego; admittere me libenter, verba illa, vt ipse contendit, non autem cætera, quæ conne- 11
C ctit; perperam enim ea subiungit, ac malè inde infert, in Adamo Virginem deliquisse, quòd inuocata, contra Regis præceptum, Esther ad illum ierit; cùm debuisset, aduertere, sic contra legem fecisse illam, vt tamen non peccauerit, quod significat, ita Virginem extra omnem de origineo peccato fuisse, vt sic eam exceptā concipi non tantùm fuerit, immunem ipsam à tanto malo gigni, sed etiam tam insigni prædi- D tam sanctitate, vt nullum vnquam admissura vel leuissimum crimen esset. Cur ergo ait Esther, cap. 4. ver. 16. *Ingrediar ad Regem, contra legem faciens, non vocata, tradénsque me morti, & periculo?* Quoniam absque vllo peccato in

Responsio.

Obiectio. Esther 4. v. 16.

Solutio.

in vtero materno concipi, quantum ad dialecticam formam, vt ita dicam, contradictorium eius est, quod lege à Deo fuerat constitutum, gigni scilicet in peccato, atque vt significaretur, quàm longè ab hoc Deiparæ futura esset conceptio, sic principem illam fœminam loqui, statuit Deus. Impossibile namque omnino est contradictoria prope accedere, multo minùs in vnum conuenire. Frustra ergo addidit ea, *tradensque me morti, & periculo*. Nego, quia ignorabat Esther, se lege posita minimè comprehendi, quantum erat ex parte Assueri, eiusque voluntatis, quæ re ipsa ligare decreto suo euentu illo conscientiam vxoris non poterat, cùm necessitas vrgens, quæ lege caret, ab illa exigeret, vt adiret virum, suique populi vitam deprecaretur. Istius verò in Esther ignorationis ad virginem translatæ sensus esto. Deiparam, iuxta naturalia tantùm acceptam, scire non potuisse, pacto inter dominum, & Protoplastum semel statuto non ligari, non teneri lege, atque si res pensanda esset iuxta ea, quæ contingebant reliquis, putandum illi, cæterorum more adeundum sibi periculum fore, ac sustinendam peccati mortem, cùm primum ingrederetur vitam, quantumuis id esse deberet, vt totam Deo virtutibus consecraret; quod ad illum preciosis ornamentis indutam fuisset accedere. Sed quid illud, *non vocata*? Hoe: Non contigisse parenti maximæ primum ad obsequium diuinum ingressum, externo aliquo ministerio intercedente, vt accidit nobis, qui sacramento visibili peccata extergendo, quo nascimur, Deo infantes coniungimur. Vt enim famuli ministerio reginam fuerat vocaturus rex, vt vocata illum conueniret, quod externum medium, & morale quoddam instrumentum est, ita certè sacramentum illud, cuius interuentu Deo vnimur, signum externum est, & morale medium, vt accedamus ad dominum, illo vocamur, absque illo infantibus, qui bene per fœminam adumbrantur, ad illum venire penitus impossibile.

CAPVT III.

Ex Apocalypsi proponitur desumpta visio in eiusdem rei confirmationem.

Venio ad instrumentum nouum, quod Apocalypsis 12. versu 1. illustrem continet sententiæ nostræ probationem. Eo loco est: *Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens, & clamabat parturiēs, & cruciatur, vt pariat. Et visum est aliud signum in cælo, & ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus eius diademata septem, & cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram: & draco stetit ante mulierem, qua erat paritura, vt cùm peperisset, filium eius deuoraret. Et peperit filiū masculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea, & raptus est filius eius ad Deum, & ad thronū eius, & mulier fugit in solitudinem, vbi habebat locum paratū à Deo, vt ibi*

Eee pascat

Margin notes: Obiectio. — 1 Apocalypsis 12. v. 1.

pascat eam diebus mille ducentis sexaginta. A Nobilissimum Deiparę symbolum hæc existimo, nobilissimam opinationis nostræ confirmationem iudico. Prius docent ex antiquis Andr. Cæsar, Panon, Haymo, Ansbertus, Methodius, (vt author est Arethas) in commentatio super 12. Apocalypsis caput, Epiphanius sermone de laudibus Mariæ, August. lib. 4. de symbolo ad catechumenos c. 1. Bernardus sermone super signum B magnum. Ex recentioribus Dionysius Carthusianus lib. 3. de laudibus Virginis, art. 29. Gagneius, Viegas, Hugo Carēsis in Apocalypsis citatum caput, vbi ex parte Alcasar commentariorum lib. 4. vers. 1. notat. 2. & alij.

Andr. Cæsar. Panon. Haimo. Ansbertus. Methodius. Arethas. Epiphanius. August. Bernard. Dion Cart. Gagneius. Viegas. Hugo Cavensis. Alcasar.

2 Quibus Ribera obiicit cum illud, *Et clamabat parturiens, & cruciabatur, vt pariat*; tum illud, *Mulier fugit in solitudinem, vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi pascat eam diebus mille ducentis sexaginta*. C Quæ Virgini conuenire aut vix, aut ne vix quidem possunt. Vnde Viegas præfatione in huius symboli de Virgine interpretationem ait, eius omnia in sensu mystico, paucis quibusdam exceptis, mirificè quadrare in augustam matrem. Sed ostendemus infrà, cùm ad singula ventum fuerit, nihil esse, quod aptissimè illi non respondeat, ita vt D clarissima visio hæc quædam Virginis imago sit, & ad nostram sententiam defendendam argumentum minimè contemnendum, vt ex dicendis perspicuum erit. Nec verò refert ad litteram sensum hunc de Virgine tradendum non esse, cùm nobis satis profectò sit, mysticum verū esse,

Ribera.

Viegas.

quem & Spiritus sanctus præuiderit, & exprimere intéderit. Sed iam cum Moyse 3. Exodi v. 3. ad videndam visionem hanc magnam accedamus, deponamusque simul calceamenta de pedibus, & carnalium cogitationum inuolucra, quemadmodum in eandem sententiam Bernardus, sermone super signum magnum, exponit; vt videlicet nihil in Virgine terrenum, nihil humile, sed omnia planè diuina, sublimia proinde, ac cœlestia de Theotoco & cogitatione concipiamus, & oratione manifestanda esse arbitremur. Etenim qui fieri potest, vt cœlestia prorsus non sint, quæ tanto verborum apparatu à Propheta Ioanne describuntur, maximè cùm signi appellatione verissimè nominentur.

Exod. 3. *Bernard.*

Signi variæ notiones in Scriptura sunt; tres potissimæ, quas Viegas suprà commentario primo exegetico sect. 2. retulit; illarum duas superiori distinctè ad Isaiæ locū nos adduximus; erant miraculum, & vexillum; tertia scopus est. Constant priores duæ communes admodum, ex variis Scripturæ testimoniis, Psal. 134. v. 9. *Misit signa, & prodigia in medio tui Ægypte*. Actorum 5. v. 12. *Per manus autem Apostolorum fiebant signa, & prodigia multa in plebe*. Quo sensu dixit Christus, Ioan. 4. v. 48. *Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis*. Notionis huius ratio est, miracula diuinam veritatem confirmare, significareque. Pro vexillo, Isaiæ 5. vers. 26. vsurpatur: *Eleuabit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus terræ, & ecce festinus velociter veniet*. Quæ de Roma

3 *Viegas.* *Psal. 134. v. 9.* *Actor. 5. v. 12.* *Ioan. 4. v. 48* *Isaia 5. v. 26*

Hieron. Romanis interpretatur Hieronymus, cùm, Tiro duce, Iudæorum illi gentem deuastarunt. Quos dominus quasi vexillo erecto è longinquo euocasse dicitur. Simul etiam aliorum sententiam refert, qui de gentium vocatione locum accipiunt, quæ nimirum crucis eleuato signo, & peccatorum oneribus depositis velociter venerint, crediderintq; Sic etiam

Psal. 73. v. 4. illud Psal. 73. v. 4. *Posuerunt signa sua, signa: & non cognouerunt, sicut in exitu super summum*; ac si diceret, infideles aduersarij tui, ô Deus (cum quo vari sermo est de vrbis, & templi euersione) victores de nobis effecti, vexilla sua in excelso loco, cuiusmodi sunt exitus, siue portæ ciuitatum, per quas omnes egrediuntur, erexerunt, manifesta victoriæ suæ monumenta; non verò cognouerunt, se tua permissione victoriam consequutos, sed suæ illam virtuti adscripserunt.

4

Thren. 3. v. 12. Postrema scopi significatio ex Threnorum 3. v. 12. conuincitur, vbi est: *Tetendit arcū suum, & posuit me quasi signum ad sagittam, misit in renibus meis filias pharetræ suæ*: id ast sagittas, quæ filiæ dicuntur pharetræ, quia in hac gestantur, loquitúrque Ierusalem de supplicio sibi à Deo inflicto per Assyriorum exercitum;

D. Thom. significans, interprete D. Thoma in Threnos arcum tetendisse Deum, hoc est, iudicium, vel exercitum hostium, posuisséque illam quasi signū ad sagittam, in quod videlicet Assyrij sagittas iacerent.

Iob. 16. v. 13. locus iste in 70 habet pro, ceruice, comam fontini habis. Eadem metaphora vsus est Iob cùm 16. cap. 13. extulit, *Tenuit ceruicem meam, confregit me & posuit me sibi quasi in signum*; videlicet in quod omnia tela sua coniiceret: vnde subiungit; *Circundedit me lanceis suis.* Quem locum Gregorius 13. Moralium cap. 9. de fideli populo expendens mysticè, *Idcirco*, ait, *signum ponitur, vt sagittarum emissione feriatur. Fidelis itaque populus in signum hosti suo est positus, quia eum semper suis ictibus impetit, suisque persecutionibus affligit. Qui enim in hac vita assidua mala tolerat, veluti in signum positus ictus excipit ferientis. Vnde Paulus, cùm persecutionum mala toleraret, atque sub aduersariorum persecutione gemeret, teneram discipulorū mentem de suis afflictionibus consolās, ait* 1. Thessal. 3. *Ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus, ac si eis apertè diceret* (inquit Greg.) *quid in hoc tempore vulnera nostra miramini, qui si æterna gaudia quærimus, huc ad hoc venimus, vt feriamur.* Ad idem est, quod de Assertore, Lucæ 2. v. 34. Simeon dixit. *Hic positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum. Et in signum, cui contradicetur.* Sic ista Tertullianus lib. de carne Christi, c. 23. intellexit. Vbi aduersus Marcionem negātem veram in Christo carnem, disputans; *Cognoscimus*, inquit, *adimpleri propheticam vocem Simeonis super adhuc recentem infantem Dominum pronuntiatam; Ecce hic positus est in signum, cui contradicetur. Signum natiuitatis Christi secundū Isaiam c. 7. propterea Dominus dabit ipse vobis signum, Ecce virgo cōcipiet in vtero, & pariet filiū, agnoscimus enim signum contradicibile, cōceptū, & partū Virginis Mariæ.* Hactenus Tertullian.

in notulis littera λ ex Olimpiodoro Hebreo tenens me ceruice.

Gregorius.

Lucæ 2. v. 34.

Tertullian.

Primùm ergo, Deipara signum est magnum, miraculum nempe illustrissimū, vt superiùs tradidi,

& iterum repetere non grauabor, ac verè maximum à Deo, vt mirentur omnes effectum. Quod

natius. Ignatium antiquissimum Christi martyrem epistola ad Ioannem haud quaquam latuit: *Sicut nobis, ait, à fide dignis narratur, in Maria matre Iesu humanæ naturæ sanctitas Angelicæ copulatur, & hæc talia excitauerunt viscera nostra, & cogunt, valde desiderare aspectum huius, si fas est fari, cœlestis prodigij & sacratissimi spe-*

B

phanius. *ctaculi.* Cui Epiphanius concinit, sermone de laudibus Deiparæ, vbi eam vocat cœli, terræque mysterium, & stupendum miraculum.

Chrysost. Chrysostomus sermone de Virgine: *Magnum*, inquit, *reuera miraculum fratres dilectissimi, fuit beata semper Virgo Maria* Ioannes

Damasc. item Damascenus, orat. 1. de Mariæ natiuitate, appellat eam miraculum omnium miraculorum maximè nouum, imo & miraculorum abyssum, ita vt in ea tanquam in abysso quadam profundissima multa lateant miracula, quæ, vt in abysso recondita omnino, penetrari nequeant, additq; *Sileat iam sapientissimus Salomon, nec iam nihil sub sole nouum esse affirmet*: Ecclesiastæ 1. Et quidem

u. *meritò*, ait Viegas suprà commentario 1. de sanctissima Deipara, sect. 1. *Cum Ieremias exclamet capite 31. creauit Dominus nouum super terram, fœmina circumdabit virum. Nec verò Patres duntaxat Virginem miraculum appellant, sed idem etiam non obscure innuunt sacræ litteræ, veluti Exodi 3. versus 3. cùm rubus ille ardens, in figuram Virginis, magna visio appellata est à Moyse, hoc est, prodigiosa quædam visio.*

C

D

Aduerte autem, Virginem fuisse miraculum, non solùm comparatione operum naturæ, sed, quod magis est, comparatione operum gratiæ. Pro cuius rei maiori intelligentia annotandum est ex D. Thoma 1. parte quæstione 105. articulo 7. miraculum dici ab admiratione, eamque consurgere, cùm effectus est manifestus, occulta causa. Verùm non quidquid, cuius causa latet, miraculum esse; sed illud tantùm, quod totius naturæ vires excedit: quæ enim eas sas habent naturales, etsi incognitas, non miracula, sed mirabilia appellantur. Illud aduertendum, requiri præterea ad rationem miraculi, vt non fiat a Deo ordinariè, & communi lege, itaque non sufficeret, effectum esse supernaturalem; hinc enim est, quod peccatorum iustificatio non dicatur miraculum, etsi omnes naturæ vires superet. Ex his iam manifestè colligitur, cur Virgo, inter omnes sanctos, miraculi appellationem mereatur. Quamuis enim communis sanctitas cursum naturæ superet, quia tamen innumerabiles in Ecclesia Sancti omni ætate floruerunt, non potuit eorum sanctitas rationem habere miraculi. At quoniam sanctitas Virginis, præterquam quòd fuit supra naturam, fuit etiam extraordinaria, imo sine exemplo; inde est quod miraculum, & prodigium optime iure appellari possit. Itaque sicut datur miraculum comparatione operum naturæ, quia excedit omnem ordinem naturæ; ita Virgo comparatione operum gratiæ miraculum fuit, quia in genere sanctitatis fuit supra communem ordinem gratiæ non tantùm in hominibus, sed in ipsis etiam Seraphim supremis.

Inde

7 *Inde est enim, quòd Virgine cælum ingressa eius magnitudine, & nouitate quasi ad quoddam miraculum omnes illæ cælestes hierarchiæ in admirationem, & stuporem conuersæ fuerint; quemadmodum ipsemet confitentur Canticorum 8. ver. 5. Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens, id est, præter communem legem gratijs circumfluens. Quo loco est aduertendum, nomen deliciarum hoc ipsum non obscurè indicare, quasi enim gratiarum omnium delicias extraordinario more Deus in Virgine collocauit. Vt enim principes præter communem hortorum nitorem solent viridaria pulcherrima regali planè magnificentia, & extraordinarijs sumptibus ad sui ipsorum delicias peregrinis plantis conserere, ita videtur Deus præter communes Sanctorum hortos topiarium istud Virginis ad captandam auram, delicijs omnibus, & extraordinarijs quibusdam plantis conseruisse. Eundem Angelorum stuporem, propter portentosam Virginis magnitudinem, videre licet, in Cherubim, quos præcepit Deus Moysi, vt in propitiatorio collocaret, qui sese mutuò respiciebant, conuersis vultibus in propitiatorium, qui esse solet admirantium habitus, quasi enim stupefacti, propitiatorio conspecto, admirabundi oculos conuertebant. Nemo verò crediderit Cherubim in materialis illius propitiatorij obstupuisse conspectu, nisi propter mysterium, quippe qui intelligerent, in eo & Christum, & Virginem repræsentari. Porrò sciendum, illos Cherubim ex traditione Hebræorum habuisse elegantium puerorum formam, vnumque ex ijs marem, alterum fœminam fuisse, vt author est Arias Montanus in suo tractatu de tabernaculo, capite de Propitiatorio: Vt ita Deus author naturæ monstraretur, quo fit, vt Virginem, & natura, & gratia admirentur tanquam grande quoddam & naturæ, & gratiæ miraculum.* At quænam ista miracula fuerunt? Varia ex Epiphanio refert Viegas, *Viegas.* cuius hactenus dicta sunt. Illa, quoniam alterius sunt loci, prætereunda erunt, nonnulla superiùs recensuimus.

8 Quibus adiungere bene possumus, nullis de peccato, aut huius debito legibus eã adstrictam fuisse. Quod & cœlum in quo signum magnum apparuit, eleganter ostendit. Magnum siquidem, ac stupendum miraculum est, in cœlo esse fœminam, cuius humana conditio, & sors terram, non cœlum postulare videbatur. Cœlum est editissima totius orbis regio, nullis corruptionis, interitúsve legibus obnoxia, cuius naturam simplicem, puram, constantem, diuturnam perpetuis, & cócinis motibus ad orbis vtilitatem exercitatam, eandémque omnibus in rebus conditoris sui parétem nutui, ac denique omni ex parte admirandam, multa Scripturarum ostendunt loca. Iob 36. v. 33. *Nunquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra?* *Iob 36. v. 33.* Et v. 37. *Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire faciet?* *ver. 37.* Firmitudinem verò illa significant: *Dominus stabiliuit cœlos prudentia.* Prou. 3. v. 19. *Prou. 3. v. 19.* Puritatem autem, & elegantiam, quod in Matthæo cap. 7. v. 11. est; *Matth 7. v. 11.* *Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester, qui in cœlis*

est dabit bona petentibus se? Ipsam A præterea conditionem cœlorum mali expertem, atque ideo à Deo sedem electã indicat. Vnde quidquid à Deo detur, purum bonũ, & suaue fit. Omnium autem locorum supremus est cœlum, atque idcirco ab omni mortalium giganteo etiam conatu longè liberrimus, in quo positus inferorum omnium vires, arma, & technas irridere possit. Quare si magnum hoc signum in illo apparet, non erit, cur aut dæmonis, B aut primi hominis pertimescat scelus, non qua ratione huius debito subiectum sit, cùm id interitum, & corruptionẽ oleat, à quibus cœlum distat, non hisce macculari sordibus poterit, cœli puritate, ne violetur, dissentiente, nihil in eo erit Dei volũtati minùs obtemperans, esse nihil poterit: quare nec in ea, quæ ibi apparet fœmina; non ergo peccati vllius debitũ, non in Adam peccasse, cũ hoc alienum à diuinis iussionibus C innuat aliquid alienum ab illa, quæ diuini numinis sedes est.

9 *Præoccupatio.* Nec obiicias, esse posse magnum hoc signum in cœlo, sed ab eo instanti, à quo primùm illius incepit sanctitas, in quo tamen communis sceleris habuerit debitum, quòd in Adam peccarit, cùm nihil Ioannis repugnet verbis: locum enim obiectio haberet, si cùm primùm apparet, cùm primùm scilicet signum est, in D cœlo minimè appareret, in illo haudquaquam esset: est tamen, & apparet, eo videlicet loco, vbi creatus nullus, qui alicui obnoxius peccati debito extiterit. Creati in illo, quos mentes dicimus, vsitatiori voce Angelos nominamus, quorum nemo vel in alio peccauit, vel peccati debito adstrictus vitæ apparuit luci. In eo primò apparet Virgo, vt hinc argumentum non vulgare sit, quo tantæ fœminæ ab omni culpa, huiúsque debito immunitas egregiè confirmatur. Neque verò vtcumque apparet, sed magnum, ingẽnsque signum, quod longè maioris cuiusdam puritatis, sanctitatis, & innocentiæ thesaurum illam esse, quàm explicari à nobis possit, notare intelligas. Vt enim quæ in cœlo sunt, magna si apparent nobis in terra positis, hoc est, tam longè ab eis dissitis, incredibilis penè cuiusdam magnitudinis esse, necesse omnino est, atque omnia infrà se collocata longissimis spatiis superare. Sic etiam existimare debemus, eam Virgini gratiæ plenitudinem contigisse, quæ tanto cæteris omnibus collatis donis sit præstantior, quãto maiora esse oportet in cœlo constituta, vt magna oculis appareant, his, quæ nobiscum in terra commorantur. Non verò tam excellens, támque absolutè magna esset, si deesset illi hęc ab omni peccati debito immunitas, cùm primi nostri generis propagatores hac parte illam vincerent, vt mittam omnes Angelos, qui nullum vnquam habere potuerunt, vt toties iam aduerti.

Confirmant ista secunda signi tradita nuper significatio, & quæ ad illam pertinent, vexillum erat, 10 Magnum quidem vexillum Deipara, quod suæ potentiæ, misericordiæque in cœlo erexerit Deus, cùm duo hæc in illa pręstantiùs per incarnationis mysterium,

sterium, quàm in reliquis omnibus illustrissimis operibus, quæ ipse Deus variis temporũ ætatibus fecerit, sese prodant. Notum, tritúmq; illud Sacris in litteris, antonomasticè Dei opus incarnationem vocari. Habac. 3. v. 2. *Domine audiui auditionem tuam, & timui, Domine opus tuum in medio annorum viuifica illud.* Quem locum vel ipsi Hebræi, vt testatur Hieronymus ad Messiam, pertinere arbitrati sunt, vocaríque à Propheta in memoriam ipsi Deo, Messiæ aduentum tanto ante promissum. Idem in Isaiæ capite 6. versic. 8. illis verbis est, *Quem mittam, & quis ibit nobis?* Opus suum illud esse, ad suúmque honorem spectare significat, alius non dixisset, quis ibit nobis, sed quis ibit hominibus? Ratio verò, quare incarnationis mysterium Dei opus antonomasticè nominetur, variè à Doctoribus traditur. Potissima illa est, summæ potentiæ, summæque misericordiæ opus esse; quæ duo peculiaria diuinitatis sunt, iuxta illud Psal. 61. v. 12. *Duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia.* Quod autem incarnatio summæ potẽtiæ opus fuerit, ipsamet Virgo explicuit Luc. 1. v. 51. cùm dixit, *Fecit potentiam in brachio suo.* Quo loco aduerte primò, incarnationem per excellentiam appellari non potentiæ opus, sed potentiam ipsam diuinam, quod ita exponas; *Fecit potentiam*, id est, operatus fuit incarnationis mysterium, quod tantæ potentiæ est, vt appellari possit ipsamet diuina virtus, & potẽtia. Obseruandum secundò, hanc potentiam, siue hoc potentiæ opus eximium, dici factum in brachio Dei, vt indicetur, quantum conatum Deus in eo conficiendo adhibuerit, vt more nostro agamus; cœlos enim manu duntaxat, imo summis digitis formare satis fuerat, iuxta illud Psalm. 101. v. 26. *Opera manuum tuarum sunt cœli.* & Psal. 8. v. 4. *Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum.* Mirabilia etiam illa, quæ in Ægypto patrauit, vno digito effecisse memoratur Exodi 8. v. 19. At incarnationis opus integro brachio, quod summi negotij, & diuinæ potentiæ vltimum fuerit. Etenim quamuis omnem suam potentiam exerat, non potest ex genere operis maius efficere quàm incarnationis mysterium.

Habac. 3. v. 2. — Hieronym. — Isa. 6. v. 8. — Psal. 61. v. 12. — Luc. 1. v. 51. — Psal. 101. v. 26. — Ps. 8. v. 4. — Exod. 8. v. 19.

11 Hanc potissimum ob causam in eo conficiendo comparatur figulo, Ieremiæ 18. versiculo 3. *Descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto manibus suis, conuersúsque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis eius.* In quo typo lapsus hominis, & instauratio exprimitur. Verè namque homo, quem Deus è luto formauerat, vas erat fictile, quod tam citò fractum est, vt adhuc voluente rota fractum fuisse videatur. Idcirco dicitur, *Faciebat opus suum super rotam, & dissipatum est.* Verùm eo fracto figulus alterũ vas longè pulchrius, Christum videlicet, efformauit, in quo genus humanum in primo Adam dissipatum rursus tanquam in secundo instauraretur. Ratio verò similitudinis præter alia colligitur ex figuli dexteri

Ier. 18. v. 3.

descriptione, quæ commemoratur Eccles. 38. ver. 32. *Figulus sedens ad opus suũ, conuertens pedibus suis rotam; qui in solicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio eius,* (aliàs legitur numerata) *in brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curuabit virtutem suam.* Quæ Viegas, à quo hucusque dicta, sic exposuit: *Notanda sunt postrema illa verba, curuabit virtutem suam, quasi enim necesse fuit, vt omnipotentiam suam Deus vsque ad vltimum exerceret, & quasi curuaret, & flecteret, vt ad tantum opus efficiẽdum pertingeret; imò innuitur quodammodo ipsam Dei potentiam tanti operis magnitudine, ac difficultate curuatam fuisse, quemadmodum figulus flectit fortitudinem suam incuruando se deorsum ad perfectionem operis.* Hæc ille. Quibus patet, incarnationem summæ potentiæ opus esse.

Eccles. 38. v. 32.

Viegas.

12 Quòd verò & misericordiæ sit, testatur Zacharias Lucæ 1. v. 70. cùm de incarnationis mysterio loquens cecinit; *Ad faciẽdam misericordiam cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti.* Et in cantico suo Virgo vers. 52. *Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.* Quasi enim præcedentibus sæculis oblitus fuerat Deus misericordiæ, potentiam magis, & iustitiam, quam misericordiam ostendens. Atque ad hanc ipsam misericordiam spectauit Habacuc 3. cap. versic. 2. illis, *Cùm iratus fueris, misericordiæ recordaueris*: hoc est, illius misericordiæ, quam promisisti de filij incarnatione, vt videlicet, cùm iratus fueris, tantæ misericordiæ recordatione supplicium, & iram temperes. Quod autem misericordia hæc summa etiam fuerit, vt & potentiæ, nec maior ex genere potuerit inueniri, concluditur indè manifestè, quòd tanta fuit, quanta est ipsa Dei magnitudo, quemadmodum non obscurè indicatur Ecclesiast. 2. ver. 22. cùm dicitur: *Secundùm magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est;* Seu vt habetur Græcè, *Sicut magnitudo illius, sic & misericordia illius*: vt non sit tantum sermo de misericordiæ attributo, prout est in Deo, sed etiam de eius effectu ad extra per incarnationis mysterium. In quo tanta reperta est misericordiæ magnitudo, vt maiorem Deus exhibere non possit. Cùm igitur opus incarnationis Dei sit proprium propter potentiam, & misericordiam, quæ in eo summæ fuerunt, illúdque in Virgine, & ex Virgine perfectũ fuerit, meritò in ea Deus magnum suæ potentiæ, & misericordię vexillum dicitur erexisse.

Luc. 1. v. 70.

Luc. 1. v. 52.

Habacuc 3. v. 2.

Eccl. 2. v. 22.

Est autem illud regij vexilli proprium maximè, ne si aliter eueniat res, dedecori sit regi, vt ea cura, diligentiáque tutum ab hostibus seruetur, qua nihil ei ab illis iure timeri possit. Non id debetur hostibus, non vt aliquando in eorum potestatem venire queat, nullum vnquam de tradendo eo, aut permittendo, vt tradatur, initur cum illis pactum. Sacrosancta vbique gentium vexilli iura istius sunt, pro illo tanquam pro aris, & focis à militibus, à ducibus, à summis imperatoribus, summa vi, summa contentione semper decertatur, immortalis gloriæ habetur, periculum 13

culum subiisse vexillum nunquã, quod ea fuerit strenuè pugnantium virtus, vt aduersi nihil potuerit illi accidere. Non est, cur hæc probem, quando tam hebes nemo est, aut cœcus, qui vera esse non videat: & non videbit, augustam Matrem summi Regis Dei Optimi Maximi nobilissimum vexillum haudquaquã decuisse, hosti vnquam tradi, de tradenda pacisci, deberi aliquando ei periculo exponi, aut ita in alicuius fuisse manibus, vt in illo miseri casus fortunam subierit? At quis, quamúsque hostis hic censetur? Dubio procul immanissimus, atque teterrimus Dæmon ipse, in cuius venisset illa potestatem, si re ipsa vllum in ea peccatum fuisset: debuisset autem venire, si contrahere peccatum aliquod debuisset. Non hæc tantùm vexillum decent, ne gloriari possit Lucifer, Christi Domini cœlestis Imperatoris labarũ sibi fuisse debitum aliquando, atque se illo potiturum fuisse, nisi dispẽsationis exceptio venturum iam iam in manus, lege posthabita, è manibus eripuisset. Expediens ergo fuit, ab omni labe, reatu, & debito immunitas. Oportuit, vt quod veneraturus hostis erat signum, & adoraturus, nulla ratione ad illũ pertineret.

14 Mos veteribus olim fuit, deuictos hostes ad signa ferre, cogere, vt illa proni venerarentur: id ipsum prostratum Dæmonem, sæuissimũ omnium hostem præstare compulit Deus; effecit; vt penitus deuictus miser augustam Matrem diuinæ omnipotentiæ, pietatísque vexillum cernuus adoret semper, fateatúrque se

A nihil aduersus imperiale hoc Christi signum habuisse vnquam iuris, neque in eo vllum se vnquam agnouisse debitum, quoad communem maculam contrahendamex lege, aut pacto aliquo teneretur. Audi, si vacat, loquentem ipsum. Os eius falsorum dogmatum satores, vt Dei, qui vera tradunt: illorum vnus, secundus nulli, fortè omnium primus, Spurcus ille Sarracenorum impostor Mahometus, cu-

B ius in hac causa testimonium ita refert Galatinus lib. 7. cap. 5. ad finem: *vt in authenticis Sarracenorum libris legitur, quorum vnus Albochari, alter verò Mezlin vocatur, sic ad verbum dicitur. Dixit Ebihorayra socius scilicet Mahomedi, quod audiuit nuntium Dei, id est, Mahomedum dicentem, nullus nascitur de filiis Adam, quem non tangat Satan, quando nascitur, & ideo plorat vociferans ex tactu Sa-*

C *tan, præter Mariam, & filium eius. Clamor enim infantis, cùm cadit de ventre matris, propter percussionem Satan contingit. Item dixit Ebumece, Prophetam, id est, Mahmed dixisse, multi perfecti fuerunt ex viris, nulla verò perfecta fuit vnquam ex mulieribus, nisi Maria mater Iesu.* Paulò aliter priora in Bernardino à Busti Marialis 1. parte, sermone 5. parte 2. littera

D I. ad calcem inuenies. Ait. *In Alchorano Machometi dicitur, nullus est ex Adam, quin tenuerit eum Satan præter Mariam, & filium eius: & in lege Machometica etiam dicitur, quod mater Iesu est amica legis, quia tantum prophetam portauit in vtero.* Si ergo secundùm nebulonem hunc primogenitum Diaboli, Virginem iste non tetigit,

Galatinus.

Bernardinus à Busti.

debitum non habuit in Adam A peccandi, multò minùs peccauit in illo, ac nulla prorsus ratione in se ad originale debitum experta est. Hi enim modi quidam tactus illius sunt, quibus sui vestigia relinquit impressa, quibúsque sic attactos deprimit. Depressa nunquam Virgo, sed vt regium vexillum erecta semper, nec ab alio, quàm ab ipsomet victore Deo.

15 Quod verbum illud *apparuit*, B indicat nullo explicato, qui signum explicuerit. Id enim planè ostendit, potuisse neminem tam magnum vexillum attollere, in tam edito loco, aduersus tam immanem belluam, cuius irriti conatus terrere quemuis possét, terrerent & Virginem, si minùs tuta esset. Atque vti à Deo longè omnis culpa, longè ad hanc omne debitum semper fuit, ita C re vera longè ab hoc pulcherrimo vexillo, quod ipsemet extulit, tota vita fuisse credendum est. Sic enim rectè cohærent omnia, sibique respondent mutuo, cedunt in Regis regum maiorem gloriam, & dignitatem. Et vt principum vexillis eorum stemata committi solent, quæ indicant, quidquid honoris & pretij signo est, id totú regiis deberi insignibus: ita in hoc diuino D prorsus vexillo Christi Domini summi regis expressa illa monumenta cernuntur, quæ nobilissima eius insignia dici possunt, merita nempe illius, quibus totum, quod in vexillo splédoris & maiestatis est, pulchri, & optimi debetur omnino; studiosis illius actibus, & laboribus, tormentis, & neci Assertoris quotquot huic vexillo præclarissima contigerût, vt præstantes quidam respondent fructus, speciosi oculis, esui iucundissimi à quibus arcendus serpens antiquus fuit, arcendus à Virgine noui Adami origine, noua terra, quam nulla vnquam maledictio comprehenderit, non eam spinis inficere is valuerit, qui primus has mundo inseruit Dæmon, conatus eius in eam nulli, vt vt cæterorum cōparatione vtiles ipsi fuerint; sunt reliqui, ob peccatum omnibus commune, ictuum suorum certus scopus, in quem collimet, Virgo vt feriat, haudquaquam est, quamquam & scopus, alia ratione illius malo sit.

Tertia signi acceptio hæc fuit, 16
quęnon minùs quā pręcedētes in Virginem cadit. Est enim re vera scopus, sempérque fuit amplissimus, & conspicuus omnibus, in quem Dæmones, hæretici, omnésq; Christi hostes suarum blasphemiarum per summam impietatem ipsorum damno, Virginis gloriæ sagittas, & iacula totis viribus direxere, vt ex Timotheo Ierosolymitano presbytero oratione de propheta Simeone, Viegas suprà sect. 3. numero 1. ait. Probat id Timotheus ex eo Lucæ 2. vers. 34. *Hic positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum, & in signum, cui contradicetur*, quod de Christo simul, & Virgine accipiendum esse contendit. Addit Viegas: *Meritò etiam Ioannes Apocalypsis 13. vers. 5. de Antichristo disserens ait. Datum est ei os loquens magna, & blasphemias, aperuitque os suum in blasphemias ad Deum blasphemare nomen eius, & tabernaculū eius. Quo loco*

Timotheus Ierosolymitanus.

Viegas.

loco per Dei tabernaculum ipsam quoque Virginem beatissimam possumus accipere, de qua cecinit Regius vates Psal. 145. ver. 5. sanctificauit tabernaculum suum altissimus. Sic enim eum locum intellexerunt Methodius in hypopantia Domini, & Diuus Athanasius in sermone de Deipara. Cum enim viderent heretici non posse se incarnationis veritatem eleuare, nisi & Virginitatem & maternitatem Mariæ prius euerterent, aduersus eam sibi potissimum dimicandum putarunt, Matris ignominia redundaret in filium.

17 Sed ne ab argumento nostro recedamus, in illã vt inferorum monstra conspirarunt, irritatisq; furialibus facibus, tũ animis, tum linguis, & calamis obscurare, fœdareque tantæ Virginis ortum conati sunt: vnum, qui millium instar est, accipe, insignem illum mendaciorum confarcinatorem, omniúmque spurcitiarum cloacam Lutherum, cuius dulcis illa tanto gutture digna vox erat: *Nullum festum magis odi, quam festum Conceptionis, & corporis Christi.* Sic refert Salmero ad Romanos 5. disp. 52. versu, *Nono habemus.* Non hac rabie, non his efferatis cordibus, sed bono zelo permulti alij veritatis amore acti, & desiderio in hunc eundem scopum tela etiã sua contorserunt, quibus immaculatum eius initiũ oppugnarunt. Sed quẽadmodum nihil priores illi aduersus Deiparam profecerunt, ita parum, aut nihil omnino hi, cùm in dies magis, ac magis in Ecclesia illorum iudicium inualuerit, qui oppositam sententiam amplectuntur.

Salmero.

Supersunt, vt alios taceam, qui debitum in Maria sanctissima fuisse autumant, quique in Adam eam cecidisse reliquorum instar censeant. Hi suo etiã modo, absque veneno tamen, in eam vibrãt iacula, non vt lædant, longè ab eis hoc consilium est; sed vt religiosè fidem (hæc illis omnibus duntaxat mens) pro viribus tueãtur, quam labefactari existimant, si aliter doceant. Mirum profectò quot, quantique omnibus sæculis, quamquam diuersis longè animis, hunc missilibus petierint scopum! Sed quid inde? illustrius eius euasit nomen, creuit laus, gloria mirificè aucta est, plures sui defensores acerrimos comparauit, quibus semper vicit triumphum de aduersariis clarissimum reportantibus.

18 An petra, seu aqua illa forsan est, de qua Numerorum 20. vers. 15. scribitur. *Hæc est aqua contradictionis, vbi iurgati sunt filij Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis*, id est, vt exponit Viegas, sanctũ se declarauit. Aquam esse Virginem, cuius nomen est mare, quis non putet? Contradictionis verò, cùm tot de illa semper controuersæ quæstiones fuerint, quis nõ dicat? In qua tamen sanctificatus fuerit Dominus, sanctum videlicet se omnibus ostenderit, quòd in sanctorum nullo ita Dei splendeat sanctitas, ac in matre, quæ nec vllum actu cõmiserit vnquã scelus, nec à parentibus vllum deriuatum habuerit, non ad illud debitum; non in Adam peccauerit, non illo peccandi ratio

Num. 20. vers. 15.

Viegas.

ad eam Christi Domini meritis A pertinuerit. Fœlix certè scopus quem nullum è tot læserit iaculis, nullum tetigerit. Quod nulli videri nimium debet, aut impossibile, quando non quouis modo in cœlo esse scribitur, sed intra illud, cum lunam pedibus mulier premat, atque idcirco hac superior sit. Constat autem missilia omnia, quæ in cœlum iaciuntur, in ipsos iaculatores re- B cidere, neque illud posse contingere, nec si contingerent, nocere his vnquam posse, quæ intra id continentur, cùm oporteret ipsum penetrare, quod nulli quantumuis robusto iaculo datum, nec aliquando dabitur. Itaque Virgo in cœlo, imo supra cœlum constituta, nihil sibi timet à sagittariis, quare id tantum superest, vt sagittæ in ipsorum sagittariorum capita retorqueantur, C quemadmodum accidit omnibus hæreticis, accidit Dæmoni, qui cùm in hanc Virginem multa conatus sit, ab ea ipse, confractis ceruicib. lethaliter percussus est miser. Non ergo aut peccati iaculum, aut debiti sagitta nocere vnquam Dominæ potuerunt.

19 Cantic. 4. vers. 4. Quam ob causam, vt alias taceam, Canticorum 4. ver. 4. eius collum turri Dauidicæ comparatur. *Sicut turris Dauid*, ait sponsus, *collum tuum, quæ ædificata est* D *cum propugnaculis; mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Cum enim collum*, inquit Viegas Viegas suprà numero 3. *sit ea in homine pars, quæ gladio feriri solet, vt significaret sponsus, Virgini quantumcunque eius collum ab hostibus peteretur, nunquam tamen caput præcidi posse, hoc est, nulla vi eius præstantia minui; comparauit eius collum turri Dauidicæ omnium armorum præsidio munitissimæ, vt* 17 *perspicuum esset, gladium qui in Virginis collum stringeretur, in scuta & clypeos impenetrabiles incurrere, & præterea non solum hebetari, sed etiã infringi. Idcirco etiam Virgo platano confertur, Ecclesiastici 24. vers.* Eccl. 24. ver. 19. *19. Quasi platanus exaltata sum iuxta aquas. Quoniam platani fol[ia] referunt speciem scutorum, vt [ob]seruauit Hugo Cardinalis: [vt] tot quasi scutis platanus cir[cumdetur] quot foliis vestitur, in signum [...] licet Virginis, quæ tot clypeis m[unitur], quot prærogatiuis exornatur.* Hu. Cardinalis. *Quo fit vt hæreticus (addo ego) & quicunque alius, qui Virginem insectatur, in scuta innumera & instar foliorum implicita, totámque Virginem protegentia necessario incurrat.* Hæc ille. Quibus nos adiungimus. Gladium, mortem ipsam non esse, quamquam illius causa, & instrumentum sit egens homine, qui vtatur. Necem humani generis communem originei sceleris maculam esse, ac fuisse, ipsum humanum genus, & scit, & malo experitur suo, gladium illius debitum, quod causa tanti contrahendi mali profectò est, quo vsus homo cæterorum parens, cùm post latam legem, pactúmque initum manum porrexit malo, admouit ori, se suósque perdidit. Hunc lethalem ensem in Virginem strinxisset, vt in cæteros, truculentus Dæmon, Adami vtens viribus, sed non potuit, quod cinctam vndique, tectámque illam vmbonibus, turris instar Dauidicæ, Dominus fabricasset.

20 Quod illa etiam petita eleganter

Cant 7. ver. 4. Viegas. ter satis è tutri eburnea Canticorum 7. vers. 4. similitudo confirmar, vt rectè adnotat Viegas numero 4. suprà, *Tum propter mirum* (ait) *puritatis candorem, tum propter terrorem, quem hostibus iniecit vel ipso eboris nomine. Quod, quia dens elephanti est, ipso nomine admonet Virginis aduersarios, sibi esse cum elephantorum dentem futuram.* Sic Viegas. Qui uisset adiicere, notatione di- um admodum videri, bestiæ B us candidissimũ dentem ebur :, quæ colore nigro, vel murino sit, vt Conradus Gesnerus, Conrad. Gesn. de quadrupedibus viuiparis lib. 3. elephanti naturam describens, sic docuit. *Indicis* (elephantis scilicet) *color est niger vel murinus, in Ætyopiæ verò regione quadam nuper inuenta albus.*

Quid tibi vis mulier nigris dignissima barris?

Horatius. *Pellem habet nigram quasi puniceam, & scabrosam, Albertus. Colore est bubalorum, Vartomanus. Totus niger est, & glabra cute, sine pilis obscurus durissimum dorso tergus.* Hucusq; Cõradus. C Quæ tamen eboris candori officiunt nihil, sed potiùs iustam possunt admirationem parere, maiorem ipsi honorem, & pretium conciliare, aptúmque Virginis symbolum reddere, cum eius bestiæ sit fructus, quæ magnos significet peccatores, vt verbo *elephas*, in sylua ex Eucherio Lauretus notat: Et augusta Mater Lauretus. D proles eorum sit, Adami, & Euæ scilicet, qui magni certè olim peccatores fuerint, quod nullum tantæ Virgini attulit detrimentum; vt nullum ebori suapte natura, & conditione ab

A elephanto esse. Si quid laude in elephanto dignum est, vt robur, & fortitudo, id in ebore profectò est, non cætera, quæ vituperationi solent in bestia frequenter dari.

21 Nihil ex eis, quæ reprehensionem in primis nostris parentibus meruerunt, in Virgine habuit locum, habuit, quod in eis placuit Deo, virtutum chorus hoc fuit, & quæ ab illis animi B proficiscitur fortitudo; vt hac ratione cum elephanto sibi congrediendum existimare debeat, quisquis Deiparæ se contrarium exhibuerit. *Quidni eandem ob causam*, Viegas numero 4. subiungit, *Virginem Salomonis throno* Viegas. *comparauerim, quem duodecim leones, seni ex vtraque parte per sex gradus ambiebant* 3. *Regum* 10. *vt inter leones sibi incedendum persuadeat, quicumque ad hunc veri Salomonis thronum irreuerenter accedere tentauerit, à quibus momento* C *temporis corripiendus, ac deuorandus sit?* Perbellè quidem, maius tamen aliquid & ad rem propius dabo. Leo Christus dicitur. Hic Mariam circundat, seruat, & protegit, ac protexit omnino semper, ne sæuissimus leo Diabolus ad eam accedere vnquã posset, nullúmque in eam haberet ius, nulla hosti pateret ianua. D Quòd si tam magno in numero, quantum duodenarius est, leonis effigies ambit thronum, idcirco, ni fallor est, vt constet omnibus fuisse in Virgine summam à Demone, à peccato, à debito immunitatem, quam mirè præfatus exprimit numerus, qui perfectionis dicitur. Prædestinatorum omnium fœlicem mul-

ritudinē sacris in libris explicat, A vt bene appendix Laureii aduertit ex Augustino Psalm. 49. *Appendix Laureti.* vers. 86. confirmátque Matthæi 19. & Apocalypsis 21. vt sit sensus, quidquid sanctitatis leo Christus in prædestinatis suis bono ipsorum posuit, quidquid donorum, & gratiæ, id totum in vna Virgine, quam sibi iure in thronum elegit, erexítque meritissimè collocauit. Sunt verò inter B prædestinatos non pauci, qui nec in vllo peccarunt aliquo, nec peccati vllum contraxerunt debitum, omnes scilicet Angeli, quorum fœlix hæc immunitas deesse Virgini non debebat, vt nō defuisse sciàs, duodecim thronum leones medium tenent. Ergo quamquam ille scopus etiam sit, in quem tot colliment iacula, non est, cur timeat, quando tam valido cinctus præsidio stat. C

22 At mulier esse dicitur, quæ idcircò imbecillis admodum cōditionis erit, non solùm corpore, sed etiam mente, vt eius filia, de qua primus ad Deum vir, 3. Genesis vers. 12. *Genesis 3. vers. 12.* *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Ita est, sed ea mulier, vt hæc amicta non fuit, quare longè diuersa vtriusque sors iudicari debet. Quæ prima in orbe hoc damnum intulit, totam D se amiciri tenebris passa est, cùm tenebrarum principi aurem dedit. Nostra sole induta semper, quid timeret noctis? Quid vmbræ ad illam pertinere vnquam posset? Non sum nescius, ex corpore obiecto luci vmbram nasci, quod tamen duntaxat euenit, quoties non totum splendet, vel non summo quauis ex parte lumine? summum verò in illo quaqua versum citra dubium esset, quod sole ipso vndequaque vestitum appareret, vti hæc ornata mulier in cœlo apparet. Græcè namque pro eo, quod nos habemus amicta sole, ita legitur. Περιβεβλημένη, hoc est circum amicta, seu vnde quaque amicta sole: vt verè quod olim vates cecinit, de illa efferri queat; *In sole posuit tabernaculum suum. Psalm.* 18. vers. 6. *Ps. 18. ver. 6.* Fuit enim Dei tabernaculū Virgo, quam in sole constituit, cùm vestiuit sole; vestiuit autem eam tam illustri pallio, cùm primùm vitam exorsa est. Non id omnes tradunt. Bernardus enim sermone de Virgine Maria tunc ait, *Bernardus.* sole amictam fuisse, cùm in ea Verbum caro factum est; idem sentit Cœlius Pann. à Viegas su- *Cœlius Pan. Viegas.* prà commentario 3. sectione 3. numero 2. citatus, sequutus Ambrosium, cuius ipse Viegas, *Ambrosius. Viegas.* & alij sententiam probant. Quæ mihi non displicet, quamquam illud etiam nuper dictum placeat, in primo nempe sui ortus instanti, Christi gratia, quæ animi nostri verus est sol, eam indutam fuisse. Audi Bernardum *Bernardus.* sermone 27. in Cantica perorantem: *Certè sol iustitiæ* (inquit) *zelus, aut feruens charitas est, & luna continentia. Quomodo enim claritas, vt aiunt, lunæ non nisi à sole est, sic absque charitate, seu iustitia continentiæ meritum nullum est. Hinc denique Sapiens cap.* 4. *O quàm pulchra est*, inquit, *casta generatio cum charitate.* Sic ipse legit. Hac verò in vitæ initio præditam magnam Matrem fuisse illa satis luculenter probant, quæ

ori

origineam luem nunquam eam sustinuisse confirmant.

23 Quod autem sic præstantissimum gratiæ bonum tunc habuerit, vt non solùm immunem [illegible] ipsa præter communem morem [illegible]ommuni crimine creata fuerit, [illegible] etiam ab omni debito cùm in [illegible], tum in Adam peccandi, facilè [illegible] suadet, non vtcumque vestitam sole fœminam cerni, sed ea [illegible]one, vt ad eius pedes luna sit. [illegible] verò inter alia, quæ nunc ta[illegible], & luna significat, primi [illegible]ium mortalium patris symbolum, teste Augustino, est. Qui epistola de ritibus Ecclesiæ 119. cap. 5. ait. *Attende nunc, quod in Prouerbiis legitur*, Ecclesiast. 27. *Sapiens sicut sol permanet, stultus autem sicut luna mutatur. Et quis est sapiens, qui permanet, nisi Sol ille iustitiæ, de quo dicitur, ortus est mihi sol iustitiæ, & quem sibi non fuisse ortum in die nouissima plangentes impij dicturi sunt, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol iustitiæ non ortus est nobis*, Sapient. 5. *Nam illum carnis oculis visibilem solem oriri facit super bonos, & malos Deus, qui etiam pluit super iustos, & iniustos. Ducuntur autem semper ex rebus visibilibus ad inuisibilia congruè similitudines. Quis est ergo ille stultus, qui tanquam luna mutatur, nisi Adam, in quo omnes peccauerunt? Anima quippe humana recedens à sole iustitiæ, ab illa scilicet interna contemplatione incommutabilis veritatis omnes vires suas in terrena conuertit, & eo magis, magisq; obscuratur in interioribus, ac superioribus suis: sed cùm redire cœperit ad illam incommutabilem sapientiam, quanto magis ei appropinquat affectu pietatis, tanto magis exterior homo corrumpitur, sed interior renouatur de die in diē, omnisque lux illa ingenij, quæ ad inferiora vergebat, ad superiora conuertitur, & à terrenis quodammodo aufertur, vt magis magisque huic sæculo moriatur, & vita eius abscondatur cum Christo in Deo. Mutatur ergo in deterius ad exteriora progrediens, & in vita sua proijciens intima sua, & hoc terræ, id est, eis, qui terrena sapiunt, melius videt, cum laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & qui iniquè gerit, benedicitur. Mutatur autem in melius, cùm intentionem suam & gloriam à terrenis, quæ in hoc sæculo apparent, paulatim auertit, & ad superiora ab inferioribus conuertit, & hoc terræ, id est, eis, qui terrena sapiunt, deterius videt*. Hucusque Augustinus.

Augus.

24 Quibus lunæ mutabilitatem peccatoribus cōuenire satis ostēdit, conuenisséque peccatorum mortalium omnium primo, vt dubitaret nemo, illiúsne symbolum aptum luna esset. Maximè cùm hæc apud Hæbreos Mauors propter defectum, Beda teste, de oratione temporum libro 5. *de mensibus*; appelletur; defeceritq; à sibi præscripta lege Adamus, vetito cibo manum porrigens. Hic ergo, qui luna fuit, sub Matris pedibus constituitur, vt eam nullum ex illo aut peccatum, aut peccati debitum contraxisse, non peccasse in ipso, admirando sanè quodam artificio nobis explicaretur. Quî enim fieri poterat, vt in Adam peccaret, quæ Adamum pedibus conculcabat? Sunt pedes inter alia plurima, impositæ alicui subiectionis, oppressionisq; indices, vt notauit Mon

Beda.

Montanus. Montanus in suo Ioseph, capite A 82. vet. *Pedes impositi*; probans ex illo Iosue 10. ver. 24. *Ite & ponite pedes super colla regum istorum*, & paulò post. *Sic enim faciet Dominus omnibus hostibus vestris, aduersus quos dimicatis*, interiectisque nonnullis. *Sub pedibus hominis esse, subiectionis & potentiæ, dominijque est*, vt Psalm. 46. vers. 4. *Subiecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris.* Videndus Serarius, qui nuper citato Iosue loco, 33. quæst. ait, *Calcari pedibus in victis extremæ seruitutis, & ignominiæ; in victoribus summæ victoriæ ac dominatus argumentum esse, prout indicant cùm veteres statuæ, tum historiæ.* Vnde & Psalm. 90. *super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Ergo si ad pedes iacere, si conculcari eis, subiectionis, & oppressionis in eo, qui patitur, signum est; potentiæ, dominij, summæ victoriæ in illo, qui pedibus alium premit: in Virgine, quid, lunam C pedibus illius subdi, calcari ab eis hanc, quæ Adamum refert, esse arbitrabimur, nisi omnino à miseri hominis peccato immunem fuisse, non illo cum eo cecidisse, nullum in tristi cadêdi patre debitum habuisse? Hoc enim supremum quoddam victoriæ, genus, potentiæ, atque præstantiæ insolitæ dici potest.

Iosue 10. vers. 24.

Psal. 46. ver. 4.

Serarius.

Psal. 90. ver. 13.

25 Quod Origenis homil. 11. in Iosue iuuabo illis, quibus pedũ conculcationem in eos reges D exercitam sic de more in allegoriam transtulit. *Hoc quod scriptum est, ponite pedes vestros supra colla eorum, & interficite eos, non crudelitas, sed humanitas, & benignitas inuenitur? Vtinã & tu talis esses, qui poneres pedes tuos super serpentes, & conculcares draconem, & basiliscum, id est regulum, qui aliquando regnauit in te, & tenuit in te regnum peccati, vt illis omnibus interemptis, quæ in te regnabant opera peccati, solus in te regnet Christus Iesus.* Regnauit semper in Virgine, atque ita regnauit, vt nulli alteri tributum vllum vnquam debuerit, in nullius vnquam voluntate Diabolicæ B seruitutis contraxerit debitum, non in ea peccandi vllum debitum experta vnquam fuerit. Sed vt nihil intactum relinquam, video illud mihi obiici modò posse, quod alicui minus probabilem hanc expositionem reddat. Lunam Virginis subiectam pedibus, vt ex Alcasare iam superiùs dixi, Redemptoris typũ gerere, quod basis, & fundamentum ille totius in ea sanctitatis fuerit. Quare fieri non posse, vt Adami etiã luna eadem imago sit. Imò verò hinc iudicium nostrum egregiè confirmatur. Elegantissimum namque symbolum profectò erit, quod vtrumque Adamum repræsentauerit; veterem, vt explicet victum fuisse à Virgine; nouum, vt declaret à quo illi ad vincendum prouenerit fortitudo, cuíque innitens tam illustrem sibi sperare triumphum potuerit, quem duodecim stellarum in capite diadema significet.

Origenes.

Obiectio.

Alcasar.

Solutio.

Istud certè de Virgine, Augustinus libro quarto de symbolo ad Catechumenos, capite quinto, Bernardus referendus statim, & Aretas in Apocalypsim, exponunt. Perfectionem 26

Augustinus.

Bernardus.

Aretas.

& vni

Ribera. Viegas. Alcasar.

& vniuersitatem duodenarius numerus exprimit, quemadmodum omnes notant: quorum Ribera, Viegas, & Alcasar interpretationem probant. Stellarum verò, vt mittam alia, in hac cœlesti corona ex Bernardo, sermone de Virgine Maria in Apocalypsis verba, *signum magnum, &c.* Duodecim prærogatiuas gratiarum, *quibus Maria singulariter adornatur*, (verba ipsius Bernardi hæc sunt, quem audire iuuat.) *Quis stellas* (inquit) *nominet, quibus Mariæ regium diadema compactum est? Supra hominem est coronæ huius rationem exponere, indicareque compositionem. Nos tamen pro modulo nostræ exiguitatis, abstinentes à periculoso scrutinio secretorum, non incongruè forsitan duodecim stellas istas, duodecim prærogatiuas intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidem inuenire est in Maria prærogatiuas cœli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis, & si fuerit ternarius iste per quaternarium multiplicatus, habemus fortè stellas duodecim, quibus reginæ nostræ diadema præfulgeat vniuersis. Mihi sanè singularis rutilat fulger, primò quidem in Mariæ generatione, secundò in Angelica visitatione, tertiò in spiritus superuentione, quartò in Filij Dei inenarrabili conceptione. Sic & in alijs quoque sydereum planè irradiat decus. Quòd virginitatis primiceria, quòd sine corruptione fœcunda, quòd sine grauamine grauida, quòd sine dolore puerpera. Nihilominus etiam speciali quodam splendore in Maria coruscant mansuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis. Vestra quidem sedulitatis erit, singula quæque diligentiùs intueri. Nos interim satisfecisse videbimur, si breuiter ea potuerimus demonstrare. Quid ergo sydereum micat in generatione Mariæ? Planè quòd ex regibus orta, quòd ex semine Abrahæ, quòd generosa ex stirpe Dauid. Si id parum videtur: Adde quòd generationi illi ob singulare priuilegium sanctitatis diuinitus noscitur esse concessa, quòd longe ante eisdem fratribus cœlitus repromissa, quòd mysticis præfigurata miraculis, quòd oraculis prænunciata propheticis, &c.*

– nard. Apoc. lyp. 12 v. 1.

Quibus non nemo, aiebat, aut ego fallor, aut perspicuè admodum fatetur Bernardus, augustæ matris conceptionem, quam generationis voce intelligit, immunem ab originea culpa fuisse: vt id fateatur perspicuè, quod examinare huius loci non est, at non à debito, inquit, fuisse immunem. Sed nostræ (subdit) Bernardus asserit sedulitatis futurum, singula quæque diligentiùs intueri. Ergo intueamur curiosius, atque inspiciamus attente, possintne stellæ duodecim, quæ Virginis caput exornant, &, iuxta Bernardi mentem, duodecim sunt prærogatiuæ parentis nostræ, in vna planè admiranda illius conceptione inueniri. Placet; dum non vtcumque id fiat, sed ita vt immunitatem à peccati debito, à ratione in Protoplasto cadendi, ab huius casus debito etiam in illa extitisse, legitima ratiocinatione colligamus. Sanè caput in augustis libris, vt superiùs ostendimus, rei cuiusque initium vocatur, hominis autem exordium eius conceptio est. Hæc igitur Deiparæ caput erit, duodecim syderum luminibus redimitum,

27 *Bernardi expositio à quodam adhibita.*

Reiicitur vt ad institutū non conducens.

Montanus. Montanus in suo Ioseph, capite A 82. ver. *Pedes impositi*; probans ex illo Iosue 10. ver. 24. *Ite & ponite pedes super colla regum istorum*, & paulò post. *Sic enim faciet Dominus omnibus hostibus vestris, aduersus quos dimicatis*, interiectisque nonnullis. *Sub pedibus hominis esse, subiectionis & potentiæ, dominiique est*, vt Psalm. 46. vers. 4. *Subiecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris.* Videndus Serarius, qui nuper citato Iosue loco, 33. quæst. ait, *Calcari pedibus in victis extremæ seruitutis, & ignominiæ; in victoribus summæ victoriæ ac dominatus argumentum esse, prout indicant cùm veteres statuæ, tum historiæ.* Vnde & Psalm. 90. *super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Ergo si ad pedes iacere, si conculcari eis, subiectionis, & oppressionis in eo, qui patitur, signum est; potentiæ, dominij, summæ victoriæ in illo, qui pedibus alium premit: in Virgine, quid, lunam C pedibus illius subdi, calcari ab eis hanc, quæ Adamum refert, esse arbitrabimur, nisi omnino à miseri hominis peccato immunem fuisse, non illo eum eo cecidisse, nullum in tristi cadẽdi patre debitum habuisse? Hoc enim supremum quoddam victoriæ, genus, potentiæ, atque præstantiæ insolitæ dici potest.

Iosue 10. vers. 24. — *Psal. 46. ver. 4.* — *Serarius.* — *Psal. 90. ver. 13.*

25 *Origenes.* Quod Origenis homil. 11. in Iosue iuuabo illis, quibus pedũ conculcationem in eos reges D exercitam sic de more in allegoriam transtulit. *Hoc quod scriptum est, ponite pedes vestros supra colla eorum, & interficite eos, non crudelitas, sed humanitas, & benignitas inuenitur? Vtinã & tu talis esses, qui poneres pedes tuos super serpentes, & conculcares draconem, & basiliscum, id est regulum, qui aliquando regnauit in te, & tenuit in te regnum peccati, vt illis omnibus interemptis, quæ in te regnabant opera peccati, solus in te regnet Christus Iesus.* Regnauit semper in Virgine, atque ita regnauit, vt nulli alteri tributum vllum vnquam debuerit, in nullius vnquam voluntate Diabolicæ ser- B uitutis contraxerit debitum, non in ea peccandi vllum debitum experta vnquam fuerit. Sed vt nihil intactum relinquam, video illud mihi obiici modò posse, quod alicui minus probabilem hanc expositionem reddat. Lunam Virginis subiectam pedibus, vt ex Alcasare iam superiùs dixi, Redemptoris typũ gerere, quod basis, & fundamentum ille totius in ea sanctitatis fuerit. Quare fieri non posse, vt Adami etiã luna eadem imago sit. Imò verò hine indicium nostrum egregiè confirmatur. Elegantissimum namque symbolum profectò erit, quod vtrumque Adamum repræsentauerit; veterem, vt explicet victum fuisse à Virgine; nouum, vt declaret à quo illi ad vincendum prouenerit fortitudo, cuíque innitens tam illustrem sibi sperare triumphum potuerit, quem duodecim stellarum in capite diadema significet.

Obiectio. — *Alcasar.* — *Solutio.*

Istud certè de Virgine, Augustinus libro quarto de symbolo ad Catechumenos, capite quinto, Bernardus referendus statim, & Aretas in Apocalypsim, exponunt. Perfectionem 26

Augustinus. — *Bernardus.* — *Aretas.*

&c vni

Ribera. Viegas. Alcasar.

& vniuersitatem duodenarius numerus exprimit, quemadmodum omnes notant: quorum Ribera, Viegas, & Alcasar interpretationem probant. Stellarum verò, vt mittam alia, in hac cœlesti corona ex Bernardo, sermone de Virgine Maria in Apocalypsis verba, *signum magnum, &c.* Duodecim prærogatiuas gratiarum, *quibus Maria singulariter adornatur*, (verba ipsius Bernardi hæc sunt, quem audire iuuat.) *Quis stellas* (inquit) *nominet, quibus Maria regium diadema compactum est? Supra hominem est corona huius rationem exponere, indicaréque compositionem. Nos tamen pro modulo nostra exiguitatis, abstinentes à periculoso scrutinio secretorum, non incongruè forsitan duodecim stellas istas, duodecim prærogatiuas intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidem inuenire est in Maria prærogatiuas cæli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis, & si fuerit ternarius iste per quaternarium multiplicatus, habemus fortè stellas duodecim, quibus regina nostra diadema præfulgeat vniuersis. Mihi sanè singularis rutilat fulgor, primò quidem in Maria generatione, secundò in Angelica visitatione, tertiò in spiritus superuentione, quartò in Filij Dei inenarrabili conceptione. Sic & in alijs quoque sydereum planè irradiat decus. Quod virginitatis primiceria, quòd sine corruptione fœcunda, quòd sine grauamine grauida, quòd sine dolore puerpera. Nihilominus etiam speciali quodam splendore in Maria coruscant mansuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis. Vestra quidem sedulitatis erit, singula quæque diligentiùs intueri. Nos interim satisfecisse videbimur, si breuiter ea potuerimus demonstrare. Quid ergo sydereum micat in generatione Mariæ? Planè quòd ex regibus orta, quòd ex semine Abrahæ, quòd generosa ex stirpe Dauid. Si id parum videtur: Adde quòd generationi illi ob singulare priuilegium sanctitatis diuinitus noscitur esse concessa, quòd longe ante eisdem fratribus cœlitus repromissa, quòd mysticis præfigurata miraculis, quòd oraculis prænuntiata propheticis, &c.*

Bernard. Apoc. cap. 12 v. 1.

27 Quibus non nemo, aiebat, aut ego fallor, aut perspicuè admodum fatetur Bernardus, augustæ matris conceptionem, quam generationis voce intelligit, immunem ab originea culpa fuisse: vt id fateatur perspicuè, quod examinare huius loci non est, at non à debito, inquit, fuisse immunem. Sed nostræ (subdit) Bernardus asserit sedulitatis futurum, singula quæque diligentiùs intueri. Ergo intueamur curiosius, atque inspiciamus attente, possintne stellæ duodecim, quæ Virginis caput exornant, &, iuxta Bernardi mentem, duodecim sunt prærogatiuæ parentis nostræ, in vna planè admiranda illius conceptione inueniri. Placet; dum non vtcumque id fiat, sed ita vt immunitatem à peccati debito, à ratione in Protoplasto cadendi, ab huius casus debito etiam in illa extitisse, legitima ratiocinatione colligamus. Sanè caput in augustis libris, vt superiùs ostendimus, rei cuiusque initium vocatur, hominis autem exordium eius conceptio est. Hæc igitur Deiparæ caput erit, duodecim syderum luminibus redimitum,

Bernardi expositio à quodam adhibita.

Reiicitur vt ad inst. tuti non conducens.

mitum, totidem nempe cœlestibus, fulgentissimísque ornatum donis, quæ splendore suo nō tam referant stellas, quàm superent. Recensebo. Absque peccato in ipsa contracto fuisse, debitum illud contrahendi expertam non esse, in Adamo non peccasse, à debito in illo peccandi extitisse immunem, gratia delibutam incessisse, in ea tunc Angelorum supremum vicisse, confirmationem in eadem simul accessisse, caruisse à principio fomite, impeccabilem, sensu iam superiùs tradito, & infrà rursus tradendo, eò item momento redditam fuisse, rationis vsum illo exercuisse instanti, actibus se ad illàm primam sanctitatē disposuisse, miraculosum extitisse ortum, cùm sterilium parentum opus fuerit. Supra naturæ vires, & omniū spem.

28 Nuper ex omnium sententia retuli, duodenarium numerum perfectionis, & vniuersitatis figuram esse; stellas gratiæ, donorúmque imagines haberi docet Gregorius, Moralium 4. cap. 13. scribens: *In Scriptura sacra stellarum nomine aliquando sanctorum iustitia, quæ in huius vita tenebris lucet, aliquando verò hypocritarum fictio demonstratur, qui bona, quæ faciunt, ad percipiendas laudes hominibus ostendunt. Si enim rectè viuentes stella non essent, nequaquam Paulus discipulis diceret, ad Philip. 2. In medio nationis praue, & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo*, Et quæ sequuntur, referenda postmodum. Clariùs 32. libro capite 14. inquiens: *Cælum est Ecclesia, quæ in hac nocte vita præsentis, dum in se innumeras sanctorum virtutes continet, quasi radiantibus desuper sy-deribus fulget.* Vide Laurentium in Sylua, & Pagninum in Isagoge lib. 16. cap. 17. Omnes ergo virtutes, omnes gratias, & dona obtigisse diuinitus magnæ Matri, stellarum duodecim in capite corona significat. Ex quibus vna & certè maxima, nullum peccati habuisse debitum, non peccasse in Adamo altera, altera non in illo peccandi necessitatem contraxisse, procul dubio est. Quòd ita fuisse, alia frequens in sacris litteris, ab omnibúsque recepta earūdem stellarum significatio luculenter etiam confirmat. Sanctos omnes illis à Deo exprimi notum est, Gregorio teste, quarto illo Moralium suorum lib. 13. paulo ante citato capite, cuius est. *Si inter eos, qui recta agere videntur, quidam de actione sua retributionem fauoris humani non quærerent, nequaquam stellas Ioannes ruere à cœlestibus videret, dicens* (cap. scilicet Apocalypsis 12.) *Misit draco caudam, & traxit tertiam partem stellarum. Draconis enim cauda stellarum pars trahitur, quia extrema persuasione Anti Christi quidam, qui videntur lucere, rapientur. Stellas namque in terram trahere, est, eos, qui videntur studio vitæ cœlestis inhærere, ex amore terreno iniquitate aperti erroris inuoluere. Sunt namque nonnulli, qui ante humanos oculos velut magnis operibus lucent, sed quia hæc ipsa opera à mundo corde non prodeunt, capti in occultis cogitationibus noctis huius tenebris obscurantur. Qui sæpe ea, quæ mundo corde non faciunt, etiam opera amittunt. Quia ergo nox præualere permittitur, quando & inter bona opera cordis intentio minimè mundatur,*

Marginalia: Gregorius. Gregorius. Laurentius. Pagninus. Gregorius.

da:ur, dicatur rectè, obscurentur stellæ caligine eius. Id est, eos, qui ante humanos oculos, quasi bonis operibus splendent malitia antiqui hostis obscurare preualeat, & hoc, quod ante humana iudicia sumpserant lumen laudis, deponant. Caligine quippe noctis obscurantur, cùm eorum vita aperto errore confunditur, vt nimirum tales etiam foris in actione appareant, quales apud semetipsos intus diuino parere iudicio non formidant. Gregorio igitur stellæ sunt, qui rectè viuunr. Hi verò sancti re vera sunt, obscurantur autem, cùm, si deest rectus operibus finis, hypocrisis palam fit.

Anastasius Synaita. Martineng.

29 Sunt eriam iidem Iusti omnes sydera in Ecclesiæ cœlo Anastasio Synaitæ, commentariis in Exameron; cuius verba Martinengus glossæ magnæ 2. parte in 1, Genesis capur, dum quarti diei iuxta mysticum exponit sensum, refert.

Anastasius.

De illis autem (inquit Synaita) *dico stellis, quæ illuminarunt, & in viam deduxerunt super terram sanctorum Apostolorum, & Prophetarum, & Doctorum, qui illuminantur à sole iustitiæ, & dicunt, Et de plenitudine eius omnes accepimus. Quid erat omnino opus stellis? Cur autē non facta est luna perpetuò plena, & noctem illuminabit? Quid autem etiam iuuatur creatura, quod attinet ad littera ex ortu, & instauratione, & deffectu lunæ? Quid autem lucri facit Ecclesia videns, quæ dicitur, vrsam, quæ nunquam occidit? Quid autem pleiadem vnanimiter ducentem chorum sex stellarum? Alia quoque sunt innumerabiles figuræ, & nomine in astris firmamenti, ex quibus Ecclesia nihil docet spirituale ex corporali eorū positura, & motu. Si quis autem vim habet rectè cognoscendi, ac iudicandi, estque legis diuinæ cognitor, & lector, legat intrinsecus, & extrinsecus diuinas tabulas à Deo scriptas, vt quæ extrinsecus quidem intelligantur secundum litteram, intrinsecus autem secundùm spiritum. Sunt autē duæ quoque tabulæ cœlorū, quæ intrinsecus quidem ferūt ratione præditas stellas Angelorum, Angelicorum mysteriorū, ac rationū, & extrinsecus autē stellas, quæ cadāt sub aspectū, & earū describentes ænygmata, per eas quæ sunt in ipsis, figuras, locáq; & cursus differentias, nos docent differentias, & tēpora & loca & mores, & cursus, & apparitiones sanctorū, qui illuxerūt in firmamento fidei, qui ex alto nos illuminarunt.* Hæc Anastasius.

30 Quibus illud vnum demonsttare nititur, stellas tum Angelorum, tum sanctorum hominum figuras esse, atque idcircò sanctorum certè omnium, quando præter Angelos, & homines supersút ex rebus creatis nullæ, quæ sanctæ sint. Vide Ambrosium in 6. ad Hebræos epistolæ capur, ad illa verba; *Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret, &c.* Vbi post aliqua effert: *Iurat enim & idem Christus in Euangelio, dicens* (Ioannis 8. scilicet) *Amen, amen dico vobis, & ipse per semetipsum, quia nec ipse habuit maiorem, per quem iuraret, benedicens benedicam te, hoc est, in stellas cœli, per quas sancti designantur.* Lege Bridefertum, in 11. c. libri de natura rerū Bedæ præsbiteri, sic disputantem: *Stellæ quoque secundùm mysticum intellectum sancti viri intelliguntur, de quibus dictum est, qui numerat multitudinem stellarum. Sicut autem omnes stellæ à sole illuminantur*

Ambrosius. Ad Hebræos 6. v. 13.

Bridefertus.

ita sancti à Christo gloria cælestis A *regni clarificantur, & sicut præ fulgore solis, & vi maxima luminis eius obtunduntur, ita & splendor sanctorum in comparatione gloriæ Christi quodammodo obscuratur, & quemadmodum stellæ sibi differunt claritate, ita diuersitas iustorum, & meritorum discretione.* Hactenus Bridefertus. Quem imitantur alij prætereundi, relati nunc sufficiant. Ergo si stellæ sancti, si duodecimus numerus vniuersi- B tas, si virginei capitis duo hæc ornamentum, & corona sunt, caput verò illius conceptionis est symbolum, quid aliud expriment nisi quidquid in sanctis omnibus donorum, & gratiæ fuit, virtutum, & priuilegiorum, id omne augustæ Matris ortum nobilitasse. Inuenimus autem non vnum, aut alterum, sed quàm plurimos, omnes videlicet sanctos Angelos, ita fuisse à Deo prima il- C lorum conditione creatos, vt neque peccatum vllum, neque debitum eo instanti habuerint. Fuit igitur bonum hoc, quod minimè vulgare censeri debet, in Virgine, cùm primùm vitam exorsa est.

31 *Obiectio.* Natura, inquis, Angelorum ipsa postulabat, vt nulli crimini obnoxij vitam inchoarent, nullo culpæ debito, aut in seipsis, aut in vllo alio tenerentur.

Solutio. Quis hoc neget? Id assero quod D in illis à natura fuit, in Virgine à gratia fuit. Quasi mulierum alicui redimire caput stellis à natura esset, aut id quàm maximum non esset miraculum, quod, nisi attestaretur Deus, nullus crederet.

Obiectio. At in illis puris omninò mentibus à culpæ debito immunitas, quæ primo creationis instanti eis contigit, gratia non fuit. Quare non erit, cur etsi stellæ duodecim gratiarum totam vniuersitatem, omnesque sanctos cùm Angelos, tum mortales significent, non vtcumque, sed, vt quidquid cælestis in eis reperitur gratiæ, ad virginis ortum exornandum conuenit, immunitatem etiam ab originei peccati debito in illa fuisse, vllo pacto innuant. *Solutio.* Si quod in vno à natura est, in alio à gratia esse non posset, fortasse difficultatem aliquam obiectio haberet. At cùm ita persæpe accidat, vt id alicui gratia conferat, seu conferte possit, quod alteri natura concessit, facilè nodus soluitur. Dicimus namque, duodenarium syderum numerum donorum gratiarum, & priuilegiorum omniũ, quæ sanctis omnibus vel à natura, vel à gratia insunt, concedique à Deo, siue vt à naturæ conditore, siue vt à largitore gratiæ possunt, nobilem quandam esse imaginem, quæ virgineo capiti, hoc est, vitæ initio imposita illud explicet, nihil in cæteris omnibus Dei amicis reperiri boni, matri cōcedi aptum, seu possibile, quod ei à filio Deo concessum liberalissimè non fuerit, siue id à natura in aliis, siue à gratia sit.

A natura in Angelis primo sui exordio illos ratione vti, à gratia in Maria; naturæ illi debent contemplationem intermisisse nunquam, gratiæ Maria hoc debet. Sunt, qui putent Angelos omnes suapte natura naturalia præcepta violare non posse, quod in naturalibus (vt loquuntur) omnino sint impeccabiles. Vt verum asserant, non 32

negabunt

A negabunt, idem ex gratia Virginem habuisse, vt nimirum aduersus naturæ legem peccare nō potuerit, sensu iam exposito, & exponendo. Non est ergo, cur inde nostra oppugnetur sententia, cōmentatióq; , vnde omnibus constat, Angelis à natura esse, vt nulli peccati debito adstricti vitam exordiantur. Discessuro iam hinc ea mihi sese obtulêre, quæ vltimum Apocalypsis cap. ver. 16. habet. Sunt: *Ego Iesus misi Angelum meum, testificari vobis hæc in Ecclesiis: Ego sum radix, & genus Dauid, stella splendida, & matutina.* Cogitare cœpi essentne duodecim Virginis coronæ præclara sydera ipse filius Virginis, qui, vti sub Lunæ hieroglyphico ad pedes matris est, vt illam sustineat, ita sub stellæ symbolo exornet caput. Quo egregiè significetur, nihil aliud in Maria esse à planta pedis vsque ad verticem capitis, nisi Christum, ideo verò duodenario astrorum numero in capite, vt eleganti metaphora explicetur, vniuersum gratiarum orbem in Assertore contentum suo modo in Virgine collocatum fuisse, tantóque pleniùs lucere in illa vna, quàm in cæteris omnibus iustis, quanto duodecim stellæ vnam vincunt numero, & pulchritudine. Quisque iustus stella vna est, Virgo duodecim coronatur: per partes Dominus se aliis donat, Matri totum se præbet, totus in illa per gratiam est.

Apocal. vlt. v. 16.

33 Nouum dici non potest, aut insitatum, Christum suorum coronam vocari, cùm Psalmo 64. ver. 12. legas, *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.* Quod Nazianzenus, oratione 2. de Paschate, Redemptori tribuit, demonstrās, quo pacto sit agnus anniculus iuxta legem Exodi 12. ver. 5. Assignat causam, *Quia est Sol iustitiæ, vel è cœlo progrediens, vel circunscriptus, & definitus, atque in se ipsum postremo rediens, vt benignitatis corona benedicta omni ex parte sibi similis, & æqualis, ac vt virtutum quæ amicitia, ordinisque lege leniter, placidéque coniunguntur, & commiscentur, orbem progignens.* Addit Scholiastes, vocari coronam Christum, B *quoniam credentium animos exornat, & condecorat.* Aptè nostro sensui, cùm egregiè credentis Virginis mentem exornauerit, condecorauerítque. Lege Isychium in Leuit. 27. Lauretum in sylua, verbo *Corona*, vbi ex Prouerbiorum 1. Christum dici coronam probat. Probat, quod iam ex Augustino subiiciā, duodenarij multitudinē vnius Christi significationi, repræsentationíve nihil obstare. Inquit ille, Psalmo 86. C ante medium, dum exponit, *Fundamenta eius in montibus sanctis, diligit Dominus portas Sion. Quare fundamenta Apostoli, & Prophetæ? Quia eorum authoritas portat infirmitatem nostram. Quare sunt portæ? Quia per ipsos intramus. Per Christum intramus, ipse enim est ianua, & cùm dicūtur duodecim portæ Ierusalem, & vna porta Christus, & duodecim portæ Christus, quia in duodecim portis Christus.* Ita subiungimus nos. In duodecim D stellis Christus, quoniam totum gratiarum, & bonorum, qui est in illo cumulus, duodecim hæc astra referunt, esséque in Virgine præ aliis.

Ps. 64 v. 12. Nazianz. Exod. 12. v. 5. Scholiast. Isychius. Lauretus. August. Ps. 86 v. 1. August.

Istorum vnum à peccato, eiúsque debito immunitas profectò est. 34

est. Hanc vt concessam fuisse sciremus Virgini, Christus in diadematis formam virgineum circundat caput: quod etiam innuit, Reginam seruitutis alicuius debitricem nunquam fuisse. Peccati debitum seruitus infœlix est, regina Virgo, regni, tegúmq; diadema insigne, iuxta illud Thren. 5. v. 16. *Cecidit corona capitis nostri.* Hanc esse regnum ipsum, Figueirus, Maldonatus, Hugo Carensis, D. Thom. Lyra, Dionysius, Emanuel Sa, multíque alij exponunt. Nō committam, vt quæ mihi tacitè obiicientem Lectorem audio, aut obiicere posse video, prętercam negligens. Dicet forsitan: Si Virginis pedes inniti Lunæ, Christo scilicet, eius ortū immunē prorsus ab omni culpa, & debito extitisse, iure interpretati sumus, quî fieri potest, vt caput duodecim ornatum syderibus id ipsum explicet, otiosè namque id erit, in eodē symbolo, tam paucis solùm interiectis, mysteriū idem bis repræsentari? Aut ergo prius illud Virginei ortus immunitatē istam non exprimit, aut posterius hoc eius non est imago. Nodi mihi solutionem D. Thomas suppeditat 3. p. q. 8. art. 1. in corpore, ita dicens; *Caput est prima pars hominis incipiendo à superiori, & inde est, quod omne principium consuenit vocari caput.* Sic ille. Iuxta cuius doctrinam Virginis ortus in illius capite significari non poterit, nisi ratione aliqua supremum aliquid in eo inueniamus, à quo ita valeamus incipere, vt & totius Virginis exordium fuerit, & illud pedibus explicari haudquaquam aptè queat. Id namque si Virginis conceptioni adesse ostēderimus, erit nihil, quod meritò nobis opponi ab vllo valeat, quin potiùs fatebitur quisque, rem, vt par erat, exponi, & magnæ Matri adscribi.

Thrенor. 5. v. 16.

Figueirus. Maldonat. Hugo Carēs. D. Thom. Lyra Dionys. Richel. Eman. Sa.

Obiectio.

Solutio. D. Thom.

35 Sanè cuiusque rei origo ab eo diuinæ mentis decreto suum initium habet, quo illam esse statuit Deus. Id quo Virginem futuram voluit, ante præuisum nostrorum parentum lapsum fuit vt iam suprà ostendimus. Fuit præterea de Virgine ita creanda, vt illius immaculata conceptio nullius debiti, quod oleret peccatum, legibus teneretur, nullo etiam pacto de lapsu in Adam, aut de aliquo cadendi, seu in illo peccandi debito subiaceret. Vt ergo huic æterno diuinæ mētis decreto virgineus ortus subest tanquam initio, & fonti, vnde illi tot bona cœlitus promanarunt, capite syderibus coronato exprimitur, quod non tam eleganter pedibus, quibus supponitur luna ostenderetur. Huc spectat, summum rei capite significari non semel in augustis libris, vt Ioannes Benedictus notat in Concordantiis, & probat illud Ecclesiastici 4. vers. 7. *Magnato humilia caput tuum.* Esse verò cuiusque summum æterni consilij decretum ambiget nemo, quando ipsemet Deus est entium supremum omnium. Explicabitur ergo commodissimè per caput in mystica muliere hac diuini actus numinis, quo fore Virginem statuit Dominus. Nec decebat silere prorsus illum, cùm esset is totius in Virgine sanctitatis, & boni causa, vnde penderent reliqua, cæterorúmque vera cognitio. Quare semel eo exposito à priori,

Ioan. Bened. Ecclesiast. 4. v. 7.

ptiori, vt aiunt Scholæ, Deiparæ immunitas ista cognosci poterat, quæ omnium nobilissima cognitio est, quamque non oportebat in præsenti causa desiderari, vt omni ex parte absolutissima omnia, quæ in Virginem cadunt, ab omnibus censeantur, nec cum tantæ puritatis rationem potissimam scire quis exoptet, hæreat illius animus, sed decreto eiusmodi cognito in tanti mysterij veritate conquiescat. Sed admirandi huius signi cętera prosequamur, quæ tantam aliquibus difficultatem ingerunt, vt propter illa duntaxat negauerint, id Virgini conuenire, nominaui iam, quinam essent, addam nunc eis Ioannem Fernandez subscribere Thesauri libro 1. capite 114. num. 7. Verùm difficultati, vt spero, interpretatione nostra fiet satis, quanquam alicui hæc insolens fortè videri poterit. Oro vt mecum textus verba perpendat. Sunt: *Ioann. Fernandez.*

36 *Et in vtero habens* (mulier scilicet) *& clamabat parturiens, & cruciatur, vt pariat.* En Gordiano maior nodus. Clamat parturiens, cruciatur, vt pariat. Neque clamauit Dei genitrix, cùm peperit; neque, dum peperit, cruciata est. Videamus, quid vterus in illa, quid in eo habuisse, olim fuerit; hinc enim, quid illi clamores, quid cruciatus isti fuerint, nullo negotio cognoscemus, omnem soluemus difficultatem. Mentis recessum vterus significat mysticè, vt notauit Ambrosius, Commentariorum in Lucam lib. 10. in illa Euangelistæ 20. capitis verba, vt ipse Ambrosius numerat, legitque ibi, *Væ illis, quæ in vtero habent, & vbera dantibus in illis diebus.* Quod probari Psal. 109. ver. 5. potest, vbi ad Filium Æternum Æternus Pater ait, *Ex vtero ante Luciferum genui te*: id est, ex mea diuina méte omni fæcunditate plena. Vt enim vterus concipit, ita mens suos conceptus habet, quos interdum parit; & de Virgine Augustinus, libro de Sancta Virginitate cap. 3. dixit, *Beatior fuit Maria concipiendo mente, quàm ventre*: & infrà; *fœlicius gestauit corde, quàm carne.* Gestauit autem à prima sui origine, tunc enim propriis actibus se ad gratiam præparans, Deum concepit méte per fidem, & dilectionem, qua illum plus quàm omnia tenerrimo est amore prosequuta. Clamabat re vera tunc temporis, non linguæ vocibus, sed animi affectibus, quos audiebat suauissimus Dominus, quos suspiciebat cœlũ; clamabat parturiens, id est, optans ardentissimè pręclara opera in dilecti numinis obsequiũ præstare, quibus palam testaretur orbi, quàm vnicè summum agnitum semel bonũ toto amaret corde. Rectè verò parturientis voce horum ardor exprimitur desideriorum, quãdo laborantis ea in partu fœminæ index est. Laborat autem maximè, quisquis amoris correptus flammis illum egregiis facinoribus editis dilecto commendare studet, huicque inseruire ad nutum, si detineri se videt, neq; indulgere votis per tempus licet. *Apocal. 12. v. 2.* *Ambros.* *Ps. 109. v. 5.* *August.*

Nullis certè cruciatibus torquebatur in maternis visceribus Dei Mater, sed maximo accendebatur diuinæ charitatis igne, summa in illa desideria obsequij diuini 37

diuini ardebant. Omnia hæc *parturientis* vocula, & duabus sequétibus *cruciatur, vt pariat*, explicátur. Quasi Propheta dicat; his Virgo intimis animi sui votis Deo totam se rara vitæ sanctitate illius ergo consecrare perpetuò cupiebat, cùm primùm cœpit viuere, quibus afficitur edendi fœtum, quę in partu laborat mulier. His verò ita se, vt, statuto tempore, ipsum Deum iam à vitæ initio conceptum animo, pareret corpore, disponere incepit, vt inchoasse tunc incarnationis opus quodammodo non immeritò dici à nobis queat: edita in lucem virtutum omniũ luminibus conspicua est. Aduersus quam armat se inferorum princeps. Visum namque aliud signum in cœlo est; *Ecce draco magnus, rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus eius diademata septem.* Nemo est, qui hanc truculentissimam belluam dæmonem esse non videat, quem si apparere in cœlo dicit Ioannes, idcirco est, quoniam non tam ex nomine, quàm ex ipsis rebus, quis ille malorum omnium author esset, cognosci à Propheta voluit Deus, vt & significantiùs ab illo exprimeretur periphrasi, quàm simplici proprio nomine, quanquam hoc satis ad incutiendum audientibus metum sit, & scirent omnes meliùs, cum qua illis, quantáque bestia res futura esset, extremis potissimum orbis temporibus, cùm soluta è carcere in nostrum esset genus crudelissimè grassatura. Nam quis, oro, cùm videret cadentem è summo draconem cœlo, stellis, quas de loco mouerat cauda, infœliciter

Apoc. 12. v. 3.

A comitatum, Luciferum esse non putaret, qui aduersus Deum in ipsa regia curia, & arce per summum scelus arma olim mouerit, cœlestiúmque plurimos ciuium concitans in suas partes demens traxerit, quibus cùm victus præceps ruerit, seditionis luiturus pœnas, hísque efferatus rabiem, quam secum, vnde cecidit, attulisset, in Virginis filium, cæterósque virtutis amatores miris acueret modis, crudelissimis exerceret, B nullam prorsus nocendi occasionem præterire otiosam ad omnem intentissimus pateretur?

Hinc ante mulierem, quæ paritura erat, ante Virginem scilicet, vt cùm pareret, eius deuoraret filium. Vix editus in lucem Assertor est, cùm è medio tollere infantem per sicarium Herodem curat, sed nocere non potuit. Enixa est fœlix puerpera regẽ Christum, qui recturus erat gentes omnes in virga ferrea, quique C post redemptum pretio suo mundum, suo nimirum sanguine, raptus ad Deum est, *Assumptus est in cœlum*, vt scribit Marcus 16. cap. ver. 19. *& ad thronum eius, & sedet à dextris Dei*, (eiusdem citari Euangelistæ verba eo loco sunt.) Mulier verò, magna videlicet tanti principis mater suo tempore in solitudinem fuga se recepit, id est, post mortem in cœlum, quod solitudo ea ratione dicitur, qua desertum à Christo D nominatur Lucæ 15. ver. 4. cùm dicit, *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat eam.* Videndus Hilarius, 18. in Matth. canone 38

Marc. 16. v. 19.

Apocal 12. v. 5.

Marc. 16. v. 19.

Luc. 15. v. 4.

Hilarius.

canone, sic exponens; *Ouis vna homo intelligendus est, & sub homine vno vniuersitas sentienda est; sed in vnius Adæ errore omne hominum genus aberrauit. Ergo nonaginta nouem non errantes multitudo Angelorum cælestium opinanda est, quibus in cælo est lætitia, & cura salutis humanæ. Igitur & quærens hominem Christus est, & nonaginta nouem cælestis gloria multitudo est, cui cum maximo gaudio errans homo in corpore Domini est relatus.* Sic ille.

Gregorius. Clariùs Gregorius, homilia 24. in Euangelia, dicens; *Cur autem cælum desertum vocatur, nisi quòd desertum dicitur derelictum? Tunc autem homo cælum deseruit, cùm peccauit*, &c. Ad hoc ergo fugit sanctissima Deipara cùm vita functa, ocior aura in illud aduolauit, nullis peccatorum detenta vinculis. Fugere siquidem in diuinis litteris velocissimum non rarò cursum indicat, vt Canticorum 8. vers. 14. (Cant. 8. ver. 14.) *Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ, hinnulóque ceruorum super montes aromatum.* Adde, vix tetigisse virgineum corpus tumulum, cùm iterum redditum luci, tertio videlicet die conscendit astra tanta pernicitate, quanta inest gloria præditis. Hoc tu non dices fugere?

39 Fugit autem in solitudinem vbi habebat locum paratum à Deo. An non parenti optimæ optimus parasset locum Filius Deus? qui seruis dicturus est; *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* (Matt. 25. v. 34.) Matth. 25. v. 34. Neque verò vtcumque parauit illud Dominus Reginæ, sed ita, vt in eo suauissimis pascatur dapibus, non ab alio, quàm ab ipso, qui

A pastus infans eius lacte fuit, quod Ioannes illis explicat; *Vt ibi pascat eam.* (Apocal. 12. v. 6.) Pastus voce significari à Deo gloriam, qua suos in patria reficit, notissimum ex libris sanctis est. Quo sensu homil. 14. in Euangelia Gregorius, & Rupertus in Ioannem, (Gregorius. Rupertus.) illa Euangelistæ 10. cap. v. 9. seu potiùs Christi eo Ioannis loco, *Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet*; intelligunt. Aiunt enim, B ingredi, esse in Ecclesiam per fidem introire, in quã qui ingressus est, pascua doctrinæ inuenit: Egredi autem, de hac vita migrare, quod qui facit, fertiliora etiãnum pascua inuenit beatæ vitæ. Sed negat hunc esse genuinum litteræ sensum Maldonatus. (Maldonat.) Non negabit, vt minimùm veram esse anagogem, quam vel obiter, & ex occasione Christus etiam significare intendat. Postulat enixè in Cantico sponsa, cap. 1. C vers. 7. scire, *Vbi, quem diligit, pascat, vbi cubet in meridie.* (Cant. 1. v. 7.) Quod Bernardus sermone 33. in Cantica (Bernard.) latè de paradisi gloria exponit. Pressiùs Martinus de el Rio (Martinus de el Rio.) §. *Anagogia*; De ipsa Virgine Rupertus Abbas efferens; (Rupertus.) *Petere, sibi indicari non quomodocumque locum, sed præsentialiter* (sic loquitur) *quasi dicat, assume me, quo assumptus es, vt tecum pascar, tecum cubem, qua te olim tam deuotè paui & toties cubitum collocaui. Emissus* D *es olim è sede magnitudinis tuæ, vt mecum esses, & mecum laborares; emitte me nunc de carcere ærumnosæ vitæ huius, vt tecum sim, & pausem tecum post tantos labores materni affectus.*

Subiúgit, *Non explicare sponsam* 40

quem pascat sponsus, aut quos, vt A *nostrum exerceat intellectum. Quia non tantum illic suos pascit, hoc est, Sanctos Angelos, sed etiam humanitatem suam perennibus deliciis Diuinitatis suæ. In meridie verò*, inquit, *addi, quia ibi sempiterna meridies est, ibi ingis feruor Diuina claritatis est, vbi cubat Iesus, vbi quiescit Diuinitati vnita humanitas, vbi pia mater petebat pasci ab ipso Deo, pasci cum ipso homine, & ibi cum suo Iesu cu-* B *bare.* Consequuta est (subdimus nos) quod tam ardenter optauit. Id diebus mille ducentis sexaginta illi stabit; hoc est, summa quadam bonorum omnium vberrate, affluentia, & abundantia. Abundans seu abundantiæ symbolum numerus hic, & superfluus dicitur in Appendice allegoriarum syluæ, quod probatur ad marginem interlinealis glossæ in Apocalypsis 11. Et Ruper- C ri commentariorũ in eandem sexto libro authoritate. Cùm autem superfluum illum Appendix vocat, abundantem intelligit, vt ex iis constat, quæ duodenarium explicans rradit: Sunt. *Duodenarius numerus dicitur esse superfluus, aut abundans.* Quàm autem abundans Virginis gloria sit, vel ex eo colligi à nobis potest, quod ad omnes Christus olim dixit Lu- D cæ 6. ver. 38. *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superaffluentem dabunt in sinum vestrum.* Si cum seruis ipsis ita Deus mercedis aget die, cum Matre qua ratione illum egisse putas? Ex quibus omnibus id velim prudens Lector colligat, esse nihil in toto isto quàm magno, & admirando planè mulieris Apocalypticæ signo Ioanni ostenso, quod in Mariam bellè non cadat. Huius ergo symbolum erit pulcherrimum fælicem tantæ matris ortum, vitam, mortem resurrectionem, & gloriam non minori breuitate, quàm elegantia exponens. Quare nobilis admodum sententiæ nostræ confirmatio debet existimari.

Appendix.

Appendix.

Luca 6. ver. 38.

CAPVT IV.

Alia ex 21. eiusdem Apocalypsis capite prophetica visione idem conuincitur.

1 PAucioribus nõ debebat Testamenti Noui pagina Virginis sanctæ ornari emblematibus, quàm instrumenti Veteris litteræ. Quare, si duo pro immunitate illius inuenimus, adduximúsque missis aliis ex antiquis veritatis catholicæ promptuariis, duo alia ex recentioribus eruta fas erit Lectori proponere, & explicare. Dabit alterum post superiori capite declaratum, vt duo sint ex libris ad gratiæ legem spectantibus, qui prius dedit, Apocalypsis scilicet 21. cap. versu. 2. illis. *Ego Ioannes vidi Sanctam ciuitatem Ierusalem nouã descendentem de cælo à Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Et audiui vocem magnam de throno dicentem, ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populi eius erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus: & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors, vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, qua*

Apocalypsis 21 ver. 2.

quæ prima abierunt. Et dixit, qui sedebat in throno; Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi; Scribe, quia hæc verba fidelissima sunt, & vera. Et dixit mihi; factum est. Ego sum A & Ω *initium, & finis.* Hactenus Euangelista, & vates Ioannes. Qui meritò, vt hæc narraret, præmisit; *Ego Ioannes*, quasi dicens, iis, quæ subiiciam, agi de magna Matre censete, quãdo ab illo scribuntur, qui filius eius adoptionis gratia sit. Decens B non erat, vt taceret de parente dulcissima, qui de fratribus silere non potuit. Egi persæpe hoc libro de Assertoris, & magistri mei fidelissimis seruis, ad eos scripsi iussu ipsius Domini, certamina pro eius gloria, & præmia litterarum monumentis historia ista prophetica diligenter consignaui, qui fratres mei sunt, & silentio eram inuoluturus, quæ ad meæ Dominæ, Reginæ, Matrisq; gloriam pertinerent? Æquum id C nõ erat, calamo inseruire debui, cui à sacris, aliisque piis ministeriis, dum viueret, semper fui. Decebat, de gratiarum fonte, de bonorum diuinorum oceano ille scriberet, cui gratia nomen est. Idcirco, *Ego Ioannes* præmitto. Sciant omnes officio me satisfacere, ac nomini, meumque de illa tractare omnino esse, quæ tota gratia plena concepta fue- D rit, vixerit, è viuis discesserit, in patria fœlix regnat. Quòd si roget me forsam aliquis, dubitetve apud se tacitus, cùr ad vaticinij mei calcem de tanta principe loqui reiecerim, facilè respondebo, consultò me id fecisse, atque illo consilio,

A vt quibus æternam gloriam depicturus essem, eisdem Augustæ illius reginæ præstantiam exponerem, quod alia quæuis, quantumuis magna, exigua nimis sint ad eius dignitatem, & amplitudinem describendam. Apertiùs agam. Volui vt ipsa cœlestis patria illius imago esset, quando res alia nulla congruere illi aptiùs poterat, nulla tam commodè graphicè suis quasi coloribus exarari. Attendat ergo Lector, rem ita se habere nullo negotio deprehendet.

Quibus illis etiam respondet Ioannes, qui, quod loco isto de sanctorum cũ Christo in patria vaticinetur fœlici vita, nolunt alia de re simul eum agere, negant posse agere, quasi litteræ officiat sensus mysticus, aut allegoria, & anagoge in eandem orationem cadere non possent: Et quidem Glossa secundùm tropologiam de quacumque anima iusta exponit illa, *descendentem de cœlo à Deo*. Primasius autem, Beda & alij etiam secundũ litteram de militante volunt Ecclesia omnia ista esse, quibus Ribera & Viegas exterique cõmuniter refragantur. Quòd si vt minimũ probabilis eorum sententia est, cur diuino spiritui consonum non erit, de sanctissima illius sponsa hæc interpretari, quãdo militãtis Ecclesiæ præconia, laudes, & dona Virgini manifestè conueniunt ac de illa passim affirmantur? Quæ toto Cãticorũ libro de spõsa Christi, præsentis vitæ fidelium congregatione traduntur, Virginis etiam

2 *Præoccupatio.*

Glossa.

Primasius.

Beda.

Ribera.

Viegas.

esse censentur, illique ab inter- A pretibus aptantur. Aptari ergo summo iure pariter omnia poterunt, quæ præsenti loco à Ioanne de ipsa eadem Ecclesia scribuntur, siue militantem eam consideres, siue triumphantem iam contempleris. Probant, qui sacri illius epithalamij cuncta in Deiparam transferunt; de illa in eo agi, quòd sit nihil in catholica Ecclesia boni, & sanctitatis quod in Virgine cumu- B latissimè non reperiatur. At nihil Ioannes hîc de cœlesti Ierusalem prophetat, quod in eius regina plenissimè non inueniatur, vt ex tradenda commentatione apertè constabit: differet igitur Ioannes etiam de illa, nec minus eius spirituales diuitias exponet, quàm sanctorum in patria commorantium. Quid tam vulgare, quàm ciuitatem C sanctam Ierusalem Virginem dici, vrbem refugij, & similia? Non ergo mirum si eiusdem ciuitatis nomine Ioannes modo eam nobis significet. Significat planè sancta Ecclesia cùm in matutinis precibus Assumptionis festo, responsorio tertiæ lectionis ad primum nocturnum occinit. *Quæ est ista, quæ processit sicut sol, & formosa tanquam Ierusalem.* Cui Ierusalem eam compa- D rat? Credo cœlesti ad Apocalypsis loca respiciens, cùm eius in gloriæ regnum assumptionem laudibus prosequatur, parúmque videri, & meritò cuique posset, illam cum ea vrbe conferre, qua nobilior esset alia eodem insignita per appropriationem, seu träslationem nomine, cuius venustas, & pulchritudo longè meliùs repræsentare virginis in cœlo valeat fœlicitatem, quásque hinc secum diuitias gratiæ tulit. Iure igitur opinabimur, si senserimus, Ioannem beatas sedes tam magnificè describentem, id etiam præstare, vt illarum simul Reginæ gratiam, & gloriam explicet. Confirmet hoc singulorum apta explicatio.

Orditur Vates à nomine illius, quam declarare amat fœminam. *Vidi*, ait, *sanctam ciuitatem Ierusalem nouam.* Omnibus dicendis appositum sanctitatis præmittit, vt in ipso eorum initio Lectorem moneat, nihil suspicandum sibi esse de vrbe, quam descripturus est, quod à sanctitate alienum sit, quod ab ista quidquam alienum redoleat. Non ergo ad culpam debitum redolebit, cùm hoc sanctitatis oleat nihil, sed id potiùs, quod sanctitatem destruit, peccatum scilicet ei oppositum. Postquam verò suspicionem amouit omnem, propriam eius vrbis subiungit appellationem, quæ sua ethymologia rei deseruire potest commodè. Ierusalem visio pacis dicitur, visio perfecta. Vnde Sancta Ecclesia in vespertinis horis ad templi alicuius dedicationem sacro hymno canit:

Apocalyp. 21. ver. 2.

Vrbs Ierusalem beata
Dicta pacis Visio

Quam bellè hoc magnæ Matri conuenit, cùm eius interuentu pax nobis de cælo aduenerit Christus, de quo Paulus ad Ephesios 2. vers. 14. inquit, *Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ soluens, inimicitias in carne sua: legem*

Ad Ephes. 2. ver. 14.

A *gem mandatorum decretis euacuans, vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem, & reconciliet ambos in vno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens euangelizauit pacem vobis, qui longè fuistis, & pacem iis, qui propè.* Hanc pacem in Virgine omnes cernimus, cum Filium in eius vtero, in illius gremio fidei oculis intuemur. Aut sit pacis visio, quod ipsa Christum tanto B viderit tempore, quanto nemo alius, cum eo assiduè viuens, colloquens, degens, intimè illi assistens. Subditur *noua.* Prudentissimè, vt à quauis alia Ierusalem veteri distinctā scias, vtque nihil in ea vetustatis esse aut fuisse credas. Quidquid ad crimen spectat, vetus dicitur, pertinet enim ad veterem hominem ad primum scilicet Adam, quem veteris nomine Apostolus significauit, di- C cens ad Romanos 6. ver. 6. *Vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati & vltra non seruiamus peccato.* Et vt istum ibi non expectaueris, exprimit saltem veteris hominis metaphora quidquid peccati est, vt exponit eo loco D. Thomas lectione 2. inquiens, *Ipsa vetustas peccati dicitur esse vetus homo, vetustas autem peccati potest intelligi, vel ipse reatus, seu macula actualium pec-* D *catorum, vel etiam consuetudo peccandi, qua quandam necessitatem ingerit ad peccandum, vel etiam ipse fomes peccati proueniens ex peccato primi parentis.* Sic D. Thomas cui si peccati vetustas peccandi consuetudo est ob necessitatem, quam ingerit, quanto meliùs peccati debitum vetustas

Ad Roman 6. ver. 6.

D Thomas.

illi peccati esse debet, cùm tantam ad contrahendum hoc necessitatem inducat, vt ipsa necessitas sit, quæ à nobis eludi non possit, quamque subire penitus debeamus. Atque ob eandem rationem tum ipsum, quod est in Adam peccasse, tum in eo peccandi debitum aliquando contraxisse. Nihil ergo istorum in Virgine fuit, quæ Ierusalem noua sanctitate præmissa nominatur.

4 Et verò concedet quisque nouam Ierusalem cœlestem patriam dici, quòd nihil ad eam peccati vnquam pertinuerit, non reatum, non debitum, non quidquam aliud cum eo commercium vllum habens. Ob eandem ergo rationem noua Ierusalem dicetur Virgo, vt apprimè figuræ per eam expressæ Dei mater respondeat. Scio expositores cōmuniter nouam dici beatorum domicilium Ierusalem ad terrenæ distinctionem, quæ fuerit in Iudæa. Verùm antiquior superna est, cùm à mundi exordio fuerit & à Deo parata suis, & innumeris ornata sanctis ciuibus, Angelis scilicet bonis, quibus tertio suæ creationis instanti æterna fælicitas contigit. Quare antiquior, & vetus appellanda esset potiori quidem iure; noua, & recens verò, quam Palestina Hebrææ caput gentis vidit. Vidit hoc Ribera 3. Apocalypsis cap. num. 32. Eóque conuictus, nouam idcirco appellari, dixit Ierusalem, cœlestem curiam: *Quòd licet Iudaica tempore prior sit, at nostri comparatione posterior eunserit cognitione. Ante aduentum enim Christi in cœlo latebat, nec ab ho-*

Ribera.

minibus videbatur, sed in Lege, & in Propheta temporalia bona magna ex parte promittebantur, nec audiebatur vnquam regnum cælorum: In aduentu vero Christi quodammodo descendit in terras, quasi à Deo missa, & videri cæpit, atque cognosci, Christo ita Euangelicam prædicationem exordiente: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Appropinquauit quidem, & appropinquasse dixit, non aduenisse, quod dicere debuerat, vt Riberæ commentationi esset locus. Etenim quanquam non tam disertè cælestis beatitudinis cognitio ante Domini aduentum inter homines vigeret, vigebat tamen in Dei Ecclesia quæ ab orbe condito in terris fuit, neque salus contingere alicui potuit aliquando absque illius ex fide habita cognitione; cùm Paulus asserat ad Hebræos 11. versiculo 6. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Vtrique sempiterna beatitudine supernaturali, vt Theologi omnes tradunt in materia de fide, apud quos videre hoc Lector potest. Non ergo idcirco noua Ierusalem dicitur, quòd recens illius hominibus cognitio sit, collata cũ ea, quam de Iudaica mortales semper habuerunt.

Reiicitur.

Ad Heb. 11. v. 6.

5 Aliter Viegas, in vigesimo primo Apocalypsis capite commentario vltimo, sectione prima numero quinto, Scribens, *Nouam dixit, vel terrena illius comparatione, vel etiam comparatione militantis Ecclesiæ, quæ etiam Ierusalem nominatur: quoniam cùm ex militante triumphans euaserit, alium nobiliorem statum, splendorémque accipiet, vt meritò noua quædam ciuitas appellari possit.* Hæc ille. Quæ non displicent, quanquam nõ omnino placeant, quòd diminuta videantur. Placet maximè interpretatio, quæ loquendi Scripturarum phrasi conformior est, & consonantior. Apud illas verò in tropis nouitas pro sanctitate accipitur, vetustas, vt vidimus, pro peccato & iis, quæ ad hoc spectant, illud notissimum omnibus, atque ideo abstinendum à probatione. Constat verò cuique vel stultissimo nihil peccatum sapiens cælum esse ingressurum, sed pura, & sancta omnia. Propter hanc ergo rationem noua Ierusalem dicetur, non autem solùm ob splendorem illum, & nouum statum, qui etiam ab omni culpa, & vitio immunis prorsus est. Propter eandem etiam noua pacis visio, noua, inquam, Ierusalem Virgo nominabitur, atque idcirco nullum vnquam perpessa erit culpæ debitum, non in Adam cecidisse, non in eo cadendi vllum experta erit debitum. Sic enim penitus noua dici rectè poterit, cùm nihil ad eam pertineat vetustatis. Sed iam fuerat Sancta nominata; cur idem rursus tradit? Non redundat in summis, & præter leges rebus eadem sæpè adstruere, vt nullus sit dubio locus. Habes huius exempla fermè innumera in Sanctis libris. Celebre illud apud Matthæum, Domini, cap. 22. versic. 37. *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.* Addit Marci 12. ver. 31. *ex tota virtute*

Viegas.

Reiicitur.

tute tua, & apud Luc. 10. v. 27. Legisperitus ex omnibus virtutibus tuis, cui assentitur Christus. Idem semel, iterum ac tertiò commendatur variis dicendi formulis, quod præstantior omnibus Deo à nobis exhibẽdus amor sit. Prĕstãtior omnibus sub Christo matris sanctitas multis debuit, & variis vocibus edoceri.

6 Et sanè quid è cœlo descendere vetus poterat, vnde nouam hanc Ierusalem ad nos venire Ioannes scribit, subdens *descendentem de cælo*. Homo, qui ad nos de cœlo descendit, nouus fuit, Christus scilicet, qui vt orbem innouaret ab omni liber, & alienus vetustate venire ad nos decreuit. Par erat, vt illius Mater, cuius interuentu descensus iste accidit, noua è cœlo etiam descenderet, vt Filius, Parénsque optimi nostrum innouaturi peccati senio confectum genus quam maximè natura, & moribus essent similes. Atque vt à Deo Christi ad nos descẽsus fuit, missus enim à Patre Filius est, dicente ipso de

Ioan. 3. v. 17. se Ioannis 3. v. 17. *Misit Deus Filium suum*; ita & Virgo ab eodem asseritur Domino descendisse, cùm subiicitur particula à *Deo*. Non fuit satis, *descendentem de cælo* efferre, sed additum *à Deo* consultò est, vt omnis dubitandi occasio tolleretur. Descenderunt è cœlo infœlices spiritus, qui peccarunt, sed præcipites acti, vt illorum impietas merebatur. Non hac ratione magna parens, sed à Deo, *Qua omne datum optimum, & omne donum perfe-*

Iacob. 1. cap. v. 17. *ctum desursum est*, teste Iacobo 1. capite versic. 17. *descendens à Patre luminum*. Si quòd ab Adam per generationem descendimus, peccatum, & huius debitum nobiscum vna cum vita nostra [illegible]tur, quia Virgo à Deo descendit, nihil præter gratiam, & quæ hanc comitantur bona, secum ferat. Non eam vt Protoplasti filiam contemplemur, sed vt à Deo totius puritatis authore præter communem rerum ordinem descendentem. Mysterium Paulus inuenit in Melchisedecho ea parte, qua tacita genealogia, & parentibus Genesis 14. versic. 18. Gen. 14. v. 18.
inducitur, vultque Dei filio imaginem se præbuisse olim, dicens, ad Hebræos 7. versic. 1. *Hic enim* Ad Heb. 7. v. 1.
Melchisedech rex Salem Sacerdos Dei summi, qui obuiauit Abrahæ regresso à cæde regum, & benedixit ei, cui & decimas omnium diuisit Abraham; primùm quidem qui interpretatur rex iustitiæ, deinde autem & rex Salem, quòd est rex pacis, sine patre, & sine matre, sine genealogia, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei. Et non inueniemus nos sacramentum non vulgare in silentio, quo inuoluuntur parentes Virginis in Scriptura dicente hic, à Deo ad nos venisse: Hoc puto inesse, nihil ex illis præter naturam accepisse, cætera digna Deo ab eius immẽsa bonitate deriuata sumpsisse, vt omnia, quæ beatitudinis sunt, Deum authorem tantùm habent.

Obiiciet aliquis vim à nobis fieri in voce, *à Deo*, quam participio *descendentem* coniungimus, cùm non nisi adiectiuo sequenti, *paratam*, adiungenda sit. Sed quisquis hæc obiecerit, falletur, cùm nuper correcta Biblia inter *à Deo*, & *paratam*, comam 7 Obiectio. Solutio.

comam habeant, & interpretes A passim notent iungendam esse antecedentibus, non sequentibus. Notarunt Viegas, & Ribera hoc loco, probátque rem ita se habere capite 3. eiusdem Apocalypsis, vbi Ioannes versic. 12. de hac ipsa noua Ierusalem agẽs, inquit, *Quæ descendit de cœlo à Deo meo.* Probat & textus Græcus legens, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, hoc est ad verbum, *& ciuitatem sanctam Ierusalem nouam vidi descendentem à Deo è cœlo.* B Et sanè quis, nisi Deus, tantum bonum quantum gloria est, ad nos descendere facere potuisset? Quis tam absolutæ sanctitatis fœminam, quantæ Maria sanctissima est, præter vnum totius gratiæ dominum in mundum hunc valuisset inferre, nobis donare, vt nobiscum vixisset, efficere, quæ cœlo semper dignissima, illic semper degere C digna erat? Volunt aliqui, casu positum non esse post *de cœlo à Deo*, sed cùm Græcè ordo inuersus sit, nullum mysterium est, sed libera transferentis voluntas, quæ in Græco legitur, potuit etiam vertere. Placuit, in vocum positione ab illo differre, quòd nullius momenti censeri debet, nullius occulti sensus, nullius ponderis.

Viegas. Ribera.

Apoc. 3. v. 12.

8 Est magni, quod in Ioanne sequitur, *Paratam sicut sponsam* D *ornatam viro suo.* Quid aptius ad depingendam Theotocon dici poterat? Sponsæ nomine toto Canticorum libro exprimitur, eodem hîc significari arbitremur. Quam idcirco paratam dici iudica, quòd nihil ei desit ad suauissimæ Diuini Spiritus sponsæ dignitatem. Nihil gloriæ ciuibus deest ad hoc idem munus, & gradum, quare nihil in eis, quod peccatum innuat, reperitur. Nihil etiam in Virgine vnquam fuisse cogita, cùm à primo vitæ initio parata præ cæteris semper extiterit. Non ergo in illa peccati vllum debitum fuit, non in Adam peccasse, aut in eo cadere debuisse. Ista enim aliena videntur esse ab ea, quæ præstantiori ratione, quàm omnes aliæ Sanctorum mentes Dei sponsæ futuræ, copulanda ei fuerat definita. Si quæ in terra parantur sponsæ, iuxta parantium facultates ornatæ in medium prodeunt, comptę, pexæque, ac lotæ, nitentes vndique, vndique excultæ quam in ipso cœlo non alij, quam sibi parat Deus, cuius ornatus dices, speciei, pulchritudinis, venustatis? In memoriam reuoca Regis Assueri coniuges, curam, & solicitudinem, sumptus & apparatum, quibus, vt barbaro se offerrent, dignas eius reddebant conspectu paratores, ab hisque mentis oculos ad Virginem, & Deum transfer, perpende, quod sit inter Dominum, & regulum eum discrimen, quod inter fæminas illas, & Magnam Matrem, quod inter coniugium, & coniugium, ac reliqua, hinc enim colliges planè, decénsne fuerit, vt peccati debitum contraheret Virgo, vt in Adã peccaret, vt in eo peccãdi debitum pateretur. Ergo idem cęteris dandũ erit sponsis, cùm eiusdem sint diuini sponsi pignora. Prorsus minimè. Cùm

Apoc. 21. v. 2.

Obiectio.

Solutio.

Cum ab exordio in cœlo paratæ non fuerint, sed in terra; Deipara verò non nisi gloriæ instar, quæ in cœlesti regione ab eius fonte parata orbis initio dicitur: iuxtà illud Petri epistola 1. cap. 1. *Petri 1 cap. 1. ver. 4.* vers. 4. ***Hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cœlis in vobis, qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam reuelari in tempore nouissimo.*** Sed à quo tempore paratam? ***A constitutione mundi***, vt Christus ait Matthæi 25. ver. 34. *Matth. 25. ver. 34.* Tam verum quidam ex recentioribus censent, paratam in cœlo Virginem in sponsam Dei, vt nō dubitent, de illa efferre, in gloria fuisse conceptam, quod tamen necessarium nobis non est; sufficit namque in diuina mente vt cœli reginam fuisse primo decretorum signo ante omne id, quod peccatum, & terrena sapiunt, electam, in matrémque ipsius eligentis & sponsam definitam. Cœlum, diuinum vocari pectus, & consilium in sanctis libris, conuincunt illa Machabæorum primi 3. cap. vers. 60. *Machab. 1. c. 3. ver. 60.* ***Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.*** *Obiectio.* Et cæteri etiam electi hoc in cœlo parati sunt. *Solutio.* Fateor, sed terræ admixti, Adamo scilicet, pacto, legi, & criminis permissioni: ab omnibus his secreta Virgo, vt ab his omnibus gloria longè posita, cœlestis vrbs Ierusalem, qua Deiparam Ioannes exprimit.

9 Hoc ita esse, apertè sequentibus ostendit. ***Et audiui*** (subdit vates) ***vocem magnam de throno dicentem, ecce tabernaculum Dei cum hominibus.*** *Apocal. 21. ver. 3.* Agnosce Virginis

A

nomem, quod multò ante Ioannem Regius illi Psaltes dedit, Psalmo 45. vers. 4. inquiēs, ***Sanctificauit tabernaculum suum altissimus***; *Psal 45. ver. 4.* interpretantibus hæc de illa, Methodio, sermone de purificatione, Diuo Thoma 3. parte, quæst. 27. articulo 2. in argumento sed contrà: Suario, tomo 2. in eandem tertiam partem disput. 3. sect. 5. §. ***Possumus ergo primo***; & aliis. *Methodius. D. Thom. Suarius.*

B

Quod meritò voce magna præposito ***ecce*** admirationis nota è cœlo, & Dei throno effertur. Non poterat nisi magna voce tam magna res proferri, non ab alio, quàm ab ipso numine, cuius totum erat ipsum, quod annuntiabatur, tabernaculum. Oportebat, vt vel ipsa vocis magnitudine quantum esset hominibus patefieret, decebat sciri ab omnibus, vt in eius admirationem, & laudes omnes excitentur, vt ad illud oculos vniuersi conuertant.

C

Ecce igitur diuinum cum mortalibus immortalis tabernaculum admirabile. Suspicor, ***ecce*** hoc indicē quendam esse ostendentem lectoribus, auditoribúsque, de quo sermo sit tabernaculo, de illo scilicet, quod nuper dixi, commendasse nobis Dauid, illiúsq; sanctificationem proposuisse, non ab alio quàm ab ipso Deo perfectam.

D

Quæ tanta fuerit, vt mali nihil, peccati nempe, ad illud accesserit; vnde nec debitum, nec huius vmbra vlla, non in Adam peccasse, non in illo peccandi vllum debitum, iuxta illud, quod horum omnium vaticinium est; ***Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*** *Psal. 90. ver. 10.* Psal. 90.

Iii ver.

vers. 10. Quàm magnum malum A peccatum, quàm timendum flagellum illius necessitas, debitum scilicet. Perpende non solùm arceri à Dei tabernaculo flagellum, verum etiam istius propinquitatem penitus remoueri. Propinquitatem hanc debitum puto, quod proximum ipsi peccato sit, vt id, ex quo nullo alio interueniente originea pestis sequatur.

10 Explicat vberiùs ista Deiparæ conuenire, adiunctum illud, *cum* B *hominibus*: Deus enim cum his, Christus est, Emanuel, idcirco ab Isaia nominatus cap. 7. vers. 14: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel.* Quod autem non domus, sed tabernaculum Virgo appelletur, ideóque non perpetuum numinis habitaculum, quemadmodum temporaria est tabernaculum habitatio, indicat, certo C duntaxat tempore in Deipara Christum fuisse, nouem scilicet mensibus, quibus suis illum matet visceribus complexa. Nec his officit æternam istis gloriam describi, quæ perpetua sit, atq; idcirco perpetuò cum suis in illa mansurum Deum. Quoniam si cum infinita ipsius Dei conferatur æternitate, qua is præcessit omnia, inchoaríque animaduertamus in sanctis beatitudinem, D atque illius ratione Deum incipere cum illis esse, inueniemus, iure tabernaculi voce istam explicari, cùm temporaria hoc pacto sit, totáque illius duratio diuinæ, quæ nunquã initium habuit, cõparata, multo certè minoris momenti, quàm cuiq; conueniẽs tabernaculo. Quid quod, etsi nunquã interire patriæ fœlicitas debeat, potest tamen suapte natura, si Deus velit, cessare (nunquam id volet) potest illam in nihilũ prorsus redigere, quòd suæ, qua ipse beatus est, euenire non potest? Dico suapte natura, id est, absq; vlla contradictionis implicatione. Id verò satis iudico, vt tabernaculi voce aptè significetur. Etenim quamquam fieri possit, vt constituto semel, fixóq; alicubi tabernaculo inde non moueatur, sempérq; deinceps in eo habitare dominus perseueret, vt Abrahæ ad vitæ finem contigit, quantum ex Genesis 25. capite, iunctis præcedentibus potest colligi, nihilominus aptũ vt mutetur, alióq; transferatur, est: domus ad hoc apta esse non potest. Ita sanè Beatorum fœlicitas quãuis perpetua, potest non esse, Dei nõ potest. Vocetur ergo illa tabernaculum, hæc vocetur domus, vt vocatur à Paulo 2. ad Cor. 5. ver. 1. his. *Ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, æternã in cœlis*: id est, inquit D. Th. lectione 1. *Gloriam cælestem, non corpus gloriosum. De hac autem domo dicitur Ioannis 14. In domo Patris mei mansiones multæ sunt, &c. Quæ quidem est ex Deo non manufacta, quia gloria æterna est ipse Deus, Psal. 30. esto mihi in Deũ protectorem, & in domũ, &c. & æternã. ad litterã, quia ipse Deus est æternus.* Si ergo Deus, vt beatorũ gloriæ obiectũ est, domus dicitur, ipsius gloria, quæ ipsemet Deus est, rectè domus vocabitur, qua nihil firmius sit, stabilius nihil.

11 Consonantiora hæc litteræ existimo, quòd rerũ naturas sequantur, illisq; sint cõformia, quã Riberæ, aut Viegas cõmentationes.

Isaia 7. vers. 14.

Obiectioni occurritur.

Genesis 25. ver 7. & 8.

2. ad Cor. 5. vers 1.

D. Thom.

Ribera.

Ait ille, dici hoc loco sanctorum A beatitudinē tabernaculum, vt cogitemus illā, quamuis magnificā, & amplā, minorem tamē esse Dei maiestate, neq; esse eius propriam domum, sed ipsum in seipso habitare, tabernaculū enim minus

Reiicitur.

domo est, & vilius. Quasi tabernacula nō inuenirētur multis domibus pręstantiora. Illorū meminetis, quæ adducuntur in Cāticis ad sponsæ venustatē à maleuolis

Cant. 1. ver. 4.

& calumniatoribus defendendā, B 1. cap. ver. 4. *Nigra sum, sed formosa, filiæ Ierusalē, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis*: De quorū pulchritudine, pretio, & amplitudine multa loco illo interpretes. Aut quasi domo domus nobilior esse non posset, & elegantior. Quòd appellaretur ædes beatorum fœlicitas, ideo rectè deduci posset, aut in speciem saltē parem diuina esse? Quis id colligeret? Venio ad Viegas dicentem;

Viegas.

Puto etiam tabernaculi nomine alludi ad militantem Ecclesiam, quæ nunc in tabernaculis militaribus in campo agit, vt sit sensus. Ne graue, & molestum sit electis, modò in castris & tabernaculis morari, bellare cum hostibus, ad quotidiana certamina prouocari, quoniam tandem hæc tabernacula militaria in gloriosum quoddam, magnificum, ac cœleste tabernaculum commutabuntur, D *in quo summa cum pace, ac securitate, depositis armis, triumphabūt.*

Reiicitur.

Melior esset, venustiórq; multò antithesis proculdubio, si domus summum illud bonum appellaretur, atque ita exponeretur. Ne graue sit. Electis nunc in militaribus agere tabernaculis, quæ tū laboribus, tum mutationū vicissitudinibus subiecta sunt, quoniā eorū loco in cœlis æterna, pacisq; plena, & quietis domus illis parata est, vt vnà cum eis illorum Deus habitet.

12 *Obiectio.*

Hæc sequuntur in textu, *& habitabit cum eis*. Si præteriti verbum esset, Virgini planè conuenire videretur, quando in illa existens Deus cum hominibus fuerit, vt in Ioāne legis 1. cap. ver. 14. *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*: sed cùm futuri sit temporis, qua ratione Deiparæ tribuetur?

Ioan. 1. vers. 14.

Solutio.

Ista demonstrat Ioannes, potissimum salutis consequendæ post redēptionis nostræ authorē medium; vt eo vtantur homines, si ad illam cupiūt peruenire. Virgo est, cuius ope vitam consequimur, omnis namque gratia, gloriæ nostræ semen Deiparæ interuentu nobis donatur. Quare Ioannis mens hunc in modū exponenda. *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus*, in quo cū eis viuet Deus, scilicet huius opera consequetur Dominus, vt cum suis æternum degat. *In*, pro *cum*, passim in oraculis reperis. *In Deo meo transgrediar murum*, inquit Psaltes Psal. 17. ver. 30. Dei nimirū ope.

Apocal. 21. ver. 3.

Psal. 17. ver. 30.

Obiectio.

Sed tabernaculum deseruire similibus nō potest.

Solutio.

Si refugij est, potest. Quoties enim quis loco recipitur sacro, iudicis iram, & supplicium euadit, incolumē eum sui recuperant. A Dei supremi iudicis ira, & suppliciis nostris sceleribus debitis ad Virginem, vt ad sacrā confugientes anchoram, & aram clementia conciliatrice liberamur, parenti nostro Deo integri, ornati bonis gratiæ reddimur cum illo perpetuò regnaturi, victurus nobiscum ille, & habitaturus, vt eius simus

populus; quod futurum affirmat Ioannes, inferens, *& ipsi populus eius erunt*. Addit, *& ipse Deus cum eis erit eorum Deus*, vt filios amplectatur chariſſimos, quos nunquam deſerat, nunquam non tuetur, non bonis omnibus liberaliſſimè proſequatur. *Abſterget* enim *omnem lachrymā ab oculis eorum, & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quia prima abierunt. Et dixit, qui ſedebat in throno, Ecce noua facio omnia.*

Apocal. 21. ver. 3.

Apocal. 21. ver. 4.

Verſ. 5.

13 Immorandum nonnihil in his poſtremis eſt, omnia ſe facere noua dicit. Erit ergo & nouum tabernaculum: ita eſt. Atque idcirco ad initium capitis dixit Ioannes. *Vidi cœlum nouum, & terram nouam*: &, vt iam retulimus, ipſam Ieruſalem, quæ oſtenſa illi eſt, nouam vidit, quæ ipſum tabernaculum Dei cum hominibus. Nihil ergo in illo vetuſtatis, nihil in Virgine, omnia in illa noua. Verùm cur præſens ponitur *facio*? Quòd in ſemel cōceſſa omnium Virgini collatorum nouitate abſque vlla perſeueret intermiſſione in illa ſemper eadem bona conſeruans. Nunquam præterit, quod ei largitus eſt, adeſt continuò præſens. In nobis, quæ operatur Deus bona, perſæpe noſtri culpa tranſeunt, prætereunt, feciſſe illa Dominū poſſumus dicere, facere ſemper eadem affirmare non poſſumus. At de gloria ſermo Ioanni eſt, quæ, quod vno participatæ, vt aiunt, æternitatis inſtanti perpetuo inſiſtente menſuretur, præſens nunc vocatur, atque idcirco præſenti, *facio*, aptè potuit Ioannes vti. Hoc verò ad Deiparam quid? Quidquid iſtud eſt. Eadem enim ratione quæ Virginis ſunt, quòd nunquam defecerint, quòd perſtiterint ſemper immota, præſentis verbo potuerunt ab eodem Apoſtolo declarari, vt te vera declarat obediens imperanti, qui *Dixit*, (ait Ioannes) *mihi ſcribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. Et dixit mihi, factum eſt; ego ſum A, & Ω, initium, & finis.* Re vera ita factum eſt, ſic nos Dei verba docent fideliſſima & vera, Virginem ſcilicet ab omni peccato, & debito factam fuiſſe immunem, quod tam eximium priuilegium eſt, & donum, vt ad illud intrepidè affirmandum, eique firmiter aſſentiendum, neceſſaum penitus fuerit, diuinis verbis fideliſſimis, æquè ac veriſſimis edoceri. Neque arbitrandum ab alio profectum illud eſſe, quàm ab ipſo Deo rerum omniū principio, & fine totius ſapientiæ, veræque omnis cognitionis origine, quod A, & Ω ſignificant, litteræ namq; doctrinæ, ac ſcientiæ inſtrumenta ſunt, vt totum id quantum illud eſt, eſt autem maximum, in ipſius Dei maiorem cederet gloriam, & commendationem.

Apocal. 21. verſ. 1.

Obiectio.

Solutio.

Apocal. 21. ver. 5. & 6.

DISTINCTIO VII.

De Conciliis, quæ variis temporibus eandem veritatem tradiderunt.

FIdeliſſimę diuinarum litterarum expoſitiones ſunt, illarum veriſſimi interpretes Eccleſiæ Catholicæ ſacri cœtus, quos Syno

Synodos, & Concilia nominamus. Quapropter rectus disputationis ordo exigit, vt post cœlestium oraculorum pro causa testimonia, horum sentétias subiiciamus, vt & illa reddantur illustriora, & quas tuemur partes validiùs iterum confirmemus. Sunt autem varia variis celebrata temporibus, quæ pro nobis suffragium ferant. Ordine proponenda erunt, vt vitetur confusio; erit ipsius temporis commodissimus, quare illa exhibebimus priùs, quæ priùs fuerint celebrata.

CAPVT I.

Primum Ecclesiæ generale concilium pro nobis stare.

ADeo fuit cordi omnibus Ecclesiæ Patribus semper Deiparæ honos, & laus, vt primis nascentis exordiis coacti in vnum summi, qui tunc erant illius proceres, hac de re vt desiderare noster animus poterat, constituerint. Refert tam omni exceptione maius testimonium hoc antiquissimus Christi martyr Cecilius Episcopus Eliberitanus, cuius paucis ab hinc annis sanctissimæ reliquiæ in monte, qui iuxta Granatam vulgò sanctus dicitur, inuentæ sunt, vna cum libello quodam arabicè scripto ipso Cecilio authore. Hic ille titulo de dono gloriæ, & domo tormenti, siue inferni, præter alia Virginis encomia, ita de illius purissima conceptione. *Illa Virgo Maria, illa sancta, illa electa à primo, originarioque peccato præseruata fuit, & ab omni culpa libera, atque hæc veritas Apostolorum concilium est, quam qui negauerit, maledictus, & excommunicatus erit, & salutem non consequetur, sed in æternum damnabitur.* Hæc Cecilius, seu veriùs Apostoli, quorum ille definitionem refert. Per partes exponenda erit, subiicienda, quæ opponuntur illi, & soluenda, vtque ad horum primum deueniamus.

Cecilius Martyr.

Tria continentur prioribus verbis, quæ dilucidè probare nostram videntur sententiam. *Illa Virgo Maria, illa sancta, illa electa.* Quam aptè pronomen *illa*, ponitur, vt Dei matrem indicet. Vt enim quæ longè à nobis distant pronomine huiusmodi explicamus, sic eo Theotocos debuit significari, quod tam augusto supra omnia creata munere longissimè ab omnibus & hominibus, & Angelis distet. Additur Virginis titulus, vt ostendatur, tam in reliquis aliis singularem eam, & præter communes tum naturæ, tum gratiæ leges esse, quantum in Virginitatis dono extiterit. Cui enim vnquam cum fœcunditate integritas contigit?

Nec primam similem visa est nec habere sequentem,

Subditur proprium nomen tota veneratione dignissimum, Maria, quod Syriacè Dominam, Hebraicè stellam maris, aut amarum mare significat. Vide Barradam tomo 1. lib. 6. cap. 4. vers. *ab æterno.* Vt vna vocula exponerētur breuiter quæ de Virgine cogitanda essent, vt de omnium Domina, vt de profundo, longo, latóque mari Dæmoni futuro

Barradas.

amatissimo,vt de lucidissima stel- A la, in quam nihil tenebrarũ vnquam incurrerit,animo esse concipienda. Sequitur,*illa sancta*,ptę reliquis scilicet, atque ita sanctitate ornata, vt non minùs omnis sanctitatis in eam ratio confluxerit quàm omnium vis aquarum in mare. Ad hoc enim *electa*, vt inexhaustum esset gratiæ pelagus, oceanus sanctitatis; quod exprimitur,cùm anthonomasticè *illa electa* dicitur.Quàm verò sin- B gularis ista electio fuerit, declarant, quæ proximè subiiciuntur: *A primo,originarióque peccato præseruata fuit*. Non fuit satis dicere *ab originario peccato*, præseruata fuit, sed oportuit, *à primo* prius dicere. Videamus quodnam primum omniũ in terris peccatum fuerit, ab hoc enim si constare, nobis Apostolorum iudiciũ deber, immunem, ac præseruatam fuisse Virginem affirmabimus. C

3 Luce clarius meridiana est, primum omnium, quod nostri primi admisere parentes, fuisse, vnde originale initium sumpsit. Ab illo ergo præseruata sanctissima Virgo fuit. Non igitur in Adam peccauit, aliàs ab eo præseruata non fuisset. Absolutè primum peccatum dicitur, illud re vera primum fuit, ab illo igitur fuit præseruata. Si tantum originale Apostoli explicare vo- D luissent, contenti originarij voce, qua satis, supérque declarabatur res, quâque vtebantur disertè, abstinuissent ab illa, *primo*, quando nec erat ratione aliqua necessaria, nec quod asserebant, illustrabat magis, aut explicabat. Quare vitiosè redundabit, si aliud nihil quàm origineã luem significat. Cùm tamẽ sic leges interpretari debeamus, vt quantum possimus, omnẽ ab eis remoueamus inutilẽ tautologiã, inanémq; verborum redũdantiã, vt passim iurisperiti aduertunt. Est autẽ Apostolorũ decretum hoc, lex propriissimè, cum Cecilius dicat, *Atque hæc veritas Apostolorum concilium est*; subdátque aduersus contumaces statutam pœnam quæ ab Ecclesiasticis canonibus in refractarios decerni consueuit. Ad hæc cùm primum audimus hominem, Adamum omnes intelligimus, quòd ille primus fuerit. At hîc absolutè primum peccatum audio, fuit autem primum quod ipse Adam commisit, primum inquam in genus nostrum influens, Euæ namque licèr priùs acciderit, nocere tamen potuisset nihil, si vir stetisset. Ab hoc ergo, quod interitus nostri principium fuit, libera, & præseruata Virgo dicitur, cùm à primo peccato dicitur præseruata. Certè si iusti rerum æstimatores sumus, origineam culpam nec grauitate, nec tempore primũ peccatũ esse aut fuisse ingenuè confitebimur.

Etenim vt effectum præcedit causa, ita quod perpetrauit scelus Adam, cuiúsque origineã culpam antecessit, quandoquidem huius illud triste principium extitit, cuius grauiorem malitiam, quàm sit ea, quæ originali nostro inest, non est, cur probemus, cùm frustra adhibeatur probatio rei apud omnes notæ. Illud otiosum non erit, duo ista, *primum & originarium*, aduertere, particula ea *que*, inter se connecti, vnúmque alteri copulari. Esse vero copulæ vim, & potestatem diuersa coniungere, *lege 1. vbi notatur, ff. de iustitia, & iu-* 4

re. lege reconiuncti ff. de leg. 3. & A ponitur media inter diuersa, vt perpenditur in rubrica, *ff. de iuris & facti ignorantia.* Diuersa igitur sunt, primum & originarium, quæ particula ea hic inuicem coniunguntur, diuersa ergo peccata; illud, quod Adam commisit; hoc quod ex eo filij omnes contrahunt. Ab vtroque autem præseruata dicitur Virgo. Non ergo in Adam peccauit. Sed B vnum, & idem crimen hoc loco duo illa significent nomina, ita vt posterius maior quædam prioris explicatio sit. Quid oro, quod statim subditur, declarare arbitrabimur, & ab omni culpa libera? Originale? Actuale? Non dubito. Sed cùm actuale, quod Adam commisit, fuerit, quo in illo mortales omnes deliquère, neque distinguat canon inter actuale in se perpetratum, & in alio ad- C missum, præponátque signum, quod Dialectici vocant vniuersale, *omnis*, scilicet, & concludat ab eo toto libertatem in Virgine, *& ab omni culpa* efferens conuincitur, non solùm ab omni propria voluntate admisso eam excipere, sed etiam ab eo, quod in Adamo potuit perpeti, si vt cæteri lege fuisset, & pacto comprehensa. Fas non est, ad lethalia ista contrahere, ita vt sen- D sus sit, ab his duntaxat immunem decerni Virginem, quod absolutè ab omni culpa vocetur libera, & licebit ad propria libertate commissa restringere? cùm sine distinctione aliqua concilium agat, sitque verè peccatum, quod alterius peccatũ est, à quo liber non sit, quicunque ratione aliqua sub eo teneri asseritur. At libera dicitur ab omni Virgo: ab eo igitur immunis etiam fuit, quod Protoplasti fuit.

Ad hęc; Cùm absolutè ab omni liberum crimine dici Christũ audis, putásne ab iis tantùm alienum proferri, quod propria cuique sunt, ab illo etiam quo in parẽte omnes ruimus. Sanè ab isto, & illis fuisse alienissimum tradi, tuum existimare animum respõdebis. Cur ergo id ipsum ab Apostolis definiri, non arbitraberis, quãdo generatim excipis decernentes de Virgine, ab omni prorsus culpa eam immunẽ fuisse? Ait Dominus Ioannis 8. vers. 46. *Quis ex vobis arguet me de peccato.* Si peccasset in alio argui *Ioannis 8. vers. 46.* de culpa sua posset modo; cũ de nullo ab aliquo argui queat, in nullo vnquam peccauit. In nullo etiã Virgo, cùm tã absolutè immunis definiatur à scelere, quàm absolutè rogari potest de Christo, quis eũ arguet de crimine, ac respõderi, nullus. Perpẽde nõ quacũq; voce à culpa immunitatem Virginis Apostolos declarasse isto canone, sed ea, *liberã*, quæ si rectè premitur, ostẽdit, peccati debitũ sanctissimã Virginẽ nõ incurrisse. Liber nõ est, qui alicui seruire debet, nec in ipsi⁹ potestate relinquitur, si velit, fugere seruitutẽ, quin potiùs amara necessitate cõstringitur esse mancipium. Durissima quisque nostrũ tenetur ad peccati iugũ, cùm primũ nascimur subeundũ, qua ratione liberi à tã immani tyrãno vocari nõ possumus. Sed Virgo ab eo dicitur libera, nullũ igitur debitum ad illud expetta est, non in Adã peccauit, nõ in eo peccandi debito fuit subiecta, vt libera penitus ab omni culpa sit, queadmodũ primi nostræ fidei antistites decreuerunt.

amarissimo, vt de lucidissima stel- A
la, in quam nihil tenebrarũ vn-
quam incurrerit, animo esse con-
cipienda. Sequitur, *illa sancta*, præ
reliquis scilicet, atque ita sancti-
tate ornata, vt non minùs omnis
sanctitatis in eam ratio confluxe-
rit quàm omnium vis aquarum
in mare. Ad hoc enim *electa*, vt
inexhaustum esset gratiæ pela-
gus, oceanus sanctitatis; quod
exprimitur, cùm anthonomasticè
illa electa dicitur. Quàm verò sin- B
gularis ista electio fuerit, decla-
rant, quæ proximè subiiciuntur:
*A primo, originarióque peccato præ-
seruata fuit*. Non fuit satis dicere
ab originario peccato, præseruata
fuit, sed oportuit, *à primo* prius
dicere. Videamus quodnam pri-
mum omniũ in rerris peccatum
fuerit, ab hoc enim si constare,
nobis Apostolorum iudiciũ de-
bet, immunem, ac præseruatam
fuisse Virginem affirmabimus. C

3 Luce clarius meridiana est,
primum omnium, quod nostri
primi admisere parentes, fuisse,
vnde originale initium sumpsit.
Ab illo ergo præseruata sanctis-
sima Virgo fuit. Non igitur in
Adam peccauit, aliàs ab eo præ-
seruata non fuisset. Absolutè pri-
mum peccatum dicitur, illud re
vera primum fuit, ab illo igitur
fuit præseruata. Si tantum ori-
ginale Apostoli explicare vo- D
luissent, contenti originatij vo-
ce, qua satis, supérque declara-
batur res, quáque vrebantur di-
sertè, abstinuissent ab illa, *primo*,
quando nec erat ratione aliqua
necessaria, nec quod asserebant,
illustrabat magis, aut explica-
bat. Quare vitiosè redundabit,
si aliud nihil quàm origineã luem
significat. Cùm tamẽ sic leges in-
terpretari debeamus, vt quantum
possimus, omnẽ ab eis remouea-
mus inutilẽ tautologiã, inanémq;
verborum redũdantiã, vt passim
iurisperiti aduertunt. Est autẽ A-
postolorũ decretum hoc, lex pro-
priissimè, cum Cecilius dicat, *At-
que hæc veritas Apostolorum conci-
lium est*; subdátque aduersus con-
tumaces statutam pœnam quæ
ab Ecclesiasticis canonibus in re-
fractarios decerni consueuit. Ad
hæc cùm primum audimus ho-
minem, Adamum omnes intel-
ligimus, quòd ille primus fuerit.
At hîc absolutè primum pecca-
tum audio, fuit autem primum
quod ipse Adam commisit, pri-
mum inquam in genus nostrum
influens, Euæ namque licèt priùs
acciderit, nocere tamen potuisset
nihil, si vir stetisset. Ab hoc er-
go, quod interitus nostri princi-
pium fuit, libera, & præseruata
Virgo dicitur, cùm à primo pec-
cato dicitur præseruata. Certè si
iusti rerum æstimatores sumus,
origineam culpam nec grauitate,
nec tempore primũ peccatũ esse
aut fuisse ingenuè confitebimur.

Etenim vt effectum præcedit 4
causa, ita quod perpetrauit sce-
lus Adam, cuiúsque origineã cul-
pam antecessit, quandoquidem
huius illud triste principium ex-
titit, cuius grauiorem malitiam,
quàm sit ea, quæ originali no-
stro inest, non est, cur probe-
mus, cùm frustra adhibeatur
probatio rei apud omnes notæ.
Illud otiosum non erit, duo ista,
primum & originarium, aduerte-
re, particula ea *que*, inter se con-
necti, vnúmque alteri copulari.
Esse vero copulæ vim, & pote-
statem diuersa coniungere, *lege
1. vbi notatur, ff. de iustitia, & iu-*

re. lege reconiuncti ff. de leg. 3. & ponitur media inter diuersa, vt perpenditur in rubrica, *ff. de iuris & facti ignorantia.* Diuersa igitur sunt, primum & originarium, quæ particula ea hic inuicem coniunguntur, diuersa ergo peccata; illud, quod Adam commisit; hoc quod ex eo filij omnes contrahunt. Ab vtroque autem præseruata dicitur Virgo. Non ergo in Adam peccauit. Sed vnum, & idem crimen hoc loco duo illa significent nomina, ita vt posterius maior quædam prioris explicatio sit. Quid oro, quod statim subditur, declarare arbitrabimur, & ab omni culpa libera? Originale? Actuale? Non dubito. Sed cùm actuale, quod Adam commisit, fuerit, quo in illo mortales omnes deliquêre, neque distinguat canon inter actuale in se perpetratum, & in alio admissum, præponátque signum, quod Dialectici vocant vniuersale, *omnis*, scilicet, & concludat ab eo toto libertatem in Virgine, *& ab omni culpa* efferens conuincitur, non solùm ab omni propria voluntate admisso eam excipere, sed etiam ab eo, quod in Adamo potuit perpeti, si vt cæteri lege fuisset, & pacto comprehensa. Fas non est, ad lethalia ista contrahere, ita vt sensus sit, ab his duntaxat immunem decerni Virginem, quod absolutè ab omni culpa vocetur libera, & licebit ad propria libertate commissa restringere? cùm sine distinctione aliqua concilium agat, sitque verè peccatum, quod alterius peccatú est, à quo liber non sit, quicunque ratione aliqua sub eo teneri asseritur. At libera dicitur ab omni Virgo: ab eo igitur immunis etiam fuit, quod Protoplasti fuit.

Ad hęc; Cùm absolutè ab omni liberum crimine dici Christú audis, putásne ab iis tantùm alienum proferri, quod propria cuique sunt, ab illo etiam quo in paréte omnes ruimus. Sanè ab isto, & illis fuisse alienissimum tradi, tuum existimare animum respõdebis. Cur ergo id ipsum ab Apostolis definiri, non arbitraberis, quãdo generatim excipis decernentes de Virgine, ab omni prorsus culpa eam immuné fuisse? Ait Dominus Ioannis 8. vers. 46. *Quis ex vobis arguet me de peccato.* Si peccasset in alio argui de culpa sua posset modo; cú de nullo ab aliquo argui queat, in nullo vnquam peccauit. In nullo etiã Virgo, cùm tã absolutè immunis definiatur à scelere, quàm absolutè rogari potest de Christo, quis eú arguet de crimine, ac respõderi, nullus. Perpẽde nõ quacúq; voce à culpa immunitatem Virginis Apostolos declarasse isto canone, sed ea, *liberã*, quæ si rectè premitur, ostẽdit, peccati debitú sanctissimã Virginẽ nõ incurrisse. Liber nõ est, qui alicui seruire debet, nec in ipsi⁹ potestate relinquitur, si velit, fugere seruitutẽ, quin potiùs amara necessitate cõstringitur esse mancipium. Durissima quisque nostrú tenetur ad peccati iugú, cùm primú nascimur subeundú, qua ratione liberi à tã immani tyrãno vocari nõ possumus. Sed Virgo ab eo dicitur libera, nullú igitur debitum ad illud expetta est, non in Adã peccauit, nõ in eo peccandi debito fuit subiecta, vt libera penitus ab omni culpa sit, queádmodú primi nostræ fidei antistites decreuerunt.

Ioannis 8. vers. 46.

6 Obiectio.

Multa in hoc illorum decretum congeruntur argumenta, & obiiciuntur. Potissimum. Fieri, si verum illud est, conceptionis Deiparæ ab originea labe immunitatem de fide haberi, cùm tamen hactenus Ecclesia fuerit sub opinione, ac liberum cuique, vt ipsi liberet, hac de re sentire, tam impunè, vt grauissimo anathemate feriatur; Extrauagante, *graue nimis de reliquiis, & veneratione sanctorum*, à quo solus Pontifex innodatum eo valeat absoluere, quisquis hæresis notam opinioni ei inusserit, quæ cæterorum more vitam ingressam ait Virginem, hoc est, originale subeundo crimen, vt subeunt reliqui. Vnde fit apertissimè, neque ab Ecclesia Romana, neque ab illius Pontificibus, hac in re aliquid esse hactenus de fide cõstitutum. Neque dici potest, olim quidem rem de fide citra dubium fuisse, cùm Apostolorum concilium hoc, & canon iste in hominum memoria viuebat, iam verò minimè, quòd tum ea synodus, tum decretum id temporum iniutia, vt alia permulta interierint. Credibile siquidem non videtur, mysterium de fide semel eum in statum ob solam annorum iniquitatem venire posse, in quo iam de fide ampliùs non sit: cùm intacta hæc seruari, atq; vt iurisperiti aiunt, in viridi obseruantia consistere, diuinam maximè prouidentiam concernat; qua Ecclesiæ fundamentum, & rector Christus curet, ne orthodoxæ veritates intercidant, detrimentum aliàs in grauissima quidem re maximum Catholici perpessuri. Adde constitutione illa *Graue nimis*, quæ Sixti quarti est, dici nõdum à Romana Ecclesia, sedéque Apostolica fuisse decisum, Virginem sine peccato esse conceptam. Quibus similia Pius quintus in alia sua de hac re inquit constitutione, dum ait, *Sanctam Romanam Ecclesiam nihil hucusque circa quæstionem istam definisse.* Sixtus IV. Pius V.

7 Solutio.

Bifariam tota hæc dissolui machina consueuit. Solutionum duo authores sunt, quisque suæ, prioris Suarius in quodam manuscripto iudicio pro sanctis reliquiis in eo Granatensi monte repertis. Cuius Ægidius meminit libro 3. de præseruatione B. Virginis à peccato originali quæstione 3. art. vnico, sectione 4. §. 9. à num. 49. vsque ad 50. Posterioris Ægidius ipse loco illo, numero 51. quam inferiùs hîc num. 20. nos probabimus. Et verò duo præcipuè obiectio continet: Alterum, nihil esse de fide hactenus ab Ecclesia Romana pro Virginis Conceptione definitum, testibus ipsius Romanæ Ecclesiæ Pontificibus. Alterum fieri non posse, vt quod semel de fide catholica fuerit, desinat esse de fide. Hoc diluetur postmodum, illud modò. Suarij responsio est. *Pontificum mentem in illis sanctionibus esse, nullam ab Ecclesia datam fuisse definitionem, qua veritas immaculatæ Conceptionis Beatæ Virginis proponeretur fidelibus tanquam dogma necessarium ad salutem, ita vt illud credere, necessariũ sit ad iustitiã, & illud ore confiteri, necessarium sit ad salutẽ. In quo sensu fatendum est, veritatem illam nondum fuisse ab Ecclesia definitam, atque propositam, quod admittimus,* (refe- Suarius. Ægidius. Ægidius. Suarius.

(refero ad verbum solutionem hanc, vt in Ægidio est.) *Nec enim Apostoli praecitatam veritatem in hoc sensu vnquam definierunt. Si enim in illo sensu eam definiuissent, nunquam talis veritas, & diffinitio obliuioni daretur, quia Deus non deficit in necessariis ad salutem, & hunc fuisse sensum illorum Pontificum, probatur ex verbis Pij quinti, dum reprehendit eos, qui pertinaciter pro alterutra parte contendunt, ac si hac veritas de illis esset dogmatibus, quae corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem, necessaria sunt. Vnde quando addit Romanam Ecclesiam nihil hac dere hucusque definiuisse, ita est intelligendus, vt nihil hucusque diffinierit docendo eam ad iustitiam, & salutem fidelium esse necessariam. Cum quo optimè constat, sanctos Apostolos hoc docuisse, & diffiniuisse tanquam fidei veritatem, ad salutem tamen minimè necessariam. Etenim non quidquid de fide diffinitum est, definitum est tanquam necessarium ad iustitiam, salutémque fidelium, vt dicemus ad quintam difficultatem.* Hactenus Suarij responsio, vt in Ægidio est.

8 *Ægidius. Reiicitur.* De qua subdit Ægidius ipse, satis esse, vt vis allatae difficultatis tollatur. Sed mihi nonnulla contra eam occurrunt. Principio, si de fide, licet non ad iustitiam, & salutem necessaria, virgineae conceptionis ab originea culpa immunitas est, idque in Ecclesia Romana, fit ab ea definitum hoc esse, quamquam non vt aliquid ad iustitiam, & salutem pertinens. Et quidem hoc solutio ista docet expresse, aliàs nulla eius esset distinctio, nullius momenti coniectura illa ex Pij verbis desumpta. Ergo in Ecclesia Romana dicendus is erit haereticus, qui oppositum de Virginis conceptione asseruerit, in Ecclesia scilicet Catholica. Néc enim per Ecclesiam Romanam, in rebus fidei, eam peculiarem intelligere debemus, quae angustis vnius Episcopatus, & dioecesis finibus continetur, cuíque proximè Ostiensis adiacent, & Portuensis. At quisquis asserentem, in originali Virginem esse conceptam, haeresis insimulare auderet, & excommunicationem illam citatae constitutionis *graue nimis* incurreret, nec tueri se iustè posset distinctione illa, contendens, censura ista minimè ipsum comprehendi, quod non affirmet, haereticum esse illum ex iis, qui negent aliquid ad iustificationem spectans, sed ex illis, qui veritatem de fide non admittant, ad iustitiam tamen, & salutẽ nostram minimè pertinenrem. Ergo de fide hactenus in Ecclesia Virginis ab origineo immunitas adhuc secundùm illam distinctionem non est.

Insufficiens verò his responsio erit dicere, de fide quidem Apostolos rem istam definisse, non autem ideo in Ecclesia de fide illam esse: nam quae in Ecclesiasticis Conciliis de fide statuuntur in Ecclesia de fide sunt. Apostoli vt testatur Cecilius, in Concilio rem de fide stabilierũt; ergo. Praeterea, si iuxta illã distinctionem de fide, Virginis puritas in ortu est, malè proposita videtur ratio, quã Sixt. IV. adhibet, cùm Extrauagante illa, poenã in eos statuit, qui haeresim imponunt credéribus maculatã fuisse Deiparae cõceptionem. 9 *Praecluditur euasio.*

Sixtus IV. Audire Sixtum iuuat. Inquit §. *Item motu. Item motu, scientia, & authoritate similibus simili pœna ac censura subiicientes eos, qui ausi fuerint asserere, contrariam opinionem tenentes videlicet, gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen, vel peccatū incurrere mortale, cum nondum sit à Romana Ecclesia, & Apostolica sede decisum.* Hæc Sixtus. Qui si, vt illi volũt, intelligendus est, manifestè censura etiam eo sensu accipienda erit, vt eos tantùm comprehẽdat, qui asseruerint, sic esse opinantes Deiparæ conceptionem in originali accidisse, hæreticos, vt negẽt rem de fide, quæ sit ex necessariis ad salutem, quod nunquam eam ex istis esse Romana Ecclesia definierit, quamquam de fide in in Ecclesia re vera sit. Nam si pœna statuitur aduersus aliter ac Pontifex declarat, loquentes, is verò solùm ait, eo gradu de fide non esse, nec eius classis, cuius sũnt, quæ ad salutem de fide sunt necessaria, manifestè in eos duntaxat illa infligitur, qui hæreticos negantes rem ad iustitiam necessariam dixerint, affirmantes Virginem in peccato fuisse conceptam.

10 Et quàm bellè obsecro, quod nondum Ecclesia Romana definierit esse rem de fide, conceptionem Virginis à peccati lue fuisse immunem, idcirco excommunicamus quemcumque asserentem hæreticum esse affirmantem in peccato Virginem fuisse conceptam, vt impiè rem de fide negantem, quam ad salutem credere sit necesse? Vlteriùs. Qui de fide rem negat, mortaliter peccat, quamquam ex eis illa sit, quæ ad salutem minimè requiruntur. Si ergo de fide conceptionis Virginis puritas est: negans eam vt negat, qui oppositum credit, lethaliter peccat, rectè igitur, & verè peccare illũ mortaliter quisq; dicet, iniustè igitur, quod verum proferat, tam seuera punitur censura, iniustè silentium ei indicitur, cùm laudandus potiùs esset, & hortandus ad veritatem asserendam, mouendúmque fideles, ne crederent maculatam Virginis conceptionem, quod sit de fide oppositũm, cui aduersari mortale citra dubium sit. Item: Ipse Suarius tom. 2. in 3. partem, disputatione 3. sect. 6. vers. *Dico secundò* disertè ait, multísq; probat in controuersia de immaculata Virginis conceptione hactenus esse nihil ab Ecclesia definitum, ideóque sententiam asserentem absque peccato fuisse, non esse de fide. Idem tradit, & confirmat pluribus Ægidius suprà, q. 2. articulo vnico, §. 2. propositione 1. his verbis. *Neutra sententia est de fide, & subinde neutra dici potest hæretica. Hæc propositio in his terminis est indubitata post constitutionem Sixti IV. in Extrauagante, graue nimis de Reliquiis, & venerattone sanctorum, &c.* quæ admodum multa sunt, quæque ita concludit. *Quare in hac disputatione hoc tanquã præambulum præmittimus, neutram opinionem posse de hæresi damnari post constitutionẽ Sixti, vt patet ex Caietano, Medina, Cano, Valentia, Cordubensi, Bellarmino, Suario, Ouando, Sala, cæterísque omnibus, qui post præfatam constitutionem Sixti de hac controuersia disputarunt, quin potius*

Suarius.

Ægidius.

tiùs ita censuerunt, qui ante Sixti A *constitutionem hanc controuersiam veritatis indagandæ zelo explicarunt, vt patet ex Abulensi paradox. 1. & cap. 21. ex pluribus aliis, qui ante Sixtum scripserunt.* Hæc ille.

11 Quæ si vera sunt, vt re vera sunt, quo pactò verum est, de fide in Ecclesia ex Apostolica definitione conciliali esse, absque peccato Virginem conceptam fuisse, licèt non ita, vt veritatis huius credulitas ex eis sit, quæ ad B animi salutem necessariò exiguntur. Denique tam certum est, de fide non esse, Virginem absque peccato cóceptam fuisse, vt ipsemet Ægidius §. 3. num. 16. ita scribat. *Qui dixerit hereticam esse opinionem, quæ asserit Virginem conceptam esse in peccato originali, profert assertionem falsam, & in fide temerariam, ideo quia priuata authoritate asserit, esse de fide, quod sedes Apostolica asserit, nondum esse* C *de fide decisum: non tamen profert assertionem peruersam, aut erroneam, nedum hereticam.* Non ergo, Ægidi, absque peccato conceptam fuisse Virginem, est de fide; aliàs cur falsum, & temerarium est, affirmare oppositum, inter hæreses debere censeri? Aut qua ratione priuata authoritate id profert, asserítque de fide, quod sedes Apostolica asserit, D nondum esse de fide? Non priuata dico authoritate de fide esse, Sanctos in cœlo regnantes, pro nobis intercedere apud Deũ, quòd ita re vera de fide sit in Ecclesia constitutum. Et priuata dicam authoritate de fide Catholica esse Virginem absque peccato fuisse conceptam, si re vera de fide id est, aut priuata proferam authoritate oppositum hæresim esse, cùm authoritate priuata non efferam, hæresim esse Diuorum negare pro nobis intercessionem? Ais. Cùm dicitur esse de fide immaculatam Virginis conceptionem ex illo Apostolorum Concilio, intelligendum esse re ipsa, de qua tamen, quòd satis in Ecclesia non constet, affirment illius summi Pontifices, quoad nos adhuc non esse de fide, nec propositam nobis esse ab eis hactenus, vt eam credamus. Alia diuersa hæc solutio est, quam si noster Suarius intendit explicare debuisset, aut indicare, neutrum fecit.

Ægidius. *Responsio.* *Refellitur.*

Vtrumque præstabo, si aduertero, Diuina mysteria bifariam esse de fide posse, aut ita, vt reuelata certè sint, & de illorum constet reuelatione, aut sic prorsus, vt quamuis illa Dominus reuelarit, non tamen citra dubium sit, ea Diuinum spiritum exposuisse, quin potiùs id omne ignoratur. Horum exempla infinita prope ad manum. Sunt priorum omnia ea, quæ (vt inquiunt) explicitè à nobis creduntur. Hæc enim & re vera de fide sunt, ac diuinitus Ecclesiæ reuelata, & de illorum ipsi Ecclesiæ reuelatione constat; vnde proposita omnibus, vt credantur. Istorum quæcumque in sacris litteris ita continentur, vt esse in illis, aut omnino ignotum est, aut sub opinione omnium interpretum, verbi gratia, Apocalysis visionibus, tam variæ 12

adhibentur ab expositoribus cõ- A
mẽtationes, vt plurimæ Doctorũ
in præsenti iudicia tantũ proba-
bilia censeãtur, cùm tamen possi-
bile sit earũ aliquã re vera legiti-
mũ prophetæ sensum esse, atque
idcirco verè à Domino reuelatũ
quod explicat, & in scriptura cõ-
tentũ. Quia tamen hactenus sic se
habere rẽ certum non est, nõ ita
constat de illa, nec ita proposita
est fidelibus, vt eã tanquam re ve-
ra de fide admittere teneãtur. Ac-
Apocal. 7. ver. 2. & 3. cipe, quod negare nõ potes. Apo- B
cal. 7. ver. 2 & 3. est. *Et vidi alterũ
Angelum ascendentẽ ab ortu solis,
habentem signum Dei viui, & cla-
mauit voce magna quatuor Angelis,
quibus datũ est nocere terræ & ma-
ri, dicẽs: Nolite nocere terræ, & ma-
ri, neque arboribus, quoad vsque si-
Ambros. gnemus seruos Dei nostri in frõtibus
eorum.* Ambrosius Angelum istũ
ascendentẽ ab ortu solis Christũ
Primasius. dicit, vt & Primasi⁹, Haymo, Ans-
Haymo. bertus, Richard. Beda, & Anselm.
Ansbertus. Aureolus, & Lyra Constantinum
Richardus Beda magnũ, Gagneius, & Victorinus C
Anselmus. Eliam futurũ Domini præcurso-
Aureolus. rẽ in secundo aduentu. Andreas
Lyra. Cæsariensis, & Pererius Angelũ
Gaigneus. verum, vnúmq; ex præcipuis, &
Victorinus. primariis, qui principales admi-
Andr. Cæs. nistri sunt diuinæ prouidentię in
Pererius. procuranda, & tuenda electorum
salute, qui versantur in terris.
Quid horum de fide? Possibile,
hanc Pererij opinationem esse,
quoniã verò de hoc legitimè non
constat, nec hactenus certò Ec-
clesiæ innotuit eã ab Spiritu san- D
cto intentã, atq; non Christũ Do-
minum, non Constantinum, non
Eliã, sed istum duntaxat, quem
Pererius autumat, Angelum ex-
plicari, quémque alij explicari nõ
credunt, idcirco nobis de fide
Peretij hæc interpretatio nõ est,
sed tantùm probabilis quædam
vnius commentatoris expositio.

Ad hunc modũ Marianæ con- 13
ceptionis puritas de fide sit, quod
à sanctis Apostolis in synodo de-
finita, quia verò nunc Ecclesiæ
non constat ea ratione, qua de-
bebat constare, sítne re vera con-
cilialis Apostolorũ definitio hæc,
ideo nobis in præsenti de fide nõ
est, nec ita proposita, vt hæreticus
sit, qui origineum cõtraxisse pec-
catum magnam Matrem putaue-
rit. Etenim hactenus Ecclesia mi-
nimè declarauit, quæ in illo Ce-
cilij opere de hac re sunt, verè A-
postolorum concilialẽ esse defi-
nitionẽ. Vnde nunc cõstat, quan-
tum cõstare aliquid debet, vt dĩ-
diuina fide à nobis credatur, illã
re vera esse, qualem ipse Cecilius
refert? Quid si dicamus asseruisse
Cecilium, ita definisse Apostolos,
quod sic ille Apostolorum defi-
nitionem intellexerit, cùm tamen
aliter intelligeda sit, quemadmo-
dũ qui iuxta quod verum putat,
Scripturæ aliquẽ locum expla-
nat, ita Deum reuelasse affirmat,
cùm fortè non reuelauerit, sed
longè diuersus legitimus sensus
sit. Deinde, constátne tanta certi-
tudine, támque solemni proposi-
tione matris Ecclesiæ librũ eum
Cecilij esse, húncque dum, quod
Apostoli statuerunt, refert, nec
memoria lapsum, nec sinistrè il-
lorũ percepisse decretum, nec in
vllo errasse, quãta requiritur, vt
nobis res de fide sit? Prorsus mi-
nimè. Igitur etsi de fide in se res
ista esse optimè possit, adhuc ta-
men nobis ob requisitæ proposi-
tionis defectũ non erit. Atque id

Pon

Pontifices Sixtus IV.&cæteri qui A eius sanctionē confirmarunt, volunt, non ampliùs. Nec aliud aliquid necessariū erat, vt iustè anathemate ferirent asserentē hæreticū esse, aut peccare mortaliter, in peccato conceptam Virginem sustinentē, cùm hæreticus nō sit, qui veritatem de fide nondū sibi legitimè propositā negat, paratus fateri, vt primùm ritè sibi proponatur. Sit hæc istorum probatio, B

14 Si quæ in Virginis, dū concipiebatur puritatis confirmationē ex Scripturis petūtur loca, re vera continent, quam illis tribuunt expositionem immaculatæ huius conceptionis assertores, orthodoxa est, & in se, vt ita dicam, fides hæc Virginis à cōmuni peccato immunitas. Ergo cùm affirmant Pontifices, nihil hactenus definitum ab Ecclesia in hac cōtrouersia inueniri, nec à sede Apostolica stabilitum de fide, cō- C paratione loquuntur nostri, quod nondum propositum necessaria propositione ad fide diuina credendū sit, quid hac in te sacræ cōmendent litteræ. Aliàs si eorū sensus etiam esset, nec in diuinis contineri voluminibus alteram quæstionis partē, falsò ac contra ipsorum Pontificū decreta ex illis deprōpta testimonia in mediū à Virginis propugnatoribus afferrentur, quod tamen dici non potest. Mens ergo summorum Ec- D clesiæ pastorū, quam nos illis tribuimus, est, quámq; legitimè Apostolorū ex Cecilio decreto adducto damus. Confirmari hæc possunt doctrina illa Theologis satis nota, Ecclesiā nihil posse de fide statuere, præter ea, quæ per Christū Dominum, & Apostolos illi tradita sunt, & prædicata, hæc verò sacris in libris, & traditionibus contineri. Ergo cùm aliquid denuò ab illa vt de fide statuitur, iā vel in diuina erat pagina, vel in Catholicis traditionibus. Ergo iam erat diuinitus reuelatum: Ergo iam re vera, & in se de fide orthodoxa erat, licèt nondum ita esse cōstaret nobis, ideoque illi cōtradicere hæresis peccatum non esset, vt est ei non captiuare intellectum post legitimā Ecclesiæ propositionē. Maiorem affirmant plurimi 2.2.q.1. art.7. seu potius omnes eius interpretes Aragō, Bañes, & alij, Cordub. lib.4. q.1. proposit.5. notabili 1. fol. 221. col. 1. & inferius ad 2. argum. pag. 223. col. 2. Bellarm. tom.3. cōtrou. lib.1. de verbo Dei c.10. §. *itaque non dicimus*: Valētia tom.4. disp.1. q.1. punct.6. Ægid. suprà sect.4. §.10. num. 55. Vide Suar. in materia de fide, & Becanum. Quibus omnibus ratio suffragatur.

Aragon. *Bañes.* *Cordub.* *Bellarm.* *Valentia.* *Ægidius.* *Suarius.* *Becanus.*

15 Etenim omnia per orthodoxā fidē credibilia, sunt per Christū Apostolis tradita, iuxta illud Ioānis 15. ver. 15. *Omnia quæcumque audiui à Patre meo nota feci vobis*; & per Apostolos illa omnia sunt Ecclesiæ prædicata, & annunriata, vt Cyprian. sermone de ablutione pedum, docet, satisq; patet ex Ioānis 20. ver. 21. vbi ad suos Christus, *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, vt scilicet omnia ea quæ vos docui, doceatis, & prędicetis iuxta illud Matt. 28. ver. 19. & Mar. vltim. ver. 15. *Euntes in mundū vniuersum, &c.* Atq; inde est; solos Apostolos à Deo electos esse, ac destinatos pro Ecclesia fundanda, vt ex citatis cōstat locis,

Ioan. 15. ver. 15. *Cyprian.* *Ioan. 20. ver. 21.* *Matth. 28. ver. 19.* *Marc vlt. ver. 15.* *1. ad Cor. 3. ver. 6.*

eis,& Paulus explicat 2. ad Cor. 3.ver.6. *Qui idoneos,inquiens, nos fecit ministros noui testamẽti.* Fundamentũ vero Ecclesiæ fides est, & ea,quæ ad fidem pertinent,ob quam rationem fundata dicitur. *Supra fundamentum Apostolorũ,& Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* ad Ephes. 2. ver.20. Quod si Ecclesia nouũ fidei articulũ, nouũmque statuere posset credibile,iam illud nõ ædificaret supra fundamentũ Apostolorũ contra doctrinam Pauli. Daretur præterea fidei aliqua veritas Apostolis ignota,quod stare cũ illo ad eos Christi non potest, Ioan.16.ver.13.*Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Euulgarunt igitur, ais, & docuerunt veritatem hanc omnem in Ecclesia, ita vt lateret neminẽ,atq; vt eius partem,Virginis immaculatã conceptionem, vt videtur probare censura illa in non credentes lata,conciliaris decreti signũ euidens, quã idcirco tacere Cecilius noluit. Quî ergo fieri potuit, vt de fide proposita, & vulgata omnibus res in obliuionẽ abiret penitus;adeo vt dubitationi, opinionũmq; diuersitati salua ipsa fide tot sæculis in totoChristiano orbe locus fuerit.

Ad Ephes.2. ver.20.

Ioannis 16. vers.13.

Obiectio.

16 Posterior hæc erat obiectionis pars,quã à numero præsentis capitis 6.versamus,posteriúsq; non absq; iusta ratione hoc loco soluere cõstituimus. videbam⁹ enim ad illã fieri gradum,si priori prius respõderemus. Vt eius aliqui effugiant vim, negãt excõmunicationẽ illam ab Apostolis statutam fuisse, Cecilij aiunt esse. Ita Ægidius ex Suar.suprà §. 8.num.48. dicens. *Quod verò attinet ad comminationem, quæ in dicto libro adiungitur, cũ eodem Suario dicendum est,verba S. Cecilij allata non esse verba definitionis facta a Cõcilio,sed ipsius S.Cecilij,quibus docet B. Virginem ab originali peccato præseruatã esse,& testatur hanc veritatem esse Concilij Apostolorum, vnde fundamentũ obiectionis omnino cessat.*

Effugium.

Ægidius. Suarius.

Nihil minus; licet enim Cecilij verba illa sint; ac eis refert ille, quid de fide in Cõcilio Apostoli definierint. Ergo vt decretũ & definitio,quam refe.t etsi propriis verbis,non Apostolorum, horum nihilominus est, ita & adiuncta excommunicatio erit, qui concilialem tradentes posteris formulã in rebus de fide,omnibus proponendis,seruandã,eam suo firmare volebant exẽplo. Sed vnde Cecilij esse conuincunt? *Ex eo,* inquit Ægidius, *Quod verba illa à sancto Cecilio scripta, & cõminationes inserta nihil habeant indecentiæ nec in eis aliquid minus graue contineatur. Nõ ergo est, cur negemus,illa a sancto martyre Cecilio fuisse scripta, maximè cùm sanctus martyr arderet amore B.Virginis.Vnde cùm sciret,veritatem illã ab Apostolis fuisse definitam, voluit verbis illis, nec sine maxima prudentia exaggerando significare,qua reuerentia, quoue spiritu veritas illa in Ecclesia suscipi deberet.* *Occluditur.* *Ægidius.*

Si quòd Virginis amore Cecilius ardebat,illa inseruit, decretũ referens,multo meliùs adiunxere Apostoli, qui longè maiori ferebantur in Theotocon deuotione, maiori amoris flãma in eam toti accedebantur. Vnus Euangelista Ioãnes,ipsi à sacris mysteriis ipsius diuina filius adoptione,quid non faceret, quid nõ decerni curaret, 17 *Refellitur.*

in

in eos, quibus immunitas ab omni origineo malo in Virgine displiceret? Adde, non ita exaggerationes sanctis debere à nobis tribui; vt mendacia manifesta cõtineant. Si excõmunicatio re vera in negantes Virginis conceptioni puritatem non erat, qua ratione absq; mẽdacio ille potuit dicere, *Quam qui negauerit, maledictus, & excõmunicatus erit?* Qua solet, ais, excommunicatio latiori vsurpata significatione tristẽ damnationis, & peccati statum maiori cum energia, quam propria, & simplex vox explicare. Cùm nihil vsitatiori, & germanę obstat nominis acceptioni, ea præferri cæteris in alicuius sententiæ legitima interpretatione debet, aliàs certi nihil habebimus, vt manifestũ est. Communissima, receptissima, & propriissima excommunicationis apud omnes notio, quæ censurarum maximam nobis ante oculos ponit. Conciliorum vsus ab antiquis ortus temporibus, decretis rẽ de fide statuentibus illã adiungere Apostolorũ mos, cùm exigebat causa, ea cõtumaces ferire: vt Paulus fecit 1. ad Cor. 5. ver. 4. efferens. *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu, tradere huiusmodi Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi.* & 1. ad Timoth. 1. ver. 20. *Habens fidem, & bonã conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerũt, ex quibus est Hymenæus, & Alexander, quos tradidi Satanæ, vt discant non blasphemare.* Sic duo

Responsio. *Reiicitur.* 1. ad Cor. 5. ver. 13. 1. ad Timoth. 1. ver 20.

hæc loca interpretatur Salmero 1. ad Corint. 5. disp. 8. versiculo *Dubitatur quinto loco:* sequutus Patres, locum illum ad Corinth. sic exponentes, Augustinũ lib. 3. contra Parmenianum, c. 2. Theodorum Græcum apud Gagneiũ, Theodoretum, Hugonẽ de sancto Victore q. 41. in eandẽ epistolam, D. Thom. sect. 1. & alios. Cur ergo ab Apostolis in Concilio rem de fide stabilientibus, adhibitam eandem censuram non putabimus, fictásque vitabimus exaggerationes, & adinuentas solùm ad vim argumentorum detortis expositionibus eludẽdam.

Salmero. *Augustinus.* *Taeodorus.* *Gagneius.* *Theodoretus.* *Hugo Victor.* *D. Thom.*

18 Si quis Tridentini referret canonem, quo aliquid de fide statuitur, adiungerétque censuram in oppositum iudicantes, putarétúrne de suo, vt rẽ commendaret, apposuisse, an id cõnectere, quod eiusdẽ Concilij esset? Certè synodorũ non ignarus styli haudquaquã alteri, quàm Tridẽtinæ censuram tribueret. Cur ergo nunc idem non faciemus? Maximè cùm hinc validissimum aduersum nouatores librare possimus telum, quorum studium est, conari ostendere, insolitum priscis Ecclesiæ temporibus fuisse, illis inquã verè Apostolicis, hæreticos in Conciliis anathemate iugulari. Ab Apostolis ergo non à Cecilio impositam excommunicationem illam existimemus. Quòd nec obiectionis propositæ difficultatem auget, nec minus veram solutionem reddit. Est aliquorum, vt Ægidius refert quæstione illa 3. articulo vnico, sect. 4 §. 10. numero 52. *Apostolos veritatem hanc de immaculata Virginis conceptione inter se*

Ægidius. *Quorundam solutio.*

contulisse, ac declarasse, non tamen populo proposuisse, aut promulgasse, quia non semper in omnibus fidei veritatibus hoc necessarium sit, aut expediat. Nam Paulus ad Galatas cap. 2. vers. 2. inquit: Contuli cum illis (Apostolis scilicet) Euangelium, quod prædico in gentibus, seorsim autem iis, qui videbātur aliquid esse. In quibus verbis omnes illud, seorsim, notant & aduertunt, Paulum non coram omni populo, sed cum præcipuis viris Euangelium communicasse. Et quamuis communiter asseratur, Paulum id fecisse ad euitandum scandalum, & Iudæorum æmulationem, potuit tamen id facere ob generalem rationem, quia non omnia mysteria fidei sunt omni populo prædicanda, & manifestanda, cùm iudicium illius ad hoc necessarium non sit. Ita Suarius iudicio illo, vt Ægidius ait, cui non placet.

19 *Ægidius. Refellitur præcedens responsio.* *Quoniam vel Apostoli* (effert numero 53.) *hanc veritatem inter se cognouerunt, nec tamen eam euulgarunt, nec Ecclesiæ proposuerunt credendam, vel eam exposuerunt quidem credendam, & prædicarunt, non omnibus, sed Ecclesiæ tantum maioribus. Prius dici non potest, cùm Apostoli omnem fidei veritatem vno vel altero modo prædicauerint, iuxta illud Matth. cap. 28. vers. 19. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, & docentes eos seruare omnia, quæcumque mandaui vobis, & Marc. vltimo vers. 15. Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ; vbi nomine Euangelij omnis fidei veritas intelligitur, iuxta illud, Ille spiritus docebit vos omnem veritatem; Ioãnis 16. vers. 13. Alioquin si Ecclesia hanc veritatem non accepit ab Apostolis, eam de fide non poterit definire. Ecclesia enim non potest efficere nouum fidei articulum, sed eam solam fidem, quæ ab Apostolis tradita est. Ecclesiæ, & promulgata, vt communiter docent Theologi cum D. Thoma 2. 2. q. 1. art. 7. Porrò si illud posterius dicatur, adhuc vrget difficultas argumenti, inde enim infertur, de fide esse, B. Virginem sine peccato originali fuisse conceptam, contra quod superius docuimus.* Sic ille. Qui multò faciliùs, & efficaciùs vrgere ipsis Cecilij verbis potuit. Is enim veritatem immaculatæ conceptionis Virginis, Apostolorum esse Concilium dicit. Euulgauerunt ergo, & prędicauerunt Ecclesiæ illam, idque tam in omnium cõspectu, & auribus, quantum promulgari conciliales in Ecclesia definitiones solét. Deinde, si euulgata nec ab eis, nec ab aliis Apostolicum exercentibus munus, & officiũ fuit, qua ratione illã non credẽs maledictus, & excõmunicatus futurus erat, nec cõsequuturus saluté, sed in æternũ damnandus? vt enim Cecilij tantũ ista sint, ab eo in gratiã Virginis addita, quo pacto asserere, aut iudicare potuit, damnandum illũ, qui negaret ea, quę proposita ipsi, vt de fide nõ essent? Nec verò ista Cecilius aduersus primores & Ecclesię capita, quibus manifestata fuisset veritas hæc ab Apostolis, profert tantũ, & non in reliquos, sed in omnes potiùs, cùm nullo discrimine, nulla præmissa distinctione loquatur, tã generatim, & absolutè, quantũ cõsueuimus loqui agentes de re credẽda cũctis proposita, docẽtésq; damnandũ quemq; illã negantem.

Ergo

20 *Vera responsio.* Ergo vera responsio est. Apostolos quidem hanc Virginis ab origineo crimine immunitatem, & definisse de fide, & aliquando palam in Ecclesia omnibus prædicasse, temporum nihilominus iniuria totum hoc in obliuionem abiisse: atque ideo quoad nos fidei certitudinem amisisse. Et hæc est posterior è duabus solutio, quam Ægidius amplectitur numero illo superiùs à nobis præsentis capitis 7. iam citato subdens. Ex quo latere cæpit hæc ab Apostolis concilialis edita definitio, statuisse nihil Ecclesiæ Pōtifices de fide, ista causa, ideóque verè dicere in suis constitutionibus potuisse, hactenus ab Ecclesia Romana, illiúsque Antistitibus hac de re nihil promanasse, quod fide Catholica sit credendum. Sanè communis Theologorum doctrina est, multa fuisse ab Apostolis tradita vt de fide ab omnibus credenda, quæ postea in Ecclesia fuerint dubia penitus, & incerta: decursu enim temporis vel ex hominum erga diuina mysteria negligentia, & oscitantia, vel etiam ex ingenij prauitate, ac proteruia potuerunt, aut in dubium, aut in obliuionem prorsus venire permulta, quæ prioribus sæculis certa fide orthodoxa credebantur, vt aduertunt Corduba suprà pag. 222. columna 1. Valentia tomo 4. disp. 1. q. 1. puncto 6. Vualdensis 2. doctrinalis fidei cap. 22. & 23. & sequitur Ægidius suprà §. illo 10. num. 59. Probatur hoc facilè ipsis Diuinæ Scripturæ libris ab Apostolis ipsis Ecclesiæ vt canonicis traditis, de quorum aliquibus dubitatum postea est, essent-

Corduba.
Valentia.
Vualdensis.
Ægidius.

A ne canonici, esse ab Ecclesia postea definitum. Sic etiam de celebratione diei Dominicæ controuersum, & de celebrando eo die Paschate ab Ecclesia, de baptismate hæreticorum recipiendo, aliísque pluribus fidei veritatibus, quas Apostolorum esse traditiones post longam multorum dubitationem Ecclesia ipsa stabiliuit. Quam ob causam in hoc sensu Ecclesiam in dies magis ac magis proficere docent Theologi B cum D. Thoma 2.2. q. 1. art. 7. *D.Thom.* Neque ambigi iure potest, Apostolos sanctos docuisse, Virginis ex materno vtero in lucem istam ortum sanctum fuisse, atque ab omni originea culpa liberum, eam nunquam actualem aliquā commisisse, aliáq; perplura eiusdem Virginis priuilegia, quæ tamen postea non tantam certitudinem retinuere, quātam iterum iam nunc consequuta sunt Ecclesia definiente illa, & declarante. C Addam his, quod negabit sanę mentis nullus: Concilium Francofordiense tum legitimè celebratum Caroli Magni temporibus sub Adriano fuit, tum ea tempestate vulgatum, notúmque omnibus, receptū prætereà quidquid de fide statuit, vt de fide à cunctis. Effecerūt anni, vt per multa sæcula de illo ne leue saltem superesset vestigium. Dum latuit, quæ, vigente illo, de fide omnibus erant. quòd ab ipso de- D finita, de fide catholicis esse desierunt. Laurentius Surius ad vitā id reuocauit fœliciter. Et quoniam haudquaquam constat, ex Ecclesiæ authoritate ita in Suriana ista editione contineri Synodi huius res, vt in ea peractæ

 sunt,

ſunt, idcirco de fide nobis in præſenti non eſt, quod ab illo de fide ſtabilitum legimus in eodem. Accidit ergo interdum, vt quæ priùs de fide omnibus erant, omnibus iam de fide non ſint. Vide Suarium 1. tomo in 3. partem diſput. 49. ſect. 3. vbi de Synodo hac copioſè.

21 *Obiectio.* Sed quod Apoſtolorum iſtud à Cecilio relatum concilium fuit, nullum enim videtur fuiſſe, atque idcirco liber ille Cecilio adſcriptus, aut ſub eius inuentus nomine, mera nonnullis impoſtura, & figmentum eſt? Enimverò ante Virginis mortem nullum ab Apoſtolis celebratum creditur, & Cecilius quidem ante Deiparam martyrio abſumptus, de iis, quæ poſt in cœlum tranſlatam Theotocon Chriſtianæ illi fidei proceres celebrarunt, teſtimonium ferre non potuit. Vt autem habuiſſent aliquod, in humanis adhuc agente illa, nondum opportunum aderat tempus, quo de ſingularibus eius priuilegiis tractarent, aut definirent, ne adulari potiùs, blandirique illi, decernentes viderentur, quàm ſeriò illius honori, & noſtræ conſulere decretis ſuis eruditioni. Atque ipſa quæ referuntur verba, planè oſtendunt, Virginem deſiiſſe iam eſſe in terris, cùm illa ſcripta ſunt, cùm dicant, *Illa Virgo Maria, illa ſancta, illa electa*; qui loquendi modus non de viuente adhuc ſcribi ſignificat, ſed de ſublata è medio, ac longè à nobis poſita quales omnes vita functi ſunt.

22 *Solutio.* Falſum eſt, nullum coactum ab Apoſtolis ante Virginis extremum diem Concilium fuiſſe, cùm Eccleſiaſtica traditione conſtet, priuſquam in diſperſionem gentium abirent illi, coiuiſſe in vnum ad componendum ſymbolum, cuius tertiam ſententiam Iacobus maior Cecilij magiſter poſuerit. Vide Auguſtinum ſermone 115. de tempore, Leonem Papam epiſt. 96. ad Pulcheriam auguſtam, Venantium Fortunatum in præfatione ad expoſitionem ſymboli, Albinum Flaccum de Officiis Eccleſiaſticis capite 22. Rabanum libro 2. de inſtitut. Clericorum cap. 56. relatos à Baronio Chriſti anno 44. num. 17. Quis autem conuentum illum ſynodum fuiſſe neget, cùm habitus à veris Pontificibus fuerit, vt fidei normam, & præcipuos illius articulos omnibus prædicandos conſtituerent? Deinde Concilium, de quo Actorum 15. agit Lucas, refertque celebratum ab Apoſtolis fuiſſe, vt controuerſiam de legalibus definirét, viuente adhuc Virgine coactum eſt, ipſamque de quæſtione conſultam ab Apoſtolis, inquit Rupertus lib. 1. in Cantica, quod probabile cenſet Lorinus in citatum Actorum caput v. 19. paulo ante finem, & addunt alij, cùm protulerunt Apoſtoli, *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis*, illos per Spiritum Sanctum intellexiſſe Deiparam, voluiſſéque ſignificare, tum Virgini, tum ſibi idem in re propoſita iudicium fuiſſe. Communiter verò Synodus illa celebrata creditur anno Domini 51. vt videre in cronologia Gordonij eſt; Virginem autem obiiſſe poſt, manifeſtiſſimum ex hac calculatione arbitramur. Peperit decimo

Auguſt. *Leo Papa.* *Venantius Fortunat.* *Albin Flaccus.* *Rabanus.* *Baronius.* *Act. 15. v. 6.* *Rupertus.* *Lorinus.* *Act. 15. v. 28.* *Gordonius.*

decimo quinto suæ vitæ anno iam expleto, adfuit præsens filij morti, qui trigesimo quarto inchoato nostræ libertatis in cruce opus absoluit, quo tempore octauum supra quadragesimum matrem agere necessum erat; superuixit autem nato viginti quatuor annis, qui prioribus iuncti ad septuaginta duorum summam perueniunt, incidítque vltimus in quinquagesimum octauum ab ipsius partu, ab ortu scilicet Redemptoris. In humanis ergo illa erat cùm celebratum id Concilium fuit.

23 Omnia hîc certissima, & indubitata, si firmum, fixúmque, ad viginti quatuor perstitisse annos, post rediuiuum Dominum genitricem, Lectori reddiderimus. Reddemus his, Epiphanium ita sensisse, non illũ Episcopum, sed alium dignitate presbyterum, Cedrenum in compendio historiæ, innuítq; Andreas Cretensis sermone de dormitione Deiparę, dũ inquit, peruenisse illam ad summã vsque ætatem, Baronium anno Domini 58. Suarium tom. 2. in 3. partem, disp. 21. sect. 1. ver. *Vltima verò sententia*: & alios, quidquid Ægidius suprà §. 6. n. 1. & 35. asferat, & Gordonius anno Domini 48. addubitet. Vide Turria. lib. 2. pro Epistolis Pontificiis c. 16. fol. 170. pag. 1. Est pro nobis Dionys. 3. c. de Diuinis Nominibus, dicés, *Nam & apud ipsos Diuino Spiritu plenos Pontifices nostros, cùm & nos (vt nosti) & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud, quod authorem vitæ, Deúmque ceperat, conuenissemus, aderat autem & frater Domini Iacobus & Petrus supremum decus, & antiquissimum Theologorum columen, vbi post contuitum placuit, vt infinitè potentem diuinæ infinitatis bonitatem Pontifices laudarent omnes, quisque pro captu suo.* Quæ intelligenda esse de sanctissimę Virginis corpore, ipsa per se verba satis ostendũt, vt taceam, communem hunc Patrum sensum esse, colligentium ex illis, effectum diuinitus, vt omnes, qui tunc viuebant Apostoli vnà cum eorum præcipuis discipulis, ac Pontificibus Ecclesię ad Virginis transitum, funúsq; conuenirent. Sic Maximus, D. Thomas, Albertus Magnus, & alij hæc Dionysij exponentes, Damascenus, & Andreas Cretensis orationibus de dormitione, & assumptione Mariæ, Epiphanius presbyter, & Metaphrastes scribẽtes de vita, & illius educatione, Nicephorus, & Iuuenalis Ierosolymorũ Episcopus apud eundem historiæ lib. 2. c. 21. 22. & 23. Suarius versiculo citato, Ægidius §. illo 6. num. 33. Baronius suprà num. 6. 7. & 8. & alij non pœnitendi authores.

Epiphan. Cedrenus. Andr. Cret. Baronius. Suarius. Ægidius. Gordonius. Turrian. Dionysius. Maximus. D. Thom. Alb. Magn. Damasc. Andr. Cret. Epiphan. Metaphrast. Niceph. Iuuenal. Suarius. Ægidius. Baronius.

24 Quare audiendus Hilduinus non est, qui Dionysium de sepulcro Domini exponit, nec Matthæus Galenus, qui de Ioannis ædibus, in quibus cænauit cũ discipulis Christus. Vtrumq; Græcus redarguit textus, redarguit & ipsa ratio. Quorsum Apostoli per totum orbẽ dispersi, qui annis multis post Assertoris in cœlum gloriosam ascensionem Ierosolymis fuerant, sepulcrum illud, & illam domum viderant, venerati erant, & laudauerant, relicto Euangelij opere, ac totius orbis demandatæ il orũ curæ salute, & cõuersione, nulla alia de causa in vnum ex tot, tamque dissitis regionibus,

Hilduinus. Matth. Galenus.

ac mundi plagis, quasi nihil eis A
esset, quod agerent, vel ad sarcophagum istud, aut ædes inuisendum, vel ad encomiis celebrandũ tam seriò præter omniũ expectationem subitò conuenirent? Certe legitima causa illorũ cõcelebratio nõ erat, erat Deiparæ funus cohonestare, illius; vt par erat, sanctitatẽ, & merita laudibus prosequi: hoc Dionysius narrat, non illud. Qui vt ex
Actuum 17. ver. 34. Actuum historia satis constat. 17. B
capite ad fidem, vsque ad decimũ octauum annũ post Christi mortem, qui secundus supra quinquagesimum ab eius natiuitate fuit, non venit, cùm non antè Paulus Athenis fuerit. Ergo vt Deiparæ morti adesse posset, necesse omnino est, illam vltra sexaginta sex annos vixisse. Fit autem verisimile à Dionysij conuersione ad eius vsque in Ierosolimam aduentum annos fluxisse C
aliquot, satis verò esse videntur sex, vsque ad quinquagesimum octauum Christi scilicet, in quem septuagesimus secundus inciderit virginis: hoc ergo illa in cœlum abiit; quare viuente adhuc ipsa Concilium id haberi potuit, cuius occasione ista oportuit inculcare.

25 Verũ quæ in illo se Apostolis obtulerit ad virginei ortus puritatem decernendam, aperiendũ D
Act. 15. à v. 6. iam est. Synodo illa, quæ Actorũ 15. habetur, & in qua de isto Virginis priuilegio actum credimus illud potissimùm examinatum, essetne ad salutem circumcisio fidelibus necessaria? Decretum, non esse; tractatum item de gratiæ Christi necessitate, ac de illius efficacia omnibus delendis tum actualibus, tum origineis culpis, fideliúmque omnium cordibus emundandis. Quis ergo probabili iudicio negare poterit, datam fuisse Apostolis occasionem, vt de suprema inter omnes puras creaturas virginis puritate, absolutissimáque illius ab omni peccato, huiúsque debito immunitate tractarent, definientes eam non cæterorum more in lucem editam fuisse, non aliorum instar pacto, & legi, de origineo scelere subiacuisse, quod illius futura esset mater, cuius tota erat gratia, cuíque omnis subiicitur lex, & pactum, vt ei, qui omnium & rex, & Dominus, & Deus sit? Nec dixisse Ceciliũ, *Illa Virgo Maria, illa sancta, illa electa*, signũ est Deiparæ iã assumptæ ad gloriam; cùm non afferat ita locutos fuisse Apostolos, cùm edebant canonem, sed tantùm quid statuerint, referat, ipse verò, sic agit, sic scribit quòd lõgè positus à Virgine, in Hispania scilicet stribat europearum regionum vltima, Ierosolimis commorante Virgine in Asia, & Iudeæ partibus constitutis.

Obiicis. Vt totum id detur, 26
Obiectio. sanè vox illa, *originarium peccatum*, qua Cecilius vtitur, valde nupera est, si cum Apostolorum, & ipsius Cecilij temporibus comparetur: non ergo illis, aut huic nota. Supposititium igitur, & pseudo-Cecilij alicuius, non veri Cecilij opus illud est, ad decipiendum nimis credulos vafrè compositum. Dum res antiqua sit, refert nihil, vocem recentem esse, cùm interpretis Arabicum latinum reddentis sermonem illa sit. Ita Suarius in iudicio illo, *Suarius.*
&

Ægidius. & cum eo Ægidius §.8.num.45. A Etenim Arabicum nomen vetustissimum esse optimè potest, nec minùs bene latinum vocibus nuperrimis fieri, quod eandem rem vtrumque idioma, suis vnumquodque vocabulis antiquis alterum, alterum nouis explicet, vsitatis præsertim à priscis Theologis, & Ecclesiæ Patribus, quãquam post Apostolos, & Cecilium, quem propria voce vsum esse Arabicè ad explicandam rem B dubitari non potest;vnde ortum, vt latinè verti deberet in originarium peccatum. Cùm enim res significata vetertima sit,in singulis, credendũ est linguis habuisse propria nomina, quibus, omni rigore seruato, explicaretur fidelibus. Et verò semper inuenitur exposita voce peccatum per originem transmissum significante, vt Psalmo 50. ver. 6. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus* C *sum, & in peccatis concepit me mater mea*, & ad Romanos 5.ver. 12. peccatum per Adamum in mundum dicitur introisse, quod apertè declarat, per seminalem generationem ab Adam profectũ intrasse. Interdum etiam naturæ peccatum vocatur, quia scilicet per naturam, idest, naturalem generationem contrahitur. Ad extremum,Iob. 14. iuxta L X X. D legitur, *Nemo mundus à sorde, nec infans vnius diei*; vt intelligatur, peccatum illud ex origine haberi, non in ipsa conceptione patrari. Quare cùm res ipsa semper, & vbique cum relatione ad originem explicetur, ad generationem videlicet ex Protoplasto, sufficiens interpreti fundamentum extitit, ad vocem Arabicam,

Psal. 50. v. 6.

Ad Rom. 5. v. 12.

Iob 14. Septuag.

quæ cum ordine ad ortum, & initium ex Adamo crimen significabat, commodissimè, ac summo iure per vocem originarij peccati exponendam.

Respondendum latè hîc erat 17 alteri, contra istud Cecilij testimonium, argumento, ex cronographia, & historia, quibus cum pugnare videtur laminæ vnà cum libro eo repertæ,de prompto,cuique abundè Madera in sua, pro laminis illis Apologia, satisfacit, vt & Ægidius q.3.sect.4.§. 5.nu. 23. & sequentibus. Sed quoniã diuagari nimium id esset, quàm breuissimè potero, & proponam illud, & soluam. Aiunt, qui laminis, & libro aduersantur, testari eas. Cecilium Neronis secundo anno calendis Februariis martyrium subiisse, cùm tamen aliunde constet, ex historiis nimirum authenticis, aliquibus post tertium illius imperatoris eum vixisse. Habetur enim ex fide dignis etiam authoribus, Cecilium,& socios à Petro, & Paulo Romę consecratos Episcopos in Hispaniam missos ad prædicandum, vt martyrologia Romanũ,Bedæ,Vsuardi,& Adonis tradunt 15.Maij.Quo loco,in annotationibus suis,testimonium Gregorij septimi epistola ad regẽ Alphonsum 14.Cal.April.Baronius his verbis refert:*Septem Episcopos ab Vrbe Roma ad instruendum Hispaniæ populos à Petro, & Paulo directos fuisse; qui, destructa idololatria, Christianitatem fundauerunt, & religionem plantauere, & officium in Diuinis cultibus ostendere, & sanguine suo Ecclesias dedicauerunt*, &c. Confirmat hoc ipsum idem

Madera.

Ægidius.

Obiectio.

Martyrologium Romanum.

Beda.

Vsuardus.

Ado.

Baronius.

Baronius. *Isidori Breuiarium & missale.* *Ambrosius Morales.* Baronius annalium 1. anno Christi 46. n. 2. Hispanarum item rerum scriptores, Breuiariũ, & Missale Isidori; Vide Ambrosium Morales lib 9. Historiæ, cap. 13.

28 Et quidẽ Paulus Neronis tertio anno Romam venit, qui nonus supra quinquagesimũ Christi fuit, vt scribunt *Vsuardus.* *Beda.* *Baronius.* Vsuardus, & Beda sexto Iulij, Baronius anno Domini 59. tomo primo, vbi hoc probat Eusebij, & Hieronymi authoritate. *Gordonius.* Vide Gordonium. Ex quibus apertè fit, Cecilium martyrij palmam adeptũ non fuisse Neronis anno, quo laminæ affirmant. Nam si à Petro, & Paulo in Hispaniam Roma directus est; illi verò haud quaquam ante Neronis tertium annũ exequuti hoc sunt, cùm antè ambo non potuerint, quandoquidem Paulus tertio illo primùm Romam venit, fit, mortuum secundo Cecilium non esse. Falsitatis ergo apertissimè laminæ conuincuntur, falsæ igitur, & commentitiæ illæ sunt, falsus quoque, & ad decipiendum confictus socius liber. *Solutio.* Nego à Paulo missum Cecilium anno illo ab vrbe, negañt mecum *Galesinus.* *Madera.* *Ægid ius.* Galesinus in suo martyrologio, Madera in apologia, cap. 32. Ægidius suprà §. 3. num. 25. hæret *Mariana.* Mariana historiæ lib. 4. cap. 2. ad finem. Si missus ab vtroq; Apostolo Cecilius fuit, non Romà, sed Ierosolimis paulo post Iacobi necem: si à solo Petro Romã, non illo anno, sed antea eius missio contigit, vtrumque probabile, dũ priùs non è loco ab aduersario intento, nec tempore, si posterius, non quo vult anno, accidisse arbitremur. Contradicentiũ premi non timemus pondere, omnes ab vno Beda, vnus omnes credendi sunt, quibus ille adductus coniecturis fuerit, ignoramus, hoc scimus; validiores pro nobis, & firmiores esse; colligit eas Madera, & persequitur, ad *Madera.* quem lectorem mitto. In eo inter alia inueniet, ante Neronẽ, Claudij tempore, Christianorum lanienam cæpisse, quamquam non tam impotenter grassata fuerit, ac priuigni regno, cum omnis recruduit iniquitas, & sæuitia.

Et sanè incredibile cuique iusto rerum æstimatori videri profectò debet, per tot annos, quot à Iacobi Apostoli nece ad illum vsque Neronis tertiũ intercurrere (accidit ista secundo Claudij, Domini verò 44. vt ex 2. Eusebij cap. 8. Baronius tradit anno illo) *Baronius.* Petrum summũ totius orbis pastorem quieuisse, Hispaniarúmque salutem non curasse. Scilicet contemnenda erat regio, vt sine nomine, tam perexigua, vt nullius ferè momenti censeri ab eo posset. An non illam moriturus, Iacobus amicissimo Apostolo cõmendaret? An eam desertam, & vacuam is relinqueret, cui notũ, Virginis præsentia fuisse cohonestatam. Vt sileret Iacobus, vt immemor esset Petrus, audeo dicere, in memoriam Deiparam adducturam, passuram minimè, vt quam sibi iam prouinciam sacrauerat: Iacobo extincto, suauissimo cœlestis doctrinæ pabulo tanto tempore infælicissimè priuaretur. Quam in votis habebat Paulus, quam tantus lustrauerat condiscipulus, quantus Iacobus fuerat, quam, vt dixi, vitæ mater stupendo miraculo in perpetuũ illustrarat, hanc iacere 29

tot

tot annis in densissimis infidelitatis tenebris pateretur, maximè cùm illi ad manum essent, quos posset mittere? Non credemus. Non credit Guillermus Eissem Espirensis, centuria prima de Hispanis Pontificibus, dist. 4. part. 1. Non credit Vasæus in Hispaniæ cronicis affirmantes, sub Claudio Christi Domini anno 45. Cecilium, & comites in has prouincias demādatos. Cōfirmāt hæc Genebrardus lib. 5. Chronologiæ, anno mundi 4121. Et alij scribentes, Sanctū Euangelium intra 20. annos à Christi morte per vniuersum terrarū orbem ab hominibus tunc habitatum prædicatum fuisse, quod verum esse non potest, si per 24. tam nobilis terræ cultæ portio, quanta Hispania est, fidei nullos magistros habuit; sed expectandū illi fuit vsque ad tempus, quod Beda, & asseclæ putauerunt.

Guillermus Eissem. *Vasæus.* *Genebrardus.*

30 Quid ergo ad Gregorium, cuius testimonium magnam vim habere apud omnes debet? Quod doctè Madera cap. 32. versi. *el tercer engaño.* In more scilicet positū olim fuisse, Petri, & Pauli acta dicere, quæ Petri tantū essent, ob indiuisam horū Ecclesiæ principum societatem. Ita Baronius 1. annaliū tomo, anno Christi 41. n. 13. Irenæum exponit dicentem, eo Matthæum scripsisse tempore suum Euangelium, quo Petrus, & Paulus Romanam Ecclesiam fundabant, cùm tamen certo certius sit, primo, aut secūdo Claudij anno illud scriptum opus, vt ipse Baronius probat, multo quidem ante Pauli ad Vrbem accessum, Solo Petro in ea cōmorante. Quare ipse respondet, hanc

Madera. *Baronius.*

A sanctorum omnium Patrum, & Doctorum consuetudinem fuisse, vt quoties fundationis Ecclesiæ meminissent, duos istos sanctissimos Apostolos nominarent, quanquam ea esset res, quæ ad alterū solùm pertineret. Baronij, quæ sequuntur: *Nec sic Irenæum de Paulo meminisse credimus, quasi non ante Pauli Romam aduentum Matthæus scripserit, sed communi potiùs tum ipsius, tum cæterorum Patrum vsu loquendi, cùm de Romana Ecclesia fundatione fit mentio, Paulum æquè, ac Petrum nominasse.* B Confirmat hoc ipsorum Petri successorū vsus, & vetus mos, qui se Apostolorū Petri, & Pauli authoritate præcipere multa sæpe dicunt: non ea ratione, quòd suprema in Ecclesia potestas, quæ in Romano Pontifice residet, à Paulo in eum deriuata fuerit, sed C ab eo, qui præfecit omnibus Petrum, ac in huius locum voluit antistitem Romanum succedere potestate simili, & authoritate; sed quòd indiuisi comitis memoria postulat, vt sacrū eius nomen minimè taceatur, cùm socij mentio fit, qui ab illo in morte non est separatus. Potuit igitur consuetudinem hanc Gregorius sequens, quod vnius erat, duobus adscribere. Nisi mauis Datarium D aut qui epistolam Pontificis nomine, seu de illius mandato cōposuit, martyrologiis fidē adhibendo, quod in eis hac de re inueniebat, vt certū, regi affirmasse. Vnde non tantùm rescriptis his, quantum obiicientes autumant; inest roboris, dum narrant aliquid, neque aliud probant, quàm id, in quod præcipuè diriguntur. Potissimus autem Grego-

rij erat ſcopus oſtendere, à Romana Eccleſia, fidem, & ſacra omnia Hiſpaniam ſuſcepiſſe. Vide Ripam lib.2.reſponſ.cap.6.n. 3.& 7.poſt Oldradum conſ.258. argumento capitis *inter dilectos de fide instrumentorum*.

Ripa. *Oldrad.*

31 *Suarius.* Licuit Suario tomo 2.in 3.partem, diſp. 28. ſect. 2. verſiculo, *Quartò an aliquando.* Ioannis 22. extrauaganti, *Cùm inter nonnullos de verborum ſignificatione*, reſpondenti aſſerere, neceſſum non eſſe Pontificis fundamentum probari, quo ſuam deciſionem confirmat ille, neque id ad fidei pertinere doctrinam, neque ab illo, vt à Pontifice definitum eſſe, tantúmque ab eo, vt à priuato doctore probabiliter exiſtimatum, atque idcirco neceſſum minimè, vt illi aſſentiamus, & non licebit nobis in datarium reiicere, quod tam indubitanter Gregorius narrat, atque ita, & illius honori, & veritati conſulere? Certè licet. Hinc ergo ad alia, quæ omiſiſſe videri poſſumus Lectori, aut quòd reſponſio illis deſit, aut quòd memoria exciderint. Neutrum crede. Induſtria in hunc reiicere locum ſtatui, ne hactenus dictorum ſeries, filúmque abrumperetur. Apparebat, ſapere adulationem, viuente adhuc Virgine illius, quam defendimus immunitatem, ab Apoſtolis definiri, credendámque proponi. Sed nihil minus, vt adulationis veſtigium nullum habuit viuente adhuc Virgine dicari ab Apoſtolo Iacobo eidem matri ſacram domum apud clariſſimam Hiſpaniæ vrbem Cæſaraugustam, vt innumeri tum vetuſti admodum, tum non parum graues ſcriptores tradunt, quos, ſubſcribens illis, Morillus refert libro de hac retract. 1. ab exordio ad finem vſque per multa capita, refragetur licèt, quamuis immeritò, Sandoual in adnotationibus ad Idacij, Iſidori, Sebaſtiani, Sampiri, & Pelagij Antiſtitum de rebus Hiſpaniæ hiſtorias, poſt ea, quæ adnotat ad Ramiri primi regis vitam, opuſculo apologetico aduerſus iuriſperitum, cuius nomen ſilentio premit, defendentem in eo prælio, quod inter noſtros, & Mahometanos olim ad Clauixum fuit, voto prouinciam effectam vectigalem Iacobo eidem verſic. *fol.* 22.*pag.* 2. &c. Vt nulla prætereà ſimilis vitij vmbra fuit magno Petro viuo, etiam Alexandriæ apud Ægyptum ſacrari templum à Diſcipulo, ſed obſeruantiæ plurimum, & religionis, teſtarique omnibus palam, quàm certum cunctis eſſe deberet Apoſtolorum principem & ſanctè viuere, & à ſanctitate illum vnquam nõ caſurum. Blandiri non fuit, non adulari Chriſto, præſente magna hominum frequentia, exclamare fœminam, *Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti.* Lucę 11.verſ.27. & adulationis genus eſſet, in Deiparæ honorem eius ab omni peccati debito immunitatem viuente adhuc ipſa decernere Apoſtolos, quorum munus erat, diuina hominibus myſteria patefacere? Non ij cenſendi fidei parentes noſtræ, qui ob inanem vmbram (quam, non erat, cur timerent) ſilere, quæ in magnam Dei laudem cedere, & gloriam poſſent. Nullius mundanæ gloriolæ ſuſpicionem præbuit ipſa Virgo, cùm de ſe cecinit Lucæ 1. ver.49.

Obiectio ſuperius facta diluitur.

Luc. 11. v. 27.

Luc. 1. v. 49. vers. 49. ***Fecit mihi magna, qui potens, & sanctum nomen eius*** : postquam versu 48. præmiserat, ***Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.*** Nullius Paulus, *Actor. 26. v. 29.* cum Actorum 26. ver. 29. dixit, ***Opto apud Deum, & in modico, & in magno non tantùm te*** (loquitur ad Agrippam regem, coram quo agebat) ***sed etiam omnes, qui audiũt, hodie fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his*** : Et adulari credendi erant, qui summã Virginis, diuina præditi authoritate fidelibus proponebant, vt crederent, puritatem? Non ea de Apostolis apud discipulos opinio erat, non tam abiecta de illorum sanctitate, aut moribus existimatio.

32 *Obiectio.* Vt hæc ita sint, nihilque prohibeat credere tum Apostolos ita sanxisse, tum Cecilium retulisse fideliter, quod decreuissent: At nihil etiam est, quod persuadeat inuenti libri Cecilium fuisse authorem: esse autem debebat aliquid, vt potiùs in hanc se verteret partem mens, néc hæreret anceps in medio rem pendula, & incerta relinquens, vt debere facere videtur, ne imprudenter iudicet. Sic tandem nimium pertinaces aliqui opponunt, quos facilè cogemus tacere, indicatis ex multis, quæ, ne multi simus, prætermittenda sunt, fundamentis nonnullis, rem abundè suadentibus. *Solutio.* Est ante alia satis efficax argumentum inuentio ipsa, & inuentionis locus falsæ omni repugnans imposturæ, ac suppositioni. Aliud agebant, qui librum repperêre, omnium, quæ in eo legũtur, ad veritatem conformatio, miracula edita in reliquiarum attestationem, grauissimi Concilij prouincialis iussu Pontificis maximi celebrari suffragium, doctissimorum hominum idem sentiẽtium calculus, idem iudicium, Apologiæ variæ typis excusæ, quæ rem egregiè tutatę sunt, populi consensus & in venerando loco inuentionis studium. Vide Maderam suprà, Gundisaluum Sanccium Luciferum in suis Theologicis discursibus pro immaculata Virginis conceptione, discursu 2. capite 5. folio 98. Ægidium de præsentat. quæst. illa 3. sect. 4. §. 2. & sequentibus. *Madera. Gundisaluus Sanccius Lucifer. Ægidius.* Præterea Bermudezium lib. 4. antiquitatis, & excellentiarum Vrbis Granatæ à 1. cap. vsque ad 9. Vbi argumentis respondet, quę huic Cecilij opponuntur monimento in Virginis defensionem. Tandem Maurum Ferrer Castellam, historiæ, Iacobitæ libro 1. capite 29. & Thomam Tamaium nouitatum antiquarum Nouitate 11. vers. *Si en esse.* quem referentem inuenies eo loco Bernardum Aldretem de antiquitatibus Hispaniæ, Africæ, &c. Escolanum historiæ Valentinæ lib. 2. capite 2. & Mattinum Carricum anno 45. *de las mem Chron.* Nos in his ampliùs hærere non possumus, sufficiat, præcipua, quæ tum obiiciuntur aduersus Cecilianum librum, tum pro eo circunferuntur, breuiter attigisse, ne lectorem præstantissima sententiæ nostræ confirmatione per negligentiam, aut incuriam fraudasse alicui meritò videremur. Videnda nunc alia grauissima etiam aliarum synodorum testimonia, quibus eadem nostræ opinationis veritas non vulgariter comprobatur.

CAPVT II.

Proponuntur varia Concilia superiorum ætatum pro causa.

1 EOdem afflati diuino Spiritu, quo Sancti Apostoli, eorum successores, Ecclesiæ Antistites, idem variis in sacris cœtibus docuere. Nizena Synodus, act. sexta, *Visibili, inuisibilique omni creatura superiorem Virginem dicit*: vt Toletana vndecima in confessione fidei, *sanctam & immaculatam nominat*. Qua verò ratione duo ista puritatis indicia, supremáque illa dignitas qua omnes vincat visibiles inuisibilésque substantias, intelligenda sint, explicat Mileuitanum Concilium vt ad præsens attinet, si attentè legatur, & iuxta ea, quæ Tridentinum continet quarto huius distinctionis capite referenda. Ait Mileuitanum canone secundo relato, *de Consecratione*, distinctione 4. canone *Placuit, vt quicumque. Placuit, vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur; vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non verè, sed falsè intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus* (ad Romanos 5. scilicet) *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes ho-* A *mines pertransiit, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica vbique diffusa semper intellexit*. Hęc concilium. Quę aurea planè sunt, quæque mirum in modum nostras partes agunt.

Toletana synodus.

Mileuitanū Concilium.

Enimuerò si præfata Pauli sententia, vt semper ab Ecclesia Catholica vbique terrarum diffusa, intellecta est, accipi omnino debet, vt re vera fieri oportet, eo profecto sensu id erit, quo 2
B à Tridentino, quando totam id Ecclesiam repræsentauit. At illud iuxta dicenda infrà de Virgine Paulus non intelligit. Ergo si consonè ad Ecclesiæ mentem in Tridentino expressam cēsendum est, peccati debitum non contraxit Virgo, non in Adam peccauit. Etenim si Deiparam Apostoli comprehendi putabat doctrina Concilium, cur post decretum, in quo quid de omnibus credendum esset, quid in originei peccati
C negotio Paulus statueret, definiebat, illam de Virgine subdidit exceptionem, quam referemus infrà? Non recitauerat, quæ solum in Paulo communem habem explicant, sed quæ debitum etiam luculenter declarant, quæque de omnibus ab Apostolo tradi asseruerat. Quare Virginem pòst excipiens tum à culpa, tum à debito illam excepit; excipitque Mileuitanum etiam, quòd asserat, Paulum iuxta Ecclesiæ
D sensum esse accipiendum. Excipit & Africanum sub Cælestino, & Bonifacio in Biniana collectione tomo 1. pag. 642. contentum, eius titulus, *Concilium contra heresim Pelagij, & Celestij: Quòd Adam non sit factus à Deo*

Concilium Africanum.
Binius.

A *Deo mortalis*.cap.76.post initium, nu.77.habet:*Item placuit, vt quicumque paruulos recentes ab vteris matrum*, &c. quæ in Mileuitano sunt iam relata: quare, vt illud, nobis hoc etiam fauet. Est in Burchardo 4. decreti libro, cap.34. vbi ad marginem, *Ex Concilio Africano.cap.66.*

Burchard.

3 Et quoniam Arausicanum secundum, canone 2. eadem prorsus habet ex Paulo ad originei sceleris propagationem explicandam, verámque de illo doctrinam stabiliendam, quæ Mileuitanum, & Africanum proponunt, illud quoque nostræ sententiæ autumo suffragari Si eius desideras verba, suppeditabunt tomo 2.Binius pag. 391. colum. 2. num.2. versiculo, *Si quis soli*; & Iouerius Sanctionum Ecclesiasticarum 2. classe. fol.34.pag.2.colum.1.canone 2.Palestina Synodus prætereunda non est, in qua iussus Pelagius errores abiurare suos, illos disertè, ne anathemate feriretur, damnauit. Sunt in Augustino, epist.106.nonnulla ex iis, quæ in Concilio eo peracta sunt, in Vazquez item ad calcem commentariorum in 1. 2. D.Thomæ 2.tomo, excerpsit illa, vt affirmat, ex quodam ab Antonio Aquante obtento exemplari codicis cuiusdam antiqui monasterij montis Cassini. Primus error Pelagij erat, Adam mortalem factum, qui siue peccasset, siue non, mortuus esset. Secundus, quòd peccatum ipsius ipsum solum læsisset, non humanum genus. Tertiùs, quòd infantes nuper nati in illo statu sint, in quo Adam fuit ante præuaricationem. Quartus, quòd per mortem, vel præuarica-

Concilium Arausicanũ. *Binius.* *Iouerius.* *Synodus Palestina.* *August.* *Vazquez.* *Ant. Aquã.*

tionem Adæ non omne genus humanum moriatur, & per resurrectionem Christi non omne genus humanum resurgat. *Hæc omnia Pelagius* (inquit August.) *sic anathematizauit, quòd satis gesta ipsa testantur, vt nihil ad ea quoquo modo defendẽda disputationis attulerit. Vnde fit consequens, vt quisquis sequitur illius Episcopalis authoritatem indicij, & ipsius Pelagij confessionem, hæc tenere debeat, quæ semper tenuit Catholica Ecclesia. Adã,* B *nisi peccasset, non fuisse moriturum, quòd peccatum eius non ipsum solum læserit, sed & genus humanum, & quòd infantes nuper nati non sint in illo statu, in quo Adam fuit ante præuaricationem, vt ad ipsos pertineat etiam, quod breuiter ait Apostolus*(1.ad Corinth.15.)*per vnum hominem mors, & per vnum hominem resurrectio mortuorum, sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.* Hæc Augustinus, hæc Palestina C Synodus. *August.*

Vtriusque illa esse non dubito: *Hæc tenere debeat quæ semper tenuit Catholica Ecclesia.* Tenuit verò sic in Tridentino, vt Virginem illis comprehendere haudquaquam voluerit, non ergo ex totius Ecclesiæ ab antiquis sensu Virgo in Adam peccauit, aut in illo peccandi vllum habuit debitum. Consule sextam Synodum generalem sub Agatone çelebratam, in cuius actione 8. Sic Pa- D tres; *Confitemur Dominum nostrum Iesum Christum incarnatum esse de Spiritu Sancto, & Sancta, immaculatáque Domina nostra Dei genitrice sempérque Virgine Maria*; & act. 18. *Confitemur Christum in vulua illibata Virginis*, 4

Sexta Synodus generalis.

Dei genitricis habitasse, & corpus per Spiritum Sanctum, & ex Sancta, & immaculata carne eius in propria substantia carnem sumpsisse. Nec prætereas septimam Synodum generalem etiam, in qua tum ab Adriano Papa in epistola ad Tharasium Patriarcham Constantinopolitanum data, quę relecta fuit in Concilio act. 2. tum ab ipsa Synodo passim, *Intemerata*, *Immaculata*, *Incontaminata*, quin & *Inculpata* Virgo Deipara nuncupatur. Quæ tantæ puritatis epitheta omnem ab illa excludunt maculam, atque idcirco ad peccatum debitum omne, omnem in alio peccandi rationem, omne in illo cadendi debitum, cum maculæ ista sint. Preme vocem illam, *Inculpata*, qua septima Synodus hæc vsa est. Hanc dum Suarius tomo secundo, in tertiam partem refert, disputatione 3. sectione 5. versiculo, *Secundo Andreas Apostolus*: Sic eius testimonium act. 3. in exemplari *Synodicarum litterarum Theodori Sanctissimi Patriarchæ Ierosolymorum*, §. *Tertia quæ in Epheso*, adducit, vt asserat, vocari Augustam matrem ab ista Synodo, *Immaculatam, & omni sensibili, & intellectuali creatura puriorem.* Verùm eiusmodi loco tam in Suriana collectione tomo 3. pag. 85. col. 1. versiculo, *Tertia quæ in Epheso*, quam in Biniana tomo etiam 3. parte 1. pagina 321. columna 1. versiculo, *Tertia, quæ in Epheso*; vox illa, *purior*, non est, sed eius vice, *superior*. *Cùm omnes* (ait Synodus) *cognoscant eam verè Dei matrem post partum, & ante partum Virginem qualibet intellectuali, & sensibili natura superiorem gloria, & splendore ornatam.* Sanctionum Iouerij non memini, quoniam illud Synodicarum Epistolarum exemplar, in quo ista sunt, compendio contentus prætermisit.

Septima Synodus generalis. *Suarius.* *Surius.* *Binius.* *Septima Synodus.* *Iouerius.*

5 Non prætermittam ego Concilium Francofordiense in epistola ad Episcopos Hispaniæ, & omnes alios Christi fideles sub finem, ad probandam Christi immunitatem ab omni seruitute, scribens; *Meliore quidem terra, quàm ea, ex qua conditus fuerat Adam, animata, & immaculata Spiritu Sancto operante factus est homo, dicente Apostolo; Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis.* Sic Concilium. In quo non reperi, quod ex eo nuper citatus Suarius affert, inquiēs, vocari ab illo Deiparam *Immaculatam, prorsúsque puram* dici. Prius in eo est, vt retuli, non posterius. Cur melior terra Virgo, quàm illa quæ Adamo formando inseruiit? Quia hæc inanimis, Virgo animata fuerit? Et quæ nos genuerunt matres, animatę quoque fuerunt, meliores ergo, quàm primi hominis terra. Quid igitur in hoc laudis, & encomij Virgini? Parum videt, qui meliora non videt. Sed gratia plenam extitisse Virginem melius aliquid fuit in illa, quod in terra, ex qua Protoplastus, non fuit. Permultæ genitricum etiam in gratia erant, cùm prolem concipiebant; quis in ea fuisse neget Annam cùm Virginem ipsam concepit? Quis Elisabetam, cùm Ioannem? Sed non plenæ istæ, vt Virgo. Video; sed collatio huius cum terra illa peculiarius aliquid, & singularius innuit, quod in Sacris litteris inue

Concilium Francoford. *Suarius.* *Euasio.* *Occluditur.* *Euasio.* *Refellitur.* *Euasio.* *Reiicitur.*

inueniatur. Illud est. Terram, ex A qua formauit primum hominem Deus, cùm formationi deseruiit nulli fuisse maledictioni subiectam, neque vlli addictam malo, sed omni ex parte bonam. Hac melior virgo dicitur, quare nulli fuit subiecta maledictioni vnquam; fuisset autem, vt planum est, si aut in se, aut in Adam peccandi vllum debitum habuisset. Nullum habebat illa, nullum habuit, ante peccatum Adæ ad B vllum malum, nullum ergo habuit Deipara in se, aut in Adam ad culpam, quæ malorum omnium summum est. Atque idcirco immaculata prorsus extitit vt à Concilio dicitur.

6 *Responsio.* Omnibus his, & similibus respondent aliqui, alium nullum inesse legitimum sensum præter eum, qui ad illibatam sanctissimæ Dei genitricis Virginitatem spectat, explicandam. C Nam cùm (inquiunt illi) de ipsius magnæ Matris conceptione, qua Deum suscepit in vtero, agant, manifestum est, vocibus eis nihil aliud voluisse Patres, quàm ostendere, nullius viri opera intercedente, nullàque virginitatis interueniente iactura factam esse grauidam. *Impugnatio.* Quibus ita occurrunt alij. Attributa illa duplici modo Virgini à Patribus dantur, vel abso- D lutè, vt ipsamet Deipara Maria *Immaculata*, *Inculpata*, & *Irreprehensa* sine restrictione dicatur: vel relatè ad Virginitatem, ita vt *Immaculata*, & *Intemerata virgo* appelletur conceptionis, qua Deum concepit, ratione. Quoties Sancti Patres absolutè, & sine restrictione, nec relatè ad Virginitatem. *Illibatam*, *Immaculatam*, *Intemeratam*, *Inculpatam*, & *Irreprehensam* Mariam appellitant, haud dubium, illos omnem labem, etiam peccati originalis maculam ab illa remouere voluisse. Sic illi. Qui debuerunt addere. Quoties iidem Patres, de incarnationis mysterio agentes, ac Deiparæ maternitate, conceptionéque, qua sui Creatoris parens effecta est, illam *Immaculatam*, *Puram*, *Incontaminatam*, & reliqua, nominant, tum vt veritatem doceant, tum vt eam tot, tantis, tàmque honorificis titulis cohonestent, sine dubio non solùm de Virginali eius in conceptione puritate, quæ dicunt, intelligunt; sed etiam de mundiria, & nitore, qui omnem immunditiam, & maculam omnem repellat. Nec difficile id erit ostendere hac ratione.

Cùm Patres Virginem imma- 7
culatam appellant, concepisséque summa cum puritate affirmant, negabit nullus, eam ab omni actualis culpæ, sorde, ac næuo alienissimam fuisse, docere illos, ergo & eodem modo ab omni eo, quod minus spectabilem, minúsque dignam tanto mysterio, & dignitate potuit reddere, quale omne illud est, quod peccatum origineū olet, & illud sapit. Ad hæc, ex his, similibusque locutionibus rectè colligimus, ipsum Filium Virginis tanta sanctitate hominem factum, vt nihil peccati contraxerit, cùm concipiebatur, nullum debitum. Ergo ex eisdem iure deducemus in matre, sic illius conceptionem Diuina prouidentia contigisse, vt nihil in ea tunc fuerit, quod vel tenuissimam criminis vmbram

habere posset. At quanta debitũ ad origineum est, quanta in Adã peccasse, aut illo peccandi debitum subiisse? Accedit, ex eisdem locutionum formulis, immunitatem ab omni actuali scelere, quantumuis minimo, in Virgine fateri Patres dicimus, fateri Concilia. Cur ergo istismet permoti non credemus, ab omni originalis culpæ articulo eam Concilia penitus liberasse? Vt enim leuissimum quodcumque peccatum, macula, & contaminatio est, sic & suo modo, vt iã tradidimus, ad origineum malum debitum, sic & in Adam peccasse, sic in eo peccãdi debitũ habuisse. Sed multos, inquis, in Scripturis Sanctis & Patribus immaculatos dici, quos tamen à peccati debito minimè liberamus, Psalmo 118. vers. 1. canitur, *Beati immaculati in via*, Et Psalmo 36. ver. 18. *Nouit Deus dies immaculatorum*, & sæpe aliàs. Ergo nec est, cur ab eodem excipiamus Virginem debito, quod immaculatam vocari à Sacris Conciliis videamus.

Obiectio.

Psal. 118. ver. 1.

Psal. 36. ver. 18.

8 Damus antecedens, consequentiam negamus. Quoniam voces eædem iuxta rerum, quibus deseruiunt, naturam, conditionem, ac dignitatem accipiendæ sunt: aliàs cùm immaculatus aliquis in Diuina vocatur pagina, liber, & omnino immunis ab actualibus omnibus culpis etiam leuissimis censendus esset; quod cùm immaculatam Virginem dicimus, alienam prorsus ab istis omnibus prædicamus. Postulat vero eximia Deiparæ maiestas, & dignitas, tota sua vocem, *Immaculatam*, vsurpari amplitudine, quoties de tanta profertur

Solutio.

A Virgine, iuxta quam id omne ab ea excludit, quod maculæ meretur nomen, vt peccati debitum, & in alio peccare id meretur. Vnde recentiorum quidam sapienter extulit: videant, quicumque maculæ nomen peccati debito negant, velintne id munditiam nominare, aut inter ea ponere, quæ splendida esse censentur, Quod si hæc non probant fateantur iam, in miseris nostris esse sordibus peccati B nos esse tristes debitores, & in Adam peccasse. Ne igitur sordiũ aliquid minimum licet hoc sit, Virgini tribuamus, affirmemus, in ea neque peccati vnquam debitum extitisse, nec in Adam peccasse, nec in hoc peccandi debitum habuisse.

CAPVT III.

Basiliẽsis Concilij auctoritate agitur.

9 NOn solùm prisca sæcula pro Virginis à culpæ debito immunitate in Conciliis strenuè decertarunt, verum etiam nostro C viciniora, vt in Basiliensi Patrum conuentu cernere quisque potest. Vbi hæc pro causa, sessione 36. inter alia. *Sacrosancta generalis Synodus Basiliensis in Spiritu sancto legitimè congregata Vniuersalem Ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriã. Elucidantibus Diuina gratiæ mysteria, mercedem gloriosam repromisit æterna Dei Patris Sapientia, dum ait, qui elucidant me, vitam æternam ha-* D *bebunt: Quod etiam de gloriosa Virgine, quæ ipsam Patris Sapientiam, Dei filium æternum, in vtero pertulit, ac mundo peperit, Sacrosancta legis Ecclesia. Nam quidquid de dignitate, & sublimitate Virginis matris educitur in lucem, hoc non dubium*

Concilium Basiliense.

dubium est, ad laudem, & honorem filij sui pertinere, & qui honorificant gratiam, & sanctitatem matris, honorificant, & elucidant gloriosum nomen filij eius, qui ipsam sanctificauit, & repleuit gratia. Vnde si in cæteris rebus elucidatio veritatis, quæ à Domino Deo est, præclara merita parturit; in ea re specialiter fructus vberrimos afferre speranda est, quæ sanctificationem, & dedicationem templi illius concernit, in quo ante secula, ante quam terra fieret, & ab æterno sibi mansionem ordinauit primã, & æternã veritas. Hucusque Basiliense Concilium. Ex quo habemus, quidquid de dignitate, & sublimitate Virginis matris educitur in lucem, id citra dubium ad filij honorem, & laudem pertinere. Pertinere autem ad tantæ genitricis decus, & ornamentũ, splendorem, & gloriã, quã tractamus causam, quis neget? Illam verò haud quaquam augeri, si nunquã in Adã peccasse, vllumve ad origineam culpã debitũ contraxisse, docuerimus, quis putet, quãdo vt superiùs ostendimus, eius sit conditionis ad peccatum debitũ eius, peccare in alio vt boni contineat nihil, mali plurimum? Fieri enim nõ potest, vt quod ad tantum est malum, quantum peccatum est, aut boni quidquam habeat, aut mali plurimum non contineat.

2 Finge Deũ re vera, quod existimamus, fecisse, possesne tũc aliquã boni comparatione Virginis rationem in eo vel post longã, & accuratã ratiocinationẽ inuenire? Arbitror minimè responsurũ te, nullã posse. Illã nos iã reperimus, qua dubio procul augustæ Matris honor augebitur: Cũ boni & gratiæ, atq; singularis cuiusdã diuini amoris argumentũ erga sanctissimã Virginẽ sit, & vt habent Philosophi, finito additũ finitum augmentũ afferat, quemadmodũ finitũ per ablationem finiri vice versa ita decrescit, vt finiatur tãdem. Hinc autẽ, iuxta Basiliensis verba, egregiè Christi Domini gloriosũ elucidabitur nomen, quì matrem sanctificauit, & repleuit gratia; verum qua ratione id accipiendũ à nobis & intelligendũ sit, paucis iã trado. Quo purior Virginis ortus est, Redemptoris eo merita clariùs micant, eisq; præstantior accrescit honor; ille vero purior est, quo à peccato lõgius abest (id negabit sanè mentis nullus) lõgiùs autẽ ab eo distat, quo minùs illi affinis, si quod illud redoleat, prorsus nihil habeat, purissimus. Et quidẽ sine quẽ ipsum etiamen, neq; ad istud debitũ cõtraxit vnquã; præterea neque in Adamo culpæ obnoxius fuit; denique nullũ, vt in eo macularetur, debitum sensit, tam mundus semper extitit, vt in nostro genere mundior excogitari nõ possit. Vnde quanta in Assertorem tantæ munditiæ causam redundet gloria, explicare pro dignitate quis valeat? Certè religiòso id potiùs quodam silentio, quàm verbis perpendendum est.

Subdit Basiliense, post recitatas breuiter contrarias duas sententias circa Deiparæ conceptionem. *Doctrinam illam differentem gloriosam Virginem Dei genitricem Mariam præueniente, & operante diuini numinis gratia singulari, nunquam actualiter subiacuisse originali peccato, sed immunem semper fuisse ab omni originali,* *Basiliense.*

ginali, & actuali culpa, sanctámque, & immaculatam, tanquam piam, & consonam cultui Ecclesiastico, fidei catholicæ, rectæ rationi, & sacræ Scripturæ ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam, & amplectendam diffinimus, & declaramus, nullique de cætero licitum esse in contrarium prædicare, & docere. Sic Basiliense. In quo illud imprimis noto, cùm statuat, Virginem actu nunquam originali culpæ subiacuisse, pressisse silentio debitum, hoc est, minimè asseruisse, licèt origineum malum actu Virgo non sensit, deberet tamen perpeti, nec simile aliud quidquam protulisse, consultò abstinens à debiti quæstione, in medio veluti eam relinquens, quod fauet nobis, cùm hac ratione indicet, liberum cuique fieri, vt quam ruemur partem, amplectatur. Verùm, dicens nunquam actualiter subiacuisse originali peccato, videtur innuere subiacuisse virtute, seu in potentia, in Adam scilicet, peccando in illo, atque à fortiori, peccandi in eo debitum contrahendo: aliàs quid erat necesse vocula ea vti, *actualiter*, cùm sufficeret dicere nunquam subiacuisse originali peccato. Sed non ita est, longè aliter est. Duo erant, & actu origineum contraxisse, & huius debitum subiisse, peccasseque in Adam cæterorum more; illud definire voluit, idcirco actualiter dixit, vt apertè loqueretur, nec esset, qui definitionem ad plura, quàm fuisset eius mens, extenderet, ad debitum scilicet & ad rationem in Adam peccandi vt fieri posset, si absolutè proferret, nunquam originali peccato subiacuisse. Alterum, de peccati ipsius debito, & reliquis, decernere non curauit, sed in cuiusque arbitrium remisit, vt quod magis ei arrideret, defenderet, quod, vt dixi, pro nobis est. Imo & inclinat in nostrum placitum, si, ad numero primo ex illo recitata, expensáque à nobis, mentis conuertis oculos.

Obiectio.

Solutio.

4 Cuiusdam indicium.

Inclinare probat quidam ex illa voce, *Immaculatam*. Ait concilium Virginem *sanctámque, & immaculatam extitisse*; ab omni ergo peccati debito immunem dicit, ex simili namque vocula in Conciliis aliis reperta, ita nos superiori capite argumentati sumus. Aut ergo hîc eadem ratione fas erit concludere, aut frigidè loco illo collegimus, & inutiliter; non enim minùs absolutè immaculatam Virginem Basiliense dicit, quàm Synodi à nobis eo adductæ capite. Nego tam absolutè à Basiliensi, quam ab illis vocari Deiparam Immaculatam. Nam cum præmittat, referatque primo loco sententiam, immunem ab originea, & actuali culpa Virginem affirmantem, de hácque asserat, tradere, immaculatam, & sanctam esse Deiparam, ac postmodum eandem, vt veram definiat, manifestè non absolutè immaculatæ nomen profert, sed eo sensu, in quo relata opinio illud sumit: quare non ea vtitur amplitudine isto nomine, qua superiori capite adducta Concilia, quæ nullis eius significationem restringentibus appositis illo vsa sunt; vnde aptè nos eo loco ex eis arguimus, non autem validè in præsenti ex Basiliensi, quod similem habeat vocem, deducere possemus,

Refellitur.

possemus, quo tueremur nos. Vt enim rectè interpretandi canon tradit, inspiciendum vigili cura est, in vnoquoq; scriptore, quid, cùm aliquid tractatur, præmittat, quis eius præcipuus finis, & scopus sit, qua de re potissimum disputet, vt verborum eius sensum germanum teneat. Sed, Nullius, inquis, ponderis Basiliensis authoritas est, cùm Pseudo-Concilium fuerit. Vnde in Conciliorum collectione, cui titulus, *Conciliorum omnium tam generalium, quàm prouincialium, quæ iam inde ab Apostolorum temporibus hactenus legitimè celebrata haberi potuerunt, Sixti V. Pontificis Maximi felicissimis auspicijs. Venetijs M. D. LXXXV. apud Dominicum Nicolinum*. Volumine 4. in Basiliensi sessione citata, 36. pagina 519. columna 1. paulò ante finem, marginalis habet notula; *Non celebratur festum conceptionis Beatæ Mariæ ob hanc renouationem* (renouat ea sessione Basiliense festi eius celebrationem) *cùm esset conciliabulum, sed quia antea celebrabatur, conseruatur consuetudo illa.* Hæc glossema. Verùm non officit, cùm non ita producatur à nobis huius suffragium Concilij, quasi certæ fidei sit, & indubitatæ, sed vt eius, in quo viri fuerunt litteris, & dignitate præstantes, quorum sententia cùm à pietate non discrepet, sed potiùs sanctionibus hac parte respondeat Pontificiis, non leuis momenti censenda est. Venio iam ad eam, quæ sit maximi, ad Tridentini videlicet constitutionem, quam sequenti capite propono.

Obiectio.

Conciliorum collectio.

A B C D

CAPVT IV.

Tridentinum assentiri nobis ostenditur.

1 SEssione quinta, decreto de peccato originali ad finem, his grauissimis verbis pro nobis stat: *Declarat tamē hæc sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, Beatam, & immaculatam Virginem Mariam, Dei genitricem, sed obseruandas esse constitutiones felicis recordationis Sixti Papæ 4. sub pœnis in eis contentis, quas innouat.* Videndum est, quid Tridentinum de originea lue ibi statuat, vt inde propositorũ verborum sensum eliciamus. Multa illud continet decretum, initium est; *Si quis non confitetur*: quę præcedunt, præfatio sunt, nos ab eo referemus loco; *Si quis Adæ præuaricationē*. vbi hæc Synod. *Si quis Adæ præuaricationē sibi soli, & non eius propagini asserit nocuisse, & acceptā à Deo sanctitatē & iustitiam, quā perdidit, sibi soli, & nō nobis etiā eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, nō autem & peccatum, quod mors est animæ, anathema sit. Cùm contradicat Apostolo dicenti, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* Quæ post aliqua iterum repetuntur, ac tādem in Colophonem adduntur illa, quibus ab hoc decreto Sanctissima Dei nostri Mater honorificè, vt par erat, excipitur.

Trident.

Trident.

Nnn Quatuor

Quatuor hîc definiuntur. Primum, Adæ peccatum,& præuaricationem, non sibi soli, sed eius propagini etiam nocuisse. Secundum,acceptam à Deo sanctitatem,& iustitiam,non sibi soli,sed nobis quoq; omnibus perdidisse. Tertium, peccatum hoc in omne transfudisse humanum genus. Quartum,oppositum affirmantes Paulo contradicere asserenti, *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum,& per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt*. Post quæ cum declaret Concilium, se nolle in eis Beatissimam Virginem comprehendere, sitque inter alia propositio illa Pauli,*in quo omnes peccauerunt*,asserendum est,illius mentem esse;nolle in ea propositione Apostoli Deiparam vlla ratione complecti. Per partes expendenda ista sunt:principiò verò generatim quærendum, agàtne Concilium in his de solo peccati debito, quod definiat ab omnibus contrahi, an de ipso tantùm originеo crimine re ipsa in omnes à primo parente deriuato, quod in se ipsis eunсti patiantur,cùm primùm fiunt, an verò de vtroque, debito scilicet, & peccato, ita vt vtrumque decernat, ab vnoquoque nostrum contrahi? Si primũ dicatur,vicimus planè.Nam cùm suo decreto non comprehendat Virginem, manifestè à debito illam excludit, hoc est, ait, suæ mentis non esse statuere Virginem debitum eiusmodi contraxisse:quod vt minimum euidenter probabit, diuersam aliquam esse, ac peculiarem rationem in Virgine à reliquis,siquidem cum cæteris eam Concilium non inuoluit. Si verò admittatur secundum, cùm ideo contrahatur peccatum, quòd illius debitores in Adam peccauerimus:profectò vt ab isto re ipsa contracto Virginẽ Concilium excludit,ita & ab ratione in Adam peccandi, quando post citatum Apostolum, & eius propositionem relatam,exceptionem Virginis subdit. Tandem si tertium detur,eodem,quo in primo superabimus argumento. Verum sigillatim iam quatuor proposita discutiamus.

Ad Rom. 5. v.12.

Negat in eis Ægidius lib. 2. q. 4. artic. 7. § 4. num. 51. Virginis à debito immunitatem cõtineri, licèt fateatur ingenuè, *Doctissimis Theologis* (verba illius sunt) quos legerit, *placuisse, hanc Tridentini declarationem non solum extendi, vt Beata Virgo maculam non contraxerit,sed etiam in Adamo non peccauerit, quod nullo modo* (inquit) *admitti potest, supposito, quòd non posset dici redempta*. Sed potest dici. Quid ergo? Subdit, *hanc fuisse mentem Concilij* (suam scilicet) *satis colligi ex eo;quòd remittit se ad constitutiones Sixti Quarti, quas innouat, in quibus solum est sermo de exemptione maculæ*. Nego colligi ratione vlla. Cùm Tridentinum ad Sixtinas constitutiones prouocet quantum ad ea,quæ disertè de Virginis conceptione statuit, nolle videlicet quoad peccatum re ipsa contractum idem, quod de cæteris de illa statuere; liberum relinquẽs omnibus credere, nunquam eam cæterorum more peccatum origineum habuisse.Id autem non tollit, tradidisse vnà etiam, quanquam non tam

3 Ægidius.

Reijcitur.

tam dilucidè illius ab omni debito immunitatem. Tradidit certè primis illis; *Si quis Adæ præuaricationem sibi soli, & non eius propagini asserit nocuisse.* Apertè namque humanum genus in Adam peccasse, ortúmque inde singulis peccandi, contrahendi necessarium debitum fuisse, istis declarat. Qua enim alia ratione filiis parentis nocere crimen potuit, cùm illud commissum fuit, nisi quia ex eo in nos deriuatum peccati debitum in singulis eius radix esset, vnde tantum malum quisque primo vitæ initio pateretur? Respondet Ægidius num. 46. *Concilij verba hæc ita explicanda sunt, quatenus & ipse actualem maculam statim accepit, qua peccator actualiter constitutus est, & fuit causa, vt omnes posteri eam actu contrahant, & ita actu fiant peccatores. Quod intelligendum est, nisi aliquis speciali gratia ab eius actuali contractione liberetur. Cùm verò Beata Virgo de facto eam contraheret, nisi per gratiam specialem ab ea preseruaretur, vtique illa Adami præuaricatio etiam nocuit Beatæ Virgini, quia fecit indigentem gratia, aut remotiua culpæ, si eam contraheret, aut præseruatiua, ne contraheret illam. Cùm verò hoc nocumentum non haberet, si in Adamo non peccaret, vtique præuaricatio Adami illi nocuit, non nocuisset autem, si in Adamo ipsa præuaricata non fuisset.* Sic ille.

Tridentinum suprà.

Ægidius.

4 *Refellitur.* Quem, rogo, contraheremúsne peccatum, si in Adam non peccauissemus, nullúmque peccati debitum haberemus? Respōdebit, credo. Prorsus minimè. Igitur quia in Adam peccauimus, & debitum peccati habemus, ipsum peccatum cōtrahimus. Ergo priùs ratione aliqua totum id est, quam originea vniuscuiusque singularis culpa. Ergo nocuit eo nobis Adam cùm peccauit, quod virtute in suo contineretur scelere, ac non tantùm sibi, vt Concilium docet. Ergo ea ratione causa nobis omnibus actu contrahendi peccatum fuit. Nulla igitur responsio Ægidij est, nec quidquam aliud præter meras voces continet. Confirmatur. Si nec debitum, nec peccatum in Adam perpessa Virgo esset, Christi Domini redemptioni locus in ea, secundùm Ægidium, non fuisset: ergo aliquid redemptione indigens duo illa fuêre in Virgine. A quo profecta vt à prima origine sunt, inquiro? Ab Adamo respondendum erit, & peccato illius. Nocuit ergo illis Virgini, nocuit & nobis, in quibus etiam sunt; nocuit, inquam, per hæc peccato suo. Ergo nō solùm vt causa fuit peccati, quod in nobis origineū est, sed etiam, vt duo illa ex eius præuaricatione in nos omnes miserè descendere. Atque vt vno verbo dicam, nō, vt vnum tantùm in vnoquoque nostrûm ex illo suo trahens originem crimen pullulat, sed vt tria hæc ob eius delictum contingunt mala in illo peccare, debitum in nobis ipsis pati, origineam luem subire. Vlteriùs, cùm definit Concilium, non tantùm sibi, sed nobis etiam suo nocuisse Adamum crimine, definit certè omni eo nocuisse, quod in nos ex illo profectum malum est. At profecta duo illa sunt, peccasse in illo, & debitum contrahendi

origineum ſcelus. Ergo duobus his nocuiſſe proli Concilium ſtatuit. Ergo non ſolùm quod eius occaſione peccati in nobis etiam crimen detur. Abſolutè Conciliũ agit,non diſtinguit, non ad hoc, aut illud ſuam definitionem contrahit, complectitur ergo, quidquid mali ad nos è ſuo peccato ducens ortum primus tranſmiſit parens. Sed ab omnibus iis,quæ decretum continet, exceptã vult Concilium Virginem, hoc eſt, non eſt illius mens eam ſanctione ſua comprehendi;ergo.

5 Confirmantur ſecundò hæc verbis ſecũdo loco adductis.Erãt: *Acceptam à Deo ſanctitatem,& iuſtitiam non ſibi ſoli, ſed nobis omnibus perdidiſſe.* Pars definitionis eſt hæc:à tota illa excipitur Virgo ſanctiſſima, ergo & ab iſta eius parte. Non ergo,quam pro cunctis accepit gratiam Protoplaſtus, & cadens amiſit omnibus,Virgini amiſit. Aliàs nocuiſſet illi, vt amittens illam pro nobis, nobis nocuit. Qua verò ratione Virgini eam non perdidit; ſi peccauit in illa, aut in ſe peccati debitum habuit aliquod? Non poteſt ei non amiſſam gratiam eſſe, cui peccandi triſte debitum comparatum eſt. Comparauit autem id Adamus Virgini, ſi hæc in illo cecidit, quo etiam pacto illi detrimento non contemnendo fuit.At nullum Deiparæ concilium tribuit, non ergo vult pro ea quoque iuſtitiam, & ſanctitatem primum hominem perdidiſſe. Ita vt peccante illo caritura Virgo eſſet gratia, illave ſpoliari, ſeu non ornari deberet primo ſuæ vitæ inſtanti. Quanquam ſenſu illo pro A ipſa itidem eam amiſerit, vt non eſſet tantum bonum in Deiparam transfuſurus, quemadmodum transfunderet proculdubio, ſi minimè cecidiſſet,iuxta ſuperiùs explicata. Nec enim fas erat, priuari debere Reginam bono, & donis ob nequam ſerui ſcelus.

Refragatur his Ægidius, dicens numero 47. verba ſecundo loco adducta, eſſe intelligenda eodem modo, quo explicuit prima: *Quoniam Adamus ſua præuaricatione ſibi, & nobis ſanctitatem & iuſtitiam perdidit in hoc ſenſu, quia in iuſtitia, & ſanctitate actu conciperemur,niſi Adamus ſuo peccato eam nobis in prima conceptione perdidiſſet: quare illa verba intelligenda ſunt de actuali peccato Adami, non abſolutè, ſed in ordine ad actualem carentiam gratiæ,& iuſtitiæ,cum qua actu concipimur,cũ tamen in ſanctitate,& iuſtitia actu naſceremur, ſi Adamus præuaricatus non fuiſſet. Quare Adamus ſua præuaricatione etiam beatæ Virgini ſanctitatem perdidit, & iuſtitiam,quia verè ſine ſanctitate,& iuſtitia conciperetur, niſi Deus merè gratis illi gratiam concederet, quæ gratia antea foret purè ſanctificatiua ipſius Beatæ Virginis, quia ex pura negatione eam ſanctificaret, nunc autem eſt verè iuſtificatiua, quia cùm ſit gratis data ex meritis ſanguinis Chriſti, non potuit non eſſe liberatiua ab imputatione culpæ Adami, quæ pro toto tempore antecedente illi imputabatur,& præſeruatiua à macula, cui erat ſubiecta.* 6 *Ægidius.* Hucuſque ille. Aduerſus quem manifeſtè Concilium eſt, quantumuis accipienda iſtius definitio ſit,vt ipſe contendit. Fateor, ſibi, *Confutatur.*

sibi, & nobis perdidisse iustitiam Adam eo sensu, non tamen inde fit, si eadem ratione illam Beatissimæ Virgini etiam perdidit, haud quaquam scelere suo tantæ matri minimè nocuisse, imo potiùs euidenter conuincitur, magno illi damno fuisse, vt non paruo suo crimine parens filiis est, cùm eo bonorum spoliationem affert in ipsiusmet parentis iustam pœnam. Comprehenditur ergo Deipara, vt & reliqui, decreti doctrina. Falsò igitur Concilium ait, suæ mentis non esse de illa in eo agere. Vt ergo falsum non sit, affirmemus, sic partem hanc vsurpari, & intelligi, vt quemadmodum re ipsa, quoad actualē peccati originei transfusionem, Virginis Adamus causa non fuit, ob Dei præoccupantem gratiā, qua peccato primi sui ortus initio præclusa ianua est, sic & quoad iustitiæ amissionem nihil ei dāni suo scelere peperisse, quod longè aliter statuta res à Deo pro Matre fuerit, quā pro reliquis: vnde prouenerit, vt licèt mortalibus omnibus sanctitatis in conceptione attulerit priuationem, non tamen Virgini, cuius decreta fuerit gratia prorsus immunis, exceptáque à futuro lapsu Adami, ne illius periclitaretur iustitia, quæ iusti parens electa erat. Quo factum est, vt re ipsa peccatum non contraheret cæterorum more, ad quos illud, tertio loco positum, spectat. *Hoc peccatum* scilicet *in omne genus humanum tranfudisse Adam.*

7 *Quæ verba*, inquit, Ægidius, *absque dubio intelliguntur de actuali transfusione peccati Adami, quod tunc actu transfunditur, cum eius macula actu contrahitur. Et in hoc sensu non intendit Concilium, Beatam Virginem in illis verbis comprehendere. Ex quo non bene infertur, Concilium noluisse eam comprehendere in regula Pauli, omnes in Adam peccauerunt, quia potuit Deus eam liberare à contrahenda macula peccati commissi in Adamo, & illam non eximere ab obligatione peccandi in Adamo.* Sic Ægidius. Cui dicimus, non ex hoc præcisè, quòd actu Virgo peccatum non habuerit, asserátque Concilium, nolle se de illa, quod & de cæteris hac parte definire, colligere nos ex Concilio, in Adam eam non peccasse, nec peccandi aut in illo, aut in se debitum habuisse. Quis enim vnquam ita collegit prudens? Sed ex eo quòd, post quatuor omnes relatas decreti particulas, exceptionem subiiciat de Virgine, quo apertè declarat, vt diximus, se ab omnibus illis magnam Matrem exceptam velle: præsertim cùm omnium vltima sint illa, oppositum affirmantes contradicere Paulo. *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum & per peccatum mors, in quo omnes peccauerunt.* Quæ ille ait, pro ipso stare. Etenim *Concilium arguit contra Pelagianos, qui negabant peccatum Adami in posteros transfundi, quos in verbis præcedentibus damnauit, affirmans; Paulum docuisse oppositum, dum inquit; Per vnum hominem peccatum intrasse in mundum: quia Adamus suo peccato fuit prima, & radicalis causa, quòd omnes homines, dum in mundum primò ingrediuntur, contrahant maculam originalem; & reddens rationem ait,*

Marginalia: Ægidius. — Responsio. — Ad Roman. 5. ver. 12. — Ægidius.

ait, in quo omnes peccauerunt, quare principale intentum Concilij non est, facere decretum, quod omnes in Adamo peccauerunt, sed quòd peccatum Adæ in omnes homines intrauit, quatenus omnes illius maculam contrahunt, & in hoc decreto non intendit Beatam Virginem comprehendere. Inde autem non bene infertur, Concilium noluisse eam comprehendere in illa propositione Pauli, In quo omnes peccauerunt, qua Paulus confirmat, B *peccatum Adami in omnes homines actu intrasse, quia propositione illa, sine vlla exceptione, vniuersali manente, potest exceptionem admittere illa alia propositio, quòd Peccatum Adami in omnes homines intrauit. Quare non valet hæc*
6 *consequentia; Concilium non intendit comprehendere Beatam Virginem in illa regula Pauli; Per vnum hominem peccatum in omnes homines intrauit; ergo non intendit eam* C *comprehendere in illa alia, In quo omnes peccauerunt: quia potuit Deus eam à priori regula eximere, non verò ab hac posteriori, Imo, seruatis regulis fidei, eam à posteriori de facto non exemit, quia illâ à sua redemptione eximeret, vt sæpe ostendimus, cũ tamen eam in redemptione cõprehensam potuerit, & debuerit excipere à priori regula.* Hæc ille.

8 *Refellitur.* Cui hoc posterius damus, quantum ad potentiam spectat, D non verò, Fidei regulas poscere in Adamo Virginẽ deliquisse, aut excipi non debere, seu non posse dici à Deo exceptam ab illa Pauli regula, *In quo omnes peccauerunt*; ne à redẽptione excipiatur, à qua excipiendam non esse fides doceat: Cùm ostenderimus, incolumi tota redẽptione manente

A potuisse Virginem excipi omnino ab omni lege, pacto, & ratione peccandi tum in se, tũ in alio, atq; ab omni peccati debito, quodcũque hoc futurum sit. Quare malè à redemptione arguit Ægidius ad peccandi rationem in Adam, nec ostendit vnquam, nec ostendet, eximi à redemptione Christi Matrem, si à Pauli regula de peccando in Adam eximitur. Nos autem optimè inferimus ex his B Concilij verbis immunitatem, quam tantæ Virgini adstruimus, & quidem longè aliter quàm ille autumat colligendo. Non enim ex eo tantùm priuilegium hoc deducimus, ei à Concilio dari, quod illam ab actuali originei criminis contractione excipiat, vt iam diximus, nec ex eo præcisè ab illo, *In quo omnes peccauerunt*, à Concilio eximi, quòd in eo comprehensam nolit, *Per vnum* C *hominem peccatum in omnes homines intrauit*, quod de actuali contractione peccati est; debilis namque, imo nullius fortè ponderis esset deductio. Neque latet nos, aduersus Pelagianos Conciliũ arguere, præcipuúmque illius definitionis esse, decernere actu, & re vera vnũquemq; nostrũ origineã labem subire, cùm gignitur, quã sanctissima Virgo non contraxerit. Quod præterea cernimus D in Tridentino, est, à peccãdi etiã necessitate in Adã immunem illam fuisse, id ita ex eo inferimus. Peccasse omnes in Protoplasto, nocuisse filiis parẽtem, fuit; quãdo illius crimine in eo tota soboles maculata est, vnde non tantùm suo peccato ille nocuit sibi, cũ cecidit, verumetiam nobis, vt Conciliũ statuit decreto suo. Ab

hoc

hoc autẽ post integrè positũ Virginem exceptam vult ipsummet Cõciliũ, ergo & à ratione, qua nõ solùm Adamus suo scelere nocuit sibi infœlix, verũ etiã nobis. Hæc verò peccãdi ratio in illo fuit, ergo & ab ista exceptam vult Cõcilium Virginem; ergo & ab illa, quã affert Pauli regula, *In quo omnes peccauerunt*; cũ nihil aliud ea sit, quàm in Adam peccãdi ratio, húncque non sibi tantùm sua culpa nocuisse, verùm etiam reliquis, vt iis, qui tanquam propagines in arbore clauderentur.

Ad Roman. 5. ver. 12.

9 *Obiectio.* Obiicis. Vt omnia, quæ pro Cõcilij explicatione adduximus, nobis dentur, habere pro causa nihil, cũ illud non rem definiat, sed tantũ asserat, Virginem se cũ reliquis non inuoluere, quo in medio negotium relinquens, non magis nostræ, quàm aduersariorum parti fauet. *Solutio.* Imo pro nobis est, cũ id imprimis colligere possimus ex eo, nulla videlicet opinationem quã tuemur, censura dignam esse, nihil ex illo aduersus eã posse inferri, vt inferri putarunt, qui eius sic premi authoritate nos sensêre, vt hinc deducerent, hæresis, aut erroris notam illã mereri. Hos sic falsitatis conuincit suprà Gabriel Vasquez. disp. 115. cap. 3. num. 22. versiculo, *Denique*; inter alia efferens. *Cum Concilium Tridentinum, sess. 5. post decretum de peccato originali, dicat, sua intentionis non esse comprehendere in eo decreto, in quo agitur de peccato originali, Beatam, & immaculatam Virginem Mariam, atque adeo cum ab vniuersalibus propositionibus Scriptura in quibus dicitur, Omnes in peccato esse conceptos, licitum sit, Virginem excipere, non sine aliqua specie probabilitatis potuisset, Catharinus ab aliis etiam vniuersalibus enuntiationibus, in quibus dicitur. Omnes in Adamo peccasse, eandem excipere, nisi ratio manifesta obstitisset.* Ostendemus nos infrà, suo loco, nullam obstare, cùm ad contrariorum propositas obiectiones soluendas accesserimus. Et verò si quod superius ex Christo Domino attulimus, verum est, vt re vera est, *Qui non est aduersum vos, pro vobis est* Marci 9. ver. 39. pro nobis planè Tridentinum est, cùm vel aduersariorum confessione, aduersum nos minimè illud sit.

Vazquez.

Marci 9. v. 39.

10 In quo maximi profectò momenti est, Virginem cum reliquis inuoluere noluisse, cùm tamen non per transennam, aut oscitanter, sed ex professo contra huius temporis nouatores originei mali controuersias tractare sigillatim, & serio definire, vt orthodoxa omnibus constaret veritas, proposuisset. Quod certe ideo fecit, vt ostẽderet, alterius longè rationis Virginis ortum fuisse à cæteris, neque parem esse Dominæ cum seruorum causa. Est inter iuris peritos celebre, *Quod de vno affirmatur, de altero negari.* Glossa cap. *Nonne, de præsumptionibus*; verbo *tacendo: ex lege cùm in legatum ff. de conditionibus, & demonstrationibus*; *l. cùm lex ff. de legi & senatusconsult.* Vide communiter scribentes, apud quos multa nõ contemnenda *C. de procurat. l. Marius.* Idem tradit alia, canone *qualis* 25. *dist. verbo negatur ex can. disciplina* 45. *dist.* Vbi etiã Glossa verbo *mens* nõ *est* ex can. *per Isaiam* 1. q. canone *qui sitit.* 33. q. 5. canone *forte* 23. quæst.

Glossa.

quæst. 4. quibus locis eadem repetunt glossæ. Opponis, quod ad citatum canonem *qualis* num. 11. ad finem ita Præpositus docuit. *Ad id autem quod dicit Glossa, quòd negatiua vnius inducit affirmatiuam alterius eiusdem speciei, & è conuerso: illud fallit primo, quando fit expressio in altero ex connexis, quia si exprimitur affirmatiuè vnũ ex connexis, non intelligitur dictũ negatiuè de alio connexo, sed etiã affirmatiuè, vt est casus in cap. translato, de constitutionibus.* Connexã vero Deiparæ causã cũ cæterorũ esse, quis nõ videat, quãdo vt reliqui, filia eiusdẽ communis parẽtis fuerit? Potiùs ergo aduersum nos quàm pro nobis Conciliũ erit; quod ita exponi debeat, vt illius esse mentem dicamus, idem, quantum ad debiti rationem spectat, de Virgine, quod de aliis omnibus constituere.

Obiectio. Præpositus.

11 Solutio.

Vim fortassis haberet obiectio si Tridentinum minimè illa subdidisset verba, *sua intentionis non esse*, & quæ sequũtur. Si de omnibus cęteris mortalibus ita egisset, vt Deiparã minimè nominasset, connexam ego illius causam cũ reliquorum vti natura, ita & debiti conditione possem ex Concilio suspicari. Verùm cùm eius expressè meminerit, addideritque, se de illa, quod de aliis non decernere, planè taciturnitate hac videtur innuere, id se de illa negare, quod de aliis concedit. Origineum scilicet peccatum, & debitum cuius naturam explicuerat, & de quo veram doctrinam tradiderat. Confirmantur hæc ex Glossa cap. *Nonne*, citato verbo *tacendo*, cuius est. *Vbi prohibitionem meam possum prohibere,*

Glossa.

A *quod fit. Et taceo, tunc taciturnitas pro consensu habetur.* 54. dist. *Si seruus.* Certè prohibere Concilium poterat, ne quis de Virginis immunitate à peccati debito sentiret, & loqueretur aliter, ac de cæteris, quorum omnium tractabat causam, explicabat, decernebat. Quid de illis, vna excepta Virgine, tenendum esset, statuit, id de illa non solùm non statuit, verum etiam addit, se quod de

B reliquis haud quaquam velle definire. Consentire igitur videtur eis, qui omnino liberam eam extitisse à peccato, & debito existimant. Cur enim, rogo, excipit Virginem? Cur illius causa, vt cæterorum non decernitur, quando & vniuersalius decretum esset, & omnis penitus è medio controuersia tolleretur? Neque alterius videri potuit loci, sed illius propria, in quo totius humani generis lapsus, &

C cuiusque nostrum ad illum debitum contra orthodoxæ fidei hostes clarissimis è diuinis oraculis testimoniis petitis asserebatur. Maximum profectò argumentum est, tot Patres in Scholastica Theologia, in sacris litteris, in sanctis Patribus, in diuinis traditionibus apprimè versatis, quibus totius Ecclesiæ mens, & sensus probè notus esset, nec ignotum,

D quid Nouatores aduersus Catholicã de originea culpa, & debito doctrinam insanientes garrirent, cum ad stabiliendam veritatem diuino inuocato numine descendebant, illúdque omnium erat suffragium, mortales omnes tũ in Adam peccasse, tũ in peccato nasci, solam vnam Deiparam

ea

ita excipere, vt notent, quod de A toto affirmant humano genere, de illa etiam aut disertè asserere, aut sic proponere tantæ Matris suppresso nomine, vt facilè ad eam trahi posset, inferentes nihil, quo tam apertè illam à cæteris in proposita causa distinguerent.

12 *Responsio.* Ne minus prudens aliquis, peccatum eam origineum contraxisse arbitratum esse Concilium putaret, sic illud suum ais B decretum efformasse. *Reiicitur.* Quasi nesciret Synodus peccatum à debito secernere, atque perspicuè distinguere inter illa duo, contrahere in se origineam luem, & in Adam peccare. Scilicet ignorabant Patres, quid inter ea discriminis esset, aut esse posset, in quo id consisteret, aut quàm vnum ex altero consequens deberet à rectè sentientibus in Ecclesia iudicari. C Obiiciebant nobis hæretici, quæ nunc etiam obiiciunt, docere falsa nos, cùm sibi, & proli nocuisse Adamum tradimus, obiiciebant errare Catholicos, in Protoplasto cecidisse omnes sustinentes. His respondet concilium, falli apertè hac in re tum veteres, tum recens natos orthodoxæ fidei desertores, quod diuina planè habeant oracula, cum illo mortalium primo corruisse omnes, quare decerne- D re se, ita veris Ecclesiæ filiis sentiendum esse: quamquam nolit, hæc sic ab eis accipi, vt existiment, quam de origineo malo doctrinam exponit, de sanctissima etiam Virgine à se, vt de aliis statui. Obiecerant Christo Domino Iudæi quondam, & Samaritanum illum esse (quo tacitè Christum esse negabant, cùm è tribu Iuda is futurus in lege promitteretur) & dæmonium habere. *Nonne dixêre, bene dicimus nos, quia Samaritanus es, & dæmonium habes?* Ioannis 8. ver. 48. *Ioan. 8. ver. 48.* Quibus respondens ille, ait; *Ego dæmonium non habeo.* Quę Gregorius *Gregorius.* homil. 18. in Euangelia exponens sic commentatus est. *Duo ei illata fuerunt, vnum negauit, alterum tacendo consensit.* Probatur hæc commentatio cap. *nonne, de præsumptionibus.* Quo loco fideliter verbo *consensit*, in *concessit*, mutato refertur integra. Concedit ergo, aut concedere se innuit Tridentinum origineæ maculæ debito caruisse Virginem, atque in Adamo eam minimè cecidisse, cùm hoc de aliis aduersus hæreticos negat, tacétque non vtcunque de magna Matre, sed affirmando seriò, haudquaquam de illa sibi vllum sermonem esse, cùm de originea lue veram sententiam profert.

Mirum sanè inter tot sapientissimos viros fuisse neminem, 13 cui veniret in mentem, essétne idem prorsus, quantum ad rationem in Adam peccandi attinet, de Virgine, quod de reliquis existimandum, an secus: atque vtrùm è re, quę tractabatur esset, in decreto illam de omnibus, excepto nullo, apertissimè definire. Quod si fuit, quem ista nec laterent, nec memoria exciderent, si præsens adfuit, qui controuersiam mouit, proposuit difficultatem, cur nihil quod lædat Virginem, sed multa potiùs, quæ illius causam iuuent, in decreto, nisi quia is erat Patrum illorum sensus, quem nos defendimus,

aut certè ab eo minimè tanto- A
rum Antistitum pietas abhorre-
bat, quorum in Virginem ani-
mus alius non esset, nisi qui ab-
esset longè à quibúsque omni-
bus Dei genitricis honorem vel
leuissimè maculantibus? Non
verò parum illam in Adam pec-
casse poterat maculare. Quòd
verò, quem assero Patrum sen-
sus fuerit, illa mihi abundè per-
suadent verba; *Non esse suæ in-* B
tentionis, &c. Premamus *intentio-*
nis tantisper vocem. De qua me-
lioris notæ latini sermonis ob-
seruatores hæc inter alia tradi-
dêre. *Finem esse, quo animus ad*
quod intenditur, dirigitur, σκοπός.
Plinius. *Plinius in epistolis, Tu ergo inten-*
tionem scribentis accommodes, In-
tentio etiam accipitur pro diligentia
Quintilian. *& studio. Quintilianus lib. 8. cap.*
2. Idipsum in Concilio est haben-
dum, non semper tam esse acrem iu- C
dicis intentionem, vt obscuritatem
apud se ipse discutiat. Plinius in
Plinius. *epist. Vt tantum curæ, intentionís-*
que suscipere, & possint, & velint.
Intentio quoque apud Oratores est
oratio, crimen, debitúmve alicui
Cicero. *obiiciens. Cicero 1. de inuentione.*
At si qua intentionis depulsio non
est, ea, nec constitutio, nec pars con-
stitutionis est. Hactenus ex Am-
Calepinus. brosio, Calepino. Videndus The-
Thesaurus. *Nizolius.* saurus, Nizoliúsq;, videndus Gel- D
Aulus Gell. lius noctium 13. lib. cap. 29. pa-
Ad Hebr. 4. vers. 12. rum post initium. Nō prætercam
Paulum ad Hebræos 4. ver. 12. de
sermone Dei scribentem. *Vnus est*
enim sermo Dei, & efficax, & pene-
trabilior omni gladio ancipiti, & per-
tingens vsque ad diuisionem animæ,
ac spiritus, compagum quoq; ac me-
dullarum, & discretor cogitationum,
& intentionum cordis.

A Quæ Tridentini fuit, si pro fi- 14
ne illam accipias, Virginem fuit
à reliquis omnibus in peccati, &
debiti causa, seorsim collocare,
non quidem ob aliam nisi, quia
vt acutissimum ad videndū erat,
alterius longè debere conditio-
nis esse totius orbis dominum, &
miraculum, denique Matrem Dei
ab ea, cuius cæteri mortales om-
nes essent Christi mancipia opti-
B mè perspiciebat. Ingenti rē tra-
ctauit studio, diligentia penè in-
credibili, vt in œcumenicis om-
nibus synodis res tractari solent.
Non parcitur laboribus, non vi-
giliis, semel, iterum, tertiò, quar-
tò, & sæpius agitantur, profe-
runtur in medium sacra volumi-
na, veteres euoluuntur Patres, su-
periora Concilia, Scholasticorum
Theologorum acri iudicio com-
mittuntur, nihil intentatum re-
C linquitur, nullus non mouetur
lapis, argumentis vltro, citróq;
disputatur, satisfit dubiis, obie-
ctiones soluuntur, rationum ex-
penduntur momenta, scrupulus
omnis è medio tollitur, postre-
mò rogantur sententiæ, dicun-
tur liberè, tandem quid ab om-
nibus tenendum sit, decernitur,
quo intentio synodi explicatur.
Fuit in hac re post enumerata
omnia in suo decreto Tridenti-
D næ, fuit, inquam, finis, & scopus,
totum humanum genus, Virgo
non fuit. Hoc summa dignum
admiratione, occurrisse nihil in-
ter tot, támque varia, & præcipuę
indagandæ vni veritati media &
sapienter excogitata, & diuino
fulta præsidio adhibita, quod illis
Ecclesiæ proceribus ostenderet,
Virginis, cæterorúmq; omnium
vnam, & eandem causam omnino
esse

esse vt aduersarij, quãtum ad debiti rationem attinet, esse putant; si tam certum illorum placitum est, quantum ipsi autumant. A

15 Certè si meum hac in re iudicium aliquid valet, idcirco nihil occurrit Patribus, quod nihil re vera sit nostræ sententiæ aduersum. Si esset, tot támque lyncæos oculos diuina perfusos luce, vigiles, inconniuentes, inniĉtantes, intentos illos non fugisset. *Responsio.* Non inquis, ea Concilij diligentia, & studium fuit, vt Virginis B quemadmodum cæterorum causam examinaret, illam in commodius reiiciens tempus. *Refellitur.* Quasi non esset commodissimum, quod primi hominis lapsui omnium in illo nostrûm ruinæ, communi generis nostri malo, vt oblatrantium aduersus Catholicam veritatem nouantium ora obstrueret, explicandis, & docendis præbebat. Sanè vt curam, & diligen- C tiam intentio significet, sensus erit, non fuisse Tridentini eam, quæ nihil de Virgine inquisierit, nihil fuerit indagata, sed quæ nihil inuenerit post tentata omnia, quod videretur satis ad augustã Matrem æquandã cæteris, vnde neque intentio fuit, decreto illam cõprehendere: veluti Concilium efferat, tota mea diligẽtia, & cura nihil Mariam lædit, quoniam inuenit hactenus nihil eius im- D munitati detrahens, non eo tota incumbit, vt aduersus tantæ Matris honorem, & laudem quidquam aut loquatur, aut sentiat, quoniam hucusque nihil reperit eius nitori officiens, quare tantæ Synodi oratio comparatione Virginis intentio non est, quæ illi crimen aliquod obiiciat, vel debitum, quod nullum re vera sit, quo eam premat. Negas. Sed quia noluit, ais, Tridentinum controuersiam dirimere, quamquam longè aliter, ac nos sentiret. *Responsio.* O bellissimum pulchri *Reiicitur.* responsum capitis! Quotquot intemeratæ conceptionis Deiparæ propugnatores sunt, rectè se colligere Tridentini Patrum intima sensa putant quæ alia non fuerint, nisi Virginei ortus fauentia puritati, quod nihil aduersus illam videant statuisse, nos verò perperam opinationem deducemus nostram ex eo, quòd nihil etiam huic contrarium cùm possent, decreuerint, maximè quando cæteros alios omnes Pauli verbis in Adamo proferunt cecidisse? 1 Prorsus minimè. Sed tum rectè admodum, tum augendæ Christi Domini gloriæ iuxta Basiliensis Concilij mentem superiori capite relatam mirum in modum consentaneè.

DISTINCTIO VIII.

De cælestibus reuelationibus hanc Virginis immunitatem commendantibus.

VT sacrorum author Conciliorum Spiritus Dei est, iuxta illud Matth. 18. ver. 2. *Vbi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* 1 *Matth. 18 ver. 20.* Ita cœlestium reuelationum ipse quoque indubitata, & vnica origo, & causa est, atque idcirco verę prorsus illę, cùm ab eo emanent, qui totius fons veritatis sit. Quare

Quare aptè ac secundùm ordinem post Conciliorum suffragia istarũ proponimus testimonium, ne quid desiderare Lector possit. Antequam verò ad singulas veniamus, generatim indicandum illi est, quantum apud ipsum habere debeant ponderis sequentibus capitibus subiiciendæ.

CAPVT I.

Magnam inesse authoritatis vim, ad persuadendam sententiam nostram, adducendis reuelationibus ostenditur.

SVnt, qui risu & cachinnis excipiant quas pro immaculata Virginis conceptione afferre solent prudentes multi, & sapientes viri. Ad ista hi confugiunt, quod iusta illis responsio nulla sit. Quid faciant refragante cœlo iudicio ipsorum, suffragante nostrò? Aut negandum illis fuit, & irridendum, aut cedẽdum prorsus. Hoc istis durum &, & intolerabile, supererat illud, ad quod vt ad sacram anchoram necessitate adacti cõfugerent. Ostẽdendum breuiter, iniquè agere, nec vim argumenti eos fugere, sed augere. Qui enim factum negat, quod omni exceptione maiores testes probant, fatetur imprudens, habere, quo se tueatur, nihil. Factum reuelationes sunt, quas proferemus in medium, idoneis testibus comprobabimus, quare detrahere illis, aut negare fidem, testari palam erit, deesse quid ad eas valeat respondere. Vnus ex his, qui re-

A uelationes istas parui faciunt, Caietanus est secundo opusculorum tomo, tractatu 1. de Virginis conceptione, cap. 5. §. *Noua autem reuelationes*: nuperas eas dicens, contra tot Patrum, & Scripturæ restimonia, phantasias, aut figmenta. Quod, prior illo, Antoninus 2. parte Summæ Theologiæ, titulo 8. cap. 2. ad vltimum, asseuerat; Ioannem de Neapoli affirmasse idem referens. Probationes istis Bernardi B testimonium, aliæque de opposito, quas suprà vidimus afferre ipsos distinct. 1. cap. 3. esse potuerunt, vt taceam Scripturæ loca, & Patres, quos pro se stare arbitrati fuerint, quibúsque contradicentia, vt vera esse non possunt, ita neque à reuelante Deo, cui omnis sit falsitas impossibilis. Bernardus epistola inter cæteras, quæ sub eius circunferuntur nomine 174. post mediũ hæc scri- C bit. *Profertur scriptum superna, vt aiunt reuelationis. Quasi & quiuis non queat scriptum aequè producere, in quo Virgo videatur idipsum mandare, & de parentibus suis iuxta Domini mandatum dicentis, honora patrem tuum, & matrem tuam. Ipse mihi facilè persuadeo scriptis talibus non moueri, quibus nec ratio suppeditare, nec certa inuenitur fauere authoritas.* D Sic illa epistola. Caietanus verò, cap. illo 5. parum ab initio postquam dixerat nullum sanctum pro se habere immaculatæ conceptionis Deiparæ assertores, sed recentiores tantùm scholasticos, cùm tamen pro contra sentientibus innumeri Patres sint, adiecit aliquam ex adducendis reuelationibus non esse ponderis, cuius

puta

Caietanus.

Antoninus.

Bernardus.

Caietanus.

putamus, cùm illius Diuæ fuisse A compertum sit, quæ à Bonifacio nono minimè indubitato Pontifice in sanctorum numerum sit relata. Brigitta hæc est, de qua nobis agere oportet, cùm in disputationem venire pro nobis debeat, cuiúsque reuelationes postponendas cõtendit illis, quas Diuæ factas Catharinæ Senensi autumat, vt emanatis ab ea, quæ citra omne dubium Sanctorum albo donata sit. B

2 Corduba. Temerarium, & impium assertum hoc Caietani vocat Corduba, quæstionarij libro primo, quæst. 44. §. *Sed certè hæc euasio*; Ægidius. vt & Ægidius lib. 3. quæst. 6. art. 4. §. 1. num. 2. Nec mirum, cùm eo processerit Caietani audacia, nuper citato loco, vt non cõtentus dixisse §. *Sed hæc probabilitas*; probabilitatem sumptam ex reuelationibus satis exiguam esse; §. *Noua autem reuelationes*; subdiderit, quas in præsenti materia nostri afferunt, aut factas C esse per Angelum Satanæ in lucis Angelum transformatum, aut esse (vt iam retulimus) phantasias, figmentáue mulierculis, non viris sapientibus adducenda, neque dignas de quibus verba fiant. Vide Medina. Medinam 3. parte, quæst. 27. art. 2. ad 5. in commenti fine, vbi nihili etiam, ait, reuelationes has faciẽdas esse, quod aliæ oppositæ D Bonau. illis referantur. Cautiùs loquitur, Bonauentura in 3. dist. 3. 1. distinctionis parte, art. 1. quæst. 1. ad 3. de illis, quæ suo tempore pro Virginis conceptione in ore fidelium erant. Si non tam cautè Bernardus, vt eius illa epistola sit, de quo postea mirum non esse alicui debet, cùm ætate illa

non tot prouinciæ, ac regna, quot istis sæculis, conceptionis Deiparæ festum agerent, paucioresque reuelationes essent, nec ita sedulò à prudentibus, & ab Ecclesia probatæ, vt Caietani erant tempore. Iam enim à Sixto IV. admissæ illæ, quæ in Conceptionis officio probato ab ipso Papa sunt. Brigittæ accuratissimè, vt statim videbimus, examinatæ fuerunt persæpe, quare maturo admodum iudicio, tum à grauissimis, & sapientissimis viris, tum à summis Pontificibus receptæ. Quocirca figmenta illas, & somnia dicere, proiectæ re vera cuiusdam temeritatis est. Contrà verò adhibere illis fidem, & reuerenter suscipere, laude dignum, & pietate Christiana censeri debet, vt bene aduertit Vasquez tomo 2. in 3. partem, disp. Vasquez. 117. cap. 6. num. 78.

Etenim si post tot examina & 3 probantium eas testimonia, fas est ita de illis sentire, ac loqui, vt sentit, & loquitur Caietanus, fas etiam erit, alia multa negare miracula, quæ per Sanctos facta narrantur in Ecclesia; imò & reuelationes prorsus omnes, quæ factæ illis dicuntur, quásq; nondum vt fidei dogmata propositas fidelibus ab ipsa Ecclesia scimus. Quamobrem certissimum illud est, quod ita Ægidius suprà num. Ægidius. 2. scribit. *Pro certissimo fundamento sumimus, reuelationes, si debitas habeant circunstantias à Patribus, & Theologis annotatas, non esse spernendas, sed magnificiendas, imò etiam approbandas, maximè si authoritatis sedis Apostolicæ fuerint qualificatæ, & approbatæ, & oppositum absque dubio habet speciem*

impietatis. Sic ille. Olet mihi sententia Caietani, & doctrina, quam in Erasmo Theologi Parisienses damnarunt. Aiebat Momus iste, Sanctorum historias, & similes narrationes non esse magni faciendas, nec ea, quæ de illorum miraculis scripta sunt Parisiensium censura, quæ sequuntur. *Licèt non omnia, quæ de sanctis leguntur pari gradu certitudinis amplectenda sint, ipsa tamen propositio quoad eius primam partem pias aures offendit, & irreuerentiam in Sanctos, & contemptum Ecclesiastici officij prouocat, Vuiclephistarum insaniæ conformis. Et si quid in officiis diuinis minus dignum pietate compertum fuerit, non quorumuis, sed illorum tantum authoritate id corrigendum est, ad quos potissimum spectat. Secunda verò pars ex Porphyriano trahitur errore.* Hactenus illi.

Erasmus — *Parisienses.*

4 Quibus adde, consentire suo modo Caietanum videri etiam Kemnitio & asseclis, reuelationes vt insulsa quædam deridentibus. De his verò, & similibus Cyprianus olim conquestus est, antiquas, suóque factas sæculo afferens libentissimè, teste Canisio lib. 1. de Maria Deipara, cap. 8. pag. 43. littera A. videatur ipse Cyprianus lib. de lapsis, cap. 10. Canisius præterea citato loco, littera B. sanctissimum Amadæum Episcopum referens lib. 4. epist. 9. scribentem; *Sciendum certissimè, quòd creberrima miracula, spirituales visiones, cœlestes reuelationes, sublimes consolationes almæ parentis Domini orbi terrarum assiduè coruscabunt, donec finem mundus iste senescens inueniat.* Quod manifestè confirmat singularum earum experimentum, singulis namque à viris non vulgaribus, suóque tempore illustribus quamplurimas habemus reuelationes: Quas non ita suscipiendas contendimus, & credendas, suscipíve dicimus ab Ecclesia vt Prophetarum in sacris litteris traditas. Nec enim fide Catholica eis assentiendum est, sed prudenti iudicio solùm tanquam piis, omniq; superstitionis carentibus nota, quas fideliū populus merito valeat obseruare. Digni ergo reprehensione illi sunt, qui quascumque præcipites non solùm non recipiunt, verùm etiā damnāt. Vt enim nullo delectu quascumque suspicere leuitatis notæ, ac temeritatis est; iuxta illud Ecclesiastici 19. ver. 4. *Qui citò credit, leuis est corde,* & Ioan. 1. cap. 4. ver. 1. *Nolite omni spiritui credere.* Sic, omnes abiicere, contradicere omnibus, Paulo est aduersari 1. ad Thessalonicens. 5. cap. vers. 20. dicenti, *Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere, omnia autem probate, quod bonum est, tenete.* Agit de Sapientiæ dono, & prophetiæ, quod in Ecclesia plurimis datur, vt constat ex 1. ad Cor. 12. Quo sensu verba hęc Chrysostom. & Anselmus, aut quisquis author est operis, commentantur.

Cyprian. — *Canisius.* — *Cyprian. Canisius.* — *Amadæus.* — *Ecclesiast. 19. ver. 4.* — *Ioannis 1. c. 4. ver. 1.* — *1 ad Thess. 5. ver. 20.* — *1 ad Cor. 12. ver. 8. & 10.* — *Chrysost.* — *Anselmus.*

5 Ex his autem locis Theologorum communis sustinet, quæ in Ecclesia pluribus reuelationes fiunt, nec præcipites respuamus, nec imprudenter illis fidem præstemus, sed inspiciamus an ex Deo sint, an ex Dæmone, aut vano potiùs somno. Qua de re Canisium consule 1. de Maria Dei

Canisius.

Deipara, cap. 8. pag. 43. & vberiùs lib. 5. cap. 2. per totū. *Corduba.* Cordubam lib. 1. quæstionarij, quæst. 44. probatione 4. pag. 362. & sequentibus, *Morales.* Moralē 4. de Deipara, & sancto Ioseph tractatu 8. pag. 712. *Turrecrem.* Turrecrematam in prologo ad reuelationes sanctæ Brigittæ, & Solitarium epistola eodem reuelationum tomo contenta ante lib. 8. pag. 576. Gundisaluum *Durantus.* Durantum à sancto Angelo in annotationibus ad eūdem librū, *Gerson.* Gersonem 1. p. Alphabeto 16. littera L. M. & alphabeto 17. littera R. S. T. item alphabet. 19. littera N, & multis sequentibus, tandem alphab. 20. littera B. *Bonauen.* Adi Bonauenturam opusculo de processu religionis cap. 18. *Bernardinus Senensis.* Bernardinum Senensem tomo 3. serm. 3. de inspirationum discretione capite 4. ad initium, *Henricus Suson.* Henricum Suson sermone 3. pag. 201. *Auila.* Ioannem de Auila lib. audi filia cap. 50. *Seraphinus Firmianus.* Seraphinum Firmianum in speculo interno cap. 11. per totum *Ægidius.* Ægidium suprà §. 1. num. 5. *Orofcius.* Orofcium de vera & falsa prophetia, vt mittam alios, quorum numerus prope infinitus est. Iudicium idem, has potissimum regulas tradēs pro veris reuelationibus agnoscendis. Prima est, expendi oportere, consentiátne, quod reuelatur, cum sacris litteris, & Ecclesiæ traditionibus, ordinationibúsque. Secunda, sítne vtilis reuelatio ad spiritualē aliquam ædificationem, deuotionémve. Tertia, cuinā fiat. Quarta, probetúrne magnorum virorum calculo, & iudicio. Quæ omnia in subiiciendis reuelationibus inueniuntur, vt cùm eas proposuerimus, apertè cernet lector. Nunc vindicanda Brigitta est ab illis, quæ ipsi obiiciuntur, vt pondere careant eius reuelationes. Duo ista sunt; alterum, legitimæ canonizationis defectus; alterum reuelationum libri non tam grauis, & omni exceptione maior censura illum probans. Accedo ad horum prius.

6 *Ægidius.* In quod temerè Caietanus impegit, & vt rectè ait Ægidius §. 2. num. 8. *turpiter hallucinatus est*, falsitatísque manifestè conuincitur. Nam licèt à Bonifacio nono, schismatis tempore, summo Pontifice, atque idcirco minimè indubitato; quamquam meliori iure, quàm alij Sanctorum albo adscripta fuerit anno sui Pontificatus, 2. Nonis Octobris, qui fuit Christi 1491. vt ex canonizationis constat bulla, *Turrecrem.* quam Turrecremata prologo ad reuelationum eius librum refert. Ex eadem tamen, & ex registro Gregorij vndecimi, atque Vrbani sexti, qui ante Bonifacium, & schisma fuēre, habetur, ipsos de huius Sanctæ canonizatione plura egisse, inchoasse præterea vtrumque, quamquam neuter ad exitum rem perduxerit, vt ex Turrecremata *Turrecrem.* prologi 1. capite apertè constat. Perfecit inceptum opus Bonifacius, & quod ingerere potuit dubium, illius dubius Pontificatus, Martinus quintus indubitatus Pontifex prorsus abstulit. Is enim canonizationem istam probauit denuò, & confirmauit anno Pontificatus secundo, Calendis Iulij, Domini 1519. Patet etiam hoc ex bulla, quam idem Turrecremata loco citato refert

refert suo loco. Bullam Caietanus non vidit, noluisse videre Ægidius ait num. 8.atque idcirco ignorantia deceptum crassa tamen de legitima sanctę Brigittæ canonizatione dubitasse. Quo fit,vt Beatæ huius in sanctos relatio non minoris esse authoritatis possit, quàm cuiusque alterius regnantium cum Assertore adscripti numero.

Ægidius.

7 Venio ad alterum è duobus obiectis ad incertitudinem scilicet, quæ inesse Brigittæ reuelationibus ab aduersariis creditur. De quibus Ægidius optimè num. 9. extulit. *Quod attinet ad reuelationes Beatæ Brigittæ, de illarum fide, & authoritate nullus dubitare potest.* Etenim ex iis, quæ idem Turrecremata scribit illo prologo, capite primo,Iustinianus Antist. tractatu pro immaculata Virginis conceptione §. 9. Melchior Zetina exhortationis ad Mariæ sanctissimæ deuotionem, 5.cap.vers.*Confirmemus.*Vvadingus legationis sectione tertia oratione ad Paulum quintum tractatu 11.§.10.& multi alij,quos, ne multus videar, sileo; euidentissimum est, reuelationes has non solùm in eius vita à prælatis, virisque doctissimis accuratè admodum examini commissas fuisse,& probatas: sed etiam post illius obitum à summis Pontificibus diligentissimo per Ecclesiæ Romanæ Cardinales, doctissimósque Theologos præmisso altero receptas esse, & confirmatas. Duo examinis, & probationis istarum reuelationum tempora nunc recensui: alterum, viuente adhuc ipsa, cui diuinitus eas factas credimus: alterū,postquam humanis erepta casibus,in cœlum onusta meritis recepta est. De priori agam priùs, de posteriori posteriùs. Et verò si proprium admitti à nobis testimonium alicuius de seipso potest, cùm maior is omni exceptione iure censetur, Brigittæ ipsius pro suis istis reuelationibus explodere non debebimus, quando tam inculpata eius vita, facta, dictáque omnia, vt vel id, quod ad illam Christus extulit, satis probat. Refert in monili spirituali §. 1. cui titulus de sancta Brigitta, religiosissimus Blosius eam sic Dominum alloquutum. *Tu mihi sponsa eris, & te tanquam canali vtar, per quem gratiam meam aliis communicabo benefaciens illis. Videbis, & audies cœlestia, & spiritualia secreta.* Hæc reuelationes istæ sunt; de quibus ipsa beatissima fœmina lib.4.cap.78.& in regula Saluatoris in examen à pluribus fuisse vocatas spiritualibus, inquit viris, à quibus sigillatim, vt ei fiebant, sedulò excutiebantur; vt & ab eis etiam, qui eius exomologeses exciperent; omnes siquidem aperiebat his, eorum illas iudicio submittens, nec in expendendis segnes, aut oscitantes erant; seriò, atque vigili admodum cura euoluebant cunctas, nihil prætermittebant, omnium suffragium erat semper, illas ab spiritu sancto esse. Lege Turrecrematam citato nuper loco, apud quem inuenies, quibus vsi experimentis illi fuerint,quam sedulam adhibuerint diligētiam, vt quid res haberet, assequerentur,essētne vt videbatur,ex Deo, an ex cacodæmone. Lege item Alphonsum Gienensem prius antistitem,

A tistitem, post eremitam factum, vnde solitarij nomen illi adhæsit, epistola ad Reges 6. capite, affirmantem publicè reuelationes has examini subiectas fuisse, primò in Sueciæ regno, excutientibus eas tum prælatis, & Asceticis viris, tũ in sacra Theologia Doctoribus, renuntiatúmque ab omnibus palam, gratiam illas diuinam esse, & ab spiritu Sancto diuinitus promanasse. Hinc eius regni Episcopi Basiliensis conuentus patribus egregiè testati sunt, B credere se cælitus eas Beatæ mulieri ostensas fuisse. Magna hæc sunt. Maiora subnectam. Neapoli Archiepiscopo vrbis adstante, ipsóq; præsente Solitario, Diuæ olim, dum Ierosolymam, & cætera sancta illius regionis loca Brigitta inuiseret, comite, à tribus in Theologia magistris, pluribúsque aliis peritis expensæ fuerunt, & comprobatæ. Addit Solitarius, accidisse tunc Brigittæ reuelationem quandam, exposuisséque C illis eam sanctissimam Christi sponsam, atque Reginæ iussu, & Archiepiscopi ex doctoribus illis vnum populo ad rem auribus excipiendam vocato proposuisse, probasse coram omnibus, prædicasse. Quoniam verò sacro in loco peragi sacram rem decebat summum in vrbe tẽplum, in quo totum hoc fieret, electum tradidit Solitarius. Postremò, vt Turrecremata scribit, ipsa postulante D Brigitta, Romæ ab Archiepiscopo Vpsalensi, tribúsque aliis Episcopis, Abbate quodam regulari & solitario illo recognitæ sunt, pronũtiatúmque ab eis post maturam deliberationem, longam prętereà disceptationem inter ipsos iudices de re tanta, non à fallace Spiritu, sed ab Spiritu sancto profluxisse. Quàm illustre testimonium? quàm ampla, & omni expectatione maior commendatio? Hæc in viuis adhuc agente sanctissima fœmin. contigerunt. Veniamus ad ea, quæ post fœlicem eius obitum memorant accidisse.

8 Gregorius vndecimus anno 1377. easdem reuelationes sibi oblatas tribus Cardinalibus, & & quatuor peritissimis Theologis tradidit euoluendas, expendendásque, quorum iudicium fuit: *Totum, quod in eis continebatur, & veritate conspicuum esse, & sanctitate plenum, perlucidum atque perfectum.* Sic illi: probatæ vero à præfato Gregorio, quòd eiusdem Diuæ canonisationem perficere non potuit, rursus ad Vrbanum sextum delatæ. Gregorio hic proximè datus successor est an. 1478. à quo doctissimis quinque Cardinalibus, & septem Theologis, iurisque peritis secundo loco fuerunt commissæ; post quorum exactissimam diligentiam, seuerissimúmque examen, vera insuper de illarum sanctitate, ac veritate relatione facta Pontifici, tandem is sequentibus verbis probauit, efferens; *Authenticas, & veritate plenas & à Dei spiritu veraciter traditas, & ad vtilitatem legentium, & audientium pro saluberrimo fidelium dogmate in Dei Ecclesia in perpetuum cum deuotione, & reuerentia studiosius obseruãdas esse.* Quorum imitatus vestigia Bonifacius nonus, easdem reuelationes tertiò discutiendas viris doctissimis proposuit, illásque approbans, & cum ipsa loquens Brigitta,

sapienter ad illam extulit, quæ A Ozias cum presbyteris ad Iudi- tham capit. 8. versic. 28. *Omnia, quæ loquuta es, vera sunt*. Et quod 3. Regum capit. 17. versic. 24. est, *Verbum quidem Domini in ore tuo verum est*. Nec confugere aduersarij possunt ad dubium de vero huius viri pontificatu hac parte, cùm Gregorij præfati, & Vrbani sequutus iudicium fuerit, (hi vt iam diximus, indubitati Pontifices extitêre) quare ipsius B Bonifacij censura magni æstimari debet, qui, vel antequam electus in Papam esset, sacri palatij magisterio fungens, idem penitus senserat de istis reuelationibus, à Basiliensi, cùm adhuc sub Eugenij obedientia legitimus erat cœtus examinandis illis designatus: vnde colligitur ipsum Basiliense Concilium, cum vera Synodus esset, illis subscripsisse. Subscripsit & Martinus quintus postea in canonizationis Bulla vt Vaz- C quez suprà notat 77. numero, dicens: *Hæ reuelationes examinatæ fuerunt primùm in Concilio Basiliensi, &c. & tandem post hæc omnia in canonizatione confirmatæ sunt à Bonifacio nono, & à Martino quinto, vt patet ex bullis*. &c. Non ergo dubitare licet de fide authoritatéque harum reuelationum. Verùm antequam ad eas proferendas in medium venia- D mus, aliam ipsis priorem explicabimus, quod nostram causam iuuet, hanc sequenti damus capite.

Iudith. 8. ver. 28.

3. Regum 17. ver. 24.

Vazquez.

CAPVT II.

Nobilis, de virginis in ortu puritate, reuelatio proponitur.

AB ea incipimus reuelatione, 1 cuius authoritas, & fama satis celebris. Refertur ab historicis passim, cæterísque immaculatæ Virginis conceptionis vindicibus, à Bernardino præsertim de Busti Marialis 1. parte in officio de Conceptione Mariæ, quarta die, lectione 6. Continet quinta Elsini Abbatis (quem alij Elsimum, Elpinum alij vocant Herluinúmque appellatum conuincit Viuarius priori libro defensionis patrum §. 4.) nauigationem, fædámque maris tempestatem, qua omnes, qui cum illo vehebantur in summum capitis venêre discrimen: Sexta reuelationem cuius Baronius meminit in Martyrologij notis ad octauum decembris, vbi restatur inueniri in libro manuscripto, Anselmúsque in quadam epistola ad Angliæ Episcopos relata ab Oieda ad verbum Informationis fundamento 1. capite 12. quo loco probat epistolam hanc Anselmo tribui à grauissimis viris, & haberi in antiquissimis breuiariis, inueniri prærerea nunc Cordubæ in bibliothecis maioris Ecclesiæ, & collegij nostri, quam etiam Bachonius refert in 2. distinct. 2. qu. 4. art. 2. & in quodlibetis quæst. 13. Petrus episcopus libr. 1. sui Cathalogi cap. 52. & libr. 6. cap. 56. Gerson in sermone de conceptione, Bosius lib. 9. de signis Ecclesiæ cap. 8.

Bernardinus à Busti.

Baronius.

Anselmus.

Oieda.

Bachonius.

Petrus Episcopus.

Gerson.

Bosius.

Maffeus. Ægidius. cap. 8. Maffeus cap. 16. suæ chronicæ, & Ægidius suprà lib. 3. q. 6. ar. 4. §. 2. n. 17. Circumfertur in libris, qui vulgò flores sanctorum vocantur. Vide Ribadeneiram, Villegas, & similes, dum octauo decembris de Conceptionis Deiparæ festo agunt. Quorum aliqui multis illam narrant, pressiùs alij, nos, vt in Bernardino à Busti est citato loco, eam lectori dabimus. Scribit.

Ribadeneira. Villeg. Bernardinus à Busti.

2 *Cùm igitur de salute corporum desperati animarum solummodo curam magnis clamoribus Domino commendarent, & Beatissimam Dei genitricem miserorum refugium, ac desperatorum spem deuotè reclamarent, ecce subitò quendam venerabilem virum pontificali infula decoratum inter medias vndas naui proximum conspexêre, qui talibus Abbatem verbis interpellans, vis, inquit, periculum euadere? vis ad patriam sanus redire? cùmque ipse cum fletu id se toto mentis affectu appetere responderet. Scias, inquit, me ad te à Domina nostra Dei genitrice Maria directum, quam dulciter reclamasti, & si dictis meis obtemperare volueris, sanus cum comitibus, tuis euades sauientis periculum maris. Promitte ergo Deo, & mihi quod conceptionem purissimæ Virginis Mariæ solemniter celebrabis, & celebrandam prædicabis. Cùmque se in omnibus obtemperaturum Elsinus spopondisset protinus ille disparuit, statimque sedatis rugientis pelagi fluctibus Abbas cum suis omnibus incolumis Anglicis appulit litoribus.* Hactenus lectio illa & reuelatio. Quam dices afferri ab iis qui Virginis puram conceptionē

Nicolaus hic erat Myrensis quondam Antistes.

Obiectio.

dicunt, debitóque peccati subiectā fuisse, vt caruisse culpa ostendant; id enim tantùm docere ipsa videtur palam, non vlteriùs aliquid, atque idcirco perperam nos ex ea quidquam pro nobis illaturos. Consultò, quæ aduersarij pro se afferunt, profero, cùm ea negare non possint, dabimus operam vt pro nostra sententia libens etiam, lubensque sit.

3 In illa epitheton purissimæ, quod summum puritatis gradum significat lector expendat, velim; omnibus siquidem modis puram esse Virginem dicit. Pura esset, ab omni libera peccato actuali, purior ab omni originea lue, quam nunquam habuisset, purissima, si neque in Adam eius fuerit particeps, neque vllum incurrerit debitum. Et notatione quidem, mea sententia, dignissimum, nullum ipsi conceptioni adhætere appositum, nullum ei à Nicolao tributum, Virgini tributum solùm, quam purissimam nominauit. Quod casu factum non credo, sed diuino potiùs consilio, vt conceptionis illius munditiam inde metiremur ratione, vnde summam eius Virginitatem colligimus. Appellauit eam priùs *Dei genitricem Mariam* sanctissimus Pontifex, deinde, cùm illius nominat conceptionem, *purissimam Virginem* dicit. Sapienter id totum, vt censeamus, quia Dei mater, non inferiorem in ea mentis puritatem esse, quàm sit integritas corporis: vtque maior hac nulla potest contingere, aut cogitari, sic nulla, quæ animæ illius munditiam

superet. Superaret autem, quæ A primorum parentum, cùm à Deo creabantur, fuit, quibus gratia nullius ad culpam interuentu debiti concessa est, si huic subiecta vitam inchoasset. Perpende, qui destinatus est ad Elsinum Salutis nuntius, inter ipsas furentis pelagi vndas, liberum ab eis omnino atq; illis nulla ratione subiectum, agentibus iamiam animam apparuisse. Cur non intra nauim? Cur non in aere ab aquis B remotus visitur? Arbitror, externa ipsa rei specie indicasse non minùs ab omni originei mali tempestate immunem præsentis vitæ pelagus calcasse illam, cuius celebrandæ conceptionis legatus erat, quàm ipse liber inter aquarum illos vortices, ac nulla ratione subiectus illis deambularet. Vt ergo nulla tempestatis eius ratio, C aut lex ad Diuum eum pertinebat, quid Spiritus corporeas maris paueret minas? Ita originei peccati ad Deiparam nulla, vt esset nihil, quod ei metum posset incutere. Sed potius adessent illi fausta omnia, & læta.

4 Sed infulatus se videndum præbet, ostendit; vt sacræ pontificum vestes nullis prorsus vsibus prophanis vnquam cedere D iure possunt, ita Virginem, quæ summi pontificis Christi Domini vestis augusta fuit, potuisse nunquam execrando peccati exercitio cedere, nec fuisse legem quæ illam ei ex debito manciparet: quin potiùs diuinum extitisse decretum, eam ab omni, quod olerer culpam, eximens, ne tanti Pontificis indumentum vel perexigua macula fœdaretur. Assertoris caro vestis illi est, eam suam dicere Virgo potest, vnde ipsa quoque vestis filij Rectè in Tertulliano 4. contra Marcionem, illud. *Lauabit Christus in vino stolam suam, & in sanguine vuæ amictum suum, stolam & amictum carnem demonstrans, & vinum sanguinem* &c. Et in Chrysostomo homil 67. in Genesim ad illa 49. *Lauabit in vino stolam suam, stolam puto corpus dici, vuæ, sanguinis nomine crucem nobis significat, & occisionem, & omnem sacramentorum dispositionem.* Ergo immunis prorsus ab omni fœditate, atque huius vmbra, ab omni peccato, & debito scilicet vestis illa, quæ tanti pontificis ornamentum fuit.

Tertulianus. *Chrysostomus.*

5 De quo, cùm Elsino apparuit, Anselmus citata epistola quædam non prætereunda narrat, quod dictorum non leuis confirmatio sint. Ait ibi Anselmus, *Rogasse Abbatem illum, quonam officio in Marianæ conceptionis festo sibi vtendum esset, respondisséque Nicolaum, omne officium, quod dicitur in eius natiuitate, dicetur in eius conceptione, excepto, quod nomen natiuitatis mutabis in nomen conceptionis. His dictis ille disparuit* hucúsque Anselmus. Quærimus, cur officium potiùs hoc, quàm vllum aliud, cur nullum, quod recens fiat, postulat: Nec enim casu id præ aliis imperarum, quando non casu gesta omnia sunt? Arbitror idcirco præceprũ,

Anselmus.

vt sci

vt scirent omnes, non minùs Deiparæ conceptionem absque peccati debito extitisse, quàm eius fuerit ortus ex vtero, cui nullum prorsus fuit. Non putamus, vt superiùs monuimus, manere in nobis debitum semel gratia recepta in anima, quidquid alij dixerint; quorum nullum aliud fundamentum est præter illud Vazquij 2. tomo in 3. partem, disput. 116. cap. 5. num. 51. qui autumat mansisse tota vita in Deipara: *Quoniam si primo instanti conceptionis obnoxia fuisse dicatur huic debito, nempe ex se, & origine sua, eo quòd, nisi gratia præseruaretur, & sanctificaretur, ex se, & origine sua peccatum haberet, eodem modo in reliquo tempore dicenda est obnoxia fuisse debito peccati, nam si in reliquo tempore non esset sanctificata per gratiam, non minùs in originali peccato esset, quam in momento conceptionis. Veluti corpus gloriosum ex se obnoxium dicitur corruptioni, quamuis per dotes gloriæ ab ea præseruetur, neque tantùm ex se obnoxium est corruptioni in primo instanti gloriæ, sed in reliquo etiam tempore: nam duo illa signa secùdùm rationem, & naturam, nempe alterum, in quo consideratur natura ex se, & origine sua, alterum, in quo consideratur cum gratia, non solùm in momento conceptionis, sed in reliquo etiam tempore distingui possunt. Et sanè meritum Adæ respicit omnes posteros eius, & dignè illis meretur transfusionem peccati, non tantum pro momento conceptionis; sed etiam pro toto tempore vitæ ipsorum: ita vt toto illo peccatum haberent, nisi gratia Dei ab eo liberarentur. Quocirca non videtur, qua ratione, si quis in primo instanti conceptionis sanctificaretur per gratiam Dei per illam gratiam debitum contrahendi peccatum pro eo primo instanti non extingueretur, pro reliquo verò tempore omninò extingueretur. Nam si sanctificatio tanta virtutis est, vt pro sequente tempore debitum peccati extinguat, cur etiam pro illo primo instanti non extinguet? aut si cum illo in primo instanti esse potest, cur etiam in reliquo tempore permanere non poterit?*

Præoccupatio.

Vazquez.

Probatio dicti.

A B C D

6 Quia causæ transfundendi peccatum originis in procinctu, & expeditæ sunt ad infundendum peccatum eo instanti, infundéntque illud, nisi gratiæ interuentu impediantur, non verò postea vllo tempore, quoniam non pro eo lex, pactum, & reliqua de transfundendo crimine constituta sunt, aut illis commissum, vt transfundant, vnde semel fœtu concepto, si primo instanti non transfuderunt crimen, vadecumque id prouenerit, post transmittere non poterunt, quod iam proles extra illarum veluti potestatem sit, quemadmodum, quantum ad physica spectat, si cùm efformatur, ratione aliqua conferenda non tribuant, præstare deinceps non valent. Quo planè diluitur ad hæc illa Vazquij obiectio, dicentis nu. 53. nullius esse momenti hoc discrimen: *Nam causæ* (inquit) *ex se non minùs sunt præparatæ, & accommodatæ ad infundendam maculam peccati pro toto tempore, & pro illo infunderent, nisi impedirentur, quàm pro solo momento conceptionis, nisi aliquid obstet, neque minùs impedirentur pro primo instanti per sanctificationem, ne transfunderent in eo peccatum, quàm pro reliquo*

Solutio.

Obiectio Vazquez.

Solutio. *tempore.* Aliud est, peccatum infundi pro toto tempore, dum gratia non deletur, aliud, vis ad trãsfundendum illud quouis tempore. Prius cuique accidit, & ad id in parentibus virtus est, posterius minimè. Solùm enim efficaciam sortiuntur ad transfundendam luem primo conceptionis instanti, non vllo alio, vt diximus. Ex illo verò priori ad hoc posterius arguere nullius momenti est.

7\. Nec illud de corpore glorioso ex se mortali pondus habet, cùm illius corruptibilitas, quæ dicitur radicalis, ipsiusmet entitas, & essentia sit, quæ ab illo nec diuinitus valeat separari, non autem animi nostri, quod illi adhæret debitum, quódque illi accidentarium penitus quoddam est. Vnde cùm dicitur, quemque hominum ex se peccati debito esse obnoxium, intelligi prorsus debet, posita lege, & pacto, atque primi omnium scelere, non ipsa cuiusque natura in se considerata. Hinc verò fit, vt non idem esse queat de hac re, quod de corruptibilitate in illo corpore. Nec quia, si non intercederet gratia, futura esset culpa in Virgine, alióve aliquo, idcirco debitum etiam post absolutam conceptionem, & infusam gratiam manebit, cùm solùm inde sequatur, adfuisse debitum eo instanti, quo peccatum generans transfunderet, si gratia non obstaret, non verò durare sequenti quoque tempore cùm iam deletum origineum est. Ex his autem constat facilè, cur primo conceptionis instanti concessa gratia quamuis peccatum deleat, non tamen pro illo etiam debitum, cùm pro reliquo vitæ id excludat, quando pro isto in causis aptitudo non sit ad immittendum crimen, sit verò pro illo, in quo re vera infunderent, si gratia minimè obstitisset. Quo euincitur latum certè discrimen versari nostræ inter conceptionis instans primum, & tempus reliquum, quidquid Vazquez velit num. 54. efferens:

8 Vazquez. *Quamuis posita iam sanctificatione pro primo instanti, & postea sublata illa, peccatum originis pro reliquo tempore non transfunderetur, in primo autem transfunderetur instanti, si non concederetur iustificatio, inde tamen non sequeretur, discrimen aliquod esse inter primum instans, & reliquum tempus, vt debitum in eo non permaneret, nam illud semper conueniret natura ex se, & ex suis principijs, prout in prioritate natura ante omnem sanctificationem præsentem, aut præteritam consideratur.* Sic ille. Cui dictis abundè satisfactum est, cùm non probet illud ex se conditionis esse illius, cuius esse debebat, vt inde rectè concludi posset, quod optat. Vide Suarium tomo 2. in 3. partem disputat. 2. sectione 4. versiculo *Quarto denique*: vbi, quod nos, defendit. Et sanè mirabile admodum est, in patria beatos omnes habituros semper hoc debitum, quantumcumque sancti, & fœlices sint, quod manifestè sequitur ex aduersarij placito, quando ex se illorum quisque peccato infectus esset, si diuina gratia liberatus ab eo non fuisset, affirmérque apertè is, scilicet Vazquez, Reiicitur. Suarius. Vazquez.

suprà

suprà num. 57. *Istud peccati debitum non consistere in eo, vt inducere possit deinde peccatum; sed in eo tantùm, vt si impedimentum non fuisset, peccatum induxisset, quod adhuc perseueraret, id quod natura ex se, & ex causis semper habet. Et quidem nihil aliud est, quàm talis esse naturæ, & originis vt ex se sub merito Adami comprehendatur.* Hęc Vazquez illo numero. Quæ cùm in beatorum hominum quolibet locum habeant, fit, eorum singulos perpetuò eiusmodi esse infectos debito. Falsum verò est, sub Adami semper nos comprehendi merito, & pro semper, vt dicunt. Nō enim sub illo continemur absolutè, sed pro generationis instanti, cùm ipse influit, pòst, vt inducere nihil potest, sic nec perseuerare ad ea debitum, quæ vel non intulit, vel post illata gratiæ beneficio semel recesserunt.

CAPVT III.

Brigittæ reuelationibus certatur.

1 *Brigitta.* MVlta in illa pro nobis sunt, adducemus nonnulla. Sermone Angelico lectione 1. cap. 1. post octauum reuelationum librum excusso videnda est. Sermonis titulus, quem subiicio: *Incipit sermo Angelicus de excellentia Beatæ Mariæ Virginis, quem ipse Angelus dictauit Beatæ Brigittæ ex precepto Dei, & ipsa ex eodem precepto deuotè conscripsit: qui debet legi in matutinis diuisim per ferias hebdomadæ per anni circulum, vt infrà sequitur.* Sequitur post titulum summa eorum breuissima, quæ tribus sequentibus lectioni-

A bus continentur; pòst benedictio, quæ de more lectioni præmittitur; deinde diei Dominicæ prima lectio, quæ primum sermonis caput est; in quo post alia; *Omnia illa, quæ creanda erant, ea forma, eóq; modo postea pulcherrimè creauit* (Deus scilicet) *sicut ab æterno ipsius aspectui pulcherrimè astabant increata. Inter omnia tamen quæ tunc erant increata, vnum erat coram Deo, quod summè cætera excellebat, de quo ipse maximè lætabatur. In il-* B *lo namque increato quatuor elementa, scilicet ignis, aër, aqua, & terra, quamuis etiam increata tunc essent, in hunc modum diuino conspectui æternaliter apparebant, quòd scilicet aër ita leuis fieri debebat, quòd contra Spiritum Sanctum vnquam non efflaret, terra quoque in illo increato creari debebat tam bona, & tam fructifera, quòd nihil in ea crescere posset, quod ad omnia necessaria vtile non esset: aqua itaque sic tranquilla, quòd vndecumque ventorum tur-* C *bines afflarent, nulla vnquam procella in ea penitus moueretur: ignis etiam ita altus, quòd eius flamma, & calor mansioni, in qua ipse Deus erat, appropinquarent. O Maria Virgo purissima, & fœcundissima mater, hoc ipsum tu es, sic namque, & talis ab æterno diuino aspectui increata astitisti, ac deinde de tam suprà dictis tam puris, & claris elementis materiam tui benedicti corporis habuisti. Talis vtique coram Deo ante creationem tuam increata* D *assistebas, qualis postmodum effici meruisti, & ideo à principio omnia creanda in Dei conspectu ad eius maximum gaudium plurimum excellebas.* Sic Angelus.

Qui cùm tam insolitis res explicandi formulis vtatur, ma- 2

nifestè

nifestè indicare videtur mihi; nullàm prorsus de origineo peccato, de huius debito lege fuisse Virginem comprehensam. Notentur illa verba, *Nihil in ea crescere posset, quod ad omnia necessaria vtile non esset*; impossibilitatem enim omnis peccati sonant, quando inutile prorsus, imò damnosum penitus necessariis omnibus illud est. Perpendantur ea, quæ admirandam illam aquæ tranquillitatem exprimunt, procellàmque omnem ab ea longè removent. Quid procella nisi peccatum? Quid in Virginem penitus non casuram, nisi commune tantæ matri cum tanto malo futurum nihil, vt ei, quæ maximè ab illo distaret, quod esse non posset, si vel in Adamo peccasset, vel in se peccandi vllum debitũ contraxisset. Denique omnia illa Dei mansioni flammæ, atque caloris in igne vicinitas quid aliud sunt, quàm summum omnium ignem puritate referre Deum, cui peccatum, & huius debitum impossibile omnino semper fuerit? Legantur illa capitis quarti, (est hoc feriæ secundæ initium, prima, inquam, lectio) *Intuebantur quoque in illo benedicto speculo*; & quæ sequuntur; tam magnifica enim sunt, & omni admiratione plusquam dignissima, vt cadere non posse videantur, nisi in eam, quæ alienissima semper ab omni peccati vmbra, debito, ac lege futura esset. Concinunt, quæ cap. 11. parum à principio habentur: *O quàm clarè* (inquit Angelus) *in Annæ vtero emicuit aurora consurgens, quando in eo Maria corpusculum per aduentum animæ viuificatum extitit, cuius ortum videre Angeli, & homines tanto desiderabant.* Iungenda hæc eis sunt, quæ canticorum locum explicantes de consurgente aurora supra fusiùs diximus.

Brigitta.

Brigitta.

A

B

C

D

3 Iungenda iis, quæ reuelationum primo, cap. 31. ipsi Brigittæ de Theotoco Ioannes Baptista dixit: *Non decuisse*, scilicet, *Regem gloriæ iacere nisi in vase purissimo, & mundissimo, & electissimo præ omnibus Angelis, & hominibus.* Si ante omnes electam Dei genitricem fuisse, illud *præ* significat, vt quidam autumat, nihil ad eam vetent à nostra de rationis in diuina mente signis opinatione, lex de originei criminis propagatione pertinuit, vnde nec in Adam peccauit, nec in illo peccandi vllum debitum experta est. Neque dubitari potest illius præpositionis eam esse vim, vt antecedere aliquid dicat, quanquam non rarò etiam significet alicuius præstantiam, qua vincat reliquos. Hanc tamen notionem locum hîc habere non posse, quidam contendit, quòd prioribus vocibus eam, qua cæteris omnibus præstantior est, cumulatissimè à Ioanne Baptista explicari arbitretur, putétque otiosum potiùs eandem præpositione rursus ista exprimi. Superlatiua, inquit, præmisit Ioannes tria, purissimo, mundissimo, & electissimo, tertio huic præpositionem adiunxit, post Angelos, & homines nominauit, qui apti, vt vasa Dei fierent, videbantur, quique ad tantum munus eligi potuere, quid opus erat præpositione ad semel, iterum, ac tertio expositum declarandum? Adhibuit ergo illam, vt ante omnes Deiparam electam fuisse,

Brigitta.

Cuiusdã explicatio.

fuisse, ostenderet, quòd illis omnibus purior, & sanctior esset. Vt hanc prioritatem imprӕsentiarum non explicet prӕpositio, nec verus Theologi huius sensus sit, frigidè namque probari ab ipso videtur mihi, puritas, & sanctitas non solùm ipsam gratiam, ac reliquas omnes virtutes, sed etiam recessum à crimine comprehendit, quare si hominibus, & Angelis Dei mater purior, & mundior visa est, ideóque à Domino electa missis cӕteris, sanè longiùs à peccato eam, quàm illos omnes positam decet credere, atque idcirco nec contraxisse vllum peccati debitum, neque peccasse in aliquo, quando ab his omnibus Angeli longè positi.

4 *Brigitta.* Accedit quòd cap. 42. ad finem de seipsa Virgo eidem Brigittӕ loquuta est. *Facta sum* (ait) *Angelis, & hominibus honorabilior, ita vt nulla sit virtus in Deo, quӕ non fulgeat in me, licèt ipse sit fons, & omnium creator. Ego autem sum creatura eius cui gratia suam cōcessit prӕ cӕteris.* Et post nōnulla. *Deitas* (inquit) *conclusit me in se cum anima, & corpore, & impleuit me omni virtute, vt non sit virtus in Deo, quӕ non splendeat in me, quamuis ipse Deus est pater, & dator omnium virtutum. Sicut enim duo corpora insimul coniuncta, quidquid vnum receperit, hoc recipit aliud, sic fecit mihi Deus; nam non est dulcedo, quӕ non est in me; quemadmodum aliquis habens nucleum, & partem alteri communicat. Anima, & corpus meum puriora sunt sole, & mundiora speculo.* Subdit Nota nu. 1. cuius author *Consaluus Durantus.* Consaluus Durantus est. *Hoc loco Beatissima Virgo asserit, cūctas virtutes, quӕ in Deo sunt in ea fulgere. Quod esse intelligendū arbitror, nōn de quacumque virtute, ac perfectione absoluta, sed de perfectione communicabili purӕ creaturӕ, quӕ in re & Angelos, & homines, cӕterásque creaturas prӕstituit, vt scribitur circa medium prӕsentis capitis, ibi, cui Deus gratiam suam prӕ cӕteris concessit, & ideo ab Angelo his verbis merito salutata est, Aue gratia plena. Quod exponens Diuus Hieronymus sermone de assumptione, bene plena est, quia cӕteris per partes prӕstatur gratia, Maria verò simul se tota infudit gratiӕ plenitudo.* Huius pars (id nostrum) peccare nōn posse, quod deneget suum cōcursum Deus ad actus, qui peccata sunt, quódque illa prӕbeat auxilia, quibus efficaciter arbitrium omnia, cum occasio se offert, ad vnguē prӕcepta exequatur, qualia semper Virgini ad manū negato cōcursu illo fuisse, quis neget, cùm asserat Dei omnes in se fulgere virtutes, sitque illarum vna peccare non posse ratione ista nunc exposita communicabilis creaturӕ, vt & in alio nec peccasse, nec peccandi debitum habuisse, lege non premente? Id ergo etiam datum Virgini à Deo est, quòd eius quoq; sit virtus, & magna perfectio nec in alio peccare, nec peccādi esse capacem debiti.

Sic conceptionis illius hora cœlo, terrӕque fœlicissima tota dici aurea poterit, vt ab ipsamet Virgine vocata est sexto illarum reuelationum libro, c. 55. *hora* (inquit Dei genitrix) *in qua ego concepta fui, bene potest vocari aurea hora, & pretiosa, quia alij coniuges conueniūt ex voluptate carnali, mei verò parētes conuenerunt ex obedientia &* 5 *Brigitta.*

præcepto Dei. Ne verò hac ratione A duntaxat tam læta cunctis hora crederetur aurea, subdidit eadem orbis Domina. *Bene ergo aurea hora fuit conceptio mea, nam tunc incepit principium salutis omnium, & tenebræ quasi festinabant in lucem, Deus namque singulare quoddam, & à sæculo absconditum facere voluit in opere suo, quemadmodum fecit in virga arida florescente.* Priora huius reuelationis verba ita Franciscus Nunius Nauarro sermone B de immaculata Virginis cōceptione §. *sanè Augustin.* versiculo *Veamos si ay;* recitat. *Nam hora, in qua ego concepta fui, bene potest vocari aurea hora, & pretiosa:* statimque subiungit hæc, lingua vulgari, quæ latina ego Lectori offero. *Aurei sæculi hora, quòd paucis durauit horis: innocentiæ status hora, quódque ad istud innocentiæ alludat sæculum, in quo vir, & fæmina coituri ad generationem erant,* C *non sentientis appetitus passione allecti, sed rationis ductu, Deique obedientiæ tunc imperantis illis, crescite, & multiplicamini, innuit ipsa reuelatio, quæ addit, quod sequitur, & reddit rationē, cur aurea vocetur hora. Quia alij coniuges cōueniunt ex voluptate carnali, mei verò parentes conuenerunt ex obedientia, & præcepto Dei. Bene ergo aurea fuit hora conceptio mea* &c. *Signa sunt ista innocentiæ status, sæculi aurei.* D *Vnam istius sæculi horā seruauit Deus puræ Virginis conceptioni. Dicat igitur Theologus, si Adamus in statu innocētiæ filios generasset, postmodū verò peccasset, an hi originei peccati debitum habuissent? Melior opinio negat, & ex Thomistis eam defendit doctissimus Medina in Illustribus* 1. 2. *commentariis q.* 81. *art.* 5.

Brigitta.

Nunius.

Ergo si hora conceptionis Virginis fuit iuxta conditionem illius aurei sæculi, quanquam patris peccatoris filia Virgo fuit, fuit sanè, ac si nata esset atque ab illo in statu innocentiæ genita. Filia quidem peccatoris Adæ, sic tamen ac si eius non fuisset, quantum ad id, vt culpæ debitrix fuisset. His concinit, quod magnus ille Ierosolimitanus presbyter Chrysippus auctor antiquus ait in sermone, quem edidit de laudibus Mariæ Virginis, explicans illa verba Psal. 44. quæ de Virgine intelligit. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum. Nega (inquit) patrem tuum, cogita non esse tuum parentem, nec te vicinam, nec cognatam communis populi plebísque Adami. Scito Regē speciem tuam concupisse. Illud, & ibi causale est, quia; explicátq; ita Chrysippus. Populus enim, à quo cognationem contraxisti, nequam est, & ignominiam tibi affert, obliuiscere vna cum populo domum paternam, audi paulisper dignitatem, quam adeptura es ex cōceptione indicibili, Regina, & Domina Angelorum, videris probrosum reputare, habuisse te perduellem patrem, & sororem esse populi peccatoris, atque in peccato concepti, obliuiscere huius Domina, nega patrē tuum, & nega populum tuum, & cogita filiam te Adami non esse. Pater is tuus fuit, verùm id quidem est, sed quantum attinet ad peccandum in eo, ac si patrem non habuisses, & radix huius priuilegij, ac dignitatis est illa inenarrabilis, & indicibilis conceptio Verbi in tuis visceribus, hæc efficit, vt, quantum ad culpam spectat, Adæ filia non sis. Videte an hæc insinuare pergant illam in Adam non peccasse.

Princi

7 *Principia naturalia debiti (non negabo) habebat, vt in Adam peccaret; sed à pacto communi, quo ex statuto Dei omnes consensum in Adam præstitimus, Virgo excepta fuit, & hæc est vltima, & præcipua forma in Adam peccandi, ac debitores in illo existendi, & obligatos ad hoc commune, infaméque vectigal originei peccati, non solùm generationis naturalis vi, hoc enim inchoatio, & principium est. Vltima ratio hanc obligationem contrahendi, qua debitores constituimur peccati originei contrahendi, est, omnium nostrum consensum ex statuto Dei, omnium nostrarum voluntatum dominiū fuisse positum in eo, quod Adamus fecisset in bonum, & malum, quo pacto Virgo comprehensa non fuit. Contra istud pactum reclamauit, replicauitque Christi sanguis in Matris fauorem, & exauditus est pro sua reuerētia. Istæ namque sunt inimicitiæ inter Virginem, & serpentem vt explicat, & transfert Anastasius Synaita. li. 11. aliàs 10. de mulieris creatione & peccato. Inimicitias ponā inter te & mulierē, & ille commentatur, inimicitias veluti repudium. Repudiauit pactum in Adam per merita Christi; repudiauit amicitiam cum Satana, quæ ortum duxit ex eo, quòd malè pacto vsus Adamus est, Etsi hoc totum Deus potuit facere, vti re vera potuit, fecit. Quando mensura, qua Virginis priuilegia metitus est Deus, fuit mensura sacra, quæ maior prophanis erat, & communibus. Mensura Virginis solius misericordiæ. Quid attinebat, eam in Adam describere, si postmodum persolutura non erat tributum, maximè cùm, absque descriptione ista, optimè stet ipsam redemptam fuisse?*

8 *Atqui rogo ego, cuius momenti*

A *erat, in scriptura vocari Deum figulum, in Hieremiæ prophetia, in Pauli epistolis? Præclarum quidem; quia figulus rude vas circunducendum in antlia effecit, & elegans, vt mensæ inseruiat, illud aduersus figulum mouere litem, quòd ipsum impolitum, perpolitum alterum efformasset. An non vides æquum non esse, vt vasa omnia æqualia sint? Oportet interdum ex eadem massa rude, interdum venustum fiat. Te ô impolitum vas efformauit figulus, vt in* B *hac fortunæ rota circunducereris, horum inquam infortunatorum mundi casuum, quare lutum, ex quo factum es, à sordibus purgatum non fuit, cùm pinseretur. At illud vas, quod in principis mensæ vsus, atque in eius delicias formatum est, cui aqua infundenda est, quæ principis erit potus, necesse est, vt quanquam ex eodem luto sit, hoc tamen mundetur, purgetúrque, vt absque vlla reprehēsione, aut vitio ex figuli manibus illud prodeat. Omnes ex eodē lutó su*C*mus, ex eadem lapidicina: verùm formationis tempore quemadmodum diuersis ministeriis, & vsibus vasa formauit Deus, sic opere diuerso, & artificio, hæc minùs elaborata, illa magis. At hoc vas, cui aqua sapiētiæ illius cōsubstantialis patri cōmittenda erat, cùm electū fuerit tā singulari, tā præstantique ministerio, eius artificij, & ornatus esse debuit, qui singularis etiā esset, singularis mūditia, gratia singularis: vt quanquam ex Adami luto, nihil tamē de illius ma*D*cula contraheret, ita Deo illud efformante. Quid ergo alicui est, de quo possit conqueri, aut de illo Deum arguere? Nunquid iniquitas est apud Deum? Absit.* Hucusque ille, cuius cætera, quoniam huc non spectant, minimè referemus.

9 *Brigitta.* Referamus nunc, quod eidem A Brigittæ 56. c. citato libro, ipsa Dei genitrix rursus de ortu suo explicuit, cōfirmant enim hactenus scripta. *Quando ego* (inquit) *nata fui, non latuit Diabolos, sed per quandam similitudinem loquendo sic ipsi cogitabant : ecce nata est Virgo quædam, quid faciemus? Nam mirabile cernitur quoddam in ea futurū: si adhibuerimus ei omnia retia malitiæ nostræ, confringet ea quasi stuppas : si inuestigemus omnia interiora* B *eius, munita est forti præsidio, nec inuenitur in ea macula, vbi cuspis peccati infigatur ; ideo timendum est, quòd munditia eius torquebit nos, gratia eius comminuet quidquid in nobis fortitudinis est, constantia eius deiiciet nos sub pedibus suis. Amici verò Dei, qui in longa expectatione erant, dicebant, inspirante eis Deo, cur ampliùs dolemus, gaudendum potiùs est nobis, quia nata est lux, qua illuminabuntur tenebræ nostræ, &* C *desiderium nostrū perficiet?* Meminesis, quæso, lector, quid suprà de lucis ortu à nobis dictum fuerit, atque audiens nunc lucis natiuitatē, cùm Virgo nata est, contigisse, certo certius existimes, idcirco tam nobili metaphora explicari Deiparæ in orbē ingressum, vt intelligas, non minùs ab omni peccato, & peccati debito immunem illam semper extitisse, ac lucem à tenebrarum consortio libe- D rā esse, oririque mundo singulis diebus omnes scimus. *Cuspidis* itē nomen, & maculæ iuxta superiùs tradita expendas paululum, conferásque cum his quæ Virgo eadem huic ipsi etiam reuelauit. *Bustius.* Brigittæ, vt Bernardinus à Busti refert Marialis 1. p. in officio festi Conceptionis Mariæ die secunda, lectione sexta ad matutinum, scribens.

In reuelationibus Beatæ Brigittæ habetur, quòd quidam capellanus eius sacræ Theologiæ doctor eximius Matthias nomine Beatam Brigittā exorauit dicens. Te deprecor filia, vt mihi reuelare digneris, si benedicta Virgo Maria ab originali fuit vitio deturpata. Beata autem Brigitta dixit : Semel Virginem rogaui purissimam, vt modum mihi suæ sanctissimæ conceptionis aperiret : ipsa verò respondit; ex Ioachim, & Anna parentibus propagatam scias me ab omni peccatorū sorde fuisse præseruatā. Hactenus reuelatio. Quæ bene inquit ab omni peccatorum sorde præseruatam Deiparam, cùm cōcipiebatur, vt docetet, nec debitum illam originei sceleris incurrisse. Sordes peccati debitū istud est, sordes item in alio deliquisse, debitum in alio habuisse peccandi sordes. Ab omni peccatorum sorde immunem eius conceptionem dicit, ab his igitur omnibus liberam eam fuisse testatur, vt & præclarissimę aliæ quæ non iam per ænigmata, metaphorásve, sed dilucidè, atque disertè nostram sententiam docent, videndæ istæ sequenti capite. 10

CAPVT IV.

Sancto Amadæo reuelationem factam, pro nobis esse.

EST liber, cui titulus *Apocalypsis noua S. Amadæo authore*, habetur in regia Diui Laurentij Escurialis bibliotheca, vbi ex Gabrielis reuelatione, dixisse Andream Apostolum, legitur, *Tu sola ab vni* 1

Amadaus. *ab vniuersali damnatione preseruata fuisti. Nō tu mortua in Adam fuisti, vnica es, vnica immaculata, recessisti à quocumque peccato, recedere à peccato tam longè nemo potest.* Tam aperta hæc sunt, vt omnis otiosa explicatio sit. Quid illud, *Non tu mortua in Adam fuisti*? Quasi audisset Apostolus loquendi formulam, qua solent aduersarij, peccasse in Protoplasto Virginem, dicere; vt eis os clauderet, dixit, *Non tu mortua in Adam*; quibus aliis verbis, si quod asserimus, voluisset tradere, vsus is fuisset? Quid illud, *Recedere à peccato tā longè nemo potest*? Fallitur si cōtraxit debitū, si in Adā peccauit, si peccandi in hoc debitum illa incurrit, qui enim istorū nulli subiaceret, longiùs à peccato recederet, longè recedere ab illo posset.

Ægidius. Respondet his Ægid. lib. 2. q. 4. art. 7. §. 4. n. 63. *Intelligendum Andreā de persona Virginis, ita vt ideo in Adam non mortuam asserat, quòd non ea ratione in illo peccauerit, vt in se contractura pòst reipsa crimen origineum esset.* Confirmat suam hanc expositionē prioribus Apostolici dicti verbis illis, *Tu sola ab vniuersali damnatione preseruata fuisti, quòd posteri Adami ante illius peccatum nō erant damnati ad peccandum eo peccante, sed post peccatū originaliter iam mortui omnes, fuerunt damnati, vt personaliter morerentur contrahendo maculam peccati, quod in Adamo fecerunt: ab hac autem personali morte sola Beata Virgo fuit preseruata, hac autē preseruatione non indigeret, si originaliter in Adamo non peccasset, quare si illa hac indiguit preseruatione, vtique in Adamo peccauit, & actuali in propria persona morte moreretur, nisi gratia preseruaretur. Cùm verò illa priora verba non possint non intelligi in sensu explicato, in eo intelligenda sunt illa, quæ immediatè sequuntur. Non tu mortua in Adamo fuisti, quia omnibus in Adamo condemnatis, non vt originaliter morerentur, quia verè omnes ante illam damnationem iam originaliter erant mortui, sed vt morerentur personaliter, cùm primùm cōciperentur: Sola autem Virgo in hac condemnatione ad personalem mortem non fuit mortua; sed statim à Deo excepta vt preseruanda per gratiam, quæ omnia sunt diligenter aduertenda; cætera autem verba, vnica es, &c. expressè intelliguntur de persona Beatæ Virginis.*

Ita sanè, verùm non qua ratione is putar, sed qua ipse, qui ea protulit, Andreas, qui à minoribus incipiens ad supremum iustis passibus à peccato recessum, quem fatetur de Virgine, ascendit. Principiò liberam eam ab originea culpa dicit illis: *Tu sola ab vniuersali omnium damnatione præseruata fuisti*; huius sequentibus causam reddens maius quid profert, inquiens, *Non tu mortua in Adam fuisti*: cuius rationem statim subdit, *vnica es*; quia nimirum lex pro te constituta non fuit, vnica lege illa non comprehensa, ideo vnica immaculata, cùm nec in te ipsa, nec in alio maculam vllam perpessa fueris. Id explicans subiicit, *recessisti à quocumque peccato*: A peccato igitur, quod ipse Adam commisit, cùm illud peccatum fuerit, non ergo id ad eam pertinuit, aliàs ab eo non recessisset. Vt autem quantum recesserit, non lateret, subiicit, *recedere tam longè à pec-*

cato nemo potest. Hoc nec habuisse A debitum in Adam peccandi explicat, si enim contraxisset illud, non recessisset, vt dixi, quantum à peccato recedi potest. Hæc est germana istius Apostolicæ senteñtiæ declaratio, qua responsio illa Ægidij corruit. Et sanè tã violenta ea est, vt nulla egeat impugnatione; tam debilis, vt stare nulla ratione possit, vno verbo dicam, tam apertè falsa, vt lectori eius indicare falsitatem, digito sit lucentem Solem intuentibus illum B ostendere. Quid tam frigidum, & inane, quàm prioribus Andreæ verbis responsum alienissimum confirmare? Certè id nihil aliud fuit, quàm testimonio integro apertam vim inferre, cuius parti distorta commentatione iam illata fuerat: scilicet oportebat, æquam omnibus conditionem esse illius membris. Cætera, quæ adducit, eiusdem roboris, & efficaciæ sunt.

3 *Ægidij responsio.* Nullius prorsus, dicere. Ideo in C Adam non esse mortuam Virginem, affirmari, quòd nõ ea ratione in illo peccarit, vt in se ipsa peccatum re vera contractura esset aliquando cæterorum more.

Refellitur. Gratis distinctio ista mortis in Adam, seu moriendi in illo necessitatis fingitur, & qua facilitate affertur, reiicitur. Merum effugium est, ne nihil respondisse lectoribus videretur. Etenim si penitiùs inspiciatur, quod ait, deprehendetur, nihil aliud dicere, quàm non D peccasse in Adam Virginem, Andreæ solùm esse, origineam culpam in se minimè contraxisse, quod disertè primis verbis testatus erat Apostolus. Cur idem proximè obscurissimis repetita

Cur ea, quæ inter se distincta valde sunt, confundit; voces vnius priuilegij tribuens alteri, phrasique illa rursus prius assertum explicans, cuius vis propria, & notio longè aliter vsurpetur, nec sit, qui ea sensu illo vtatur? Deinde quæ illa distinctio est, duarum veluti specierum in Adam moriendi? Estne diuersarum in se rationum, aut te ipsa nostra fabricante nihil cogitatione, aut huius opera, & subtilitate, an diuersorum effectuum duntaxat ad eandem in Protoplasto mortem variè comparatorum? Si rationum, vt ab effectis distinctæ considerantur, dicitur, explicetur, in quo peculiari ea in Adam consistat mors, quam fatetur, Virgini Andream negare, cúmque id præstare non possit, conuincitur, solas, & meras voces responso illo attulisse, nil aliud. In Adam mori, eo inquinari peccato intra ipsum, vt ita dicam, Adamum, est, quo is se interfecit Deo; vnde prouenit, vt postmodum, cùm quisque concipitur, in se cœlo moriatur infœlix, origineum contrahendo scelus, nisi aliunde prouideatur, ne tantum primo vitæ initio malum subeat, quantum id est. Virgo in Adam iuxta Ægidium sic in primo parente mortua, vt cęterorum instar peccato nasceretur obnoxia, vna legis dispensatione minimè intercedente. Ergo id solùm inter ipsam, & reliquos discriminis repetitur, quòd in his mors ista in Adam suum habeat effectum, quia nihil impediens adsit, in illa verò non accidat, quòd dispensatio impediat. Nulla ergo ratio

rationum, seu quasi specierum A mortis in Adam esse distinctio potest, sed effectuum ipsorum tantùm, quare non esse mortuam illo modo, quo Ægidius vult, in Adam Theotocon non interiisse, solùm erit, ipsam in se origineo scelere caruisse; quo non careant cæteri. Nihil ergo affert, quo Andream exponat, nisi rectè asserere, bis eadem Apostolum tradidisse, & quidem principiò dilucidè satis, atque perspicuè, pòst ambiguè, cùm ea B vsus fuerit dicendi formula, cuius proprietas & rigor alium sensum generet in audiente. Quod si effectuum duntaxat discrimen est, manifestè, vt ex dictis patet, responsio nulla est, isti namque, si ex accidenti solùm in his contingunt aliter, quàm in illis, neque principij sui naturam variant, neque vllam rationum in illo diuersitatem probant, vt est notissimum. Ex accidenti contigit, peccatum Virginem mi- C nimè contraxisse, cùm posita lege, ac morte in Adamo, & debito in ipsa, non minùs perpessura illud esset, quàm cæteri. Ergo quod tantùm experta malum non sit, mortis in Adam rationem minimè variauit, eodem igitur prorsus modo, ac omnes alij, mortua in eo est. Tantùm ergo effectus est materialis (vt sic agam,) diuersitas, vt nimirum re ipsa non subierit crimen, quod alios omnes D inficit, idque accidentariæ dispensationis beneficio, & interuentu, quæ variare rem non potest.

4 *Amadæus.* Ad Gabrielem redeo; qui, citato libro, adiecit, ita de Virgine Apostolum Thomam loquutum fuisse: *O quàm fœlix es, quàm fortunata, & in initio viarum Dei ab ipso electa fuisti, &, Adæ peccato præuiso, non fuisti cum alijs omnibus condemnata; sed voluit, vt merita Filij tui tibi super omnes prodessent. Itaque pro minimo momento noluit inimicam, sed semper amicam purissimam.* Si, peccato Adæ præuiso, non fuit cum aliis condemnata, quidam nati præuiso illo crimine idcirco sunt, quòd eo comprehensi, vtpote qui eo in Adam peccatores sint constituti, planè illa in Protoplasto non cecidit. Sic Filij merita super omnes profuerunt illi, sic amica purissima semper extitit. Expende illud, *In initio viarum Dei ab ipso electa fuisti*: atque in memoriam reuoca, quid de istarum initio viarum dixerim. Nam si decreta diuinæ mentis sunt, vt re vera sunt, & illarum initium, quod primum ab ipso Domino præfinitum; cùm Adæ peccati permissio non fuerit, non lex, aut pactum, aut quid simile; consequitur, Virginem ante omnia hæc decretam esse, quando ipso viarum initio electa dicitur. Non autem electa signo illo est, nisi vt tantam decebat fœminam, vt Dei matrem purissimam, atque idcirco vt ab omni peccati ratione ac lege immunem, quare omnino à culpa, & debito tum in se, tum in alio exceptam, ideo fortunata, & fœlix. Infert vim Ægidius istis, *Ægidius.* numero 65. dicens: *Verba autem adducta ex Thoma Apostolo in sensu a nobis explicato de Diuina electione explicanda sunt. Beata*

enim

enim Virgo ab initio & ante sæcula, & in initio viarum Dei, quando singula de hominibus disponebat post præuisum Adæ peccatum, atque condemnationem; vt mortem, quam in Adamo originaliter incurrerunt, personaliter incurrerent, non fuit cum cæteris condemnata, sed electa potiùs, vt in propria persona ne minimo quidem momento fuerit inimica.

5 Si post decretam permissionem Adæ peccati, huiusque præuisionem, atque idcirco post præuisum Adam, & alia multa post initium quidem, non in ipso initio, *in ipso* autem dicit Thomas. Cætera paulò antè dictis confutantur. Confirmantur verò hæc Matthæi quoque nobilissimo testimonio, quod idem Gabriel reuelauit: *Niuei candoris* (extulit Sanctus hic Apostolus) *es ô Maria immaculata, scirpus sine nodo: Spiritus Sanctus, qui est æternum donum, te sanctificauit, præseruauit, purgauit, illuminauit, & singularibus priuilegijs decorauit.* Nota *immaculatà* appositum; scirpi similitudinem nota, cui nullum ad nodum, aut curuitatem debitum, rectus erumpit, assurgit rectus, illo Matthæus vtitur, vt omne à Virgine ad peccati curuitatem excludat debitum. Quare fallitur Ægidius num. illo 65. dicens: *Verba Sancti Matthæi expresè intelliguntur de actuali nodo originalis maculæ, quem Beata Virgo actu non habuit, haberet tamen, nisi præseruaretur.* Ergo in Adam peccare nullus nodus, nulla curuitas est. Dicet nemo. Si opponitur curuum recto: id verò in moribus, quod rectæ consentaneum rationi est; illud,

Amadeus.

Ægidius.

A quod dissentaneum; peccare autem in alio, cum sanctitate in alio pugnat, quam rationi consonam dices, vt dissonum quoduis crimen, quantumuis in alio tantùm admittatur, concipiendum erit, & scirpus Virgo dicitur, nullam profectò curuitatem aut in se, aut in parente habuit, nullum peccatum scilicet, nullum ad istud debitum, vt scirpus nec in se, nec in vllo alio curuitati aut nodo subiici-

B tur. Nodum in scirpo Ægidius quærit, dum Adæ peccatum quærit in Virgine, seu hanc in illo. At non inueniet, singularibus enim priuilegiis eam, teste Matthæo, filius decorauit, omni scilicet gratia, vt Matthias Apostolus etiam, Gabriele affirmante, protulit, *In peccato* (dixit) *non fuit concepta; omni gratia, & omni scientia fuit impleta.* Sed nihil ait Ægidius, *hæc iuuare nos, vt patet.* Imo iuuare nos euidenter

C patet. Nam si nullum habuisse debitum, in Adam non peccasse, nec in illo peccandi debitum contraxisse, gratia magna est, vt quisque videt, omni verò gratia impleta Virgo fuit, hac etiam dubio procul fuit. Iuuant igitur nos, quæ Matthias docet.

Amadeus.

Ægidius.

Sed obiicere quisque admodum validè nobis poterit; Quæ hactenus toto isto capite adducta sunt, debili satis fundamento 6

D inniti, seu potiùs nulli, eius nimirùm libri testimonio, & fidei, quæ nullius sit, quando multa in illo tam falsa, & periculosa inueniantur, vt propterea summi fidei quæsitores in Lusitania eum proscripserint in librorum prohibitorum

totum indice ab eis edito, quemadmodum videre omnes possunt. Et verò sanctissimus Amadæus absurda illa nec dixit vnquam, nec scripsit, inseruerunt alij mendaciorum proxenetæ, vt sub tanti viri nomine, quæ aliàs non poterant, venditarent. Hinc certò constare nulli vnquã valet, quænam verè Amadæi sint, quæ supposititia, & spuria. Vnde habebitur, relata ex illo à nobis eius omnino esse, non corrumpentium librum? Res igitur incerta prorsus est, adducta & explicata toto isto capite reuelatio. Ab incertis verò arguere, quàm inane! Respondeo ad hominem me arguere, ad Ægidium nempe, qui reuelationem istam vt veram admittit. Deinde cùm nihil absurdi contineat, sitque iuxta pietatem, & alias eandem Virgineæ conceptionis immunitatẽ à peccato asserentes, ac Deiparæ ipsius gloriam cõmendantes, quam Dæmon falsi parens obscurare satagat, & euertere; fit, credibile admodum esse, Amadæo viro sanctitate conspicuo, non impostoribus falsantibus illius scripta reuelationem istam debere nos adscribere. Non credam eius studij corruptores fuisse, vt augere magnæ Matris splendorem curarint per supposititias reuelationes, cùm Dæmonis industria & spiritu afflati ad sancti hominis adulterandum opus se commouerint. Credo, probabile videri, Amadæi reuelationem esse, vt probabile id Lectori damus.

DISTINCTIO IX.

De sacris Ecclesiæ ritibus, quibus nostra sententia firmatur.

Sacratissimorum Ecclesiæ rituum, & cæremoniarum authoritas tanta est, vt validissimum ex eis petatur semper argumentum; cùm diuinus Spiritus suam regat sponsam, & dirigat, ne quid in religioso misceatur cultu à veritate alienum, aut sanctitate. Vnde ortum commune illud proloquium, & dogma, nihil non sanctum celebratur in liturgiis, & missis præsertim quæ veluti Sancta sanctorum inter Christianos sunt. Ab his primo loco pro nostra sententia nonnulla sumemus testimonia, quibus illam ampliùs confirmemus.

CAPVT I.

Ex augustis liturgiis pro causa depromuntur aliqua testimonia.

1 Antiquissima Beati Apostoli Iacobi minoris est, in qua post vtriusque testamenti lectiones. & preces aliquas, sic magnæ Matris opem implorat: *Commemorantes sanctissimam, immaculatam, gloriosissimam Dominam nostram matrem Dei, & semper Virginem Mariam.* Et rursus inferiùs; *Commemorationem agamus sanctissimæ, immaculatæ, gloriosissimæ, benedictæ Dominæ nostræ Matris Dei, & semper Virginis Mariæ.*

Iacobi Apost. liturgia.

Rrr Sem

Semper illam immaculatam vocat, semper Virginem vbiq; appellat, non vnum sine alio profert (quod perpendendum est) ne si tantùm immaculatam diceret, arbitraretur aliquis ob eximiam eius Virginitatem sic illam duntaxat nominare. Cum autem perpetuæ illius Virginitatis meminerit, sempérque immaculatæ præmiserit titulum, nihil aliud fuit, quàm apertè indicare, cùm immaculatam vocat, illam se ab omni peccati labe immunem dicere. At peccati debitum lues est, labes criminis peccare in alio, si ergo immaculata est, horum nihil ad eam spectat. Sed audi Iacobo respondentem chorum in liturgia. *Dignum est, vt te verè beatam dicamus Deiparam semper beatam, & omnibus modis irreprehensam, & matrem Dei nostri, honorabiliorem, quàm Cherubim, & gloriosiorem, quam Seraphim, quæ sine corruptione Deum verbum peperisti. Te re vera Deiparam magnificamus.* Quid illud, *& omnibus modis irreprehensam*, nisi culpam omnem illi denegare, asserere, nec in se, nec in alio eius fuisse participem, sic enim omnibus irreprehensa modis erit. Nam si tantùm, quia in se nunquam peccatum habuit, non omnibus irreprehensa modis, sed aliquibus, quando superest ille peccandi in alio, qui reprehensione carere omnino haudquaquam potest, sensu namque superiùs exposito reprehensio aliqua debetur ei, cùm defectus sit, & infœlicitas, quam laudabit nemo, aut expectet, sed fugiet, si possit, & veri boni amans fuerit, vituperabit, & execrabitur: hoc reprehendi aliquid dicitur, & esse reprehensibile, quod dignum est, vt id iudicium de illo quisque prudens ferat.

Iacobi liturgia.

2 Iacobum imitatus est Marcus Euangelista Petri discipulus Ægyptiacæque fundator Ecclesiæ, doctor, & rector, in sua etiam liturgia sic de Virgine scribens. *Imprimis sanctissime, intemerata, & benedicta Domina nostra Deigenitricis, & semper Virginis Maria, Intemeratæ*, nomini responder Græcè ἀσθιντης, id est, illibatæ, aut immmaculatæ. Quod eadem ratione accipias, qua Iacobum intelligendũ modo asserui. Concinunt his, quæ in Æthiopum liturgia continentur. Opus eiusdem aut Marci, aut Iacobi arbitrantur nonnulli, ex illorũ prodiisse schola dixerunt alij; author eius dubius; antiquissimam esse certissimum. In hac ergo sanctissimæ Virginis non semel puritas commendatur, vt in illis. *Lætare immaculata, verè regina; lætare gloria nostrorum parentum*, idem immaculatæ augustum elogium tribuit tantæ Virgini Latinum quoddã missale paulò post referendum in Missæ pro conceptionis Mariæ festo graduali occinens. *Dilecta nostra, candida, immaculata.* Cur verè regina? Quòd immaculata ea ratione, vt nunquam seruire alicui debuerit, nisi vni Deo; cui seruire verè regnare est. Non igitur vllum peccati habuit debitum, quando id cuiusdam est infœlicissimæ seruitutis. Lætare igitur tanto bono, tanta gloria, quam suam parentes nostri vocare possunt, cùm hac illorum fuerit ignominia compensata: sic

Marci Euangelista liturgia.

Æthiopum liturgia.

sic humani generis amissum iustitiæ statum & decus, primorúmque parétum collapsam gloriam magno cum fœnore restituisti. Et infrà, *Domine omnes eos, quorum recordamur, custodi in recta fide, & in gloria omni tempore, & fac, vt ferueant ineffabili, & inexcogitabili charitate per preces, ac intercessionem, quam pro nobis facit Domina nostra sancta & immaculata Virgo Maria.* Et post Sacramenti eleuationem. *Hoc est corpus, & hic est sanguis Domini, & Seruatoris nostri Iesu Christi, quod, & quem assumpsit ex Domina nostra sancta & immaculata Virgine Maria.* Clariùs in suo baptismi ordine, quem prodiisse à Marco censent aliqui. *Intercessione* (inquiunt) *plena gratiæ Virginis genitricis Dei Mariæ, quæ in omnibus est sancta.* Non hæc commentationem poscunt, cùm aperta sint. Quid *in omnibus sanctam esse*, dicit, nisi peccatricem fuisse in nullo. Non ergo in Adam peccauit. Sic orationem illam Ecclesiæ intelligo, quam Missale vetus, cui titulus, Missale ad vsum sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ recens, diligenti studio recognitum. Lugduni anno 1545. in Missa pro Virginis conceptioni sacro die habet, quámque Ambrosius Catharinus disputationis pro immaculata Virginis conceptione, libro secundo, §. *Quod re vera omnes sancti tenuerunt hanc sententiam immaculatæ conceptionis Beatæ Virginis*, ita piè mittens refert.

Æthiopum liturgia.

Baptismi ordo Æthiopũ.

Catharinus.

3 *Audi quæso, orationem, quam consultò, & ex certa scientia recepit iam olim Ecclesia & agnosce, quam perspicuè declaret, quod dicimus. Deus, qui per immaculatam Virginis conceptionem dignum filio tuo habitaculum præparasti, concede quæsumus, vt sicut ex morte filij tui præuisa eam ab omni labe præseruasti, ita nos quoque mundos eius intercessione ad te peruenire concedas. Hæc est oratio prima, & similia in secreta dicuntur.* Labes, vt toties diximus, & ostendimus, peccare in alio est; ab omni labe dicitur præseruata, ergo & à ratione in alio delinquendi; non igitur Virgo in Adam peccauit, imo nec in illo peccandi habuit debitum, cùm id etiam labes profectò sit. Labes à labendo, ruina, & lapsus, est in Adam peccare, in eo labi, & ruere: ab omni labe appellatur immunis; ergo & ab omni lapsu: ergo & ab illo, quo in Protoplasto reliqui cecidère. Probat labis notionem hanc Maronianum illud Æneidos 2. libro.

Maro.

Hinc mihi prima mali labes.

Plautus.

Probat & illud Plauti in Persa

Impurè, inhonestè, iniustè, illex, labes populi. Non enim sensus duntaxat est, maculam esse ac ignominiam populi, sed ruinam etiam, quòd ad eam suis facinoribus excitans alios prouocet, & inducat; ideo præposuit illex, ac si diceret, prauo tuo exemplo alios in perniciem trahens populi ruinam paras. Parauit suam nostrûm cuique Adamus, cùm in eo lapsi omnes sumus, vna excepta Virgine, quam ab omni labe, præcipiti nimirum ruina, tum in se, tum in alio quouis seruauit incolumem ipse Deus, cui tantum hoc illa bonum debet.

4 *Toletanum Missale.* Fauent his omnibus quæ in Missa tum graduali, tum offertorio, & communicanda, Toletanum scilicet Archiepiscopi iussu excusum habet missale. Fauet Romana omnium mater Ecclesia eandem Missam pro conceptionis Deiparæ festo statuens, quam pro eiusdem Virginis sacro natalitio designauit; id enim asserere fuit, vt iam distinctione superiori 2. cap. ostendi, tam liberam in Cõceptione ab omni culpæ debito extitisse augustã Matrem, quantum in suo ex Annæ vulua ortu fuit. Aduersus quæ obiecta ex Vasquio ibidem soluimus, & confutauimus. Nec singulari Dei vacat prouidentia, in Missalis Romani ex Tridentini decreto restitutione, Piique huius nominis quinti Pontificis maximi iussu editione, istam retentam esse pro Deiparæ Conceptionis festo Missam non aliam constitutam, cùm tamen potuerit alia quæuis præcipi. Constat verò summa cura, & quàm accuratissima diligẽtia missalis huius restitutionẽ elaboratam fuisse, ac procuratum, vt pristino suo redderetur statui, vt ipse Pius in editionis bulla, ipsi præfixa *Pius V.* missali, testatur dicens. *Eruditis delectis viris onus hoc demandandum duximus; qui quidem diligenter collatis omnibus cum vetustis nostræ Vaticanæ Bibliothecæ, alijsque vndique conquisitis, emendatis, atque incorruptis codicibus, nec non veterum consultis ac probatorum authorum scriptis, qui de sacro eorundem rituum instituto monumenta nobis reliquerunt, ad pristinam Missale ipsum sanctorum Patrum normam, ac ritum restituerunt, &c.*

Quo fit, vt ab antiquis temporibus receptum in Ecclesia esset, eandem in vtroque Virginis ortu sacro Missam decantari; cuius certè alia, nulla reddi congrua potest ratio, nisi iudicium idem faciendum esse de vtroque. Aut si contendas aliam pro Conceptionis die olim Missam fuisse, in correctione verò sublata ea inductam, quam dies sibi natalitius vendicabat, cum mutationis huius reddenda etiam aliqua ratio sit. Hæc fortè, non alia, redderetur; voluisse Pontificem reuelationi Elsino factæ, quam tot grauissima testimonia comprobarent, respondens missale vulgari, quo maior illi conciliaretur authoritas. Illius autem reuelationis, quæ alia esse potest ratio, nisi iam à nobis tradita. Colophon horum sit Ambrosianum missale, quod in oratione super populum Missę conceptionis Deiparæ festo adscriptæ, sic numen rogat. *Supplicationem seruorum tuorum Deus miserator exaudi, vt qui in gloriosa Conceptione Dei genitricis, & Virginis Mariæ cõgregamur, &c.* Cur gloriosa? Nũ in gloria concepta: sunt, qui asserant, vt testatur Marialis tomo 1. sermone 11. de Virginis conceptione, puncto 1. §. *hasta aqui* ver. *Despues delo qual* Hieronymus Florentia inquiens. *Viri admodum docti libris editis, & in publicis Academiarum litterariis actibus id affirmarunt, & defenderunt.* Sic ille. Qui valdè in eandem sententiam propendet, optans, vt doctorum ingenia rem hãc scrutentur, inueniántque in illius confirmationem, solida fundamenta inueniant vtinam. Quidquid

quid de hoc sit, idcirco gloriosam dici arbitror Deiparæ conceptionem, quòd vt in gloriæ regno peccari debitum nullum est, nullum in alio peccatum, aut peccandi debitum; sic nullum in Mariæ Sanctissimæ Conceptione inueniri vnquā poterit, quippe quæ tot gratiæ splendoribus coruscauerit, vt gloriæ potiùs ipsius ortus videretur, quàm fœminæ. Habemus ergo ex sacris missis & liturgiis Patrum, ab originea culpæ debito Virginem fuisse immunem, fuisse præterea liberam à lapsu in Adam, & in eo peccandi debito.

CAPVT II.

Idem ex aliis Ecclesiasticis officiis ostenditur.

1 *Bustius.* MVlta sunt, quæ pro causa religiosum illud officium habet, quod Bernardinus à Busti recitandum in almæ Conceptionis Deiparæ honorem composuit, vt videre in illo cuique licet. Cuius quanta sit authoritas, ostendit satis affixa illi Pontificis maximi confirmatio. Habetur integrum Bustiani Marialis 1. parte, post sermonem nonum, & poema quoddam ipsius Bernardini ad Sixtum IV. Pontificem maximum, cui præfati officij eiusdem Pontificis confirmationem subiungit, quam & referam, vt apertiùs lectoribus constet, quantam fidem adducendæ à nobis ex illo sententię mereantur. *Bustius.* Ait ergo hæc. *Beatissimus in Christo pater Sixtus Papa quartus, cum sibi præsentatum fuisset sequens officium Conceptionis Beatæ Virginis, atque rogatus esset, vt per aliquem, vel aliquos sapientes Theologos illud examinari faceret; dixit, quod ipsemet volebat examinare. Postquam verò diligenter ipsum officium examinauit, primò illud ore tenus approbauit, atque vt imprimeretur, ordinauit; deinde per hoc infrà scriptum breue Apostolicum corroborauit, & confirmauit. Dilecto filio Bernardino de Busti de Mediolano Ordinis Minorum de Obseruantia, Sixtus Papa quartus salutem, & Apostolicam benedictionem. Dilecte fili, libenter ad ea concedenda inducimur, quæ deuotionis respiciunt incrementum. Tuis igitur in hac parte supplicationibus inclinati, vt officium Conceptionis Beatæ Virginis Mariæ per te compilatum & ordinatum, & omnes qui id voluerint pro deuotione sua dicere, & recitare, liberè, & licitè possitis, ac valeatis, seu possint, ac valeant, Apostolica authoritate, tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud sanctum Petrū sub annulo piscatoris. die 4. Octobris 1480. Pontificatus nostri anno decimo.*

L. Grifus.

Post quæ subditur. *Reuerendus Pater frater Matthæus de Nouaria Ordinis Minorum dum esset commissarius in curia Romana reuerendissimi patris nostri fratris Angeli de Clauasio Vicarij generalis quoad fratres de obseruantia in partibus cismontanis, existens coram sanctissimo Domino nostro Sixto quarto summo Pontifice, dixit. Placeat sanctitati vestræ, quòd celebrantes officium Cōceptionis Beatæ Virginis*

Mariæ editum per fratrem Bernardinum de Busti habeant eandem indulgentiam, quam sanctitas vestra concessit celebrantibus officium Domini Leonardi Nogaroli. Summus autem Pontifex respondit. Nos sumus contenti, & dedit benedictionem suam. Deinde integrum officium traditur. Eius sic habet titulus. *Incipit deuotissimum officium immaculatæ Conceptionis gloriosæ Virginis Mariæ editum per fratrem Bernardinum de Busti Ordinis Minorum. Quod quidem officium approbatum est, & confirmatum à sanctissimo Domino nostro Sixto quarto Pontifice maximo. Qui ad maiorem eiusdem illibatæ Virginis gloriam, omniúmque fidelium deuotionem authoritate Apostolica concessit, quod hoc officium possit in Dei Ecclesia, sicut alia diuina officia celebrari, non solum à fratribus, & monialibus de ordine Beati Francisci, sed etiam à cæteris religiosis & clericis quibuscunque.*

3 In primis vesperis antiphona, *Dixit Dominus Dominæ meæ sede à dextris innocentiæ meæ.* Perpulchrè ad nostram causam, & eleganter. Videamus, quid Domini significet dextera, hinc enim quanta sit Virginis immunitas à peccato sedentis ad diuinæ innocentiæ dexteram, colligemus. Theologi, & Patres, cùm Assertoris ad Patris dexteram sessionem explicāt, summam inquiunt esse Christi Domini gloriam, & dignitatem, cum qua nullius alterius honos, & fœlicitas in patria valeat comparari. Lege Suarium tomo 2. in 3. partem, disp. 51. sect. 5. & quod Pererius in Apocalypsim 1. cap. disp. 20. num. 83. ita disseruit: *Sed quid est, pastores, & rectores Ecclesiæ esse in dextera Christi? Dextera, quàm sinistra honorabilior est, & robustior, & vnde fit initium motus progressiui in homine, & per quàm fit benedictio aliorum. Omnes quidem electi sunt in manu Dei, de qua nemo potest eos rapere; sed principes Ecclesiæ sunt in dextera Christi, id est, in præcipua quadam & singulari protectione, & directione, atque gubernatione Dei, & sicut in altiori dignitatis, & honoris gradu locati sunt, ita quoque ampliorum bonorum participatione dignantur.* Hæc ille. Quæ mirè nos iuuant. Etenim si hæc Domini complectitur dextera, quæ innocentiæ illius dicitur, quid continebit? Ni fallor supremum puritatis gradum & sanctitatis, singularissimam quandam protectionem, & gubernationem, qua is ab omni liber culpa seruetur, qui ad dexteram hanc sedere obtinuerit. Quis verò excogitari altior in creatura immaculatæ vitæ gradus potest eo, ad quem nec peccatum propria libertate cōmissum, nec deriuatum ab alio, nec eius vllum debitum possit accedere? Hic ergo concessus est Virgini, cui ad innocentiæ diuinæ dexteram sedere datum occinitur. Quæ præstantior regendi, aut gubernandi adinueniri ratio valet illa, qua sic alicuius disponuntur omnia, vt ex iis nihil ad eum pertineat, quod peccatum oleat, aut huius debitum? Equidem prorsus nulla. In ista igitur tota Deiparæ consistit directio, tota illa cœlestis prouidentia numinis, & solicitudo, qua de matre ab æterno disposuit. Nihil ergo quod peccati sit, aut istud sapiat, in eam posuit incurrere.

Suarius. Pererius.

Quæ

Quare nec in se, nec in Adam A aut peccauit, aut peccati debitum vllum habuit.

4 *Leo Magn.* Egregia sunt illa magni Leonis sermone primo de Ascensione verba. *Neque vllis sublimitatibus modum suæ prouectionis habitura, nisi æterni Patris recepta consessu illius gloriæ sociaretur in throno, cuius natura copulabatur in filio.* At cur id omne ira effectum? Quòd ad Patris federit dexteram illa in filio humanitas, quæ re- B dimendis hominibus destinata est. Ob eandem ergo rationem suo modo philosophamur de Virgine, cui si diuinæ obrigit innocentiæ dextera, summus idcirco euenire puritatis debuerit gradus, qui toties à nobis expositus in creatura sit. Arguit Apostolus ad Hebræos 1. vers. 3. à sessione Christi ad dexteram maiestatis in excelsis, conuincere studens eius Diuinitatem, & non argumenta- C bimur aptè nos à sessione Virginis ad dexteram innocentiæ Dei, vt quam illi puritatẽ tribuimus, adstruamus? Pauli hæc sunt. *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portánsque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.* Optimè. At etiam bene, *Dixit Dominus Domina meæ sede à dextris innocentiæ meæ*, vt quemadmodum ex illis D supremam Christi dignitatem, & præstantiam agnoscimus, ita ex his summam Virginis, quam illi adscribimus puritatem, quámque rursus prædicat officium hoc in vesperarum Hymno efferens;

Ad Heb. 1. ver. 3.

Busij verba suprà in officio de Conceptione Virginis.

Bustim.

Sicut suum sol nitorem
Nunquam perdit, nec decorem
Primi patris sic tu labem

Nullam sentis nec fœtorem.

Si nullam primi patris labem sentit aliquas esse, aut fuisse illius necesse est, aliàs qua ratione Virgo nullam experitur? Ad minimum ergo duæ illæ sunt: altera, quam ipse Adam commisit, omnium nostrum etiam, vt in eo conrenti participes sceleris eiusdem effecti sumus, altera, quam quisque filiorum in se patitur, cùm primò concipitur, idcirco primi parentis dictam, quod ab illo originem trahat. Ab his ergo immunis Virgo.

A quorũ debito exritisse præterea liberam, illud explicat, *nec fœtorem*. Rei alicuius graueolentia illa non est, quamquam ab ea nascatur, eiúsque index necessariò sit. Peccati debitum peccatum non est, ab eo tamen ortum in nobis ducit, ab illo nimirum, quo se Protoplastus fœdauit, hoc indicat, & ostendit, ab isto immunis Virgo, quando nec primi patris culpæ fœtorem sensit. Aptè verò fœtoris metaphora debitum istud exprimitur: vt enim malus odor mortuorum proprius est, ita mortalium omnium debitum id ad origineam culpam, quòd vt mortui omnes in Adam, non mirum si pariantur omnes. Dixit Paulus 1. ad Corinth. 15. ver. 22. *In Adam omnes moriuntur.* Omnes ergo fœtidi, subiecti nempe huic infami debito, quod non sentit Virgo, cùm nullũ ex primi hominis crimine prouenientẽ fœtorẽ sentiat. Hymno similis oratio ita Deum alloquẽs post Magnificat, & eius antiphonam. *Deus qui immaculatam Virginem Mariam, vt digna Filij tui Mater existeret, ab omni labe peccati* in

5 *1. ad Cor. 15. ver. 22.*

1. ad Cor. 15. v. 22.

in conceptione sua præseruasti, &c. A Expensæ à nobis iam sunt voces *immaculata*, ac *labis*, quare satis nunc erit illas proposuisse lectori, vt ex eis colligat, quod probamus. Harum priorem rursus in inuitatorio ad matutinum reperiet, quod est, *De immaculato conceptu virgineo: iubilemus Deo salutari nostro.* Sequitur Hymnus, Bustius.
in quo, Bustius.

O benedicta fœmina,
Quam cœli laudant agmina;
Te confitemur hodie, B
Conceptam sine crimine:
Sicut solaris radius
Corruptionis nescius,
Intrasti matris viscera,
O gloriosa Domina.
Nullum redemit filius
Ex omni gente dignius,
Qui te seruauit prouidè
6 *Mundam paterno scelere.*

Habes tria potissimùm in subiecto hymno, Solaris similitudinem radij omnis corruptionis expertis, quæ peccatum omne, omne illius debitum longè fuisse à C Virgine dicit: & aduerte corruptionem ad mortem vt ad terminum ire, debitum in peccatum, vt in finem tendere. Si ergo ab omni corruptione Virgo excepta solaris instar radij, ab omni peccati etiam immunis debito rectè per corruptionem significato, cùm in scelus animi nostri mortem desinat. Secundum, quod in hymno volo, in eo primùm,

Te confitemur hodie,
Conceptam sine crimine. D

Cùm absolutè id neget Deiparæ, omne illi negat, tum in ipsamet, tum in parente; sic absque omni crimine concepta. Tertium,

Mundam paterno scelere,

Quod vt in superiori accipias. Origineum, & quod ipsius Adami fuit, comprehendit, vtrumque paternum. Illud, quod ab isto, & patre hoc, quod ab eo, & in eo fuerit: ambo vna voce significat, ambo excludit à Virgine, cùm nulla distinctione vtatur, nec subdat aliquid, quod ad vnũ potiùs, quàm ad aliud nomẽ trahendum sit. Confirmat hæc prima nocturni primi ad Psalmum primum antiphona, *Eleuata est* Bustius.
Maria puritas super choros Angelorum. Hi absque vllo peccati debito creati sunt, quos tamen Virginis superare dicitur puritas: nullum ergo in illa criminis debitum, aut peccandi ratio in alio fuit. Sic enim verè de illa secunda canet antiphona. *In sole posuit* Bustius.
tabernaculum suum Dominus, quia de immaculata Virgine, omni puritate fulgida, natus est Christus. Nota id *omni puritate fulgida.* Huius gradus in nullo peccasse vnquam, nullum ad culpam debitum habuisse. Non igitur horum aliquid defuit Virgini, quando fulgida omni puritate concepta est.

Secundæ lectionis responsorium in versiculo canit; *Hæreditas mea super mel, & fauum.* Nullum amaritudinis in melle vestigium. Nullum ergo in Maria, cuius hæreditas super mel; quantum peccari, quod draconum felle amarius est, debitum putas? Maximum certè debes. Hoc igitur in Deipara non admittas. Dixit ad Magum illum Petrus, Actorum 8. vers. 13. quòd irretitum pessimo cerneret crimine; *In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.*

7 Bustius.

Actor 8. vers. 13.

Aute

A Amarissimum ergo peccatum est. Virginis hæreditas super mel, & fauum, nihil idcirco amaritudinis, nihil ergo peccati, non igitur debitum, quod peccati aliquid esse cognoscitur. Ab his mel animalculis elaboratur, & fit, quę aculeata pungant, & cruciant, quorum nihil in fructu, sed mira dulcedo. Aculeus in Adam peccasse fuit, aculeus illud peccatum, quo in ipso omnes peccarunt, quo ille omnes pupugit, & B cruentauit, vna tantùm excepta Virgine omnes vulnere affecit, quod mel ea, & fauus, ipsa dulcedo scilicet, sic eam Ecclesia vocat,

Vita, & dulcedo, spes nostra Salue. Vnde quidam suauissimè de illa cecinit.

Dulce tuum nostro figas in pectore nomen.

Si nomen, quod emortuum quid est, dulce omnibus est, ipsa, cuius nomen, quàm dulcis? Nihil ergo, C quod redoleat amaritudinem in illa; multum verò redolet ad peccatum debitum, & peccare in alio. Horum igitur nihil in Virgine; in qua nihil aliud est, vt versiculus nocturno tertio canit ante lectiones, nisi *Domus Dei, & porta cœli*: non ergo peccatum in alio, non vllum debitum, vt fatetur lectionis nonæ responsorium dicens; *Omnes moriemini, quia in Adam peccauistis, tu verò ne timeas ô Maria, inuenisti gratiam apud Deum: Non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.* D Non indigent ista commentatione, si memoria superiùs dicta retinemus; non hæc, quę adiungo. Sunt in laudum hymno,

Te præseruauit Filius

Bustius.

Bustius.

Bustius.

Ab omni labe penitus.

Dictio hæc *omni* excludit prorsus, non admittit debitum, eius nihil patitur, vt illud, quod in secundis vesperis habet secunda antiphona: *Sicut lilium inter spinas, sic Maria inter filias.* Vide, quàm ab omni contrahendi spinas debito lilium suapte natura immune sit, tam longè ab omni, quod peccati est, per gratiam Virgo. Subdit tertia; *Candor es lucis æternæ, speculum sine macula.* Est peccati debitum, est in alio peccasse non minima: sine hac ergo istud speculum, cùm absolutè, *sine macula*, celebretur, eisque verbis, quæ de increata dicuntur Sapientia, in qua ne per somnium quidem peccati vllum debitum.

Bustius.

Bustius.

CAPVT III.

Ex Græcorum Menologio idem ostenditur.

Tribuitur hoc Damasceno à Galatino 7. de arcanis 5. cap. Bocio, Canisio, Vazquez, & aliis, quos, suppressis nominibus, refert Salazar cap. 42. sæculo 8. versiculo, *Per id tempus*: eidem Damasceno adiudicat opus hoc 4. cap. Oieda versiculo, *Con esto viene*: inquiens, Diuum istū illud digessisse: In quo Deiparæ conceptionis festum est, non ab ipso Damasceno excogitatum, inductúmve, sed quod ad illum vsque Græca obseruarat Ecclesia, ab eo inter alia recensitum, vt optimè Oieda citatus notat. In isto verò, qui ad Ecclesiastica officia pertinet, libro est, quod nostras partes agat. Quinto namque

1 Galatinus. Bocius. Vazquez. Canisius. Salazar.

Oieda.

Oieda.

Idus Decembris Deiparæ conceptioni ſacro Græcis die,ſic lętiſſimum hoc notatur feſtum πρὸ συλλήψεως ἁγνή. Vide citatum nuper
Caniſius. Oieda. Caniſium de Deipara lib.1.cap.7. verſ. *An verò*:Oiedam cap illo 4. verſ. *Con eſto*;& verſ. *Y porque nadie*;
Vazquez. Vazquez 3.p.diſp.117. c.5.v. *Huc etiam accedit*;& Petrum Antonium
Spinelus. Spinelum in Throno Deiparæ, tractatu de feſtis,num.
Galatinus. Caniſius. 1.ex Galatino,& Caniſio.Hic ait; *Extat eiuſdem Damaſceni martyrologium, in quo dies conceptionis* B *Mariæ notatur hoc expreſſo addito, quod illa πρὸ συλλήψεως ἁγνή,id eſt, ante conceptionem pura dicatur;Sicut &*
Galatinus. *Galatinus lib.7. de arcanis catholicæ veritatis cap.5. adnotauit.* Eodem ferè modo, quo Ca-
Vazquez. niſius,Vazquez menologij verba refert græca, ita latinitate donâs, *Ante conceptionem pura elicitur.*
Galatinus. Galatinus, *dicitur*, habet, non vt Vazquez, *elicitur*. Mendum in iſto calcographi vitio ſuſpicor.
Oieda. Oieda Latinis litteris Græcas C proponit voces *Proſyllepſeos agne*, addens. *Integer titulus* (Calendarij ſcilicet) *dicit, conceptio munda Beatæ Annæ & Domini noſtri auiæ*.Cui in hiſtoria Deiparæ cap.
Caſtro. 2.num.3. concinit Caſtro, ſic efferens; *Græci tamen videntur in ea fuiſſe ſententia,vt dicant, nono Decembris die fuiſſe conceptam, in ſuo enim calendario illo die ſic habent. Conceptio Beatæ Annæ Dei, & Domini auiæ.* Vocem,*munda*,prætet-
Genebrard. miſit,vt & Genebrardus,qui me- D nologium hoc Latinũ fecit,ſuiſq; in Pſalmos commentariis adiun-
Sobrinus. xit. Prætermiſit etiam Sobrinus opuſculo *De immaculata Virginis conceptione. §. Raçones con que ſe prueba la limpieça de la Reina de* A *los Angeles*; verſiculo, *Galatino*. Vbi ait haberi calendarium iſtud Græcorum tomo 4. Bibliothecæ Patrum; in quo illud non inuenio: editiones duas apud me habeo, Pariſiis anno 1589. vnam typis datam, alteram 1609. & 1610. tomos vtriuſque omnes euolui quod quæſiui in nullo eſt prorſus. in Ægidio lib. 3. Ægidius. quæſt.4.art.1. §.2. num.48.hæc: *Denique citari ſolet* (Damaſcenus ſcilicet) *in ſuo Martyrologio vbi notat diem Conceptionis Virginis, & eam appellat puram etiam ante conceptionem.* Ex quibus omnibus id velim colligas, alios diſertè voces, *ante conceptionem pura*, in Menologio eſſe affirmare; ſilere alios; neminem verò expreſſis verbis negare.

Negat Salazar cap. 35. num. 2 Salazar. 21.poſt illud πρὸ συλλήψεως ἁγνή ſubdens: *Conuertit Galatinus ante conceptionem: ſed tamen, ni fallor, mendosè citatur hic locus à Galatino, quia modus ille loquendi non ſatis aptus videtur ad notandum feſtum in calendario,& ſi priora verba ſic efferantur, non benè coherent cum ſequentibus illis,Dei,ac Domini noſtri auiæ.Neque licet etiam dicere, illud πρὸ συλλήψεως tanquam vocem vnam decompoſitam accipi debere, quia cùm ſit in gignendi caſu,cum ſequenti voce ἁγνή necti non poteſt. Quapropter cùm Græca exemplaria nobis non ſuppetant, & Genebrardus in Græcis eruditior, & locupletior teſtis ſit, illi potiùs fidem habendam puto, tum vel maximè, quia in Menologio alio, quod eſt apud Henricum Caniſium, hoc feſtum ſincerius inſcribitur hoc modo:Commemoratio conceptionis ſanctæ Annæ matris Deiparæ Mariæ.* Sic

Sic ille. Qui duobus maximè, aut tribus mouetur. Primò incongruentia modi calendarij stylo aduersa: incohærentia verborum secundò, quæ aptè connecti non possint: tertiò, Genebrardi viri doctissimi authoritate. Debilia hæc sunt, vt paucis ostendam.

3 *Reiicitur.* Nam quod ad eam incongruentiam attinet, nullam esse censemus, nec esse vnde constet. Etenim nulla calendarij lex aliter festum proponendum statuit, aut præcipit, inseratur nihil, quod præter solemnitatis designationem sit, & stylus non ita cogit, vt nunquam ab ipso discedere liceat scriptori. Est in nostro Martyrologio, quo Romana Ecclesia vtitur, aliquid non absimile, diuersúmque non parum à modo, qui perpetuò in cæteris notandis celebritatibus, aut natalitiis seruatur. Lege natalem Domini 25. Decembris, cui præmittitur introductionis, prologi, seu præfationis instar, totum illud anno à creatione mundi, &c. Deinde præter consuetum morem subditur: *Iesus Christus Æternus Deus, Æternique Patris Filius mundum volens aduentu suo piissimo consecrare, de Spiritu Sancto conceptus, nouémque post conceptionem decursis mensibus in Bethlehem Iuda nascitur ex Maria Virgine factus homo.* Pòst vsitato modo subiungitur: *Natiuitas Domini nostri Iesu Christi secundùm carnem.* Oportuit singulari modo singularissimam natiuitatem proponi. Decuit etiam peculiarem admodum conceptionem peculiari stylo enuntiari, peculiari verborum nexu, qui rectè perpensus nihil contineat durum, nihil quod notare quisquam possit. Cernet hoc ita esse lector facilè aduertens, non omnia, quæ Menologium in Deiparæ conceptione proponenda, eiúsque commendanda celebritate habeat, recitare voluisse Galatinum; sed ea duntaxat, quæ suo deseruire poterant argumento, quæque licèt prima fronte cum reliquis aptè cohærere minimè videantur, cohæreant tamen aptissimè; si, vt par est, illa iungere studeamus. Iungi bifariam possunt, prior coniunctio esto: *Conceptio Annæ, Dei, & Domini auiæ.* Sistat hîc puncto pressa oratio: sequantur, *ante conceptionem pura*, quæ non ad Annam vel ad agendi eius in conceptione rationem debent referri, sed ad concipientis fructum, cuius præstantia breui compendio significetur fidelibus, vt ardentius in diei honorem excitentur. Subintelligendum verò aliquid, Virgo scilicet; eritque sensus integer, conceptio Annæ, & Domini auiæ, cuius fructus Virgo ante ipsammet conceptionem pura fuit. Quid hîc absonum, inconcinnum, aut ineptum est? Quòd non tam disertè, vt à nobis exponuntur, in Menologio sint? An semper scriptores ita res litteris distinctè consignant, vt supplendum nihil, nihil subintelligendum lectoribus relinquatur? Certè si exemplis, quod notissimum est, confirmare oporteret, dies, & annus priùs nos deficeret, quàm ex probatissimis autho-

Martyrologium Romanum.

Martyrologium Romanum.

ribus illustrissima. Producenda essent, si huius omnibus nõ constaret veritas. Coniunctio posterior versa vice, vt priùs posteriora, priora posteriùs collocentur hoc pacto. Ante conceptionem pura conceptio Annæ Dei, & Domini auiæ, hoc est, quinto Idus Decembris celebratur, quæ ante conceptionem pura extitit. Ne verò dubitaretur, quænam ex multis eius solemnitatibus illi diei addicta esset, consultò additum, conceptio Annæ, Dei & Domini auiæ, quo dilucidè priora exposita, & omnis ambigendi ratio præcisa omnino.

4 Quam Genebrardi authoritas nulli debet ingerere, cùm & negatiua tantùm sit, & in aliquod is Menologium potuerit incidere, in quo illa duntaxat, quæ transtulit, inuenirentur, quod idem prorsus non esset cum eo, cuius Galatinus, & reliqui verba proferunt. Vt enim apud nos varia sunt Romanum, Bedæ, Adonis, & Vsuardi, quæ interdum non vocibus solùm, verùm etiam rebus discrepant, sic etiam & apud Græcos fortè diuersa, quorum aliquibus desint, quæ in aliis contineantur expresse. Nec credi potest, tam ignarum Græcæ linguæ Galatinum fuisse, vt distinctissima prorsus nomina distinctæque admodum significationis vnum pro alio sumens cõfunderet. Quàm diuersa; *Conceptio Annæ Dei, & Domini auiæ*, ab illis, *ante conceptionem pura*. Sanè commutatio ista non Græci sermonis ignorationem, sed planam imposturã argueret, id Menologio tribuendo quod in eo prorsus non esset. Quis autem credat re- A ligiosum virũ tam impudẽter voluisse imponere, in ea præsertim causa, quæ non ab omnibus reciperetur, quæque omnium oculis exposita, si quid admisceret falsi, cælare id non posset, cùm grauissimum in scriptore crimen sit, parum fideliter, imo per summam infidelitatem aliorum sententias referre, aut verba; damnandus huius Galatinus non est, dum apertè nobis de illo non constat. Etenim crimina viris de religio- B ne Christiana, de religiosa vita, & disciplina benemeritis, adscribere absque certo fundamento nec tuta fieri conscientia potest, vt ignorat nullus, nec ferendum est, aliàs cuiq; liberum semper erit, vt difficultates euadat ad imposturas confugere, quod quàm sit rationi consentaneum, tu lector iudica.

5 *Vt Menologiũ ita contineat, quẽadmodum Galatinus refert, conuinci nihilominus haudquaquam posse,* Obiectio. C *ait, à Damasceno sic in eo illa esse collocata, cùm non pauca in isto sint, de quibus dubitari non possit ab alijs esse adiecta. Vndecima siquidem Octobris proponitur celebritas quædam his verbis. Septimæ Synodi Nicenæ aduersus Iconomachos Copronimum, & Episcopos ei fauẽtes execrabili quodam cõciliabulo. Hæc autem Synodus iam tũc post Damasceni obitum celebrata fuit, vt ex tẽporũ rationibus colligit Baronius tomo* Baronius. *8. & eodẽ die inscribitur Theophanes* D *Episc. Nizeæ, qui cæsus est flagellis, Theophilo imperante, & deinceps sublato Theophilo creatus est Episcopus Nizeæ sub obitum etiam Sancti Ioannis Damasceni. Et tertio item die Aprilis exhibetur Nizetas Abbas, & hic etiam Damasceno minor,*

qui

qui sub Leone Armeno passus est. Praeterea alios non paucos, qui simili modò post Damascenum floruerunt, & tamen deinceps lapsu temporis in Menologium istud Graecorum relati sunt. Quemadmodum igitur hos, atque illorum solemnia tam Graeci, quàm Syri calendariis suis post Damasceni tempora inscripserunt, ita etiam conceptionis festum similem admodum inserere potuisse exploratum est. Non ergo citra dubium esse potest, illa ante conceptionem pura Damascenum habere authorem, quare nec alicuius esse authoritatis. Sic obiicit Salazar cap. 35. §. 5. num. 22. Verùm si quoniam multa inserta in Menologio isto post Damascenum sunt, idcirco suspicari liberum cuique sit, illius non esse prædicta verba; sed post ipsum addita, liberũ etiam erit nobis, in Martyrologio Romano permulta, vetera quidem, nupera existimare, quod recens plura ei addita videamus.

Salazar. Solutio.

6 Cùm in perantiquo libro aliquo, cuius author agnoscitur, varia sunt, quædam manifestè adiecta, quædam non item, illius ea omnia putari debent, quæ addita non probantur, alias opus integrum sic erit in dubium reuocandum; vt præter authoris inscriptionem aliud ei superfit nihil, quod authori securè possit tribui. Probandum argumenti erat, relata verba post Damascenum fuisse apposita, idque aut scriptorum testimonio, aut temporum aliqua supputatione ostendendum. Nihil horum præstat. Pro nobis illud est, quod Damasceni esse Menologium hoc Græcorum, vt vt in illo inueniant hæc, admittit nu. 21. quod in eo prælcitata verba ex grauissimorum hominum calculo sint, dum planè recentia esse post Damascenum scilicet non conuincit, illius esse credendum est: maximè cùm ipsum conceptionis Deiparæ festum apud Græcos tam vetustum sit, vt certum sæculum, multo minùs annus designari exordij eius non possit, vt inter latinos indicant plures à reuelatione illa Elsimo facta initium desumentes.

7 Salazar. Obiectio. Sed obiicit rursus is num. 23. *Non adeo antiquam esse hanc celebritatem apud Græcos, vt ad veteres illos Patres pertinuerit. Si enim ipsorum tempore in vsu haberetur, sermonibus homiliisque illam exornassent, vt sanctissimæ Virginis reliquas prosequuti sunt. Cur hanc solam inhonoratam relinquerẽt? Cur silentio inuoluerent? Quod parui facerent? Quod sterile concionibus argumentũ? Sed multa è suggestu de tãto mysterio ad populum, multa litteris commendarunt. Perierunt omnia, temporis hac iniuria, quod non minus scripta, quàm scriptores perimat. Admirandum sanè, quæ nobis proceres illi de cæteris Virginis solemnitatibus monumenta reliquère, salua & integra ad nos perueniße; non verò, quæ de immaculata eius conceptione tantis digna viris elaborarunt.* Quod ad summum obiectio conuincit, est Conceptionis istius celebritatem cum reliquis eiusdem Virginis nõ ita posse de antiquitate certare, vt inferior illis hac parte non sit, adscribendámque illorum Patrum ætatibus non esse, qui multo ante Damascenum in Ecclesia Domini floruerunt, quorúmque Salazar homilias desiderat: non verò post Damascenum exortam, Solutio.

tam, in Menologiúmque ab aliis A relatam. Potuit enim aut Damaſceni ipſius tempore, aut paulo antè ſic induci, vt tanquam noua res, & quæ nondum admodum claruiſſet, minùs in perorantium ore, ac ſcribentium calamo frequens reperiretur. Quid quod ſequenti proximè Damaſceni obitum ſæculo Imperator

Leo Imperator.

Leo huius nominis ſextus in Marianæ Conceptionis laudem ſermonem compoſuit, quem manu- B ſcripta Sfortianæ Bibliothecæ num. 65. habent, vt Baronius in notis ad Romanum Martyrolo-

Baronius.

gium tradit, vbi etiam refert in eadem Bibliotheca inueniri ſermonem alium de hac eadem re, authore Georgio Epiſcopo Nicomedienſi? Verùm nuperum cen-

Salazar.

ſet iſtum Salazar nu. 24. quòd nulla eius extet apud veteres ſcriptores memoria. Quid ſi, quòd C vetertimus, nec tam factis, & ſcriptis celebris, ac cæteri coætanei? Quid ſi, quòd Damaſceni tempore paulo antè, vel pòſt non multum rebus clarus? Infirmæ coniecturæ, quæ à negatione deprompte, hallucinationis plurimum, certitudinis prorſus nihil continent. Pro nobis affirmatio eſt, Damaſceni Menologium eſſe, in hoc illa inueniri, ad negandum à Damaſceno ſcripta validioribus D agendum argumentis putamus, ne ſi dicamus firma, ſentire prorſus cogimur Iſidori peruetuſtum miſſale, breuiariúmque illius opus non eſſe, cùm ſequentibus annis ab aliis eis multa ſint adiecta, quæ illius non eſſe in comperto eſt.

8 Sed vt Damaſceni Menologium iſtud non ſit, Eccleſiæ tamen eſt, cuius authoritas mille Damaſcenis maior. Hæc autem conceptionem puram dicit Virginis, imò ante conceptionem puram Virginem vocat: In ſemine igitur, & in Adam ab omni macula immunem docet, non ergo in ſe contraxit debitum, non in Adam peccauit. Etenim cùm ante conceptionem in ſeipſa pura eſſe non potuerit, ſi nihilominus pura dicenda eſt, in ſemine, atque in Adam hoc erit. Quod nullum habuiſſe debitum nulla ratione in Protoplaſto reliquorum inſtar deliquiſſe, aut in illo peccandi contraxiſſe debitum prorſus erit. Negas, ante conceptionem pura Πρὸ συλλήψεως ἁγνὴ dicere, ſed in conceptione pura, vt Salazar vertit cap. 35. §. 3. num. 26. & cap. 42. ſæculo 8. verſiculo *Per id tempus*. Falſa verſio eſt; nam πρὸ *ante*, *præ*, hiſque alia ſimilia ſignificat non in, vt videre in Tuſano eſt, Valdero, Scapula, Hortongio, Lexicone Græcarum dictionum ex variis collecto authoribus ex Budæo maximè, atque cæteris Græcarum vocum compilatoribus, & earum notionum explicatoribus apud quos πρὸ *in* eſſe non reperi, ſed quod dixi. Verum hoc ais, ſed illam, ſubdis, voculæ huius naturā eſſe, vt non rarò illius, cui præponitur, ſignificationem velut intactam relinquat, non augeat, minuat, mutetve, ſed tam puram, & nudam ſonare permittat, ac ſi præfixa ei non eſſet, vt multi Græcè doctiſſimi affirmant, probarique pluribus poſſet, eo præſertim, quod frequenter præpoſitiones additæ nominibus horum ſignificationes variare non ſoleāt.

Salazar.

Tuſanus.
Valderus.
Scapula.
Hortongius.
Lexicum Græcum.

Obiecta.

Oſtende

Solutio.

Ostende ita esse hoc loco. At non A ostendes. Suam ergo retinebit naturam, quam exercere semper credendum est, nisi oppositum legitimis probationibus constet; aliàs pro libito in vocum significationibus ludere quisque poterit, quo quid peius? Cùm autem hæc eadem, quæ *ante*, sit; euincitur, dicere, Virginem, priusquam conciperetur, mundam extitisse. Deipara namque subintelligenda est, quando non B est aliud quidquam iure supplendū, quo cum numero, & casu concordet ἁγνή. Quòd verò aliquid suppleri debeat, dixi iam, & qua ratione ostendi, vt & quo pacto intelligi puritas queat.

9 *Obiectio. Menologium Græcorum.*

Sed opponet forsam aliquis ex hoc ipso Menologio, haberi vigesima septembris in eo Ioannis Baptistæ conceptionem, quam eo die notet vt celebritatem, ex quo non fit, sensisse Græcos, aut sentire illorum Ecclesiam, absque peccato fuisse Ioannem origineo C conceptum; ergo nec ex eo, quod Virginis in fastos redegerint ortum in Annæ vtero, colligi rectè poterit, existimare istos, absque origineo malo conceptam Virginem fuisse, multo minùs à debito alienam. Idem argumentum fieri ex Armenis potest, qui tum Virginis, tum Baptistæ celebrant conceptionem, vt testatus Episcopus Armenius est, qui quadringentis, abhinc annis ex Armenia maiori in Angliam venit, vt affirmant Matthæus west monasteriensis in Chronico anno 1228. Iodocus Coccius Thesauri Catholici lib. 3. artic. 6. & Oieda suprà cap. 2. vers. *Confirmando isto*, & cap. 4. ver. *y porque nadie.* Verùm ex ipso Menologio, quid respondendum sit, accipiam. Discrimen hoc esto, quod apud illud cernere quisque potest, inter vnius, & alterius rei solemnitatem. Etenim Virginis conceptionem puram vocat, vt notauit ad nodum hunc soluendum Oieda cap. illo 4. & versiculo eo citato; Ioannis verò minimè quòd manifestum esset, illum in peccato fuisse conceptum. Quare Græci Deiparæ celebrant conceptionem, non Ioannis, sed Angeli ad Zachariam annuntiationem. Constat id ex reliquis orientis Ecclesiis, vt videre est in Coptitarum computo paschali Arabe, in quo huic Ioannis festo titulus est. *Albassaroth Ioannis*, id est, annuntiatio, seu Euangelizatio Ioannis, qui Angeli verbis ad Zachariam consonat, *Missus sum hæc tibi Euangelizare*, Lucæ 1. versiculo 19. extulit Gabriel C parenti Ioannis. Affert hunc Arabicum computum Scaliger de temporum emendatione libro 7. & ex eo suprà Oieda. Similis inscriptioni huic est, quam solemnitas ista Præcursoris habet in Syriæ Ecclesiis, vt constat ex titulo, qui ei tribuitur in nouo Testamento Syriaco Lucæ 1. versic. 19. *Lectio in* D *matutinis annuntiationis ipsius Zachariæ.* Idem festum annuntiationis Diui Ioannis est, quod Abissini celebrant eodem Septembris mense, vt Zagazabus illorum Episcopus affirmat, qui principis sui legatum apud Ioannem tertium Portugaliæ regem quondam agens inter alia, quæ de gentis suæ

Matthæus Vvest monasteriensis. Iodocus Coccius. Oieda.

Solutio. Oieda. Luca 1. vers. 19. Scaliger. Oieda. Luca 1. vers. 19. Zagazabus.

ſuæ religione ſcripto tradidit, hoc A etiam declarauit. Meminit ſcripti huius Oieda tum cap. 2. ad initium, tum ca. 4. ver. *yporque nadie*, ad finem.

Oieda.

10 Supereſt euellendus ſcrupulus, qui quamuis parui momenti ſit, pungit forte aliquem. Conceptioni præmittitur vox, *ante*, ſequitur poſt conceptionis nomen *pura*, non, quòd nec in parentibus, nec in Adam peccarit Virgo, ſed quòd antequam conciperetur, B immenſæ deſtinata eſſet puritati, vt primum eſſe inciperet. Eadem ergo ratione ante conceptionem beata, & glorioſa dici poterit, quòd inexplicabili gloriæ fuiſſet cœlitus deſtinata. Non hanc, vt concepta eſt, habuit. Quid ſi opinationem illorum ſequamur, qui aſſerunt in gloria eam conceptam fuiſſe, idcirco ante conceptionem glorioſam C vocabimus. Non concedes. Nec concedendum ergo ideo ante conceptionem puram dici, quòd tantæ puritati eſſet præfinita, quanta illi conceſſa eſt. Vocetur ante conceptionem Virgo, quòd Virgo futura eſt decreta, idque tum corpore, tum animo ab ipſo primo ſuæ conceptionis inſtanti, ab illo enim credimus totam ſe Domino conſecraſſe.

Obiectio. *Solutio.* *Obiectio.* *Solutio.*

DISTINCTIO X. D

Patrum Teſtimoniis pro noſtræ ſententiæ vberiori confirmatione.

1 Oportet lectori oſtendere Patres nobiſcum ab ipſis primis Eccleſiæ temporibus ſenſiſſe; qui cùm multi ſint, multa in capita diuidendi erunt, ne ſi omnes in vnum coniiciantur, illud, ferè in immenſum creſcat, moleſtiámque non mediocrem generet. Ab aureis incipiemus ſeculis, ab exordiis Eccleſiæ à quibus per ſequentes ætates ad noſtram vſque facilè deueniemus. Hinc verò illud conſequemur boni, vt luce clarius videre poſſimus, non recentem, aut nuperam ſententiam noſtram eſſe, vt volunt aliqui, ſed antiquiſſimam, cum ipſáque Apoſtolica Eccleſia exortam. Illud præterea, quantum fallantur iſti, qui ſeriò affirmant, nullum pro ea veterum Patrum eſſe. Docent id, quotquot idem ipſum de immunitate ab origineo peccato in Virgine tradere non verentur, contendentes ex priſcis Eccleſiæ luminibus eſſe nullum cui tantum Deiparæ attriſerit priuilegium. Sic teſtantur Caietanus, Medina, Canus, cæteríque Thomiſtæ, quorum Ægidius meminit lib. 3. q. 4. in præfatione num. 2. Atque vt neminem lateat, quam longè hac in re illi progreſſi fuerint, ſciendum, eorum aliquos dicere auſos fuiſſe, inter errores computatum olim, aſſerere, abſque peccato Virgini ortum in vtero contigiſſe (quid de noſtra enuntiaturi ſententia eſſent) non alio penitus fundamento, niſi quòd apud Patres vehemens fuerit ſuſpicio, illud fidei repugnare. Quare non miror Caietanum tractatu de conceptione ad finem tanquam de veritate indubitata concludere, *Opinationem ſuam in ſanctorum Patrum ſinu, priſcorúmque Doctorum ſecuram, & abſque timore conquieſcere.*

Caietanus. Medina. Canus. Ægidius.

Caietanus.

Hinc

Hinc Thomistarum recentiorum permultis adeo est indubitatum, quod hac in re sequuntur iudicium, vt obiiciant, nouas eos amplecti sententias, qui ab origineo malo Deiparam vindicant, idque aduersus antiquorum Patrum celebrem, & indubitatam doctrinam. Probant ex Bonauentura in 3. distinct. 3. artic. 1. quæst. 1. & 2. affirmante, se nullum ex Sanctis vel legisse, vel inuenisse, qui Virginem ab originea culpa liberet. Idem affirmare, inquiunt, Adam Guodam eodem loco quæstion. 2. artic. 4. Verùm Adamus iste nec quartum habet articulum, nec tota illa quæst. de re verbum vllum facit. Bonauentura solùm ait q. 1. sanctos Patres, licèt Beatę Virginis nimium zelatores fuerint, nō docuisse celebrandam esse Virginis conceptionem, quæst. verò 2. tantùm affirmat se ex iis, quos suis audiuit auribus, audisse nullum, qui dixerit, ab originea culpa Virginem fuisse immunem. Quare falsò illi tribuuntur ea, quæ nunquam dixerit. Fallitur etiam Maironius in 3. distinct. 3. quæstione 2. art. 4. efferens, Sanctos docere, contraxisse Virginem origineum crimen: vt id tam generatim assereret, permultos vt minimum ita docuisse, debebat ostendere, quod præstare non poterit, cùm ad summum quatuor vel quinque circa dubium ita censuerint, qui cum nostrarum patriū vindicibus comparati, sic vincuntur numero, vt errones à cæteris ignibus firmamenti. Non mihi, sed ipsismet pro nobis loquentibus fides adhibeatur, audiat tantùm lector, audiatque ante alios, quos aureum Ecclesiæ primum tulit sæculum, placet namque, vt proposui, omnes per ætates digerere, vt omnes istæ Virgineæ puritatis, immunitatisque ab omni originei sceleris fœditate, debito, ac reliquis celebrent priuilegium.

Bonauent. — Adam Guodam. — Bonauent. — Maironius.

A — B — C — D

CAPVT I.

Ætas Ecclesiæ prima, quos sententiæ nostræ patronos habuerit, exponitur.

POst Christi Domini gloriosam in cęlos ascensionem habuit primos prima redempti orbis ætas duces illos, quos sui Vicarios summus discedens reliquit mortalibus Imperator, beatissimos fidei nostrę antesignanos intelligo, nunquam satis laudatos Apostolos, è quorū numero vnus Andreas sacri illius cœtus non postremus, sed qui ante alios Christum fuerit alloquutus, quique illius magni Ioannis Baptistę sectator priùs fuerit: ab huius schola in Assertoris gymnasium venit, euasurus egregius veritatis omnis doctor, euasurus magister eius, quam adstruimus Virgini, vt testantur illa, quæ de tanta protulit matre, dicens; *Sicut primus Adam formatus fuit ex terra antequam esset maledicta, ita secundus Adam formatus fuit ex terra Virgine nunquam maledicta.* Ita referunt, dixisse illum Achaiæ presbyteri in eius vita, quam iusto libro comprehenderunt. Habet ista Suarius in Apostoli huius vita, de cuius veritate dubitari non posse, affirmat Bellarminus

Andr. Apost. — Surius. — Bellarm.

lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis ad finem primi sæculi pag. 36. Vbi Damianum, Ioannem de Louanio, Aloysium Lipomanum, & alios refert libri huius historiam vt veram recipientes. Iunge his, quæ ad Ægeam proconsulem eundem Apostolū extulisse Canisius lib. 1. de Maria Deipara, cap. 7. pagina 93. Vazquez tomo 2. in tertiam partem, disput. 117. cap. 4. numero 49. Ægidius lib. 3. quæst. 4. art. 1. §. 2. numero 32. & alij tradunt. Sunt: *Et quoniam de immaculata terra factus fuerat homo primus, qui per lignum præuaricationis mundo mortem intulerat, necessariò de immaculata Virgine natus est perfectus homo, in quo Dei Filius hominem reparauit.* Quam priùs nunquam maledictam terram vocauit, terram immaculatam nunc dicit. Alteri alterum iungēdum est vt nihil minùs vnum, quàm aliud habeat, itque germanus vtriusque nominis sensus. Nunquam Virginem aut peccatum in se, aut huius debitū contraxisse, non in Adam peccasse, non peccandi vnquam in eo debitum habuisse. Quî enim fieri posset, vt maledicta nunquam fuisset illa, si tamen in Adam peccauit, quādo, quotquot in eo peccarunt, in eo fuerunt maledicti, cùm is peccauit. Aliquando ergo iam Virgo terra maledicta extitisset, falsóque de illa nunquam maledictioni subiacuisse, Apostolus affirmasset.

Canisius. Vazquez. Ægidius. Andr. Apost.

2 Benedicti omnes in Christo Domino idcirco sacris in litteris appellantur, Genesis 22. ver. 18. *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ*: quòd data pro mortalibus omnibus gratia illi est, quam omnes, si velint, abundè participent. Eadem ergo ratione maledicti omnes in Adam poterunt dici, quòd sic ille peccauerit, vt ex eo crimen in omnes descendat, cuius participes omnes sint. In Adam igitur maledicta Virgo fuit, si pro illa etiam peccauit ille, cúmq; aliquando is peccauerit, aliquando itidem maledicta necessariò extitit Virgo. Non igitur verè pronūtiauit Andreas, *Terram nunquam maledictam, Virginem extitisse.* Vt ergo iure id diceret, sentire prorsus debuit, nec in se peccati debitum contraxisse Virginem aliquando, nec in Adam peccasse, nec in hoc peccandi tristi illi debito subiacuisse. Qod omne vox illa *immaculata* etiam declarat, cùm maculæ peccatum, & eius debitum sint. Constat, illam, ex qua formatus terra primus parens fuit, nullum subiisse vel maledictionem, vel maculam, nullum ad ista debitum eo tempore, quo plasmando illi materiam Deo exhibuit. Huic verò tam mundæ terræ. tam nondum maledictioni alicui damnatę comparatur Virgo, nulli ergo hæc peccati, aut debiti maledictioni subiecta fuit: quare nec in se, nec in Adā quidquam peccatum olens perpessa vnquam est. vt præfata terra nec in se, nec in alio maledicta tunc erat, cùm illi deseruiit ministerio.

Gènes. 22. v. 18.

3 Andreæ præceptor noster, institutor, & dux Sanctissimus Iacobus cognomento Maior, cui tota se nostra debet Hispania, similis, cuius illa verè aurea sententia fuit: *Mariam non tetigit primum peccatum.* Sic eum dixisse, refert

Iacobus Maior Apost.

refert illius discipulus Thesiphon libro, qui ætate nostra in illis Granatæ montibus inuentus est, cui eadem fides adhibenda, quàm suprà Cecilij dandam libro illi ostendimus, ambo eodem ferè loco inuenti, eodem tempore. Meminit huius dicti, quod Thesiphoni tribuit, Oieda 5. capite, versiculo *En otro libro.* Tetigisset primum peccatum Virginem, si eius debitum habuisset, aut in Adam peccasset, in hócve peccandi aliquod subiisset. Non dixit, Mariam peccato inquinatam non fuisse, quod parum erat, sed ab illo *non tactam*: quod certè significat, longè ab ea debitum omne abfuisse. Minus est tangere, quàm comprehendere, comprehendit peccatum, quem inficit præsentia sua, tangit, quem eius debitum maculat, Mariam peccatum non tetigit; non ergo illius debitum subiit. His attexendi I[acobus] Minor, & Marcus erant; sed quoniam superiori distinctione illorum verba in liturgiis retulimus, idcirco prætereundi nunc, vt & Sancti Thomas, & Matthæus, quorum dicta ex Gabrielis reuelatione Amadęo facta suprà, distinctione de reuelationibus, adduximus, & explicuimus. Veniendum ergo ad alios, qui proximè Apostolos ipsos contingunt, & huius sunt ætatis, quales eorum discipuli magni nominis.

4 Inter hos Ignatius ille dictus Christifer, cuius ad Apostolum Ioannem & sanctissimam Virginem extant epistolæ Bernardi tempore in pretio, vt ipse testatur sermone 7. in Psalmo 90. & meminit Dionysius Richel. in

Bernardus.

Richelius.

A Dionysium de Diuinis nominibus, Marcus item Michael Carnotensis libro de Viris illustribus, Salazar cap. 42. vers. *Adam ex multis*, & plures alij non contemnendæ authoritatis viri. Et quidem ipsemet epistolarum stylus venerandam illam sæculi eius, & martyris vetustatem simul, & pietatem redolet, cogítque, ne de illarum aliqua dubitemus. In harũ ergo priori ex duabus, quas ad Ioannem dedit, sic

Marcus Michael.

Salazar.

B ait; *Quidam notificauere, eandem matrem Dei omnium gratiarum esse abundantem*, post quæ, interiectis nonnullis, quasi priùs dicta exponens, subdit, *Sicut nobis à fide dignis narratur, in Maria matre Iesu humanæ naturæ natura sanctitatis Angelicæ sociatur.* Perpendendum vtroq; loco ex aliorum testimonio, quod ipse probet, asserere, quæ Virginis laudes sint, vt sciremus, vulgatam rem iam esse tempestate illa, quam nunc

Ignatius.

C Deiparæ immunitatem adstruimus, quamque satis apertè docet illis, *Humanæ naturæ in Maria natura sanctitatis Angelicæ sociatur.* Si sensus esset, eiusdem speciei physicæ contigisse habitualem gratiam, & virtutes per se infusas Virgini cum eis, quæ Angelis datę sunt, non solũ communę, & vulgare diceret, sed prorsus friuolũ, cùm omnibus iustis idem omnino accidat. Quid opus erat præmittere, *Omniũ gratiarũ abun-*

D *dantem esse Mariam*, ab aliis se accepisse, idq; litteris commendare, subiicere præterea, narratum sibi à fide dignis fuisse, *In Deipara humanæ naturæ naturam sanctitatis Angelicæ reperiri.* Scilicet tam diuinorum homo igna-

rus erat, vt nisi narrassent alij, haud nouisset, eandem sanctitatis cuiusque speciem esse, quæ Angelicæ semper fuerit. Deinde animaduertendum, non sanctitatis gradum, aut perfectionem, quæ intensionis poterat credi, sed naturam dicere, hancque in Virgine non aliam, quàm Angelorum esse. Et verò Angelicæ naturæ ista est, vt nec in alio peccare possit, nec contrahendi peccati, quod ab alio deriuetur, subire queat debitum. Id ergo totum Marianæ tribuit sanctitati, cùm in illa, effert, *Angelicæ sanctitatis naturam inueniri.*

Aliis, sed eodem meo iudicio, sensu, verbis idem prædicat de Theotoco Dionysius epistola ad Paulum præceptorem suum (quã grauissimi etiam suscipiunt, & suspiciunt viri) nec iam ex aliorum dictis, quod scribit, effert, sed ex visu narrat, dicens, *Perspexi atque proprijs oculis intuitus sum Deiformem, atque super omnes cœlicos spiritus sanctissimam Matrem Christi Iesu Domini nostri.* Et rursus; *Ductus fui ad Deiformem præsentiam altissimæ Virginis, & tantus me, támque immensus diuinus splendor circumfulsit exteriùs, & plenius irradiauit interiùs, tanta etiam in me omnium odoramentorum superabundauit fragrantia, vt nec corpus infœlix, nec spiritus posset totius, ac tam æternæ fœlicitatis insignia sustinere.* Post aliqua verò, *Testor, qui aderat in Virgine, Deum, si tua diuina concepta mente non me docuissent, hanc ego verum Deum esse, credidissem, quoniam nulla videri maior esse posset gloria beatorum quàm fœlicitas illa*, &c. Plena omnia hæc diuina quadam gloria, & maiestate, plena illa nostræ confirmandæ sententiæ robore. Super omnes cœlicos spiritus sanctissimam matrem Christi Iesu Domini nostri ait. An quia in præsentis vitæ fine ad maiorem peruenit gratiæ cumulum, quàm sit, quem ipsi fuerint assequuti? Non ob id solùm credo, sed quòd in ipso etiã exordio purior illis, longéque à peccato remotior creata sit. Non tam absolutè super illos eam vocaret, imò nec attigisse proferret, si peccati debito subiacuisset, si aliquando in Adam peccasset, aut in eo peccandi debitum habuisset. Cur Mariæ fœlicitatem æternam vocat, nisi quòd ab æterno libera omnino, & vnius duntaxat præstantissimæ puritatis alumna decreta esset. Cur toties Deiformem nominat? Quanta in vna voce mysteria! Quàm magna tam paucis syllabis comprehensa! Non possumus in singulis immorari, esset id, opus nunquam finite. Dicã vno etiam verbo, epitheto illo per compendium Dionysium exponere, quam inesse Virgini exceptionem putamus. Deiformis illa est, & peccati debitum perpessa fuit? Deiformis creditur, & in Adam peccauit, aut in eo peccandi habuit debitum? Non putamus. Credimus ab istis omnibus immundis sordibus Deiformi Virgini satis indignis eam semper modis omnibus alienam vixisse, vt æterna ore pleno eius fœlicitas dici valeat. Quam non vnus tantùm Dionysius miretur, sed totus orbis etiam, vt illius, quæ omnium Domina fuerit diuinitus constituta.

CAP.

CAPVT II.

Qui ex secunda ætate pro Virgine stent.

1 *Iustinus martyr.* HInc secundum miratum eam sæculum duos nobis illius offert Vindices, quorum prior anno 150. floruit, Iustinus nomine Chrysti martyr, qui ad orthodoxos q. 138. illa explicans Assertoris verba; *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?* &c. asserit. *Non ita loquutus est, quasi matrem priuaret honore debito, sed ostendit, quanam maternitate beatior dici debeat Virgo si enim, qui Dei sermonem audit, is Christi frater, soror, & mater est, & eius mater habebat vtrúmque, perspicuum est, eius matrem debuisse, hac maternitate beatam prædicari: Nam Dei sermonem audire, & exequi virtutis est, animaque puræ, quæ tota ad Deum spectet. Et quia non quamlibet fœminam elegit Deus, sed omnium fœminarum virtutibus excellentissimâ propterea volebat Christus, ob hanc virtutem prædicari matrem suam, perquam virtutem illa id assequuta fuisset, vt Virgo mater fuerit.* Sic ille. In quo duo notanda sunt; priùs illa, *Audire verbum Dei, & exequi, esse eximiæ virtutis, & animæ puræ, & quæ tota ad Deum spectet.* Ex quibus sentiunt aliqui, deduci ab origineo malo Virginem, Iustino immunem fuisse: aiunt enim, intelligendum Iustinum esse, de perfectissima executione verbi, quæ omnem vel leuissimam excludat trãsgressionem, qualé in sola Virgine reperire licuit ex originali innocentia profectam. Nam omnes alij, quotquot originali labe infecti fuerunt, saltem leuioribus culpis, ac delictis Dei præcepta in dies violauerant, vti & violant mortales omnes semper. Itaque sanctissimi martyris mens est; Diuinam legem ea perfectione exequi, vt omnis absit, vel leuis illius transgressio, animæ esse per omnia puræ, quæ tota ad Deum spectet, quæ scilicet ab omni delicto permunda sit, & quæ tota ad Deum referatur. Si ergo aliquid illius excipis, non erit Dei tota, si conceptionem illius excipis, maximam, & dignissimam illius partem Deo eripis. Sic illi. Qui non *Obiectio* aduertunt, opponit quidam, contra Euangelium Iustinum facere, dum eum ita exponunt. Etenim si audire verbum Dei, & exequi ea ratione is accipit, & animæ puræ vim non aliam intelligit, præter eam, quem isti volunt, manifestè Apostolis conuenire non potest horum quidquam, cum leuiores culpæ in eis fuerint: non ergo mater, & frater Christi horum aliquis fuit, cùm tamen Dominus extendens manum suam in discipulos suos dixerit, *ecce mater mea & fratres mei: quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est ipse meus frater, & soror, & mater est* Matthæi 12. ver. 49. & 50. *Matthæi 12. ver. 49. & 50.*

2 *Solutio.* Verùm hîc neque Iustinum, neque authores, quos impugnat, intelligit, alter subiicit, quorum mens, & commentatio est, (ait,) vt à minori ad maius Iustinus arguat, in hunc modum. Si Dei facere voluntatem, quanquam veniales non desint næui, hominem Christi fratrem, sororem, & matrem reddit, quanto magis sic illi respondere operibus, vt integrè, ac plenè Diuinus audiatur

sermo & executioni mandetur? Sed Iustinus proximè vt causam, & rationem adiunxit illa; *Nam Dei sermonem* &c. Iis, quæ præmiserat, *Si enim qui Dei sermonem audit, is Christi frater, soror, & mater est; & eius mater habebat vtrumque, perspicuum est, eius matrem debuisse hac maternitate beatam prædicari.* Subdit, cur sermonem Dei audire Christi efficiat audientem fratrem, sororem, & matrem, dicens: *Nam Dei sermonem audire, & exequi, virtutis est, animæque puræ, & quæ tota ad Deum spectet:* hoc est, idcirco audire sermonem Dei, & exequi, fratrem sororem, & matrem Christi audientem, exequentémque simul reddit, quod virtutis opus hoc sit, animæque à lethalibus puræ, atque idcirco totius spectantis ad Deum cùm intellectus per fidem ad eum pertineat, voluntas per charitatê, & spem, ceterásque virtutes infusas, anima ipsa per gratiam, quæ Deum spiritualiter in corde veluti iusti generat.

3 Vt minimum Iustini mens subobscura multum est prioribus istis eius verbis, parúmque, aut certè nihil probat. Probat sequẽtibus. *Et quia non quamlibet fœminam elegit Deus, sed omnium fœminarum, virtutibus excellentissimam.* Omnium inquit fęminarum, Eug. igitur etiam virtutibus claram, cùm ex fœminis illa vna, & prima fuerit, cui ea contigit magna virtus, vt Iustitiæ, atque innocentiæ originalis ornata dotibus formaretur, ideóque absque vllo in se, aut alio peccato admisso, absque huius aliquo prorsus debito, absque isto ergo virgo producta est, quando fœminarum omnium virtutibus excellentissimam eam elegit Dominus. Alterum è duobus quæ aduertenda in Iustino dixi, est, quæstionum ad orthodoxos opus in quæstione positum adhuc esse. Negant aliqui esse illius. Vt non sit, scriptoris, certè peruetusti admodum est, dignúsque, vt inter primos recenseatur. Demus à Iustino citra controuersiam scriptum, qualis expositio fidei de Trinitate, *Vbi, Verbum*, ait, *Illud animaduertit, creaturam suam opus habere instauratione, & luendas esse pœnas, quas Adam per transgressionem incurrerat: tunc de cœlo ad nos descendit non corporali descensu, sed Diuina voluntatis efficacia, & ad eam dispensationem vsum est sequestra Virgine stirpis Dauidicæ, sicut illi regi promissum fuerat.* Sic Iustinus.

Sequestris vocis notio est, illum exprimere, apud quem plures rem aliquam litigiosam deponunt. Erat de gratia, & gloria tanta eum numine hominibus contentio, Virginem tanti boni Iustinus sequestram dicit, vt Deum inter; & mortales omnes mediatricis munus exerceret. Non ergo illorum instar debitrix ipsa erat, aliàs non iam mediatrix, sed ad vnam ex litigantibus partem ad homines scilicet pertineret. Sequester vocatur Christus Dominus inter nos, & Patrem, atque idcirco nihil eum iniquitatis nostræ, aut ad illam debiti vnquam habere oportuit. Nihil igitur etiam eius in Virgine Iustinus agnoscit; quando sequestram eam vocat. Lege Tertullianum, libro de resurrectione carnis, hęc de Christo Domino

mino proferentem. *Hic sequester Dei, atque hominum appellatur ex vtriusque partis deposito sibi commisso.* Et verò non vtrumque cõmissum illi depositum est, sed vt causam nostrã simul apud Deum ageret, & mediatoris exerceret munus. Virgo certè sic constituta sequestra, vt nostra etiam emolumenta, & res apud eundẽ curaret Dominum: quare vt oportuit mediatorem illũ nullius teneri peccati debito, sic & expediens fuit, mediatricẽ, & sequestrã istã nullo penitus maculari. Vide quod Bernardus in hoc argumento habet, sermone de verbis Apocalypsis, cuius illud. *Iã vtique neq; ipsa mulier benedicta inter mulieres videbitur otiosa, inuenietur equidem locus eius in hac reconciliatione: opus enim est mediatore ad mediatorẽ istũ, nec aliter nobis vtilior, quã Maria.* En quã disertè Bernardus mediatricẽ eã dicat. Quo prior Ephrẽ de laudib. Virginis extulit. *Aue mũdi mediatrix gloriosissima, aue mundi Salus, aue vniuersi terrarũ orbis cõciliatrix.* Similia in Arnoldo Carnotẽsi tractatu in illa, *Mulier ecce filius tuus*, leges quẽadmodum & in Anselmo de excellentia Virg. c. 9. & 11. quæ fortè infrà dabimus.

Bernardus. *Ephrem.* *Arnoldus.* *Anselmus.*

5 Dandus nunc alius ætatis huius, in qua versamur. Irenæus hic esto, lib. 5. contra hæreses, cap. 33. Vbi duas cõiugationes faciẽs, Adami, & Euæ, vnã quam primã vocat; Christi, & Mariæ; alteram, quam secũdam appellat, docẽnsque per hanc secundam illi primæ salutem comparatam esse, ait. *Ita euenit, primam quidem compaginem a secunda coniugatione solui; secundam verò coniugationem primæ solutionis habere locum, & propter hoc Dominus dicebat, primos quidem nouissimos futuros, & nouissimos primos, Propheta autem hoc idem significat, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Propterea etiam & D. Lucas initium generationis à Domino inchoans in Adam retulit, significans, quia non illi hunc, sed hic illos in Euangelium vitæ regenerauit. Sic etiam & Eua inobedientiæ nodus solutionem accepit per obedientiam Mariæ, quod enim alligauit Virgo Eua per incredulitatem, hoc Virgo Maria soluit per fidem.* Quod in hoc patre notandum occurrit, est; secundam illam coniugationem Christi Domini, & Mariæ parentis sanctissimæ primæ locum obtinuisse. Videamus qua in re. Certè nõ quod superauerint gratia secundus Adam, & secũda Eua duos illos primos, hac enim ratione idem asserere de Apostolis Irenæus potuit, qui sãctitate, ac gloria eos nõ parũ vincũt; sed quòd vnà cũ insigni animorũ iustitia nulli ambo subiacuerint sceleri, nulli debito, vt nulli subiecti formati sunt illi, cũ non minus originea innocentia, & puritas ipsis fuerit data quã infusa Protoplasto, & cõiugi olim fuerit. Hoc re vera est, *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij; & Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.*

Irenæus. *Psalm. 44. ver 18.* *Luca 13. ver. 30.*

6 Prima sanctitatis classis, nec peccatum, nec huius debitum pati, sed pta stantissima ornari iustitia. Secunda, pati, mundari, & non committere. Tertia pati, committere, pòst abstergi. Non quòd à sanctitate crimen pati, multo minùs cõmittere illud proueniat. Sed quòd inter sanctos reperiatur, qui passi tantùm hoc fuerint, à quo mundati sancti effecti sint,

sint, vt decedentes paruuli cum A baptismo quemadmodum & inueniantur, qui post crimen propria voluntate commissum in Dei amicitiam per gratiam traducantur. Prima ex istis classibus primis hominibus principio contigit; à qua ruentes miserè in tertiam redacti sunt, cùm post violatam Diuinam legem pœnitentiæ virtute ad sanctitatem, vnde exciderant, rediêre. Christus verò, & Maria nouissimi quidem homi- B nes, cùm nec peccauerint vnquã, nec peccatum perpessi, aut debitum sint, ingenti gratia præditi ad primam euecti classem primorum locum mortalium occuparunt. Sed cur nouissimi nuncupantur? Quod omnium humillimi, omnium postremi à cæteris carnis oculis reputati; despecti à mundo fuerint. Non est cur de filio dicam, cùm mortis eius cla- C ment instrumenta, & locus, cæteráque nostræ redemptionis insignia, quibus est illius authoris nõ minor infamia, & ignominia, quã dolorum acerbitas procurata. Dicam de Matre, cui parienti ne vilissimum tugurium inuentum, stabulum domus fuit. Quo in pretio habitam à fidei hostibus credes fabri vxorem, acti ob immania, vt ipsi affirmabant, scelera in crucem matrem? Hos tu nouissi- D mos appellandos negabis? Quod aduersus hæc obiici ex ipso Irenæo poterat, suprà dist. 2. dum testimonia, quæ pro se aduersarij ex Patribus sumunt recensebamus, propositum est soluendum infrà vna cum reliquis ibi adductis. Nunc aliam ætatem breuiter percurramus.

CAPVT III.

Tertia Ætas patronos exhibet.

PRimas huius ætatis partes vendicat sibi clarus scientia, clarior martyrio Hippolytus Portuensis antistes; floruit anno 220. Scripsit de consummatione mundi orationem, in qua sic de Virgine. *Dei, qui ex impolluta, ac Deipara Maria ortum sumpsit atque incrementum.* Hæc orationis initio. Post, *cũ Dominus Iesus Christus secundum carnem aduenerit ex sancta, & immaculata Virgine, tribúmque Iuda assumpserit,* & paulò infrà, *cùm saluator mundi genus humanum saluare decreuisset, ex immaculata Maria Virgine natus est, & in figura carnis hostem conculcauit sua Diuinitatis propria potentia.* Repetita toties, *immaculata*, vox *impolluta*, appositum intelligi profecto debent de perfecta, & absoluta numeris omnibus *impolluta*, ac *immaculata* ratione, quãdo nihil adiacet, quod restringat, vt sæpe adnotauimus, similes his alias patrum locutiones expendentes superiùs. Adnotauimus etiã maculam esse peccati debitũ, in alio peccare maculam, & similia, quare si omnino immaculata Virgo est, & impolluta, hæc omnia in eam minimè cecidere.

1 *Hippolytus.*

Adnecto martyri martyris filiũ Origenem scilicet homilia 1. in Matthæum cap. 1. ad exordium, aut prope sic loquentem. *Huius itaque vnigeniti Dei dicitur hæc mater Virgo Maria, digna dignì immaculata sancti, & immaculati, vna vnius, vnica vnici.* Quasi dicat, apprimè respondere matris sanctitatem ei, quæ filij est, vtque vnus

2 *Origenes.*

vnus, & vnicus est, ita & mater vna, & vnica, nimirum quemadmodum inter viros vnus, & vnicus Christus est, cui nullum peccatum, nullum huius debitum vnquam tetigerit, nihil ad eum primorum parentum illa tragœdia pertinuerit, nisi remedium præstare; sic nec in Virgine peccatum aliquod, aut debitum, aliquídve illius primæ calamitatis, nisi medicinæ adhibẽdæ materiam ministrare; sic enim inuicem seipsis filius, & mater digni erunt. Quòd verò hic Origenis sensus germanus sit, constat ex sequentibus homilia eadem, quibus ad Ioseph Angelum ita loquentem inducit. *Accipe ergo eam* (Mariam videlicet) *sicut commendatum cælestem thesaurum, Deitatis diuitias, sicut plenissimam sanctitatem; sicut perfectam iustitiam.* Plenissima sanctitas, perfecta iustitia nullum peccati agnoscit debitum. Etenim si scholarum more agendum est, oppositorum abstractæ formę, vt magnam inter se repugnantiam dicunt, ita vna inferre alteram, aut postulare non potest, eius destructionem & potest, & necessariò exigit. Formæ oppositæ sanctitas, & peccatum sunt, plenissima, & perfecta sanctitas Virgo dicitur, non ergo culpæ debitum vllum habet, esset enim oppositam sibi formam exigere, illámque suo modo inferre. Clariùs hoc ita esse, quæ subdit, explicant: *Accipe eam sicut vnigeniti mansionem, sicut honorabile templum, sicut domum Dei, sicut creatoris omnium propria, sicut Regis cælestis sponsi domum immaculatam.* Quæ propria cuiusque sunt, alteri non debentur: Maria propria omnium creatoris dicitur; non ergo deberi vnquam potuit sceleri, non quę immaculata erat, peccati maculæ, non Dei templum, & domus Dæmonis.

Iuuant, quæ idem scribit Homil. 3. in Matth. capite 2. dicens. *Hic puer* (Christus nempe) *non indiget patre super terram, incorruptibilem enim habet patrem in excelsis, non indiget matre in cœlis, immaculatam, & castam habet matrem in terra hanc multum beatam Virginẽ Mariam.* Sed quàm multum beatam exponat ipse, qui hoc eam epitheto cohonestauit, ipse inquam Origenes verbis illis, quæ tum Clictouæus lib. de Conceptione 13. cap. tum Quignonij breuiarium Romanum lect. 3. in festo Conceptionis Virginis ex eodem adducunt, sic ea referentes. *Beata Virgo Maria neque serpentis persuasione decepta, neque eius venenosis afflatibus infecta.* Expende, culpam in Eua deceptionem, vt minimum naturæ prioritate aliqua, præcessisse, non enim post peccatũ deceptio, aut hæc ex illo, sed vice versa, vt in nobis priùs natura criminis originei debitum, quam ipsum crimen est. Cur ergo non decepta persuasionibus Dæmonis Virgo? Quòd nihil in ea fuerit, cuius vis peccatum in illam induceret, vt in Eua deceptio fuit, debitum est in nobis. Aut sit, deceptam non fuisse, quod in prima fœmina decepti omnes illi sint, quibus Adam pęccauit, ab vxore inductus: cùm verò non peccarit Virgini, quæ pacto, & lege minimè, quantum attinebat ad lapsum, cæterorũ more com-

prehendebatur, fit, vt decepta cum reliquis ab hoste non fuerit.

4 Similis Magistro discipulus, Origeni Gregorius Neocæsariensis præsul à miraculis Taumaturgus vocatus. Huius ab aliis plurimæ referuntur sententiæ, quæ partim ambiguæ sunt, partim re vera sensum alium habēt, mittam, ne incertis vtar: Certa, quæ sequitur sermone 3. de Annunciatione. *Missus est*, (inquit) *seruus incorporeus ad Virginem inuiolatam, atque immaculatam, missus est à peccato liber, ad corruptionis, seu labis expertem.* Hæc ille. Quibus non minus insons, & innocens asseritur Virgo, quam Angelus, quem origineam maculam, & debitum ignorasse nullus ignorat. Nec responderi potest, corruptionis, & labis nomine, carnis peccata Gregorium intellexisse, cùm præmittat de Angelo, *Missus est à peccato liber*. Non solam carnis immunditiam his ab eo repellit, non tantùm purum dicit, quòd ab omni libidinis corruptione sit prorsus immunis, sed absolutè absque vllo peccato dicit, Virginem statim subdit, quasi ostendens quam ad illam salutandam nuntius aptus electus fuerit, quámque rationi consentaneum, eum ad illam mitti, qui omnis peccati expers esset, omnis debiti, cùm & ipsa immunis semper ab his omnibus extitisset, vt quæ Dei matris ab æterno esset muneri cœlitus in totius orbis commodum destinata.

Gregor. Taumaturg.

Euasioni occurritur.

5 Subdunt Gregorio Cyprianū permulti, eum esse pro nobis existimantes, asserentésque immunitatis ab originea culpa Virginis defensorem illis se præstitisse, quæ libro *de Cardinalibus Christi operibus*, sermone *de fœlici ipsius Domini natiuitate* sic habet: *Vltra maturus ab arbore baiula fructus elapsus est, nec oportuit vellicari, quod sponte prodibat, nihil in hac repetiit vltio, nec præcedens delectatio aliquam expetiit pœnarum vsuram; Spiritu sancto obumbrante incendium originale extinctum est, ideò innoxiam affligi non decuit, nec sustinebat iustitia, vt illud vas electionis communibus lassaretur iniuriis, quoniam plurimum à cæteris differens, natura communicabat, non culpa, erátque ei proprium priuilegium, quod nulla mulierum nec ante, nec deinceps meruit obtinere, quod erat simul mater, & Virgo, singulis titulis insignita: vnde & matri plenitudo gratiæ debebatur, & Virgini abundatior gloria, quæ carnis, & mentis integritate insignis spirituali, & corporali intus, & extrà Christi præsentia fruebatur.* Sic ille. Vide Suarium tomo 2. in 3. partem, disput. 3. sect. 5. Valentiam tomo 4. disput. 2. quæst. 1. puncto 2. Salazar cap. 42. sæculo 3. vers. *Anno huius sæculi*; qui de puritate, immunitatéque Virginis illa intelligunt, *Natura communicabat, non culpa*: cēsent enim referri hanc ad origineum malum; illud item *Incendium originale*, præterea, *Matri plenitudo gratiæ debebatur.* Quibus Pamelium iunge ad hunc Cypriani locum num. 5. dicentem. *Facit autem hic locus pro immunitate Diuæ Virginis à peccato originali, & præsertim sequentia.* Non ita omnes sentiunt.

Cyprian.

Suarius. *Valentia.*

Salazar.

Pamelius.

Obiici

6 *Ægidius. Obiectio.* Obiiciunt cum Ægidio lib. 3. q. 4. art. 2. §. 5. num. 96. *Non agi, citato loco, de culpa originali, sed de culpa, quæ via communi comitatur delectationem in concipiendo. Etenim ibi solùm explicat, nullam naturæ iniuriam, quæ in puerperio aliarum mulierum reperitur, fuisse repertam in puerperio Virginis, nam ante illa verba ita scribit. Nec aliqua naturæ iniuria matrem Domini lassarat, quoniam sine tormento peperit, quæ in conceptione caruit voluptate; nihil in hac repetiit vltio, nec præcedens delectatio aliquam expetiit pœnarum vsuram. Hanc conclusionem probat verbis suprà allatis, Spiritu sancto obumbrante, sine viro concepit; ideóque innoxiam affligi non decuit, innoxiam inquam ab incendio libidinis, cùm in hac conceptione nullum fuerit, & ideò non decuit in partu, puerperióque eam affligi, nec sustinebat iustitia, vt illud vas electionis communibus lassaretur iniuriis, iniuriis inquam, quibus cæteræ mulieres in partu lassantur, quoniam à cæteris differens, natura communicabat non culpa; hoc est, & si cum cæteris mulieribus natura communicauit, non tamen cum illis in culpa libidinis, quæ in aliis deferendis ad fœtum sanguinibus, vt plurimum reperitur. Iste est genuinus, & proprius sensus illorum verborum, quare author illius libri nec agebat, nec agere poterat de incendio culpæ originalis, quo concipimur; sed de incendio libidinis, quo concipiunt mulieres. Etenim sine hoc concepit Beata Virgo Verbum. Quare in hac conceptione fuit in Virgine mentis, & corporis summa integritas: siquidem in ea Virgo suo modo fruebatur præsentia Christi, tum spirituali, tum corporali. Vnde nec pro nostra sententia faciunt illa alia verba, quæ carnis, & mentis integritate insignis, quia de integritate in conceptione Verbi apertissimè loquuntur.* Hactenus Ægidius.

Cui respondent alij; non vt ipse digerit, compingendum, & commentandum Cypriani textum esse, quem non tenuerit, sed longè alia diuersa ratione, quam ita proponunt eorum aliqui. Censent argumentari rectè Cyprianum, in formam syllogisticam eius sic argumentationem reddunt. Virgo caruit omni culpa: non ergo debuit culpæ effectus, & reliquias experiri. Vtrumque autem, scilicet carere culpa, & illius effectibus, ideò illi concessum est, quia mater Dei futura erat. Sed quia posset quis obiicere maternitatem Dei non esse formam per se oppositam culpæ, vel effectibus illius, viditque hoc Cyprianus, proprerea subiecit, maternitati gratiæ plenitudinem deberi, *vnde & Matri Dei plenitudo gratiæ debebatur.* Quasi dicat; ideò Virgo Maria culpa, & reliquiis eius caruit omnino, quia maternitati Dei plenitudo gratiæ debebatur, ex congruitate scilicet, & decentia. Hæc autem plenitudo cum ipsa culpa, & cum omnibus illius reliquiis, effectibúsque pugnat; quapropter cùm sola gratia originalis, seu præseruans oppositionem istam cum originea culpa, & illius effectibus habeat *per gratiæ plenitudinem*, hanc à Cypriano intellectam fateri cogimur; quod 7 *Responsio.* *Cyprian.* *Cyprian.*

probant etiam subiecta verba. A *Quæ carnis & mentis integritate insignis, spirituali, & corporali intus, & extrà Christi præsentia fruebatur.* Pende energiam horum verborum. Vult enim Cyprianus, Deum præsentia sua non solùm Mariæ ventrem, sed etiam mentem occupasse, atque inde colligit, quandam in mente illius integritatem fuisse ei adsimilem, qua corpus ipsius præditum erat, vt nimirum sicut corpus per Virginitatem ab omni libidinis cor- B ruptione alienum erat, ita etiam mens per gratiæ plenitudinem ab omni culpa, & vitio foret immunis. Neque omittendum illud, Cyprianum inter Virginem, & alios homines solùm cõmunionem naturæ humanæ agnoscere; aliarum verò legum consortium non admittere. Deinde cùm ait, Cyprian. *Non sustinebat iustitia*, manifestè declarat, nullum esse ius, aut legem, per quam Virgo illis iniuriis esset obnoxia, alioquin non esset iustitiæ aduersum, sed ma- C ximè illi conforme, eas perpeti cæterorum more, ac sustinere. Ita, qui pro nobis stare Cyprianum existimant.

8 De quo tria mihi sunt certa. Primum, incertum illius esse librum eum, vnde testimonium Valentia. petitum est, vt Valentia ipse fatetur expresè, quamquam dubitare non liceat, de operis an- D tiquitate, vetustus quippe admodum author illius est, quisquis hic fuisse credatur. Secundum, per *originale incendium*, non origineum malum, sed libidinis, quod in conceptione fœminæ solet contingere, verecundè satis exponi, vt Salazar concedit Salazar. ingenuè capite 39. §. 2. num. 13. Tertium, vocis *culpæ*, in qua cum cæteris Mariàm communicasse Cyprianus negat, etsi eiusdem sit cum illis naturæ, nõ tantùm eam hunc intelligere, quæ ardore libidinis solet mulieribus, cum concipiunt, accidere; sed eam maximè, ac potissimùm in cuius pœnam omnibus partus dolores constituti sunt. Moueor ad id putandum particula ea, *nec*, quæ prioribus nectit sequentia. Dixerat, *Non decuisse, doloribus* Cyprian. *eam in partu affligi, cui nulla fuerat in conceptione voluptas. Nihil in hac repetiit vltio, nec præcedens delectatio aliquam expetiit pœnarum vsuram; Spiritu sancto obumbrante, incendium originale extinctum est, ideóque innoxiam affligi non decuit.* Indecentiam tãtùm pro ratione adiunxit, nam licèt nulla fuisset in conceptione libido, nulla voluptas carnis, non tamen inde fiebat, debere à partus doloribus excipi, quamquam deceret, quòd hi ob primum cõmissum à primo parente crimen diffundendum per omnes, non minùs, ac mors fœminas omnes deberent affligere. Subdit post, *Nec sustinebat iustitia, vt illud vas* Cyprian. *electionis communibus lassaretur iniuriis, quoniam plurimùm à cæteris differens, natura communicabat, non culpa.* Superioribus decentiæ rationem adhibuit, nunc iustitiæ subdit, quam à particula, *nec*, inchoat, & adnectit, quasi dicat, cùm partus dolores in pœnam commissi criminis Euæ, ac posteris in Adam peccantibus à Domino, vt à iusto iudice, sint impositi, iuxta illud; *In dolore* Genesis 3. *paries, &c.* Ipsa non patiebatur ver. 16. iusti

iustitia, his eam premi, quæ, licèt reliquis natura esset æqualis, culpa tamen omnino dissimilis, cùm nihil ista ad ipsam pertineret; nō enim cæterorum more aut in se, aut in Adam peccauit. Hoc illud, *Culpa non communicabat*, significat. Si namque in primo parente deliquisset, re vera communicasset in culpa, iuréque hoc solo partus doloribus potuisset affligi. Cùm autem longè ab omni fuerit crimine, lex ipsa poscebat, vt diuersa penitus ratione ab aliis, sacri vteri diuinum onus deponeret. Est ergo nostrarum partium sanctissimus Cyprianus, aut quisquis illius operis author est.

9 *Dionys. Alexandrinus.* *Turrian.*

Est & aliud istius sæculi decus, & ornamentum Dionysius Alexandrinus epistola contra Paulum Samosatenum, quam Turrianus & Latinam fecit, & suæ opplothecæ inseruit, circumfertur 2. tomo auctuarij Bibliothecæ veterum Patrum, in cuius præfatione, quæ ipsius Dionysij est, inter alia in Virginis laudem hæc continentur. *Dionys. Alexand.* *Sola Virgo filia vitæ genuit verbum viuens, & per se subsistens increatum, & creatorem, &c.* Admirandum appositum, *filia vitæ*, atque antithesis reliquorum comparatione, qui non alia ratione filij mortis dicantur, nisi quòd in peccati pœnam morti damnati sint, atque ipso peccato Deo nascātur mortui, quorum nihil in Virginem cadat. Non enim propter peccatum vel in ea repertum, vel eam in alio comprehendens morti obnoxia concepta fuit, sed alias ob causas dicendas infrà. Memineris illius Pauli ad Corinth. 1. cap. *1. ad Cor. 15. ver. 22.* 15. ver. 22. *In Adam omnes moriuntur*? Sunt igitur omnes mortis filij. At Virgo filia vitæ dicitur, in illo ergo mortua non est; in eo igitur non peccauit. Explicent hæc & exornent, quæ solutione ad quintam quæstionem ipsemet Dionysius sic habet. *Dionys. Alexand.* *Nec in tabernaculum eius verum alius introiuit, neque exiuit, nisi solus Dominus, & signata porta tabernaculi, & digito eius signata est, neque manu hominis sacerdos noster electus est, neque tabernaculum eius ab hominibus fabricatum, sed Spiritu sancto firmatum est, & virtute altissimi protegitur, illud semper laudatissimum Dei tabernaculum Maria Deipara & Virgo.*

10 *Dion. Alex.*

Non expendo illa. *Neque tabernaculum eius ab hominibus fabricatum, sed Spiritu sancto formatum est*, quoniam nullius ad institutum, quidquid contendant alij, valoris esse iudico. Per gratiam diuinam effecta Virgo tabernaculum est: hanc non illi hominum, sed Dei contulit manus; quare à solo Spiritu sancto fabricatum, firmatúmque hoc tabernaculum. Inde autem non fit, ab ipsius Virginis conceptionis momento fabricam hanc cæpisse. Fit ex illis, *Virtute altissimi protegitur illud semper laudatissimum Dei tabernaculum, Maria Deipara, & Virgo*, iūctis his, quæ interiectis aliis effert. *Diony. Alex.* *Diony. Alex.* *Qui nunc nouissimis diebus propter nos venit non in figura ignis, sed conceptus in ventre Virginis Mariæ superueniente Spiritu sancto in eam, & matrem incorruptam à pedibus vsque ad caput benedictum seruauit, sicut ipse solus nouit modum conceptus & ortus sui. Hæc enim est*, quam *Isaac*

præuidēs dicebat Iacob. det tibi Deus A
benedictionem terræ habentis omnia. Qui enim de cœlo descendit vnigenitus Deus Verbum gestatum est in vtero, & genitum est ex paradiso virginali habente omnia. Si protegit semper hoc tabernaculum, idque à pedibus ad caput vsque, ipsúmque habentem omnia effecit terram, cœlestem denique paradisum: certè sic illud formauit, sic istam nouam creauit terram, plantanítque virgi- B
neum paradisum, vt nihil aut peccato debuerit, aut in alio eius fuerit particeps. Si habens omnia terra est, nihil eorũ illi deesse potest, quę primę nō defuerunt; adfuit verò isti, ab omni creaturi maledictione immunē, ab omni mali debito. Hæc igitur omnia huic terræ habēti omnia insunt. Quòd si per caput intelligas primam sui esse originem, Adamum scilicet, iam in eo peccasse non admittes, C
cùm ad caput vsque benedicta nominetur. Verùm progrediare vlteriùs, & intuere diuinam rerum omnium causam, quæ illarum caput, & initium est, æternum scilicet decretum numinis: si ad id vsq; perueneris, Mariam benedictam inuenies, quoniam excepta, illius beneficio, ab omni de peccato, lege, pacto, & debito. Sic à pedibus ad caput vsque benedicta. Sic Dionysium in- D
telligo.

11 *Chrysippus.* *Phocius.* Vt & Chrysippum Hierosolymitanum præsbyterum, quem idcirco huius ætatis facio, quod in hanc Phocius illum reiecerit, incertus, ad quam pertineret. Hic, sermone de sancta Maria Deipara tomo 2. Bibliothecæ, post sermonis mediũ, illud Psalmi 44. *Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui*; exponens, *Psal. 44. ver. 12.*
ipsámque alloquens Virginem profert: *Obliuiscere populũ tuum ô Virgo, populus enim, à quo cognationem contraxisti, nequam est, ignominiam tibi affert. Populus imprudens tibi irreprehensæ naturæ propaginis familiaritate iunctus est, & cultura spinarum ferax rosam tuam produxit.* Quid illa, *irreprehensæ naturæ*; significant, nisi omne ab illa peccati debitum lōgè fuisse, nunquam in Adā peccasse, nec in illo peccandi debitum habuisse? Aliàs quo pacto natura irreprehensa est? An quia ipsa natura in se bona sit? Omnibus id commune profectò est. An quòd primo conceptionis instanti gratiam gratum facientem habuit? Non hoc irreprehensa natura dici potest, cùm haudquaquam Virgini suapte natura id contigerit, sed magno Dei gratiam conferentis præter cōmunem rebus præfixum ordinem beneficio. Est igitur, illam Virgini concessam indiuiduam naturam diuinitus fuisse, quæ licèt humana sit, in Protoplasto non ceciderit, nullum in se peccati debitum aliquando contraxerit, cùm tamen Adæ fuerit vera propago: in quo si nunquam deliquit, non est, cur reprehendi queat, cùm aliàs in se ipsa propria voluntate admiserit, nihil vnquam reprehensione dignum.

12 Et verò mereri suo modo hāc, seu reprehendi iure aliquem posse, quod in Adam peccarit, credet Lector facilè, si meminerit, reprehensionis vocem vsurpari non rarò pro alicuius defectus,

qui

quicunq; is sit, explicatione, quo A sensu reprehendi posse aliquem, nihil aliud est, quàm quòd in eo imperfectum est, significari, & exponi aliis posse; imperfectum verò quid est, peccare in alio, peccatique debitum pati. Quis hoc neget? Ergo natura esse irreprehensam Virginem, nullum in se peccati debitum expertam fuisse in Adam peccasse nũquam,

Chrysippus. citra dubium est Chrysippo. Qui, B si extulit, *Populus à quo cognationē contraxisti, nequam est, ignominiam tibi affert*; non ideò dixit, quòd maculæ, aut debiti aliquid deriuarit in Virginem, sed quòd cum nequam esset, aptúsque ad peccatum in illam transmittendum, ni alia ratione matris rebus consuluisset Deus, non erat, cur de illo gloriaretur Dei genitrix, aut cur meminisset tam sancta fœmina, quando qui ad eum C tantùm meritis aciem conuerteret, diuinorum mysteriorũ ignarus eadem ex eo in Virginẽ, quæ in reliquos descendisse mala, esset opinaturus; vnde non leuis totius orbis Dominæ ignominia parabatur.

13 Chrysippus. Psal. 131. ver. 8. Sed obiicies illa, quæ paulò ante idem Chrysippus eodemmet sermone Psalm. 131. versum illum, *Surge Domine in requiem tuam tu, & arca sanctifi-* D *cationis tuæ*, Theotoco aptans profert. Surge Domine, ait, *Nam nisi tu exurgas è sinu paterno, inquit, genus nostrum quondam lapsum non resurget. Surge Domine, quia etiamsi exurgas non separaueris à gloria paterna, & versans in terra non relinques cœlos, & licèt appareas in carne, non immutes potestatem, quam habes ante sæcula. Tu & arca sanctificationis tuæ: cum enim tu inde surrexeris, sigillabis arcam sanctificationis tuæ, tumque arca cum omnibus exurget à lapsu, in quo vel illam constituit Euæ cognatio.* Quòd si quid arcæ nomine Chrysippus intelligat Chrysippus. isto loco forsitan dubitas, lege, quæ antè modo recitata ex illo ita scribit: *Arca enim verè regia, arca pretiosissima est Virgo Deipara, arca, quæ excepit totius sanctificationis thesaurum; arca non ea, in qua omnium animalium genera, quemadmodum in arca Noë, quæ fluctuantis vniuersi mundi effugiebat naufragium, arca, non ea, in qua erant tabulæ lapideæ, quemadmodum in arca, quæ per totum desertum vnà cum Israël perambulabat: sed arca cuius architectus, & incola, gubernator, & mercator, Comes, Dux, & opifex omnium creaturarum, quas in se ipse vniuersas portat, sed à cunctis ipse non comprehenditur. Surge Domine in requiem tuam, tua enim requies, inquit, est Virgo, & vterus tua requies, quia tibi cubile efficietur, & habitatio*, quæ relata priùs à me proximè consequuntur. Ex quibus omnibus, duo Chrysippum sensisse constat, & sanctificationis arcam Virginem esse, & hanc cum omnibus, si Dominus surgat, surrecturam à lapsu, in quo illam constituit Euæ cognatio, qui certè nullus alius esse præter origineum malum potest. Non ergo Chrysippus ab illo immunem, multo minùs à debito eam fuisse arbitratur, quòd irreprehensum natura dicat.

Occur

14 *Solutio.* Occurres his, aduertens, Adami, totiúsque generis nostri lapsum non culpam, & huius debitum solum comprehēdere, sed omnia etiam illa damna, quæ scelus consequuta sunt. Eorum vnum cœlestis patriæ ianuam omnibus clausam fuisse, nulli ante redemptionis persolutum pretium aperiendam, à quo surrexit Virgo vnà cum toto humano genere, cùm primùm surrexit Dominus, vt quod prioribus sæculis Regius vates optauerat, *Psal 31. ver. 8.* cùm cecinit; *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ*: opere iam completum propriis oculis cerneret. Ab hoc igitur malo, quod eius lapsus quædam est pars, quódque Virgini ex Euæ prouenit cognatione, surrecturam illam cum Dauide citatis verbis tantùm dicit, si Dominus velit exurgere, voluit, surrexit ab eo Deipara surrexit etiam fœliciter. Scio qua ratione soluere hunc alij nodum curauerint, ad communem omnibus confugientes mortem, à qua vnà cum toto humano genere, surgente Christo, mater surrexerit, quámque peccatum induxerit, carituram Virginem illa, si lapsus Adamus non esset. Verum aptius ad rem, ac propiùs, quod dictum à nobis est, putamus accedere, quare sustineri ea responsio debet, quidquid nonnulli obiiciant, quorum impugnationes non referam, quòd nullam difficultatem contineant, venio ad aliud sæculum.

CAPVT IV.

Quarta ætas patrocinatur nobis.

INitium huic magnus ille Athanasius dabit sub Constantino Imperatore, anno Domini 340. tomo 3. sermone de sanctissima Deipara, circa finem ad eam inquiens. *Decet te matrem regeneratricem, Dominam, atque heram cognominari, eo quòd ex te prodiit Rex Dominus, ac Deus noster, assistentem illi, nobis quidem terribili, tibi autem dulci, omnémque gratiam largienti, qua de causa factum est, vt gratia plena appellata sis, vtpote quæ omni gratia abūdares.* Omnis gratiæ nomine, à peccato, & debito immunitas optimè comprehenditur, hanc ergo illi Athanasius asserit. Clarius Ephrem Syrus sermone de laudibus Beatæ Mariæ, *intemeratam, & sincerissimam* vocans, vt oratione sequenti sic incipiens. *Immaculata, intemerata, incorrupta, & prorsus pudica, atque ab omni sorde, & labe peccati alienissima Virgo Dei, ac sponsa, Domina nostra.* Non est cur illa ostendam digito, *ab omni sorde, & labe peccati alienissima*, quæ omne crimen, & eius omne debitum longè abfuisse dicunt. Memineris, quid superiùs de sordis notione docuerimus. Nunc quid Basilius Magnus in sua liturgia dicat accipe. *Diaconus. Custodi nos Deus gratia tua sanctissime & immaculatæ Dominatricis nostræ & Dei genitricis Mariæ cum omnibus sanctis, &c.* Maiora Epiphanius habet sermone de laudibus Beatæ Mariæ

1 *Athanasius.*

Ephrem.

Ephrem.

Basilius.

Epiphan.

Mariæ, vbi ait; *Gratia plena es beata Virgo, ſolo Deo excepto, cunctis ſuperior exiſtis, natura formoſior es ipſis Cherubim, Seraphim, & omni exercitu Angelico.* Habetur ſermo hic tomo 2. bibliothecæ. Præclariſſima iſta ſunt, ea maximè, *ſolo Deo excepto cunctis ſuperior exiſtis.* Qua ratione? *Qua natura eſt ſuperior ipſis Cherubim, & Seraphim;* non quòd ſubſtantia ipſa præſtãtior Angelis ſit, cùm par illis eſſe non poſſit, quando vel ipſe homo Chriſtus Deus, qua homo eſt, cũ illis de nobilitate certare nõ valeat. Sed quòd in natiuitate ac conceptione, quam naturæ voce ſignificat Epiphanius, Cherubinorum, & Seraphinorum ortum vicerit ſanctitate.

2 *Ariſtoteles.* Habes ſecundo Phyſicorum in Ariſtotele, quod hanc naturæ acceptionem probet. Si ergo pulchrior exorta ſpiritibus illis omnibus eſt, in quos peccati debitũ nullum cecidit, non peccare in alio, nec in aliquo peccãdi neceſſitas, profectò ab his omnibus aliena vitæ initia ſenſit, tantáque diuina perfuſa gratia, vt explicari à nobis ſatis nequeat. Vnde meritò ſubiunxit ille, *Epiphanius* *Cui prædicandæ cæleſtis, ac terrena lingua minimè ſufficit, imò verò nec Angelorum. Etenim ipſi quidem hymnum, laudem, honorem protulerunt, non tamen eo modo eloqui pro dignitate potuerunt. Lætabantur verò Angeli tanquam ipſi duntaxat Deum haberent, quibus ſanctiſſima Virgo ſuperior nata:* &c. Addit quidam, ipſam quoq; ſubſtantiam Virginis voce illa naturæ indicaſſe Epiphaniũ, quam idcirco Angelis omnibus ſuperiorẽ dixerit, quòd & libera ab omni peccato, ac de- A bito concepta fuerit, & impeccabilis, cũ tamen Angeli adhuc primo ſuę creationis inſtanti: ſecundùm veriorem ſentẽtiam, crimine ſe potuerint maculare. Et quanquam Mariæ impeccabilitas gratię adſcribi nõ naturę debeat, ideo tamen natura formoſior Angelis ab Epiphanio dicitur, quòd ex gratia illius puriſſima natura peccati ſorde nunquã potuerit inquinari, cùm tamen ante beatam viſionem Angelica quęuis potuerit, B vt reipſa in iis, qui perierunt, turpiter ſatis fœdata eſt. Subdit alter, Epiphanium non in priori ſolùm, aut poſteriori naturæ ſignificatione vocem accipere, ſed in vna, & altera, ita vt illius integer ſenſus ſit vtraque iuxta propoſitam à nobis explicationem. Non diſplicet: Sic enim & plenior ſententia, & in maiorem Virginis laudem erit, neque repugnãs aliquid claudit, aut quod alienum à veritate ſit, præſertim cùm pro- C pria ſic naturæ omnis notio retineatur.

3 *Obiectio.* Obiicere nobis potes. Vt omnia hæc ita ſint, nihil tamẽ in noſtræ probationẽ cauſæ haberi ex Epiphanio citatis verbis poſſe, cũ dici queat, idcirco & natiuitatem Virginis, & eius ſubſtantiam pulchriorem Angelis inueniri, quod multo maioris ſanctitatis gradu hæc quã illi donata, ornatáque in lucem prodierit, nõ quòd ab originei debito immunis exorta ſit. D Nam ſi pulchritudinẽ gratia confert, maiorẽ maior tribuet, hincque formoſior Angelis conceptus eius erit, & ipſius animus, cuius præſtantior gratia fuerit. *Solutio.* Si poſt illa non ſubdidiſſet alia Epiphanius, vim obiectio haberet, non

Epiphanius. autem vrget quod efferat. *Lilium immaculatum* (sic appellat Virginem) *ouem immaculatā, quæ peperit agnum Christum, & iuuencam nunquam iugum expertam, quæ vitulum genuit.* Quod iugum hoc putas? Ego illud intelligo, de quo Augustinus 5. hypognosticon 3. capite, vbi origineum malum metaphora ista docet explicari. Ecclesiast. 40. versiculo 1. *Graue iugum super filios Adam.* Hoc nunquam magna experta mater, nunquam eius debitrix, quòd immaculatum lilium, & ouis immaculata, sitque peccati debitum macula candore lilij indigna, indigna oue pura, indigna ea, quæ tota è cœlo est, vt Ambrosius ait, quem stare pro nobis credo. Varia eius referri solent verba, & loca, incerta quædam, & quæ nunc in illo non reperiantur, quædam valde homonyma, in quemuis facilè sensum trahi aptissima. Do, quæ illius indubitata sint, & multū probent. Sunt libro de institutione Virginis c. 5. Audiamus tātum virum.

Aug. — Eccles. 40. v. 1. — Ambrosius.

4 *Non de terra* (inquit) *sed de cœlo vas sibi hoc,* (id est, matrē) *per quod descenderet, Christus elegit, & sacrauit templū pudoris.* Cur nō è terra? Quod Angelus ea fuerit? Apagesis. Hęretici quidā insaniētes olim ita sensère. Cur è cœlo? Quòd è cœlesti materia formata? Deliriū. Nihil minus. Quòd sanctitate insignis? Parū hoc est. Insignes aliæ multæ præstantissimæ certè Virgines, quæ sibi Dominum in suauissimum sponsum elegēre, quāquam nulla ratione cū omnium Virginum Domina comparandę, illę tamen è cœlo vocari etiam à Deo electæ possent, vt ipsi charissimæ in terris sponsæ, dū viuerēt, semper essent, & tamen vt singulare, atque inusitatum, & magnū aliquid è cœlo fuisse Virginem à Christo in matrem electam dicit. Hoc autem singulare, inusitatum, & magnum in eo situm existimo, quòd nulli peccato, nulli debito adstricta fuerit, id voce illa è cœlo explicuit, ac si diceret: Finge Assertoris matrem è cœlesti materia constructam, quid tunc, essētne peccato, aut debito, aut in Adam peccandi tristi obnoxia conditioni? Prorsus minimè; quando humani seminis à Protoplasto decisi virtute orta non fuisset. Nec ergo etiamsi cæterorum more procreata sit; quoniam legibus illis omnibus, quæ de origineo peccato sunt, cæterisque mortalibus constitutæ, non absque peculiari numinis, eam eligentis in matrem charissimam, prouidentia superior concepta fuisse censetur. Aut si mauis, sensus Ambrosij voce illa *è cœlo* sit, qui nec Sacris litteris, nec prophanis infrequens esse solet, vt alibi latè ostendimus, iuxta quem pro cœlitibus, seu cœli habitatoribus vsurpatur.

Ambros.

——*Cœlo gratissimus amnis.* Virgil.
dixit Maro Æneidos 8. vers. 64. & Psalmographus Psalmo 72. Ps. 72. v. 7.
versic. 7. *Posuerunt in cœlum os suum*; in Deum scilicet habitatorem cœli, vt Augustinus, Lyra, & August.
alij exponunt: item Psal. 17. v. 10. Lyra
Inclinauit cœlos, & descendit; cœli- Ps. 17. v. 10.
colas nempe, sanctos nimirū Angelos, interprete Hieronymo: vn- Hieron.
de Mariæ vas è cœlo fuisse à Domino electum, idem erit, ac cœlicolarum instar, Beatorum scilicet Angelorum, quos in fidissimos elegit

elegit famulos sibi cœlorum Rex ea puritate conspicuos, vt neque vlla sceleris macula, cùm primùm creati sunt, deformes vitam inciperent, nec vllo vel leuissimi criminis subiecti debito ætheris lucem aspexerint. Eadem igitur ratione Virgo ab Assertore filio creata est, quòd decebat maximè, ne seruis hac parte regis parens esset inferior.

5 *Obiectio.* Stare, inquis, ista non possunt, diligentiùs Ambrosij mente perspecta. Cùm enim de Virginitate opus illud sit, in quo ista legimus, siue de institutione Virginis, & 1. *Ambros.* de Virginibus dicat post ea, *Inuitat nos integritatis amor, vt aliquid de Virginitate dicamus. E cœlo accersiuit, quod imitaretur in terris. Nec immeritò viuendi sibi vsum quæsiuit è cœlo, quæ sponsum sibi inuenit in cœlo*: quibus nihil aliud vult, nisi Virginitatis, & puritatis virtutem, cœlestè esse virtutem, Angelorum scilicet, imo & ipsius Dei purissimi spiritus, quos Virgo imitetur in terris. Ad quem modum ait, vas de cœlo non è terra electam Theotocon in Verbi matrem, quòd ad tantum ministerium electa fuerit præstanti nobilis puritate, virginitatéque supra omnes fœminas: quòd integritatis donum è cœlo sit, non è terra. *Solutio.* Nullius ista sunt roboris, & larum admodum inter vnius loci, & alterius verba discrimen est. In hoc enim quod opponitur nostro, de sola ipsa virginitatis virtute inquit Ambrosius è cœlo manasse, indéque sumpsisse, quod imitaretur in terris; non verò efferr, ipsum eum, qui Virgo sit, non de terra, sed de cœlo electum, quod de magna matre affirmat illis ex eo à nobis propositis. Absolutè ait, de cœlo electum vas, neque hoc contentus, expressè terram excludit præmittens, *non de terra*; quo nihil huius in illo esse declarat: si eius aliquid, omnino excludenda terra non fuit. Si quòd Virgo, ideo è cœlo, iam id explicabat illis, *de cœlo*, quid opus erat, priùs terram tam absolutè remouere à Deipara, post cœlum absolutè quoque subiicere, vt materiam, ex qua sola totum fuerit vas diuinitus fabricatum? Certè multo plura, & maiora modus hic loquendi significat iis, quæ ille alter ab arguente obiectus contineat, omnia scilicet à nobis exposita. Videtur mihi phrasis hæc Ambrosij ei, qua Paulus 1. ad Corinth. 15. versic. 47. vtitur, admodum similis, atque vti vocibus, ita & sensu. Ait Apostolus de Christo ibi per antithesim ad Protoplastum: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis.* An quia Virgo, ita vt nihil aliud vellit? Minimè: Sed quia penitus ab omni culpa, & vitio alienissimus, quibus Adam non caruit, vti & Virgo, fuit. Vnde subdit: *Qualis terrenus, tales & terreni*; videlicet vt peccator ille, ita & nos, qui ab illo sumus: &, *Qualis cœlestis, tales & cœlestes*: nempe vt ille absque omni culpa est, sic & quotquot ab illo per gratiam, & imitationem sunt, vt hac ratione sunt. Ideo infert, *Igitur sicut portauimus imaginem terreni*, videlicet peccando, *portemus & imaginem cœlestis*, sanctitate scilicet vitæ, quantum nobis per gratiam ab ipso cœlesti homine datum fuerit. Cui

1. ad Cor. 15. v. 47.

1. ad Cor. 15. v. 48.

1. ad Cor. 15. v. 48.

1. ad Cor. 15. v. 49.

eius mater apprimè ressp ondet A omnibus,quare per omnia de cælo , non virginitate duntaxat, ad quam suam Ambrosius sententiam non restringit,atque idcirco nec de illa tantùm intelligendus est,sed vt à nobis exponitur. Est namque germana eius mens, quam illi damus.

6 Demus iam lectori Hieronymum,quem nobiscum sentire arbitramur. Putat ab originali Virginem eum excipere Suarius tomo 2. in tertiam partem , disp.3. B sect. 5. versiculo *In secundo ordine*: Ecclesiastæ 10.cap. vbi Deiparam ille cum Patriarchis, & Prophetis confert, illam ab omni peccato , & peccati cortice fuisse liberam dicens,vt à Suario adducitur.Vnde peccati debito caruisse illam facili quidem negotio, expenso corticis nomine,demonstrari posset. Verùm ego, in toto illius capitis commentario,corticis voculam nõ inuenio,quod inuenio ad illa , *Væ tibi terra* &c. C est. *Beata terra Ecclesiæ , cuius rex est Christus filius ingenuorum de Abraham, Isaac, & Iacob,Prophetarum quoque & sanctorum omnium stirpe descendens, quibus peccatum non fuit damnatum & ob id verè fuerunt liberi , ex quibus nata fuit Virgo liberior Sãcta Maria nullum habens fruticem,nullum germen ex latere,sed totus fructus eius erupit in florẽ loquemẽ in Cantico Canticorum,ego flos campi & lilium cõuallium.* D In quibus omnibus,vt vides,corticis vox non est. Illæ autem *liberior,frutex,& germẽ*, quas alij expendunt,nullius sunt ponderis,cùm liberos etiam vocauerit eos, quibus certum sit origineum malum , actualiáque leuia

Suarius.

Hieronym.

cõtigisse.Horum nullum in Virgine,atque ideo liberior,& absq; omni frutice,humili scilicet operatione,absque omni germine ex latere, filio videlicet ex virili semine cùm tantùm habuerit Dominum florem pulcherrimum, lilium candidissimum. Videndus igitur alio loco Hieronymus est, vt pro nobis sit. Vide illum Psal. 77.v.14. ad verba illa, *Et deduxi eos in nube diei.* *Hieronym.*

Hic *Ecce*,inquit,*Dominus venit in Ægyptum sæculi istius super nubem Virginem nullo semine prægrauatam , vt paulò antè dixi , & deduxi eos in nube diei. Pulchrè dixit , diei , nubes enim illa nunquam fuit in tenebris , sed semper in luce.* Tenebræ autem peccati debitum est,peccasse in Adam, cecidisse in illo infausta nox. Istorum ergo nihil perpessa Virgo est. Sed obiiciunt multi opus illud in Psalmos Hieronymi haudquaquam esse. Plures esse arbitrantur , quàm plurimísque satis acutè Marianus Victorius in censura septimo præfixa operum eius tomo, confirmat. Vt tamen Hieronymi non sit , est grauis , & peruetusti authoris, vt passim aduertunt omnes, & fatetur Suarius, dicens , *Quanquam non certò constet , hoc opus esse Hieronymi , non est tamen dubium , quin antiquum habeat grauem authorem.* Sic ille. Cui subscribunt asserentes , Hieronymi discipulum , vt ab ore magistri res audiebat , illud composuisse de suóque verba tantùm , quæ non mutarent docentis sententiam,posuisse.

7 *Hieronym.* *Obiectio.* *Solutio.* *Marianus Victorius.* *Suarius.*

Antiquus etiam Sophronius Hierosolymitanus Patriarcha,cui 8 *Sophronius.*

epi

epistolam de Assumptione Beatæ Mariæ ad Paulam, & Eustochium Hieronymi tomo nono contentam Erasmus, & alij tribuunt, alij Hieronymo, quibus Bellarminus minimè contradicit. In illa ergo, cuiuscumque sit, hæc dicuntur: *Simplicitatem columbæ in omnibus repræsentans* (Virgo scilicet) *quoniam quidquid in ea gestum est, totum puritas, & simplicitas, totum veritas, & gratia fuit, & ideo immaculata, quia in nullo corrupta.* Et rursus ante hoc ipsum: *Sanè vterus Virginis quamuis mundus, quamuis impollutus, & alienus à contagione peccati, quamuis sanctus*, &c. *Quid illud alienus à contagione peccati?* Peccati debitum an non contagio peccati est? Sed quoniam de vtero loquitur, respondere poteris, de virginea cum agere integritate, quam nunquam amiserit diuinū illud æterni numinis receptaculum; quæ ad hæc respondere non poteris. *Angelorum* (subdit) *quamuis celsior natura sit, non tamen gratia maior* (quam gratia nimirum Virginis) *quia & ipsi gratuita gratia, ne corruerent, sunt saluati. Inde Dauid, verbo, inquit, Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum subsistit. Constat beatam, & gloriosam Virginem Mariam, In quam superuenit Spiritus Sanctus, & à qua Deus totus illapsus portatur nouem mensibus in vtero, vt credendum est, ampliora promeruisse virtutum priuilegia, & percepisse gratiam ab Angelis ipsis collaudatam: vnde & si mirabilis est eorum firmitas, mirabilior tamen in Maria, quam obumbrauit virtus altissimi, vt vltra omnem virtutem sit Angelicum, quod factum est in ea, & admirabile cunctis seculis sacramentum.* Si Angeli ex gratia, ne caderent, firmati sunt, & ampliora gratiæ priuilegia Magna mater adepta est, denique gratiam eam, quam ipsi laudent Angeli, profectò aliquid maius, quàm sit, nullum in se habuisse peccatum, ei vt priuilegium concessum est, idque intra gratiæ sphęram, vt ita loquar. Quod aliud esse nullum potest, nisi à debito immunitas & peccandi in alio ratione, ac lege, à qua cum Mariam exceptam viderent Angeli, in eius cuncti laudes incitarentur. Illud, *ab ipsis Angelis collaudatam* peculiarissimum quid significat; quare impeccabilitatem in se, in alióque ac omnem à debito exceptionem, quæ in Adæ filia singularissima omnino sunt, & quantum ad impeccabilitatem spectat, ipsis Angelis in via non concessum.

Erasmus. Bellarminus. Sophronius. Præoccupatio. Sophronius.

Citra controuersiam illa Sophronij oratio est, cui titulus *de Angelorum excellentia*, in qua ista: *Mariæ sanctæ, præclaræque, & quæ Dei sunt sapientis ab omni contagione liberatæ, libera* codices Vaticani legunt vt notat Vasquez supra) *& corporis, & animæ, & intellectus*, Peccati debitum contagium est, in Adam peccare ab illius tangi misera contagione, vt & in ipso peccati debito subiacere: ab his igitur omnibus Mariam Sophronius excipit, cum ab omni contagione immunem dicit Sophronio adstipulatur Timotheus præsbyter Constantinopolitanus, cuius illa oratione, *de Simeone Dei susceptore* in Virginis nostræ commendationem: *Quid vos conditione ancillæ cum libera, atque adeo Domina incertatis?* Vox, conduio, 9

Sophronius. Vasquez. Timotheus.

seruituti adiuncta eam significat, quæ ab statu naturali sit, cuius debitum in Dominam,& liberam cadere nunquã potest. Qua enim ratione libera, quæ seruiturem debet? Qua Domina,quã alterius mancipiũ esse inspecto iure,oportear? Addit, *Vnde etiam supra omnes inculpata, & omnibus modis sancta Virgo per illum, qui domicilium habuit in ea, vsqueadeo immortalis est*, &c. Et ad finem, vel paulò antè appellat Virginem, *supra quàm dici potest, inculpatam, omnibúsque modis Sanctam.* Sanctitatis modis in alio nunquam peccasse, nunquam debuisse peccare. Si ergo modis omnibus Virgo sancta est, hoc etiam modo sancta dubio procul est. Non igitur peccandi aut in se aut in alio debitum vllum habuit. Timotheo adstipulari quidam volũt Ioannem Ierosolimitanum libro de institutione Monachorũ cap. 32. Vbi Marianæ conceptionis puritaté Eliæ in nubecula ea de mari ascendente repræsentatã, & explicatã docet, contendúntque Ioannis huius opus illud esse, inter alios Salazar cap. 42. sæculo quarto, versiculo, *Floruit.* Oieda fundamento primo suæ informationis pro Virgine,& alij. Sed negant id Baronius,& Bellarminus, notuláque ad ipsius libelli exordium subdens, *Videri potiùs alicuius latini scriptoris, nec multum antiqui lucubrationem, quam Græci hominis tam vetusti.* Vt minimum incerta hæc admodum res, & quidem stylus operis alienissimus à tanta videtur antiquitate, quantam illi tribuunt, qui Patriarchæ Ioanni huic Ierosolimitano adscribendum esse arbitrantur; legatur attentè atque, vt par est, ratiocinandi modus Scriptoris istius expendatur, Latinis conformior, quàm Græcis, inde namque colliget quisque facilè, natum potiùs in medio Latij opus, quàm in Græcia. Dubiis ergo missis, ad indubitata veniamus.

Timotheus.

Ioannes Ierosolimitan.

Salazar.

Oieda.

Baronius.

Bellarminus.

Notula ad exordium libri Ioannis Ierosolimitano falso ascripti.

CAPVT V.

Ætate quinta fuisse, qui nobis faueant, ostenditur.

HAbet ætas hæc Augustinum, cuius aurea illa sunt 1. de natura, & gratia cap. 36. *Excepta itaque sancta Virgine Maria, de qua, propter honorem Domini, nullam prorsus, cùm de peccatis agitur, habere volo quæstionem.Vnde* (vel vt corrigit Vasquez, suprà) *inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere, ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. Hac ergo Virgine excepta*, &c. Cùm verò de peccati debito agatur, quoties de peccatis differitur, eóque deuenitur, vt de originео tractetur, quod ad eius naturam rectè percipiendam, causas, affectiones, & reliqua concernentia, ipsum omnino prorsus de illo agere sit necesse, asserátque Augustinus de Augusta matre nullam penitus,cùm de peccatis agitur, habere se quæstionem velle: dubio procul omne Virgini ad primæuum malum debitum negat: Negat illã in Adam peccasse, negat in illo peccandi vllum debitum contraxisse. Quod non

1 *Augustinus.*

Vasquez.

vna

vna simplici explicare contentus voce, duabus notatione dignis vsus est *nullam prorsus*, quas praemisit tertiae, *quaestionem*, vt nullus scrupulus remaneret, nulla de viri mente alicui dubitatio. Satis videri poterat, *nullam*, vox, satisque prorsus erat, *prorsus*, consultò addidit, quaestionem vt omnis ambigendi occasio è medio penitus tolleretur. *Est prorsus* notio, & vis quae *omnino*,

Calepinus. vt Ambrosius Calepinus ex Cicerone in Tusculanis aduertit, B

Terentius. & notat in Terentianum Eunuchum act. 2. Scena 3. ver. 13.

Ita prorsus oblitus sum mei

Donatus Donatus. *Prorsum recta* (inquit) *id est, omnino.* Quo sensu

Ecclesiastes. 5. ver. 15. Ecclesiastes cap. 5. ver. 15. dixit, *miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit, sic reuertetur.* Id est, miserabilis omnino infirmitas,

Tigurina vel, vt Tigurina legit, *planissimè.* Omnino ergo cuique ab Augustino quaestioni, cùm de peccatis agitur, ianua praecluditur, si de Virgine tractandum est. Quare, non solùm iuxta magni huius doctoris sensum, ipsi origineo malo aditus negatur ad Virginem, sed debito etiam, sed in Adamo etiam peccandi rationi, sed debito, etiam in primo cadendi homine. C

2 Confirmabo id non alia, quàm ipsius Augustini ratione, ob quam nullam, cum de peccatis agitur, haberi quaestionem de Virgine se velle affirmat. D

Suarius. Perpendit hanc Suarius tomo 2. in 3. partem, disp. 3. sect. 5. ver-

Augustinus. siculo, *In secundo.* Est: *Quia parere meruit eum, qui nullum habuit peccatum.* A. nec debitum vllum habuit, nec in Adam peccauit, A nec tandem in illo peccandi vllum debitum subiit, nihil horum ergo Virgini etiam contigit, vt talis suomodo sit mater, qualis & filius, quemadmodum Pseudo-Augustinus ait sermone 20. *Pseudo-Augustinus.* ad fratres in Eremo, atque vt ex omni parte vicisse peccatum dici iure ab omnibus queat, sicut Augustinus citatis verbis dicit. Sed *Augustinus.* negant aliqui de origineo malo in eis illũ disserere, quos optimè Suarius suprà, & Valentia tomo *Suarius.* 4. disp. 2. quaest. 1. punct. 2. ver. *Valentia.* *Quo loco*; multis refellunt. Primò, *Quoniam ex Augustini sententia lib. 1. contra Iulianum cap. 2.* (inquit Valentia) *manifestè constat* *Valentia.* *peccatum originale, & peccatum actuale ita inuicem connexa esse, vt omnis, qui habuerit peccatum originale, committat etiam quandoque peccatum actuale: quare hoc ipso, quod, ex Augustini sententia, caruit Virgo omni peccato actuali, fatendum est caruisse illam, ex Augustini sententia peccato originali: Sic enim Augustinus, in illo loco contra Iulianum, de Christo loquens, Scribit. Profectò peccatum etiam maior fecisset, si paruulus habuisset. Nam propterea nullus est hominũ praeter ipsum, qui peccatũ non fecerit, grandioris aetatis accessu, quia nullus est hominũ praeter ipsum, qui peccatum non habuerit infantilis aetatis exortu. Secũdò, quia generatim in eo ipso loco, de natura, & gratia, dicit, se cũ de peccatis agitur, nullam prorsus de sancta Virgine Maria habere velle quaestionem. Tertiò, quoniam ad id significat se moueri propter honorem Domini, cuius videlicet sancta Virgo fuit mater, quem certè plus honorem non minus, sed magis etiam obscuraset originale peccatum matris*

matris, cùm verè illud sit peccatum mortale, quàm aliquod peccatum veniale. Quartò, quoniam addit, collatam fuisse Sanctæ Virgini gratiam ad vincendum omni ex parte peccatum, quod non esset verum, si aliquando succubuisset cuidam peccato, & quidem mortali, nempe peccato originis. Quintò, quoniam ad extremum addit, propterea se nullam velle habere quæstionem de Sancta Virgine Maria, cùm de peccatis agitur, quia concipere, ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. His enim verbis manifestè declarat Augustinus, se ab omni eo genere peccati voluisse excipere Sanctam Virginem, quo caruisse constat Christum, quem ipsa meruit concipere, ac parere. Constat autem caruisse eum omni prorsus peccato tum actuali tum originali. Hæc Valentia mutuatus à Suario aliqua.

3 Suarius. Is verò, præter relatas duas alias rationes affert. Prior est: *Quia toto eo libro de natura, & gratia generatim Augustinus tractat de peccato, vt contra Pelagianos concludat, neminem esse sine peccato, etiam infantes, quod non potest de actuali, sed de originali peccato verum esse. Cùm ergo ab hac generali clausula Virginem excipiat, eodem sensu loqui necesse est, quia si originale peccatum habuisset, illam excipere non oporteret.* Posterior ratio. Suarius. *Quia si de solis actualibus loqueretur, non oportuisset, solùm virginem excipere, multi enim sunt, qui tantum habuerunt originale peccatum, vt innocentes nec enim de solis adultis eo loco tractabat.* Hæc ille. Post quæ Augustini verba, sigillatim expendit rationem deinde illam, *quia concepit Deum;* vrget, tandem locum ex quinto aduersus Iulianum, vt Valentia euasioni occurrens, quam ita proponit, exploditque. Valentia. *Nisi quis fortasse subterfugiat, & posterius illud testimonium, de eo tantum exponat, qui sua vi, & natura vitare potuit omne peccatum, seu potius, impeccabilis fuit. Sed hæc euasio gratis, & præter vim verborum confingitur, & seruata proportione integrum manet argumentum. Sicut enim is, qui natura sua est impeccabilis, ex vi suæ conceptionis immunis est ab originali peccato, Ita quæ per virtutem gratiæ nunquam peccauit, eadem ab originali culpa præseruata fuit.* Suarius. Quibus omnibus satis, supérque refelluntur, qui Augustinum de actualibus duntaxat peccatis eo loco disseruisse arbitrantur. Nonnullis verò ex ejs noster etiam confirmatur sensus, vt secunda Valentiæ ratione, quã principio nos latè proposuimus & expendimus; tertia item cùm negari non possit, in summam Christi Domini laudem, & gloriam cedere, illam habuisse matrem, quæ nihil peccato debuerit, nunquam ceciderit in Adamo, nunquam in illo cadendi obnoxia fuerit legi, aut pacto, quorum singula magis filij obscurassent gloriam, & honorem, quàm subiisse illam motum aliquem ex iis, quos primò primos Theologi appellant, circa honestum aliquem finem, aut medium, aliudve simile, quem tamen negamus omnes Virgini; quoniam tanti filij parentem decebat, non nisi attenta, liberáque animi deliberatione, atque perfecta plenè quasque suas mentis, & corporis actiones exercere.

In quar

In quarta non parum nobis præsidij est, quando suo modo peccati debitum aliquid peccati est. Vt igitur omni ex parte hoc vinceretur à Virgine, tanta debuit ornari gratia, tam sublimi diuinæ prædestinationis ratione præ cæteris omnibus ab æterno eligi, vt peccati debito nunquam subiaceret, nunquam in vllo deberet peccare. Nec contemnenda est quinta, nam si propterea nullam se Augustinus habere quæstionem velle ait de Sancta Virgine, cum de peccatis agitur, quia concipere, ac parere meruit eum, quem constat nullum vnquam habuisse peccatum, idque optimum Valentia existimat, vt colligat, non solùm actualia crimina, sed origineum etiam negasse Augustinum Virgini; cur non, & aptissimum erit ad colligendum, debitum quoque peccati omne, omnem in alio peccandi rationé, & quidquid peccatum olet, negasse Virgini Augustinum, cùm eum illa conceperit, pepereritque, cui nullum tale fuerit debitum, nulla in alio peccandi ratio. Quòd si, quæ idem Augustinus lib. 3. de libero arbitrio, cap 5. habet, his adiunxeris planior illius mens, & sensus erit; *Quidquid tibi* (ait) *vera ratione melius occurrerit, scias fecisse Deum tanquam bonorum omnium conditorem.* Melior autem occurrit mihi omnis à culpa, & debito in Virgine (idque vera ratione) immunitas: hæc ergo illi, ex mente Augustini, concedenda est. Veram rationem petis. Adducta omnia hucusque vera profectò ratio, seu potiùs rationes sunt. Dabimus præterea plures sequentis capitibus distinctionis. Vide Canisium, verba hæc Augustini, tam latè à nobis exposita, perpendentem lib. 1. de Deipara cap. 6. Catharinum suprà lib. 2. §. *Loca ex Augustino pro eximia preseruatione Beatæ Virginis ab omni peccato.* Vers. *Est & alia*; Vasquez tomo 2. in 3. partem, disp. 117. cap. 3. & Salazar cap. 42. sæculo 5. Vbi, versiculo, *Idem Augustinus*, refert ex huius Milleloquio, verbo, *Maria*, quæ ibi deprompta dicuntur ex libro de Symboli expositione, & Dominicæ orationis sermone secundo: Sunt, *Maria Virgo sine naturali semine concepit Deum, quia qui venerat abolere malum originale, quod trahimus omnes nati ex commistione maris, & fœminæ, conueniens erat, vt lege peccati nostri, quæ per duorum concubitum verificatur in prole, Dei mater non teneretur obnoxia.* Lex hæc illa esse non potest à natura ipsa præscripta, qua maris, & fœminæ commixtione omnem fieri generationem statuitur, cùm peccati lex ista non sit, nec post peccatum mortalibus sit imposita, est ergo, quæ de contrahendo peccato media generatione à Deo fuit constituta, cui Virginem fuisse subiectam negat. Nullum igitur habuit peccati debitum, nullum peccandi in alio. Plura his congerunt alij testimonia ex illo; verùm quòd non extent multa in eo, multa nullam vim habeant, consultò sileo.

Non tacebo Sanctum Maximum Episcopum Taurinensem, qui, homilia de Dominica in ramis, hęc in Virginis laudem protulit: *De manna vermiculus gignitur, & Dominus Iesus de Virgine* pro

[Margin: A, B, C, D; August.; August.; Canisius.; Catharin.; Vazquez.; Salazar.; Milleloquiũ Augustini.; 5 Maximus.]

procreatur. quin potiùt ipsam Mariā manna dixerim, quia est subtilis, splēdida, & suauis origo, quæ cœlitus veniens cunctis Ecclesiarū populis cibū dulciorem melle destuxit. Ponderandū istud, *quæ cœlitus veniens.* Si namque ad nos è cœlo Virgo peruenit, peccati debitum secum traxit nullum, nō enim fæcis huius in cœlo quidquam est. Deinde suo non caret pondere, *manna* vocari, *subtilem, splendidam, & suauem* dici, hæc enim omnia obscuritatem, & amaritudinem, quibus peccati debitum scatet, à magna Matre remouent, atque idcircò ipsum omnino debitum; quemadmodum & illa, quæ Sedulius in eiusdem Virginis commendationem sic cecinit quatuor his carminibus sacris,

Sedulius.

Vt veluti spinis mollis rosa surgit acutis
Nil quod lædat habens, matrem obscurat honore,
Sic Eua de stirpe sacra veniente Maria,
Virginis antiquæ facinus noua Virgo piaret.

Certè quamuis è spinis rosa, ita nihilominus eis carens, vt ad habendas in se illas nulli adstricta naturæ surgat debito; nulli ergo damnata Virgo, quod peccati sit, quando vt rosa mollis prodit, cuius odor vitam cunctis reuocet, à morte ipsa tam longè, à peccato scilicet posita, quantum ab spinarum natura, quæ rosæ propria est. Sed quid hominem nostris verbis exponimus, cùm soluta ipse oratione in Paschali opere cap. 1. ita se commentatus sit. *Et velut rosa suauis, atque mollissima de spinoso cespite nascitur, nil læsura matrem, quam gratia iucunditatis*

Sedulius.

A *obscurat: ita de stirpe nocentis Eua Maria, sacro veniente cum lumine, primæ Virginis luem, sequens Virgo diluerat; vt quæ prior natura vitijs inquinata, duræ necis fuerat conditioni subiecta, nascente Christo per hominem, homo quoque posset renasci per Christum, originalis maculæ fœditatem, & vetustatem corporis in nouatione positurus.* Et sequenti capite, *Grande mundo spondebat auxilium fœminei partus sine viro mysterium, quæ nullius macula* B *nouo fuscata sensu nutriebatur ventre præcordia genitoris genitrix mox futura.*

In idem adducuntur, quæ Proclus Episcopus Gyzinenus, homilia habita in Cōcilio Ephesino, tomo 6. capite 7. ita disseruit; *Clemens Deus ex muliere nasci nō erubuit, quod enim agebatur, vita erat, nullam inde ille contrahit labem, quod intra viscera, quæ citra omnem dedecoris notam condiderat, inhabitat*; & deinceps ad- 6 Proclus.

C dens, *Porrò autem vt Architecto nullam maculam aspergit, si domum, quam fortè extruxerat, incoluerit, neque lutum figulum inficit, dum vasculum, quod finxerat, ex eo refingit. Ita ex vtero virgineo produsse purissimum illud numen nihil quidquam polluit, quam enim citra vllam sui labem formauerat, ex hac quoque nulla macula contracta processit.* Hæc Proclus. Quæ ne specie quidem tenus sententiæ nostræ fauent. Retuli, ne quis me Proclus.

D illa nō vidisse crederet, cùm sint, quæ alij ad institutum magnifaciant, sed immeritò. Rectè illa Basilij Seleuciæ antistitis oratione de Verbi Incarnatione, *O ter Sacrosancta Virgo, de qua qui omnia illustria, & gloriosa dixerit, nūquam quidem* Basilius Seleuciæ Episc.

quidem à veritatis scopo aberrabit, ac tamen dignitatis magnitudinem nulla vnquam oratione exæquabit. Illustre admodum,& gloriosum, nullũ peccati habuisse debitũ, in nullo peccasse: qui ergo de Virgine id dixerit,à veritatis scopo nõ errabit. Theodoretus in Cantic. 6. ad illa, *Vna est columba*,&c. *Immaculatissimam* Deiparam vocat, subditque, *Inter tot animas omniũ hominum qui saluantur, vt electa columba est vna illa sola, quæ Christum genuit, Virgo, mater, puella Maria, quæ puritate profectò Cherubim, & Seraphim antecellit.*

Theodoret.

7 Redolent ista, quæ in sermone de Natiuitate ad aurotam Eusebius Emissenus dicit, illud explicans, *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi generis pigmentarij?* Et Mariæ applicans, cuius odoris fragrantiã Salomonem, citatis verbis, admirati dicit, ac subdit, *Vbi enim omnium aromatum, id est, gratiarũ fumus redolet, ibi fætoris indicium esse non potest*: peccati scilicet, quod olet pessimè, imò ipsissimus dæmonis fætor est. Quantum verò, Deus bone, tam abominãdi fætoris indicium eius infœlix debitũ! Ab hoc ergo immunis Virgo, quando nullum in ea graueolentiæ inuenitur. Decuit enim in ea ne vmbram quidem illius reperiri propter id, quod Petrus Chrysologus, serm. 140. qui est de Annuntiatione sic prędicat, *Per noldi ad sponsam festinus interpres, vt à Dei sponsa humanæ dispensationis arceat, & suspendat affectum, neque auferat à Ioseph Virginem, sed reddat Christo, cui est in vtero pignorata, cùm fieret.* Si destinata, ordinata, & veluti in pignus data (vt exponunt aliqui vocem illam *pignorata* sic intelligentes) cùm fieret Virgo, non alij, quàm Christo est, aut, vt nonnullis placet, attabone donata in futurarum nuptiarum sponsionem cum Domino, æquũ erat, vt immunis ab omni peccato, & debito cùm fiebat, hoc est, concipiebatur, ab ipso futuro sponso, diuina eius intercedente gratia, formaretur.

Eusch. Emissenus. Cant. 3 v. 6.

Eusch. Emissenus.

Chrysologus

CAPVT VI.

Ætatem sextam exhibere pro causa nonnullos.

1 Fulgentius Ruspensis Episcopus huius ætatis lumẽ, ita sermone de laudibus Mariæ, prope fin. *Maria è cõtrario quàm praclarissimis tribus bonis sublimetur, auscultatione salutationis Angelicæ, benedictionis diuinæ, & plenitudinis gratiæ, sic enim eam legitur salutasse. Aue Maria gratia plena, benedicta tu inter mulieres. Cũ dixit aue, salutationem illi cœlestem exhibuit; cùm dixit plena, ostendit ex integro irã exclusam primæ sententiæ, & plenã benedictionis gratiam restitutam*, &c. Si ex integro primæ sentẽtię ita exclusa est, exclusum ab ea debitũ fuit, imò nunquam in ea locum inuenit. Quo enim pacto ex integro in Virgine illa fuisset exclusa, si debitum nõ minima eius pars ipsam comprehendisset? Perpende vocẽ illam, *restitutam*, si placet. Il suo iure postulat restitutio, vt illud ipsum, quod ablatum est, reddatur. Ablata verò primorum parẽtum culpa originalis iustitia erat, innocentiaque illa futura in prole, quæ nullum peccati *agnosceret* debitum. Hæc magna pro

Fulgentius.

filiis generandis à Domino benedictio, huius gratia plenè dicitur in Virgine restituta, concepta igitur absque vllo peccati debito in se, vel in alio fuit. Contrarius sibi Fulgentius videtur, cùm lib. de Incarnatione, & gratia Christi sic efferat: *Caro quippe Mariæ, quæ in iniquitatibus fuerat humana solemnitate concepta, caro fuit vtique peccati, quæ Filium Dei genuit in similitudinem carnis peccati.* Non sibi contrarius est. Intelligit enim ista de Mariæ carne quoad speciem, & modum conceptionis eius, non quoad indiuiduam illius substantiam, species autem, & conceptionis modus peccati erat secundùm statutas à Deo leges, quare non mirum si eo nomine illam Fulgentius explicet. Christi ergo peccati caro. Nego: deest conceptionis modus; vt ea sit, duo illa coite necessariò debent, alterum si desit, peccati caro dici non potest.

Obiectio. Fulgentius.

Solutio.

Obiectio. Solutio.

2 *Anastasius Synaita.*

Lucem Fulgentio affert Anastasius Synaita Patriarcha Antiochenus, libro 6. Anagogicarum contemplationum in Examero, scribens; *Eua autem decepta cùm à tenebricosi, & obscuri serpentis dominatu oppressum esset, & defecisset eius lumen, eius tamē luminis defectū restituit lux vera, quæ ex ipsa processit: ex secūda, inquam, Eua Christus tanquam ex quapiam plena luna Maria, quæ nunquam minuta aut defecit, aut priuata fuit essentiali lumine, nempe sua virginitate: siquidem ei acclamauit Angelus, Aue gratia repleta, scilicet propter Euam, quæ est luna, quæ fuit malè habita, & vexata, & quæ ex suo defectu per inobedientiam fugerat, & se absconderat, & ti-* A *muerat à ligno inobedientiæ, & trāsgressionis, gratia repleta à Sole iustitiæ, nempe à Deo.* Exposuimus lunæ significationem superiùs, cùm eam sub Virginis pedibus ostendimus constitutam; nunc breuiter illud notamus. Duarum antithesim lunarum Anastasium proponere, quarum prior inferior posteriore sit, vtpote quæ luminis defectum perpessa sit, di- uexationem, & metum, cùm horum nihil posteriori acciderit, B quando plena semper extiterit, nunquam defecerit, aut fuerit imminuta. Certo autem certius est, plenam lunam tenebras nulla ex parte sustinere, imo nec sustinere illas posse. Hinc verò quis non videat, nec eas, quæ peccati sunt lunam nostram perpeti voluisse, cùm plena semper fuerit. Quare nec eas debuit experiri, non igitur peccati habuit debitum, cuius horrēda nox plus quā cymmeria obscuritas habeatur. C Nota, Mariæ virginitatem essentiale ab Anastasio lumen vocari, seu potiùs hoc per virginitatem ab eo exponi. Perfectam hîc ego virginitatem intelligo animi, & corporis, morum, vitæ, omniúmque virtutum absolutissimam perfectionem, atque vt ea, cui exactè non carne solùm, verùm etiam mente integra virginitas constat, nullius coniugij debitum, nullam ad id sponsionem admittit: sic animi D puritas, & integritas omnium maxima, nullum secum peccati debitum patitur, nullam ad contrahendum cum dæmone rationem includit, quin potiùs omnem reiicit vt indignam; omnis ergo à Deiparæ summa virgi

virginitate quàm longe semper A abfuit, omne proinde sceleris debitum.

3 Vt luculenter his fatetur Andreas Cretensis homil. 5. de Virginis dormitione: *Quæ vniuersam, quæ est in generatione, naturam superauit puritate. Mulier, quæ cœlorum superauerat naturam puritate, Virgo ipsorum Seraphim ipsam vincens naturam miraculo Dei generationis, prima natura proximè accedens ad Deum opificem* B *omnium generationis.* Si prima natura proximè ad Deum accedens est Maria, quod primi homines habuêre, illi deesse non debuit, quod Angeli, ei negandum non est. At sit omnes sine peccato creati, sine debito, aut in alio peccandi onere. Igitur & Deipara quæ prima natura, nulla ergo prior, nulla igitur tam pura, tam ab omni aliena prorsus scelere, C atque huius debito. Maximè cùm illi conueniat, quod idem author oratione secunda effert de ipsa inquiens. *Ipsa est primitiæ communionis omnium genitoris Dei cum suo figmento, & post nonnulla. Potentia, quæ nequit labefactari, quatenus nequaquam vincebatur ab animi perturbationibus, vt quæ erat puritate omnibus superior.* Denique, interpositis aliis, subdit. *Sola enim, sola præter na-* D *turam fuit electa ad naturam renouandam, sola seruiit opifici vniuersæ naturæ.* Illud, *præter naturam electa*, manifestè declarat, naturæ legibus circa peccatum statutis comprehensam illam non fuisse, dispensationisque id beneficio non accidisse illi, fuisset enim contra, non præter, istius vi eximi. Quoniam verò pro ea condita illa iura non fuêre, ideo præter ea, & naturam electa in ipsiusmet naturæ innouationem fuit, nihil vetustatis vlla vnquam ratione in se, aut in vllo aliquo habitura.

Andreas Cretensis. | Andreas Cretensis. | Idem. | Idem.

CAPVT VI.

Ætatis septimæ Patres in idem producuntur.

AB Antistite ad Præsulem, ab Andrea Cretensi ad Ildephonsum Toletanum, quem ætas nobis præbet septima, nulli secũdum in celebranda Virgine, quique libro de parturitione, & Virginitate Mariæ sic eam exornat. *Ergo inquies, per quam tanta benedictio effloruit, & gratia manauit, non est credendum, quod eius puerperium doloribus, & gemitibus, more fœminarum subiacuit, & quia tristitiis non subiacuit & ærumnis libera ab omnis maledictionis nodo fuit: quam Spiritus Sanctus adimpleuit, & totam Domino dicauit.* A nodo eam liberat, à debito scilicet, nodus enim vinculum, & alligationem significat, quæ similiter debitum. Addit: *Nullas adscribant Matri contumelias, non gemitus, non dolores, non ærumnas, non vllas viscerum vexationes, non vllas diræ tristitiæ corruptiones.. Quia hæc omnia, sicut sæpe dictum est, in prima origine illatæ sunt vindictæ, & retributiones iustissimæ primæ præuaricationis. At quibus omnibus Beata Virgo Maria quantum est aliena à culpa, tantum procul dubio libera fuit à doloribus, & pœna.* Quam autem fuerit à crimine aliena explicuit paulò antè, dicens: *Quæ nec Adam ad se ad-*

1 Ildephonsus. | Ildephonsus. | Ildephonsus. | Ildephonsus.

Ildephonsus. *misit, nec ex Euæ collumone filium* A *suscepit, nec sub maledicto in doloribus, & angustiis Dominum peperit.* Quid est, *Adam ad se non admisit?* Re vera nec in eo peccasse, nec in illo peccandi debitum habuisse: hæc enim intra ipsum, vt ita dicam, Adam vnicuique contingunt, quare illum omnes ad se admittunt. Clariùs circa eiusdem

Ildephonsus. libri medium proferens. *Vnde interrogemus istos sequaces Heluidij,* B *qui, & si Virginem eam non denegant permansisse, pudicitiam tamen commaculant, & gratiam, qua plena prædicatur, quando communi lege naturæ vitiatæ dicunt eam peperisse. Quia si ita peperit, ergo adhuc ac si cum massa primæ damnationis contra Angeli vocem maledictionis subiacuit, ac Verbum Patris de carne peccati (quod absit) vt caro fieret, hominem assumpsit. Sed quia contra fidem catholicam est sic sapere,* C *Beata Virgo plena gratia nec dolorem sensit, nec corruptionem viscerum pertulit, quia quantum aliena fuit à culpa, Spiritu sancto in ea cooperante, & virtute Altissimi, qua obumbratur, in totum extranea à maledicto primæ damnationis;* &c. Tam perspicua hæc sunt, tamque dilucidè pro nobis stant, vt obscurare illa esset, non illustrare, commentatione aliqua exponere. D

2 *Cosmas Ierosolymitanus.* Similis Ildephōso Cosmas Ierosolymitanus, qui, Sexto hymno ad finem, sic de Augusta Matre. *Pete à filio tuo, & Deo meo dari mihi remissionem, quæ feci, malorum sola sancta, & sola benedicta.* Cur *Sola sancta, & sola benedicta?* Sanè, quòd Euæ nulla eam maledictio comprehenderit, nulla Protoplasti, quare nec debito, nec in Adam peccandi rationi subiecta, vllo modo cōcepta est. Canit de Christo Domino eius sponsa Ecclesia in Sacro hymno ad Missam: *Tu solus Sanctus, tu solus Dominus, tu solus altissimus Iesu Christe.* Quòd alius nullus Sanctus. Nullus Dominus præter ipsum? Minimè: sed quoniā sanctorum primus, summus, & princeps, vnde in reliquos sanctitas omnis proueniat, tā alienus ab omni culpa & huius debito, vt horū nihil in eū cadere vnquam potuerit. Ad hunc modum de illius parente sanctissima Cosmas loquitur. Prima post filiū in sanctitate ipsa est, per eā omnis in nos descendit gratia, nihil ad illā peccati vnquā accessit, quamobrē nec eius debitum pertulit, nec in Adam peccauit, nec in isto peccandi aliquā subiit necessitatem. Sola ergo sancta, vt Filio Deo, quantum creaturæ fas est, similis redderetur. Memineris illius Assertoris sententiæ, *Nemo bonus nisi solus Deus.* Lucæ 18. ver. 19. *Lucæ 18. ver. 19.* atque vt sensum illius fateris non aliū esse, quàm tā præstantem Dei bonitatem censeri, tam omnibus numeris absolutam, omníque ratione perfectam, & omnium maximam; vt illius comparatione aliud nihil bonum profectò sit, vt quæ ipsissima bonorum omnium origo, & prima causa extet, à nullo alio proueniens, non accidentariè, non ab vllo pendens sed essentia bonus, & summum bonum. In Virgine ita considera, vt eius collata cum aliorum sanctitate, tam excellens ea appareat statim, vt cæterorum quasi non esset, videatur. Ab illa in omnes homines deriuatur, quæ his à Deo confertur,

non

non iam adfuit, iam desiderata est, quod accidentium proprietas, (ni essentiam velis) semper in ea fuit, non pendens à primorū parentum in bono perseuerantia, non aliqua ex parte mutila, sed omnino perfecta; vnde ab omni peccato, & debito longè posita, quare sola sancta, & sola benedicta, vt Cosmas illam vocat: Cuius hác puto mentem fuisse, cùm eam tam honorificè compellauit, minimè sic illam alloquuturus, si quidquam minus de ipsius puritate sensisset. Puritatem dico, ab omni peccatorum sorde immunitatem, quæ summa puritas debet appellari.

CAPVT VIII.

Octauæ testes pro causa ætatis dantur.

1 Germanus.

AD hanc Germanus Patriarcha Ierosolymitanus spectat, qui in Theoria rerum Ecclesiasticarum Virginis sanguinem immaculatū nominat, ipsam verò præpurgatam animo, & corpore, id est, purissimam factam, intemeratam item in Epistola ad Ioannem Synnadon relecta in secundo Nizeno Patrum conuentu, rursus in alia ad Thomam Episcopum Claudiopoleos, quæ in eadem Synodo recitata etiam fuit. Græcè pro *intemeratam* ἄμωμον irreprehensam, quod ad immunitatem à culpa, non ad Virginitatis integritatem videtur pertinere, quandoquidem amitti Virginitas potest absque vlla iusta reprehensione. Qua enim ratione dignum esse reprehensione potest, quod necessarium ad matrimonij finem consequendum, filios scilicet procreandos est, sine quibus stare mundus nequeat. Et matrimonium ipso institutore Deo commendatur satis, satis ab omni alienum ostenditur reprehensione. Igitur si Virgo irreprehensa nominatur, idcircò est, quòd nec in se ipsa, nec in Protoplasto vnquam deliquit, caruitq; omni eo semper, quod reprehensionem oleret. Nota præpositionem illam *præ*, voci purgatam præpositam; indicat enim ante omnis immunditiæ aduentum ab ea liberationem. Cum verò peccati quoduis debitum immundicia sit, efficitur præuentam fuisse Virginem, & præseruatam ne illo ratione aliqua inficeretur. Quod assequi potuit Deus, legibus eam de origineo peccato, & reliquis minimè comprehendendo. Perpendi poterat Virginis sanguinem immaculatum dici, nec deesset, quod rem illustraret. Sed huius loco dicenda statim sint, quæ Damascenus præbet laudum Virginis nunquam satis laudatus propugnator.

Hic, oratione secunda de dormitione Mariæ, ista: *Hodierna die sacratissima columba & simplex, atque innocens anima, spirituique Diuino consecra a ex arca, hoc est, ex corpore, quod vitæ initium dedit, euolans, pedibus suis requiem inuenit.* Et post paucula: *Hodierno die Ædem spiritualem noui Adami paradisum suscipit, in quo condemnatio abrogata: E enim ad hunc paradisum serpens aditum non habuit.* Si peccasset in Adam, ad eam aditū habuisset: qua enim ratione patet culpæ, Dæmoni authori eius 2 Damascen.

patet;

patet; patuisset etiam si contraxisset debitum, via siquidem ad peccatum id est. Præclusa, inquis, fuit, quod præuenit gratia, idcirco, etsi ianua non defuit, non tamen patuit. Si non aduenisset gratia, non solùm patuisset illa, sed ingressus quoq; serpens fuisset. Quare patuit ianua, si debitum fuit, & si præoccupante iustitia ingredi permissus ille non fuerit. Vt ergo non pateret, necessum fuisse dicendum est, abfuisse debitum in conceptione, quæ vt vitæ nostræ ostium, per illam enim ingredimur, sic & ad peccatum ianua, patens quidem, si adsit debitum, clausa verò si desit. Acuta nimis, & subtilia hæc iudicas, nec tam plana, vt citra scrupulum nostrarum esse partium Damascenum conuincant; certiora ex illo testimonia, & dilucidiora in re tã graui exoptas. Do certiora, do manifestiora. Ex his vnum illud iudico, primæ orationis de Dei genitricis, sempérque Virginis Natiuitate. *Natura gratiæ cedit, ac tremula stat progredi non sustinens. Quoniam itaque futurum erat, vt Dei genitrix, ac Virgo ex Anna oriretur, natura gratia fœtum anteuertere minimè ausa est, verùm tantisper expectauit, dum gratia fructum suum produxisset.* Igitur antequam conciperetur fœtus, non est ausa natura; idque quia Dei genitrix concipienda erat; ante igitur quàm vitam ea inchoaret, natura veluti se cohibuit, quasi agnoscens, non quibus reliqui tenentur legibus, Numinis Matrem adstringi, non ergo peccati debitum illa contraxit, non in Adam peccauit.

Respensio. Reiicitur. Obiectio. Solutio. Damascen.

A B C D

Subiicit paulò pòst Damascenus. *O beatos Ioachimi lumbos, ex quibus prorsus immaculatum semen fluxit. O præclaram Annæ Vuluam, in qua tacitis incrementis ex ea auctus, atque formatus fuit fœtus sanctissimus.* Audis ipsum semen immaculatum dici, quod priùs deciditur quàm formetur proles? Audis. Qua ergo ratione, cùm flueret, esse immaculatum potuit, si cæterorum more peccati debito adstrictum fætum virtute in se continebat? In origine ipsa immaculatæ munditiæ nomen Damascenus consultò posuit, vt ita elegantissimè cunctis exponeret, quàm ab omni sceletis sorde aliena totius puritatis mater vitam exorsa fuerit. Nec te Valentiæ suprà disp. illa 2. q. 5. punct. 2. versiculo: *Et paulò pòst*; moueat glossula, quam ipsis Damasceni verbis inseruit, dicens: *Quoad productum fœtum nimirum, semen fuisse immaculatum, debere intelligi,* cùm eadem ratione possem & ego scribere, sensum esse, immaculatum dici, quòd absque vlla Ioachimi libidine ab eo in Annæ Vuluam fuerit deriuatum. Vt illa reuelatio testatur, quæ in sancta Brigitta est, cuiúsque meminit Bernardinus à Busti, Marialis 1. p. sermone 7. p. 1. littera F. dicens. *Referam reuelationem, quam fecit Beata Virgo Maria Beatæ Brigittæ, sicut in reuelationibus eius habetur, dicens. Sicut si alicui volenti ieiunare, qui comedendi desiderium haberet, sed voluntas resisteret desiderio, præciperetur à superiori, cui obediendum esset, quòd per obedientiam comederet. Illa comestio maiori remuneratione digna esset, quàm ieiunium.*

2 Damascen. Præoccupatio. Valentia. Brigitta. Bustius.

ie

Sic per talem modum coniunctio parentum meorum fuit, quoniam ego concepta fui sine peccato originali, quia sicut filius meus, & ego nunquam peccauimus, ita nullum coniugium fuit, quod honestius esset, quàm illud, de quo ego processi, & quando pater meus, & mater conuenerunt matrimonialiter, plus fecit hoc obedientia, quàm carnalis voluptas, quia alij coniuges conueniunt ex voluptate carnali, mei verò parentes conuenerunt ex obedientia, & præcepto Dei. Hactenus reuelatio. Qua satis constat insignis animi puritas, & rectitudo sanctissimorum illorum coniugum, cùm procreandæ Virgini operam dabant.

3 Non verò hæc sola Damascenum mouit ad illa cum admirationis nota proferenda, quando non illi eorum laudes curæ tunc erant, sed Virginis, quam celebrabat. Et quanquam non parum in ipsius Deiparæ honorem cedat, ita eius parentes ad generandum conuenisse, ob idque meritò etiam potuerit illorum in actu eo velle sanctitatem exponere, amplius tamen aliquid, & sublimius explicare simul Damascenum intendisse non dubito, mysterium scilicet præseruationis à debito, cæterisque omnibus origineum malum concernentibus. Ideò namque non vtcúque immaculatum semen illud vocauit, sed cum addito puritatem augente, *prorsus immaculatum*, dixit, & in causa, quæ ad illud eiaculandum non æstu libidinis correpta permota fuerit, & in fœtu, qui non solùm immunis in se ab omni peccati spurcitia, & macula esset futurus, sed etiam ab omni

A eius debito atque in alio peccandi necessitate. *Prorsus* enim particula omnem maculæ, quæ immaculati negatur voce, occludit ianuam, aliàs immaculatum prorsus non erit, quod prorsus immaculatum dicitur. Est & illud animaduertendum: nominasse Damascenum disertè priùs Virginem, fœtum, Annam, gratiam, & naturam explicuisse fœtus puritatem, nec fuisse opus, vt iterum hac tam citò per ambages repe-B teret insolita obscurans phrasi, quæ perspicuis verbis iam tradiderat. Et quidem seminis voce non fœtum, sed quod nomen sonat, intelligendum hîc esse docet Vasquez suprà disp. 117. cap. 4. *Vasquez.* numero 47. versiculo *cæterùm. Si beata*, inquiens, *Virgo in peccato originali, & immunda concepta fuisset, qua obsecro ratione immaculatum semen Ioachimi vocari posset, & fœtus ipse non solùm auctus, sed etiam formatus Sanctissimus appel-*C *laretur? Certè verba hæc planè denotant, primum semen ipsum quodammodo fuisse mundatum, non quod verè Sanctificationis capax esset, sic enim sanctificari, aut immaculatum fieri non potuit, sed quia futurum erat, vt ex priuilegio fœtus inde formatus sine peccato conciperetur. Sic enim & ipsum semen, quodammodo, & extrinsecè sanctificatum dici potuit. Si autem Beata Virgo in peccato conciperetur, neque hoc modo immaculatum vocari pos-*D *set. Deinde significant Beatam Virginem conceptam in gratia sine peccato, hoc ipso, quòd dicitur formatus fœtus sanctissimus, & non tantùm auctus: nam si solus auctus sanctissimus diceretur, non ineptè referre quis posset ad tempus post ipsam*

animationem. Hæc ille.

4 In quibus id solùm aliter dictũ vellem, semen immaculatum vocari, quia ex priuilegio proles ex eo formanda origineo peccato esset caritura: debuit dicere, quia virtute continebat illam, quæ eum legibus cæteris mortalibus constitutis circa origineum crimen, cùm in maternis vteris efformantur, commune habitura esset prorsus nihil, vt ipsa *prorsus* vocula *immaculatũ* nomini adiũcta satis probat, probabitque Galatinus qui suprà lib. 7. cap. 5. ait. *Ex quo sancti, ac veteres Græcorum Patres Spiritu sancto illustrati videtur antiquorum Hebræorum opinionem tenuisse, qui vt in præcedentibus visum est, matris Messiæ materiam in materia Adæ fuisse productam voluerunt, ipsamque primam in causa, & excellentia extitisse, atque purissimam vsque ad actualem ipsius Virginis formationem preseruatam fuisse. Vnde & ipse Diuus Ioannes Damascenus in sermone de eiusdem Virginis natiuitate, de Beato Ioachim ipsius Virginis patre loquens, eam ob rem dixisse videtur. O beati lumbi ex quibus immaculatissimum semen fluxit.*

Galatinus.

5 His accedant, quæ Suarius 3. par. quæst. 31. art. 7. in commentario inquit defendens, Christi carnem in Patribus peccato subiectam fuisse, concedi non posse, cuius ita rationem reddit: *Quia caro Christi non continebatur actu in parentibus, vt autem erat in potentia non erat in illis secundùm seminalem virtutem, & ideò non poterat ex vitalium parentum, seu causarum maculari, seu peccato subiici, quia illi parentes solùm poterant inficere carnem, quam in seminali virtute continebant. Ergo non potest caro Christi dici obnoxia peccato in suis parentibus, quia hoc nihil aliud significat, quàm ita contineri in illis, vt ab illis possit infici, seu maculari per propagationem.* Bene. Sed cùm propagatio hæc non nisi iuxta naturæ leges per semen contingere vnquam possit, efficitur, vt quando per illud proles maculanda fuerit, maculatum ipsum etiam suo modo sit, cum à parentibus maculare potentibus illud oporteat deriuari. Quid ergo dicendum putabis, si posse audieris propagari aliq[uam] em, contineríque illum in ea, quam vocat seminalem virtutem Suarius hanc præterea immaculatam dici? Sanè (vt arbitror) respondebis, semen illud in quo propagandus contineri asseritur, ea ratione tam nobili cohonestari epitheto, quod & prolis esse initium immaculatæ debeat, & à parentibus ipsum ita oporteat decidi, vt quemadmodum illi maculæ in filium transmissuri nihil sunt, ita nec in semen eo modo quo maculari hoc potest. Rem exemplo illustrabimus.

Suarius.

Si Adam non peccasset, mundum ex eo profluisset olim semen, mundum quidem, vt id mũditiæ capax est, nec vt hoc appellaretur nomine, confugiendum omnino, tunc esset ad solam prolem concipiendam ex eo, quasi ex nullo alio capite munditia semini prouenireṭ, aut nullum alium habere sensum locutio verum posset. Immaculatum diceretur liberè, quod ita decideretur, vt nulla de aliquo transmittendo in fœtũ re ipsa crimine 6

tunc

tunc temporis vrgeret lex, quia A nondum Protoplastus peccasset. Nunc ergo si Ioachimi semen, ex quo Virgo, *immaculatum prorsus*, in Damasceno legimus, quid nobis intelligendum erit? Certè pro Virginis conceptione neque Adamo, neque Ioachimo vllam fuisse impositam de transfundendo peccato legem, atque ita se illud habuisse in parentibus semen, quantum ad Virginem pertinebat, & antequam ab eis dif- B flueret, & cùm fluebat, ac se gereret, quod ab Adamo esset non peccante, Illum verò, qui tunc extam puro generaretur semine debiti aut in se, aut in Adamo peccati, quod non erat, primo sui ortus instanti contracturum nihil Damascenus ingenuè fateretur. Id ipsum ergo de magna fatetur Marre, quando parentis semen, ex quo producta est, *immaculatum prorsus* vocat. Confir- C mant hæc, quæ nuper citatus Suarius eadem 3. part. 2. tomo disp. 3. sect. 3. inquit. Rogat, Vtrũ potuerit beata Virgo ante animationem sanctificari: Respondet; non potuisse; probat, Subdit: *Solùm posset intelligi quædam extrinseca lex Dei, qua statuat deputare hoc semen, vt per illud proles sancta, & sine peccato concipiatur. Sed hæc non est propria sancti- D ficatio in radice, sed solùm est decretum Dei de sanctificanda huiusmodi prole in ipso conceptionis momento, & eodem modo posset intelligi in ipsis parentibus proximis, vel remotis excipere Deum prolem aliquam à lapsu culpæ, vt v.g. si statuerет, ex talibus parentibus concipi filios, vel nepotes sine originali culpa, & hoc fortasse modo*

Suarius.

dixit D. Thomas in 3. dist. 3. q. 1. art. 1. potuisse Beatam Virginem in parentibus sanctificari ante animationem, quanquã hæc re vera non sit propriè sanctificatio, quia supposito lapsu in primo parente semper naturalis cõceptio de se est inefficax, vt ex vi illius inducatur gratia, &c.

7 At, non supposito Adami crimine in Diuina mente, conceptio Virginis decreta est, sed lata, vt ita dicam lege de illius puro conceptu in omni Adami euentu postmodum decernendo; quare tum in Protoplasto, tum in proximis parentibus à peccato Virgo excepta est, atq; hoc pacto in illis sanctificata, vt & in semine propter eandem rationem. Nec obest, esse hanc sanctificationem extrinsecam, cùm semen non dicatur à nobis immaculatum intrinsecè nec à Damasceno, sed extrinsecè; ita verò, vt satis censeri debeat: ad immaculatum id vocandum, & honorandum. Quò fortè respexit Angelus, cùm ad Brigittam, sermone illo suo 10. cap. versus finem, extulit. *Bene esset conueniens & dignum, quod dies illa ab omnibus in magna reuerentia haberetur, qua materia in Annæ vtero concepta, & collecta fuit: ex qua benedictum corpus Matris Dei formari debeat, quam ipse Deus, & Angeli in tanta charitate peramabant*: Sic Angelus. Quibus, ni fallor, exponit, quãta illius materiæ puritas fuerit, idque. Vt virginis, cui parabatur, mũditia, vel antequam esset, omnibus esset nota, quámque ab omni peccati sorde libera tunc etiã, cũ nondũ vitam inchoasset. Hoc autem quis non videat, intelligi

Brigitta.

alia ratione haudquaquam posse, A præterquam à nobis exposita, iuxta quam nec debitũ pecandi, nec in Adam peccatũ contraxisse Deiparã notum est. Et quidem si tam pura illa materia extitit, si tã immunis ab omni criminis labe, digna profectò fuit, quæ sanctè coleretur die, quo in Annę vtero cœpit coire, vt ex ea postmodum benedictum magnæ Matris corpus efformaretur. Ipse autem exhibendus cultus, seu illo dignam B eam fuisse, abundè probat, sanctam, & mundam censeri ab Angelo, cùm nihil in Ecclesia non sanctum ritu catholico celebretur. Quo verò alio sensu adfuisse illi sanctitatem nisi à nobis exposito credi potest? Nullo certè alio. Iuxta illum igitur sancta fuit, ideóq; à debito, & in Adam peccandi ratione Virgo immunis penitus.

8 *Euasio.* Eo duntaxat materiam illam C tunc temporis sanctam fuisse inquis, seu hac ratione, quamuis sancta tunc non existeret, celebrari à Christianis posse, quòd proximè formanda ex illa erat, quam sanctitate plenam concipi *Refellitur.* statuisset Deus. Non hanc celebrationis huius Angelus causam reddidit, sed illam, *Quia ex ea benedictum corpus Matris Dei for-* *Responsio.* *mari debebat.* Eandem esse cum D à te proposita, verbisque discre- *Reiicitur.* pare duntaxat, effers. Si penitius euoluatur, inuenietur discrimen: cùm priùs corpus in maternis efformetur visceribus, quàm concipiatur proles, aut sit (hæc enim ante corpusculi, & animæ coniunctionem esse, dici non potest) & Angelus non ob concipiendam prolem ex materia illa dignam eam veneratione protulerit: *Sed quia benedictum ex ipsa corpus matris Dei compingi debebat:* benedictum, inquam, à primo suæ formationis instanti, non ratione alia, nisi quia ex Ioachimi semine futurum esset eius proximè, quam nulla vnquam deberet maledictio contingere. Quæ nullum, ais, habi- *Responsio.* tura peccatum vnquam esset. Si *Refellitur.* peccati debitum quædam suo modo non esset maledictio, admittenda reponsio certè foret, sed quoniam suo modo illud maledictio est, & absolutè benedictum appellatur corpus, quod benedictum sui tantùm ratione nunquam esse potuit; fit benedictum generatim dici, quod illius debebat esse, quam nulla maledictionis species, nullus modus comprehensurus erat: quare nec peccati debitum in se ipsa, nec, quod maius est, in Protoplasto, cùm is olim cecidit, aut peccauit, aut peccandi cæterorum more in illo debitum vllum subiit.

Adornabo hæc illis, quæ Gertrudis 4. libro insinuationum Di- 9 *Gertrudis.* uinæ pietatis cap. 53. habet. Sunt: interroganti Virginem respondisse: *Angeli sancti modò in cœlesti gloria cum inæstimabili retractant lætitia gaudia sua ineffabilia, quæ habebat nouem mensibus illis, quibus ego crescebam in vtero matris meæ, cùm ipsi secundùm vices suas incremento meo deuotum obsequium exhiberent. Nam Angeli Sancti, contemplando in speculo Sanctæ Trinitatis nobilissimi corporis mei, quod formabatur, dignitatem singularem, & quam per me Dominus disponebat toti mundo conferre*

ferre salutem, toto nisu ad hoc obsequi gaudebant, aëremque, & omnem creaturam, unde vegetabar in vtero, per diuinam gratiam nobilitabant. Archangeli quoque in speculo diuinitatis recognoscentes sublimitatem diuinæ cognitionis, familiaritatis, ac vnionis, ad quam anima mea, exultantes ministeria indefessè adhibebant: Similiter & ceteri ordines in his, in quibus me dignitatibus suis cognoscebant simillimam futuram, toto conamine ministerium deuotissimum exhibentes ad laudem, & gloriam Creatoris cum ingenti gaudio delectabantur me promouere. Hactenus Virgo sanctissima. Quæ tum corporis sui, tum animæ præstantiam sigillatim, ac seorsim expressit, ne si animæ tantùm explicuisset, corpus vt abiectum aliquid tacuisse putaretur, aut si de anima silens de hoc solùm esset loquuta, istius nobilitatem eam duntaxat arbitraremur, quæ veluti extrinseca denominatione ab anima in id deriuata contineretur. Notatione verò dignum admodum est, dignitatem illam vocasse. Quod propterea fecit, vt ab omni peccati debito exceptionem, qua donata fuit, non minori breuitate, quàm elegantia exponeret, vtque dilucidè nos doceret, quàm ab immundo semine alienum illud compactum esset, nulli eorum hac parte inferius, quæ fœlicissimo innocentiæ statu ab omni culpæ debito prorsus libera formarentur. Quòd eorum futura essent, quos nulla tunc in primo vitæ limine tam infœlicis debiti ratio comprehenderet: hoc enim tantum bonum in sua Virgini con-

A tigisse formatione, vti singulare Dei beneficium fuit, ita singulari dignitatis nomine iure optimo ab eadem Theotoco declaratum est.

Nescit nemo, in seruum non 10
posse dignitatem cadere, illúmque seruum esse, qui legibus pœnæ addictus est. Vnde pœnæ seruus dicitur, nec ignorat aliquis ob primi hominis scelus in eo nos omnes damnatos fuisse ad gratię priuationem, cùm primùm
B concipimur, vnde pœnæ huius formamur serui, dignitate priuati, qua ornati exordiremur vitam, si parens ille in bono perseuerasset. Hac Virgo suum corpus minimè caruisse in prima formatione testatur: non igitur seruile corpus extitit, quare nec eius, quæ alicui de gratiæ priuatione contrahenda infami debito teneretur, aut in aliquo ad id sustinendum esset vnquam lege damnata, sed ab his omnibus
C prorsus libera; Quòd nec in se, nec in vllo alio, aut peccasse, aut peccati debitum contraxisse, vsitato nomine vocitatur. Audio mihi dicentem aliquem: istam Mariani corporis dignitatem nec explicare, nec esse aliud, aut fuisse, cùm formabatur, præter diuinam æternæ mentis destinationem, qua, vt Assertoris suo tempore fingendis ex illo membris, & in eo per nouem menses portandis aptissimè deseruiret, intra sterilis Annæ viscera,
D Deo miraculosam fœcunditatem præbente, gigneretur. Id namque peculiarissimum fuisse numinis beneficiũ, quàm magnum bonum, & amplissimam quandam concessam cœlitus dignita-

Obiectio.

 tem

tem quis neget? Certè, qui sapiat, nullus.

11 *Solutio.* Sed cùm tam præclara hæc esset, postulabat vt decens, sanctum illud corpusculum in materno sic componi vtero, vt quanta maxima puritate, ac munditia id posset fieri, conderetur. Nulla verò alia maior esse tunc potuit ea, quæ à nobis hactenus explicata est, quæque omne peccati debitum ab anima, cui iungi corpus debet, longè abesse deposcit. Egregia sanè dignitas, & singularis, singulari, & egregiæ Virgini concedenda; generatim *singularem* corporis sui dignitatem vocat, non hoc aut illo genere, non hac ratione, aut illa, sed vocabulo tota prolato amplitudine, vt quantum hæc significatione complectitur, tantùm dignitatem eam singularem comprehendisse minimè dubitemus. Adnotant persæpè interpretes, adnotant frequenter Diuini Verbi concionatores, non sine causa Redemptorem nostrum absolutè Dominum in libris sanctis dici, vt Marci vltimo, versiculo *Marc vlt. v. 19.* 19. Et *Dominus quidem Iesus postquam loquutus est eis*, &c. passimq; alibi, eisque illam, velle Spiritum Sanctum, omnes intelligant, non vnius, aut alterius rei, sed omnium eum dominium obtinere, omnium imperium, atque in omnes amplissimam potestatem, iuxta illud Matthæi vltim. *Matth. vlt. v. 18.* vers. 18. *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.* Eandem ob causam *singularem dignitatem* Virgo absolutè dixit, vt sciremus non in hac, vel illa re duntaxat eam consistere, sed in omnibus, quorum sanctum ipsius corpus esset capax.

12 *Obiectio.* Obiicis; hucusque à nobis dicta nihil aliud aut explicare, aut conuincere, quàm sacri huius corporis dignitatem, merā quandam extrinsecam denominationem ab ipsius Virginis anima prouenientem fuisse, quandoquidem in hoc totam constitisse affirmauimus, vt innocentis prorsus animæ corpus esset futurum. Hoc autem quid aliud præter puram, & putam denominationem extrinsecam esse potuit? *Solutio.* Aliud nihil, non tamen ab anima, quæ nondum erat, profectam, sed à diuino decreto, quod statuerat, vt creaturarum omnium purissimę vnitum eius animæ deseruiret. Tritum hoc in Scholis, A forma nondum producta denominationem esse non posse; quanquam penes illam, relationémve ad illam frequentissimè desumatur. Non erat autem quamprimum sanctissimum illud coagulari cœpit corpusculum, immittendus postmodum in artus spiritus, non igitur ab illo, eiúsve sanctitate inhæsura illi, cùm esset, tanquam à denominante forma vlla, tunc denominatio potuit oriri, quamuis penes illum, quam habuit, pullularit. Vnde fit à prædicto numinis decreto habuisse tunc initium, quia videlicet ita Deo statuente producebatur, vt esset fœminæ in qua peccati nihil esset futurum, nihil ei in alio vnquam fuisset culpæ. *Obiectio.* At hæc manifesta, inquis, petitio, vt aiunt, principij est. Nam si ad Virginis puritatem, & innocentiam probandam hanc sacri eius corporis dignitatem adducimus,

ducimus, istam verò per animi, A cui iungendum illud erat, sanctitatem exponimus, manifestè principium petimus; supponentes, quod ostendendum per corporis assumpsimus dignitatem. Nulla est. *Solutio.* Sic enim ratiocinationem conficimus. Mariano corpori adest, cùm effingitur, dignitas hæc in seruum non potest cadere; non ergo seruile, aut mancipium tunc est, liberum igitur, & ingenuum. Verùm hoc illi non potest accidere nisi libero, & B ingenuo futuro animo efformetur, ad hunc igitur recipiendum construitur: Hic ergo cùm fuerit, immunis ab omni debito priuationis iustitię sustinendo in vitam prodibit, aliàs seruus pœnę ab authore illam accipiet, quo fiet, vt corpus ante illius aduentum liberum non extiterit, sed omnino conditionis seruilis, atq; ideò incapax dignitatis, omnísque indignum quia seruile, quare affectum nulla, multo ergo minus C aliqua singulari: & tamen affirmat Deipara, suo amplissimam, cùm coagmentabatur, minimè defuisse. Quæ in his petitio principij, quid aduersus Dialecticæ præceptiones? Non video, quid iure valeat reprehendi. Quare ad alia pergo, quibus ex Damasceno petitum testimonium, & hactenus expositum contendunt ostẽdere, de Virginis conceptione minimè posse intelligi, qui refragantur nobis. D

13 *Obiectio. Damasc.* Aiunt: subsequi ad illa, quæ priori habent loco, & superiùs recitauerimus: *Natura gratiæ cedit, ac tremula stat, progredi non sustinens* &c. Sed hæc de primo Virginis ortu in matris vtero accipienda non sunt, ergo nec illa, quæ subiiciuntur, *O beatos Ioachimi lumbos*; & reliqua, hucvsque tam prolixa commentatione adornata. *Damasc.* Vt priora de Virginis conceptione accipi non debe- *Solutio.* rent; idcirco de illa posteriora non agent? Vnde hoc colligunt? Crescere oratio non potest, non augeri sententia, ita vt priùs de magna re, posteriùs de maiori sit sermo, priùs egregia detur laus, posteriùs augustior? Annon id Rhetoricæ leges statuunt, eloquentiæ iura præscribunt? Sed nego priora de Theotocæ conceptione non esse, quidquid in oppositum Vazquez suprà cap. illo 4. numero 45. versi- *Vazquez.* culo *Alterum*; velit, dicens, *Quæ mea quidem sententia non pro sanctificatione Virginis in momento ipso conceptionis, sed antequam ex vtero matris oriretur allegari debent. Quod enim ait, naturam non fuisse ausam anteuertere, & præcedere fœtum gratiæ, sed tantisper expectasse, non denotat, in eodem momẽto temporis conceptam fuisse naturam Virginis, & sanctificationem consequutam, alioquin nõ diceretur natura expectasse gratiam, sed simul cum ea fuisse, siquidem expectare non potuit natura antequam esset. His ergo verbis significare voluit Damascenus, non fuisse Virginem ortam ex vtero Annæ, antequam sanctificata fuisset, & fœtus gratiæ in ea conceptus: & ideo inquit, tantisper expectasse, non quia tempus secundùm ordinem naturæ ad partum requisitum expectauerit, sed quia re vera toto illo tempore, quo fuit in vtero, antequam nasceretur, & in lucem prodiret, instar expectantis se haberet.*

Verùm

14 *Refellitur.* Verùm in quo instar expectantis se habuit, cùm ante legitimum partui decretum diem nulla ratione, vt ipse fatetur Vazquez, tempus secundùm communes leges natiuitati designatum potuerit operiri. *Praeoccupatio.* Neque satisfaciet, si dixerit, idcircò se habuisse expectantis more, quod non anteà in lucem prodierit, cùm neque prodire absque miraculo posset, nec id ipsi iure aliquo deberetur. *Damasc.* Deinde cur Damascenus præmisit, *Natura gratiæ fœtum anteuertere minimè ausa est?* Qua enim ratione auderet, quanquam vellet, si omnino illi, & impossibile ante legitimum tempus nasci, & ante hoc nasci ex priuilegio indebitum prorsus erat. Accedit, tantisper naturam expectasse Damascenum dicere, nouem autem menses, quos à conceptu ad partum vsque debuit expectare, qua ratione tantisper nominare potuit? *Responsio.* Locutionem, ais, esse metaphoricam, quare scrupulosè accipi non debere, maximè cùm concionatoria sit, & vsus habeat, vt suggestum loqui minùs propriè interdum queat: Vnde satis erit, ante natiuitatem Virginem sanctitate cœlitus donatam fuisse, vt ea metaphora vti verè potuerit Damascenus. *Reiicitur.* Admittatur ergo sua etiam metaphora, cùm Virginis conceptioni verba hæc à cæteris tribuuntur: vt à Suario, Canisio, Valentia supra, & aliis, nec premantur illis; *Suarius. Canisius. Valentia.* *Siquidem expectare non potuit natura antequam esset*: Consistat verò in hoc translatio, vt gratiam expectasse dicatur natura, quod hæc expectauerit semen, non qualecumque, sed destinatum diuinitus, immaculatúmque ratione iam explicata effectum, vt ex illo fieret Virgo. Id autem cùm gratiæ opus fuerit expectaueritque natura, gratiam profectò expectauit, neque ausa est aliò ad generationem concurrere, ad Virginis scilicet formationem. Tantisper verò dicitur expectasse, quoniam à tempore, quo Virginis procreationi vacare illius parentes acceperunt, vsque ad perfectam seminis administrationem, & constructionem fœtus, parua certè mora intercessit, cùm eodem penitus die, quo illi sanctè, vt diuinis obtemperarent monitis coïere, Virgo concepta fuerit, perfectè formatum corpus, & anima in artus missa, quod cæteris non contingit, sed post non pauculos dies. Siquidem cœlesti reuelatione illa Nicolao ad Elpinum interprete (de qua suprà) Marianæ Conceptionis festum octauo Decembris agi præscriptum est; quod rectè obseruauit Granadus in suo libello pro immaculata Virginis Conceptione. *Granadus.* Igitur tantillum expectauit natura, vt perfectè semen illud in viri lumbis elaboraretur, deriuaretúrque in sterilem vuluam, vt suum illa statim opus inciperet, quod plenum gratia futurum erat.

15 *Interpretatio cuiusdam exploditur.* His cuiusdam interpretatio exploditur asserentis, idcircò tantisper à natura expectatum gratiæ opus fuisse, Damascenum tradere, quòd priùs natura gratiam fuerit anima Virginis adepta, quàm corpori vnita. Rem ita explicabat. In eodem temporis

A temporis instanti, quod humanæ generationis est, naturæ duo intercedunt, in quorum priori creatur anima, in posteriori corpori vnitur, & originea inficitur peste, ne autem Virgini tantum malum accideret, Deo res ita disponente, summo consilio effectum est, vt aliud inter prædicta fuerit, in quo ante animæ, corporisque virginei coniunctionem gratia menti diuinitus infusa est, quare (aiebat ille) tribus Virginis totum conceptionis B negotium absolutum, & perfectum est; in primo creata est anima, in secundo sancta effecta, in tertio corpori vnita. Expectauit ergo natura tantisper, vt illo scilicet naturæ secundo instante recedente, adueniret tertium, in quo generatio animæ corporisque vnione (quod esse naturæ opus constat) consummata est. Quo similis Angelorum creationi suo modo Virginis (addebat) productio fuit, cùm illi primò in gratia creati proximè Deũ amauerint; deinde perseuerãtiam C addiderint, vt post gloria donarentur.

Confutatur.

Sed falsum totum hoc iudico, inane prorsus, ac sine firmo aliquo fundamento. Enimverò cùm naturæ instantia dependentiæ veræ sint, quam ipsa necessariò physicarum rerum natura secum affert, sitque nulla inter gratiæ collationem animæ, D huiúsque vnionem cum corpore, sit commentitium hoc secundum naturæ instans esse, ad summúmque si fuit, rationis tantùm fuisse. Deinde Philosophorum melioris notæ concors sententia est, Naturæ instans non esse, in quo vt loquuntur illi, sed à quo, malè igitur creatam in primo animam, in secundo collatam isti gratiam, in tertio vnitam fuisse corpori, affirmat ille.

16 Præterea si dependentiæ physicæ tãtùm naturæ instantia sunt, vt re vera sunt, dependentia verò hæc, quia vera dependentia est, physicæ alicuius causalitatis esse omnino debet, explicet nobis instantium horum acutus iste assertor, quæ, aut qualis, cuiúsve causæ fuerit, quæ inter gratię infusionem animæ, huiúsque vnionem cum corpore intercessit. Imprimis namque materialis causæ non erit, nec esse poterit, quando nec subiectum gratia; nec physica dispositio, vt corpori anima iungatur, est Deinde formalis multo minùs, cùm iam antecedere prædicta vnio deberet, vt materia omnis formæ recipiendæ præmittitur necessariò. Efficientis verò quo pacto erit, quando nec princeps causa, nec instrumentum vnionis istius gratia est? Superest finis, qui nihil ad rem, cùm postrema omnium, quantum ad exercitium, seu executionem, vt dicunt Philosophi, causa ille sit.

Responsio.

Respondebat: Efficientis, aut dispositionis veluti, quæ materialis causæ dependentia nominatur, illam fuisse, quòd statuisset Deus, corpori sanctam illam haudquaquam vnire animam, nisi ei gratiam conferret, quo posito Diuinæ mentis decreto non poterat ipsemet Deus vniendæ animæ operam dare, multo minùs quælibet alia causa, nisi & gratiam is benignè conferret, hoc autem dependentia non leuis iam est.

Reiicitur.

Quoties ipsa rerum innata

illis conditio non mutatur, fieri A non potest, vt physica illa dependentia (si propria & intrinseca esse debet) quæ suapte natura minimè potest intercedere, adueniat recens. Non autem illius decreti vi mutatio aliqua physica rebus accidit, non igitur noua inter illas exorta dependentia est. Solùm verò præfatum decretum conuincit, non futuram animæ vnionem, si gratia eodemmet temporis instanti non B conferretur, naturæ prioritatem non arguit, vti nullam arguit, futuram minimè secundæ causæ operationem, si prima suum non præberet auxilium, sed non futuram non concurrente Deo. Appositissimum his confirmandis, explicandisque illud exemplum est, quo me vsum aliquando nunc memini statuat Deus, nolle se mecum operari, nisi C Ioannes mihi præsens adsit, quem recens creare præsentem mihi statuit. Id ne satis censebitur, vt physica naturæ prioritas, & dependentia inter meam operationem, & Ioannem, qui creandus mihi præsens est, intrinsecè, ac propriè & immediatè intercedat? Satis profectò esse dicet nemo. Nec satis ergo, vt intercedat similis in te proposita illud decretum erit.

17 *Euasio.* Vt propria, rigurosa, & intrinseca prioritas non potuerit intercedere, id enim nuper dicta conuincunt, potuit tamen, quæ Theologica vocatur, dari, qualis inter attritionem, & gratiæ collationem per Sacramentum accidit: nec enim intrinseca iuxta Philosophorum regula est, siquidem attritio ad gratiam vltima dispositio suapte natura esse non potest; Est tamen ex diuina institutione, qua stabilitum habetur, absque illa, vllâve alia meliora in anima Sacramentum gratiam minimè collaturũ, quare ab illa hæc vt à dispositione suo modo pendet, atque hinc, fatentibus omnibus, prior hæc ea conceditur prioritate non semper durationis, sed interdum naturæ duntaxat, quæ si non tam immediata physicè, atque intrinseca est, ac cæteræ, quæ inter dispositiones & formas à natura prouenientes reperitur, est nihilominus posito diuinæ mentis decreto vera, & physica prioritas, qualis requiritur, sit inter dispositionem, & formam. Ad hunc ergo modum potuit esse inter animæ Deiparæ sanctificationem, & illius vnionem cum corpore. Non potuit, vt res peracta fuit, quidquid esse potuerit, si *Reiicitur.* ratione alia gratiæ infusio Virgini contigisset. Etenim sanctitas illa primo suæ conceptionis instanti collata non est, nisi præcedentibus in ipsa Virgine mentis actibus, quibus se ad gratiam præparauit, vt melior, receptiórque Theologorum sustinet opinatio. Hi verò exerceri à Virgine D minimè potuerunt ante animæ ad corpus vnionem, quare ab ista illorum pendebat exercitium, atque idcirco & gratiæ infusio; quæ vti sub meritum de congruo in Virgine actibus illis eam sibi promerente cecidit planè, ita posterior eis esse debuit natura, cùm præmium omne merito posterius sit; quoties verò

rò non tempore, natura quidem; A vt in adultis omnibus patet augmentum sibi gratiæ diuinis operibus comparantibus. In his enim duratione simul bonum, quo promerentur sanctitatis incrementum, & hæc inueniuntur naturę prioritate solùm interueniente, qua meritum præit, merces sequitur. Quæ prioritas non illa rigida est, & strictissima medio aliquo physico influxu inter physicas reperta causas, quando physicè meritum in præmium non B influit, sed quæ, cùm vera naturæ prioritas sit, id tantùm exigit suo iure, vt exhibeatur id, quo pręmium adquiri debet. aliàs non consequendum, hócque in eius remunerationem sequatur.

18 *Obiectio.* Hinc ita rursus is, aduersus quem decertauimus. Meritum, & præmium vt moralia causa, & effectū se habent, & tamen prioritas inter ipsa reperitur naturæ, C quæ non nisi moralis esse potest, aut si physica est, absq; vlla reali dependentia esse debebit, cum ea, inter quæ versatur, moralia quædam sint. Pari ergo ratione inter animę Virginis sanctificationem, & vnionem illius ad corpus intercedere potuit, aut moralis prioritas naturæ aliqua sine physico aliquo influxu, aut physica, & stricta, etiamsi nulla interue- D nerit dependentia realis vnionis animæ cum materia ab illius gratia & sanctitate, quemadmodum absque vlla simili dependentia necessariò inter meritum, & præmium admitteretur, si realis dicatur, & physica, quæ inter hæc prioritas datur. *Solutio.* Sic ex dictis hæc solues. Imprimis esse moralis non potuit, cùm ex præsuppositiuis meritis institia Mariæ contigerit, illáque ad corpus animæ vnionem supponant. Deinde non realis ea, quam inter meritum, & præmium absque reali dependentia necessariò debere admitti contendit, si physica inter vtrumque naturæ admittatur prioritas, cùm nullo modo animæ ad corpus vnio gratiæ postulet entitatem in ea, vt hæc materiæ copuletur: quemadmodum præmium natura sua exigit necessariò, si iuxta communes leges rerum agendum sit, vt meriti entitas ipsum præcedat, quamquam physicè in ipsum nihil ea deriuatura sit. Non est autem nouum insolitúmve requiri physicam alicuius entitatem ad aliud in quod illa physico influxu nihil operatura est. Sic relationis terminus existar realiter necessum est, vt relatio ad ipsum in altero extremo nascatur, cùm tamen à neutro in alterum physico influxu aliquid deriuetur. Ergo, vt concludamus, est nihil, prioritatem illam inter animæ Virginis sanctificationem, & eius ad corpus vnionem probans, vnde nec suadens aliquid, ob eam Damascenum dixisse, gratiæ fœtum à natura fuisse tantisper, dûm concipiebatur Deipara, expectatum.

Et, vt nondum abeam à Damasceno venio ad illa, quæ oratione tertia de Natiuitate Mariæ ad finem habet, vbi *Naturæ Reginam, & nostræ massæ primitias eam* vocat. Si naturæ 19 *Damascen.*

regina est, nullius obsequio eorum, quorum est regina, debuit esse addicta: fuisset verò dæmonis, qui naturæ pars est, si peccari debitrix extitisset, quandoquidem peccato inferorum principi obsequium exhibetur. Si prætetea nostræ massæ primitiæ Deipara, vni duntaxat debetur Deo, cuius primitiæ omnes; nunquam igitur peccato debuit aliquid, nunquam in Adam triste diaboli mancipium fuit. Ad hæc. Primitiæ nostræ massæ illius præstantissima nobilitate porrio esse debent, & illius prima, nullo igitur fœdaræ peccati debito, vt nullo inquinari primi homines fuêre, quos massæ nostræ primitias quoque poteris nuncupare, cùm primi omnium fuerint, ad quos alludere Damascenum suspicor, vt intelligamus, tam liberam ab omni culpa, & huius debito conceptam fuisse Virginem, quantum duo illi omnium mortalium primi exorti fuerint: Et quidèm non solùm natura primi, sed etiam gratia, ideóque vtriusque primitiæ Deo, quorũ Theotocos fœlicitatem auctam multis gradibus assequuta sit; atque idcirco digna, vt massæ nostræ primitiæ nominetur.

20 *Damascen.* Concinunt his, quæ oratione prima de dormitione ita scribit: *Cuius naturæ primitias ex purissimis, & illibatis, ac prorsus immaculatis sanctæ Virginis sanguinibus suscipiens.* Cur naturæ primitias suscepisse Christum dicit? Equidem quòd eam sibi humanitatem coniunxit, quam nec in se ipsa, nec in alio peccatum vllum, aut huius aliquod debitum inquinarit. Ob eandem ergo rationem ea[...] epitheto eius Matrem [...]mam decorauit. Agn[...] quod in filio ignorare n[...] potuit, quamquam diuersa cuique illorum ratione. Subdit non semel in eiusdem orationis decursu, quæ hoc ipsum bellè confirment. Vocat non solùm bis, tertióque, *Sacram, & prorsus immaculatam Deiparam*, item *gratiæ abyssum*: *Damascen.* oratione verò 2. *sanctam, puram, & labis expertem*: & in Iambo de Natiuitate *puram labis*: denique sententiis de Virginis annunciatione *reprehensionis expertem*. Neque est, cur expendam singula, cum eo omnibus hactenus dictis per se lector possit colligere. Damasceni hæc ita esse exponenda, vt aliud nihil præter immunitatem, quam Virgini damus significent. Vt significant, quæ ita Paulinus Aquileiensis Episcopus 30. libro contra Fœlicem sic effert. *Maria eiusdem est nobiscum natura, sed non eiusdem gratiæ.* *Paulinus Aquileiensis.* Quo id pacto esse verum potest, si nostrum instar peccati debitrix concepta est, in Adam peccauit, aut in eo peccandi habuit debitum, cum in aliis cæteris eius gratia non alterius à nostra sit naturæ?

Nec puto responsurum te, quòd longè præstantioris gradus. Si namque hoc ad istius locutionis veritatem sufficeret, satis etiam esset ad proferendum, supremi Angeli gratiam, & sanctitatem alterius esse rationis ab ea, quæ beatorum omnium infimo data est. Quod quis asserat? Asserit idem author 6. libro. *Mulctata est prima mater humani generis dolore, tristitia, seruitute* [...] 21 *Euasio præcluditur.* *Paulinus Aquileiensis.*

contra

contrario clarissimis bonis, Maria Virgo honorata est salutationis Angelicæ, benedictionis diuinæ, & plenitudinis gratiæ. Nam primus homo de terra virgine, consilio sanctæ Trinitatis formatus est, dicente Domino: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: Secundus verò Adam, id est Christus de terra Virginalis vteri, operatione eiusdem Trinitatis creatus est. Perpende primæ fœminæ seruituti gratiæ in Maria plenitudinem obiici à Paulino, vt tanto bono ab omni peccati seruitute liberam tam præclaram Virginem scites. Paulini hæc in Alcuino 6. contra Felicem Vrgelitanum inuenies.

Alcuinus.

CAPVT. IX.

Ex ætate nona producuntur Patroni.

1 *Nicephorus. Constantinopolitanus.* INuenio isto sæculo Diuum Nicephorum Constantinopolitanum antistitem, in eiusque ad Maximum epistola inter alia de Virgine, quæ sequuntur: *Inhabitans enim in vtero incontaminatæ Dei genitricis Virginis Mariæ, & in animo, & in carne præmundata Spiritu.* Absoluit epistolam, dicens, *Intercessionibus immaculatæ, & incontaminatæ eius matris & omnium Sanctorum, &c.* Lege Ionam Aurelianensem Episcopum, qui tres libros pro sacris imaginibus scripsit, in quorum primo augustam Virginem *Sanctam, intemeratam, & inculpatam* dicit. Theophanes autẽ Græcus Theologus in hymno de Annunciatione sic ad eam loquitur: *Inuenisti gratiam apud Dominum, quam inuenit nunquam alia quæpiam, & immaculatissima,* & infrà. *Tibi gratia est data, ô Dei genitrix Diuina. Tibi omnis creatura clamat, ô Dei nympha. Tu enim sola mater filij prælecta es immaculata,* & rursus. *Aue Domina Virgo, aue immaculatissima, aue receptaculum Dei, Adæ reuocatio, Euæ redemptio, mons sanctus, manifestum sanctuarium.* Ideo reuocatio Adæ, quòd vt ex ipso absque vllius peccati debito infecto nullo contaminata Eua formata est, sic ex illa Maria nullo sceleris fœdata debito, nullius criminis subiectus maculæ, nulli obnoxius Christus conceptus fuerit. Vide Strabum sæculi huius scriptorem dicentem in 25. Exodi *Purissimam corpore, & mente Virginem.* & illa in sermone quodam Ausberti, si huius lucubratio illa, quam Alcuini homiliarum continet, Incipit, *Creatoris matrem omnis creatura magnificat. Tu ergo pulchra es vt luna, imò pulchrior luna, quia tota pulchra es, & macula non est in te, neque vicissitudinis obumbratio.*

Ionas Aurelianensis. *Theophanes.* *Strabus.* *Ausbertus. Alcuinus.*

2 Deinde terribilem eandẽ Virginem omnibus inferni potestatibus ad significans subdit: *Timor, & tremor venerunt super eos, ita vt dicerent, Ecce plusquàm Eua hæc.* Si plus quàm Eua, nullum habuit criminis debitum, non in Adam peccauit, vt horum nihil Eua perpessa est. Recole quæ de luna pro Virgine adducta superiùs habes, illa item quæ de aura tractauimus, cui similem etiam magnam Matrem Ausbertus ibidem ostendit, inquiens: *Sicut aurora valdè rutilans in mundum progressa es ô Maria, quando veri solis splendorem tantæ sanctitatis* iubare

Ausbertus.

subare præcurristi. Non contentus, A *rutilantis*, voce, aduerbium illud, *valdè*, præposuit ei, cuius notio, vt significationem illius auget, cui adhæret, ita non quamcumque rutilantem auroram Ausberto exprimit, sed qualem cernimus, cùm ne minimum vestigium nubis, aut nebulæ cœlum albescente die occupat. Verùm hæc quid notare poterunt nisi, nec peccati vllum debitum, quod B peccati vestigium est, in Virgine vnquam fuisse non peccasse in alio, non cadendi in vllo necessitatem aliquam subiisse. Hoc valde rutilantem eam auroram præstitit, conspicuam, & iucundam omnibus tum mortalibus, tum cœlitibus, qui exordium illius, vt primum affulsit, ceruici venerati sunt. Ad cuius fulgentissimos radios videamus, quos ipsius adoratores, & laudatores sequens ætas proferat. C

CAPVT X.

Ætatis decimæ causæ defensores.

I Leo Imper. PRimus Imperator Leo sapientissimus princeps esto, fœlix certè initium, cuius, oratione de pura Virginis conceptione, illa: *Cum adhuc in lumbis paternis contineretis, genitor tuus clamabat,* D *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Audisti verè ô filia commonitionem, & oblita es populi tui, & fortis, & domus paterna, fortis videlicet illius, quam Eua progenitrix toti generi humano distribuit, infinito illo affectuum, passionum, & animi perturbationum cumulo hæreditario relicto. At nihil horum tu in domum tuam intulisti; & cætera.* Similia hæc Chrysippi, superiùs citatis verbis, sunt, quare vt illa exponenda, ideò non immo- Idiota. randum. Pergo ad doctissimum Idiotam, cuius ista in contemplatione de Virgine Deipara, secundo capite: *Tota pulchra es Maria, & macula non est in te. Tota pulchra es in tua conceptione, ad hoc solùm effecta, vt templum esses Dei altissimi.* Reuoca in memoriam precor, suprà in verba hæc, *Tota pulchra es*; à nobis tradita, quæ istius doctoris sequentibus confirma, ibidem namque, interiectis pauculis, subdit: *Tua* Idiota. *gloriosa anima nihil vnquam affuit turpitudinis, vitij, aut peccati, & nihil defuit spiritualis pulchritudinis, gratiæ, & virtutis. Tot enim habuisti pulchritudines, quot virtutes, & singulas in altiori gradu, quàm concessum fuerit post filium tuum superbenedictum puræ creaturæ: in his namque similem non habuisti, neque es habitura sequentem. In te omnes virtutes tam actiuæ, quàm contemplatiuæ conuenerunt, & præ cunctis creaturis te admirabilem reddiderunt. Per virtutes actiuas habuisti voluntatem mundissimam, per contemplatiuas mentem purgatissimam: non defuit tibi puritas Angelorum, non fides Patriarcharum, non scientia Prophetarum, non zelus Apostolorum, non patientia Martyrum, non sobrietas Confessorum, non innocentia, aut humilitas Virginum; in summa, nullo genere vacasti virtutum ô Virgo plus quàm beata. Quodcumque donum alicui sanctorum vnquam datum fuit, tibi non fuit*

fuit negatum, sed omnium sanctorum priuilegia, omnia habes in te congesta. Vnum horum debito caruisse. Et post alia, *Tota igitur es pulchra Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, & macula peccati, siue mortalis, siue venialis, siue originalis non est in te, nec vnquam fuit, nec erit; sed adest tibi omnis gratia naturalium bonorum, spiritualium charismatum, & cælestium donorum. Et interiectis nonnullis. O præbenedicta, conbenedicta, & postbenedicta Virgo Maria, &c.* *Idiota.*

2 Multa in his omnibus sunt, quæ breuiter expēdi à nobis debent, vt dilucidiùs esse pro nobis Doctorem hunc cōstet. Principiò illud, *Nihil defuit spiritualis pulchritudinis:* ad quam re vera pertinet, neque peccati debitum contraxisse, neque in Adam peccasse, neque in illo peccare debuisse. Cui enim hæc desunt, & si pulchritudinē habeat, quod gratia illi, & virtutes insint, at non ita erit pulcher, vt eius animæ nihil vnquam turpitudinis, vitij aut peccati adfuerit, vt adfuisse nunquam horum aliquid Virgini, sapiens iste fatetur Idiota. Vt enim vitium in alio peccasse non sit, aliquid tamen peccati est, quando iam peccasse in alio dicitur, & vt peccati debitum peccatum non vocetur, turpitudinis aliquid optimè nominabitur, cum peccati, quod turpitudo est, aliquid esse, negare nullus possit. Inter alias namque turpis, & turpitudinis frequentes notiones illa est, qua pro indecenti re vsurpatur, quod & notauit Ambrosius Calepinus, & Nasonis carmine illo Amorum 1. elegia nona comprobauit. *Calepinus. Naso.*

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Et Tullius pro Quintio dixit: *Plurimus iactatus iniuriis non turpis ad te, sed miser confugit;* id est, non indecenter aduenit, sed calamitate oppressus, vt in te remedium inueniret. Oro autem lectorem ego, vt dicere mihi velit, fueritne decens, an indecens, Dei matrem in aliquo cecidisse, peccatique debito fuisse obnoxiam? Si decens hoc non fuit, indecens re vera fuit, turpitudinis ergo aliquid fuit, nihil verò turpitudinis extitisse in illa Idiota existimat, nihil igitur ex iis, quæ vel peccatum, vel peccati debitum redolent. Quòd si decens fuisse responderis, decentiæ rationem ostendas, necesse erit, quam inuenire te nunquam posse certò affirmare ausim. Ni dixeris illam esse, vt communibus cæterorum conceptionibus impositis legibus teneretur, quo se Adæ filiam agnosceret Christi Domini egentem redemptione. *Cicero.* *Responsio.*

3 Hoc respondent, qui peccatum re ipsa contraxisse arbitrantur. Quibus obiicimus, longè decentius fuisse mancipiis Dominam non æquari, sortiriq; multo præstantioris redemptionis speciem, quàm reliquorum fuerit. Neque habent, quid istis iure opponant. Hæc eadem nos in nostra causa dicimus; illa item, *Non defuit tibi puritas Angelorum;* prætereunda non sunt. Angeli namque omnes ea puritate in cælis nitent, quæ nullum vnquam peccati habuerit debitum, hoc *Refellitur.*

hoc est, nunquam illi, quibus A inest, alicuius debitum criminis passi sunt. Adde, quæ sequuntur. *Quodcumque donum alicui sanctorum vnquam datum fuit, tibi non fuit negatum.* Diuinum in Eua donum absque vllo peccati debito inchoasse vitam fuit, nec enim debebatur illi ratione alia, quàm generatione à Protoplasto esse. Cùm potuerit Deus, quam ex Eua decreuit nasci fœminam B ex Adami formare costa; Euam autem vt filiam deriuari ex ea pro sua libera decernere, voluntate, quòd si fecisset, peccassetque Adamus, peccati debito implicita ex matris visceribus prodiisset, parum hoc est, ipsa originea culpa infecta lucem adepta esset; quibus malis, cùm ex viri processit latere, omnino caruit, caruissetque prorsus etiam si ante sui formationem crimen, quod is admisit postea, infœliciter perpetrasset. C Cùm ergo diuinum planè beneficium ad gratiæ ordinem pertinẽs hoc in Eua fuerit, hoc etiam Virgini concessum fuisse Idiota existimat, quando tam disertè inquit, *Quodcumq; donum alicui sanctorum vnquam datum Virgini matri negatum non fuisse.*

4 Nec tacebo sanctam extitisse, ac esse primam omnium fœminam, vt Theologi omnes docent D in 2. & 1. p. quibus locis primorum parentum lapsus, pœnitentiáque ab illis exponitur: ne quis putet, sanctorum nomine, quo Idiota vtitur, illam ab eo citatis verbis non comprehendi. Quo fit, vt à peccato, & huius debito immunitas illi concessa priuilegium, seu donum collatum sancto fuerit, atque idcirco ab Idiota vnà cum cæteris Diuis reliquiis elargitis inclusum, Deiparæque nõ minùs adscriptum. Sequuntur ea; *O præbenedicta, conbenedicta, & postbenedicta.* *Idiota.* Postrema hæc omnem gratiam, dona, & priuilegia quæ post primum ei sanctificationem concessa fuêre, significant, media, quæ in prima sui generatione obtinuit; prima, quæ in alia, nisi nec in Adam peccasse, nec in illa peccandi debitum habuisse? Cùm enim hæc ante ipsius vitam illi contigerint, optimè dici præbenedicta eorum causa poterit. *Præoccupatio.* Nec respondere audebis, præbenedictam idcirco ab Idiota nominari Virginem, quod præ cæteris Dei benedictionem fuerit consequuta, quod hæc particulæ istius vis esse frequenter soleat. Etenim, præsenti loco, nulla ratione potest, cùm *præbenedicta* vox illis *conbenedicta, & postbenedicta* eadem oratione iungatur, illarum verò prior simultaneam rem duratione posteriorem posterior significet. Præbenedicta ergo aliquid etiam, quod antecedebat tempore declarabit. Quid, quod eo sensu, cùm conbenedicta, & postbenedicta fuit, etiam præ aliis benedicta fuit? Aliud ergo voce illa præbenedicta præposita cæteris explicatur, id nimirum, quod diximus, quódque Idiota ipse capite primo ad initium significauit, efferens. *Idiota.* *O benedicta Virgo Maria, benedicta ante ortum, in ortu, & post ortum, ante sæculum, in sæculo, & post sæculum.*

Volunt aduersarij in ortu, & in sæculo benedictã fuisse, aliud 5 *Aduersariorum expositum.*

esse

esse nihil, quàm origineam maculam non contraxisse. Cur ergo ante ortum, & ante sæculum benedictam etiam extitisse non erit, in Adamo illam non peccasse, neque vllam de communi labe statutam legem ad eam pertinuisse? Mitto cõsultò alia ex idiotæ verbis, tum quòd similia expensa iam à nobis sunt, tum quod facilè animaduertere illorum energiam, & succum quisque potest,

Premuntur.

Fulbert. Carnotensis.

Vt ad Fulbertum Carnotensem accedam, in quo sermone de natiuitate sanctissimæ Virginis lego: *Hoc igitur cum primis adstruere fas est, quod anima ipsius, & caro, in qua elegit habitaculũ sibi sapientia Dei patris, ab omni malitia, & immunditia purissima fuerunt.* Constat, in alio peccare, atque peccati debitum, esse immunditias, à quibus immunem fuisse Virginem, sit necesse, si ab omni prorsus immunditia libera semper fuit. Citatur hîc idem Fulbertus in salutationem Angelicam, & loco eo ista dixisse; *Electa insignis inter filias, quæ immaculata semper extitisti ab exordio tuæ creationis, quia paritura eras Creatorem totius Sanctitatis.* Habes iam immaculatæ notionem in superioribus ponderatam. Eadem toties repetenda non sunt. Sunt addenda, quæ in vndecima ætate reperiuntur, quare ad illam accedere oportet.

Fulbert. Carnotensis.

CAPVT XI.

Quos ætas vndecima nostræ assertionis habeat propugnatores monstratur.

1 PEtrus Damianus, temporis huius gloria, sermone de Assumptione Virginis ita disseruit: *Caro Virginis ex Adam sumpta maculas Adæ non admisit: sed singularis continentiæ puritas in candorem lucis æternæ conuersa est.* Neque hîc Adæ maculas pensitabo, cùm præstiterim: nec illud *non admisit*, quod debitum eas contrahendi negat, quódque superiùs etiam librarum est. Libremus hæc Anselmi libro de conceptione Virginis, & de peccato originali cap. 18. *Quamuis ergo de Beatissima Virgine Filius Dei conceptus sit, non tamen hoc ea necessitate factum est, quasi de peccatrice parente iusta proles rationabiliter generari per huiusmodi propagationem nequiret: Sed quia decebat, vt illius hominis* (scilicet Christi) *conceptio de matre purissima fieret; nempe decens erat, vt ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater vnicum Filium suum, quem de corde suo æqualem sibi genitum, tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, vt naturaliter esset vnus, idémque communis Dei Patris, & Virginis Filius.* Certè maior aliqua puritas sub Deo posset intelligi, quàm eius Virginis, quæ aliquando fuisset peccati debito adstricta, & in Adam peccasset, illa videlicet, quæ istorum prorsus habuisset nihil, quando magis discederet à peccato, similiórque diuinæ puritati citra dubium esset, à qua omnis creata puritas deriuatur.

Pet. Damian.

Anselmus.

2 Sed obiicit Vazquez tomo 2. in 3. partem, disput. 117. cap. 11. numero 131. *Ex isto Anselmi loco deduci non posse, illum in ea sententia fuisse, vt existimaret, Beatissimam Virginem nunquam in peccato*

Vazquez obiicit.

originis fuisse, sed eo tempore, quo ex illa Christus conceptus est, illa eximia sanctitate praeditam fuisse, nam tanta poterat tunc esse eius sanctitas, postquam in originale fuisset, quanta si absque eo peccato fuisset concepta, neque enim peccatum praeteritum minorem facit esse sanctitatem, quàm si non praecessisset; Sed ex statu praesente eius dignitas, & magnitudo expendi debet. Sic ille. Aduersus quē, & pro nobis D. Thomas est 1. sententiarū, dist. 17. q. 2. art. 4. argumento 3. iuncta solutione illius, & disp. 44. q. vnica, ar. 3. in tertio argumento illius ei adiūcta solutione. Priori loco sic habet, argumentū id tertium proponens: *Et similiter potest dici de Beata Virgine, de qua dicit Anselmus,* (citatur ad marginem de cōcept. Virg. cap. 18.) *quòd ea puritate nituit, qua maior sub Deo nequit intelligi.* Respondens autem, *Ad illud, quod obiicitur de Beata Virgine, dicendum est, quòd differt puritatis augmentum, & charitatis; augmentū enim puritatis est secūdum recessum à contrario, & quia in Beata Virgine fuit depuratio ab omni peccato, ideo peruenit ad summum puritatis, sub Deo tamen, in quo non est aliqua potentia deficiendi, quae est in qualibet creatura, quantum in se est. Charitatis autem augmentum est per accessum ad diuinam bonitatem, & ideo non habuit beata Virgo summā charitatem, qua maior non possit intelligi, quia etiam profecit in charitate, & gratia.* Similia posteriori loco inuenies; vbi tertium ita initio articuli, (cuius titulus; *Vtrùm Deus potuerit facere humanitatem Christi meliorem quàm sit*:) de more argumentum contrà dicenda obiicit. *Secundum Anselmum decuit,*

Refellitur D. Thom.

D. Thom.

A *vt Virgo, quam Deus vnigenito Filio suo praparauit in matrem, ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi: sed nihil potest Deus facere, quod sibi in bonitate, vel puritate aequetur: ergo videtur, quòd nihil melius Beata Virgine facere possit.* Respondet: *Ad tertium dicendum, quòd puritas intenditur per recessum à contrario, & ideo potest aliquid creatum inueniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis,*

B *si nulla contagine peccati inquinatum sit, & talis fuit puritas Beatae Virginis, quae à peccato originali, & actuali immunis fuit. Fuit tamen sub Deo, in quantum erat in ea potentia ad peccandum. Sed bonitas intenditur per accessum ad terminum, quod in infinitum distat, scilicet summum bonum, vnde quolibet finito bono potest aliquid melius fieri.* Haec D. Thomas.

Ex quibus id etiam potes deducere: non fieri, omnium sub Deo purissimam Virginem in-

C carnationis momento, extitisse, quòd creaturarum omnium rationalium in gratia, & virtutibus summa esset tunc temporis, si aliquando peccato fuisset obnoxia; non enim quantum recedi potest ab immunditia, & impuritate, recessisset, quandoquidem illam perpessa esset, & maior, aut minor puritas, teste Diuo Thoma, penes maiorem, minorémque recessum istum à peccati sordibus desumenda est,

D non à maiori, minoríve charitate duntaxat. Quo Vazquij pro suo de Anselmi verbis his iudicio responsum probationi est. Nam licèt tunc ipsammet sanctitatem, quoad gratiae, reliquarúmq; virtutum gradum Virgo, cùm

cùm Deum concepit, obtineret, quem re vera obtinuit, si tamen aliquando in peccato vixisset, minor illi adfuisset tunc puritas, & munditia, quòd non tantùm recessisset à criminis macula, quantum recedere fuit possibile. Quare ad rem illud Vazquij non est, *Nec enim peccatum præteritum minorem facit sanctitatem, quàm si non præcessisset, sed ex statu præsente dignitas eius, & magnitudo expendi debet*. Puritas autem, & sanctitatem claudit, & aliquid amplius complectitur, illum nimirum recessum, quem satis aptè D. Thomas explicuit. Est namque puritas innocentiæ instar, quæ peccati dicit inexperientiam. Fieri autem potest, vt quàntum ad istam partem maior hæc sit in aliquo, cuius gratia, & virtutes longè similibus alterius bonis inferiores sint, alterius, inquam, anteacta vita sceleribus cooperti. Et quidem Anselmus consultò, *puritatis*, non *sanctitatis* nomine vsus est, ne si posterio- ri esset vsus, putaret aliquis, sentire illum, maxima quidem omnium gratia reliquísque virtutibus fuisse Virginem, cùm Deum concepit, non autem puritate, quòd eam aliquando siue in se, siue in alio arbitratus esset criminis subiacuisse: cùm autem *puritatis* voce animi sui conceptionem expresserit, manifestè illa eius fuit, quam D. Thomas existimauit.

Vazquius.

4 Neque solus Angelicus Doctor ita de Anselmo iudicat, sed quotquot hactenus Virginis conceptionem à peccati macula verbo, aut scripto ex Patribus, & eorum sententiis vindicarunt, sic

A de illo isto loco, & meritò censuere. Sic Scotus in 3. distinct. 3. quæst. 1. §. *Circa primum*; ad finem; Vbi, quemadmodum in præsenti nos, innocentiæ vtitur nomine. Quærit, *Vtrùm Beata Virgo fuerit concepta in originali peccato*; subiicit, quæ affirmatiuam partem videntur probare; post verò hæc; *Contrà Augustinus de natura, & gratia circa medium, & ponitur in littera c. 3. cùm de peccatis agitur, de Maria nullam*
B *prorsus volo habere quæstionem. Et Anselmus de conceptu virginali c. 18. decuit, vt ea puritate Virgo niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi; posset autem intelligi pura innocentia sub Deo, qualis fuit in Christo; igitur*; &c. Hæc ille. In quo nos, puram innocentiam, pro puritate accipere, neque alia ratione quàm nostra, vt modò aduerti, atque hunc per illam exponere. Ad idem sunt Alphonsus Salmero in c. 5 ad Rom. disp. 52. v. *Idio-*
C *ta pius*, longè à princ. Valentia tomo 4. disp. 2. q. 1. punct. 2. v. *Et in libro de conceptu virginali*: Suarius tomo 2. in 3. partem disp. 3. sect. 5. v. *Secundò Andreas*: Salazar cap. 42. sæculo 11. v. *Secundò producitur*: Ægidius lib. 3. q. 4. art. 1. §. 3. num. 62. & complures alij, quos longum esset recensere, atq; inutile prorsus in re clarissima, cùm planè constare legenti possit, non aliam fuisse præter hanc mentem Anselmi.

Scotus. Salmero. Valentia. Suarius. Salazar. Ægidius.

D Qui superioribus capitibus illud statuit, potuisse quidem Assertorem nostrum de matre peccatis infecta, sanctû nihilominus, & iustum nasci: verùm ne quis ita factum crederet, subiungit; *Non ex necessitate, quasi aliter* 5

Anselmus.

non posset contingere, sed ex decentia de Virgine iusta & sancta procreatum. Quare cùm priùs de origineo tractet peccato, fieri potuisse ostendens, vt ex Virgine in illo concepta suam originem trahens ab omni culpa ipse mũdissimus nasceretur, statimq; inferat, non de peccatrice, sed de sancta, & iusta ob decentiam progenitum dubitari nõ potest, ipsum loqui de iustitia illa, quę origineum scelus excludit, de qua etiam cap. 27. agit, dicens; *Quapropter quoniã de iusto Patre secundùm diuinam, & de iusta Matre secundùm humanam naturam iustus ab ipsa origine, vt ita dictum sit, natus est, non incõgruè pro originali iniustitia, quam omnes filij Adæ habent à sua origine, iustitiam originalem habuisse dicendus est.* Quibus id concludit, nihil defuisse Christo Domino, vt iustus nasceretur, & sanctus. Nam prǽterquàm quòd ex eo solùm ab origineo malo erat immunis, quia conceptus de Virgine; id etiam ad illius sanctitatem comprobandam accessisse testatur, vt ex iusto Patre, iustáque Matre prodierit, quo eius esse originalis iustitia ostenditur. Hæc autem ratio nulla omnino esset, nisi in Virgine sanctitatem, & iustitiam originalem agnosceret. Iustitia siquidem, quæ post originale deletum parentibus inest, ad filios à malo eo liberandos, seu absque illo gignendos non conducit, atque ideò ex eo, quòd Virgo ista ratione originali priùs ablato sancta, & iusta foret, nati probari sanctitas non posset.

Anselmus.

6 Expende, quam inter Adæ filios, & Christum Dominum collationem facit; *Pro originali*, ait, *iniustitia, quam omnes filij Adæ habent, à sua origine, iustitiam originalem habuisse dicendus est.* Illi origineam iniustitiam non haberent, nisi ab infecto Adamo descenderent Ergo nec Christus originalem iustitiam nisi à parentibus ita iustis, vt priùs nunquam peccato vllo essent commaculati, quemadmodum sic in primis iustitia erat hominibus, cùm transmittere illam in posteros futuros valebant, vt ne minima in eis culpa vel momento aliquo extitisset. Nec obest Anselmum dicere capite illo 18. *Deiparam ante incarnationem mundatam esse per fidem:* quomodo etiam loquitur 2. libro cur Deus homo, cap. 18. quanquam hîc non mundatam, *sed mundum factam per fidem* asserat, quod discrimen nullum est. Vtrumque vero non ea ratione debet intelligi, ac si vellet dicere sordibus priùs illam immundam redditam; pòst, fidei vi, munditiam comparasse. Id namque ab Anselmo alienissimum profectò est, cum hac loquendi formula significare tantùm voluerit (ait quidam) naturæ conceptionísq; legibus stando, reliquorum more, communi omnibus peste inficiendam esse, cùm primùm generaretur, si diuina gratia præuenta non fuisset, ac diuinis donis, quorum vnum, & quidem maximum exceptio ab omni debito, & lege, quæ de transfundenda illa tabe à Deo fuerat constituta. Et quanquam priuilegium hoc ordinariam, vt vocant, Domini potentiam excesserit sumptam, vt secundùm communes regulas operatur,

Anselmus. Præoccupatio.

Cuiusdam sententia.

non

non tamen supra id quod rei de- A centia exigebat, iudicandum erit, quando æquum omnino erat, seruis Dominam non æquari. Atque vt futura mater super omnes naturæ leges erat, & conditiones, ita decuit, vt supra omnes cõmunes gratiæ, ac moribus stabilitas in maternis visceribus conderetur. Quod certè Anselmus non obscurè significauit tam magnificè loquens verbis illis, quibus vno excepto Deo reliquos omnes quantumcunque B puros, & sanctos infra Virginem collocat, eam illi puritatem adscribens qua sub numine maior intelligi prorsus nequeat. Sic ille: verè quidem ad rem, non ad Anselmum, cuius explicare mentem conatur, quod tamen non assequitur.

Reiicitur.

7 Etenim vtroq; loco Anselmus, vt ex contextu patet, non de quauis agit munditia, sed de illa, qua se præparauit Deipara, vt digna tanto inueniretur mu- C neri, cuius initium fuerit orthodoxa fides, vnde non loquitur de mundiria, quæ peccati alicuius expultrix sit; loquitur de munditiæ augmento, de illa, quam fidem exercens adepta est. Mundari dicitur quisque, vti & iustificari, qui mundus licèt sit, in munditia tamen crescit. Non ergo quia per fidem mundatam, & mundam effectam dicit Anselmus Virginem, idcirco ait, D cum re dicere potest colligi, peccatum priùs in illa fuisse, quod, adueniens per fidem munditia expulerit. Habes Apocalypsis 22. ver. 11. *qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc*; sanctitatis videlicet incremento. Eadem ratione mũdatur denuo, qui suam mundiciam auget mundis vitæ operibus. Sed demus primæ hîc munditiæ Anselmum meminisse, quid inde? An non facta munda est Virgo cùm primùm sanctitatem accepit, quandoquidem à se ipsa illã non habuit, sed à Deo totius boni authore? Ergo præcessit immunditiæ malum. Quis tam stultè inferat? Si purgatam dixisset forsan aliquid in speciem aduersario vtcumque faciens; at cum mundatam solùm efferat, & mundam factam, quid ex eo contra nos, seu potiùs contra Virginem potest deduci? Oportuit dicere mundatam, & mundam factam, vt explicaret non innatam, insitámve suapte natura, sed à Deo liberaliter elargiente munditiam Virgini accidisse. Habemus igitur esse nihil ex Anselmo depromptum, quod illius adductum pro Deipara testimonium labefactet. Cui etsi respondere nonnulli studuerint[1], infringere tamen illius vim hactenus minimè potuerunt.

Apocalypsis 22. ver. 11.

Horum vnus Medina est 3. p. q. 27. art. 2. in illius expositione versiculo ad 4. dicens: *Diuũ Anselmum loqui de potentia ordinaria Dei. Habuit siquidem Beata Virgo omnem puritatem, quam habere potuit de potentia ordinaria fœmina ab Adam descendens per naturalem generationem.* Nihil ergo cõcludit Anselmus ratione illa, qua redemptoris iustitiam originalem esse, probare contendit. At conuincit, vt ex dictis patet, sensus ergo illius, non quem illi affligit Medina, est; sed quem 8

Medina.

Refellitur.

Ricardus. ei nos tribuimus. Aliter Ricardus in 3. dist. 3. art. 1. quæst. 1. ad 2. inquiens. *Anima Virginis peccatum originale contraxit, descendit enim caro eius à primis parentibus secundum naturalis propaginis legem. Nec obstat illi authoritas Anselmi allegata, quia illa puritas soli homini Deo debebatur, vt nulla vnquam peccati seruitute teneretur, ad quam pertinebat omnium redemptio à peccato, sed post hanc puritatem matrem eius decuit habere maximam.* Fateor, soli homini Deo puritatem hanc deberi,

Reiicitur. nego alium præter eum non decere, vt Anselmus negat, qui sapienter non verbo, *debuit*, sed *decuit* vsus est. Absolutè is protulit, expediens fuisse, nitere Virginem puritate illa, qua maior sub Deo nequeat intelligi: hac, quæ à nobis ei tribuitur, intelligi maior non potest, & sub Deo est: hanc ergo Virgini Anselmus concedit. Et quidem Christo non solùm puritas ea debebatur, quæ omnem immunditiam repelleret, sed quæ ad illam etiam potentiam excluderet, ita vt nec de absoluta Dei potentia in illum cadere scelus posset; quorum nihil debitum matri: quare huius puritas sub illius innocentia consistit.

9 Viuarius. Post hæc scripta Viuarius in lucem prodiit, qui posteriori è duobus pro Anselmo libris, §. 3. celebre hoc illius testimonium conatur infringere, asserens, quamuis proprietas verborum, quæ in eo sunt rectè admittant, & complectantur immunitatem omnem ab omni culpa originea, etiam in Virgine; de hac tamen eo loci Anselmum non agere, sed tantùm de fomitis ablatione cùm Deum concepit. Probat ex capitis titulo habente, *Quòd de Virgine iusta Deus conceptus sit; non ex necessitate, quasi de peccatrice non posset, sed quia sic decebat.* Subiicit bonam ipsius capitis partem, in qua nihil est aliud præter decuisse Christum eam sortiri matrem, quæ mundissima prorsus esset. Huic verò vt decentiæ rationem subiicit. *Nempe decens erat, vt ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi Virgo illa niteret*, quando cum tota Trinitate commerciū esset maximum habitura. *Vnde necessarius, & legitimus huius celebris sententiæ sensus est,* (ait Viuarius) *Ablata est à beata Virgine pronitas, & inclinatio ad peccandum, seu peccati fomes, in Angelica annuntiatione, quo vno dato, tanta deinceps nituit puritate, vt maior sub Deo intelligi nequeat.* Et post aliqua: *Hac proculdubio fuit Diui Thomæ sententia in locis ex 1. sententiarum relatis; vbi ex vi verborum Anselmi solùm relinquit Virgini potestatem peccandi, & consequenter excludit pronitatem fomitis, quæ longè diuersa est ab illa: & semper in eius doctrina ablatus fuit à Virgine in annuntiatione fomes peccati, qui primùm in sanctificatione priori manserat ligatus, vt videre est 3. p. quæst. 27. art. 3.* Quia isto 3. partis loco, vbi art. 2. in peccato Deiparam fuisse conceptam dixerat, idcirco semper in eius doctrina inueniri, in annuntiatione, non antea, fomitem Virgini ablatum? Quàm infirma collectio? Quàm mala, cùm ex 1. sententiarum adducta, planè conuincant, existimasse illum, cùm scribebat illa nullum in

Virgine

Virgine repertum fomitem, nullam vnquam pronitatem ad culpam, quandoquidem nudam ei duntaxat ad peccandum potentiam concedebat, atque in hoc solùm eius puritatem Diuinæ inferiorem agnosceret. Et quamuis quod præcipuè Anselmus eo loci agat, & disputet, sit de Virginis puritate, ac munditia, vt hæc incarnationem decebant, vt tamen hoc probaret, ostenderétque rei conuenientiam, tanquam suæ probationis propositionem accepit illa, *Decens erat, vt ea puritate,* &c. Quibus assumptio est, sed origineo carere, atque omni eo, quod peccatum olet (sit licèt ad id potestas) ea sub Deo puritas est, qua maior nequit intelligit ergo. Sic Anselmum intellige. Sic esse Viuarij sensum alienum ab illo intelliges: sic quæ pro eo confirmando affert, & retuli, esse nullius ponderis. Sed antiquissimus Anselmi discipulus, Bernardo coætaneus, Viuario Anselmum exponenti suffragatur, viuario ipso teste, qui hunc §.4. refert. Quasi perperam is Anselmi non potuerit mentem percipere, aut fuerit necesse ab ea ne latum vnguem hominem aberrare. Errauit Anselmum vt Viuarius intelligens. Quemadmodum & illi errarunt etiam, qui asserunt; strictè Anselmum esse accipiendum, seu cum restrictione, vt ipsi aiunt; restrictionis esse notam volunt illa, *sub Deo,* Christo scilicet, ratione cuius de Virginis puritate loquatur, ita vt sensus illius sit. Sub Christo Domino Matris puritatem supremam esse admodum decuisse; in eoque totam consistere, vt cùm Assertor nulla saluatione indiguerit, vtpote saluator omnium absque peccato eùm actuali, tum origineo, Virgo redemptionis indiga extiterit ob primæuam contractam luem, purior tamen reliquis, vt ab omni aliena crimine ex his, quæ propria cuiusque admittuntur libertate. Nec enim ea excepta fuit vnquam, aut erit, cui tanta mundities contigerit, cessuráve aliquando sit. Certè sic explicuit Anselmũ Angelicus Doctor 3. part. quæst. 27. ar. 2. ad 2. Fateor: sed quia in peccato conceptam Virginem ibi sustinuit, nec quid Anselmo, cuius premebatur authoritate, responderet, habebat sanctissimus pater: Manifestè verò liquet, restrictionem contra mentem Anselmi eius verbis subdi, cùm non solùm Christi comparatione de Virginis puritate, atque munditia eo loci tractet, sed Patris etiam æterni, & Spiritus Sancti apertissimè. Accipe locum integrum, vt adhibeas fidem. *Sed quia decebat, vt illius hominis conceptio de matre purissima fieret. Nempe decens erat, vt ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret. Cui Deus Pater vnicum filium suum, quem de corde suo æqualem, sibi genitum, tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, vt naturaliter esset vnus, idémque communis Dei patris, & Virginis filius, & quam ipse filius substantialiter facere sibi matrem eligebat, & de qua Spiritus sanctus volebat, & operaturus erat, vt conciperetur, & nasceretur ille, de quo procedebat.* Sed demus gratis, Dei nomine Christum solum Anselmum explicare, quid inde? An non sub Christo maior esset

Marginal notes: *Aliorum interpretatio.* — *D. Thomas. Reiicitur.*

esset pueritas, & mundicia peccati A omnis actualis, originei carentia, debiti ad hoc præterea, & cæterorum quæ damus nos Deiparæ, quàm ea, tantùm à Diuo Thoma 3. p. concessa? Esset profectò maior, & quidem sub Christo, quòd huic ad peccatum nunquã potentia fuerit, aut potuerit esse, potuerit autem matri naturæ relictæ suæ, vt & peccatum. Hæc ergo ab Anselmo illi asseritur, nec ad restrictionem vllum in eo B fundamentum est. Quare merum refugium est, ad testimonij vim eludendam excogitatum.

10 Venio ad aliud eiusdem Patris testimonium pro nobis, cuius meminit Salmero ad Roman. 5. disp. 52. Versiculo *Idiota pius;* quamuis Anselmi locum, in quo habeatur, non indicet. Est, vt alij referunt, in quodam libro ipsius de conceptione quem refert Bachon in 4. dist. 2. q. 3. ar. 3. C cuiúsque initium est: *Principium, quo salus mundi processit: mihi considerare volenti occurrit hodierna festiuitas de conceptione Mariæ matris Dei.* In hoc ergo libro, 4. cap. hæc contineri Bachon tradit. *Nux enim, castanea, vel lilium nasci potest inter spinas, & ab illis non pungi: Ergo mater Christi potest concipi inter peccatores, & peccato non tangi.* Sententiam retinuit Bachonus, & retulit, verba, D vt in Anselmo erant, non proposuit si eorundem aliorum propositio germana est. Aiunt genuina Anselmi esse. *Si quid originalis peccati in propagatione matris Dei extitit, illud certè propagantium, non propagata fuit. Deus enim, qui castaneæ confert, vt inter spinas, & ab spinis remota concipiatur, alatur, formetur, non potuit hoc facere matri suæ? Planè potuit, & voluit: quòd si voluit, & fecit.* Perpende castaneæ similitudinem, eius naturam, & sortem, quæ licet inter spinas, & spinis formetur, ipsa tamen eas pati non debeat, Eadem ergo ratione licèt ex peccatoribus augusta mater fuerit, nihil tamen peccato illam debuisse credendum est; esséque hanc mentem Anselmi probat ipsa, qua vtitur, similitudo. Nec fas est de libri huius authore dubitare, quanquam non extet modò, cùm grauissimus scriptor Bachonus, & alij eum Anselmo tribuant. Castaneæ verò similitudinem Salmero suprà, Canisius, & Bustius sermone 4. de Conceptione 3. p. littera R, & in officia illius festi septima die, lect. 1 ad matutinum: in Breuiario item Euorensi tres habentur ex hoc Anselmi opere decerptæ lectiones, vt extitisse illud non dubites. Adducunt aliud eiusdem Anselmi opus, Bustius in Conceptionis officio, die 7. lect. 1. ad matutinum, & Pelbarius de Temesuar in stellario Virginis, p. 2. cui titulus fuerit de exordio humanæ salutis; ex quo eandem castaneæ similitudinem Bustius sumit. Perierunt hæ Anselmi lucubrationes, earum memoria, & fragmenta minimè perierunt. Transeamus ad alios, quorum extant opera.

11 Ætatis huius Petrus Cellensis est, cuius libellus *de panibus*, & in eius 21. capite illud: *Filius est altare de terra sancta, quia corpus habet de matre sine macula.* Clariùs Iuo Carnotensis Episcopus sermone de Natiuitate Domini; scribens.

Salmero. Anselmus. Bachon. Anselmus. Anselmus. Salmero. Canisius. Bustius. Breuiarium Euorense. Bustius. Pelbarius. Bustius. Petrus Cellensis. Iuo Carnotensis.

A *Quomodo matrem carnis suæ sanctificauerit, deinceps audiamus, vt inde lætetur Catholicus, immundus confundatur hæreticus: omnem quippe næuum tam originalis, quàm actualis culpæ in ea deleuit, sicque carnem de carne eius sumens eandem in diuinam munditiam transformauit.* Omnem, inquit, næuum peccati originalis, huius debitum illius næuus est, in Adam peccasse, atque in eo peccandi debitum habuisse. At delesse inquit, priùs ergo fuit. Etiam actualis deleuisse omnem profert, extitit ergo in illa crimen aliquod actu proprio commissum? Minimè. Qua igitur hoc ratione deleuit, ita & illud, præcludendo scilicet omnibus culpis viam omni earum debito, & similibus. Audi Brunonem in Psalmum 105. ad illa, *Dominus de cœlo in terram aspexit:* dicentem; *Hæc est enim incorrupta terra illa, cui benedixit Dominus, ab omni praterea contagione peccati libera, per quam vitæ viam agnouimus.* Iuuat contagionis vocem nônihil premere, vt Brunonis sententia clarior sit. Illius vis, & significatio, vt communiter circumfertur, est morbus, qui ex contractu nascatur. Sic Ambrosius Calepinus, Thesaurus, Nizolius, & cæteri multis ex Tullio probationibus depromptis. Non tacebo Aulum Gellium 12. libro, 9. capite, cùm in bonam, tum in malam accipi olim partem consuetû fuisse, scribere, vsu tamen factum, vt semper iam in malam ab omnibus vsurpetur. Translatus ad animi affectiones morbus eas, quæ vitio non careant, dicit: contagio verò, quæ ita nobis contingant, mala, vt ex alicuius veluti pernicioso attactu pullulent. Certo autem certius cōstat, peccati originei contrahendi necessariû debitum ex Adami quodam tristi quasi contactu in nobis originem ducere: tetigimus enim illum, eiúsque scelus, cùm peccauit ipse, quòd in eo essemus, tangítque is nos mediis parentibus, cùm generamur, animúsque corpusculo infunditur, tunc iste maculatur hoc debito, quod eius morbum rectè possumus nominare. Imprimis namque illius quædam affectio est, moralis certè, vt gymnasia docent, quemadmodum & ipsum peccatû quidpiam moris est, deinde mala, vt ex superiùs dictis constat, orta præterea ex illo infœlici attactu, contagio ergo erit, & quidē peccati, quando ex Protoplasti descendit crimine. Ab illo igitur Virgo immunis iuxta Brunonis mentem, cùm ab omni contagione peccati liberam eam proferat. Ipsum peccatum contagionis voce intelligit. Si mortale sit, non morbus; vnde nec contagio, sed horrenda mors, origineum mortale, ad quod tendens morbus illius debitum, vt leuia idcirco peccata nostri dicuntur morbi, quòd ad mortale summum animi lethum disponant.

Obiectio. *Solutio.* B *Bruno.* C *Calepinus. Thesaurus. Nizolius.* *Aul. Gell.* D *Obiectio. Diluitur.*

CAPVT XII.

Ætas duodecima, & illius pro Virgine scriptores dantur.

A Monacho & monachorum Patriarcha sanctissimo, qualis Bruno fuit, ad alium & monachum, & monachorum etiam 1

Antistitem, sanctitate, doctrina, miraculis plusquàm clarissimum Clareuallensem Abbatem Bernardum, ætatis duodecimæ gloriam, veniamus. His verbis suprà tantum proposui virum, cùm eum pro aduersariis attuli, eisdem nunc pro me asserendum censui, ne minori pro veritate splendore circundatus nobiscum in acie staret, quàm restagari visus alicui esset loco illo. Et quidem in ea semper animi sententia fui, vt nunquam putarim, aliter de Virginis Conceptione illum, ac nos sensisse, non credo, aut perpetuò cum aduersariis fuisse, aut iam illis, iam nobis descendisse in prælium; sed à principio ad finem vsque in eisdem castris, in veritatis, quam nos sequimur, pallestra meruisse. Ita de Bernardo iudicant Bellarminus tomo 3. controuersia 2. lib. 4. de amissione gratiæ & statu peccati, capite 16. Valentia tomo 4. disput. 2. quæst. 1. puncto 2. Henricus de Hasia iunior Carthusianus, qui librum aduersus illam Bernardo mendaciter impositam maculam scripsit, vt refert Posseuinus in suo Apparatu, littera H, pag. 17. Cæsar Baronius annalium tomo 12. anno 1136. numero 15. pag. 318. littera D, quòd afferat, Diuum Bernardum ideireò ad Lugdunenses tam acriter scripsisse, asseruissèque in peccato Virginem fuisse conceptam, vt diligentiùs quęstio committeretur examini, & euolueretur, non quòd ita sentiret; quin potiùs oppositum sustineret. His Catharinum Ægidius lib. 3. q. 4. articulo 2. §. 2. numero 148. adiungit, efferens; *Ita affirmat Catharinus in 1. tractatu de Conceptione Virginis 1. p. capite 7. vbi multis id conatur ostendere.* Sic Ægidius. Principiò, primus aliquis tractatus de Conceptione Virginis in Catharino haudquaquam est, vnum duntaxat habet; in quo non libro 1. cap. 7. sed parum à secundi fine id de Bernardo persuadere contendit, longè aliter nunc sensurum illum de immaculatæ Virginis conceptionis festo, quàm sensit, cùm ad illos Canonicos scripsit, quando probatum iam illud à Romana Ecclesia intueretur. Fateor, cú de Bernardo, & eius ad Lugdunenses epistola tractare aggreditur, hæc proferre; *Asserunt contradicentes Bernardum, quem hoc in loco in cœlum efferunt, vt sanctum, vt deuotum Virgini. Gaudeo prorsus, cùm audio tantopere extolli Sanctos, siue in veritate, siue per occasionem. Gauderem tamen magis, si quæ sunt veræ deuotionis, & spiritus ad formāda corda à fide, spe, &c. disceremus, &c. Non hæc dico, quòd eius authoritatem, etiam in dogmatis non admittam. Nam & nos vel hoc in loco (& quàm maximè) recipimus Bernardum. Obsecro te hîc lector intende, persuadeberis, ni proteruus sis. Quid quæso àgit Bernardus? obiurgat (inquiunt) Canonicos Lugdunenses, qui cœperunt hanc Beatæ Virginis Conceptionem celebrare, ac festum ipsum vituperat. Sed quare obiurgat illos? Et quare solemnitatem illam vituperat? Audiamus virum suis verbis loquentem, Miramur (inquit) satis, quòd visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrûm voluisse mutare colorem optimum, nouam*

Marginal notes: Bellarm. — Valentia. — Henricus de Hasia. — Posseuinus. — Cæsar Baronius. — Ægidius. — Catharin.

nam inducendo celebritatem, quam ritus Ecclesiæ nescit, &c. *Ecce primùm quidnam vituperat, & cur obiurgat, nempe à rei nouitate per motus, & simplicitatem putabat eorum, qui sic inconsultò (vt illi videbatur) nouam celebritatem admisissent, & cùm honor Virginis illi obiiceretur; respondet, honorandam Virginem cum iudicio: iudicium autem declarans ab his, quæ celebranda iam recepit Ecclesia, sumendum censet, vnde subdit, Honora integritatem carnis, vitæ sanctitatem, mirare fœcunditatem in Virgine, prolem venerare diuinam*, &c. *Hæc mihi de illa cantat Ecclesia, & me eadem docuit decantare. Ego verò, quod ab illa accepi, securus & teneo, & trado, quod non, scrupulosius (fateor) admiserim. Hæc ille. Vide ergo, candide lector, vnde se fuisse permotum declarat contra illam celebritatem, videlicet à nouitate rei, quod ab Ecclesia nondum acciperet authoritatem. Nondum enim tale quid traditum erat ab ea. Nunc verò id locum non habet, iam enim quod aliquot sæculis seruatum fuit, ac semper in Ecclesiis creuit, ipsa quoque sedes Apostolica, suscepit, & probat.* Hactenus Catharinus.

2 Quibus videtur id probare, sanctum nimirum Bernardum non aduersus Deiparæ conceptionem sensisse illa epistola, sed tantùm contra recens tunc inductam ab illis canonicis solemnitatem. Verùm qui attentè, quæ statim subiicit, legerit, manifestè cognoscet, non hanc Catharini mentem fuisse isto loco; sed eam, quæ illi communiter datur; fore scilicet, vt si nunc Bernardus in humanis esset, de Virginis aliter conceptione iudicasset. Id sibi Catharinus his vult; *Ecce igitur iam olim consulta Apostolica sedes hanc celebritatem recepit, & dono indulgentiarum honorauit, & quidem motu proprio, & ex certa scientia. Quod factum cùm ab iis (quos etiam nomine præsumptionis ipsa accusat) reprehenderetur, denuò confirmauit obstruens etiam ora ipsorum qui temerè, & impertè ex aduerso obloquebantur. Nunquid etiam resistere ausus esset hæc videns Bernardus? Quid dico resistere? Imò nunquid ausus esset iam certus de Ecclesiæ sensu non idem & sapere, & tradere, & docere? Iam verba sua, quæ exposita sunt, planè indicant, quod etsi verba non indicarent, vita tamen ipsa, & sancti mores persuaderent.* Sic Catharinus. Quibus apertissimè ostendit, quod ei tribuimus solum intendere. Sed quidquid de illo sit, cùm citatis ante Catharinum simus iam assensi, arbitremúrque, nunquam Bernardum contra puram Deiparæ conceptionem linguam, aut calamum exercuisse, parum hoc est, maius diximus, illius fuisse nobilissimum defensorem. Oportet, rem ita se habere, ipsius scriptis iam ostendere, loca ex eis dare, quæ id conuincant. Damus, illum ante alia, quem sermo de aquæductu sic habet.

Catharin.

3 *Bernardus.*

Pura siquidem humanitas in Maria, non modò pura ab omni contaminatione, sed & pura singularitate naturæ. Si ab omni contaminatione pura in illa humanitas est, ab origineo crimine, huiúsque debito in ea immunis est, imò & à peccandi ratione in Adam, ac huius debito, cùm omnia ista hu-

manitatem maculent, & singularitate naturæ puram vocet, quæ Virginis matris est. Non explicat Bernardus, in quo singularitas posita hęc sit. Verùm censeo in hoc illum existimare sitam esse, quòd cùm reliquorum more concepta fuerit, in illa tamen natura humana peccato minimè obnoxia extiterit, quòd nulla de peccato contrahenda lex ad eam pertinuerit. Nec satisfaciet, qui dixerit; sensum Bernardi esse, illam nunquam peccatum expertam fuisse, quoniam id etiam sanctis Angelis commune scimus: nec qui responderit, intelligendum Bernardum de hominibus, quorum nulli, peccato caruisse omni, conuenit, quando in Christo Domino natutam nostram ab omni crimine immunem cernimus. At hoc singulare, inquis, censeri debet, ex viri semine mortalem concipi nullo scelere in generatione contracto. Fateor. Sed cur naturæ singularitatem Bernardus hanc appellat, non personæ, cùm ita potiùs dicendum esset? Certè nulla, vt arbitror, alia de causa, nisi quia origineum crimen naturæ crimen dicitur, teste D.Thoma 1.p.q.100. artic. 1. in corpore. Atque ideò ab omnibus contrahitur, quod miserum hoc onus impositū naturæ quondam fuerit, si primus à Deo creatus homo caderet, subeundum. Singularitatem nominauit, vt ostenderet aliam in Virgine conditionem prorsus naturę fuisse, illam scilicet, quæ si nulla esset de originea culpa lex, aut nullum pactum, ei proculdubio necessariò conueniret. Esset autem hæc, nulli adstrictam crimi-

Praecluditur. Euasio.

D.Thom.

A nis debito prolem concipi. Primum hunc Bernardi consulto locum esse volui, quòd sermo, vnde illum accepimus, indubitatum eius opus existimetur, vt videre in Bellarmino de Scriptoribus Ecclesiasticis potes, §. *de Sancto Bernardo*, anno Domini 1130. Vbi omnia doctoris huius melliflui opera in tres ordines digerit, priores duos indubitatis, quæ recenset, tribuens, horum posterior B vigesimo nono loco sermonem istum habet, de illóque subiecta post totum ordinem obseruatio; *Inter opera secundi ordinis est sermo de Natiuitate Beatæ Mariæ, qui non est, vt multi existimant, de Natiuitate ex Sancta Anna matre sua in hunc mundum, sed de natiuitate per dormitionem mortis in cœlum, quomodo dicuntur natalitia aliorum omnium Sanctorum*, &c.

Bellarm.

Bellarm.

Subiicio, quæ non tam exploratum est, Bernardum habere auC thorem, sermo. 13. de Cœna Domini, tomo secundo, vnus ex istis, 4
de quo Ægidius quæst. 4. artic. 1. §. 1. num. 21. illi, cæterísque, inter quos is decimus tertius ponitur, subscribens, ita differuit, *Cùm verò sermones illi omnium consensu Diui Bernardi sint legitimi*, &c. Miror dixisse, *omnium consensu*, cùm innumeri eos Bernardi esse negent. Et quidem Bellarminus ne in tertio qui dubiorum Bernardi operum est, D ordine illos recenset. Editio verò illa eiusdem Bernardi operum duobus comprehensorum tomis Venetiis anno 1596. apud Damianum Zenarium priori tomo post epistolam quandam dedicatoriam, cuius initium, *Quod suo*

Ægidius.

Bellarm.

suo sæculo, Francisco Comestore Arneduceo Scriptore indiculum omnium Bernardi lucubrationum texens, in duásque diuidens classes, breuiter sic præfatur. *Indiculus operũ Beati Bernardi Claræ-vallis Abbatis primi, quorum series duplex est, priorem obtinent, quæ illius germana sunt, & legitimi partus, posteriorem ea, quibus de authore non iniuria hactenus controuersum est.* In hanc reiectos illos omnes de Cœna Domini sermones inuenies columna postrema indiculi verbis istis. *In Cœna Domini sermones fol.* 412. *in tomo* 2. In quo fol. 425. pag. 2. columna 1. serm. 13. est, incipit. *De dilectione Dei quo plus bibo, plus sitio, in* illo verò. *Non est in filiis hominum magnus, vel paruus, qui non in peccatis fuerit conceptus præter matrem immaculati peccatum non facientis, sed peccata mundi tollentis, de qua, cùm de peccatis agitur, nullam prorsus volo habere quæstionem.* Quæ, vt illa Diui Augustini eadem cum his postremis & intelligere debes, & explicare, sic autem accepta manifestè conuincunt de Virgine, quod censemus. Vtinam citra dubium esset, à Bernardi ore promanasse.

Bernardus.

5 Vtinam quæ sermone 4. super Salue regina legimus, fœtus illius veri. Aliam eis parentem Bellarminus, & illa editio tribuunt: cuiuscúmque putentur, ita pronuntiant. *Libanus mons, qui dicitur dealbatio, signat altam præ omnibus innocentiam tuam. Innocens fuisti ab originibus, & actualibus peccatis, nemo ita præter te. Vnde autoritas Augustini, cùm de peccatis agitur, nullam de beata Maria volumus fieri mentionem. Ex eo*

Bellarmin.

A *enim maiorem credimus ei collatam virtutem ad vincendum ex omni parte peccatum, quæ concipere, ac parere meruit eum, qui nullum habuit peccatum. Ex omni* (inquit) *parte, hoc est, ex parte originalis, & ex parte actualis peccati.* Hucúsque sermo ille. At de Assumptione quartus indubitatus Bernardi labor, & in illo hæc. *Quænam Angelica puritas, Virgini illi audeat comparari, quæ digna fuit, Sacrarium fieri Spiritus Sancti, & habitaculum Filij Dei?* Si nulla Virgini comparari Angelica puritas

Bernardus.

B valet, non minùs, quàm spiritus illi, à peccati debito immunis ipsa fuit, aliàs quoad hanc partem non solùm comparari cũ ea possent, verùm etiam illam longè superarent. Sed propriùs ad rem, illa, sermone de verbis Apocalypsis, de quo, an sit Bernardi, nulla cõtrouersia. *Candidissimus sanè, & calidissimus huius mulieris amictus, cuius omnia tam excellenter*

Bernardus.

C *irradiata noscuntur, vt nihil in ea non dico tenebrosum, sed obscurum saltem, aut minus lucidum, sed ne tepidum quidem aliquid, aut minus feruentissimum liceat suspicari.* Eius est ipsius conceptio aliquid, vnde inter cætera illius recenseri prorsus debet, atque reliquorũ instar nec tenebrosa, nec obscura, nec minùs lucida secundũ Bernardũ

D erit. Fuisset autem minùs re vera lucida si peccati debitum contraxisset. Fuisset ipsamet Virgo in Protoplasto tenebræ, si in Adam peccasset; obscura, si peccãdi in eo debitũ habuisset. Cùm de iis, qui aliquãdo peccati fuere mancipia, Paulus ad Ephes. 5. ver. 8. dicat; *Eratis enim aliquãdo tenebræ, nunc autem lux in Domino.*

Ad Ephes. 5. ver. 8.

6. *Hugo de Sancto Victore.* Ex Hugone de Sancto Victore A in eruditione Theologica ex miscellaneorum 2. libro tertio titulo 125. De decem præconiis Virginis ista pro causa accipio. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Hodie Domina nostra insigni circundata corona ostendit Angelicæ dignitati suæ celsitudinis priuilegium. Primum priuilegium est, quòd sine sorde, & sine viro concepit. In hoc enim immunem se in conceptu ostendit ab illo præscripto* B *prophetico: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Sic ille. Qui ex eo quòd virgo effectibus, ac reliquiis originеæ pestis caruit, probat ipsam ab illa culpa immunem prorsus fuisse. Habes suprà expositionem *Iordis*, iuxta eã nunc vocem eandem accipe: Accipe Ricardum etiam cognomento Victorinum 2. de Emanuele, C cap. 31. dicentem. *Hoc fuit in Beata Virgine supra modum mirabile, & præ cæteris Sanctis omnibus singulare, quòd in ea simul conuenire potuit tanta corruptibilitas cum tanta incorruptibilitate; corruptibilitas in his, quæ pertinent ad pœnam; incorruptibilitas in his, quæ pertinent ad culpam; sed sibi ad futuræ gloriæ cumulum, nobis autem ad patientiæ documentum profuit, quòd passibilitatis nostræ iugum,* D *cum tanta impassibilitate portauit.* Quod in his noto, est illud, *Incorruptibilitas in his, quæ pertinent ad culpam.* Ipsa incorruptibilitatis vox corruptionis impotentiã dicit, peccati debitum ad illud pertinet, vt potentia ad actũ. Non ergo illud habuit secundum Ricardum Virgo, si omnino corruptionis incapax fuit in his, quæ

Ricardus Victorinus.

pertinent ad peccatum. Quod Petrus Riga sic expressit carmine, *Petrus Riga.*

Vnam nec maculam natura reliquit in ista;
Ad caput ad pedes transuolat iste decor.

Macula est peccati debitum, vt toties ostendimus; nulla in Virgine à capite ad pedes vsq; inuenitur; non ergo peccati vllum debitum. Idcirco verò naturæ meminit, cùm id gratiæ opus fuerit, vt breuiter explicaret; ea ratione, in Deipara naturã incepisse, quã, si nullũ de criminis trãsfusione pactum, aut lex intercederet, initium esset consequutura.

Dilucidiùs Adamus Victorinus prosa illa de Virginis assumptione; 7 *Adamus Victorinus.*

Salue Verbi sacra parens.
Flos de spinis spina carens;
Nos spinetum, nos peccati
Spina sumus cruentati.
Sed tu spina nescia.

Quid sibi hęc velint, ex similibus adductis suprà intelligis, non est opus, vt tecum agam pluribus, nec maiori notatione ista illustrare. Nonnullã Magister in 3. dist. 3. postulat, quem pro se. §. *Quæritur etiam*; aduersarij credũt, quòd Damasceni referat testimoniũ ex 3. de fide 2. cap. vbi purgatam Virginẽ Spiritus sancti gratia, cũ in ea Verbũ caro factũ est, dicit. Sed arbitror eos falli, cũ sequenti §. hęc Magister: *Illa Virgo singulari gratia preuenta est, atque repleta, vt ipsum haberet ventris sui fructum, quem ex initio habuit vniuersitas Dominum, vt illud, quod nascebatur ex propagine primi hominis, tantummodo generis, non criminis originem haberet.* Quasi dicat, ideò singulari gratia Virgo

Magister.

Magister.

Virgo præmunita est, vt Christus A ex illa generis traheret, non peccati originem: quæ ratio nullius esse momenti potest, si Virgo in Adam peccauit, aut peccati debitum in se habuit. Etenim licèt peculiari dono peccatum nō contraxisset, id satis non esset, vt Christus ab illo immunis generaretur ratione matris, si hæc obnoxia, & debitrix illius fuisset mali, Transfusionis siquidem origineæ culpæ lex non tollitur B ex eo, quòd parentum crimen baptismus absterserit: vnde quātúmuis sancti ad generandum accedant, filios generant peccatores. Vt ergo sanctos gignerent ampliùs aliquid requireretur: Id autem quia aliud esse potest, nisi pacto, & lege de transfundendo scelere non teneri? His ergo comprehensa non fuit Deipara, si filius, adhuc vt eius erat, liber ab omni prodiit crimine. Atque hunc esse legitimum prorsus Magistri sensum, C probat, cum Patribus eum putare, immunitatem ab omni peccato in Assertore non inde solùm prouenisse, quòd esset Deus, qui sibi humanitatem hypostaticè vnisset; verùm proprio etiam ipsius humanitatis iure, ita vt nihil in ea sit, ratione cuius præcisa etiam Diuinitatis sanctitate origineo subiacere de- D buisset. Hæc illius distinctionis thesis, in qua ita inquirit: *An caro Verbi, priusquam conciperetur, obligata fuerit peccato.* Negat in Christi carne peccati obliquam obligationem fuisse. Probat hoc bifariam, quoniam obligationis fundamenta, qua origineo mortales omnes addicti sumus, duo inueniuntur. Prius, *In parentibus* (ait) *crimen hoc fuisse.* Posterius, *Nos ab illis naturalis vi generationis procedere*; Vtrumque in Christi negat carne reperiri. Non prius, quia Virgo, à qua generatus est, ab omni peccato immunis fuit; Non posterius, quia Dominus editus non fuit per naturalem viri, & fœminæ commistionem: idque probat sequenti §. Quia sicut caro Christi, vt Paulus docet, in Abraham decimata non fuit, quemadmodum caro Leui, quia etsi Redemptor in patriarchæ lumbis esset, tamen inde per carnis concupiscentiam non effluxit, ita eadem Christi caro in Adamo peccato non fuit obnoxia, quia licèt esset in eius lūbis Dominus, inde tamen cęterorū instar nō processit. *Magister.*

Magistro perquam simillimus, 8 qui eius ab aliquibus creditur vterinus frater, Petrus Comestor libello de pura Virginis Conceptione, vbi exponens illa Psal. 86. *Nunquid Sion dicet homo,* &c. *Intellige*, inquit; *quod ait, ipse fundauit eam, ipse non alius, non vetus Adam, sed nouus nouum iecit fundamentum, super quod tam præclarū, tam insigne surgeret ædificiū. Alioquin si veteris ruinæ mansere vestigia, si veteri superadificatum est, vetus Adam, non ipse ædificauit eam Altissimus.* Si neq; veteris ruinæ mansere vestigia, quorū vnū peccati debitum est, si Deus solus eam fundauit, non Adam, profectò nihil peccato debuit, ex Comestore, magna Mater, non in Adam peccauit, non in eo peccandi debitum vllum habuit. Subdit: *Oportuit eam ab ipso fundamenti primordio præ cæteris* *Petrus Comestor.* *Psalm. 86. ver. 3.*

cæteris aliquod dignitatis sortiri priuilegium, quæ secretorum Dei, mysteriorumque cælestium in se susceptura erat arcanum. Si fundamentum ipsa generatio in vnoquoque mortalium est, quod eius primordium, nisi eius initium dices? Ni mauis diuinæ mentis decretum, quod futurorum omnium primordium rectè nominaueris. In hoc priuilegio Deiparam frui oportuit: fuit hoc, excipi ab omni de peccato, eiusque debito lege, pactóque: quare ab his omnibus immunis semper extitit procul dubio.

A

B

CAPVT XIII.

Decimæ tertiæ producuntur ætatis authores pro Deipara.

CErtum mihi est, sanctissimũ Dominicũ, singulare decimi tertij sæculi decus, & columen, sensisse nobiscum libro eo, quem de Sacramento corporis Christi edidit contra hæreticorum Albigensium errores, quémque ab illo prodiisse restantur. Pelbartus 4. stellarij p. 1. cap. 1. Canisius de Beata Virgine lib. 1. cap. 7. Coccius 3. Thesauri numero 1. Galatinus 7. de arcanis cap. 5. Cucarus in Elucidario, Helmesus sermone 7. de concepr. Bustius serm. 5. Salmero ad Roman. disput. 52. Hilaretus sermone de concept. Breuiarium Hispalense anni 1563. Suarius 3. p. tomo 2. disp. 3. sect. 5. Vasquez disp. 117. Oieda, & Salazar, quos refert, & sequitur Tamaius nouitate 17. §. ei año: Vincentius Bellouacensis historiæ speculo 29. libro. cap. 96. Theodoricus de Apoldia in Sancti Dominici Vita, lib. 1. cap. 6. Antoninus 3. p. titulo 19. cap. 1. §. 4. Iacobus Genuensis de legendis Sanctorum, cap. 108. Ioãnes Garçonius in Vita Beati Dominici apud Lipomanum, Equilinus 7. Catalogi sanctorum cap. 22. Ferdinandus Castillo lib. 1. hist. cap. 8. additio ad Glossam in epistolam ad Romanos 5. cap. affirmantibus Feuardentio, Draducæo, & Borlio, ac multis aliis statim citandis: vbi sic Dominicus: *Sicut primus Adam, fuit ex terra Virgine, & nunquam maledicta formatus, ita decuit in secundo Adam fieri, id est, in Christo, cuius terra, id est, mater Virgo nunquam fuit maledicta.* Recitant totum hoc ex eo libro non pauci, nec contemnendi authores: Bustius in officiò de Cõceptione tertia die, lect. 4. Clictouæus tractatu de Conceptione Virginis, Peibartus in stellario part. 1. art. vlt. Galatinus 7. de arcanis cap. 5. Antonius Cucarus in Elucidario de Conceptione Virginis Parisiis excuso anno 1506. Canisius de Virgine Deipara lib. 1. cap. 7. Oieda in sua pro Conceptione Virginis informatione, cap. 7. Ægidius lib. 3. q. 4. art. 1. §. 3. num. 65. Salazar cap. 42. sæculo 13. Pineda sermone de Conceptione Virginis §. 7. multos alios referens, Iodocus Coccius Thesauri lib. 3. art. 1. Salmero ad Rom. 5. disput. 52. Helmeseus sermone 7. de Conceptione, Suarius tomo 2. in 3. partem disp. 3. sect. 5. Vasquez ibidem disp. 117. cap. 3. num. 43. versiculo *Mitto etiam*; Hilaretus sermone de concept. Breuiarium

C

D

Vincentius Bellouacensis. *Theodor. de Apoldia.* *Antoninus.* *Iacobus Genuensis.* *Ioannes Garçonius.* *Lipomanus.* *Equilinus.* *Castillo.* *Additio ad Glossam.* *Feuardentius.* *Borlius.* *Bustius.* *Clictouaus.* *Pelbartus.* *Galatinus.* *Antonius Cucarus.* *Canisius.* *Oieda.* *Ægidius.* *Salazar.* *Pineda.* *Coccius.* *Salmero.* *Helmeseus.* *Suarius.* *Vasquez.* *Hilaretus.* *Breuiarium.*

Carta

Hispalen. Cartaginense antiquum, & Hispalense vetus excussum anno 1563. & alij. Cuius dicti vim eam esse vides, quam Andreæ Apostoli superiùs adducti testimonij.

2 Bandellus. Sed negant Beato Dominico librum eum, Bandellus libello contra Beatæ Virginis puritatem ratione 11. fol. 99. pag. 2. asserens, mendaciter esse illi impositum, & Maluenda lib. de Paradiso capite 60. idem sentiens, addénsque neque Vincentium relatum nuper, nec Antoninum, nec Theodoricum de Apoldia, nec vllos alios sui ordinis authores librum istum Dominico tribuisse, nec de illo mentionem vt de tanti Patris opere fecisse. Quidam (subiicit) frater Dominicus Pantaleo, qui anno 1262. floruit, libri eius forsitan author extitit. Didacus enim Susatus in Chronico ordinis Prædicatorum, & Antonius Senensis in Bibliotheca virorum illustrium eiusdem ordinis aiunt, præfatum Dominicum Pantaleonem tractatū de corpore Christi scripsisse. Mirandum equidem tam asseueranter Maluendam efferre, trium illorum scriptorum neminem affirmasse, librum de Christi corpore à Dominico scriptum fuisse, cùm disertè id tradant. Er vt à Vincētio exordiar, hic capiti 96. citato titulum hunc præfigit, *Qualiter eius libellus ignem ter illæsus exiuit*, siue, vt alia exemplaria referunt, *exiuit illæsus*, statimque miraculum, quo libri doctrina confirmata est, narrat. Nec silendū saro concessisse Vincentiū anno 1256. trigesimo post sancti Dominici è carne discessum, quare apprimè scisse totum id, quod litteris commendauit, credendus est.

Maluenda. Vincentius Bellonacen.

3 Surius. Theodoricus verò Apoldia, cuius de sancti Patris sui vita libros Surius contexerit, atque tomo quarto vulgauit, libro 1. capite 6. hanc apposuit inscriptionem, *de prædicatione eius aduersus hæreticos, & de libello ab igne nihil læso*; deinde libelli miraculum subiicit. Sanctus denique Antoninus 3. parte, titulo 19. capite 1. §. 4. sic habet. *Libellus verò serui Dei Dominici non solùm ab igne non læditur, verùm ab igne foris prosiliuit in longinquum, secundòque iniectus, ac tertiò æquè prodiit incombustus. Unde canit Ecclesia: ter in ignem libellus traditus, ter exiuit illæsus penitus.* Quid clarius. Est in nostro Cordubensi collegio breuiarium typis excusum anno 1489. in quo lectioni tertiæ pro Diui Dominici festo responsorium hæc. *Verbum vitæ dum palam promittitur, surgunt hostes: liber conscribitur fauens, omnis sic error vincitur, fides extollitur. Ter in flammas libellus traditus, ter exiuit illæsus.* En quod Antoninus Ecclesiam dixit canere. Breuiarium hoc Venetiis calcographia cusit vt in ipso dicitur. Habet dedicatoriam epistolam ad Ferdinandum Regem Catholicum. Hi sunt illi tres scriptores quos Maluenda negat istius libelli meminisse. Videat quàm verè. Sed Dominicus Pantaleo simile opus edidit. Non ergo de argumento eodē suum Beatus ille pater: vnde locus? Quasi plures de vna, eadémq; re aut non potuerint scribere, aut nunquam scribant.

Theodoricus Apoldici. Antoninus. Obiectioni respondetur.

Dddd His

4 *Barelete.* His Gabriel Barelete Dominicanus conuictus, librum istum Beato Dominico planè concedit, negat tamen sermone quodam de conceptione fuisse in illo, quod ex eo adduximus, tum quia de contentis in ipso non constet, tum quia non erat, cur agens Dominicus de Christi corpore, ad matrem diuerteret, eámque de illa sententiam proferret, cùm aduersus hæreticos Albigenses dissereret, numquam verò hæresis fuisset, nec esset nunc, vti nec in præsenti est, asserere, Virginem in peccato fuisse conceptam. Saltasset penitus extra chorum Beatissimus Pater, si relicto, quod assumpserat, argumento, de Virginis Conceptione sermonem insereret. *Refellitur.* Vt ignoremus sigillatim, quæ opere illo continebantur, scimus nihilominus argumentum, scimus testimonium ex illo petitum fuisse in eo, quando tot, tantíque viri, quot à nobis prolati sunt; rem ingenuè testantur. Quæ autem fuerit causa Dominico ad illud interserendum reliquis cognosci potest facilè, si ad Albigensium errores, contra quos scribebat Dominicus, mentis aciem conuerterimus. Inter alios erant, vt Guillelmus Nangiacus, & Ioannes Mariana lib. 12. capite 1. referunt, Christum Dominum in Eucharistię Sacramento non esse, augustissimámque Dei genitricem publicam meretricem fuisse. *Guillelmus Nangiacus. Mariana.* Duo hæc horrenda inferorum dogmata confutanda erant Dominico & verbo & scripto, vt præstitit, quare necessum illi prorsus fuit, de duobus istis in eo libro agere, atque aduersus ea pugnare. Vt verò immaculatam Virginis puritatem, vitæque illius ac morum sanctitatem defenderet, vt rem à suis initijs ostenderet, oportuit, sententia illa, quæ Andreæ Apostoli fuerat, vt iam vidimus, veritatem probare. Abstinuit à testimonijs veteris paginæ, quod huius nihil hæretici illi reciperent præter ea, quæ à Christo Domino, & eius Apostolis citantur in noua; cuius dicta non tam facilè adduci poterant ad Virginis integritatem perpetuam confirmandam. Lege Baronium anno 1176. *Baronius.* vbi leges, refractarios illos vetus respuisse instrumentum exceptis, quæ diximus. Sapienter ergo Dominicus relictis sacris codicibus ad illud confugit, quod Apostolicum esse noscebat, validissimumque pro causa testimonium. Quid quod inter scribendum permulta sæpe occurrunt, quę tangi, aut definiri ab scriptore oporteat, vt cæteris & vim, & lucem addat? Quod satis profectò esse deberet ad credendum, oblatam Dominico fuisse occasionem ad exornādum, illustrandúmque ac corroborandum, quę tradebat dicto illo, quam de tot ab ipso prælatum esse affirmant.

5 *Responsio.* Protulerit, scripserit, quid tum postea, cùm sensus germanus sit, Christum Dominum de terra immaculata fuisse formatum, quod formationis tempore absque macula omni esset; non quod à prima sua conditione primo inquam suæ conceptionis instanti? *Bandellus.* Sic respondet Bandellus non videns illis redargui, *Nunquam maledicta*, quæ omne tempus includunt, vt inclusit

Hugo Card. sit Cardinalis Hugo in Lucæ A primum, ad ea, *Inuenisti gratiam apud Dominum*, scribens: *Inuenisti, quidquid Eua amisit.* Amiserat verò gratiam originalem, iustitiam ab omni peccati debito immunem, quam prima sua formatione acceperat. Hanc Alber. Mag. ergo Virgo recuperauit. Recuperasse, ni fallor, Albertus Magnus effert lib. de Mariæ laudibus dicens: *Hæc enim Virgo* B *sola à communi illa regula excipitur, omnes peccauerunt in Adam.* Albert. Mag. Quo priùs à se scripta in 3. distinct. 3. aduersus puram Deiparæ conceptionem reuocauit. Asseruatur hic liber in Murciana fratrum Minorum bibliotheca, viderat illum Canisius, Canisius. qui libro 5. de Maria Deipara, capite 27. citata verba refert.

CAPVT XIV. C

Decimæ quartæ scriptor ætatis pro nobis adducitur.

1 Taulerus. IOannes Taulerus hic est, in festo purificationis Virginis ita declamans: *Non solum Beata Virgo ab omni fuit præseruata peccato, sed hunc etiam habuit decorem, quòd culpæ originalis perfectè expers fuit; ita vt nec momento quidem temporis vel iræ* D *filia, vel vas immundum, vel diabolico, sicut nos omnes, subiecta dominio fuerit. Præuenit enim hoc sapientia æterna nolens electissimum templum suum aliqua labe aspergi.* Multa in his pro nobis inuenio. Memineris ostensum iam, peccati debitum immunditiam esse, memoria recole, ipsum etiam labem dici, perpende illam æternæ sapientiæ præuentionem. Omnia enim hæc Taulerum, quod nos, sensisse non leuiter persuadent. *Electissimum Dei templum* Virginem dicit, quod summum electionis gradum significat. Hîc autem nullus alius esse potest, nisi quo diuinitus aliquis sic ad gratiam, & gloriam fuerit destinatus, vt longè ab omni peccato, & eo, quod istud olet, hunc Dominus præfinierit. Nec enim altior isto electionis gradus excogitari potest: summus ergo est, qui superlatiuo debeat explicari, quique Virgini apprimè conueniat, vnde fiat, vt neque in se, neque in vllo alio peccati debitum cótraxisse iudicetur. Et quidem præter iustos nulli alij viua Dei templa sunt, aut esse queunt, vt Theologi passim docent, & res ipsa clamat. Quare dici non potest, idcirco Virginem appellari electissimum numinis templum, quod nunquam absque iustitia fuerit; id namque solùm esset, nunquam non diuinum templum extitisse, quemadmodum sancti omnes Angeli, quibus semper tantum adfuit bonum, tanta dignitas. Nec etiam quòd alienissima tota vita fuerit à quouis minimo actuali crimine, quando quidem id etiam omnibus illis spiritibus contigit. Sed quod ad tantam electa fuerit animi puritatem, gratiam, & omnium donorum cælestium copiam, vt summum infra Dominum gradum in his adepta sit; qui absque immunitate, quam illi adstruimus, non consistet.

2 *Obiectio.*

Responsio.

Satis est, vt electissimum euaderet templum habitualis gratiæ supremum gradum consequi. Vt esset satis re absolutè inspecta, non tamen, vt Tauleri sensus retineatur, qui non contentus dicere templum electissimum, subdidit, noluisse Deum, aliqua id aspergi labe. Templum ergo sic electissimum, vt nulla decuerit illud notari macula, non quacumque ratione putandum est electissimum, sed ea, qua longè sit ab immunditiis omnibus, peccatis, & horum debitis, tam in se, quàm in vllo alio. Vt enim domum Dei decet sanctitudo, ita electissimam omnium ea, quæ omnium maxima censeatur, atque idcirco quæ nec in seipsa, nec in alio aliquo vllum ad peccatum debitum experta fuerit.

CAPVT XV.

Decimæquintæ ætatis authores dantur.

1 *Bernardinus Senensis.*

PErsuadent hanc eandem veritatem decimo quinto sæculo Bernardini Senensis hæc tomo 4. sermone 49. post Pascha, parte 1. in medio, pag. 272. columna 2. *Certum est, quod Deus creauit Adam sine peccato originali ex limo terræ; deinde ex costa eius creauit Euam etiam sine peccato. Et certum est, quòd Christus incarnatus fuerit Deus, & homo, & fuit maior quàm Adam, & Eua: modo non est credendum, quòd ipse Filius Dei voluerit nasci ex Virgine, & sumere eius carnem, quæ esset maculata aliquo peccato originali. Imò credendum est, quòd voluit sumere carnem ex carne purissima, & quod eius mater fuerit plusquàm Eua, & Adam, qui creati fuerunt sine peccato originali.* Aperta hæc sunt. Quid opus commentatione? Si plus quàm Eua, & Adam Maria, illique absque vllo peccato formati, absque debito hæc impositæ quæ legi subiectione, vt quamuis peccaret is in gratia ipsa concipienda esset, quòd pacto minimè fuisset comprehensa. Nec valet ad præstantiorem gratiam quoad intentionem confugere, quasi Bernardinus tantùm velit Deiparam superasse Protoplastum, & sociam in gratiæ cumulo, qui ei concessus sit, non in vllo alio, cùm non iustitiæ, sanctitatisve meminerit, sed originalis culpæ, in qua collationem Virginis cum illis proponat, hósque ab ea dicat hac parte superari. Quare mens illius est; Virginem & à peccato immunem, & ab huius debito conceptam fuisse, prætereà pacto eo, & lege non fuisse inclusam, non habuisse ad peccandum potentiam ratione iam superiùs dicta, in bono confirmatam fuisse conceptam, quibus omnibus multo purior, superiórque Adamo, & Eua fuit. *Præoccupatio.*

Confirmo hæc Petri Apollinaris in natalitiis Deiparæ, subiecto carmine; 2 *Petrus Apollinaris.*

Salue Virgo parens, labes quàm nulla vetusti,
Per tot ducta gradus criminis implicuit.
Te dum conciperis, culpæ quicumnegari
Immunem, brutis, nil sapit ille magis.
Huic aut vipereo mens est infecta veneno,

Aut

Aut illum teter Spiritus exagitat.

Scripsit Vates hic ante Sixti quarti constitutionem illam, *Graue nimis*, de reliquiis, & veneratione Sanctorum, vnde in pœnas, quæ in illa decernũtur, non incidit. Ad idem esse arbitror Bartholomæum à Porta, quo cum citatus nuper Bernardinus ait sermone illo 49. egisse de Virginis immaculata Conceptione, atque inuenisse illum, eiusdem esse opinationis, quam argumento ex illa Protoplasti, & coniugis formatione ab omni peccato libera desumpto confirmarit. Facit illud Nicolai Cusani exercitationum quinto ad ea: *Cœlum, & terra transibunt*, docentis, *Non solùm Deiparam ita conceptam fuisse, vt dignum fieret habitaculum filij Dei; & ab initio dignam fuisse, vt filius Dei se eius humanitate indueret, sed etiam ipsam ab Adamo genitam ita fuisse creatam sanctam, vt nulla duratione verum fuerit dicere, illam fuisse sub peccato, nunquam gratia caruisse, nullas in ea fuisse tenebras, vel per aliquod instans imperceptibile originalis indispositionis.* Perpende illud *vllæ tenebræ*, quod sanè debitum comprehendit. Vt enim lucis priuatio tenebræ sunt, quæ à crepusculo incipiant, idq; illarum aliquid est, & inchoata nox eam necessariò inducens, ni absoluta Deus sua vtens potentia naturæ cursum immutet; Sic profectò peccati, quod animi tenebras, & noctem dixeris, debitum eius aliquid esse negare non poteris, illius initium, & crepusculum ipsum necessariò inuehẽs, nisi præueniens gratia obstiterit.

Barthelom. à Porta.

Bernardinus Senensis.

Nicolaus Cusanus.

Sic ergo nullæ tenebræ in augusta Matre, nullum in ea peccati debitum fuit. Si nulla originalis indispositio, nulla ratione in commune omnibus malum debuit incidere. Quid enim indispositio dicet originalis, si debitum originei peccati non dicit? An non origineum quid est, & ad gratiam suapte natura indispositio veluti radiculis, cùm omnino exigat, quod stare cum tanto bono minimè vnquam valeat, mortale crimen scilicet? Igitur si neque vllæ tenebræ originalis indispositionis in Virgine locum inuenêre, neque aliud totum hoc est, præter communis sceleris debitum, sanè hoc in Deipara nunquam fuit. Expendit quidam voculas eas, *nulla duratione*, quas ampliare (loquitur Dialecticè) ad præteritum conceptionem præcedens air, vt sit sensus; neque cùm primùm orta est, neque toto priori tempore sub peccato vnquam fuisse, atque idcircò nunquam in Adam peccasse, qua ratione duntaxat, antquam in matris vtero conciperetur, sub peccato esse poterat. Sustineri argutia hæc non difficulter valet, sentiat de illo prudens lector, quod voluerit.

Sed audiat, oro, sanctum Vincentium Ferrer. qui, sermone 2. de Natiuitate, illa expendens, *Fiat lux*, de Virginis Conceptione sic fatur. *Lux dicitur illa benedicta generatio Virginis Mariæ, quia sine tenebra culpæ facta est, & statim generatio fuit, vt lux.* Si *vt lux*, peccati nullum habuit debitum, vt lucis productio tenebrarum nihil, imò ipsa illarum interitus prorsus est. Fugantur penitus, cùm

3 Vincent Ferrer.

Genesis 1. ver. 3.

cùm gignitur lux, nullum inter hanc, & eas commercium, nulla vicinitas esse potest. Nulla ergo inter Virginem, & peccatum, nullum ad hoc in ea debitum vnquam extitit. Vix à Deo prima rerum conditione formatur lux, cùm à tenebris longè ab ipso Domino constituitur. Vnde 1. Geneseos cap. vers. 4. dicitur, *Vidit Deus lucem, quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris.* Bona cùm esset, misceri non debuit tenebris, quæ malum quoddam sunt. Diuisio autem illa, quid aliud est, quàm nihil tenebrarum incurrere posse in lucem, fieri nō posse, vt coëant inter se, aut hæc illas amet, in eas prona inclinet, vel feratur. Hoc ipsum quantum est, Virgini respondere cognosce. Vt clarissima lux eius conceptio, teste Ferrerio, habetur, sic toto cœlo ab omni culpa in tenebris expressa distans censeri debet. Longissimè ab illa diuinitus constituta, diuisa penitus, fieri non potuit, vt ad illam accederet, vt deberetur illi. Dies nunquam debetur nocti. Lux vocatur dies eodem loco vers. 5. *Appellauitque lucem diem, & tenebras noctem.* Dies Virginis conceptio, si quidem lux nocti non debebitur, peccati debitum in se perpessa nunquam erit; imò nec in Adam peccauerit, nec in eo cadendi vllum debitum subiisse credendum est.

Genes. 1. ver. 4.

Genes 1. vers. 5.

4 Confirmāt hæc illa Beati Laurentij Iustiniani sermone in annunciatione Beatæ Virginis ad initium, vbi post aliqua de augusta Matre: *Quis, oro, huius Virginis gratiam sufficiet enarrare? Ab ipsa namque sui conceptione in*

Laur. Iustin.

A *benedictionibus est præuenta dulcedinis, atque à damnationis aliena chirographo, priùs est sanctificata, quàm nata, in ipso enim vtero materno iam posita super illam gratia sanctificationis effulsit, vtpote ei, quæ electa erat, vt pareret Deum. Non erat opus suum ille, qui fecerat, & quale futurum erat, certissimè agnoscebat. Hinc est, quod Virginem ipsam tam longo imbre Spiritus*
B *irrorauit. Erat planè sicut à carnis colluuione immunis, ita & ab omni peccati labe extranea.* Chirographi metaphora, qua Laurentius Iustinianus est vsus, Pauli ad Colossenses, capite secundo, vers. 14. est, quare nihil aliud ea præter id, quod Apostolus indicauit. Inquit verò ille de Christo agens: *Delens, quod aduersus nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis.* Quæres, quidnam
C hoc decreti chirographum sit? Cornelius à lapide in commentario ait: *Primò Theodoretus respondet, esse corpus nostrum, in quo infixa, & quasi inscripta erant debita, id est, peccata carnis, quæ Christus in cruce deleuit*: In quo sensu manifestum est voce ista Iustinianum hîc vsum non esse. *Secundò alij* (prosequitur Cornelius) *apud Theodoretum respondent, esse decalogum nos accusantem in decretis.*
D *Sic enim habent Græca, non decreti) quæ continet, & præcipit. Vnde Vatablus, chirographum, inquit, vocat legem, siue decalogum, quod digito Dei scriptus esset, &c.* Iuxta quam interpretationem, citra controuersiam est, haudquaquam Laurentium nomen vsurpasse, vti nec iuxta illam Anselmi censentis chirographum hoc memoriam nostram esse, Dæmonúm

Ad Colos. 2. ver. 4.

Cornelius à lapide.

Cornelius à lapide.

Anselm.

númque de peccatis accusantium nos.

Chrysost. Theophylac. Illa quoque aliena prorsus à Iustiniano est, quæ Ioanni Chrysostomo, & Theophylacto non displicet, affirmátque vel Moysis legem Paulum significasse, quam Hebræorum populus se religiosè obseruaturum promiserat, vel eam, quam Deo, diuinísque præceptis obedientiam debemus. Reiicienda item, quam *D. Thom.* Diuus Thomas sequitur, putat ille Dei memoriam reseruantis peccata chirographum dici. Tandem quæ omnium optima *Cornelius à lapide.* Cornelio visa est, obligatio nempe ad æternam pœnam iuxta decretum Dei, & damnationis sententiam in Adamum, & posteros peccantes latam. Supersunt *Chrysost. Theophyl. Ambros.* duæ, altera Chrysostomi, & Theophylacti, quam amplectuntur multi, Ambrosij altera. Illa est, pactum Dei cum Adamo, & legem hanc à Domino impositam, *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris*, chirographi vocula explicari. A lege autem mortis Beata Virgo nec immunis re ipsa fuit, nec decuit illam excipi, nec de ista Laurentius differit, nec erat, cur differeret. Posterior chirographum hoc esse vult peccatum, & debitum Adæ ad nos propagatione transmissum. Secundùm hanc Iustinianus accipiendus est. Atque vti vno chirographi nomine, duo, peccatum & debitum, comprehendit Paulus, ita vno eodémque Iustinianus eadem duo, vt imitaretur Apostolum cõplexus est. Quare cum alienam à damnationis chirographo Virginẽ dicit, à culpa, & debito alienã significat. Meritò autem damnationis chirographũ cùm peccati debitũ, de quo loquimur, tum peccatum ipsum vocatur; illud quidẽ, quoniã in fœlici contrahendæ culpæ ipsum habentẽ destinat, & prorsus damnat: item quia ex delicto, damnatóque homine tristi morte, Adamo scilicet, ortum ducit: Hoc verò, quòd in æternũ damnati pereant, originea culpa infecti, in diuina, priùs quàm decedant, mundentur gratia.

6 Perpendenda quoque illa in Iustiniano sunt, & tantisper curiosiùs euoluenda: *Erat planè sicut à carnis colluuione immunis, ita & ab omni peccati labe extranea.* Nec enim extranea esse poterat, quę debitũ aliquod habuisset, quãdo extraneus ille dicitur, qui nullo propinquitatis gradu cõiunctus est, vt Ambros. Calepinus aduertit; aut qui extra terram *Calepinus.* suã positus inuenitur, vt Ioannes *Ioannes de Ianua.* de Ianua in suo catholico explicuit, & Nebrisensis in dictionario *Nebrisensis.* habet. Quàm verò arcto propinquitatis gradu peccato fuisset cõiuncta Virgo, si præfatũ debitum experta esset, quis nõ viderit, cùm necessariò ex eo, quantũ in ipso erat, origineũ crimen esset, vt cæteri, subitura, Virginis terra nominari benè Adamus potest: extra hũc certè illa fuit, à sua terra longè posita, quod nunquã in eo peccauerit, nunquã in eius, quantum ad culpam attinet, contenta fuerit volũtate. Sãcta quippe fuit innocens, impolluta, segregata omnino à peccatoribus, cœlo facta excelsior; vt infrà latiùs exponemus. Discessuri à Iustiniano facere satis nonnullis ex ipso collectis obiectionibus cursim debe

debemus, ne ad eas offendat Lector, si casu in illas inciderit.

7 *Laurentius Iustinianus. Obucitur.* Primam eius liber fasciculus amoris inscriptus cap. 12. nobis offert, vbi est; *Nullus planè ab ipso mundi initio fuit, quamuis sanctus, quamuis sanctificatus in vtero, qui sine colluuione peccati, & absque virili semine cōciperetur, & de intemerata Virgine nasceretur.* *Laurentius Iustinianus.* Secundam, liber de obedientia 24. capite ad mediū, exhibet. *Ab istiusmodi necessitatis improperio* (ait) *& ab hac pœna peccati solus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus cognoscitur fuisse liberrimus.* Tertiam, liber de humilitate cap. 7. non longè ab initio. Efferens: *Laurentius Iustinianus.* *Ipse vtique sicuti ab omni peccato fuit immunis, ita in omni opere sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & cælis excelsior, atque mundior factus, cæteri verò coinquinati, transgressores, infirmi, & gemebundi.* Sed hæc non ita cogunt, vt propterea Laurentium Iustinianum sensisse, Theotocon peccati debito adstrictam inchoasse vitam, dicamus. *Responsio.* Responsio namque vna communis omnibus est admodum facilis, *Stancarius.* quam Philippus Stancarius epistola ad Hieronymum Cabullum (habetur ad Iustiniani operum calcem typis excusa) ita Lectori exhibet. *Tres authoritates primæ huic sensui minimè contradicunt, quoniam loquuntur de lege communi, & de eo quod secundum naturalem conceptionem hominis naturaliter solet euenire, & per consequens non præiudicant Virginis gloriosæ speciali priuilegio, quo filius Dei in matre sua præelecta hanc maculam dispensatiuè præuenit, quam tota natura humana in cæteris puris hominibus incurrit.* Hæc ille. Quæ intellige non ea ratione; vt idcirco priuilegium hoc, & dispensatio ita nominetur, quòd lege reliquis omnibus imposita, vel in Adamo fuerit comprehensa, id enim falsum existimamus, sed quòd peculiari Dei beneficio, & singulari gratia nihil ad ipsam illa pertinuerit, cùm tamen non minùs, quàm cæteri Adami filia quantum ad humanam fuerit natuæ conditionem.

Pergit Philippus. *Dicunt etiam quidam, sub signis distributiuis positis in primis authoritatibus sufficere, quòd fiat distributio pro omnibus viris naturaliter conceptis, & non oportere distributionem fieri pro mulieribus. Posset etiam dici ad primam, accipiendo eam sicut iacet, quòd non sit contra vltimo deductas authoritates,* (Sunt hæ, quę nos iam ex Iustiniano in nostræ sententiæ adduximus confirmationem:) *quoniam est vna hypothetica copulatiua, à qua non excipimus Beatam Virginem, cùm ipsa non sit de intemerata Virgine nata, sed de parentum semine concepta. Si quis autem de opposita opinione prædictis responsionibus non acquiesceret, posset alia responderi, quæ est hæc. Dato, quod Beatus Laurentius in tribus primis authoritatibus aliquando tenuerit partem affirmatiuam, id est, quòd fuerit in originali peccato concepta, licèt in nulla ipsarum nominatim exprimatur Beata Virgo, tamen in cæteris suis operibus oppositum tenuit, & scripsit, maximè in illo de gradibus perfectionis, qui fuit vltimus liber ab ipso Beato Patriarcha compositus circa finem temporis, quo in hoc mundo vixit. In quo quidem libro* 8 *Stancarius.*

nomi

nominatim excipit Beatam Virginem ab ipso originali peccato. Vera, inquit Philippus, eo namque libro cap. 1. Laurentius ait, *Ab hoc quippe originali peccato nullus excipitur præter illam quæ genuit mũdi Saluatorem, Nec mirum quidem,* (Philippus subdit) *nam & Beatus Augustinus doctor egregius, post multorum librorum editionem, librum retractationum composuit, & ideò magis vltimis standum est, quã primis, si aliquam inter se disconuenientiam habere videantur.* Hæc ille. Sed non est, cur varium fuisse Iustinianum putemus, cùm vno verbo dici queat, explicuisse posterioribus locis, quæ in prioribus scripserat, nec tam enucleatè tractatat, vt omnis ambigendi occasio è medio tolleretur, constaret omnibus eius mens, ipsúmque pro Virgine stare.

Iustinian.

Stancarius.

9 Fridericus etiam Nausea Episcopus, centuriæ 1. homilia 81. stat, cùm dicat, *Etsi ex lege naturæ omnes filiæ humanæ spinosæ, id est, in peccato conceptæ sint, Maria tamen sanctissima Virgo per legem gratiæ immaculata mansit, haud secus atque lilium inter spinas, quæ etsi sint quantùlibet horridæ, asperæ, rigidæque, atque tumidæ, crescit tamen subter ipsas sine macula lilium ipsum speciosissimum, nihil suæ virtutis amittens.* Ac ne temerè, leuitérve tantus vir hæc asserere videretur, sententiæ suæ rationes aliquot ita subiunxit; *Prima; Si Angeli à peccato fuerunt præseruati, ergo longè magis Maria, quæ super Angelos erat exaltanda. Secunda: Absurdum esset credere, Mariam fuisse aliquando in indignatione Dei, quales fuimus nos, quæ Dei mater fuit charissima. Tertia; Cùm ipsa fuerit specia-*

Fridericus Nausea.

Fridericus Nausea.

A *le Dei tabernaculum, ergo specialiter præparandum, quale non fuisset, si ipsa in peccato originali extitisset,* &c. Quibus apertè conuincit in peccato Deiparam non fuisse cõceptam, indicat verò, nec sub debito, nec in Adam peccasse, illis: *Sanctissima Virgo per legem gratiæ immaculata mansit.* Cur per gratiæ priuilegium non dixit, quod dicere debuit, si tantùm de præseruatione ab ipso peccato contrahendo actu loquutus est? Nec B enim gratiæ lex immunitas illa, sed dispensatio, priuilegium, & fauor gratiæ, qua excepta fuerit à communi lege, potuit esse. Vt ergo Theotocos gratię lege ab originea lue dicatur excepta, dicatur communi de peccando in Adam, si peccaret ille, comprehensam Virginem singulari Dei beneficio haudquaquam fuisse; fuisse autem gratia ornatam; cuius ea necessaria lex est, vt propter genitoris crimen amitti non possit, C nec vllum ex eo in prolem deriuari vnquam scelus, si nulla de peccando in illo sit lex, aut si ea ratione sit, vt non omnem ex eo prouenientem filium comprehendat, quòd non omnibus nullo excepto, imposita illa fuerit.

Expendatur deinde petitum è lilio, & spinis simile, quod suprà iam expendimus: item prima ex Angelorum præseruatione desumpta ratio, quos certò scimus, nulli obnoxios peccato, nulli huD ius debito iustos creatos fuisse. Secunda præterea, quæ magni momenti est. Negari siquidem non potest, in indignatione Dei eo modo esse illum, qui peccat in alio, quo in illo peccare asseritur, cùm peccatum Dei consequatur

indignatio, & constet omnibus, irae filium in scelerato patente dici, qui peccante illo in eo peccare affirmatur. Tertia non est, cur iuuetur commentatione, cùm pte se ferat, quantum causae faueat, vt & quarta, quae in illo est: *Quod Deus facere potuit, & ipsum decuit, fecit: sed Deus potuit praeseruare Virginem Mariam, & decuit, fecit ergo.* Quinta in eodem similis: *Nulla dignitas erat ab ea auferenda Virgini consona, qualis fuit à peccato originali praeseruatio.* Hactenus Fridericus. Nec erit tam alienus à sensu aliquis tã sine vita, qui affirmare audeat, esse nullam dignitatem, aut nullum decus immunem prorsus ab omni peccati debito generari, sic esse à culpa omni aliquem liberam, vt nec in alio eam contraxerit, nec contrahere in illo vnquã debuerit. Concedendũ igitur Deiparae totum hoc erit, ne magna hęc illi dignitas immeritò denegetur.

Fridericus Nausea.

CAPVT XVI.

Aetatis decimae sextae vindices traduntur.

1 *Baptista Mantuana.*

BAptista Mantuanus huius laetus fructus lib. 1. Parthen. ita piè admodum cecinit: *Ante tener sacra foetus quàm viueret aluo, Cõceptus ne prima nouos exordia pullis Induerent maculis, mens ne sincera, niténsque communem imbiberet labem, ne pigra liquore Pectora letheo fierent, quae lactea magno Pabula, & amplexus fuerant latura Tonanti, Semina confusas sordes, & virus iniustum Deffecuit, foelici anima mox imbuit artus,* Animaduerte maculatũ nomine Mantuanum rem exprimere, quod non originem tantũ crimen amplectitur, sed etiam eius debitũ, item sordes nominasse, quae ratione simili, vtrúmque non minùs declarãt. Atque vt sordes nemo exoptat, ita certè nullus tam demenserit, qui peccati debitũ sibi amet. Sordiũ ergo nomine cõprehenditur, & morrem quis amet sibi, & tamen quis eã sordes vocet? Optari potest sanctè, nec raró sanctis in votis est; peccati debitũm nunquam. Ortum ducit à culpa, quae citra dubium sordes: eodem appelletur etiã nomine id, quando-quidẽ commune admodũ & vsitatum, effectum causae appellationem sortiri. Manifestũ hoc est, nec probatione indiget: Sic tempus, quòd Solis effectus sit, Solem vocauit Psaltes Psal. 71. ver. 5. *Et permanebit cum Sole, & ante lunam;* Imperium Christi scilicet, quod notauit in Cócordantiis biblicis Ioannes Benedictus verbo *Sol*, §. *Sol tempus*, titulũ hunc non paucis sacrorũ voluminum testimoniis in vnum collectis § *super Scribens.* Ergo cùm sordes Mantuanus à Virginis ortu excludit, non peccatũ solùm, verùm etiam illius amandat procul debitum, vt id, quod tanta regina prorsus indignum sit.

Obiectio. *Solutio.* *Psalm. 71. ver. 5.* *Ioannes Benedictus.*

Dilucidius haec eadem Hieronymus Vida in hymno magnae Matri Sacro elegantérque sic cõmendat nobis, occinens: *Primus in orbe parens hominum se perdidit ipse, Seque suúmq; genus veniẽs corrupit in auum. Sola malo exorta es, veterique imperuia noxae. Seu tua te genitrix intactam, & prorsus auitae Secretã maculae grauida concepit in aluo: Seu simul atque vero concreta caelicolũ Rex Communem exemit labem,* 2

Hieronymus Vida.

bem, puramque reliquit, Ne tuus ex orient pura dilapsus ab atra Patre olim fœtus foret insincerus ab vlla: Nec prisca traheret mater non sanguine labem. Imperuiā dicit origineo malo, quòd eius debitū negat; cū hoc ad illud via certa sit. Deinde rationē, cur ita factū fuerit, reddit, quā suprà iam nos librauimus, ex eáque apertè colligi ostendimus, à debito eiusmodi omnem immunitatē fuisse in Virgine; librauimus, inquā ex parte declarantes, quo pacto in Diuina mente rationis signa cōstituenda essent, quódq; illorū decreto de cōdenda Virgine assignari debeat, & quàm totū illius esse ob filium amauerit numen, & definierit. Cætera, quæ in ista Vidæ ratione sunt, infrà tractabimus. Duo potissimū continet: propter futuram prolem, decretā, & natā purā Virginem, hoc persæpè à nobis loco illo traditum, & toto frequenter opere. Itē vt absq; peccato, purus, & vt ait, sincerus filius, etiam quantū erat ex parte matris, esset, hoc infrà latè agetur, maioris enim molimenti est, quā præsens caput ferat, cū & nouitatē sapere aliquibus, quāquā iniustè, visum fuerit, & ratio, qua id accipiendum sit, nō vno verbo absolui queat. His nūc ergo supersedentes, ad alios, qui, vt Vida, sentiunt, transeamus.

3 Budæus. Horū vnus Budæus est. 3. de trāsitu Hellenismi ad Christianismum dicens. *Immunitas est hæc à vitiis, malisque animi motibus singularis omnino, & eximia rarissimique exempli, quod olim prouidentia diua Christi parente Dei, atque hominis non modò à partu salutis integra, atque intracta, sed etiā à næui natalis conditione immunis, vt credimus, aliquando vsurpauit.* Næuum dicit, & natalitij conditionē, quæ duo peregregiè debitū cōprehendunt. Vnde hoc Budæus istis à Virgine sancta excludit. Næuus nō absoluta oris, aut corporis fœditas, vel turpitudo est, quanquā aliquam esse, dubitari non possit. *Obiectio.* Nec summa, integrâve animi deformitas peccati debitum sit hoc, *Solutio.* quā magnum velis; cùm peccatū ipsum duntaxat suprema nostræ mentis sit, quare non minus scitè, quàm significanter næuus illud vocabitur. At Budæus recitatis ex ipso ab originea lue Virginem liberat, per næuum igitur istam intelligit. *Obiectio.* Ita sanè. Quod enim maius est, infrà se posita includit, non minora maximum. *Solutio.* Vtque totum, quod ad origineam pestem attinere videbatur, & paucis complecteretur, & à Virgine vno quasi verbulo excluderet, næui vti vocabulo, potiùs quàm vllo altero elegit. Vt ostenderet in Deipara locum vulgari; & trito prouerbio non fuisse: *Nulla facies absque næuo.* Nullus in tota Virgine vnquam extitit, cum tota pulchra semper fuerit, & macula in eam non ceciderit, teste Deo.

Huc Spectat Beatus Thomas à Villa noua, qui, sermone 5. de Assumptione, ita concionatur. *Nihil vnquam alicui Sanctorum speciali priuilegio concessum est, quod non à principio vitæ cumulatiùs præfulgeat in Maria. Ecce castellum fortissimum, ecce turrim inexpugnabilem, quæ nunquam diabolo præstitit tributum, aut fidem.* Cùm Adæ, atq; vxori concessum fuerit, absque peccati debito inchoare vitam, hoc etiam Virgini datum 4 Thomas à Villa noua.

fuisse Thomas dicit. Dicit, *Nec* A
tributum, nec fidē diabolo Theotocon præstitisse. Origineum peccatum, tributum, quod dæmoni pendit humanum genus, est; fides quid erit, nisi miserum eius debitum? Vt enim data fide alteri quis adstringitur, vt illi præstet aliquid, ita peccati debito nostrum quisque addicitur, vt Satanæ tributum exhibeat origineum scelus contrahens. Si ergo tributum Virgo nullum soluit cacodæmoni, nullam fidem præstitit, sanè B
peccati nullum in se debitum experta est, non in Adam peccauit. Id namque in eo vectigalem inferni extitisse censendum esset, quemadmodum & præstasse in alio fidem hosti, debitum in Adā peccandi cæterorum more aliquando subiisse. Absolutè nullum tributum, fidem nullam effert Thomas diabolo præstitisse Deiparam: Sentit ergo neq; peccatum, neque huius debitum aliquod in se, in aliòve vnquā eam C
expessam fuisse. Consonat Prosper Martinengus Theotocodiæ hymno 49. cui titulus de columbæ nomine Sanctæ Virgini adtributo cant. 6. *vna est columba mea, & perfecta mea,* à ver. 27. sic occinens,

Hac item Regina cœli nata dote creditur,
Nempe simplex tota, tota perbenigna, & candida,
Ceu solet mollis rosa hirtis emicare sentibus, D
Atque de tellure pulla pullulare candidus
Lilij flos, prorsus expers terrea pulliginis:
Sicque tali creata honore, creata tali origine,
Nil veneni sensit vnquam, nil amarulentiæ,
Nil odi, sed tota creuit melle dulci dulcior.

Hactenus Prosper. In quo creationis vox premenda erit, vt lector videat, eum non solùm de Virginis ex vtero matris ortu agere, sed de prima illius intra materna viscera Conceptione. Rosæ, ac lilij, quas affert similitudines, non semel in aliis expendimus, eadem ratione in hoc vate pendenda sunt. Nil odij subiunxit Deiparam tetigisse, quod omne peccandi vnquam in Protoplasto debitum à sancta Matre puto excludere. Nec enim amor esse vllatenus potest, velle permittere, vt in alio peccandi tristem subeas necessitatem: ad odij ergo aliquid pertinebit, ad idque meritò reuocabitur. Dum igitur omne à Maria sanctissima odium relegat, omne ab illa peccati debitum longè fuisse credit. His erant adnectendi alij huius sæculi, quos in superioribus nominauimus inter differendum, quare tacendi nunc, vt ad rationes tandem, quibus nostra confirmatur sententia (postrema illius probatio, & illustratio) veniamus.

DISTINCTIO XI.

In qua exhibentur rationes pro nostra sententia, hucusque aliorum testimonijs defensa.

HActenus variis nobiscum sentientium dictis acta res est; nunc disputatio exigit, vt rationes afferamus, quibus idem probe

probemus. Plures istæ sunt, quas si vnũ comprehensurum esset caput, molestiam pareret longitudine. Hanc vt vitemus, nonnulla præsens distinctio continebit. Monere autem lectorem volo, vsurum me aliquibus inter alias rationibus, quibus vtuntur negantes in Virginis conceptione originealem culpam, quòd ad nostram opinationem fulciendam non minorem vim habeant. Nec iniucundum erit, suismet telis aduersariorum multos confodere, atque illis aduersus eos armis decertare, quibus ipsi alios petunt, seque victoriam reportare arbitrantur. Sed priùs quàm ad singulas descendo, illud præmitto, quod author opusculi de Assumptione Mariæ, nono Augustini tomo inserti, cap. 2. ita scripsit: *Quærendam ratione, quod conueniat veritati, fiátque ipsa veritas authoritas, sine qua nec est, nec valet authoritas.* Præmiserat, *Quid de Mariæ morte? Quid de eius assumptione dicendum est, vnde diuina Scriptura nihil commemorat?* Subdit statim, quod priùs retuli, vt sensus sit, de Virgine sentiendum esse in his, quæ Scriptura non tradit, vt vera probauerit ratio. Quamobrem etsi nihil de Virgine, quoad eius à peccati debito immunitatem Sacræ litteræ docuissent, defendenda nihilominus ista essent, si legitimis rationibus probaretur. Erunt legitimæ, vt arbitror, quas modò subiiciam.

Pseudo-Augustinus.

CAPVT I.

Prima ratio.

2. ad Cor. 6. v. 14.

OMnium prima sit, quam Paulus 2. ad Corinth. 6. v. 14. suppeditat, dicens; *Quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad Belial?* Sanè Virgo lux est clarissima, & lucis fons, vt ex omnibus superiùs dictis, cùm de illa & lunam, & auroram, & Solem exposuimus, abũdè constat. Tenebræ autem, vt eo loco interpretati sumus, peccatum; nulla ergo inter hoc, & Virginem societas esse potest; non igitur ad id vllum debitum in magna Matre fuit, quando illud ad societatem ineundam cũ peccato suo tendit pondere. Christus mater suo modo est: nulla ergo Virgini, & Belial conuentio. Parua est, debere illi subiici, ni præueniat gratia? Parua peccas[se] in alio, in eóque peccandi deb[itu]m habuisse? Vt parua sit, at conuentio est, nullam verò intercedere posse inter Christum, & dæmonem, nullam inter lucem, & tenebras Paulus inquit. Nihil ergo debiti huius in Virgine, quæ lux est, quæque adnumerari debet filio. Aiunt morales Philosophi, filium parentum quandam portionem esse, atque illorum partem, tam vnum prætetea istum esse cum eis volunt, vt hac ratione permulti magni nominis inter sapientes autument, Iustitiam inter genitores, & sobolem esse non posse, quod ad alterum omnis iustitia sit, non verò alter à parentibus filius. Vulgata satis doctrina hæc inter Peripateticos, & Thomistas est, non committam, vt modò illam probem, satis ad præsens, receptissimam vulgò esse. Deiparæ igitur filius Christus Dominus cum illa idem erit, ab ea censendus alter non erit, sed cum ipsa vnus. Quare vt nulla

Christi ad Belial conuentio, sic Virginis ad illum nulla. Nullum ergo in ea peccati debitum, nullum in Adam sustinuit, ne in illo conuentio aliqua tantæ matri ad dæmonem conueniret.

2 1. ad Cor. 6. v. 16. Subdit Apostolus vers. 16. *Qui autem consensus templo Dei cum idolis?* Tygurina vertit, *Quæ autem compositio templo Dei cum simulacris.* Consensus quidam peccasse in Adamo est, nec cum alio, quàm cum totius idololatriæ authore dæmone, qui satis esse à Theologis creditur, vt voluntarium nobis origineum crimē sit, ne, si voluntarium prorsus nō esset, prorsus culpa in nobis haudquaquam esset. Videndus Sanctus Thomas 1. 2. quæst. 81. art. 1. in corpore, ab illis verbis, *Et ideò alia via procedendum est dicendo*: vbi eius expositores Zumel, Conradus, Medina & Vazquez disp. 131. cap. 2. num. 5. Templum verò Dei Augusta mater; nullum igitur consensum cum simulacrorum architecto habere illa debuit, non ergo in Adam peccauit, quare nec peccandi vllum in se debitum experta est, cum hoc ex illo suam originem ducat. Vt dignum summo Deo templum Virgo esset, nullàque inter ipsam, & communem hostem conuentio, satis erit, inquis, nullum vnquā eam peccatum perpessam fuisse, quemadmodum nihil aliud in nobis Paulus exigit, quos & Dei templa nominat, & conuenire aliquando cum Belial prohibet, vt nulla inter nos, & illum societas reperiatur. Non eadem templorum omnium sanctitas, & consecratio. Sunt apud nos, quæ sacerdotali ritu benedicātur duntaxat, sunt, quæ pontificio consecrentur. Id templum futura Virgo erat, in quo diuinitatis plenitudo corporaliter esset habitatura: oportebat, vt omnium maximo sanctitatis genere tam cœlestibus vsibus non ab alio, quàm ab ipso Pontificum omnium maximo sacraretur. Constat Salomonicum illud, toto celeberrimum orbe templum, sanctitate nostris inferiùs extitisse, quandoquidem vmbra in eo tantùm asseruata fuit, arca scilicetà Moyse confecta, in his veritas, augustissimum, inquam, Eucharistiæ sacramentum conficitur, offertur, & asseruatur. Sanctitas quoque Virginis esse omnium maior cæteris debuit, cùm in illo efformatus, oblatus etiam, atque per nouem seruatus menses fuerit ipsemet Eucharistiæ institutor, vt vel ab illis primis suis intra materna viscera diebus occultam degendi apud nos rationem experiri voluisse mihi videatur.

D. Thom. *Zumel.* *Conradus* *Medina.* *Vazquez.* *Euasio.* *Occluditur*

3 Et verò de illius in sacro vtero formatione dicendum modò nō est, cùm res omnes sciant, oblatio forsan alicui minùs nota. Expressit illam Regius Vates Psal. 39. ver. 9. *In capite libri*, occinens, *scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Vt primùm hanc mortalem inchoauit Dominus noster vitam, Patri se pro nobis omnibus in victimam statuto immolandam tempore libens obtulit, atque in parentis aluo vt in sacrario reclusus fœlicissimi ortus diem, in quo se orbi ostenderet, patientissimè voluit expectare. Oportebat Ps. 39. v. 9.

bat ergo tantam esse diuini templi sanctitatem, quantam summum, quod exercebat in numinis obsequium,& cultum, ministerium, postulabat : postulabat autem hoc summam. Hæc, vt sit,omne cum peccato consortium excludet, illius verò debitum minimum censendum non est, quando tantum ex eo malum necessariò prouenit, si gratia non obsistar. Maxima, esses, puritas templi erit,si nullum vnquam in eo crimen fuerit. Maior erit,si neque habere illud potuerit;maior, si neque in se, neque in alio valuerit vnquam admittere,hoc est,longè semper exciterit à peccato in vllo aliquo sustinẽdo:quàm summa, debuisse sceleri vnquam prorsus nihil! Quis hoc neget? Ferunt,ab repudiante vxorem Cæsare quæsisse iudices, deprehendisset ne in coniuge violatam fidem, cúmque negaret ille, sciscitasse iterùm repudij causam magistratum, cui respondit. Quoniam à Cæsaris domo non culpa tantùm, verùm etiam suspicio abesse longè debet, vxorem missam facio. Ita honori prophanus homo consulebat suo, ita domum vel ab iniuriæ vmbra liberam esse curabat sedulò. Et non curaret Deus sacram ipsius futuram ædem ne peccati vestigium (sic debitum nomino) violaret præsertim cùm cecinerit Vates Psal.90.v.10. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo?* Quod vti de Christo Domino,qua parte homo est. Augustinus, & Cassiodorus intelligunt, ita ego mysticè cum aliis de Virgine. Quam propinquus flagello

Refellitur. — *Ps.90.v.10* — *August.* — *Cassiodorus.*

A plagarum debitor, quantum ad illud accedit malum, & hoc ad eum!

4 Notum, Virginem in Dei tabernaculum fabricatam cœlitus fuisse constat, origineam culpam & malum, & durum humano generi flagellum iure dici. Negari non potest, illius debitum magnam ad id propinquitatem esse, adesse in foribus crimen, quoties illius debitum præsens adest. Non ergo in Virginis B tabernaculo reperiendum fuit, ne flagellum Dei tabernaculo appropinquaret. Nouum,& inusitatum, commentitium præterea culpæ symbolum flagellum dices forsitan vetus est,cùm dixerit quondam Sapiens Prou. 23.v.35. *Verberauerunt me,sed non dolui,traxerunt me,& ego non sensi.* Quem locum aduersus eum mysticè scriptum non pauci existimant, qui cum oblatis occasionibus peccat,nihil peccatum du- C cit, nec mali sibi aliquid accidisse arbitratur; iuxta illud Ecclesiastici 5.vers.4. *Ne dicas peccaui, & quid mihi accidit triste?* Audi Gregorium, relatam ex Prouerbiis sententiam,pastoralis curę 3. p. admonitione 33. (vnde Beda suam in Prouerbia scribens præsentis loci commentationem mutuatus est.)ita exponentem; *Admonendi sunt, qui repentina concupiscentia superantur, vt curare nimis terrena desuescant, quia inten- D tionem suam,dum rebus transitorijs immoderatius implicant,quibus culparum iaculis transfigantur, ignorant.Vnde per Salomonem vox percussi, & dormientis exprimitur, qui ait,verberauerunt me,& non dolui, traxerunt me, & ego non sensi.*

Obiectio. — *Dilutio.* — *Prou.23.v.35.* — *Ecclesiast. 5. v.4.* — *Gregorius.* — *Beda.*

Quando

Quando euigilabo, & iterùm vina reperiam? Mens quippe à cura suæ solicitudinis dormiës verberatur, & nō dolet, quia sicut imminentia mala nō prospicit, sic neque, quæ perpetrauerit, agnoscit; trahitur, nequaquam sentit, quia per illecebras vitiorum ducitur, nec tamen ad sui custodiam suscitatur. Sic ille. Peccatum ergo flagellum est quod debito propinquum esse debitori, certum credideris.

5 At Virgini Assertoris tabernaculo, minimè appropinquaturum Psaltes cecinit, non igitur debitum in ea vllum fuit. *Peramplius* namque vt Paulinis verbis vtar, *& perfectius tabernaculum* Dei magna Mater extitit, quare diuiniori quadam ratione sancta præ cæteris esse debuit. Cui illa conueniant suo modo, quæ loco eo Apostolus de Christo subdidit, & tabernaculo, quod is ingressus fuerit, scribens; *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum peramplius, & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis*, &c. Beatorum gloriam intellige vt D. Thomas lect. 3. exponit. Intelligas etiam sensu accommodatitio Virginem, quā neque manu factam, neque huius creationis considera, sed alterius. Non quod absque coëuntium opera efformata sit, cùm vtrumq; parentem agnouerit, sed quod miraculo genita diuina virtute senum sterilitatem vincente, intráque breuissimum tēporis spatium supra naturæ leges coagmentato corpusculo animum ita purum sortita est, vt cæterorum instar non inceperit. Hoc non huius creationis esse nominamus. Quæ miraculo eueniunt, quamquam naturæ aliquid admisceat sese, non creaturæ manibus fieri, sed diuinis efferendum est. Quæ huius creationis sunt tabernacula, cariem, & tineam senriunt, non cœleste. Mortales omnes creationis huius tabernacula consueto more, statutísque legibus obnoxij procreati, peccatum, huiúsque debitum cariem, & tineam animarum velint, nolint, perpessuri sunt. Deipara nihil horum pertulit, non enim manu factum est tabernaculum, non huius creationis dicendum, sed peramplius & perfectius. Cuius præstantia, dignitas, & maiestas ex iis potissimùm colligenda est, quæ nuper citatus ad Hebræos Paulus habet primo capite, si ab illis ad Theotocon gradus fiat. Ostendendum lectori, qua ratione is faciendus sequenti capite hoc præstandum.

Ad Heb. 9. v. 11.

Ad Hebr. 9. v. 11.

D. Thom.

CAPVT II.

Secunda ratio.

1 VT Redemptoris diuinitatem luculenter Apostolus Hebræis probaret, epistolæ ad eos 1. cap. v. 4. diligenter expendit nomen, quod sortitus est Dominus, proferens; *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum, Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium?* Et post aliqua, vers. 13. *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando, Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nōne omnes sunt administratorij spiri-*

Ad Hebr. 1. v. 4.

vers. 13.

tus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis? Sunt. Atque idcirco Christo, qui Dominus est, tanto inferiores, quanto creata Deo. Quanto ergo mortales omnes, imo & ipsi Angeli sanctitate inferiores erunt Virgine, quæ illorum omnium regina est? Sed hoc postmodum, nunc illud. Quæ tanto melior Angelis effecta sit, quanto differẽtius præ illis nomen hæreditauit? Cui enim dixit aliquando Deus, Mater mea es tu, ego hodie genitus sum à te? Aut quis illorum Deo vnquam dixit, *Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Prorsus nullus. Nullus igitur in puritate cum illa comparari vlla ratione potest. At illi omnes in nullo peccauerunt vnquam, nullum peccati debitum habuere, quod bonum ipsis, vt probauimus, fuit: nullum ergo Theotocos experta est, non in Adam peccauit.

2 Rursus, cùm primò concepta Virgo est, si sciret, ad quã dignitatatem euehenda esset, ad quãque iã destinata generaretur, dicere posset, quod in Paulo sequitur, *Ego ero illi* (Deo scilicet) *in matrem, & ipse erit mihi in filium.* Quo quid sublimius exeogitari potest? Aut cur ita de Virgine sentiendũ, vt in ordinem, quemadmodum cæteros redigendam esse arbitremur, ea nempe ratione in Protoplasto contentã fuisse, qua reliquos omnes credimus? Si quod sentio, plane fassurus sum, non satis expensum Dei genitricis habet munus, qui peccati debito illam adstringit. Perpendamus nos illud, quantum præsens disputatio fert, vt clariùs hinc cernatur, nihil peccatum

Ad Hebræos 5. ver. 4.

A redolens in magnam omnium Matrem incurrisse. Infinitum id Angelicus Doctor asserit 1. p. ar. 6. ad 4. dicens. *Humanitas Christi ex hoc, quòd est vnita Deo, & beatitudo creata, quòd est fruitio Dei, & Beata Virgo ex hoc, quod est mater Dei habent quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus.* Idem Suarius tomo 2. in 3. partem. disp. 18. sect. 4. ver. *Secundo principaliter*; adnotauit; subdens, & certè ad rem: *Deus vnicuique dat gratiam accommodatam statui, ac muneri suo.* Et accommodata non videbitur ea, qua immunis prorsus ab omni peccati debito effecta Virgo sit? Imò verò maximè, atque *optimè conuenit cum dignitate matris Dei.* (Verba Suarij hæc sunt, quibus aduersus ipsummet agam.) *Primò, quia illa dignitas est altioris ordinis, & suo modo infinita, vnde etiamsi in infinitum illa gratia intenderetur* (loquitur de gratum faciente) *nunquam excederet terminos aut debitam proportionem illius dignitatis.* Nec excedet istos, sic Virginis res singulari beneficio statuisse olim Deum, vt in Adam illa non peccaret, nec in eo peccaret, nec in eo peccandi debitum haberet, quando totum hoc finitum quoddam beneficium, & bonum est, illud verò Dei genitricis suo modo infinitum. Quare mirari desinat quisquis, alienam illam ab omni peccati debito fuisse, dicentes nos audierit: memor Euthymius Sermone de Zona Virginis; Andreæ Cretensis, sermone de dormitione Mariæ, memor, qui non minus verè, quàm significanter scripsere: *Si quid, quod nos superat*

D. Thomas. *Suarius.* *Suarius.* *Euthymius.* *Andreas Cretensis.*

in ea diuina operata est gratia, nemo miretur intuens ad nouum, & ineffabile, quod in ea peractum est mysterium, ab omni infinitate infinities infinitè exemplum.

3 Anselmus. Hinc Anselmus de laudibus Virginis 9. capite; *Pura sanctitas, & sanctissima puritas piissimi pectoris eius omnem omnis creaturæ puritatem, siue sanctitatem transcendens incomparabili sublimitate hoc promeruit, vt reparatrix perditi orbis dignissimè fieret.* Si perditi Orbis reparatrix est, eiusdem orbis reparatori Christo quàm simillima esse debet: Vnde quemadmodum ille omnis peccati debiti expers vixit, ita & ipsam nulli subiacuisse obnoxiam decuit.

Pet. Damia. Vide Petrum Damianum, sermone de Assumptione ab illis verbis. *Virgo inter animas Sanctorum*, item sermone de Natiuitate Virginis, cuius verba forsitan infrà referemus. Methodius. Nunc Methodium, sermone de Purificatione Virginis alloquentem Mariam audiamus. *Euge* (inquit) *quæ debitorem illum habes, qui omnibus mutuatur. Deo enim vniuersi debemus, tibi autem etiam ille debet.* Non ergo decuit, vt Satanæ deberet, deberet autem illi, si peccati debitum contraxisset; nec decuit, vt quæ infinita quodammodo est, cæterorum omnium mortalium, qui finiti omnino sunt, si infœlici debito aliquando teneretur: ad id enim in eius dedecus redundaret, cuius ipsa mater dignissima nominatur. Accedit: quemadmodum ex infinita filij præstātia, infinitatem hanc in parentem Virginem deriuatam fuisse concedimus, ita concedere nos oportere, promanasse in eā ex infinita filij sanctitate, atque immunitatē illā diuinam planè ab omni culpæ debito, quā habuisse contendimus. *Si enim quo altior est filius* (vt Canisij verbis, lib. 3. de Maria Canisius. Deipara cap. 13. ad mediū, *versiculo postremo*, vtar:) *eo dignior mater censenda est, quis iure ambigat quin filij infiniti authoritas, ac dignitas ad matrem ipsam descendat, in cámque redundet, & honorē immensum illi conciliet, quæ sola cū Patre Æterno dicere potest, Filius meus es tu, ego genui te?* Cur nō subiūgemus præterea, & ipsam quoque omni ex parte immaculatam, cœlestémq; penitus puritatem, cui annexum omnino sit, nulli origineæ culpæ debito subiacere, vt nulli prorsus constat filium subiacuisse?

Hoc illud est, quod Richelius 4 2. libro cap. 8. de præconio, & Richelius. dignitate Virginis, tradit. Eo quòd, Maria scilicet, *Veri, omnipotentisque Dei mater vera facta sit, tantam gratiæ plenitudinem illā continere, quantam ne ipsa quidem Virgo nisi Dei contempletur essentiam, perspicere possit.* Certè gratiæ plenitudo immensum priuilegiorum in ea cumulum dicit, quem Deum clarè non intuentis mens vix cōcipere vtcumque possit; illorum verò cùm ab omni culpæ debito immunitas vnum minime contemnendum sit, cur ei negabimus fuisse concessum, quādo in eo, quod matrem illam Dei asserimus, omnem ferè laudem continere affirmabimus? Quò respexit Cardinalis Cusanus in dialogo Cusanus. de Annunciatione Virginis, dicens; *Cum eam Deiparam nominamus, omnem superari præstantiam, omnem in ea esse confiteri.* Confitemur etiam hinc vulgares illos

illos titulos, quibus cœlorum regina, hominũ, & Angelorum mater, iubilúsq; Prophetarũ appellatur, ad illam summo referri iure, non autẽ is quoque pari ratione, ac meritò referri poterit, quo immunis ab omni peccati debito prædicetur, cùm mater summa, qualis Dei est mater, summa dona postulet procul dubio? Notauit hoc Barradas cõcordiæ tomo 1. lib. 6. c. 2. post medium, v. *Diuus verò Thomas*, inquiens, *Colliges tria hæc, humanitatem Christi, beatitudinem cœlestem, & sanctissimam Virginem infinitam quandam habere dignitatem. Ex Deo humanitatẽ Christi, quia à Deo in vnitatem suppositi assumpta est: beatitudinem cœlestem, quia in visione Dei consistit: Virginẽ Deiparã, quia Dei genitrix est. Summa humanitas, est Christi humanitas; summum bonũ, quod Deus sanctis largitur, est beatitudo: summa mater summa dona postulans, est Virgo Deipara.* Hæc ille.

Barradas.

B

C

5 Nec mirũ quãdo vt Bernardus ser. 3. in vigilia natiuitatis, effert; *De corde Dei vigilãtis prædestinata illa est.* Emphasim hoc Bernardi testimonium cõtinet, quare altiùs repetere illud placet *Eua*, inquit, *de costa maritali producta, costa proprietates amisit: Maria de lumbis Abrahæ descendens, proprietates costæ inuiolabiliter obseruauit: Eua de latere viri dormiẽtis facta est; Maria de corde Dei vigilantis prædestinata est.* Egregium planè dictum, venusta, & elegãs sanè antithesis, quæ præteriri nõ debet. Etenim si è dormientis latere tãta puritate prodiit Eua, vt nullius peccati debitum senserit, quî fieri potuit, vt experiretur illa, quę Deum vigilãtem sui habuit prædestinato-

Bernardus.

D

A rem? Noctis vigiliæ sunt, atq; illum vulgò dicimus vigilare, cui nõ dormitur nox. Peccatum nox est, omnium prima primum omnium crimen, quod esse origineũ constat, in cuius nocte vigilauit Deus ita prædestinans matrem, vt eam communi cæteris lege imposita non comprehenderit, vnde nullum in eam ex Adami peccato peccati debitũ potuit deriuari. Quod certè malum non qualecumque, sed magnum, & execrãdum est. Vt vel id vnum satis cuique videri possit ad asserendum, in Virgine illud habuisse nunquã locum, nunquam ei ianuam patuisse. Ostendimus iam superiùs, quanta illius esset grauitas, & malitia; actum esset agere, nunc de ista rursus differete, aut dictis quidquam addere.

Illud omnibus notum addam. 6
Priuilegiorum, gratiarum, & donorum Matri à filio concessorum, quia illius erat mater, mensuram ipsam Dei omnipotentiam esse, vt Suarius disputat. illa 3. sectione 5. vers. *Quinta ratio*; aduertit, dum rei decentia, & Scripturarum nulla contradictio, repugnantiáve intercedat: Filij prętetea honorem, cui consuluit ipse illam sibi eligens matrẽ, quę peccato deberet nihil: in quo indecentia nulla, nulla Scripturarum contradictio, nihil à diuina extraneum omnipotentia, nihil Assertoris splendori officiens, sed potiùs eximium aliquid eius deseruiens gloriæ. Sic ergo re ipsa effectum est, sic Matris decreta cõceptio, vt ab omni peccati debito aliena suo tempore formaretur. Suum hic locum ea ratio habet, quam idem Suarius sectione illa

Suarius.

Suarius.

illa 5. versiculo, *vltimo loco*; ita proponit. *Si quis nobilitatis auidus & honoris posset sibi condere, & eligere parentes, sine dubio eligeret, quantum posset, omni ex parte nobiles. Ergo.* Sic ille. Quem rogabo, cuius nam maiorem nobilitatem putet illius, qui nunquam vile mancipium esse debuit, an eius, qui non quamcumque, sed infamem re vera seruitutem debebat, qua & infœliciter seruisset missellus, ni soluentis pretiũ benignitas occurrisset? Credere non possum responsurũ, paré in vtróq; nobilitaté esse, quãdo futurus nemo sit, qui optióne posita posterioris parentes conditionis sibi eligeret. Vt de me loquar, eos mihi, si possem, non admitterem. Quo enim propius ad infœlicem seruitutis sortem accederent, eo minus ingenuitatis haberent, minus puræ nobilitatis.

7 Responsio. *Dicet fortè hoc tantũ probare de illo tempore, quo beata Virgo concepit filium, quia tunc oportuit, vt esset omnino pura*, libera scilicet ab omni debito. Desumpta hæc responsio ex ipso est Suario. Verũ falsa conuincitur ex eo, quòd *probari non posset* (ex eodẽ hoc item) *præseruatam eam toto ante incarnationẽ tempore ab omni veniali peccato, & motu concupiscentiæ, & habuisse alia priuilegia gratiæ, quòd futura Dei esset mater, atq; ideo expediret, illã purissimã semper viuere, cũ eadẽ ratione posset dici, sufficere cũ adfuit incarnationis instãs, ea puritate nitere, qua nullũ in ea tunc peccatũ, aut subitũ motũ aliquẽ inueniret; & tamen certissimum est, decuisse integra omnino vita, & antequã Deũ conciperet, & cũ illũ concipiebat, & pòst ab omni alienã culpa semper existere, quòd ita matris dignitati consuleretur.* Ergo & ob eandẽ expediens omnino fuit, non solũ peccati catere debito, cũ Deũ castis suscepit visceribus, sed etiã toto ante actæ vitæ à primo illius exordio tempore. Quod Suarij verbis sic declaro. *Nã eo tẽpore, quo beata Virgo concepta fuit, iã existebat persona illa, quæ eã sibi condebat, & præparabat in matrẽ: ergo ad prouidentiã eius, & sapientiã pertinuit*, qua suo cõsuleret honori (hoc à nobis infertur) *ex tunc* (redit Suarius) *illã præuenire, & purissimã custodire. Vt si filius regis aliquã fœminã in suam spõsam educaret, omnẽ adhiberet curã, vt summa semper honestate, & nobilitate viueret. Et cõfirmatur tãdem hæc ratio ex similitudine, quã esse oportuit inter filiũ, & matrẽ, præsertim in moribus, & gratia, & anima, ac corporis puritate. Decuit ergo vt in carẽtia originalis peccati essent similes, nõ æquales.* Probat originẽ malũ dissimilitudinis esse habitũ ex Dion quẽ nos infrà referemus.

Debitũ, similitudóne an dissimilitudo? Non video, in quo Dei similitudo esse valeat: illius ergo dissimilitudo erit, aut via vt minimũ ad dissimilitudinem, & initiũ quoddam, vt omnes dabunt. Cur igitur non decuit, huius etiam in Virgine carentiã extitisse, quando in Christo extitit, vt hac ratione maior, præstantiórque inter filiũ, & matrem similitudo intercederet. *Dici potest* (Suarius sibi obiicit, ego ex illo mihi, vt ex ipso ei forsitan obiecturo respondeã) *totam hanc rationem præcisè consideratam rectè procedere, si aliunde priuilegium hoc non esset contra dignitatem Christi, vt est vniuersalis redemptor. Propter hoc adiũgimus,* 8

Marginalia: Suarius. Reiicitur. Suarius. (left, beside "Desumpta … probari non posset"); Suarius. Suarius. (right, beside "Nã eo tẽpore" and "ex tunc"); Suarius. Obiectio. Solutio. (right, beside "Dici potest", "ei forsitan", "Propter hoc"). Section letters: A, B, C, D.

hoc

hoc ipsum priuilegium, Virgini concessum, maximè redundare in gloriã Christi, vt Redẽptor est, & hanc eandem dignitatẽ non parum illustrare. Ergo ex parte ipsius Christi nihil est, quod ad hanc veritatem credendam non inducat. Antecedens patet, quia ex Dionysio cap. 8. de Diuinis nominibus circa finem, & Augustino circa id Psalmi, Eruisti animam meam ex inferno inferiori; duplex est redimendi modus, vnus erigendo lapsum, alter praeueniendo iamiam lapsurum, ne cadat, iuxta illud Psal. 143. *Redemisti seruum tuum de gladio maligno, id est, custodisti me, ne interficerer.* Vera hæc sunt, quanquam non est, cur posterior redemptionis species ad eius tantùm, qui iamiam lapsurus erat, liberationẽ coarctetur, quasi & illum redimere nõ esset, qui dubio procul, vt cæteri, periret, ni multò antè saluti eius consultum fuisset. Nec enim idcircò posterius hoc redemptionis genus, genus redemptionis est, & redemptio quędam nobilissima, quòd is, qui eripitur, iamiam lapsurus sit, vt labuntur cæteri, sed quòd lapsurus ille sit. Magis enim, & minus, vt gymnasia loquuntur, non variant speciem.

9 Quin potiùs si attentiùs expẽdatur res, longè præstantior habenda, & appellanda redẽptio est, quæ à periculo ita liberat, vt nihil prorsus, quod ad illud spectet, in eo, qui redimitur, superesse permittit, ea quæ mali, quod eueniret, remanere vestigium patitur. Quare sine dubio maioris gratiæ opus, & beneuolentiæ redemptio illa est cæteris paribus, maiorisque potestatis, & efficaciæ. Decuit ergo, vt illa matrem suam redimeret Christus Dominus; *Præsertim quia* (Suarij verba intexo) *ad gloriã Christi pertinuit vterque redemptionis modus: neque enim aliquis ita erit impius, vt neget, merita eius potuisse ad vtrumq; sufficere, cùm sint infinita, & efficaciora ad influendam gratiam, quàm peccatum Adæ ad culpam: Si autem fuerunt illa merita efficacia ad hunc effectum, oportuit sanè in aliquo manifestari. Ergo maximè in matre eius, & vnicè, ac singulariter in illa, tum propter singularẽ cum Christo coniunctionẽ, tum quia proprio, ac singulari modo ad redemptionem cooperata est, illius pretiũ de sanguinibus suis quodãmodo conferendo, quatenus ex illis caro Christi formata est. Propter quod quamuis Christus hominũ sit salus, tamen beata Virgo singulari modo eũ vocat salutare suũ Luc.* 1. *Quod bene confirmant verba S. Bernardi Senẽsis, serm.* 51. *c.* 3. *dicentis, Christum Dominum magis venisse in carne mortali pro beata Virgine redimenda, quã pro omnibus hominibus, etiãsi omnes simul cum ea conferantur, & propter hanc causam illam vocat, primogenitam Redemptoris; & in hanc sententiam refert glossam in id Canticorum* 4. *Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa.* Hucusque Suarius. Qui non tam pro se, quàm pro nobis scripsisse videtur mihi: quamobrem subscribat nobis.

Suarius.

Bernardinus Senensis.

Obiicis. Fuisse Angelos peculiari eo redemptionis genere à Christo Domino redẽptos, cùm, ne caderent, quemadmodum reprobi, gratia diuinitus effectum sit. Vnde quanquam hac ratione redimeretur Virgo non vnicè redempta esset, atque idcircò necessarium sic eam redimi non esset: cùm in tot Angelorum millibus 10

Obiectio.

millibus peculiaris hic redéptionis modus satis iam effulgeret. Esse autem Christi sanguine redemptos Angelos constans multorum sententia est, quam Magallanius commentariis in 1. ad Timotheum capite 2. sectione 3. annotat. 6. num. 19. exornat multis, quæ in eo videre potes. Vide, si placet, Decanum Louaniensem, tomo 2. art. 8. cui placet hęc sententia; eidem accedere videtur Arboreus Theosophiæ 3. cap. 13. Rupertus in Ioannis 8. Melchior Fuluius libro de regno Christi, Iacobus de Valentia in Psal. 81. Viguerius in suis institutionibus, Naclantius in epist. ad Ephes. Nicolaus Grande ad Heb. Ludouicus Legionensis in Theologicis commentariis manuscriptis, vbi fusè agit, an Christus pro Angelis mortuus fuerit, & quo pacto illorũ Redemptoré se gesserit, num per solam pręseruationem, an etiam per purgationem à peccatis. Cõfirmat hanc opinationem Magallanius aliquibus Patrũ testimoniis, vt Bernardi, serm. 21. in Cant. Fulgentij lib. 2. ad Trasimundum Regem, & Hieronymi ad Eph. in illa, *Qui descendit ipse est, & qui ascendit*. Itaq; circa redéptionem Angelorũ per Christum multis videtur opinio probabilior, quæ illam asserit, quam opposita ob rationes, quibus sapientes viri ex sacra desumptis pagina ostendunt Christum verè hominum & Angelorum dici redemptorem. Quo fit, satis superq; redemptionis supremum genus, & præstantissimum non in vno aut altero, sed in quamplurimis exercuisse Christum, in illisq; omnibus splendere illud, vt hac ratione prorsus necessariũ non sit, eodem Virginem redemptã fuisse.

Magallan. | Decanus Louaniensis. | Arboreus. | Rupertus. | Melch. Fuluius | Iacobus de Valentia. | Viguerius. | Naclantius | Nicol. Grande. | Ludou. Legionensis. | Magallan. | Ad Ephes. 4 v. 10.

A | B | C | D

11 Solutio. Imò verò si Angelos ita redemit Christus (quod tamen incertum est) oportuit maximè Virginem ita redimi, ne seruis inferior aliqua parte in gratiæ donis, & beneficiis Regina esset. Quasi Christi Domini personam deceret, meliorem se cum famulis herum, quàm cum matre filiũ ostẽdere. Vnde meritò Magallanius suprà n. 20. scribens, subdidit; *Ad hunc ferè modum, quamuis cum maiori proprietate existimant aliqui, Beatam Virginem dici redemptam à Christo, cùm tamen nunquam peccauerit; aiũt namq; illam nec in Adamo quidem peccasse*, &c. Illa, *oũ maiori proprietate*, ni fallor, significãt, Virginem matrem quantum ad naturam, & conceptionis, vitámque inchoandi ratioñe aptam nõ minùs, quàm fuerint reliqui, peccato, & debito contrahendis extitisse. (Quod in Angelis habere non potuit locum) Fuisse verò per Christum ab his omnibus singulari beneficio exceptam, redemptámq; propriùs, hinc manifestiùs patet. Nam licèt Angeli redempti sic fuerint, vt nihil ad peccatum spectans eos tetigerit, eius tamen erant naturæ vt in alio peccare nõ possent, non peccãdi vllum subire debitum. Vtrumque cadere in Theotocon potuit. Singulare igitur sic præseruari, sic redimi, vt quamuis perpeti ea posset natura eius inspecta, nihilominus eorum quidquam ad illam non accesserit. Si Angelis à natura illud fuit, vt in alio peccare non possent, vt re vera fuit, gratiæ id non debent, quare licèt Virgini ex gratia datum non fuisset, infe

Magallan. | Obiectio.

inferior illis hac parte in gratia nunquam fuisset. Malè igitur diximus infra eos futuram. Negatur sequela: Cùm dictum à nobis accipiendum sit hac ratione. Summum redemptionis genus, summa est à peccato priùs quàm accidat præseruatio: hæc Angelis contigit ita vt illis maior accidere non potuerit: inferior igitur hac parte Angelis Virgo fuit, si cùm à peccato, & debito potuerit liberari, liberata ab vtroque non est: non enim summè à culpa est præseruata, quando illam debitum tanto reddebat obnoxiam malo, idque necessariò pateretur, si gratia non adfuisset. Ergo vt summè à peccato distet Virgo, vt supremo redemptionis genere à Christo redempta sit, vt Angelis Angelorũ Domina inferior, sensu exposito, in liberationis gradu, non euaserit, à debito illam tum in seipsa, tum in Adam peccandi, sanguine suo Dominus liberarit.

Solutio.

12 Probant inde Metaphysici, Theologique nostri, puras mentes ab omni materia longè positas creasse Deum, quod cùm esse illæ queant, si re vera non essent, magnũ orbi deesset ornamentũ, nobilior vniuersi desideraretur pars, & quæ maiorem, præstãtioremq; Domino inter creata omnia naturæ contenta finibus honorem, gloriam, & laudẽ afferre posset, quòd cũ cæteris omnibus meliores substantiæ sint, peculiariùs, augustiúsque summi authoris potentiam, sapientiam & pulchritudinem nobis citra dubium ante oculos ponant. Neque aliam multi putant euidentem hactenus ratiocinationem inuentam

A fuisse, neque inueniri posse, credentes hanc esse demonstrationẽ, qua esse Angelos conuincatur. Quòd si hoc ita est, cur nõ & eadem ratione permoti affirmabimus, redemptam Virginẽ à Christo Domino præfato redemptionis fuisse genere, cũ esse illud potuerit, ne omniũ maximum, & diuinissimum planè, quod præstantius cæteris infinitam Christi meritorum virtutẽ, sapientiam eius, & bonitatem ostẽdere omnibus,

B & explicare potest, admirãdo gratiæ deesset orbi, quandoquidem expediebat maximè nihil in eo cælestis pulchritudinis desiderari posse, aut venustatis? Quibus si ardentissimam Filij erga matrem optimam dilectionem coniunxeris, nullus certè iusto rerum æstimatori ambigendi locus relictus erit. Quo ardentiùs aliquẽ Deus amat, eo, præstantiora in illũ confert beneficia, ampliora illi exhi-

C bet dona. Summum perfectissima sanctitas, & gloria est. Hæc tantò sublimior, quãto diuinæ propior, & similior. Diuina peccato nulli, nulli eius debito subiecta est, aut esse vnquam potuit: id si concedi aliqua homini ratione valet, summa ei conceditur suo modo; non autẽ cõcedetur, nisi & Dei amor, quo illam fuerit prosequutus, quàm magnus etiam fuerit. Maximus est, quo augustam parentem diligit, hanc ergo illi sanctitatem præbuit, quare nec vllum

D in se, nec in Adamo peccatĩ debitum subiit.

Vt propositæ rationis vim lector exactè percipiat, operæpretium erit, tantisper in diuino erga Virginem amore perpendẽdo immorari. Atque vt rei notissimæ 13

adhi

adhibeamus manum, initium ab eis sumere oportebit, quæ Bonauentura in speculo Mariæ, cap. 6. alloquens ipsam dicit: *Te ipse* (ait) *Rex regum vt matrem veram, & decoram sponsam præ omnibus diligent, amoris amplexu sibi associat.* Cui Anselmus de Excellétia Virginis cap. 4. concinit, inde cócludens, amorem, quo Deus illā prosequitur, maiorem esse, quàm erga omnes alias creaturas, quia, *Quod carius amauit, seruauit illi: Ostendit ergo* (ait) *amorem erga matrem, quo nullum putemus esse posse maiorem.* Et infrà, *Quid ergo hic dicemus? Estne, putatis, vlla mens hominis, quæ modum huius dilectionis, quam Deus ad hanc Virginē habuit, queat penetrare?* Rursus inferiùs, *Potéstne quæso vllus hominum, aut Angelorum istius amoris immensitatem penetrare, vel dignitati honoris illius quidquam cogitatu percipere comparabile?* Totius Ecclesiæ fortassis, Anselmo respondens, præstantiam dices. Quam Abulē-sis 1. in Matthæum prologo q. 19. ardentiùs à Christo amari, quàm Virginem probare conatus est. Dabimus viro, quod suadere contendit, si vt debet, sub Ecclesiæ nomine Virginem etiam cōprehendit: hac enim ratione dubium nemini esse potest, cùm totum parti conferatur, optiméque illius argumenta conuincent, nō verò, si per Ecclesiam reliquum eius corpus vna excepta Virgine intelligat, quo pacto fieri comparatio debet, hoc namque sensu falsum certè arbitror, quod affirmat, amorem Christi scilicet incomparabiliter maiorem esse ad Ecclesiam, quàm ad matrē suam, & Ecclesiam incomparabiliter maioris esse æstimationis apud Christum quàm matrem suam. Illius ratio est: esse Deiparam Ecclesiæ partem, atque vti ex ea vnam personam redemptam fuisse Virginem.

Bonauent. | Anselmus. | Euasio. | Abulensis. | Refellitur.

14 Sed friget ratio; cùm reliquum absque Deipara Ecclesiæ corpus non tota Ecclesia, sed eius pars tantùm sit, quæ multitudine maior Virgine, inferior hac æstimatione, quòd sanctitate inferior censeri debeat; vnde charior Deo cæteris omnibus sancta parens est. Confirmat hoc, petitum ex humanis familiare omnibus exemplum. Est nullus, qui domesticis omnibus matrem non præferat: Ecclesia Dei regia, Sancti omnes domestici, Virgo mater, illis omnibus præferenda: charior ergo, quàm cæteri omnes filio est. Quòd si charior, nobiliori sanctitatis, & redemptionis genere ab illo redempta, & ornata fuit. Huc Pauli ad Romanos 8. v. 32. argumentatio spectat, qui, vt probet, donasse omnia nobis Deum, ita ratiocinatur; *Proprio filio suo nō pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus, qui iustificat, quis est, qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Interpellauit etiam pro matre, hoc est, pro illa æterno Patri vitam, & mortem obtulit, cuius infinitis meritis ab omni originææ labis culpa, & debito seruata immunis fuit. Proprium filium Altissimus ille dedit, atque ita dilexit eam, vt matrem præ cæteris æterni sui voluerit esse

Ad Rom. 8. 32.

esse nati, & non omnia cum eo donauit illi? Gratiæ authorem fontémque ipsius commisit visceribus, vt ex illis in lucem hanc saliens erumperet, & ei gratiæ aliquid denegauit, aut noluit sic eius consulere puritati, vt commune cum totius impuritatis capite haberet nihil? Quis ita philosophetur de Virgine, aut eam hac ratione de macula veluti arguat, & accuset? Quis accusabit aduersus præclectam Dei? Deus illam sic iustificauit, vt de peccato lex ad eam minimè pertineret, quis est, qui condemnet? *Christus Iesus, qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis*, tantum illi promeruit bonum, inuideat nullus, quæso.

Ad Rom. 8. vers. 34.

Obiectio. Probandum, sic eam Deum iustificasse, non vt certum, concessúmve accipiendum. *Solutio.* Probaui, & rursus idem faciam illis, quę ad natu maiorem filium prodigi pater dixit Lucæ 15. vers. 13. *Tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt.* Sunt enim omnia Dei patris filiæ Virginis, quando illius filius is est, in quo sunt omnes thesauri paterni absconditi, semper cum eo fuit, vt suprà ostendimus. Exponentes illa *Dominus possedit me in initio viarum suarum, &c.* & illa, *ab initio, & ante secula creata sum, &c.* Vnum ex iis, quæ Dei patris sunt, immunitas ab omni peccato, & debito illius est; hæc ergo vna cum reliquis filiæ istius sanctissimæ profecto erunt. *Obiectio.* Parum hæc vrgent, ais. *Solutio.* Vrgent adiunctis cæteris, & illa exornant. Vrgebunt fortius quæ subiiciam.

Lucæ 15. vers. 13.

Prouerb. 8. vers. 22. Ecclesiast. 24. vers. 14

15 Postrema loci ex Paulo initio capitis adducti pars erant illa. *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando, sede à dextris meis?* Deus scilicet, &c. Prorsus nulli, cùm tamen id Matri suæ dixerit Psalmo 44. vers. 10. illis *astitit regina à dextris tuis circumdata varietate.* Commentantnr ista passim de Virgine expositores, quorum multi ea cōfirmant tertij Regum 2. cap. vers. 19. vbi de Bethsabee Salomonis patente Mariæ Christi veri Salomonis genitricis vmbra hæc paucis Diuinus scriptor tradidit. *Venit Bethsabee ad Regem Salomonem, vt loqueretur ei pro Adonia, & surrexit rex in occursum eius, adorauitque eam, & sedit super thronum suum, positúsque est thronus matris regis, quæ sedit ad dexteram eius.* Sedit quidem, non tam vt regis illius mater, quàm vt Regis regum parentem optimam adumbraret. Quod si ad Patris sedere filium dexteram, nullique Angelorum dixisse Dominum, vt tam sublimem occuparet locum, Apostolo satis ad conuincendum est, omnibus in rebus Assertorem cunctis Angelis esse meliorem; cur nobis ad præstantiorem Virgini obtigisse puritatem suadendum non sufficiet, ad Filij dexteram sedisse illam, non earum mentium aliquam? Hinc autem immunem à peccati fuisse debito, mihi perspicuum sit. Oportebat namque vt summo in patria honori summa puritas in via responderet. Quanto rebus, illarúmque naturis consonātius est, ad eam euehi sedem, quæ Dei filij dextera est, suprema omnium puritas, & innocentia, cui debere culpæ, nihil proprium sit, quam

Ad Hebr. 1. vers. 13.

Psal. 44. ver. 10.

Tertij Reg. 2. ver. 19.

ſanctitas ea, cuius receptaculum A Dęmoni fuerit olim debitum. An non ſi oculos attollere fore poſſet, ac cernere, in tam excelſo throno reginam collocatam, poſſet dicere, en quæ ita beatur nũc, quæ Dei dextram occupat, omnéſque infrà poſitos videt, pignus debitum mihi fuit, ſub meis eſſe pedibus debuit. Quid hinc gloriæ filio? Quid honoris? Quid lucri? B

16 Filiorum Zebedæi adorans, & petens aliquid à Christo accedit mater; vt Matthæus narrat capite 20. verſ. 20. Petebat, vt natorum alteri Aſſertoris in regno ſuo daretur dextera, ſiniſtra alteri. Negat Dominus, quod debeantur iis, quibus à Patre iam paratæ ſint. Spolianda priori non erat mater, huic parata illa iam erat ab æterno Patre, vt filiæ omnium dulciſſimæ, vt ſuauiſſimæ C ſponſæ vt cõparenti ſecum eiuſdem cœleſtis prolis, ob cuius maieſtatem ſplendorem, & gloriam decebat, honoratiſſimam ſeruari regni ſedem illi, nec patiebatur ratio, vt alicui alteri pararetur. Nec ferre poteſt æquitas, vt quæ tam ſublimi deſtinatur throno ſordium principi debeatur ſub illius pedibus ſtatuendo. Infœlicitatis non minimę genus eſt, nobilem obſcurũ aliquando fuiſſe, D qui aliorum eſt caput, ad crudeliſſimi, abiectiſſimique tyranni prouolui pedes aliquando debuiſſe. Magnam puto, deberi aliquem ſceleri tyrannorum maximo, non contemnendam in Virgine creaturarum prima originei mali debitum, ſi in ea fuit. Vt ergo calamitatis in illa percipere nihil valeo, ita nec peccati debitum contraxiſſe. Non oportebat erigere caput eum aduerſus Deiparam, qui ab illa erat conculcandus. Suo enim modo ad eam illa ſpectant quæ Paulus ſubdit, & Patrem ad filium inquit dicere, *quoadvſque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Verè ad pedes matris inimicos eius poſuit Imperator filius poſt innumeras de illis victorias reportatas, vt canere de ipſa, quod, alter iure valeas.

Matth. 20. ver. 20.

ad Hebr. 3. ver. 13.

Calcatu pedibus luna ſubacta tuis.

17 Eſt in reuelatione, quam ſuperiùs ex Apocalypſi attulimus, & commentati ſumus de fœmina ſole amicta, & lunam premente pedibus, quod multorum Patrum ſenſus mundo, hiſque caducis omnibus ab Eccleſia deſpectis, calcatiſque attribuit, vt videre in Ambroſio eſt, cui Richelius, Cardinalis Hugo, Emanuel Sa, Ribera, & alij ſubſcribunt. Placet Gregorio Moralium 34. libro, capite 7. Cùm verò Theotocon mulier illa ſignificet, vt iam oſtendimus, præter alia, quæ lunam ſub Mariæ pedibus eſſe, repræſentare diximus, mundum etiam & amatores eius, quales omnes orthodoxæ fidei hoſtes ſunt à Virgine, quam odio pluſquam Vatiniano proſequuntur, deiectos, deſpectos, ſub eiúſque plãtis à Deo poſitos indicabit. Inde autem miſeri triumphantis reginæ videntes gloriam diriſſimè torquebantur. Cùm autem hos proſtratos coram ea legis, non abſque illorum principe Satana iacere intelligas, vna cum iſtis impiorum omnium caput eſt, cum

Ambroſ. Richelius. Hugo Card. Emanuel Sa. Ribera. Gregorius.

cóque

eóque peccatum, & debitum, quę initia suæ tyranidi extitêre, vt scires immunem ab vtroq; semper Virginem fuisse. Habes expressum hoc Regum primo cap. 5. à vers. 2. illis. *Tuleruntque Ph listhijm arcam Dei, & intulerunt eā in templum Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagon. Cúmque surrexissent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini, & tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum: Rursúmque mane die altera consurgentes inuenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca Domini, caput autem Dagon & duæ palmæ manuum eius abscissæ erant super limen: Porrò Dagon solus truncus remanserat in loco suo.* Hæc ibi. Serpentis formam habuisse idolum istud aiunt aliqui, quo Dæmon egregiè significatur, serpens in libris sanctis dictus, maximè cùm primum hanc figuram induit, cùm scilicet primos parentes perdidit. Caput suprà ostendimus peccati debitum indicare, manus ipsum peccatum dicere, vt enim res manibus apprehendimus, ita origineo malo nos sibi mali pater. Iacere coram arca notissima Deiparæ imagine mōstrum illud, quid erit, nisi hostem sub Virginis pedibus cōstitutum à Deo esse, vt diuinitus infamis illa statua è loco mota proiecta coram arca in terram fuit? Caput & palmæ abscissæ ostendunt, neque origineam culpam, neque huius debitum Virgini accidisse. Reperta esse in limine, apertè docet, reliquis ad initiū vitæ cōtingere in prima videlicet sui formatione, limen vitæ generatio nostra est, tēplum mundus, quem ingredimur, vbi si Dei arca est, Dagon etiā est, vera religio nēpe, falsáque, suos quæq; sequaces habet. Si prima die trūcus nō reperitur Dagō, caput, & palmę abscissæ in limine tēpli non sunt, sunt sequēti, idcirco est vt explicetur, non statim omnibus totā à peccato, & debito Mariæ immunitatē patuisse, manifestandámq; ac diffundendā breui decursu tēporis, vt ab omnibus adoretur eius ministretur gloriæ, quemadmodū à cœlestibus spiritib. semper fit, quorū munus si ministrare Deo est, propter eos, qui hæreditatē capiunt salutis, etiā officium perpetuo erit, inseruire Theotoco vt Dominæ, cū qua nulla ratione valeant cōparari. Vnde colliges, quanto potiori iure asserendū sit, eam ab omni peccati debito liberam conceptam fuisse, vt nulla ratione Angelis inferior cēseatur.

Reg 1. cap. 5. ver. 2.

CAPVT III.

Tertia Ratio.

A Similitudine inter Christū, & Virginē sumitur. Æquum erat, vt naturæ leges in duobus præstantissimis genitrice, & genito seruarentur, quæ inter parētes & natos similitudinem magnam statuunt, vt illorum hos imagines esse constituerint. Sic Philosophorum plurimi, sic Theologi nostri omnes, dum æterni tractant Verbi processionē, propriam exactámq; generationis finitionē tradentes aiunt, *esse viuētis ortum à principio viuente coniunctō in similitudinē specifica natura*, tantámque hanc affirmāt, vt asserāt,

requiri omnino filium à parente A vt similem, imò addunt alij, vt imaginem prouenire, si verus filius est futurus. Ergo cum perfectissimi, verissimíque proinde, Maria, & Christus parens & filius sint, expedit maximam inter vtrumque similitudinem reperiri. Nec vt exactissima sit, & absolutissima, satis erit eandem illis naturam contigisse, oris eadem venusta delineamenta, & corporum symmetriam, sed oportebit animorum consensionem, & mo- B rum summam inesse illis, ne parte aliqua dissimiles videantur. Docent nos ita de ipsis iudicare Augustæ litteræ in canticis, vbi eisdem coloribus, eisdémque orationis luminibus sub elegantissimis rerum ac verborum metaphoris vtriusque depingitur pulchritudo. Quod vni loco isto datur, idipsum alteri paulò post aut eisdem, aut totidem similibus tribuitur vocibus, quæ non solùm gratam amborum speciem intuentibus sonant, verùm etiam, C ac multo magis, quàm illorum mentes cœlestibus donis ornatæ possidét venustatem. Lege quartũ illius epithalamij caput, quintum deinde à versuto, vt mittam alia eiusdem suauissimi dramatis loca, si dubitas fidem dictis facient, suadeberis, confer inuicem, quæ inuenies, cernes non tam diuersorum exprimi dotes, D & charites, quam eiusdémmet veluti frequẽter encomia eadem commendari. Non est, cur hic ego, & si poteram facilè, id præstem, cùm aliò tendam, sufficiat indicasse.

Quod si tanta Christi, & Matris similitudo est, tanta huius puritas esse debet, vt ad amussim filij respondeat innocentiæ, quare maximam illam esse oportebit, eam scilicet, qua sub Deo maior nequeat cogitari. Est autem tanto maior quæque sub Domino, quanto longiùs ab impuritate, à peccato videlicet distat. Vnde omnium summam distare ab illo maximè necesse est. Non verò distat maximè, quæ tantæ inmunditiæ, quanta culpa est, debitum patitur, quemadmodum ab interitu non maximè distat, qui mortalis est, quamquã re ipsa minimè subeat mortem, quod ereptus ab illa (quam tamen debebat) summo Dei beneficio sit. Magnus ille Dionysius Areopagita dum Ecclesiasticæ Hierarchiæ 2. capite in Theoria, seu contemplatione, quæ tertia pars illius est, Sacrarium Baptismi ceremoniarum mysticas significationes exponit, habitum, seu statum (vt alia transfert interpretatio) dissimilitudinis ad Deum ingenitum homini originеum crimen vocat. Dionysij verba iuxta Ioannis Scoti translationem sunt. *Quod quidem symbolorum traditio sacrè expandens aduenientem velut priorem vitam exuens, & vsque iuxta illam habitus soluens vltimos, nudum, & discalceatum sistit ad occidua adspicientem, & manuum abrenunciatione obscura militia renuẽtem communiones, & ingenitum sibi dissimilitudinis habitum, tanquam expirantem, & vniuersales confitentem ad Dei formis contrarium abrenunciationes.* Quę postrema Ioachimus clarius sic vertit, *& sibi insitum dissimilitudinis statum, quasi exsufflantem, profitentémque*

Dionysius Areopagita.

Dionysius.

Ioachimus.

se

nuntium remittere ei, qui Deo A *est contrarius.* Statum pro *habitu*, vt & Ambrosius Camaldu- censis reddidit, sed *habitus* nomen in sua versione Ioannes Sarracenus retinuit. Illud & Suarius legit tomo 2. in tertiam partem disputatione 3. sectione 5. vers. *vltimo loco* parum ante finem. Valentia tomo 4. disputatione 2. quæstione 2. *versiculo quintum argumentum*, ad finem, & B communiter cæteri.

Ambrosius Camaldu-censis. *Ioannes Sarracenus.* *Suarius.* *Valentia.*

3 Et verò siue statum siue habitum legas idem sensus est. Quem Richelius articulo 11. ita exponit. *Et ingenitum sibi dissimilitudinis habitum, id est, morientem, aut suffocantem in se habitum dissimilitudinis ingenitum sibi, id est, habitualem inclinationem, seu fomitis corruptionem reprimendo motus, & actus illicitos iuxta illud Pauli Col. 3. mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, ac Principis* C *Apostolorum 1. cap. 2. Obsecro vos abstinere à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam, vel expirantem, id est, extra se spirantem, & exsufflantem habitum hunc in natum abominando eum.* Sic ille. Cui non subscribo. Censeo enim germanum eum Areopagitæ sensum, quem Suarius tradit de originea culpa locum interpretans, vt Dionysij contextus illis verbis, *tanquam expi-* D *rantem*, vel secundum ipsius Richelij expositionem acceptis probat. Pro synonimis siquidem eorum *tanquam morientem aut suffocantem*, in commento habet. Vt sit sensus, illum dissimilitudinis habitum tanquam morientem, cum sacro initiamur baptismate, in nobis esse, hoc est, tunc in nobis mori, suffocarique. Moritur verò tunc, & suffocatur naturæ in nobis culpa, quam origineam dicimus Hæc ergo est, quam Dionysius habitum dissimilitudinis ad Deum nempe vocat.

Richelius. *Suarius.* *Richelius.*

4 Quantum verò summa distet puritate, sanctitatéque debete aliquem velit, nolit, Dei ferre in se dissimilitudinis habitum, quis non videat, quando & in eo tota ratio illius sita est, vt Deo reddamur similes, & tanto similiores ei simus, quanto ab illius dissimilitudine longius constituimur. Longissimè autem is profectò abest, qui nec dissimilitudinem illam patietur vnquam, nec pati eam vnquam potest. Quod si nunquam ei subesse potest, nec habere illam vnquam debebit, quare nec illius debitum in se poterit experiri. Constat cœlesté augustæ matris sanctitatem infra diuinam, & Christi humanitasis omnium esse maximam, vti simillima Virgo Christo Deo & homini esse cognoscitur. Non igitur decuit, vt pati dissimilitudinis fœdum habitum posset, non vt illius debitum pateretur. Procliue in malum illius debitum, procliuis, qui eo debitor fit, dissimilis proinde ab illo, qui mali nihil potest sustinere. Quid in Christum peccati, quid ad hoc ponderis cadere valuit in Redemptorem? Nihil certè penitus. Si ergo peccati debitum in parente, quod pondus in illud est, dissimilis hac parte Virgo filio erit. Non ergo exacta similitudo inter vtrumque dabitur, non maxima, quæ sub Deo ad illum in creatura esse potest, cùm tamen hanc Theotoco Anselmus,

selmus, vt suprà vidimus, tribuat, A & quod caput est ipse Dominus, Canticorum 2. vers. 1. dicens. *Ego flos campi, & lilium conuallium, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Quæ maior esse poterat, quæ tam perfecta inueniri, ac lilij ad lilium est? Summa ego inter hos matrem, & filium intercedit, quandoquidem ambo lilia pulchra sunt.

Cãt. 2. ver. 1.

Cãt. 2. ver. 2.

Quod si expediẽtissimum fuit, B duos hos filiorum, & matrum omnium decora mutua inter se fulgere similitudine, puritate inuicem se referre, decuit etiã maximè, vt patri quoque similis esset mater, quemadmodum ei similis filius erat. Æternus ille totius Deitatis fons, & principium, Verbi æterni genitor, adeo purus est, vt peccato debere nihil possit, nulla eius lege constringi. Nulla eiusdẽ filij mater aliquando fuerit cõprehensa, nõ peccare C vnquã debuerit, non in se, non in vllo alio, vt summo patri similis etiam, similémque, quantum fieri potuit, vtrumque parentem in sanctitate habere Christus Dominus afferat. Parum hinc laudis, & gloriæ conciliari putabimus Assertori, parum illi patrum omnium primo? Calumniari quis licèt iniustè posset, commisisse illum charissimam prolem matri D dissimili admodum sibi, hostis sui futuro mancipio, nisi anteuertisset gratia, quæ si obstare potuit seruituti, at non illius radici, & capiti, quod nihil speciosum claudat; claudat semina fœditatis. Quæreret quisque nostrum mundissimam nutricem soboli, reges illustres fœminas, & matrem non quæsisset purissimam regum Rex omnium regis filio? Verùm quî fiet, vt mundissima censeatur, quæ tam intolerandæ immunditiæ, quanta peccatum est, receptaculum deberetur? Perpende oro, hæc tam paucis tradita, quæ multis exornare nullo negotio poteramus, si breuitati non consuleremus; hæc vt ad alia festini pergamus, cogit, sequenti capite proponẽda.

CAPVT IV.

Quarta ratio.

1 EX augustissimo Dei genitricis munere, quo Virgo sanctissima decorata est, aliud oritur plenum maiestate, plenum veneratione, vnde à peccati debito immunitatem colligere optimè valeamus. Est cuiusque mater illius per nouem menses domus, est illius sedes, terra illius denique, in qua satus veluti radices suas agat, immotúsq; consistat, donec ad iustam maturitatem perueniens foras prodire amet, amet vt fructus colligi, vt seges meti. Cùm autem Dei ædes apud nos templa sint, sedes illius, thronus. Efficitur, vt eius matrem & templum, & thronum eius fuisse, terram prætereà sanctam omni adoratione dignissimam; omni præditam sanctitate, puritate quàm maxima Deo filio consecratam, nulli obnoxiam debito, nulli maculæ in se, alióve, à quo in eam generationis instanti promanaret. Probat ista mihi Psalm. 98. vers. 5. illud, *Adorate scabellum pedum eius quoniam sanctum est.* Virginem hic intelligo, quoniam si litteram spectes,

Psal. 98. ver. 5.

ſpectes, ſcabelli nomine loco iſto vel teſtamenti arca exprimitur, vnde reſponſa dabat numen veluti ſedens ſuper Cherubim, vt Emanuel Sa commentatur, vel Ieroſolymitanum templum, vt interpretatur Baſilius in ſcholio ad citatum Pſalmum, & verſum dicens. *Scabellum pedum Dei olim templum Ieroſolymitanum reputatum eſt.* Quæ duo & clariſſima fuêre Virginis olim ſymbola, & adorandam tantæ fœminæ ſanctitatem, immunitatémq; à debito repræſentant. Hieroglyphica ſunt horum elegantiſſima, ſub quibus proponi Virginem decuit, vt in hoc etiam ſimilis filio eſſet, qui ſub diuerſarum rerum inuolucris ſactis in litteris exhibetur. Agnus dicitur, vocatur leo, & ſexcenta alia, quorum ipſi non rarò icones ſeruiunt in altaribus. Seruit Deiparæ immunitati arcæ illius incorruptibilitas, quæ non ſolùm corruptionis malum ab illa remouebat, ſed aptitudinem etiam, quæ thecis aliis ineſt, aliàs non incorruptibilis fuiſſet materiæ, ſed non corrumpendæ tantum. Non ergo aliena ſolùm à culpa Virgo; ſed à debito illius quoque vt ab aptitudine morali neceſſario inducente crimen iuxta ſuperiùs tradita, cum illius naturam explicabamus. Nec in his amplius hærendum eſt, cùm ſint notiſſima.

Emanuel Sa.

Baſilius.

2 Templum adeo. In quod prophana conuehi, aut induci non poterant, non humana geri, ſed diuina, præſto adeſt cœleſtis vindicta in ſacrilegos, oculos in Deum conijce, quem flagro armatum cernes, ſonant verbera, euerſarum fragor menſarum ſonat, ardet zelo, & ira Chriſtus, timent, & pauent omnes. Non ſuſtinet immundum quidquam in domo illa eſſe, aut poſſe fieri, & ſuſtineret, in omnium dicatarum ſibi auguſtiſſima poſſe committi? Si committi nõ poteſt, potentia non eſt, non eſt debitum. Verùm quoniam de templo ſupra nunc de illo ſatis. Terram premo, quàm Dei etiam ſcabellum eſſe, ipſemet Deus ait Matthæi 5. verſ. 35. *Ego autem dico vobis non iurare omnino neque per cœlum, quia thronus Dei eſt, neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius.* Si non tantùm in ea pedes ſiſtat, ſed totus ſit, an non etiamſi ſcabellum fuerit, thronus etiam illius erit? Maximè. Ita profectò accidit. In Maria ſanctiſſima (eo quod terra ſcabellum pedum eius) totus quieuit dies plurimos, vt in ſede, ac throno fuit, hanc ſcabellum Pſaltes nominans terram dicit, hanc ſine macula, & debito eſſe oportuit, atq; ob idipſum modis omnibus ſuſpiciendam. Duo in eã coëunt, & Dei thronum eſſe, & ſcabellum eius pedibus, & terram videlicet illius humanitati, quæ Dei ſedes eſt, vtroque titulo à debito immunem, vtroque à cõmuni lege exceptam. De throno vno contentus verbulo tacebo, vt ad ſcabellum tranſeam, ad terram ſcilicet. Deberi regium thronum hoſti, quanta regis gloria eſt? Quantum illum decet? Deberi peccato, deberi Sathanæ Virginem decorum ne Chriſto Regi? Iudicet quiſque prudens. Imo nec ſcabellum deberi, poteſt decorum eſſe, deberi propriã terram, patriã &

Matth. 5. verſ. 35.

& curiam ipsam, quis speciosum nominet? A

3 Deiparam autem in libris sanctis appellari terram, vides Isaiæ 45. vers. 8. *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem, & iustitia oriatur simul*, Ex Virgine scilicet Christus, qui iustitia dicitur, vt Virgo terra, quemadmodū vulgares huius loci enarratores passim docent, quos Leo Castrius sequitur. Et quidem non vulgaris, aut communis terra, sed omnino sancta, quam idcirco illa expressit olim, vnde ad Moysem Deus Exodi 3. vers. 5. dixit, *Ne appropies huc, solue calceamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est*. Calceamenti spoliatio, pedum illa denudatio magnæ cuiusdam venerationis præstandæ signum erat. Non minori prosequenda Virgo, quæ terra sanctissima diuinorum pedum scabellum fuerit, arca, templum, & si quid aliud post numen adoratione vnquam dignum. Dignissimum quidem attenta consideratione, interdictum ad terram illam accessum Moysi fuisse, dum calceos erat indutus homo. Videndum, quid hoc sit, atque diligenter examinandum, quid Deum mouere potuit ad præcipiendum viro sanctissimo, ne calceatus eremi partem illam, quod sancta esset, contingere auderet. Quid in calceis erat, quod terræ sanctitati derogare posset, illive iniuriam facere, si à calceato pedibus tereretur? communem tractādi terram modum seruandum cum ea non esse, quæ quia sancta communis censeri non deberet. Si hoc ita est, credi poterit, permisisse Dominum aliquando, vt ad generandam ipsius matrem parentes ita conuenirent (quod accedere ad illam suo modo fuit) quemadmodum ad cæteros procreandos? Clarius dicam, Theotoca parentes Adamus, & Eua interuenientibus Ioachimo, & Anna tandem fuerunt, ad gignendos alios calceati accesserunt, hoc est, ea necessitate, vt origineum malum in prolem transmitteret; dedecebat sic Mariæ vacare generationi, iubentur igitur, vt de pedibus calceamenta soluant prius, videlicet statutum à Deo fuerat, ne pacto illo comprehenderetur augusta mater, quo cæteri, quodque intercedere omnino debuit, vt parentes crimen in filios deriuarent. Hac ratione sine calceis, sine peccato ad generandam Virginem conuenêre, sine peccato, inquam virtute in ipsis contento, quod in eam transfunderent: quoniam ab ipsis perpetratum misere cum vetitum gustarunt pomum, Virginis peccatum nulla ratione fuit, non illa quantum ad culpæ deriuationem in eorum voluntate, vt cæteri omnes, erat, quare non pro illa etiam, quemadmodum pro reliquis cecidêre, atque ratione hac Virginis parentes mediis Ioachimo, & Anna extitêre, quod ad illam gignendam solutis accessisse calceis nominamus.

Isaia 45. ver. 8.

Leo Castrius.

Exod. 3. ver 5.

B C D

4 Demonstrandum breuiter, quid calceis cum peccato, vt nostram Lectori probemus commentationem, quam probant aliqui. Rem vtilissimam interdum calceamētum exprimit, vt Amos 2. vers.

Amos 2. ver. 6. 2. vers. 6. *Vendiderunt pro argento iustum, & pauperem pro calceamentis.* Vbi Hieronymus exponit *possessionem pauperum contra ius pro vili pretio diuitibus adiudicabant.* *Hieronymus.* Vox Hebræa est *Passim,* quæ non clausuram, vt putauit Lyra, sed calceos significat. *Lyra.* Eadem quippe dictio est relato Exodi loco, & Amos 8. vers. 6. *Amos 8. vers. 6.* *vt possideamus in argento egenos, & pauperes pro calceamentis.* Sic etiam Septuaginta verterunt, & recentiores, inter quos Tigurina vtroque Amos citato loco. *Tigurina.* Quàm vile autem peccatum sit, eius debitum quam abiecta res, explicatione non indiget. Quam sublimis, & excelsa Virgo ipsa Dei genitricis sacrosancta dignitas satis supérque commendat omnibus. Non ergo Moyses quãtumuis sanctus tam sanctam omnibus modis terram calceatus contingat. Adam nimirum non vt ad reliquorum excolendum terras, ad illos scilicet procreandos accedat, sed omnino absque calceis, exuat illos, cum propius sit accessurus, inerãt ipsi, quamlibet eis premebat terram, pro illa duntaxat portione, quæ sancta Domini appellatur voce, nõ fuère, quod ita Imperator omnis terræ constituisset. Pro mortalibus omnibus peccati calceamentum Adamo fuit, omnes illo tetigit, pro Virgine illi non fuit, ita decreuit Deus, quare nec in eo peccauit Theotocos, neque vllum criminis debitum sensit. Non erat communi tangenda more, non reliquorum instar sub Adami cõstitui pedibus aliquando, ab illo videlicet generãda, quę sub Deo, & Christo eius filio caput orbis erat futura, Domina scilicet, & Regina.

Accedit carnalium cogitationum calceamentum signum reste Bernardo esse legendus sermone 12. in Apocalypsim. *Bernard.* Hoc verò in origineum malum cadere quis ignoret? Etenim, vt virtute omnia continet scelera, sic & carnales omnes cogitationes, omnes in illo sunt vt in calceis pedes, inde suis temporibus, vt è cauernis feræ dilaniaturę nos prodeũt. Quamobrem meritò nõ calceus, sed calcei plurali numero illud dicendum est, quemadmodum eodẽ multitudinis numero peccatum dicitur ab scriptura, patribus, & doctoribus. Vide quinquagesimum Psalmum. *Ps. 50. ver. 6.* Illustrãt hæc, quæ de Mosayca illa è pedibus calceamentorum obiectione Pererius in Exodum 3. cap. disp. 7. num. 31. sic commentatur. *Pererius.* *Depositio calceamentorum significabat futuro duci, & doctori populi Dei omnes negotiationes, atque solicitudines, & curas sæculares, talíque officio alienas, & mortali vitæ adhærentes esse prorsus abiiciendas.* Vna in paradiso primorum parentum fuit, Dei similitudinem esu illo nancisci prophana, impia, & execranda, quam vt parentes extitère Virginis deposuerunt iussi, hoc est, non pro illa etiã, vt pro reliquis peccauère. *Pererius.* *Postremò* (idem Pererius subiungit) *Dominus iussit Hebræos calceatos comedere agnum paschalem, Exodi 12. ad repræsentandum videlicet festinationem discessus eorum ex Ægypto. E contrario igitur deponere calceamenta significat quietem, & commorationem. Quapropter Moses iussus est deponere calceamenta, vt animo*

quieto, & tranquillo accederet ad A
oraculum Dei accipiendum, & ad verba Dei non festinanter, sed attentè consideranda, & pensitanda. Ad id etiam subdamus nos, vt innueret ad magnæ Matris procreationem non ea festinatione Adam, animíque præcipiti desiderio, quo in pomum vetitum
5 ruit, accedere permissum fuisse à Domino, sed quantum ad Virginis causam, & negotium attinebat, ea mentis tranquillitate, quasi non peccasset, ad filios edendum in lucem accedere potuisset, hoc est, non minus absque potestate in Virginem transmittendi crimen, quam si peccasset nunquam. Nec enim pro illa, quemadmodum pro reliquis festinus, totúsque cupiditate accensus cucurrit ad pomum, suadentiq; fœminæ durum scelus sui, suorúmque immemor C
obsequutus est.

6 Verum quoniam dictis hactenus Adami gessisse figuram Moysem affirmauimus, indicemus cursim, quot in illo Hebræorum duce fuerint, quæ dum calceos exuit, aptam eum primi hominis imaginem reddidêre. Fuêre non pauca, vno aut altero contentus à reliquis abstinebo. *Augustinus.* Perpetrauit homicidium Moyses, quod Augustinus 22. D
contra Faustum capite 70. peccatum censuit, regem ne plecteretur, fugit. An non vnum mortalium genus Adamus esu occidit, quando illius peccati occasione omnes capite dânati sumus, *Ad Rom. 5. ver. 17.* vt ad Rom. 5. ver. 17. Paulus tradit, *Vnius*, inquiens, *delicto mors regnauit per vnum*, & paulo post *per* *ver. 18.* *vnius delictum in omnes homines in*

condemnationem? Adami fuga dilucidè Genes. 3. ver. 8. describitur. *Gen. 3. ver. 8.* *Cùm audissent* (ait textus sacer) *vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam, & vxor eius à facie Domini Dei.* Hebræi cuiusdã audiuit Moyses vocẽ, Exo. 2. ver. *Exo. 2. vers. 14.* 14. obiurgãtis, dicentísq; *num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium?* Timuit Moyses, factũ resciuit Pharao, fugit tandẽ exul B gregem in deserto pascens, qui delicatè in aula vixerat, laboriosam viuebat vitã. Non ignorauit Adami crimen Deus, cui fuga nihil profuit, extorris à paradisi curia, & aula in mundi huius deserto, qui ante in deliciis fuerat se, suósque vt gregem alebat pastor laboribus, ærumnísq; cinctus vndique. Moysis virga prætereunda non est. Præceptum illud hæc significabat, quo protoplasto imperata fuit abstinentia; imperij namque signum virga in litteris diuinis ponitur, Vide legis etiã, & præcepti, quæ propria imperij effecta sunt. Notat id Montanus in *Montanus.* suo Ioseph cap. 97. § *Virga efferens. Virga virtutem, authoritatẽ & potestatem indicat; ideóque frequens huius verbi in hac significatione vsus est, atque illud mysticè dictum est Exod. 4. reuersúsque est Moyses in Ægyptum portans virgam Dei in manu sua*, & interiectis aliquibus. *Imperium, pœna, animaduersionem, & correctionem virgam quoque dici obseruamus, vt Isaiæ 9. Virgam humeri eius confregisti.*

Congruè verò in Mosayicis illa 7
erat manibus, quoniam Adami libertati, quæ manibus in scriptura exprimitur, quantũ ad illius obseruationem præceptum impositum

tum commissum fuit. Memineris A dixisse Deum Ecclesiastici 15. ver. 7. *Apposui tibi aquā & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam.* Præmiserat. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui, adiecit mandata, & præcepta sua, si volueris mandata seruare, conseruabunt te.* Quæ rursus citatis prius verbis explicat. In quibus certo certius constat, manus voce liberum hominis arbitrium repræsentari, cui B legis omnis diuinæ obseruatio committitur. Vt autem illa de peccato in omnes trāsfundendo, si Adamus ederet ex ligno vetito, Virginem minimè cōprehendi agnosceres, Virgam proiiciat, imperat Moysi Deus. Proiiciendi namque verbo, aut simili aliquē ab onere liberari aliquo nonnunquam in sacris litteris explicatur. Quale est illud Isaiæ 38. ver. 17. *Proiecisti post tergum tuum peccata* C *mea.* Non leue autem onus censeri ea debet lex, qua subeundo crimini peccante Adamo totum humanum genus adstrictum fuit. Admirandum verò, & è re, quam tractamus, vix proiectam virgam ad Moysis pedes iacuisse, cùm in serpentem subitò euasit. Quid enim aliud hoc fuit, quam graphicè depictum voluisse Deum orbi ostendere, cur neque alio tempore, neque in loco alio virgę D proiectionem imperasset Moysi, nisi cum terram sanctam à se dictam Virginis symbolum vir ille tangebat? Vt enim ex virga coluber, ita ex præfata lege occasione peccatum cōmune omnibus prodiit: quod serpēs rectè indicat, tū quia serpentis astu, & suasione inuectum est, tū quia peccata quo-

Ecclesiast 15. ver. 7.

ver. 14.

Isaia 38. ver. 17.

libet Ecclesiasticus simile dixit colubro c. 21. ver. 2. *Quasi à facie colubri fuge peccata.* Ne igitur in origineū malum Virgo incideret, virgā Moyses proiicit, hoc est cōmuni haudquaquā tenetur lege, vnde neq; in se peccandi, seu origineā sustinendi maculam, nec in Adam cadendi vllum vnquam contraxit debitum, id enim tam sanctę, ac puræ terrę dignitas postulabat. Quid enim terra illa, sanctitatis, & munditiæ non exposcat sibi, quæ Dei templum, scabellum, & thronus sit. Horum quodlibet præstantissimum puritatis suo iure exigit gradum illa, inquam omnia simul confluunt, quem censebimus comparasse.

Ecclesiast. 21. ver. 2.

8 Sed adorandū suorum pedum scabellum proponit cūctis Deus, vt loco illo citati superius psalmi continetur, subiicitque adorationis rationem, *quoniam sanctum est.* Qua sanctitate? Quanta maxima sub ipso Deo possit inueniri, sanctum absolutè dicitur, nihil non sanctum in eo concipiendum est. Tantane terræ nostræ fœlicitas, & diuinorū bonorum copia? Non symbolo, sed qui datur, respōdet, Virgini terræ augustæ. Quot Salomoni psalmus 71. occinit. Omnia eius? Minimè. Christi omnia. Vmbra ille, hic veritas adumbrata Verum quę omniū maxima complectetur sanctitas; quę omnium puritas præstantissima? Quæ nec peccati sordes vnquam senserint; nec ad illas debitū expetta fuerint hæc. Diuinæ huic terræ cōtigisse non dubito, hæc illi adscribi, cum absolutè sancta dicitur, vt eximia esset illi adoratio exhibenda, qualem tam excellēs puritas exigebat. Solēt Deo

Ps. 98. ver. 5.

Psal. 71.

Ps. 10. ver. 8. virtutũ nomina absolutè in scripturis dari, *vt iustus Dominus, & iustitiam dilexit, æquitatem vidit vultus eius*, Psalmo 10. ver. 8. & passim alia, quæ omnem possibilem perfectionem inesse illi virtutis eius, quæ de ipso effertur, significant. Idem suo modo intelligo, cùm sanctum Dei scabellum audio nominari, omnem videlicet euenisse illi sanctitatẽ, omnem huius gradum sub Deo tamẽ, vnde omnem etiam à peccato, & cæteris ad id pertinentibus immunitatem summam, quã omnes in illo debeant suspicere ac venerari. Recole, quæ de terra non maledicta in superiotibus à nobis dicta sunt, huc enim & iam spectant, confirmántque scabelli huius diuini præstantiam, quam subiicienda quoque non minus probant.

CAPVT V.

Quinta ratio.

1 Ad Hebr. 7. ver. 26. COllegit rectè Paulus ad Hebræos 7. ver. 26. ex muneris præstantia, quod pro nobis apud Æternum Patrem exercet Christus (sacerdotium illud est) diuinam tanti pontificij sanctitatem dicens: *Talis enim decebat, vt esset nobis pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus.* Colligamus & nos ex eo, quod pro toto gessit orbe Augustã Mater, quãtum in illa debuerit esse gratiæ, quam hæc in illa à peccatoribus fuerit segregata. Negas legitimè posse colligi, quod Paulus non colligat. Vox enim *talis* iis, quæ in Apostolo præcedunt eo loco adiungenda est, nõ sequentibus, vt Ambros. Iustinian. & alij credunt. Credunt alij, sub eã positis debere coniungi vt Bruno, Beda, Cornelius à lapide, aliíque nõ pauci, quos idcirco sileo, quod sensus quantum ad præsens attinet, idem sit. Cornelij verba non sileam. Sunt hæc: *Talis enim decebat, &c. scilicet qui semper viuens semper interpellaret pro nobis, ac proinde qui sanctus esset, innocens, &c. vt ita in perpetuũ saluaret nos.* Et quidẽ Iustinianus, qui à nobis diuersus est, ita exponit locum, vt pro nobis sit, ait: *Sequentia sunt veluti conditiones, & sacerdotis proprietates, vt significet Apostolus, decuisse nos, habere põtificem, qui confidenter causam nostram agere posset, quique sit iis virtutibus præditus, quæ maximè Deo probantur. Enumerat autem sigillatim multas conditiones, &c.* Has prius quam exponamus, indicare oportet, multas etiam in illa esse debere, quæ post Christum pontificem optimum maximum & pro nobis interpellat semper, & tanti pontificis digna mater est. Quare iure optimo nos ex his præstantissimis Virginis titulis omnes illas fuisse in ea, esséque conditiones inferimus, quæ in summo nostro pontifice Apostolus ex illius munere colligit inueniri.

Ambrosius. Iustinian. Bruno. Beda. Cornelius à lapide. Iustinian.

2 Prima omnium sanctitas, à qua ille sanctus dicitur. Is verò tam nobili cohonestatur epitheto, qui vt ait Ambrosius in omni bonitate præcipuus est, Græcè ὅσιος, qui Theophylacto interprete nihil eorum omittit, quæ debet facere, propriè autem, vt Iustinianus, & Ribera obseruant, purum, atque omnis expertẽ labis significat.

Ambros. Theophylac. Iustinianus. Ribera.

1 ad Timot. 2. ver. 8. ficat. Sic in priori ad Timoth. 2. A cap. ver. 8. quod Græcè Paulus dixit ὁσίους χεῖρας, interpres Latinus *puras manus* dixit, & in Apostolorum *Actuum 2. ver. 31.* actis cap. 2. ver. 31. itē Psal. *Ps. 15. ver. 10.* 15. ver. 10. ὅσιον, maluit *sanctum* dicere, *non dabis sanctum tuum videre corruptionem.* *Luca 1 vers 75.* Eadem ratione tum apud Lucam 1. ver. 75. tum *Ad Ephes. 4 ver. 24.* apud citatum Paulum ad Ephes. 4. ver. 24. ὁσιότης ab interprete vocatur sanctita, *vt sine timore*, ait Lucas, *de manu inimicorum liberati seruiamus ei in sanctitate, & iustitia*, B & Apostolus, *qui secundùm Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis.* His versiculo ὅσιος *Cornelius à lapide.* assentitur Cornelius dicens. *Secundò, & melius ὅσιος idem est, quod pius erga Deum, Deum timens, & colens, Deo deuotus, sacer, & sanctus, ipsáque pietate, & sanctimonia* *Salmero.* *reuerendus, & venerandus.* Imitatus Salmeronem, qui sancti vocem relato ad Hebræos cap. disp. 16. ver. *Talis enim* per castum, pium, & erga Deum reuerentem explicuit, addens omnia hæc C Græcum ὅσιος dicere. Vt dicat, eorum nihil est, quod in Virginem matrem non cadat, ídque præstantiori quadā ratione nulli alteri puræ creaturæ conuenienter, vt harū nulla innocens quemadmodum Virgo est.

3 Innocentis vocabuli notionem eandem cum iusti significatione *Salmero.* Salmero inquit esse, atque ideo D iustum dici ait Christum, quia læsit neminem Græcè ἄκακος est, carens scilicet malitia, & noxa, innocens, quia nemini noceat, nemini malè velit, sed omnibus prodesse, ac benefacere studeat. *Chrysost. Oecumenius. Theophylac.* Hinc Chrysostomus, Oecumenius, Theophylactus, & Ambrosius ἄκακος vertūt expers doli, qui neminem fallit. Interpre- *Ambrosius.* tari potes expers vitiositatis. Quā enim Græci κακίαν appellant, maluit Tullius Tusculanarum 4. & *Cicero.* 3. de finibus, vitiositatem quam malitiam dicere, quod malitia certi cuiusdam vitij nomen sit, omnium vitiositas: quare ἄκακος Tullio is erit, qui omni vitio caret, vt penè idem sit, quod ὅσιος, nisi quod sanctus, id est, ὅσιος is esse possit, qui aliquando peccarit, & lapsus fuerit, modo nulla in præsenti deturpetur labe, innocens verò, id est, ἄκακος, nemo dici valeat, qui aliquando flagitiū admiserit, quamquam deinceps integrè, sanctéque prorsus viuat. Et sanè fuisse Virginem hoc sensu, & esse ἄκακον, illi, quibus cùm differimus facilè nobis dabunt, quando in ea sententia sunt, vt credant, neque actuale peccatum vllum, neque origineum habuisse. Verum non dabunt, quod impollutus, vt à nobis accipitur, cum Græcè, tum Latinè significat ἀμίαντος Græcis est, qui nulla polluitur sorde, qui nempe incorruptus est, immaculatus, illæsus, inuiolabilis. *Inde enim lapis dicitur* (Corne- *Cornelius à lapide.* lius ingerit) *amiantus ad quem hic videtur Paulus alludere, quod igne non lædatur, quódque ex eo vtpote flexili telas, veláque texant, quæ igni iniecta ardent quidem, sed eo splendidiora exeunt, vt inquit Dioscorides libro quinto capite 113. & Plinius lib. 36. capite 19 Talis est puritas, &c.*

Latinus interpres hanc vo- 4 cem per immaculatum solet exponere, quod causam iuuat, vt *Ad Hebr. 13. ver. 4.* ad Hebræos 13. numero 4. *Ho-*

nobile connubiũ in omnibus, & A torus immaculatus, & Iacobi epist. 1. vers. 27. munda, & immaculata. Nonnunquam per incontaminatum, 1. Petri 1. vers. 4. in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam. Omnia hæc in vnum veluti cumulum nõnullis additis colligentes alij, quæ sequuntur tribuũt ἀμίαντος. Aiũt, significare impollutum, defæcatum, incontaminabilem, purum, B immaculatum. Vide lexiconem Basileæ apud Hieronymum Curionem anno 1562. typis datum. Incontaminabile autem, quod nec capax cõtaminationis est, sonat, qua ratione incontaminatus, immaculatúsque semper Christus fuit. Fuisse ratione simili, quamquam non eidem omnino parentem beatissimam immaculatam ex hoc loco Pauli monstrandum, monstrabimus C explicata particula, quę superest, segregatus à peccatoribus, sed ante illam noretur defœcatum nomen quod ἀμίαντος valet, rem enim absque fæcibus vllis exprimit. Origineum malum, huiúsque debitum Adami fæces sunt ex illo, quo se ingurgitauit, peccati vino relictæ nobis, longè à Christo Domino, qui defæcatus omninò fuit, ac ita esse illum pontificia eius dignitas postulabat. D Postulauit, & quæ illius matri obtigit, vt defæcata esset prorsus, instá que filij à peccatoribus segregata, vt is penitus segregatus ab eis semper extitit hoc etiam præfato summi Sacerdotij ipsius munere deposcente.

Iacobi 1. ver. 27.

1. Petri 1. ver 4.

Lexicon Græcum.

Est autem sensus istius segregationis & Pauli, quem ita Iustinianus exhibuit. Segregatus autem dicitur Christus non solum quia non peccauit, sed etiam quia originariam labem non contraxit, neque vllo modo contrahere potuit. Concinit Salmero, cuius est. Peccatum enim non fecit, & segregatus fuit ab illa inquinata filiorum Adæ massa, quoniam non à massa illum segregari prorsus decuit, quando mortalis, vt nos, futurus erat pro nobis, satis ergo fuit, ab inquinata penitus segregari. Quare ita segregari eum decuit, nos subiicimus, sanctum esse, innocentem, simul & impollutum? Quod decebat tantum pontificem non minoris esse puritatis, minor apta nõ erat sanctitas præclarissimo sacerdotio, quod gerebat. Nec minor, quam alia huic simillima erat satis illi fœminæ, quæ non solùm tanti pontificis mater eligebatur, sed etiam vt referẽdum testimonium probabit, sacerdotium. Si Deiparæ munus non expendissem, dicerem, collatum hoc cum pontificatu Assertoris immunitatem, quam contendimus, suadere vt dignus Sacerdos ad Deum esset pro peccatoribus Dominus, oportuit illum & sanctum, & innocentem, & impollutum, & segregatum à peccatoribus sensu explicato fuisse, nec si minor his extitisset vnquam, vt par erat, sacerdotio ipsius eius sanctitas respondisset. Et vt digna esset Dei mater Virgo Sancti sanctorum, ac iustitiæ sempiternæ genitrix, decens non fuit, sanctam, innocentem, impollutam, & segregatam esse à peccatoribus? Inferior his puritas sufficiebat? Christi sacerdotij participes facti sunt mortalium plurimi, & fient;

Iustinianus

Salmeron.

fient; maternitatis diuinæ, quæ A vni data est Virgini, participatio nulla vnquam concedetur, quoniam nec similem visa est, nec habere sequentem. Sed venio ad sacerdotium, quod etiam Virgini tribuunt Patres, aiunt non sacerdotem, sed sacerdotiũ

Bernardus. ipsum esse. Ita Bernardus sermone 3. in Salue Regina, aut quisquis author illius est, qui permultis in Virginem honoris congestis, & gloriæ magnæ titulis B inter cæteros hos recensuit, *Sacerdotium, ouis, pascua, paradisus, palma, rosa, fluuius, portus, columba; columna, vestis*, & post aliqua subdit. *Vt breuiter concludam, de hac, & ob hanc, & propter hanc totus mundus factus est, & hac gratia Dei plena est, & per hanc homo redemptus est.* Sic ille.

6 In quo tres illæ voces perpendendæ inter alias sunt, *Sacerdotium, vestis, propter hanc totus mundus factus est.* Prima ostendit, recte nos Pauli de Christi sacerdotio testimonium adduxisse, contendentes idcirco segregatam à peccatoribus matrem, impollutam, innocentem & sanctam iuxta horum nominum vim expositam debere concedi, quod sacerdotium præstatissimum quoddam sit, quemadmodum Paulus ex summo D Christi pontificatu omnia ea debuisse reperiri in illo contendit. Certè vt decuit, illum ita sanctum esse, vt nulla de contrahendo peccati debito lex ad eum pertineret: sic etiam oportuit maximè, vt tanti pontificis mater, & sacerdotium immunis ab illa prorsus esset, vt hac ratione à peccatoribus fieret segregata. Credibile ne alicui est, illam, inquam, tot, támque insolita, cœlestia, diuina, stupenda cadunt, quot Bernardus ei loco illo tribuit, & nos breuitatis ergo prętermittimus, (locum Lector consulat,) peccati debito subiacuisse? In ordinem fuisse more cæterorũ redactam, communi subiectam fuisse legi, quantum ad ea, quæ peccatum, aut huius debitum concernebant? Quamplurima in coaceruatis loco citato elogiis à Bernardo, & à nobis maiori parte omissis lego, quæ in eo genere, in quo habent aliquid præstantiæ Virginis explicandæ vtile, impossibilitatem oppositæ imperfectionis, seu vitij dicunt, quorum nonnulla superiùs ponderauimus. Vocat eam cœlum, hoc C expers corruptionis est, dicit solem, tenebras hîc pati non potest, appellat rosam, lilium nominat, spinæ violare ista nequeunt, mel esse vult, incapax id amaritudinis, thus eam prædicat, graueolentiæ hoc aditum claudit, Dei ciuitatem clamat, longè omnis ab illa nox, columbæ insignit trito apposito, huic negat fel natura: Redeo ad sacerdotium, quod vitij nihil habet, nihil habere potest. Sacerdos potest, non illud. Quod si hanc ob causam sacerdotium potius quàm sacerdotem Bernardus dixit Virginem?

Et verò persuasũ mihi est, ideò 7 tam multis, támque præclaris similitudinibus explicare voluisse nobis Deiparæ sanctitatem

Ber

Bernardum, vt in animos indu- A ceremus nostros, non minus abesse omnem immunditiam ab illa, quàm longè sint à rebus illis, quæ ipsis naturæ legibus opponuntur. Nec vna, vel altera contentus fuit, quoniam videbat immensam Virginis puritatis vim, vt simillimam Deo, ira vel multis agglomeratis perfectè declarari non posse. Proprium diuinæ infinitatis est, neque infinitis ex B creaturis acceptis metaphoris posse à creatis mentibus exponi. Proprium, vt cum eum solem, diem, lucem, bonum cœlum, & quidquid pulchrum, atque venustum in rebus est, dicimus, cùm nominamus vitam, cum gloriam appellamus, ita hæc omnia de illo affirmare, vt eorum nihil imperfectionem redolens habere in ipso locum existimemus. Idem cum eadem Christo damus, præ oculis nobis est, idem C cum tot aptantur Virgini occurrisse patribus suo modo credere nos oportet, vt quantum fieri posset, Sacerdotium hoc, melius dixero, hanc sacerdotium simillimam summo esse Christo Deo, & sacerdoti ostenderent. Ostendit Bernardus tot tantísque in vnum collectis epithetis, vt sint quasi nobilis istius sacerdotij ornatus, indicésque proprietatum earundem, quas ex munere in D Christo Paulus colligit sacerdotis. Etenim si Redemptor, quod pontifex, & interpellator noster apud æternum Patrem constitutus est, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus non natura, sed omni culpa & debito est, ídque summo iure. Virgo quod sacerdotium sensu à Bernardo intento, nostráque apud Deum interpellatrix sit, cur non & sancta, & innocens, & impolluta, & à peccatoribus non natura, sed culpa, & debito segregata censenda erit?

8 *Responsio.* Respondes. Segregatam quidem à peccatoribus decuisse Virginem procreari, verum inferiori ratione illa, qua filio hæc conuenerit segregatio. *Reiicitur.* Christus nec peccare debuit; Mater debuerit, & si non peccarit, sic enim & segregata, & infra segregationem filij erit. Infra erit, licet nullum incurrerit debitum cum Domino generationis, qua homo factus est, vi ac ratione hypostaticæ vnionis impossibile omnino ei fuerit, quidquid peccatum sapit, Virgine autem exceptionis à lege duntaxat conditione, quæ si non intercessisset, cum aliorum instar cōcepta fuerit, instar illorum etiam debito, vt omnes subiacuisset. Excipi verò illam decuit maximè, vt sacerdotij titulū mereretur, vtq; illo apud Deum fungens mediatrix inter ipsum, & nos reparatrix esset, & redemptrix. En qua in re situm hoc Virginis sacerdotium sit, filij pontificatui simile, qui vt antistes orbis medius inter nos, & Deum, & redemit se in holocaustum offerens mundum, & quæ diruerant, pretioso illo suo sanguine moriens reparauit. Voluit autem piissimus Dominus cooperatricem tanto in munere sibi matrem charissimam adhibere, quemadmodum in mortalium ad se reuocatione placuit ipsi, vti nonnullis etiam mortalibus ad-

ministris. Non inuidet gloriç nostræ optimus pater, non commoditatibus nostris, quas suo cunctis allatura esset Theotocos ministerio.

Age verò, demonstremus iam, fuisse illi tam præclarum munus diuinitus commendatum, ne id videamur ei nos ex nostro cerebro confinxisse, Patres causam agant, suisque illud suffragiis tueantur. Ab Ephrem exordior, qui sermone de sanctissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ laudibus parum post initium habet; *Tu mūdi solatium* (alloquitur Virginem) *tu orphanorum susceptio, tu captiuorum redemptio, atque liberatio.* Et multis interiectis, *aue lignum vita, gaudium, & voluptas, aue lilium conuallium, & vallis fidelium, mundique salus, aue portus tranquillissime, & à fluctibus, procellisque agitatorum liberatrix desideratissima; aue periclitantium opitulatrix, aue progenitoris illius Adam resurrectio, aue iucunda libertas.* Et post pauca. *Aue Dei, & hominum mediatrix optima, aue totius terrarum orbis conciliatrix efficacissima.* Sic Ephrem. Ex cuius oratione ad Virginem Suarius disp. 23. sect. 1. vers. *dico secundò* hæc refert: *Per te reconciliati sumus Christo Deo meo, filio tuo, tu captiuorum redemptio, & omnium salus, aue pax, gaudium, & salus mundi, aue mediatrix gloriosissima, aue vniuersi terrarum orbis conciliatrix.* Ego totam eam orationem legi, perlegi, ac tertio lustraui oculis, quæ breuis est, in ea tamen horum nihil inueni. Est illa oratio post sermonem *de sanctissima Dei genitricis Virginis Mariæ laudibus*, iam citatum pagina mihi

Ephrem.

Suarius.

A 708. operum tertio tomo interprete Gerardo Vossio Borclonio Germano præposito Tungrensi. Græcum codicem Ephrem videre non potui.

His tamen, quæ nos ex illo adduximus affinia sunt, quæ sermone *De laudibus Virginis Mariæ* sanctus Epiphanius tomo 2. Bibliothecæ ad finem habet ab illis verbis; *Angeli accusabant Euam*; suffragatur Anselmus lib. de excellentia Virginis Mariæ, B capit parum à fine, dicens, *Sicut ergo Deus sua potentia creando cuncta Pater est, & Deus omnium, ita Beata Dei genitrix Maria suis meritis cuncta reparando Mater est, & Domina rerum.* Addit cap. 12. ad calcem, *Vt ergo Filium tuum totius mundi Saluatorem, & te eius esse reconciliatricem veraciter sentiamus*, &c. Consulendus Cyrillus homil. cui titulus *alia Cyrilli homilia Ephesi contra Nestorium dicta.* Est 2. Cyrilli operum tomo, vbi ad C initium inquit, *Per quam* (Virginem scilicet) *diabolus tentator cœlo decidit, per quam prolapsum plasma in cœlum recipitur.* Legatur sermonum in Salue Regina, qui Bernardo tribuuntur, author sermone 3. cuius non multum ab initio est; *Per hanc homo redemptus est, Verbum Dei caro factum est, Deus humilis, & homo sublimis.* Audi Laurentium Iustinianum sermone *de annuntiatione: Magna* (inquit) *profectò fuit Maria gratia* D *exuberans, atque completa, quæ cælis dedit gloriam, terris præbuit Deum, gaudium præstitit Angelis, sæculoque pacem refudit, fide docuit gentes, vitiisque finem imposuit, humanæ vitæ instituit ordinem, atque spiritualem edidit moribus disciplinam. Quomodo*

Epiphanius.

Anselmus.

Anselmus.

Cyrillus.

Cyrillus.

Bernardus.

Laurent Iustinianus.

modo non est Maria iuxta Gabrielis oraculum plena gratia, quæ effecta est mater Dei, paradisi scala, cœli ianua, interuentrix mundi, dæmonum fuga, peccatorum spes, Dei, & hominum verissima mediatrix? Mitto alia, ne in singulis detineam lectorem confirmandis. Quem oro, vt perpendat tacitus, æquúmne fuerit, immunem à peccati debito illam fuisse, quæ ad tam diuinum planè munus, seu potiùs munera euecta est.

11 Quibus adnumerari debet, participasse capitis gratiam, vt Suarius disp. 18. sect. 4. versiculo *deinde*, asserit. Illam verò in Christo nulli fuisse peccati debito adstrictam memineris, seu in illo receptaculú habuisse ab huiusmodi malo prorsus immune, decuit ergo, vt in Virgine non dissimile obtineret. Capitis est in membra influere, capitis gratia, gratiæ bona, vt illa influat, poscit. Hæc Maria in nos deriuat, vt Sancti docent, & cum illis Bernardus sermone in illud, *Signum magnum apparuit in cœlo*, & sermone *de natiuitate Mariæ*, quibus in locis indicat, nullum gratiæ donum communicari hominibus nisi per Mariam, intra alia verò hæc affert: *Maria omnibus facta est sapientibus, & insipientibus copiosissima charitate, sed debitricem effecit omnibus misericordia, sinum aperuit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiam, tota Trinitas gloriam, denique filij persona humanæ carnis substantiam, vt nemo sit qui se abscõdat à calore eius.* Sanctum Germanum lector adeat sermone *de zona Domini*, cuius ea sunt, vt à Suario recitantur disp. 23. sect. 1. v. *Dico secundo: Non est vlla satietas tuæ defensionis* (alloquitur Virginem) *non est numerus tuorum beneficiorum; nullus enim est, qui saluus fiat, nisi per te Virgo sanctissima, nemo est, qui liberetur à malis, nisi per te ô purissima, nemo est, cui donum concedatur, nisi per te ô castissima, nemo est, cui misereatur gratia, nisi per te, ô honestissima.* Andream quoque Hierosolymitanum adeat oratione *de dormitione Virginis*, dicentem, *Sola præter naturam fuit electa ad naturam renouandam, sola deseruiit opifici vniuersæ naturæ.* Petrum etiam Damianum consulat sermone *de Annũtiatione*, sermone *de Assumptione*, sermone 1. *de natiuitate Mariæ*. Sermonis de Annũtiatione fragmentum vt in Suario citatis disputatione, sectione & versiculo inuenio, his adiungam: *Euocatur* (ait Petrus) *cœlestis ille conuentus, init Deus concilium, cogit concilium, facit Deus sermonem cum Angelis de restauratione eorum, & de redemptione hominum, ac statim de thesauro diuinitatis Mariæ nomen euoluitur, ac per ipsam, cum ipsa, & in ipsa totum hoc faciendum decernitur, vt sicut sine ipso factum est nihil, ita sine illa nihil refectum sit.* Et sermone primo *de natiuitate Virginis. Hodie nata est illa, per quam renascimur omnes.* Ex sermone *de assumptione* ista Suarius transcribit, *In Virgine virga, & baculo, cruce peccatorum spes, & consolatio sita est, quemadmodum Propheta clara voce declarat dicens, virga tua, & baculus tuus*

Margin notes: *Suarius.* — *Bernardus.* — *Germanus.* — *Suarius.* — *And. Hier.* — *Pet. Damia.* — *Suarius.* — *Pet. Damia.* — *Suarius.* — *Pet. Damia.*

tuus ipsa me consolata sunt. Postremo Ricardus Victorinus in Cantica 16. capite, *Talis*, inquit, *fuit in virtutibus, tantáque fuit eius charitas, vt non solùm ad eius gentem Iudæos videlicet extenderetur, sed ad ignotos, & notos, ad omnes denique homines dilatata fuerit, pro his indesinenter orauit, pro his solicita fuit, pro his orando exaudita fuit dicente ad eum Angelo, inuenisti gratiam apud Deum, scilicet quem quærebas omnium salutem desiderauit, quæsiuit, & obtinuit, imò & salus omnium per ipsam facta est, vnde & mundi salus dicta est.* Non ergo (nostrum hoc) decebat, vt cum ægritudine, ac morte, cum peccato scilicet illi commercium esset aliquod, non verò minimum illius debitũ arbitramur.

Ricardus Victorinus.

12 Atque vt simillima filio in tot tantisque muneribus, quot, quantáque relata Patrum verba continent, & exornant, ad id à nobis proposita, vt ex ipsis Ecclesiæ proceribus ea lector audiret, audiens crederet, credens expenderet, & laudaret, ita prorsus decuit, vt in puritate illi seruata debita proportione simillima etiam fieret. Oportuit ergo vt quemadmodum Christus nullius peccati debitum sensit, ita & Virgo sentiret nullum. *Nullum enim*, vt Suarius inquit disp. 3. sect. 5. ver. *& hinc concluditur, gratiæ beneficium alicui puræ creaturæ collatum Virgini negatum est.* Sed creati in gratia omni peccati debito excluso magnum gratiæ beneficium est Adæ, vxoríque à Deo concessum, vt dictũ superius fuit, multo ergo perfectiùs Virgini collatum fuisse censendum est. Et quidem vt de Adã taceam. Euam excessisse hac parte Virginem indecorum videtur, cùm instrumentum illa primum ruinæ omnium fuerit, Maria reparationis. Nec refert, præseruantem à peccato, & debito contrahendo statim gratiam nulli concessam esse, tum quia Virgo magis quàm cæteri, hoc beneficio eguit ratione dignitatis, ad quam electa generabatur, vt dignè illam susciperet, ab alia nulla creatura vllatenus consequendam, tum etiam quia mirari debet nemo, plura si videat, & maiora dona concessa matri, quam reliquis postulante ipso filij erga parentem optimam amore, vt ei præstantiora conferrentur bona, quibus summum, & increatum tam proximè attingeret, vt suum id posset nominare.

Suarius.

Euasioni occurritur.

13 Vides illam ob hanc ipsam rationem ab aliis plurimis exceptam legibus, quæ cæteris omnibus communes sint, nec idcirco alienum aliquid à ratione commissum exceptione arbitraris, & putabis commissum, si ab ea de peccando in Adam sit excepta? Excepta quidem est ab ea, quæ fomitis dicitur, ab illa *in dolore paries*, ab illa *in puluerem reuerteris* ab ea nascendi ex matris vtero in peccato, ab ea naturæ commodum expectandi tempus ad vsum rationis, & aliis, & excipi non debuit à communi de peccando in Adam, de peccati in illo contrahendi debito, & cæteris, quæ hanc consequuntur? An ad id amor in Deo non fuit? Non potentia? Hæc singularis in illo in amore singularis ille erga Virginem, singu

Gen. 3 v. 16.
Gen. 3. v. 19.

singularem oportuit gratiā huic concederet, singularem in ipsa faceret exceptionem, quandoquidem singularissima fœmina erat futura, ipse Deus per illam omnium homo singularissimus. Cuius omnipotentia, & charitas erga ipsam ad beneficia ei collata diuinitus metienda, non communes leges cæteris constitutæ, regula esse debent.

CAPVT VI.

Sexta ratio.

1 *Pseudo-Bernardus.* AVthor sermonum in Salue Regina, sermone illo 3. vt suprà vidimus, & notauimus, vestem Deiparam nominauit. Quā sic appellarā credo, quòd Deum carne sumpta ex ipsa indutum habeamus, vnde fit, vt quemadmodum rex ille, ac sacerdos est, ita Virgo sacerdotalis, & regia vestis eiusdem sit. Ex quo immunem eam à peccati debito humanarum legum fultus præsidio paucis monstrare contendo. Sed antequam ad istas accedo, nonnullis cōfirmo assumptam à Domino humanitatem vestem illius esse, Pauli eo dicto ad Philip. 2. ver. 7. imprimis de Christo affirmantis, *In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* *Ad Philip. 2. v. 7.* In quem locū ex Anselmo Glossa: *Habitus Christi est humanitas, quæ se velut indumento vestiuit. Habitus est hominis susceptio, quasi vestis, quæ non mutat, quod vestit.* *Anselmus. Glossa.* Meliùs D. Thomas lect. 2. *Vestimentum, ait, mutatur, & non mutat, & per hanc similitudinem natura humana in Christo dicitur habitus, qui sit aduenit diuinæ personæ, quod* *D. Thom.* A *non mutauit ipsam, sed mutata est in melius, quia impleta est gratia, & veritate. Ioannis 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis, quia suppositum diuinæ naturæ factum est suppositum humanæ naturæ, & ideò accidentaliter non aduenit ei, sed substantialiter.* Paulo concinit Psaltes occinens Psal. 92. vers. 1. *Ps. 92. v. 1.* *Dominus regnauit, decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se* Vbi Lyra. *Indumentum enim diuinitatis est, vel fuit humanitas Christi.* *Lyra.* B

Hanc cùm Assertor vestiit, à matre vestitum fuisse, imo ipsam vestem fuisse illā, Bernardus tradit sermone in illud Apocalypsis duodecimi, *Signum magnum apparuit in cœlo*, dicens, *Quàm familiaris facta es ei* (Christo nempe) *Domina, quàm proxima, imò quàm intima fieri meruisti, quantam inuenisti gratiam apud Deum, in te manet, & tu in eo, & vestis eum, & vestiris ab eo; vestis eum substantia carnis, & vestit te ille gloriæ suæ maiestate, vestis Solem nube, & Sole ipsa vestiris.* 2 *Bernardus. Apocal. 12. v. 1.* C Nihil tam proximum, nihil tam intimum ex omnibus de foris homini aduenientibus, quam vestis, quæ corpori adhæret, ambit, & tegit. Ergo si proximam, intimámque Deo Virginem, eúmque ab illa Bernardus ait vestiri, Domini vestem eam dicit, quod humanitas, quam exhibuit in vestem, ipsius exhibentis esset purissimus sanguis, purissima illius substantia. D Nec obest distinctam extitisse carnem indeformatam, à Virgine, cùm etiam gratia, quæ illi data est, distincta fuerit ab infundente Deo, & tamen, inquit, vestiri Domino, *Sole ipsa vestiris.* Non

Non solùm dixit, vestiri à Deo illam, sed ipsemet, subdidit, Sole vestiri; Deum intelligens, cùm præmittat, *Vestis Solem nube*, humanitate videlicet Assertorem, qui verus sol animarum est: vestis ergo Christi Domini sanctissima illius Mater Bernardo est, atque idcirco ab omni peccati debito immunis vel ipsis humanis legibus decernentibus.

3 Statuunt illæ, obligatione generali rerum, quas quis habuit, habiturúsve sit, non contineri, quæ verisimile est, quemquam specialiter obligaturum nõ fuisse, vt puta, vestis relinquenda est debitori, & quæ ad affectionem eius pertineant. Lege 6. ff. de pignoribus: *Obligatione*, ait, *generali non contineri vestem*, quare nullo debito creditori subiecta erit. Nulla ergo Deipara sacerdotalis, & regia vestis, qua ornare se voluit Deus factus homo, rex, & sacerdos noster. Atque vt elegãs vestis esset, qualem induere decebat tantùm Dominum, nihil in ea reperiri vnquam profectò debuit, quod à summa recederet venustate. Recedit peccati debitũ, recedit peccasse in Adam, in hoc sensisse peccandi debitum recedit. Regium non est debitam alij vestem induere, illa, quæ in alio sorduit, ornari, decorum esse non potest. Quam verò ad decorem compositus prodierit Dominus egregiè admodum Psal. 92. Vates ostendit. Qui, debitor licèt fuerit, vestis relinquenda extra omnem debiti obligationem consone ad relata iura fuit. Fuit ille nostri loco debitor Patri, huic pro nobis sponte voluit satisfacere, omnia in se nostra debita, vt solueret illa, suscipiens iuxta illud Isaiæ 53. ver. 4. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit*, &c. Et iuxta Paulum 2. ad Corinth. 4. in fine, *Qui non nouerat peccatum, peccatum pro nobis fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso.* Vbi D. Thomas, *Fecit peccatum, id est, hostiam, vel sacrificium pro peccato, quia consuetudo veteris legis est, vt sacrificium pro peccato peccatum nominetur. Osee 4. Peccata populi mei comedent, id est, oblata pro peccato.* Et Salmero tomo 3. tract. 36. pag. 41. & 42. ita concludit; *Fuit igitur Christus non tantùm peccatum, verum omnium peccatorum maximus ea ratione, qua peccata omniũ in se expianda transtulit.* Debitor igitur hac ratione maximus dici poterit. Cui vestis relinquenda sit nulli debito, nullis debiti legibus obnoxia, quare immunis ab omni origineæ culpæ debito.

Psal. 92. v. 1.

Isa. 53. v. 4.

2. ad Cor. 4. in fin. v. 21.

D. Thom.

Salmero.

4 Vnum est, quod obiicias, multo post conceptionem Christi matrem eius vestem fuisse; quare non expediebat tanto antè à peccato, & debito liberari. Sed facilè huic ex toties supradictis simili obiectioni responderi à nobis potest. Ab æterno scilicet Virginem in Dei vestem electam esse, testante ipsa id ex accommodatione prudenti Ecclesiæ Prouerbiorum 8. versic. 23. *Ab Æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret*: nescire ad quidquam aliud, nisi ad id, quod illis explicat, *Dominus possedit me in initio viarum suarum.* Vnde Bernardinus Senensis sermone 51. de Beata Virgine cap. 4. inquit, *Tu Virgo ante omnem creaturam in mente Dei prædestinata fuisti, vt*

Obiectio.

Solutio.

Prouer. 8. v. 23.

Prouer. 8. v. 22.

Bernardinus Senensis.

Deum ipsum hominem procreares. A Manifestum est autem, vt Morales lib. 3. tract. 1. num. 45. ait, *idem iudicium esse de vestimento, quod est in fieri, & de tela texta, & nondum incisa à textore ordinata tamen ad vestem conficiendam: Vt docuit Iureconsultus Vlpianus lege vestimentum. ff. de auro & argento legato in hac verba, vestimentum, id est, quod detextum est, etsi dejectum non sit, id est, si sit consummatum, quod in tela est nondum prætextum, vel detextum, contextum appellatur.* B *Vbi glossa verbo detextum sic explicat. Quod appellatione vestimentorum continetur pannus remotus à texendo, siue à globo incisus, siue non. Est enim idem ius de præparatoriis, ac de re ipsa præparata, vt docuit Pomponius Iurisconsultus in lege argento potorio. ff. de argento, & auro legato, & dispositiones præcedentes, vt generatio vnius, sit corruptio alterius, sunt eiusdem ordinis cum forma introducenda, vt Aristoteles lib. 1. de gener.* C *c. 3. & 5. Thomas de veritate q. 8. art. 3. in corpore. Conceptio autem Virginis ab æterno in mẽte Dei facta iuxta illud nondũ erant abyssi. Prou. 8. v. 24. & ego iam concepta erã, & in plenitudine temporũ producta in matris Annæ vtero quadam fuit ordinatio, & præparatio, vt ex ea æternum Verbum Spiritus sancti ope humana carne vestiretur, fieretque* D *ipsa mater Dei.* Sic ille.

Morales.

5 Huius autem vestis texendæ causa mundi officina constructa est ab eo, qui texturus illam erat Deus, vt affirmant illa sermonis tertij in Salue Regina iam relati, *Propter hanc totus mundus factus est.* Atque ideirco vt medium ad eam, quod posteriori signo aliquo rationis vt minimum à quo amatum fuerit. Vox namque *propter* finis aliquam rationem declarat; hæc, prius esse illud, quod finis est, iis, quæ propter ipsum dicuntur esse. Etenim si propter illud sunt, media suo modo illius sunt, quare posteriora illo non re, sed in eius mente, qui finem amat. Theotocos igitur prior in diuina mente, in diuina voluntate nostro concipiendi modo ratione aliqua orbe toto fuit, vnde communi omnium parente aliquo modo prior, atque ideo ante omnem à Deo legem decreram, qua originei mali causam decerneret, præfiniretque, quam experturi mortales sortem essent primo cadente homine. Atque vti superior mediis finis est, ita Virgo toti prælata est mundo, toto excelsior facta, vt hine etiam illius ab hoc peccati debito immunitatem facilè probaremus, quemadmodum Paulus Christi ex eo præstantiam loco illo ad Hebræos 7. superiùs explicato conuincit, quod excelsior cœlis factus sit. Quorum expositionem in Salmerone ad rem præsentem inuenies. Ait, *Non tantùm significat super omnes cœlos corpore ascendisse, sed cœlorum nomine per metonymiam veniunt Angeli, & traditur excellentia præstare non tantùm hominibus, sed & vniuersis Angelis, cùm ipse sit primogenitus omnis creaturæ.* Idem Iustinianus docet, asserens, *affirmare Apostolum, non solum Christum mentium omnium Beatarum choros prætereuectum esse, verumetiam superare omnes animi, & morum integritate inno*

Pseudo-Bernardus. Ad Heb 7. v. 27. Salmero. Iustinian.

innocentia, & sanctitate. Metonymiam etiam in ea Pauli sententia Ambrosius, & Bruno agnoscunt. Agnoscamus & nos, cum audimus, totum mundũ propter Virginem factum esse, ita vt non tantum orbis domum componentia corpora intelligamus, sed omnes in illa contentos, quos nobilitate vincat, vt finis media non tantùm loci præstantia, seu dignitate, qua vt Mater sedet ad Filij dexteram omnes fœlicium B præteruecta ordines, sed etiam puritate ab omni peccato, & eo, quod istud olet, exceptione, ita vt hac quoque ratione canere de illa cum Ecclesia valeamus; *exaltata es sancta Dei genitrix super omnes choros Angelorum.* Quare si nullum illi ad peccatum habere debitum potuere, nec tu aliquando potuisti, & si diuersa in te id ratione contigerit; ac in illis, quod mirabilius fuit, præstantius, & diuinius, cùm naturæ nihil, sed totum gratiæ fuerit, quòd tibi hac in re concessum à Deo est.

Ambros. Bruno.

CAPVT VI.

Ratio sexta.

1 DOctorum sententia est, Augustæ Matri origineæ iustitiæ donum contigisse. Refert authores Corduba 1. sui quæstionarij libro q 46. v. *Secunda opinio,* & inter illos Fabrum Stapulensem ad Rom. 5. Bernardinus à Busti Marialis 1. p. recentiores aliquos suppressis nominibus expressè, vt ille ait, tenentes idem, quibus ego Carthusianum (vt refertur à Suario 2. tomo in 3. partem disput.

Corduba. Bustin. Carthus. Suarius.

A 4. sectione 6.) libro de præconio, & dignitate Mariç adiungo. Subscribit Canisius lib. 1. de Maria Deipara cap. 9. Cardinalis Cusanus 8. suorum operum libro circa illud, *Sicut lilium inter spinas.* Indicat Durandus in 3. distinct. 3. quęst. 3 & Caietanus 1. 2. quęst. 109. art. 2. dum ait *in Beata Virgine fuisse donum integritatis naturæ,* quod sola ratione ab originea iustitia distinguit. Bandellus item citari pro hac opinione solet, citatúrque à Corduba suprà. Fauet Anselmus de conceptu Virginali cap. 20. vbi de Christo loquens effert, *A sua origine origineam iustitiam habuit. Quòd non potuit* (inquit Suarius) *alia ratione dicere, nisi quia fomite carnis; ergo idẽ proportione seruata dicendum est de Virgine, cùm etiam fomite caruerit, vt sicut iustitia originalis, quæ communicata est Adæ vt primo naturæ C principio, communicata fuit Euæ, quæ in adiutorium simile sibi data est, ita suo modo Christo, & Beatæ Virgini sit data.* Hucusque Suarius. Cuius sensum, antequam in mediũ profetam, scire lectorem velim, aut illi memoriam refricare, si fortè priùs rem agnouit: relatos authores scilicet iustitiam hanc origineam asserentes Deiparæ non putasse, in illa quoad ea etiam, D quæ corporis propria essent, fuisséntq; in primis parentibus, extitisse, id namque vel planè amens non dicet, cùm certum, exploratúmq; omnibus sit, & mortem vixisse Virginem, & fato denique cæterorũ more concessisse Quod ergo tot litteris, & religione pręstantes viri defendunt, est, illorũ nihil, quæ ad animi puritatem, atque perfectionem in originea iustitia

Canisius. Cusanus. Cant. 2. v. 2. Durandus. Caietanus. Bandellus. Corduba. Anselmus. Suarius.

iustitia spectabant, Virgini defuisse. Cùm verò ex his vnum ab omni peccato, & istius debito immunitas fuerit, cur hæc Virgini deneganda erit?

2 Sigillatim hæc euoluenda, quod ex iis, qui iustitiam eiusmodi asserunt Virgini, sint, qui peccatum contraxisse illam defendant, vt Bandellus, & Caietanus; quare non in eum sensum illos proponimus, vt velimus, existimet lector, nobiscum eos esse, cùm aduersarij sint, atque inter oppositæ partis duces, sed vt ostendamus, non deesse, qui affirmēt, origineam iustitiam Virgini contigisse. Id enim satis profectò nobis est, vt afferre nouum aliquid in hac re minimè iudicemur. Quam verò cōsentaneè ad origineæ iustitiæ rationem, & naturam philosophentur, quotquot Matri eā, & origineum peccatum adscribunt, alij censeant, mihi nō vacat, his detinere lectorem, quāquam tantùm innuam, perfectam, & absolutam innocētiam iustitiæ originalis voce significari, quæ non erit, si peccatum semel admissum fuisse concedatur. Nam quî fieri potest, vt perfecta illa innocentia in aliquo esse valeat, quam præcedat culpa? Perfectam vocas, quod, cum est, nihil ex iis, quæ ad ipsam pertinent, desideretur. Quasi non pertinuisset ad illam, à primo fœtus initio, & ortu animum occupare. Non hoc sensu de originea iustitia disserere te respondes, sed illo, iuxta quē gratiæ, reliquorúmque donorum comitantium eo fœlici statu cumulum nomen illud significat. Bene. Sed cum originea iustitia re vera tum eam innocentiam absolutam, exactámque, tum omnem à peccati debito immunitatem comprehenderet, id totum vox illa sonat mihi, vt homo sonat, quidquid à natura homini proprium est. Verùm dilucidiùs, si placet, omnia, quæ iustitia hæc comprehendit, magna tamē breuitate recenseamus. In compendium ea Suarius citata sectione 6. versiculo *ad explicandum*, ita redegit:

3 *Suppono: Iustitiam originalem fuisse quoddam donum sanans naturam, cōstituendo perfectum ordinem inter Deum & hominem, & inter partes, seu appetitus hominis inter se, ita vt inferiora superioribus, & omnia Deo essent perfectè subiecta; quod donum intrinsecum nihil erat* (ait ille, & bene) *in homine prater gratiam in essentia anima existentem, & virtutes omnes per se, & per accidens infusas in gradu heroica, quibus adiungebatur specialis Dei prouidentia & custodia. Ex quo colligitur* (subdit) *primo, fuisse in Virgine potissimos effectus originalis iustitia, non tamen omnes, qui ad statum innocentia, seu originalis iustitia pertinebant. Primum constat, quia habuit superiorem rationem, seu portionem perfectissimè subiectam Deo, & inferiorem rationem, & appetitum superiori absque vlla discordia, vt ostensum est, & ideo rectè dicitur habuisse integritatem natura in ordine ad humanas operationes. Secundum etiam est euidens, quia fuit capax tristitia, timoris, & doloris, & similium affectionum, qua in statu originalis iustitia non erant, & similiter habuit corpus passibile, quod defatigabatur, & morti fuit subiectum, à quibus omnibus praseruabatur homo in illo statu.*

Bandellus. Caietanus. Responsio. Reiicitur. Euasio. Refellitur. Suarius.

statu. Ex quibus ita concludit. A *Si iustitia originalis sumatur pro collectione omnium horum effectuum, seu pro dono, quod omnium illorum principium sit, in Beata Virgine non fuit originalis iustitia, quia non habuit totam collectionem effectuum, nec principium eius. Nihilominus verissimè dici potest, habuisse donum originalis iustitiæ, quoad præcipuos, & quasi formales effectus eius. Constat enim hos effectus, qui consistunt in subiectione ad Deum,* B *& rationem superiorem, & perfecta subordinatione potentiarum esse præcipuos. Constat etiam illud donum, quo hi effectus fiebant, in Virgine fuisse eiusdem rationis cum dono collato Adæ ad similes effectus præstandos, quia, vt dictum est, non fuit aliud præter gratias, & virtutes perfectas sub Diuina prouidentia, & custodia, & hoc sensu multi Doctores in 2. distinctione 29. & 30. dicunt fomitem non excludi nisi per originalem iustitiam;* C *& eodem modo possumus loqui de Virgine, quidquid Corduba supra contendat. Quamquam quia Beata Virgo non habuit hoc donum ex vi suæ originis, neque cum omnibus effectibus originalis iustitiæ, vt dictum est, ideò magis expedit, non simpliciter ita loqui, sed cum limitatione, & declaratione sufficienti, quæ ex dictis facilè constat.* Sic ille.

14 Quem rogo, fuerítne origineę D veluti pars iustitiæ omnis à peccati debito immunitas, qua nascerentur prædicti, quorquot ex Adamo iusto, & sancto in hanc omnibus communem ederentur lucem, an verò nihil ad eam tantum donum pertineret? Arbitror responsurum fuisse. Vt enim ex peccatore concipiendi erant, idq; malũ debebat, concipiendis esse, vt ostendi suprà; ita re vera ingenui prorsus, atque ab omnī culpæ debito alieni inchoaturī vitam erant, quī ex Protoplasto nondum impositæ legis violatore fœlicem ortum ducerét, quod illorum magnum futurum bonum ipsa rerum, de quibus tractamus, natura ni fallor, clamat. Pertinuit ergo id ad origineam iustitiam, à qua separandum in illo non sit, cui eam fuisse concessam dixeris, nisi oppositum, aut fides tradiderit, aut legitimæ suaserint probationes. Cùm autem sint, qui asserant, origineam iustitiam Virgini contigisse, verúmque id quoad præstantiores effectus Suarius fateatur ingenuè, vnum præterea clarissimum immunitatem istam merito iudicemus, nec habeat fides, quod aduersetur, nec iusta ratio, negari Deiparæ iure nõ potest. Aduersantur Apologiæ initio pro contra sentientibus in medium adducta. Ostendemus non aduersari.

Vt non aduersatur illud, quod *Obiectio.* 5 obiiciebat quidam, colligi ex dictis posse dicens, ita etiam Virgini sanctitatem collatam fuisse, quod origineæ illi non defuerit ratio, quemadmodum primo cõcessam homini fuisse scimus, cum pacto nempe transfundendi, vt aiunt, id namq; ad eandem etiam origineam iustitiam pertinebat. In quem verò transfusura illam Virgo esset, quando Virgo semper futura erat, in Christumē Nouum hoc, & à vero abhorrens admodum, quódque Virginem Assertoris caput in sanctitatis

tatis

tatis negotio facere videatur, A nullo firmo aut diuinæ Scripturæ, aut Patrum, Theologorúmve fundamento nulla ratione, quæ in scholis mereatur locum, cōtra plurimos, qui tam recens inuentum acri censura notent, quanquam vnus aut alter sit, qui vindicet.

Solutio. Negare collectionem poteram, vt alij negant, discriminis eam rationem reddens, quam ipse obiiciens innuit. Transfusionis pactum cum Adamo initum, origineæque iustitiæ adiunctum eorum cōparatione duntaxat fuisse, respondens, quos virilis seminis interuentu propagaturus esset, neminem autem sic ex Virgine deriuandum fore, quare non erat, cur illi cum transfusionis huius facultate originea iustitia conferretur. Accedit eandem fœminarum primæ iustitiam concessisse Dominum, cùm tamen nihil ad eam transfusionis pactum, vt passim docent Theologi, pertinuerit, quando siue peccaret illa, siue nunquam à sanctitate desciscerer, patris fortunam Adami scilicet expertura esset proles matris numquam. Sed consecutionem illam non negabo, quin potius nouam hinc sententiæ meæ confirmationem sumam. Etenim credibile non est, peccati debito subiacuisse illam, quæ gratiam, reliquásque virtutes, & dona cum deriuandi potestate in filium, quocumque modo conciperetur ex ea liberalissimè obtinuit. Verùm quoniam longiorem hoc probationem efflagitat, oportebit integrum illi caput date.

CAPVT VII.

Septima ratio.

Accepisse tot gratiæ, iustitiæque origineæ dona cum eiusmodi pacto Virginem multis probat Gundisaluus Sanctius Lucifer discursu 1. Theologico *Lucifer.* in conceptionis immaculatæ Virginis defensionem 4. cap. versiculo, *Para efforçar este argumento,* iuncto versiculò, *Para entender,* & sequentibus, item discursu 2. toto sexto capite. Cuius doctrinam quantum ad hoc spectat. Franciscus Sosa Episcopus Oxomensis à censura liberat, subdens, *Sosa.* typis excudi posse. Excussa iam prius fuerat, vixque in lucem prodierat, cùm intercepti libri, reuocati ad limam, permissi tandem venire in omnium manus, à quibus meliora, potioráque vt hanc transfundendi gratiam Virgini facultatem adstruamus, bona ipsius authoris venia mutuabimur. Sed non est, cur illius deprecemur veniam, quippe cum ipse omnia è Toleto ad verbum *Toletus.* desumpserit idiomate duntaxat commutato, noster verò Toletus sit, nostráque illius omnia, nostra sanè à Gondisaluo Lucifero vindicamus, nihil ei surripimus. Atque vt rem facilius, clariúsque Lector percipiat, animaduertat, velim, Christo Domino, vt homo est, duplici titulo ad sanctitatem ius esse, tum quod Dei Filius naturalis, sit gratię vnionis vi (prior, sublimior, & potior hic est) tum quod humana eius in Virginis vtero conceptio Spiritus sancti virtute inchoata, & absoluta fuerit

rit: (posterior hic, & inferior, ortus nihilominus ex priori) Spiritus enim sanctus causa princeps fuit, quæ materiam tam augusto corpori informando miraculosè dispofuit carnem illam, eiúsque producentem actionem sanctificando, ita vt quantum ex hac parte est sanctus Christus Dominus conciperetur, etiamsi Deus non esset, quemadmodum Adæ filij parente non peccante sancti penitus nascerentur. Quare Assertor noster, quod Spiritus sancti vi, tanta sanctitatis plenitudine conceptus fuit, vt gratia illi, & sanctitas deberetur, & si præstantiori alio etiam titulo eadem ipsi debita quidē esset, propter vnionē videlicet hypostaticā, quæ totius collatæ gratiæ radix extiterit.

3 Quod si roges, quænam Virginis partes fuerint cū inhumana Christo natura conferēda, tum in præbenda gratia, respōdebo, non contemnendas fuisse, quando sanctissimi Spiritus obumbrante virtute contigere illi, sic tamen, vt quoad humanæ substantiæ collationem attinet, peculiaris, & proxima causa illa fuerit, cum ipsa enim regenerauerit, pepererit que vt vera illius mater Spiritus sancti comes obumbrationis, quę augustissima, & potissima causa efficiens tam inusitatę conceptionis extitit. Quantum verò ad sanctificationē spectat nec princeps causa Virgo fuit, nec instrumentaria physica, vt dicitur, imò nec meritoria, quare medium, vt aiunt, morale duntaxat illam vocare possumus, aut, vt quidam asserebat, certum quoddam totius sanctitatis vehiculum, quæ in Redemptoris humanitatem ex hypostatica vnione deriuata est. Hoc verò tam insolitum donum, & priuilegiū ipsius Christi merita Virgini peperêrę, quæ longè anteà præuiderat Deus, quæque ipsum permouerunt Dominum; vt tam abundantem matri suo tempore conferret gratiam, tam plenè sanctam illam redderet, quod se gratiæ authorem aliquando esset conceptura, quantum opus erat, vt miraculosæ planè conceptioni tanquam sanctitatis eius, qui concipiebatur, morale quoddam organum inseruiret.

Testatus è cœlo ad Virginem missus Gabriel, hoc est, cum eam alloquēs 1. Luc. v. 35. dixit: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, idéoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*: hoc est, futurum sanctum Christum Dominum, vt nasciturus erat ex Virgine: hanc enim vim illud, *ex te nascetur*, habet; quasi dicat, vt ex te iuxta sensum expositum. Nam licèt re vera ita sit, vt sanctificationis humanitatis in Christo princeps causa Spiritus sanctus fuerit, hic tamen voluit, vt eius morale medium esset conceptio ipsa Christi vt à Virgine proficiscebatur, quando ad hunc in matrem superuenit finem, cùm Deum illa concepit, non tantùm eam, sed actionem etiam, qua Christus concipiebatur, mira quadam sanctitate cœlitus perfundēdo; quare si actio sancta fuit, necessum etiam fuit, vt, quod fiebat illa sanctum fieret. Si actio, inquam, sancta fuit, vt ad suum erat terminū, & is vt sanctus eam terminabat. 3 *Luc. 1. v. 35.*

Hinc verò efficitur, vt Christus A non solùm hypostaticæ vnionis, verùm etiam suæ conceptionis ratione sanctus esset, vt ex Spiritu sancto & matre pendebat modo iam explicato, qui sanè in ipsummet Christum vt in totius sanctitatis originem reuocatur. Premenda Gabrielis verba sunt, quibus tria cœlestia continentur promissa minimè reticenda. Primum. Christi conceptionem absque virili semine futuram Spiritu sancto authore. Secundum. B custodiendam ab eodem Spiritu immaculatam Virginem, vt & nullam carnis voluptatem sentiret, & vt sensus omnis, atque generatricis potentiæ titillatio, & pruritus longè abesset eodemmet formante Spiritu corpus illud, quod Verbũ erat assumpturum, hæc enim omnia voces illæ, *Virtus Altissimi obũbrabit tibi*, significant. Tertium, eum, qui statuto tẽpore nasciturus erat ex Virgine, sanctum esse concipiendum non priuilegio, sed ipsius sanctæ C conceptionis vi. Hoc illa continent, *Nascetur ex te sanctum*, id est, quemadmodum iam exposui, quatenus ex te, & ex tua substantia, vt pendere ab Spiritu sancto debet, qui per illam operaturus erat.

Luc. 1. ver. 35.

Luc. 1. vers. 35.

4 Constat autem, vt omnes statim referendi Patres clamãt, eam sanctificationem, quæ accidit D matri, cum generabat Deum, totam re vera in prolis gratiã fuisse, vt omni ex parte, sancta illa conciperetur. Id vt sancti explicent, animaduertùnt, quatuor Virgini ex præfata sanctificatione, siue, vt ab Angelo nominatur, Spiritus sancti aduentu, aut superuẽtione præstantissima bona contigisse, quorum duo ad gratiam tunc temporis ei collatam, quæ supersunt, ad Christi conceptionem pertinent. Tria nunc priora, quod ad dictorum hactenus probationem, & perspicuitatem spectet, breuiter exponemus, adnotantes cursim non omnia hæc quatuor omnes Doctores tradere, sed quemque suum, ex omnibus tamen quaternarius hic tantorum numerus bonorum colligitur. Quorum primum naturæ humanæ, qua constabat augusta Virgo dispositio, & sanctificatio est, hæc verò non solùm naturam illam, vt Virginis propria erat, cœlestibus ornauit donis, sed etiam vt Christo Domino in Mariæ visceribus seruabatur. Quæ vt faciliùs capias, scias, duas sanctificationis species esse, alteram, quæ solius animi sit, alteram, quæ suo modo contingat corpus, qualis in paradiso collata homini fuisse dicitur. Inter quas discrimen hoc versatur, vt prior ita personæ illa fruenti hæreat, vt in aliam transfundi, transmittive nullo pacto valeat, cum posterior generationis opera in filios deriuetur. Quam ob causam rectè illam generis; seu participantium sanctitatem vocabis. Huius rationis fuit, quam Virgini Spiritus sanctus in eam superueniens olim tribuit, quare in eum tunc ad illam venit finem, vt ad tanti filij conceptionem multo sanctiorem, quàm erat, redderet. Quo effectum est, vt desideratus ille toti orbi fœtus non solùm nasceretur sanctus, vt à Neumate Diuino pendebat, sed etiam

vt

vt à matre sanctissima conceptus A est, quamquam hoc ipsum eiusdem Spiritus donum fuerit, eiq; vt causæ principi deberi fatendum sit.

5 Ratiocinationis huius, inquit, confirmandã propositionem esse, vt quod à nobis ex ea colligitur, apertè cõstet. Illam mea quidem sententia, quæ subdit Angelus. postquam dixit, *& virtus Altissimi obumbrabit tibi*, à nobis breuiter B iam expẽsa egregiè probãt. Sunt. *Ideóque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* Vt enim animaduertimus, vocula *ex te*, idem profectò est, atque vi tuæ originis, vt pendebit ex te, ac si diceret, vt ex te ortum filius ducturus est, non solùm quemadmodum cæteri à parentibus à te habebit naturam, sed gratia, donísque cœlestibus exornatam. Non patiar vt mei duntaxat cerebri esse hoc Lector putet, cum C grauissimorum Ecclesiæ patrum sit, quos audire poterat, Nyssenum maximè, qui oratione *de Christi natiuitate* ita pro re disseruit. *O beatum illum ventrem, qui propter excellentiam puritatis animæ bona ad se traxit. Nam in cæteris quidem omnibus vix anima pura Spiritus sancti præstantiam capiat, hic verò caro receptaculum fuit.* Quibus docet non tantum Virginis animam, sed corpus D etiam sanctitatis fuisse augustissimum receptaculum. Quid enim aliud ea significare possunt, *O beatum illum ventrem, qui propter excellentiam puritatis animæ bona ad se traxit*, an alia præter gratiam virtutésq; animi bona sunt? Ad quid verò trahere bona hæc vterus ille ad se debuit, an non ad Christum concipiendum? Sed qua ratione traxit? Forsan gratiæ ipsius entitatem in se recepit, aut eam, quæ animæ inerat, aut similem aliam eiusdem cum illa naturæ, & conditionis accepit? Impossibilia duo ista sunt. Ergo superest bona illa ea tantum ratione traxisse, quia trahere illa fuit possibile, hac nimirũ, vt quoniam castissimus per omnia esset, data fuerint animæ bona illa non vtcumque, sed vt formando, & concipiendo fœtui deseruirent, non parte alia, quam in ventre omnium mundissimo generãdo, vnde ex arbore fructus suo tempore nobis colligeretur. Vide Athanasium sermone *de Deipara*, vbi de hac Spiritus sancti superuentione Gabrielis verba explicat. Clarius id ipsum author operis falso Augustino inscripti quæstionum veteris, & noui testamenti cap. 49. tradidit, cum dixit. *Saluator vtique, cum de Spiritu sancto nasceretur, purificatum corpus habuit, vnctio enim carni eius spiritualiter in vtero Virginis data est; Spiritus enim sanctus purificauit, quod de Maria Virgine in corpus Saluatoris profecit.* Est huius authoris sensus in Virgine sanctam effecisse Spiritum sanctum carnem illam, quam Assertor erat diuinitus assumpturus. Ex matre igitur in eum per generationem cum iure ad sanctitatem descendit.

6 Totum hoc fidei columna Ecclesia huius veritatis memor innuit, sic ad Deum orans. *Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriosæ Virginis matris Mariæ corpus, & animam, vt dignum filij tui habitaculum effici mereretur,*

Marginalia: Luc. 1. ver. 35. — Luc. 1. ver. 35. — Nyssen. — Athanasius. — Pseudo Augustinus.

Toletus. *Spiritu sancto cooperante prepara-sti, &c.* Ad quæ Toletus in Lucæ 1. consonè annotatione 97. scribens: *Superuenit in ea Spiritus sanctus post annunciationem abundantissimè, vt eam disponeret, & perficeret, vt digna prorsus esset, quæ filium Dei conciperet, & vt sanctificaret illud corpus, de cuius substantia caro Christi vnienda verbo Dei erat formanda.* Sic ille. Qui dicens, *vt sanctificaret illud corpus de cuius substantia, &c.* Manifestè ostendit, sanctificationem illam concessam virgineo fuisse corpori, non vt in ipso, vt ita dicam, sisteret, sed vt concipiendo fœtui deseruiret. Quibus omnibus primum è quatuor propositis donis in Virginem ex Diuini Spiritus obumbratione deriuatis luculenter, vt præsens locus fert, constare existimo. Nec ratio pro allatis testimoniis deest, cùm decuerit maximè, vt decentissime augustus ille iam iam futuræ matris vterus omnium Domino pararetur, esseque inciperet nouis auctus muneribus nouum cœlum, & terra noua, vnde nouus sol oriretur orbi, nouusque flos gloriæ fructus promittens hominibus nasceretur. Satis non erat, animũ duntaxat muniri gratia, oportebat carnem etiã vestiri cœlesti bono, quoniã Deus carne indutus etiam illam erat habitaturus.

7 Secundum iam explicandũ est. Erat Christi conceptionis, quæ in Virgine per acta est, sanctificatio. Paucis hoc nuper tradidi, vlterius nunc tractandum. Quod intellectu non erit difficile, si ad duos eos titulos, quibus Redemptori contigisse docuimus sanctitatem incarnationis, & conceptionis videlicet mentis aciem conuerteris. Et sanè incarnatione ipsa non tantùm humanam Christi naturam verbum eam sibi vniẽdo sanctam reddidit, verum etiam habitualem gratiam ei plenissimè conferendo: Conceptione autem ratione iã exposita. Vt enim Adæ collata sanctitas, cum primum à Deo creatus est, duo infœlicissimo innocentię statu sancta redderet, filium nempe, quem Protoplastus gigneret, actionémque seu generationem, qua proles ab eo generaretur, ita re vera gratia Diuinitus Magnæ matri concessa, & filium, & generationem, qua illum concepit, sanctitate perfudit. An non Christus vt conceptus ex Virgine sanctus dicendus est, quando id cœlestis asserit nuntius? An ipsa generationis actio. qua illi humana contigit natura, vt illa huius origo fuit, immundæ erit vocanda, siue non mũda? Prorsus minimè. Sancta ergo. Quæ cum matris fuerit teste Angelo, *quod nascetur ex te* (nimirum ex tua substãtia gignetur) *Sanctum*: fit Theotocum non solum quantum ad puram humanæ conditionis spectat naturam, sed quantum ad sanctitatem etiam principiũ Christi fuisse. Quoad Anselmus his expressis verbis lib. de conceptu Virginali cap. 20. litterarum monumentis commẽdauit, *Quoniam de iusto Patre secundum Diuinam naturam, & de iusta Matre secundum humanam iustus ab ipsa origine* (vt ita dictum sit) *natus est, non incongruè à sua origine iustitiam originalem* Lucæ 1. v. 35 Anselmus.

ginalem habere dicendus est. Hæc illle.

8 Qui non idcirco sanctitatis, quæ in Christo est, Virginẽ fuisse principium adstruit, quod eius putet illam esse fontem, aut fuisse, quando citra dubium est, omnem ab Assertore vt à capite deriuari, sed hoc duntaxat inquit. Dominum haudquaquam solius incarnationis vi iustum, & sanctum esse, verum etiam suæ conceptionis ratione, quam in morale medium ad iustitiam humanitati, quæ assumebatur, conferendam eligere Spiritus sanctus voluit. Quo duo nos docet, alterum præstantissimum Dei genitricis dignitatem omnia gratiæ dona & priuilegia hominibus, Angelisque concessa suo veluti postulasse iure, alterum Dei filium hominem factum omni ex parte, omníque ratione sanctum esse, quod Dei Filius naturalis hypostaticæ vnionis interuentu sit, quod fons & caput totius sanctitatis, quod non ex virili semine, sed de Spiritu sancto conceptus, quod eius matris filius, quæ à primo sui ortus momento cum origineam iustitiam acceperit, tum ad sanctitatem in filium transmittẽdam morale quoddam organum esse inceperit consumatum gratiæ illa plenitudine, quam obumbrans eam Spiritus sanctus conceptionis filij tempore ipsi concessit. Ne præstantiæ aliquid tantæ deesset proli, tantæ deesset matri, néve vt ab ista generatio proficiscebatur, sanctitatis habere minus aliquid videretur. Habere autem nihil minus, pręstans incomparabilis nati, & parẽtis dignitas existimãda est.

9 Anselmo imperfecti operis author in Matthæum ex parte homil. 1. consentit dicens: *Spiritum sanctum superuenisse in Mariam, vt conceptio esset sancta, & immaculata.* Consentit & Toletus annotat. illa 97. vers. *Secundo* hęc inter alia efferens. *Secundo superuenit Spiritus sanctus in Beatam Virginem, vt conceptionem etiam sanctificaret. Quem effectum vt intelligas, aduerte doctrinam Ambrosij Epist. 71. ad Irenæum, & Anselmi de conceptu Virginis cap. 2. Si enim Adam non peccasset, non solum ipse sanctus fuisset, sed sanctitatem, & gratiam acceptam communicasset filiis, & posteritati suæ, procreasset enim filios sanctos, & gratiam Dei habentes; quo casu duo contigissent; nam & fœtus, seu filius conceptus fuisset, & productus cum gratia, & sanctus, & ipsa conceptio fuisset sancta, quia per eam, vt per quoddam medium gratia deriuabatur, & communicabatur filio, quatenus filius gratiam consequebatur ex eo, quod ab Adamo sancto descendebat, & filius eius erat: illo autem peccante duo hæc in contrarium sunt conuersa; nam & proles in peccato concipitur, & conceptio infecta est, quia per eam peccatum transit, quatenus proles peccatum contrahit, quia de Adam genita est. Aduerte Christum, præterquam quod ratione vnionis ad verbum omnis peccati expers, omníque gratia plenus erat, conceptionem habuisse planè sanctam, atque innocentem quatenus Beatæ Virgini ea gratia data est, & Spiritus sanctus ita in eam superuenit, vt ex illa conceptione nonnisi sanctus concipi posset.* Hæc ille.

Imperfectum. *Toletus.*

Subdit

10 *Toletus.* Subdit. *Quàm autem hæc duo distincta sint, superius exposui, & iterum explico. Si Deus in instanti conceptionis, quando homo merus concipitur, & quando Deus animam creat, & vnit corpori, gratiam illi infunderet, ita vt peccatum non cõtraheret, is homo sanctus, & iustus esset, sine peccato, & in gratia conceptus, tamen eius conceptio sancta non esset, sed infecta, quia filius est Adæ naturaliter ab eo descendens, & ex vi conceptionis, & propagationis peccatum erat contracturus, sicut diximus de beata Virginis conceptione. Præterea si Adam in puris naturalibus creatus esset, & ante peccatum gigneret filium, tunc filius hic sine peccato esset, tamen non haberet gratiam, & conceptio non infecta quidem, non tamen sancta esset. At in Christo non sic factum est, ipse enim gratiam habuit ex vnione, qua in se sanctus est, & eius conceptio sancta fuit, quia de sancta Virgine, & de Spiritu sancto conceptus est.* *Toletus.* Hucusque Toletus; addens, *Nec existimes gratiam Beatæ Virginis causam fuisse gratiæ Christi, nec enim res ita se habet, sed Christus filius Dei, etiam antequam conciperetur, meruit, & obtinuit Matri hanc Spiritus sancti superuentionem, vt sanctè sanctè, & Sanctum conciperet, atque hoc est, quod secundo loco in hac superuentione diximus contineri.*

11 *Toletus.* Quibus illa centesimæ annotationis ad initium consonant: *Quinto & postremo loco annotanda est illa particula ideò* (explicat ea, *Luc. 1. ver. 35.* *ideoque & quod nascetur ex te sanctum*) *quæ quandam deductionem, & illationem indicat, quia enim ex superuentione Spiritus sancti, & obumbratione virtutis Altissimi Chri-* A *stus conceptus est, idcirco sanctus, & filius Dei, illud quidem ad superuentionem, hoc ad obumbrationem refertur. Aduerte Christum non solùm sine viri copula, sed etiam ex ipsa conceptione Sanctum conceptum esse: tametsi enim potuit vti superius diximus, Deus & de fœmina sola merum hominem formare etiam per conceptionem sine vllo peccato, sine gratia, & sanctitate, quia tamen Christus vtrumque habuit, qui sine* B *viro, & sanctus concipitur, idcirco eius conceptio Spiritui sancto tribuitur, rectéque deducitur, quia Spiritus sanctus superueniet in te, non solùm sine viro, sed etiam Sanctum concipies.* Toleto Salmeronem *Salmero.* adiungo tomo 3. in Euangelia, tract. 8. ad relata verba, *Ideoque & quod nascetur ex te sanctum,* ver- *Luc. 1. ver. 35.* siculo sequitur, cuius hæc. *Sequitur ideóque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Imprimis consequentia vis aduerbio ideò significata ponderãda est. Quia* C *enim non ex via seminali, quemadmodum omnes filij Adæ, sed de Spiritu sancto, & ex sanctissima matre conceptus est, suapte natura liber est, ac immunis ab omni criminis labe per Adæ trãsgressionem in mundum ingressi cum cæteri non nisi immundi de immundo nascantur semine, iuxta illud Iob 14. quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nonne tu, qui solus es?* D *Salmero.* Nonnullisque interiectis. *Rectè ergo dicitur sanctum neutro, & substantiuè, quod plus est, quam si dixisset sanctus, quia sanctitas ipsa, & natura sanctus de Spiritu sancto, & matre omni ex parte sancta conceptus est, vt ponderant Rupertus Tuitiensis libro 1. de Spiritu sancto, capite 10. & Beatus Bernardus ser-*

mone

mone 4. super Missus est, ante medium.

12 Tam perspicua hæc sunt, vt nulla egeant commentatione, lectori committimus, vt perpendat illa, *Et ex sanctissima Matre*, item ea, *& Matre omni ex parte sancta*, memor non inde colligendum illi esse, putare Salmeronem, Virginem absque peccati debito cõceptam fuisse, cùm supra illius hac de re à nobis propositam, expositámque mentem habeat, sed ideo ista expendenda ipsi relinquimus, vt animaduertat, comprehendi eis generandi actioné, vt ab ipsa erat genitrice. Id etiam non ignoret, volumus, neque Rupertum neque Bernardum citatis à Salmerone locis quidquam habere præsenti causæ vtile. Habet Albertus Magnus in Lucam ad præfata verba, *Ideoque*, &c. fol. 25. pag. 2. columna 2. inquiens, *Quid enim ex parte eius, quæ gratia est plena, quæ pro omnibus nobis gratiam apud Deum inuenerit, in qua plenitudo Deitatis habitauit, quæ prius Spiritus sancti sacrarium, virtutis Altissimi speculum purissimum peccato daret ingressum? Cant. 7. Venter tuus sicut aceruus tritici vallatus lilijs, tritici enim nostri corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi collecta in hoc ventre sunt grana de purissimis guttis sanguinis eius, tanquam ex granis, & ideo vallatus vndique sanctitatis est lilijs*, & fol. 26. pag. 1. colum. 2. ante medium: *Sanctissima ergo est caro beatæ Virginis, quæ nunquam admisit aliquid sanctitati contrarium; omnes autem alij contrarium aliquid admiserunt. Sic igitur istud, quod nascetur* (Christus scilicet) *multas, & differentes habet rationes sanctitatis: est enim vt Deus sanctum essentialiter, vt homo autem Sanctum sanctorum, & vt sumptum de Virgine sanctissimum, & forte ideo est, quod non est determinatum, quid sit illud, quod nascetur sanctum, quia vna determinatione non poterat determinari.* Sic Albertus.

Albert. Magnus.

Albert. Magnus.

Quibus ad tertium Dei genitrici concessum donum explicãdum iam via sternitur. Fuit illud, vt absque viro conciperet. Id vt peractum est, & nobis exponunt Patres, contulit, vt gratiam in Christum hominem Virgo transmitteret. In quo primũ viri operam Spiritus sanctus exclusit penitus, *Neumate ipso quod virtus viri* (Toletus annotatione illa 97. vers. tertio, superuenit Spiritus sanctus inquit) *supplente. Hanc superuentionem explicat Damascenus lib. 3. cap. 2. Pro quo aduerte, in naturali generatione fœminam præbere materiam, ex qua formanda est caro fœtus, neque id solum, sed ad locum concipiendi emittere, concoquere, præparare, quæ non efficit per solam virtutem suam, sed virtute viri accedente, quæ organizat, & format materiam illam, vt capax sit, & receptiua animæ inducendæ, seu infundendæ, & infusam vnit, & copulat materiæ illi, vt fiat viuens, & animatus fœtus. In hac autem generatione, & conceptione hæc facta sunt, sed non à viro aut virtute eius, sed ab Spiritu sancto cooperante beata Virgine in his, quæ fœmina sunt. Exhibuit quidem materiam, id est, sanguinem purissimum, ex hac enim, vt rectè adnotat Damascenus lib. 4. c. 15 formata est Christi caro, at non sola ad locum conceptionis perduxit, sed Spiritu sancto adiuuante, nec sola disposuit, sed Spiritus sua* 13

Toletus.

 infinua

infinita efficacia perfecit, organizauit, & praeparauit, & animam infusam vniuit, & ad hac omnia perficienda superuenit. Haec doctrina est non solum Damasceni, sed & Ambrosij lib. de institutione Virginis c.16. vbi dicit, Opera Spiritus sancti corpus Christi esse formatum, & Augustini lib. quaestionum Veteris, & Noui Testamenti cap. 51. vbi docet, Spiritum sanctũ superuenisse, & beatam Virginẽ sanctificasse, atque effecisse corpus sanctũ ex ea, quo Filius Dei nasceretur. Hucusq; Toletus.

14 Cuius mens, quae Augustini credenda est, quando illius testimonio à se dicta confirmat. Augustinus verò (si Augustinus ille cẽseri debet) illo, quod citat, cap. sic inquirit, *Quomodo intelligatur, quod dicente Maria ad Angelũ, Et vnde hoc sciam, qui virũ non cognosco, respondit Angelus, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ambigenti Mariae de conceptu possibilitatẽ Angelus praedicat, dicẽs, Spiritus sanctus superueniet in te; hoc est, ne dubites, quia virum nescis, quod enim dixi, quia concipies, Spiritus sanctus superueniens in te operabitur, vt concipias sine viro, & virtus Altissimi, inquit, obumbrabit tibi. Altissimi virtus sine dubio Christus est, hoc enim ad ipsius personam pertinet. Superueniens ergo Sp. S. in Virginem sanctificauit eam opere suo efficiens corpus sanctũ ex ea; in quo virtus, quae dicitur Dei filius, nasceretur. Cuius obumbratio in Virginẽ hoc est, vt de immensitate diuinitatis aliquid esset in vtero Virginis, quantum posset capere natura humana, quod quasi ex splendore obũbratio diceretur, virtus Dei esset, qui Dei virtus, necnon & Deus.* Sic ille. Qui cũ ait, *sanctificauit eam opere suo efficiens corpus sanctum ex ea,* innuit, ad hoc Virginẽ sanctificasse, vt ex ea corpus efformandum sanctum, vt ex illa fiebat etiã esset. Quo autẽ pacto, aut qua ratione corpus erit sanctum, nisi fuerit sancti hominis, & sanctę animę receptaculũ? Qui verò fiet, vt ex aliqua foemina sanctum compingatur, si res non ita se habuerit, vt medium aliqua ratione illa sit gratiae homini, & animae tribuendae? Nullus apparet modus. Quod si eum in finem ad eam Spiritus sanctus venit, & sanctam efficit, vt sanctum ex illa corpus fiat, certè ipsam sanctitatis conferendae proli viam reddit.

Pseudo-Augustinus.

15 Reddidit sanè Virginẽ, praestititque, *Vt de immensitate diuinitatis hac ratione aliquid esset in vtero illius, quantum posset capere natura humana.* Etenim vt is, qui ex Deo nascitur, quia ex illo sanctitatis fonte nascitur, sanctus perfectè oritur, qualis aeternus Filius oritur, quod immensae diuinae foecũditati adscribi debet, ita re vera, qui ex foemina sic ortum ducit, vt sanctitatis medium illam habeat, nobili argumento est, diuinę immensitatis illam suo modo aemulam extitisse, habuisseque in vtero eius aliquid, quantum nimirum capere natura humana possit: quod quasi ex splendore obumbratio dici queat, ipsa verò foemina illuminatrix, quando in filium gratiae deriuat lucem. Hoc perbelle Mariae quadrat, cuius nomen Petro Chrysologo illuminatrix sermone 146. Fallor, si mirum in modum nostrum iudicium, & sententiam id non probat. Vt probare lector videat,

Pet. Chrysol.

deat, in memoriam reuocet, quod persæpè aliàs audiuit, in huius scilicet spiritualis orbis, qui Ecclesia est, formatione, præstitisse Dominum, quod in mundi nostris subiecti oculis fabricatione multi eum fecisse tradiderunt. Primum, quod fieri iussit Deus, pulchræ lucis aureum decus fuit: *Dixitque Deus, fiat lux*, Genesis 1. vers. 3. Hæc vt Abulensis, & alij existimant in Geneseos 1. principio nubi commissa est, vnde quarto pòst die in Solem translata sit. Hoc ipsum in nouo Ecclesiæ orbe accidit. Primum enim, quod factum à Deo creditur, censetur gratia, lux animatum vera tam eximiæ, cœlestisque naturæ, vt totius Ecclesiæ venustas, decor, & elegantia in illa consistat, adeo vt lucis regnum propter hanc illa meritò nominetur, ciues lucis Filij, contra verò confusum dæmonis regnum, quod tanto bono careat, tenebrarum, harúmque filij, quotquot in eo sunt. Frequenter hoc diuini tradunt libri, quare primum, & optimum à Deo in Ecclesia collocatum lux ista fuit, quam in iustitiæ sole Christo, vt in totius lucis fonte constituit. Verùm quoniam tam diuini planè Solis affectabilem ortum aliquod præcessit tempus, decuit, nubem esse, cui lucis gratię, nempe quasi depositum interea commendaret.

Gen. 1. v. 3. *Abulensis.*

16 Hanc esse Virginem Solis augustam Matrem sacra nobis oracula persuadét, cùm eam nubem dicunt. Est Reg. 3. cap. 18. v. 44. illustre admodum testimonium: *Ecce nubecula parua* (textus diuinus ait) *quasi vestigium hominis*

Reg. 3. c. 18. v. 44.

A *ascendebat de mari*, Virgo scilicet, vt frequenter doctores exponũt, & quidem merito, cùm rorem illum orbi attulerit, qui sterilem prius tot sæculis terram fœcundam reddidit, pedésque Deo, & in illo Adæ filiis, quibus calcaret cœlũ, tribuit. Plurimos afferre in medium poteram, qui Theotoco præfatam nubem applicant, vno contẽtus ero. Is author operis de institutione Monachorum Ioanni Patriarchę Ierosolymitano 44. B ab aliquibus tributi falsò tamen c. 32. est; qui post rei gestę narratam seriem ita dilucidè commẽtatur; *Quid autem Sacramenti rerum futurarum præter historiam visio illa intrinsecus contineret, & quod iugis mysterij Deus Heliæ (tũc statim prono) per eam portenderet, dignatus fuit Helias, aperire nõ palam hominibus, sed secretius consortibus, à quibus traditum tenemus, Deum sub figurata visione reuelasse tunc Heliæ quatuor magna mysteria,* C *quæ per ordinem explicabo. Primo; quòd quædam infantula nasceretur, quæ ex vtero matris suæ ab omni peccato munda egrederetur. Secũdo, tempora, in quibus hoc adimpleretur. Tertio, quòd hæc infantula virginitatem perpetuam ad exemplum Heliæ amplexaretur. Quarto, quòd Deus iungens naturam suam humanæ de Virgine illa Homo nasceretur. Per hoc namque, quod ille puer Heliæ vidit de mari nubeculam paruam oriri, reuelauit Deus Heliæ,* D *quod quædam infantula (scilicet Beata Maria) per illam nubeculam significata, & instar illius nubeculæ per humilitatem parua nasceretur de humana natura peccatrice designata pro matre; quæ infantula iam in suo ortu esset munda*

Pseudo-Ioãnes Hieros.

*ab omni peccatorum sorde, quemadmodum nubecula illa fuit de mari amaro, sine tamen aliqua amaritudine, licet namque nubecula illa esset originaliter eiusdem naturæ cum mari, alterius tamen fuit qualitatis, alteriusque proprietatis Mare quippe ponderosum est, & amarum, sed nubecula illa leuis fuit,& dulcis. Sic quamuis in quolibet alio homine natura humana instar maris sit in sua origine,ita amaritudine peccatorum, & vitiorum pondere pressa,vt fateri cogatur, iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum,& sicut onus graue grauatæ sunt super me: Beata tamen Maria de hoc mari (id est natura humana) aliter fuit orta, quia in suo ortu non fuit onerata amaritudine delictorum, sed instar illius nubeculæ fuit leuis per immunitatē peccatorum, & dulcis per plenitudinem charismatū, ipsa enim in suo ortu fuit nubes illa,de qua per Moysen figuratè est scriptum,Ecce gloria Domini apparuit in nube &c.*q.33. 34.& 35. habet, huc transferenda minimè, quamquam dignissima lectu sint, ne multum digrediamur.

17 Adnotabo,ascendentem apparuisse nubeculam;nihil enim vnquam fuit in Virgine,quod ascēsio non fuerit. In hac ergo nube lucem posuit Deus, gratiam videlicet,quam vtrique decreuerat Ecclesiæ militanti scilicet,&triūphanti conferre. Arrident hæc ais, desiderari tamen, subdis, vt duo potissima,quę in ea nube lucis quasi thesauro inuenta sunt, locum habeant in Maria. Fuere illa, prius omnem lucem à Deo nubi fuisse commissam,posterius, quarto die omnem in Solem Dominum transtulisse, vtrumque

Obiectio.

Virgini aptari à nobis poterit? Et rectè quidem. Certo certius est, priorem Christo, qua homo est, creatam parentem fuisse.En nubem priorem Sole. Deinde prius re vera,quam Assertoris humanitati Virgini gratia collata est, quanquam ex eius meritis,quem præcedebat tempore. Bene. Sed quid ad lucis gratiæ nimirum depositum?Illud Virginem accepisse à Deo, quāmuis non ea ratione,qua in Solem Christum postmodum translatum constat,quādo non illa, sed hic gratiæ totius fons. Neque verebor asserere, nubis illius instar & extitisse Virginem,& gratiam diuinam prorsus lucem primo sui ortus exordio suscepisse, cuius tanta potita copia est,vt initio illo vitæ cœlestium omnium creatarum mentium supremam in sanctitate lōgissimè superarit,cum vero concessit fato, Sanctorum omnium, tum qui iam in cœlo regnabant, tum qui regnaturi erant, regnabúntque, collectim multitudinem vincat: quod quidem,vt ita esset, egregia dignitas, ad quam euecta est,munus, inquam, illud in Solem transmittendi lucem eximium, ad quod eam Spiritus sanctus elegerat, postulare videbatur.

Solutio.

Hoc Ioannes Euangelista explicat, cùm eam Apocalypsis 12. Sole amictam vidit. Perpendantur illius ostenti singula,vt à nobis iam expensa sunt, nihil enim si ponderentur, erit, quod dictis hactenus queat officere, aut lectori difficultatem ingerat. Integrum Solem mulieri vestem esse dicit Ioannes, omnes ergo lucis radij eam circūdabant,in eámque suo 18

Apocal. 12. v.1.

suo veluti pondere ferebantur. O fœlicis nubis præstantiam singularem, maiorâne his de illa efferri vnquam poterunt? Etenim si de rerũ omnium authore Deo, vt augustissimum quoddam encomium illud 1.ad Timot.6.ver. 16. Paulus habet, *Lucem habitat inaccessibilem*, de Virgine Sole amictam esse, Ioannes scribit. Nec silendum, inter alia ob id etiam amictam Sole dixisse fœminam, vt explicaret breuiter, Virgini gratiam non innatam, sed aduentitiam esse, vti nemini à natura insita vestis est, sed illi accidit, cùm tamen Deus suaptè conditione sanctus omnino sit, quemadmodũ Soli à natura ipsa inest lux, nubi ei non hac ratione adhæsit, sed authoris dono, quo melius Deiparam explicaret. Et quamuis totum id ita esse ingenuè fateamur, tam larúmque inter Dominum, & Virginem discrimen debeamus agnoscere; tota nihilominus Deiparæ gratia obtigit, vt tota ei nubi lux commissa fuit. Decebat enim, vt tota cederet ei lux, cuius vestis elegãs erat Sol. Cæteris aliis Sanctis vnus, aut alter Solis, vel lucis radius contigit, multis etiam multi, nulli omnes, Apostolo hic, ille martyri, confessori suus, suus Virgini, Theotoco dubio procul vniuersi, quãdo in Sole omnes illi sunt, quo amicitur, in nube ad tempus illi positi, in ea enim tota, quæ pòst in Sole, fuit lux, cuncti ergo radij etiam, qui pòst ornarunt Solem.

1 ad Tim.6. v 16.

19 Hinc immunitas Virgini ab omni peccato debito, hinc ne in Adam peccaret, ne peccandi in illo debitum ad ipsam pertineret.

A Etenim si peccatum in sanctis libris tenebræ nominatur, gratia verò lux, mirum nemini esse debet tam longè ab illo extitisse Virginem, vt ne debitum quidem eius perpessa vnquam fuerit, cùm nubes illa sit, quæ totam recepit lucem, quæ toto splendoris oceano mersa fuerit, atque idcirco ne tenebrarum vestigium vllum potuerit experiri, vt experiri nullum ea nubes posset. Debitum autem criminis, vt peccati B vestigium est illius, vnde malum omne orbi, ita & tenebrarũ, quæ ipsi dantur sceleri, quare incurrere id in Virginem tam mirè splendidam non debebat. Pariantur illud, perpessíque sint cæteri, quibus lucis radios concessos duntaxat scimus, non quæ Solis mater, & theca est. En lucis depositum in nube. Quorsum verò? Vt cælestis diei author Deus tam præclaræ nubis interuentu, & ministerio Filium nobis daret, C qui noster Sol nostris aspectabilis oculis fieret ex ipsa oriens, per hanc quasi per canalem, tanquam per morale quoddam medium omnem eam in illum gratiam transmitteret, qua sacram ornauit humanitatem, vt etiam quatenus erat à matre sanctus esset, sanctitatémque haberet homo, qui vt Deus à Patre infinitam haberet & increatam.

Aperrè satis id nos Isaias docet 20 cap.26. vers.1. istis, *Propter Sion* *Isa.26.v.1.* D *non tacebo, & propter Ierusalem nõ quiescam, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & Saluator eius, vt lampas accendatur.* Non potuit tam admirandum, & planè diuinum opus declarari aptius, non aliis vocibus, quàm splendoris, &

lampadis commodius explicari. A His non tam visus propheta est, vt incorruptam Mariæ virginitatem exponeret, cuius nascens Dominus futurus violator non esset, quam vt rationem, & modum in Christi humanitate gratiæ donis ornanda, cum in matris vtero concipiebatur, ab spiritu Diuino seruatum viuis quasi coloribus depingeret. Ad metaphoram, qua rem significat, mentis aciem parumper conuertamus, illa namque, hoc ita esse, luculenter nobis ostendet. Inquit, Deum hominem fieri, nihil aliud præter accensionem quandam futuram ei similem, qua lampas incenditur, aut quisque alius splendor producitur. Sanè hic à luce originem ducit, à qua etiam lampas accenditur. Duo hæc diuini Verbi admiranda incarnatio erat imitatura. Hoc illud *donec egrediatur vt splendor iustus eius, & Saluator eius vt lampas accendatur*, mihi vaticinatum esse videtur. Sancta ergo parens vt lux ipsum genuit, & peperit, ipséque ab ea genitus splendoris instar fuit. Vt lampas verò accensus, quod gratiam, quam vt à fonte ab Spiritu sancto acceperit, à parente optima tanquam à purissima carnali, & tubo vt à medio morali scilicet cum primo gignitur ab ea, consequutus est. In quo petita è corporeo isto sole nonnihil deficit similitudo, quoniam licet à nube lucem is habuerit, ipsa tamen eiusdem solis corporea substantia, & moles à nube non processit, cum tamen à Virgine Christus qua homo, fuerit ab illa corpus sumens. Illud præterea discrimen est: quod à nube ita

B

C

D

lucem sol acceperit, vt hic in illam nihil influxerit. Influxit in Matrem filius, ob cuius merita concessum ei sit, gratiam in prolem mittere. Hinc illa gratiæ fons nari comparatione dici non debet, non prima veluti scaturigo. Vnde prouenit, vt nulla Christus afficiatur iniuria ex isto matris in eum influxu, quin potius in magnum cedat ipsius decus, & laudem, cum quantum id est, in eius infinita merita reuocetur. Quare ita in eius confirmationem licet argumentari.

Affirmare, concessam Virgini hanc dignitatem, & priuilegium hoc illi à Deo collatum fuisse, nihil indecorum continet, nihil à Domini erga Deiparam amore alienum, nihil prorsus cum rerum naturis, aut fidei, Theologicisve dogmatibus pugnans, sed magnum potius Christo splendorem affert, & honorem, non igitur negandum est Deiparæ tam excellens donum. Etenim cum Assertoris conceptio sancta esse non tantum aliis titulis, sed hoc etiam potuerit, indecorum illi non erat, isto vna cum aliis reliquis puram omnino esse: quare nec putandum illum defuisse, nec credendum, non contigisse matri, quod hinc in eam commendationis poterat emanare. Singularis certè Redemptoris meritis omnibus prouenit, cum istinc præstantius illorum infinitus valor splendeat, immensa illorum vis, quæ tanta fuerit, vt conciliarit ipsius merentis conceptioni sanctitatem etiam hac ratione, concipienti verò, tam illustre 21

illustre munus quantum est, morale instrumentum esse gratiæ in alium generationis opera transmittendæ, quin & ipsi fœtui, vt sanctè hac ita via sanctissimus intra materna viscera formaretur. Et vero si potuit ita hoc esse, vt negabit nullus, & si esset, gloriam Christo, & parenti afferret, existimandum est, ita re vera fuisse, atque sensu hoc dixisse Angelum, *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Expediit Christum non vno, sed pluribus titulis, non hoc 1.eo solum, sed innumeris sanctis vitæ operibus æternam orbi salutem meruisse; non vero decuit, omnibus, quæ occurrere possũt, rationibus sanctum illum conceptum fuisse?

Luca 1.v.35.

22 Fuit, qui censeret, eandem gloriam pluribus titulis conferri nobis in patria, gloriosum nobis esse, & inglorium putabitur Assertori, multis, variisque, randem omnibus, qui excogitari à nobis sapienter queunt, sanctum dici, præsertim cum sit nihil huic veritati aduersum, & tot sint, quæ faueant? Illa namque ab vno vel altero vt magni momenti obiecta, quæ Gundisaluus refert, & soluit, nullius planè sunt; fidem mihi Lector deneget, si non viderit, vt videat, proponam cursim tamen, ne plus iusto illum detineam. Primum à doctrinæ desumitur nouitate, quasi noua esse veritas possit, nihil antiquius veritate. Vt autem noua sit, quid nocebit, si vera illa est? Agantur potius nobis gratiæ, quod recens veritatem inuentam, ignotam hactenus luci omnium demus. Sed quo iure hucusque ignotam eam dixerim, cum tot illam grauissimi Doctores, quot à nobis in medium prolati sunt, tradiderint? Secundum; colligi ex ea physicam, vt aiunt, Christi gratiæ Virginem causam fuisse, id verò Redemptoris dignitati detrahere, quis nõ videat. Quis non cernat totus sanctitatis fontem vt à riuulo hauriat, cogi, à Maria Christum, à creatura denique omnium creatorem? Nego ex dictis colligi rectè posse, Christi gratiæ physicam Virginem causam fuisse. Vt physica Protoplastus eius non esset, quæ ab illo in nos deriuanda erat, si non peccaret, ita nec physica illius Virgo, quæ Filij humanitati collata est. Esset primus homo tantum moralis nostri comparatione, moralis etiam duntaxat Virgo comparatione Christi fuit, quamquam non eadẽ prorsus, qua is ratione. Adamus namque pacti, seu legis vi à Deo impositæ, quàm si obseruaret, sancte sanctos gigneret, merito suo sanctitatis in prolem organum futurum erat. Pacto enim cum ipso inito, aut legislatæ obseruatione, moribus, & vitæ integritate respondens meritoria posteris iustitiæ causa esset, quod in Virgine Christi Domini comparatione locum non habuit, nec ex hactenus dictis à nobis sequi, vlla ratione ostendi potest. Non enim ita Virginem filio moralem iustitiæ causam fuisse arbitramur, vt Deum inter & illam fœdus intercessisse aliquod existimemus, quod ipse Dominus cũ illa inierit, statuens propter sanctæ parentis merita gratiam aliquam se filio colla

Dominicus Bañez in materia de charitate 2. 2. D. Thom.

Gundisal.

Obiectio prima.

Solutio.

Secunda obiectio.

Solutio.

collaturum, quandóne leuissimum quidem eiusmodi legis, aut pacti Sacris in litteris vestigium possumus inuenire. Quod statutum credimus, inter Patrem æternum, & Filium etiam hominem ponimus, sed hoc longè alterius à præsenti est consideratione. Vnde nec vt meritoria causa, nec vt moralis primi parentis instar Christo Domino Virgo contulit sanctitatem, cùm nihil fecerit, necessariò ab ipsa præstandum (vt prestare Adamus debuit) quod ex diuino pacto, aut lege sibi à Deo imposita exhibêdum esset, vt ex ea in Filium gratia promanaret. Quin potius is matri iustitiæ, reliquorum item donorum (quorum vnum transmittendi gratiam explicato modo facultas est) infinita sua pro illa offerens merita, pactóque inter ipsum & Patrem stabilito iustis operibus faciens satis meritoria causa extitit.

23 Ex quo potiùs inferre oportet, moralem, meritoriámque Dominum causam fuisse, vt in Parentem optimam Spiritus sanctus veniens, eámque obumbrans illam ipsi conferret gratiam, qua & conceptio, & fœtus vt ex ea prodeuntes Sancti omnino essent, quam Assertori Virginem iustitiam meruisse. Quòd si præter hæc aliud nihil dicimus, quis tam parum iustus rerum esse poterit æstimator, cui vel minus vera nostra sententia videatur, vel D non arrideat penitus; maximè verò si fortè legerit, quæ probatiores Theologi 3.p. q.2.art.11. tradidêre, cùm antiquos Patres, & Virginem de congruo, vt aiunt, meruisse Christi Domini, quan-

A tum ad executionem attinet incarnationem, illiúsque meritoriam causam fuisse docuerunt? Non hi gregarij milites, sed triarij, sed antesignani, & duces sunt, quorum aliquos referam, diuum præcipuè Thomam, qui art. eo 11. ita profectò censet, Suarium in eundem articulum disput. 10. sect. 7. dicto 3. Valentiam tomo 4. disp. 1. quæst. 2. puncto 8. ver. *Porrò verò*, & sequentibus, cuius hæc pauca subiiciam; *Neque verò* B *solum verum est, promeritos esse ex congruo Patres incarnationem quoad tempus, & genus, vnde Verbum diuinum sumpsit carnem, vt scilicet tunc, & ex illo semine Abrahæ fieret, sicut aliqui tantùm voluerunt, sed & absolutè, vt Sanctus Thomas indicat, & plures alij conuenientes Scripturæ sacræ defendunt: non enim Patres accelerationem tantummodò incarnationis petebant illis verbis citò anticipent nos misericordia tua.* Psalm. 84. *Et visita nos in salutari* C *tuo*, &c. Psal. 105.

D.Thom. *Suarius.* *Valentia.*

Accedit, commune relatis esse doctoribus, aliisque permultis, de congruo Virginem Theotocon esse meruisse. Quod egregiè Suarius probat sectione 8. dicto 2. ex Clictoueo lib. 2. de veneratione Sanctorum, Augustino lib. de natura, & gratia cap. 36. Gregorio 1. Regum 1. Anselmo de laudibus Virginis cap. 8. Emisseno homil. in feriam 4. post Dominicam tertiam Aduentus. Petro Damiano, sermone 3. *de natiuitate Mariæ*, Chrysologo serm. 143. Maxentio dialogo 1. cap. 14. in fine, tomo sexto bibliothecæ. Neque illos, vt à recepta sententia discedant, quæ alij obiiciunt, mouent, aut ponderis aliquid esse in eis putant, 24

Suarius. *Clictoueus.* *August.* *Gregorius.* *Anselmus.* *Emissenus.* *Pet. Damia.* *Chrysolog.* *Maxentius.*

putant, quæ vt absurda inferunt, A quos imitari non displicet, imitetúrque in nostra causa lector: non enim ex his, quæ à nobis dicuntur, Virginem Christo meruisse gratiam inferri potest, vt non infertur (ait quidam) meritoriam eiusdem gratiæ causam fuisse illos, qui de congruo incarnationem Domini meruere. Sed quidquid de hoc sit, quod alterius loci, vt dilucidius pateat, nullam aduersum nos obiecto inesse B argumento vim, monebo lectorem, idem prorsus confici aduersus diuinā Spiritus sancti superuentionem, obumbrationémq; in Virgine posse fieri, cùm tamen ex eis Gabriel sanctum futurū Christum intulerit: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obūbrabit tibi, ideóq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* *Luc.1.v.35.* Certo autem certius cōstat, superuentionem illam, & obumbrationem creatum aliquid, causamque iustæ, ac sanctæ conce- C ptionis fuisse, vt medium nempe, quo Christus sanctus conceptus est, non ergo ex hoc capite Assertorem dedecet, à Matre sanctitatem explicata ratione suscipere, quando vt obumbratio illa in medium ad iustitiam Christo conferendam citra omne, quod indecens Christo esset, à Deo electa fuit, eligi etiam non dissimili ratione sanctitas Matris potuit, vtraque siquidem & res creata, & suis clausa finibus. D

25 Annon incarnatio Verbi totius meriti cum ipsius Christi, tū nostri fons & origo fuit? In dubium hoc reuocari non potest. Quanto ergo maius, atque præstantius est, veteres Patres infinitis propè gradibus inferiores Virgine moralem, & meritoriā eiusdem incarnationis causam extitisse, medium fuisse morale operibus, quorum præmium tam magna res, quàm magnam Matrem organum morale duntaxat dicere gratiæ, quæ Filij humanitati collata est? Perpende, obsecro, quanto excellentius fuerit, quod Patres illi meruere, omni eo, quod ipse Christus meruit. Illud enim omnium diuinorum operum diuinissimum fuit, quādoquidem fuit Deum hominem fieri, à Christo non promeritum. Deinde incarnationem vnà cum eius donis, gratiísque ab illis, quoniam eam promeriti sunt, vt à morali causa Dominum accepisse, fuisséque redemptionis humanæ causam moralem etiam, vt Suarius citata disp. sect. 6. vers. *at verò*, & sequentibus fatetur, *Suarius.* quem sequuntur alij, statimque nullam assertum nostrum continere difficultatem cernes. An non luce clarius patet, quemadmodum Virgini, & Patribus, vt promeriti sunt de congruo prædicta omnia, contulit gratiam per Christum Deus, eandem etiam ipsum Dominum conferre Virgini potuisse ob Christum, qua ita redderetur sancta, vt hic, qui nasceretur ex ea, & sanctè conciperetur, & sanctus esset? Non video, quid respondere aduersarius queat. Respondeamus iam nos obiectioni, quæ tertio loco proponi solet. Est.

Sic transmittendæ in posteros iustitiæ facultatem Adamo 26 *Tertia obiectio.* fuisse concessam, vt in illos tantùm eam deriuaturus esset, quos virile semen generasset; hoc cùm

in Redemptoris conceptione defuerit, dici non potest, eandem Virgini transfundendæ gratiæ moralem potentiam contigisse. Aut fallor, aut friget. Quid enim mali, damnive in Christum, aut Virginem redundabit, si non eadem prorsus ratione, qua Protoplasto facultatem hanc Deiparæ concessam fuisse responderimus? Necessum forsitan omnino est, vt alia nulla contigerit, impossibilene aliter accidisse? Quis Deum adstrinxit, rogo, cogereve illum potuit, vt non nisi quemadmodum Adæ, ita & Virgini eam conferret? Sanè vt in Adamo voluit Deus virile intercederet semen, ita vt in Virgine vt esset satis ex ea filium concipi, quacumque ratione conceptio accideret, siue per fœmineum semen, siue per mundissimum tantùm sanguinem, Spiritus sancti operâ. Decuit in priuilegiis, & donis seruo præponi Dominam, à Regina famulum vinci. Non quæ cæterorum mensura est, Virginis fuisse putari debet. Virgóne alia Maria excepta peperit? Aliúdne puerperium contigit absque viro? Fuit hactenus, qui nullum prorsus crimen vnquam senserit vna dempta Virgine? Prorsus nemo. At hæc certa, inquis, ex fide sunt: Non igitur ex eis ad nostram solutionem stabiliendam ratio aliqua sumi potest, non exemplum, non collectio aliqua. Vt gratis hoc concedam, percontabor, doceárne fides, subiisse omnes, subiréque origineum malum? Docere tibi respondendum est. Rursus, liceátne à tam communi regula Mariam excipere? Licere quidem ais. Cur ergo non item licebit, sic Adæ priuilegium Deiparæ fuisse concessum dicere, vt non eadem ratione penitus, qua illi fuerit collatum, obtigisse Virgini, defendere valeamus?

Solutio. — *Obiectio.* — *Solutio.*

27 *Obiectio quarta.* Sed obiiciunt quartò non esse in augustis libris, non in doctorum scriptis, quod ostendat pactum vllum inter æternum Patrem & Filium de tam præstanti gratia conferenda Matri ob ipsius Filij merita, vt quoniam ex ea nasciturus hic esset, deberet Sanctus concipi. Sine pacto verò stare nō potuit Christi meritum, nec quidquam alicui ob eius opera boni conferri, quare nec Virgini transmittendæ iustitiæ priuilegium. Errant negantes sanctis libris, quod in eis est; pactum quod à nobis exigunt, est in illis quanquam non ita expressum, vt quisque illud statim digito possit demonstrare. Parum verò culti esset ingenij, eandem in omnibus perspicuitatem exigere, certitudinem eandem velle in omnibus, vt superiùs adnotauimus. Contentus re apta lector erit. Notum in Theologia, promissionis pactíque interuentu meruisse Christum Dominum quidquid re ipsa meruit, notum, pactum, & promissionem hanc in litteris sacris legi, vt melior sententia fert: Notum, id asserere, nouum dici non posse, non captu difficile, cùm fœdus id aliud nihil sit, quàm æterni Patris sub operis, vt aiunt, onere quædam promissio, qua suam, vt ita dicam, filio adstrinxit fidem, statuítque,

tuitque, decretum à se illi conferre præmium, si pro nobis mortem ei offerret suam. Ita frequenter Scholastici. Videatur Suarius 1. tomo in tertiam partem disp. 4. sect. 5. vers. *Ex his ergo omnibus.* Atque necessaria hæc doctrina est ad iustitiam veram in Christi meritis asserendam, quam ego esse in illis medio isto pacto semper constanter sensi, & palàm docui.

Suarius.

28 Pactum hoc Suarius ex 53. Isaiæ cap. vers. 10. colligit, vbi est, *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Pro eo, quod laborauit anima eius, videbit, & saturabitur, in scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit, ideò dispertiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia. Pro eo, quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit.* Illustris quidem ad rem confirmandam locus, si pacti nomen, ais, in eo reperiretur. Cùm videamus in illo, quod expressa vox significare poterat, non est, cur de vocabulo anxij de sensu dubitemus. Illa, *si posuerit pro peccato,* &c. statuere, quid præstandum esset, vt obtineretur præmium, fuit, quod subditur *videbit,* &c. merces conferenda est. Quid aliud pactũ dicit, quàm promissionem conferendi aliquid, v. g. Petro, si hoc præstiterit, ita vt, qui promisit, adimplendo adstringatur promisso exequente Petro, quod ab eo postulatum est à promittente? Totum hoc in citatis Isaiæ continetur verbis. Promittit Pa-

Suarius. *Isa 53. v 10.* *Obiectio.* *Solutio.*

A ter Filio, si pro peccatis oppetierit mortem, bona, quæ ibi exprimuntur, passus est illam Christus, vt deleret crimina, pręmium conferre debuit Pater, contulit. Nihil ergo ad pactum verum defuit. Defuisse, inquis, Nam vt Vlpianus l. 3. ff. de Pollicitationibus extulit, *Pactum est, duorum pluriúmve in idem consensus, atque conuentio.* Quare non est satis promissio vnius conferendi aliquid, tertio si præ-B stiterit, quod promittens ab eo fieri vult, vt pactum sit. Promissarium consentire debere, in definitione à nobis tradita includitur, nec erat, cur dilucidiùs plusquam per se notum explicaretur. Consensisse verò Christum, notissimum, vt ex eodem Vatis cap. manifestum est, dicente ver. 6. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Post quę adiungit 7. *Oblatus est, quia ipse voluit, &c.*

Vlpianus. *Obiectio.* *Solutio.* *Isa. 53. v. 6.* *Isa. 53. v. 7.*

C Et quanquam sufficiebant hæc ad conuincendum pactum, quod à nobis exigit aduersarius, liberalius tamen cum illo agam, testimonium dabo, in quo & rem, & pacti nomen legat. Est apud Danielem 9. versiculo 27. ita vaticinantem: *Confirmabit autem* (Christus scilicet) *pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificiũ.* Non me latent cõmunes aliorum interpretationes, quibus re-D tentis adiungã meam. Negari nõ potest agi de Christo citatis verbis, vt & iis, quæ præcedunt, eius prædicationem describi, prædici mortẽ, legis nouę depingi sacra initia, quę omnia expositionis meę fundamenta sunt. Est illa; signi- 29

Dan. 9. v. 27.

Mmmm 2 ficasse

ficasse Prophetæ Angelum, quo A tẽpore, quibúsq; operibus Christus pacto inter Deum, & ipsum initio esset omnino satisfacturus, ita vt ei superesset nihil præstandũ ex omnibus, quæ ab ipso erant soluenda ex fœdere vt promissum consequeretur prẽmiũ, quod totius humani generis redẽptio, & salus erat: Atque idcirco pactũ multis confirmaturus dicitur. Probare multis sensum hunc nostrum possumus, verùm cùm ali- B bi hoc longè, latéque præstemus, paucula nunc adducenda erunt, nec enim omitti debent omnia, pacti præsertim vis, & notio, cuius occasione in disputationem Daniel afferendus fuit. Dixi *pacti vis & notio*, quod accipe de notione, ac vi, quæ in Scripturis illi dicatur *Berith*, Hebraicè pactum dicitur, quæ vox Latinè fœdus, & pactum sonat, frequenter pro ipsa C veteri lege posita, vt Deuter. cap. *Deut.29.* 29. variis versic. apertissimè verò *Exod.24.v.7.* Exodi 24. ver. 7. vbi scriptum legimus, *Assuménsque Moyses volumen fœderis legit audiente populo, qui dixerunt, omnia, quæ loquutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes. Ille verò sumptum sanguinem respersit in populum, & dixit, hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.* D

30 Commodè autem pactum à Moyse vocatur lex, cum ea seruantibus multa ex pacto promisisset Deus, quæ daturus non esset, si præceptis populus non pareret. Tres interpretes, *Aquila. Symmachus. Theodotio.* Aquila, Symmachus, & Theodotio Græcè verterunt συνθήκην, quæ vox etiam significat fœdus, & pactũ, Septuaginta vbique διαθήκην testamentum, quod ab iis, qui mox è vita sunt discessuri confici solet. Quoniam verò aliud fœdus, seu pactum, aliud testamentum est, *Hieronym.* Diuus Hieronymus in 3. caput Epistolæ ad Galatas Septuaginta reprehẽdit interpretes, quod pro pacto, & fœdere dixerint testamentum. Sed hi facilè defendi possunt, cùm apud optimos scriptores Græcos διαθήκη non modò testamentũ, sed etiam fœdus, conuentum, & pollicitatio sit, vt *Budæus.* Budæus in commentariis Græcæ linguæ clarissimis exemplis ex Aristophane, atque Demosthene petitis confirmat subdens, *Vocem eam, cùm pro testamento ponitur, ferè plurali numero ab authoribus vsurpari, nec in singulari, nisi quàm rarò.* Quod autem Septuaginta vsi eo fuerint nomine, non ad significandum testamentum, sed pactum, & fœdus, patet *Psal.82.v.6.* ex Psalmo 82. ver. 6. *Simul aduersum te testamentum disposuerunt*, &c. Vbi pro testamento Græcè illa eadem vox est, non aliud eo loco significans, nisi fœdus, & pactum. Illorum namque verborum hæc sententia est. Vicinæ omnes gentes percusso inuicem fœdere vnanimes aduersum te conspirarunt. Lucas etiam *Luc.1.v.71.* eadem significatione vsus est illa voce, cùm 1. capite, versic. 71. scripsit, *& memorari testamenti sui sancti*, hoc est, pacti, & fœderis. Actorum quoque 3. vers. 25. *Act.3.v.25.* habet; *Vos estis filij Prophetarum, & testamenti.*

31 Noster autem Latinus interpres eam vocem sæpè transfert vocabulo *testamenti*, Latina voce testamenti abusus, vt Pere- *Pererius.* rius commentariorum lib. 10. in

Danie

Danielem aduertit Prophetæ, A quæ interpretamur verba, exponens versiculo, *Sed in supradictis*; quod Augustinum ait minimè latuisse: quippe libro Locutionum de Genesi num. 93. & 94. super illis verbis, quæ sunt in 26. Genesis secundum antiquam lectionem Latinam, quam tunc sequutus est Augustinus: *Videntes vidimus, quia est Dominus tecum, & disponemus tecum testamentum*: B Super his inquam verbis ita scribit Augustinus. *Amant Scripturæ pro pacto ponere testamentum*, id est, διαθήκην, *Hoc igitur loco* (Pererius ait) *tam vox Hebræa, quàm Græca & Latina propriè significat legem nouam, & Euangelicam, quam Christus, & Apostoli mundo publicarunt, & per quam quasi per pactum quoddam Deus promisit hominibus, se credentibus in filium suum, & legem obseruantibus peccata omnia remissurum, & vitam æternam* C *esse daturum. Hanc legem appellare licet secundum, vel nouum pactum, fœdus, testamentum, quod Christus cum hominibus fecit in cruce pendens; idque sanguine suo aspersit, mortéque confirmauit.*

August. *Genes. 26. vers. 28.* *Augustin.* *Pererius.*

32 At licèt quoque (subdimus nos) arbitrari non tantùm legem nouam isto nomine Danieli explicatam fuisse, verùm etiam proprium fœdus, & pactum proprium, quod in omnium nostrum D bonum cum Filio iniuit Pater, cõfirmauítque Filius *multis* operibus scilicet, quorum supremum dira mors fuit, cum, quidquid ab eo Pater soluendum statuit, vt communem omnibus salutem, reliqua item omnia cælestia dona impertienda mortalibus consequeretur in pretium illi exactè persoluit. Referedum illud *multis* etiam iis, pro quibus solutionem exhibuit, vt sensus integer sit, confirmasse pactum *multis* cum sexto casu, tum tertio nomine isto accepto vt ille factis, hic mortalibus, pro quibus passus est, respondeat. Quorum reparatio nonnisi Redemptoris opera poterat obtineri, vt Paulus clarè docuit illis ad Hebræos 10. vers. 4. superius à nobis propositus. *Impossibile est sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata, ideò ingrediens mundum dicit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi, holocautomata, & pro peccato non tibi placuerunt, tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptũ est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam, superius dicens, quia hostias, & oblationes, & holocautomata, & pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, tunc dixi, ecce venio, vt faciam Deus voluntatem tuam. Aufert primum, vt sequens statuat: in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.* Repetendus integer locus fuit, tum vt apertius constaret, subiectam pacti voci rem Apostolum etiam tradere, tum vt de hoc eum nunc explicantes nouum adderet dictis robur.

Ad Hebr. 10. vers. 4.

Tria luculenter docet, primum, nihil ad expianda orbis crimina in antiquis veteris legis sacrificiis præsidij fuisse, quantuncumque illa in Dei cultum offerrentur. Secundum, in hoc à Patre destinatum filium, vt humanum genus reconciliaret. Tertium, suo id sanguine Dominum perfecisse, cum se in cruce obtulit. Quod minimè potuisset ab- 33

soluere, si pactum non intercessisset quādo pro eo, qui offendit, satisfacientem acceptare offensus non teneatur omni seclusa penitus conuentione, omni secluso fœdere. Atque idcirco Paulus dixit: *In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi*; decreto nempe Dei, & pacto interposito, eique faciens satis augusti corporis oblatione sanctificationem promeruit Christus nobis. Lege Salmeronem ad Hebræos 10. disp. 19. Perpendendum autem sea, quæ Paulus ex Ps. 39. v. 7. *Corpus autem aptasti mihi*. Adducit verbis aliis, sed eodem sensu. Iuxta 70. *Aures autem perfecisti mihi*, Regum Vatem dicere, atque ita legunt Arnobius, Cyrillus, Eusebius, & Hieronymus ὦτία, id est, *aures*, pro σῶμα, id est *corpus*. Iuxta Hebræum autem fontem, & Hieronymum, *Aures fodisti mihi*, seu *perfodisti*, vt Thigurina conuertit. Non negabo, incorrepta 70. editione, quam Sixti V. zelus nobis peperit, & solicitudo, *corpus perfecisti mihi*, haberi. Certum præterea esse, olim Apollinarium, Ambrosium, Chrysostomum, Augustinum, Theodoretum & Euthymium legisse, vt Paulus habet. Vide Iustinianum, Cornelium à lapide, Riberam in Paulum, & Lorinum in Psalmos. Siue autem *corpus*, siue *aures* legas, idem sensus, vt dixi, omnino est. *Fecisti nimirum, ô Pater, me Christum seruum tuum docilem, obedientem & perpetuum (talis enim seruus* Exodi 21. v. 6. *Aurium solebat notari perfossione) hoc ipso, quod formasti humanitatem meam cum gratia vnionis, & habituali, cum que auribus perforatus, id est, cum seruitute & obedientia perpetua, & difficillima in re durissima, scilicet morte crucis obeunda, quæ obediētia magis terebrat, quàm subula: hinc enim seruis perforabatur auris, vt scirent se molesta herorū imperia excepturos, quæ quasi subula aurem perforarent. Vnde Chaldæus* Psalm. 39. vertit: *Aures autem ad auscultanda tua præcepta perforasti mihi*. Hucusque Cornelius.

Ad Hebr. vers. 10. — Salmero. — Psal. 39. v. 7. Septuaginta. — Arnobius. Cyrillus. Eusebius. Hieronymus. — Hieronymus. — Thigurina. — Septuaginta. — Sixti. — Apollinarius. Ambrosius. Chrysostom. Augustinus. Theodoret. Euthymius. Iustinianus. Cornelius à lapide. Ribera. Lorinus. — Exod 21. vers 6. — Chaldaica paraphrasis. — Cornelius à lapide.

34 Quid verò si aurium ista perfossio pactum etiam olim significauerit? Certè appositissimè ad nostrum erit argumentum, & institutum. Negari non potest emptionem absque pacto non posse consistere, fodere autē emere sacris in Litteris nonnunquam explicare, vt Genes. 50. c. v. 5. *In sepulcro meo quod fodi mihi in terra Chanaam*. Iacobi morientis ad filium verba sunt, vt ipse filius refert, eligentis cadaueri sepulturā, quam nunquam sibi Patriarcha ille foderat in Chanaan, emerat verò aut ipse sibi à filiis Emor agro empto in Sichem, Iosue vltimo, vt volunt aliqui, aut vti aliis placet, paternus cuius Abraham 23. Genesis cap. quam idcirco Iacobus dicat, quod emptam à se hæreditario ad eum iure peruenerit (vt Pererius exponit in Genes. 50. v. 5. n. 14.) emptionē verbo fodiendi explicans, quemadmodum idem Pererius, Lyranus, & Ribera existimant, illi citato Genesis loco, hic Oseæ 3. v. 2. §. *Historia*, n. 7. ad initium. Idipsum ex Deut. 2. v. 6 patet, *Aquam emptam haurietis & bibetis*, Hebraicè *& aquas fodietis ab eis argento*. Chaldaicè, *& aquam emetis ab eis argento*, & *bibetis*, 70. *Et aquam mensura argenti accipietis ab eis*.

Genesis 50. vers. 5. — Iosue vltim. vers. 32. — Genes. 23. vers. 16. — Pererius. — Pererius. Lyra. Ribera. — Deuter 2. v 6. — Chaldæus. — Septuaginta.

Patet

Osea 3. v. 2. Patet & ex Oseæ 3. v. 2. *& fodi eam mihi*(adulteram scilicet)*quindecim argenteis, & choro hordei, & dimidio choro hordei*, hoc est emi.
Septuaginta. Vnde 70. verterũt *καὶ ἐμισθωσάμην αὐτὴν, mercede eam comparaui*, siue
Ambrosius. *conduxi*, vt legit Ambrosius epist.
Pagninus. Vatablus. 39. Pagninus, *possedi eam mihi*, Vatablus, *comparaui eam*, Isidorus
Isidorus Clarius. Clarius, *emi*, quem imitantur alij.

35 Obiectio. Quod si aliquis obiiciat, non esse in Latinæ linguæ consuetudine, vt fodere dicatur pro emere: occurremus cum nostro Ribera supra respondentes, *nostrum interpretem, (quod & prophanorum authorum traductorum faciunt aliquando) sæpe Hebraico more interpretari, id est, Hebraici vocabuli significationem imitari, etiamsi Latinis non sit admodum in vsu. quemadmodum* Oseæ 4. & Sophoniæ 1. & aliis locis dixit congregare pro occidere. Hęc Ribera. Quare perfodisse Christo aures Deum, erit, emisse, vt ita dicam ab illo, seu pactum cum eo celebrasse, quo statuit, quidquid boni, gratiæ, ac gloriæ daturus aliis esset, id se perfecturum, si à Redemptore in pretium veluti sibi omnes humanæ vitæ rationes ipsa vita, mors ipsa denique offerrẽtur. Cum autem postremum inter cætera bona diuinitus concessa mortalibus hoc transfundendæ in alium iustitiæ munus, & priuilegium non sit, efficitur, vt pacto illo interueniente meritis Assertoris in pretium acceptis Virgini à Deo collatũ fuerit. Fuit ergo inter Deum & Christum pactum de conferẽdo Virgini dono isto, idque sacris ex libris constat. Malè igitur obiiciebatur nobis, pactum hoc in Scriptura sanctа minimè reperiri, Doctores illud non agnoscere. Quotquot enim pactum pro bonis aliis à Christo nobis promeritis inter ipsum & Patrẽ agnoscunt, fatentur præterea transfundendæ iustitiæ donum fuisse Virgini, & filij meritis datum ingenuè admittant pactum idem pro ista, vt pro cæteris gratiis aiunt intercessisse. Nec obest sigillatim illud non explicasse cum superuacaneum esset, quãdo non erat, cur vna cum reliquis pacto nõ includeretur, & de omnibus asserebant includi generalem regulam statuentes.

Ribera. Osea 4. v. 3. Sophonia 1. vers. 2. & 3.

Idem sensus retento corporis nomine, quo Paulus vtitur, sic colligitur. Contracta ex vtraque parte voluntario mihi (ait ad Patrem Filius) tradidisti corpus, vt veteris legis sacrificiorum loco tanquam holocaustum pro totius mundi salute offerrem, tunc dixi, ecce venio, id est, officium mihi à te commendatum minimè recusaui, subij libens, atque oneri supposui humerũ. Cui ex pacto Dei sanctificatio respondet, quare addit Paulus, *In qua voluntate sanctificati sumus*: Cúmque Virginis sanctificatio re vera fuerit, sub illa, vt cæteræ omnes, continetur, vnde non minus illi pactum hoc respondet, seu non minus quam reliquæ sub Christi cũ Patre initium fœdus cadit. Imo præstantiori quidem ratione; quam alia multa cũ Virginis sanctitate minimè conferẽda. Vt cadat esse ad rem non potest, cum sanctificatio transfusionis priuilegio affecta illa tantum fuerit, quæ superueniente Diuino Spiritu ei collata est. Aqua rectè argui non potest ad immunitatem à debito primo 36

Ad Hebr. 10. vers. 10. Obiectio.

vitæ

vitæ instanti, quandoquidem multo post hoc illa concessa fuerit. Stare igitur optimè poterit & transfusionis priuilegiũ istud, & subiectam peccati debito inchoasse vitam Theotocon, cum pro diuersis admodum temporibus esse in illa debuerint hæc, & potuerint. Vt enim peccatum heri, gratia hodie in aliquo esse valeat, ita & peccati debitum primo sui ortu potuit esse in Virgine, post quatuordecim vero an- B nos transfusionis donum cum Deum obumbrante neumate in vtero esset cõceptura. Cùm omnis Deiparæ concessa diuinitus gratia, omne donum, & beneficium à primo suæ vitæ fœlici exordio in eam à Christi merito deriuatum in hunc illi finem collatum fuerit, vt digna esset Redemptoris mater, & dignum trãsmittendæ in illum sanctitatis organum fieret, ipsa prima in Annæ vtero sanctificatio, à peccatóque origineo immunitas illuc C spectauit etiam, quare oportuit, vt quæ ad tantum electa munus prodibat in lucem, nihil prorsus cum peccato haberet commune, nullum eius in illa esset debitum, vt nullum in Adamo fuit, cum non dissimili priuilegio is potitus creditur.

Solutio.

57 Atque vt non cum primum concepta Virgo est, Dei parens D fuit, sed quoniam statuto futura erat tempore, decuit, vt ab illo suo initio generaretur sancta, & omnis expers criminis, ita etiam quia definita temporis opportunitate iustitiæ in Christum Dominum transmittendæ medium debebat esse, oportuit, eam à prima sua origine nullum peccati

A debitum experiri. Experta, inquis, esset nullum, si ante præuisum Adami lapsum decreta illa fuisset ea ratione, vt Adæ filia esse non deberet, quamuis ab illo futura esset, vt eius vxor Eua, quæ licet ab eo, non tamen vt filia extitit. Verùm cum parentem habuerit Protoplastum, huicque de peccato lex imposita omnino fuerit, de peccato videlicet fugiendo, si filios sanctos procreaturus esset, fit, debitum in Virgine, vt in cæteros alios descensurum, quemadmodum nõ minus, quam illi, filia communis parentis erat.

Obiectio.

Est obiectio hæc apud recentiorum quendam, cuius vim superius dicta nullam esse ostendunt, cum ad immunitatem à debito isto, & quidquid illius videtur, satis profecto fuerit, legem & pactum omne de transfundendo crimine ad Augustam matrem minime pertinuisse, quod pro ea statutum non sit, vt pro illa non fuisse monstrauimus, & quamuis alia multa nunc se offerebant nobis, quibus id rursus confirmare validissime poteramus, ne tamen iterum eadẽ inculcemus, premenda silentio sunt, finisque huic imponendus capiti, & distinctioni prudenti quadam, ac veluti practica ratione, quæ nulli parui pendenda videatur. Est. 58

Solutio.

Grauissimi Ecclesiæ, fideique iudices quales supremo in Hispania sanctæ Inquisitionis prętorio præfecti sunt, facultatem nobis concedunt, ita interpretandi scripturas, vt Virginem sub peccati debito non comprehendant, quis ergo potest recta ratione aliter de Virgine sentire, cum præsertim recta ratio, & pietas postulet,

vt

vt quam possumus optimam de A illa existimationem habeamus, & vnusquisque ita debeat erga ipsam animatus & affectus esse, vt si in eius arbitrio ac potestate situm videret, hanc gratiam, & priuilegium illi concedere, non dubitaret, eam illi adscribere. Igitur saltè in iudicio ferendo, quod nobis liberum relictum est, euidenti ratione conuincimur, vt in eius fauorem inclinemur: maximè cùm patronū ius ipsū habeamus, dum B beneficium, & indultū principis latissimè interpretandum esse à nobis clamat, sitque à peccato immunitas beneficium maximum à Deo principe Matri concessum: latissimè igitur illud interpreremur, atque tam latè, vt & ipsum peccati debitum ab ea longè fuisse iudicemus, iuris illam satis vulgarem regulam habes lege *beneficium*, ff. *de constitutionibus principum*, & extra *de donationibus*, c. C *cum dilectus*, §. *penult. & fin.* lege *in testamentis.* ff. *de re iud.* lege *si furiosi*, C. *de nuptiis*, leg. 1. §. *cùm vrbem*, ff. *de verb. signif.* cap. *Sedes Apostolica*, cap. *eam te*, in verbo *gratia de rescrip.* doctores. & c. 1. in verbo *gratia de commodato*, & in can. *gratia* 1. q. 1. & cap. *nonnulli, de rescrip.* & lege 1. §. *finali* ff. *de quæst.* in verbo *gratiam.* Præcipuè verò indulti eius, & beneficij ampla facienda interpretatio est, D quod solùm eius, cui concessum est, fauoré respicit, & vtilitatem, vt Doctores notant ad cap. *odia*, de regulis iuris in 6. sed immunitas à peccato concessa diuinitus Virgini eius vtilitatem & commodum tantùm cōcernit, id est, in nullius damnum cedit, latissimè igitur interpretanda erit, extendēdaque ad ipsum vsque debitum, à quo libera prorsus extiterit. At hoc Redemptoris officit *Obiectio.* muneri, in cuius præiudicium concessum beneficium Matri exponendum non est. Negauimus *Solutio.* superiùs iam, officere, quod rursus nunc negamus, iterúmque sequenti dist. 1. c. negandum esse ostendemus, vbi obiectionibus nonnullis diluendis erit locus.

DISTINCTIO XII.

In qua oppositum nostræ sententiæ defendentium fundamentis principio controuersiæ adductis respondetur.

VT finem toti operi tandem imponamus, hoc vnum superest, vt aduersariorum fundamenta controuersiæ initio proposita diluantur. Præstabimus id ordine, quo illa retulimus, quanquam diuersis capitibus: ne in vnum solutiones omnium coniectæ lectori essent oneri, placuit varia illis dare. Sed antequam ad eas accedo, nonnullæ obiectiones sunt mihi, (nequid difficultatem ingerens prætermittatur) breuiter referendæ, soluendæque, hinc ad alia gradus expeditior.

CAPVT I.

Nonnullis obiectionibus satisfit.

PErsæpe à criminis debito immunitatem, quam tribuimus *Obiectio prima.* Virgini, priuilegium nominauimus, vt verò hanc excipiunt vocem auribus aduersarij, telum se inuenisse arbitrantur, quo malè nos feriant. Aiunt enim, priuilegium omne iuxta propriam nominis rationem, & eorum naturam, quæ de illo iuris periti do-

 cent

cent, legis exceptionem esse, ac A dici, quare si priuilegij alicuius vi peccati debitũ non contraxit Virgo, neque in Adam peccauit, lex certè vt minimũ in diuina mente iam erat, qua quid labente Adamo futurum de cæteris esset mortalibus, constituebatur, quaque, vt reliqui, comprehendebatur Augusta Mater. Aliàs quid opus erat priuilegio, vt neque in seipsa culpæ debitum ferret, neq; in Protoplasto vnà cum omnibus laberetur? Quòd si lege compre- B hensa fuit, iã reuerà debitricis aliqua ratione tristẽ conditionẽ experta est, falsúmque, ita cum illa fuisse actum, quemadmodũ cum humani generis Redẽptore in eorum sententia, quã nos amplectimur, venturũ etiam arbitrantium Dominum, quanquam nullus primi hominis futurus esset lapsus.

2 *Solutio.* Multa hi peccant, multa inuoluunt, quæ solis verbis cõstent, & vt ab istis ordiar. Priuatam legem C priuilegij vocem exponit, vel ipsi noscunt Grãmatici, quare nõ legis exceptio illius notio est. Cõfirmarẽ hoc probatissimorũ authorum calculis, ni res tã nota esset. Inter alios Azorius, Suarius, Vasquez, & Salas de legibus disputãtes videãtur, si placet. Placet illud Azorij moralium institut. 1. tom. lib. 5. c. 22. q. 1. scribẽtis, *priuilegium dici beneficium, diploma, rescriptum,* D *auxilium fauorẽ, gratiam, & in iure canonico indultum, immunitatem, vocari etiam cõstitutionem personalem, & singulare ius.* Hinc definitur cõmuniter ad priuatos homines, singulosque pertinẽs decreta lex. *Vnde inquit Aul Gell. lib. 10. cap.* 20. (Azorius ait) *priuilegia sunt priuata iussa, & de singulis cõcepta,*

Azorius. Suarius. Vasquez. Salas. Azorius.

Azorius.

quia veteres priuata dixerunt, quã nos singula dicimus. Vnde ex Isidoro can. Priuilegia dist. 3. dicitur, priuilegia sunt priuatorum leges, quasi priuatæ leges. Iam se ipsã obiectionis propositæ solutio his lectori ostendit. Enimuerò idcirco exceptio Virgini à cõmuni lege concessa priuilegium dicitur, & reuerà fuit, quod lex singularis fuerit, cùm pro mortalium nemine, vna excepta Virgine fuerit constituta. Fuit etiam immunitas, fauor, gratia, indultum, & diuinũ auxilium, constitutio prætereà, & personale ius, quando vni dũtaxat personæ, Dei genitrici nimirũ dictum esse contendimus. Accedit, cũ nostro concipiẽdi modo præsciret Deus, quid ipse intra se cõstiturus esset, & decreturus circa omnẽ trãsfundẽdæ gratiæ in posteros à primis parentibus rationẽ, quas electurus leges, vt eas Protoplasto imponeret, de originea culpa, de huius debito, de filiorũ in parẽte lapsu cadẽte illo, de cadendi vnà cũ ipso meo tristi debito, futuræ matris honori & sãctitate prospiciens, ita voluit eas omnes fore cũ illas esset apud se decreturus, vt illarum nulla tam diuinam parentem comprehenderet, quod exceptio à lege non quidẽ iam decreta, sed decernenda fuit, quodq; ad propriissimã priuilegij naturam, & conditionem satis, superque fuisse iudicamus. Id verò nullam irrogare assertori nostro iniuriam quis non videat?

Irrogari nonnulli obmurmurant, aiunt enim (secunda obiectio hæc est) æquari filio matrem, Christo Virginem, famulam Domino, Creatori creaturam ratione aliqua, eandem vtri- 3 *Secunda obiectio.*

que

que immunitatem à peccato, A eandem puritatem adscribi, nullum videri, aut esse vix vllum inter vtrumque discrimen, quidquid in superioribus dixerimus, latum affirmantes, & maximum intercedere. Nam licet aliquod sæpe à nobis expositum sit, re tamen vera solùm quoad modum immunitatis à peccato, & huius debito puritatis & gratiæ illud est, non quoad hæc ipsa, cùm vterque iuxta nostram sententiam omnino à culpa liber B sit, & à debito, & reliquis ad hæc spectantibus, vterque impeccabilis prorsus, purus, & sanctus penitus, quod indecens non parum videtur, quando assertoris dignitas, & maiestas tanta est, vt non solùm quoad modum sanctitatem habendi, & puritatem omnes, Matrem etiam exigat superare, verum & quoad ipsiusmet puritatis & sanctitatis substantiam, ita vt ei nullus possit ratione aliqua comparari. Confirmant hoc beatitudinis eiusdem C Christi exemplo, quæ nō tantùm præstātior reliquis omnium beatorum est, quoad modum, sed quoad gradum itē & entitatem, vt quæ sublimius attingat Deū, & plura ex creatis in eo videat, quā cæteri. Ergo eadem ratione, gratia, puritas, & à peccato, ac de- D bito exceptio non solùm quoad modum in Christo erit maior, sed quoad ipsam in se spectatā, cùm respondere gloriæ debeat, vt semen fructui, seu potiùs illi gloria vt fructus semini. Non autem id erit si nostra opinio sustinetur.

Solutio. Imò retenta illa est. Nam vt initium pluribus titulis conuenire Domino quidquid sanctitatis, est, & puritatis, quàm Virgini, sic in eum cadit, vt peccatum illi accidere, semper fuerit impossibile quod ita ei proprium est, vt oppositum apertam contradictionem inuoluat. Id verò non tantùm excellentior puritatis est modus, sed species veluti quædam istius à cæteris, sub illa contentis non parum diuersa, cum qua nulla ratione, quæ Virgini à nobis tribuitur, conferenda sit. Deinde conceptionis ratio longè alia in vno, ac in altero reperitur. Vi suæ assertori nullum peccati debitum poterat conuenire, vt sæpe iam diximus, potuit vi suæ augustę Matri, vt & peccatum ipsum. Præterea, si Theotoco immunitas tanta concessa est, propter Filij merita concessa est, quam hic obtinuit, operibus sibi non promeruit, habuit vt sibi debitam à primo suæ conceptionis instanti. Accedit: gratiam, quam gratum facientem dicimus, infinitis prope gradibus præstantiorē in Christo esse, (hoc modus rei siue gratiæ non est, sed entitas, & vt ita dicam, illius vera substantia) nec posse cum ea collatam Virgini comparari. Quoad petitum è gloria simile respondetur. Nec contemni debet, quidquid boni cōcessum matri est, vt digna tanti filij parens esset, datum ei fuisse, cùm non ea, quæ in homine Christo fuere bona, in illo idcirco fuerint, vt tantæ matris digna proles fieret. Quæ omnia, vt alia nō minora sileam, discrimina certè magna, tum quoad modum, tum quoad res ipsas inter Christum Dominum, & illius sanctissimam genitricem sunt. Non ergo Creatori, & Deo creaturam fœminam parem facimus,

facimus, cùm ab omni peccato, & huius debito immunem conceptam Virginem affirmamus.

5 Obiectio alia. Ps. 86. ver. 5. Sed vrgent nos illo à Doctotibus Psal. 86. vers. *Fundamenta eius in mõtibus sanctis*. Virginis ortui dari, sanctósque montes sanctos dici, qui veluti Mariæ fundamenta extiterint. Quo fit, vt quemadmodum ædificium præcedunt fundamenta, sic Virginem in Dei mente sancti ratione aliqua necessariò antecesserint. Hinc verò planè colligitur, non ante morales omnes vna cum Christo electam Matrem fuisse, vt diximus, sed post illos omnes, qui eius fundamenta esse deberent, atque ideo post decretam legem de communi malo, & istius debito, quare fieri non potest, vt verum sit, nullum in ea peccati debitum extitisse. Falsò locus ille accipitur, nec iuxta germanam illorũ mentem, qui Deiparæ illũ aptare solent. Quorum sensus est, summam aliorum sanctitatem, quæ extremũ claudunt vitæ diem, initium fuisse in Virgine, vt huius exordium, & prima gratiæ, veluti crepundia sublimiora multò fuerint, quàm cuiusque alterius è diuis sanctitatis culmen, & supremus apex. Ita Suarius. Suarius tom. illo 2. in 3. part. disp. 4. sect. 1. ver. 4. *Quarto addo* scribens, *pium & verisimile esse credere, gratiam Virginis in prima sanctificatione intensiorem fuisse, quàm supremam gratiam, in qua consummantur Angeli & homines*. Addit. *Solet ad hanc veritatẽ accõmodari illud* Ps. 86. *Fundamẽta eius in mõtibus sanctis, quia fundamenta sanctitatis Virginis posita fuerunt, vbi alij sancti consũmantur, quia diligit*

A *Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. Neque mirum, quia Altissimus qui illã fundauit, in ea factus est homo. Licet enim in mystico sensu argumentari, præsertim cùm Ecclesia huiusmodi scripturas Virgini accommodet, & in eundem sensum videtur Gregorius lib. 1. Regum cap. 1. explicare illud Isaiæ 2. Et erit præparatus mons domus Domini in vertice montium. Potest*, inquit, *huius montis nomine beatissima* B *Virgo designari*, &c. *In vertice autem montium fuisse, intelligi potest, quia gratia quæ in aliis fuit finis, & terminus, illi initium ac fundamentum fuisse videtur*. Sic ille adiiciens plura, quibus hoc ipsum egregiè confirmat.

Adiiciam ego. Ex ipsa obiectione colligere me posse, nullum in Virgine debitum fuisse. Nam si mortales illi qui sancti fuerunt, C illius dicuntur fundamenta, tunc reuerà fundamenta extitere, cùm sancti erant, aliàs montes sancti fundamenta eius non fuerunt, cùm autem erant sancti, peccati debitum non habebant: non ergo illud habuit, quæ in sui fundamenta immunes ab eo montes sortita est. Imò, inquit, tota montium istorum vita in eis illud fuit iuxta Vasquij placitum, D tom. 2. in 3. partem disp. 116. cap. 5. num. 48. & 49. supra relatum à nobis, & confutatum vt verum hoc sit, nihil, quantum ad præsens attinet, aduersum nos habet, siquidem præfati montes Virginis fundamenta censendi sunt in diuina mente, cùm ante præuisam culpã sanctos eos contemplabatur Deus, primos patentes, scilicet ea illos ornatos gratia, quam,

quam, si vir in iustitia persisteret, transmissurus esset in prolem, quámque si ab innocentia deflecteret, collaturus esset Dominus Matri, quare in eis, vt Sancti cernebantur, Virgo fundata est, non vt inficiendi peccato erant, vtque illud ad posteros transmissuri. Idem iudicium de reliquis sanctis esto, quorum sanctitas, vt & gloria definita illis est, ante peccati omnis præuisionem, atque idcirco ante omne in eis debitum ad peccatum. In his ergo sic à Deo B cognitis Virgo fundata est, vnde nullum ad eam peccati debitum potuit pertinere. At eo tempore ab eis Virgo extitit, quo iam scelere contaminati præcesserant, debitúmque in omnes transfuderant. Verum id est. At non vt criminis primi homines authores fuêre, non reliqui, vt eo infecti Deiparæ fuêre initia, sed vt naturæ humanæ creati fontes, quorum cenosa vnda illa corrumpi nō potuit, quod huius loco Deus C claram, purámque gratiæ aquam ipso conceptionis momento adhibuerit, ipse per se bonum cœleste infundens, quod, si Protoplastus stetisset, reliquisset filiis, vt hæredibus. Cùm ergo in montibus sanctis fundamenta Virginis hac ratione fuerint, in eisque iuxta eam tunc peccati debitum nullum, nullam peccandi in alio amaram necessitatem inuenire quisquam valeat, fit, horum nihil in Deipara vnquam repertum D fuisse, oppositúmque aduersariorum sententiæ velint, nolint, ex ipsorum obiectione potiùs colligi, quàm quod nocere nobis possit.

Obiectio.

Solutio.

7 Obiectio. Colligi alij hac ratione contendunt (desumunt eam ex Moralium 3. libro tract. 1. num. 9. Morales. apud quem illam, vt eam subiiciam inuenies) *Præsumptio veritatis est in fauorem illius, qui fundatur in regula communi, & generali, adeò quod dicenti se esse à regula exceptum, incumbat onus probandi talem exceptionem, est enim regula, quæ rem breuiter narrat, vt dixit Iurisconsultus Paulus in l. 1. ff. de reg. iur. & qui exceptionem proponit, firmat, & corroborat vniuersale regulam in contrarium, vt dicitur expresè in lege, Nam quod liquidè. §. fin. de pen. legat. vbi Doctores cōmuniter, & Euerardus in sua centuria legali in loco ab exceptione à regula præcipuè, num. 12. vbi plures glossas, & doctores vtriusque iuris refert in hæc verba: In dubio potior est causa illius, qui habet regulam pro se, habet enim aduersarius necessariò ostendere rationem, quare in illo casu regula non debeat subsistere, & sic semper pronuntiandum est pro illo, qui habet regulam pro se, nisi aduersarius doceat apertè per casum legis illud, de quo est quæstio, esse specialiter exceptum. In præsenti autem materia de originei peccati debito, ac de originali peccato regula generalis est, quam ex D. Paulo ad Roman. 5. num. 12. posuimus, sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatū mors, ita & in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Ratione cuius dæmones signa victoriæ suæ posuerunt super omnes sanctos etiam maximos, vt super Ioannem Baptistam quo inter natos mulierum non surrexit maior, iuxta illud Ps. 73. v. 5. posuerunt signa sua signa, sicut in exitu super summum, vbi Theodoretus sic exponit. Tro-*

phæa, quæ signa, & indicia victoriæ sunt, erexerūt super portas nostras, & D. Hieron. vertit, posuerunt signa sua in trophæū manifesta in introitu desuper. Hostes ergo Dei vexilla sua super portas in introitu posuerunt. Portæ per quas in hūc vitā ingredimur, cōceptiones sunt, super has in ipso in hūc mundū introitu hostis noster vexilla originarij debiti, & peccati effert, super summū etiam Baptistam hostile vexillū fixit, vt tradit P. Barradas lib. 7. concordiæ cap. 14. ante medium pag. 636. colum. 2.

8 *Quod si inter partes oppositas cōtrouersia contingat super tali exceptione probanda, testes asserentes de affirmatiua potiores sunt, & preferēdi testibus de negatiua dicētibus, quia negatiua, cū nō percipiatur sensu aliquo, reputatur improbabilis directè secundùm naturam, nisi negatiua coarctetur loco, & tempori, quia tunc sortitur vicē affirmatiuæ, vt Bart. in l. 1. C. de fug. vrb. Rom. & in l. actor. C. de probat. latè Bertachinus verbo negatiua fit fol. 136. col. 3. vbi assignat formam seruādam à teste super negatiuā, & sic magis creditur duobus testibus affirmatiuis, quàm mille negantibus, vt dixit glossa, & ibi cōmunis in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitrijs, maximè quando testes de affirmatiua essent in fauorem rei, quo casu testes etiam ignobiles præferuntur testibus nobilibus accusatori fauentibus, vt docuerunt Abbas in c. ex litteris. col. 1. de probat. Phil. Decius, & plures alij, quos refert, & sequitur Tiraq. de nobilit. c. 20. n. 34.*

9 Solutio. Vno verbo totam hanc machinam dissoluemus, si perpenderimus obiectorū nihil habere locū posse, quoties ipse qui legem, & regulam statuit, disertè agens de illa effert, suæ non esse mentis, vt ea Titius, v. g. comprehendatur. Et quidem statutam de origineo peccato, vt à Deo latā scimus, sic ab illo explicatam ignorare non possumus, vt dixerit, nolle in ea sede optima parente agere, quod illam excipere, seu comprehēdere noluisse, fuit. Ita per Tridētinum conuentum exposuit nobis, cuius decreta Dei planè sunt, Deus per illa nobis loquitur, suam mortalibus mentem aperit. Nec enim homines, sed numen ipsum in Conciliis oracula fundit, & interpretatur abstrusa vt in Apostolorum actis 15. c. v. 28. conspicitur. *Act. 15. v. 28.* Cogitur prima Synodus, cùm prius controuersum deciditur, sic antistites, *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Deinde vt ex Morales etiam, quod respondeam obiicientibus ex illo, habeam, placet eiusdem vti verbis num. 42. contentis, inquit, *Moral.* *Licèt verum sit absolutè loquendo, præsumptionē veritatis esse in fauorē illius, qui fundatur in regula communi, & generali, vt in octaua suppositione n. 9. probauimus, tamen fortior præsumptio est pro eo, qui generalem regulam constituit, quod scilicet in ea generalitate, & vniuersalitate noluerit comprehendere id, quod verisimile in particulari non esset cōcessurus. Ita expresè habetur in regula in generali concessione de regulis iuris, in 6. & in c. 2. & 3. de officio Vicarij in 6. & probat latè Euerard. in centuria legali in loco à generalitate pag. 32. cum seqq. Esset enim absurdum, quod prudens, & rationalis intentio deseruiret verbis, & non verba intentioni. Absurdum autem vitandum dicitur illud, in quo neque ratio, neque æquitas militat, sed ex quo malum aptum est prouenire. De quo optimè Euerardus*

A *dus loco citato in loco ab absurdo pag. 151. cum sequentibus. Sed magis ad nostrum propositum facit determinatio Iurisc. Vlpiani in l. 6. ff. de pignorib. vbi sic ait; obligatione generali rerum quas quis habuit, habiturusve sit, non continebuntur, quæ verisimile est, quemquam specialiter obligaturum non fuisse.* Verisimillimum autem (hoc iam nostrum) vt minimum videri cuique debet, obligaturum minimè Deum fuisse B rem illam peccati debito contrahendo, quæ ita illius futura erat, vt mater filij est, maximè cũ ex opposito malũ quodammodo ipsi proficiscatur Domino, parentem scilicet minus puram, & à peccato liberam fore, quam Theotocon deceat, quod dedecus in ipsum reuocari Deum videtur.

10 *Obiectio. Morales.* Sed redeunt aduersarij, & ex eodem Morales iterum premunt C illis, quæ numero 3. supra in eo sunt: *Supponendum est ex D. Augustino epist. 157. sic dicente, Vbi res naturaliter obscura nostrum modulum vincit, & apertè Scriptura diuina non subuenit, temerè hinc aliquid definire humana cõiectura præsumit, & in his rebus difficilibus secundùm Origenem 1. Periarchon c. 5. quod magis veritati sit proximum, vel quid secundùm pietatis regulam opinandum sit, sequamur. Non au-* D *tem apertè nostræ sententiæ Diuinæ litteræ suffragantur, temerè igitur definitur, temerè sustinetur.*

Solutio. Non definitur, id enim solius Romani Pastoris est, sustinetur vt probabilis, atque multarum aliarum instar probabili ratiocinatione à Doctoribus ex Sacris deductarum libris; nec minori probabilitate quam ab eis illæ sapientissimè colligantur, ex eisdem hæc infertur litteris. Non est autem Augustini mens, nec esse potest, quam obiectio contendit, quando si ea esset, absurdam manifestè rem tantus Ecclesiæ Pater asseruisset. Quid enim excogitari absurdius posset, quàm docere, affirmandum nihil, quod apertè Sacræ non testentur litteræ, aut nihil in ea causa dicẽdum, quam expressè diuina oracula non decernant. Sensus igitur Augustini duntaxat est, non ita pronuntiari debere in iis, quæ ad Deum, & res diuinas pertinent, cùm exploratum minimè habetur, quid tradat fides, ac si omnino certum, & orthodoxa esset regula, quod profertur: ni velis omnem Theologicis opinionibus ianuam præcludere, bonam Scholasticæ Theologiæ partem è medio tollere, os præceptoribus claudere, atque illa omnia interdicenda esse, quæ Catholica veritas credenda omnibus non exponit. Liberum ergo cuique profectò est, vt suadens ratio in his tulerit, modestè sentire, præsertim cùm nulli prorsus iniuria sit, prodéstq; alteri, iuxta id, quod rectè ipso naturæ ductu omnes Iurisprudentes aiunt, *Quod mihi prodest, & tibi non nocet, teneris facere. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluuia arcenda, & l. Proculus. ff. de damno infecto.* Doctores *in l. altius. C. de seruitutibus, & aqua.*

Vt si litiganti, Morales num. 5. ait, *de nobilitate sua Rex talẽ ferret sententiam, vt cuique liberum esset eum habere, & nominare fidalgum, aut vilem, & plebeium, certè qui non eum nobilem, sed ignobilem,* 11 *Morales.*

&

& obscurum haberet, & appellaret, signum daret manifestum non amicitiæ, aut beneuolentiæ, sed prauæ erga illum affectionis, quia cum alteri prodesse posset absque proprio nocumento, non fecit. Laudatur enim ab Spiritu sancto Ecclesiast.31. nu.10. qui potuit transgredi, & non est transgressus, & facere mala, & non fecit. Vbi Glossa ordinaria, & Lyra, & Iansenius, & S. Thomas 2. sent. dist.7. quæst.1. art.1. ad 4. laudabilitas non dependet essentialiter à potestate peccandi, sed à voluntate adhærente bono, alias virtuosus, in quo est minor mobilitas ad peccandum, esset minus laudabilis in actu suo, quàm carens virtute, & bonum operans, sed potestas peccandi est signum laudabilitatis respectu laudantium, in quantum ostendit, non coactè voluntatem bono adhærentem maximè in dubio, quia tūc pietas amplectēda est. Hucusque ille. Pietati verò nostra sententia fauet, vt ex parte Suarius disp. illa 3. sect.2. vers. *Prima sententia* dixit, cùm pietatis ei speciem tribuit. Deinde iniuriam infert nemini, sed magnum potiùs Deo, & Virgini honorem conciliat, facultas prætereà ita opinandi à Domino, ab illius ministris scilicet nobis est, à sapientissimis, atq; illustrissimis in Hispania supremis, fidei quæsitoribus, vt iam explicuimus, nihil ergo, cur aliter sentiamus obiici ab aduersariis potest. Legem superioribus annis tulit Philippus Secundus Hispaniarum Rex, qua, vt summi regni proceres certo quodam honoris titulo decorari, nominarique ab omnibus possint liberam cuique potestatem fecit, neminem ad illos eo cohonestādum voluit cogere, qui ab illo eos alloquens abstineret, pergratúmne illis faceret, aut eis aliquod exhiberet obsequiū? Prorsus nullum. Quod ergo totius orbis Dominæ, ac reginæ præstāt, qui cùm possint eā ab omni peccati debito liberam prædicare, contrà tamen sentiunt, loquuntur, scribunt, aliósque in suum pertrahere conantur placitum à nostro eos censuris forsitan deterrentes?

12 Magnum fortassis dicet, quòd ita Dominicæ illam redemptionis propriæ sumptæ participem reddunt, cuius incapax fuisset, si nec originei mali debitum sensisset vnquam, nec in Adam peccasset. Ita obiicit recentiorum quidam, ingenuè concedens nobis, satis quidem videri, vt dicatur redempta potuisse debitum pati, ab eóque Assertoris meritis fuisse exceptam, quanquam non redemptione propria, & exacta, sed impropria valdè, ac metaphorica. Quo putat, occurrere se omnibus superiùs à nobis adductis ad similem obiectionem soluendam. Itaq; duplicem redemptionem comminiscitur, propriā, & veram alteram, alteram in speciem tantùm, & translatitiā, hanc ait Virgini solùm à nobis dari iuxta nostram philosophandi rationem in hac materia, non illam, atque idcirco respondisse nos hactenus obiicientibus, Virginem redemptam non esse à Christo, si debitum non sustinuit, admodum frigidè, cùm illi non de quacunque agant redemptione, non quauis contenti sint, nec esse debeant, sed vera, & propria, cui nō sit locus, si nec peccatum, nec debitum Deiparæ contigere.

Suarius. Responsio.

Velle

Velle autem per metaphoricas locutiones, vocúmque detortas acceptionum licentias Patribus, Doctoribus & rationi satisfacere, atque ita vrgentiũ vim infringere, ludere potiùs in re seria est, quàm veritatem duntaxat sincerè amare, cui tantùm studere ij debeant, qui fidei tractant dogmata, ni velint passim tum errare ipsi, tum alios decipere. Vt ergo apparentibus nominum significationibus non fallamur, sed vocabulorum proprietate retenta, quid vnaquæque res sit, non minus facilè percipiamus, quam verè, mittamus translationes quasque, latásque sermonis vsurpationes, his enim è medio sublatis cõstabit clarè, propriam, verámque redemptionem locum in Virgine haudquaquam inuenire potuisse nostra opinatione admissa. Hucusque obiiciens.

13 *Refellitur.* Qui non aduertit vocis proprietatem, seu rigorem bifariam sumi, aut comparatione illius, vnde nomen ortum duxit, & impositionis occasio fuit, aut rei, quæ per illam exprimitur. Rigor ex his prior seu proprietas, ad etymologiam spectat, qualis respondet lapidi à pedis læsione. Posterior ad naturam, siue conditionem eius, quod significatur, vt in eodem apparet lapide, ne ab illo recedamus, cuius vis & notio terræ portiunculam singulari quadam duritie affectam nobis declarat. Ad hunc modum de redemptionis vocabulo iudicãdum est, si originem illius consideras, eam à malo audienti liberationem repræsentat, quæ obrutum illo in meliorem asserit fortunam, si rem, quam vsus illi iam tribuit, & classici authores probarunt, omnem ab aduersis immunitatem, quæ pati quis potuit, & pateretur, ni alterius beneficium, redimentis scilicet non intercessisset. Non negabo priorem illam strictiorem esse, magísque propriam nominis acceptionem, quod negabo, est, posteriorem satis non esse ad veram redemptionis significationem saluandam intercedente vsu illius, vt intercedit, tum in Sacris litteris, vt superiùs vidimus, tum in illarum sectatoribus, vt videre in magno Dionysio est de diuinis nominibus ad calcem scribente, *Redemptionem eam Theologi appellant, quatenus ea, quæ verè sunt, in nihilum recedere non patitur.* Quid clarius? *Dionys.* Confirmo humanis scriptorum testimoniis ex voce simili vt nihil in veritatis prolatione desit: *Qui non tenetur, liberari dicitur,* ait Glossa *in l. quod si. ff. de hæreditate, vel actione*: Item *l. decem stipulatus. ff. de verborum obligationibus* 116. *habetur. Sed etsi decem petieris à Titio, Nauius non erit solutus*, id est, expeditus, quoniam adhuc potest obligari, vel non erit solutus, id est, liberatus, liberare, ac redimere, penè idem sunt. Vides autem quo sensu illud vsurpetur ab iis, qui loquendi rationem, & leges non ignorant, non violant, idem cense fieri circa hoc absque vocis iniuria posse. Qui medici arte à morbi periculo ereptus fuit, liberatus à morbo dicitur eius industria, cur non & redemptus, qui alicuius opera longè à seruitutis malo, & debito fuerit constitutus, in quæ

aliàs suaptè conditione deueniret? Sanè vt superius etiam diximus, præstantius is expertus esset amoris erga se illius argumentum, qui sic eum secutum reddidisset, quam si post seruitutem cõtractam restituisset pristinæ libertati. Vide Morales suprà num. 6. vide Augustinum in id Psal. 85. *Eruisti animam meam ex inferno inferiori.* Enarratores in Psalmo 143. dum illa exponunt, *redemisti seruum tuum de gladio maligno*, apud quos inuenies, quam sine vitio redimendi à nobis vsurpetur vox ad eam significandam, quam Virgini damus immunitatem vt à Christi meritis profecta est, quámque rectæ sit conforme rationi à redemptorum numero Deiparam non excipere, ob id solum, quod euasit Redemptoris merito mala ea, quæ non vitasset, si præuenta misericordiæ dulcedine non fuisset. Concludamus ergo & redemptionis vocabulo non abuti nos, & potiorem, melio rémque redemptionis speciem Deiparæ nos tribuere; Cùm verum illud Iurisprudentum sit, *Melius est principijs obstare, quàm post vulneratam causam remedium quærere. l. finali, C. in. quibus causis in integrum restitutio non est necessaria, & l. 1. C. quando licet vnicuique sine iudice se vindicare.* Obstamus nos principiis culpæ cuiusque in Virgine, obstamus, cuique vulneris causæ, vnde in maiorem illius honorem, & laudem nostra sententia est.

Morales. August. Ps. 143. v. 10.

A B C D

CAPVT II.

Aduersariorum fundamenta ex Diuinis accepta litteris controuersiæ initio proposita diluuntur.

1 Omnia ex Paulo non vno tantùm loco, sed multis, iísque grauissimis originei mali, & redemptionis causam tractante desumpta illa erant. Quibus antequam sigillatim faciam satis, iuuat præmittere. Commune regulis esse vniuersalibus, tum in diuina pagina, tum sæpè alibi suis exceptionibus non carere, quod qui neget, ipsi refragabitur veritati. Vnde generalis ea orta regula est, esse vniuersalem nullam, quæ non patiatur aliquam exceptionem. Quam vniuersalis illa, *Deum nemo vidit vnquam*, Ioannis 1. versiculo 18. & tamẽ frequens Theologis nostris est, vidisse Deum præsenti vita ipsius patentem optimam. Sic Antoninus 4. p. titulo 15. cap. 17 §. 1. ab illis verbis, *fortè in ipso conceptu*, probans ex Bernardo hom. 4. *super Missus est*, &c. dicente *illi solùm datum est, nosse, cui datum est, experiri*, &c. rursus, *vt qui soli Patri notus est, sit & illi.* Albertum in eandem sententiam profert, quam certam Richelius dixit in Dionysium de cœlesti hierarchia art. 18. Gerson Alphabeto 15. tit. 8. & Alphabeto 88. titulo 9. Vbertinus de Casalis lib. 1. arboris vitæ crucifixi cap. 9. ad finem. Villanoua Archiepiscopus Valentinus iam ferè adscriptus Diuis, serm. de resurre ct. Medina 3. p. quæst.

Ioan. 1 vers. 18. Antoninus. Bernardus. Albertus. Richelius. Gerson. Vbert. Cass. Villanoua.

quæst.27.art.5. ad fi.innuit Cyprianus serm. de natiuitate illis verbis, *Vnde & Matri plenitudo gratia debebatur, & Virgini abundantior gloria, qua carnis, & mentis integritate insignis, spirituali, & corporali intus, & extrà Christi præsentia frueretur.* Vbi de natiuitatis agit die, in quo Virgini abundantiorem gloriam datam fuisse cōtendit, qua Christi præsentia intus, & extra cœlestibus delibuta gaudiis frueretur. Solet Rupertus ad hoc ipsum comprobandū afferri, quod lib.3. in Cantica exponens illa, *oculi tui columbarum,* dicat, Virginem raptam in tertium cœlum fuisse, & vidisse arcana mysteria, quæ non licet homini loqui. perfectius, & excellentius, quàm Paulum. Tandem Suarius tomo 2.in 3.partem disput.19.sect.4. inquit, *Piè, ac probabiliter credi posse, Beatam Virginem in hac vita interdum eleuatam fuisse ad videndum clarè diuinam essentiam breui tempore.* Subdit; *Hæc est sententia grauium authorū,* refert à nobis nunc citatos, quos ex illo huc transtulimus, aliquorum obiectiones proponit, soluit, piisque, ac solidis coniecturis denique rem confirmat. Quem Morales lib.1.tract.1.num.11.ad verbum refert, & sequitur, addens nonnulla, quæ in eo videre lector potest.

Cyprianus. Rupertus. Cant.4 v.1. Suarius. Morales.

2 Videat nunc, perpendátq; paulisper aliam, quam ei à communi regula exceptionem dabo. Regula communis est; *Quis poterit dicere mundum est cor meum, purus sum à peccato,* Prouerb.20.v.9. quam ita Ecclesiastes cap.7. versic.21. habet, *Nemo est homo iustus in terra, qui faciat bonum,* & Ioan.1. canonica 1.cap.vers.8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* & vers.10. *Si dixerimus, quoniam non peccauimus, mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis.* Exceptio beata Virgo est, quæ nullum vnquā peccatum commisit, vt docet fides, passimque doctores tradunt, inter quos Suarius disp.4. sect.4. dicto 1. est dicens, *Virginem nunquam peccasse venialiter de fide est, & definita esse fertur in Concilio Claramontano sub Vrbano II. vt refert Vega lib.4. in Triden. cap.18. Concilium etiam Tridentinum sess. 6. can.23. licèt directè hoc non definiat, id tamen supponit, dum docet, Ecclesiam tenere Beatam Virginem ex speciali Dei priuilegio omnia venialia peccata vitasse, & hanc esse antiquorum Patrum traditionem & consensum constat ex iis, quæ disput. præcedenti sect.5. adduximus, præsertim ex illo celebri loco Augustini lib.6. de natura, & gratia, cap.36. cùm de peccatis agitur, nullam de Virgine matre habere volo quæstionem, &c. Et ex Bernardo epist.174. & sermone 2. de Assumptione. Absit, inquit, vt proprij quidquam inquinamenti hæc aliquando habuisse dicatur; & ex Ruperto lib.7. de glorificatione Trinitatis cap.13. & lib. in Cantica circa principium, Ricard. de Sancto Victore lib.2. de Emanuele cap.30. & lib. super Cātica cap.39. vbi inquit, omnes Virgines esse species Christi, Beatam autem Virginem esse specialem eius speciem, quia speciem suam nunquam per aliquod peccatum mortale, vel veniale maculauit. Denique constat hæc traditio ex communi consensu Theologorum in 3.dist.3. qui varijs*

Prou.20. v.9. Ecclesiast.7. v.21. Ioan.1. can. 1.v.8. Ibid.v.10. Suarius.

mittere, commune scelus fuisse A in Virgine, aut si excipiendam nihilominus à tanto malo eam iudicant, neque si excipiatur, vim Apostolo fieri, existimăt, vel peperam illius sententiam exponi, corrumpive, desinant eam nobis obiicere, quando non minori facilitate, qua ipsi, exceptionis beneficio tueri nos possimus.

Obiectio. Solutio. Effugium.

At non erit redempta Virgo? Erit, vt toties dictum à nobis iam est. Sed B aiunt Pauli mentem non fuisse, asserere, ita peccasse omnes, vt re ipsa peccatum in se contraxerint, sed re, aut debito in se, vel mortalium primo, cúmque in hoc peccasse Virginem doceant, peccatique debito subiectam fuisse putent, nullam Paulinis verbis adhibere se clamitant exceptionem, sed rectam potius, & communem illorum explicationem, quæ necessariò amplectenda sit.

Pseudo Anselmus. Pererius. Salmerò. Catharinus.

Eius Anselmus est, seu Herbeus, C cui Pererius ad Roman. disp. 12. in calce subscribit, & Salmero disp. 26. versiculo *non ignoro*, Catharinus, Cardinalis Hugo, & alij.

Examinatur effugium hoc & refellitur.

Examinandum hoc effugium est, post examen, vt falsum penitus excludendum. Agit reuerà citatis verbis Paulus, vel non solùm de peccatis, quæ debito, aut in alio duntaxat contrahuntur, sed de ijs etiam, quæ vnusquisque in se habet, vt optimè inter alios Gut- D terius, Placentinus, Cornelius, & Iustinianus exponunt, vel de illis tantùm, quæ quisque propria voluntate committit, vt alij censent, quos audiemus statim.

Gutterius. Cornelius à Lapide. Iustinianus.

Audiendus prius vnus illorum, aut alter est, qui tam de origineo, quàm de reliquis differere Apostolum censent, & vt à Iustinia-no incipiam, inquit iste, quæ numero sequenti iam leges.

5 *Non modo primo parente peccante eius veluti tabe omnis posteritas contaminata Deo erat exosa, sed tam Iudæi, quàm Gentiles proprijs sceleribus, diuinam in se iram prouocarant.* Sic ille. Cornelius verò: *Hæc est ergo sententia quam, quasi iudicialiter audita vtraque parte ex ore Dei pronunciat Paulus, quæ vtramque partem, scilicet tam Iudæos quàm Gentiles prosternit, & condemnat, quasi dicat. Vos Iudæi arroganter contra gentes insolescitis, vosque iustos ex lege reputatis, vos vicissim gentes Iudæos, quasi recutitos contemnitis, & ob morales virtutes iustitia arrogatis. Ego vestram vtrinque causam, iustitiam, vitam, & mores examinaui cap. 1. & 2. atque ex allegatis, & probatis iudico, & edico omnes, tam Iudæi quàm gentes peccauerunt, & egent gratia Dei. Hæc sententia sternit omnium hominum superbiam, omnium cristas deiicit, omnésque peccati condemnat, omnes peccatores iræ Dei obnoxios pronunciat, & egentes Dei gratia omnes supplices Deo facit, vt non nisi ad Dei gratiam, clementiam, misericordiam, & indulgentiam prouocare, & appellare possint.*

Iustinianus. Cornelius à Lapide.

Lege Brunonem, qui vt minimum de origineo crimine re ipsa contracto locum intelligit, vt & Ambrosius, ni velis, de peccatis etiam propria libertate commissis ab eo Paulum exponi, Verba illius sunt: *Quia dixerat super omnes Iudæos, & Græcos credentes Dei esse iustitiam, vt hoc probaret adiecit, omnes enim peccauerunt, tam Iudæi, quàm Græci, vt ostenderet nihil profuisse legem sine fide. Sic enim lex data est, vt fides esset in* lege,

Bruno. Ambrosius.

lege, *quæ futuram speraret salutem. Quamobrem mors Christi omnibus profuit, quia & hic in sæculo, quid credendum & obseruandum est docuit, & de inferno omnes eripuit.* Certè illa, *vt ostenderet nihil profuisse legem sine fide*, apertè indicant, de peccatis re ipsa contractis Ambrosium agere, aliàs ridiculè particulam *vt*, quæ finem & propositum indicat, adiecisset, inanis etiam reliqua esset commentario.

6 *Chrysostom.* Clariùs pro nobis Chrysostomus hom. 7. dicens: *Hic rursus tumultuatur Iudæus, nihil selectum, nihil eximium præter alios habens, vt qui vel cum vniuerso orbe censeatur, vt ne igitur hoc illi accidat, terrore rursus illū reprimit, addens, non enim est distinctio, omnes enim peccauerūt. Neque enim mihi allegaueris illum esse Græcum, illum Scytam, alium Thracem, omnes enim eadem conditione sunt; nam si legem accepisti vnum modo didicisti, nimirum ipsius peccati agnitionem, non illius fugam. Deinde vt ne dicerent Iudæi, peccauimus quidem & ipsi, sed non perinde atque illi, attexuit, & destituuntur gloria Dei, ita vt quamuis non eadem cum illis peccata admiseris, gloria tamen Dei æquè priueris, es enim ex ijs vnus, qui offenderunt: qui porrò offendit, is non inter eos, qui glorificantur, sed inter eos, qui pudefiunt, recensentur.* Hactenus Chrysost. Cui attexendus

Origenes. Origenes commentariorū in Pauli epistolam ad Rom. lib. 3. qui præsentem locum exponens habet. *Nulla, inquit, distinctio est inter Iudæos, & Græcos, cum cōstet ex æquo omnes sub peccato factos esse, sicut suprà claruit, & nūc iustitiā Dei legis, & Prophetarum testimonijs fultam per fidē Iesu Christi ex æquo omnibus datam ex eo, quod omnes sub peccato facti fuerant, alieni sine dubio effecti sunt etiam à gloria Dei, quod eam nec capere vllo genere poterant, nec mereri. Quomodo enim peccator auderet dare gloriam Deo, ad quem Propheta dicit, peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas? Et iterum alia Scriptura dicit, non est speciosa laus Dei in ore peccatoris. Idcirco iustitia Dei per fidem Iesu Christi ad omnes perueniens, qui credunt, siue Iudæi, siue Græci purgatos eos à prioribus sceleribus iustificat, & capaces facit gloriæ Dei, & hoc non ex meritis eorum, nec pro operibus facit, sed gratis gloriam præstat, per redemptionem,* inquit, *quæ est in Christo Iesu. Videamus attentiùs quid sibi velit redemptio quæ est in Christo Iesu. Redemptio dicitur, quod datur hostibus pro his, quos in captiuitate detinent, vt eos restituant pristinæ libertati. Detinebatur ergo apud hostes humani generis captiuitas peccato tanquam bello superata. Venit Filius Dei, qui factus est nobis non solùm sapientia Deo, & iustitia, & sanctificatio, sed & redemptio, & semetipsum dedit redemptionem, id est, semetipsū hostibus tradidit, ac sitientibus eis suum sanguinē fudit, & hæc est credentibus facta redemptio.*

Quæ omnia luculentissimè ostendunt Originem de peccato 7
reipsa cōtracto ab omnibus, quod inquit Paulus, accipere, neque illam de peccato vel in propria persona, vel in primo parente admisso commentationem illi vnquam in mentem venisse. At cur veniret, cùm disertissimè tum ex primo & secundo capite, quæ veluti propositio, & assumptio collectionis, quam tertio infert, videntur

dentur mihi, tùm ex iis, quæ in A tertio præcedunt, manifestè cuique legenti constare possit, quid Paulus tota disputatione, quę grauissima est, agat, quò tendat, quibus probet, quod doceat? Illam breuiter Vasquez exponit tom. 2. in 3. partem, disp. 115. cap. 3. à num. 19. vbi contendit, de peccatis dũtaxat proprio arbitrio commissis Paulum agere. *Adde* (scribit) *ex illo loco ad Roman. 5. Concilium Tridentinum sess. 5. vbi agit* B *de peccato originali, non colligere hoc peccatum ex Adamo in omnes homines fuisse deriuatum, sed ex illo ad Roman. 5. per vnum hominem. peccatum intrauit in mundum*, &c. *Et quamuis ex illo colligat Augustinus, omnes peccasse in se ipsis, aut etiam in Adamo, & ita peccatum originale contraxisse, tamen inde nihil probari posset, eo quòd Apostolus eo loci non contendit singulos homines peccasse nullo excepto, sed omnes,* C *siue Iudæi sint, siue etiam Græci, & Gentiles peccasse, & indiguisse gratia Dei, vt ita ostenderet, Iudæos ab hac lege non fuisse exceptos ex eo, quod haberent legem scriptam, & circumcisionem, in qua ipsi plurimum præ aliis nationibus gloriabantur, & ita paulò superiùs dixit. Quid ergo? Præcellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus, hoc est per causam ostendimus, Iudæos, & Græcos omnes sub peccato esse*, &c. *Et sanè testi-* D *monia, quæ in huius confirmationem Apostolus ex veteri testamento adducit, non de peccato originali, sed actionis loquuntur, vt quisque facilè videre poterit.* Sic ille.

Vasquez.

8 Vt verò ad Paulum redeam, cuius, si prætereo, quæ primo, & secundo capite habet, prætermittere illa nõ possum, quæ tertio à versu 9. continet, tam enim perspicuè germanum eius sensum ante oculos ponunt, vt illustris quædam ipsius expositio fiat. Audi Apostolum: *Causati enim sumus* (inquit Paulus) *Iudæos & Græcos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est, quia non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirẽs Deum, omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum, sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labijs eorum, quorum os maledictione & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem, contritio & infælicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt, non est timor Dei ante oculos eorum. Scimus autem, quoniam quæcumque lex loquitur iis qui in lege sunt, loquitur vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo, quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo, per legẽ enim cognitio peccati, nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata à lege, & Prophetis, iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum, non enim est distinctio, omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei.* En collectio. Quæ illam præcedunt, suntne de peccatis in alio contractis, an de illis, quæ quisque in se habeat? Vidit hæc Toletus, vnde in eius loci cõmentario post verba *omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei.* *Duo*, inquit, *hæc sunt, duobus superioribus respõdẽtia, omnes quidem peccauerunt, tam Iudæi, quàm Græci, & quamuis minora peccata Iudæi præterire possint, quia Deum coluerunt, tamen adhuc & ipsi*

Ad Rom. 3. ver. 9.

Toletus.

Ad Rom. 3. ver. 23.

num dicta, vel sanctorum Patrum, aut Doctorum nobis desint, quibus nostram sententiam defendamus, aut nullæ rationes sint, quæ illius probabilitatem cuique, non omnino proteruo facilè persuadeant, ostendantque indignè Scholasticos eos agere, qui censuræ illi notam inurere non verentur. Soluuntur, ais, quæ defendunt nos Scripturæ, Patrum, & Theologorum testimonia, rationes facilè diluuntur. Fortassis penitus insolubilia sunt, quæ Doctores illi afferunt, vt istam vniuersum iudicij diè à mortis lege omnibus impositâ exceptionē confirment? Non hoc dabunt, qui oppositum verū existimant. Nihi ergo reuerà est, quod excipiendi facultatē nobis interdicere iustè queat. Iure igitur à communi lege in Adam peccādi, cuius assertor est Paulus, Reginā mundi excipimus, iure, sic esse accipiendū Apostolū arbitramur.

Obiectio.

Solutio.

11 Quo verò sensu illud ver. 18. in eodem 5. ad Rom. c. *Igitur sicut per vnius delictūm in omnes homines in condemnationem, &c.* Fortissimum hoc aduersarij censent argumentum: aiunt enim, si ab Adami lapsu omnino libera Mater Augusta est, inanis tota Pauli redditur argumentatio, inferri validè nulla ratione potest, Virgini gratiæ causam Christū fuisse, cùm ab vnius delicto in omnium condemnationem ad vnius iustitiam in mortalium omnium sanctificationem arguat, & ad Protoplasti crimen non pertinuisse Theotocon affirmetur. Perpende illa, *sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ*, quæ vt adnectuntur proximè illis *sicut per vnius delictum*, &c. ita suam ex eis trahunt vim & energiam, quare si priora Virginem minimè comprehendunt, posteriora eam complecti non poterunt, atq; idcircò non solùm extra redemptionem erit assertoris, verùm etiam extra iustificationem, quæ ab illo in omnes homines deriuatur iuxta doctrinam Pauli.

Ad Rom. 5. ver. 18. Aduersariorum argumentum.

Vellem ab his Theologis scire, putentne, sanctitatis, qua post eam in Dei gratiam rediit Eua, Christum causam fuisse, idq; probari ex his Paulinis verbis posse, an non? Suspicor, affirmanter, vt Catholicos decet, responsuros. Qua igitur ratione Apostoli argumentationi sua vis cōstabit, quādo neque illa ex marito peccatū aliquod traxit neq; in illo vnquam peccauit, aut in illo peccandi vllū debitū experta est, cùm potius si nobis ita liceret loqui, in Adamū ex ea deriuatū fuisse crimē dicendūm esset, in ea illū quodā modo incepisse cadere, atq; infœliciter ex ea pestem, venenumq; in cæteros omnes paulò post trāsmittendum hausisse, cùm ipsa primū totius mali exordium fuerit: quæ stantem in præcipitiū concitarit exemplo, vel bis cōmouerit, & sibi aliisque nocendi viam planam ostenderit? Qua ergo ratione authoribus his Paulini syllogismi integrum robur steterit, nec labefactari Euā dixerint, negauerintq; colligi propter eam non posse, Christum iustitiæ omniū causam esse, nos etiā ipsorū obiectioni faciemus satis, atq; ostendemus, secundæ huius Euæ Mariæ scilicet à Protoplasti culpa, & debito exceptione Apostoli non eneruari argumentum.

12 *Refellitur.*

gumẽtum, ſed firmum, validumque perſiſtere. Verum liberalius, munificentiusque agemus cum illis, non expectabimus eorum reſponſum, dabimus illis, noſtram difficultatem ſoluemus, ne obiectionis vim ſubterfugiſſe lectori vidamur. Et quanquam variæ id ab aliis præſtari ſoleat, multaque inuolui, quæ non leue poſcant examen conſulto ab his omnibus abſtinentes, noſtra contentũ eſſe lectorẽ volumus, ea eſt. B

13 *Solutio.* *Ad Rom. 5. ver. 18.* Quod aſſumit Paulus Mathematicè, vt aiunt, intelligi non debet. Aſſumit autem ille, *ſicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem*, quare nõ eſt, cur hinc nullũ excipiendũ eſſe colligatur, ſi aliũde ſufficienti rationẽ probetur exceptio. Sat enim eſt, ſi cæteri omnes Virgine duntaxat excluſa ſub eo dicto comprehendantur, cùm in his quæ ad mores C pertinẽt, iuxta humanã loquendi, ſcribendiq; phraſim, propoſitionis, quæ vniuerſalis dicitur, veritatẽ, vnius exceptio minimè labefactet. Nõ eſt cur exẽplis, aut rationibus notiſſimũ omnibus confirmemus.

Obiectio. *Ad Rom. 5. ver. 18.* Eadẽ ergo ratione, inquis, accipiendũ etiã quod ſubdit ſtatim erit, *Sic & per vnius iuſtitiã in omnes homines in iuſtificationẽ vitæ*, quo pacto Apoſtolo cõtrarius nõ erit, qui vnũ, aut alterũ tantùm D à Chriſto nõ ſuſcepiſſe iuſtitiam dixerit, ſufficiet enim, hoc etiam nõ Mathematicè, ſed iuxta morẽ hominũ intelligere, quando nulla diuerſa ratio poteſt reddi, quæ prius non Mathematicè, poſterius verò maximè vſurpandum eſſe cõuincat.

Solutio. *Ad Rom. 14. ver. 15.* Poteſt reddi, & ne longiùs abeam ex ipſo Paulo eodem c. vet. 15. qui decimo octauo prior A eſt, deſumptam huc transferam. *Non ſicut d[e]lictum, ita & donum. ſi enim vnius delicto multi mortui sũt, multo m[agis] gratia Dei, & donum in gratia vnius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit. & non ſicut per vnum peccatũ ita & donũ.* Quibus & ſequentibus oſtendere contendit Paulus, alterius lõgè conditionis à primi hominis crimine ſecundi donũ, & gratiã fuiſſe vberiorem quidem hanc, & cumulatiorem, vt tam diuinum eſſe decebat munus, quod magni ponderis certè diſcrimẽ, ſemper ac de Chriſti gratia ſermo Paulo eſt, includi ab eo intelligi à nobis debet, ita vt abſque iſto nunquam eam noſtra cõcipiat mens. Hinc verò dubio procul ſit, vt illa, *ſic & per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem vitæ*, non vtcumque, neque vt ea, quæ præmittuntur, *ſicut per vnius delictum in omnes homines condemnationem*, ſed omnino Mathematicè ab omnibus debeant vſurpari, vt ſenſus germanus pluribus expoſitus verbis ſit. *Ad Rom. 5. ver. 18.*

Ex vno, vniuſq; crimine in cæteros omnes peccatum, & mors deriuata sũt, cuius nunquã ſatis deploratæ calamitatis remedium Dei, & Chriſti miſerentis noſtri gratia fuit, quæ cũ longè præſtãtioris naturæ, ac conditionis ſit, non vt ſeſe in mortales culpa inſinuauit, illa in nos deſcendit, abundãtiores namq; illius fructus & copioſiores fuere, quanquã in hoc peccato ſimilis, vt quemadmodum ab vno illud ortum habens in omnes reliquos iure quodã hæreditario prouenit, ita hæc ab vno alio gratis in omne mortaliũ genus præſtantiori tamẽ ratione 14

tione dimanarit. Vt enim alia ratceā, nullus est, qui sanctitate vera potitus sit, potiatur, aut potiri debeat, qui ab vno illo, eiúsq; gratia tam cœleste donū non acceperit, accepturúsq; omnino sit, cū tamē illius primi hominis peccatū illud cæterorū omnium caput, & fundamentū nō ita se omnibus communicarit, vt nullus ab eo immunis prorsus fuerit, siquidē Virgo est, ad quā nulla id ratione pertineat. B Probat ipse Paulus hāc nostram expositionē, vt credo vocula ea *igitur*, quam præponit illis, *sicut per vnius delictum*, &c. integram Apostoli periodū à principio referam. *Igitur sicut per vnius delictū in omnes homines in condemnationē, sic & per vnius iustitiā in omnes homines in iustificationem vitæ.* Illationis, vt Dialectici tradunt, nota est *igitur*, non minoris significationis, vt ipsi etiam docent, quam altera illa vox in gymnasijs C frequens *ergo*, cùm verò præmissas illatio exigat, fit, aliquas Paulinæ tribuendas esse, non autem aliæ poterunt præter eā, quæ à ver. 12. sic Apostolus ipse habet. *Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, vsque ad legem enim peccatum erat in mundo, peccatum autem non imputabatur, cùm* D *lex non esset, sed regnauit mors ab Adam vsq; ad Moysem etiam in eos, qui non peccauerūt in similitudinem præuaricationis Adæ, qui est forma futuri, sed non sicut delictum ita & donum, si enim vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei, donum in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit, &* A *non sicut per vnum peccatum, ita & donum, nam iudicium quidem ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem, si enim vnius delicto mors regnauit per vnum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes in vita regnabunt, per vnum Iesum Christum.* Hactenus præmissæ collectio sequitur. *Igitur sicut per vnius delictū in omnes homines in condemnationē, sic & per vnius iustitiam, in omnes homines in iustificationē vitæ.*

Ad Rom. 5. ver. 18.

Ad Rom. 5. ver. 18.

Ad Rom. 5. ver. 12.

De collectione verò tradunt 15
omnes logici, eā ea moderatione, seu limitatione, aut restrictione (vt loquuntur ipsi) illam esse debere, quæ in præmissis fuerit, ne à restricto ad absolutum argumentum sit, atque idcirco inane. Cum autem in suis Apostolus præmissis toties illam restrictionem habeat, *non sicut delictum ita & donum, non sicut per vnius peccatum ita donum &c. multo magis abundantiam gratiæ* &c. statimque inferat, *igitur sicut per vnius delictū, &c.* fit, eam eadem limitatione prorsus conclusionem intelligendam esse. Quo euincitur planè obiectionis vim nullius momēti, vt diximus, iure censeri, frustraquam nos illa vrgeri ab aduersariis. Frustra præterea illa ex 1. ad Corint. 15. v. 22. *Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, & sicut in Adā omnes moriūtur, ita & in Christo omnes viuificabūtur*, cū eadē ratione debeant vsurpari, sub eodē additamento accipi, eadem cum limitatione intelligi si de peccati morte in his agi à Paulo creditur, quāquā sint, qui de illa eū differere cōstanter negēt, vti nec de ani-

1. ad Corint. 15. ver 22.

Solutio.

mi vita, quæ gratia est, subdunt, posterioribus tractat verbis, vt D. Thomas lect. 3. & Iustinianus infrà citandus docent, quare sic illa paraphrasticè quidam reddidit. *Faciliora multo prioribus ista sunt, exponi siquidem hũc in modum possunt. Corporea quidem mors, à qua nullus excipitur; nec ipse Christus exceptus est, ab vno Adamo in omnes profecta est: ab alio item Adamo defunctorũ ad vitam reuocatio prouenit, atque vt in illo priori morte damnati omnes sunt, ita sanè in posteriori omnibus resurrectio cõtinget. In quibus de peccato aut huius debito, ne verbũ quidẽ à Paulo insertum.*

D. Thomas. Iustinianus. Cuiusdam paraphrasis.

16 *Et verò quantum ad corporum mortem attinet, dici extinctos non solùm omnes nos, & Virginem, sed ipsum etiam Christũ in Adamo fuisse ad eum sensum potest, quo fatemur ingenuè mortalem non venturum Dominum, si Adam non peccasset, quare peccante illo mortui omnes sunt, quanquam non eadem omnes ratione, Christus enim, quod decretum esset moriturum ipsum peccato existente, vt vita hominem restitueret. Augusta parens, quod immortalem esse morituri Dei Matrem non deceret, reliqui, quod peccatum contracturi essent mortis initium, & fundamentum. Sed iuuat Pauli verba diligentius expendere, vt dilucidiùs nobis constet illius mens iuxta commentationem hanc, & de Apostoli sensu iudicium, secundùm quod nihil in Paulo erit sententia nostra aduersum. Totus à versu 12. est Apostolus in Christi, & nostra resurrectione asserenda. Si autem Christus* (ait) *prædicatur, quod resurrexerit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum*

Ad Cor. 1. c. 15. vers. 12.

A *non est. Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit, si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est fides vestra, inuenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus aduersus Deum, quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit, si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit,*
B *quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt, si in hac vita tantùm in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, & sicut in Adam omnes moriuntur,*
C *ita & in Christo omnes viuificabuntur,* &c.

Quibus ad finem vsque capitis id agit, vt mortuorum resurrectionem probet, quas futuram in Christo dicit, vt omnium mentem in Adamo esse perspicuè tradit, quamquam disertè nõ explicet, quæ sit in Protoplasto moriendi ratio, vel causa, propter quam omnes in illo mori contingat, vnde non est cur in Apostolo, vnam prorsus omnino absque vllo discrimine in primo parente moriendi pro mortalibus omnibus colligi aduersarij dicant, aut ipsi colligant, quando expressis tantùm verbis ille habet in Adamo cunctos mori, rationem mortis non habet. Confirmant hæc non parum ex parte, quo Iustinianus ita in hunc locum scribit. Et sicut in Adam omnes moriuntur, &c. Hæc primum ad animæ vitam, hoc est, gratiam, 17

Iustinianus.

gratiam,& iustitiam referri nequaquam possunt,tū quia tota hæc Pauli disputatio ad confirmandam resurrectionis fidem refertur,tum quia nō omni ex parte similitudo constaret; verè namque omnes propter Adæ peccatum morti obnoxij degunt, non omnes tamen Christi beneficio gratiam & iustitiam adipiscuntur, itaque de corporis resurrectione Pauli verba accipienda sunt. Quod si(nostrum hoc) de gratia vitæ sermo in istis non est, profectò nec de peccati morte,sed vt de corporis vita,sic & de illius morte disputatio erit. Deinde(redit Iustinianus) non satis probo,quod nonnulli affirmant,his verbis declarari,quanam ratione Christus sit nostræ resurrectionis exemplar,quæcumque enim tandem in re proposita sit similitudo resurrectionis nostræ cum Christi resurrectione,impij profectò,& reprobi vix vllam cum Christo resurgente similitudinem habebunt,cùm tamen dicat Apostolus, æquè omnes in Christo suscitandos, quemadmodū in Adam omnes moriuntur. Adde, quod non facilè admittendum videtur, Adamum fuisse exemplar nostræ mortis, cùm ante illum obierit Abel; eadem autem videtur esse ratio in Adamo respectu mortis,quæ in Christo ratione resurrectionis. Hactenus Paraphrastes ille simul, & commentator partim ex Iustiniano, partim è suo cerebro.

Iustinian.

18 *Reiicitur.* In quo loquendi phrasim vt insolentem probare non possum. Cui enim inusitata non videbitur,alienúmque à communi stilo in Adamo Christum mortuum dicere? Vt sileam non quamcumque ob alterius peccatum moriēdi rationem esse in illo mori, sed quam Iustinianus ipse, quem ille

Iustinian.

A refert, consequentibus verbis ita explicuit: *Mallem igitur interpretari Paulum de merito,vt quemadmodum Adam violans Dei præceptum vnà cum tota posteritate morti addictus est, ita quia Christus factus est obediens vsque ad mortem, suam omnium mortalium anastasim iure optimo adeptus sit. Omnes igitur Christi merito resurgent,sed iusti quidem gloriam immortalitatis, cæteráque corporis ornamenta assequentur,hoc est,vt dixit Christus,in* B *resurrectionem vitæ resurgent,impij verò in resurrectionem iudicij, quia hoc meritus est Christus,vt cuncti sibi omnium mortalium iudici sistantur,digna supplicia subituri. Itaque mori in Adam est,Adæ vitio,& culpa obire mortem, in Christo autem viuificari est,Christi merito reuiuiscere,quod vt dictum est,tam bonis, quàm malis commune erit. Quæ est aperta sententia Theophylacti. Nam in Adam,inquit,hoc est,per lapsum Adami omnes à spe exciderunt,sic* C *igitur in Christo omnes resurgent,hoc est, quia Christus inuentus est sine peccato; nec mortis reus; & propterea quod voluntarius mortem subierit.*

19 Ex quibus omnibus id colligere oportet, eum solum in Protoplasto mortuum dici,ad quem ratione aliqua vitium,& culpa illius, mortísque meritum pertinet,quod cùm ad Christum Dominum spectare non potuerit, euincitur, in Adamo illum mortuum D dicere non licere, neq; fas esse, quamcumque ob primi parentis crimen intereundi rationē in Adam mori nominare. Vera ergo solutio principio à nobis tradita est,quæ locum habet,etiā si de animi vita, & morte agi à

Paulo citatis verbis putetur, vt à A nõnullis creditur. Inter quos falsò D. August. 20. de ciuitate c. 6. prope initium, & S. Thomas ab aliquibus recensentur, cùm Augustinus eo loco non Apostoli, quem tractamus, sed alium non absimilem ex 1. ad Cor. 3. c. v. 14. proponat obiter, vnóq; verbo explicet, S. verò Thomas disertè lectione illa 3. de vita & morte corporis disputare sic Paulum ait, *Et sicut in Adam hic probat idem in* B *speciali dicens, quod sicut in Adam omnes morimur morte corporali, ita & omnes viuificamur in Christo Roman. 5. Per vnum hominem, &c. Et non dicit per Euam, quod videtur contra illud Eccles. 25. per illam omnes morimur. Dicẽdum, quod hoc est per illam Euam scilicet suggerẽtem, sed per Adam sicut causam. Nã si solùm Eua peccasset, peccatum originale nõ fuisset traductum in posteros. Viuificabuntur, inquam, in Christo scilicet boni, & mali vita naturæ, sed vita gratiæ nonnisi boni: Sed tamen Apostolus loquitur hic de resurrectionẽ ad vitam naturæ, ad quã omnes viuificabuntur. Ioan. 5. &c.* C Quid clarius dici poterat. Ergo si tantùm de morte, ac vita corporis Paulus disputat, locus aduersum nos habet nihil, si tamen cũ de illis, tum de peccato, & gratia sermo illi est, solutio num. 15. adducta omnẽ soluit nodum, quare nihil in Apostolo 1. ea epistola ad Cor. contra nos, vti nec 2. 5. cap. v. 14. illis, *Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus.* Obiecerunt hæc aduersarij controuersiæ initio, quibus nunc respondere oporteat.

August. *D. Thom.* *1. ad Cor. 3. v. 14.* *D. Thomas.* *1. ad Cor. 3. v. 14.*

20 Respondebo interrogans obiicientes, qua ratione intelligant omnes mortuos esse, ideóque pro omnibus Christũ perpessũ mortem, si Virgo re ipsa mortua origineo peccato non est (rogo eos, qui à tãto crimine Deiparam immunem prædicant, & tamẽ in reliquis à nobis dissidẽt) de peccati namq; morte, vt ipsi aiunt, citatis verbis Apostolus tractat iuxta communem doctorum mentem, cuius Augustinus, & Thomas relati nuper sunt, quibus subscribũt Salmero ad Rom. 5. disp. 50. v. *ad hæc obiicitur*, Iustinianus, & Cornelius? Respondent nonnulli de peccati debito Paulum agere, à quo nullus exceptus sit, nec exci- D piendus, non de ipsa culpa cõtracta re, cùm hanc Virgo non senserit: qua ratione firma Pauli argumentatio est, futura debilis, si alio sensu accipiatur. Vnũ ex his Cornelium n. 100. ita exponẽtem audi; *Omnes mortui sunt dempta Beata Virgine, ait Anselmus, quæ peccatum originale, & animæ mortẽ nunquam incurrit. Secũdo, & potius omnes mortui sunt, scilicet in Adamo, quia in eo peccati, & mortis necessitatem contraxerũt omnes, etiam Deipara, ita vt & ipsa, & omnes omnino homines Christo Redemptore, eiúsq; morte eguerint. Peccauit ergo, & mortua est Beata Virgo in Adamo, sed in seipsa peccatum, & animæ mortẽ nõ contraxit, quia à Deo, Deique gratia fuit præuẽta.* Eadẽ ratione Paulũ interpretatur Valentia supra disp. 2. q. 1. pũct. 2. v. *Respõdeo, secũdũ Scripturæ phrasim*, Cardinalis Hugo, Strabus, & Trexo. Sed cũ generatim mortuos omnes Paulus dicat, nec Adami toto illo c. meminerit, aut debiti, mortuíq; prorsus peccatores re ipsa, quam

Responsio. *August.* *D. Thom.* *Salmero.* *Iustinianus.* *Cornelius.* *Quorundam euasio.* *Cornelius.* *Valentia.* *Hug. Card.* *Strabus.* *Trexo.* *Reiicitur.*

quã peccati debitores, aut in alio peccantes vocetur, subterfugium potius excogitatum gratis, quàm solida responsio hæc videtur.

21 Quare si de spirituali morte, quę peccatum est, Paulus agit, neque de alio peccato, nisi de origineo, quod prima nostra est mors, de illo, nõ de istius solũ debito aut in Adam peccandi ratione, vt vnusquisq; nostrũ re ipsa eo afficitur, disputat. Quod Bruno ad hũc locum innuit scribens, *Christus mortuus est pro redimẽdis omnibus, ergo omnes mortui sunt originali peccato per mortẽ vnius.* Cum origineum crimen nominet, idq; pro ipso, vt re vera in singulis est, propriè vsurpata voce, cũ dę illo est sermo, accipiatur, indicat sanè Bruno, de illo se iuxta hunc sensum agere. Iuxta quẽ agit Hieronymus breui multa cõplectens, *Solus immũus est* (ait) *qui vt immaculata hostia pro omnibus qui erat in peccatis mortui offerretur.* Huc pertinere Theophylactũ censeo, in quo est; *Quia mortuus est pro omnibus*, Christus scilicet, *perspicuum est, quod omnes perieramus, eámq; ob causam mortuus est pro ijs, qui perierant, obierántque mortem, vt nos viuificaret.* Huc etiã Beda ex August. 20. de ciuitate proferens, *omnes itaque mortui sunt in peccatis nemine prorsus excepto, siue originalibus, siue etiã voluntate additis, vel ignorãdo, vel sciendo, nec faciendo, quod iustũ est, & pro omnibus mortuis viuus mortuus est. Viuus, id est, nullum habens omnino peccatum, vt qui per remissionem peccatorũ viuunt, iam nõ sibi viuant, sed ei, qui pro omnibus mortuus est propter peccata nostra.* Subdam Richelium, qui art. 5. in hoc Apostoli 2. ad Cor. c. 5. & locum

Bruno. Hieronym. Theophylact. Beda. August. Richelius.

A hunc effert; *Omnes mortui sunt, id est, mortem culpæ incurrerũt ex originali peccato, aliter nõ egerent Saluatore.* Consonat Catharinus, si attentè legatur, ad commentarij finem ad illa verba, *siue enim mẽte excedimus Deo*, tenet expresse Caietanus, legẽdus Occumenius, qui cõcludit, *Quoniã igitur omnes mortui erant peccato, & viuit propter Christum, neminẽ agnoscimus, qui viuit secundùm carnem*, breuius

B Vatablus in Scholio n. 9. *Mortuos fuisse omnes, morte dignos fuisse* interpretans, id est, *morte digni fuerunt.* Sic ille. Non verò dignus morte generatim is dicitur, qui tãtũ in alio peccatũ dignũ morte contraxit, aut ille mortuus absoluta locutione communiter vocandus est, seu vocatur, qui præter culpæ debitum aut in se, aut in alio contractum aliud, quod oleret mortem habuit nihil.

Probat id Suarius disp. 3. sect. 5. v. *Tandem*, inquiens, 22

C *Neq; enim Caietano concedimus, quidquid ipse contendat absolutè, & simpliciter ita loquendum esse, Virgimẽ fuisse spiritualiter mortuam, cũ absolutè nunquam caruerit spirituali vita, nec in se peccatum, & spiritualem mortem contraxerit, cuius cõtrarium propositione illa de indiuidua persona prolata significatur, secus verò est si sit sermo, cum illo addito in Adamo.* Sic illẽ. At hic in Apostolo additũ hoc nõ est; si ergo mortuos omnes di-

D xerit, nõ in Adamo, sed in seipsis mortuos omnes asserat, quando idcirco Virginem absolutè mortuam appellandam non esse arbitratur, quod peccatum nunquam in seipsa contraxerit. Negabit, *quoniam in generali* (eius verba sunt) *locutione facilius* hoc

Catharin. 2. ad Cor. 5. v. 13. Caietanus. Occumen. Vatablus. Suarius. Suarius.

hoc permittitur, tum quia est locus priuilegio, tum etiam, quia ex contextu, & ex aliis locis facilis erit sensus, vt ad Rom. 5. Sicut in Adam omnes moriuntur, &c. Principio voculæ *in Adamo* hîc non sunt, deinde si hanc veritatem explicare voluisset Paulus, mortuum scilicet pro mortalibus omnibus Christum fuisse, quod omnes illi mortui peccato, peccatisve in seipsis essent, quibus rogo aliis verbis dilucidioribus, ad rem aptioribus declarandam, & maioris proprietatis illam nobis potuisset exprimere? Propriè igitur à nobis hæc vsurpari debent, maximè cū sit nihil, quod ab eorum cogat nos discedere proprietate, sitque ab omnibus Diuinarum litterarum interpretibus receptus canon, verborum proprietatem deserendam non esse, vbi iusta ratio non cogit, aliàs certi erit nihil, vt toties adnotauimus.

23 *Responsio.* Cogit, ais, iusta, Beatæ scilicet Virginis à peccato immunitas, & Paulinæ argumentationis collectio, quæ vt sit legitima, & suo non careat robore, necesse est, Apostolum non de peccato re ipsa contracto, sed de illo in Protoplasto admisso exponere. Si *Refellitur.* attentè responsio hæc expendatur, manifestam illam esse principij, vt aiunt Dialectici petitionem lector inueniet, quo quid absurdius rogo? Sustinent aduersarij in Adamo augustam Matrem peccasse, probant ex isto Pauli testimonio, quod negant aliter exponi rectè posse, contendimus nos, ex eo nihil, quod premat, colligi, probamus de peccato, quod quisque in se habeat, intelligi, sensum ipsa verborum proprietate confirmamus, vrgemus homines, causam petimus, cur à sermonis proprietate discedendum sit, respondent, ne aut re ipsa contraxisse origineum malum dicatur Virgo, aut Apostoli ratiocinatio parum firma sit, quod esset perpetam eum interpretari. Solùm ergo, vt par est, exponetur, si de peccato in primo parente à filiis admisso ille dicatur agere. At hoc est, quod quæritur, principij ergo petitio redditur, cum rogantibus nobis, cur verborum proprietatem deserant, ita respondent. Fateantur ergo non tantùm de culpa in Adamo Paulum disserere, sed de ipsa quoque, vt à mortalium singulis in se ipsis contrahitur. Atque vt ab ista sine fidei iactura, Paulive contradictione hoc loco Virginem liberare non minus piè, quàm verè omnes possunt, ita etiam à debito, & in Adam peccandi ratione illam nos excipere potuisse. Quemadmodum enim locutiones aliæ non minus vniuersales à nobis iam expositæ Virginis exceptionem absque cœlestis veritatis iniuria optimè admittunt, sic etiam hæc, *si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus.* 2. ad Cor. 5. v. 14. Hoc certè Mathematicè, vt superiùs dixi, accipe, illud verò non item, sed iuxta humanam loquendi consuetudinem, quæ omnes vocat, cùm ferè omnes sunt, de quibus tractat, ferè autem omnes dicas peccato re ipsa cōtracto mortuos fuisse, quando vna duntaxat fœmina inter tot mortalium millia est, quę singulari mortis Christi Domini beneficio peccati mortē nulla ratione sensit, atque idcirco

idcirco pro ea mortuus est ille, haudquaquam euasura tam tristem mortem, si pro illa minimè totius vitæ Dominus occubuisset.

24 *Hugo Vict.* Confirmant hæc, quæ Victorinus Hugo quęst. 15. in Pauli ad Corinth. 2. ait, *Vniuersitas* (inquit) *quandoque restringitur & hoc modis pluribus, quandoque enim colligit signum vniuersale singula generum, quandoque genera singulorum, quandoq; neutrum, sed partem maiorem, vel digniorē ipsius vniuersitatis.*

2. ad Cor. 5. v. 14. Explicat citata q. *illud pro omnibus mortuus est Christus.* Quærit, quomodo pro omnibus mortuus sit Christus, cū eius mors non omnibus prosit, damnandis enim nō prodest, sed tantū electis? *Solutio secundum Hieronymum. Sic intelligitur pro omnibus saluandis, vniuersitas enim quandoque restringitur,* &c. iam relata. Non ergo perperā nos Paulū exponimus, cùm eius verba non secundū omnem, quā pręse ferunt, amplitudinem accipienda esse affirmamus. Si verò, qua ratione argumentatio Apostolo constare possit hac nostra expositione retenta, scire cupis, paucis rationem accipe, sic argumentum ad formam reuocans. Christus ob aliquam causam mortuus est, nec enim absque vlla eum decebat mori. At hæc alia esse non potuit, nisi peccatum commissum, admissúmve ab hominibus hoc ergo fuit, verùm pro omnibus mortuus est, omnes igitur vt minimum fermè peccatum admiserant, & admissuri erant, qui scilicet nondum erāt nati, cùm ipse mortem pertulit. Cur enim si plures neque peccarunt, neque peccaturi erant, moreretur, pro illis? Quod mortis suæ meritis à culpa essent excepti? Quæ ratio exceptionis fuit, si neque parentes eius, neque filij, fratrésve fuerant, aut futuri erāt; non igitur quia mortis eius intuitū à culpa excepti fuerint, pro illis mortuus est: Ergo quia mortui re vera peccato ipso fuêre, vel futuri erant, mortui ergo cuncti. Et Virgo mortua? Minimè quòd eius Mater. Mortuus tamen pro illa est, quod ex mortis suæ præuisis meritis à culpa, & debito excepta fuerit. Vnius verò exceptio non efficit, vt absolutè inferri, & dici non possit: *Ergo omnes mortui sunt.* Non enim Mathematica illatio est sed moralis. *2. ad Cor. 5. v. 14.* In moralibus autem vnus idem, quod nullus iuxta illud, *Vox vnius est vox nullius,* & illud, *vna hirundo non facit ver,* siue parum pro nihilo reputatur. Quàm parum vna duntaxat fœmina, nulla ergo.

25 Et quanquam satis profectò hæc sint, vt nihil aduersum nos contineri hoc loco censeat lector, addere tamen placet, quæ tum Pauli sensum planiorem adhuc reddant, tum ostendant plenius, quàm debile aduersariorum telum ex eo petitum sit. Sunt, qui existiment peccato mortuos idcirco dixisse nos Apostolum, quod illi emori possimus, & debeamus, postquam in hunc finem mortuus Christus est: Cuius mortis diuina planè virtus tanta sit, vt quantum in illa est, peccatum omne à nobis omnibus valeat extirpare, si admissum fuerit, si nondum contigerit, ab eo nos seruare immunes, iis, quæ incitare ad illud possunt, mortuos

veluti efficiens soli viuëtes Christo. Quod satis putari debet, vt omnes ab Apostolo mortui nominemur peccato, si non re, siue, vt dicunt, quoad efficaciam, at potentia, & aptitudine, seu quantum ad sufficientiam, vt loquuntur gymnasia, quemadmodum redempti omnes à Christo dicimur, non quod omnes re ipsa vel liberarit, vel liberet, ab infœlici peccatorum seruitute, quã múlti nunquam exuunt, æternis carceribus ita eorum flagitiis postulantibus destinati, sed quod ea Domini redemptio fuerit, quę nihil minus ad asserendos omnes cœlo, si per nullum steterit, habuerit meriti, virtutis, & virium, quam haberet, si dempto nemine illius omnes fructibus potirétur. Interpretationis huius patroni sunt D. Thomas, Catharinus, Richelius, Salmero in 2. ad Corint. 5. disput. 6. versiculo *Cuius rei*, Emanuel Sa, Lyranus, Arboteus, & alij. Quorum sensui quadrant, quæ sequuntur; *vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Hanc ergo si amplectimur commentatione, nihil vel in speciẽ Pauli dicto inerit, quod Virginis assertæ à nobis immunitati officiat.

D. Thom. Catharinus. Richelius. Salmero. Eman. Sa. Lyra. Arboteus. 2. ad Cor. 5. v. 15.

26 Certo namque certius est, sic eam peccato semper mortuam extitisse, vt nunquam illi vixerit, aut potuerit viuere iuxta ea, quæ tradidimus suprà, cùm obiter explicatemus, qua ratione fuerit impeccabilis. Vt verò tam diuino illa potiretur bono Christus mortuus est. Imo potiùs, ais, nunquam peccato Virgo mortua fuit, si neque illud vnquam commisit, neque admisit vnquam, neque admittere illud potuit. Vt enim præscripta naturæ morte nullus moritur, qui priùs non vixerit, ita certè nemo peccato mori poterit, qui prius illud non habuerit, vel in se ipso, vel in Adamo vt minimum. Horum autem cùm nihil fuerit in Theotoco, haudquaquam ratione ista mortua dici poterit, aut si potest dici, fatendum erit, in Protoplasto vt minimum deliquisse. Inanis obiectio, quando iuxta expositionem hanc ita Paulus omnes mortuos asserat, vt illos tacitè ad vitiorum fugam hortetur, neque peccasse in Adamo, aut remissum iam origineum fugere nostrum quisquam possit: quare vt mortui hac ratione appellemur, necessarium non est peccasse prius, aut peccati aliquod debitum subiisse, peccassève in alio. Neque in quacumque metaphora omnis in re, à qua translatio sumitur, inuenta ratio transferri necessariò debet, vt norant Rhetores, & classicorum vsus authorum satis probat. quare nihil est in obiectione quod premat.

Obiectio.

Solutio.

Est & alia non contemnenda expositio, quam ita Cardinalis Hugo vno verbo tradit: *Ergo mortui, id est, parati debent esse ad moriendum pro eo, id est, Christo, Psalm. Quid retribuam Domino*, &c. Nemo autem sic ad vitam offerendam pro illo morti paratus vixit vnquam, aut viuet, vt Sanctissima ipsius Christi Mater, quæ non vnam, sed mille, sed infinitas mortes charitatis in illum ergo summą cum animi voluptate obiret, si numini hoc placeret. Mortua igitur hac ratione fuit, atque vt ita mortua viueret, 27

Hug. Card.

viueret, mortuus Christus est. Quo mortis genere probari, culpæ debitum contigisse Deiparæ, aut in Adam peccasse non poterit, neque deduci ex Paulo, quod nostræ aduersum doctrinæ sit. Tertiam loci huius glossam D. Thomas lect. 3. offert, quam & præfert cæteris hunc in modum scribens. *Tertio & magis litteraliter, ergo mortui sunt omnes, id est, ita debet se quilibet reputare, ac si esset mortuus sibi ipsi, Col. 3. mortui estis, &c. & hunc modum exponit consequenter, cùm dicit, & pro omnibus mortuus est Christus, 1. Ioan. 2. mortuus est, vt viuamus Christo. Vnde subdit, vt & qui viuit, sc. vita naturali, iã non sibi viuat, id est, non propter seipsũ, & propter bonum suum tantùm, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit, sc. Christo, id est, totam vitã suam ordinet ad seruitiũ, & honorẽ Christi, Gal. 2. Viuo ergo, iam non ego, &c. Eccl. 29. gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris, &c. & horũ ratio est, quia vnusquisq; operans sumit regulã operis sui à fine. Vnde si Christus est finis vitæ nostræ, vitam nostrã debemus regulare nõ secundũ voluntatem nostram, sed secundùm voluntatẽ Christi, sic enim & Christus dicebat Ioan. 6. descẽdi de cœlo, nõ vt faciam voluntatẽ meam, &c. Nota autẽ, quod duo dicit scil. quod mortuus est Christus, & quod surrexit pro nobis: vbi duo exigũtur à nobis, quia enim mortuus est pro nobis, & nos debemus mori nobis ipsis, id est pro ipso abrogare nos ipsos, vnde dicebat Luc. 9. qui vult venire post me, abneget semetipsum, &c. quod idem est, ac si diceret, moriantur sibi ipsis, quia Christus resurrexit pro nobis, & nos debemus ita mori peccato, & veteri vitæ, & nobis ipsis, quod tamen resurgamus ad nouam vitam Christi, Rom. 6. quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate*, &c.

D. Thom.

28 Arboreus. Vide Arboreũ, qui consonè ad D. Thomam loquitur; *Omnes* (ait) *debent reputare se esse mortuos sibi ipsis, vnde alibi dicit Paulus, mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo, & quia mortificamus mẽbra nostra, quæ sunt super terram, & exuto veteri homine nouũ induimus, ac pro gloria æterna assequenda mundus nobis crucifixus est, & nos mundo.* Denique postrema commentatio est de vera morte, quam experiuntur omnes, Paulum agere, docereque Assertorem nostrum mortuum esse, vt omnes nos morti tanquam oues destinatos immortali vitæ assereret. Quòd si hæc duntaxat Pauli mens est, nihil in ea profectò est, quod euertere nostram sententiam possit. Explicant hac ratione Apostolum recentiorum aliqui, ex illis vnus Zegerus, qui quod omnes breui expositione cõplexus sit, præ aliis hic referri à nobis debet. *Quãquam varie* (inquit) *sumi potest illud omnes ἀπέθανον mortui sunt, siue mortui fuere, vt intelligamus, omnes fuisse æternæ morti obnoxios, vel omnes mortui sunt, id est, omnes sumus corporali morti obnoxij propter primi parẽtis transgressionem, vel mortui sunt morte peccati, siue originalis, siue nostra volũtate addictis iuxta Augustinum lib. de ciuitate Dei 20. cap. 6. item omnes mortui sumus veteri vitæ, vt deinceps noua simus creatura per Christi mortem, & nouam vitam regenerati, ad hoc postremum magis quadrant, quæ sequuntur, vt qui viuunt, iam non sibi viuant*, &c.

Zegerus.

Sic ille. Quo præsenti capite finem imponam, vt ad ea, quæ petita ex Conciliis supra nobis aduersarij opponunt, diluenda breuiter accedamus.

CAPVT III.

Testimonijs ex Concilijs ab aduersarijs contra nos depromptis respondetur.

1 POssem facilè omnibus his Conciliorum definitionibus iuxta superiori capite dicta satisfacere, sed lubet maioris perspicuitatis causa singulas diligentiùs euoluere, ne sit, quod in nobis, seu potius in causa lector desideret. Hoc in ipsa præsentis capitis fronte animaduertere illum exopto, canonem esse interpretandis Conciliorũ decretis, perpendere, quam ob causam, & ad quos dãnãdos errores coacta fuerint, hinc enim germanus eorum, quæ statuunt, sensus pendet. Cũ autem Conciliorũ, quę pro se aduersarij attulerunt primùm Arausicanum secundum fuerit, erit è re, quid ad eius celebrationem Patres impulerit, peruestigare. A Binio id petam, qui collectionis suę tomo 2. pag. 393. col. 1. in notis ad istam Synodum rem ita explicuit: *Hic sacer conuentus Episcoporũ habitus est occasione scriptorum quorundam Fausti Regiensis, qui circa annum Christi 472. sancto Prospero in Episcopatu substitutus (extant enim epistolæ Sidonij ad eum velut Episcopum Regiensem his temporibus editæ de gratia Dei, qua saluamur) in quibus sub specioso titulo Pelagiũ damnãs verè pelagianizat; hoc opus cum magna auiditate legentium non tantùm in Gallijs, vt cõstat testimonio Sidonij lib. 9. ep. 9. neque etiam in Italia duntaxat, sed & Constantinopoli, & in Affricana Ecclesia expeteretur, atque diuulgaretur, Cæsarius Arelatensis Episcopus nõ tantùm libellum de gratia, & libero arbitrio authoritate Fœlicis IV. approbatum contra eum conscripsit, verum etiam hoc Episcoporũm Concilium indixit, vt in eo cõmuni omniũ Patrũ consensu definiretur, quid circa hanc orthodoxã fidei doctrinã credendum, atq; tenendum esse videretur. Sancti Augustini scripta cõtra Pelagium edita. nemo iam in Gallijs apertè impugnare audebat, Pelagio iam propè infami nemo contra infamiam adhærescere conabatur, sed per fraudes, & insidias latenter id cum Fausto Regiensi Episcopo quidam Gallicani Presbyteri moliebantur. Hoc itaq; Episcoporũ conuentu pro fide Catholica, scriptisque Augustini asserendis, & defendendis de gratia & libero arbitrio vigintiquinque canones constituti sunt, qui omnes ferè ad vnum sunt sententiæ, & verba S. Augustini ex scriptis diuersis desumpta.* Hactenus Binius.

Binius.

2 Et quidem obiectus nobis secundus Cõcilij huius canon fuit, eius verba, *Si quis soli Adæ præuaricationẽ suam nõ & eius propagini asserit nocuisse, aut certè mortẽ tantũ corporis, quæ pœna peccati est, non autem & peccatũ, quod mors est animæ per vnum hominẽ in omne genus hominũ transijsse testatur, iniustitiam Deo dabit contradicẽs Apostolo dicenti per vnum hominem, &c. Rom. 5.* Notat Binius desumptum videri hunc canonem ex Augustino lib. 4. c. contra duas Pelagij epistolas. Quæ Augustinus eo loco tradit, multa sunt, molestum

Concilium Arausicanũ secundum.

Binius.

August.

recen

recensere. Aduersus Manichæos, A & Pelagianos disputat, probat, non mortem solam in nos deriuari ex Adamo, sed originem etiam crimen à quo vt liberentur infantes omnino baptisma illis necessarium sit, confirmat, quæ docet, testimoniis Pauli, tandem his capiti finem imponit. *Quis aduersus hæc Apostolica verba tanta duritia nefandæ impietatis obsurduit, vt his auditis mortem sine peccato in nos, per Adam transisse* B *contendat, nisi oppugnatores gratiæ Dei inimici crucis Christi, quorum finis est interitus, si in hac obstinatione durauerint.* Hæc Augustinus. *Augustinus* Quod si Arausicana illa synodus vt Augustini doctrinam vindicaret, congregata est, ipse verò Augustinus disertè testatur, vt eo superius retulimus, cum de peccatis disputat, quæstionem se de Virgine minimè habere, qui fieri potest, vt vel Concilium, vel C Augustinus, illud citato canone, hic eis, quæ relato habet capite, Virginem comprehenderit? sanè de reliquis omnibus cum Arausicanus conuẽtus ille, tum August. tractat, non de Virgine, cuius dignitas & cæteris omnibus præstantior est, & sublimioris animus sanctitatis nullis de peccato subiectæ legibus, nulli adstrictæ debito qualem eam decebat esse, quæ dignam Deo matrem erat D constitutura.

Præterea celebrandi Concilij occasionem Pelagiana hæresis, quæ latenter grassabatur, præbuit, illa, vt ex nuper citato Augustino patet, id potissimum contendebat, nullum ex Adamo in nos peccatum descendere, neminem itæ filium nasci, hoc Synodus euersura erat, hoc damnatura, non erat quæstio de Virgine, de illa ergo Concilium non egit. Nec refert totius humani generis *Præoccupatio* definisse causam, cùm eandem quoque Augustæ definiant literæ, aduersus quas non est, vt ostendimus, Dei matrem à communibus de peccato legibus excipere, non igitur aduersus Concilium erit, ab illius decretis, quanquam ad mortales omnes pertineant, hanc vnam mortalium omnium tutelarem patronam eximere, quando tot sunt, quæ ita esse faciendum non leuiter persuadeant. Accedit, illis ipsis Scripturæ sacræ testimonijs Concilium, & Augustinum ad suam doctrinam asserendam vti, quæ optimè Virginis exceptionem admittunt, vt ex superiori capite satis constat, eandem ergo commodissimè Arausicanũ Concilium, & Augustinus ferent: Maximè cùm nesciat nemo, leges ab alia desumptas eandem rem decernentes, vt illam à qua profectæ sunt, explicandas esse. Concilij decretũ lex, ab ijs acceptum fuit, quæ in Paulo sunt, exceptionem Paulus non respuit, nec illam igitur Concilium reijcict. Tandem si Concilij verba expenduntur, non tantùm de peccati debito, sed etiam de origineo re ipsa cõtracto ab omnibus manifestè decernunt, qua ergo ratione illi absque fidei, veritatisq; iactura excipere se posse Virginem à crimine, quod in se ipsa perpessa fuerit, credunt, idque absque vllo Concilij præiudicio, ita etiam nos à peccati debito immunem fuisse Theotocon salua fide, veritate incolumi, nulla decreto

creto concilij violentia illata, nulla irrogata iniuria poterimus sustinere.

4 *Concilium Mogũtinum.* His Mogũtino etiam satisfactũ cuius erat. *Primorum hominũ peccatum propagatione in omnes homines transire, ac secum pœnam suam trahere, vt sint natura omnes homines iræ Dei mortis, & damnationis rei, & in peccatũ proni, qui per libertatem arbitrij sui, quæ exigua, & infirma in his residet, nondũ adiuti gratia Dei, ea, quæ sunt spiritus, & ad salutem conferũt, non agnoscere nedum appetere queant.* Agunt hæc de origineo contractore, à quo verior sententia Virginem liberat, cui derogare Synodus noluit, cũ ad finem subdat. *Sacrosãcta Romana, Catholica, & Apostolica Ecclesia iudicio, cuius authoritatẽ in omnibus saluam conseruari volumus, hæc omnia cum debita obediẽtia submittentes.* Celebratum Concilium hoc est anno 1549. multò post Sixtinas constitutiones de Virginis conceptione immaculata editas, quibus detrahere nulla ratione aut vult, aut potest, quare non est cur eo nos aduersarij premant.

Concilium Tridẽtinum. Vti nec Tridentino, cum ipsummet apertè clamet, nihil se in Virginis causa decernere, non eam decreto suo iam à nobis superius citato de origineo malo comprehendere. Quod autem innouare se addat Sixti IV. constitutiones, non id est tantum à peccato ipso Virginem excepisse, aut noluisse affirmare id eam fuisse perpessam, bene autem debitum, sed, quod grauius erat, firmum fixúmque relinquere pœnis ipsis, quas innouabat, ne minus prudens suspicaretur aliquis recenti decreto euanuisse antiquas pœnas exoleuisse.

CAPVT IV.

Patrum testimonijs ab aduersarijs obiectis occurritur.

1 *Irenæus.* PRimùm ex Irenæo desumptum fuit, quod nihil aliud habet, præter Scripturarum doctrinam de originali, vnde quam istæ, illud expositionem admittit. Axioma verò, qui *totum dicit, nihil excludit*, in moralibus accipi morali debet modo, qui non Mathematicus est omnem exceptionem respuens. Nec obest solùm Christum sine peccato dici, cùm sensus sit, natura, implicabat enim peccare illum adhuc secundùm humanitatem, qui simul Deus erat, cùm omnimodam prorsus impeccabilitatem suapte postulet conditione mysterij vnionis hypostaticæ natura & essentia. Vt Irenæus, explicandus Origenes, *Origenes. Ægidius.* quem malè interpretatur Ægidius lib. 3. q. 4. art. 2. §. 1. numero 4. dicens, *omnes Origenis authoritates accommodatissimè explicari, vt omnes ex vi sua conceptionis fuerint sub peccato, quia omnes sub debito illius fuerunt, etiam Virgo.* Cùm diuinorum voluminũ Origenes interpres fuerit, æquũ est, de illo existimare, Scripturarum more, ac sensu loquutum fuisse, quàm de peccati debito illum exponere, præsertim cùm pollui omnes peccati sorde, & solũ Christum peccatum non fecisse dicat. Stultè diceret, cùm responderi posset, quãuis peccati debito polluantur omnes, at nõ omnes peccato ipso polluuntur, non omnes illud faciunt: falsum ergo, solum Christum

Christum peccatum non fecisse; A vt igitur de peccato propriè sumpto agit, cùm illud Christo negat, ita de hoc eodē tractat, cùm eius sorde pollutos reliquos omnes asserit, vt inter istos, & eum elegās sit antithesis prȩstantiā Domini, qua omnes vincat in sanctitate ostendens. Origeni adnectendus *Cæsarius. Aegidius.* Cæsarius est eandem huic adhibe cōmentationem, quam Ægidius num. 6. affert de culpæ debito respuas ab ea quibus ob candē Origeni adhibitam confutauimus. B

2 *Cyprianus. Theophylus.* Cyprianus vt Irenæus intelligendus est. Theophilus, qui solam Virginem filium cum benedictione, id est sine peccato cōcepisse dicebat, accipitur ex vi conceptionis, quia filium Dei absque viri semine generauit. Sic respon- *Aegidius.* det Ægidius nu. 8. subdens, *cum quo bene constat, Beatam Annam ex speciali gratia concepisse Virginē sine peccato, quamuis ex vi conceptionis peccati fuerit debitrix.* Si hoc intelligeret quantum erat ex ratione, qua concipiebatur, at- C tenta communi lege, benè diceret, sed quoniam sensu suo loquitur, displicet. Placet prius, posterius vt à me sumitur sume, *Reihicius. Augustinus.* sumes verè. Rethicius, cum ab Augustino afferatur, vt Augustinus sensit, cuius verba ipse Augustinus interpretatur, dicens, intelligenda ex vi conceptionis esse, D *atque ideo etiam comprehendunt Virginem*, subdit Ægidius n. 9. *quæ* *Aegidius.* *ex vi suæ conceptionis peccato Adami erat obnoxia.* Si ex vi suæ conceptionis intelligeret, vt paulò ante nos, nihil à Virgine alienum ei attriberet, quoniam verò aliter opinatur, fallitur. Nec opus est commentatione illius, quantum ad præsens attinet, vel stando in ipsis, quæ concedit. Admittit exponendum Rethicium, vt Augustinus vult, ex vi conceptionis scilicet, Augustinus autem nullam habet quæstionem de Virgine, cùm sermo de peccatis est. Ergo cùm ex vi conceptionis dicit, ita dicit, vt Virginem non comprehendat, si *ex vi conceptionis* iuxta Ægidij mentē accipiendum est, si verò comprehendit, vt à nobis exponitur, sume, atque ita etiam si de peccatis agatur, nihil ad Virginem ex eis pertinebit.

Athanasium Ægidius num. 10. 3 iuxta sententiam suam intelligit. *Aegidius. Athanasius.* Vult dixisse illum Christum singulariter sanctum, & in hoc ab alijs distingui, quia simul cum natura sanctitatem acceperit, quod senserit, ex vi conceptionis suæ Virgini sanctitatem non accidisse, quia ex vi illius peccato subiacebat, à quo singulari priuilegio præseruata fuerit, simul cum natura gratiam accipiens. Non probo, & Athanasij mentem esse iudico, naturam Christi esse, vt sanctitas, & gratia insit ei tanquam res illi omnino debita, & illius intrinseca conditioni. Composito enim ex Deitate & humanitate increata sanctitas ita est extrinseca, vt alterum è duobus illud necessariò constituentibus sit, creata vt proprietas illi suo modo debita inesse. Hoc autem & singulare admodum fuit, & naturam simul cum gratia suscipere. Nam si increatam sanctitatem non accepisset, esse illud non potuisset compositum, quod reuerà est, nec eius definitiones intrinsecæ, cuius est, constans ex diuina

diuina & humana in vna hypostasi naturis. Hinc contra nos, quid inferri potest? Seuerus non officit, quoniam non (vt Ægidius autumat numero 11.) ex vi conceptionis loquitur, sed Scripturarum more, quare illarum instar exponendus erit, cùm nihil peculiarius dicat, & Paulina tantùm dicendi vtatur phrasi, à qua noluit recedere, quoniam eius alia non erat mens, quam esset Pauli, generalem scilicet regulam affirmare, quæ sua exceptione carere non deberet, salua orthodoxa fide. Poterat Ægidij responsio in bonum sensum adduci, quem tamen ipse non intenderit. Verum opus non est, in hoc immorari.

Seuerus. Ægidius.

4 Hilarius quoad priorē locum, ex duobus ab eo petitis, vt Seuerus debet exponi, non vt ab Ægidio aut de peccati debito, seu ex vi conceptionis, vt inquit, aut de actuali macula, quæ infit omnibus, nisi Deus cum aliquo voluerit dispensare. Nam cùm Prophetæ illo vtatur testimonio, *Ecce enim in iniquitatibus*, &c. quod de peccato re ipsa contracto est, iuxta hoc ille interpretandus erit, credendúmque non per vel eum loqui, sed de posteriori, quod Ægidius cum disiunctione admittit, à quo Virgo excepta sit. Posterius Hilarij dictum vt verum sit, non est opus, ad debitum & conceptionis vim, ad quem prouocat Ægidius, confugere. Vt enim verum sit, quemadmodum verissimum est, omnibus salutem ex Christo necessariam esse, omnino sufficit, gratiam nulli, nisi ex Christi Domini meritis posse contingere. Immunitas

Hilarius. Ægidius.

Psal. 50. ver. 6.

Ægidius.

A verò à peccato, & huius quocumque debito magna cum gratia fuerit, Assertoris meritis obtigit matri. Quam etiam suis non comprehendet Hilarius testimonijs, licet ambo de conceptionis vi, & forte iuxta Ægidij mentem differant. Vt enim, quamuis de peccato re ipsa cōtracto agerent, locus exceptioni esset Virgini tribuendæ, ita huic idem est locus, si de sceleris tractent debito, qua
B explicatione admissa cùm Hilarius inquit, omnibus salutem ex Christo esse necessariam, dicendum erit, non de Virgine fuisse loquutum, sed de cæteris: nam si de peccati debito agit, & ob hanc causam ex Christo salutem omnibus necessariam esse affirmat, de reliquis, non de Virgine disputat, in qua debitum peccati nullum fuerit, nec tam vniuersaliter eum loqui obstabit, cùm
C imitetur Scripturas & omnium hominum loquendi morem, quibus generalibus vti loquendi formulis exceptiones aliquæ non prohibeant. Ex quo inferre non licet, à salute per Christum Virginem excepisse Hilarium, sed tantùm non egisse de illa, quod debitum non habuisset, ipse autem solùm tractaret de salute, vt debitoribus fuerat, essétque necessaria. Finge differere te de pec-
D cato re ipsa contracto, atque asserere omnibus ob admissum crimen Christi esse necessariam salutem, simulque defendere, Virginem culpa maculatam nunquam extitisse, an non consequenter aiebas, ob scelus re ipsa perpessum Virginem ex Christo salute non indiguisse? Ita sanè. Hinc verò non fiebat, sustinere

te,

re, absolutè Deiparam non extitisse Christo Saluatore. Ad hunc modum Hilarium intellige, si placet, loquutum ex vi conceptionis, vt Ægidio vidimus placuisse.

5 *Emissenus. Caietanus. Bandellus.* In Eusebij Emisseni verbis, quæ pro se Caietanus, & Bandellus referunt, vocula, vt ab istis adducuntur, deest, à qua totius sententiæ verus pendeat sensus, quamquam citra dubium consulto Emissenus inseruit. Nota igitur, vt inquit Ægidius numero 14. falsarij vterque inuri potest. *Aegidius.* Emisseni verba fideliter in medium prolata sic habent, *à peccati originalis nexu per se non est immunis, nec ipsa Dei genitrix*, particula ea *per se* in Caietano, & Bandello non est. Non esse in his multo ante nos Paiua in defensione Tridentinæ Synodi libro 5. fol. 353. & quotquot postea scripsere, adnotarunt, vt Suarius disp. 3. sect. 5. pag. 44. col. 2. Valentia tom. 4. disp. 2. qu. 1. punct. 2. pag. 424. Ægidius citato nuper loco, & reliqui. Illa verò interposita vocula ipso teste Caietano nihil contra nos Emissenus docet. Fatemur solùm, Christum per se à peccato fuisse immunem, Virginem non nisi per alium, per assertorem scilicet, non suapte conditione, aut natura, sed accidentariè duntaxat. Accidentarium siquidem illi fuit, à lege, pacto, & reliquis, ipsam excipi ob Christi merita. Quibus responsum Ægidij, & Valentiæ suprà relatũ explodes. Et sanè potius nos Emissenus iuuat, vt aduertit Paiua, quã vel in speciem lædat. Ideò enim voculam *per se* adiunxit reliquis, vt explicaret non minori breuitate, quàm proprietate discrimẽ inter Filium, & Matrem, qui licet immunes prorsus ab omni culpa essent, non tamen eadem ratione, cùm ille per se, per hunc ea omni carerent crimine. Ponit ergo summo iure affirmare, neminẽ *per se* Virginem & iam comprehendendo ab originea macula immunẽ esse, cùm id solius Christi proprium sit. Verùm quid si, vt Bandellus, & Caietanus, Emissenum legamus omissa *per se* vocula? Adhuc rectum fore sensum Ægidius, & Valentia contendunt, quoniam intelligi Emissenus debeat, vt eius conuincunt verba, de peccati duntaxat debito, quod nexus voce significet. Retuli supra Ægidij verba. Ita respondent, quod Virgini imbuant debitum tantúmque peccatum ab ea excludant. Nos, qui vtrumque negamus illi, respondemus, non mirum ablata ea vocula sensum esse, quem dicunt; sed eum fore rectum negamus, negamus absque illa particula Emissenum ad ipsius mentem legi à nobis posse. Cur ergo ad calcem subiecit, *licet de debitrice nascatur* (Dominus scilicet) *legis veteris debito non tenetur*? Quod voluerit apertiùs explicare, Virginem ex se debito fuisse obnoxiam: legenda enim ista sunt citra dubium sub illo, & cum illo addito *per se*, quando post, & sub id collocata eadem periodo reperiuntur, vt sensus integer & legitimus sit, per se nullus à peccati debito liber est, etiã ipsa Dei mater vno excepto Christo, qui ab ea communis extitit Domino, ac per se quãquam, natus ex ea, quæ

Paiua. Suarius. Valentia. Aegidius. Caietanus. Aegidius. Valentia. Paiua. Aegidius. Valentia.

Rrrr per

per se debitrix erat culpæ, id est, A inspecta eius natura, & ortus ratione, non minus legis veteris debito comprehēdenda esset, quàm cæteri, & si aliter contingit ex singulari prouidentia, qua ob filij merita lex ea ad illam non pertinuit.

6 *Abraham Syrus. Theodorus. Ephrem. Olympius. Græcus. Aegidius.* Abraham Syrus, Theodorus, Ephrem, Olympius, & Græcus nihil aliud docent, quàm solum Christum natura sua fuisse absq; peccato, & conceptionis vi, hoc B est, non iuxta Ægidij mentem, quod omnes, etiam Virgo peccatum debuerint, sed quod nisi aliunde obstet, ea omnium conceptio est, quæ peccatum inducat vnà cum eius debito, cùm tamen is Christi ortus fuerit, qui suapte natura peccati à Protoplasto in eum deriuandi canalis, & via esse non potuerit cum ex virili semine in matre non fuerit. *Basilius. Nyssenus.* Basilius, & Nyssenus frater, quod Scriptura diuina tradunt, om- C nes scilicet peccato infectos nasci, vt sacra pagina interpretandi sunt. *Augustinus.* Nec ad aliud quidquam Nyssenus ab Augustino adducitur, nisi vt contra Pelagianos eius authoritate probet, origineum malum à Proto-parente in omnes homines deriuari, quod negabant illi. Et quanquam hi omnes patres excipiant neminem à regula generali, quam D proferunt, non inde fit, cæteris æquate Deiparam, cum id non sequatur in augusta pagina ex eo, quod illam nominatim non excipiat, quoties omnes in peccato nasci asserit. *Obiectio.* Excipit, inquis aliis locis, quod citati non faciunt Patres. *Solutio.* Nihil hoc refert, quoniam non omnia omnes, dum scribunt, tenentur scribere, nec omnes disertè tradunt, nihilominus credendum est, non aliter sensisse de Virgine, quàm nos sentiamus. Nam si eam alibi Scriptura excipit, ignorare id illi non potuerunt, qui exercitassimi erant in Dei libris, si verò non ignorarunt, sentire aliter minimè potuerunt, parum ergo refert non explicuisse, dum oppositum nunquàm tradiderint, vt reuerà nunquam tradiderunt.

7 *Ambrosius.* His Ambrosius similis primo loco ex adductis ab aduersariis. Nec moueat quemquam illud, *militiam excreuisse Christum in carne, quæ peccato in matre fuerat obnoxia.* *Caietanus. Catharinus.* Quoniam infideliter Caietanus Ambrosij verba retulit, vt aduersus eum iure Catharinus aduertit tractatu 2. de conceptione Virginis pag. 39. ad finem. *Suarius. Valentia.* Suarius disput. 3. sect. 5. pag. 44. column. 2. Valentia disput. 2. quæst. 1. punct. 2. pag. 425. *Aegidius.* Ægidius supra num. 29. Non enim Ambrosius habet illud *in matre*, quo dempto nihil in eo est, quod noceat. Sensum illius esse volunt aliqui de ipsa Christi carne, ac si diceret, Venit Iesus, & in carne sua, quæ *Catharinus.* peccato fuerat obnoxia. Ita Catharinus tractatu 1. de conceptione Virginis pagina 64. & *Suarius. Valentia. Aegidius.* tractatu 2. pag. 40. probant Suarius, & Valentia, sed vt bene supra Ægidius numero 31. aduertit, si antecedentia & consequentia in Ambrosio diligentiùs legantur, & expendantur, facilè videbitur, illum agere non de indiuiduali Christi carne, sed de specie, absolutè nimirum de catne

carne humana. Postquam enim in antecedentibus dixit, venisse Verbum in similitudinem carnis peccati, explicat, quid nomine carnis intelligat, peccati, subiiciens: *Peccatum erat caro, quia hereditario erat damnata maledicto, peccatum erat illecebra, & ministra peccati*: subiungit proximè illa, *Venit Iesus, & in carne, quæ peccato fuerat obnoxia*, &c. Quæ confirmat subdens. *Facta sunt membra nostra iam non arma libidinis, sed arma virtutis, vbi erat incentiua libidinis, ibi nunc sunt domicilia castitatis.* Quæ manifestè ostendunt, in qua nam carne peccato obnoxia Iesus militiam virtutis exercuerit, eam enim in membris exercuit nostris, quæ cùm prius libidinis arma fuissent, per Christi aduentum &. eius gratiam collatam nobis virtutis arma, & castitatis domiciliũ effecta sunt. Hic germanus Ambrosij sensus in istis est, quæ sic explicata nec contra nos sunt, nec ad institutum faciunt.

Ambrosius. Ambrosius.

A B C

8 Atque vt de ipsa Christi Domini carne accipienda sint, ita vt velimus, dixisse Ambrosium, *Venit Iesus, & in carne sua peccato obnoxia militiam virtutis exercuit.* Adhuc nihil officient causæ, non enim ita sunt intelligenda, vt sit sensus, peccato Domini carnem obnoxiam in parentibus extitisse, vt Suarius exponit, cùm assertoris caro à Virgine Matre genita in parentibus seminaliter contenta non fuerit, sed tantùm secundum corpulentam substantiam, vt loquuntur Theologi, atque idcirco peccato esse non potuerit

Suarius.

obnoxia, sed propria erit, & vera interpretatio, Christi carnem obnoxiam peccato fuisse, quoad similitudinem, fuit enim in similitudinem carnis peccati, vel quia ipsius Christi voluntate subiecta fuit reatui, & peccati pœnæ, quo sensu ipse Christus pro nobis factus est peccatum, vt Paulus dicit, vel quia cæterorum hominum instar quorum caro peccati obnoxia est, cum illis conuersatus est, cùm in terris est visus. Vide Ægidium numero trigesimo tertio. Ex hoc autem debiti aliquid fuisse in Virginem inferre, à disparatis est arguere, à quibus, vt vel ipsi Iurisprudentes notant, non fit illatio. Vt verò gratis demus, Ambrosiũ habere, quod aduersarij planè illi imponunt, idcirco nobis tantum aduersari doctorem concedemus, quando quidem sic eum nullo negotio possemus exponere, vt solũ doceat, assumptam ex Virgine carnem in ea fuisse peccato, vt in reliquis suapte natura obnoxium, & quantum ad conceptionis modũ, quo Virgo cæterorum instar concepta fuit, non autem re ipsa quo ad culpam, aut debitum singulari priuilegio inspecto, cuius vi cõmuni omnibus de peccato, & debito legi non subiacuit. Interpretatio hæc illam explodit, quam num. 34. Ægidius affert de peccati debito, quod in Virgine caro eius subierit, iuxta quã exponendũ ait esse Ambrosiũ eius verbis vt aduersarij referunt, acceptis, verũ propter toties à nobis dicta parte hac audiẽdus Ægidius non est: obiiciunt contra omnes has expositiones contrarij testimonij huius

2. ad Cor. 5 vers. 21.

Ægidius.

D

Aegidius.

Obiectio.

Ambroſius. huius in quo ſumus, Ambroſij ea, *nemo hominum ſine peccato fuit niſi ſolus Dominus Ieſus*, in quibus de peccato re vera commiſſo, admiſſóve tractat, ergo & in ſequentibus quæ ſunt à nobis *Solutio.* hactenus explicata. Diuerſus modus loquendi in iſtis diuerſum Ambroſij ſenſum explicant, in illis verò ſi vnum dumtaxat Chriſtum à peccato immunem dicit, reliquorum neminem, Scripturarum loquitur more, qua- *Pſ. 13. ver. 1.* rum illud, *non eſt qui faciat bonũ non eſt vſque ad vnum* atque ideo ita loquuntur cum hæ tum illæ, quod nemo Chriſto excepto ſuapte natura peccare non poſſit & non peccet.

9 *Ambroſius.* Secundus Ambroſij locus nihil etiam, quod premat continet, cum tantum aſſerat Chriſti carnem vi conceptionis, qua formatus eſt, abſque vllo interueniente priuilegio exceptionéve, ſeu diſpenſatione immutata perſiſtente leget de peccato in poſteros, trãſfundẽdo abſque iſto eſſe neceſſario concipiendam, cũ omni ſecluſo coitu gigneretur, quod certè nulli alteri vnquam conceſſum eſt, nec concedetur. *Ægidius.* Si hæc voluiſſet Ægidius numer. 35. Ambroſium explicãs de conceptionis ratione, illiuſq; ſpectata vi nec diuerſus à nobis eſſet, nec falſum diceret, ſed alia eius mẽs eſt, putans vi conceptionis ſic peccato Virginem addictam fuiſſe, vt debitum eius ad illam pertinuerit, quod non potuerit ſpectare ad Dominum, cum non ex viri ſemine ortum duxerit. *Reiicitur.* Non eſt autem, cur poſt toties reiectam ſimilem Ægidij ſolutionem rurſus nunc confutemus

A illam, ſatis ſit indicaſſe, nec admiſiſſe, quod credamus falſam, & ab Ambroſij mente idcirco penitus alienam. Tertius, quartus, & quintus eiuſdem Ambroſij loci hanc ipſam modo *Ambroſius.* allatam expoſitionem poſcunt, aliam quamuis reſpuunt, iuxta quam illum Auguſtinus *Auguſtinus.* ſemper intellexit, nec ſenſiſſe aliud credidit, quoties de magiſtro aſſeruit, vnum dumtaxat B Chriſtum à peccato in conceptione eximiſſe, cæteros nullo excepto tãtæ peſti adiudicaſſe. Reliqua ex eodem Ambroſio adducta ſolum habent; quæ auguſtæ litteræ, cum de originea lue ſermo illis eſt, quare, vt iſtæ, illa exponenda.

Et quoniam ex Auguſtino Ambroſij mentem venari cõtendunt aduerſarij, videamus, quam 10 C explicet in eis, quæ nobis ex eo illi obiiciunt. Etenim ſi nihil his fauens continuerint, nihil putandum erit, ſenſiſſe diſcipulum de magiſtro, quod ipſe non probaret. Non verò probaret Auguſtinus Ambroſium qua parte culpæ aliquid redolens tribueret Virgini, cum eſſet id aduerſus celebre illud ſuum dictum cum de *peccatis agitur, &c.* Nec mouet dixiſſe Vaſquez 3. p. 2. tomo di- *Vaſquez.* D ſputatione 115. cap. 3. num. 21. ver. *quod autem hæc. Exiſtimauit* (Auguſtinus ſcilicet) *etiam Beatam Virginem peccatum originale contraxiſſe, ſi tamen exiſtimaſſet, eam ab originali fuiſſe preſeruatam, neſcimus, an eodem modo loqueretur.* Si putaſſet Auguſtinus Deiparam in *Refellitur.* peccato fuiſſe conceptam, nunquam citata ſuprà ex ipſo à nobis

nobis, & expensa dixisset. Si credit Vazquez pro aduersariis illum stare, cur pro se, cùm Virginis conceptionem tuetur, & in causæ testem producit? Cur illius verba perpendit, vt cæteri, qui fauere immunitati Virginis arbitrantur? An contraria in tanti ponderis quæstione tantus Ecclesiæ doctor, & præsul docet? Mutáuitne hac in re aliquando sententiam? Mirum in retractationum libris præteriisse hoc, cùm aliàs nihil reprehensione dignum in suis operibus (quæ in illo castigat) soleat prætermittere. Certè nunquam palinodiam in hac materia recantauit, nunquam diuersa scripsit; si essent aliqua, essent, quæ aduersarij obiiciunt, verùm ista, vt iam constabit, nihil Virginis immunitati à peccato, & debito contradicens claudunt. Probabit hoc ita esse germana singulorum interpretatio. Venio ad primum.

11 *Ægidius.* In quo, vt bene adnotat Ægidius num. 49. certum est de corporis morte Augustinum differere, de peccati morte, qua mortua fuerit Virgo, ne minimũ quidem verbum. Docet autem ibi, propter peccatum ab Adamo cõmissum eum, & Virginem mortuos fuisse, Christum verò, vt peccatum id deleret. Propter peccatum ait mortuam Deiparam, quoniam si Adam non peccasset, Virgo ex illo moritura non esset concepta, sed victura semper. Nã etsi ad illam culpa non pertinuit, atque idcirco eius pœna mors nempe videbatur non debere ad eam spectare, decuit ipsam mori, ne Filio præferretur, quam ob causam Matrem suam Deus à mortis lege non excepit, sed ea voluit comprehendi. Nec quia cæteris in peccati suppliciũ mors ex lege constituta est, non autem Virgini, sed propter modò rationem expositam, ideo præfata lege comprehensa non est. Cùm certum sit, eadem posse teneri multos lege, quanquam non ex eadem ratione ad omnes illos spectet, sed ex hac ad istos, ex alia ad alios reliquos. Subdit, & princeps eadem, quam ipse tulit, adstringuntur lege, illi ex obedientia debita præcipienti iusta, hic, ne à membris discrepet illorum caput. Sic in præsenti. Quotquot ex Adam seminum commistione intercedente sunt, lege tenentur mortis, at non ex eadem omnes ratione, cùm Virgo propter dictam, cæteri, quod in Adam peccarint, sub illa nascantur. At etiã *Obiectio.* Christus propter peccatum dicetur mortuus, cùm si non contigisset illud, moriturus minimè ad nos venisset. Negandum est, si *Solutio.* absolutè dicatur in præsenti materia, Christum propter peccatum interiisse. Quantum enim ad præsens attinet, modus ille dicendi absolutè acceptus significat, lege omnibus imposita mortis comprehensum Dominũ fuisse, quod falsum est (cùm non viri opera ex Adam humanitatẽ trahat) Alia multum diuersa illi vt homini præcepta mors in nostrũ remedium fuit, vnde Augustinus ausus non est dicere, Christum propter peccatum mortuum esse absolutè, sed vt peccatum deleret.

His Ægidij solutionem illam 12 *Ægidius.* reiicimus, qua vult, mortuam esse propter peccatum Virginem, non

Sic ille. Quo præsenti capite finem imponam, vt ad ea, quæ petita ex Conciliis supra nobis aduersarij opponunt, diluenda breuiter accedamus.

CAPVT III.

Testimonijs ex Concilijs ab aduersarijs contra nos depromptis respondetur.

1 POssem facilè omnibus his Conciliorum definitionibus iuxta superiori capite dicta satisfacere, sed lubet maioris perspicuitatis causa singulas diligentiùs euoluere, ne sit, quod in nobis, seu potius in causa lector desideret. Hoc in ipsa præsentis capitis fronte animaduertere illum exopto, canonem esse interpretandis Conciliorũ decretis, perpendere, quam ob causam, & ad quos dãnãdos errores coacta fuerint, hinc enim germanus eorum, quæ statuunt, sensus pendet. Cũ autem Conciliorũ, quę pro se aduersarij attulerunt primùm Arausicanum secundum fuerit, erit è re, quid ad eius celebrationem Patres impulerit, peruestigare. A Binio id petam, qui collectionis suę tomo 2. pag. 393. col. 1. in notis ad istam Synodum rem ita explicuit: *Hic sacer conuentus Episcoporũ habitus est occasione scriptorum quorundam Fausti Regiensis, qui circa annum Christi 472. sancto Prospero in Episcopatu substitutus (extant enim epistola Sidonij ad eum velut Episcopum Regiensem his temporibus edita de gratia Dei, qua saluamur) in quibus sub specioso titulo Pelagiũ damnãs verè pelagianizat; hoc opus cum magna auiditate legentium non* Binius.

A *tantùm in Galliis, vt cõstat testimonio Sidonij lib. 9. ep. 9. neque etiam in Italia duntaxat, sed & Constantinopoli, & in Affricana Ecclesia expeteretur, atque diuulgaretur, Cæsarius Arelatensis Episcopus nõ tantùm libellum de gratia, & libero arbitrio authoritate Fœlicis IV. approbatum contra eum conscripsit, verum etiam hoc Episcoporũm Concilium indixit, vt in eo cõmuni omniũ Patrũ consensu definiretur, quid circa hanc orthodoxã fidei doctrinã* B *credendum, atq; tenendum esse videretur. Sancti Augustini scripta cõtra Pelagium edita, nemo iam in Galliis aperte impugnare audebat, Pelagio iam propè infami nemo contra infamiam adhærescere conabatur, sed per fraudes, & insidias latenter id cum Fausto Regiensi Episcopo quidam Gallicani Presbyteri moliebantur. Hoc itaq; Episcoporũ conuentu pro fide Catholica, scriptisque Augustini asserendis, & defendendis de gratia & libero arbitrio vigintiquinque ca-* C *nones constituti sunt, qui omnes ferè ad vnum sunt sententiæ, & verba S. Augustini ex scriptis diuersis desumpta.* Hactenus Binius.

2 Et quidem obiectus nobis secundus Cõcilij huius canon fuit, eius verba, *Si quis soli Adæ præuaricationẽ suam nõ & eius propagini asseruit nocuisse, aut certè mortẽ tantũ corporis, quæ pœna peccati est, non autem & peccatũ, quod mors est animæ per vnum hominẽ in omne genus hominũ transiisse testatur, iniustitiam Deo dabit contradicẽs Apostolo dicenti per vnum hominem, &c.* D *Rom. 5.* Notat Binius desumptum videri hunc canonem ex Augustino lib. 4. c. contra duas Pelagij epistolas. Quæ Augustinus eo loco tradit, multa sunt, molestum Concilium Arausicanũ secundum. Binius. August.

recen

recensere. Aduersus Manichæos, A & Pelagianos disputat, probat, non mortem solam in nos deriuari ex Adamo, sed originem etiam crimen à quo vt liberentur infantes omnino baptisma illis necessarium sit, confirmat, quæ docet, testimoniis Pauli, tandem his capiti finem imponit. *Quis aduersus hæc Apostolica verba tanta duritia nefandæ impietatis obsurduit, vt his auditis mortem sine peccato in nos, per Adam transisse* B *contendat, nisi oppugnatores gratiæ Dei inimici crucis Christi, quorum finis est interitus, si in hac obstinatione durauerint.* Hæc Augustinus. *Augustinus* Quod si Arausicana illa synodus vt Augustini doctrinam vindicaret, congregata est, ipse verò Augustinus disertè testatur, vt eo superius retulimus, cum de peccatis disputat, quæstionem se de Virgine minimè habere, qui fieri potest, vt vel Concilium, vel C Augustinus, illud citato canone, hic eis, quæ relato habet capite, Virginem comprehenderit? sanè de reliquis omnibus cum Arausicanus conuentus ille, tum August. tractat, non de Virgine, cuius dignitas & cæteris omnibus præstantior est, & sublimioris animus sanctitatis nullis de peccato subiectæ legibus, nulli adstrictæ debito qualem eam decebat esse, quæ dignam Deo matrem erat D constitutura.

Præterea celebrandi Concilij occasionem Pelagiana hæresis, quæ latenter grassabatur, præbuit, illa, vt ex nuper citato Augustino patet, id potissimum contendebat, nullum ex Adamo in nos peccatum descendere, neminem iræ filium nasci, hoc Synodus euersura erat, hoc damnatura, non erat quæstio de Virgine, de illa ergo Concilium non egit. Nec refert totius humani generis *Præoccupatio* definisse causam, cùm eandem quoque Augustæ definiant literæ, aduersus quas non est, vt ostendimus, Dei matrem à communibus de peccato legibus excipere, non igitur aduersus Concilium erit, ab illius decretis, quanquam ad mortales omnes pertineant, hanc vnam mortalium omnium tutelarem patronam eximere, quando tot sunt, quæ ita esse faciendum non leuiter persuadeant. Accedit, illis ipsis Scripturæ sacræ testimonijs Concilium, & Augustinum ad suam doctrinam asserendam vti, quæ optimè Virginis exceptionem admittunt, vt ex superiori capite satis constat, eandem ergo commodissimè Arausicanũ Concilium, & Augustinus ferent: Maximè cùm nesciat nemo, leges ab alia desumptas eandem rem decernentes, vt illam à qua profectæ sunt, explicandas esse. Concilij decretũ lex, ab ijs acceptum fuit, quæ in Paulo sunt, exceptionem Paulus non respuit, nec illam igitur Concilium reiicier. Tandem si Concilij verba expenduntur, non tantùm de peccati debito, sed etiam de origineo re ipsa cõtracto ab omnibus manifestè decernunt, qua ergo ratione illi absque fidei, veritatisq; iactura excipere se posse Virginem à crimine, quod in se ipsa perpessa fuerit, credunt, idque absque vllo Concilij præiudicio, ita etiam nos à peccati debito immunem fuisse Theotocon salua fide, veritate incolumi, nulla decreto

creto concilij violentia illata, nulla irrogata iniuria poterimus sustinere.

4 Concilium Mogũtinum. His Mogũtino etiam satisfactũ cuius erat. *Primorum hominũ peccatum propagatione in omnes homines transire, ac secum pœnam suam trahere, vt sint natura omnes homines iræ Dei mortis, & damnationis rei, & in peccatũ proni, qui per libertatẽ arbitrij sui, qua exigua, & infirma in his residet, nondũ adiuti gratia Dei, ea, quæ sunt spiritus, & ad salutem conferũt, non agnoscere nedum* B *appetere queant*. Agunt hæc de origineo contractore, à quo verior sententia Virginem liberat, cui derogare Synodus noluit, cũ ad finem subdat. *Sacrosãcta Romana, Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ iudicio, cuius authoritatẽ in omnibus saluam conseruari volumus, hæc omnia cum debita obediẽtia submittentes*. Celebratum Concilium hoc est anno 1549. multò post Sixtinas constitutiones de Virginis conceptione immaculatæ editas, quibus detrahere nulla ratione C aut vult, aut potest, quare non est cur eo nos aduersarij premant.

Concilium Tridẽtinum. Vti nec Tridentino, cum ipsummet apertè clamet, nihil se in Virginis causa decernere, non eam decreto suo iam à nobis superius citato de origineo malo comprehendere. Quod autem innouare se addat Sixti IV. constitu- D tiones, non id est tantum à peccato ipso Virginem excepisse, aut noluisse affirmare id eam fuisse perpessam, bene autem debitum, sed, quod grauius erat, firmum fixúmque relinquere pœnis ipsis, quas innouabat, ne minus prudens suspicaretur aliquis recenti decreto euanuisse anti- A quas pœnas exoleuisse.

CAPVT IV.

Patrum testimonijs ab aduersarijs obiectis occurritur.

1 Irenæus. PRimùm ex Irenæo desumptum fuit, quod nihil aliud habet, præter Scripturarum doctrinam de originali, vnde quam istæ, illud expositionem admittit. Axioma verò, qui *totum dicit, nihil excludit*, in moralibus accipi morali debet modo, qui non Mathematicus est omnem exceptionem respuens. Nec obest solùm Christum sine peccato dici, cùm sensus sit, natura, implicabat enim peccare illum adhuc secundùm humanitatem, qui simul Deus erat, cùm omnimodam prorsus impeccabilitatem suapte post ulet conditione mysterij vnionis hypostaticæ natura & essentia. Vt Irenæus, explicandus Origenes, Origenes. Ægidius. quem malè interpretatur Ægidius lib. 3. q. 4. art. 2. §. 1. numero 4. dicens, *omnes Origenis authoritates accommodatissimè explicari, vt omnes ex vi sua conceptionis fuerint sub peccato, quia omnes sub debito illius fuerunt, etiam Virgo*. Cùm diuinorum voluminũ Origenes interpres fuerit, æquũ est, de illo existimare, Scripturarum more, ac sensu loquutum fuisse, quàm de peccati debito illum exponere, præsertim cùm pollui omnes peccati sorde, & solũ Christum peccatum non fecisse dicat. Stultè diceret, cùm responderi posset, quãuis peccati debito polluantur omnes, at nõ omnes peccato ipso polluuntur, non omnes illud faciunt: falsum ergo, solum

Christum

Christum peccatum non fecisse; A vt igitur de peccato propriè sumpto agit, cùm illud Christo negat, ita de hoc eodē tractat, cùm eius sorde pollutos reliquos omnes asserit, vt inter istos, & eum elegās sit antithesis pręstantiā Domini, qua omnes vincat in sanctitate ostendens. Origeni adnectendus Cæsarius est eandem huic adhibe cōmentationem, quam Ægidius num. 6. affert de culpæ debito respuas ab ea quibus ob eandē Origeni adhibitam confutauimus. B

Cæsarius. *Aegidius.*

2 *Cyprianus.* *Theophylus.* Cyprianus vt Irenæus intelligendus est. Theophilus, qui solam Virginem filium eum benedictione, id est sine peccato cōcepisse dicebat, accipitur ex vi conceptionis, quia filium Dei absque viri semine generauit. Sic respondet Ægidius nu. 8. subdens, *cum quo bene constat, Beatam Annam ex speciali gratia concepisse Virginē sine peccato, quamuis ex vi conceptionis peccati fuerit debitrix.* Si hoc intelligeret quantum erat ex ratione, qua concipiebatur, attenta communi lege, benè diceret, sed quoniam sensu suo loquitur, displicet. Placet prius, posterius vt à me sumitur sume, sumes verè. Rethicius, cum ab Augustino afferatur, vt Augustinus sensit, cuius verba ipse Augustinus interpreratur, dicens, intelligenda ex vi conceptionis esse, *atque ideo etiam comprehendunt Virginem*, subdit Ægidius n. 9. *quæ ex vi suæ conceptionis peccato Adami erat obnoxia.* Si ex vi suæ conceptionis intelligeret, vt paulò ante nos, nihil à Virgine alienum ei ascriberet, quoniam verò aliter opinatur, fallitur. Nec opus est commentatione illius, quantum ad præsens attinet, vel stando in ipsis, quæ concedit. Admittit exponendum Rethicium, vt Augustinus vult, ex vi conceptionis scilicet, Augustinus autem nullam habet quæstionem de Virgine, cùm sermo de peccatis est. Ergo cùm ex vi conceptionis dicit, ita dicit, vt Virginem non comprehendat, si *ex vi conceptionis* iuxta Ægidij mentē accipiendum est, si verò comprehendit, vt à nobis exponitur, sume, atque ita etiam si de peccatis agatur, nihil ad Virginem ex eis pertinebit.

Aegidius. C *Reihicius.* *Augustinus.* D *Aegidius.*

3 *Aegidius.* *Athanasius.* Athanasium Ægidius num. 10. iuxta sententiam suam intelligit. Vult dixisse illum Christum singulariter sanctum, & in hoc ab alijs distingui, quia simul cum natura sanctitatem acceperit, quod senserit, ex vi conceptionis suæ Virgini sanctitatem non accidisse, quia ex vi illius peccato subiacebat, à quo singulari priuilegio præseruata fuerit, simul cum natura gratiam accipiens. Non probo, & Athanasij mentem esse iudico, naturam Christi esse, vt sanctitas, & gratia insit ei tanquam res illi omnino debita, & illius intrinseca conditioni. Composito enim ex Deitate & humanitate increata sanctitas ita est extrinseca, vt alterum è duobus illud necessariò constituentibus sit, creata vt proprietas illi suo modo debita inesse. Hoc autem & singulare admodum fuit, & naturam simul cum gratia suscipere. Nam si increatam sanctitatem non accepisset, esse illud non potuisset compositum, quod reuerà est, nec eius definitiones intrinsecæ, cuius est, constans ex diuina

Seuerus Ægidius. diuina & humana in vna hypostasi naturis. Hinc contra nos, quid inferri potest? Seuerus non officit, quoniam non (vt Ægidius autumat numero 11.) ex vi conceptionis loquitur, sed Scripturarum more, quare illarum instar exponendus erit, cùm nihil peculiarius dicat, & Paulina tantùm dicendi vtatur phrasi, à qua noluit recedere, quoniam eius alia non erat mens, quam esset Pauli, generalem scilicet regulam affirmare, quæ sua exceptione carere non deberet, salua orthodoxa fide. Poterat Ægidij responsio in bonum sensum adduci, quem tamen ipse non intenderit. Verum opus non est, in hoc immorari.

4 Hilarius Ægidius. Hilarius quoad priorẽ locum, ex duobus ab eo petitis, vt Seuerus debet exponi, non vt ab Ægidio aut de peccati debito, seu ex vi conceptionis, vt inquit, aut de actuali macula, quæ infit omnibus, nisi Deus cum aliquo voluerit dispensare. Nam cùm Prophetæ illo vtatur testimonio, Ps. 50. ver. 6. *Ecce enim in iniquitatibus*, &c. quod de peccato re ipsa contracto est, iuxta hoc ille interpretandus erit, credendúmque non per vel eum loqui, sed de posteriori, quod Ægidius cum disiunctione admittit, à quo Virgo excepta sit. Posterius Hilarij dictum vt verum sit, non est opus, ad debitum & conceptionis vim, ad quem prouocat Ægidius, confugere. Vt enim verum sit, quemadmodum verissimum est, omnibus salutem ex Christo necessariam esse, omnino sufficit, gratiam nulli, nisi ex Christi Domini meritis posse contingere. Immunitas

A verò à peccato, & huius quocumque debito magna cum gratia fuerit, Assertoris meritis obtigit matri. Quam etiam suis non comprehendet Hilarius testimonijs, licet ambo de conceptionis vi, & forte iuxta Ægidij mentem disserant. Vt enim, quamuis de peccato re ipsa cõtracto agerent, locus exceptioni esset Virgini tribuendæ, ita huic idem est locus, si de sceleris tractent debito, qua

B explicatione admissa cùm Hilarius inquit, omnibus salutem ex Christo esse necessariam, dicendum erit, non de Virgine fuisse loquutum, sed de cæteris: nam si de peccati debito agit, & ob hanc causam ex Christo salutem omnibus necessariam esse affirmat, de reliquis, non de Virgine disputat, in qua debitum peccati nullum fuerit, nec tam vniuersaliter eum loqui obstabit, cùm

C imitetur Scripturas & omnium hominum loquendi morem, quibus generalibus vti loquendi formulis exceptiones aliquæ non prohibeant. Ex quo inferre non licet, à salute per Christum Virginem excepisse Hilarium, sed tantùm non egisse de illa, quod debitum non habuisset, ipse autem solùm tractaret de salute, vt debitoribus fuerat, essetque ne-

D cessaria. Finge differere te de peccato re ipsa contracto, atque asserere omnibus ob admissum crimen Christi esse necessariam salutem, simulque defendere, Virginem culpa maculatam nunquam extitisse, an non consequenter aiebas, ob scelus re ipsa perpessum Virginem ex Christo salute non indiguisse? Ita sanè. Hinc verò non fiebat, sustinere

te,

re, absolutè Deiparam non eguisse Christo Saluatore. Ad hunc modum Hilarium intellige, si placet, loquutum ex vi conceptionis, vt Ægidio vidimus placuisse.

5 *Emissenus. Caietanus. Bandellus.*

In Eusebij Emisseni verbis, quæ pro se Caietanus, & Bandellus referunt, vocula, vt ab istis adducuntur, deest, à qua totius sententiæ verus pendeat sensus, quamquam citra dubium consulto Emissenus inseruit. Nota igitur, vt inquit Ægidius numero 14. falsarij vterque inuri potest. Emisseni verba fideliter in medium prolata sic habent, *à peccati originalis nexu per se non est immunis, nec ipsa Dei genitrix*, particula ea *per se* in Caietano, & Bandello non est. Non esse in his multo ante nos Paiua in defensione Tridentinæ Synodi libro 5. fol. 353. & quotquot postea scripsere, adnotarunt, vt Suarius disp. 3. sect. 5. pag. 44. col. 2. Valentia tom. 4. disp. 2. qu. 1. punct. 2. pag. 424. Ægidius citato nuper loco, & reliqui. Illa verò interposita vocula ipso teste Caietano nihil contra nos Emissenus docet. Fatemur solùm, Christum per se à peccato fuisse immunem, Virginem non nisi per alium, per assertorem scilicet, non suapte conditione, aut natura, sed accidentariè duntaxat. Accidentarium siquidem illi fuit, à lege, pacto, & reliquis, ipsam excipi ob Christi merita. Quibus responsum Ægidij, & Valentiæ suprà relatū explodes. Et sanè potius nos Emissenus iuuat, vt aduertit Paiua, quā vel in speciem lædat. Ideò enim voculam *per se* adiunxit reliquis, vt explicaret non minori breuitate, quàm proprietate discrimē inter Filium, & Matrem, qui licet immunes prorsus ab omni culpa essent, non tamen eadem ratione, cùm ille per se, per hunc ea omni carerent crimine. Ponit ergo summo iure affirmare, neminē *per se* Virginem & iam comprehendendo ab originea macula immunē esse, cùm id solius Christi proprium sit. Verùm quid si, vt Bandellus, & Caietanus, Emissenum legamus omissa *per se* vocula? Adhuc rectum fore sensum Ægidius, & Valentia contendunt, quoniam intelligi Emissenus debeat, vt eius conuincunt verba, de peccati duntaxat debito, quod nexus voce significet. Retuli supra Ægidij verba. Ita respondent, quod Virgini imbuant debitum tantúmque peccatum ab ea excludant. Nos, qui vtrumque negamus illi, respondemus, non mirum ablata ea vocula sensum esse, quem dicunt; sed eum fore rectum negamus, negamus absque illa particula Emissenum ad ipsius mentem legi à nobis posse. Cur ergo ad calcem subiecit, *licet de debitrice nascatur* (Dominus scilicet) *legis veteris debito non tenetur*? Quod voluerit apertiùs explicare, Virginem ex se debito fuisse obnoxiam: legenda enim ista sunt citra dubium sub illo, & cum illo addito *per se*, quando post, & sub id collocata eadem periodo reperiuntur, vt sensus integer & legitimus sit, per se nullus à peccati debito liber est, etiā ipsa Dei mater vno excepto Christo, qui ab ea communis extitit Domino, ac per se quāquam, natus ex ea, quæ

Ægidius. (margin, left col.: at "Nota igitur")
Paiua. (margin: at "multo ante nos Paiua")
Suarius. Valentia.
Ægidius. Caietanus.
Ægidius. Valentia.
Paiua.
Ægidius. Valentia. (margin, right col.)

per se debitrix erat culpæ, id est, A inspecta eius natura, & ortus ratione, non minus legis veteris debito comprehēdenda esset, quàm cæteri, & si aliter contingit ex singulari prouidentia, qua ob filij merita lex ea ad illam non pertinuit.

6 *Abraham Syrus. Theodorus. Ephrem. Olympius. Græcus. Aegidius.*

Abraham Syrus, Theodorus, Ephrem, Olympius, & Græcus nihil aliud docent, quàm solum Christum natura sua fuisse absq; peccato, & conceptionis vi, hoc B est, non iuxta Ægidij mentem, quod omnes, etiam Virgô peccatum debuerint, sed quod nisi aliunde obstet, ea omnium conceptio est, quæ peccatum inducat vnà cum eius debito, cùm tamen is Christi ortus fuerit, qui suapte natura peccati à Protoplasto in eum deriuandi canalis, & via esse non potuerit cum ex virili semine in matre non fuerit. *Basilius. Nyssenus.* Basilius, & Nyssenus frater, quod Scriptura diuina tradunt, om- C nes scilicet peccato infectos nasci, vt sacra pagina interpretandi sunt. *Augustinus.* Nec ad aliud quidquam Nyssenus ab Augustino adducitur, nisi vt contra Pelagianos eius authoritate probet, originēum malum à Proto-parente in omnes homines deriuari, quod negabant illi. Et quanquam hi omnes patres excipiant neminem à regula generali, quam D proferunt, non inde fit, cæteris æquare Deiparam, cum id non sequatur in augusta pagina ex eo, quod illam nominatim non excipiat, quoties omnes in peccato nasci asserit. *Obiectio.* Excipit, inquis aliis locis, quod citati non faciunt Patres. *Solutio.* Nihil hoc refert, quoniam non omnia omnes, dum scribunt, tenentur scribere, nec omnes disertè tradunt, nihilominus credendum est, non aliter sensisse de Virgine, quàm nos sentiamus. Nam si eam alibi Scriptura excipit, ignorare id illi non potuerunt, qui exercitassimi erant in Dei libris, si verò non ignorarunt, sentire aliter minimè potuerunt, parum ergo refert non explicuisse, dum oppositum nunquam tradiderint, vt reuerà nunquam tradiderunt.

His Ambrosius similis primo 7 loco ex adductis ab aduersariis. *Ambrosius.* Nec moueat quemquam illud, *militiam excreuisse Christum in carne, quæ peccato in matre fuerat obnoxia.* Quoniam infideliter Caietanus Ambrosij verba retulit, *Caietanus.* vt aduersus eum iure Catharinus *Catharinus.* aduertit tractatu 2. de conceptione Virginis pag. 39. ad finem. Suarius disput. 3. sect. 5. *Suarius.* pag. 44. column. 2. Valentia *Valentia.* disput. 2. quæst. 1. punct. 2. pag. 425. Ægidius supra num. *Aegidius.* 29. Non enim Ambrosius habet illud *in matre*, quo dempto nihil in eo est, quod noceat. Sensum illius esse volunt aliqui de ipsa Christi carne, ac si diceret, Venit Iesus, & in carne sua, quæ *Catharinus.* peccato fuerat obnoxia. Ita Catharinus tractatu 1. de conceptione Virginis pagina 64. & tractatu 2. pag. 40. probant Suarius, & Valentia, *Suarius. Valentia. Aegidius.* sed vt bene supra Ægidius numero 31. aduertit, si antecedentia & consequentia in Ambrosio diligentiùs legantur, & expendantur, facilè videbitur, illum agere non de indiuiduali Christi carne, sed de specie, absolutè nimirum de carne

carne humana. Postquam enim in antecedentibus dixit, venisse Verbum in similitudinem carnis peccati, explicat, quid nomine carnis intelligat, peccati, subiiciens: *Peccatum erat caro, quia hæreditario erat damnata maledicto, peccatum erat illecebra, & ministra peccati*: subiungit proximè illa, *Venit Iesus, & in carne, quæ peccato fuerat obnoxia*, &c. Quæ confirmat subdens. *Facta sunt membra nostra iam non arma libidinis, sed arma virtutis, vbi erat incentiua libidinis, ibi nunc sunt domicilia castitatis.* Quæ manifestè ostendunt, in qua nam carne peccato obnoxia Iesus militiam virtutis exercuerit, eam enim in membris exercuit nostris, quæ cùm prius libidinis arma fuissent, per Christi aduentum & eius gratiam collatam nobis virtutis arma, & castitatis domiciliū effecta sunt. Hic germanus Ambrosij sensus in istis est, quæ sic explicata nec contra nos sunt, nec ad institutum faciunt.

Ambrosius. *Ambrosius.*

8 Atque vt de ipsa Christi Domini carne accipienda sint, ita vt velimus, dixisse Ambrosium, *Venit Iesus, & in carne sua peccato obnoxia militiam virtutis exercuit.* Adhuc nihil officient causæ, non enim ita sunt intelligenda, vt sit sensus, peccato Domini carnem obnoxiam in parentibus extitisse, vt Suarius exponit, cùm assertoris caro à Virgine Matre genita in parentibus seminaliter contenta non fuerit, sed tantùm secundum corpulentam substantiam, vt loquuntur Theologi, atque idcirco peccato esse non potuerit obnoxia, sed propria erit, & vera interpretatio, Christi carnem obnoxiam peccato fuisse, quoad similitudinem, fuit enim in similitudinem carnis peccati, vel quia ipsius Christi voluntate subiecta fuit reatui, & peccati pœnæ, quo sensu ipse Christus pro nobis factus est peccatum, vt Paulus dicit, vel quia cæterorum hominum instar quorum caro peccati obnoxia est, cum illis conuersatus est, cùm in terris est visus. Vide Ægidium numero trigesimo tertio. Ex hoc autem debiti aliquid fuisse in Virginem inferre, à disparatis est arguere, à quibus, vt vel ipsi Iurisprudentes notant, non fit illatio. Vt verò gratis demus, Ambrosiū habere, quod aduersarij planè illi imponunt, idcirco nobis tantum aduersari doctorem concedemus, quando quidem sic eum nullo negotio possemus exponere, vt solū doceat, assumptam ex Virgine carnem in ea fuisse peccato, vt in reliquis suapte natura obnoxium, & quantum ad conceptionis modū, quo Virgo cæterorum instar concepta fuit, non autem re ipsa quo ad culpam, aut debitum singulari priuilegio inspecto, cuius vi cōmuni omnibus de peccato, & debito legi non subiacuit. Interpretatio hæc illam explodit, quam num. 34. Ægidius affert de peccati debito, quod in Virgine caro eius subierit, iuxta quā exponendū ait esse Ambrosiū eius verbis vt aduersarij referunt, acceptis, verū propter toties à nobis dicta parte hac audiēdus Ægidius non est: obiiciunt contra omnes has expositiones contrarij testimonij huius

Suarius. *2. ad Cor. 5 ver. 21.* *Ægidius.* *Ægidius.* *Obiectio.*

nobis, & expensa dixisset. Si credit Vazquez pro aduersariis illum stare, cur pro se, cùm Virginis conceptionem tuetur, & in causæ testem producit? Cur illius verba perpendit, vt cæteri, qui fauere immunitati Virginis arbitrantur? An contraria in tanti pôderis quæstione tantus Ecclesiæ doctor, & præsul docet? Mutáuitne hac in re, aliquando sententiam? Mirum in retractationum libris præteriisse hoc, cùm aliàs nihil reprehensione dignum B in suis operibus (quæ in illo castigat) soleat prætermittere. Certè nunquam palinodiam in hac materia recantauit, nunquam diuersa scripsit; si essent aliqua, essent, quæ aduersarij obiiciunt, verùm ista, vt iam constabit, nihil Virginis immunitati à peccato, & debito contradicens claudunt. Probabit hoc ita esse germana singulorum interpretatio. Venio ad primum.

11 In quo, vt bene adnotat Ægi- C dius num. 49. certum est de corporis morte Augustinum differere, de peccati morte, qua mortua fuerit Virgo, ne minimũ quidem verbum. Docet autem ibi, propter peccatum ab Adamo cômissum eum, & Virginem mortuos fuisse, Christum verò, vt peccatum id deleret. Propter peccatum ait mortuam Deiparam, quoniam si Adam non peccasset, Virgo ex illo moritura non esset concepta, sed victura semper. Nã D etsi ad illam culpa non pertinuit, atque idcirco eius pœna mors nempe videbatur non debere ad eam spectare, decuit ipsam mori, ne Filio præferretur, quam ob causam Matrem suam Deus à

Ægidius.

A mortis lege non excepit, sed ea voluit comprehendi. Nec quia cæteris in peccati suppliciũ mors ex lege constituta est, non autem Virgini, sed propter modò rationem expositam, ideo præfata lege comprehensa non est. Cùm certum sit, eadem posse teneri multos lege, quanquam non ex eadem ratione ad omnes illos spectet, sed ex hac ad istos, ex alia ad alios reliquos. Subdit, & princeps eadem, quam ipse tulit, adstringuntur lege, illi ex obedientia debita præcipienti iusta, hic, ne à membris discrepet illorum caput. Sic in præsenti. Quotquot ex Adam seminum commistione intercedente sunt, lege tenentur mortis, at non ex eadem omnes ratione, cùm Virgo propter dictam, cæteri, quod in Adam peccarint, sub illa nascantur. At etiã Christus propter peccatum dicetur mortuus, cùm si non contigisset illud, moriturus minimè ad nos venisset. Negandum est, si absolutè dicatur in præsenti materia, Christum propter peccatum interiisse. Quantum enim ad præsens attinet, modus ille dicendi absolutè acceptus significat, lege omnibus imposita mortis comprehensum Dominũ fuisse, quod falsum est (cùm non viri opera ex Adam humanitatẽ traxerit) Alia multum diuersa illi vt homini præcepta mors in nostrũ remedium fuit, vnde Augustinus ausus non est dicere, Christum propter peccatum mortuum esse absolutè, sed vt peccatum deleret. Obiectio. Solutio.

His Ægidij solutionem illam 12 reiicimus, qua vult, mortuam esse Ægidius. propter peccatum Virginem, non

quòd in se admiserit, sed in Adamo, in quo istius inobediẽtia fuerit maculata, & transgressa præceptum Protoplasto impositũ fuerit. Stare namque ista non possunt, cũ nostra sẽtẽtia, vide hominem supra n.49.&50. vbi contra Caiet. disputat asserentẽ tract. de Virginis conceptione, 3. c. ad finẽ, pœnã mortis corporalis posse ab eo contrahi, qui ab originea sustinenda lue præseruetur, quia non implicat, aliquem ex priuilegio præseruari à macula peccati cõmissi in Adamo, non tamẽ à pœna illi peccato imposita. *Quare Caietanus* (Ægidius ait nu.49.) *si velit sibi constare, non potest, non fateri, hanc consequentiam esse ineptã. Virgo corporaliter est mortua propter peccatum, quod in Adam commisit, ergo actu contraxit maculam. Etenim teste Caietano potest quis præseruari à macula illius peccati, & manere subiectus illi pœnæ.* Sic Ægidius. Cui ego. Etiam potest quis à peccati debito eùm in se, tum in Adam priuilegio excipi, ea tamen ratione, vt morti sustinendæ relinquatur obnoxius, quam non vt pœnam debeat subire, sed alias ob causas, quæ ad id latorẽ legis de morte instè permoueãt. Vnde infirma erit consecutio ex mortis pœna, & lege desũpta, qua peccati debitũ aliquod inferatur in patiente mortem nõ vt supplicium, sed vt dixi, ob alias nõ contemnẽdas causas: *Quare licet Virgo* (Ægidij verba sunt, quibus aduersus ipsum pugno, habet illa nu.50.) *fuerit corporaliter mortua propter peccatũ ab Adamo cõmissum* (Ægidius in Adamo commissum dicit) *non proinde bene infertur, eam maculam debuisse* (Ægidius originalis peccati habet) *actu incurrisse*, aut in se, aut in vllo alio. *Cuius consequentiæ infirmitas inde etiam euidenter ostenditur, quoniam beatam Virginẽ mortuã esse propter peccatum Adami est de fide, vt supponimus* (Ægidij hæc sunt) *cũ teste ipso Caietano de fide nõ sit, eã maculam contraxisse*, imò nec fides doceat (addimus nos) in illa debitũ fuisse, aut in Adam peccasse: *Esset autem de fide*, (Ægidij verba redeunt) *si illa consequentia ex antecedente esset firma.* Ex quibus patet, neq; Caietanum, neq; ipsum Ægidium satis penetrasse verba sanctissimi Augustini, dum ex eo, quod Augustinus ait, Beatã Virginem mortuã esse propter peccatum, inferunt alter in ea origineum crimen, alter illã in Adam peccasse, idque Augustinum sensisse. Mortua est enim licet propter peccatũ, nõ tamẽ quod vel in se, vel in alio habuerit, nõ propter aliquod eius debitũ, sed propter nuper dicta de illo, & explicata.

Ægidius. *Caietanus.* *Ægidius.* *Ægidius.* *Ægidius.*

13 *Falsa Augustini explicatio exploditur.*

Hinc falsam esse aliã Augustino à nonnullis adhibitã explicationem cognosces, qui aiũt, mortuam fuisse propter peccatũ Virginẽ, esse Augustino, propter origineũ contrahendum ab illa, nisi præseruasset eam gratia, reliquorũ more interiisse, vel propter originei criminis debitum, quod in se habuerit, vt aliis placet, qui à prioribus differunt, quod illi propter peccatũ quod habere debebat, & haberet, si præseruata nõ fuisset, mortuã esse dicunt, hi nõ propter culpã, sed propter huius debitũ, quod in se habuerit, inter priores Catharinus est, tract. 2. de conceptione Virginis (vt citatur ab Ægidio n. 51.) lib. 2. c. 2. pag. 39. in princ. Corduba 1. quæstionarij q. 44. ad 3. argumentũ contra sextã

Catharinus. *Ægidius.* *Corduba.*

conclusionem pag.376. col.1. & A Suarius tomo 2.in 3. part.disp.3. sect.5. v.*in secundo ordine citatur.* Sed displicēt hi, vt & Ægidio nu. 51.& merito; pœna siquidem nō propter committendū, admittendúmve scelus, etiāsi non admittatur, quod illi obuiam itum fuerit, irrogatur, quemadmodū nec quia deberet accidere, si tamen re vera non accidit, sed propter ipsum ratione aliqua perpetratum ab eo, cui pœna infligitur. Non causam B ergo pro causa reddūt, qui hæc, vt Augustino faciāt satis, respondēt, nō causā, inquā, mortis Virginis pro illius causa, & ratione, vnde nec vi par est Augustinū exponūt.

Suarius. *Aegidius.*

14 Quemadmodum nec illum interpretantur aptè secundo loco, in quo ait de solo Christo docere Catholicam fidem mortem sine peccato gustasse. Ineptus Ægidius num.52. asserens, *Bene inferri, & catholicè Virginem mortuam esse propter peccatum, & in pœnam peccati non actualis, sed originalis, quod commisit non in se sed in Adamo. Nā licet ab actuali macula præseruata fuerit, non tamen libera fuit ab actuali inobedientia, quam in Adamo commisit, vt esse de fide lib. 2. latè ostendimus.* Sic ille. Qui nec ostendit, nec ostendet vnquā illud de fide esse. Quod ostendere facillimè poterit, est, falsum se loco illo dixisse, vt in his, quę nunc ex ipso retuli, falsum apertè dicit, falsum etiam in istis, quæ subdit: *Quare Augustinus catholicè docuit solum Christum passum esse mortem sine peccato.* Non id Augustinus docuit, sed hoc, fidem Catholicā de solo Christo asserere, passum mortem esse absq; peccato, quod verissimum est, cū de nullo Christo Domino excepto absque origineo peccato fuisse conceptum doceat, non peccasse in Adam, nō debitum in eo peccandi habuisse. De Virgine ista opinio tantū docet, non diuina fides hactenus. Neque aliud Augustinus verbis illis tradit. Affert Ægidius pro se Vazquium tomo 2. in 3. partem disp.117.cap.10.qui n.115. ver. *Denique,* hunc eundem Augustini locum exponēs inquit, *Beatam Virginem non sine culpa, & merito peccati, non quidem in ipso contracti, sed à primo parente ipsius commissi, & ad ipsam ex vi originis pertinentis mortem expertam esse.* Fallitur, vt Ægidius, eodémque reiiciendus modo, & refellendus.

Alia interpretatio ad Augustinum reiicitur. *Aegidius.* C *Reiicitur.* D *Aegidius.* *Vazquez.* *Reiicitur.*

Accedo ad tertium Augustini testimonium, in quo Mariæ carnem peccati carnem vocabat; quam non ita nominat, quod origineo infectam crimine, aut eius debito existimet. Cum lib.5. contra Iulianum cap.15. dicat, *Hæreticus est, qui negat aliam omnem carnem à carne Christi esse carnē peccati.* Non est autē hæreticus, neq; vnquā fuit, qui Virgini quod nos tribuit. Turpiter igitur errat Bandellus dū affirmat, Augustinū eā peccati carnē dicere, quę actu est, aut fuit origineo peccato infecta. Quod si roges, quænā ergo peccati caro Augustino est? Resp. variè varios respōdere. Cord. plures adducit modos q.44.p.376.col.2. quos Ægid.n.54.non probat, ego prætereo illos, quod nolim esse lōgior, cōtetus hoc. Puto Augustino carnē peccati esse omnē ex viri semine generatā, quod, si nihil aliud obstet, cōceptionis vt peccatū sit necessariò perpessura, vt quę subiecta debito illi° sit generationis ratione, ac modo consideratis. Sic Catha. 2. lib. *de cōceptione* (vt ab 15

Bandellus. *Corduba.* *Ægidius.* *Quid peccati caro Augustino sit.* *Catharinus.*

A Ægidi, quanquam vera, intelligendáque iuxta scripturæ phrasim. Quod autem germanæ sint, quasi Augustino damus, expositiones, constat ex nuper facto argumẽto. De fide est, Virginis carnem esse carnẽ peccati, non verò contraxisse peccatum, aut debitum, peccasséve in Adam, sed opinio duntaxat, quæ sibi oppositã habeat suã probabilitate fulcitã, & prætereà cùm de peccatis agitur ab Augustino, Virgo nõ comprehenditur, non verò comprehenditur nostris retentis explicationibus, germanæ igitur sunt, & illius menti conformes. Potest & hæc illis adiungi; locis istis, & aliis similibus egisse de carne peccati Augustinũ, vt cõtracta est ad nos, minimè verò toto suo ambitu, quod institutę ab eo disputationi hoc satis omnino esset, quẽadmodum cùm Aristoteles de iustitia tractat commutatiua, differit de hac, vt inter homines frequenter contingit, atq; iuxta cõsiderationem istam eam definit, nõ autem, vt absque omni speciali materia concipi valet, & debet ad eius naturam exactè cognoscendam, reperitiq; inter nos, & Deũ potest.

Altera explicatio ad Augustinum.

17 Quartus locus à Kemnitio allatus adduci non potest contra nos, cùm vincere omni ex parte peccatum, non sit, prius contractum expellere, sed nunquam id admisisse nam qui admissum abigit, illud omni ex parte non vincit, sed prius victus gratię viribus ad se reuersus victorem sternit, de victo victor redditus. Mater igitur Dei omni ex parte vicit peccatũ, quoniam illud nũquam sensit, quia verò nec in Adam illius habuit debitum, non solùm de illo victoriam reportauit, sed clarissimum egit triumphum, atque secundùm omnem sensum, quam latè is patere potest, omni ex parte debellatrix eius fuit, non suis, sed gratiæ viribus ex Christi meritis ei concessæ. Reliquam omnem Augustini testimoniorũ molem partim continere duntaxat scias repeti ruptores Scripturæ generalitates, & si quid aliud, ex vi naturæ, ac generationis modo Christo excepto cæteros omnes peccato fuisse obnoxios, quod, vt nos illo vrgeant, B friget: partim in natura humana nullum potuisse inueniri qui prostratam erigeret, peccato mãcipium redditum in pristinam asseretet libertatem, atque ideo Christo Domino eguisse. Quod quis neget, aut hinc quid oro cõtra immunitatem Virginis, quam defendimus? Discrepat Ægidius à nobis nonnihil in illa sua de C peccati debito solutione persistens, de quo vult Augustinum in his locis tantùm differere, & à quo non exceperit Virginem. Sed cùm toties id iam explosum à nobis fuerit, nec quidquam noui afferat, non est, cur detineat nos, hactenus enim dictis, quidquid sequentibus numeris habet, refellitur: Quare ad alia transeamus, à quibus nullo etiam negotio nos expediemus.

Kemnitius.

Ægidius.

Est Hieronymus, qui primo nunc occurrit, cuius mens locis D illis est, quã de aliis diximus. Afferit, neminem vi conceptionis ex coitu à peccato esse immunẽ, afferit generatim, de omnibus, quæ generatim Sacræ docent litteræ. Sic Chrysostomũ accipe Nazianzenũ vel de immunitate à culpa 18

Hieronym.

Chrysost.

Nazianz.

natura sua, quod soli conuenit Christo, vel quoad originale suæ conceptionis vi, quæ quia nó erat ex viro, peccatum inducere non valebat, cæteræ possunt, cùm ex viro sint, quantum ex ipsis est. *Maximus. Ægidius.* Maximum non vt Ægidius, sed vt veritas poscit. Mundari, & sanctificari, nec peccatum, nec huius debitum præmitti efflagitant, sed gratiam, quæ peccato præcluditur ianua, quaque ornata Virgo nihil vnquam culpam olens experta est. *Seuerinus.* Seuerinus omnes ait, peccato inuolui Christo excepto, idem ait Paulus, idèm vtriusque sensus erit, eadem expositio. *Cassianus.* Cassianus de impossibilitate agit, quam omnes patimur comparatione peccati fugiendi, quam etiam Virgo habuit conceptionis eius attenta ratione, ac vi; cum tamen ea fuerit Christi, quæ sæpè dicta est. *Sedulius. Bandellus.* Sedulij carmina falsò Bandellus refert non *nata* illorum primum habet, sed *natura*, nec *venata* secundum, sed *renasci*, vt passim authores contra Bandellum notant, & eum illis, quáquam neminem citet Ægidius *Ægidius.* numero 86. certè octauo Bibliothecæ tomo vbi totum Sedullij habetur poëma, sic leguntur, vt quoniam natura prior vitiata iacebat sub ditione necis, Christo nascente renasci posset homo, & veteris maculam deponere carnis. *Cyrillus.* Cyrillus solùm dicit, redemisse nos omnes Christum culpæ nostræ ablatione, generale hoc est, non officit, vt & primum *Leo.* ex Leone desumptum, quare exceptionem patitur. Virgo est. Secundum, quantum est ex vi conceptionis, intellige, scilicet, quantum est ex modo, quo peracta est,

A videlicet absque virili semine. Tertium vniuersaliter loquitur, vt vniuersalia Scripturæ intellige. Fulgentius, & Prosper doctri- *Fulgentius. Prosper.* nam generalé de peccato tradút originali, à qua Virgo excipitur. Remigius si mundatá Virginem *Remigius.* dicit, sensu iam explicato dicit.

Petrus Tripolitanus, vt nos 19 *Pet. Trip.* Augustinum exposuimus, amat exponi, cú omnia, quæ docet Augustini sint. Boëtius falsò adduci- *Boetius.* tur, si creditur, verba, quę vt illius B refert Bandellus, expresšè in illo inueniri, vt sententia inueniatur, sensus est, vi cóceptionis esse Virginem reliquorú, qui ceciderunt, more. Quid si sensus sit, esse ex illis, id est, ex illis descédere? Cas- *Cassiod.* siodorus tantú vult, solum Christum natura esse impeccabile, aut loquitur generatim Scripturarú *Gregorius.* phrasi vtens. Gregorius cú ait, de mortalitatis propagine Virginem promanasse, non dicit in peccato fuisse conceptam, & cú illo alio C effert loco generari táto infectos malo ex mortalitate descendétes, generaliter loquitur, nec Virginé nominat, quoniá verò secundùm Scripturas locutio est, exceptionem, quam damus Virgini admittit, vnde argumentatio Bandelli non probat. Cætera Gregorij loca de Christi solius à peccato immunitate tractantia intellige, id tantùm velle, Dominum solum natura esse impeccabilem, & vi conceptionis origineæ luis ex- D perrem. Isidorus, vt reliqui docé- *Isidorus.* tes originale omnes inficere, scri- *Damasc.* bit. Damascenum sanctificatá, & purgatam Virginem appellátem, vt vocantes redemptam expone, purgatione videlicet præseruante, non immundam purificante.

Nego

Ildephons. Nego Ildephonsum contra Virginem stare, nec stare ostendit *Bandellus.* Bandellus. Nego Andream *Andr. Hier.* Hierosolymitanum illi aduersari, per illum enim puluerem nec peccatum, nec huius debitũ significat, sed peccati fomitem, quo fortè laborasse illam putauit, antequã Deum conciperet. Sic respondet Ægidius n. 104. & bene. An autẽ consequenter sentiat Andreas, nõ est huius loci examinare. Id certũ non implicare, concedi alicui à peccato, & debito immunitatem B relicto in eo fomite. Beda primo loco de Virginis sanctificatione, cùm Deum concepit, disserit, illo verò tẽpore, certũ est, nec originiũ, nec debitũ fuisse in illa. Cõstat autẽ, hanc esse mentem Bedæ luce clarius ex iis, quæ loco illo scribit. Lector eũ cõsulat. Cætera solùm docent, Christum dũtaxat *Alcuinus.* natura sanctum esse. Alcuinus de corruptione agit, quãtum erat in Virgine eõceptionis eius natura, quia si aliunde prouisum nõ fuisset illi, cæterorũ instar in peccato C *Rabanus.* vitam inchoasset. Quod Rabanus ait, pari ratione interpretari potes, inquit, *natura sua neminẽ Christo excepto absq; peccato esse.* *Aimo.* Aimo, *Burchard.* quod Scripturæ docuit. Burchar- *Pet. Damia.* dus itẽ, & Petrus Damianus generaliter loquentes de omnibus.

20 Variè ad primum Anselmi di- *Anselmus.* ctum à variis respondetur. Sunt *Bernardinus à Busti.* hi Bernardinus à Busti, Suarius, *Suarius.* Valentia, Ægidius, Salmero, & *Valentia.* Bellarminus locis iam citandis. A D *Ægidius.* Bernardino incipiam, qui Maria- *Bellarm.* lis 1. p. sermone 3. de conceptione *Bustius.* Mariæ p. 2. littera D. §. *Ad authoritatem* dicit; *Ad authoritatem verò Anselmi vltra prædicta respondeo, quod illa verba fuerunt à quodam malignos & virgineæ puritatis aduersario maliciosè addita, & Anselmo adscripta secundum Scotum in 3. dist. 3. quod patere potest, quia Anselmus in præcedentibus, & in sequentibus affirmat Beatam Virginem sine peccato conceptam.* Hactenus Bustius. Qui post alias duas *Reiicitur.* adhibet solutiones, hanc nunc in examen vocemus, videamúsque, sitne loco illo eius patronus Scotus. Lustraui oculis distinctionẽ *Scotus.* illam, legi primam quæstionẽ, vbi ad initium Anselmi hoc testimonium refert, post Bernardi aliud, huic parum ante finẽ respondet, illinc vnum verbum, ac si minimè id obiecisset prius. Et verò vt Anselmi referunt Albertus Magnus, Alexander Alensis, D. Tho- *Alb. Magn.* *Alex. Alen.* mas, S. Bonauẽtura, & ex his om- *D. Thom.* nes fermè Scholastici, adducitur *Bonauent.* à Bandello suprà, & Salmerone in *Bandellus.* epist. ad Rom. disp. 51. v. *Albertus* *Salmero.* *etiam Magnus* ab illis verbis, & *Beatus Anselmus permittit suum discipulum dicere, Beatam Virginem ne dum conceptam, verùm etiam natam in peccato originali*, citat ad marginem sic, *D. Ansel. lib. 2. cur Deus homo, c. 15. initio tomi 3. circa principium.* Lege Mirandam defensionis q. 18. Non igitur dubitari potest, scripserit ne ista Diuus Anselmus. Aliter ergo responderi conandum est, quærenda interpretatio, dum germana sit. Negat *Salazar.* Salazar legitimas esse, quæ communiter circunferuntur, easque meritò refelli à Vazquez ait, vt ad manifestam loci declinandam vim excogitatas. Sic e. illo 42. sæculo 11. vers. *sæculi huius* ad finem. Rectè id de altera è duabus à Viuario adductis posteriori duorũ pro Anselmo li. §. 1. & 2. assereret,

colum. 1. ad initium; asserens A verò solutionem dubitationis, propositæ inquit, ideo eam à peccato mundasse, vt de illa munda, atque de illius munditia sumeretur, vt constat ex illis, *& in eius ipsa munditia de illa assumptus est.* *Qua ratione verò* (Anselmus ait) *sapientia Dei hoc fecit, si non possumus intelligere, non debemus mirari, sed cum veneratione tolerare, aliquid esse in secretis tantæ rei,* B *quod ignoremus.* Post quæ interiectis non paucis subdit. *Virgo autem illa, de qua ille homo* (Christus videlicet) *assumptus est, de quo loquimur fuit de illis qui ante necessitatem eius per eum mundati sunt à peccatis, & in eius ipsa munditia de illa assumptus est.*

Anselmus. *Anselmus.*

23 Duplicem sensum hæc, *Virgo autem illa fuit de illis, qui per eum mundati sunt* (quidam ait) habere possunt; alterum iam expositum fuisse, scilicet Virginem de C illis vnam, qui per Christum, antequam veniret, mundati sunt, quem probat Ægidius suprà numero 120. & 121. Cui ad summum obiici tantùm potest, sequi ex illo putare Anselmum, peccato maculatam Virginem fuisse, quandoquidem fuisse illam mundatam, docet, nec enim mundatur, nisi quod prius immundum extitit. Sed nullius obiectio momenti est, vt enim sæpius non in D superioribus diximus, & Ægidius notat citato illo num. 121. atque aduersarij ipsi admittunt, mundandi species illa est, quæ præseruatiua nominatur, cuiusque vi efficitur, ne quod futurum erat peccatum, vnquam adsit. Quod ex ipso confirmare Anselmo possumus 2. cur Deus homo

Anselmi explicatio. *Prior sensus.* *Aegidius.* *Aegidius.* *Anselmus.*

cap. 16. pag. 74. colum. 1. dicente, Virginem per mortem Christi mundam fuisse certè non quod ante illam immunda extiterit, sed quod eius meritis ab immũdicia omni liberata sit. Accedit, quod cùm B. Virgini ea fuerit natura, cui inesse peccatum debebat communibus relictæ legibus, satis profectò id censeri debere, vt mundatam eam Anselmus potuerit dicere Christi gratia, qua effectum, vt peccato locus non patuerit. Alter sensus est, Deiparam ex eis duxisse ortum, qui cùm prius sceleris sordibus contaminati essent, post sanctitatis munditia per Christum fuerint redditi puritati, ex quo nihil aduersus immaculatam Virginis conceptionem sensisse Anselmum potest colligi.

Sensus posterior.

Sed minus germana interpretatio alicui hæc videbitur propter illa, *& in eius ipsa munditia de illa assumptus est.* Relatiuum namque illud *eius* non Christum, sed Virginem refert, quare munditiam, de qua loquitur, non quam habuit Christus est, sed quæ fuit Virgini, vt sensus integer sit, mandata per Christum matre, perseuerantéque in ea munditia Christus de munda Virgine assumptus est. Atque legitimum esse, obiectione sua ostendit Boso dicens: *Placeret mihi multum, quod dicis, nisi cùm ipse debeat à seipso habere munditiam à peccato, videtur eam habere à matre, & per se mundus non esse, sed per illam.* Cui Anselmus. *Non ita est, sed quoniam Matris munditia, per quam mundus est, non fuit nisi ab illo, ipse quoque per seipsum, & à se mundus fuit.* Respondet Boso, *Benè est de* hoc.

24 *Obiectio.* *Anselmus.* *Anselmus.* *Anselmus.*

Anselmus. *Solutio.* *hoc*. Dici poteſt. Cùm Anſelmus A ait fuiſſe Virginem de illis, qui mundati per Chriſtum fuerint, hoc eſt, proceſſiſſe ab illis, expreſsè illorum nominaſſe munditiam tantùm, nõ Virginis, quod illa in dubium reuocari non poſſet. Etenim ſi de mũdatis Virgo erat, ipſamet, ex qua diuina ſperabatur proditura munditia, qui fieri poterat, vt munda etiam non eſſet, quin idcirco potuit nihil de Virgine ſigillatim ei velle reſpondere, quo- B niam vt quæſtioni propoſitæ ſatisfaceret, conducebat nihil, Virginem abſque peccato cõceptam fuiſſe. Licet enim cõtraxiſſet illud, non ideo fatendũ erat, Chri- *Anſelmus.* ſtum etiã ſub eo fuiſſe cõceptum, vnde reſpondet: *Poſtquam conſtat hominem illum eſſe Deum, & peccatorem reconciliatorem, dubium non eſt, eum omnino ſine peccato eſſe. Hoc autem eſſe non valet, niſi abſque peccato de maſſa peccatrice ſit aſ-* C *ſumptus*. Conſulto de maſſa peccatrice dixit, non de Virgine, vox enim illa humanæ conditionis, & naturæ ſignificat ſpeciem, nõ ſingularem perſonam, qua loquendi phraſi, vt ſapientiſſimum decebat Theologum, tum reſpondit, tum interrogationẽ fortè correxit, tacitè innuens, haudquaquam ex eo colligi Chriſti ab omni peccato immunitatem poſſe, quod ex Matre nullo peccato infecta or- D tũ duceret, quando, vt cõcedatur, nullum eã perpeſſam fuiſſe, non inde fit, ſi cætera omnia deſint, Chriſtum ab omni peccato liberum iure debere naſci, cùm dici queat, illam munditiam Virginis perſonæ tantùm fuiſſe collatum donum abſque vllis, vt in filium transfunderet pacto, & lege, quæ intercedere debebant omnino, vt in ipſa generatione, quod Mater, quæ generabat, ſancta erat, ſanctus Filius naſceretur. Ergo ſiue parens in peccato, ſiue abſque illo fuiſſet concepta, immunitatis ab eo in filio germana ratio aliunde petenda eſt, nec inuoluenda quæſtio de Virginis munditia, vt propoſitæ de Chriſto ſatisfiat.

Sed obiicit Vaſquez ſupra nu- 25 *Vaſquez.* mero 128. *Cùm Anſelmus reſpondeat de Chriſto, eo ipſo, quod eſt Deus & peccatorum reconciliator, dubitari non poſſe, ipſum ſine peccato eſſe, aſſumendo de maſſa peccatrice naturam, qua verò id ratione fecerit Deus, ſcrutandum non eſſe, aut mirandum, ſi id intelligere non valeamus, non obſcurè indicat, Beatam Virginem in peccato conceptam fuiſſe, & nihilominus potuiſſe Deum ex illa carnem ſine peccato ſumere: nam ſi exiſtimaret, ipſã ſine peccato conceptam eſſe, non ſolùm id dixiſſet, ne Bonoſus* (Boſò debuit dicere) *exiſtimaret verum id, quod dixerat, ſed etiam propoſitam quæſtionem facilè diſſoluiſſet. Quid enim mirum, ſi de carne ſine originali cõcepta carnem ſine peccato aſſumeret*? Non diſſol- *Refellitur.* uiſſet, vt rei & difficultatis propoſitæ natura poſtulabat. Nec enim par erat, aduerſus fidẽ obiectis ea reſpondere doctrina, quæ in opinione poſita videbatur. Longè namq; melius, qui argumenta diluit, reſpondere cenſetur, cum ea, vt ſoluat, in medium adducit, quæ circa omnem controuerſiam eſſe noſcuntur, cúmq; arguentem eò redigit, vt videat, iure à reſpondente negari, quod ipſe colligit, quanquã propoſitio, & aſſumptio cõcedãtur, aut gratis dẽtur, quidquid de illis ſit, Anſelm. igitur vt

cerneret

cerneret Boso infirmá esse obie- A ctioné, nec concedi vlla ratione posse, quod videbatur inferri, ait Esto, Virgo cæterorú more cócepta sit in peccatis, nó inde fit Christú in peccato fuisse conceptum, quando illú esse Deum, cui omne peccatú est impossibile, peccatorúmq; reconciliatoré, ex fide constat omnibus. Quod si à nobis sciri nó potest, quo pacto ex peccatrice massa ille sáctus potuerit concipi, mirandú licet sit, nó propte- B rea veritas deseréda, sed fatendum aliquid esse in tanti mysterij secretis, quod nostrú captú fugiat. Cùm reddi huius aliqua potest ratio, cùm impossibile non fuerit Domino, ex illis, quos sua gratia múdauit, mundá parenté sumere, à qua ipse mundissimá etiá carné acciperet, quod Matri contulisset múditiá cú pacto hoc hác in prolé transmittendi quam gigneret.

26 Et quidem si validú argumen- C tum est expressè non respondisse obiiciéti Anselm. à veritate illum aberrare longissimè, Virginem in peccato conceptam credendo, ad existimandú eandem illi mentem insedisse, quæ roganti esset discipulo: profectò asserendum etiam erit, putasse ité illú, in originali ex materno vtero prodiisse Theotocon, siquidé hoc ipsú Bosone affirmáte nec refellit, nec apertè vel vno duntaxat verbo negat, quod D tamé & efficere poterat facilè inter respondendú, & ad id videbatur teneri, ne verum censeret, qui obiecisset imprudens, aut si célebat, vt ab errore illum erueret, quod ipsa exigere ab Anselmo charitas videbatur, munúsque Doctoris, quod exercebat. At nihil profert, tacet, idque sine vitio, aut crimine, non quod ita sibi persuaserit aliquando, qui, vt superius adnotaui, rem in Ecclesia notissimam ignorare non posset. Pressit ergo vtriusque natalitij puritatem silétio, quod huius quæstio, eiúsque decisio addidi quod præcipuè quærebatur, nó pertineret, optiméque difficultatem illius omné posset diluere intacta ea relinquédo prorsus, quæ alterius esset speculationis, & loci. Quibus adde, falsá penitus argumento solutioné adhibiturum Anselm. si propterea conceptum absq; peccato Christum diceret, quod de matre sine peccato concepta esset, quádo ex sácta perpetuo Matre peccator esse Filius queat, contra verò ex peccatrice semper Filius sáctus cócipi. Vt in Eua facilè quisque videt. Illa namq; peccáte ac manéte in peccato semper innocés proles haberi ex ea posset vno tátùm Adamo non peccante, vice auté versa cadente hoc, & illa in gratia persisté te fœtus ob patrem contaminatus scelere prodiret in lucé, nulla ergo fuisset Anselmi ratio, nulla responsio, inanis deniq; ac falsa doctrina, si quod Vasquez rogat, cur non responderit, respódisset. Subdit auté ille. *Nec obstat quod post* Vasquez. *medium capitis Virginem B. enumerat* (Anselmus scilicet) *inter eos, qui ante morté Christi sanguine ipsius emundati sunt à peccatis, & dicat in ipsa eius munditia Deum ex ea carnem assumpsisse. Quin potius hinc sequi videtur oppositum, nempe ipsam quoque fuisse mundatam, quod si peculiarem illius rationem esse putaret, id profectò dixisset, & explicasset.*

Non erat, cur explicaret, aut 27 Reiicitur.
diceret,

diceret, quando non id agebat, A neque in more positum sit, quæcumque in disputationem occasione veniunt, ex professo tractare, aut disertè tradere, maximè cùm orationis filum & rei, de qua potissimum agitur, cursum interrumpere debent, & retardare. Molestum & operosum erat, Virginei ortus rationem exponere, breui absolui non poterat, non erat, cur vnius voculæ, aut noduli occasione nouam, grauem, B & implicatam quæstionem insereret. Si mundatam dixit, eo sensu dixit, quo redempta dicitur. Mundatus is etiam appellari potest, vti nominatur redemptus, qui ne immundus esset, cùm esse posset, munditiæ dono præuentus est. *Obiectio Vasquez.* *At paulo inferius Bosonus* (inquit Vasquez) *munditiam Virginis à peccato tribuit fidei, qua credidit in mortem filij sui, & ad hoc* C *nihil respondes Anselmus.* *Diluitur.* Non oportebat respondere, siquidem Anselmo is erat animus, vt difficultati propositæ ab ijs, quæ sub opinionem caderent, abstinendo breuiter responderet, ne Bosoni obiiciendi, contradicendique nouam suppeditaret materiam, quæ prolixiorem ac difficiliorem satis aliàs per se difficilem & arduam disputationem redderet. Quod omnis prudens curare pro D viribus in dissertationibus debet.

28 Aliter his omnibus respondent *Bellarminus.* Bellarminus tomo 4. controuersiarum, controuersia 2. lib. 4. cap. 16. pag. 334. *Valentia.* Valentia tomo 4. disp. 2. quæ. 1. punct. 2. pag. 425. *Aegidius.* & alij, quorum Ægidius responsionem probat supra num. 125. *Suarius.* & 126. fauetque illi Suarius disp. 3. sect. 5. vers. *in secundo ordine* ad finem. Aiunt, discipuli quidem verba illa esse interrogantis Anselmum, quæ non tamen intelligenda sint de conceptione, quæ in vtero fit, cùm anima infunditur, sed de illa, quæ ante huius infusionem contingit in ipsa commistione seminum intra maternum vterum, non quod in istorum aliquo, peccatum vllum sit, cùm antequam animus immittatur, peccato locus esse non possit, sed quod virile trahit necessitatem, vt homo ex illo in prima creatæ animæ infusione conceptus in origineo scelere concipiatur, nisi gratiæ beneficio præseruetur. Quæ multùm ab Anselmi sensu, & mente abesse non videntur, & si abesse quam maximè Vasquez dicat disp. 117. *Vasquez.* cap. 11. à num. 129. versiculo *Deinde*, vsque ad finem capitis obiiciens, propositâ Anselmo quæstionem non de semine fuisse, vnde B. Virgo concepta extiterit, sed de ipsius carne, quam vocat peccatricem Boso, & de qua Deus naturam assumpsit: quo pacto nimirum, cùm in peccato concepta fuerit, de illa potuerit Deus carnem sine peccato assumere? *Reiicitur.* Sed hæc non cogunt, cùm Anselmus omne, quod reperitur in vtero ante animationem, semen vocet. Constat verò ante animæ fusionem veram embrionis carnem præcedere, quæ sensitiua sit, & organis constet. Præstereà ipse Anselmus multis in locis ipsam seminis receptionem hominis conceptionem nominat, ac de illa explicat Psal. 50. versum illum *Psal. 50. ver.* *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*, vt permulti aduertunt Theologi

Theologi, & manifestè patet lib. 2. de conceptu virginali, cap. 7. vbi sæpius id explicat, his præcipuè. *Simili modo de immundo semine in iniquitatibus & peccatis concipi, potest homo intelligi, non quod in semine sit immunditia peccati, aut peccatum, siue iniquitas, sed quia ab ipso semine, & ab ipsa conceptione, ex qua homo incipit esse, accipit necessitatem, vt cùm habebit animam rationalem, habebit peccati immunditiā, quæ nō est aliud quàm peccatum, & iniquitas.*

Anselmus.

29 Certè in his Anselmus non solùm ait, hominem, antequam infundatur anima, incipere, sed etiam esse conceptum in iniquitatibus, & peccato, non quasi iam habeat peccatum, & iniquitatem, sed quia iam, tunc necessitas illi est, ac debitum illud habendi, cùm fuerit anima infusa. Atque eodem ait capite, *Sæpe diuina Scriptura asserit, aliquid esse, quando non est; idcircò quia certum est futurum.* & 14. cap. ita differit. *Nam si alicuius mens non capit, quod de semine hominis dixi, scilicet non esse in illo peccatum ante animam rationalem, sed immundum dici peccato, & iniquitate propter futuram immunditiam, cùm fuerit homo,* &c. Intelligi ergo Bosonij interrogatio potest de prima Virginis cōceptione ante infusionem animæ, ita vt in ea in iniquitatibus & peccatis in vtero matris concepta sit, & nata, siquidem quod concipitur, nasci dicitur, ita scilicet concepta, & nata, vt quantum erat ex ipsius generationis vi, & ratione in peccatis, id est, peccati debito esset concipienda, quod assertori euenire non poterat, cui proprium esset, ita concipi, vel in semine, vt nullius peccati debito adstrictus ex tunc eius ordiretur conceptio, quod magnam Bosoni difficultatem ingerebat, quam sic proposuisse putandus est. Qui fieri potuit, vt sanctus, & innocens vi suę generationis etiam Christus prodiret, cùm ex ea carnem sibi assumpserit, quam illius generatione secūdùm speciem & naturam spectata concipi, & nasci peccato, & huius debito adstrictam fuerit penitus necessarium, ac propterea de peccatrice massa illi caro futura esset? Explicuimus iā quo pacto massa ista peccatrix intelligenda sit, quamque nihil ex ea possit inferri aduersus Deiparam, vti nec colligi, Anselmum aliquid puritati eius contrarium cogitasse. Cogitauit, ais, cum Bandello, mundatam eam à peccatis dicens. Et hoc etiam satis à nobis explicatum est. Dici hæc in huius solutionis defensionem possunt, licet falsam reputem, non propter obiectionem Vasquez, cui dictis hactenus satis factum est, sed quod, vt paulo ante aduerti, sic, quisquis eo Anselmi loco agit, loquatur, ea ratione suam proponat difficultatem, qua effari soleamus, cùm de peccato in conceptione animę scilicet infusione contracto disputamus: & intelligendi authores canon sit, vt quantum fieri potest, verborum proprietas, & obseruetur, & retineatur quoties ad oppositum ratio non coëgerit. Quid cogit ad credendum Bosonem putasse de Virgine in peccato non fuisse conceptam.

Anselmus. *Anselmus.* *Bandellus.* *Solutio.* *Obiectio.*

30 Venio ad aliam interpretatio-

Bustius tertiæ hac illi Anselmi expositio est. nem Anselmi, quam Bernardinus à Busti affert supra inquiés, verba illa sub Bosonis scripta nomine inquirentis veritatem Anselmi esse, non affirmantis, ideóque nullum ex eis desumi argumentum posse. *Reiicitur.* Sed quærimus à Bernardino, cur non integrę propositæ à se ipso quæstioni respondet Anselmus, sed parti duntaxat? *Effugium.* Dicet Bustius, potissimæ, quod hanc curabat, fecisse satis illum, præteriisse reliquam, ne diuagaretur. *Diluitur. Euasio.* At cur ita difficultatem proposuit? Nequis putaret, eam aut ignorasse, aut fugisse, vtque manifestius constaret, quam ab omni alienus peccato Dominus sit conceptus, siquidem dato illo toto, quod de matre, peccatrice massa, & reliquis obiiciebatur, adhuc non fiebat, iinmundum Christum conceptum fuisse. Probabilis interpretatio hæc est, & qui falsitatis conuinci *Reiicitur etsi probabilis iudicatur.* apertè non possit. Verùm omnium optima, Bosoni discipulo non magistro Anselmo verba hęc tribuens. Quæ in obiectione sequuntur, de massa peccatrice, & mundatione Mariæ ante mortem *Bandellus.* filij soluta iam sunt. Quæ Bandellus ex eiusdé Anselmi profert meditationibus in illis non inueniũtur. Videat ille, qua fide aliorum dicta referat. Quæ iterum proponit de Virginis mundatæ à Christo ratione, quemadmodum alij multi etiam mundati sunt, præter iam traditã expositionem *Anselmus.* aliam nullam exigunt. Illa *neminem Christo excepto à peccatis immunem fuisse nasci omnes in peccato, & filios iræ*, cùm generalia sint, & *Exponitur.* quæ diuinæ tradunt literæ, vt istæ, sunt interpretanda. Vocasse autem Deiparam matrem peccatricem tantùm fuit dicere, natura, & cõditione sua spectata peccarum ei non repugnasse, cùm tamen repugnet Christo penitus. Denique ratiocinationem vltimo loco positam, locis ex Anselmo hinc, inde corrasis munitam nullius esse roboris, perspicuum est, cùm prima omnium propositio Mathematicè sumpta falsa sit, moraliter verò accepta, vt accipienda est, exceptionem patiatur, quæ sit Virgo, quo pacto explicari debent, quæ in illius probationem, ex Anselmo congeruntur, scilicet intelligenda esse moraliter, exceptionem quæ illorum Virginem credi posse. Postremum testimonium ab aliquibus soluitur illud esse Diui Anselmi negando, censent opus vnde petitum pseudo-Anselmi esse. Veri sit, quid inde, solùm ait, esse de fide, nihil in Deipara mali culpæ fuisse, cùm genuit filium. Nonne id verum est? Est sensus. Quidquid de aliis vitæ illius annis ante Incarnationem fuerit, aut dicatur. Hoc de fide, cùm in ea Deus factus est homo, nihil in illa prorsus olens culpam fuit.

CAPVT V.

Obiecta ex Bernardo vim non habere ostenditur.

Seorsim his placuit responde- *Bernardus exponitur.* re, quod longiorem disputationem eorum aliqua, & examen postulent. Primum absoluetur paucis vocula *omnimodo*, quæ in illo est expẽsa. Hæc namque

A que satis ostendit , quo sensu priora posterioraque testimonij sint accipienda, quæ in illo mens Bernardi , & iudicium sit , quis germanus sensus , is autem ex omnibus collectus integer , sic exponendus est. Videmus, in peccato Virginem fuisse conceptam idque ita accidisse, fas tamen non est credere Hieremiæ, Ioannisque sanctificationibus illam fuisse ratione aliqua inferiorem, quæ

B in materno vtero tantæ Virgini est collata. Postremò cum si origineum crimen incurrit, *omnino*, seu *omnimodo* constet gratiæ dono ab illo fuisse mundatam, tam abúdantem hanc à Deo suscepit , vt actuale nunquam scelus commiserit; In quo Hieremiam, & Ioannem maximè superauerit. Ita omnia probellè constant , cuiusque vocis retineatur vis, atque interse omnes aptè connectuntur , alias

C ineptè cohærere inuicem apparet Sanè illud *omnino* siue *omnimodo* constare sola gratia mundatam ab origineo crimine fuisse Virginē manifestè ostendit, cadere non posse , aut coniungi peccato illi. Sensus enim esset , constare omnino Virginem in eo fuisse conceptam, qua verò ratione , constabat omnino , si , vt opinatur

Ægidius. Ægidius, ipsemet Bernardus varius erat in hac causa , modo af-

D firmans , modo negans , ac recantans , vt dicitur , palinodiam? Monstrabimus paulò infrà, non potuisse ignorare Bernardum , rem sub opinionem cadere , necdum esse , qui & crederent , & celebrarent solemni ritu immaculatam Virginis conceptionem. Illud ergo aduerbium non (vt Dialectici dicunt) supra peccatum , sed supra gratiam appellat, de qua omnino certum est, illius interuentu ab originea lue Theotocon mundatam fuisse, quocunq; id tempore acciderit, siue primo suæ conceptionis instanti mundificatione præseruatiua, siue aliquátulum postea , quæ subleuatiua dici consueuit. Deinde quæ cohærentia est illa , qui nexus , *Postremò*, *cum omnino constet ab originali contagio sola gratia mundatam esse Mariam , proprium tamen delictum non habuit* ? Quid necesse erat illud *postrèmo* addere , repetendo , quod prius dixerat, si non erat alia quasi noua ratio , qua dicta confirmaret rursus , ita vt post semel Mariæ sanctificationem Hieremiæ , Ioannísque sanctificationibus præpositam , ideóque maiori dignam honore , ac laude subderet , quæ tum hoc probarent amplius , tum ostenderent eius præ cæteris assertam præstantiam , quæ soli Virgini contigisset , nunquam scilicet peccasse actu , quod non poterat ab vberiori non esse diuina gratia , qua nobiliori ratione præ duabus illis esset mundificata ? Idcirco rursus gratiam nominat , ideo *postremò* dicit , sic omnia cadunt aptissimè , dignúmque Bernardo sensum continent. *Bernardus.*

2 Secundus locus ex Bernardo productus erat sermo ille de Ioanne Baptista , quem legi, perlegique ab initio ad calcem vsque totum, in eo, quæ refert ex illo Ægidius , non reperi. Habetur sermo is primo sancti Bernardi operum tomo, cuius titulus, *In Natiuitate sancti Ioannis* *Bernardus.* *Ægidius.*

Baptista de lucerna ardente, & lucente sermo, incipit, *Sit procul ab his conuentibus fratres increpatio illa Prophetæ*, finit, *non est mihi nisi modicum olei, quo vngar, volo illud in vase huius, quasi in lampade possidere*. Percurri totum Bernardi lucubrationum indicem, alium de Ioanne Baptista inuenire præter hunc sermonem, haudquaquam potui. Si alius forsan Ægidio est, ex illis non est, qui citra dubium authorem Bernardum habent, cùm inter B eius indubitata opera non recenseatur, quare de illo non curandum, vt autem curandum esset, responderi facilè posset, mundatam, & ablutam vocasse Virginem mundatione, ablutionéque præseruatiuis, non illis, quæ immunditiam & sordes admissas prius abstergunt.

Bernardus.

3 *Bernardus.* Celebris ad Lugdunenses epistola vltimum ex Bernardo telum contra nos erat. Illius esse negant in primis qui eam alij Bernardo à Claræuallēsi diuerso C tribuunt, quos suppressis nominibus refert Miranda defensionis suæ pro immaculata Virginis conceptione quæst. 18. numero 76. versu ad secundum continens authoritatem Diui Bernardi. Deinde *Oieda.* Oieda informationis pro immaculata Virginis conceptione fundamento primo, capite D 14. §. 2. & 3. *Ægidius.* Ægidius libro 3. quæstione 4. atticulo 2. §. 2. numero 151. ad initium. & alij non pauci, vt fatetur Viuarius libro priori citati iam opusculi §. primo sciens nomina. Quibus *Antonius Iepes.* Antonius Iepes Generalis Chronicæ Benedictinæ tomo septimo, centuria septima, anno

A Christi 1135. Benedicti verò 655. cap. 4. §. *Obras certissimas.* versic. *Hasta estos nuestros tienpos*, accedit scribens: *Vsque ad hæc nostra tempora, omnes quinquaginta, & vna supra trecentas epistolas S. Bernardi vt illius habebantur. Gaufredus illarū numerum siluit. Nunc verò cùm eruditio viget, & doctrina in aliquibus hæretur rebus, de quibus nulla priscis extitit dubitatio. Cœptū est ambigi de centesima quinquagesima quarta epistola Canonicis scripta Lugdunensibus. In qua reprehenduntur hi, quod inconsulta Romana Ecclesia Conceptionis Deiparæ festum celebrarent. Nam & si D. Bernardus (vt alio loco monstrabo) sentiret Virginem haudquaquam in originali fuisse conceptam, dicunt tamē aliqui, displicuisse viros canonicos illos peculiare festū mysterio huic ante Sedis Apostolicæ definitionē instituisse. Certè cùm multi hac tempestate authores sint, qui credunt S. Bernardum opinatū fuisse Virginem originem maculam non gustasse, videantq; hanc epistolam Conceptionis festum celebrantes mordere, sibi habent persuasum eam tam S. viri non esse, idq; grauissimis probāt coniecturis. Primus, qui hoc in animū induxit suum, Pater Oieda è Soc. Iesu fuit in erudito eo libro, quē de Virginis Conceptione in lucem dedit. Multa in eo congerit argumenta, vt persuadeat epistolam hanc S. Bernardi non esse. Huius sentētiæ multi iā sunt rationibus à Patre Oieda excogitatis conuicti, omnesque Nicolao cuidam à secretis quondam sancti Bernardi epistolam hanc adscribunt. Nam quæ huius hominis sunt, non minus Bernardinis, quam ouum ouo similes reperiuntur. Qui cum nec pietate nec eruditione sanctissimo*

Abbati

Abbati par esset, (aiunt) in hac imposturā falsarij deprehendi. Scripsit Bernardi nomine Canonicis Lugdunensibus imitatus Sanctissimi Patris subscriptionem, vt aliàs facere consueuerat. Quem dolum serò beatissimus Doctor agnouit, detectáque illi fraus est, vt ex epistolis 284. & 289. ad Eugenium Tertium Pōtificem maximum patet, in quibus pulchri illius capitis fraudes refert. Ideo Oieda putat, & qui sequuntur eum, epistolam 174. non esse Bernardi, sed Nicolai. His de rebus monere lectorem volui, ne dum tam accuratum Bernardi epistolarum me laudatorem viderit, hanc qua salebris respersa est, illius esse citra dubium existimet. Hactenus Iepes; verè quidem asserens non deesse rationes, quibus tueantur se, ac suum aliis placitum persuadeant, quotquot eiusmodi epistolam è Bernardinarum aluo expūgunt. Omnium potissima quam ipse Iepes tangit, nósque repetitam volumus, quod expendenda sit. Ergo intrepidè asserimus Nicolaum Bernardo ab epistolis astutissimum simulatorem, nobilémque falsitatum artificem, qui Bernardi sigillū adulterauerit, multásque Bernardi nomine falsas literas ad grauissimos viros dederit, huius putandum esse authorem, non eum, cui à secretis, & scrinio erat. Erat apprimè doctus Bernardi stilū callēs, & quem sibi vsu familiarē fecerat, hūc imitari difficile vafro ingenio haudquaquam fuit. Meminit eius doctrinæ Baronius tom. 12. anno 1146. vbi Nicolai huius fraudes narrans apprimè doctum fuisse, Bernardique in scribendo styli æmulum, & ad amussim eū imitatum

Baronius.

A dicit. Sed audiamus ipsum de illo Bernardum, quî epistola 284. ad Eugenium Papam de homine ita scribit; *Periclitati sumus in falsis fratribus, & multæ litteræ falsa sub falso sigillo nostro in manus multorum exierunt, & quod magis vereor, etiam vsque ad vos dicitur falsitas peruolasse. Hac necessitate abiecto illo, & nouello, quod cernetis, de nouo vtimur continente, & imaginem nostram, & nomen.* Quæ industria Bernardo inutilis ad virandos im-

Bernardus.

B postoris istius dolos fuit, vt ex epistola 298. constat illis, *præter libros, denarios, & aureos multos in ipso exitu eius inuenta sūnt apud ipsum sigilla tria, vnum eius proprium, alterum prioris, tertium nostrum, ipsúmque non antiquum, sed nouellum, quod & ob ipsius dolos, & furtiuas surreptiones mutare nuper coactus fueram. Hoc enim est, quod vobis tacito nomine scripsisse me memini, quia videlicet periclitati sumus in falsis fratribus. Quis possit*

Bernardus.

C *dicere, ad quàm multas personas sub nomine meo, quæ voluit, scripsit? Quis mihi det, vt ipsa vestra curia ad purum purgetur fæce mendaciorum eius.*

4 Quid ergo suspectæ omnes Bernardi epistolæ nobis erunt? Etenim si, quod falsario isto Nicolao dolorum eius ignarus vsus Bernardus in scribendis illis est, idcirco spuriam ad Lugdunenses missam possumus arbitrari, eadem prorsus ratione de reliqua-

Obiectio.

D rum omnium singulis impunè hoc ipsum poterimus iudicare, vt minimum omnes habere suspectas, nullique certam fidem adhibere. Neque satis erit, vt illam Bernardi existimemus in ipsa eius stylum agnoscere, cùm Ni-

colaus præclarè hunc imitari dicerit, & exprimere. Si nihil aliud sit in epistola, quod eam Bernardo indignam esse conuincat, non proptereà supposititia puranda erit, quod falsator Nicolaus Bernardi nomine multa scripserit. Si verò fuerit argumentum falsitatem ostendens, hæc ab isto fraudum architecto desumpta coiectura iuuabit plurimum, & confirmabit. Quid illa opus, si falsitatem conuincens ratio sit? Vt ex ea obiectioni, qua posset occurri, fiat satis Neganti siquidem ex iusto indicio Bernardi esse aliquam, opponeret quisque facilè quod supra dixi. 2.tertio cap.num.26.ex Chrysostomo Henrrichio proposuimus argumentum, & vt soluam, reperam, erat: Alterius esse non posse quàm Bernardi epistolam, quæ à capite ad calcé vsque tota cum stylo referat, & quasi viuum spiret? Certè scribendi phrasis authorem germanum indicat, neque tam plana, & regia via est vlla, qua in cuiusque authoris propria cognoscenda opera deueniamus, ac eius stylus. Quoties ergo proprius Bernardi adfuerit, illius epistola censenda erit, sint licet aliqua in illa, quæ alterius opus conuincere videantur. Cuius enim alterius esse poterit? Cuius phrasis Bernardo peculiaris? Obiicienti ergo ista, & Henrrichio illi respondebitur, Nicolai non minus Bernardi styli æmuli, quàm perfidi, & ad fingenda quæque aptissimi cuius dolos is perpessus fuerit. Falsum autem citra dubium est, proprium alicui stylum referri ab alio non posse omnino, quidquid Henrrichius gratis dicat, vt planè in multis constar. Author, qui ad Herennium dicitur, Cicero prorsus non est, stylo penitus est. Idem in Sabini epistolis cernes. Ouidianæ re vera non sunt dicendæ, agendique ratione Ouidianas vides. Iustus Lipsius, vt de recentioribus mentionem faciam, in suo illo iudicio, cùm inducit Tullium, ita loquentem inducit, vt rediisse ad nos illum credas. Et vt de sacris aliquem demus, Psalmi non omnes Dauidem authorem habent, non omnes ab vno profecti sunt, varij eos edidere olim, si stylum consulas, omnes eiusdem asseres. Plura in re notissima otiosa existimo. Æte verò paucis admonere lectorem, frigere admodum Viuarij supra illud, eum fuisse scilicet Nicolaum, qui præter è Bernardo centones colligere interdum suis illos inserendo epistolis, aliud nihil Bernardum redolens posset dare, nullósque in hac ad Lugdunenses legi: Cùm doctissimum illum fuisse historiæ tradant, & à nobis paulò antè adducta, nec sit credibile tanti viri, quantus Bernardus extitit, ministrum non quemcumque certè, sed à secretis, & calamo stupidum fuisse aliquem Morionem, quin potius doctum, atque in rebus admodum versatum, qualem esse oportebat eum, cui maxima non rarò negotia committebat, destinabátque legatum ad summum Pontificem. Fuit igitur illi satis ingenij ad imitandum Bernardi stylum in iis, quæ de suo, vellet scribendo addere.

addere. Nec vrget, inueniri hanc epistolam in archiuiis Claræ vallis,& Vaticanæ bibliothecæ,cùm ad hanc ex illis Bernardi studia fuerint adsportata, vt demus,inde primo Romam aduenisse, in illis verò non ab ipso reposita fuerint Bernardo, sed post obitum à collectoribus, de quibus statim; hique ex diuersis locis, quæ potuerunt, in vnum auidè collegerint, Sancti operum auidius studentes forsitan incremento, vt iam notabimus. Existimo autem.I. alium à Nicolao isto fuisse illum, cum quo Cellensi de Virginis conceptione controuersia fuit, & si vterque aliquando eiusdem fuerit monasterij, eiusdem nominis tota vita. Nec enim signum est aliquod in Cellensis epistola, quæ de conceptionis Marianæ disputat causa, quo permoueri lector possit ad suspicandum, non aliû ab isto Nicolao fuisse illum, in quem Cellensis exercet stylum; imò potius coniectura mihi non leuis est ad credendum alium, reprehendi à Cellensi eum, ad quem scribit, quod sinistrè de Sanctissimo Bernardo esset loquutus. Sinámque Nicolaus is esset, qui Beato Patri à secretis fuit, premere, compescereque procacem posset vel hoc solo, quod maximo ei esset dedecori, aduersus illum maledicentiam acuere, cui assedisset ad mensam, & cum quo tam arctè vixisset propriis hauriens oculis innumera præstantissimæ exempla Sanctitatis, quæ negare ipse non posset etiamsi omnem pietatem exuisset, omnem humanitatem. Vel certè si alius fuit, dici optimè

A potest, cum regione iudicium mutasse, à Gallia in patriam, quæ Anglia illi fuit, transierat, vbi cõceptionis Virginis sanctitas & habebatur celebris,& colebatur, permotus iis, quæ audiret terra illa,& videret. Nec enim insolés, aut nouum, sententiam vel grauissimos viros mutare. Nec ad id confirmandum discedere longius opus est, cum in hac ipsa de Virginis conceptione lite varius Thomas fuerit, aliud in senten- B tiariis, in tertia parte aliud scribens (vt admittamus nunc, quod multi credunt, & Angelici Doctoris parte illa eum esse locum, & vt verba sonant, debere ipsa nos accipere) Scribens autem Nicolaus ex Anglia pro Virginis conceptione, aduersariúmque ostendens se Bernardo attributæ epistolæ validius confirmabat Sancti Abbatis illam esse, non à se confi- C ctam, quo suam existimationem in tuto collocabat. Quid enim de fraudum architecto, & versipelle non credam? Præterea hac ratione odium, si quod in Bernardum illi erat, contradicendo saturare, quod persæpe in causa est contraria prioribus sentiendi, scribendique insectandi rabie pectus, & calamum acuente. Sed redeo ad epistolam, de qua nostra controuersia est.vt hactenus dicta ex eademmet validius confirmetur.

D Sunt in illa, quæ non esse Bernardi persuadeant, vt indicabimus. Quo fit, vt coniectura hucusque proposita, & explicata de illius artifice inanis non sit, aut vana, sed potius firma satis, & valida collectura vires ex subiiciédis,

dis. Bene. Sed paradoxon videtur censere, antiquos illos epistolarum Bernardi collectores, aut selectores tunc, cùm erat recens illarum, & rerum notitia, iam parum operæ posuisse in germanis, ab adulterinis secernendis, vt falsas veris admiscuerint. Quapropter graues admodum rationes afferre debet ille, qui post tot sæcula in tanta illorum temporum ignoratione aliquam epistolam Bernardo auferendam esse contenderit ex his, quas veteres illi selectores tāquam proprias ipsius receperunt, & ad nos transmiserunt. Præsertim quia, vt plerisq; videtur, harum epistolarum collector fuit Gotfridus monachus Clareuallensis, qui tertium de vita illius volumen edidit, & ipsi Bernardo viuenti per tredecim annos adfuit, sic enim ipse scribit in illius tertij libri prologo; *Quem ab eius vberibus post annos circiter tredecim sola tandem, quæ sola potuit mors, auulsit*. Vel si ipse harū epistolarum collector non fuit, saltem ex his, quæ dicit cap. vltimo illius libri, constat, suo tempore iam epistolas esse collectas, nam inter alia Diui Bernardi opera numerat eius epistolas, & his maximè sanctissimi Abbatis vitam, morésque adumbrari affirmat. Cùm ergo constet, primos illos Diui Bernardi discipulos, qui ei multo adfuerunt tempore, & quibus Nicolai technæ, atque fraudes perspectæ fuerint, primos epistolarum compilatores extitisse; credendum est, ab illis ex ipsismet Bernardi scriniis, autographis, & exemplaribus productas, & ab aliis adulterinis, & nothis singulari studio separatas.

Gotfridus.

A

6 *Solutio.*

Quoties stylo, ac dicendi phrasi aliqua opera similia valde sunt, ipsi omnium compilatores facillimè possunt decipi, maximè cū eiusdem authoris nomen præfixum vident omnibus, quantumcumque illi & oculati, & diligentes in legitimis ab illegitimis secernendi sint, adhuc præterea calentibus scriptoris cineribus collectio ab eis fiat. Si tam exactè Bernardum in scribendo imitari Nicolaus sciebat, si tam similes B horum styli erant, & sub Bernardi nomine ad Lugdunenses litteræ à compilatoribus inueniebantur, quid illis agendum erat? Vnāquamque seorsim expenderent, inquirerent de singulis, in examē vocarent, Lugdunum mitterent, omnia nimis curiosi euoluerent? Certè supra vires onus susciperent, cum epistolarum numerus trecentarum quinquaginta vnius esset, cui examinando, & excutiendo integra videtur impar vi- C ta, quando illæ ad tam varios, dissitósque missæ à Bernardo fuissent, tam diuersis temporibus, & momentis rerum. Quam prudenti iudicio diligentiam vsitato more potuerunt, illi adhibuere, maior nec requirenda fuit ab illis, nec posita credenda est. Accedit, authoris amantes plurimos eo in illum affectu persæpè pronos ferri, vt incredibili penè studio curent, eius operum volumina D augere, tanto illi maius nomen putantes conciliari, quanto plures eius recenseantur tractatus, maioráque sub eius titulo librorum in lucem prodeant corpora. Deus bone quot huius habemus exempla veritatis! Hinc omni ex loco, & parte quotquot possunt,

possunt, congregant scripta, quæ illi adiungant, neque vllum prætereunt, quod ratione aliqua tribuere illi vtcumque valeant. Hinc studiosis, & eruditis orta post necessitas expendendi singula, & reiiciendi, quæ adulterini fœtus suspicionem reddũt. Quot Diuo Thomæ hinc adscripta opuscula, quæ non Angelici doctoris, sed Thomæ Anglici verè sint? Is interdum aliquorum in vita functos amor, ea istorũ gloriæ ac nominis celebritatis cupiditas, vt ad integra componenda volumina, quæ vt eorum euulgent, illos præcipitet.

7 Adest rei huius non minus illustre, quàm vetustum exemplum à Hieronymo de scriptoribus Ecclesiasticis in Luca sic narratum: *Periodos Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam inter apocryphas scripturas computamus. Quale est enim, vt indiuiduus comes Apostoli inter cæteras eius res hoc solum ignorauerit? Sed & Tertullianus vicinus illorum tẽporum refert, Presbyterum quendam in Asia amatorẽ Apostoli Pauli conuictum à Ioanne, quod author esset libri, & confessum se hoc Pauli amore fecisse, & ob id loco excidisse.* Do recentissimum. Lacunosum reliquit moriens opus non ignobile nobilis quidam huius scriptor sæculi post alia multa, quæ viuens ediderat præclara ingenij monumenta; ne vero illud negaretur luci, authoris quidam studiosissimus iuuenis admodum notus mihi lacunas de suo impleuit, quod tanta phrasis, & styli præstitit imitatione, vt à nemine hactenus dignosci fraus potuerit. Mandatur liber typis, euulgatur, manibus omnium teritur, publicè, priuatimque omnia in eo contenta illius creduntur, cuius præfert nomen, cùm tamen plura non magis eius sint, quàm mea. Hæc præsenti acciderunt tempore, horum architectus adhuc viuit, non timuit detegendam technam, non ab aliquo reuelandam imposturam, cùm tamen non ignoraret, esse, quibus optimè illa nota. Imposuit, fefellit, consequutus id est, (quod optabat) vt eius haberentur authoris supposita, cuius nomen præferrent. Oratio, & res apprimè cæteris authoris legitimi respondentes apud omnes facilè obtinuere. Idem profectò contigit Nicolao, idem illi epistolę in errorem traxit collectores, crediderunt nomini, syngraphæ crediderunt, sigillo, phrasi, stylo.

Hieronym.

Sed grauiores adhuc his esse rationes debent, quæ persuadeant, Bernardi non esse, quod per tot sæcula inter cætera illius inuentum opera, eis omnino simile à tot, tantisque viris non alterius, quàm sanctissimi Abbatis existimatum est. 8 Quam ponderosas cupis? An eius momenti satis non erunt, cuius illæ, quibus frequenter grauissimus, æquè ac sanctissimus, & doctissimus Bellarminus mouetur ad non pauca deneganda scriptoribus inter cætera illorum opera inuenta? Suspicor, responsurum te, satis. Audi ergo è plurimis vnum, vel alterum amplissimi viri opusculo de scriptoribus Ecclesiasticis locum, vt cum postmodum nostras audieris, inferiores eas non censens merito è

Obiectio. Solutio. Bellarm.

Vuuu Bernardi

Bernardi epistolarũ canone hanc expungi concedas. Dum Sancti Ambrosij lucubrationes expendit, variáque in illis obseruat, ita versiculo *Sermo quoque*, scribit: *Sermo quoque nonagesimus secundus de Baptismo Sancti Augustini longissimè distat ab stylo, & grauitate Ambrosij; neque vllo modo credibile est, quod in eo sermone dicitur, Ambrosium sæpè Deum orasse, vt eum à captionibus Augustini liberaret. Augustinus enim non disputando cum Ambrosio, sed eum concionantem, audiendo ad fidem Catholicam conuersus est, vt ipse idem testatur lib. 5 Confessionum c. 13. & lib. 6.* Quasi non potuerit, dubia etiam magistro suo proponendo, vrgendóque, vt veritas illustrior sibi fieret, idcirco verò huius non meminerit, quod potissimæ ad cõuersionem Ambrosianæ conciones fuerint. Quid, quod antequam reciperet fidem, potuit de illius rebus cum Ambrosio differere, argutiis contra veritatem niti, quam, etsi bene responderet antistes, in disertatione non cerneret, cerneret autem post, cùm è suggestu pro illa declamantem audiret, ideoque huius tantum, non illius meminerit? Non ergo admodum vrgens ratio hæc est, ad eripiendum Ambrosio, quod tot annis vt illius reliqua eius opera complexa sunt; & tamen permouetur hac Bellarminus ad ita de sermone illo iudicandum.

Bellarm.

Refellitur.

9 Subdit versiculo *in eodem tomo* (examinat, quæ tomus quintus eiusdem Ambrosij continet) *In eodem tomo sunt hymni sacri, ex quibus aliqui certo sunt Ambrosij.* Enumerat certos, post subiicit: *Aliqui certo non sunt Ambrosij, vt ille, Vexilla regis prodeũt, qui est Fortunati, & alij quidam, in quibus non seruatur ratio metrica, quæ Ambrosio notissima erat. Eiusmodi est ille, Optatus votis omnium sacratus illuxit dies: Quo Christus mundi spes Deus, conscendit cælos arduos. Et ille, Christe, qui lux es, & dies noctis tenebras detegis, &c. Isti enim indigni videntur, qui Ambrosio tribuantur.* Quare? Quod cerrare cum aliis nequeant elegantia, dulcedine, venustate? Negetur ergo multa ex opusculis suis Maroni, quod cæteris eiusdem poëtæ tam inferiora sint, vt indigna prorsus ingenio viri, & calamo videantur. Certè qui mihi ea tribueret, iniuria me afficeret. Lege illud inter alia notũ; *Copa Syrisca caput Graia redimita Mitella.* Quot vitia in vno carmine digna ferula, indigna puero! & Maronianum est. Aliquando bonus dormitat Homerus. Dormitare Ambrosius non potuit? Dormitasse Bellarminus non vult, quod satis illi est, ad negandum viro, quæ inter eius libros recensentur.

Bellarm.

Bellarm.

Refellitur.

Maro.

10 Similia his, quæ ad Augustini septimum notat tomum dicens, *Libri, qui inscribuntur Hypognosticon, eruditi sunt, & vtiles, & vetusti authoris, sed phrasim nõ habent Augustini, neq; à Possidio, vel Beda, vel alio vetere citantur sub nomine Augustini.* Perpende, quibus ad delẽdum ex aluo Augustini operum Hypognosticon inducatur. Vide quæ ad secundum tomũ obseruat. Cõtinet ille omnes Augustini epistolas, inter quas sexdecim Augustini ad Bonifacium, & Bonifacij ad Augustinum sunt: *Nullam*, inquit, *videri Augustini.* Qua ergo

Bellarm.

Bellarm.

ratione potuerunt cęteris germanis interseri? Vbi collectorum diligentia? Vbi examen, & studium secernendi à nothis legitimas? Vt Augustini epistolis contigit, inferri spurias, verísque falsas misceri, & si tot numero, ita & accidere Bernardinis potuit, vt hæc ad Lugdunenses conficta suum inter eas locum inueniret. Sed nunquam de his ab aliquo dubitatum est. Nunquam etiam retro actis sæculis in dubium prima secundæ, ac secunda secundæ, essénne D. Thomæ, vocatæ sunt. At nunc à Bellarmino vocari apparet, dum in eas se angustias coniectum dicit, vt nihil ipsi occurrat, nisi morale speculum Bellouacēsi adimere, quod hactenus fecit nemo, nemo illius esse dubitauit. Hoc non apparet à Bellarmino fieri, sed constat planè, cùm id eius vnicū perfugium sit, quo difficultatem superet. Ratio superior omni sæculo, ætate omni antiquior, omnibus oculatior id exegit. Eadē postulat, vt ad Lugdunenses epistolam reiiciamus. Eadem pro nobis obiicienti criticos respondebit. Obiicit illos sic.

Obiectio.

Solutio.

Bellarm.

Obiectio.

Solutio.

11 Critici omnes qui de operibus Bernardi hactenus censuerunt, cū tres classes operum efficiant, epistolas ad primam, & maximè incorruptam reuocant, & Parisienses ipsi in Bernardi epistolis nihil à se mutatum asserunt, & quamuis in extremis editionibus additæ sint 41 epistolæ, quæ dicuntur ex antiquis Claræ-vallis originibus expromptæ: Hæ tamen reliquis ad calcem adiectæ sunt, vt propter ea de prioribus nihil suspicari integrum sit. Imò verò est sumpto indicio ab his recens additis. Vt enim sedulam Gotfredi, & cæterorum collectorum diligentiam, qui priores omnes Bernardi epistolas collegere, quadraginta & vna istæ fugere potuere, quanquam intra bene illis notos Claræ-vallis parietes asseruatæ continerentur, essénque in ipsis cœnobij scriniis repositæ, vnde nostra ætate prodierint, sic etiam epistolæ ad Lugdunenses impostura, & fraus latere ipsos potuit. Credibiléne est, tot numero Gotfredi oculos, & studium fugisse, tam oscitanter susceptæ curæ operam nauasse, tam negligenter domus angulos excussisse? Aut ergo illæ commentitiæ sunt, quod non admitto, aut humanum in perquirendis omnibus Bernardi scriptis, & colligendis laborem, difficultates plurimæ, ac rerum ignoratio, quod verum existimo, retardarunt. Vnde factum, vt ignotę collectoribus illę fuerint, inde quoque vt aduertere latentem anguem in herba, in epistola ad Lugdunenses dolum non potuerint. Hinc etiam effectum, vt Criticorum aciem ingeniorū fugerint. Multa erāt euoluēda, multa consideranda, vetustatis non pauca monumēta peracri iudicio consulenda, non ad cuiusque authoris singula tā aliis curis vacui accedunt critici, vt simulationem semper breuī spatio valeant deprehendere, falluntur veri specie, homines sunt, credunt, vt reliqui, & decipiuntur. Quin iam duo iusti retū æstimatores fraudem manibus re igere, aperuēre, proposuere palàm, vt caueremus. Ab aliquo incipiendum fuit, nō seipsum proditurum

Salazar. Obiectio.

Solutio.

 men

mendacium erat, quod anteà id A non acciderit, illorum infœlicitas temporum habeatur, nostro euenisse, inter eius læta, & secunda numeremus.

12 Et sanè attentè cuique illam euoluenti epistolam occurrens statim, quæ in falsitatis suspicionem eum vehementer impellant. Principio cum re ipsa non cohærent, quæ ad initium illius sunt, illa nimirum: *Miramur satis, quod visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum, voluisse mutare colorem optimum nouam inducendo celebritatem.* In cathedralibus, vbi sua canonicis omnibus suffragia circa ea, quæ agenda sunt, decernenda, non quod videtur quibusdam, sed pluribus, constituitur. Iura hoc clamant, vsus docet, & omnes sciunt, ignorare id Bernardus non poterat. Qua ergo ratione *quibusdam vestrum dicit*? Argui statim à reprehensis posset, quod putasset temerè, quorundam solum aduersus reliquos plures C numero præualuisse iudicium legibus reclamantibus, antiqua cõsuetudine renitente. Quod si plures fuere solemnitati suffragatores, cur eos quosdam vocat, cum à pluribus constituta decreta nõ à quibusdam, sed à capitulo nominentur? Vide, quæ iuris canonici interpretes ad caput primum *de ijs, quæ fiunt à maiori parte capituli*, communiter docent. Pergamus vlterius. Nouam celebritatem vocat immaculatæ conceptionis Deiparæ solemnitatem, D quod antea in Lugdunensi Ecclesia non fuisset; *Quam*, inquit, *ritus Ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio.* Fortassis propter hæc etiam

Ad Lugdunenses epistola.

Epistola.

Epistola.

appellat nouam; quo sensu non tantum Lugduni eam putat nouam, sed in reliquo item orbe Christiano, quod facilius deteget imposturam. Id certum, asserere illum, ab Ecclesiæ ritu ignorari. Cuius? Romanæ? Satis hoc non erat, vt illi notarentur canonici, cum eo tempore aliis terræ partibus eadem coleretur, quas ignorare Bernardus non poterat, vt statim ostendam, quasque non ideo reprehendere audeiet, vt nõ B reprehendebantur D. Thomæ seculo, quo nondum Romana Ecclesia festum hoc agebat, vt ipse ait 3. p. quæst. 27. art. 2. ad 3.

D. Thom.

Nec verò simile cuiquam esse 13 potest, sensisse Bernardum, nullibi tunc Marianæ conceptionis diem haberi sacrum, nullibi religioso cultu fideles eum prosequi. Anglia siquidem ipsi vicinissima, ipsique satis nota illius primo antistite præeunte Anselmo singulis ãnnis deuotissimè celebrabat. Præcessit verò hic Bernardum anno vno supra viginti, vt qui obierit 1109. floruerit autem Bernardus potissimũ 1130. atque vt multi volunt, Diuina reuelatione permotus Anselmus hoc festum induxit. Lege Oiedã in sua informatione, Bernardinum à Busti officij quarta die lectione 5. & 6. Ægidium quæst. 6. art. 1. §. 13. num. 217. Id quod testatur Synodus Cantuariensis anno 1328. referente Bachonio quodlib. 3. quæst. 13. agens enim Concilium de hoc festo ita scribit: *Creditur eam inuenisse venerabilem Anselmum.* Extat præterea eiusdem Anselmi ad Angliæ Episcopos epistola, qua eos ad festi celebritatem hortatur, extãt duo ipsius

Oieda. *Bustius.* *Ægidius.* *Syn. Cant.* *Bachonius.* *Syn. Cant.*

ipsius de illo sermones, quos eius A esse, vti & epistolam eam grauissimi defendunt viri. Perseuerauit autem post Anselmi fatum semel recepta in Anglia solemnitas, vt ex Oxoniensi Concilio anno 1106. celebrato constat 100. Anselmum, vbi canone 1. inter alia festa hoc enumeratur, vt ex Crespitio, seu Crespetio patet, quem Oieda, & Ægidius referunt. Perpendendum verò est, neque paucas neque ignobiles B Anglicanas Ecclesias fuisse, nō in insula ea vnum, aut alterum solùm tempestate illa Monachorum domicilium inueniri, sed quamplurima, in quibus & orthodoxa fides, & morum integritas, quam sanctitatem vocare possis, vigebat, sacrarum præterea rerum, diuinorúmque mysteriorum insignis cognitio, scientia, & eruditio singularis, vt historiæ probant. Quæ omnia C conuincunt, nec temerè solemnitatem istam receptam fuisse à populis, nec iure leuitatis potuisse damnari, quod illud festum agerent, cuius recens initium esset.

Concilium Oxoniense.

Crespitius. Oieda Ægidius.

14 At cuncta hæc profundè ignorauit S. Bernardus homo Claræualle inclusus, quò nullius rei perueniret fama, nulla Ecclesiasticarum rerum notio. Non id ad principes in Anglia viros epi- D stolæ suspicari permittent, frequenter ad eos illas dabat, vt ex subiectis patebit. Scripsit variis tēporibus diuersis de rebus, tum ad sacros, tum ad prophanos quosque maximos: 64. epistola ad Linconiensem Episcopum est, 94. ad Abbatem cuiusdam Monasterij Eboracensis, 138. ad Henricum Anglorum regem, 205. ad Episcopum Roffensem, ad Cælestinum Papam pro intruso Eboracensi, 234. ad Eugenium Papam de Eboracensi intruso, 238. ad eundem pro eodem 239. ad eundem pro Eboracensi 251. ad Matildam Reginam Anglorum 364. scilicet qui tot ad Anglos literas dedit, toties pro eorum aliquibus, aut de illorum causis ad summos Pontifices scripsit, rem toto illo regnō toti genti notissimam ignorauit. Et quidem ex his, quæ indicatæ illius epist. à nobis sunt, tres priores ea, quæ ad Lugdunenses canonicos mittitur, si collectiones ordinum spectes, videntur, 64. 94. & 138. cùm illa 174. sit. Verùm quid in re luce ipsa clariore lectorem detineo, quando ipsemet Bernardus in Anglia fuit, regem ipsum adiit, Innocentio Pontifici maximo conciliauit, nec his contentus ad eius pedes adduxit hominem, vt præsentem præsens veneraretur schismate renuntiato, in quod miser inciderat. Et hunc tu virum Anglicanos mores ignorasse arbitrauere? Benè igitur nota illi fuit Marianæ conceptionis toto illo regno celebritas illustrissima. Qua ergo ratione potuit dicere, induxisse illos canonicos festum, quod Ecclesiæ ritus nesciret? Præ oculis habebat vrbes, diœceses, prouincias, in quibus annis singulis coleretur.

Sed necessum ei nouerat, Anglicanos vsus consulere, vt alienum ab Ecclesiasticis ritibus non censeret; cùm idem in Gallia receptum optimè videre posset, imò & videret, cæcus non erat, vt quæ iuxta ipsum fiebat, non cer-

Responsio. neret. Negāt hoc aduersarij, aiūt Bernardi sæculo festum hoc Galliam non habuisse. Nam licet in vetustis martyrologijs Bedæ, Adonij, & Vsuardi, quorum hoc à Caroli magni temporibus tota Gallia legeretur in templis, nunc inueniatur, non inde fit, ab annis illis receptum, & scriptum inter alia fuisse, vel ab eorum authoribus, vel ab aliis tempestatis illius, sed longè post, cùm B iam eius deuotio locum sibi multorum diligentia comparauerat. Nec enim solemnitates omnes, aut Sanctos, qui albo nunc reperiuntur adscripti, à prima sui martyrologia conditione habuere, vt Ecclesia instituebat de nouo, addebantur; quod probari manifestè potest multis aliis in istismet contētis Sanctorum catalogis, de quibus nemo dubitabit, cùm sole clariùs pateat, annis longè posterioribus sacrū eorum C cultum incepisse. Sic in B. Hier. antiqua satis eadem conceptionis Deiparę solemnitas inuenitur, quā ab eo notatū dicet nullus. Sic in precationū libris, quos Breuiaria nominamus, sic in Missalibus etiam vetustissimis nouas legimus festiuitates antiquis eorū solicitudine subiectas, quibus ex munere curare sacra incumberet. Testes veritatis huius aduocantur Isidori Calendarium, & Missale con- D ceptionis hoc Theotocū festum continentia, quibus tota Bernardi sæculo Narbonēsis Gallia vtebatur, quibusque alia insunt recentissima, vt, vel hinc iudicium quisque faciat, putetque non inde Marianæ conceptionis celebritatem priscis notā fuisse, conuinci, quòd vnà cum veterrimis

Beda. *Ado.* *Vsuarius.*

A alijs in his venerandis monimentis reperiantur. Etenim si tanta eius esset antiquitas Mauritium Parisiensem Episcopum coætaneum Bernardo minimè latuisset, de quo Guillelmus Antisiodorensis vir anni 1230. lib. 3. summæ tract. 1. cap. 3. scribit, Festum conceptionis Mariæ in Parisiensi Ecclesia celebrare prohibuisse. Non latuisset Albertum magnum, non Alexandrum Alensem, non D. Thomam, Bonauenturam, Ricardum, Henricum de Gandauo. Ignorauit illam tota Parisiensis schola, quandoquidem tam seuerè tūnc contra primum Virginis ortum censuit, decretura certè aliter si communi esset receptum illius festum vsu.

Guillelmus. *Albertus Magnus.* *Alexander Alensis* *D. Thomas.* *Bonauentur.* *Ricardus.* *Henricus de Gandauo.*

Duo hīc se offerunt, alterum, 16 fuerit ne Bernardi tempore hoc pluribus locis festum, alterum an tota receptum Gallia, vel eius magna parte traditione, aut lege. Posterius hoc non curo, sat enim mihi est, vt quod opto, euincam, non paucas tunc Ecclesias illud esse religioso cultu prosequutas. Quare vltro aduersariis concedo totum, quod de Martyrologijs, Breuiarijs, Missalibus, & Calendarijs volunt. Ex ipsis, quos pro se adducunt, authoribus cum illis agendum mihi est, ab illo suo Mauritio incipiens, qui vel suo facto volens, nolensve manifestè cuique non planè cæco ostendit, adoleuisse iam suo tempore hoc festum, Galliámque peruagatum multos in suum cultum allexisse. Cur in sua Ecclesia prohibet, quod nusquam est? Otiosa lex, quæ nulli medetur malo, cùm prohibet.

Reiicitur præfata responsio.

Futurum

Responsio. Futurum timebat, præcaueri A oportuit. Vnde futurum nouit? Refellitur. Certè videbat, aliis Ecclesijs in honore singulis annis esse, nolebat suam inuaderet, præcepto clausit ianuam. Nota ergo iam Gallis, & Bernardi tempore in vsu, & pretio hæc solemnitas: qua ergo ratione scribit illam ritum Ecclesiæ nescire? Qua inquiunt aduersarij, totam Parisiensem Scholam eam ignorasse? Quod Doctores illi tam seria, & B graui censura in sanctissimæ Virginis conceptionem decreuerint, ita sentiebant, hoc est, putabant nullibi eius festum agi? Sic audebant, quod nondum tam plausibilis Ecclesiæ Romanæ illa esset, non tam longè latéque sese mysterium diffudisset Scripturæ testimonia, & Patres refragari censebant. Ideò tam seuerum illorum iudicium fuit.

17 Obiectio. Satis videbatur profectò, ais, vt neque isti, neque Mauritius ita C rigidè aduersus Virginis conceptionem decernerét, celebritatem eius in alijs receptam Ecclesijs intueri. Si ergo tanto contra illam stomacho surrexere, certè idcircò fuit, quod adhuc in angulis, & obscuro sibi non parũ timẽs squalida Solutio. versaretur. Audi quid in Hispania in omnium oculis paucissimis ab hinc annis, non in aliquo fine, nomine opidulo, sed in vrbe toto or- D be celebertima acciderit, id enim obiectioni abũdè satisfaciet. Cùm Hispali, cæterisque aliis Hispaniæ regionibus incredibili omniũ ordinum studio Deiparæ cõceptionis sacra celebrarentur, nec esset, qui se continere posset, eadem nobilissimæ vrbis Cordubæ ciues agere peroptarũt, prohibiti à suo Antistite paululum quieuere. Si cùm tot Principes, tot Ecclesiæ, tot sacri Religiosorum cœtus, Academiæ, vrbes, pagi, vici, quidquid denique vbique apud Hispaniam erat, tanto animi ardore plausibilem iam toto orbe solemnitatem diu noctúq; celebrabant, non sumptibus, non labori parcentes, inuentus est, qui suos ita cohiberet, quod aliam ab eorum de Virginis conceptione animo sententiã imbibisset, quid mirum, fuisse vnum Mauritium, cùm res neque tam explorata, neq; tam religiosa mortalibus habebatur, qui præcepto imposito, quod sentiret aliter, subditis festum eiusmodi nõ permitteret? Idem ad Scholam eam dico. Quare non hinc solemnitatem istam Gallis tunc ignotam fuisse, aut multis minus sacram colligi iure potest, Nec tanti vnius Academiæ iudicium faciendum est, vt propter illud rei notissimæ ignorationem in Gallia credere debeamus, Religiosúmque illius ritum eam penitus nesciuisse.

Venio ad illos Doctores, qui sigillatim recensentur & obiiciuntur, quorũq; loca non indicantur 18 expressè, vt fieri oportebat. Hi vel conceptionis festũ omnino silent, vt Alexander 4. p. q. 9. memb. 1. Alexander Alensis. art. 4. vbi difficultatẽ tractat, nihil de illo dicens, imò neque vlla ratione nominãs, ex istis autẽ deduci quod argumentũ potest ad euincendum ignotũ eis fuisse, periculosa enim consecutio esset, de illo non meminerũt, ergo penitus ignorarũt? Quid si tacuerũt, quod valdè premi se cernerẽt, neq; occurreret legitima omni ex parte responsio? Vel id disertè sibi obiiciunt,

ciunt, vt ex eo natam difficultatem soluant, & quotquot eiusmodi fuerint, pro nobis dubio procul erunt, falsóque affirmabitur, notam eis solemnitatem hanc non fuisse. Primus ex his ab aduersariis refertur D. Thom. cuius nunc verba dabo, vt iudices, merito ne censeri queat, pro illis esse. In tertio dist. 3. quæst. 1. art. 1. versiculo *ad primam ergo quæstionem*, sic ait post alia. *Beatus Bernardus ad Lugdunenses scribit conceptionem illius celebrandam non esse, quamuis in quibusdam Ecclesiis ex deuotione celebretur.* Sciebat ergo D. Thomas, & ex eius testimonio putare debemus innotuisse Bernardo, ab aliquibus Ecclesijs conceptionem Virginis celebrari. Nec effugium illud momenti erit, Bernardum solùm affirmare voluisse, nondum ab Ecclesia Romana celebritatē istam receptam fuisse, cùm Ecclesiasticus ritus ætate illa variis in locis à variis soleret Prælatis induci, nondum prohibitis ab omnium sedium augustarum matre, statuere nouum cultum ante consultam Romam. Perpende autem obiter commentaria in 3. Parisijs à D. Thoma scripta, quæ vrbs Galliarum curia, & caput est. Inquis arbitratum D. Thomam ignotam Bernardo conceptionis solemnitatem apud Gallos non fuisse quod ad Lugdunenses epistolam eius esse iudicauit. Imò potius idcirco sibi persuasit à Bernardo scriptam, quod credidit, rem in Gallia notam eum non latuisse, atque idcirco aduersus illam exercuisse calamum, quod nollet serpere, quam inniti veritati non censeret. Ita respondet quidam. Sed aduersatur huic, esse in epistola ea, *quam ritus Ecclesia nescit*. Si sciebat, admissam variis in locis Galliæ, cur ait, nesciri à ritu Ecclesiæ? Ab antiquo dicet, & vetustiori. Sit ita, horum nihil opus est nobis, satis puto, constare, D. Thomam solemnitatem istam non ignorasse, id enim contendimus nunc, affirmaréque illum, eandem agnouisse Bernardum, vndecumque id ei euenerit.

D. Thomas. — D. Thomas. — Euasioni occurritur. — Obiectio. — Solutio. — Reiicitur. — Solutio. — Refellitur.

19 Clarior est tertiæ partis locus quæst. 27. art. 2. ad 3. vbi licet Angelicus Doctor habet tertium argumentum proponens. *Non celebratur festum nisi de aliquo sancto, sed quidam celebrant festum conceptionis B. Virginis, ergo videtur, quod in sua conceptione fuerit sancta.* Respondet. *Licet Romana Ecclesia conceptionem B. Virginis non celebret, tolerat tamen consuetudinem aliquarum Ecclesiarum illud festum celebrantium. Vnde talis celebritas non est totaliter reprobanda.* Consuetudinem dicit non vnius Ecclesiæ, aut oppidi, sed aliquarum. Iam ergo non paucis à sui temporis annis celebrari cœpta erat, cùm ex iuris peritorum, & moralium Philosophorum scitis consuetudo non vno, aut altero die vtentium moribus inducatur, sed pluribus. Non explicat sanctus Doctor, quænam Ecclesiæ istæ essent, credo tamen Gallicanam se potissimum indicare, cùm in prouincia ea diu ipse versatus fuisset, discipulus, & magister in ea fuit, non potuit regionis vsum & consuetudines ignorare. Similis Angelico Seraphicus Doctor in 3. dist. 3. art. 1. quæst. 1. dicens: *Sunt tamen aliqui, qui ex specialis*

D. Thomas. — Bonauentura.

speciali deuotione celebrant conceptionem Beatæ Virginis, quos nec omnino laudare, nec simpliciter audeo reprehendere. Post quæ interiectis aliquibus. *Potest etiam esse quod illa solemnitas potius referatur ad diem sanctificationis, quàm conceptionis.* Perspectum ergo illi erat, eam inter fideles vigere. Qui Parisijs etiam multis annis vixit, operam litteris dedit, renuntiatus Doctor in Theologia est, docuit, & sua vulgauit in Magistrum commentaria.

20 **Ricardus.** Sequitur Ricardus, qui eadem distinctione, art. 1. q. 1. argum. 3. ad initium ante conclusionem hæc ait: *De re non sancta non est solemnizandum, sed Conceptio carnis Beatæ Virginis est solemnizanda, multi enim eam solemnizant, nec reprehendunt, ergo* &c. Cui argumento non respondet, cùm tamen in peccato Virginem conceptam doceat. Multos esse conceptionis celebratores dicit, multos etiam Henricus quodlibet, 15. quæst. 13. littera T. his verbis: *Die octaua Decembris videlicet sexto Idus Decembris, qua à Normanis festum Conceptionis Virginis celebratur.* Multi admodum Normani tunc erant nobilem Galliæ portionem incolentes, apud quos Ecclesiæ plures, non pauci Episcopi, gens domi, & militiæ clara, quorum virtuti Anglia cessit tota. Vide Sabellicum Æneadis nonæ libro primo ante medium. Notissima ergo Conceptionis Deiparæ in Gallia erat celebritas, ignorare illam citati non potuere Doctores, cùm celebritatis meminerint, in eáq; regione illi omnes per tot annos benè omnibus ipsi noti fuerint. Falsò ergo ignorasse illam dicuntur.

Henricus.

Sabellicus.

Obiectio. Cur ergo tam seuerè omnes de Mariana conceptione pronuntiarunt? Cur non in eius potius fauorem citatis locis argumentati sunt, ex illius festo, vt ex celebri natalitij eiusdē Virginis cultu arguūt ad illud sanctum, & ab omni peccato immūdè defēdendum? **Solutio.** Arguūt id sibi, vt modo vidimus obiiciētes, curantésq; soluere diuersis modis, quod idcircò validè se vrgeri non putabāt, quod à tota vniuersali Ecclesia, vt Natiuitatis receptum nondū esset. Id sibi ea Bonauenr. loco illo volunt. *Non omnino approbare audeo pro eo quod sancti Patres, qui alias solemnitates Virginis, Spiritu sancto docente, statuerunt, qui etiam magni amatores, & veneratores Beatæ Virginis fuerunt, Conceptionem Virginis celebrare non docuerunt,* &c. *Statuta etiam vniuersalis Ecclesiæ de Sanctorum celebritatibus omnia fundata sunt super sanctitatem, vt nullo die pro aliquo Sancto solemnizet, in quo ó vel pro quo persona sancta non fuerit, cui honor ille defertur. Si ergo sanctitas non fuit in Virgine,* &c. Quasi ad hunc argumentetur modum. Vniuersalis Ecclesia, quod sanctum est, duntaxat celebrat, non ergo tutum est celebrare, quod sanctum esse non constiterit; Verum non constat ex vniuersali Ecclesia festum hoc celebrante sanctam Virginis conceptionem fuisse, quando non tota Ecclesia eam celebrat, non ergo tuto poterit celebrari.

Bonauentur.

Sed non multos, inquit D. Thomas, aut S. Bonauentura festum hoc agere, ille dicit aliquos, hic quosdam ait, loquuntur cæterorum comparatione illud non 21

Obiectio. **Solutio.**

agentium, qui multò plures erant, A vt dicũtur pauci prædestinati reproborum comparatione, cùm tamen reuerà multi sint, & Ricardus multos, vt retulimus, dixit.

Obiectio. At hi Galli non erant, sed Normani exteri sanè homines.

Solutio. Quid rum postea, si negari non potest, in media illos Gallia degere, quos omnes nossent, mores, iura, religionem, & ritus? lege citatum Sabellicum eo libro. Quod curamus, id est, ignotum Bernardo esse non potuisse, permultos festũ hoc suo B tempore celebrasse, non in Anglia solùm, verùm etiam in Gallia, Ecclesias itẽ nec paucas, nec obscuras vtrobiq; illud admisisse antea, & sua ætate similiter retinuisse.

Sabellicus.

Capreolus. Cõfirmãt hæc, quæ ita Capreolus in 3. habet dist. 3. qu. vnica art. 2. argumẽta proponẽs aliqua ex iis, quæ purã Virginis conceptionem probant. *Sexto quia Ricardus de S. Victore hoc dicit in quodam sermone de Conceptione.* Respondet art. 3. C *Si autem Ricardus sensit oppositum* (eius scilicet, quod ipse Capreolus sequitur) *in hoc nõ est ei acquiescendum*, &c. Ex quo sic argumentor. De conceptione sermonẽ ad populũ habere Ricardus non posset, nisi publicè coleretur, suo ergo tempore in cultu erat, tantaq; fidelium frequentia, vt digna celebritas esset tanto concionatore, quãtus sæculo eo Ricardus habe- D batur. Erat verò non solùm coætaneus Bernardo, sed benè admodum illi notus, quem sanctè diligeret, numeraret inter sibi amicissimos, & qui non semel ad ipsum Bernardum libros scripsisset, vt

Bellarmin. Cardinalis Bellarm. adnotat de Scriptoribus Ecclesiasticis ad eius operum initium pagina 182.

Quare illius facta ignorare non poterat, non scripta, & ea, quæ nota essent omnibus. Non igitur conceptionis eum encomiastem esse, ac laudatorem.

22 Et vt id nesciret, ipsum vt minimum festum latuisse illum, credibile non apparet, rem palã cunctis expositam tam prope ipsum, quotannis in vsu esse, nec puniri, quam suis ornarent cõcionibus præstantes viri doctrinæ fama & sanctitatis. Hanc isti omnes ratione colerent destituti? Non id eorum sapientia ferret, virtus egregia pateretur. Quam igitur Bernardus rectè potuit dicere *non probat ratio*? Nulla est tot hominum, Episcoporũ, vrbium, integri regni, & Ducatus integri Angliæ videlicet, & Normaniæ consensus, pietas, & deuotio? Nulla, prudẽtis esse, arbitrari, iure atque secũdùm rationis præscriptũ fieri quod & publicè in omnium oculis, & à fidelibus religionis, amantibus, conniuentibus, sacris præfectis, ac laudantibus factum, imò & hortantibus suóq; promouentibus rẽ exemplo, non semel aut bis, sed statis diebus annis singulis patraretur? Si vt aduersarius censet, priusquam Bernard. hanc epistolam scriberet, eorũ citra dubium erat, qui purã Virginis conceptionẽ defenderent, qua ratione post nullam ad festi celebritatem inducẽdam esse, potuit affirmare? An omni penitus destitutus prædhæsit opinationi, cùm vera ipsi videbatur? Scilicet vt ab ea in cõtrariam recessit, omnes protinus, quibus illam sibi persuaserat, euanuerunt, non solùm falsam agnouit, verum etiam inanẽ, & fatuam, vt eam, quæ nullo probabili fundamento

Epistola.

damento niteretur. Non illi occurrerunt Scripturæ loca, non congruétiæ vllæ, Theologicæ rationes prorsus nullæ, aut si occurrerunt, tam futiles omnes visæ illi sunt, tã friuola omnia, quibus antea fidem adhibuisset, vt seriò cœperit leuitatis in credendo animi pœnitere, memor nullam Ecclesiasticam traditionem pro conceptionis Deiparæ celebritate inueniri, quo permotus scripserit, *non commendat antiqua traditio*.

23 *Oieda.* Si Oiedæ credimus in sua pro Virginis conceptione docta satis & erudita informatione fundamento 1. vetustissima nimis est, & à primis ducta Ecclesię téporibus, quæ omnes ferè Christiani orbis regiones penetrarit, atque idcirco ignota esse nó potuerit. Sed nulla tam perantiqua extiterit, necessum non est, festi alicuius solemnitaté traditione antiqua fulciri, vt careat reprehensione, vt de illa sinistrè aliquis nequeat suspicari, alias innumeras reuocare possemus in dubium, quod nuperæ videatur. Quid ergo? *Nunquid patribus* (subdit epistola) *doctiores aut deuotiores sumus? Periculosè præsumimus, quidquid ipsorũ in talibus prudẽtia præteriuit. Nec verò id tale est, quod nisi prætereundum fuerit, Patrum quiuerit omnino diligentiam præterisse.* Indigna hæc Bernardi sút ingenio. Si quod Patribus doctiores, aut deuotiores non sumus, idcircò addendũ sacræ ceremoniæ, aut piæ credulitati nihil est, cessandũ profectò à multis erit, nec promouere diuinum cultũ, nec Theologiã nouis illustrare incrementis, satagendũ. Quid si permotus suo tẽpore hac, aut simili ratione magnus ille Aug. mente non expedisset, quantum decuerit Augustã Matrẽ ante communé resurrectioné cœlũ rediuiuã ascẽdere? haberemus ne tam exploratã veritatem istam, à quo religioso metu abstinuit Hieron. decernéda? Quot Deus bone solemnitates habemus, quot celebritates, quæ à paruis ortæ initiis magnum postmodũ toti Ecclesiæ attulerunt decus, & ornamentum! Nunquid doctior, deuotior, aut sanctior Patribus Odilo forsam erat, cùm nouam statuit in suis Ecclesijs annuam solemnitatem? *Periculosè præsumimus, quidquid ipsorum in talibus prudentia præteriuit.* Imprudentia est sic arguere. Bernardus arguere ita non solet, non hæc illius sunt, non eius digna scientia, vti nec illa, quæ post multa in hunc modum scribuntur.

Epistola.

24 *Epistola.* *Honoretur*, inquiunt, *& conceptus, qui honorandum præiuit partum, quoniam si ille non præcessisset, nec iste esset, qui honoratur. Quid si alius propter eandem causam etiam vtrique parenti eius festos honores afferat deferendos? Sed de auis, & proauis id ipsum posset pro simili causa quilibet flagitare, & sic tenderetur in infinitum, & festorum non esset numerus. Patriæ est, non exilij frequentia hæc gaudiorum, & numerositas festiuitatũ ciues decet, non exules.* Quàm robusta & egregia ratio! Hanc tu Bernardi existimes? Non ergo addãtur veteribus nouæ solemnitates, non antiquatæ reuocentur in praxim, quod numerositas festiuitatũ ciues deceat, non exules. Quis non rideret, quem ita disuadere conantem nouum festum cerneret? Quis ratione ista vel

Epistola. *Refutatio.* *Refutatur.*

tanti illum ad ei resistendum excitaretur? & Bernardum ea vsum credam ad illos præsertim, quorum in agendis prudentia, & diuinorum peritia, tam benè perspecta sibi esset, vt verè ad initium epistolæ dicere potuerit, *Inter Ecclesias Galliæ constat profectò Lugdunensem hactenus præeminuisse, sicut dignitate Sedis, sic honestis studijs, & laudabilibus institutis, vbi enim aquè viuit disciplinæ censura, morum grauitas, maturitas consiliorum, authoritatis pondus, antiquitatis insigne? Præsertim in Officijs Ecclesiasticis haud facilè vnquam repentinis visa est nouitatibus acquiescere, nec se aliquando iuuenili passa est decolorari leuitate Ecclesia plena iudicij?* Ad hanc vteretur ratione illa tam futili tam acer in disputando vir in tam graui causa, & quæ patronis non esset penitus destituta diuina maximè reuelatione, cuius etiam epistola mentionem facit?

Epistola.

25 Epistola. *Sed profertur*, ait, *scriptum superna, vt aiunt, reuelationis, quasi & quiuis non queat scriptum aquè producere, in quo Virgo videatur id ipsum mandare & de parentibus suis iuxta Domini mandatum dicentis, honora patrem tuum, & matrem tuam. Ipse mihi facilè persuadeo scriptis talibus non moueri, quibus nec ratio suppeditare, nec certa inuenitur fauere authoritas.* Quæ reuelatio hæc fuerit, apud omnes non conuenit. Oieda omnes esse vult, quæ in Anselmi epistola ad Angliæ Episcopos continentur, vnde probat, epistolam hanc probè fuisse notam Bernardo, quando eius meminerit Salazar cap. 33. §. 6. num. 46. postremam è tribus illa contentis epistola dicit, quam non eius lectione didicerit, sed Gallorum narratione, vt quæ canonicò in Gallia contingerit, ac proinde Gallis ipsis admodum nota, idem asserunt Ferreolus Mariæ Augustæ lib. 6. c. 1. ver. *Qua verò*, & Iodocus Clichtouæus lib. 1. puritatis conceptionis Beatæ Virginis cap. 15. verbis licet aliis ab iis, quibus in Anselmo est, reuelationem istam narrent, alij quandam sancto Norberto factã credunt, quos suppressis nominibus Wadingus legationis sectione tertia oratione decima ad Paulum V. §. secundo, numero nono, ad finem refert illis non subscribens, hæret enim dubius. Ego si coniectari fas est, aliam quamuis potius suspicor nullius authoritatis, vel minimæ, quam ideo tantùm impostor retulerit, tacuerit reliquas, vt faciliùs hinc nullum pro festo solidum esse fundamentum argueret. Quod subiecta in ipsius probationem ratio mihi videtur conuincere, tam falsa enim & futilis ea est, vt nullius cerebri, nisi maximè stulti videatur. *Nam quid consequentiæ habet* (epistolæ verba hæc sunt) *vt quoniam sanctum præcessit natalem conceptus, proptereà reputetur & ipse sanctus?* Hæc reuelationis ratio, cuius nulla dicitur, & merito, consecutio, subditúrq;. *Nunquid quoniam præcessit eum, facit & sanctum?* Tria illa, quæ in sua epistola narrat Anselmus diuina miracula, nullam subiectam pro ipsis habent rationé, qua in conceptionis Deiparæ celebrationé excitẽt, huic affinem, vnde nullam earum reuelationem esse istam etiam conuincimus.

Oieda.

Salazar.

conuincimus. Hinc verò nō Bernardi, sed Nicolai opus hoc esse, cui fallere non insuetum, vt illi magno iudicio res tractatę, illas optimè scire, quæ cùm ad diuinum obsequium pertinerent, notæ omnibus haberentur.

26 Ex harum numero Anselmi epistolam censeo, ob idque Bernardo satis notam, quidquid alij iudicent. Moueor ipsius rei magnitudine, ac celebritate imprimis, notissimus sæculo eo tota Ecclesia litteris, & sanctitate Diuus Anselmus erat, vix quinquaginta annorum spatium ab illo ad Bernardum vsque intercesserat, totius Angliæ Primas fuerat, eius hortatu, & imperio stabilitum conceptionis Marianæ sacrū festum, ne leuitatis argueretur, aut imprudentiæ scribens ad cōprouinciales Episcopos tria illa narrauit miracula, tres eas cœlestes reuelationes, vt nouæ, vt magnæ, vt admiratione plenæ, vt à grauissimo antistite ad sacros Præsules scriptæ nec latere quēquam potuerunt, nec taceri, cùm in singulis diœcesibus Episcopi singuli ex Anselmi præscripto & celebritatem deinceps colendam vulgarent ignotam anteà, & illam suis commendarent populis, ne de ipsis quisquam obloqueretur, ne aliquod eis tribueretur insipientiæ, aut temeritatis crimen, dubio procul luculenter, quæ scripsisset eis Archiepiscopus, erant expositùri, eadem omnibus narraturi miracula, eadem numinis monita traditùri. Summa tunc Anglos inter, & Gallos commerciorum frequentia, multo profectò maior, quàm intercedat nūc ob Normanorum è media Gallia in Angliam expeditionem, quam non debellarint solùm, sed legibus etiam suam fecerint, impossibile omnino erat, Gallis hominibus esse ignota publica, & ore omnium trita in Anglia, Bernardo esse incognita impossibile, homini eodem vitæ genere, quo Anselmus aliquando vixerat, Domino consecrato, clarius dicam, eundem religiosum ordinem profitenti, ex quo ad Pontificium munus ille assumptus fuisset. Ignoraret hic Bernardus scilicet, quod tantus in Benedictina familia vir, in Ecclesia Catholica, in Gallia, & Anglia scripsisset, euulgasset, iussisset? Ad eius non perueniret manus tam celebris, & peruulgata epistola, tam lectu digna, non duæ Anselmi eiusdem pro immaculato Virginis ortu conciones?

27 *Enasio.* Nondum erat Typographia inuenta, latere potuerunt Bernardum Anselmi opera, epistola ea, & conciones. *Occluditur.* Possibilitas, vt iurisperiti aiunt, est vel ampla, potuerunt latere, latuerunt igitur? Quæ consecutio hæc est, cùm tot intercesserint, quę satis ostendant, ista de quibus agimus, latere minimè potuisse. Debilissimum certè indicium calcographiæ defectus ad censendum ea Bernardum penitus ignorasse. Nō ignorauit, potuit non credere Anselmum eorum authorem extitisse. *Enasio.* An nouum, aut insolens est, sanctos viros operis alicuius fuisse authores, negare? Vnde constat, negasse Bernardum? Vnde minimè credidisse? *Occluditur.* Asserebant omnes, aut plurimi, Anselmi esse, videbat eis permotam Angliam, & suscepisse nouam festiuitatem, &

in ea permanere, in fronte nomen erat Anſelmi, quibus illius non eſſe commotus exiſtimaret?

Reſponſio. Eius eſſe habuit perſuaſum, verùm reuelationes illas, etſi ab eo narrarentur, legitimas non putauit. Perſæpè, quæ Sanctorum aliqui vt diuina oracula venerãtur,

Reiicitur. alij figmenta iudicant. Cum tanto populorum plauſu, tantorum Epiſcoporum ſuffragio recepta conſiderant, vel vt illi decernũt, vel modeſtè loquuntur, & ſcribunt, nihil horum in eis, quibus ab Anſelmo prolatæ explodunturtur. Non igitur à Bernardo modeſtiæ omnis ſpeculo ea profecta ſunt. Sed cur non is diuina crederet, quæ tot Eccleſiæ Anglicanæ

Obiectio. proceres credidere? Cur Albertus, Alexander, D.Thomas, Sanctus Bonauentura, & Pariſiẽſis ſchola credere noluerunt?

Solutio. Quod pluriũ decurſu annorum elangueſcere non rarò multa ſoleant, quæ primis initiis omnium animos occuparunt, vt ab his recedunt longius, remittunt vires, obſcurantur ſenſim, in dubium tandem vocantur, interdum penitus reſpuuntur, inductæ illorum cauſa celebritates aliud putantut habuiſſe principium, originis aliam rationem, quæ ſtudio poſtmodum excogitata ſit, ne quærenti deſit reſponſio. Qua ratione ſuperiùs oſtendimus, de fide aliquid prius habitum in Eccleſia poſſe temporum malignitate quoàd nos ab ea cadere certitudine. Aſſerimus nunc reuelationem priori ætate ab omnibus ferè admiſſam in eum deuenire ſtatum poſſe, in quo vix vnum, aut alterum credentem inueniat, præſertim ſi non deſint, qui argumentis oppoſitum perſuadere contendant, ſibique perſuaſerint, vt perſuaſerunt ſibi Marianæ conceptionis puritati oppoſitum omnes iſti, qui nunc obiiciuntur.

Obiicitur denique, rationes, 28 *Obiectio.* quę aduerſus immaculatum Virginis ortum in hac epiſtola repeririuntur, ſimiles eis ſunt, quæ in ſecundo ſermone de Aſſumptione Virginis continentur, imò eædem prorſus videntur. Sermonis autem illius indubitatus author Bernardus eſt, huius ergo etiam epiſtolæ. Quæ loco illo is habet,

Bernardus. ſunt; *Abſit enim, vt proprij quidquam inquinamenti domus hæc aliquando habuiſſe dicatur, vt in ea proinde ſcopa Lazari quæreretur. Quòd ſi originalem à parentibus maculam traxit*, &c. relata ſuprà diſtinct.2.cap.2. num.24. explicatáque iam præſenti diſtinctione, & cap.num.1. Hæc malitioſè

Solutio. Nicolaus ſuæ intexuit epiſtolæ, vt facilius Bernardi eſſe obtineret, quanquam diuerſa mente, ac ſenſu, diuerſaq; contextura omnino ab ea, quæ ineſt eis ſermone illo, vnde non quam ibi ſententiam tradunt in epiſtola, ſed longè aliam explicant. Etenim eadẽ prorſus verba, oratio eadem penitus diuerſiſſimos ſenſus variis locis reddent, ſi cum cæteris cuiuſque loci variè iungantur, ita vt non eadem vbique illis ſit connexio. Res nota omnibus nulla indiget probatione. Non verò vt in ſermone illo ex eo accepta in epiſtola reliquis inſeruntur, vnde non mirum ſi diuerſa valde ſignificent. Perpende ſermonem eum locum, quem apud illum habent, quæ antecedant, quæ ſequantur, circunſtent, quæ nos in eorum iam

iam expositionē adduximus; qua deinde ratione collocata in epistola sint, atque manifestè deprehendes longè aliter in ista esse posita, ac in eo sint. Nec contrarium probant allata suprà distinctione 2. cap. 2. num. 26. ab eis, qui epistolam hanc Bernardi esse volunt, cum nullo negotio soluantur.

29 Nam quod attinet ad omnes Bernardi epistolarum editiones hanc vt illius germanam inter cæteras continentes inde profectum crede, quod initio illius habita, vt eius vnà cum reliquis excusa est, post ne proprio cerebro mutare viderētur semel vulgata calcographi, vt illam inuenêre, suis formis exprimere maluerunt, ne si auderent quid tentare noui, officinæ bonam læderent existimationem, malá compararent, certam rei familiari allaturi iacturam homines victui, & quæstui sudantes, cætera curantes aut parum, aut prorsus nihil. Exemplis rē probabo ab ipsis Bernardi operibus depromptis, *Bellarm.* quæ mihi Bellarminus suppeditat libello de scriptoribus Ecclesiasticis Bernardi opera in examē vocans, omniáque in tres classes diuidens, cuique suum præfigit titulum, hunc secundæ apposuit, *Opera Sancti Bernardi secundi ordinis, quæ habentur etiam pro indubitatis*, recenset statim singula, inter hæc sermones paruos, eos quarto loco ante finem statuens, D deinde obseruatione prima, ver- *Bellarm.* siculo *in eodem ordine* ita scribit. In eodem ordine est sermo breuissimus de Beata Virgine post sermonem quintum de assumptione, sed ille ex sermonibus A paruis est secundus, & inde huc sine causa translatus, & fortasse non est Sancti Bernardi, cùm author eius sermonis dicat, se carere Virginitate, & ex primo libro cap. 3. vitæ Sancti Bernardi probabiliter colligatur eum Virginem. En inter indubitata Bernardi opera dubium iudicio Bellarmini. Quæ illud editio hactenus ab indubitatorum reiecit serie, atque in aliam seorsim amandauit separatum ab illis, & inter B spuria iam locatum excusum in lucem dedit? Redeo ad Bellarmi- *Bellarm.* num sententiarum librum Sancti Bernardi cum eis recensentem, qui pro certo illius habentur, adnotantémque vbi suprà in hunc modum, *In eodem ordine inuenitur liber sententiarum Sancti Bernardi, de quo libro ambigo, an sit scriptus ab ipso Sancto Bernardo, an ab aliquo alio, qui collegerit eas sententias ex scriptis, & sermonibus eiusdem sancti viri. Video enim in his sen-* C *tentijs quædam vocabula barbara, vt guerram pro bello, & res alias leuiores, quàm vt decere videantur Sanctum Bernardum, sed nihil definio.* Rem ergo in medio relinquit, & tamen inter certissima Bernardi opera semper excusus est, & perseuerat.

Id ipsum in aliorum Patrum 30 operibus cernere quisque potest, multa scilicet, quæ illorum non sunt, inter ea, quæ sunt, nunquam non excusa. In Ambrosio episto- *Ambros.* la 84. inter illius certas est, cùm eius non esse certum sit, vt idem Bellarminus aduertit in Ambro- *Bellarm.* sio, dum eius singula excutit monimenta, versiculo *in tertio tomo*, vbi permulta huic similia inuenies, quæ tamen cum cæteris Ambro

Ambrosianis indubitatis lucubrationibus in editionibus omnibus, quas hactenus viderim, circumferuntur. Idipsum in reliquis inuenitur scriptoribus, de quorum libris, sintne illorum omnes exploratum non est. Circunferuntur enim omnes incerti, certique permisti eisdem voluminibus comprehensi. Lege Bellarminum suprà, Posseuinum in sacro suo apparatu, & similes, apud quos infinitam horum inuenies segetem, mihi otium non est in re clarissima diutius immorari. Propero namque ad illud, fuisse antiquorum omnium, & recentiorum esse iudicium epistolam hanc deberi Sancto Bernardo, inter quos grauissimi authores sint, quibus absque numero patrocinantium aliquo apertè contradicere, manifestæ cuiusdã videri possit temeritatis minimè tollerandæ. Itáne post tot annorum decades negare licebit, quod in omnium ore constanter fuerit, cui nemo hactenus fidem abrogarit?

Bellarm. *Posseuinus.* *Obiectio.*

31 *Solutio.* Ita certè, si prudens conuincat oppositum ratio, quæ multorum calculo potentior sit. Persæpè accidit, vt ab vno, alteróve aliquid accipientes reliqui auium instar sequantur illos, ad quos cæterorum suffragium reuocetur, cùm ab eis manarit vt à fronte riuulus deriuatus. Non semper quidquid in vno reperitur authore, si veri aliquam speciem habeat, in examen statim vocatur, creditur illi, cùm nullius imposturæ suspicio legentis animum pulset, quin sua verisimilitudine blãdè ad se pelliciat. Qui Bernardi epistolam eam sensere partim aduersus conceptionem Virginis opinabantur, partim pro illa erant. Priorum aliqui grauissimi, vt Alexander, D. Thomas aliquando, D. Bonauentura, & alij magni olim inter Scholasticos nominis; hi cùm in eam inciderent, quæ ipsorum adstipularetur sententiæ, quid curarét, essétne suppositiitius ille Bernardo partus, an legitimus? Arrepturi, quod vel tanti viri nomine cohonestatum mirum in modum iuuare illos poterat: Posteriores clarissimorum ducti hominum iudicio in re, cui aliter non malè poterant respondere alios obiiciendo Bernardo Patres, vt Augustinum, cuius esset authoritas longè maior, in eo ponere oleum, & operam noluerunt, quod molestæ videbatur indagationis. Quid, quod in mentem illis potuit non venire, in quæstionem vertere, quod receptum videbát? Non omnia omnes expendunt, neque omnia quibusque se indaganda offerunt. Multa superioribus sæculis scriptorum omnium, aut fermè probata chirographo ætatis nostræ præstantes viri, & in disquisitionem traxere, & ad dubitantes de illis, falsa penitus deprehendere.

Quàm celebris, quàm ab omnibus recepta opinatio de tertio Ierosolymitano Hebræorũ templo, quod Herodes infanticida octo annis à fundamentis orsus ad fastigium vsque perduxerit, rem narrante Iosepho, cuius in historia fidem Eusebius, & Hieronymus laudant. Quis Sacerdoti, & erudito satis homini de recenti ac maxima re paulò ante suam ætatem gesta in vrbe totius Iudææ clarissima scribenti non crederet? 32

Eusebius. Hieronym.

crederet? Quis eum tam impudenter mentitum suspicaret, vt persuaderet sibi, obtrudere illum vniuersis notissimũ Iudæis mendacium, omniumque maximum voluisse? Tantumne sceleſtissimi Herodis memoriæ fauebant, vt insigne patrũ suorum opus crudelissimo tyranno, inuiso cunctis adscribi æquo animo paterentur? Et tamen post mille quingentos annos à nemine antea vocatum in dubium, quod nemo non crediderit, scriptorum nemo non probasset, vnus Ioannes Echius ita rationibus falsum ostendit, vt apud diligentissimos æui nostri rerum indagatores, quibus longè charior veritas, quam rãcida vetustas sit, egregiè obtinuerit, fateri cogeris illos, Herodianum istud templum merum Iosephi commentum esse, merum delirium, lege Villalpandum tomo 2. explanationum in Ezechielem 2.p. lib. 5. disp. 6. cap. 68.

Echius.

Villalpãdus.

Aliud dabo, quod & si domesticum, ignotum multis. Nihil tota Hispania tam tritum, nihil tam carmine, solutaque oratione libris editis posterorũ memoriæ commendatum nec e illa veteris Lozani comitis Semenæ illustris fœminæ genitoris, quem ob malè tractatũ patrem, Rodericus Diaz cognomento, Zidius occiderit, cuiusque postea is filiam vxorem duxerit. Nihil tam vulgatum, ac tota illa de Carrionis comitibus historia, illorum cum Zidij natis celebrata coniugia, fœdus ille Valentiæ casus, eorum postea in vxores sæuitia, duellum, à quo victi discesserint, tandem vxorum ab eis adhuc viuentibus in alios translatio, datæ in matri-

A monium prioribus superstitibus viris, petentibus eas Principibus. Tam certa hæc omnibus, tam indubitata & explorata cunctis, vt Lynceos planè oculos etiam suæ famæ splendore perstrinxerint, credidere, quod affirmare omnes cernerent, cumque pessimum factum viderent, & ius omne secundis illis nuptiis violari, quid pro Zidio integerrimo sanè viro, pro regiis iuuenibus responderent, præter vnam inuincibilem ignorantiã vltimum in desperatis rebus azylum non habuerunt. Lege Bañem secunda secundæ D.Th.q.1.art.7.dub.2. Iacobum Bledã recuperationis Hispaniæ l.1.c.33.§. *Suego que el despozo*, & Vazquium 1.2 d.122.n. 4.ver. *Tertium est* dicentẽ: *Conclusionũ iuris naturalis, quæ obscuriores sunt, & magis remota, quàm præcepta Decalogi, accidere posse ignorantiam inuincibilem toto vitæ tempore. Corduba appellat has conclusiones præcepta naturalia cum quibusdam circumstantijs: huiusmodi sunt præcepta contra delectationem morosam in materia venerea vnius vxoris, & perpetuitatis matrimonij: in qua ignorantia fuisse videtur apud nostros Castellanos Rodericus Diaz, dictus à Mauris ob insignem animi fortitudinem Zid, siquidem filias suas abstulit primis maritis, & aliis nuptui tradidit*. Hæc ille.

B

C

D

Quæ certè non scripsisset, si peruenissent ad eius manus eruditæ satis illæ Prudentij à Sandoual lucubrationes excusæ typis de nonnullis Sacri Benedictini Ordinis in Hispania clarissimis cænobiis, quorum vnum vulgò sancti Petri de Cardenna non longè à Burgorum vrbe situm, vbi præ- 24

Prudentius Sandoual.

Yyyy ſtantiſſimi

ſtátiſſimi Ducis illius cineres requieſcunt, in ſcriniiſque ſecretioribus aſſeruantur dotales veterrimæ Zidij litteræ, in quibus expreſsè continetur, Sueri prædiuitis inter Aſtures cuiuſdam viri filiam Semenam fuiſſe, aliáq; venerandæ antiquitatis certiſſima monimenta, quibus vtramq; fabulam de Comite Lozano, & Carrionis dinaſtis, ac inceſtis illis, & nefandis nuptiis proiectæ falſitatis Prudentius euidentiſſimè conuincit, vt & Ioannes Brizius hiſtoriæ monaſterij Sancti Ioannis à Saxo libro 4. capite 13. cui libenter Martinus Carrillus in Annalibus ſuis, Chriſti anno 1099. §. *Tan bien*, Franciſcus Diagus Annalium regni Valentiæ libro 6. cap. 15. Antonius Iepes hiſtoriæ Benedictinæ tomo 6. cap. 3. & Ioannes à Ponte relatus à Bleda citato nuper loco ſubſcribunt: eadem repetit Prudentius in regis Alphonſi Sexti vita; fol. 56. pag. 1. verſic. *de eſta eſcritura*; adſtipulatúrq; Tumbus ater Eccleſiæ Compoſtellanę ſcripto ibi aſſeruato, quod erat 1301. litteris conſignatum fuit disertè Cidij filias non ſolem, & eluiram vt vulgus nominat, ſed Chriſtianam, & Mariam vocans. Quarum priorem Ramiro principi, poſteriorẽ Barchinonenſis dinaſtæ nupſiſſe ait, de Carrionis Comitibus aliquando eis in viros datis ne verbum quidem. Et quæ tanta Hiſpania tota ſæculo eo diuinarum, humanarúmque rerum eſſe poterat ignoratio, vt vulgatiſſimam inter Chriſtianos omnes ignoraret Zidius, quale indiſſolubile matrimonij vinculum vtroque ſuperſtite coniuge ſemper fuit?

A Vt verò ille penitus ignoraret, Principes etiam, & Reges ignorabant, antiſtites præterea, qui tunc Eccleſias in eorũ prouinciis regebant, qui ab eorũ item ſacris erant confeſſionibus, Doctores Hiſpaniæ omnes, omnes Theologiæ profeſſores, maximè cum ea tempeſtate, qua iſta dicuntur celebrata connubia, Philippus Galliæ rex pœna eſſet excommunicationis punitus, quòd viuente legitima vxore aliam duxiſſet?

B Aut ſi non deerant, qui probè ſcirent, quid naturę lex, quid Euangelium traderet; adeò erant timidi, adeò Principes formidabant, vt hiſcere auderet nemo, atque in publico ſcelere, prauáque libidine tam impudenter peccantes, monere non curaret? O infœliciſſimam, ſupra quam dici poſſit, tunc temporis Hiſpaniæ conditionem! Nunquam in tam miſerandam Chriſtianæ legis ignorãtiam deueniſſe patriam ſuſpicabor.

C Adde credibile non eſſe, viros principes, imò verò non ſpernendos regem alterum, alterum regni hæredem tam ſtolidos fuiſſe, ac mentis inopes, vt eas in cõiuges ſibi depoſcerent, & copularent ſibi, quas defloraſſent alij, & verberaſſent, affeciſſent iniuriis, contumeliis oneraſſent, vt vilia mancipia reſpuiſſent. Sed Beremũdus huius nominis ſecũdus Legionis Rex (obiicit Iacobus Bleda citato nuper loco) viuente legitima vxore Eluira, quã

D à ſe repudio abdicauit, Velazquitam duxit. Falſum id cum Ambroſio Morales hiſtoriæ ſuæ lib. 16. cap. 21. verſ. *Fue el Rey don Bermudo*, exiſtimo. Poſt illius mortem hanc is ſibi iure coniunxit.

xit, vt ibi Morales narrat. Sit hoc A verum. Certè Ordonius Tertius (redit Bleda) Vrracam veram sibi coniugem dimisit, aliam superstite illa tori consortem fecit. Ita profectò accidit. Sed iratus socero, qui arma in generum in se scilicet moueret, tam fœdum patrauit scelus, non sponte commisit facinus, vt sponte illi Principes repudiatas Zidij filias accepere. Præterea quis Ordonium ignorâtem nefandas illas nuptias asserit celebrasse, vt de viris illis B regiis dicitur? Taceo, vnius hominis parui admodum regni domini, & irritati factum duntaxat illud fuisse, multorum, quod Principibus istis adscribitur, parentum filiis deposcentium fœminas duorum nempe Regum, Alphonsi regis etiam ad eas concedendum hortantis Zidium, patris annuentis postulatis, iuuenû denique illas ducentium auidè. Neque prætereundum in publico C regni conuentu ab Alphonso enixè petitum, vt ea matrimonia inirentur. Quo fit, vt tribus in regnis, celebrîque procerum præsentia nullus extiterit, qui nefas esse Christianis sciret, illa coniugia procurare, ambire, tandem exequi. Verum hoc nunquam mihi persuasero quidquid alij senserint. Lege Brizium; apud quem alia permulta inuenies, quæ manifestissimè proiectæ falsitatis matrimonia ista, cæteráque huius fabulæ omnia conuincunt: Mihi D otium in præsenti non est ad ea huc inde transferenda. Illud tamen scire non possum, quod citra dubium omne sententiam nostram statuit, aduersarios refellit planè. Cùm scilicet accidisse ista connubia illi affirmant, Nabarræ nullum proprium, diuersúmque ab Aragonum rege principem, aut huius filium extitisse, cui altera ex illis duabus sororibus in vxorem posset cedere. Ostendit apertè id eo loco nuper citatus Brizius, tu virum consule. Consulas etiam, velim, Franciscum à Pisa historiæ Toletanæ parte prima, lib 3. cap. 25. quem dubium, hærentémque inuenies, fatentem præterea proposita modo argumenta, & quæ ipse ibidem vrget, non leuem falsitatis suspicionem animo iniicere aduersus istas nuptias. Vrget ille, neque Rudericû Toletanum antistitem, neque Lucam Tudensem graues admodum Hispanarum rerum scriptores, neque Aragonensiû chronicorum vllum de tota ista, eiúsve parte aliqua meminisse. Figmentum ergo atque anilis fabula tota illa narratio est; quam non idcircò, qui res introspiciût, admittere vnquam debeât, quod tot illam ætatibus in omnium vixisse memoria, & scriptis videant.

Neque mirum sapientissimos homines interdû fidem eiusmodi 35 figmentis adhibuisse, cùm non sit difficile imponere iis, qui grauioribus aliis vacantes rebus otium ad illa examinanda non habent. Scimus à Ruffino deceptum Augustinum credentem Sixti Pythagorici sententiolas quasdam ab illo è Græco in Latinum côuersas Sixti Pontificis, & martyris fuisse, quod sub tanti viri nomine bonus translator euulgasset. Lege Augustinum retractationû 2. lib. cap. 46. *August.* Scimus ab eodem architecto in errorem inductum Hieronymum persuasum Pam-

phili etiam martyris apologiam A eam esse pro infœlici Origene, quam ipsemet impostor Ruffinus ex Cęsariēsi Eusebio deprompserat, & sub tanti authoris illustri titulo sparserat. Deprehendit pòst *Hieronymus.* Hieronymus fraudem, quam ne alij eadem caperentur, apologia secunda contra eundē Ruffinum *Obiectio.* detexit. Sed ista, inquis, singularia sunt, non quæ ab omnibus *Solutio.* per multa sæcula recepta fuerint. Accipe, quæ tum omnium, tum B non paucorum annorum apertæ sint. Vincentij Bellouacensis speculum morale ab omnibus hactenus illius creditū est, S. verò Tho. integras primam secundæ ac 22. *Bellarmin.* partes esse. Audiamus nunc Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis ad D.Th. opera obseruatione tertia. *Mirum est valdè*, ait, *quod magna pars prima secunda, & secunda secunda inueniantur iisdem verbis in primo & tertio libro speculi moralis Vincentij Bellouacensis.* C *Et quidem non videtur Vincentius potuisse speculum suum morale conficere ex doctrina, & verbis S. Thomæ, cùm ipse obierit anno Domini 1256. vt testatur Antonius Senensis ex Vaseo in Bibliotheca Patrum Prædicatorum, & Sanctus Thomas obierit anno Domini 1274. & in extrema atate summā Theologiæ confecerit, Sed neque est vllo modo credibile, SanctumThomam Summæ suæ* D *partem secundam, eámque nobilissimam ex alio Scriptore hausisse. In his angustijs nihil mihi occurrit, nisi speculum illud morale fortasse non esse Vincentij Bellouacensis, sed alicuius authoris posterioris, qui fortasse Vincentius etiam diceretur, quique secundam partem Sancti Thomæ in compendium redigere voluerit: Id quod videtur confirmari ex eo, quod speculum morale grauius multo esse videtur, quàm sint speculum doctrinale, naturale, & historiale, quæ tria sine vllo dubio sunt Vincentij Bellouacensis.* Hæc Bellarminus.

E quibus alterum eligas necesse est, aut labores illos D.Thomæ 36 dandos esse, aut Vincentio alicui. Si prius admittis, rogo, quî fieri potuit, vt ab omnibus, ac per tot annos Bellouacensis integrum illud speculum habitū sit reliquis eius insertum speculis, sub eius nomine typis excusum & enulgatum? Si posterius placuerit, idem argumentum conficiens in easdem te angustias coniiciam, quidquid responderis, id ego de ista falsò adscripta Bernardo epistola quantumcunque inter alias eius legitimas semper excusa fuerit, ab omnibus quæ tanquam illius fœtus recepta per tot annos, tot sæcula conspirantibus in id grauissimis quibusq; Doctoribus, Quid mirum inter vnius hominis vera scripta falsum aliquod inueniri, aut excudi, cùm vel in ipsis codicibus sacris inter canonica circumferantur apocrypha excusa? Inter Ieremiæ vaticinium, & illius sacras nænias epigraphe illa est, quæ ipsis lamentationibus præfigitur, quamque apocrypham videri asserit Bellarminus *Bellarmin.* controuersiarum rom. 1. controuersia 1. lib. 1. cap. 20. ver. *apocrypha quoque.* Castro in Ieremiæ *Castro.* lamentationes disertè non canonicam dicit, quamquā esse Martinus de el Rio ibidem scribat, & *Martinus de el Rio.* oppositum temerariū vocet. Sed citra controuersiā Manasse oratio canonica non est, & tamen ad editionem

editionem vsque Sixti V. Pontificis Maximi authoritate vulgatam inter canonicos semper libros, qui Dei essent, excusa fuit. Inde verò argumentum sumendum non erat ad persuadendum sacram illam Scripturam esse. Nec etiã inde quasi firmissimum colligendum ad Bernardum epistolam istam pertinere, quod inter cæteras eius indubitatas semper excusa fuerit.

37 Non verò credibile existimo, veteres illos Parisienses Theologos idcirco tam acri notasse censura piam de Virginis conceptione sententiam, quod Bernardum epistola ea sensisse aduersus illam putarent, cùm ignorare non possent vnius Doctoris quantumcumque magni iudicium satis non esse ad opinionem damnandam, quam alij recipiant. Si Bernardi eiusmodi epistola permoti sunt, legerunt certè illam, videruntque Lugdunenses canonicos palam conceptionis Virginis puritatem & asseruisse constanter, & religioso cultu celebrasse, quos omnes æquum non erat, stultos planè ac sine Theologicis litteris omnino censere, cùm in cathedralibus Ecclesijs, earúmque capitulis illustrioribus, maximè, qualis Ecclesia Lugdunensis in Gallia, reperiantur semper viri tum sacrarum rerum scientia nobiles, tum prudentia, & religionis zelo præstantes. Non ergo Parisiẽses illi vnius quantumuis egregij Doctoris epistola sic ad reiiciendum moueri potuerũt, quod sensisse alios neque paucos, neque spernendos Theologos scirent, vt tamquam indignum hominum luce damnarent. Permoti ergo sunt Scripturę sacrę, Conciliorum ac veterum Patrum testimonijs, quæ prima fronte ne Virginem quidem ab origine a lue videntur excipere, quæque adducunt omnes passim, vel vt Deiparam in peccato conceptam probent, si huius sententiæ sunt, vel vt eis respondeant, si oppositum sustinent.

Sed vt Bernardi epistolam hanc esse concedamus, non deerit quid ad illam possimus aptè respondere nihil nostram opinionem lædens, ostendensque Bernardum ei minimè contradicere, vt immaculatæ conceptioni Deiparæ, haud quaquam aduersarij, quæ in illa scribit Sanctus Abbas, putant Bellarminus tomo 5. lib. 4. de amissione gratiæ cap. 16. vers. *Hæc igitur*, Catharinus tractatu de Conceptione, Valentia tomo 4. disp. 2. quæst. 1. puncto 2. Viuarius posteriori libro §. præsertim 3. & deinceps Lezana apologiæ cap. 30. v. *vt verò*, aliique referẽdi hoc ipso cap. numero 41. ad initium. Quibus adiunge Lucam Waddingũ legationis, sectione secunda, oratione 8. ad Paulum V. tract. 9. §. 1. num. 4. A quorum sensu in legitimo epistolæ huius assignando mirum est, quantum discrepent hi sex proximè relati censentes, in ea Bernardum tantùm loqui de Virginis conceptione ante sanctissimæ illius animæ vnionem ad corpus, vtque tantùm significat virilis seminis in vterum decisionem, & reliqua humani spiritus præuia creationi. Probat hoc Viuarius multis à 4. §. quorum potissima ex ipsamet Bernardi epistola depromit. Re-

30 *Responsio alia ad epistolam, & explicatio illius, vt esse Bernardi admittat.*

Bellarm.

feram breuiter, vt deesse illis robur ostendam. Est primum ab illis mutuatum verbis, *An fortè inter amplexus maritales sanctitas se ipsi conceptioni immiscuit, vt simul & sanctificata fuerit, & concepta.* Quæ de conceptione, cùm anima infunditur, accipi non posse manifestum est, cùm hæc multò post copulam, & amplexus illos contingat, nec alia tunc prolis conceptio esse queat præter decisionem in vuluam seminis, & prima corporis, quod formari necessariò debeat, exordia. Huic autem conceptioni iure Bernardus omnem prorsus denegat sanctitatem, cùm illius capax nõ sit, nondum creato animo, qui solus eam potest in se recipere. Secundum. Ait Bernardus, fuisse Virginem in patentum libidine suorũ conceptam, inde in origineo conceptam fuisse colligens; *Aut certè*, ait, *quomodo peccatum non fuit, vbi libido non defuit?* Est autem originale in semine, cùm recipit illud vulua, id est, ad illud contrahendum necessarium debitum, & obligatio. Non verò in libidine humana conceptio est, saut fit, cũ animus infunditur corpori, sed cùm semen in matricem à viro descendit, suúmque adiungit fœmina; de hoc ergo conceptionis Marianæ statu Bernardus agit, nõ de illo, quo iam esse homo incipit intra viscera. Tertium. In Mariæ conceptione (inquit) non fuit spiritus sanctificans, ergo eius cõceptio (infert) non fuit sancta. *Quomodo namque* (scribit) *sanctitas absque spiritu sanctificante, aut Sãcto Spiritui societas cũ peccato fuit?* Si de conceptione, cùm animus corpori vnitur, illi sermo est, ineptè prorsus arguit; supponit, quod probare oportebat, non adfuisse scilicet spiritum sanctificantem, cùm animus Virgini infunderetur. In carnali autem cõceptione luce clarius est, spiritum sanctificantem minimè reperiri, cum eo temporis spatio anima vnicum sanctitatis receptaculum non sit, cui spiritus adest sanctificans, quoties illa fit sancta, quaque nondum præsente adesse is non potest; vnde apertissimè cõuincitur, eo tempore Virginis conceptionem sanctam esse nulla ratione potuisse: Potuisse verò inesse illi peccatum istius nempe debitum, cum quo Spiritui sancto locus non est. Id explicuit illis, *Aut Sancto Spiritui societas cum peccato fuit.* Peccatum autem ibi fuit, vbi libido, aut certè *quomodo non fuit vbi libido non defuit?* vt Bernardus asserit. Addit his Lezana ex eadem epistola ea; *Non valuit ante sancta esse quam esse, siquidem non erat antequam conciperetur.* Quæ de secunda conceptione dici non possunt, cùm iam tunc quisque sit. Redeo ad Viuarium, cuius argumentum quartum est. Arguit (inquit ille) ab inconuenienti Bernardus. Si namque (dicit) beata Virgo in conceptione fuisset sanctificata, inde fieret, de Spiritu sancto, non de viro conceptam fuisse, nisi fortè quis asserat *de Spiritu sancto* (verba illius sunt) *eam, & non de viro conceptam fuisse, sed id hactenus inauditum.* Quæ ratio, si de carnali agat conceptione, acris est, & subtilis. Etenim si eam non infecit peccatum huius videlicet debitum, rectè sanè infertur, ex semine virili non fuisse. Nihil enim

enim est aliud cum peccati debito generari, quàm ex filij Adæ spermate proficisci. Quando is sibi suisque posteris iustitiam olim perdidit & sanctitatem. Neque peccatum in conceptione aliud est aliquid, quàm cum virili ex filiis Adæ semine induci prorsus debitũ, vt cùm primum fœtus rationali anima viuere incipiat, incipiat viuere sine gratia. Quare pugnantia simul admitteret, qui efferret Deiparam ex virili semine fuisse conceptam, & tamen absque peccato, id est illius debito. Cæterùm si conceptionis nomine animationem intelligere velimus, argumentum futile omnino erit; cùm futurus sit sensus, in animatione sua Virgo fuit sanctitate præuenta, ergo ex viri semine cõcepta non fuit, sed Spiritus sancti operâ. Quid enim impedit, vt quæ ope viri concepta est, & cum peccati debito post 60. vel 80. dies vna cum gratia donetur anima rationali? Ne igitur tam frigidum Dialecticum dicamus Bernardum fuisse, asseramus, conceptionis voce animæ infusionem haudquaquam illum intellexisse in hac epistola, sed receptionem seminis tãtùm in materno vase. Vnde sanctissimum Virginis corpus formaretur. Hæc Viuarius ex Bernardi epistola, quibus adiungit ista: Sanctissimũ Abbatem scripturarũ more quas adamussim in libris suis exprimebat, inferebat scriptis, loqui, quare vt illæ conceptionis vsurpat nomen: illæ verò pro carnali accipiunt, Genesis 30. ver. 37. & 41. cap. 38. ver. 19. 2. Regum 11. v. 5. iuncto 4. vt & omnia idiomata, Latinum maximè, Calepinum vide, apud quem conceptionis ethimon exactissimè. Deinde si beatissimo Patri cõceptio in hac epistola infusio animi humani est, & quæ fuit Virginis iuxta illius mentem contigit in peccato, cur pro se tantum doctorem non protulere Magnates illi quõdam Alensis, Albertus Magnus, Thomas, Bonauentura, quando in ea erant sententia, quę docet in peccato Virginem, cùm accepit animam, conceptam fuisse? Certè quia viderunt, de sola carnali conceptione Bernardo sermonẽ fuisse. Tandem controuersia inter Bernardum, & Lugdunenses erat de festo, quod illi carnali Virginis conceptioni dicatant, de hac ergo in epistola tantùm disputat. Assumptum ex eo apertè constat, quod Decembris 8. solemnitatem cam celebrarent, cùm non animæ infusio contingit magnæ Matri, sed illius, ex quo formata est, seminis in vterum matris decisio, formationisque prima corpusculi exordia.

38 Tota hæc Bernardi explicatio displicet Oiedæ supra cap. 14. §. 1. versiculo *Alauola intencion*, nec sine causa, cùm epistolæ author, quamuis in relatis ex eo à Viuario agat verbis de prima generatione, siue carnali conceptione Deiparæ; disputet etiam de tempore, in quo & eiusdem Virginis corpus formatum est, & illius anima creata; vt manifestè constat ex illo, quod adducit, exemplo sumpto ab Ieremiæ, & Ioannis Baptistæ conceptionibus, inquiens ad illã Vatis 1. capite, *Priusquam te formarem in vtero noui te, & antequam exires de vulua sanctificaui te. Quàm pulchrè inter*

Oieda. Reiicitur adducta Bernardi explicatio.

Ier. 1. v. 5.

Bernard.

ter figurationem in vtero, & parturitionem ex vtero diuinum distinxit oraculum. Differit ergo de vtraque conceptione absque vllo discrimine, hoc est de corporis fornicatione animique productione, ac huius vnione ad corpus, atque de his duabus loquens conceptionis nomine illas significat, variisque argumentis contendit peccatum fuisse in Virgine demonstrare. Confirmat hæc illud, quod tota epistola natiuitati conceptionem opponit, illam sanctam dicens, non istam, sed in peccato accidissa.

Bernardus.

Lege illa *vt honoretur,* inquiunt, *& conceptus, quia honorandum praiuit partum,* & infrà.

Bernardus.

Nam quid consequentiæ habet, vt quoniam sanctum præcessit natalem conceptus, propterea reputetur & ipse sanctus?

Bernardus.

Ac deinceps. *Restat, vt post conceptum in vtero iam existens sanctificationem accepisse credatur, quæ excluso peccato sanctam fecerit natiuitatem, non tamen & conceptionem.* Natiuitatẽ sanctam vocat, non conceptionem, quare dubio procul loquitur de omni eo, quod & nomen conceptionis sortitur, & natiuitatem præcedit. Hoc ipsum abundè illud exemplum ex Ioanne, & Ieremia petitum ostendit, quorum conceptionem eorum opponit natiuitati; de Sanctis suis dicit in peccato fuisse conceptos, illorum verò natalitia sancta extitisse, atque simili ratione inquit, Virginem sãctam effectam esse, quamquam multò præstantius, cumulatiúsque in matris vtero, post quæ argumẽtis comprobata subdit.

Bernardus.

Quid adhuc addendum his putamus honoribus? Vt honoretur, inquiunt, *& conceptus, qui honorandum praiuit partum.* His planè declarat de tota se conceptione agere, ac toto eo, quod voce significari solet conceptionis. Accedit meminisse reuelationis de Virginis sancta conceptione, quæ non erat, nec fuit (quæcumque illa fuerit) de conceptione ante animæ creationem, & infusionem, sed de toto ad primum Deiparæ ortum pertinẽte illo instanti, quo membris spiritus copulatur. Eiusmodi verò reuelationem non admittit illis.

Bernardus.

Ipse mihi facilè persuadeo scriptis talibus non moueri, quibus nec ratio suppeditare, nec certa inuenitur fauere authoritas. Non ergo loquitur de sola corporis formatione, sed de ipsa creatione animi, & infusione.

59 Prætereà manifestè pugnat Bellarmini, & cæterorum expositio ista, cum illis,

Bernardus.

Quomodo namque aut sanctitas absque Spiritu sanctificante, aut sancto Spiritui societas cum peccato fuit? His apertè atque remotis ambagibus de peccato in conceptione contracto agere se declarat. Fatentur quos impugnamus, vno Viuario, vt vidimus nuper, excepto de vero illum peccato hæc scribere, non quod Virgo experta fuerit, sed quod à parentibus in coitu sit admissum, aut de origineo, quod fuisset in Virgine, si præseruata nõ fuisset.

Refellitur.

Verum immeritò Bernardo adscribunt sensisse, Ioachimum, & Annã sanctissimos coniuges in maritali congressu ratione aliqua deliquisse, cùm sit verissimum, illum matrimonij vsum quo generarunt Virginem, virtutis fuisse ac meriti, vt affirmat Brigitta reuelationum 6. cap. 55. & Damascenus tradit oratione 1. de

Brigitta.

de Natiuitate. Quin verba ipsa A interpretationem hanc non admittunt, cùm de peccato agant, quod non in parentibus fuerit, sed in filia, vnde Bernardus subiicit. *Si igitur ante conceptionem fuit, sanctificari minimè potuit, quoniam non erat, sed neque in ipso quidem conceptu propter peccatum, quod inerat, restat, vt post cōceptum in vtero iam existens sanctificationem accepisse credatur, quæ excluso peccato sanctam fecerit natiuitatem, B non tamen & conceptionem.* Intelligi hæc non possunt de peccato, quod in Ioachimo & Anna extiterit, sed de illo quod fuerit in prole. Conuincit hoc ratio, quam reddit, ait enim, idcirco sanctam in conceptione istam non fuisse, quod peccatum adesset tunc in ipsa nimirum prole. Alias stultè argueret, cùm licet peccarent generationi parentes operam dantes, non ideo fieret, ianuam in filia nullam habente culpam sanctitati præcludi, vti nec debito, C aut obligatione ad crimen claudi potuit, quo explicatio illa posterior confutatur. Multo minus quam excogitauit, & vrsit Viuarius, cùm manifestum omnibus fermè Theologis sit peccati debitum, & sanctificantem Spiritum simul in eodem animo esse posse, alias quis relictus esset locus controuersiæ inter Marianæ conce- D ptionis defensores de immunitate à peccati debito in se ipsa?

Bernardus.

40 Epistola.

Bernardus.

Denique *quoniam priuilegium hoc sine peccato concipi*, ait epistola, *solius Christi fuisse, quanquam absque peccato nasci paucorum fuerit* Virginis, Ioannis, & Ieremiæ. *Quo excepto* (Christo scilicet) *de cætero vniuersos respexit ex Adam natos, quod vnus humiliter de semetipso, ac veraciter confitetur, in iniquitatibus inquiens conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Testimonium hoc vno excepto Christo de omnibus intelligit dempto nullo, quare Virginem etiam comprehendit, sentitque origineum in conceptione illam subiisse reliquorum more, quibus in animæ ad corpus vnione contingit, vnde subiungit: *Et si quibus vel paucis filiorum hominum datum est, cum sanctitate nasci, non tamen & concipi, vt vni sanè seruaretur prærogatiua conceptus, qui omnes sanctificaret.* Ergo si huius tantùm conceptionem sanctam admittit, reliquorum Virginem etiam comprehendens in peccato esse contendit. Non est igitur locus explicationi, quā illi authores probant.

Bernardus.

Alia explicatio exploditur.

Neque Viuarij argumēta quemquam moueant cum nullo negotio soluantur. Primum namque licèt cōuincat verbis illis eo sensu de conceptione Bernardum agere, quem intendit arguens, nō tamē probat in reliquorum, quæ tota epistola continentur, nullo de illa iuxta communem inter doctores, cùm agunt de Virginis ortu in vtero, Bernardum differere; Ostendimus verò iam ex ipso secundùm eum tractare. Ideò autem & secundùm istum, quē Viuarius defendit, agit sanctus doctor, vt intactum relinquat nihil concludens iuxta quemcumque rem arduam esse, atque difficilē. Secundò ita fit satis. Conceptus ex libidine, vt natura operante ab Adamo descendens fit maris & fœminæ commixtione, ita sub lege Protoplasto constituta generatur,

neratur, quæ fuit vt cadente in lucem ipso posteri eadem infecti gignerentur. Sed ex libidine concepta Virgo est, coniugibus proli operam dantibus, concepta igitur, quemadmodum reliqui, fuit in scelere, cùm ab statuta lege cōditoris beneficio exceptam esse non constet. Ita Bernardus arguit. Tertium potius, vt vidimus, Viuarium iugulat, quã aduersum nos illi arma suppeditat. A
Argumentatur verò sanctissimus B Abbas, admissa semel Deiparæ conceptione ex libidine, hoc est, naturæ fuisse opus legi Adamo impositæ adstrictæ hac ratione. Vbi ex libidine seminis vi humana conceptio est, Adamus interuenit præuaricator, non ita infersurus se operi si legem seruasset. At vbi hoc pacto is adest, Spiritus Sanctus absit necesse est, quo absente adesse sanctitatem C quis dixerit. Ita Bernardum arguere illa, *vbi libido non defuit*, abundè mihi persuadent: expendenda enim, quantum ad pręsens attinet, sunt, vt nos expendimus. Vltimum ex epistola, quod Lezana vrget, ex ipsamet planè solues aduertens, omne præcludi à Bernardo effugium, atque omne curare illum tempus euertere, quod excogitare quisque quauis ratione posset ad asserendam cō- D ceptioni Virginis sanctitatē. Tria cuique possunt attribui, aut ex eis aliquod, præcedens ipsam, huic præsens, & quod deinceps sequitur. De isto dubium non erat, in iustitia constitutæ iam Deiparæ accidisse, nec Bernardo erat quæstio ingenuè fatenti Lugdunensibus, post genitam in vtero tantę fœminæ collatam diuinitus esse gratiam, ne Ieremiæ, ne Ioanni Baptistæ inferior haberetur, si adhuc in vuluis sanctis effectis his illa peccato infecta luci de matris visceribus nasceretur. Duo, quæ supersunt, ostendit à sanctitate fuisse penitus aliena; Priùs, quòd in eo nondum esset Virgo, extra quam esse illius sanctitas nequeat, vt manifestum est, posterius, quòd tunc peccatum adfuerit, quo cum gratiæ locus non sit; Quod verò crimen tunc adstiterit ibi subiectis probat. Sed ad Viuarij argumenta rursus. Quartum illius est, quod sequitur, hoc breuiter sic repellito. Principium, & dogma in præsenti materia Bernardo est, conceptum ex viri semine gigni peccatorem ex lege, de cuius dispensatione non constet. Hinc à posteriori concludit qui absque peccato concipitur, ex virili semine haudquaquam est, sed de Spiritu Sancto. At dicet nullus de hoc Virginem fuisse, vt hactenus dixit nemo; Ergo. Atque ita Bernardus arguens frigidus Dialecticus iure haberi non potest. Quintum, sui ipsius mucrone interimes. Nam si iuxta Scripturas Bernardus agit, & scribit, illæ verò, vt certissimum est, persæpè conceptionis vocem maximè cū de origineo tractant crimine, quemadmodū contendimus nos à Bernardo accipi, vsurpant, citra dubium is nostro sensu illa præsenti epistola vsus est. Audi si vis Scripturas, audi 50. Psalmum v. 6. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Lege omnes horum interpretes, Theologos omnes roga, quid hîc concepti, & Ps. 50. v. 6.

conceptionis voces significent, A quid iniquitates, peccata. Inuenies totum intra viscera humani ortus negotium, & origineum malum, quod in eo contrahitur, explicari. Tam satis, superq; cuique ista esse debent, vt stultitia sit, plura exigere. Si idiomata illo sensu conceptionis voce vtuntur, vtuntur & nostro, & quod caput est præter Scripturas Patres, Cōcilia, Pontifices, Doctores omnes, omnes Theologi, vno dicam verbo, Christianus omnis populus, B semper ac de origineo crimine disputatur. Bernardus Scripturæ interpres, Doctor, Pater, Theologus, & Christianus ita in hac materia easdem voces vsurpare credendus est. Sexto dicito: Idcirco sapientes illos Bernardum pro se non citasse, quod senserint, illum in hac epistola eo sensu egere, quem numero sequēti dabimus, is verò illos minimè tutabatur. Septimum si momenti est, apertè conuincit Ecclesiam Latinam, & C Græcam ab antiquis temporibus carnalem duntaxat Virginis celebrare cōceptionem, cum illa Decembris 8. hæc nono, vt ex martyrologiis, & menologio patet, primordia Virginis solemni ritu toto terrarum orbe prosequatur. Exequitur autem solemnitatem istam eo die, quod eo Deiparæ sit infusus animus naturæ leges ipsius authore, ac Domino dispēsante, de quo nos suprà. Quin Fienus medicus non ignobilis D opusculo integro sustinet, cum viris, tum fœminis tertio inchoato à seminis receptione die, infundi animam rationalem. Non est igitur tam exploratum Viuarij iudicium de tempore, quo humanis spiritibus donantur homines. Quid si falsum esset? Non id agam modò, vt de illo disputem: Sed vt vno duntaxat verbo, quod instar appēdicis sit, aliorum Bernardo adhibitam interpretationem rejiciam, deuenturus ad meā statim. Aiunt Bernardi scopum fuisse in hac epistola difficultates, quæ aduersus Deiparæ conceptionis puritatem facere viderentur, vrgere, vt res diligentiùs euolueretur, explicaretúrque, nō quòd aduersus piam opinationem staret, quam aliis suis operibus doceat. Quis enim non videat figmentum hanc interpretationē esse prorsus futile, quod, qua facilitate dicitur, reiiciatur?

41 *Vera responsio & interpretatio.*

Vera ergo expositio est, si Bernardi epistola est, quam Angelus Manrrichius Cisterciensis monachus Sanctoralis Cisterciensis tomo 1. lib. 1. discursu etiam 1. versiculo *Teso solo*, Petrus Nūnius in Sanctorali seraphico discursu 1. de excellentiis immaculatę cōceptionis. vers. *Lomismo*, Miranda suæ defensionis quæst. 18. num. 58. & alij tradunt, Martinus item Cartillus annalium 4. libro, anno Christi 1136. quámque priùs adhibuerat Cæsar Baronius Annaliū tomo 12. anno Christi 1136. versiculo *Hoc etiam tempore*, iuncto proximo sequente, cuius initium est, *Porrò hoc perfectu*, & Gordonius anno mundi 3987. Eum ipsa in fronte exhibet epistola. Vt lectori facilior sit, monebo, aduertat paululum, quonam tota epistola tendat, in quem collimet scopum, & quod illius sit potissimum argumentum, hinc enim germana illius pendet interpretatio, quo vno ignorato longè à

Bernardi sensu, & mente aberrare necesse sit. Marianæ conceptionis festum à Lugdunensibus Canonicis recens institutũ conuellere, illisque dissuadere Bernardus studet, hic eius finis, huc omnia tendunt, & hoc vnum cõsequi laborant, vnde initium est post captatam beneuolentiam, *Miramur satis, quid visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum, voluisse mutare colorem optimum nouam inducendo celebritatem.* Nouam dicit, quod nunquam antèa in Ecclesia Lugdunensi, nõ quod apud nullam aliam coleretur. Idcircò verò infensum illi se ostendit, quod Ecclesiæ ritus eã ignoraret, totius videlicet, seu communiter: non enim generali vsu recepta illa erat. Et quoniam satis hoc esse non poterat, vt recens instituta solemnitas carperetur, adiungit; *non probat ratio, non commendat antiqua traditio.* Quorum sensus, vt prioribus illis, *quam ritus Ecclesiæ nescit*, connecti debent, est: non esse sufficientem rationem, non traditionem antiquam eius authoritatis, cuius esse oporteret, ad festũ admittendum, quod nec tota Ecclesia, nec communiter prouinciæ recepissent. Quasi dicat; Sanè vt solemnitatem istam, quam nõ omnis habeat Ecclesiã, nõ communiter sit in vsu, ageretis, ratio vobis defuit, defuit antiqua traditio, qualis adesse debuit, vt eam induceretis. Nam licèt sint, quæ probent, immaculatam Virginis conceptionem fuisse, ac illæ satis non sunt ad hanc vt sanctam publico, & sacro ritu prosequendã, quando probabiles tantùm sint, nec desint, quibus oppositũ probabiliter comprobetur. Ideò subdit: *Nunquid Patribus doctiores aut deuotiores sumus? Periculosè præsumimus, quidquid ipsorum in talibus prudentia præteriuit.* Scilicet quãuis absque peccato Virginẽ conceptam crederent, non tamen ideo celebrandam eius conceptionem putarunt, quod illorum prudentiæ fuit, & sapientiæ cordatissimè iudicantium haudquaquam celebranda esse publicè, quorum sanctitas probabilibus duntaxat rationibus fulciretur; maiorem certitudinem requiri arbitrabantur ad solemnem celebritatem populis commendandam. Subdit fundamenta, quibus conuinci apparet, in peccato Virginem fuisse conceptam, quasi hoc verum censeret, vt persuaderet, non ita esse exploratum, ac certum, quod Lugdunenses certissimum, planissimúmque reputantes celebrare publicè statuissent, cùm in re opinionis incertitudine laborante cautiùs agere debuissent.

Bernardus. (margin)

Bernardus. (margin)

42 Gerit se hac epistola Sanctus Bernardus, vt non rarò se gerunt Patres aduersus hęresim aliquam disputantes, qui vt acriùs vrgeãt, & fortius premant, videntur nõnunquam in oppositum aliquem errorem deflectere, cùm tamen nihil minus fas sit de illis suspicari. Qui Pelagianos confutant iuratos hostes gratiæ, sic interdũ agunt, vt diuini auxilij necessitatem euincant, & statuant, quasi rem de solo titulo nostram crederent libertatem, aut tantùm pro iniquis actibus illius vires essent. Et certo certius est, id eis venisse in mentem nunquam, vt qui Catholicam doctrinam de humano

humano libero arbitrio nō ignorarent, sed quoties erat opus, adstruerent. Vice versâ qui liberos nos esse contra Lutherum defendunt, ita, vt in illis videre est, aliquando decertant, veluti si gratiæ detrahere conarentur, quā vnicè suspiciant, rueantur. Ad hunc modum Bernardus se in hac epistola prorsus habet. Vt solemnitatem illam auferret, in speciem eò inclinauit, quo nūquam isset, nec ire nunquam voluit piç semper opinationis tenax, vt ea B loca ostendunt, quç suprà ex ipso pro illa dedimus, & explicuimus. Confirmari non paucis ista possent, verùm quoniam dicta satis esse censemus, silentio relinquentur, vt sit reliquorum Patrum obiectorū explicationi locus, quam sequens lectori caput exhibebit. Sed antequam à præsenti discedam, monebo paucis lectorem meum, non deesse vnum Florentium Conurium Archiepiscopum Tuamensem apud Hibernos, cui C non placet asserere, interdum Patres, vt fortius hæreticos, aduersus quos decertabant, premerent argumentis, sic egisse, quasi oppositum errorem tuerentur, cùm tamen longè ab illo, & cæteris prorsus essent. Lege hominem libello ab ipso nuper edito in eius sententiæ defensionem, quæ adstruit, infantes in originali decedentes ignis pœna torquendos fore, vbi nihil inuenies, quod facilè tu ipse non soluas. Ideò quç D affert, sileo, nec enim hærendum in omnibus mihi est: Aliàs operi nullus finis.

A

CAPVT VI.

Obiectorum Patrum qui supersunt testimonijs respondetur.

1 *Theodor. Zacharias.*

PRimi ex his Theodorus Teutonicus, & Zacharias Grisopolitanus sunt ambo, vt Scripturæ sacræ de originali tractantes loquuntur, vt has, illos accipias. Rupertum hac ratione, cùm de Virgine loco eo ait ipsam alloquens, *veraciter dicere potueras, ecce in iniquitatibus concepta sum, & in peccatis*, &c. Non de peccato, quod Virgo contraxerit, aut pati debuerit, seu de illius debito, quod vel in se, vel in vno alio admiserit, disputat, sed de illo, quod accidisset ei, si à lege & pacto excepta non fuisset, cum eadem ratione, qua cæteri, fuerit generata. Potuit verò lege illa reliquorum instar comprehendi, atque illorum more debito, & culpa infici, cùm & eius natura, & generationis ratio aptam eam peccato exhiberent, vnde potuerat dicere, ni ei consultum esset exceptione prædicta. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum*, &c. *Cum enim esset de massa* (verba Ruperti sunt) *quæ in Adam corrupta est, hæreditaria peccati originalis labe non carebat*; Quantum scilicet ex natura, & conceptionis erat vi, & conditione. Legitimum hunc esse Ruperti sensum, probant, quæ in illo proximè leguntur, & ex parte suprà Ægidius notat. Ait ille: *Sed ante faciem huius amoris nec illud, nec aliud stare potuit: ante faciē huius ignis stipula omnis interijt, vt totum sanctū fieret*

Rupertus.

Rupertus.

Ægidius. Rupertus.

habitaculum, in quo Deus totis nouem mensibus habitaret, tota omnino munda materia, de qua Sancta Dei sapientia domum æternam sibimet ædificaret. Si tota munda, & omnino materia, nec debitum, quod immunditia est, habuit. Sed non stetisse originem Rupertus dicit, quod significat, in illa non durasse quanquam inductum fuerit. Significare id non potest, cùm stetisse vllum aliud peccatum etiam neget de quo certum & ex fide, & Ruperto est, nunquam à Virgine fuisse commissum. Vide illum 7. de glorificatione Trinitatis capite decimo tertio, & libro sexto in Cantica capite trigesimo nono vbi effert; *Omnes Virgines esse species Christi, Beatam autem Virginem esse specialem eius speciem, quæ speciem suam nunquam per aliquod peccatum mortale, vel veniale maculauit.* Et verò qua ratione suprà Ægidius disputat, rectè posse Rupertum exponi sic, vt non dicat istis in peccato Virginem esse conceptam, explicari etiam ita valet, vt nec debitum contraxisse illam doceat. Explicatio autem alia nulla inuenietur præter hanc, quam illi nos adhibemus.

Obiectio. Solutio. Rupertus. Ægidius.

2 Ricardus Victorinus, si de originali accipitur, vt Rupertus, exponendus erit. Gilbertus verò tanti ponderis non est, vt in eo explicando laborare debeamus, nihil enim refert, senseritne aduersus nos, an pro nobis. Vt enim aliis in rebus multo grauioribus errauit turpiter, & si reuocatus in viam à Sancto Bernardo tandem fuerit, ita & in præsenti causa potuit contra veritatem scribere.

Ricardus de S. Victore. Gilbert. Porretanus.

Victorinus Hugo ita Ægidio libro tertio, quæstione quarta, articulo secundo, §. primo, numero centesimo trigesimo quinto, expositore amat intelligi: *Tractat ille contra eos, qui dixerunt, carnem, quam Christus assumpsit, nunquam in maioribus fuisse obnoxiam peccato, & immundam; quos Catholicè redarguit, affirmans, carnem Christi in suis maioribus immundam fuisse. Quæ doctrina intelligenda est non de immunditia culpæ actualiter inficientis personam (quia in parentibus, & maioribus Christi, & si aliquando culpa originali subiacuit, non tamen semper subiacuit illi, quia maiores ab illa mundati sunt) sed de immunditia naturæ sub qua semper fuit, quousque fuit à Christo assumpta. Nam (vt ait) tunc primum natura humana cessauit esse sub culpa ipsius naturæ, quia tunc primum non est ab Adamo seminaliter genita. Quare cùm Hugo solùm agat de culpa originali naturæ, non verò personæ, ineptè contra Virginem adducitur, cuius natura licèt ex se vitio originali subiacuit, non tamen illi subiacuit persona.* Hucvsque Ægidius. Cui addo. Erst natura peccati subiacuit debito contrahendi non tamen Virginis augustæ persona.

Hugo de Sancto Victore. Ægidius.

3 Rupertus Linconiensis priori loco de peccati fomite accipiendus est, posteriori quoad speciem naturæ humanæ iuxta nuper ad Hugonem tradita. Constat verè prioris loci germanum sensum, quem illi damus, esse, vel ex eo quod expressè ibi loquitur de Virgine post cóceptionem Verbi

Rupert. Linconiensis.

Verbi, vt ex ipsis, quæ dicit, patet: vnde manifestum est, per tenebras originalis peccati, quas abiecit, origineam culpam non intellexisse, cùm eo instanti quo Deũ concepit, ac multò ante peccatum id in ea non fuerit, fuerit autem iuxta mulrorum sententiam illius fomes, quam fortè Linconiensis amplexus est, aut probabilem reputans eius abiectionis ideo meminit, quod certum esset, cùm ab Incarnationis momento caruisse illo, tum eo sublato nullum ad peccatum irritamentum fuisse in illa, quo rectè probabat, post incarnati Verbi mysterium in ipsa perfectum, nullam vel leuissimam culpã admisisse. Quod attinet ad verba, quæ vt Sancti Antonij Paduani aduersarij proferunt, in illo minimè reperiuntur, quemadmodum inquiunt Ægidius supra numero 137. Suarius tomo secundo in tertiam partem disput. 3. sectione 5. ver. *ex Patribus*, & Corduba, quem Ægidius refert. Etenim in sermonibus illius, qui circunferuntur, non sunt, nec verisimile fit, ab eis expuncta esse alicuius studio, cùm nullus exhibeatur vetustus codex, in quo reperiantur. Aliud autem eiusdem Patris opus non adducitur, nec indicare potest, in quo inuenta fuerint aliquando. Sed vt eius omnino sint, an non intelligi rectè possunt de sanctificatione præseruatiua in vtero qua omni peccato ianua præclusa prorsus fuerit, vt ab Ægidio & Corduba intelliguntur.

Antonius à Padua. *Ægidius.* *Suarius.* *Corduba.* *Ægidius.* *Ægidius.* *Corduba.*

4 Honotius tertius de munditia præseruante à culpa, non de admissam expellente agit

Honorius tertius.

A priori loco, posteriori solùm docet, sanctificatos Virginem, & duos illos ante natiuitatem fuisse, quod verissimum est, ex quo aduersus nos inferri nihil potest. Bonifacius tertius de generis humani communi lapsu disserit, qui Virginis exceptionem patitur. Vincentius Ferrer. nullibi ea, quæ illi Caietanus, & Bandellus tribuunt, dixit, mera istorum impostura est. Vt & asserere, B in Bernardino Senensi haberi quæ illi Caietanus idem, & idem Bandellus adscripsere, sensu, quo ab istis sumitur. Nam licet dicat, sanctificationem in vtero matris remouere culpam originalem, mens eius alia nulla est, nisi peccato aditum minimè patuisse intercedente beneficio sanctitatis. Probant expositionem hanc Vazquez tomo C secundo in tertiam partem, disputatione 117. capite nono post initium, Corduba quæstionarij primi, quæstione 44. ad decimam quartam authoritatem, columna secunda ad finem, & Ægidius supra numero 141. Alia illa verba *Virginem in prima sanctificatione*, &c. in eo non sunt, nec in eo inuenire se citato numero Ægidius ait. Inuenire autem si quis dixerit, respondebimus, sensum illorum esse, D quem sæpè iam tradidimus, effugasse nimirum culpam, quæ adfuisset, gratia, & exceptione minimè interueniente, non quæ prius inducta esset. Et quidem ex supra relatis Bernardini clarissimis verbis constat, illum nec abstinere voluisse à quæstione de immaculata Virginis conceptione, sed piam sequutum

Bonifacius tertius. *Vincentius Ferrer.* *Caietanus.* *Bandellus.* *Bernardinus Senensis.* *Caietanus.* *Bandellus.* *Vazquez.* *Corduba.* *Ægidius.* *Ægidius.*

sequutum esse opinionem, nec posse de illo quenquam aliter iudicare vt aduertunt citatis nuper locis Vasquez, & Ægidius, qui Petrum Morales refert asserentem lib. 3. de Christo, & Virgine Maria tract. 1. pag. 284. numero 30. litera C. & pag. 285. num. 35. Bernardinum pro conceptione Virginis stare, quod mihi semper indubitatum penitus fuit.

Vazquez. Ægidius. Morales.

CAPVT VII.

Reuelationibus aduersus nos adductis satisfit.

Duabus reuelationibus obiectis nobis prior erat, quæ facta sanctæ Catharinæ Senensi dicebatur. De omnibus autem huic Diuæ adscriptis Ægidius lib. 3. qu. 6. art. 4. §. 2. numero 13. ita scribit. *An verò reuelationes Sanctæ Catharinæ Senensis habeant auctoritatem mihi non constat: nam licet peritorum iudicio fortè sint approbatæ, non constat tamen, an à Sede Apostolica approbata fuerint, & confirmatæ. Deinde licet quoad alias reuelationes verè sint authenticæ, non constat tamen authenticam esse, quæ negat Beatam Virginem sine originali peccato fuisse conceptam: de hoc enim grauissimi Theologi dubitant, asserentes hanc reuelationem post obitum sanctæ Catharinæ à quibusdam indiscreto quodam zelo fuisse confictam & aliis superadditam ad eleuandam fidem reuelationum, quæ puritatem conceptionis confirmant. Hoc fuit iudicium Catharini, quem in hoc sequuntur Suarius 2. tomo ad 3. partem disp. 3. sect. 5. §. Tertio augetur, pag. 40. colum. 1. & Vazq. Bellomontanus 2. tom. ad eandem 3. partem disp. 117. num. 7. pag. 47. nec omnino hoc reiicit Lezana in suo Apologetico, cap. 14. fol. 67. pagina* 1. Nec erat, cur reiiceret, subdimus nos, cũ reuerà supposititia hæc reuelatio sit & impostura, quemadmodum præter citatos asserũt Wadingus legationis sectione 3. oratione decima ad Paulum V. tractatu 11. §. 13. à num. 32. Granadus disp. 3. de essentia peccati, & iustitiæ orig. cap. 13. ad finem. Corduba lib. 1. quæstionarij quæst. 44. §. *etiam quod ibidem.* ver. *vel fortè.* Catharinus 1. de conceptione inexpugnatè vltimi articuli, cuius verba refert Wadingus. Esse autem merum figmentum reuelationem istam, id inter alia conuincit. Neque Raymundum, nec Stephanum Carthusiensem, nec Thomam Senensem, nec vllum alium ex iis, qui Diuæ istius vitam scripsere, aut eius collegerunt reuelationes, huius vnquam meminisse. Adde neque Antoninum ipsum de rebus eiusdem Catharinę historiam imò texentem, vt aduertit optimo iudicio Suarius sectione citata vers. *Tertio augetur*. Cur vt illam refert 1. Theologicæ summæ parte, titulo eo 8. cap. 2. ad finem, inter alia Sanctæ dicta, & facta, historicum agens non recensuit, cumque, vt decebat Historiographum, nihil vellet narrare minus certum vt commentitiam silentio statuit premere, sentiẽs tunc confictam, seu *adinuentá fuisse* (vt Suarij verbis agã) *cùm necessaria visa est, ad minuendam authoritatem aliarum, quæ nobis fauent.*

Ægidius. Raymundus. Stephanus Carthusiens. Thomas Senensis. Antoninus. Suarius. Suarius.

Et

2 Lezana. Ægidius. Et verò, vt Lezana, ex illóque A suprà Ægidius num. 13. adnotát, in opusculis Sanctæ huius reuelatio ista non est, cùm tamen publicari debuerit in eis omnibus, & euulgari, vt fides illi, quemadmodum cæteris in eis contentis adhiberetur. Obiectio. At est si non in reuelationum libro, in eo, qui orationum, & locutionum dicitur. Solutio. Nego esse, cùm tantum inueniatur in illo 16. oratione, quæ additio ad Bandellum citata refert, ea verò reuelatio non sunt, nec B vllam continent, sed meram orantis ad Deum sententiam iuxta id, quod verum credebat. Nec enim Lezana. Ægidius. vt Lezana inquit, & probabilissimum Ægidius reputat num. 14. omnia, quæ in orationibus Sanctorum dicuntur, dicta ex reuelatione speciali censeri debent. Potuit Beata Catharina ab aliquo sui ordinis edocta verissimũ credere, in peccato Virginẽ fuisse conceptam, atque vt certissimam rem id cùm Deo tractare vt Ægi- C Ægidius. dius ait. Constat verò illa non reuelationem esse, non continere aliquam ex ipsismet nonnihil expensis, cùm adiunctum habeant Catharina Senensis. illud, *Tu scis Domine, quia ista est veritas.* Etenim *qui alicuius mysterij reuelationem accipit* (Ægidius Ægidius. subdit) *de veritate rei reuelatæ diuino testimonio internè certificatur, vt non pendeat ab extrinseco diuinæ scientiæ testimonio, vt illud ad confirmandam veritatem eius rei, de qua loquitur, imploret.* D *Nisi dicas cum Martino de el Rio, quem refert, & probat Lezana, verba illa ab aliquo esse superaddita.* Hæc Ægidius. Qui ad numeri initium fatetur, se orationum Diuæ Catharinæ librum non vidisse, subiungens; *Et cùm* Ægidius. *oratio illa ab vno solo Bandello in suo tractatu contra Beatam Virginem fol. 39. pag. 2. referatur, nõ firmum haberi testimonium, cùm Bandellus sæpiùs falsitatis conuincatur.* Hactenus Ægidius. Sed vt certissimum penitus sit, Catharinam orantem ita dixisse: Quid prohibet respondere præter huc-vsque dicta, quod ipse Antoni- Antoninus. nus eo summæ loco respondet obiicientibus nobis reuelationes pro nostra sententia? Inquit: *Cùm* Antoninus. *etiam veri Prophetæ aliquando putent se ex reuelatione Spiritus sancti aliqua habere, quæ ex se dicunt, non est inconueniens dicere, quod tales reuelationes non fuerunt à Deo, sed somnia humana. Exemplum in Nathan Propheta loquente ad Dauid 2. Regum 7. qui credebat ex spiritu Prophetæ respondisse Dauid, & tamen non sic erat, vt postea patuit.* Hæc ille. Quæ reuelationi mihi ab ipso ex Catharina obiecta respondeo, quæque in me retorquere non poterit, adductis pro nobis reuelationibus suprà ita respondens, cum legitimis testimoniis de illarum constet certitudine, ac veritate, vt ostendimus, desint verò hæc pro hac, quæ tribuitur Catharinæ.

3 Mictildis. Quæ Mictildi facta dicitur, nihil contrarium habet nobis, cùm nihil exprimat peculiare, quo nostræ sententiæ oppositum cõfirmetur. *Si ex illa hora dixit,* non ex initio illius, etiam rosæ comparationem attulit, qua expensa, vt supra nos illam expendimus, abundè satis docetur, nec primo suæ conceptionis instanti culpam fuisse in Virgine, aut eius debitum. Deinde

vsitatissimum est per horam primum instans eius, in quo aliquid eueniat, explicari. Sic Matthæus cap. 8. ver. 13. ait, *Et sanatus est puer in illa hora*, id est, cùm primùm Christus ad centurionem dixit, *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi.* & Ioan. 19. ver. 27. *Ex illa hora accepit eã discipulus in sua*, à puncto videlicet, quo illi Christus dixit, vet. eod. *Ecce Mater tua.* Vt hæc, alia sexcenta, quæ referre, superuacaneum esset, & permolestum, cùm illis opus nõ sit. Nullius verò momenti est vis, quæ in notione verbi *emundandi* fit, cùm retenta illa responderi nullo negotio queat, significari ea duntaxat, indebitam fuisse Virgini sanctitatem, non ei ratione aliqua innatam, non ab ipsa vt proprietarem insitam dimanantem, atque idcirco extrinsecam, id est extrinsecus aduenisse, Deo illam munificentissimè concedente. In quo ab Assertoris iustitia longè diuersa extitit, cùm Redemptori nostro debita prorsus fuerit, vt ei, qui naturam humanam suæ haberet vnitam Diuinitati, atque ideò gratiæ plenitudinem illi suo iure meritò postularet, vt omni ex parte Sanctus Sanctorum esset, qui omnium erat caput.

Matth. 8. v. 13.

Matth. 8. v. 13.

Ioan. 19. v. 27.

CAPVT VIII.

Aduersariorum rationes soluuntur.

1 MVlta se mihi lector offerunt, quibus aduersariorũ rationibus satisfaciã, multa, quibus aliorum solutiones inanes explodam, sed dabo operam, vt

A breuitati consulens ea duntaxat afferam, quæ paucis obiectorum imbecillitatem ostendant, nostrámque illustriorem reddant opinationem. Non committam, vt longè, latéque se diffundat oratio, pressius agam, & attingam plura, quæ prolixiorem disputationem exposcunt. Et verò prima omnium ratio ab aduersariis proposita nullius momenti est, si ad ea, quæ in superioribus dicta sunt, mentis aciem conuer-

B tis. Satis namque, superque, ni fallor, constat, quo pacto & Apostolus accipiendus sit, & Augustinus intelligendus, & redemptio Virgini tribuenda, neque à tanto Assertoris beneficio aliena iudicanda, ne dum Matris asserimus puritatem, puritatis authori Filio detrahamus. Ostensum præterea non paucis est, quod discrimen sit, quæ discriminis ratio inducens animum ad negandum, peccati debi-

C tum contraxisse Virginem, aut in Adam peccasse, ad concedendum redemptam fuisse, ad eam potissimum redemptionis fructum vocandum, explicuimus, qua ratione in primo parente fuerit, neque id ei aliquid damni attulerit. Quare non est, cur nobis Augustinum locis illis tam frequenter obiiciant, cùm sit in eis nihil, quod nostram labefactare sententiam

D possit. Indicent nobis, quibus illorum capitum verbis Augustinus significet, non minus falsò à peccati debito, & in Adamo peccandi ratione aliquem excipi, quàm à Christi Domini redemptione. Vos, quod lectori affirmare possumus, non semel tantùm,

August.

tantùm, aut iterum, sed tertio, quarto, & pluries illa omnia capita in conniuentibus lustrauimus oculis; attentè legimus, & euoluimus, non aliud agentes, non oscitanter, sed certè seriò, & tamen ne vnum quidem inuenimus apicem, in quo vel leuiter Augustinus innuat, quod aduersarij affirmare illum testantur, videant posthac, oro, atque maturè perpendant, qua fide authorum proferant testimonia, quàm ad veritatis libellam eos interpretentur, neque inferant, *Si vnus pro omnibus mortuus est, & vnus omnium vice peccauit*, necessariò vtraque distributionis pars æquè vniuersalis erit, memores illius, *non sicut delictum, ita & donum*.

2. ad Cor. 5. v. 14.

Ad Rom. 5. v. 15.

2 Mori vnum pro mortalibus omnibus decuit, vt omnes redimeret, Virginem ab omnibus legibus, quæ de peccato erant, benignitate sua excipiendo, reliquos à criminibus contractis liberando. Vnum pro cunctis hominibus excepto nemine peccare non decuit, oportuit enim, vt reginæ alia esset conditio, seruorum alia. Quàm à regia maiestate alienum, eisdem, quibus abiectissima quæque mancipia, legibus comprehendi. Non ergo vti certò habemus, pro Genitrice mortuum Dominum, cùm aliàs eam morte sua minimè redemisset, ita constare citra controuersiam, debere, in Adamo illam mortuam fuisse, quod, debitum habuisse peccati, est. Vt autem nullus circa Virginis redemptionem lectori scrupulus maneat, recolat, superius à nobis rationem expositam, qua totum, quod ad hoc pertinere videbatur, tradidimus, quonam pacto mori pro illa Christum diximus potuisse, quanquam ea in Adam non peccarit, nullum in eo peccandi subierit vnquam debitum, meminerit scientiæ illius diuinæ à Suario libro secundo de scientia conditionata futurorum contingentium capite 8. numero 6. adductæ, qua priori signo rationis, quid ipsemet posteriori liberè decreturus sit Deus, contemplari eum concipimus, atque ita se, (vt diximus) in Matris causa gessisse, vt viderit rationis illo priori signo decreturum posteriori se, quod circa primorum parentum lapsum statuit, hunc permissurum, lapsuros istos, in tanti remedium mali præparasse filij augustam incarnationē, mortalem vitam, & mortem, filio verò elegisse dignam mattem, quam decretæ incarnandæ prolis, meritis, & acerba nece noluerit statuenda lege de origineo crimine comprehendere, (quanquam apta vt reliqui mortales ad eam esset perferendam) non minus pro illa natum videns, quam pro cæteris letho se deuouentem, vt sic dixerim, ne vel minimum pateretur, quod oleret scelus; aut huius debito subiaceret vnquam, pro iis verò, qui tanto erant opprimendi malo, ne remedio penitus destituti vnà cum infœlicissimis culpæ authoribus in æternum perirent. Suarius.

3 Quo effectum, vt longè aliter in tota Virginis causa Dominus se habuerit, quā haberet se, si præsciret

sciret futurum crimen nullum, nullam à se de contrahendo scelere decernendam legem, suam à se mortem eligendam non esse, vt illius egregiis meritis æternam vitam omnibus compararet. Præterea Christi morte indiguisse Theotocon, redemptam etiam illam fuisse non communi, vulgarique, sed peculiarissimo, atque præstantissimo quodam genere redemptionis, quale id profectò esse debebat, quo totius erat orbis Domina redimenda. B Tandem constat facilè, qua ratione absque fidei iactura mortem, cæterásque corporis ærumnas ex Adamo contraxisse illam dicere valeamus. Etenim si nostri generis caput nō peccaturū præsciisset Deus, aut nihil se de parentū culpa, & suppliciis deriuandis in filios decreturum, mali nihil ex Adamo contraxisset Virgo. Quando verò ita rem digessit Dominus, vt voluerit vsitato generationis ordine procreādos Sā- C ctos, & immortales edi, si primos haberent parentes iustos, sin minus & peccato infectos, & ea nasci conditione, quæ nudæ respondet naturę vtq; illis mederetur, mortalem filium mittere, cōsequitur, ex Protoplasto mortem, & alia corporis mala, quæ peccata non sunt, augustam Virginem habuisse, decuisséque, vt haberet, quoniam Patris volūtas fuit, vt similis Filio esset Mater, similis hac parte reliquis, ne Redēptoris ad- D iutrix, redimendorúmq; aduocata, & solatium tristè illius, & horum fugisse conditionē alicui videretur. Oportebat, vt quādo iuxta ordiendi vitam hanc omnibus statutam legem mundum ingre-

A diebatur illius futura Mater, qui dura omnia esset experturus, hæc etiam aduersa pateretur. Quibus tacitè quærenti respondeo, cur si peccati debitum habuit nullum Virgo, mortem nihilominus experta est? Fit item satis roganti, qua ratione sic morti fuit adstricta, vt & illius senserit debitum, & ex Adamo vtrumq; cæterorū more contraxerit, quādo illorum instar peccati nihil aut sensit, aut sentire vnquam debuit, quod legibus à Deo circa id constitutis subiecta nunquam fuerit, consequens namque videbatur, vt nec mortis legibus subiecta vixisset illarum debito comprehensa? Etenim si hactenus tradita curiosiùs euoluātur, interrogationibus his, & similibus abundè responsum est. Vt autem laborem hunc minus studiosis adimam, paucis aperiam, qua ratione aptare illa oporteat, quidque alij in eis iudicent contineri. *Præoccupatio.*

4 Duplicem mortis legem comminiscuntur aliqui, alteram insitam dicunt, alteram adscititiam. Illam esse contendunt internam hominis quandam necessitatem, qua mori tandem cogitur, si naturæ ipsi, huiúsque internis causis, & externis permittitur, qua ratione mortalis suapte conditione à Philosophis rectè nominatus est, atque tum ab eis, tum à grauissimis Patribus (quorum vnus Ambrosius) per mortalis vocē describitur. *Homo* (aiunt) *est animal mortale rationis capax, seu disciplinæ.* Adscititiam mortis legem vocant, quam statutum à Deo, impositámque nobis omnibus in peccati suppliciū Sacræ ostendunt litteræ. Creatus *Quorundam placitum.* *Ambrosius.*

tus immortalis homo erat ex iusti- A stitiæ originalis dono, verum sub isto pacto, & onere, vt si peccaret, tanto priuandus esset bono, tradendus neci. Hæc à Deo constituta lex. Quam idcirco adscititiam appellandam sentiũt, quod naturæ opus non fuerit, sed liberum decretum numinis liberè statuentis apud se mortalem suapte natura hominem immortalem origineæ iustitiæ beneficio reddere, quod integrum semper B illi staret, si iustitiam semper coleret, perderet verò sibi & suis, cùm primum eam læderet, suæque relictus naturæ mortem in patrati criminis pœnam sustineret, quàm, si neque peccasset vnquam, neque origineam iustitiam habuisset, in pura conditus natura experiretur, certè non vt cõmissi sceleris promeritam pœnam, sed vt naturæ quoddam C necessarium penitus malum, cui omnia, quæ viuunt, nec immortalia sunt natura, vel dono, necessariò subiiciantur. Sancta ergo, inquiunt, Dei genitrix mortis contraxit debitum, mortémque ipsam perpessa est, vt legi subiecta insitæ, quæ origineæ iustitiæ dono è medio sublato reuixit veluti, non vt adscititiæ vlla ratione subdita. Nec enim mortem idcircò degustauerit, quod vt Adæ D filia quantum ad naturam fuit, ita etiam quantum ad culpam, & huius pœnam hæres fuerit.

Hoc autem (subdunt) nullo pacto, aut Apostolo, aut Doctoribus contrarium est, cùm dicunt, ex Adamo Virginem mortem contraxisse, in illóque fuisse mortuam, cùm peccauit (quod & nos, addunt, ingenuè concedimus) mens namque illorum est, ideò magnam Matrem morti vixisse obnoxiam, illamque subiisse quod à Protoplasto cæterorum more descenderet amisso iam per illum origineæ iustitiæ dono, quo deperdito adscititia non solùm habuit locum suum lex in iis omnibus, in quibus eum peccatum habuit, sed etiam reuixit insita, cui suapte natura parere coguntur omnes, siue criminis participes fuerint, siue nullius conscij, dum ex nullo alio capite illis prouenit immortalitas. Non autem decebat, vt Virgini re ipsa proueniret ex aliquo, cùm eius esse deberet mater, qui pro mortalibus mortem, quamuis immortalis Deus, erat oppetiturus. Quod si obieceris, eadem posse ratione dici, mortuum in Adamo Christum fuisse, moriendíque secum ex illo traxisse necessitatem insitæ moriendi legi absolutè cæterorum more subiectum, cùm ex eo descenderit, & postquam immortalitatis dono ille priuatus est, insitáque reuixit lex, ab eo carnem acceperit. Totum id negaturos se aiunt. Quoniam vt in Adam mortuus aliquis dici possit trahíque ab eo dicantur hæc, necessum omnino (inquiunt) est, constituto à natura humanæ generationis modo ab illo propagari, quod in assertorem non cadit. Vt verò in ista lege teneri absolutè aliquis affirmetur, nihil in eo esse debet, quod iure illi irroget immortalitatem, hancque debitum illi efficiat. Erat in Christo Domino hypostatica vnio, erat beatitudo, quarum vi, & ratione immortalitas corpori debebatur, cùm deberetur gloria, cuius

A vnum ex præcipuis bonis vita perpetua est, non perpetua vtcumq; seu ex Dei sola protectione, vt voluerunt aliqui, sed physicè alicuius rei supernaturalis, quæ tum immortale, tum omnino apaticum beati corpus reddit, vt benè Suarius probat tom. 2. in 3. partem disp. 48. sect. 4. ver. *Sexta, & vltima sententia.*

Suarius.

6 *D. Thom. Salmero.*

Confirmari hæc (subdút) poterant illis, quæ D. Thom. 3. p. q. 14. art. 2. & 3. affert, atque illis, quæ in Salmerone ad Rom. 5. B 50. ver. *ad tertium de morte* habes. *Si quis dicat* (effert ille) *fuisse culpam in Christo non propriam, sed nostram iuxta id Isaiæ 53. posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Quid dicet de his, qui baptizati sunt, in quibus nulla remanet culpa, & tamen à morte, & alijs pœnalitatibus non liberantur. Quidquid ergo probabiliter ipsi dixerint, vt hoc soluant, & nos dicemus ad dissoluenda eorum argumenta.* Ego C non dicam, possunt namque adstruentes in Virgine debitū, quod hoc illa experta fuerit, & in Adam peccarit, mortis pœnam cæterorum more sensisse, facilè respondere. Nec etiam asseram legem hanc mortis, quam isti vocant insitam, cùm lex propriè non sit, vt cuique patet, sed consequens naturam nostram proprietas, in præsentique de propria sit lege nobis D sermo. Quod tradam, & suprà iam exposui, erit: legi nimirum de subeunda morte diuinitùs impositæ in pœnam criminis Virginem subiectam fuisse, atque illius debito quanquam non ob scelus aut huius debitum aliquod in se, vel Protoplasto admissum cæterorum instar, sed ob rationes toties in superioribus dictas, in quibus non video, quid reprehendere lector iure possit. Addam nunc illis, quod ex Augustino 13. de Trinitate cap. 16. & 2. de peccatorum meritis cap. 4. & 10. subdit citata nuper disput. Salmero scribens. *Sed si volunt audire, hæc est vera Augustini sententia, pœnas, quæ ante peccatorum remissionem erant supplicia, post remissionem esse iustorum certamina, & exercitationes, & idcircò licet Beata Virgo non fuit præseruata à morte, fuit tamen à peccato seruata, quia non licebat sub capite spinoso inueniri membra delicata. Et vt Maria tolleret suspicionem, quod Christus ab ea non susceperit verum corpus, sed cœleste, & sicut Christum, ita Mariam oportuit pati, vt intraret in gloriam suam.* Hactenus Salmero. Cui Lælius Zechius tract. Theologico de Virginis conceptione cap. 1. consonat dicens. *Respondeo Beatam Virginem esse mortuam ob peccatum non tamen commissum, sed quia ita Deo placuit, vt subiaceret pœnis peccati, à peccato tamen libera, vt esset filio suo similis, & quia peccatum repugnat perfectioni filij & matris, at portare pœnas peccati non dicit in Christo, & in Virgine imperfectionem.* Sic Lælius.

Refellitur prædicta sententia.

Augustinus.

Salmero.

Lælius Zechius.

Verùm hinc aliqui obiiciendi occasionem quærunt, inuentam arripiunt auidè arguentes, æquari Christo Virginem, si hac ratione, hincque similibus duntaxar oportuisse illam mori, affirmauerimus. Frigent. Vt enim Salmero rectè ait, quædam sunt, quæ soli Christo vt sibi conuenientia debentur, quæ si creaturæ tribuerentur, committeretur blasphemia; mori verò sine cōtracto scelere,

7 *Obiectio.*

Solutio. Salmero.

lere, aut illud contrahendi debito, ex illis non est quæ mortalium cuique naturæ relicto conuenire non possint. *Deinde* (progreditur Salmero) *aliquem habere aliquid, quod alius habet, non arguit inter eos æqualitatem etiam circa idem, si modo vnus habeat suo iure, alius verò precario, & ex priuilegio. Quare vt rectè docet D. Tho. in 3. dist. 26. q. 3. art. 3. ad 3. credentes Virginem cum corpore resurrexisse, & in cælum ascendisse, non propterea eam Christo æquant, quia quod Maria resurrexit, vt Christus non habuit ex debito naturæ, sed ex priuilegio. Christus autem id suo iure accepit, de quo scriptum est, non dabis Sanctum tuũ videre corruptionem*, Psal. 15. *Nam impossibile erat eum inferni doloribus teneri* Actor. 2. *Quare arrogari potius Christi gloriæ quàm detrahi videtur, quando ea, quæ non sunt ipsius Dei propria per Christum Matri eius tribuimus, etiamsi magna sint, quia ipsa de se in Spiritu sancto cecinit, quia fecit mihi magna, siue magnalia, qui potens est. Sicut nec Apostoli Christo æquantur propter eadem signa, vel interdum maiora, quæ edebant, quia Christus propria authoritate, Apostoli verò non nisi Christi virtute faciebant. Ita Maria quidquid habuit, post Christum, & propter Christum, & per Christum habuit.* Hucusque Salmero.

8 Hactenus verò traditis Suarij confirmatio diluitur. Erat. *Alias Virgo non contraxisset mortem, aliasve corporis pœnalitates ex Adam. Consequens est omnino falsum, & contra Paulum ad Romanos 5. dicentem mortem in omnes homines per peccatum transiisse.* Constat enim & contraxit illam mortem, cæterasq; pœnalitates, & ex Adamo contraxisse omnia, non quidem ea ratione, qua contrahamus omnes peccati nimirũ causa, & huius debiti, sed quia oportuerit, similem esse matrem filio, vt diximus, oportuerit, salutis nostræ cooperatricem authori eius conformẽ reddi, expedierit, miserorũ aduocatam eorum miserias experiri, pro quibus esset intercessura, expertura minimè, si Adam non peccasset, vt illas non subirent filij patre non peccante, ipsisque acceptam iustitiã conseruantibus. Quando verò colligunt Sãcti, neminem mortem pati, nisi vel ratione peccati, quod ad ipsum pertineat, vel vt pro aliorum peccatis satisfaciat, quod propriũ Christi est, aut intelligi collectio debet iuxta superiùs à nobis exposita secundùm communem legem, & vt communiter accidit, non verò Mathematicè, ita vt nullus excipiendus sit, etiamsi ad exceptionem ratio non desit; aut illius est sensus; pertinere quidem ad omnes puros homines crimen debere ratione aliqua, non ita vt in omnibus, & singulis eadem sit omnino, sed quæ satis cẽseri possit ad rectam Pauli explicationẽ, & vt locum habeat illa veritas, peccati occasione in omnes homines mortẽ grassari. Habet autẽ locum, & Paulus rectè, ni fallor, exponitur; si dicamus, pertinuisse ad Virginẽ primorum parentũ crimen nõ re, nõ debito, nõ quia in ipsis, vt reliqui, olim ceciderit, aut in eis cadẽdi perpessa debitũ fuerit, sed quoniã cæterorum more omnia ista citra dubiũ experta fuisset, quando reliquorum instar cõcepta est, nisi Dei optimi, maximi

maximi singulari dono & beneficio propter filij mortem ab his omnibus excepta esset. A

9 *August.* Quod autem ex Augustino libro 4. contra duas epistolas Pelagij cap. 4. adducitur, & ex dictis nullius esse roboris, planè constat, & nunc iterum manifestè constabit lectori, quem moneo, vt Augustini verba perpendat, ipsa enim obiectionis solutio aperta sunt, cùm tantùm illis Augustinus doceat, mortem sine meritis mortis de vno solo mediatore Catholicam fidem nouisse, quod etiam nos fatemur ingenuè. B Neque enim tantùm nostræ sententiæ tribuendum esse arbitramur, vt eam fidem Catholicam nunc existimemus. Disputabat aduersus Pelagium, & suos eo loco Augustinus, contendebat hæreticus, fidem haudquaquam lædi, sed adstrui potius nocentissimo illo dogmate de puerorum ex baptizatis parentibus procreatorum ab origineo scelere immunitate, C quos non idcirco mori affirmabat, quod Protoplasti crimen ad eos pertineret, origineique ab illis contractæ pœna esset interitus: hoc vt confutet Augustinus, fidem ait, Catholicam mortem in aliquo absque peccati merito vno excepto Christo minimè agnoscere, quod, vt dixi, nostræ sententiæ non aduersatur. Et quidem miror D Augustini hoc testimonio aduersarios vti, cùm ij sint, qui nullam re ipsa contraxisse Virginem sceleris maculam sentiant, & Augustinus cum citatis loco, & verbis disserit, non de peccati debito sed de ipso crimine reuera contracto aduersus fidei hostes disputet, acturus futiliter, si de sceleris debito sermonem instituerer, cùm ad Pelagij amentiam reuincendam inanis prorsus esset argumentatio.

Negabat hereticus ille, indigere baptismate baptizatorum filios, vt ab origineo crimine, quod non haberent, aquis lustralibus mundarentur, probandum Augustino erat, infantes illos non minus origineo scelere infectos nasci, quam eos, qui à non baptizatis in lucem prodeunt, id ex morte, quam non baptizatorum more patiuntur, probat, hinc peccatum in illis esse concludit, quoniam mortem absque peccato in nullo Christo excepto Catholica fides agnoscit. Si debitum solum probare contenderet, nonne argumentum irrideret Pelagius, cùm ad manum illi responsio non contemnenda esset. Ego non de peccati debito inquiens, sed de ipso peccato, quod reuerà contrahatur, aut non contrahatur à singulis disputo. Concedo, poterat dicere, in omnibus debitum, peccatum non concedo, quoniam autem non in debiti remedium, sed in peccati reuerà contracti medicinam necessarius baptismus est, peccatum verò baptizatorum filij cùm generantur, contrahunt nullum, nullum secum afferunt, quando nascuntur, idcirco superuacaneum illis, & otiosum penitus ad depellendum aliquod scelus ex animo baptismum assero? Quod qua ratione argumento petito ex morte confutare August. posset, si de peccati debito solùm ageret? Non de hoc tantùm, sed de isto, & peccato etiam, respondes, agi. Agat, sedqua ra ione absque fidei iactura, 10

Euasio. *Occluditur.*

peccatum re vera cōtractum pertinet, A eandem ego à peccati debito excipiam, & mortem in ea potuisse habere locum ostendam.

11 *Augustinus.* Idem prorsus ad caput 4. libri primi de peccatorum meritis dicendum est. Vbi ad capitis finem Augustin. ait. *Corpus inquit* (Paulus scilicet) *mortuum est non propter fragilitatem terrenam, quia de terra puluere factum est, sed propter peccatum. Quid amplius quærimus? & vigilātissimè non ait mortale,* B *sed mortuum; Namque antequam mutaretur in illam in corruptionem, quæ in Sanctorum resurrectione promittitur, poterat esse mortale, quamuis non moriturum; sicut hoc nostrum potest, vt ita dicam, esse ægrotabile, quamuis non ægrotaturum, Cuius enim caro est, quæ non ægrotare possit, etiamsi aliquo casu, prius quam ægrotet, occumbat? Sic & illud corpus iam erat mortale, quam mortalitatem fuerat as-* C *sumptura mutatio in æternam incorruptionem, si in homine iustitia, id est, obedientia permaneret, sed ipsum mortale non est factum mortuum nisi propter peccatum.* Hæc Augustinus. Quæ nemo non videt, quàm commodissimè dictis à nobis hactenus explicentur, vt & alia quàm plurima his similia, quæ passim ille variis in locis habet. Propter peccatum namque mortē contraxit Virgo, non quod D illud re ipsa experta fuerit, non quod illius debitum, aut quod in Adam peccauerit, debitū vllumve in illo peccandi habuerit, sed, quod si non peccasset ille, ab eo procedens Theotocos vna cum animi sanctitate immortalitatem corporis accepisset. Quia verò is cecidit, non mortalis duntaxat, quod est naturæ, sed moritura etiam communi vita donata est, Cuius sanctissimū corpus, & carnem puram si peccati carnem interdum Patres nominant, ideo est, vt ostendāt, sic eam à progenitoribus accepisse, vt quantū ad generationis attineret rationem, vti similis erat cæteris, sic & in peccato, huiusque debito cōtrahendo similis omnibus extitisset, in singulari Dei beneficio ante omnem de peccato, & debito legem absolutissimam eius sanctitatem decreuisset, statuissetque, qua ratione immunis ab omni præfata lege concipienda erat, quanquam cæterorum more iuxta communes leges naturæ à parentibus esset generanda. Iuxta quas nostri Assertoris conceptio non fuit, atque cidirco illius caro peccati dici non potuit, etsi potuerit similis appellari. Non enim ita conceptus fuit, vt conceptionis vi peccatum ad illum spectare posset, aut mors, vt illius hæc supplicium est, cùm tamen omnia hæc cadere in matrem potuerint, si eius generationem consulas, nullaque peculiaris Dei gratia, & amor intercessisset.

Nec à posteriori ducta probatio, quam Suarius adhibet, cogit. 12 *Suarius.* Iam enim ostendimus semel, iterum, tertiò, ac sæpius, quàm optimè redemptionis finitio, vis, & ratio cōueniat præseruationi à peccato, & debito, qua immunis ab istis omnibus electa primùm est deinde suo concepta tempore augūsta mater. Nec refragatur Zozimus relatus ab August. epistola 157. & lib. 3. contra Iulianum 3. cap. cuius illud, *vt nullus dicatur redimi, nisi is, qui sub peccato seruit.* *Zozimus. Augustinus.*

Quoniam si virium aliquid huic A testimonio inest, non minus eo premendus Suarius, quàm nos erit, cùm ipse, vt dicebat, asserat, re ipsa Virginem peccato non seruiisse. Quo ergo pacto redimi à Christo iuxta Zozimum potuit? *Quoniam ad veram* (inquit Suarius) *redemptionem necesse est, vel esse in peccato, vel saltem esse ita subditum necessitati contrahendi peccatum, vt sine gratia singulari Redemptoris vitari non possit.* At hoc po- B sterius Zozimi non est, non Augustini, sed ipsiusmet Suarij. Quare vt liberum ei fuit, interpretari Augustinum, & Zozimum, vt suam adstrueret opinionem, vtq; subterfugiũ haberet, quo retorquentium ictus vitaret, sic & mihi liberum esse debet, in eo etiam sensu Pontifices illos exponere, in quo & redemptionẽ spectasse ad Virginẽ possim ostẽdere, non minus, sed lõgè melius, quàm ad cæ- C teros, & Augustinũ, ac Zozimum haudquaquam sententiæ nostræ cõtradicere: quos ita exponam: vt nihil aliud velint, quã redimi nullum posse, qui peccato nõ seruiat re, aut debito, aut naturæ iuxta generationis modũ aptitudine, cui necessariò infœlix peccati seruitus euenisset, vt reliquis, si præuentus animus singulari ope non fuisset, quam ab æterno singularis exceptio præstiterit, sic omnes de pec- D cato leges condendo, vt earum nulla tam peculiari beneficio prę uentum comprehenderet.

13 Et verò si capite illo 3. Augustinus legatur, manifestè de redemptione, quæ à peccati seruitute re ipsa contracta eruit, illum differere, cuique constabit: quare aut interpretationẽ recipere nullam potest, aut meam etiam non minus quàm à Suario inuentam potest. Agit contra Donatistas, Pelagium & Cælestium exagitat, id omnibus curat modis, vt probet origineum i euerà scelus ab omnibus contrahi, quod ex omnium redemptione ostendit, quare inter alia sic effert. *Hoccine est totum, cur vobis de baptismate paruulorum faciendam non existimatis inuidiam, quasi quisquam nostrum vos dixerit negare paruulos baptizari oportere? Non eos dicitis, non debere baptizari, sed pro magnitudine sapientiæ vestræ res mirabiles dicitis. In Sacramento Saluatoris baptizantur, sed non saluantur, redimuntur, sed non liberantur, lauantur, sed non abluuntur, exorcizantur, & exsufflantur, sed à potestate diaboli non eruuntur. Hæc sunt sententiarum portenta vestra; hæc inopinata mysteria dogmatũ nouorum, hæc paradoxa Pelagianorum hæreticorum, mirabiliora quàm Stoicorum Philosophorum. Vt enim hæc dicatis, timetis audire: si saluantur, quid in eis ægrotabat? Si liberantur, quid in eis seruitutis vinculo tenebatur? Si abluuntur, quid in eis latebat immũdum? Si eruuntur, quo merito erant sub diaboli potestate, quia propria iniquitate non erant rei, nisi quia trahunt, quod negatis originale peccatum? Et ad hoc negatis, non vt eos saluos, liberos, mundos, nulli hosti subditos asseratis, non enim aliquid eis opitulatur vestrum testimonium falsum, ante iudicem verum, sed vt illis in mala vetustate remanentibus vos nouam sectemini vanitatem.*

Et post nonnulla, quibus præsentis 14

Augustinus. sentis vitæ mala naturæ nostræ A infœlicem calamitatem cùm in paruulis, tum in adultis recenseset, Subiicit: *Natura ista in tantas, & tam manifestas collapsa miserias saluatorem, liberatorem, mundatorem, redemptorem Christum habet necessarium, non Iulianum, non Cælestium, non Pelagium laudatorem, quam quidem redimi non fatereris in paruulis, nisi quia hoc Cælestius apud Carthaginem gestis Ecclesiasticis ore Christiana non sustinens fassus est. Cæterum rogo te,* B *quomodo potest intelligi ista redemptio, nisi à malo redimente illo, qui redimit Israël ab omnibus iniquitatibus eius; vbi enim redemptio sonat, intelligitur & pretium? & quod est hoc nisi pretiosus sanguis agni immaculati Iesu Christi? De hoc autem pretio, quare sit fusum, quid interrogamus alium? Redemptor ipse respondeat, dicat ipse mercator, Hic est*, inquit, *Sanguis meus qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Pergite adhuc, pergite, & sicut dicitis, in* C *Sacramento Saluatoris baptizantur, sed non saluantur; redimuntur, sed non liberantur; lauantur, sed non abluuntur; exorcizantur, exufflantur, sed à potestate diaboli non eruuntur: sic etiam dicite, funditur pro eis sanguis in remissionem peccatorum, sed nullius peccati remissione mundantur*. Et quæ toto quarto capite adiungit. Vbi omissis aliis est, *neminem nasci ex Adam,* D *Augustinus.* *nisi vinculo delicti, & damnationis obstrictum, neminémque inde liberari, nisi renascendo per Christum.* Igitur vt ex his omnibus constat, Augustinus non de quacunque seruitute agit, sed de illa, quæ re ipsa contrahitur, nec de alia redemptione prorsus, nisi de illa, qua mancipium, quod re ipsa mancipium est, à peccati ergastulo eripitur. Quare aut nullam, vt dixi, admittere potest expositionem, aut quo iure de seruitute, non re tantùm, sed de illa etiam, quæ solo contrahitur debito, exponitur, exponi à me item poterit de illa, quæ aptitudine duntaxat seruitus dicitur.

Verùm citra dubium omne 15
Augustinus solùm de harum trium differit prima. Quid ergo contrarius ille nobis dicendus erit, cùm omnes re ipsa peccati seruitutem contrahere affirmet, sine qua intelligi redemptio non valeat? Prorsus minimè. Agit enim de omnibus vna tantùm excepta Virgine, cùm testetur, se, quoties de peccatis incidit sermo, de illa non disputare, nec aliquam habere quæstionem. Cùm autem omnes cæteri peccatum re ipsa contrahant, vt redempti dicantur, ea illis conuenire redemptio debet, quæ asserendis in libertatem 15
re ipsa mancipij destinatur, hæc verò, si re ipsa mancipia non sint, consistere nulla ratione poterit. De hac igitur Zozimus, & Augustinus tractant, quoniam de Virgine haudquaquam tractant, quam futuram minimè, rectè aiunt, si mortales re ipsa peccati seruitutem non experiantur, vt horum Patrum ad Syllogisticam formam redactum argumentum sit. Redemptio, quæ liberandis à seruitute re ipsa

contracta operam nauat, esse nō A poteſt, ſi mancipia deſint, quæ re ipſa mancipia ſint, at mortalibus nulla prorſus alia niſi hæc redēptio cōuenit, illi ergo re ipſa peccati ſeruitutem patiuntur. Propoſitio, & collectio negari non poſſunt, aſſumptio probanda eſt. Probatur facilè. Quemadmodum liberari dicuntur mortales, ſeu redimi, atque pro illorum redemptione pretium ſolui à Chriſto, B quod ſanguis illius eſt, ita & ſanguis hic in peccatorum fundi remiſſionē traditur, hic autē vt vera peccata, quæ admiſſa verè ab hominibus ſunt, eis remittantur, eſt fuſus, ergo & vt à vera ſeruitute, quā re ipſa contraxerint, redimantur: hæc ſtare non poteſt, niſi redimendi mancipia re ipſa ſint, ſunt ergo nō vtcumq; mortales omnes peccati mancipia, ſed re ipſa peccato ipſo re vera contracto. Igitur redēptio, qua redi- C muntur, alia nulla eſt, niſi qua re ipſa mancipiū redimitur. Quod erat aſſumptio probanda.

16 *Suarius.* Supereſt vltima Suarij confirmatio à ſimili de muliere, quæ ſerua efficitur, excipiendo in ipſo contractu filiorum aliquē, ne ſeruus naſcatur, deſūpta. Quo euentu quiſquis fœminā illam à ſeruitute poſtea redimeret, ſanè filiū non redimeret priùs exceptum, quandoquidem liber ex ſe naſce- D retur. Eadē ergo ratione Virgo ſi non fuiſſet, vt ita dicatur, in Protoplaſto vendita, & ex ſe peccati ſeruituti obnoxia, redempta verè non fuiſſet, cùm illos tantū Chriſtus redemerit, quos Protoplaſtus vendidit, & quantum in ipſo fuit,

Solutio. captiuos fecit. Eandem eſſe rationem prorſus nego; quādo ille, qui ſeruæ dicitur filiū excipere, hunc excipere non aſſeritur ꝓpter illudmet pretium, quod, cùm redempturus eſt matrē, debet perſoluere. Si namque hac ratione à matris ſeruitute contrahenda filium contracturum eandē, quantum in ipſo erat, exciperet, antequam in illam mater incideret, profectò non minus filij, quàm matris, ſed præſtantiori longè redemptionis genere vocari ab omnibus redēptor poſſet; atq; ita ſe in Virginis redēptione, vt dictum à nobis eſt, Chriſtus Redemptor geſſit, quare illius propriiſſimè redemptor fuit redemptione omnium præclariſſima, præſeruatiua ſcilicet ab omni eo, quod peccatum oleret, & huius debitum; ne tam illuſtre redemptionis genus Redemptori maximo ſubſtractum videretur, vel quod illi defuiſſet pretium ad tam ſublimem redemptionem exequendam, vel quod non deceret quidquid glorioſum in Redemptoris eſſe poterat munere illi concedere. Hactenus Suarij diluimus fundamenta; ſoluendæ modò Vazquij rationes ſunt breuiter, quod minus contineant difficultatis.

Fuit prima. Origineam iuſtitiam non pro ſe tantùm, ſed pro 17 reliquis etiam omnibus transfundendam in illos Adamum, cū primùm creatus eſt, accepiſſe, ita Deo ſtatuēte res, à qua lege Sancta Virgo excepta non fuerit. *Solutio.* Concedo, ſed quātum ad ea omnia, quæ in Virginis vtilitatē cedebant. Non autem in illius commodum eſſe poterat, ſic pro ea iuſtitiam transfundēdam accepiſſe Adamum,

Adamum, vt si hanc iste amitteret, Virgo ex nullo alio capite primo sui conceptionis momento illam haberet, quare ita pro Virgine à Domino iustitia decreta est, vt nullo euentu careret illa, neq; lubricis Adami committeretur casibus, & si hac tantùm ratione illi commendata fuit, vt si perseueraret Sanctus, in Virginem, vt in reliquos, deriuaret gratiam, sin minus in nullum. Ne verò tunc deesset matri, huic se daturum eam absque vllo Protoplasti, (vt aiunt) morali influxu promisit Deus. Finge, decreuisse te, dono pallium absenti daturum Ioanni hac lege, vt si Petrus viuat, cùm illud exhibendum est, eius opera te id debeas mittere, si fato iam concesserit, tu ipse perferas. Certè non quia internuntius, seu lator ille obierit, idcirco pallio carebit Ioannes, quãdo ipse, qui donat, & potest, & paratus est ad perferendum illud constituta die propriis manibus. Totum hoc ipsum in Virginis causa intra diuini pectoris recessum, quantum ad huius pertinebat decreta, contigit suo modo; nec est, cur adductæ similitudinis partes singulas nostro sigillatim argumento respondere ostẽdamus, cùm facilè id sibi præstare lector queat. Vti & manifestè agnoscere collectionem Vazquij negandam esse retentis hactenus dictis, quam ita subiecit.

18 *Vazquij collectio.* *Ergo nec ab illa*, scilicet lege, *de transmittenda culpa Virgo excipienda est. Non enim potuit Deus ab hac excipere, quam non ab illa excepit.* Imo verò potuit, quando non quacumque ratione, aut quemadmodum cæteros in ea Virginem comprehendit, sed iuxta nuper dicta. Fuit enim hoc diuinæ mentis consilium in Virginis matris bonum, vt gratia illi conferenda esset, quanquã Adam peccaret, & si iustitia conseruanre illo per eum deriuaretur in Virginem vt in filiam, quemadmodum & in cæteros, quos parentis adstringi scelere, in eóque omnes labi constituit, si laberetur ille vna excepta Virgine, ad quam peccati nihil, nihil debiti aut in ipsamet, aut in capite voluit pertinere. Sed in memoriam reuocemus ea, quibus superiùs Vazquius probauit, excipi à Deo non potuisse Virginem à lege de transfundendo crimine, si ab illa de transmittenda originea iustitia minimè excipiebatur: *Nam si semel* (ait) *sub priori de transfundenda iustitia fuit comprehensa, & hac transfundenda non erat in vllum posterorum, si Adamus peccaret, quia ea lege, & conditione ipsi commissa est, vt Catholici constanter credunt, cõficitur planè, negationem huius iustitiæ, quam iuxta priorem constitutionem, & legem Beata Virgo ex Adamo erat habitura, ad ipsã quoque deriuandam fuisse, siquidem si Adamus peccaret, iustitiam in eam non deriuaret.* *Vazquez.* Non distinguit, vt debebat distinguere, inter iustitię negationem, & negationem habendi iustitiam per Adamum. *Solutio.* Prior (vt hoc illi nunc demus, nec alterius loci questionem huc transferamus) peccatum sit, non posterior, neque enim ab hoc iustitiam non obtinere iustitiæ priuatio est, si aliunde re vera sic illam habeo, vt nũquam ea defuerit mihi, aut defutura sit. Et quidẽ, vt patet ex dictis, quæ in Virgine,

gine, cùm cócipiebatur, carentia, seu priuatio fuit, posterior tantùm fuit, nec ea lege pro Theotoco Adamo gratia commissa est, vt si hanc ille amitteret, vti non erat in Virginem illam transmissurus, sic eam ex nullo alio capite haberet orbis Domina, quod necessum erat, vt prioris generis in illa esset priuatio, cui sceleris inesse ratio dicitur. In quo longè aliter originea iustitiæ lex pro Virgine, ac pro cæteris à Deo lata fuit. Sed pergit Vazquez. *Cumque negatio illius iustitia esset cum debito habendi illam ex priori lege, consequitur etiam eam habituram in Beata Virgine rationem priuationis moralis, ac proinde originalis peccati, vel saltem simul cum peccato originali futuram.* Constat ex traditis iam priuationem iustitiæ in Virgine haudquaquam futuram, constat, dũtaxat fuisse quantum ad rationem ex Adamo, aut per Adamum iustitiam non habendi, quod solùm ad originei peccati naturam, & conditionem satis non est. Minime autem debitum illud obstat, cùm iustitiæ negatio futura esset nulla, seu nunquam, & esset id ad tantum possidendum bonum per Adam quidem, si iustus persisteret, sin minus, à Deo solùm per Christi merita deriuandum.

Vazquez.

Solutio.

19 Neque vrget, quod addit, efferens. *Si ab hac posteriori lege de transfundendo peccato originali Beata virgo excepta fuisset, & hac ratione ab huiusmodi peccato praeseruata sequeretur, etiam fore, vt licèt in pura natura si ne gratia iustificante conciperetur, peccatum originis non contraheret, siquidem vt peccatum incurreret, sub lege illa posteriori de transfundendo peccato contineri debuit.* Si sub priori de transfũdenda iustitia ita continebatur, vt amissa per Adamum, neque per hunc, neque per alium vllum eam esset animus habiturus, alias eius capax, & ad eam obtinendam, si Protoplastus non caderet, destinatus, certè à posteriori de transfundenda culpa non excipiebatur re vera, sed voce tenus, cum origineum peccatum nihil aliud quam moralis quædã gratiæ priuatio nominetur, quare pugnantia secum argumentum inuoluit, neque habere locum potest aduersum nos, qui non quacumque ratione, aut cæterorum instar sub ea priori lege comprehensam Virginem fuisse dicimus, sed vti persæpe affirmauimus, & explicuimus. Quare non est, cur inferat Vazquius: *Quis autem non videat absurdum esse asserere, Beatam Virginem sine gratia iustificante potuisse à peccato originis praeseruari, si semel sub priori lege de transfundenda iustitia contineretur?* Si vt rem futuram eo casu arbitratur, contingeret, sanè ab origineo scelere immunitas sine gratia eueniret, quod asserere, quis absurdum esse non videat? Sed cum euentu illo re vera, vt dixi, à peccati contrahendi lege nulla esset exceptio, sit contrahendum hoc, atque ideo contrahendum, quod deesset gratia, inquam, & destinatus à Deo animus fuerat, & ea lege, vt per Adam ea in prolem descenderet, & si rebellasset ille, sibi, ac suis tantum bonum perderet, quotum nulli humanæ cóceptionis momento alio erat ex capite prouentura.

Vazquez.

Solutio.

Vazquius.

Solutio.

20 Quod subdit, ex nostra sententia

Vazquius.

tentia ſequi, magnam Matrem A Christi meritis paſſionis, & necis potiſſimùm redemptam nó fuiſſe, idque neceſſariò colligi, ſolutum à nobis ſuperius eſt, dictúmque, qua ratione ante diuinæ mentis de peccati permiſſione decretum præfiniri, & videri Christi mors potuerit, ac eius paſſio, vt harum intuitu à communi de transfundendo peccato lege Deipara exciperetur, atque ita longè præſtantius redimere- B tur, quàm cæteri. Neque verò nos eam à lege de transfundenda iuſtitia excipimus, quid enim boni, aut commodi exceptio hæc illi afferret? Sed arbitramur diuiniori multo ratione, quam ſatis iam tradidimus, ſub ea contentam fuiſſe, vt in omnibus Regina famulos ſuperaret. Quam nos miſeri peccatorum depreſſi onere quãta maxima poſſumus animi demiſſione ad illius genua prouoluti obſecramus, vt obſequium hoc qualecumque noſtrum benignè ſuſcipiens ab omnium maleuolorum inuidia tueatur, cùi vnà cum vnigenito eius Filio laus ſit, & auguſta gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM
MEMORABILIVM.

Primus numerus paginam, secundus columnam, & eius litteram.

A

Damvs posterorum omnium voluntates in sua aliquo modo contentas infecit,& quare, p.19.c.2.& seq.

Adami culpa præclarissimo exemplo, posteris voluntaria esse ostenditur,p.20.b.2

Adamo peccanti posteros interpretatiuum quendam præbuisse consensum impugnatur validissimè,p.23.d.1

Adamum inter & Christum antithesis ad mentem multorum Theologorum,p.31.a.1

Adamus serpentis caput appellatur in Genesi,&quare,p.169.c.2.& p.273

Adamus arbori comparatur, cuius posteri omnes fructus sint,in quos ius habeat serpens, p.273.a.1

Adamus in gratia perseuerans, eius in posteros propagandæ causa physica non fuisset,sed moralis,p.639

In Adamo posteros omnes nullo dempto mortuos fuisse, & à Scriptura,p.664,c.1. & à doctoribus docetur ibidem,&c.Item & p.684.&c.

Qua ratione hoc sit intelligendum, p.679 a.1

Concilia quoque quæ idem decernere videntur, apposita distinctione explicantur,p.682.&c.

Adamus nomen imposuit vxori suæ,& quomodo,p.386.&c.

B. Annæ cõceptio quinto Idus Decembris,p.807.&c.

Angelorum status in illorum creatione.p.420

Assumptionem Mariæ corporaliter factam esse non ausus asserere Diuus Hieronymus,p.64.c.1

Rationibus verò Diui Augustini in corpore factam fuisse persuasum est Ecclesiæ, p.64.c.1

Aue,vox gratulationis, vel exhortationis ab hac vocula exorsus fuit salutationem suam Gabriel, idque mysterio non caret,p.365

B

Beatitudo pauperum spiritu qualis,p.371

Bernardus post mortẽ cum aliqua in pectore apparuit,& quare,p.49.d.1

Bernardi epistola ad Canonicos Lugdunenses ei adscribendam esse docetur ex Salazar, & aliis plurimis, p.81.a.1

Negatiua tamen sententia verisimilior ostenditur, & aduersæ rationes soluuntur accuratissimè, p. 705. totóque capite.

Cccc Bernar

Bernardus à ſupremo Pontifice petiit vt à falſitatibus Nicolai,qui fuerat illi à ſecretis vindicaretur,p.54.a.1

Bernardini de Buſtis minoritæ pietas & ardor pro immaculata conceptione, p.501

Ab eo compoſitum fuit officium, & à Sixto Quarto ſummo Pontifice approbatum,p.501.& ſeq.

Blanchæ reginæ,matris Sancti Ludouici Gallorum regis laus, p.383

B. Brigitta ſchiſmatis tēpore à Bonifacio Nono in numerum Sanctorum relata,p.56.a.2.eius reuelationes receptæ, p.477. & approbatæ, 479. &c.

C

CHRISTVS omnibus ſalutē meruit & gloriam quoad ſufficientiam, ſed non omnibus quoad efficaciam, p.75.a.1

Chriſtus Rex fuit conſtitutus, imò in eo inſtanti quo prædeſtinatus, totius orbis Princeps, vnà cum Matre fuit ordinatus,p.218.b.1

Chriſto debetur ſanctitas, duplici ex capite,p.626.d.9

Sanctitas eius, Virgo mater, nec phyſica principalis,nec inſtrumentalis cauſa fuit,nec meritoria,p.697.d.1

Conceptionem Mariæ, mirati ſunt Angeli,& Apoſtoli, quarè? p.278.a.1

Eius feſtum primò ab Anſelmo, in Anglia introductum eſt,p.715.a.1

In plurimis Galliæ Eccleſiis, D. Bernardi tempore celebrabatur, pag. 716.d.1.&c.

Conceptionis Beatæ Mariç feſtum celebratum eſt ante Concilium Baſilienſe,p 465

Conceptionis feſtum, Armeni, & Græci celebrant. p.511

Conceptio Deiparç Virginis miraculis probatur,p.482.Sanctæ Brigittę reuelationibus idem oſtenditur, pag. 487.& 492.& 56. & B.Amadæi minoritæ,p.492. authoritate quoque B. Cæcilij martyris, 435. qui eam plurimùm laudat,437

Conciliis pleriſq; decernitur,p.437. & 440.ſcilicet,Nicæno,458.Toletano,458. Mileuitano, 458. Africano, 458. Palæſtino , 459. Sexta Synodo generali,459. 460. Septima Synodo generali, 460. Francofordienſi, 460. Baſilienſi,462.Tridentino, 465

Figuræ Conceptionis in Scriptura, 809. & 894. vnde Maria Virgo decretum teſtimonium.

Caput prima pars hominis,422

Cœlum cur deſertū vocatur,p.422

Corporis Chriſti & conceptionis feſtum odit Lutherus,p.411

Copitæ celebrant feſtū Annuntiationis B.Ioannis Baptiſtæ,p.511

Crux Chriſti figurata per ſceptrum Aſſueri,p.896

D

DEbiti nomen ad contrahendæ culpæ neceſſitatem ſignificandam,improprium viſum eſt, f.3. Li. l.6

Ab aliquibus tamen Patribus,ad id fuit tranſlatitiè, & analogicè vſurpatum ibid.l.2

Pro reatu, ab Auguſtino ſumptum confutatur,p.4.& ſeq.

Eius eſſentia in quodam paſſiuo ordine collocatur à Vaſquez, p. 7. c. 1.l.6

Debitum hoc, quod nihil aliud eſt à neceſſitate morali, originalem culpam contrahendi perperam in proximum & remotum diuiditur, p.8.& 9

Debitum incurrēdi peccatum,nullum ante legem latam exiſtere potuit, p.27.c.l.c

Debitum hoc, malum quoddam eſt arboris Adamitici fructus, p.319. a.1.& p.322

Debitum

Debitum hoc feruitus quædã eft, p.325.d.2.definitur p.feq.vide Maria & Virgo.
Decretorum omnium diuinorum fuit de Chrifto,eiúfque Matre producendus, p.215. &c.fed maximè,222. cap.2
Decreto eo prædeftinati funt mediarores fuo modo: ac fuo modo paffibiles & morituri,decreti funt, pag. 216. a. 1
In priori rationis,quam Deus quidquam ftatueret, fcientia quadam cõditionata præuidit quidquid fequenti figno erat decreturus,p.214.c.2
Decreto planè eodem ftatuit Deus orbem vniuerfum producere, quo Chriftum & Mariam matrem decreuit creare,& quare, pag.215.d.2.& p. 218.p.etiam 220.&c.
Diabolus myfticum aliquod habet corpus, cuius omnes impij membra funt,ipféque Adamus caput,pag.267. cap. 2
Dominus tecũ,quid fignificat,378
Duodecim Virginis prærogatiuæ, ex D.Bernardo, p.417
Duodenarius numerus quid fignificat,421
Sanctus Dionyfius interfuit morti Beatiffimæ Virginis,452
Draco Apocalypfis, id eft, diabolus,Virgini infeftus,424

E

ECclefia Dei Catholica,multa expreffiùs in dies credenda fufcipit, p.62.c.2.l.d.& feq.
Ecclefiam Cæfarauguftæ dedicauit B.Iacobus Virgini viuenti, p.456
Ecclefiam Alexandriæ, B.Petro viuenti,dedicauit B.Marcus,456
Errores Pelagij,459
Efther typum geffit B.Virginis, 894
Euæ maledictio per Mariam mutata in benedictionem,,80
Eua feducta, quià tria credidit,391
Euæ nomen fignificat vitam, pag. 364.a.2
Quare ab Ecclefia mutari in Aue petitur, ibid.

F

FEfta Corporis Chrifti, & Conceptionis Mariç odit Lutherus,p.411
Feftum Conceptionis celebrabatur ante Concilium Bafilienfe, p.465
Feftum Conceptionis celebrabatur ab Armenis,p.511
Feftum Annuntiationis B. Ioannis Baptiftæ ad Zachariam celebrabatur ab Abiffinis,ibid.
Filius Dei NOMINIS voce exprimitur,fic &(Sanctus)abfolutè vocatur in Scriptura,p.310.c.2
Filiorum voluntas in Patrum voluntate aliqua ratione continetur,vnde & poffunt eorum vota irritare,&c. p.13.c.1.l.a.
Finis duplex, ífque totalis,& non fubordinatus, poteft eũdem effectum caufare, p.204.c.1. exemplis oftenditur,p.105.c.2
Fœdus à Deo,cum Adamo initum, de iuftitia in pofteros, vel culpa in filios propaganda.p.25.c.1.l.6
Ab hoc fœdere & pacto tribus modis aliquem eximi, facile eft intelligere,ibid. col.2. l.c
Quartus modus explicãdi hoc priuilegium maximè arridet, p.26. col. 1.l.d.
Fuga in Scripturis quid notat,pag. 425

G

GRatiæ plenitudo fuit in Maria, 369.371. 373.374
Gratiæ & naturæ fuit miraculum V.Maria,p.404
Gratia quid fignificat apud profanos & iurifperitos, 376.377

Gratiam apud Deum qui inueniant,p.384
Gratiam apud Deum Maria inuenit,p.383.385
Gloria æterna sæpiùs in Sacris literis regni nomine insignita legitur, p.218.d.1

H

HÆresis & error distinguuntur, & quomodo,p.30.c.1.l.a
Hæreticus quisnam censendus, p. 65.col.1.c
Hæreditario iure, bona non verò mala à parẽtibus descendunt in filios, p.136.c.2.exemplis aptissimis illustratur paulò pòst.
Helicidius hæreticus,373
Holophernes figura dæmonis,893

I

IN,prępositio sæpiùs ad causam efficientem significandam videtur vsurpatum,p.15.& seq.
Immortalitas quadruplex esse docetur ex Salmerone,p.97.d.1
Instantia seu signa,vel naturæ, seu rationis,in Deo & diuinis explicandis non debent sine magna necessitate multiplicari,quando scilicet, cũ paucioribus potest intelligi,& quare,pag. 209.c.2
Intentio quomodo accipitur,474
Incarnationis primum motiuum fuit voluntas producendi opus aliquod perfectissimum, in quo totius entis gradus contineretur,p 206.c.2
Incarnatio futura erat Adamo non peccante,& ad quid,p.205.d.1.& seq. Multis Scripturæ locis, itẽ & Patrum præcipuè Cyrilli authoritatibus, pag. 225.& seq.à pluribus scholasticis defenditur,231.b.2
Incarnationis decretum,qua ratione & quomodo expressum fuerit à Deo,p.256.c.2
Incarnatum fuisse Verbum ad hominem redimendum nulli licet negare,p.251.d.1. nihil tamen vetat propter alios fines idem factum esse, pag. ead.d.2
Iusti sunt stellæ & sydera in Ecclesiæ cœlo,418.419
Ierusalem noua, sancta ciuitas vocatur B.V.Maria,428.432
Iudith figura Virginis,390

K

KEmnitius impudentissimè Patres Concilij Tridentini impietatis & dementiæ damnauit,p.38.c.1.l.c

L

LEo Sextus Imperator sermonem composuit ad laudem immaculatæ conceptionis Deiparæ Virginis, 550.558
Laudes B.Virginis ex Cæcilio,437
Lex diuina in omnes semel promulgata nullam deinceps patitur exceptionem, in hócque differt ab humana,p.12.c.1.l.6.&c.
Leges vniuersales, etiam in Sacris literis contentæ, aliquam patiuntur exceptionem,p.659.a.1
Legibus communibus non subiacent personæ eminentes,p.395
Liturgia B.Apostoli Iacobi minoris pro immaculata conceptione B. Virginis,p.497
Liturgia B. Marci Euangelistæ pro eadem immaculata conceptione,pag. 498
Liturgia Æthiopum pro eadem, p. 499
Libri sacri reperti in monte Granatensi.p.487.440.
Luna sub pedibus Mariæ quid denotat, pagin. 415. 416. 421. 422. 602
Lutherus odit festum Corporis Christi, p.411

M

Matiam Virginem debitum contrahendi peccatum originale habuisse, videtur doceri à Patribus, p. 3.c.2.l.6
Maria Virgo vexillum regium, 408.410
Maria Virgo incorrupta dolorem non sensit in partu, p.373
Maria Virgo Theotocos, p.373
Maria inuenit gratiam apud Deum, p. 383.385
Maria fuit miraculum gratię & naturæ, p.404
Maria comparata throno Salomonis, p.413
Maria amicta Sole, p.414.&c. quare? 637.b.2
Maria tabernaculum Dei, p.414.433.435
Maria gratia plena, p.369.371.&c.
Maria Virgo auroræ comparata, & quare, p.277.280.&c. indéque cõuincitur à peccati debito extitisse immunem, p.283
Luna quoque appellata est ad eũdem finem, p.285
Solis nomine in Scriptura significata à Patribus, sic nuncupata, p.290. c.2.&c. Solis munia ei conueniunt, p. 294.d.2
Maria qua ratione terribilis appellata, p.296.b.2
Maria tota pulchra dicta est, & quare, p.309.a.1.&c.
Pulchritudini eius aduersatur debitum contrahendi originale peccatum, p.306.b.2. & p. 323. ostenditur exemplo, p.319. amica Dei dicta est, & quomodo, p.314.b.2
Maria miraculorum abyssus, vnde & absolutè signum, seu miraculum nuncupata, p.334.b.2
Maria per ciuitatem Hierusalem intelligenda, p.342
Maria Virgo non tantùm hæreses frangit, sed Atheos vel Paganos conuertit, quod exemplum illustratur, p. 352.a.1
Maria sanctitatis & gratiæ Christi vehiculum, p.627. d.2
Duplex in ea fuit sanctitas, corporis nempe & animæ, p.628.c.2
Nube lucida figurata, cum qua peroptimè comparatur, p.635.d.2
Sole amicta dicitur, & quare, pag. 637.b.2
Maria alia ratione ab originali culpa fuit immunis, alia ratione Christus, p.687
Mahometus laudat Virginem Mariam, & Filium eius, 409
Mem littera Hebraica de industria appositũ est clausum in voce hhalmah p. 344.a.2. per eam illibata, & semper clausa, omnino Mariæ sanctitas significatur, p.347.b.2. p.855. c.1.p.362. a. 1
Martyrologium Romanum pro immaculata conceptione, p. 507
Menologium Græcorum pro eadem. p.505
Missale vetus Romanum pro eadem, 499
Missale Romanum ex pro quanto pro eadem, p.500
Missale Toletanum pro eadem, p. 500
Missale Ambrosianum pro eadem, p.500
Miracula pro eadem, p.482.&c.
D Matthæus quãdo scripsit Euangelium suum. 455
Mulier in dolore parit ob 4. rationes. 381.382
Mulieris nomine in Genesi Maria Virgo intelligitur, pag. 258. a. 1.& 2.&c.
Melchisedech typum gessit Christi, p. 431
Multitudo doctorum, & commu-

 nis

nis sententia non semper est sequenda, sed aliquando paruifacienda, pag. 64.c.2.l.6

N

Naturæ nomine quid significetur apud Paulinum, p.162.b.2

O

Officia Ecclesiastica pro immaculata conceptione, p.501

Opinio aliqua non minùs vera censeri debet quod à plurimis non defendatur, p.65.c.l.6

Ordo executionis alius & distinctus ab ordine intentionis in Deo ponere, eiúsque decretis nihil vetat iure necessarium, planè videri debet, p.220.c.2

P

Patres plurimi videntur docere, Virginem nequaquam à contrahendi peccati originalis debito fuisse immunem, p.33 c.2.l.6

Peccatum præteritum non adhuc retractum habitualiter nos peccatores constituit, p.169.c.2

Peccatum Adamiticum, quia nostrum actuale fuit, nos idcircò extrinsecè, & habitualiter peccatores efficit, ibid.

Peccatum originale in nobis étiam contractum præuidit Deus, eodem & naturæ, & rationis indiuisibili, quo lapsum Adamum vidit, p.186.c.2. aptissimo elucidatur exemplo, ibid.61

Peccatum originale, ignis nuncupatum legitur, p.356.a.1.& d.2

Possessio à pedum positione, p.379

D. Paulus quando venit Romam, p.484

Potentia Dei in incarnationis mysterio notata per figulum Ieremiæ, p.407

Prędestinatorum omnium primus, fuit Christus, & eius Mater, & propter eos reliqui omnes, vniuersúsque orbis fuit decretus & conditus, p.117.a.1

Propter prædestinatos orbis productus est, ipsi autem propter Christum, p.219.a.1.&c.

Priuilegium non dicit exceptionẽ, sed beneficium, p.650.c.1

R

Redemptionis nomen dupliciter vsurpatur, p.657.a.2

Redimere, idem quod liberare, p. ead.c.2

Prǽstantior est redemptio qua quis à periculo liberatur, ea qua post seruiturem contractam restituitur, pag. 658.a.1

Reuelationes confirmantes immaculatam conceptionem B. Virginis, p.476

Qui eas paruipendunt, p.476

Reuelationes B.Brigittæ, pag.477.479.480.& seq.492

Reuelationes B.Amadæi minoritę, 492. modus cognoscendi reuelationes, 479

S

Sapientis est parcere iudicio quousque cuiusq; partis rationes audierit, p.86.col l.a

Sententiæ & opiniones nouæ non sunt spernendæ, vt quę aliquando erroneæ prima fronte iudicantur, posteà ponderatis fundamentis veriora existimentur, p.65.c.2.l.d

Spinæ sunt peccatorum symbola, p.332.a.2

Spiritu sancto qui dicuntur repleti, p.371

D. Stephanus plenus gratia & fortitudine, p.370

Sceptrum Assueri coronam Christi denotat, p.396

Signi variæ notionis in Scriptura.402

Status

Status Angelorum in illorum creatione, 420

Stellæ & sydera in Ecclesiæ cœlo sunt iusti, p.418.&c.

Syri celebrant festum Annunciationis B. Ioan. Baptistæ per Angelum ad Zachariam, p.511

T

TEstimonia Sanctorum Apostolorum, discipulorum, & priscorum Patrum primæ ætatis, pro immaculata conceptione Deiparæ Virginis, p. 513

Testimonia SS. PP. 2. ætatis pro eadem, 517

Testimonia SS. PP. 3. ætatis pro eadem, 520

Testimonia SS. PP. 4. ætatis pro eadem, 528

Testimonia SS. PP. 5. ætatis pro eadem, 534

Testimonia SS. PP. 6. ætatis pro eadem, 539

Testimonia SS. PP. 7. ætatis pro eadem, 541

Testimonia SS. PP. 8. ætatis pro eadem, 557

Testimonia SS. PP. 10. ætatis pro eadem, 558

Testimonia SS. PP. 11. ætatis pro eadem, 561

Testimonia SS. PP. 12. ætatis pro eadem, 569

Testimonia SS. PP. 13. ætatis pro eadem, 576

Testimonia SS. PP. 14. ætatis pro eadem, 179

Testimonia SS. PP. 15. ætatis pro eadem, 580

Testimonia SS. PP. 16. ætatis pro eadem, 586

Tabernaculum Dei cũ hominibus est B. Mariæ Virginis, 414.433.435

Thronus Salomonis figura Deiparæ Virginis, p.413

V

VIrgo Maria terra dicta, 608

Virginis Mariæ puritas solaribus radiis comparata, p.1.b.2

Virginem à debito incurrendi peccatum originale eximere pluribus visum est esse hęresin, plurimis verò erroneum, p.18.& seq. item p.96.c.2

Virgini Mariæ ea omnia Scripturæ loca accommodari possunt, quæ de Ecclesia æterna Sapientia, Christóq; Mediatore passim proferuntur, p.67.c.1.a.&c.

Virginem Mariam in Adamo peccasse latè probat Vasquez, p.60. col. 1.1.6

A debito incurrendi labem originalem non fuit immunis, ex Catharino, p.84. b.1. idem ex Scoto docetur, p.76.a.2. Malè in contrariam sententiam trahitur, p.74.& seq. sicut & Catharinus, p. 88. & alij quamplurimi, p. 100

Virginem Mariam ab eo debito omnino liberam extitisse multi docent authores, p.105.c.2

Hanc sententiam ab omni censura vendicant Valentia, 114.c.2.&c. Soarius p.116.a.1. Vasquez, ibid.

Item inquisitionis Hispanicæ supremum tribunal, p.117

Duo modi explicandi hanc sententiam, p. 111. confutantur immediatè pòst p.123

Omnibus nititur fundamentis, docetur, explodictur tamen hæc sententia, & modus explicandi, pag.126.a. 2.&c.

Virgo Maria vẽtura fuisset, etiamsi Eua in iustitia permansisset, p.137.b.2 fuit prædestinata omnium prima, vnde & primogenita appellata, quod de gratiæ excellentia intelligi non potest, p.138.a.1

Si Maria post decretam permissionem

nem peccati,decreta fuisset, nulla ratione lex de eo incurrendo, nec quidem debitum incurrendi ad eam spectasset,p.146.d.2

Praeclarissimo exemplo ostenditur secundùm hanc sententiam. Mariam meritis Christi ab originea labe non esse liberam,148.c.2

Virgo Maria ab hoc libera visa est aliquibus doctoribus propter passionem Christi,idque ante praeuisum visionis scientia peccatum, pag.188.&c. item & p.191.&c.

Multae tamen contra hanc sententiam & signorum distributionem afferuntur implicantia,ibid.

Virginem Mariam ab originali culpa, vel debito, ex meritis Christi non fuisse praeseruatam, temerarium v erroneum esset dicere, p.211. b. 1. & p.215

Ad eam,Adamo non peccante,gratia originalis per illum transfunden da erat, etiamsi eo peccante, culp non debuerit,p.236.a.2

Cum Christo omnium creaturarum prima fuit praedestinata, & ante peccati praeuisionem scientia visionis p.230.a.1.&c.vide Praedestinatio,Decretum.

Virginis nomine pleraeque vrbes & prouinciae nuncupatae,p.341.b.2

Valdibia ordinando milites ad pugnam, sic Carnaialium perterruit, vt eum sine pugna vinceret, p.298

Visio mulieris in Apocalypsi, 40

FINIS.

